E Nut Ka Meer Mang Ka Mokpom To A Gunngar

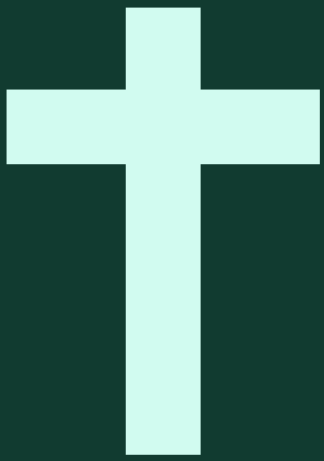

The New Testament in the Sulka Language of Papua New Guinea

E Nut Ka Meer Mang Ka Mokpom To A Gunngar
The New Testament in the Sulka Language of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Sulka long Niugini

copyright © 1997 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Sulka

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:
You include the above copyright and source information.
You do not sell this work for a profit.
You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.
Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-11-24

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 25 Nov 2022 from source files dated 22 Nov 2019
117b702f-17a4-534b-88e9-380b9e57e425

Contents

E Matyu 1
E Mak 87
E Luk 139
E Yoanes 228
O Aposel Ngaro Reha 291
lRom 371
1Korin 419
2Korin 462
lGalesia 496
lEpeses 513
lPilipai 529
lKolosi 541
1Tesalonika 552
2Tesalonika 561
1Timoti 566
2Timoti 578
E Taitus 587
E Pilimon 593
lHibru 596
E Yems 630
1Pita 641
2Pita 654
1Yoanes 662
2Yoanes 674
3Yoanes 676
E Yut 678
O Ngaelmir 682

E Matyu
Ka Knovvur To Tittiegom Mang E Yesus

O Rhek Ruk Ktar Kam Keknen Mang E Matyu Ka Knovvur To Tittiegom

A knovvur ta, e Matyu tittiegom. A knovvur ta, ta vle te, a knovvur langto kun mnam o knovvur ruk korlotge ko ngat vrua maenang. E Yoanes ka knovvur ta ktua vle ge. Vanangko mar tgus ngat kothoi mang o tgoluk tgus ruk ngata pis mang e Yesus mnam o kolkhek ruk en ta vle mo mmie. E Matyu, en e Yesus kalkayie langto nam kaikkiem. Tittiegom ka knovvur ta ktar mang ko lRom ngat lua mget a rengmat to e Yerusalem vop, tennik mnam a pnes to e A.D. 70.

E Matyu tittiegom ka knovvur ta ngang o Yuda kam khenam e Yesus ma mmok ngang ngar te, her en lsir arhe, Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen. A papat langto a vu laut e Matyu ta svil kam khenam, ta vle te, o tnangal tgus ruk E Nut ta rere ormar tennik ko vgum o propet mang Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen, e Yesus tkaottam mar tgus, mar kam pis lmien orom en mruo. Ko E Nut tel karo tnangal mang a mhel langto kam meng kmaol ngte mmie he kaekon lIsrael, va e Matyu ka knovvur ta, ta khenam te, a mhel to endo, her e Yesus lsir to arhe.

Va kun mnam a hor ta e Matyu tittiegom, karo mhetor ngarlavurgem. O rere ngata havae mang o tgoluk ruk e Yesus tkaeha ormar, va mang e Yesus karo rhek ruk nma patter o mia ormar kat. O rere akuruk ngta rere mang ko E Nut ka tavgo nak komor o mia tgus kat. E Matyu ta rere mang E Nut ka tavgo tok, ekam ko lIsrael ngam gia vle kpaneng nga Taven langto, Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen, he nang En kam hong ngar pum lRom nga serppak to ta kpom mar lserppak. Va e Matyu ka hor ta ka mhe to kmelha orom a mhe to aktiek kam ngae kais mnam a mhe to aktiek hori orom alomin ta khenam e Yesus te, en a pattermia to te smia mnor hak kam smia patter o mia.

E Matyu Ta Non Ekam E Yesus Ka Ngausie Ka Pun To Mkor Kalo Pupnam Ruk E Devit Kar E Ebrehem

(Lk 3.23-38)

1-6 E Yesus, ta vle te, Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen, va a hor to endo ta vle te, ka ngothoi ko tkaelha orom kalo pupnam ruk e Devit kar e Ebrehem. To kmelha orom a venloot to orom e Ebrehem ka grung kmis orom e Devit, e Yesus karo pupnam her mar ri arhe:

E Ebrehem ta teit mang e Isak,
e Isak ta teit mang e Yakop,
e Yakop ta teit mang e Yuda kar kaornopeik,
e Yuda ta teit mang klo hal ruk e Peres va e Sera, enginduk ngin nan e Temar,
e Peres ta teit mang e Hesron,
e Hesron ta teit mang e Ram,
e Ram ta teit mang e Aminadap,
e Aminadap ta teit mang e Nason,
e Nason ta teit mang e Salmon,
e Salmon ta teit mang e Boas to knan e Rehap,
e Boas ta teit mang e Obet to knan e Rut,

e Obet ta teit mang e Yesi,
e Yesi ta teit mang e Devit to ngat el en a Taven, en kam nho mang lIsrael.
7-11 To kle kaelha orom a venloot ko tok orom e Devit va ka grung kmis ko lBabilon ngata kakapom lIsrael kmen a kapnes ngang ngar ngok mBabilon, e Yesus karo pupnam her mar ri arhe:
E Devit ta teit mang e Solomon vgum e Uraia ktavlom ko tlei orom,
e Solomon ta teit mang e Rehoboam,
e Rehoboam ta teit mang e Abaisia,
e Abaisia ta teit mang e Asa,
e Asa ta teit mang e Yehosapat,
e Yehosapat ta teit mang e Yehoram,
e Yehoram ta teit mang e Usaia,
e Usaia ta teit mang e Yotam,
e Yotam ta teit mang e Ehas,
e Ehas ta teit mang e Hesekia,
e Hesekia ta teit mang e Manase,
e Manase ta teit mang e Emon,
e Emon ta teit mang e Yosaia,
e Yosaia ta teit mang e Yekonaia kar kaornopeik ruk ngata vle kun mnam a venloot to lBabilon ngat her kakapom lIsrael kmen a kapnes ngang ngar ngok mBabilon he.
12-16 To kle kaelha orom a venloot to lBabilon ngta kakapom lIsrael kmen a kapnes ngang ngar kmis mang e Yesus ko ta pis, e Yesus karo pupnam her mar ri arhe:
E Yekonaia ta teit mang e Sialtiel,
e Sialtiel ta teit mang e Serababel,
e Serababel ta teit mang e Abiut,
e Abiut ta teit mang e Elaiakim,
e Elaiakim ta teit mang e Esor,
e Esor ta teit mang e Sadok,
e Sadok ta teit mang e Ekim,
e Ekim ta teit mang e Eliut,
e Eliut ta teit mang e Elieser,
e Elieser ta teit mang e Matan,
e Matan ta teit mang e Yakop,
e Yakop ta teit mang e Yosep, to tlei orom e Maria to tkol e Yesus, endo o mia ngma mon te, Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen.
17 Yu! Her tok arhe. To kam pupam e Yesus karo pupnam ruk endri tgus ko ngata ngamngam mo kim o valngneik tgus ngat kais te, loktiek hori orom korlolo kmelha ko orom a venloot to tkol e Ebrehem ka grung kmis orom e Devit. Va loktiek hori orom korlolo yok vat kam le kaelha ko orom a venloot to tkol e Devit ka grung kmis ko lBabilon ngata kakapom lIsrael kmen a kapnes ngang ngar ngok mBabilon. Va loktiek hori orom korlolo kat kam le kaelha kat orom lBabilon ko ngata kakapom lIsrael kmen a kapnes ngang ngar ka grung kam le kngae her kais orom Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen.

E Yesus Knan Tkol
(Lk 2.1-7)

18 To kam keknen mang e Yesus to E Nut Thim Orom Ka Msasaen ko knan tkol ta vle ti te: Tennik, a re ta plok mang e Yosep kre Maria te, min

kam lei. E Maria tlo vle ko kim e Yosep vop, nangko ta senkrip ko ka nam
he, ekam E Nunu A Totur. 19 Kmikkiem enang tok, ekam ko katngokol to
e Yosep en a mhel to nam sim kut kaikkiem E Nut karo pos, tlua svil kam
vua ngam a leep mang e Maria ko ma mmok e. He ekam tok, ta kle va ka
lgem o rhek te, kam gia kser a lei he vur korim lvongnek, nang o mia tgus
kam lua rere pum ma mmok.
20 Kam ngae, to Ngoldaip ka engyel ther gi pis he kngam tmik kim e
Yosep ponit he kreng te, "Vae, Yosep, e Devit kaes* to yin. Ngior kam vu
kta papat nngia nngia mang e Maria, ko a sie to mnam ka vrek tpis ekam
E Nunu A Totur mruo. To tok, ngiak vaeng a vlom to endo ngok mrek en
kam vle ko kmin. 21 Va koknaik nera kol a sie to a ngokol, he ngiak mon
te, e Yesus† ko tennik E Nut ther reng khal to en te, Yesusulgim ilaro mia
mruo ko ngira lol ngaro kerkeknen patgiang ngaiting."
22 E Maria tel ka nam ekam E Nunu A Totur, he kmikkiem gi enang tok,
E Nut karo rhek ngat pis lmien orom ko tennik ka propet langto ta ktar
kpavap mang ko tittiek te:
23 "Vae, a vlom langto lurokol ngat lo ehang vop, ner kael ka nam he
kol a sie to a ngokol va o mia ngara kilegem te, e Emanuel". To kam
hortgem ka munik to enda ka pun ta vle te, "E Nut ta kmor he."
24 E Nut tngam tmik kim e Yosep tok knop, to e Yosep thera hop
kaikkiem Ngoldaip ka engyel karo rhek kam vaeng e Maria ngok mrek,
en kam vle ko kim, 25 vanangko, tlo konit ko kim kam ngae kais ko te kol a
sie to a ngokol. Kam ngae, to knan ta kol, to e Yosep thera mon te, e Yesus.

2

O Hirtek Ngata Totu Pum A Sie To E Yesus

1 E Yesus knan tkol ko mBetlehem kun mnam a mhe to e Yudea mnam
o kolkhek ruk lRom ngtel e Herot, en kam vle te, o Yuda nga taven ko tok.
Tkol he, to o hirtek akuruk ngat vua mnor mang o ketor ngat kottek ko
malhagenmok kun mnam a mhe to a kolkha nma hur mnam he kngae
klal kpis ko mYerusalem. 2 Ngat pis he kaelha kam mamnganang o mia
te, "O Yuda nga taven to knan tgi gnua kol namriem? Ko ngota vle oguon
malhagenmok he ka vle kvokom a ketor ko ther gia hurpis ko he ksap
kvuut. He ekam tok, ngot kaol ngte kam nngiar ngang va kam totu pum."
3 A taven to e Herot ta ngnek mang ngar ko ngta mamnganang o mia
mang o Yuda nga taven tok, to en kar lYerusalem kavurgem ruk ko tok
mYudea ngaro papat ngat ho mi ktua kervavle mang. 4 To ekam tok, e
Herot tvaeng o Yuda ngaro pris ruk laol va ngaro pattermia kmo pos
kam mnganang ngar te, "O propet ngata ktar kpavap mang Endo E Nut
Thim Orom Ka Msasaen ko knan nak kol mnam ani rengmat to lsir?"
5 Va ngat koripang te, "Mnam e Betlehem to kun mnam a mhe to e Yudea
kmikkiem gi enang ko a propet langto ta ktar kpavap mang gi enang tok
tennik ko tittiegom E Nut karo mur rhek mruo te:
6 'Vanang a rengmat to e Betlehem kun mnam a mhe to e Yudea ila
munik nak ho mi kut laut hak ekam ko ngora tavger a taven langto
kun pgegom yin mruo kam sir ko kmuk he nera ktong kuaro mia
ruk lIsrael he ktoot mang ngar.' "

---

* **1:20:** A munik to "E Devit Kaes" o Yuda ngma mon Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen orom kat. † **1:21:** Orom o Yuda nga re, e Yesus ka munik ka pun msim ta vle te, "Kam susulgim o mia kam lol ngaro kerkeknen patgiang ngaiting."

7 E Herot ta ngnek tok, to ther vrua vaeng o hirtek lvongnek he kol a
papat mkor mar mang ani kolkha lsir to a ketor to endo ta plok mnam.
8 Ngat mon a kolkha to endo, to e Herot ta kle pe gia havaeng ngar te,
"Mguak ngae ngogut mBetlehem he sim ktua kngae ko kim o mia kam
mamnganang ngar kam smia mnor mang a sie to endo, ngola? Mgua re
kpis mang, va mguak kaeknik ngte khavaeng dok, dok vat kam kle kngae
kpis ka nngiar ngang kam totu pum kat."
9 Ngata ngnek mkor tok, to hera ngae. Ngata ngae kngae, va vgum a
ketor to ngata vokom tesgun ko thera ktar ka plok mnam a mhe to a
kolkha nma hur mnam he ksap kvuut, ko ngata vle oguon malhagenmok
vop. Ta kta pis kat he kta sap kam kta ktong ngar kam ngae kngae kais
ko te mia pis he ksir ka vle kuon malpgem a rek to lsir ko a sie ta vle
kun mnam. 10 Ngat vokom a ketor tok, to ngat ngae sei kam sirei ge.
11 To ngat pis kvavaik ngogun ma rek, to hera vokom a sie to endo kar
knan e Maria. Ngta vokom tok, to hera tubulkek ku penharom a sie to
endo to kle kpepet ngaro ngaelpas he khohong ngaro gol va ngaro ku va
ngaro vursien ruk ngma mon te, o prekensen, kam nngiar ngang a sie
to ormar.* 12 Ngat kaeharom tok knop, to ngat hera ngae kmonit. Ngat
konit to E Nut ta ngam tmik kim mar ponit he khavaeng ngar kam lo kat
kaeknik ngok kim e Herot kat e. He ekam tok, ngat kle vrua ngoropok
kaekeknik kmikkiem a ngaelaut langto yok vat kam pis malhagenmok
mnam nga rengmat mruo.

E Yosep Mar Ngata Ngorpok Ngogu mIsip

13 O hirtek ngat ngorpok he, to Ngoldaip ka engyel ta le kpis ko kim e
Yosep vat, he kngam tmik kim ponit he khavaeng te, "Hop, he kol a sie to
endo va vaeng knan he ngorpok orom min ngogu mIsip ekam ko e Herot
ta re kam riring a sie to endo kmim kngam a yoror. He ngiaka vle ko tok
kais ko dok mruo ngua mrua havaeng yin kmeknik."
14 E Yosep ta kol a engyel ka re tok, to khop kokol a sie to endo va kvaeng
knan to hera ngorpok orom min kam ngae ngogu mIsip mnam a segain to
endo gi. 15 Ngta vle ko tok mIsip kais ko e Herot ta yor. He ekam ko ngta
vle ko tok mIsip, E Nut karo rhek ngata pis lmien ko tennik ka propet
langto ta ktar kpavap mang khal gi enang tok ko tittiek te, "Ko her vaeng
ko hal ko mnam a mhe to e Isip, en kmottek petgim a mhe to endo."

E Herot Ten A Volou To Kmim O Ngnes

16 Ngta vle ku mIsip tok, to e Herot ta tar ko o hirtek ngat her kauyang
he. To ta vrek kinkiin, to her kle kaen a volou to kmim o ngnes ruk
lurokol tgus endruk ngaro pnes ngat kais mang alo pnes alomin he ka
grung, kmikkiem a kolkha to o hirtek ngat mon, endo ko ngat vokom a
ketor ko tpis mnam. Enang tok e Herot ten a re kmim o ngnes ruk lurokol
tgus kun mnam e Betlehem va kun mnam o maksien ruk kanmok mang
e Betlehem kat. 17 Ngtim mar, he enang tok, E Nut karo rhek akuruk vat
ngata pis lmien ko tennik ka propet langto vat ta ktar kpavap mang e
Yesus ka ngausie gi enang tok ko tittiek te,

18 "A rengmat to e Rama ko rkieng a rengmat to e Betlehem ngta
vor pa ngaor va ktolpum o ngoven he kaee he kvulhi ku mmie

* **2:11:** O Yuda ngma nngiar ngang o mia orom o ku va o vursien kmikkiem o Yuda ngaro keknen ekam ko ngint vua laut hak.

kngae. Ngat kaee kngae mang ngles, he tang tho lo kut kais hak kam hagam mar e, ko ngles ngat her ho yayor tgus hak he."

Ii, her mar e Yesus ka ngausie to e Retsel ta pupur kim mar arhe.

A Ngaeknik To Ko mIsip Ngoguon mNasaret

19 To ko pekam ko e Herot tyor, Ngoldaip ka engyel ta kta pis ko kim
e Yosep he kta ngam tmik kim ponit ko mIsip kat. 20 Ta reng te, "Hop,
kol a sie va vaeng knan he eknik orom min ngoguon mnam o Yuda nga
mmie to e Israel ekam ko e Herot mar, endruk ngat en a volou kmim a sie
kngam a yoror ngat yayor tgus ngmeang he."
21 To kmikkiem enang ko a engyel ta re, e Yosep thera hop, kol a sie va
kvaeng knan he kaeknik orom min ngoguon mIsrael. 22 Tpis ormin ko
mIsrael, vanangko ta ktar ru pum a re he te, e Akeleas ta le kol kteit to
e Herot ka ngaekam kam nho mang o mia ruk ko mYudea va te sei kam
gor mang a sie kam vle orom ko tok. He ekam tok, E Nut ka engyel ta kta
ngam tmik kim ponit he kaengorang mang tok, to tle kngorpok ormin
ngoguon mnam a mhe to e Galili. 23 Ta ngae kpis orom a sie to endo ko
tok, to hera vle kun mnam a rengmat to e Nasaret. He enang tok, E Nut
karo rhek akuruk ngat pis lmien orom a sie to endo ko tennik karo propet
akuruk ngta ktar kpavap mang ko ngat ittiek te, "O mia ngara mon en te,
en nkong ko mNasaret."

3

E Yoanes To Nma Parrum O Mia Ta Pos Kngae Kam Verang A Ngaelaut Ekam E Yesus

(Mk 1.1-8; Lk 3.1-9,15-17; Yn 1.19-28)

1 Kun mnam a venloot to endo, e Yoanes to nma parrum o mia ta ngae
he kpis kun ma kalputmok kun mYudea he kaelha ka tger o mia kngae
2 te, "E Nut ka tavgo ther mi pis, he ka vle mo pgegom mor he. He ekam
tok, mguak kaitgung mularo kerkeknen." 3 Ii, endo a propet to e Aisaia
ta ktar kpavap mang her e Yoanes arhe. Ko tennik tittiek mang te,

"A mhel langto ta vle ko ma kalputmok he ktetger o mia kam re la vlorum ngang ngar mang ngaro kerkeknen te: Mguak verang a ngaelaut ekam Ngoldaip, Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen va mguak hopeng kero kleimkor ekam kat."

4 Vanang e Yoanes, nam kaegenkar ka yet to ngat eharom orom a
ngaemslang to a kamel karo ngairis. Va nma kleng ka vgon orom a pus to
ngat eharom orom a bulmakau ka ptaik. Va nam kaemem o ngorveit va
o lup ruk ko ma kalputmok kat. 5 Nma vle tok, he o mia kavurgem ngama
mopatap kmotoot pum mar ruk ko mnam a rengmat to e Yerusalem he
ngma veet kam pis ko kim e Yoanes ko ma kalputmok kam vongnek kim.
Va si mnam a mmie ka mhe to e Yudea karo rengmat tgus va o rengmat
kavurgem mnam a ye to e Yodan kalo ngaiting tgus va o mia ngma veet
kam pis ko kim ko ma kalputmok kam vongnek kim. 6 Ngma veet ko kim
tok, to nam kle kparrum mar orom E Nut ka munik kun mnam a ye to e
Yodan ekam ko ngat mrua havae mang ngaro kerkeknen ma mmok.
7 E Yoanes nam kaeharom mar tok, to ma kolkha langto tvokom o
Parisiau kar o Sadyusi kavurgem ko ngat pis ko kim, en kam parrum mar
kat. Tvokong ngar tok, to hera reng ngar lserppak te, "Laro inkuol ruk
muk orom mularo naprai alomin. Muta pat te, mut kais kam gia parrur
kuo mang mularo gi pkor, ko enangthe kam pet a kapnes to E Nut tre

kmen ngang nguk, nang kle kat kaeknik kmeharom o kerkeknen gi? 8 O-
o, ho mi kut nop hak, mguak kle kaeharom o keknen lyar, endruk ngta
khenam ngang o mia te, lmien te, mut mi itgung mularo kerkeknen. 9 Ii,
va mguak or kam pat te, mut kais kam pe gi mrua koon mang nguk mruo
orom mularo mur rhek kam tok orom mar kam re te, 'Ngot pal mnam a
ngausie ka pun to mkor ngores e Ebrehem, he ekam tok, ngrer lua kol a
kapnes to endo e.' Kmanker muk? Te mut si pal mnam a ngausie to mkor
ngores e Ebrehem vanie, vanangko kua havaeng nguk te, si o gi krek ruk
endri va E Nut tkais kam gia hortgem mar, mar kam pis te, e Ebrehem
kaores msim ruk mar kat, mar kam kle kliepum muk ormar. 10 Kua mien
ha, ko langto langto mnam muk tmi kut kaenang a ho to nam kaehi orom
karo miel ruk nong lyar. Va her a venloot to E Nut kam hong pum ngma
veet kam pis ko kim e Yoanes ko ma kalputmok kam vongnek kim o hi
tgus arhe. Ko gi tete ta ka kom ther toto mang a ho atgiang atgiang karo
kavgot he o hi tgus ruk ngaro miel ruk nong lyar va nera kovverik he
kokovgom mar kngam mar oguo kia paei."

11 "Vanang a mhel langto nera kaol knaek mang dok vanangko en tlaut
mang dok. Va ka serppak tho mi kut laut kir kim dok, he klo vu kais
mang en e. Si dok kam gi kokol kalo nhar mkor, va dok klo vu eveep
is e, en kam mrua ppir mang en mruo, nang dok kam kokol min. Dok
koma parrum o mia akuruk mnam muk orom a gi ye ekam ko mut itgung
mularo kerkeknen, vanang Endo Ner Kaol knaek mang dok, en ner le
ktua parrum akuruk mnam muk orom E Nunu A Totur ka munik, nang
kle kngam akuruk mnam muk oguo kia paei. 12 Ii! Her en tuk to tkais
kmeharom ka ngaeha enang tok arhe, ko ka ngaeha ta vle enang a mhel
to ta kpom ka kriar ko ta re kam sngam a paei kam mrot o hi ngo kok.
Nera mrot to le klol endruk lyar petgim endruk nong lyar, to her le klol
endruk lyar kaelik kun ma rek langto. Vanang endruk nong lyar nera
ngam mar oguo kia paei to a vleir kam rum mar tgus ngatngae."

E Yoanes Ta Parrum E Yesus Orom E Nut Ka Munik
(Mk 1.9-11; Lk 3.21-22)

13 To mnam a venloot to e Yoanes ta vle ko ma kalputmok, e Yesus tottek
kuon mnam a mhe to e Galili he ka grung ngogu ma ye to e Yodan ngok
kim e Yoanes, en kam parrum kat. 14 Tpis ko kim, vanangko e Yoanes tre
ka kser he kre te, "O kman ko ya le kpis mo kmok? Vanang yindo yin kam
parrum dok ha."

15 Va e Yesus tkoripang te, "Na her gia vle tok na, kmaottam E Nut ka
svil to kam susulgim o mia tgus." E Yesus thavae tok, to e Yoanes ta le
kngatkal ngang kam parrum.

16 E Yoanes ta parrum e Yesus orom E Nut ka munik knop, to e
Yesus ther gia hop ku mnam a ye, va vgum a volkha ko tmommenik.
Tmommenik, to e Yesus tvokom E Nunu A Totur ko E Nut ta meng, he
ta nho enang a ngaining to a giu. Tvokom ko ta grung he kar kuon mang.
17 Tvokom tok, va vgum E Nut ka ktui ko tkottek kuon ma volkha he kre
te, "Ko hal to yin. Kom vu kaelongtok mang in va ko sei kam higiang in."

4

E Seten Ta Kendom Ngang E Yesus Kam Khenam Ka Serppak Ma Mmok
(Mk 1.12-13; Lk 4.1-13)

1 To E Nunu A Totur ta ktong e Yesus ngok ma kalputmok ka mhe langto
ko yok vat, he nang e Seten kam kendom ngang e Yesus kmeharom o
kerkeknen ko tok. 2 Va ekam ko e Yesus ta pal kmo ol kais mnam o
kolkhek va o rsegain ruk alo mhelom alomin, te sei kam vang. 3 To endo
yek, e Seten to nam kaenen mkor o mia kmeharom o kerkeknen tkaelha
kmegom e Yesus kam kendom ngang kam reng te, "Enang ko E Nut Khal
msim to yin, va yin he, reng o krek ri, he nga hortgi el mar o bret, yin
kmemik."
4 Va e Yesus tkokheng kam reng te, "O-o, ngat ittiegom E Nut karo rhek
tennik he te,
'A mhel ka ngorsang tlo gia vle mang kam her gia pat mang o ol ruk o
bret he kvenu kmemik e. Nove! A mhel ka ngorsang ka pun msim
ta vle mang kam ngan vgum E Nut karo rhek tgus ruk ngat ottek
ko vgum.' "
5 E Yesus ta re tok, to e Seten ta kle kta ktong ngok mnam E Nut ka
maksien to ko mnam a rengmat to a totur to e Yerusalem, to ka srim kuon
kim E Nut ka maksien ka rek ka keik to kuo plut hak. 6 To ther kat kaegom
kam kleim E Nut karo rhek kam kendom ngang te, "Enang ko E Nut khal
msim to yin, va yin he, mur khenam in kam prik ngogu mmie. Ko enang
ko ta mien mang in tok, va yi lo kais kam yor e, ko ngat ittiegom E Nut
karo rhek mang in he te,
'E Nut ner gi kaen a re ngang karo engyel mang in, he ngar mia
hapong in orom ngakro singni ko kia gan. He ekam tok, si ila nhar
ke smeik ngang, va ner lo kais kam gi vrua mot a kre tang hak.' "
7 Va e Yesus ta kta kokheng kat te, "O-o, tennik ngat ittiegom E Nut karo
rhek akuruk kat te, 'Ngior kam kendom ngang Ngoldaip to E Nut, En kam
khenam ka serppak ma mmok.' "
8 E Seten ta ngnek tok, to ther kta ktong e Yesus ngoguon kia vul to la
hogor hak to ta khenam o marhok ngakro mhetor tgus orom ngakro gol
ngang. 9 To e Seten thavaeng te, "Vokom o marhok ri ngakro serppak tgus
na, ko ngora slak orom mar ngang in, yin kam nho mang ngar enangthe
ngiak tubulkek ku penharom dok he ktotu pum dok."
10 Va e Yesus tho gia likim te, "Ekenok he Seten! Ko tennik ngat ittiegom
E Nut karo rhek kat te,
'Ngia gia totu pum ildaip to E Nut tuk he gi kaeha ngang En tuk.' "
11 E Seten ta ngnek tok, to hera ngae kparem, va vgum E Nut karo
engyel ko ngat kle kpis ko kim e Yesus he kturang kmelha kam klang mo
ol.

E Yesus Tkaeha Ngoguon mGalili
(Mk 1.14-15; Lk 4.14-15)

12 To mnam a venloot to e Yesus ta ngnek mang e Yoanes te, ngat
enpasiker kun ma hengor, e Yesus tvur kaol kngae kam kat kaeknik
ngoguon ma mhe to e Galili 13 kam ngae ka mlom ko tok mNasaret kam
kle kngae korsang mKaparnam ko tok mnam a mhe to e Galili. Tngae
tok, he korsang ko vanam a ngaenker to e Galili ko rkieng alo mhe ruk e
Sebulun va e Naptali. 14 E Yesus teknik ngok mGalili, he kaottam E Nut
ka propet to e Aisaia karo rhek, mar kam pis lmien, ko e Aisaia ta ktar
kpavap mang enang tok ko tennik tittiek mang te,
15 "Vae, muk lSebulun va muk lNaptali muk ruk muta vle ekam a
ngaelaut to ta ngae ko vanam a ngaenker to e Galili ko ekam a ye

to e Yodan ka ngaiting to ngkun kuon. Muk alo mhe ruk ko rkieng
lGalili msim, vanangko o vrong rhek ngta movavaik kun mnam
muk. 16 Muk ruk muma vle mnam alo mhe ruk kun ma slommok,
mut her vokom a mmok to ta mmok klik kim o mia. Ii, muk ruk
muta vle enangthe mut re kam yor kam lo kta kol a ktalhok to kam
plong vle ko kim E Nut ngnik ngnik, kua havaeng nguk te, a mmok
to endo ta valler muk."

17 To kmelha mnam a venloot to endo kam ngae, e Yesus tkaelha kam
tger o mia te, "Mguak kaitgung mularo kerkeknen ekam ko E Nut ka
tavgo ther mi pis mo kmuk he."

E Yesus Ta Vaeng Kalngunes Ruk Ktarang
(Mk1.16-20; Lk 5.1-11)

18 Tie ma kolkha langto, e Yesus ta ngae kaikkiem a ngaenker to e Galili
ka ngaiting, va vokom lo monopia ruk e Saimon, endo koknaik e Yesus ta
kilegem te, e Pita, kar knopia to e Andru. Tvokom min ko nginta hivuo
kam ngam ngina klui kun ma ngaenker, ko min ngina ngaeha to kmit
singol. E Yesus tvokom min tok, 19 to hera reng ngin te, "Mae aol ikkiem
dok, he ngor kle kaelkim mae kmit o mia ngok kim dok mekam mekam
gi enang ko mem kait o singol." 20 Ngint re ngan ko ta re tok, to ngint
her gi korim ngina ngaeha to kmit singol orom nginaro klui, nang her gi
kaikkiem ngatngae.

21 E Yesus tvur kta ngae kat, to kta vokom lo monopia aloruk kat e Yems
va e Yoanes. Min e Sepedi klo hal. Tvokong ngin kar ngin teit ko ngata
vatvat ngaro klui he kaelel mo kim mar kuo ma langail. Tvokom min to
hera vaeng enngindukkat. 22 A gi hi to ta vaeng ngin, ngint her gia parem
ngin teit va korim ngina ngaeha to kmit singol orom ngina langail, nang
le kaikkiem ngatngae.

E Yesus Tkaeharom Endruk Ngta Yayor
(Lk 16.17-19)

23 Ta vle tok, to e Yesus tkaelha kvaik kottek kun mnam a mhe to e
Galili karo rengmat ngakro maksien tgus he kaelha kpatter o mia kun
mnam o Yuda ngartaro rektor ruk kam rere mnam mar kun mnam a
maksien langto langto. Ko tok nma polger o rhek ruk mang E Nut ka
tavgo to tpis he re kam komor o mia. Va tkaeharom o mia pum ngaro
yor ngo mamten tgus ruk kuo mang ngar kat. 24 Nam kaeharom mar
tok mekam mekam, to o mia ngta ngongnek mang ko ka munik ta vaas
kngae kun mnam o rengmat tgus kun mnam a mhe to ko mSiria. He
ekam tok, ngata lol endruk ngta yayor ngok kim, en kmeharom mar.
Tkaeharom endruk ngakro yor ngo mamten ruk enang o nganngannes
ruk laol, endruk o kool ngta viging ngar, endruk a ngoulo tkaim mar,
va endruk ngaro mhetor akuruk ngat yor kat. 25 Nam kaeharom mar
tok, he o mumu ruk laol orom o mia ngta hohop he kbut kaikkiem.
Endruk endri: endruk nkong ngar mnam a mhe to e Galili, akuruk nkong
ngar mnam a mhe to ngma mon te, O Rengmat Ruk Loktiek, va akuruk
nkong ngar ko mYerusalem va akuruk kun mnam o rengmat akuruk ko
mYudea kat va endruk nkong ngar mnam a ye to e Yodan ka ngaiting to
ngkun kuon kat.

5

E Yesus Ta Patter O Mia Kuon Kim Ke Vul
(Mt 5-7)

1 To e Yesus ta vokom o mumu ruk laol ruk endruk, to hera grap
ngoguon kim ke vul langto ka ngaiting he korsang ka vle. To kalngunes
ngat kaikkiem he kaol kpis ko kim 2 to tkaelha kam patter mar ti te:

E Yesus Ta Patter Kalngunes Mang O Mia Ruk Ngta Lgekol
(Lk 6.20-23)

3 "Endruk ngam mrua pat mang ngar mruo te, ngaro papat ruk mang
E Nut ngma tu kim mar, her mar ruk arhe ngata lgekol ekam ko
her mar ruk arhe E Nut ka tavgo nera vle kuo mang ngar kuon ma
volkha.
4 Va endruk ngma kaee kam mrung o mia ngata lgekol kat ekam ko her
mar ruk kat arhe E Nut nam kaen a vrek longeik ngang ngar.
5 Va endruk ngam mrua slak ormar mruo, ngata lgekol kat ekam ko her
mar ruk E Nut nera sulgim mar, mar kam vle koknaik ko mnam a
mmie to a gunngar.
6 Va endruk ngma vang mang E Nut karo keknen ruk ngta sir, kam sim kut
kaikkiem mar, mar kat ngata lgekol ekam ko E Nut ner kaeharom
ngaro vurkul kmisis.
7 Va endruk ngma khenam nga mamrung ngang o mia, mar kat ngata
lgekol ekam ko E Nut nera khenam ka mamrung ngang ngar tok
kat.
8 Va endruk ngam kael E Nut tuk ktar ko pum ngaro kerok, mar ngata
lgekol tok kat ekam ko ngara plong vle ko kim En ngnik ngnik.
9 Va endruk ngam kaen a monho kun pgegom endruk ngam mo esik
ngang ngar, mar kat ngata lgekol ekam ko mar ngma vle te, E Nut
kles msim.
10 Va endruk o mia ngma kol a regesal mang ngar ekam ko ngam sim
kut kaikkiem E Nut karo keknen ruk ngta sir, mar kat ngata lgekol
ekam ko E Nut ka tavgo nera vle kuo mang ngar kuon ma volkha
kat.
11-12 Va muk ruk o mia ngma sisieng nguk va kol a regesal mang nguk he
kerrereng nguk orom o rhek ruk la ppiagar ekam dok, va muk kat
muta lgekol ekam ko her muk ruk kat arhe E Nut ther el mula keik
to alautar kuon ma volkha kam paneng nguk ko tok.

Ii! Mguak sirei he ho ksirei hak ekam ko muta kolkol ekam o propet
ruk tennik, ko o mia ngat kol a regesal mang ngar gi enang tok kat."

Endruk Ngat Kolkol Ekam E Yesus Ngata Vle Enang A Hormnek Ko Nma Karvuk
(Mk 9.50; Lk 14.34-35)

13 "Mguaka vle enang a hormnek to orom ka karvuk ekam ko E Nut
ther mi kut el muk kun pgegom o mia mo mmie kam vle tok arhe orom
mularo keknen ruk lyar. Vanang enangthe a hormnek ka karvuk npa
hortgi he knop, va ner kle ka vle nngia, en kam kta hortgi he kta karvuk
kat? Nove! Tlo kat kais hak kam kta serppak kat e, ko ther ngae kernonho
hak he. He ekam tok, ther gia vavle, he gi kais kam gia ngam ko ekam a
ngaelaut, o mia kam gia ngongae karkar mang."

Endruk Ngma Kolkol Ekam E Yesus Ngaro Keknen Ngata Vle Enang A Paei To Nma Vle Kam Mmok Kim O Mia

14 “Ii! Va gi enang tok kat, mguaka vle enang a paei he kpetpaei kim o
mia mo mmie kat. Ii, muta pat nngia mang a rengmat to kuon kia vul ko
ngta giem a paei? A paei tkais kam tvok kim o mia ngaro kerok ko ngta
sir ku kvokom? O-o, nove! 15 Gi enang tok kat, a mhel nam lua giem a
paei he kle ktotokim orom a plo kat e! Nove! Nam kle va kaendavloum
a rek ko pgeik msim he kgiem, en kam mmok kim o mia tgus ruk ngat
re kam vavaik kun mnam a rek to endo, mar kam smia nho ma mmok.
16 He kmikkiem enang tok kat, E Nut tkaendavloum a mmie he el muk ko
pgegom o mia orom mularo keknen ruk lyar ko ngaka vle gi enang tok
kat, mar kam valler o mia, o mia kam vokong ngar he le khover mu Teit
tkuon ma volkha ekmar.”

E Yesus Ta Patter Kalngunes Mang O Parisiau Nga Kerkeknen To Kam Soloum E Nut Karo Pos Orom Ngartakor

17 “Mguak or kam pat te, ko her aol kam vrengem E Nut karo pos kar
karo rhek ruk mkor o propet e. Nove! Klo pis kam vrengem mar tok e.
Ko le ktua pis kam talharik ha. 18 Ko smia mien ngang nguk te, ke pos
ngaro rittiek ke gi vur vgon ngang kun mnam E Nut karo rhek, i o ke gur
ke ngaekam ngang kat tho lo is hak kam nop e. Karo rhek tgus ngaka
ktar kpis lmien kmel mit na, ktar mang a mmie va a volkha kam nop.
19 He ekam tok, ani mhel to nak kenhor mang ke gi vur pos ke mhe tang
mnam endruk, to le kenang klenar kmikkiem ka kerkeknen to tok, va
E Nut to nma vle kuon ma volkha nera grung orom a mhel to endo ka
munik kun pgegom E Nut karo mia mruo tgus ruk ka tavgo ta vle kuo
mang ngar. Vanang ani mhel to na kle sim kut kaikkiem o pos ri va smia
kenang klenar kmikkiem mar tok kat, va E Nut ner kle khover a mhel
to endo ka munik kun pgegom E Nut karo mia mruo tgus ruk ka tavgo
ta komor mar. 20 Ii, o Parisiau ngartaro mur keknen mruo gi. Vanangko
dok ko kle ktua havaeng nguk ge te, enangthe mgua lo sim ktua papat
yok mang E Nut ktaro keknen he kir kim o Parisiau kar o pattermia kmo
pos ngartakor ormar, va mut ho lo mi is hak kam vaik kun mnam E Nut
karo mia ruk ka tavgo ta komor mar e.”

E Yesus Ta Talhar A Pos To Mang Kmesik

21 “Tennik mut ngan vgum muorres ko ngat havae te, ‘Ngior kam
pormia, va endo na mia pormia, mar ruk laol ngak kael en kam yor kat.’
22 Vanangko dok, ko kle sim ktua talhar a re to endo ka pun ngang nguk
tete te: Si endo nam gi kaesik ngang kaela, her E Nut to arhe ner le kut
kael en kam yor ekam ka kerkeknen to kmesik tok arhe.

Ii, va tok kat, mut ngan vgum muorres kat ko ngat havae te, ani mhel
to nak reng kaela te, ‘Ila lpek ta tok,’ va en nak sir ko kim mor o Yuda ke
murgun to e Sanhendren endo nma vongnek kim o rhek.

Vanangko dok, kua talhar a re to endo ka pun ngang nguk tete kat te:
Si endo na gi kermuyang kaela enang tok, va her E Nut to arhe ner le kut
kael en kam kerkolkol vgum a kapnes to ngogu kim a paei to a vleir ko
mGehina vat.

23 He ekam tok, enangthe ip re kmen ila nngiar ngang E Nut kuon ma
psen to a totur, va re gia pat mang ila ko ta kser a vet kun pgegom mae,
24 va ngiak korim ila nngiar ko tok na ko ma psen, nang kmarer kaeknik
ngok kim ila he ka lgem a guya pum, yek endo yek, ngiak kaeknik ka
nngiar ngang E Nut.

25 Ii, va kmikkiem a papat to endo kat, ngiak marer kam ktar ksisrim o
rhek kar ila imuo ko va ngaelaut kat ko tre kmit yin kam srim yim ko kim
ke valngan to nma vongnek kim o rhek. Ii, ngia mamarer ktar ksisrim o
rhek gi enang tok kam rum kim mar ko he, matok koknaik ila imuo na
kle kael yin ko maktiegom endo nama momngan kar o mia, to en ner le
kael yin ko maktiegom o toot kmo mia, mar kmenpasiker yin kun mnam
a hengor. 26 Ii, va kua havaeng nguk lmien te, ko tok mnam a hengor to
ngira vle mnam, ngir lo kais hak kam kat kottek mnam kais ko ngia ngae
ho mi kut rum a keik to ngat el kuon mang yin kmen."

E Yesus Ta Talhar A Pos To Mang A Kerkeknen To Kam Kpoot Mang A Lei

27 "Va mut ngan muorres ko ngat havae kat te, 'Ngior kam kpoot mang
a lei.
28 Vanangko dok, ngor le sim ktua talhar a re to endo ka pun ngang
nguk tete kat te: Endo na gia vokom a vlom tang he kyor mang, va ta
vle te, ther mia vret a vlom to endo he kpoot mang ka lei tok arhe kun
mnam ka ngaung. 29-30 He ekam tok, enangthe ila keik to a yar nap koop
kmin kam harpeet mnam a kerkeknen tang enang tok, va ngiaka ksir
pum a kerkeknen to ila keik tkoop kim yin kmeharom he kpet kngam, gi
enangthe a mhel ta kalagam ka keik mruo kat he kpet kngam ko tkoop
kim kmeharom a kerkeknen kat. Va enangthe ila miktiek kat, ko en ila
ktiek to a yar, nap koop kim yin kam harpeet mnam a kerkeknen tang,
va ngiaka ksir pum a kerkeknen to ila miktiek tkoop kim yin kmeharom
he kpet kngam gi enangthe a mhel ta kser ka miktiek mruo hak he kpet
kngam kat ko tkoop kim kmeharom a kerkeknen. Ngiak pat tok, ekam
ko te sei kam ya ngang in, yin kam mrua ngam ke mhe tang ngang yin
mruo petgim yin, he kol a ktalhok to kam vle ko kim E Nut ngnik ngnik
tok. Nang ner mi ktua kernonho hak ngang in, E Nut kam ngam ila vok
tgus kun mnam a paei to a vleir to ko mGehina."

E Yesus Ta Talhar A Pos To Mang A Kerkeknen To Kam Kser A Lei
(Mt 19.9; Mk 10.11-12; Lk 16.18)

31 "Va muorres ngat havae kat te, 'Ani ngokol to npa svil kam kser ka
lei, va naka ktar gi kaittiegom a hor tang to her gi kaen ngang ktavlom
na, yek endo yek ngina lei na hera ksir.'
32 Vanangko dok, ko le sim ktua talhar a pos to endo ka pun ngang nguk
tete te: Endo napa kser ka lei tok, her en arhe ther mi kaeharom ktavlom
kam kpoot mang ngina lei tok arhe. Ii, va endo na lei orom a vlom to
katngokol tlikim, va a ngokol to kat, ther mi kaeharom a kerkeknen to
kam kpoot mang a lei tok kat arhe. Enang tok, a mhel tho lo is hak kam
kser a lei. Vanangko a mhel tkais kam kser ka lei kmikkiem ke gi papat
ta tuk te, enangthe tang nap kaol mang kaela ktavlom i o katngokol va
kaela tkais kam kser ngina lei kmikkiem ke gi mhe to endo tuk."

E Yesus Ta Talhar A Pos To Mang A Keknen To Kam Re Kvat O Tgoluk Kmenserpagam O Tnangal Ruk Ngang E Nut

33 “Va muta ngan muorres ko tennik ngat havae kat te, ‘Mguak or kam
kpoot mang mularo tnangal ruk mum kaelik ngang Ngoldaip, vanangko
mgua kle va sim kaikkiem mar lsir.’*
34-36 Muta ngnek tok, vanangko dok, ko kle sim ktua talhar a re to endo ka
pun ngang nguk tete te: A volkha ta vle ngang E Nut enang ka ngorsang,
En kmorsang ko tok he ka nho mang o mia. Va a mmie ta vle ngang E Nut,
En kmel kalo nhar kuo mang kat. Va e Yerusalem ta vle te, a rengmat to
mkor A Taven To A Laut Hak. Va si ilaro ngairis mruo kat va ngat lo is
kam hortgi kas o katvu kaikkiem ila svil mruo kat e. He ekam tok, mu or
kam gi vrong re kvat o tgoluk ruk tok kmelel o tnangal. 37 Mguak kle va
re kmel a tnangal, va mgua gia re lsir te, ‘Mare’ i o ‘Nove.’ Va ke lo re ngin
ke lo gi vgon enngindu k arhe ngina gi kut kael mit lsir tok arhe. Vanang
oni rhek ruk mut kaelik kuo malpgem enngindi kmel a tnangal ormar,
ngat ottek ekam e Seten to tho mi kut kernonho hak.”

E Yesus Ta Talhar A Pos To Mang A Kerkeknen To Kmoripang Ngang O Mia
(Lk 6.29-30)

38 “Va mut ngan ko muorres ngat havae kat te, ‘Yi kais kmoripang ila ko
enangthe npa pilgem ila keik agitgiang va ip kais kmoripang kam pilgem
kta keik tok kat. Va npa pullom ila gu he ka gu ngang yin ta het va ip kais
kmoripang kam pullom ka gu kat he kheter ka gu ngang ko agitgiang tok
kat.’
39 Mut ngan o rhek ruk tok, vanangko dok, ko kle sim ktua talhar a re
to endo ka pun ngang nguk tete kat te: Mguak or kam serppak kim o
mia ruk ngata kernonho mang nguk kmoripang ngar. Ii, enangthe tang
mnam mar na spom ila pis to a miktiek va ngia hortgi kael langto na
spom kat.
40 Va enangthe a mhel tang na kael yin ko maktiegom endruk ngma
vongnek kim o rhek, en kam kol ila yet va ngia kle mur kat kaen tang kat
malpgem endo kat. 41 Va enangthe a mhel tang npa kolaspa mang yin
kam tolpum karo tgoluk ekam a ngaelaut ka vgon to agitgiang va ngia
kle mur kat kaen yin kam tolpum karo tgoluk he ksuom a ngaelaut ka
vgon tang kat kam ngam nglomin orom malpgem endo atgiang. 42 Va
enangthe tang na kaurur kmin mang o tgoluk va ngiak kaenik. Ii, ngiaka
tting ngang kmel a tol ko kmin, he kaelik ngang kmikkiem ko tkaurur
kim yin mang ngar.”

E Yesus Ta Talhar A Pos To Mang Endruk Ngat Kael Imuo Ngang O Mia
(Lk 6.27-28, 32-36)

43 “Va mut ngan ko muorres ngat havae kat te, ‘Mguak kaelongtok
mang mulenar, nang kle vu kaelat endruk ngam kael imuo ngang nguk.’
44 Vanang dok ko kle sim ktua talhar a re to endo ka pun ngang nguk
tete kat te: Mguak kle kya pum endruk ngat kael imuo ngang nguk
he kngarkie mang endruk ngma kol a regesal mang nguk. 45 Mguak
kaeharom gi enang tok kam kolkol ekam mu Teit kuon ma volkha ekam
ko mu Teit nam kaeharom a kolkha kam nan kim o mia ruk ngat ho mi
kut kernonho hak kar endruk lyar kat. Va nma meng a kus kmerik mang
endruk ngam sim kut kaikkiem E Nut karo pos kar endruk ngam lo sim

* **5:33:** O Yuda ngma sovet kam re kvat o vrong tgoluk kmenserpagam ngaro tnangal. Ngma re kvat a volkha, a mmie, a rengmat to e Yerusalem va si ngaro ngairis ruk kuon malpgem mar kat va ngma re kvat mar kmenserpagam ngaro tnangal ormar.

kut kaikkiem mar kat. Mguaka vle tok, he mguera vle enang E Nut kles
ruk ngma kolkol ekam ngar Teit orom ngaro keknen tok. 46-47 Mu sim
pat na, enangthe mgua gia khen endruk ngam kaelongtok mang nguk
va muk ormar, i o enangthe mgua gia khen mulenar ruk ngma rere kar
muk va muk ormar tok kat, va mut lo kais hak kam kol a keik ko mkor E
Nut e. Ko si o vrong rhek kar o kermia ruk ngam kaelha klol o takis kat,
va ngam kaeharom tok ngang ngarlenar mruo. 48 He ekam tok, mguaka
srim E Nut ka keknen, endo kam ya pum endruk ngat vu kaelat muk. Va
mguak or kam vrua tu kim tang kam ya mang e, ko mgua ho mi kut kaisis
tgus kngae ka ngmeang orom a keknen to endo kam kolkol ekam mu Teit
tkuon ma volkha, ko En tho mi kut kais tgus kngae ka ngmeang."

6

Mguak Ngangreal Ngang Nguk Mruo Kam Lo Mrua Het Muk Kam Khenam Mularo Reha Ma Mmok

1 "Enangthe mgua re kmeharom mularo reha ruk ngang E Nut, va
mguak ngangreal ngang nguk mruo kam or kam mrua het muk kam
khenam mar ma mmok ko pum o mia ngaro kerok mar kam vokong
ngar, matok mgua kle lo kta kol mula keik kuon kim mu Teit to E Nut
tkuon ma volkha."

E Yesus Ta Patter O Mia Mang Kam Nngiar Ngang Endruk Ngta Tu Kmo Tgoluk

2 "Ii, ko enangthe ngia re kam nngiar ngang o mia ruk ngata tu kmo
tgoluk, va ngiak or kmel votgem o mia orom a nglung kmikkiem enang
ko endruk ngakro naprai alomin ko ngam kael votgem o mia kmeharom
gi enang tok orom a nglung kun mnam o Yuda ngartaro rektor ruk kam
rere mnam mar va ko po pnes, o mia kam mnor mang ngar he khover
mar tok. Lmien te, mar ngma vle tok arhe. Vanangko, muk mguak or
kam vle tok e, ko kua havaeng nguk te, ngat her kut kol ngarta keik vgum
o mia ngatngae her tok arhe. 3 Vanangko langto langto mnam muk ngia
re kam nngiar ngang o mia ruk ngata tu kmo tgoluk, va ngior kam mas
orom E Nut kam tger ila ksienga kam vaeng o mia ngok kim in kam
kenang ngar ila ngaeha to endo ko ya re kmeharom orom ila miktiek.
4 He ekam tok, enangthe ipa nngiar la tvok kim o mia ngaro kerok enang
tok, va iTeit to nma vokong ilaro reha ruk im kaeharom mar la tvok tok,
ner le kaen a keik ngang in kmikkiem enang tok kat."

E Yesus Ta Patter O Mia Mang Kam Ngarkie
(Lk 22.2-4)

5 "Va tok kat, ko endruk ngaro naprai alomin ngam vua svil kam sir
ko pum o mia he vua ngarkie ko pum ngaro kerok kun mnam o Yuda
ngartaro rektor ruk kam rere mnam mar va ko po pnes kat, o mia kam
vokom mar tok kat. Ii, lmien ngma vle tok arhe. Vanangko muk, mu or
kam vle tok e, ko kua havaeng nguk te, ngat her kut kol ngarta keik vgum
o mia ngatngae her tok kat arhe. 6 Nangko yin langto langto, ngiaka svil
kam ngarkie, ngiak vaik kun mnam ila rek yin tuk he kvat ila ngaegot he
kngarkie ko tok ngang iTeit to ngom lua vokom, he En, to nma vokong
ilaro reha ruk im kaeharom mar la tvok tok, En ner le kaen a keik ngang
in kmikkiem enang tok kat. 7 Ii, va mu or kam vua petpet o rhek kam
hoger mularo ngarkie ngang E Nut kat e. Pat he nok muk o vrong rhek
ruk ngat lua mnor mang E Nut vor ko mar ngam vua petpet o rhek ngang

ngaro Nut ruk la ppiagar. Ii, ko mar ngma petpet o rhek ngang ngar
enang tok, ekam ko ngma pat te, ngaro Nut ruk la ppiagar ruk endruk
ngara ngan vgum mar ekam ko ngam vua petpet o rhek ngang ngar gi
enang tok. 8 Vanangko muk, mguak or kam petpet o rhek ngang mu Teit
enang tok e, ko ta mnor mang o tgoluk ruk muta tu kmar, ktar mang ko
muma re kmaurur kim mang ngar.
9 He kmikkiem enang tok, mguak kle va kngarkie enang ti:
'Ngor Teit tkuon ma volkha ila munik tho mi kut laut hak.
10 Va ngot kaurur kmin te, Yin kmaottam ila svil mruo to mang ila tavgo
kam vaas kim o mia tgus mo mmie he komor mar tgus kmikkiem
enang ko ye her aottam ila svil to mang ila tavgo to kuon ma
volkha ko ther vaas kim endruk kuon ma volkha enang tok kat.
11 Va ngot kaurur kim yin kat te, Yin kmeha vgum mor ma kolkha langto
langto.
12 Va ngot kaurur kim yin te, Yin kam lol nguaro kerkeknen patgiang
ngaiting kmikkiem gi enang ko ngot lol ngorlenar ngaro kerkek-
nen ruk ngat eharom mar ngang ngor patgiang ngaiting tok kat.
13 Va ngot kaurur kmin kat te, Yin kmenserpagam mor kat kam lo
mrua ngam mor mruo ekam o ngaegom ruk ngak pis kim mor
kat. Vanang ngiak kle va kpet mor petgim e Seten to tho mi kut
kernonho hak. [Ngiak kaeharom tok ekam ko her Yindo arhe ima
vle ngnik ngnik orom ila serppak kar ila mmok, va mor ruk ilaro
mia ngoma vle ku meorom ila tavgo.]'
14 Ii, mguak ngarkie gi enang tok he klol mulenar ngaro kerkeknen
patgiang ngaiting enang tok to mu Teit vat tkuon ma volkha ner kle
klol mutakor patgiang ngaiting gi enang tok kat. 15 Vanang enangthe
mgua lua lol o mia ngaro kerkeknen patgiang ngaiting he kikiangae
mang ngar, va mu Teit kat ner lua lol mutakor patgiang ngaiting he lua
kikiangae mang ngar kat e."

E Yesus Ta Patter O Mia Mang Kam Paal Kmo Ol Ko Pum E Nut Kalo Keik

16 "Va mguak paal kmo ol ko pum E Nut kalo keik va mguak or kam
mrua pis ormuk ma mmok ko pum o mia kat e. Pat he nok muk endruk
ngaro naprai alomin vor ko mar ngam gia pis ormar mruo ma mmok ko
ngam mia nho lnganngannes* kam kenang o mia te, ngata paal kmo ol
ko pum E Nut kalo keik. Ii, lmien ngma vle gi enang tok arhe. Vanangko
kua havaeng nguk te, ngat her kut kol ngarta keik vgum o mia ngatngae
tok arhe. 17-18 Vanangko muk, mguak paal kmo ol ko pum E Nut kalo keik
va mguak kle smia nho lsirei,† kmeharom tok la tvok o mia kam vokom
muk he lua mnor mang nguk te, muta paal kmo ol e. Enang tok, mu Teit
to ngom lua vokom, En nma vokong mularo reha ruk la tvok tok, to En
ner le kaen a keik ngang nguk kmikkiem enang tok arhe."

O Mia Ngak Kaelpas Orom A Gol Ka Mten To Kuon Ma Volkha
(Lk 11.34-36, 12.33-34, 16.13)

---

* **6:16:** O Yuda ngma vor pa ngaor he kaegenkar o it ruk ngma hahas kam mur kael vokngnes kuo mang ngar mruo ekam ko ngma paal kmo ol ko pum E Nut kalo keik. O mia ngma vokom mar tok, va ngata mnor te, ngma paal kmo ol enang tok arhe. † **6:17-18:** O rhek ruk lsir ngta havae mang kam "Glot a ku kuo malpgem mar he koror ngaro leineik." O Yuda ngam kaeharom tok, kam sirei.

19 “Va mguak or kmel mularo gol ngo pneik ktar ko pum mularo kerok
he kaelpas orom mar mo mnam a mmie ta. Ko o soma ngma papaam mar
va a mou ka groop nma kering ngar kam lpus va kle o ngauruvik ngat
kais kat kam halker mularo rektor he kvaik kaururik kat. 20 Vanangko
mguak kle va kael E Nut ktar ko pum mularo kerok he kaelpas orom En
kun mnam mularo vurkul enangthe En muta gol ka pun to mut kaelpas
orom kuon ma volkha. Ko ko tok kuon ma volkha, o soma va a mou ka
groop ngint lo kais kam kering e, va o ngauruvik ngat lo is kam halker
o rektor he kvaik kaurur kat e. 21 Ko ani tomhel to mut kaelpas orom
kun mnam mularo vurkul te, mula gol ka pun, va her a tomhel to arhe
mguera sovet kmel ktar ko pum mularo kerok kat.

22-24 Kmikkiem a papat to endo tok, a kalyie tang tlo kais kmel klo taip
ngang ktar ko pum kalo keik kmeha ngang ngin tgus ko alomin e. Nove!
Ko enangthe na re ka vle tok, va nera namlolo pum min kam ya pum
tang, nang kle kernonho mang langto. I o ner kaeha lserppak ngang tang,
nang kle kaitgung langto. Va kmikkiem enang tok, muk kat mut lo kais
kat kam kaum kael E Nut va mularo gol ngo pneik ko pum mularo kerok
tok kat e.

Kmikkiem a papat to endo tok, ilalo keik nginma khenam a mmok
ngang in kat. Va enangthe ilalo keik nginp smia ya he kol a mmok, va
ngir ho gia vle yin tgus hak orom a mmok, nang nop ke vur mhe ngang
in orom a slommok e. Vanang enangthe ilalo keik nginp kle kernonho he
lua kol a mmok va nginera ngae ho mi ktua slok hak, va yin ngir ho gia
vle yin tgus hak orom a slommok, nang nop ke vur mhe ngang in orom
a mmok kat e. He ekam tok, ngiak ngangreal ngang yin kam smia kol a
mmok, matok koknaik ngira senkrip kim ke mmok to kun mnam yin ko
ka mi mit msim ta kle mia vle te, a ho slommok hak he.”

E Nut Nam Smia Tar Kalngunes
(Lk 12.22-34)

25 E Yesus ta re tok, to kle kreng kalngunes te, “Ekam tok, kua havaeng
nguk te, mguak or kam vua ngaungputput mang mula ngorsang te, anito
kmem, kmivie i o, oni tgoluk ruk mang mularo pkor kmegenkarik kat e.
Pathe nok muta pat te, mularo olngaemik ngat laut he gi kir kim mularo
ngorsang vor? I o, nok pathe mularo it ngata laut kir kim mularo pkor
kat vor? 26 Mu vokom o iningol kuo kia gan na, ko mar ngam lua kap
o tgoluk e, va ka lluol e. Va ngam lua kaelpas orom o olngaemik kun
mnam ngakro ngainir kat e. Nove! Ngam lo kaeharom tok, vanangko
mu Teit to tkuon ma volkha nma klang ngar mlol ge. To muk, muta
pat nngia, E Nut nma khen mar kam smia tar mar, nang kle kikiangae
mang nguk gi? 27 Mu havaeng dok na, erieto mnam muk tkais kam vrua
hoger ka ngorsang mo mmie kam vur kta hok ko enangthe nam vua
ngaungputput mang o vu tgoluk?

28 He ekam tok, kman ko mum vua ngaungputput mang mularo it
tok. Mu pat mang o ngaergot ngakro rehi na, ko ngam mrua sreng
ngar mruo orom ngartaro sreng nngia? Ko ngam lua pum ngaro katam
kmegenkarik e. Nove. 29 Vanangko kua havaeng nguk te, si e Solomon
ko en karo it ruk nma pasrengem en mruo ormar ngaro vu kraen hak,
vanangko en tlo kais mang o ngaergot ngakro rehi ruk e. Ko E Nut nma
pasrengem mar kir kim e Solomon ktaro sreng ruk endruk. 30 Ii, mu
vokom na, si o ngaergot ruk endri oguon mail ngam gi vrua vle nong ke

laut e, to hera vui, to o mia ngam her gia ngampaei pmar, vanangko E
Nut nam sim ktua pasrengem mar ge orom ngaro rehi enang tok. He
ekam tok, enangthe E Nut nma pasrengem o ngaergot orom ngakro rehi
enang tok, va muta pat nngia? En tlo kais ge kam smia tar muk orom
o it kam pasrengem muk tok kat kir kim mar? E-e, muk ri arhe mut ho
mi ktua kenhor mang E Nut hak! 31 He ekam tok, mguak or kam vua
ngaungputput mang anito kmem va anito kmiviem va anito kmegenkar
kat. Ii, mguak or kmel o tgoluk ruk endri ktar ko pum mularo kerok
tok, 32 ko her o vrong rhek ruk arhe ngam kael ngaung mang o tgoluk
ruk endruk kmel mar ktar ko pum ngaro kerok enang tok arhe. Nangko
mu Teit to tkuon ma volkha ta mnor he te, o tgoluk ruk endruk muma tu
mang ngar. 33 Ii, mguak or kam vua riring ngar, nang mguak kle va kael
E Nut ka tavgo ktar pum mularo kerok he ktagur pum E Nut ka ngaeha to
kam srim mar ko kim kalo keik, he nang ka tavgo to endo kam vaas kim
o mia kam komor mar tgus. Ii, ngiak kael E Nut ka tavgo ktar ko pum
mularo kerok tok na, yek E Nut ner kle kaen o tgoluk ruk endruk ngang
nguk kat. 34 He ekam tok, mguak or kam vua ngaungputput tete mang o
vnek ruk ngara pagis koknaik kat ge, ko a kolkha langto langto karo mur
kut vnek mruo ge he mut lo kais kam kaum klol mar tgus kun mnam a
kolkha to atgiang e. He ekam tok, mguaka mnang endruk ngara pagis
koknaik he ktua paneng ngartaro mur kolkhek mruo. Mgua kle gi pat
mang endruk tuk ngat pagis kim muk gi tete ta."

7

Mguak Or Kam Tutut Kam Mon O Mia Orom Ngaro Kerkeknen
(Lk 6.37-38, 41-42)

1 "Va mguak or kam tutut kam mon o mia orom ngaro kerkeknen,
matok E Nut nera mon muk gi enang tok kat orom mutaro kerkeknen
kat. 2 Ko kmikkiem enang a vnek to mut kael kam mon mulenar orom
ngaro kerkeknen tok, E Nut ner sim kut koripang nguk kmikkiem a vnek
to endo kais tok kat arhe.
3 Ngola, im smia kellu mang kam vokom a kvak to kun mnam inopia ka
keik, nang lua paptang a ho kla vgon ko pita keik mruo? 4 Hai-e, to yi kais
kam smia nho nngia he kmon inopia orom ka kerkeknen to ta vle enang
a gi kvak kun mnam ka keik, vgum ita kerkeknen tok kat ko ta vle enang
a ho kla vgon kun mnam itang? 5 O-o mularo naprai alomin hak! Ngiaka
ktar khong a ho kla vgon ko pila keik mruo na, yek yin kam le smia nho
kam le kpet a kvak to ko pum inopia kta keik vat."

Mguak Or Kam Koham E Nut Karo Rhek Ngang Endruk Ngam Lua Svil Mang Ngar

6 To e Yesus ta koka ngang o mia kat te, "E Nut tel a totu mang ka tavgo
ko tkaenang a gol ka pun, he ekam tok mguak or kam koham E Nut ka gol
ka pun to endo kmenik ngang o mia ruk ngat kaenang o pendol, matok
nga kaesik he kle kaeknik kaelat muk kirpapaam muk ka ngmeang. Ii,
mguak or kam koham E Nut ka gol ka pun to endo kmen ngang o mia ruk
ngat kaenang o morek kat e, matok nga karkar mang he kenekerik."

A Keknen To Kmaurur Kim E Nut
(Lk 11.9-13)

7 "Vanang mguak kaurur kim E Nut mekam mekam mang o papat ruk
mang ka tavgo to endo he En ner kaen ngang nguk. Ii, mguak riring

ngar ge ko vgum E Nut kat he En ner mrua khenam mar ngang nguk. Va
mguak vae ngok kim E Nut mekam mekam, muk kam vaik ku meorom
ka tavgo he En nera koregot kim muk kam vaik. 8 Ii, ta vle tok arhe ko
ani mhel to nam kaurur kim E Nut mekam mekam mang ka tavgo, en
nma kol ko mkor. Va ani mhel to nma riring o papat vgum E Nut mekam
mekam mang ka tavgo kat, en nma pis mang ngar ko kim En kat. Ii, va
ani mhel to nma vae ngok kim E Nut mang mekam mekam kat, E Nut
nma koregot kim en, en kam vaik ku meorom ka tavgo.
9 Ii, mu vokom na, erieto mnam muk tkais kmen a kre ngang kalyie
kmem enangthe npa mnganang mang a bret. 10 I o nap kais kmen a vim
tang ngang kmem enangthe npa mnganang mang a slang tang? 11 He
ekam tok, si muk ruk mularo kerkeknen ngat ho mi kut kernonho hak,
vanangko mum kle sim ktua klang mu les ge orom o tgoluk ruk lyar, gi
ekam ko ngat gia mnganang nguk mang ngar. Vanang muta pat nngia
mang mu Teit to tkuon ma volkha? En tho lo kais ge kam ho ksovet kam
klang kles ruk muk tok kat orom o tgoluk ruk lyar, gi ekam ko muma
mnganang En mang ngar enang tok kat?
12 Yu! He ekam tok, oni keknen ruk muma svil mulenar kam sim
kaeharom mar ngang nguk, va muk kat mguak sim kaeharom mar
ngang mulenar kmikkiem gi enang tok kat. Mguak kaeharom gi enang
tok ekam ko a papat to endo ta vle te, mor o Yuda nguaro pos va nguaro
propet ngaro rhek nga pun msim to ngata sir kuo malpgem."

O Mia Ngak Vaik Ku Meorom E Nut Ka Tavgo Ko Vgum E Yesus To Ta Vle Enang Ke Ven Ka Gu To Tkoka Kaut
(Lk 13.24)

13-14 To e Yesus ta kta koka ngang o mia te, "A ven to ta ktong o mia kmel
mar ku meorom E Nut ka tavgo, mar kam kol a ktalhok to kam plong vle
ko kim En ngnik ngnik, tvua kellet kmikkiem, he gi o mia lgititge ngam
kaikkiem kam pis ko vgum ke gu he kvaik ku meorom ko tok. Vanangko a
ngaelaut langto ta klup kta gu tvua slai he ka ktong o mia kam pis mnam
a mhe to kam kol a yor. A ngaelaut to enda tkongeik kmikkiem, he o mia
kavurgem ngam kaikkiem kam pis ko vgum ka gu to tvua slai. Vanang
muk, mguak kaikkiem ke ven to tkoka kaut."

A Koka To Mang A Ho Karo Miel
(Lk 6.43-44)

15 "Va mguak ngangreal ngang nguk mang o propet ruk la ppiagar
ko ngaro keknen ngat kaenang o pendol. Ii, ko mar ngam pe gia ngam
mang ngar kam mur kael mar mruo enang o hip he kpis ko kmuk enang
tok kam kering mularo papat. Ngata nho lya kuo mang ngaro pkor,
vanangko ngaro keknen ngat ho mi ktua kernonho hak. 16 Vanangko
mut kais kam vokom ngaro keknen he kam mnor mang ngar, gi enang
ko muma vokom o hi ngaro miel he ka mnor mang ngar tok kat. Ko o
mia ngam ngae lua tamar o paslura ko vgum o kosmur e. Nove. Va o
mia ngam ngae lua tamar o gaenip ko vgum o gigi kat e. Nove. 17 He
kmikkiem enang tok, o hi tgus ruk lyar ngam kaehi orom ngaro miel ruk
ngta ya kat. Ii, nang o hi tgus ruk nong lyar ngam kle kaehi orom ngaro
miel ruk nong lyar kat. 18 Enang tok, a ho to a yar tho lo mi kais hak kmehi
orom karo miel ruk nong lyar e. Va a ho to nong a yar tok kat tlo is kmehi
orom karo miel ruk lyar kat e. 19 He ekam tok, o hi ruk ngam lo kaehi
orom ngo miel ruk lyar, o mia ngam kovverik he kngam mar oguo kia

paei. 20 Ii, va mguer kais kam mia vokom o propet ruk la ppiagar ngaro
kerkeknen he kam mnor mang ngar tok kat, gi enang ko muma mnor
mang o hi ruk nong lyar ko ngam kaehi orom ngaro miel ruk nong lyar
kat."

O Mia Ruk E Yesus Nera Klai Mang Ngar Te, Tlua Mnor Mang Ngar
(Lk 12.25-27)

21 "Ii, kua mien tok arhe ko mguak or kam pat te, o mia tgus ruk ngam
gia kvam dok te, 'Ngoldaip, Ngoldaip,' ngara vaik ku meorom E Nut ka
tavgo e. Nop hak! Gi o mia ruk ngam sim kut kaikkiem E Titou to tkuon
ma volkha ka svil, her gi mar ruk arhe ngara vaik ku meorom ka tavgo.
22 Enang tok, ko mnam a kolkha to a kser kim, o mia kavurgem ngar
kaur kim dok te, 'Koldaip-o, te kom lua havaeng o mia mang yin orom
ila serppak gi? Va kom lua kerer o kool orom ila serppak kat gi? Va kom
lo kaeharom o reha kavurgem ruk lserpgue hak orom ila serppak kat
gi?' Ngar kaur kim dok tok 23 vanangko ngora likim mar lsir pum ngaro
kerok he ka klai mang ngar te, 'Ko ngae ho lo ktua mnor mang nguk hak!
He mu ehenok petgim dok, muk ruk mum kael mularo yaik ngang E Nut
he kaeharom o keknen ruk ngat ho mi kut kernonho hak.' "

A Koka To Mang Alo Mhel Kalo Mten Lomin
(Lk 6.47-49)

24 "He kmikkiem enang tok, endruk ngma lol kuaro rhek ruk endri he
kaikkiem mar mekam mekam ngat kaenang a mhel to te smia ngangam
kim ko tsim kaeharom ka rek to tvua serppak ko thong a nho ngku hak he
kvat o ngtek ko engnang a kre to klalaut kun mnam a mmie. 25 Ta hover
krum, to a ngausgi tsi kaol he ka spom ka rek klik va a kus tsi kaerik he a
ye tkottek to ka lel ta klung engnang ka rek he kaegom kam kol, vanangko
tlo kais kam lget e, ekam ko karo ngtek ngat gi serppak ngae gi ringring
hak ku engnang a kre kun mnam a mmie ko tsim kut papuntom hak.
26 Vanang endruk ngma vongnek kim kuaro rhek ruk endri, nang kle
gi kaengnam mar, mar ngat kle kaenang a mhel to tlo smia ngangam kim
en ko tlo sim kaeharom ka rek ko tgi ngam kuon ma vui. 27 Thover krum
to a ngausgi tkaol he ka spom ka rek klik va a kus tkaerik he a ye tkottek
to ka lel ta klung engnang ka rek to her gia kvet kol kngorom ngatngae."
28 A mumu ta vle kvongnek kim E Yesus karo rhek ko ta patter mar
ormar tok knop, to ngate sei kmit ngaongtok kim karo rhek 29 ko en tle
ktua patter mar orom kta serppak mruo to yok gi, nang nong orom ke
serppak to mkor o pattermia kmo pos e.

8

E Yesus Tkaeharom A Mhel Pum Ka Yor To A Lepra
(Mk 1.40-45; Lk 5.12-16)

1 E Yesus ta rum karo rhek kuo kia vul, to thera grung kpis ku, va o
mumu ngta veet kaikkiem kat. 2 Ngta ngae va vgum a mhel to tkol a yor
to a lepra ko tpis ko kim e Yesus he ktubulkek ku penharom he kaurur
kim te, "O, Kolaip, enangthe ngia svil va yi kais kmeharom dok, he dok
kam kta vle la mmok ko pum E Nut kalo keik kat."
3 To e Yesus ta tuom ka ktiek he gi kaehang va gia reng te, "Mare, kua
svil! Ila vok na ngae gia mmok." A gi hi to tgia re tok, ka yor ther gi nop
kuo mang ngatngae va ther ngae gi mmok ko pum E Nut kalo keik kat.
4 To e Yesus thera reng te, "Ngiak or kam havaeng a mhel tang hak mang

a ngaeha to ko eharom ngang yin. Vanang ngiak kle va kngae ngok kim
a pris tang, en kmehehang yin, en kam tting mang in te, lmien te, yi ho
mi mmok kat ko pum E Nut kalo keik. Ngiak kaeharom tok, to kle kngae
ngok mnam E Nut ka maksien kam nngiar ngang E Nut, kmikkiem enang
ko e Moses ka pos langto ta keknen tok mang a yor to endo ko yi her ottek
mnam he. Ngiak kaeharom gi enang tok, nang o mia ngaro ngaongtok
kmisis mang yin te, lmien te, yi ho mi mmok kat ko pum E Nut kalo keik."

A Mhel To En A Vrong Rhek Langto Yok Tkor Mnam En Mang E Yesus
(Lk 7.1-10; Yn 4.43-54)

5 E Yesus teharom tok, to her kle kngae kpis kvaik kun mnam a rengmat
to e Kaparnam. Ko tok a mhel to en a vrong rhek langto tpis ko kim he
kaurur kim te, en kam turang. En lRom nga ngaomevek ka rkan langto
ngalaip. 6 Tpis to kreng te, "Koldaip, kolkayie langto ta kru ku mrek ko
te sei kam nganngannes hak orom ka yor to a gigruk ko tngae ho mi kut
panaem hak."
7 E Yesus ta ngnek tok, to koripang te, "Yu, ngor kaikkiem yin ngok
mrek he kaeharom ilkayie, en kam kta ya kat."
8 Va a mhel to endo tkoripang te, "O-o, Kolaip dok klo vu eveep is miik,
yin kam mrua ppir miik kmaol ngte kim dok e. Vanangko ngia her gia
mon a re ke vgon tang, yek kolkayie ka yor na her gia ngan vgum yin
he knop kuo mang. 9 Yi kais kmeharom tok, ekam ko gi enang dok kat
koma ngan vgum endruk ngta laut va ka nho mang dok, vanang le kreng
endruk ngma kar va tomten mko meorom dok kat ko kua nho kmar va
mar ngam her gia ngan vgum dok kat. Ko kom re gia reng a mhel ta te,
'Ngae,' va en nam her gia ngan vgum dok he kngae. I o kom re gia vaeng
a mhel to en tko gut te, 'Aol, ngte kim dok na' va en nam mi kaol ngte kim
dok. Va kom re gia reng kolkayie kat te, 'Eharom a ngaeha ta,' va en nam
her gia ngan vgum dok he kaeharom."
10 E Yesus ta ngan karo rhek ruk endruk ko ngat kaeti te, tvu kor mnam
en mang en tok, va tho mi kut senkrip hak, to kreng a mumu to ta veet
kaikkiem te, "Kua havaeng nguk te, a mhel ta en tpua vle te, en a vrong
rhek langto tvu kor mnam en mang dok hak, vanang si kun mnam muk
lIsrael lsir hak klo vur pis mang tang ko tkor mnam en mang dok enang
ti e. 11-12 Ii, ta sir tok ko, kua havaeng nguk te, tennik, muk lIsrael, E Nut
ther ktar kmon muk mang mularo ngaekmol ruk mguak lol ko mguak
tuur kun mnam ka pnes to nera kpom mnam a kolkha to ka tavgo nak
komor o mia tgus. Vanangko o vrong rhek ngar le kottek ko mnam a
mmie kalo ngaiting ruk ngma nku va ngma nkuon he kaum kam liepum
muk kam lol mularo ngaekmol ko tok, mar kam kle ktua tuur mnam E
Nut ka pnes kar e Ebrehem va e Isak va e Yakop. Ii, ngara pis enang tok he
klol mularo ngaekmol kam lol ngang ngar mruo, nang E Nut ner kle ktua
likim muk ruk ta ktar mon muk kam vle ku meorom ka tavgo, kngam
muk ngku mnok ma slommok petgim karo mia ruk ka tavgo ta komor
mar. He enang tok, mguer kle va ka vle ku mnok he ksovet kmeteti he
khem mularo ngnorok mo kmar."
13 E Yesus thavae tok ngang a mumu to endo knop, to kle kreng lRom
nga ngaomevek ka rkan langto ngalaip to endo te, "Ngiak ngae he, ekam
ko ngor kaeharom ilkayie kmikkiem enang ko yi her kor mnam yin mang
dok kmeharom tok arhe." Thavae tok ko kim a mhel to endo, nang ko

mrek kalkayie ther gi ya ngatngae gi kun mnam ke vgon to endo ge ko e
Yesus ta re tok.

E Yesus Tkaeharom E Saimon Ka Snerip To A Vlom Pum A Manakain

14 Tie ma kolkha langto e Yesus ta vaik kun mnam e Pita ka rek va
tvokom e Pita ka snerip to a vlom ko ta yayor he ka kru ko ma hep ko
a manakain ta ngae kun mnam. 15 Tpis ko kim a vlom to endo he gi
kaehang ka ktiek va a manakain ther gi nop kun mnam hak. To a vlom
to endo ther gia hop ku to hera krong o ol ngang.

E Yesus Tkaeharom O Mia Kavurgem Pum Ngaro Yor Ngo Mamten
(Mk 1.29-34; Lk 4.38-41)

16 To mnam a kolkha to endo gi ko a kolkha ther vaik he, va o mia
kavurgem ruk o kool ngat viging ngar, ngarlenar ngata plalam mar kam
pis ngok kim e Yesus. Va e Yesus tkaeharom mar orom ka re ke gi vgon
kam kerer o kool mnam mar. Va tkaeharom langto langto tok pum ngaro
yor ngo mamten tgus. 17 Vanangko E Yesus nam kaeharom o reha ruk
endruk kmaottam E Nut ka propet to e Aisaia karo rhek ko e Aisaia ta
ktar kpavap mang ormar te:

"Nguaro nganngannes va nguaro yor en mruo tmur petik petgim
mor."

O Mia Ngma Ketoptop Kmikkiem E Yesus
(Lk 9.57-62)

18 To e Yesus ta tar ko o mia ka ho vurgem hak ngta gun mang, to thera
reng kalngunes kam poe kenker a ngaenker ngoguon pa ngaiting to
ngkun kuon. 19 E Yesus tre kam kar mnam a langail va vgum a pattermia
kmo pos langto ko tkaol kpis ko kim he kreng te, "Pattermia, ngor mi
kaikkiem in ngok mnam oni mhetor tgus ruk ngiak ngae mnam mar."
20 Va e Yesus tkoripang te, "O-o, yi her ketoptop kmikkiem dok he, ko si
o pendol ngartaro nhotor ruk kmonit mnam mar, va o iningol ruk kuon
kia gan ngaro ngainirik kat, vanang A Mhel To Nkong Man Ma Volkha
nop ke vur ngaekam tang ngang, en kam vur konget ka sai e."
21 E Yesus ta re tok, to kalkayie langto vat thavaeng te, "Kolaip dok kat,
vanangko ngiaka ktar gi vur orim dok na, he E Titou na yor na, he ngua
eguyang, to endo yek ngua le kaikkiem yin kat."
22 Va e Yesus, tkokheng te, "Nove! Ngiak kaikkiem dok gi tete ha, he
mnang o mia ruk ngara yor he koknaik lua kol a ktalhok to kam plong
vle ko kim E Nut ngnik ngnik mar kam mrua kaeguyang ngaro mur yoror
mruo."

E Yesus Ta Kser A Kalivurvur Ko Tkaenpgam A Ngaenker
(Mk 4.35-41; Lk 8.22-25)

23 E Yesus thavae tok, to ta kar kun mnam a langail to endo he
kalngunes ngat kaikkiem kam kar kun mnam kat. 24 Ngta ngae va ngat
lua mnor te, a tomhel tang nera pis kim mar e. Ngata poe kpoe, va vgum
a kalivurvur ko tkaenpgam a ngaenker he o vlung ngta klung engnang
a langail he ksovet kam karir nkun mnam va a li ta klang kat he ta re
kam ho gia vvuo ormar hak. Vanang e Yesus tonit. 25 To kalngunes ngata
ngae ko kim he kvotgem to khavaeng te, "Ngoldaip, ngiak sulgim mor ko
ketasuo mor kam vvuo he."
26 To e Yesus ta psom mar te, "Her muk ruk arhe muk ruk mut ho mi
ktua kenhor mang dok hak! Kman ko mute ksei kam gor?" To ta kle khop

ksir he gia rere kam kser a ngausgi va o vlung, to ngint her mia nop to
ngae gi nning.
27 To kalngunes ngta vokom tok, to ngat ngae gi mrua sor kmar kim, to
hera mo mnganang ngar mruo te, “Hai-e! Ani mhel ta, ko si a ngausgi va
o vlung ngata ngan vgum kat ge?”

E Yesus Ta Kerer O Kool Ruk Kun Mnam Alo Mhel Alomin
(Mk 5.1-20; Lk 8.26-39)

28 To e Yesus mar ngata poe kngae kpis ko mnam a mhe to mkor
lGadara ogut pa ngaenker ka ngaiting to tigut. Ko tok alo mhel ruk o kool
ngat kaenvevem min nginma vle kun mnam o nhotor ruk mkor o yoror.
O kool ruk ngata viging ngin ngat ho mi kut serppak hak kun mnam min
he o mia ngma gor kam ngongae ekam a ngaelaut ka vgon to ko rkieng
ngin. To alo mhel ri ngint kottek ko pum nginalo nho ruk mkor o yoror
he kaol pis ko kim e Yesus ko va ngaenker. 29 Nginta pis ko kim, va vgum
a koot langto kun mnam langto mnam min ko ta rere klik te, “E Nut Khal
Msim to yin he ngot lua mtom yin kam pis ktoop kim mor mo e. Va kman
ko ya kaeloong mnam a kolkha to E Nut tmur el kmen a kapnes ngang
ngor ruk o kool he kpis moti kam kering ngor tete?”
30 Vanang, ko tok rkieng ngar, o morek nga murgun to klalaut ngta
hohek ko rkieng a veik ka ngaiting. 31 To o kool ruk ngata viging ngin
ngta kle kaurur kim te, “Enang ko ngiak pet mor petgim alo mhel ri va
ngiak meng ngor kam vaik kun mnam o morek ruk ngata hohek ko guon
ho.”
32 Ngata re tok, to e Yesus ther gia reng ngar te, “Yu, mguak ngae he!”
Tgia re enang tok, to ngat kottek mnam alo mhel ruk enngindu k, nang kle
kngae kviging o morek. Ngata viging ngar, va vgum o morek tgus ko ngat
her gia kolaspa kam sap ngpirik ekam a veik kam ngae kpis kvuvvuo
kun mnam a ngaenker kyayor tgus ngmeang. 33 To o toot kmo morek
ngta ngorpok ngok mnam a rengmat ka pun he khavae mang o morek
va mang alo mhel ruk o kool ngat viging ngin kat. 34 E Yesus ta vle ko tok,
va vgum o mia kavurgem ruk kun mnam a rengmat to endo ko ngat hera
veet kpis ko kim kam vokom. Ngata vokom ko tok, to ngat kaurur kim,
en kam ehenok petgim mar, he lo kta vle ko mnam nga mhe kat.

9

E Yesus Tkaeharom A Mhel To Ka Vok Tgus Tyor
(Mk 2.1-12; Lk 5.17-26)

1 To e Yesus mar ngat her kta kar mnam a langail he kta kenker a
ngaenker to le kngae kvaar mnam ka rengmat msim. 2 Ngata pis, va
vgum o mia ko ngta kokol a mhel langto orom ka hep ko ta kru mnam
ko ka vok tgus tyor. Ngat pis ngok kim e Yesus va e Yesus tvokom mar ko
ngat vu kor mnam mar mang en enang tok, to thera reng a mhel to endo
te, “Kambis, ngiak sirei na, ko dok mruo ko lol ilaro kerkeknen patgiang
ngaiting he kikiangae mang ngar hak.”
3 E Yesus ta re tok, va vgum akuruk mnam o pattermia kmo pos ko
ngata rere kun pgegom mar mruo te, “Hai-e, en ta kerrereng E Nut ka
munik enang tok arhe!”
4 Nangko e Yesus ther tar ngaro papat ko ngat vua rere porom mar
enang tok, to ta kle ka mnganang ngar te, “Kman ko mularo vurkul ngma
tagur pum o kerpapat ruk endruk he ka mngan pum kua serppak to kam

lol o mia ngaro kerkeknen patgiang ngaiting he kikiangae mang ngar
tok? 5 Ani ngaeha to ta koppet kam khenam ma mmok? A ngaeha to
kam gi reng a mhel ta te, ‘Ko lol ilaro kerkeknen patgiang ngaiting,’ i o
endo kam mi kaeharom a mhel ta, he en kam mia hop he kngae ko pum
mularo kerok? 6 Vanangko tgia ya kat e, ko ngor mia khenam ma mmok
ngang nguk te, E Nut tmi kaen a serppak ngang A Mhel To Nkong Man
Ma Volkha to dok, dok kam lol o mia ngaro kerkeknen patgiang ngaiting
mo mmie he kikiangae mang ngar.” Thavaeng ngar tok, to her gia reng a
mhel to ka vok tgus tyor te, “Hop he, tolpum ila hep he kngae ngok mrek.”
7 E Yesus tgia re tok, to a yor to endo ther gia hop sir he kngae ngok mrek.
8 Nang a mumu to alautar tvokom tok, to a pagor ta komor mar. To ngat
hera guyaya pum E Nut mang ko ther mi kaen a serppak ka mten to endo
tok ngang o mia.

E Yesus Ta Vaeng E Matyu
(Mk 2.13-17; Lk 5.27-32)

9 E Yesus teharom tok, to hera parem a mhe to endo to kta ngae va
tvokom a mhel langto ka munik e Matyu ko tkorsang kun mnam o kermia
ruk ngam kaelha klol o takis nga rek to kmelpas mnam. E Yesus tpis ko
kim to kreng te, “Ngiak kaikkiem dok!” To e Matyu ther gia hop to her gi
kaikkiem.
10 Kam ngae, to mnam a kolkha langto e Yesus kar kalngunes ngta
kaum kaemik kun mnam e Matyu ka rek. Va o kermia kavurgem ruk
ngam kaelha klol o takis kar o Yuda akuruk, endruk o Yuda ngalmialaol
ngma keyang ngar ko ngam lo sim kaikkiem ngaro keknen, ngata kaum
kaemik ko kim e Yesus kar kalngunes kat. 11 To o Parisiau ngata vokom
ko e Yesus tkaum kaemik kar mar tok, to hera kirhek pum e Yesus
kam palsie kim kalngunes te, “Kman ko mula pattermia tkaemik ko
kim o kermia ruk ngam kaelha klol o takis kar o Yuda akuruk, endruk
ngolmialaol ngma keyang ngar ko ngam lo sim kaikkiem mor o Yuda
nguaro keknen?”
12-13 E Yesus ta ngnek tok, to tle ktootkinre kmoripang ngar te, “Muk,
mguak lol o papat mang E Nut ka re to enda na, he smia ngangam kim
muk ekam, ko E Nut ta re orom karo mur rhek mruo te, ‘A keknen to
koma mtom ta vle ti te, muk kam mrung mulenar, nang nong mang endo
kam gia nngiar ngang dok kun mnam kua maksien e.’
Ii, mgua smia ngangam kim muk ekam o rhek ruk endruk ko ‘A mhel
to nam kaeharom o mia nma vle mang endruk ngo yor kmeharom mar,
nang nam lua vle mang endruk ngat gia ya e.’ He gi enang tok kat, ko
her pis mo mmie kam vle mang endruk o mia ngma keyang ngar pum
ngaro kerkeknen, he nang dok kam tger mar kmitgung ngar. Nang klua
pis kam vle mang endruk ngam mrua kansgum mar mruo kam pat mang
ngar mruo te, ngaro keknen ngat ho mi kut sir hak ko pum E Nut kalo keik
e.”

O Parisiau Ngata Mngan Pum E Yesus Karo Keknen Ruk O Gunngae
(Mk 2.18-22; Lk 5.33-39)

14 E Yesus ta hivuo kmemik vop, to e Yoanes kalngunes vat ngata pis
he le kta mngan pum e Yesus mang ngaro keknen ruk nkong ngar tennik
kat te, “Ngua keknen to kam paal kmo ol nkong ngar tennik, nang nong
lgunngae nkong ngar tete e. He ekam tok, kman ko mor kar o Parisiau
ngom kaikkiem ngua keknen to nkong ngar tennik, endo kam paal kmo

ol tgus ko pum E Nut kalo keik he smia ngarkie ngang, vanang itlengunes
ngam kle kaeharom a keknen to a gunngar ta yek, endo kam venu mang
a ngaemik?”
15 Va e Yesus ta tootkinre ngang ngar kam re lkoon mang ka yor mruo
te, “Mnam a kolkha to msim ko a mhel tkaenkim ktavlom, klenar ngat
lo kais kam gia mrung en he ktivik pum en e. Ho mi kut nop hak. Ko o
kolkhek ruk kam tivik mnam mar ngrok ge. Ngara pis ko ngaka vret a
mhel to endo mkor kalngunes, yek endo yek, kalngunes ngara mrung he
ktivgim ko yek.”
16 Ta tootkinre tok knop, to kle kaenserpagam ka papat to endo mang
en mruo kat te, “Mu vokom na, a mhel nam lua vatvat a yet ka kae
to a gunngar engnang endo ka sgan e, matok naka plum va ka kae to
a gunngar nera vui to kaursie to kait endo ka sgan to kle ho gi kael a
pammok a ho laut hak kir kim endo tesgun ko ta vatvat. 17 Ii, va ngam
lo kaeharom a ye to a vaen, endo a gunngar kun mnam ka merrip ko
ka sgan kat e, ko a merrip to ka sgan ta karrai he nera khir. Ngam lo
kaeharom tok, ekam ko a vaen ka serppak, ko nak hop kun mnam ka
merrip ner kaur mang ka merrip to endo ka sgan he khalker. To a vaen
nera gussuk. He enang tok, a vaen ka merrip nera kernonho ekam ko
nera khir va a vaen nera gussuk kat. Nove, o mia ngam lo kaeharom tok
e. Ngam kle va kaeharom a vaen to a gunngar kun mnam ka merrip to a
gunngar kat ko tgi kongeik, nang min tgus kam vle lya.”

E Yesus Ta Hover E Yairus Ka Kvek Va Kaeharom A Vlom Langto Pum Ka Yor To A Vaeip
(Mk 5.21-43; Lk 8.40-56)

18 E Yesus ta rere kngae tok, va a taip langto nma nho mang o Yuda
ngarta rek to kam rere mnam tvaik kun mnam e Matyu ka rek he kpis
ko kim e Yesus ktubulkek ku penharom he kaurur kim te, “O-kola-o, ko
kvek te gnua yor tete ta, vanangko ip kaol he gi kaehang va nap kais kam
kta hop he kta vle kat.” 19 To e Yesus ta hop to en kar kalngunes ngat hera
veet kaikkiem.
20-21 Ngata ngae ekam a ngaelaut va vgum a vlom langto ko ta pis ko
kim. A vlom ta, ta kerkolkol vgum a yor to a vaeip kais mang o pnes ruk
loktiek hori orom alomin. Tmur kor mnam en mruo te, “Enangthe ngua
re gi vur ehang si ka yet va ngor gia ya he.” To ther gia knaek ekam e
Yesus kpis to gi vur ehang ka yet ke gi gu mko ge.
22 A gi hi to tehang tok, a vlom to endo ka yor ther gi nop ngatngae. To
e Yesus thortgi he kvokong to kreng te, “Kolkheng, ngiak sirei na ko ye
her ya he, ekam ko ya kor mnam yin mang dok.”
23 Kam ngae, to e Yesus ta pis kvaik kun mnam a taip to endo ka rek va
kvokong alo mumu alomin ko langto ngat hupum ngaro ngaesong kam
khenam nga mamrung ma mmok va langto ngat kael a halum kmaee
klik. 24 Tvokom o mia tok, to hera reng ngar te, “Mu ehenok ko, ko a vlom
sie to enda tlua vle enang a mi yor e. Tgia vle enang a kalyie to tgi onit
ko ner kta hop kat.” Ta re tok, va o mia ngat le gia kol a klel orom. 25 To e
Yesus ta havaeng o mia kmottek ngogu mnok knop, to ta kle kvaik ogun
ko tok ko ngat ngangater a yor ko ma hep. Ii, tmi yor hak he, vanangko e
Yesus ta kle ka kpom a vlom sie to endo ka ktiek ge. Ta kpom ka ktiek to a
vlom sie to endo ther gi kta hop sir kat he. 26 He ekam ka ngaeha to tok, a

re to mang e Yesus ka munik ta senkir he kvaas kim o rengmat tgus kun
mnam a mhe to endo.

E Yesus Tkaeharom Alo Vivisker

27 E Yesus tkaeharom a vlom to endo knop, to le kparem a mhe to endo
to kngae va alo vivisker aloruk ngint kaikkiem kngae he kvui orom ekam
a ngaelaut te, “O-e Devit Kaes to yin, ngiaka mrung nguo vanie.”
28 Nginta vui orom kngae tok, to e Yesus tpis kun mnam a rengmat
langto he kvaik kun ma rek va alo vivisker ri ngint kaol ngok kim to ta
mnganang ngin te, “Nngia orom mae, met kor mnam mae mang dok te,
ko kais kmeharom mealo keik, mae kam nho kat?”
Va ngint koripang te, “Ge, mare Moldaip.”
29 To e Yesus tkaehang nginalo keik he khavaeng ngin te, “Kmikkiem
enang ko meta kor mnam mae mang dok tok ko kaeharom mae he.” 30 E
Yesus tgia re tok, to nginalo keik ngint ya he nginta nho. To e Yesus ther
kaen a re lserpgar ngang ngin te, “Meak or kam havaeng a mhel tang
mang kua ngaeha to enda.” 31 Puoo, ngint le kottek va kle senker a re
mang en kngae kun mnam a mhe to endo tgus.

E Yesus Ta Kerer A Koot To Tim A Mhel He Kvat Ka Gu

32 Enngindukngint kottek he kngae to o mia ngat le kpis orom a mhel
to a koot tim he kvat ka gu to le kael ko kim E Yesus vat. 33 To e Yesus ta
kerer a koot petgim a mhel knop, to a mhel to endo ka gu ta mrer he kta
rere kat. Va a mumu to ta vle ko kat ngat ho mi kut sor kmar he kre te,
“O reha lserpgue ruk endri ngot lo vokom mar tennik kais mang tete mo
mIsrael.”
34 Vanang o Parisiau ngat kle ktua kokheng a mumu kam kerrereng
e Yesus te, “O-o, o kool ngalaip ka serppak ta ti arhe a mhel to enda ta
kemmeng kam paeim a mhel to endo orom ti he kerer karo valngneik
mruo ruk o kool.”

E Yesus Kalngunes Ruk Kmeharom Karo Reha, Mar Lgititge

35 E Yesus tkerer o kool knop to le kaelha kvaik kottek kun mnam o
rengmat laol va o rengmat ngaro maksien he kaelha kpatter o mia kun
mnam o Yuda ngartaro rektor mruo he ka knovvur orom e Seten ko E
Nut ka serppak tkir kim ekam ko E Nut ka tavgo tpis he komor o mia.
Va tkaeharom o mia pum ngaro yor ngo mamten kat. 36 Nma ngongae
tok, he kvokong o mumu to nam ngae sei kam mrung ngar, ko mar, o mia
ngam gi vrong kol a regesal mang ngar he ngam lo kais kam mrua toot
mang ngar mruo e. Ii, mar ngta vle enang o sipsip ruk nop ngar teit ngang
ngar kam toot mang ngar. 37 E Yesus tvokong ngar tok, to tkoka ngang
kalngunes mang o mia ruk enang endri te, “O mia ri ngat kaenang E Nut
ka loot to ther tettek he, he kpaneng o mia kam lluol mnam, ko o mia ri
ngat her gia toot he kpaneng endruk kam havaeng ngar mang E Nut ka
tavgo. Ii, o mia vang kun mnam E Nut ka loot ngat tettek tok, vanangko
o mia ruk kam lluol mnam ka loot, mar lgititge e. 38 He ekam tok, mguak
kaurur kim E Nut to ta nho mang ka loot to orom mar, En kmen a re ngang
karo mia mruo kam meng ngar kam lluol kun mnam ka loot.”

10

E Yesus Ta Mon Karo Aposel Ruk Loktiek Hori Orom Alomin
(Mk 3.13-19; Lk 6.12-16)

1 Tie ma kolkha langto e Yesus ta vaeng kalngunes ruk loktiek hori
orom alomin ngok kim he kaen a serppak ngang ngar, he nang mar kam
kerer o kool va kmeharom o yor ngo mamten tgus kun mnam o mia
orom.
2 O aposel ruk loktiek hori orom alomin ngaro munik endri: endo
ktarang orom
e Saimon endo ngma mon kat te, e Pita, en kar knopia e Andru;
e Yems to e Sebedi khal kar knopia e Yoanes;
3 e Pilip kar e Bartalomius;
e Tomas kar e Matyu to nam kaelha klol o takis;
e Yems to e Alpias khal kar e Tadius;
4 e Saimon, endo mnam a valngan to mkor o Selot, endruk ngma mon
mar kat te, o Kananea, kar e Yudas to nkong mIskariot, endo thortgi
mang e Yesus kmel ko maktiegom o mia.

E Yesus Ta Meng Karo Aposel Ruk Loktiek Hori Orom Alomin Kmeha (Mk 6.7-13; Lk 9.1-6)

5-6 Her mar ruk arhe e Yesus ten a serppak ngang ngar to her smia
papsim mar he kmeng ngar orom karo rhek ruk endri te, “Mguak ngae
ngok kim lIsrael tuk ko ngta vraik petgim E Nut kam vle malhagenmok
mang vgum ngaro kerkeknen he gia vle enang o sipsip ruk ngta sosop he
gi vrong kaolol ko nop ngaortek ngang ngar kam toot mang ngar. Vanang
mguak or kam ngae kun mnam o vrong rhek ngaro mhetor. Va si kun
mnam a rengmat tang ko mkor o Samaria kat, va mguak or kam vaik
kun mnam kat. 7 Mguak ngae va mgua smia polger o rhek ngang ngar
te, ‘E Nut ka tavgo ther mi pis he ka vle mo pgegom muk he.’ 8 He mguak
kaeharom o yor va kta hover o yoror kam kta hop kat va kaeharom o yor
ruk o lepra, mar kam kta nho lya kat ko pum E Nut kalo keik va kerer o
kool ruk ngat kaim o mia. Kuaro reha ruk ko eharom mar ngang nguk
tesgun kam ring ya mang nguk ormar kom lua krum kua serppak ormar
kim muk e. Va kmikkiem enang tok, muk kat mguak kaeharom kuaro
reha ri tgus ngang o mia kam ring ya mang ngar orom mar tok kat he
lua krum kua serppak ormar kim mar kat e. 9 Ii, va mguak or kmeha
kim o tgoluk akor ngang nguk ko mguak ngae. Mguak ngae va mguak
or kmeha kim o krek kun mnam mularo psang to muma kleng mularo
vgondik orom mar. 10 Va o nharok va si o varkie kat, a kop va a ngaelpas
kat. Mu or kmeha kim mar kmikkiem ko kua havae, ekam ko o mia ruk
mguer kaeha ngang ngar, mar ngak kaeha vgum muk ormar.
11 Va mguak ngae kpis mnam ani rengmat to, ani maksien to, va mguak
ring a rek kteit tang ko karo keknen ngat vua ya, en kam ngatkal mang
nguk kam vle ko kim na, ko en tkais kmeha vgum muk. Her endo arhe
mguaka vle ko kim kais ko mguak parem a rengmat to endo. 12 Mguak pis
kun mnam a rek to endo va mguak kaenpaeim a rek kteit. 13 Va enangthe
a rek kteit nak ngatkal mang nguk enang tok, va mularo rhek ngak kael
mit ko kim. Vanang enangthe na lua ngatkal mang nguk va mularo
rhek nga lo kais kmel mit ko kim e, ngak kaeknik ko kmuk. 14 Vanang
enangthe a rengmat i o, a valngan langto nga lua ngatkal ekam muk
kam vle ko kmar i o, kam lua ngan vgum muk kat va mguak kaureik he
kngetmmie ko vgum ngaro rektor i o, ko va rengmat ka gu kam rpem a
mmie ka ngaor to ta vat engnang mularo nharok. Ii, mguak kaeharom
tok to le klapsam a rengmat, i o a rek to endo. 15 Kua mien ha, mguak

kaeharom tok arhe ko kua havaeng nguk te, ner vur kongeik ngang o
kermia ruk lSodom va lGomora mnam a kolkha to ngak sir ko pum E
Nut kalo keik. Vanang a rengmat to na lua ngatkal mang nguk, ner ho
mi ktua kernonho ngang hak."

E Yesus Ta Rere Mang O Vnek Ruk Ngara Pagis Kim Karo Aposel
(Mk 13.9-13; Lk 21.12-17)

16 "Muk ruk mut kaenang o sipsip ruk o sital, mu vokom na, kua meng
nguk kun pgegom o mia ruk ngat kaenang o pendol kam polger o rhek
mang dok. Mguak ngae he kting kim mar, va mguak sim kut kael ekmuk
mang ngar enang o vimol, nang kle kya pum mar kat ge, enang o gennes
ruk ngma ya mang nglenar kat.
17 Kmikkiem enang tok, mguak smia ngangreal ngang nguk mang o
mia ko ngar kael muk ko maktiegom endruk ngma vongnek kim o rhek,
he ngara kirmekon a khap mnam muk kun mnam o Yuda ngartaro
rektor ruk kam rere mnam mar 18 her vgum dok arhe. He ko tok, mgua
hera polger o rhek mang dok ngang ngar. Ii, va ngar kait muk he ka srim
muk ko kim o taven va ko kim lRom ngalmialaol vgum dok tok kat, he
ko tok, ko muta vle ko kim mar, mguak polger o rhek mang dok ngang
ngar va si ngang o vrong rhek akuruk ko tok kat. 19-20 Ii! O mia ngara
kapom muk he ka srim muk ko kim mar tok, vanangko mguak or kam
vua papat mang oni rhek ruk mguak polgerik mang dok, i o kam ring o
rhek kam ri pmar kat. Ko oni rhek ruk mguak polgerik mang dok E Nut
ner kle yek kmeng E Nunu A Totur kmen o rhek ruk endruk lsir mnam
muk. He mnam ke venloot to endo msim, ner mur kael re ko vgum muk
enang tok.
21 Ii! O mia ngar kaeharom tok ngang nguk, ko si o moornopeik mruo,
va o motter mruo ge, ngar mur kael kut mar mruo ge ko maktiegom
o mia kmim mar kngam mar o yoror. Va o ngnes kat ngar kle klaut
mang ngaortek ngaornek kat he kael mar ko maktiegom o mia kmim mar
kngam mar o yoror kat. 22 He enang tok, o mia kavurgem ngar kaelat
muk ekam dok, vanangko erieto mnam muk napa matnge vgum o vnek
ruk endruk he kle kor mnam en mang dok ge, kam ngae kais ma kolkha
to a kser kim, her en arhe E Nut nera sulgim kmen a ktalhok to kam plong
vle ko kim E Nut ngnik ngnik ngang. 23 He ekam tok, enangthe o mia
ngak kol a regesal mang nguk kun mnam a rengmat tang va mguak kle
kngorpok ngok mnam tang ko yok vat he kpolger o rhek mang dok ko tok.
Kua mien ngang nguk te, mut lo kais kam rum o rengmat ruk endruk ko
mIsrael vop kam polger o rhek mang dok, nang A Mhel To Nkong Man
Ma Volkha to dok ner mrua khenam en mruo ma mmok.
24 Ii, o mia ngara kernonho ngang nguk tok, ekam ko ngara ktar
kernonho mang dok gi enang tok kat. Nok pathe muma pat te, mut kais
kam gi mrua vavle orom muk, kam gia laut mang dok vor. O-o, nove,
ko a pattermia kalngunes ngat lo kais kam gi mrua vavle orom mar he
klaut mang nga pattermia e. Va o mia ruk ngam kaeha ngang ngalaip,
mar kat ngat lo kais kam gi mrua vavle orom mar he klaut mang ngalaip
kat e. Nove. 25 Ko a pattermia kalngunes ngaro ngaongtok ngak kaisis
mang nga pattermia kam kol vgum karo vnek gi enang o mia ruk ngam
kaeha ngang ngalaip ngaro ngaongtok ngak kaisis mang ngalaip tok kat
kam kol vgum ktaro vnek. Mare, va kmikkiem enang tok kat, enangthe
a valngan kteit msim napa kerkol vgum o mia ko ngapa kermuyang kam

mon en te, en e Beelsebup* va ta khenam te, ka valngan kat ngara kerkol
vgum mar tok kat.”

Ngruak Or Kam Gor Kam Havae Mang E Yesus
(Lk 12.2-9)

26 “Enang tok, mguak or kam gorang endruk ngara kol a regesal mang
nguk. Ko tesgun E Nut ta tuvgom karo papat kim o mia, vanang tete ta
svil muk kam kle kpolger o rhek mang ngar ma mmok. Ii, tesgun E Nut
nma kir mang karo papat ruk endruk, vanangko tete ta svil muk kam
kle krere orom o rhek mang ngar ma mmok. 27 Tok kat, ko o papat ruk
kua havaeng nguk ormar ko gi mor tuk, mguak kle kpolger o rhek ormar
ko ma mmok ko kim o mia tgus. Ii, o papat ruk ko enik ngang nguk tuk
mguak kle krere orom o rhek mang ngar ko ma gi vle. 28 He ekam tok,
mguak or kam gorang endruk ngat kais kmel muk kam ngatngae kim
mularo gi pkor tuk, nang lo kais kam kering mularo nunu kopekam ko
mut yor he. Vanang mguak kle va kgorang E Nut ha, ko her En arhe to
tkais kam ngatngae kim mularo pkor va mularo nunu tgus kun mnam
a paei to a vleir ko mGehina. 29 Mu vokom na, o gi vrong iningol, o mia
ngam lo vu kaelongtok mang ngar e. Nove, ko o mia ngat kais kmenkim
alomin orom ke gi kre to ke gi tgiang e. Vanangko E Nut nam kle ho ktua
nho mang ngar ge. Va tang mnam mar na sia vuut ku mmie he kyor va
E Nut ta mnor mang ge. 30 Kuo malpgem kat, va si mularo ngairis ko
palpgem muk ta vle enang tok kat, ko E Nut ta mnor mang ngar ko ngat
is mang te, aner kat he. 31 He ekam tok, mu or kam gorang ngar, ko E Nut
ta mnor te, mut laut he kir kim o gi vrong iningol tgus.

32 Ii, gi enang tok, ani mhel to tlua gorang ngar, nang kle mrua havae
mang en mruo ko kim o mia ngaro kerok te, en ta vle te, ka mhel to dok
orom, va A Mhel To Nkong Man Ma Volkha to dok kat ngor mrua havae
mang dok tok kat te, kua mhel to en orom ko kim E Titou tkuon ma volkha
kalo keik kat. 33 Vanang ani mhel to nama klai mang dok ko pum o mia
ngaro kerok, va dok kat ngora klai mang a mhel to endo ko kim E Titou
tkuon ma volkha kalo keik kat.

E Yesus Ta Vle Kun Pgegom O Mia Kam Mommen Mar Kmel Mar Alo Valngan Alomin Mang
(Lk 12.51-53; 14.26-27)

34 Nok pathe muta pat re te, kua pis to mo mmie ta vle mang kmel a
mokaum kun pgegom o mia, he mar kam smia vle vor, ngola? O-o, ho mi
kut nop hak! Kua pis tlua vle mang kmel a mokaum kun pgegom o mia
e. Nove, te ktua vle enang a kom kun pgegom o mia kam mommen mar
kmel mar alo valngan alomin mang dok. 35 Ii, ko her kaol kpis mo mmie
kmeharom gi enang tok kmaottam a propet langto karo rhek ruk tennik
ta ktar kpavap mang tok arhe te,

‘A ngokol nera sir kim kteit va a vlom nera sir kim knan va a vlom
ka vla nera sir kim ka vla mruo kat. 36 He kmikkiem enang tok, a
mhel karo imuo ngara vle te, karo valngneik msim ormar arhe.’

37 He ekam tok, enangthe a mhel tang naka svil kmikkiem dok, vanang
kle kael kteit, o knan, khal, i o ka kvek ko pum kalo keik ktar mang dok,
va en tlo vu eveep kam mokpom kar dok. 38 Va enangthe na lua matnge

* **10:25:** A munik to e Beelsebup ta vle te, e Seten ka munik langto kat. Moti akuruk mnam a valngan to mkor o Parisiau ngta kermuyang e Yesus orom a munik to enda. Vokom e Matyu 12.24 kat.

vgum o vnek he mrua slak orom en mruo kam yor mang dok kat, va
a mhel to endo tlo vu eveep kmikkiem dok kat e. Ii, ko endo na lua
svil kam vle enang a mhel to nam mrua slak orom en mruo kam mrua
tolpum ka ho mruo to ngara krong orom o ot he kvat ko engnang kngam
a yoror, kmikkiem dok enang tok, va a mhel to endo tlo vu eveep hak
kam mokpom kar dok kat e. 39 Ko endo nam vu kaelongtok mang ka
ngorsang to mo mmie, en ner lua kol a ktalhok to kam plong vle ko kim
E Nut ngnik ngnik e. Vanang endo nam mrua slak orom ka ngorsang to
mo mmie ekam ko tkor mnam en mang dok, va her a mhel to arhe nera
kol a ktalhok to kam plong vle ko kim E Nut ngnik ngnik."

Ani Mhel To Ta Ngatkal Mang E Yesus Kalngunes Ngara Kol A Keik Koknaik
(Mk 9.41)

40 "Ani mhel to ta ngatkal mang nguk, ther mia ngatkal mang dok tok
kat. Va endo ta ngatkal mang dok tok, ther mia ngatkal mang E Nut to ta
meng dok kat arhe. 41 Va endo nak ngatkal mang a propet tang, gi ekam
ko en a mi propet msim va en nera kol a keik enang endo mkor o propet
ko ngara kol. Va endo nak ngatkal mang a mhel to nam sim kut kaikkiem
E Nut karo pos ekam ko en nam sim kut kaikkiem mar enang tok, va en
nera kol a keik kat enang endo mkor a mhel to nam sim kut kaikkiem E
Nut karo pos ko nera kol kat. 42 Va ani mhel to na gi kaen a ye ke mhe to
ta menglol ngang o gi vrong mia ruk ngarlenar ngam lua nho orom mar
ko mar kolngunes ruk mar, va kua havaeng nguk lmien te, E Nut ner lo
kais kam kikiangae hak mang a mhel to endo ka keik kat e."

11

E Yoanes To Nma Parrum O Mia Ta Mngan Mang E Yesus Te, Ani Mhel Msim To En
(Lk 7.18-35)

1 E Yesus ta patter kalngunes ruk loktiek hori orom alomin knop, to
hera parem a mhe to endo to kngae kun mnam o rengmat ngo pneik
mnam a mhe to e Galili he le kpolger E Nut karo rhek va kpatter o mia.
2 Nangko tesgun ngat enpasiker e Yoanes kun pa hengor, he e Yoanes ta
ngnek ko tok mang o reha ruk mkor Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen
ko nam kaeharom mar. To thera meng klo kaloyie ngok kim orom a re
3 kam mnganang te, "Ngola, yin msim to o propet ngta ktar kpavap mang
te, nak kaol, i o tang ko ngnok vop, mor kam paneng he ka nho mkor te,
en kam sulgim mor?"
4-5 Va e Yesus ta kle koripang ngin te, "Meak kaeknik, he khavaeng e
Yoanes mang o reha ruk endri ko met her vokong ngar. Ko akro vivisker
ngata nonho va akro nharyor ngata ngongae, akro yor ruk o lepra ngata
yaya ko pum E Nut kalo keik, va akro ngaelatok ngata ngongnek, va akro
yoror ngata hohop. Va meak havaeng mang kuaro rhek ruk met her
nganik ko dok koma knovvur orom e Seten ngang endruk ngma tu kmo
tgoluk ko E Nut ka serppak tkir kim he. 6 He enang tok, endruk ngata
mokpom kar dok he lua lopumtang pum dok he lua ksir petgim dok, her
mar ruk arhe ngata lgekol."
7 E Yesus thavae tok, to e Yoanes klo kaloyie ngint kaeknik, nang e Yesus
ta kle kaelha kam keknen ngang a mumu mang e Yoanes te, "Muta veet
ngok ma kalputmok kam vokom e Yoanes ko en ta vle nngia? Pathe nok

kam vokom a mhel to ta vle enang a mguit to a ngausgi nma koom vor
ngola? O-o, nove! E Yoanes nam lua vle tok e. 8 Va muta put kman? Nok
kam vokom a mhel ko nam vu kaegenkar karo it ruk orom ngakro kraen
lvu yar hak vor, ngola? Nove, endruk ngam kaegen tok, o mia ngma
vokom mar ko ngma vle mo rektor ruk laol mkor o taven. 9 Vanang kman
ko mut vua veet? Pathe nok kam vokom a propet tang vor? Mare, her
endo arhe. He a propet to endo tho mi kut laut hak kir kim akro propet
tgus. 10 Ekam ko her endo a propet langto ta ktar kpavap mang arhe, ko
tennik E Nut treng Endo Thim Orom Ka Msasaen mang te,

> 'Vokom na, kua re kam meng kua propet langto, en kam ktar mang
> in, he en kam verang a ngaelaut ekam in ktar mang in kam pis.'

11 Kua mien ngang nguk te, E Yoanes to nma parrum o mia, tpu hop he
klaut kir kim o mia tgus mo mmie, endruk tennik kais mang nguk tete,
va si nong tang kat kun pgegom muk tlaut kir kim en kat e. Vanangko ani
mhel to ta vle ku meorom E Nut ka tavgo orom ka munik ko tkok lo vua
laut, vanang a mhel to endo ta kle klaut kir kim e Yoanes kat gi.

12-14 Ii, e Yoanes ta vle tok, ko E Nut ktaro pos va ktaro propet ngam gia
ktar kpavap mang e Elaisa te, en naka ktar kaol kpis ktar mang Endo E
Nut Thim Orom Ka Msasaen. Ii, ngata ktar kpavap mang e Elaisa tok, to o
rhek ruk endruk ngata pis lmien orom e Yoanes to nma parrum o mia ko
her en arhe tmi kaottam o rhek ruk endruk ko tpis. He enangthe mularo
vurkul nga gia mrer vgum a papat to mang e Yoanes te, tkaottam o rhek
ruk endruk enang tok ko ta pis, va mguak le kaur pum e Yoanes kat te,
tpis tok, he her en arhe tkol e Elaisa ka ngaekam ko E Nut karo rhek ruk
ngat ittiegom mar ngat gi ktar kpavap mang tok.

Ii, E Nut karo propet ngta ktar kpavap mang tok, kais ko ngaro rhek
ngat kol e Yoanes ko ther pis kam mi kaottam mar hak. Vanang kam kle
kaelha ko e Yoanes ta pis kam ngae, E Nut ta ktong ka tavgo kmottgan
pum he ka serppak tkaur kam komor o mia tgus mo mmie. Va o mia ruk
ka tavgo tre kam komor mar, ngama kaenenker kam vaillam o vrong
papat akuruk yok, mar kam smia kpom. 15 Muk ruk muta vongnek kim
dok, mgua sim kael rela ekam kuaro rhek ri kam sim kut kaikkiem mar."

16 E Yesus thavae tok to le kekner mar te, "Yu! Te ma te muk o mia nga
main to tete muta vle enang erie mar e? Nok mut kaenang alo valngan
ruk orom o ngnes ko ngma kees kam tting ngang ngarlenar ko nginta
kaum ko pum a gaep ka pun he kureik kmel ngakro ktui kim mar mruo,
kmit ngarlenar kam khanier kar mar ko langto ta kni te,

> 17 'Ngota pum a kamop kmit muk kmerep, vanang muma kees kam
> tting kmerep.' Va langto tkoripang kam kni kat te, 'Ngota kni orom
> a kni to a tningel kmit muk kmaee, vanangko muma kees kam
> tting kmaee kat.'

18 Ii, mut kaenang ngar tok arhe, ko e Yoanes to nma parrum o mia ther
aol he ikkiem ka keknen to kam paal kmo ol ko pum E Nut kalo keik va
kam paal kmiviem a ye to a serpgar, he kureik kmel ka ktui kim muk
kmit muk tok kat, vanang muk muta kees kam tting mang en, he krere
kim te, 'Hai-e, a mhel to enda a koot tim he envevem.' 19 Ii, mu vokom
Endo Nkong Man Ma Volkha to dok kat ko ko her kaol ngte kat, he kom
kaikkiem kua keknen to kam venu kmemik he kaiviem a ye to a serpgar,
he kureik kmel kua ktui kim muk kmit muk tok kat, vanang muk muma
kees kam tting mang dok kat, to kle krere kim dok kat te, 'Hai-e, mu

vokom na, a mhel to enda nma vle pum ka keknen to kam vu kaemik va
kam vu kaivie he kveve, va nma kambisam o kermia ruk ngam kaelha
klol o takis kar endruk o Yuda ngalmialaol ngama keyang ngar ekam
ko ngam lo sim kut kaikkiem ngaro keknen.' Muk, mut gi kureik kmel
mularo ktui kim muo tok, vanangko si enang tok, 'E Nut To Tho Mi Kut
Sir Hak karo reha ngaro miel msim ngar mur kaimim kim o rhek mang
karo keknen mruo.' "

E Yesus Ta Mon O Rengmat Ruk Ngat Lo Kaitgung Ngaro Kerkeknen
(Lk 10.13-15)

20 To o rengmat ruk e Yesus tsi eharom karo vu reha ruk lserpgue kun
mnam mar, e Yesus tkaelha kam mon mar orom ngakro kerkeknen ekam
ko ngat lo kaitgung ngar. 21 Ta kle kukueng ngar te, "O-suvrum muk ruk
lKorasin va muk ruk lBetsaida ko enangthe o reha ruk lserpgue ruk endri
ngap pis kun pgegom o kermia ruk lTaira va lSaidon va si mar ngap ho
lo mi hus hak tiok he, kmitgung ngaro kerkeknen. Ii, va ngap lo hus kat
kam vor pa ngaor va ktolpum o ngoven kam khenam ma mmok te, ngat
mrua mrung ngar mruo vgum ngaro kerkeknen ruk ngat eharom mar.
Vanang suvrum kelenar ruk lKorasin va lBetsaida ko o reha ruk
lserpgue ruk endri ngat sia pis ko kmuk vanang muk, mut ho lo vur
itgung mularo kerkeknen e. 22 He ekam tok, kua havaeng nguk te, mnam
a kolkha to muk ruk lKorasin va muk ruk lBetsaida mguak sir ko pum E
Nut kalo keik, va mguera kerkol vgum a kapnes to a ho laut hak kir kim
si endo E Nut ner kaen ngang o kermia ruk lTaira va lSaidon. 23 Va muk
ruk lKaparnam kat, mum mrua pat mang nguk mruo te,

E Nut nera hover muk, muk kam laut hak kir kim o rengmat tgus mo
mmie. Vanangko, ho mi kut nop hak. Ko En ner kle va ho mi ktua
grung ormuk kam ngam muk ngogu mLol.

Ii, ner kaeharom tok ngang nguk, ko enangthe o reha ruk lserpgue ruk ko
eharom mar ko kmuk ngap pis ngok kim lSodom kat va nok lSodom ngap
kais kmor mnam mar mang dok vor, he a rengmat to e Sodom ngap kais
kam vle kais mang tete gi. 24 Vanangko kua havaeng nguk kat te, mnam a
kolkha to mguak sir ko pum E Nut kalo keik, muk ruk lKaparnam mguera
kerkol vgum a kapnes to a ho laut hak kir kim si endo E Nut ner kaen
ngang o kermia ruk lSodom."

E Yesus Ta Kanprim E Nut
(Lk 10.21-22)

25 To mnam a kolkha to endo ke vgon to endo ge, e Yesus ta kle kngarkie
ngang E Nut kam kanprim te, "Titou, yin arhe yindo ya kueng a volkha
va a mmie. Kua kanprim yin ko yi tuvgong o papat ruk mang ila tavgo
to endo kim o mia ruk ngam mrua hover mar mruo vgum ngakro papat
ruk vu laol, vanang kle ka khenam mar ma mmok ngang endruk ngat
kaenang o ngnes. 26 Mare, Titou yeharom tok, kmikkiem gi enang ko
yin mruo yi mur svil kam ring ya mang endruk ngat kaenang o ngnes
kmeharom tok ngang ngar."
27 Tngarkie tok knop, to le kreng a mumu te, "E Nut tel ka serppak tgus
ko maktiegom dok, nang nong a mhel tang ta mnor mang E Nut Khal e, gi
E Titou tuk. Va nong tang ta mnor mang E Titou kat e, gi Khal mruo tuk,
kar endruk kua re pmar kam khenam En ngang ngar."

E Yesus Ta Vaeng O Mia Kmel Vrek Longeik Ngang Ngar

28 “Muk ruk muma kerkol vgum o vnek he kngae lo kat kaurur vgum
mar, mguak kaol ngte kim dok na, va dok ngor kael a vrek longeik ngang
nguk. 29 Mguaka slak orom muk mruo he ka tting kam vat kar dok va
klol o rhek vgum dok, ekam ko dok koma grung orom dok mruo, he lua
guragura ormok mang o mia e. Mguaka tting kam vat kar dok va klol o
rhek vgum dok, he ekam tok, dok ngor kael a vrek longeik ngang nguk he
mularo vurkul ngara ya vgum dok tok. 30 Ii, mularo vurkul ngara vle tok,
ko a tol to koma tolpum o mia orom, kom sim kael, en kam lua hembik ko
porom muk. Va a vut to koma him o mia orom kat, kom kael o nni orom,
en kam lo kaem o lpetuk.”

12

A Mhel To Nkong Man Ma Volkha Ta Nho Mang A Sabat
(Mk 2.23-28; Lk 6.1-5)

1 Tie ma Sabat langto kun mnam o kolkhek ruk endruk, e Yesus kar
kalngunes ngat kaikkiem a ngaelaut to ta kser a loot langto orom o sigla
va kalngunes ngat kaelha kolonget o sigla he kaemik ko ngata vang.
2 Ngat kaemik kngae, to o Parisiau akuruk ngta vokong ngar to hera pis
kpalsie kim e Yesus te, “Hai-e! Vokom ilengunes na, ko ngata kpoot mang
ngua pos to kam paal ma Sabat.”
3 Va e Yesus tkoripang ngar te, “Nok pathe mut lo him a ngothoi to mang
e Devit kar klenar ko ngta vang vor? 4 Ko a ngothoi to endo ta havae mang
e Devit, ko tennik tvaik ogun mnam E Nut maksien ka rek Ka Taban To A
Totur, he klol o bret ruk o Yuda ngam kaelik ko kim E Nut. Ii, tlol to kaisis
kim kalngunes orom mar, va mar tgus ngat kaum kaemik mnam mar.
Ngat si eharom tok, vanangko nguaro pos ngta havae te, gi o pris ruk
laol tuk ngat gi kais kmemik mnam o bret ruk endruk, nang o vrong
mia, nove. 5 Mare, va nok mut lua mmok mang o pos kat gi. Ko ngata
havae mang o pris, ko mar mruo ngam kaeha mo Sabat tgus kam vaik
ogun mnam E Nut ka maksien ka rek to a totur kmeharom a ngaeha to
kmel o bret ruk endruk ko kim E Nut arhe. Ii, ngam mia kpoot mang a
kolkha to endo gi kmeha enang tok arhe, vanangko mut lo smia mmok
vop? Ko ngam lo kaeharom a kerkeknen tang orom nga ngaeha to tok
e! 6 Mu vokom na, muma sovet kam totu pum E Nut ka maksien ka rek
to a totur, vanangko kua havaeng nguk tete te, a tomhel langta he, enda
mo kmuk he, tngae ho mi kut laut hak kir kim E Nut ka maksien ka rek
to a totur. 7 Ii, va muma sovet kam rere pum kolngunes kat te, mar o
kermia, vanangko ngat lo kaeharom a kerkeknen tang e. Mu vokom a
propet karo rhek na, ko tennik ta le ka ktar khavae mang E Nut ka svil
te, ‘A keknen to koma svil mang ta vle ti te, muk kam mrung o mia, nang
nong endo kam gia vaik ogun mnam kua maksien he ka nngiar ngang
dok e.’ He enangthe mup smia mmok mang E Nut ka re to endo ka pun,
va mup lo kais hak kam rere pum mar tok e. 8 He kmikkiem gi enang tok
kat, A Mhel To Nkong Man Ma Volkha nma mrung o mia tok kat he ka
nho mang a Sabat!”

O Parisiau Ngat Sim Ktua Keketar E Yesus He Nang Mar Kam Mon En Orom A Kerkeknen
(Mk 3.1-6; Lk 6.6-11)

9 E Yesus thera parem a loot to endo, to kvaik kun mnam o Yuda ngarta
rek langto kam rere mnam. 10 Ta vle ko tok, va vgum a mhel to ka ktiek

tyor ko ta vle ko tok kat. To o Parisiau ngat pe gia mnganang e Yesus te,
“Kmikkiem mor o Yuda nguaro pos, tkais gi kmeharom o yor, mar kam
ya ma Sabat i o nop?” O Parisiau ngat pe gia mnganang tok, ko ngata svil
kam pis mang a kerkeknen to kam mon en orom.
11 Va ta mnganang ngar te, “Erieto mnam muk tlo kais kam mamarer
kngae kam kpom ka sipsip to agitgiang he khong ko npa vuut ku pa huop
ma Sabat? 12 Muta pat te, E Nut nma pat mang o sipsip kir kim o mia? Nop
hak! He ekam tok, enangthe mut kais kmeharom o reha ruk lyar ngang
o sipsip ma Sabat, va ta sir hak kun mnam o pos kmeharom o reha ruk
lyar ngang o mia ma Sabat kat.”
13 Thavae tok, to kreng a mhel to ka ktiek tyor te, “Yin he, tuom ila
ktiek na.” A mhel to endo tre kam tuom ka ktiek va te, ka ktiek ther gi
ya hak ngatngae, gi lya hak enang ka ktiek langto tok kat. 14 Teharom
tok vanangko, o Parisiau akuruk ngat kottek he kaum kmelha kam papat
mang a ngaelaut tang, mar kam lgem o rhek mang, he nang kmim kngam
a yoror.

Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen

15 E Yesus ta mnor mang nga papat ko ta vle tok, to ther gi vur kaol
kparem a mhe to endo he kngae ko yok. Kam ngae, to a mumu ta veet
ekam kat he e Yesus tkaeharom o yor tgus kun mnam mar. 16 Vanang ta
sopong ngar kam hagam mar kam lua polger o rhek mang. 17 Ta sopong
ngar kam lua polger rhek mang tok, ekam ko tennik E Nut ta rere vgum
ka propet to e Aisaia kam ktar kpavap mang te,

> 18 “Mu vokom na, kolkayie msim ta arhe, endo ko mur re pum, he
> kom kaelongtok mang he ko sei kam higiang. Ngor kaenserpagam
> orom E Nunu A Totur to tottek mo kmok, en kam havaeng o vrong
> rhek ruk mo mmie tgus mang ka ngaeha to kam susulgim mar.
> 19 Va en ner lo kaekon o rhek va kgegervik kam gupiris ko ma gi vle,
> kmit o mia mang e. O mia ngar lua ngan tok e. Nove. Ko ner lua vle
> tok. 20-21 Vanang ner kle va smia nho mang o mia, endruk ngaro
> imuo ngma kolaspa mang ngar. Ii, ner smia nho mang ngar enang
> a mhel to nam smia toot mang ka loot he kael a tataeng orom a
> veep ko nma kolongret. Ii, va ner lua rum kim o mia ruk ngam lo
> vua serppak kat e. Nove. Ko en ner lua vle enang a mhel to ta tver
> a paei ko tgia vur ktep e. Ii, va nera polger o rhek ruk mang kam
> mokpom kar dok ngang o vrong rhek kais ko kua serppak nak kir
> kim mar tgus he kua tavgo kam komor mar. He vgum kua tavgo
> enang tok, o vrong rhek ngar kael ngaro papat lserppak kam nho
> mkor kolkayie msim ta arhe.”

O Yuda Ngat Mon E Seten Orom E Yesus He Kerrereng E Nunu A Totur Orom Ngaro Rhek Ruk Tok

E Yesus Kar E Beelsebul
(Mk 3.20-30; Lk 11.14-23; 12.10)

22 Kam ngae, to o mia ngata ktong a mhel langto ngok kim e Yesus ko a
koot tim he kalo keik nginta psik va ka gu tvat. Ngata pis orom, to e Yesus
tkaeharom he kerer a koot to endo, to a mhel to endo ta kta rere va kta
nho kat. 23 E Yesus teharom tok, to o mia ngat le ksenkrip kim to hera mo
mnganang ngar mruo te, “Ngola, nok e Devit Kaes ta arhe?”
24 Vanangko o Parisiau ngta ngan mar ko ngta re tok, to ngat kle
kerrereng te, “O-o, o kool ngalaip to e Beelsebul ka serppak ta ti arhe a

mhel to enda nma kemmeng kam paeim o mia he kerer karo valngneik
mruo ruk o kool orom ti.”
25 Vanangko e Yesus ther mnor mang ngakro kerpapat ko ngta pat tok,
to kreng ngar te, “Mu vokom na, a rengmat, a maksien, i o a valngan tang
ko a serpgar tlo kais hak kmommenik he kaus kar mar mruo va kmopet
mar mruo e, matok ngar mrua kering ngar mruo. Ko enangthe ngpa vle
enang tok, va nga serppak ner lua vle lhok e! 26 He kmikkiem gi enang
tok kat, e Seten ka valngan ruk o kool ngat lo is hak kmommenik he mur
kaus kar mar mruo va kmopet mar mruo kat, matok ngar mrua kering
ngar mruo gi enang tok kat ko nga serppak ner lua vle lhok kat e.
27 Vanangko enangthe lmien mang dok te, koma kerer E Seten ka
valngan ruk o kool orom ka serppak mruo kmikkiem ko muta kerrereng
dok enang tok, va mguak kle kerrereng mutaro mia mruo tok kat, ko mar
kat ngama kerer e Seten ka valngan gi enang ko dok koma kerer mar kat.
He ekam tok, mutaro mia mruo ngara kokheng nguk orom mularo rhek
ruk mut kerrereng dok ormar. 28 Vanangko ekam ko koma kerer o kool
orom E Nunu A Totur ka serppak ko E Nut ten ngang dok, va ta khenam
te, E Nut ka tavgo ther mi pis mo pgegom muk tok arhe.
29 Vanang dok, kua vle enang ti te, enangthe a mhel to a serpgar nap
mur kaelel mang he ktoot mang ka rek va kakro tgoluk, va nong a mhel
tang tkais kam pis ka vretik mkor e. Vanang enangthe kaela tang ko yok
ko ka serppak ta laut kir kim endo a serpgar nap pis kaussiem, to endo
yek, kaela to endo tmi kut kais hak kam veret kakro tgoluk mkor.
30 Ii, va yindo im lua mokpom kar dok kmus kar endo a serpgar he
kturang dok kam veret o mia mkor, he kaelkim mar kmelriring dok, va
ima vle te, im hera kapter dok tok arhe, he im mi kaen sop ngang ngar
mang dok tok kat arhe.
31 He ekam tok, kua havaeng nguk te, E Nut ner mia lol o mia ngaro
kerkeknen tgus patgiang ngaiting he kikiangae mang ngar hak. Va si
ngaro kerkeknen ruk kam kerrereng E Nut kat va nera lol patgiang
ngaiting he kikiangae mang ngar kat. Vanangko a kerkeknen to kam
kerrereng E Nunu A Totur, E Nut ner ho lua kol a kerkeknen to endo
patgiang ngaiting he lua kikiangae mang hak. 32 Va nera vle tok kat,
ngang o mia ruk ngta rere vgum A Mhel To Nkong Man Ma Volkha to
dok, ko E Nut tkais kam mia lol ngaro rhek patgiang ngaiting. Vanang
ani mhel to ta kerrereng E Nunu A Totur, E Nut nera kpom karo rhek he
lua lol patgiang ngaiting. Nera kpom mar tete ko a mmie to enda ta vle
vop kam ngae kais ngnik ngnik ko a mmie to a gunngar nak pis.”

A Ngothoi To Mang A Ho Karo Miel
(Lk 6:43-45)

33 “O mia ngma vokom ka mnor mang a ho karo miel he ka mnor
mang te, en a ho a yar, i o en a ho nong a yar. Ko a ho to a yar nam
kaehi orom karo miel ruk lyar. Va a ho to nong a yar nam kle kaehi
orom ngaro miel ruk nong lyar. He enang tok, muk mguaka vle gi
enang tok kat arhe. 34 Muk ruk o Parisiau laro inkuol ruk muk, ko mum
gia rere lya kngae kiangnes malpgem o kerkeknen ruk ngat kottep kun
mnam mularo vurkul ruk ngat kernonho! Vanangko mut ho lo kais hak
kam mia rere lya, ekam ko o rhek ruk muma rere ormar ngam kottek
kun mnam mularo vurkul ruk ngat kernonho he ka khenam mularo
kerkeknen ruk ngat ottep kun mnam muk ko tok. 35 Ii, muma vle tok

kmikkiem enang a mhel to nong a yar, ko en nam vu kaelpas orom karo
vu kerkeknen ruk kun mnam ka vrek he ka khenam mar ma mmok ko
nma rere ormar. He nam mrua pat mang karo kerkeknen ruk endruk
ko tok te, karo gol nga pun. Vanangko a mhel to a yar nam kle kaelpas
orom karo keknen ruk lyar kun mnam ka vrek kat he ka khenam mar
ma mmok ko ngma rere ormar tok kat. He nam kle mrua pat mang karo
keknen lyar ruk endruk ko tok te, karo gol nga pun tok kat. 36 Muma vle
tok, vanangko kua havaeng nguk te, mnam a kolkha to o mia ngak sir ko
pum E Nut kalo keik, ngar mia sisrim ngaro rhek ngo vgondik ruk ngat
gi vrong ngam mar ngang ngarlenar. 37 Nera vle tok, ko langto langto
mnam muk, karo rhek mruo, endruk tgi vrong ngam mar ngang klenar,
ngar mur kaeknik ngang en mruo kmimim kim o rhek mang, i o karo
rhek ruk tgi vrong ngam mar ngang klenar ngara kaeknik ngang en kam
mrua mon en orom o kerkeknen."

A Ngaelmir To Orom E Yona
(Mk 8.11-12; Lk 11.29-32)

38 To o Parisiau akuruk kar o pattermia kmo pos akuruk ngat pis ko
kim e Yesus he kreng te, "Pattermia, ngiak kaeharom a ngaelmir tang ko
a serpgar mo kmor kam vokom na!"
39 Va e Yesus tkoripang ngar te, "Muk o mia nga main to tete mut ho
mi kut kernonho hak. Mut kaenang o mia ruk ngma kpoot mang a lei, ko
muma kpoot mang E Nut karo pos he ka ksir petgim En, nang kle sim ktua
riring kriring a ngaelmir tang mo krok. Vanangko ngor ho lua khenam
tang hak ngang nguk e. Nangko ngor kle va gi kael pat kmuk mang a
ngaelmir langto ko tpis lmien orom a propet to e Yona. 40 Ko kmikiem gi
enang tennik ko e Yona ta vle kun mnam a slang to klalaut ka vrek kais
mang o kolkhek va o rsegain ruk korlotge, va A Mhel To Nkong Man Ma
Volkha to dok kat ngora vle kun mnam a mmie ka ngaesik kais mang o
kolkhek va o rsegain ruk korlotge tok kat.
41 Ii, e Yona tpis ko kim lNiniva he ka tger mar orom karo rhek va mar
ngata ngan vgum he itgung ngaro kerkeknen. Vanang mu vokom na, a
tomhel langta tpis he, enda mo kmuk he, tngae ho mi kut laut hak mang e
Yona, va mut lua svil kam ngan vgum kmitgung mularo kerkeknen e. He
ekam tok, mnam a kolkha to mguak sir ko pum E Nut kalo keik, lNiniva
ngara sir kar muk ruk mula main to tete, va her mar ruk arhe ngar mia
mon muk orom mularo kerkeknen he kael muk kam yor vgum mar ko
her mar ruk ngat itgung ngaro kerkeknen arhe, nang muk nove. 42 Ii,
va a Kheng to nkong mSiba kat, ta parem ka mmie ka pun he klal kngae
ngte kam vongnek kim e Solomon karo papat ruk lvu laol. Vanangko,
mu vokom na, a tomhel langta tpis he, enda mo kmuk he, tngae ho mi
kut laut hak mang e Solomon va mut lua svil kam mmok mang he lua
svil kam ngan vgum kat e. He ekam tok, mnam a kolkha to mguak sir
ko pum E Nut kalo keik, a Kheng to endo nera sir kat ko kim E Nut kar
muk ruk mula main to tete he kmon muk orom mularo kerkeknen he
kael muk kam yor vgum mar gi enang tok kat."

O Kool Nga Keknen To Kam Kat Kaekeknik Kam Kta Viging O Mia
(Lk 11.24-26)

43 "Ii, mnam a kolkha to muk o Yuda mguak sir ko pum E Nut kalo keik,
mularo kerkeknen ngara kaeknik ngang nguk gi enang a koot to nma
kaeknik mnam a mhel to mut mur kerer a koot mnam petgim. Ko a koot

ka keknen ta vle te, nam kottek petgim a mhel, to nma ktar kngae ngok
po turvek kam riring ngaekmol ko ma mngarmok. To tlo pis mang a mhe
tang, 44 to nam kle kta pat mang ka ngaekam to tesgun kun mnam a mhel
to tottek mnam, en kmeknik ngok mnam kat. Nam her kaeknik kpis
mang a mhel to endo he kvokong ko a mhel ka vok tkaenang a gunmhel
ka rek to ka gi kolhi ko ngat ngamakalam va pasrengem kam paneng a
gunmhel tang ko yok vat. 45 A koot nma pat tok, to le ka nglum klenar
akuruk aktiek hori orom alomin kat, endruk ngat ho mi kut kernonho
hak mang en, he ngat kaikkiem kmeknik kaol kpis kviging a mhel to endo
to kle ho gi kaim kir kim mang tesgun ko en tuk ta ktar im.

Ii, a mhel to endo tkerkol vgum a kapnes tok va muk ruk mula main
to tete mut ho mi kut kernonho hak va mguera kerkol vgum a kapnes
koknaik gi enang a mhel to endo tok arhe mnam a kolkha to mguak sir
ko pum E Nut kalo keik."

Endruk E Yesus Ta Kvam Mar Te, Ka Valngan Mruo
(Mk 3.31-35; Lk 8.19-21)

46 E Yesus ta rere ngang a mumu kngae, to knan kar kaornopeik ngat
kaol te, kam pis mang. Ngat pis ksir ku mnok he kaen a re mang ko ngata
svil kam rere kar. [47 To a mhel langto thavaeng e Yesus te, "Vae, inan kar
ingornopeik ngta sir ku mnok he ka mngan mang yin kam rere kar in."]
48 Va e Yesus tkoripang endo thavaeng mang ngar te, "Erie mar ruk
koornek va koornopeik ormar e?" 49 Ta mnganang tok, to kngater kalo
ktiek kam khenam kalngunes ma mmok to kle ka kvam mar te, "Mu
vokom endri na, ko her mar ri arhe koornek va koornopeik ha. 50 Ii, ngta
vle tok, ko erieto nam kaikkiem E Titou tkuon ma volkha ka svil her en
lsir arhe nguaka kvam te, konopia va koetem va ko nan orom."

13

A Koka To Mang A Mhel To Ta Ngamngam A Ho Karo Khek
(Mk 4.1-9; Lk 8.4-8)

1 Gi mnam a kolkha to endo gi, e Yesus tkottek kun mnam a rek langto,
he kngae ko vanam a ngaenker to korsang. 2 Va a mumu alautar tsovet
kam mopet kam gun kairkleim kais ko ta ring ngaekam ekam mnam a
langail langto kuo kia ngaenker. Ta kar kun mnam he korsang, nang ka
mnang o mia tgus ko ngata sisir ko vanam a ngaenker ogun paat. 3 To
ta rere mang o tgoluk kavurgem ko tgia koka ngang ngar. Ta koka te,
"Mnam a kolkha langto a mhel tkaelha kngamngam a ho karo khek kun
mnam ka loot. 4 Ta ngamngam mar kngae, va akuruk ngta vuvuut ko
ekam a ngaelaut. To o iningol ruk kuon mail ngat pis kokorong ngar
he krum kim mar hak. 5 Va akuruk ngta vuvuut kun pgegom o krek
ko a vur mmie ge. To ngta mamarer kam pagis ekam ko a mmie ta
rara. 6 Ngata pagis ka vle gi nong ke laut e, ekam ko ngata viging a
kolkha ka koppetmok. To a koppetmok to endo tgi ktim mar to ngat her
gi vuvui he kmamarer kam vuvuut ekam ko ngaro kmen ngata puung
kim o krek. 7 Va akuruk ngta vuvuut kun pgegom o ngaergot ruk o
kosmur. To o kosmur ngta lalaut hop kim mar kvuvuem mar to her gia
komor mar. 8 Vanang akuruk ngta vuvuut ko mnam a mmie to a yar,
to kpupus he klalaut to kaehi. Akuruk mnam mar ngakro maineik ruk
ngam kaehi ngta ngamngam va ngta ngamngam ge, va akuruk vat mnam
mar ngakro maineik ruk ngam kaehi ngam vrua ngamngam kais tok

va akuruk vat mnam mar ngakro maineik ruk ngam kaehi ngam vrua
ngamngam kat ge." 9 E Yesus ta koka tok knop, to kre te, "Muk ruk muta
vongnek kim dok, mgua sim kael rela ekam kuaro rhek ri kam sim kut
kaikkiem mar."

O Koka Nga Ngaeha Ka Pun
(Mk 4.10-12; Lk 8.9-10)

10 To e Yesus kalngunes ngata pis ko kim he ka mnganang te, "Ngola,
kman ko ima rere ngang a mumu ta orom o koka?"
11 Va e Yesus tkoripang ngar te, "Tennik kam ngae kais mang tete E Nut
tkuon ma volkha nama tuvgom karo papat ruk mang ka tavgo kim o mia.
Vanangko tete ta polger o rhek mang ngang nguk kam khenam ka tavgo
to endo ma mmok ko kim muk ko ther mi pis ko kim mularo kerok to le
komor muk he. Va her muk ruk arhe mut mia vokom kam mnor mang.
Vanang a mumu ta, ngat lua svil kam vokom kam mnor mang e. 12 Ii, E
Nut ta polger o rhek mang ka tavgo ngang nguk ekam ko endo ta kpom
E Nut karo rhek he ngat kael mit kun mnam, E Nut ner kle ho gia sovet
kam kat kaen karo rhek akuruk mnam kat. To enang tok, a mhel to endo
ner gia vle kia vul ormar tok. Vanang endo tlua svil kam smia kpom E
Nut ke re ke vur vgon mang ngang ko ke sie, en kmel mit kun mnam, va
si ke ni re ke vur vgon to endo ko ta kpom, va E Nut ner kle ho gia vret
mkor petgim hak. 13 Ii, kom gia koka ngang ngar enang tok, kmikkiem gi
enang ko a propet to e Aisaia ta ktar kpavap mang ngar te,

'Ngam gia vokom E Nut ka tavgo orom ngaro gi pkor, he kaennegiang
e. Va ngam sia ngnek ka ngnek mang kat, vanang kle gi kael rela
petgim ge.'

14 Ii, a propet to e Aisaia ka re tmia pis lmien orom mar ko ta ktar
kpavap mang ngar kat te,

'Her muk ruk arhe mum pua ngnek ka ngnek mang, vanangko mum
ngae lua svil kam smia ngangam kim muk kam mmok mang hak.
Va mum pua vokom kvokom, vanang mum kaennegiang he lua
svil kam vokom kam mnor mang kat e. 15 Ii, o mia ri ngam lua
vokom kam mnor mang, ekam ko ngaro vurkul ngam lua khi
mang kuaro rhek e. Ii, ngma ngnek mang, vanangko ngam kle
ktok pelam mar he lua ngangam kim mar mang va ngma vutko
kim he kaennegiang. He ekam tok, ngam lua mmok mang e.
Enangthe ngap lua tok pelam mar he kvutko kim enang tok, va
ngap kle kais kam vokom E Nut ka tavgo kam mnor mang va kle ka
ngnek mang ka tavgo he kol a papat mang, va ngat kais kam hortgi
ngte kim dok va dok kop kais kam lol ngaro kerkeknen patgiang
ngaiting.'

16 Vanangko her muk ruk arhe, muta lgekol ekam ko mum mia vokom E
Nut ka tavgo mo kmuk he ka mnor mang va mut mia ngan o rhek mang
he smia lol o papat mang kat. 17 Ii, kua havaeng nguk lmien te, si o propet
kavurgem va endruk kavurgem ruk ngam sim kut kaikkiem E Nut karo
pos kat, va ngat ho mi ktua svil hak kam mia vokom E Nut ka tavgo va
kngan o rhek mang kat, enang nguk ko muta vokom va ka ngnek mang
tete, vanangko E Nut ka tavgo to enda tlo pis ko kim mar e."

E Yesus Ta Halger Ka Koka To Mang A Ho Karo Khek
(Mk 4.13-20; Lk 8.11-15)

18 To e Yesus tle kreng kalngunes te, “Mgua smia vongnek kim kuaro
rhek na, he ngora halger a koka to endo ka pun ngang nguk. 19 Ta vle ti
te: O mia ruk ngma ngan o rhek ruk mang E Nut ka tavgo, vanang lua svil
kam smia ngangam kmar mang ngar, ngta vle enang a ho karo khek ruk
ngta vuut ko ekam a ngaelaut. Ngta vle enang tok, ekam ko ngma ngan
o rhek ruk mang E Nut ka tavgo, to e Seten nam her gi kat pis ge, gi veret
o rhek ruk endruk E Nut ta ktar kngam mar ngkun mnam ngaro vurkul
petgim mar he krum kim mar hak. 20 Va o mia ruk ngma ngan E Nut karo
rhek he kmarer kam kpom mar kun mnam ngaro vurkul he ksirei mang
ngar va kngatkal mang ngar ngatngae, endri ngta vle enang a ho karo
khek ruk ngta vuvuut kun pgegom o gi krek. 21 Ngta vle tok ekam ko E
Nut karo rhek ngat gia puung ngaro vurkul ekam ko ngam gi vur matnge
vgum o vnek nong ke laut kmor mnam mar mang E Nut orom ngaro gi
pkor. Vanangko mnam o kolkhek ruk o mia ri ngta viging a koppetmok
vgum E Nut karo rhek ruk endruk ko ngarlenar ngata kol a regesal mang
ngar, a koppetmok to endo nam gi ktim mar he khos kim ngaro papat
ruk kmor mnam mar mang E Nut, to E Nut karo rhek ngam her gi kat
nop hak kun mnam mar hak. 22 Vanang o mia akuruk yok ngma ngan E
Nut karo rhek. Endri ngta vle enang a ho karo khek ruk ngta vuvuut kun
pgegom o ngaergot ruk o kosmur vat. Ngta vle tok ekam ko ngma ngan
E Nut karo rhek, vanang o papat ruk mang nga ngorsang to mo mmie
ngaro vnek va o papat ruk kam lol o vu krek kavurgem ngma vaik kun
mnam ngaro vurkul he ka kpom mar. To o papat ri ngma hop kim E Nut
karo rhek kun mnam ngaro vurkul he kvuvuem mar, to her gi komor
mar. He enang tok, E Nut karo rhek ngam lo kael mit kun mnam mar e.
23 Vanang o mia ruk ngma ngan E Nut karo rhek he smia ngangam kmar
he ka kpom mar lserppak kun mnam ngaro vurkul, mar ngta vle enang
a ho karo khek ruk ngta vuvuut ko mnam a mmie to a yar. Ngta vle tok,
ekam ko E Nut karo rhek tgus ngam mi kut kael mit kun mnam mar. He
akuruk mnam mar ngaro maineik ruk ngam kaehi ngta ngamngam va
ngta ngamngam ge. Va akuruk vat mnam mar ngakro maineik ruk ngam
kaehi ngam vrua ngamngam kais tok. Va akuruk vat mnam mar ngakro
maineik ruk ngam kaehi ngam vrua ngamngam kat ge.”

A Koka To Mang Ke Ho To A Vit Va O Gigi

24-25 E Yesus ta rere knop, to ta kle koka ngang ngar orom a koka langto
yok vat te, “E Nut ka tavgo ta vle enang ko a mhel langto ta ngamngam
ke ho to a vit ngo kok ruk lyar kun mnam ka loot. To ma segain phevgom
o mia ko ngata hivuo kmonit, ka imuo ta kle kaol kpis kngamngam o gigi
ngaro kok vat kun mnam ka loot to kat to kngorpok. 26 Kam ngae, to o
vit ngo kok ngta kohir he kpapagis he gnua papaam ngaro rehi, va o gigi
ngta rar kngae ko vanam mar kat.

27 To a mmie kteit kalngunes ngat kaol kpis khavaeng te, ‘Ngola
ngolaip, yi lo ngamngam o vit ruk lyar kun mnam ila loot gi? Vanang
o gigi ruk ngta rar kun mnam a loot ngta kle kut papagis nngia?’

28 Va a mmie kteit tkoripang ngar te, ‘Ai! Nok ka imuo ngaok teharom
tok vor!’

To kalngunes ngta mnganang te, ‘Ya svil te, ngor kam ngae khethetik?’

29 Va tkat koripang ngar te, ‘O-o, klua svil e! Ko matok mgua kle kaum
khethetik kar o sigla. 30 Mgua gia mnang min tgus ko na, he ngina gia
kaum ka vle tgus, kam ngae kais mnam a kolkha to kam lluol mnam. To

mnam a kolkha to endo ngora havaeng endruk kam lluol mnam a loot
kam ktar khethet o gigi he ka lgem o ptiek to ka knim a paei pum mar, to
endo yek mgua kle mia kaser o sigla he klol ngte he kngetik kun mnam
kua rek. Ii, E Nut ka tavgo ta vle gi enang tok.' "

A Lo Koka Ruk Mang E Nut Ka Tavgo Ko Nma Vaas Kim O Mia Kam Komor Mar Nngia

E Nut Ka Tavgo Ta Vle Enang A Ho To A Mastat Ka Khek To Ke Ho Mi Laut Hak
(Mk 4.30; Lk 13.18-21)

31 To e Yesus ta kta koka ngang o mia te, "E Nut ka tavgo ta vle enang ko
a mhel tkol a ho to a mastat ka kok he kavang kun mnam ka loot. 32 Ko a
ho to a mastat ka kok ke ho mi laut hak mang o tgoluk tgus ngo kok ruk
ngma kap kun mnam a loot, vanangko ko pekam ko a mhel nma kap, va
a ho ka kok to endo nma pus he klaut kngae kael en a ho he khop kir kim
klenar tgus kun mnam a loot kais mang o iningol ruk kuo kia gan kmaol
kpis kngam ngainirik ko vgum karo khator."

E Nut Ka Tavgo Ta Vle Enang Ke Ngaor To A Yis Ko Ta Himhim Orom A Bret Kam Ho Khibul Hak
(Mk 4.30; Lk 13.18-21)

33 To ta kta keknen ngang ngar orom a koka langto vat te, "E Nut to
kuon ma volkha ka tavgo ta vle enang ko a vlom langto ta kol a bret ka mit
to klalaut he kael ke ngaor to a yis kam movavaik kar. A yis ta movavaik
kar he le ho kaeharom a bret ka mit kam himhim orom to a bret ta kle
ho gia hibul hak vgum."

Kman Ko E Yesus Nma Koka Ngang O Mia
(Mk 4.33-34)

34 E Yesus ta patter a mumu orom karo koka ruk endri tgus. Nang nam
lo gia rere lsir kmel karo rhek ngaro pneik ma mmok kam patter mar
tok e. Nove, nam kle gia koka ngang ngar enang tok arhe. 35 Nama koka
ngang ngar tok, ekam ko E Nut ka propet langto ta ktar kpavap mang tok
te,

"Ngor gia koka ngang o mia he kpolger a re to ta tvok kim mar tennik
ko a mmie to enda tlo pis vop."

E Yesus Te Smia Halger A Koka To Mang O Sigla Va O Gigi

36 To e Yesus ta parem a mumu to endo to kvaik ngogun mnam a rek
langto he kalngunes ngat kaol kpis ko kim he kreng te, "Sim halger a koka
to mang o gigi ruk kun ma loot ngang ngor."
37 To ther kaelha kam halger te, "Endo ta ngamngam o sigla ruk lyar
ngo kok, ta vle enang A Mhel To Nkong Man Ma Volkha to dok. 38 A loot
ta vle enang a mmie, va o sigla ruk lyar ngo kok, mar ngta vle enang E Nut
kles ruk ngma vle ku meorom ka tavgo. Va o gigi ngata vle enang e Seten
to tho mi kut kernonho hak kles ruk ngma vle ku meorom kta tavgo. 39 Va
a mhel to endo ka imuo to ta ngamngam o gigi, en ta vle enang e Seten*
mruo. Va a kolkha to kam lluol mnam a loot, ta vle enang a kolkha to
a kser kim va o mia ruk kam lluol mnam a loot, mar ngta vle enang o
engyel.

* **13:39:** A re ke vgon to "e Seten" ka pun ta vle te "Endo nam kael imuo ngang o mia."

40 Va kmikkiem enang ko o mia ngta lluol mnam a loot he khethet o
gigi he ka lgem o ptiek kam knim a paei pum mar, va nera vle enang tok
kat ngang o mia mnam a kolkha to a kser kim. 41 Ko A Mhel To Nkong
Man Ma Volkha to dok ngora meng kuaro engyel kam heter e Seten kles
ruk ngam kaeharom o kerkeknen kar kles ruk ngam koop kim o mia
kmeharom o kerkeknen kat petgim E Nut kles ruk ngta vle ku meorom
ka tavgo. 42 Kuaro engyel ngara heter E Seten kles enang tok, to le kngam
mar ngok kia paei to a vleir to te sei kmeel. Ko tok ngara sei kmeteti he
khem ngaro ngnorok mo kmar. 43 Nang E Nut kles ruk ngam sim kut
kaikkiem karo pos ngar kle kael ngla mmok he kvaller o mia ekam ko
ngma vle ku meorom E Nut ka tavgo. ‘Muk ruk muta vongnek kim dok,
mgua sim kael rela ekam kuaro rhek ri kam sim kut kaikkiem mar.’ ”

O Mia Ngaka Svil Kam Vaik Ku Meorom E Nut Ka Tavgo

A Koka To Mang A Gol Ka Pun To A Mhel Tuvgong

44 Va e Yesus ta kta koka kat te, “E Nut ka tavgo ta vle gi enang ko a mhel
tpis mang a gol ka pun to ta tvok kun mnam a mmie. A mhel ta pis mang,
he ho ksirei mang to ta kta tuvgong kat kun ma mmie ka mhe to kat ge.
To ekam ko ta sirei alaut kam kol, thera ngae kle mur kael karo tgoluk
tgus hak, o mia kmenenkim mar mkor, to hera ngae kle kaenkim a mmie
ka mhe to endo a gol ka pun ta vle kun mnam.”

A Koka To Mang A Pek

45 “Gi enang tok kat, E Nut ka tavgo ta vle gi enang ko a mhel to nam
kaenkim o kirpik nam smia riring endruk lvu yar hak. 46 To tpis mang
a gol ka pun he, to thera sirei alaut kam kol to hera ngae mur kael
karo tgoluk tgus hak, o mia kmenenkim mar mkor, to thera kaeknik he
kaenkim a pek to endo.”

A Koka To Mang A Klui

47 “Gi tok kat ge, E Nut ka tavgo ta vle kat gi enang ko o mia akuruk
ngata ngam a klui oguo mou he o singol ngaro mamten ngaro mamten
ngat pis kru pum. 48 O singol ngta ngae ru pum a klui tgus to o mia
ngat kait ngogun paat. To ngat korosang kam mommen o singol ruk lyar
petgim endruk nong lyar. To ngat hera klang o rat orom endruk lyar,
nang endruk nong lyar ngat kle kngam mar. 49 Va nera vle enang tok kat
arhe mnam a kolkha to a kser kim, ko o engyel ngara kaol kpis kmommen
o mia ruk ngam sim kut kaikkiem E Nut karo pos petgim endruk ngam
lo sim kut kaikkiem mar. 50 Nang endruk ngam lo sim kut kaikkiem E
Nut karo pos o engyel ngar kle kngam mar ngok kia paei to a vleir to te
sei kmeel. Va ko tok ngar ngae sei kmeteti va khem ngaro ngnorok mo
kmar.”

E Yesus Nma Polger O Papat Ruk Lgunngae Va Endruk Nkong Ngar Tennik

51 E Yesus ta koka tok knop, to le ka mnganang ngar te, “Vae, mut smia
mmok mang o papat ri o gunngae mang E Nut ka tavgo he?”

Va ngat koripang te, “Mare!”

52 Va e Yesus ta kle kreng ngar te, “Yu! He kmikkiem enang tok, o
pattermia kmo pos ruk ngma vle orom ngaro papat ruk nkong ngar
tennik, enanghte ngpa lol o papat ruk endri ko mar o gunngae mang E
Nut ka tavgo, he kpupam mar kar endruk nkong ngar tennik, va ngar

mia vle enang a pnes kteit to tkais yek kam sillom karo kirpik ruk o
sangneik va endruk o gunngae kat kun mnam ka ngaelpas to atgiang."

lNasaret Ngat Keyang E Yesus
(Mk 6.1-6; Lk 4.16-30)

53 E Yesus ta rum karo koka ruk endruk knop, to hera parem a mhe
to endo he kngae 54 ngok mnam ka rengmat ka pun mruo. Tpis to her
kaelha kam patter o mia kun mnam o Yuda ngarta rek to kam rere
mnam. Ngta vongnek kim to ngat ngae sei kmit ongtok kim karo rhek
he kaelha kam mo mnganang ngar mruo pum te, "Ngola, a mhel to enda
tem anito ko karo vu papat laol he nam kaeharom karo reha ri lvu laol
ko ngat vua serppak? 55 Te endo nma ngamrektor khal ta ngola? Va te,
knan e Maria va kaornopeik ruk e Yems, e Yosep, e Saimon va e Yudas
kat ngola? 56 Va kaorotmeik gi endri kmor mo kat ngola? Enang tok, to a
mhel to enda tlol karo keknen ruk endri mkor erie msim?" 57 He ekam
tok, o mia ngat kaelha kmelat e Yesus ko tok.

Vanang e Yesus tle gia reng ngar te, "O mia ngma totu pum o propet
ruk o hirtek, vanang endruk o pgirmia, o mia ngam lua totu pum mar e."
58 Va ekam ko ngat lo kor mnam mar mang e Yesus, e Yesus tlo
kaeharom o reha kavurgem ruk lserpgue ko mnam a rengmat to endo
e.

14

E Yoanes To Nma Parrum O Mia Ngta Ptum Ka Ngoro
(Mk 6.14-29; Lk 9.7-9)

1 To mnam o kolkhek ruk endruk lRom ngalaip kalkayie to e Herot ta
nho mang lGalili va ta ngnek mang a re to mang e Yesus ka munik. 2 Ta
ngnek mang tok, to hera reng kalngunes te, "E Yesus, her en e Yoanes to
arhe endo nma parrum o mia, he en nam kaeharom o reha ruk endri
lserpgue vgum ka serppak to tkol ko thop petgim ka nnak."

3-5 E Herot ta mrua pat te, e Yesus, nok en e Yoanes to tkat hop petgim
ka nnak tok vor, ekam ko tiok her e Herot mruo arhe to ta ktar en a
volou mang e Yoanes. Ten a voluo mang tok, ko tiok e Yoanes nam sia
kser e Herot mang knopia to e Pilip ktavlom, e Herodias ko e Herot ta
vret petgim e Pilip he kle klei orom. Va e Yoanes nma palsie kim e Herot
mang e Herodias kam havaeng te, "Nguaro pos ngat lua ngatkal mang in
kam lei orom inan e Herodias tok e." He ekam ko e Yoanes nma palsie
kim tok, e Herot ten a volou mang tok arhe, o mia kam kpom e Yoanes
kaussiem he kaenpasiker kun pa hengor. E Herot ka papat ta serppak
kmim e Yoanes kngam a yoror, vanangko ta gorang o mia pum, ko o mia
tgus ngat el e Yoanes te, en a propet langto.

6 To mnam a kolkha langto e Herot ta kunngir kim a kolkha to knan
tkol. Va kun mnam a kolkha to endo e Herodias ka kvek tkaerep ko pum
o mia ngaro kerok he e Herot tngae sei kam sirei mang hak. 7 Tngae sei
kam sirei mang to kael a tnangal ngang kam re te, ani tomhel tang ko
na sia mnganang en mang, va ner gi kaen ngang. 8 Va knan tkaenenker
mnam ka kvek kam mnganang e Herot mang e Yoanes. To a vlom sie
to endo thera ngae he kreng e Herot te, "E Yoanes to nma parrum o mia
kua svil yin kam ptum ka ngoro gi tete ta he kael ka lpek kun mnam a
plo kmen ngang dok." 9 La taven to endo ta ngan ka mngan tok, to te
sei kam kosnok kun mnam en mruo. Vanang ekam ko ther el ka tnangal

ko pum klenar ngaro kerok, ta kle her gia tting ngang a vlom sie to endo
ka mngan. 10 To thera reng o mia kam ptum e Yoanes ka ngoro kun pa
hengor. Ngata ptum knop, 11 to her kael ka lpek kun mnam a plo to
le kaen ngang a vlom sie to endo, to en ther kle klapsam ngang knan.
12 Nang e Yoanes kalngunes ngat le kpis kol ka mnes to hera ngae ka me
kael kun mnam a kre ka nho. Ngat el knop, to le kngae khavaeng e Yesus
mang.

E Yesus Ta Klang A Mumu Alautar Hak (5,000) Kmo Ol
(M 6.30-44; Lk 9:10-17; Yn 6.1-14)

13 E Yesus mar ngta kol a re mang tok, to ngat le kngae kar mnam a
langail he gi vur kaol kparem a mhe to endo. To ngata poe kam ngae ngok
ma lootpgeik langto, mar kam vle mar tuk ko tok. Vanangko o mumu
ngta ngnek mang e Yesus ko ta ngae ko tok, to ngata veet kparem ngaro
rengmat he kaikkiem ko paat. 14 E Yesus mar ngta pis kvaar he kottek
paat, va vgum a mumu alautar ko ta vle kpaneng. E Yesus ta vokom mar
to ta sei kam mrung ngar hak to her kaelha kmeharom endruk mnam
mar orom ngakro yor.
15 Tkaeharom mar tok, to ma segain to endo kalngunes ngat pis ngok
kim he kreng te, “A kolkha tvaik he, va mor ri ngot gia vle mo ma
lootpgeik kat. He ekam tok, ngiak meng a mumu ta ngak vaik ngok
mnam o rengmat ruk kanmok, mar kmenkim o ol ngang ngar.”
16 Ngta re tok, va e Yesus tkoripang ngar te, “Ngat lo kais kam ngae e,
ekam ko muk mruo mgua mrua klang ngar mo ol ha, mar kmemik.”
17 Va kalngunes ngta reng te, “Hai-e, ngruaro gi ol ruk alo gi slang
alomin va o bret ruk aktiek, endri mo maktiegom mor.”
18 Va e Yesus ta reng ngar te, “Mu lol ngte na.” 19 To e Yesus treng a
mumu kmorosang ku ma kle, nang ta lol o bret ruk aktiek va alo slang
he ka nho ngpalmai to kanprim E Nut mang ngar, to le kommenik to
kaenik ngang kalngunes. To kalngnunes ngta kaklang o mia. 20 To o
mia tgus ngat kaemik kvi tgus, to e Yesus kalngunes ngata kaum o ol
ngo mhetor ruk e Yesus tommenik va a mumu ta penkim mar. Ngta
kaklang o ngauret ruk loktiek hori orom alomin ormar va ngat ngae
ottep. 21 Vanang kam him gi lurokol ruk mnam endruk tgus ko ngat emik
ko tok, mar ngat kais mang te, 5,000, nangko ngat lo him o is va lraip ruk
ngat emik kar mar kat e.

E Yesus Ta Ngongae Kuon Kia Ngaenker Ka Las
(Mk 6.45-52; Yn 6.15-21)

22 Ngat gi gun kaemik knop, to e Yesus thera tger kalngunes kam kar
mnam a langail kam ktar kam ngae ngogut pa ngaenker ka ngaiting
tigut, nang en ta kle ka vle ko tok kmel a mumu ko va ngaelaut. 23 Tkael
mar knop, to en tuk ta kle ka grap ngok kia vul langto ka ngaiting kam
ngarkie. Ta vle en tuk ko tok kais ko a kolkha ta vaik mang. 24 Vanang a
langail ther ngae kngae he ka vle malhagenmok mang ogun paat kuon
kia vul. Ta vle ko tok, va vgum a ngausgi ku ma ngaenker ko tngorom
kmekon kim endruk kun ma langail. Va o vlung ngata klung engnang a
langail kat.
25 O vlung ngta klung engnang a langail kngorom kngorom kais
mo kao, to e Yesus thera ngae kuon kia ngaenker ka las ngok kmar.
26 Kalngunes ngta vokom ko ta ngae kuon kia ngaenker ka las enang
tok, va ngaro nunu ngat ho mi kut parem mar hak he ngta vuvui kim

te, “Yoooi, a ngomiem to ho!” Va ngata vuvui kvuvui kim ko ngat ho mi
ktua gor hak!
27 A gi hi to ngata vuvui, e Yesus ta hagam mar kam reng ngar te, “Mgua
serppak ha, ko dok ta he. Mu or kam kta gor kat e.”
28 E Pita ta ngnek tok, to ta re te, “Koldaip, enangthe lmien te, yin msim
to, va vaeng dok he ko ngae kuon kia ngaenker ka las kat ngok kmin.”
29 Va e Yesus ta reng te, “Yu, yin he, aol.”
To e Pita ther kootpum kun ma langail he kngae kam ngae ngok kim e
Yesus kuon kia ngaenker ka las. 30 Ta ngae kngae, vanangko ta kle kpat
mang a ngausgi ka serppak ko ta spom, to te sei kam gor hak to her kaelha
kam vvuo. To ta vui kaurur kim e Yesus te, “Koldaip, mamarer sulgim
dok.”
31 A gi hi to ta kaurur kim e Yesus, e Yesus ta tuom ka ktiek he ka kpom
va kreng te, “Ye ho mi ktua kenhor mang dok hak! Kman ko im vua sei
kam lopumtang pum dok?”
32 Thavae tok, to nginta grap ngkun ma langail va vgum a ngausgi ko
ther gi rurruom. 33 Va mar tgus kun mnam a langail ngata vokom tok, to
ktubulkek ku penharom e Yesus he ktotu pum, to le kanprim kam mrua
havae mang te, “O lmien hak he, E Nut Khal msim to yin!”

E Yesus Tkaeharom O Mia Ruk Ko mGenesaret
(Mk 6.53-56)

34 Kam ngae, to ngta poe kpis he kvaar ogut pa ngaenker ka ngaiting
tigut ko mGenesaret. 35 Ngat pis ko tok, to o mia ngata vokom e Yesus
ka mnor, to ngat her kaen a re ngang o rengmat ruk kanmok he o mia
ngata plalam o mia ruk ngaro yor ngo mamten tgus ngok kim. 36 Ngat
pis kaurur kim, en kam gia mnang o mia ruk ngaro yor, mar kam gi vur
ehang si ka yet ke gi gu mko ge. He enang tok, endruk tgus ruk ngat vur
kaehang ka yet, va ngaro yor ngata nanop kuo mang ngar.

15

E Yesus Ta Rere Pum O Yuda Ngalmialaol Ngaro Kerkeknen
(Mk 7.1-23)

1 To o Parisiau akuruk kar o pattermia kmo pos ngat kootpum mar
ko mYerusalem he kngae ngok kim e Yesus he ka mnganang te, 2 “Mor
ri ngom sim kut kaikkiem ngolmialaol nga keknen to kam smia parrur
kmelel singni ktar mang ngor kmemik. Vanang nngia orom itlengunes
ko mar ngama kpoot mang ngua keknen to endo he lua parrur ktar mang
ngar kmemik e?”
3-4 Va e Yesus tkaekon ngang ngar te, “Vanang muk, kman ko muma
kpoot mang E Nut kalo pos ruk alomin? Ko langto thavae te, ‘Mguak
totu pum muortek va muornek’ va langto thavae te, ‘Endo nak sisieng
tang mnam min, va o mia ngak lalaem kngam a yoror.’ Ii, muma kpoot
mang alo pos ruk ennginduk, he nang muk kam kle sim kut kaikkiem
muta mur keknen mruo to tkottek mkor mutlmialaol mruo. 5 Muma
kpoot mang alo pos ruk ennginduk ekam ko muma sisieng muortek va
muornek ko mum sim kut kaikkiem mutlmialaol ngarta keknen mruo
ko ngam kle va kokheng alo pos ruk ennginduk kam havae te, ‘A nngiar
to a mhel ta ktar mon E Nut mang, he kre kam nngiar ngang E Nut orom,
a mhel to endo tho lo mi kut kais hak kam kle ka vrengem kam totu pum
knan i o kteit orom ko ta svil kam smia tar min orom.’ 6 He ekam ko mum

kaikkiem mutlmialaol nga keknen to endo tok, mum mia hos kim E Nut
ka pos mruo he kokomor kim orom tok, he nang muk kam kle sim kut
kaikkiem muta mur keknen mruo tok. 7 Mularo naprai alomin hak! A
propet to e Aisaia te smia mien mang nguk ko ka re to mang nguk ther
mi pis lmien ormuk ko tennik ta ktar kpavap mang nguk te,

8 'O mia ruk endri ngam gia gupiris kam gia totu pum dok orom
ngaro gi pkor, vanang ngam lua vokom dok orom ngaro keknen e.
9 He ekam tok, ngam gi mrua ngampaei pum mar mruo kam totu
pum dok tok arhe, ko ngma patter o mia orom ngartaro keknen
mruo ruk ngat kottek mkor ngatlmialaol mruo, ko enangthe ngat
ottek ekam dok.' "

O Tgoluk Ruk Ngat Kais Kam Kering O Mia, He Mar Kam Lua Vle La Mmok Ko Pum E Nut Kalo Keik
(Mk 7.1-23)

10 E Yesus ta reng ngar tok, to kta vaeng a mumu ngok kim kat he kreng
ngar te, "Muk mgua smia ngangam kim muk kam mmok mang kuaro
rhek na, 11 ekam ko o mia akuruk, ngma pat te, ngara ru pum o mgun
ruk kuo mang o ol, ko ngam kaemik he kaengnam mar ogun mnam mar,
he o ol ngara kla orom mar he ngar lua vle la mmok ko pum E Nut kalo
keik vgum tok. Vanang nop hak! Ko o tgoluk ruk ngat lua mmok ko pum
E Nut kalo keik, her mar ruk ngam kle kottek kun mnam o mia ngaro
vurkul ko ngma rere ormar, he o her tgoluk ruk arhe ngama kla orom o
mia he ngam lua vle la mmok ko pum E Nut kalo keik vgum mar."

12 E Yesus ta keknen tok, to kalngunes ngat kaol kpis ka mnganang
te, "Pathe nok yi lua mnor kat te, o Parisiau ngat leep vgum o rhek ruk
endruk ko ya ngam mar ngang ngar?"

13 Va e Yesus tkoripang ngar te, "Tgia ya kat e, ko o tgoluk ruk E Titou
tkuon ma volkha tlo kakap, En nera hethetik. 14 He ekam tok, mgua
korim o Parisiau tok, ko mar, ngma vle enang o vivisker ruk ngma ktong
o mia. He enangthe endo a vivisker ta kpom kaela to a vivisker kat, he
ka ktong kngorom, pathe nok min tgus ngint lo kais kam kaum kaol pa
huop gi?"

15 E Yesus thavaeng ngar tok, to e Pita ta reng te, "Sim halger ila koka
to endo mang o ol ngang ngor na."

16 Va e Yesus tkoripang e Pita he kreng te, "Puoo, te muk kat, mularo
lpetuk ngta tok vop? 17 Mut lua mmok gi te, o ol ruk a mhel nma
ngam mar ogun vgum, ngata vaik ogun mnam ko nam kaemik he ngma
kolongret ngogun mnam ka vrek to le gia kottek kat ko a mhel nama ppie
ormar. 18 Vanang o kerkeknen ruk a mhel nam kotoongu ormar ko ngam
kottek kun mnam ka vrek msim, her endruk arhe ngma kla orom a mhel
to endo he nam lua vle la mmok ko pum E Nut kalo keik vgum mar, ko
o kerkeknen ruk endruk ngam mia kottek her kun mnam ka vrek enang
tok arhe. 19 Ii, ta vle tok arhe, ko o kerkeknen ngam kottek kun mnam a
mhel ka vrek. Ii, endruk endri te: kmel o papat kmeharom o kerkeknen,
kam pormia, kam kpoot mang a lei, kam mo vret mar, kmuruvik, kam
vua ppiak kam gi vrong mon o mia orom a kerkeknen, va kam rere pum
o mia kam kering ngaro mnok. 20 Ii, o kerkeknen ri arhe ko momonik,
ngama kla orom a mhel he nam lua vle la mmok ko pum E Nut kalo keik
enang tok. Vanang a keknen to kam lo parrur kmelel singni he kaemik,

a keknen to endo nam lua kla orom a mhel, he en kam lua vle la mmok
ko pum E Nut kalo keik e!”

A Vlom To Nong En A Yuda Tkor Mnam En Mang E Yesus
(Mk 7.24-30)

21 To e Yesus ther gi vur aol kparem a mhe to endo, nang kle kngae
mnam a mhe langto yok ko rkieng alo rengmat ruk e Taira va e Saidon.
22 Ta pis, va vgum a vlom to nkong ko tok ko en a vrong rhek to ko
mKenan, nang nong a Yuda msim to en e. Tkaol kpis ko kim e Yesus he
kaurur kim te, “Kolaip, yindo E Devit Kaes To Yin, he ngia mrung dok
vanie, ko a koot tviging ko kvek he kering kngae panaem hak.”
23 A vlom tkaurur kim, vanangko e Yesus tlua kakhi rkieng e. To
kalngunes ngat kaol kpis ko kim e Yesus he kle kaurur kim vat te, “A vlom
ta tvu kaelkeyang ngor kmikkiem mor. He likim he na ngae he.”
24 Va e Yesus ta reng a vlom te, “E Nut tmeng dok ngang gi lIsrael
tuk ruk ngta vraik petgim En kam vle malhagenmok mang vgum ngaro
kerkeknen he gia vle enang o sipsip ruk ngata sosop, nang tlua meng dok
ngang o vrong rhek e.”
25 Vanang a vlom to endo tgi kaur kat ge, he kpis ktubulkek ku
penharom he kat kaurur kim te, “Kolaip, he ngia turang dok vanie.”
26 Va e Yesus tkoripang a vlom ta te, “Tlo vua ya dok kam lol o ngnes
ruk lIsrael ngaro oreek he kngam mar ogu kam klang o vela ruk o vrong
rhek ormar e.”
27 Va a vlom tkat kaurur kim gi te, “Kolaip kua mnor, vanangko si o vela
kat va ngam kaem o ol ngaro gi ngommes ruk mkor ngaortek ko ngma
vuvuut kuo ma psen.”
28 A vlom thavae tok, va e Yesus tkoripang te, “Yu, kolkheng, yi sei kmor
mnam yin mang dok hak he. He ekam tok, kua ngatkal mang ila mngan
ko ya svil mang dok kmeharom tok.” A gi hi to ta re tok, a vlom ka kvek
ther gi ya ngatngae.

E Yesus Tkaeharom A Mumu Tgus

29 E Yesus teharom tok knop, to le kparem a mhe to e Taira he kngae ko
paat ekam a ngaenker lsir. To ta grap ekam a vul langto ka ngaiting he
korsang ko tok. 30 Ta vle ko tok, va o mumu vang ruk laol ngat kaol ngok
kim orom o mia ngo yor ngo mamten, endruk o nharyor, o kernonhor,
o vivisker, o guvat va o vrong yor akuruk kat. Ngata plalam o mia orom
ngo yor ngo mamten he kael mar tgus ko pum kalo keik to ther kaeharom
mar. 31 O mia ngta vokom o yor ngo mamten ko ngaro yor ngata nanop
kuo mang ngar tgus hak he ngata mrua sor kmar kim e Yesus ko o guvat
ngta rere, o nharyor ngta ngongae, endruk o kernonhor ngat sim vle, va
o vivisker ngta nho kat. Ii, ngta vokom mar tok, to ngae sei kam sor hak
kim tok, to le kanprim E Nut to lIsrael ngma totu pum.

E Yesus Ta Klang A Mumu Alautar Hak (4,000) Kmo Ol
(Mk 8.1-10)

32 Kam ngae, to e Yesus ta vaeng kalngunes ngok kim to khavaeng
ngar te, “Ko sei kam mrung a mumu to enda, ko ngata vle mo kmok kais
kmo kolkhek korlotge he, he ngat lo vur kaemik e. He klua svil kam gia
meng ngar kam gia vang kngae e, matok nga le kyor ka ktal ko ekam a
ngaelaut.”

33 To kalngunes ngata mnganang te, “To ngruak ring o bret mriem
moti ma gi kalputmok kmis mang la mumu to enda ko tvua laut, mar
kmemik?”
34 To e Yesus ta kle ka mnganang ngar te, “Nang mularo bret o gutnei
aner?”
Va ngat koripang te, “Aktiek hori orom alomin va kero singol lgititge
e.”
35 Ngat havaeng tok, to e Yesus ta reng a mumu kmorosang ku mmie.
36 Ngat korosang knop, to ta lol o bret va o singol to kanprim E Nut mang
ngar to tkommenik he kaenik ngang kalngunes, to kalngunes ngat le
kaisis kim a mumu ormar. 37 To mar tgus ngat kaemik ngae kvi tgus
knop, to e Yesus kalngunes ngata kaum o ol ngo mhetor ruk e Yesus
tommenik va a mumu ta penkim mar, to ngat hera klang o ngauret ruk
aktiek hori orom alomin ormar va ngat ngae ottep. 38 Vanang kam him gi
lurokol ruk mnam endruk tgus ko ngat emik ko tok, mar ngat kais mang
te, 4,000, nangko ngat lo him o is va lraip ruk ngat emik kar mar kat e.
39 Ngat kaklang o ngauret knop, to e Yesus thera kaekon a mumu ngok
mnam ngaro rengmat, nang en ta kle kar mnam a langail kngae mnam
a mmie ka mhe to e Magadan.

16

O Parisiau Ngata Kendom Ngang E Yesus Kam Khenam Ka Serppak Ma Mmok

(Mk 8.11-13; Lk 12.54-56)

1 Tie ma kolkha langto o Parisiau kar o Sadyusi ngta veet ngok kim
e Yesus he kpis kpe kaegom kam kendom ngang te, en kam khenam a
ngaelmir langto ngang ngar ma mmok, mar kam mia mmok mang en te,
lmien te, her en arhe Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen.
2 Ngat pis, to e Yesus thavaeng ngar te, [“Muk muma mnorvek pum a
ngaelmir to nma ktong a kolkha ko mum vokom a volkha ko nma svel mo
vlemkor va mum hera havae te, ‘A kolkha nera vle.’ 3 Va muma mnorvek
pum a ngaelmir to nma ktong a kus kat ko mo ruteik mum kle re vokom
a volkha ko o varhek ngma kaum he ngae ka slok va mum her kta havae
kat te, ‘A kus ner mi kaerik he.’ Ii, mut sim ktua mnorvek pum o ngaelmir
ruk orom a ngausgi man ma volkha tok, vanang kman ko mut lo kais kam
mnorvek pum o ngaelmir ruk kun mnam ke venloot ta mang Endo E Nut
Thim Orom Ka Msasaen?”] 4 “Muk o mia nga main to tete mut ho mi kut
kernonho hak. Mut kaenang o mia ruk ngma kpoot mang a lei, ko muma
kpoot mang E Nut karo pos he ka ksir petgim En, nang kle sim ktua riring
kriring ge mang a ngaelmir tang mo krok. Vanangko ngor ho lua khenam
tang hak ngang nguk e. Ngor kle va gi kael pat kmuk, mang a ngaelmir
langto, endo tpis orom a propet to e Yona.” Ta re tok, to hera ngae kam
kar mnam a langail to hera parem mar.

E Yesus Ta Koka Mang O Parisiau Kar O Sadyusi Ngaro Papat

5 Ngata poe kngae to kvaar ogut pa ngaenker ka ngaiting tigut, vanang
kalngunes ngat kikiangae kam lol o ol akor. 6 Ngat vaar ka vle, to e Yesus
thavaeng ngar te, “Mgua sim ktua papat he kngangreal ngang nguk hak
mang o Parisiau va o Sadyusi ko ngta vle enang ke ngaor to a yis ko nma
himhim orom a bret kam ho gia hibul hak.”

7 To kalngunes ngat kaelha kam mo mnganang ngar mruo he kre te,
“Ngola, nok pathe ta re tok ekam ko ngot kikiangae kam lol o ol akor
vor?”
8 To e Yesus ta tar ko ngta re tok, to ta le ka kner mar te, “Kman ko muta
vle krere mang te, nop o ol ngang nguk? Mut ho mi ktua kenhor mang
dok her tok arhe! 9 Mut lo sim kol dok vop, ko mut her kikiangae he mang
kero bret ruk aktiek va kelo slang ruk alomin, endruk ko klang lurokol
ruk ngat kais te, 5,000 ormar. Ko kopekam ko o mia tgus ngat emik kvi,
muta klang o ngauret aner orom o ol ngo mhetor ruk ngat penkim mar?
10 I o o bret ruk aktiek hori orom alomin kat endruk ko klang lurokol
ruk ngat kais te, 4,000 ormar kat, nok mut kikiangae mang ngar kat ko
kopekam ko o mia tgus ngat emik kvi kat, muta klang o ngauret aner
orom o ol ngo mhetor ruk ngat penkim mar? 11 To nngia, ko mut lo sim lol
kuaro rhek ko klo mia rere msim mang o ol e? Nove. Ko kle mia havaeng
nguk mang o Parisiau kar o Sadyusi, muk kam smia ngangreal ngang
nguk mang ngaro papat ruk ngma ker patter o mia ormar ko ngta vle
enang ke ngaor to nma himhim orom a bret kam ho gia hibul hak.”
12 E Yesus ta re tok, to endo yek kalngunes ngat hera mmok te, tlua
havaeng ngar kam ngangreal ngang ngar mang o mi ol e. Nove, ngta
mmok yek te, thavaeng ngar kam ngangreal ngang ngar mang o Parisiau
kar o Sadyusi ngaro papat ko ngma ker patter o mia ormar.

E Pita Ta Pakvom Kam Polgom Ka Papat To Mang E Yesus Te, Her En Arhe Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen
(Mk 8.27-30; Lk 9.18-2)

13 Tie ma kolkha to e Yesus tpis mnam a mhe to ko mSisiria Pilipai ther
kaelha kam mnganang kalngunes te, “O mia ngma mngan pum A Mhel
To Nkong Man Ma Volkha to dok he kmon dok te, dok erieto?”
14 Va ngat koripang te, “Akuruk ngma mon yin te, yin e Yoanes to nma
parrum o mia. Akuruk ngam ktua mon yin te, yin e Elaisia, nang akuruk
yok ngma mon yin te, yin e Yeremaia, i o tang mnam o propet ruk tennik.”
15 To e Yesus ther kle ka mnganang ngar vat te, “Vanang muk ri, mut
ktua pat te, dok erie?”
16 Va e Saimon Pita tkoripang te, “Her E Nut to nma plong vle ngnik
ngnik Khal to yin arhe, Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen.”
17 To e Yesus thera reng te, “E Yona khal to yin arhe Saimon, ye lgekol
ekam ko nong a gi vrong mhel tang to tpolger a re to endo ngang in e, gi
E Titou mruo tkuon ma volkha. 18 He kua kilegem yin te, e Pita* enang
tok ekam ko ye kaenang a kre to kemilaut e, he ngor kle ktavger kua
ngaomevek malpgem a kre to alautar to endo, he a rengmat to ngogu
mLol ka serppak tlo kais hak kam kir kim kua ngaomevek to endo, mar
kam yor ngmeang gi enang endruk ko mLol tok e. 19 Va ngor kaen a
serppak to mang E Nut ka tavgo ngang in, yin kam kpom, he anito tkaisis
kun mnam in mo mmie, va nera kaisis kun mnam E Nut tkuon ma volkha
gi enang tok kat. Va anito ye kaiso kim mang mo mmie, va En ner le kaiso
kim kuon ma volkha enang tok kat.” 20 E Yesus thavae tok, to hera reng
kalngunes lserppak hak, kam hagam mar kam lua polger a re to mang en
ngang a mhel tang te, en ta vle te, Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen.

* **16:18:** E Pita ka munik ka pun msim ta vle te “A kre to kemilaut.”

E Yesus Ta Pakvom Kam Ktar Kpavap Mang Ka Yor
(Mk 8.31-9.1; Lk 9.22-27)

21 To kmelha mnam a venloot to endo msim e Yesus tkaelha kam
keknen ngang kalngunes te, nak ngae mYerusalem kam lol o vnek
kavurgem ko vgum o pris ruk laol va o pattermia kmo pos va o Yuda
ngalmialaol, mar kmim kngam a yoror. Va naka kru kun ma mmie kais
mo kolkhek ruk korlotge, yek E Nut nak kle khover petgim ka nnak.
22 E Yesus ta keknen ngang ngar tok, to e Pita ta ker ngangan karo rhek
ruk endruk, to te vrua vaeng e Yesus petgim klenar he kaekon kim o rhek
ngang kam kner mang ka papat to endo te, “O-o, Koldaip, klua svil hak!
Ilaro rhek ruk endruk E Nut nak ngam mar pa kolsei, mar kam lua pis
lmien e.”
23 To e Yesus thortgi ngok kim e Pita he kle ka kner kam reng te,
“Ehenok ko petgim kualo keik, ekam ko ye ru kim e Seten he kaegom
kam hagam dok, ko ilalo keik ngint gia vle mang o tgoluk ruk mo mmie,
nang nong mang o tgoluk ruk mkor E Nut e.”

O Mia Ngma Ketoptop Kmikkiem E Yesus

24 To ta kle kreng kalngunes te, “Erieto mnam muk nak papat kam vle
te, kolkayie to en, en nak kikiangae mang karo svil mruo, nang kle mrua
krus orom en mruo kmel en mruo kam yor enang a mhel to ta mrua
tolpum kta ho mruo to ngara krong orom o ot kvat ko engnang kngam a
yoror. 25 Ko endo tvua sovet kmelongtok mang ka ngorsang to mo mmie,
a mhel to endo ner lua kol a ktalhok to kam plong vle ko kim E Nut ngnik
ngnik e. Vanang endo nam mrua slak orom ka ngorsang to mo mmie
ekam dok va her en arhe nera kol a ktalhok to kam plong vle ko kim E
Nut ngnik ngnik. 26 Ii, ko a mhel nera vle nngia koknaik enangthe napa
ktar rum karo mur svil mruo tgus hak mang ka ngorsang to mo mmie
tete, vanang koknaik gia huo mang kalo ktiek ko tkosnok ko tlua kol a
ktalhok to endo? Ko nop ke vur tomhel ngang hak, ko en nak kol mo
mmie to tkais kmel ekam en mruo orom kam mopel kar a ktalhok to endo
hak, he nang en kam le kol. 27 Nop hak, vanangko A Mhel To Nkong Man
Ma Volkha to dok ngor kaeknik kar o engyel ruk ngma totu pum dok. Va
ngor kaeknik orom E Titou ka mmok, yek endo yek, E Titou ner kaekon
a mhel langto langto orom a keik, i o a mgu kmoripang karo reha. 28 Ii,
kua havaeng nguk lmien te, akuruk mnam muk ri muta vle mo, mguer
lua yor vop kais ko mguer mia vokom A Mhel To Nkong Man Ma Volkha
to dok ko nguaka ktar hop orom kua tavgo to nak komor o mia tgus.”

17

E Yesus Ka Vok Ta Horotgi
(Mk 9.2-13; Lk 9.28-36)

1 Kopekam ko o kolkhek ruk aktiek hori orom atgiang ko ngat nop, e
Yesus thera nglum e Pita kar lo monopia ruk e Yems kre Yoanes he ka
ktong ngar kam grap ngoguon kia vul to a hogor petgim o mia. 2 Ngata
vle ko tok, to e Yesus ka vok tkaelha kam horotgi ko pum ngaro kerok ko
kalo keik ngint ngae gi valler mar enang a kolkha ko nma nan va karo it
ngate ksei kam ho mi les hak he kmamallek. 3 E Pita kar e Yoanes va e
Yems ngat re ka nho, va vgum e Moses kre Elaisa ko ngint her gi pis ko
pum ngaro kerok he krere kar e Yesus.

4 Ngta vokom mar tok, to e Pita ther gi vrong ngam a re ngang e Yesus
kam reng te, “Vae, Koldaip, tho mi kut ya hak ko mor korlotge ngota
vle mo he. Ko ngiaka tting he ngruaka ngam o rambel akor ko korlotge
ngang nguk, tang ngang in, e Moses kat ngang va tang ngang e Elaisa
kat!”
5 E Pita ta rere kngae vop, va te vgum a varhek to la mallegar ko tpis
va ka ngoumi ta komor mar. Va ngta ngan a ktui ko tkottek kuon mnam
a varhek to endo he kre te, “Ko hal ta arhe, kom vu kaelongtok mang va
ko sei kam higiang. He mgua smia ngan vgum!”
6 E Yesus kalngunes ngta ngnek tok, va o rhek ruk endri ngat kaengo-
rang ngar he ngaro nunu ngat ho mi kut parem mar hak to ngta mrua
ngam mar ku mmie kvavham. 7 Vanangko e Yesus tkaol ngok kmar he
kaehang ngar va kreng ngar te, “Mu hohop, mu or kam gor.” 8 To ngata
hover ngaro lpetuk he re ka nho va si nhong e Moses kre Elaisa, nang kle
gia vokom e Yesus tuk ko tgia sir en tuk ko pum ngaro kerok.
9 Kam ngae, to ngat kaelha kam grung ngpirik he kngae ekam a
ngaelaut, to e Yesus thera reng ngar lserppak te, “Mguak or kam polger
o rhek ngang a mhel tang hak mang anito muta vokong moti kam ngae
kais ko E Nut na hover A Mhel To Nkong Man Ma Volkha to dok petgim
kua nnak na.”
10 E Yesus treng ngar tok, to kalngunes ngat kle hera mnganang te, “Yu!
Vanang kman ko o pattermia kmo pos ngam kle khavae te, e Elaisa naka
ktar kpis na, ktar mang Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen?”
11 Va e Yesus tkoripang ngar te, “Nop, lmien tok ha. E Elaisa na mi
kaottam E Nut karo rhek, mar kam pis lmien orom en mruo ko naka ktar
kaol kpis tok kmelel o papat mnam o mia, mar kam kat kaeknik ko kim E
Nut, he nang mar kam kta mokpom kar En, yek Endo E Nut Thim Orom
Ka Msasaen nak pis.” 12 Vanangko ko smia mien ngang nguk te, e Elaisa
ther mi pis he, nangko o mia ngat lua vokom kam mnor mang e. Nove!
Ngat her kle va ksisieng kmikkiem ngartaro svil mruo. Ii, va gi enang en
tok kat ge, A Mhel To Nkong Man Ma Volkha to dok nera lol o vnek her
vgum mar tok kat arhe.” 13 E Yesus ta re tok, to endo yek, kalngunes ngat
her smia lol karo rhek mang e Elaisa te, ta rere kvat e Elaisa ka munik
kam rere mang e Yoanes to nma parrum o mia arhe.

E Yesus Tkaeharom A Kalyie To A Koot Tim
(Mk 9.14-29; Lk 9.37-43a)

14 Kam ngae, to e Yesus mar ngta pis ku kim a mumu ku pa vul,
to a mhel langto tpis ktubulkek ku penharom e Yesus he kaurur kim
te, 15 “Kolaip, ngia mrung ko hal vanie. Ko te sei kam kerkolkol a
nganngannes vgum a koot to a ngoulo ko nam kaim he kngam kun mnam
a ye va kuo kio paeyol kat. 16 Va ko plalam ngte mo kim ilengunes ri, mar
kmeharom, nangko ngat lo is mang a koot to endo kam kerer petgim e.”
17 E Yesus ta ngnek tok, to kle ka kner kalngunes te, “Muk o mia nga
main to tete, mum vu kaungtu ekam mularo mur kerpapat mruo, nang
vua vrengem E Nut karo papat he kekenhor mang dok hak. Kua kapngan
kim muk he, ko kua vle mo kmuk lhok he, vanang mut lo vur kaeha vop
orom kua serppak to ko en ngang nguk.” Ta kner mar tok, to le kreng
ngar te, “Mu marer plalam a kalyie to endo ngte kim dok na.” 18 A gi hi to
e Yesus ta kerer a koot to endo, ta ngorpok petgim a kalyie to, to a kalyie
ther gi ya ngatngae.

19 Kam ngae, to e Yesus kalngunes ngat kaol ngok kim ko gi en tuk he
ka mnganang te, “Ngola kman ko mor mruo ngot lo is kam kerer a koot
to endo petgim?”
20 Va tkoripang ngar te, “Ekam ko mum vua kenhor ngaok, mut lo kais
mang e. Lmien ko kua havaeng nguk te, enangthe mularo papat ruk
mum kor mnam muk mang dok ngap laut kais enang a ho to a mastat
ke kok to kemilaut hak va mguer kais kam reng a vul ta te, ‘Ehenok ogut,’
va a vul to endo ner mia ngan vgum muk. Ii, enangthe mularo papat
ruk endruk ngpa vle tok, va mguer kais kmeharom o vrong tgoluk tgus.”
[21 “Vanangko kam pet a koot ka mten to enda ko tvua serppak, mguak
ngarkie va kpaal kmo ol ko pum E Nut kalo keik kam kol a serppak vgum
gi En tuk, nang nong vgum a tomhel tang kat e.”]

E Yesus Ta Re Kngam Nglomin Mang Ka Yor
(Mk 9.30-32; Lk 9.43b-45)

22 E Yesus kalngunes ngat kaum ko mGalili knop, to e Yesus thavaeng
ngar te, “A mhel langto nera hortgi mang A Mhel To Nkong Man Ma
Volkha, he kael ko maktiegom kakro imuo, 23 mar kmim kngam a yoror.
Va naka kru kun mnam a kre ka nho kais mo kolkhek ruk korlotge to E
Nut nak kle kta hover petgim ka nnak en kam kta hop kat.” E Yesus tre
tok, va karo rhek ruk endruk ngat ho mi kut kerngorom kalngunes hak.

E Nut Nma Poom Kles Msim Ko Ta Nho Mang Ngar

24 Mnam a kolkha to e Yesus kar kalngunes ngat pis ko mKaparnam o
Yuda ruk ngama kol a kre to alomin mnam mang a takis to mang E Nut
ka maksien ko mkor o mia ngta pis ko kim e Pita he ka mnganang te,
“Ngola, mula pattermia nma ngam kta kre to alomin mnam mang E Nut
ka maksien kat?”
25 To e Pita ther koripang ngar te, “Mare, en nma ngam ktalo kat.”
To e Pita thera ngae ngok mrek. Tvaik kun mnam a rek he lo kaelha
kam rere vop, vanang e Yesus ta ktar gi mnganang ge te, “Vae Saimon,
ya pat nngia mang a taven to mnam a mmie to enda, ko nma lol o takis
mkor erie mar, mkor kles mruo i o, mkor o gi vrong mia?”
26 To e Pita tkoripang te, “He, o gi vrong mia.”
To e Yesus tkoripang te, “Yu! Te enang tok, a taven nma poom kles
msim, ngola? Ii, he gi enang tok kat, mor ruk E Nut kles msim, E Nut ta
poom mor kat kam lua ngam a takis mang ka maksien kat e. 27 Vanangko
si enang tok, kam gi kael longeik ngang endruk laol ngakro vurkul ngiak
mamarer kngae ngogu ma ngaenker he ngam ila ngausie. To a slang to
naka ktar kaelatik ngiak kait he pgangam ka gu va ngira pis mang a kre
to korlolo mnam ko vgum. Ngiak kol a kre to endo he kngam ngang ngar
mang nguo tgus mang a takis to mang E Nut ka maksien.”

18

Endruk Ngaro Mnok Ngata Laut Kun Mnam Endruk E Nut Ka Tavgo Ta Komor Mar
(Mk 9.33-37; Lk 9.46-48)

1 To kun mnam ke vgon to endo, e Yesus kalngunes ngat kat kaol ngok
kim he ka mnganang te, “Ngola, edim mnam mor ka munik ta laut kun
mnam mor tgus ruk E Nut tkuon ma volkha ka tavgo tkomor mor?”
2 To e Yesus ta vaeng ke kalyie langto he ka srim kun pgegom mar ko
pum ngaro kerok tgus, 3 to khavaeng ngar te, “Kua havaeng nguk lmien

te, enangthe mgua lo ktar khortgem mularo keknen, he nang kam vle
enang ke kalyie ta, va mguer lo kais hak kam vaik kun meorom E Nut
ka tavgo e. 4 Ii, he ekam tok, endruk ngam mrua krus orom mar mruo
he kol ke kalyie ta kakro keknen, her mar ruk arhe ngta laut kun mnam
endruk tgus ruk E Nut ka tavgo ta komor mar.
5 Va ani mhel to na mrua krus orom en mrua ko pum o mia ruk ngaro
mnok ngat lo vua laut enang ke kalyie ta, he kngatkal mang ngar ko ngat
kor mnam mar mang dok, va a mhel to endo ther mia ngatkal mang her
dok kat arhe."

Mguak Ngangreal Ngang Nguk Mang Kam Lo Kaop Kim O Mia Kmeharom O Kerkeknen
(Mk 9.42-48; Lk 17.1-2)

6 "Vanangko, kolngunes ruk endri orom ngaro papat ruk kmor mnam
mar mang dok ko ngat lo vua serppak mang dok vop, enangthe a mhel
nap kaop kim kolkayie tang mnam mar kam mrua ksir petgim dok, va
te sei kam ya hak ngang a mhel to enda kam vle vgum a kapnes to kam
kleng a kre to klalaut ko porom ka ngoro he kngam ngogu ma ho mlin,
en kam yor. Vanang ner kle ho mi ktua kernonho hak ngang a mhel to
endo, en kam vle vgum a kapnes to E Nut ner kaen ngang enangthe nap
kait tang kun mnam mar, he na harpeet enang tok."
7 To e Yesus ther kle kre te, "Suvrum mu kelenar he, muk ruk muma
kaop kim mulenar he ngata harpeet ekam mularo kerkeknen. Ii, o mia
ruk ngma kaop kim nglenar kmeharom o kerkeknen ngar mia pagis,
vanangko suvrum endo msim tmi kaop kim mar kmeharom mar tok.
8 He ekam tok, enangthe ip kaeharom a kerkeknen tang orom ila ktiek i o
ila nhar mruo, ko na re kaop kim kolkayie tang kmeharom a kerkeknen
tok kat, va ngiaka ksir pum a kerkeknen to endo, he ka vle gi enang a
mhel to napa kser ka ktiek i o ka nhar mruo ko tkaeharom a kerkeknen
tang orom he kpet kngam. Ngiak kaeharom tok, ekam ko te sei kam ya
hak ngang in, yin kam mrua ngam ke mhe tang ngang yin mruo, he nang
yin kam kol a ktalhok to kam plong vle ko kim E Nut ngnik ngnik tok,
vanang ner ho mi ktua kernonho hak ngang in kam vle vgum a kapnes to
E Nut kam ngam ila vok tgus kun mnam a paei to a vleir. 9 Va enangthe ip
kaeharom a kerkeknen tang orom ila keik kat ko na re kaop kim kolkayie
tang kmeharom tok kat, va ngiaka ksir pum a kerkeknen to endo kat, he
ka vle gi enang a mhel to nap kalagam ka keik mruo he kpet kngam kat ko
tkaeharom a kerkeknen orom. Ngiak kaeharom tok, ko te sei kam ya hak
ngang in, yin kam mrua kalagam ila keik mruo he kpet kngam, he nang
yin kam kol a ktalhok to kam plong vle ko kim E Nut ngnik ngnik tok.
Vanang ner mi ktua kernonho hak ngang in kam vle vgum a kapnes to E
Nut kam ngam ila vok tgus kun mnam a paei to a vleir to ko mGehina."

E Nut Ta Svil O Mia Tgus Kam Kat Kaeknik Ko Kim En He Kmokpom Kar En
(Lk 15.3-7)

10 To e Yesus ta rere kngae vop te, "He ekam tok, mguak ngangreal
ngang nguk kam lua karkar mang tang mnam kolngunes ruk endruk
ngat vur kor mnam mar mang dok orom ngaro papat ruk ngat lo vua
serppak mang dok vop. Ko si ngaro engyel ruk kuon ma volkha va ngma
toot mang ngar ko kim E Titou tkuon ma volkha kalo keik kat. [11 Naka
vle tok, ekam ko A Mhel To Nkong Man Ma Volkha to dok ther kaol ngte

mang her endruk ngata vle malhagenmok mang ngar Teit to E Nut vgum
ngakro kerkeknen tok arhe, he en kam lol ngakro kerkeknen patgiang
ngaiting kam sulgim mar enang tok.]
12 To muta pat nngia mang a mhel to karo sipsip ngang ko ngat kais
te, o mhelom aktiek, to tang mnam mar nap sosop ogun poturvek
malhagenmok mang kteit, va kteit nap kan? Tlo kais kmorim karo sipsip
ruk o mhelom korlolo he loktiek hori orom aktiek hori orom korlolo ko
tok ma hogun, nang kle kngae na, he kriring endo tsosop gi? 13 Mare, va
kua havaeng nguk lmien te, enangthe na ngae pis mang va ner mi ktua
sirei alaut hak mang kir kim endruk torim mar ko ma hugun ko ngat lua
sosop. 14 Va gi enang a sipsip to endo tok kat, E Titou tkuon ma volkha
nam ho lua svil hak mang tang mnam endruk endri orom ngaro papat
ruk ngat lo vua serppak mang dok vop kam yor kat he lua kol a ktalhok
to kam plong vle ko kim En ngnik ngnik e."

O Keknen Ruk Kam Sisrim O Rhek
(Lk 17.3)

15 E Yesus ta keknen kngae vop te, "Enangthe knopia ngang in na
kaeharom a kerkeknen tang ngang in va ngia ngae ngok kim he kpalsie
kim kam srim a vnek to endo, ko gi mae tuk na. He enangthe nap ngan
vgum in va ye her it inopia vanam yin kat he. 16 Vanang enangthe na lua
ngan vgum in, va ngiak vaeng kaela ngang in, i o alo ko yok kmikkiem yin
kmenserpgam o rhek kmikkiem enang ko mor o Yuda ngua pos thavae
tok. Ko a pos to endo thavae te, 'O mia ruk ngak kais te, alomin i o
korlotge ngak sir pekam ngaela kmenserpagam karo rhek.'
17 Vanang enangthe na ngae ho kaengnam muk korlotge mularo rhek kat
va mguak kael a vnek to endo ko maktiegom kua ngaomevek to ormuk.
Va enangthe na kaengnam si kua ngaomevek to ormuk mularo rhek kat
va mguak kle her gia likim a mhel to endo petgim kua ngaomevek to
ormuk he gia pat mang en te, en tkaenang o tamatan ruk ngat lo mokpom
kar E Nut, i o enang a kermhel langto nam kaelha klol o takis kat.
18 Ii, kua havaeng nguk lmien te, naka vle tok, ekam ko ani papat to
muta lgem he tkaisis kun mnam muk mo mmie, va E Nut tkuon ma
volkha nera lgem a papat to endo kmisis kun mnam En enang tok kat.
Va anito mut kaiso kim mo mmie kat, va En ner le kaiso kim kuon ma
volkha enang tok kat.
19 Gi tok kat ge, ko kua havaeng nguk te, enangthe gi si alo nginp kaisis
kun mnam min tgus mang a gi vrong papat tang ko ngint kaurur kim E
Nut mang, va E Titou tkuon ma volkha ner mi kaisis kun mnam en mang
a papat to endo tok kat. 20 Ii, nera vle tok arhe ko, si alomin i o gi korlotge
ruk ngat kor mnam dok, enangthe ngapa kaum mang a papat tang orom
kua munik va her dok to arhe ormar."

A Koka To Mang A Mhel To Nam Lua Mrung Klenar

21 To e Pita tkaol ngok kim e Yesus he ka mnganang te, "Ngola Koldaip,
kola napa venu kam kering dok, va nguak lol karo kerkeknen patgiang
ngaiting kais mang aner? Nok kam ngam aktiek hori orom alomin*
ngola?"
22 E Pita ta mngan tok, to e Yesus tkoripang te, "Nop hak, nong gi aktiek
hori orom alomin e. Ko a keknen to kam lol o mia ngaro kerkeknen

* **18:21:** O Yuda ngma mon a namba to aktiek hori orom alomin kam khenam te, ngarlavurgem hak.

patgiang ngaiting kam ngam kais mang aner, ta vle enang ti te, ho mi
kut nop ka tu ngang hak.†
23 Ii, va E Nut ka tavgo ta vle gi enang tok kat arhe. Ko E Nut ka tavgo ta
vle enang ko a taven langto ta sirsrim kalngunes ruk ngam kaeha ngang
ko ngat el o tol ko kim. 24 Tkaelha kam sirsrim mar, ko ta ktar kvaeng
kalkayie to tel a tol ko kim orom o vu krek ruk ka ho vurgem hak. 25 To
a taven ta tar ko kalkayie to endo tlo vu kais hak kam srim ka tol ko kim,
to treng kalngunes akuruk kmen a mhel to ngang o mia, mar kmenkim
en kar ktavlom, kles va karo tgoluk tgus hak ko mkor, he nang kalkayie
kam kol a kre kam ru vgum ka tol to ko kim.
26 A re to endo ta kerngorom a taven kalkayie to endo, to ta tubulkek
ku penharom ka taven kmurur kim te, ‘O kolaip, ngia mrung dok vanie,
he orim dok na, nang ngora srim kua tol ko kim yin tgus.’ 27 Va ekam
ko tkaurur kim ka taven tok, a taven to endo te sei kam mrung he ta kle
khagam mang ka tol tgus hak kam kol patgiang ngaiting he korim en kam
ngae.
28 Kam ngae, to a taven kalkayie to endo gi ta ngae ekam a ngaelaut va
ting kim kaela langto nama kaum kaeha kar ngang ngina taven to endo
kat. Kaela to enda tesgun tel a tol gi nong ke laut ko kim vat. Tpis mang
kaela tok, to kpat mang kaela ka tol to ko kim to le ta vottegem ka ngoro
he kreng lserppak te, ‘Ke srim ila tol to yel ko kim dok na.’
29 Karo rhek ngata kerngorom kaela to endo, to ta tubulkek ku pen-
harom kmurur kim te, ‘O ngia mrung dok vanie, he orim dok na, nang
ngora srim kua tol ko kim yin tgus.’
30 Vanang tlua tting e. Ta kle her gia kol a hagie mang gi kam reng o mia
kmenpasiker kun pa hengor kam vle kais ko nak rum ka tol to ko kim na.
31 Nginlenar ngata ketar pum ko teharom tok ngang ngaela tok, to ngaro
vurkul ngate ksei kam kiin mang to kle kngae ngok kim nga taven to endo
to le khavaeng mang ka keknen to endo tok.
32 Ngta havaeng nga taven tok, to thera kaen a re mang kalkayie to
endo. Tpis ko kim to ka taven treng te, ‘Kolkayie to yinda, ye ho mi kut
kernonho hak! Ko her hak mang ila tol tgus to ko kim dok he kol patgiang
ngaiting ekam ko ye urur kim dok. 33 Va yin ip kol ekmok he ka mrung
ila enang dok orom in ko ko mrung yin tok kat!’ 34 To ka taven ta sei kam
vrek kiin ngang to tle kael ko maktiegom o mia kam kol a hagie mang
kmenpasiker kun pa hengor, en kam kerkol vgum o nganngannes ruk
laol hak he ka vle ko tok kais ko en nak rum ka tol to ko kim tgus na.
35 Va gi enang a taven kalkayie to endo, muk tgus ruk mum lua lol
mulenar ngaro kerkeknen patgiang ngaiting, va E Titou tkuon ma volkha
ner mi kaeharom ngang nguk gi enang tok he lua lol mularo kerkeknen
patgiang ngaiting tok kat.”

19

E Nut Tkueng Lurokol Va Lraip Mar Kam Lua Kser A Lei
(Mk 10.1-12)

1 To e Yesus trum karo rhek ruk endruk, to kle kparem a mhe to e Galili
he kngae mnam a mmie ka mhe to mYudea ngkun kut pekam a ye to

† **18:22:** E Yesus ta mon a namba langto lsir te, “490.” Va a namba to endo ka pun ta vle te, “Ho mi kut nop ka tu ngang hak.”

e Yodan ka ngaiting tigut. 2 Va o mumu laol ngta veet ekam, he nam
kaeharom mar ko tok pum ngakro yor, mar kam ya.
3 To o Parisiau akuruk ngat pis ko kim e Yesus kam pe gia kaegom, en
kam mrua ru pum karo mur rhek mruo. Ngat pis to pe gia mnganang te,
"Ngola, tgia sir kmikkiem E Nut karo pos gi ngang a ngokol kam gia kser
en kar ktavlom ngina lei vgum o gi vrong papat akor?"
4 Va e Yesus tkoripang ngar te, "Puoo, mum lua mmok mang E Nut karo
pos gi? Ko tennik ngat ittiegom karo rhek ri ti te, 'Ta kueng o mia he
kmommen mar kam vle te, lurokol va lraip.' Ta kueng ngar kmommen
mar tok to le 5 kael ka re langto vat ko ngat ittiegom kat te, 'Ekam ko ko
kueng o mia he kmommen mar tok, a ngokol nak parem kteit va knan he
mrua pet kmikkiem ktavlom, min kam kaum ka vle te, min atgiang.' 6 Gi
enang tok, ngina lo kta vle te, langto ge langto ge e. Ko her min atgiang he,
min kam vle atgiang. He enang tok, ekam ko E Nut tngam min mo kmin
enang tok, va muk ruk o gi mia, mguak or kam ngatkal mang a mhel tang
kam kser min mo kmin e."
7 Va ngat koripang te, "Yu! Vanang e Moses ka pos to tgi pis pgeik orom?
Kman ko ta ngatkal mang a ngokol te, en 'kmittiegom a gi hor ngang
ktavlom kam kser ngina lei orom tok?' "
8 Va e Yesus ta kle koripang ngar te, "Lmien ko tete e Moses ta ngatkal
mang a mhel kam kser a lei ekam ko mum gi kaengnam E Nut karo rhek.
Vanangko tennik ko E Nut tkueng lurokol va lraip, tlua kueng ngar kam
kser ngina lei tok e. 9 Vanangko dok, kua kle ktua havaeng nguk te,
enangthe a ngokol tang napa kser ka lei he kle klei orom a vlom tang
ko yok, yek endo yek, a mhel to endo ta kpoot mang ngina lei tok arhe.
Vanangko a mhel tkais kam kser a lei kmikkiem ke gi mhe ta tuk, endo te,
enangthe tang nap kaol mang kaela ktavlom i o katngokol va kaela tkais
kam kser ngina lei."
10 E Yesus ta re tok, to kalngunes ngat hera reng te, "Te ma te, enangthe
ngot lo is kam kser a lei enang tok, va ther gia ya te, kam ho lo kta lei kat
he."
11 Va e Yesus tkoripang te, "Nop muta mien tok, vanangko o mia tgus
ngat lo kais kam kol mula papat to endo e, gi endruk E Nut te ktuel
mar tuk kam ktua vle enang tok. 12 Ii, kua rere mang endruk ngaornek
ngat kut llues orom mar kam gia vavle tok he lua lei. Va endruk kat
nglenar ngata mon mar o yunek ko ngat mia ngnit mar he lua lei, va si
endruk ngam mrua tokim a papat kun mnam mar mruo kam lua lei kat
ko ngama kor mnam mar mang E Nut to tkuon ma volkha, he nang mar
kam seneker ka tavgo kam vaas kim o mia tgus. Gi endruk arhe E Nut te
ktuel mar kam ktua vle enang tok.
Muk ruk mut kais kam kol a papat to enda, yu, muk he!"

Endruk E Nut Ka Tavgo Ta Komor Mar
(Mk 10.13-16; Lk 18.15-17)

13 To ko tok, o mia ngata kurkeik kim e Yesus kmel o ngnes ngok kim,
en kmel kalo ktiek kuo mang ngar kam ngamyammok mang ngar va
kngarkie mang ngar. Ngata kurkeik kim tok, to kalngunes ngata kner
mar.
14 Vanangko e Yesus ta kle kreng kalngunes te, "Mguak orim mar he
ngak kaol ngte kim dok na. Mguak or kam tokim mar e, ko o mia ruk ngat
kaenang o ngnes ruk enang endri, her mar ruk arhe E Nut to tkuon ma
volkha ka tavgo ta komor mar." 15 E Yesus thavae tok, to le kael kalo ktiek

kuo mang ngar va kngarkie mang ngar. Tngarkie knop, to hera parem a
mhe to endo he kngae.

Ta Kellet Ngang A Mhel Kam Kaum Kael Ka Gol Ka Pun Ktar Ko Pum Kalo Keik Va Kvaik Ku Meorom E Nut Ka Tavgo Kat
(Mk 10.17-31; Lk 18.18-30)

16 To mnam a kolkha langto a ngokol langto tpis ko kim e Yesus he ka
mnganang te, "Pattermia, havaeng dok na te, nguak kaeharom anito ko
a yar, he nang dok kmis mang E Nut kmen a ktalhok to kam plong vle ko
kim En ngnik ngnik ngang dok?"
17 Va e Yesus tkoripang te, "Kman ko ya mnganang dok mang a tomhel
ko en a yar, ko gi E Nut tuk to atgiang ko En a yar. He ekam tok, enangthe
ipa svil kam kol a ktalhok to kam plong vle ko kim En ngnik ngnik va ngia
sim kut kaikkiem karo pos."
18 Va a ngokol to endo tkoripang te, "Endrim mnam mar msim ngua
sim kut kaikkiem mar?"
Va e Yesus tkoripang te, "Endruk endri te:
'Or kam por mia, or kam kpoot mang a lei, or kmuruvik, or kam
ppiak kam mon ilenar orom o kerkeknen ko kim endruk ngma
vongnek kim o rhek, 19 ngiak totu pum iteit va inan va ngiak
kaelongtok mang ilenar enang ko im mur kaelongtok mang yin
mruo.' "
20 E Yesus ta re tok, to a ngokol to endo tkat koripang te, "Te o pos ruk
endri kom sim kut kaikkiem mar ha, vanang anito ngnok vop endo kua
kpoot mang?"
21 Va e Yesus vat tkat koripang te, "Enangthe ipa svil kam sarim o pos
tgus va ngiak lol ilaro tgoluk tgus he kaenik ngang o mia, mar kmenkim
mar mkor in. To ngiak lol o krek to le kaenik ngang endruk ngma tu
kmo tgoluk. Ngiak kaeharom tok, yin kam kol a ktalhok to kam plong vle
ngnik ngnik ko a ktalhok to endo ta vle enang ila gol ka pun to kmelpas
orom kuon ma volkha. Ii, ngiak kaeharom tok knop, to her kaol ikkiem
dok."
22 E Yesus ta re tok, to karo rhek ruk endruk ngat ho mi kut kosogi pum
a ngokol to endo hak, to ther gi him kalo ktiek he ksei kam mrua mrung
en mruo ko karo vu tgoluk ka ho vurgem hak. Thim kalo ktiek tok, to
hera ngae parem e Yesus mar.
23 E Yesus tvokom tok, to kle khortgi ngok kim kalngunes he kreng ngar
te, "Lmien, ko kua havaeng nguk te, ner vua kellet ngang o mia ruk ngaro
vu tgoluk kam vaik ku meorom E Nut tkuon ma volkha ka tavgo. 24 Ii, kua
havaeng nguk te, tlo vua kellet tok ngang a ngaemslang to alautar hak to
a kamel kam khanang kam vaik ku meorom ke gudor tang ko ke mi laut.
Vanang a mhel to karo vu tgoluk, ta kle ho mi ktua kellet hak ngang en
kam vaik ku meorom E Nut ka tavgo."
25 E Yesus ta re tok, to kalngunes ngat ho mi kut it ngaro ngaongtok kim
karo rhek to kle kmamngan te, "Enangthe ilaro rhek ngata mien, va nop
a mhel tang hak tkais kam mrua sulgim en mruo he kvaik ku meorom E
Nut ka tavgo hak kat e."
26 To e Yesus kalo keik ngint kaem mar to thera reng ngar te, "Ii, o mia
kam mrua sulgim mar mruo kam vaik ku meorom E Nut ka tavgo, ngat
ho lo mi ktuis hak kmeharom tok e. Vanangko E Nut tmi ktuis kmeharom
o vrong mia tgus, mar kam vle te, ngat kais kam vaik ku meorom."

27 To e Pita vat ta le kreng e Yesus te, “Vokom na, endruk ya rere mang
ngar ko ngat paparem ngakro vu tgoluk tgus, nang kle mokpom kar in
kmikkiem yin, her mor ri arhe. He ekam tok, ngurera kol ani keik ekam
tok?”
28 Va e Yesus vat ta kle koripang te, “Ko smia mien ngang nguk te,
mnam a kolkha to E Nut ner kta kueng a mmie to a gunngar, A Mhel
To Nkong Man Ma Volkha to dok nera kol ka ngaekam orom kla mmok,
endo kmorsang mnam kam vongnek kim o rhek ruk mkor o mia. Va kun
mnam a kolkha to endo, muk ruk muta mokpom kar dok he kaikkiem
dok mguera tuur mnam kua tavgo kat he klol o ngaekmol ruk loktiek
hori orom alomin kmorsang mnam mar kam turang dok kam vongnek
kim o rhek ruk mkor lIsrael ngaro usiel ngo pneik ruk loktiek hori orom
alomin kat. 29 Ii, va ani mhel to ta parem ka rengmat, kaornopeik,
kaorotmeik, kaornek, kaortek, kles, i o karo luteik kam mokpom kar dok
kmikkiem dok kam hover kua munik, va a mhel to endo E Nut ner ho mia
klang mo tgoluk he nera vle kia vul ormar. Va koknaik kat E Nut ner kle
kaen a ktalhok to kam plong vle ko kim En mruo ngnik ngnik ngang kat.
30 Vanang o mia ruk ngaro mnok ngta laut tete, kavurgem mnam mar E
Nut ner kle ka krus ormar koknaik. Va tok kat ngang endruk ngaro mnok
ngta grung tete, ko her kavurgem mnam mar tok kat arhe E Nut ner kle
khover mar koknaik.”

20

E Nut Nma Nho Orom O Mia Ruk Ngam Mrua Grung Orom Mar Mruo

A Koka To Mang A Loot Kteit Ko Ta Ngamhu Mang O Mia

1 E Yesus ta kta koka ngang ngar te, “Ii, E Nut ka tavgo ta vle tok kat
arhe. Ko ta vle enang ko a mmie kteit langto ta hop khalki marot msim
he kngae kam ngamhu mang o mia kam lluol kun mnam ka loot. 2 Ta
ktar ka lgem o rhek kar mar kmenkim mar orom a keik to kmis mang
a kolkha to atgiang tgus, to le kmeng ngar kam hera lluol kun mnam ka
loot.
3 A kolkha tirie ktal he knan, to a mmie kteit to ther kta ngae kat he
kpis mang o mia akuruk yok vat ko ngat gia sisir ngpang ngar ko ma gi
vle. To ta kta ngamhung ngar tok kat kam ngae ka lluol kun mnam ka
loot. 4 Thavaeng ngar te, ‘Muk ri mguak ngae ka lluol ngang dok kat kun
mnam kua loot, he ngora srim muk kmikkiem ko mut kut kaeha kais tok.’
Thavaeng ngar tok, 5 to ngat hera ngae.
Teharom tok kat ko a kolkha tho sir he. Kvavle kat to tkaeharom enang
tok kat ko a kolkha ta vraik. 6 Ka vle to a kolkha tre kam ho kvaik he,
to ta kta ngae kat gi. To ta pis mang o mia akuruk yok vat ko ngate gia
sisir ngpang ngar. To ta mnganang ngar te, ‘Kman ko mute gi mrua vavle
orom muk mruo he koham a kolkha ta tgus?’
7 Va ngat koripang te, ‘Ko tang tlo ngamhung ngor e.’
To a mmie kteit thera ngamhung ngar knaek mang endruk tgus kam
reng ngar te, ‘Yu! Muk kat mguak ngae he ka lluol kun mnam kua loot
kat.’
8 To a kolkha ta vaik he, to a mmie kteit to enda ta vaeng kalkayie
to ta nho mang endruk tngamhung ngar to kreng te, ‘Ngiak vovaeng
endruk tgus ko ngamhung ngar kam lluol, he ngiak kaenenkim mar.
Ngiak kaelha orom endruk ko ngamhung ngar knaek kam ngae kmis
mang endruk ngat mi elha marot msim.’

9 Thavaeng tok, to endruk a mmie kteit ta ngamhung ngar knaek ko a
kolkha tre kam vaik ngat kaol to a mmie kteit kalkayie to endo tkaenkim
mar orom a keik to a dinaris to atgiang ko tkaiser a kolkha to atgiang
tgus. 10 Kam ngae, to endruk a mmie kteit ta ktar kngamhung ngar te,
marot msim ngat kaol kle kpis vat. Ngta vokom ko a mmie kteit kalkayie
ta srim endruk nanga tok to ngat mrua kansgum mar he ka nho mkor
kmenkim mar kir kim endruk nanga, vanangko mar tgus ngat gi kle kol
a keik to a dinaris atgiang mang a kolkha to tgus enang tok ge. 11 Ngta
kpom ngaro krek he, to kaelha kam rere porom mar mang a mmie kteit.
12 Ngta havae te, 'O mia ruk endri ya ngamhung ngar ho gi tete vlemas
he ngat gi kopom ka nan mang ngor e, vanang ya kle enkim mar orom
a keik tkaiser mor ri kat ko mor ngot vaik mnam a ngaeha ka mit msim
hak kam vle kim a kolkha to enda tgus ka manakain he kaeha.'
13 Vanangko a mmie kteit tkoripang langto mnam mar te, 'Kambis,
klua mas orom in he kvethas ngang in tok e. Ko mota ktar kaum lgem
o rhek mang a pat to mang a keik to yin kam kol he! 14 Te, yin he, kol
ila keik to endo he kngae he, ko dok mruo ko her mur ktua svil tok ge
kmenkim endruk ngat kaol knaek hak kmiser mula keik enang tok ge.
15 Kua ngaeha to orom kuaro tgoluk mruo ngola? Nang tang tlo is kam
kpoot mang dok e. Pathe nok ye kaesik ngang o mia he gia vokom mar
orom ila keik ka ngaiting ekam ko dok ko sim vokom mar he lua kulpang
kim mar vor?'
16 Ii, he kmikkiem gi enang tok nera vle tok, ngang endruk ngam mrua
kansgum mar kmel mar kuo ktar tete, ko koknaik E Nut ner kle kael mar
knaek. Va endruk ngam mur kael mar knaek tete, koknaik E Nut ner kle
kael mar kuo ktar kat."

E Yesus Ta Re Kngam Ngkorlotge Mang Ka Yor
(Mk 10.32-34; Lk 18.31-34)

17 To mnam a kolkha langto e Yesus tkaikkiem a ngaelaut kngae
kam ngae ngoguon mYerusalem to ta nglum karo aposel ruk loktiek
hori orom alomin petgim kalngunes akuruk to khavaeng ngar ko
ekam a ngaelaut te, 18 "Vae, mu vokom na, ko ngruaka grap ngoguon
mYerusalem he A Mhel To Nkong Man Ma Volkha to dok o mia ngar kael
ko maktiegom o pris ruk laol va o pattermia kmo pos, mar kam monik
kim a yor ngang. 19 To ngar kle kael ko maktiegom o vrong rhek, mar
kam klel orom, va kam kirmekon a khap mnam, to le ka krong orom o
ot kvat engnang a ho kmim kngam a yoror. Ngar kaeharom tok ngang,
vanangko ko pekam o kolkhek ruk korlotge kat E Nut ner kta hover
petgim ka nnak."

A Keknen Msim To Kam Kol A Munik To A Laut
(Mk 10.35-45)

20 To e Sebedi klo hal ngin nan ta kaol ngorom min ngok kim e Yesus.
Tpis ktubulkek ku penharom to ka mnganang, en kmeharom a ngaeha
langto ngang.
21 Va e Yesus thera mnganang te, "Ya svil mang anito?"
Va ngin nan tkoripang te, "Ngiaka tting orom klo yie ri, he kun mnam
a kolkha to ila tavgo nak vaas kim o mia tgus he komor mar, min nginak
kol alo ngaekam ruk E Nut nma nho orom min, tang ko vanam ila miktiek
va langto ko vanam ila ksienga, min kam kaum kar yin kam nho mang o
mia kar yin orom ila tavgo."

22 Va e Yesus tkoripang ngin te, “O-o, met ho mi ktua ketoptop hak mang
dok tok arhe, ko meta pat re te, met kais kat kam lol o nganngannes ruk
dok mruo ngora lol gi?”
Va ngint koripang te, “Ii, mot kais!”
23 Va e Yesus tkat koripang ngin te, “Nop, mer mia lol o nganngannes
ruk endruk ge! Vanangko kam mon te, erie minduk nginera korsang ko
vanam kua miktiek va langto ko vanam kua ksienga, kam kaum kar dok
kam nho mang o mia, a papat to endo nong kua ngaeha to dok kmeharom
e. Gi E Titou mruo to ner mur kaen alo ngaekam ruk ennginduk ngang
alo ni mhel ruk En mruo ta ktar el ka papat tennik mang ngin kmen alo
ngaekam ruk ennginduk ngang ngin he.”
24 To nginlenar ruk loktiek ngat re ngnek mang a rere to endo va ngaro
vurkul ngate ksei kam kiin hak ngang ngin. 25 To e Yesus ta vaeng ngar
tgus ngok kim to kreng ngar te, “Muk muta mnor he mang o vrong rhek
ngakro taven kar ngalmialaol ngakro keknen ko ngma karkar mang
ngakro mia mruo he o mia ngma kerkolkol vgum ngaro serppak ngola?
26-27 Vanang kun pgegom muk na lua vle enang tok ngang nguk e. Ko
endo mnam muk naka svil ka munik kam laut mang klenar, mar kam
nho orom, va her endo arhe na kle mrua krus orom en mruo, nang kle gi
kaeha ngang nguk ha! Mare, na kle ho mi ktua krus orom en mruo, nang
kle gi kaeha ngang nguk tok arhe! 28 Ii, en naka vle tok kmikkiem enang
ko A Mhel To Nkong Man Ma Volkha to dok ko si en mruo tpis nong mang
o mia kmeha ngang e. Nove, ta kle kpis kam mrua slak orom ka vok mruo
kmel ekmar orom ka vok to endo, he nang kam kta lol mar tgus kam kta
vle ngang E Nut kat.”

E Yesus Tkaeharom Alo Vivisker
(Mk 10.46-52; Lk 18.35-43)

29 E Yesus kar kalngunes ngata ngae ekam a ngaelaut vop he kparem
a rengmat to e Yeriko va a mumu to alautar ngta veet kaikkiem. 30 Ngta
ngae va vgum alo mhel ruk alo vivisker ko ngint korsang ko vanam a
ngaelaut. Alo vivisker ri nginta ngnek te, E Yesus mar ngta ngae rkieng
ngin he re kam lapsam min to ngint le kvui orom te, “O-e Devit kaes to
yin Yesus-o, ngia mrung nguo vanie!”
31 To a mumu tkaekon kim min kam hagam min kam lua rere.
Vanangko ngat le ho gi kaoppom min klik, min kam ho gia vui klik kat
ge te, “O-e Devit kaes to yin Yesus-o, ngia mrung nguo vanie!”
32 To e Yesus ther gia sir ko va ngaelaut to kvaeng ngin ngok kim he ka
mnganang ngin te, “Me havaeng dok na, meta svil mang dok kmanker
mae?”
33 To ngint hera re te, “Mo laip, mota svil yin kmeharom moalo keik he
muo kam nho!”
34 To e Yesus ta mrung ngin. To a gi hi to tkaehang nginalo keik, mint
her gi nho ngatngae to her gi kaikkiem.

21

O Mia Ngat Kael Kavres Orom E Yesus Kmit Ngogun mYerusalem
(Mk 11.1-11; Lk 19.28-38; Yn 12.12-19)

1 E Yesus mar ngta ngae he konner a rengmat to e Yerusalem. Ngta vle
ko va ngaelaut ka gu to mang a rengmat to e Betpagi kuon kim ke vul
to e Olip. To e Yesus thera meng klo kaloyie aloruk kam ktar mang ngar

2 ko thavaeng ngin te, “Meaka ktar kngae ngok ma rengmat tma kuon
he mera pis mang a dongki kar ka sie ko ngta kleng ngin he ngint gia sir.
Meak halger nginalo ngausie he kait min ngte kim dok. 3 Nang enangthe
tang nak re kam hagam mae mang ngin, va meak koripang te, ‘Ngoldaip
ta re mang ngin, he ner lo hus kam gi kat kaekon min kat e.’ ”
4 E Yesus tmeng ngin tok, ekam ko tennik E Nut ka propet langto ta ktar
kpavap mang gi enang tok te:
5 “Havaeng lSaion, endruk lYerusalem te, ‘Vae! Mu vokom na, ko
mula Taven tkaol kam pis ko kmuk orom ka keknen to kam lua
guragura orom mang o mia, ko tkorsang kuo mang a dongki orom
ka sie ko vanam kat.’ ”
6 Ta reng ngin tok, to ngint hera ngae kaeharom enang ko e Yesus
tsim papsim min tok. 7 Ngint kait a dongki orom ka sie he kaeknik
kngorom min kpis ngok kim e Yesus to le kpasrengem min orom ngaro
it. To e Yesus ta grap he korsang kuo mang endo ke sie,* to le ksap orom
kmikkiem a ngaelaut. 8 Ta ngae va o mia kavurgem kun mnam a mumu
to ngta veet ekam ngat kaelha kam pasrengem a ngaelaut kam vevher
ngakro it ekam a ngaelaut. Va akuruk ngta kuung o kneng ngo hor he
kaenerik ekam a ngaelaut kat. 9 Va endruk ngta ktong e Yesus kar endruk
ngata knaek mang ngat kaelha kam mariu orom va kael kavres kam kni
pum te, “Ngota kanprim yin E Devit Kaes To Yin, ko her yin arhe yindo
kam sulgim mor. Lmien te, E Nut ta ngamyammok mang ka taven to yin
ko ya pis orom ka munik. He ekam tok, ngruera kanprim E Nut to man
ma volkha ko her En arhe Endo kam sulgim mor.”
10 Ngata hivuo kam kni kngorom tok, to e Yesus thera vaik ngogun
mYerusalem he. To lYerusalem tgus ngaro pkor ngta hop kim to ngta
momnganang ngar mruo te, “Ngola ani mhel langta ti e?”
11 To a mumu to ngta veet ekam ngta havae te, “He en e Yesus to nkong
mNasaret kun mGalili, her en arhe a propet to e Moses ta ktar kpavap
mang.”

E Yesus Ta Kerer O Mia Kun Mnam E Nut Ka Maksien
(Mk 11.15-19; Lk 19.45-48; Yn 2.13-22)

12 To e Yesus thera ngae kvaik ogun mnam E Nut ka maksien. Tvaik,
to her kaelha kam kekerer endruk tgus ngam kanko kmelel o tgoluk, o
mia kmenenkim mar mkor mar, kam le ka nngiar ngang E Nut ormar.
To thera kootmerom o psen ruk mkor endruk ngma mopatap orom o
krek. To tle kootmerom o ngorsang ruk mkor endruk ngam kael o giu,
he nang o mia kmenkim mar mkor mar kam le ka nngiar ormar kat.
13 Tkaeharom tok, he keknen ngang ngar te, “Ngat ittiegom E Nut karo
rhek te, ‘Kua maksien ka ngaeha ka pun na gia vle tuk her gi mang a
ngaeha to kam ngarkie mnam.’
Vanangko muk ri, mut her hortgem ka ngaeha ka pun msim ko mut kle
kael enangthe a mhe to kam vaik kun mnam kmurur o mia ngaro krek.
Ii, mut hortgem he en ta kle kpis enangthe a kre ka nho to o ngauruvik
ngma tvok mnam kam totokim mar he koon mang ngar.”
14 Teharom tok knop, to kam ngae, to endruk o vivisker kar endruk
o kernonhor ngat kaol ngok kim ko tok mnam E Nut ka maksien he
tkaeharom mar ko tok. 15 To o ngnes ngat kaelha kmel kavres orom ko
tok kat kam kni pum te, “Ngota kanprim yindo E Devit Kaes To Yin ko her

* **21:7:** A re lsir ta vle te, “tkorsang kuo mang ngin.”

yin arhe yindo kam sulgim mor.” Nang o pris ruk laol va o pattermia kmo
pos ngta vokong e Yesus karo reha ruk lvu yar ko tkaeharom mar tok va
kngan o ngnes kat ko ngat kael kavres orom tok, to ngaro vurkul ngate
ksei kam kinkiin ngang he.
16 To ngat pis ko kim he ka mnganang te, “Ngola, yi lua ngan endri ko
ngta kni pum in tok gi?”
Va e Yesus tkoripang ngar te, “Mare! Mut lo him a propet karo rhek
gi, endruk E Nut ta ktar khavaeng dok mang o ngnes ri orom mar te, ‘Yin
mruo yi mur kaoppom o ngnes kar o gunsvel mar kam sim ktua kanprim
yin hak.’ ”
17 Ta re tok, to thera parem mar, nang kngae ngoguo mnam a rengmat
to e Betani kam kol a ngonit ko tok.

E Yesus Ten O Rhek Mnam A Ho To A Pik Kam Vui
(Mk 11.12-14, 20-24)

18 To hop enang ngmo tie marot msim, e Yesus tkottek kuo mBetani
he ka grung kmikkiem a ngaelaut kam kta grap ngoguon kmeknik ngok
mYerusalem to ta vang. 19 Ta ngae va kvokom a ho to a pik ko ta sir ko
vanam a ngaelaut, to hera ngae kam nho ko vgum va karo gi im ruk o
gunsur, nang nop karo miel ngang e. To tkaen o rhek mnam te, “Yin ke
pik to enda ngia lo kat kaehi kmelha tete kam ngae kais ngnik ngnik kat
e.” A gi hi to tgia re tok, a ho to endo ther gi vui ngatngae.
20 Kalngunes ngta vokom tok, to ngat ngae gia sor kmar he, to le kmo
mnganang ngar te, “He, ngola, a ho to enda tgi marer her gi vui vgum
anito e?”
21 Va e Yesus ther koripang ngar te, “Kua mien ngang nguk te, enangthe
mguak kor mnam muk mang E Nut te, En tkais mang o tgoluk tgus, nang
lua lopumtang pum En, va mut kais kmeharom a ho enang tok kat, gi
enang ko dok ko eharom tok. Va si a vul to enda va mguer kais kmen o
rhek mnam kam reng kat te, ‘Hop ko tok he kle kngae ksir ogu mou,’ va
en ner mia ngan vgum muk. 22 He ekam tok, o gi vrong tgoluk ruk mum
kaurur kim E Nut mang ngar, E Nut ner mi kaenik ngang nguk enangthe
mup kor mnam muk mang En kmenik ngang nguk enang tok.”

Ngata Mngan Pum E Yesus Ka Serppak
Mk 11.27-33; Lk 20.1-8)

23 To e Yesus ta ngae kpis kvaik kun mnam E Nut ka maksien kat he
kaelha kam patter o mia. Ta patter mar kngae, va o pris ruk laol kar
o Yuda ngalmialaol ngat kaol kpis ko kim he ka mngan pum te, “Erieto
tmeng yin kam kerer mor mo mnam E Nut ka maksien ta tok?”
24 Va e Yesus tkoripang ngar te, “Vanang dok kat, ngor kle ka ktar ka
mnganang nguk kat na. He enangthe mgua re koripang dok, to dok
kat, ngor le koripang nguk kam havaeng nguk mang erieto tmeng dok
kmeharom tok.” 25 Thavaeng ngar tok, to le ka mnganang ngar te, “Erieto
tmeng e Yoanes, en kam parrum o mia, E Nut tkuon ma volkha, i o a gi
vrong mhel tang?”
To ngata mo hem mar mang a papat to endo, to kmo reng ngar mruo te,
“Ngola, enangthe ngrua koripang he kre khavaeng te, ‘E Nut to tmeng,’
va en ner kle kaekon ngang ngor te, ‘Va kman ko mut lo kor mnam muk
mang?’ 26 Vanang enangthe ngrua kle re khavaeng te, ‘A gi vrong mhel
tang to tmeng,’ va ngruak kle kgorang a mumu ta kat, ko mar tgus ngtel
ngaro papat lserppak mang e Yoanes he, te en a mi propet langto.”

27 He ekam tok, ngat her gi koripang e Yesus he te, “Ngot lua mnor
mang e.”
Va e Yesus tkat koripang ngar tok kat te, “Te dok kat, klo kais kam
havaeng nguk mang Endo tmeng dok kmeharom a ngaeha to endo kat
e.”

Endruk Ngat Kaitgung Ngaro Kerkeknen, Her Mar Ruk Arhe Ngara Vaik Ku Meorom E Nut Ka Tavgo

A Koka To Mang A Mhel Klo Hal

28 E Yesus tre tok, to kle koka ngang ngar te, “Yu! To muk ruk o Yuda
ngalmialaol va muk ruk o pris ruk laol mute ktua pat nngia mang a mhel
langto ko klo hal alomin ko ta ktar kngae ngok kim a molpou he kreng te,
‘Vae, tete ma kolkha ta ngiak ngae he kaeha ko ma loot.’
29 Va khal to enda ta ktar khavaeng kteit te, ‘O-o, kua kees.’ To vrua
vle, to kta hortgem ka papat to endo to le kngae kaeha kun mnam kteit
ka loot.
30 To a mhel ta, ta ngae ngok kim khal langto vat he kta reng tok kat gi.
Va khal to endo ta ktar kauyang te, ‘Yu! Titou ngora ngae,’ nang kle va gi
vle. Tlo kat ngae e.
31 To mnam lomonopia ri, edim mnam min tkaikkiem kteit ka svil e?”
Va ngat koripang te, “Endo a molpou.”
To e Yesus thera re kvat ka koka to endo mang o Yuda ngalmialaol va
o pris ruk laol te, “Yu! Kua havaeng nguk lmien te, kmikkiem enang
tok kat, o kermia ruk ngam kaelha klol o takis kar lraip ruk ngam mur
kaen mar mruo ngang lurokol ngta ktar kam kir kmuk he kvavaik ku
meorom E Nut ka tavgo. 32 Ngta ktar tok, ekam ko e Yoanes tpis mo kmuk
ruk o Yuda kam khenam muk mang a ngaelaut to E Nut kam susulgim
muk tgus, vanang muk, mut lo kor mnam muk mang en he lo kaitgung
mularo kerkeknen e. Vanangko o kermia ruk ngam kaelha klol o takis
va lraip ruk ngam mur kaen mar mruo ngang lurokol, mar ngat kor
mnam mar mang he kle kaitgung ngaro kerkeknen. Ii, mut sia vokom
mar ko ngat kor mnam mar mang e Yoanes he kaitgung ngaro kerkeknen
tok, vanang mut ngae ho lua svil ge, kmor mnam muk mang en kat he
kaitgung mutakor e.”

E Yesus Ta Koka Mang O Yuda Ngalmialaol Ko Ngat Keyang
(Mk 12.1-12; Lk 20.9-19)

33 E Yesus ta rum ka koka to endo, to kle kta koka kat te, “Yu! mguak
vongnek kim a koka langta kat na. A mmie kteit langto ta kavang ka
loot. Ta kurhennek krum to kngam a pal kam paneng a loot kam ttek, va
kngam a rambel langto kam toot mang a loot kat. To tkael sarek mnam
ngang o mia kam kavang ngaro usiel ruk o grep, nang en thera ngae
mnam a mhe langto ko yok. 34 Kam ngae, to ka loot ta ttek he, to a mmie
kteit thera meng kalngunes ngok kim endruk ngata tutuur mnam ka loot,
mar kam lluol ngang he ktatar mang a mmie.
35 Kalngunes ngat pis ko kmar, vanangko endruk ngta tutuur mnam ka
loot ngta vle im langto ekon, va por langto kat kngam a yoror, va lalaem
langto kat orom o krek. 36 To a mmie kteit ta kta meng kalngunes akuruk
kat ge ngok kmar. Endruk endri ngata khor mang endruk tesgun. Va
endruk ngta tuur kun mnam ka loot ngta vle gi kteharom tok kat ge
ngang kalngunes ruk endri, enang endruk tesgun tok kat. 37 Kam ngae,

to a mmie kteit ta trong orom khal msim kam meng ngok kmar vat ko ta
pat re te, ‘Nok pathe ngara totu pum ko hal msim vor.’
38 Vanangko endruk ngta tutuur mnam ka loot ngta vle vokom khal
to kmo havaeng ngar te, ‘O, her khal msim to kam kol kteit ka mmie ta
arhe. Ngor tarkanang kmim, nang mor kam le kol a mmie ta.’ 39 Ngat
mo havaeng ngar tok, to ngta kleng singni mnam to kait ngku mnok he
kngam petgim a loot to endo, to her kaim kngam a yoror.”
40 E Yesus ta rum ka koka to endo, to kle ka mnganang endruk laol te,
“To ekam tok, a mmie kteit nak kaol to kanker endruk ngta tutuur kun
mnam ka loot?”
41 Va endruk laol ngat koripang e Yesus te, “O ker mia ruk endruk, a
mmie kteit nera pet mar petgim ka loot he ho mi kut kaim mar lhomye
tgus hak, nang kle kael sarek mnam ngang o mia akor ko yok vat, mar
kam lluol ngang kun mnam ka loot ko nak ngae ktettek.”
42 Ngat koripang tok, to e Yesus tle kreng ngar te, “Te nok pathe mut lo
him E Nut karo rhek ruk endri gi? Ko ngat ittiegom mar mang her muk
ri arhe ko ngat havae te,

‘Endruk ngma ngamrektor ngat keyang a ho langto he kait petgim a
rek he ka vlengam. Vanangko a her gi ho to endo arhe ther kle ka
vle te, a ho to mang a hokidek to arhe, endo kam sir orom a rek.
Va a ho to endo, ta vle ngang ngar tok, ekam ko Ngoldaip mruo
ta mrua svil en kam mi ktua vle enang tok arhe. Va ngota vokom
tok kat, he kngae kpat mang te, a papat to endo tngae gia ya pum
nguaro kerok he!’

43 He ekam tok, kua havaeng nguk ruk lIsrael te, E Nut nera pet ka
tavgo petgim muk gi enang tok kat, to le kael o mia akor ko yok vat, mar
kam liepum muk kam vaik ku meorom. Ii, ner kael o mia akor ko yok vat
enang tok ekam ko mar ngma khenam ngaro singni orom ngaro keknen
ruk vgum E Nut ka tavgo.” [44 “Ii, va ani mhel to na tunvie pum a hokidek
to endo he kvuut malpgem, a hokidek nera krong kpaam kngam a yoror.
Vanang ani mhel to a hokidek ta na le ktua vuut kuo malpgem, a hokidek
ner mi ktua memelesem hak.”]
45 To o pris ruk laol va o Parisiau ngata ngan e Yesus ka koka to tok to le
kael te, tmia koka mang ngar lsir. 46 He ekam tok, ngat sia khanang ngar
kam kapom kmenpasiker kun ma hengor. Vanangko ngat lo is e, ekam
ko ngta gorang a mumu pum, ko mar ngta pat mang e Yesus kat te, en a
propet langto kat.

22

O Mia Nga Sim Kut Mur Kaelel Kuo Mang Ngar Kam Vaik Ku Meorom E Nut Ka Tavgo

A Koka To Mang Ko Ngat Kaem Pnes Kmenkim Lraip
(Lk 14.15-24)

1 To e Yesus ta le kta koka kat ge ngang ngar te, 2 “E Nut ka tavgo ta vle
enang ko a taven langto ta kunngir kim khal ko ta re kam lei. 3 Ko tmeng
kalngunes kam ngae kvaeng klenar ruk tme mang ngar kam pis ko kim,
vanangko klenar ruk endruk ngata kapngan he lo kaelel kuo mang ngar
kam ngae e.
4 To a taven to enda ta kta meng kalngunes akuruk yok he smia papsim
mar te, ‘Mguak kaen a re ngang endruk ko her me mang ngar te: Kua rum

kim kua ngaeha he, he a bulmakau to ko el mang a ngaeha, ngat im, va
klenar ruk o sital kat. Va lraip ngat kikhi tgus, he ekam tok mguak kaol
he kunngir kim a kolkha ta.'
5 Ngta havae tok, vanangko klenar ruk endruk ngata kle kat kael rela
to parahi ngok yok. Langto tngae ngok mnam ka loot va langto tkut ngae
kmeharom karo reha mruo. 6 Vanang akuruk ngta vle ka kleng singni
mnam a taven ta kalngunes to ksisieng ngar to kaim mar kngam mar o
yoror. 7 Ngat kaeharom tok, to a taven to enda te sei kam vrek kinkiin
hak, to ta meng ka ngaomevek he ngta ngae kngam a ktung kim o erep
ruk endruk he krum kim mar tgus va kngampaei pum nga rengmat kat.
8 To a taven to enda thera reng kalngunes akuruk te, 'Kua re kam
tarkanang ko hal kam palengem he, vanangko endruk ko mia me mang
ngar ngat lo kteveep is kam pis kunngir kim e. 9 He ekam tok, mgua le
kngae vat ngok mo gi vle he gi vrong kvovaeng o vrong mia tgus ruk
mguak pis mang ngar ko tok. Mguak vaeng ngar ngte kim dok na, mar
kam kunngir kim ko hal kun mnam kua pnes vat.' 10 To kalngunes ngat
hera ngae to kaelha kvovaeng o gi vrong mia tgus ruk ngata pis mang
ngar he, endruk o yar va si endruk nong lyar kat. To o mia ri ngat hera
ngae ka krong a taven ka rek tngae ho mi kut ottep hak.
11 To endo, a taven vat ther kaol kpis kvuvokom o guliel, va ta nho
kvokom a mhel to tlo sim kut kaelel kuo mang kam sreng kam vaik
mnam ka pnes e. 12 To thera mnganang te, 'Ai, kambis ye ktaol ngte nngia
kam pis kvaik mo, ko ye lo sim sreng?' Va en ther gi mtum ka gu kim.
13 To a taven ta thera reng kalngunes ruk ngta toot mang ka pnes te,
'Muk he, mu ussiem a mhel ta kalo ktiek va kalo nhar he kngam ngku
mnok ma slommok, ko tok ko mnam a mhe to o mia ngma vle he vu
kaeteti he khem ngaro ngnorok mo kmar.'
14 Ii, va gi enang tok, E Nut nma me mang o mia kavurgem kam vaik
ku meorom ka tavgo gi enang a taven to tok, vanangko gi mar ruk lgititge
ngam sim kut kaelel kuo mang ngar kam vaik ku meorom."

O Mia Nga Mur Kaen Mar Mruo Ngang E Nut
(Mk 12.13-17; Lk 20.20-26)

15 Kam ngae, to o Parisiau akuruk ngta ngae parem e Yesus ko tok kun
mnam E Nut ka maksien he kngae kmo hem mar mang o papat te, mar
kam pe gia mnganang e Yesus mang a papat tang, en kam mrua ru pum
karo mur rhek mruo. 16 To ngat hera meng ngatlngunes mruo kar ke
valngan to mkor e Herot kam ngae kpis ko kim ko tok. Ngat pis ko kim
e Yesus he pe gia kanprim te, "O, pattermia ngot sim ktua mnor miik ko
im vua mien orom ilaro rhek va ima patter o mia lsir mang E Nut karo
pos. Va im lua ruokar kim o gi vrong mia kat e, ko ima rere he lo gia tar
yin pum o mia akor kam pat mang ngar, nang ka mnang akuruk e. 17 He
ekam tok, ngiak havaeng ngor orom ilaro papat na te, ta sir ngang ngor
ruk o Yuda kam ngam o takis ngang lRom ngalaip to tkol a ngaekam to
ngma mon te, e Sisa, i o nop?"
18 Ngat pe gia mnganang tok, vanangko e Yesus ta tar ko ngta svil kam
kering to kle ka mnganang ngar te, "Muk ruk mularo naprai alomin,
kman ko muta kendom ngang dok? 19 Ma te, mu khenam a kre to
kmenkim a takis orom ngang dok, he ko vokom na." To ngat her kait
a kre langto he kaen mkor. 20 To e Yesus thera mnganang ngar te, "Erieto
ka nunu va ka munik ta vle kuo mang a kre to enda?"

21 Va ngat koripang te, “He e Sisa.”

Va e Yesus tkat koripang ngar kat te, “He ekam tok, mguak kaekon o tgoluk ruk ngta khenam e Sisa ka nunu ngak kaeknik ngang kat, vanang kle kaekon muk mruo ngang E Nut ko muta khenam E Nut ka nunu ormuk mruo enang tok kat.”

22 Ngta ngan ko ta re tok, to ngata senkrip kim tok to ngat her gia parem kngae.

Endruk Ngma Mokpom Kar E Nut Her Endruk Ngar Mia Hop Petgim Ngakro Nnak Kam Kol A Ktalhok

(Mk 12.18-27; Lk 20.27-40)

23 To mnam a kolkha to endo gi, o Sadyusi akuruk ngat kle kaol ngok kim e Yesus vat. Her o Sadyusi ruk ngam ktua pat te, o mia ngma yor va ngar lua hop petgim ngaro nnak e. Endri ngat kaol kpis ko kim to pe gia mnganang vat te, 24 “Pattermia, tennik e Moses tittiegom a pos langto te, ‘Enangthe a mhel tang nak yor, nang nong kles ngang, va knopia nak kle kliepak ekam, nang ktavlom kam llues, en kam hover knopia ka ngausie enang tok.’
25 Yu! A pos to endo ta vle tok arhe, vanang ma te, enangthe napa vle tok ko o moornopeik aktiek hori orom alomin ngata vle tete mo kmor, to endo a molpou tlei to yor parem ktavlom, nang tlo llues e. To knopia tle klei orom. 26 To gi enang tok kat mang endo ko pekam min ko ta liepak ekam knopia tok kat to her yor kat. To ta vle enang tok kat mang ngar tgus kam grung kam kol mar tgus ruk aktiek hori orom alomin. 27 To ko pekam ko mar tgus ngat lei orom a vlom to endo he yor, a vlom kat ta le ktua yor vat. 28 To kmikkiem ke ngothoi to endo tok, koknaik mnam a kolkha to E Nut nak kta hover o yoror petgim ngaro nnak, a vlom to enda naka vle te, edim mnam moornopeik ruk aktiek hori orom alomin ktavlom msim, ko mar tgus ngat lei orom?”

29 E Yesus ta ngnek tok, to kle koripang ngar te, “Mularo papat ruk mang o yoror ngat lo vua sir e, ekam ko mut ho lo mi ktua mmok hak mang E Nut karo rhek ruk ngat ittiegom mar kun mnam ka meer va mut lua mmok mang E Nut ka serppak kat. 30 Ko E Nut ka papat to a minar mang o yoror ta vle ti te, mnam a kolkha to E Nut nak hover o yoror kam kol a ktalhok to kam plong vle ko kim En ngnik ngnik, mar ngar lo kat kael lraip he lurokol kam kta lei ormar kat e. Ko o mia ngar kle va kaenang o engyel kuon ma volkha ruk ngama vle orom a ktalhok to kam vle ngnik ngnik he lua lei kat e. 31 Vanang kun mnam E Nut karo rhek ruk mang o yoror, e Ebrehem va e Isak va e Yakop ngata khenam a papat to mang o yoror ma mmok te, ngar mi ktua hop petgim ngaro nnak. Vanangko nok pathe, mut lo him E Moses ka hor to endo vop? Ko E Nut thavae te, 32 ‘Her dok arhe dok to e Ebrehem va e Isak va e Yakop ngma vle ko kim dok he ktotu pum dok tennik kngae kais mang tete.’ Ii, thavae tok, he ka khenam a papat to mang o yoror ma mmok te, endruk ngat kol a ktalhok to kam plong vle ko kim E Nut ngnik ngnik kam totu pum, her mar ruk ngata kta hop petgim ngaro nnak, nang nong endruk ngat yor he lo kta hop kat e.”

33 E Yesus ta re tok, to a mumu to ta veet ekam ngta ngan ko ta patter o Sadyusi tok, to a mumu tho mi ktua senkrip kim karo papat ruk tpatter mar ormar.

O Pos Tgus Ngata Ngarngar Mang Enngindukk Alo Ngaenpaeir
(Mk 12.28-34; Lk 10.25-28)

34 To o Parisiau ngta ngnek ko e Yesus ther tver kim o Sadyusi tok, to
mar vat ngat kle kaum kpis ko kim e Yesus. 35 To o Parisiau ngaela langto
a pattermia kmo pos ther kle kendom ngang e Yesus te, en kam mrua
ru pum karo rhek mruo. Tpe gia mnganang te, 36 "Ngola pattermia, kun
mnam o pos tgus, edim mnam mar msim ta vle te, a pos to a ngaenpaeir
he kir kim klenar tgus?"
37 Va e Yesus tkoripang te, a pos to a ngaenpaeir ta vle ti te, " 'Ngiak
sovet kmelongtok mang E Nut orom ila ngaung tgus, ila svil tgus va ilaro
papat tgus.' 38 A pos to a ngaenpaeir her endo arhe ta laut kir kim klenar
tgus. 39 Va a pos to ta knaek mang endo thavae ti te, 'Ngiak kaelongtok
mang ilenar kmikkiem enang ko im mur kaelongtok mang yin mruo
enang tok kat.' 40 Ii, o pos tgus ruk mkor e Moses kar o propet ngartakor
ngam her ngae kngarngar mang her alo pos alo ngaenpaeir ri arhe."

A Hipun To E Devit Kalaip, Her Kaes To E Nut Thim Orom Ka Msasaen
(Mk 12.35-37; Lk 20. 41-44)

41 O Parisiau ngata kaum ka vle ko tok vop, to e Yesus ta kle ka
mnganang ngar te, 42 "To mum ktua pat nngia mang Endo E Nut Thim
Orom Ka Msasaen te, kaes erieto?"
Va ngat koripang te, "En kaes a hipun to e Devit!"
43 Va e Yesus ther le koripang ngar te, "Enangthe npa mien te, a hipun
to e Devit ka munik ta laut mang Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen
ka munik, va kman ko e Devit mruo ta kvam Endo E Nut Thim Orom Ka
Msasaen te, Kaldaip to en? Ko E Nunu A Totur ten o rhek mnam e Devit
he e Devit ta rere vgum E Nunu A Totur kam havae mang Endo E Nut
Thim Orom Ka Msasaen orom karo mur rhek mruo ruk endri te,
44 'E Nut thavaeng Koldaip te, ngiak tuur mnam kua tavgo he
korsang kuo mang a ngorsang to a miktiek, endo koma nho orom
kam ngae kais ko nguak kir kim ilaro imuo, yin kam karkar mang
ngar hak.'
45 Vanang mu vokom na. Ma te enangthe tennik, a hipun to e Devit mruo
ta mrua hover kaes to E Nut Thim Orom Ka Msasaen kam mrua mon te,
'Kaldaip to en,' va nngia ko o mia ngam kaekon kim a hipun to e Devit
karo rhek mruo he ka grung orom Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen
ka munik kam gia mon te, en kaes a hipun to e Devit, vanang en ta ktar
vle tennik ktar mang e Devit?" 46 E Yesus tre tok, to nong tang hak mnam
o Parisiau to tkais mang kmoripang e, ko tho tver kmar hak. To kmelha
ko tok kngae nong a mhel tang hak ta re kam kat kaegom kta serppak
mruo kam mnganang e Yesus mang a papat tang kat e.

23

E Yesus Ta Keknen Mang O Parisiau Kar O Pattermia Kmo Pos Ngaro Keknen
(Mk 12.38-40; Lk 11.37-52; 20.45-47)

1 To e Yesus ta havaeng kalngunes kar o mumu te, 2 "O pattermia kmo
pos kar o Parisiau ngta kol e Moses ka ngaekam to kam halger karo
pos, 3 he ekam tok, mguak lol ngakro rhek tgus ruk ngma pos ngang
nguk ormar he kaikkiem mar. Vanang mguak or kam tarhigiang ngar he
kolkol ekam mar orom ngaro keknen ruk ngam kaeharom mar, ekam ko

ngam lo sim kut kaikkiem ngaro mur rhek mruo e. 4 Nove, ngam vu kaen
o pos ruk lvankue mnam o mia, mar kam sei vgum mar, he ngma kapnes
vgum mar kmegom kam sim kut kaikkiem mar. Vanang mar mruo ngam
ngae her gi mrua sisrim singni, nang lo vrua turang o mia kmikkiem mar
e.
5 Va ngam mrua het mar mruo ma mmok te, o mia kam vokom mar
he kalpak kim ngaro vu prongran kavurgem va ngaro kangal ko ngarla
vha orom E Nut karo rhek ruk ngat ittiegom mar kuo mang ngar kam
mrua khenam mar mruo te, ngam vua ngarkie ngang E Nut. Ii, va ngma
hover mar mruo kam sreng orom ngaro katam ruk ngat ngae gia rarip
ku, kam mrua khenam mar mruo ma mmok kat te, ngat vua sovet kmel
ngaro papat mang E Nut kat. 6 Va mar ngma sovet kam mrua kakansgum
mar mruo kam lol o ngorsang ruk o mia ngma nho orom mar ko po
pnes. Va ngma sovet kam mrua kakansgum mar mruo kat kmorsang
mnam o ngorsang ruk o mia ngma nho orom mar kun mnam o Yuda
ngartaro rektor ruk kam rere mnam mar kat. 7 Va ngma sovet kam mrua
khenam mar mruo ma mmok ngang o mia ko mo vlemkor kat, o mia
kam hover singni ngang ngar ko pum nglenar ngo kerok he kmon mar
te, ‘Pattermia.’
8 Ii, ngma vle tok, vanang muk mguak kle kor kam tting ngang o mia
kam mon ‘a pattermia’ ormuk enang tok e. Ekam ko muk tgus muk o gi
moornopeik, nang gi mula pattermia atgiang. 9 Vanang muk mguak or
kam mon mu teit orom a gi vrong mhel tang mo mmie kat e, ko her mu
Teit to atgiang En tkuon ma volkha. 10 Va gi tok kat ge, mguak or kam tting
ngang o mia, mar kam mon ngaldaip ormuk ko muk Muldaip atgiang,
Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen. 11 Ii, ko endo ka munik ta laut kir
kim klenar tgus, her endo arhe nak kle kaeha ngang ngar ha. 12 Ko endo
nam mrua hover en mruo E Nut ner kle ka krus orom. Vanang endo nam
mrua krus orom en mruo E Nut ner kle khover.”

E Yesus Ta Kotter Orom O Parisiau Kar O Pattermia Kmo Pos
(Mk 12.38-40; Lk 11.37-52; 20.45-47)

13 “Vanangko suvrum muk ruk o pattermia kmo pos va muk ruk o
Parisiau orom mularo naprai alomin. Mguera kol a kapnes ko vgum E
Nut, ko muma hos kim o papat ruk mang E Nut ka tavgo he kavettom o
mia ko ngma re kam vaik ku meorom kat. He ekam tok, muk mut mur
kavettom muk mruo enang tok kat, he lo vaik ku meorom E Nut ka tavgo
kat e. [14 Va suvrum muk gi tok kat ge, muk ruk o pattermia kmo pos va
muk ruk o Parisiau orom mularo naprai alomin. Ko muk muma kauyang
o tahek he klikim mar kun mnam ngartaro rektor mruo, nang kle klol
o rektor ruk endruk ngang nguk mruo vat. Va mum ngorom a hoger
mularo ngarkie khogerik ko pum o mia ngaro kerok, mar kam vokom
muk tok to le kanprim muk. Ii, E Nut ner mi kut kaen a ho kapnes to lho
vanker hak ngang nguk kir kim o kapnes tgus hak.]
15 Va suvrum muk gi tok kat ge, muk ruk o pattermia kmo pos va muk
ruk o Parisiau orom mularo naprai alomin. Ko mum ngae sei mang a
ruongae kuo ma mou va ko paat kmit si a gi vrong mhel tang ko atgiang
kmikkiem mutaro mur keknen mruo. Nang mut her tarkanang kmit
ngok kmuk he, va ta vle te, mut her op kim he, en kmis E Nut kam ngam
oguo kia paei to a vleir kam ho kir kim muk mruo tok arhe ko muk kat
mut kais E Nut kam le kngam muk oguo kia paei to a vleir kat.

16 Va suvrum muk gi tok kat ge! Ko muma vle enang o vivisker ruk
ngma ker ktong ngarlenar. Ko muk mruo muma havae te, ‘Enangthe a
mhel nap kael ka tnangal he kre kvat E Nut ka maksien kmenserpgam ka
tnangal tok, va ka tnangal nop ka serppak ngang ekam tok e.’ Ii, vanang
mum kle ktua havae te, ‘Enangthe a mhel nap kael ka tnangal he kre kvat
E Nut ka maksien ka gol kmenserpgam ka tnangal tok, va ka tnangal ta
serppak he a mhel to endo nak kaikkiem ka tnangal enang tok.’ 17 Hai-
e! Mularo lpetuk ngat ho mi ktua tok hak he mularo kerok ngat mi kut
psik hak! Ko mut lua mmok te, E Nut ka maksien ka gol tlo laut kir kim
E Nut ka maksien msim e, ko her E Nut ka maksien to arhe nam koop
kim ka gol, yek ta vle a gol to a totur! 18 Va enang tok kat ko mum gi kta
havae kat te, ‘Enangthe a mhel nap kael ka tnangal he kre kvat E Nut
ka psen to a totur kmenserpgam ka tnangal tok, va ka tnangal nop ka
serppak ngang ekam tok e.’ Ii, vanang mum kle ktua havae te, ‘Enangthe
a mhel nap kael ka tnangal he kre kvat a gi nngiar to kuo malpgem E Nut
ka psen to a totur to endo kmenserpgam ka tnangal tok, va ka tnangal
ta serppk he a mhel to endo nak kaikkiem ka tnangal ekam tok arhe.’
19 He ekam tok, mum ho mia vle enang o vivisker ekam ko mut lua mmok
te, a gi nngiar to kuo malpgem E Nut ka psen to a totur to endo tlo laut
kir kim E Nut ka psen to a totur msim e, ko her E Nut ka psen to a totur
arhe nam koop kim a nngiar to kuo mang, yek ta vle a nngiar to a totur
kat! 20 He ekam tok, ani mhel to tkael ka tnangal he kre kvat E Nut ka
psen to a totur kmenserpgam ka tnangal enang tok, va karo rhek ngat
her mia komor E Nut to nma sirei mang o nngiar tgus ruk kuo malpgem
ka psen to kat he. 21 Gi enang tok kat ko endo tkael ka tnangal he kre
kvat E Nut ka maksien kmenserpgam ka tnangal enang tok kat, va karo
rhek ngat her mia komor E Nut to nma vle ko tok mnam ka maksien to
endo kat. 22 Gi tok kat ge mang endo tkael ka tnangal he kre kvat a volkha
kmenserpgam ka tnangal enang tok, ko karo rhek ngat her mia komor E
Nut to nam korsang ko mnam ka ngaekam ko tok he ka nho mang o mia
kat.

23 Va suvrum muk ruk o pattermia kmo pos va muk ruk o Parisiau gi
enang tok kat ge. Ko mularo naprai alomin he. Ko muma tagur pum mut
ket keknen mruo to ta mrer, endo kam koprang orom o kummin ruk o
pnul, o tiptip va o lkiet he kmommen ngaro mhetor te, loktiek he vua
nngiar ngang E Nut orom nga mhe to atgiang, nang kle gia kaennegiang
E Nut karo keknen ruk lvankue kun mnam karo pos: Endruk kam ring
ya mang mulenar, va kam mrung mulenar, va kmor mnam muk mang
E Nut kat. Mup kle kpupam o keknen ruk endruk tgus ha, he lua tagur
pum mut ket kor tuk e. 24 Ii, muma vle enang o vivisker ruk ngma ker
ktong ngarlenar tok arhe ekam ko muma kolhor mang mut ket keknen
to kemilaut hak to endo, nang kle khos kim he kaengnam E Nut karo rhek
ruk laol. Gi enang tok, mut kaenang a vivisker to ta glot ka ye orom ke
malmget to kemilaut kun kam pet, nang kle kaivie orom a ngaemslang
to alautar to a kamel kmengnam.

25 Va suvrum muk gi tok kat ge, muk ruk o pattermia kmo pos va muk
ruk o Parisiau orom mularo naprai alomin he. Ko muma vle enang o
kolhi va o tonggai ruk muma momgol mar ko muma momgol ngakro gi
pkor ku mnok, nang kam mnang kun mnam mar. Muta vle tok, ko mum
gi mrua momgol mularo gi pkor tuk tok kat, he nang mularo gi pkor kam

mmok ko pum E Nut kalo keik, vanang kun mnam muk, muma sovet kam
kol a regesal mang o mia kmurur ngaro krek mkor mar ekam mularo
vurkul ruk o ho mi kut kaumluo orom o tgoluk. 26 Muk o Parisiau mularo
kerok ngat ho mi kut vipsik hak ko mut kaenang o kolhi va o tonggai ruk
endruk enang tok. He ekam tok, mguaka ktar ka momgol mularo vurkul
kun mnam muk na, gi enang ko muma momgol o kolhi va o tonggai kun
mnam mar tok kat, yek mularo pkor ngara vle la mmok ko pum E Nut
kalo keik tok kat.

27 Va suvrum muk gi tok kat ge, muk ruk o pattermia kmo pos va muk
ruk o Parisiau orom mularo naprai alomin he. Ko muma vle enang o
nnak ruk ngma kavang o nhek va o porkhe kuo kim mar kam pasrengem
mar gi kuon mail, vanang kun mnam mar ngat ottep orom a voon to
orom o mia ngaro sogi va o tgoluk akuruk ngma kering nguk ko pum E
Nut kalo keik. 28 Ii, muta vle gi enang tok arhe ekam ko kuo mang mularo
gi pkor muma khenam ngang o mia te, mut sim kut kaikkiem E Nut karo
pos, vanang kun mnam mularo vurkul mum vua kerruru hak kam vua
kpoot mang ngar orom mularo kerkeknen ruk ngat ho mi kut kernonho
hak.

29 Va suvrum muk gi tok kat ge, muk ruk o pattermia kmo pos va muk
ruk o Parisiau. Ko tete muma ring ngaekmol ekam o propet ruk tennik
ngakro sogi kmelik, va kpasrengem o nnak ruk mkor endruk ngat sim
kut kaikkiem E Nut karo pos kat. 30 Mum kaeharom tok, to kaegom
kmimim kim o rhek mang nguk mruo kam re te, ‘Hai-e, enangthe mor
ri tete, ngopa vle kar ngorores ruk tennik va ngop lo kais kmenang
ngar hak he kturang ngar kmim nguaro propet kngam mar o yoror e.’
31 He ekam tok, mu vokom na, mularo rhek mruo ruk endruk ngat her
mia ngae rkieng nguk tok arhe ko muta vle te, endruk ngtim o propet
ngarores ruk muk msim arhe. 32 Muk ge muk ge! Mguak tarkanang dok
tok kat, gi enang mulmialaol nga kerkeknen to endo ko a val to kmim o
propet ta vle kuo mang nguk vop!

33 Muk laro inkuol ruk mut ho mi kut kernonho hak! Muta pat re te,
mguer kais kmehenam a kapnes to E Nut ta mon muk mang, endo kam
ngam muk oguo kia paei to a vleir to ko mGehina? 34 He ekam tok, ngor
kaen kuaro propet kar endruk ngaro papat ruk vu laol va o pattermia
ngang nguk. Vanang akuruk mnam mar mguer kaim mar he ka krong
ngar orom o ot kvat mar engnang o hi kngam mar o yoror, va akuruk
mguera kirmekon o khap mnam mar kun mnam o Yuda ngataro rektor
mruo kam rere mnam mar ko mguer kaelha kvaik kottek kun mnam a
rengmat langto langto kam kol a regesal mang ngar kngae. 35 Ii, endruk
endri ngam sim kut kaikkiem E Nut karo pos ngora meng ngar ngang
nguk he mguera kaeharom tok ngang ngar tgus mo mmie. He ekam tok,
ngaro gidiel tgus ngara vle kuo mang nguk, he nang E Nut kam mon muk
orom ngaro gidiel tgus tok. Ko kmelha orom e Abel ka gidiel ko tennik
en tsim kut kaikkiem E Nut karo pos, kngae kais orom a gidiel to mkor
e Barakia khal to E Sekaraia, endo mungores ngat im kun mnam E Nut
ka maksien ko pgegom E Nut ka psen to a totur va ka maksien ke rek to
a totur. 36 Ii, ko mi ktua havaeng nguk lmien te, muk o mia nga main to
tete her muk ruk arhe E Nut ner kael a kapnes ngang nguk vgum ngaro
gidiel ekam ko ngaro gidiel ngta vle kuo mang nguk.”

E Yesus Ta Mrung lYerusalem
(Lk 13.34-35)

37 "O-kelenar-Yerusalem-o, a rengmat to e Yerusalem he, mum ngorom
a im o propet ruk E Nut tmeng ngar ngok kmuk ko muma lalaem mar
kngam mar o yoror. He kom si kaelha tiok he kngorom a svil kam koon
mang nguk enang a ngaining ko nma koon mang kles ku meorom kalo
ngaeho, vanangko muma kees ge. 38 Ekam tok, mu vokom na, E Nut nera
parem muk petgim mula rengmat hak. 39 Va kua havaeng nguk te, mguer
lo kta vokom dok, kam ngae kais mnam a kolkha to mguer kael kavres
orom dok he ka kni pum dok te, 'E Nut ta ngamyammok mang ka taven
to yin ko ya pis orom ka munik.' "

24

E Yesus Ta Ktar Kpavap Mang E Nut Ka Maksien Te, lRom Ngara Memget
(Mk 13.1-2; Lk 21.5-6)

1 E Yesus ta rum karo rhek ko tok, to her kottek kun mnam E Nut ka
maksien he kngae petgim to le kaikkiem a ngaelaut, to kalngunes ngta
pis ksir ko kim he kalpak kim o rektor ruk mkor a maksien to endo. 2 Ngta
kalpak kim mar tok, vanang e Yesus tkoripang ngar te, "Kua mien ngang
nguk te, o rektor ruk endri ko muta vokom mar tete, koknaik nong ke vur
kre tang hak mnam mar ner kais kam kta kru kuo mang kaela ngang kat
e, ko o mia ngara pis kmemget tgus krum kim mar hak."

A Kolkha To A Kser Kim Karo Ngaelmir
(Mk 13.3-13; Lk 12.7-19)

3 Kam ngae, to e Yesus tkorsang kuo kim ke vul to e Olip to kalngunes
ngat pis ngok kim ko gi mar tuk va ngta mnganang te, "Ngola, havaeng
ngor te, mnam ani kolkha to msim ilaro rhek ngar kael mit? Va a kolkha
to ngir kaeknik mnam karo ni ngaelmir ruk ngaka ktar kpis? Va a kolkha
to a mmie nak nop mnam karo ni ngaelmir ruk ngaka ktar kpis kat?"
4 Va e Yesus ta kle koripang ngar te, "Mguak ngangreal ngang nguk tete,
matok o mia ngara vraik ormuk petgim dok. 5 Ko, ktar mang a kolkha to
a kser kim kam pis, o mia kavurgem ngara pis he mur kaelel mar mruo
orom kua munik. Ngara pis tok, he langto langto ner mrua havae mang
en te, her en mruo arhe Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen. He enang
tok, o vu ppiagar ri ngara vraik orom o mia kavurgem. 6 Ii, va ktar mang a
kolkha to a kser kim kam pis kat, mguera ngan o ngaus ngaro muktim va
mguera lol o rhek pa nghek mang o ngaus kat. Pu tok, vanangko mguak
ngangreal ngang nguk kam lua gor, ko o tgoluk ruk endruk ngaka ktar
kpapagis mang a kolkha to a kser kim. Vanangko a mi kolkha to endo
ngnok vop. 7 Ko a mmie karo mhetor kavurgem va o serppak kavurgem
ngaka ktar khop na, he kmo sir malngaeng ngar mruo na, he kmo kir mo
kmar. Va a vang nera vle kun mnam a mmie karo mhetor kavurgem va a
koot naka khiker o marhok kavurgem klik kat. 8 Ii, o ngaelmir ruk endri
ngta vle te, a kolkha to a kser kim karo gi ngaelmir, gi enang ko a vlom
kalyie nam kaimim kmel a ngaelmir ngang te, ka kolkha to kam llues ta
pis he.
9 To o mia ngar kael muk ko maktiegom o mia ruk ngma vongnek kim o
rhek, mar kam kol a regesal mang nguk he kael muk kam yor. Va o vrong
rhek tgus kat ngar kaelat muk vgum dok. 10 To endo yek, kolngunes

kavurgem ngara ksir petgim dok va ngar le kmo hortgi mo kmar mruo
he kmo elat mar kat. 11 Va o propet la ppiagar kavurgem ngara pis he
ka vraik orom o mia kavurgem petgim dok kat. 12 Va ekam ko o mia
ngara sovet kam kpoot mang E Nut karo rhek kmeharom o kerkeknen,
kolngunes kavurgem ngaro papat ruk kmelongtok mang E Nut ngara
ngae kmenglol. 13 Vanang endruk ngat kle kmatnge vgum o vnek ruk
endruk kam kle kor mnam mar mang dok ge kngae kais mnam a kolkha
to a kser kim msim, va E Nut nera sulgim mar he kaen a ktalhok to kam
plong vle ko kim En ngnik ngnik ngang ngar. 14 Va a knovvur to enda
orom e Seten ko E Nut ka serppak tkir kim, o mia ngaka ktar khavae
orom kngae mnam o mhetor tgus, nang o mia tgus kam ngnek mang na,
to endo yek, a kolkha to a kser kim nera pis."

A Kolkha To O Mia Ngara Rum Kim A Rengmat To E Yerusalem
(Mk 13.14-23; Lk 21.20-24)

15 "To mguera vokom E Nut ka imuo to a propet to e Daniel ta ktar
kpavap mang ko nak pis ksir kun mnam E Nut ka maksien kam likim
o mia kam lo kta vaik kun mnam kat. (Vanang muk ruk muta him a hor
ta, mgua sim ktua ngangam kmuk ekam o rhek ri na!)
16 Ii, ko mnam a kolkha to muk ruk ko mYudea mgua re kvokom endo
ko nak sir ko tok, va mguak ngoropok kgegerap ngoguon kio vlik. 17 Va
endruk ngta vle ku mnok ko ma ngoumi, ngak or hak kam kta vaik
ngogun ma rek kam kta momlom kat. 18 Ta vle enang tok kat ngang
endruk ngta vle ko gunkas ko ngak or kam kat kaeknik ngok mrek kam
lol ngaro it kat. 19 Ii, va suvrum kekhengol ruk ngakro namtor va endruk
ngat gia mmeng ngles vop mnam a kolkha to enda kat. 20 He ekam
tok, mguak kaurur kim E Nut te, muk kam lua kar va ngaelaut ka gu
mnam a ven va mnam a Sabat kat ko mguak ngoropok mnam a kolkha
to endo. 21 Mguak kaurur kim E Nut tok, ekam ko mnam a kolkha to E
Nut ka imuo nak sir, a kernonhommok alaut hak nera vle kat. Va nong
a kernonhommok tang, kmelha tennik ko E Nut ta kueng mmie kngae
kais tete to tkaiser endo enda hak. Va si tang koknaik kat va ner ho lo mi
kaiser endo enda kat e. 22 Vanangko E Nut ner kait kokonor o kolkhek ruk
endruk. Ko enangthe nap lua kait kokonor mang ngar, va a mhel tang
ner ho lo is kam vle hak. Vanangko E Nut ner kait kokonor mang ngar,
ekam ko ta pat mang kalngunes ruk tmur re pum mar kam vle ngang
En mruo, kam hong ngar pum a kernonhommok to endo. 23 To enang
tok, enangthe tang nak pis mnam o kolkhek ruk endruk he khavaeng
nguk te, 'Mu nho na, Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen enda he, i o en
tko gut ho,' va mguak or kmor mnam muk mang karo rhek ruk endruk.
24 Ko o propet ruk la ppiagar ngara pagis kar endruk ngara ppiak kmel
mar mruo te, E Nut tenuram mar, he ngta vle te, Endo Thim Orom Ka
Msasaen. Ii, ngar mia pagis orom o ngaelmir ruk ngara reim sor mnam
o mia kam mi ktua krong ngaro vrongtok he ka vraik orom kavurgem
mnam mar. Va si endruk E Nut tmur re pum mar kam vle ngang En mruo
kat, va o kermia ri ngara kaegom kam krong ngaro vrongtok he ka vraik
orom mar kat, gi enangthe nga mi kais. 25 Yu! Ko her havaeng nguk he,
mang a kolkha to endo karo ngaelmir ktar mang ngar kam pagis.
26 He ekam tok, enangthe ani mhel tang na re kpis ko kmuk he kreng
nguk te, 'Vokom na, Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen edi gut ko ma
kalputmok,' va mguak or kam ngae ngok kim e. I o enangthe na havaeng

nguk te, ‘Edim mkon ta tvok mkon ma rek,’ va mguak or kmor mnam
muk mang karo rhek kat. 27 Mguak or kmor mnam muk mang karo rhek
ekam ko mnam a kolkha to A Mhel To Nkong Man Ma Volkha to dok ner
kaol kpis mnam, o mia ngar mia vokom ko ma mmok, gi enang ko o mia
ngma vokom a koot ma mmok ko nma gurmik klik he kses ngpirik kam
valler a volkha karo ngaitngol tgus. 28 Ii, muk mruo mguer mrua vokom
a kolkha to endo he ka mnor mang, gi enang ko a talkou nma vokom a
slang ko tkaemik he kam mnor mang he ka kviet kngae mang.”

A Kolkha To Msim A Mhel To Nkong Man Ma Volkha Nera Kser Kim Kpis Mnam
(Mk 13.24-27; Lk 21.25-28)

29 “Vanangko gi ko pekam a kernonhommok ko nera vle enang tok,
E Nut nera rpem a volkha kakro serppak orom o ketor he ngara
harapeet kun kuon kia gan va a kolkha nera tep. Va a kenho ner
lo kta mmok kat e.
30 To endo yek, A Mhel To Nkong Man Ma Volkha kta ngaelmir vat ner
le ktua pis kun kuon kia gan. Ko o mia ngara vokom A Mhel To Nkong
Man Ma Volkha ko nera pis orom o varhek kuon ma volkha, va ngara
vokom kla serppak va kla mmok. O mia ngara vokom tok, to o vrong
rhek tgus ruk mnam o marhok ruk mo mmie ngar kosnok to le kvor pa
ngaor he ktolpum o ngoven he kaee kvulhi ku mmie mang ngar mruo.
31 Ii, A Mhel To Nkong Man Ma Volkha nera pis tok, ko a nglung nak kaeti,
to na hera meng kakro engyel kam ngae mnam a mmie karo ngaitngol
tgus kam kaum endruk E Nut tmur re pum mar kam vle ngang En mruo
ngok matgiang, kam ngae krurum a mmie karo ngaitngol tgus hak.”

A Koka To Mang A Ho To A Pik
(Mk 13.28-31; Lk 21.29-33)

32 “Mu vokom a ho to a pik he kol a papat to mang a kolkha to kser kim
na. Ekam ko nam re kuur va mum hera mnor te, o-ketasuo he ka venloot
to kmel rehi mnam kam pis he. 33 Mare! Her gi enang tok kat arhe, ko
mgua re kvokom a kolkha to a kser kim karo ngaelmir ruk enang tok ko
ngaka ktar kpagis kat, va mgua hera mnor kat te, o ketasuo he A Mhel
To Nkong Man Ma Volkha en kam pis kat ko ngnok va ngaelaut ka gu he.
34 Ii, kua mien ngang nguk te, o mia nga main to enda tete, ngat lo kais
kam yor vop kais ko E Nut naka ktar kaottam o ngaelmir ruk endri, mar
kam pis lmien na.* 35 Ii, a volkha kar a mmie nginera loloong, vanang
kuaro rhek ngat lo kais kam loloong hak.”

A Mhel Tang Tlua Mnor Mang A Kolkha To Msim A Mhel To Nkong Man Ma Volkha Nera Kser Kim Kpis Mnam
(Mk 13.32-37; Lk 17.26-30, 34-36)

36 “Vanangko a kolkha to a kser kim msim, nong a mhel tang hak ta
mnor mang te, ani marot to, i o ani vlemas to, i o ani pkolkha to lsir A
Mhel To Nkong Man Ma Volkha to dok nera kser kim kpis mnam. Ii, o
engyel ruk man ma volkha va ngat lua mnor mang ani kolkha to lsir kat
e. Va si E Nut Khal mruo kat, va tlua mnor mang ani kolkha to lsir kat e.
Gi E Nut tuk to ta mnor. 37-38 O kolkhek ruk ktar mang a kolkha to A Mhel
To Nkong Man Ma Volkha kam kser kim ngar sim kut kaenang endruk

* **24:34:** Mnam a pnes to e 70 AD, E Nut ther kaottam e Yesus karo rhek ri, mar kam pis lmien ko lRom ngat memget a rengmat to e Yerusalem he krum kim hak.

ktarang mang e Noa, ktar mang ko tlo kar mnam ka langail vop. Ngar
sim kut kaenang ngar tok, ekam ko kun mnam o kolkhek ruk endruk
tennik ktar mang ko a kus tlo vuvvuom a mmie tgus vop, o mia ngma
hivuo pum a ngaempnes, a ngaenkim lraip, a ngaivie, va a ngaeha to kam
palengem ngles kngae kais mnam a kolkha to e Noa mar ngta kar mnam
ka langail. Ngta hivuo tok kam ngae kais ko o itok ngat kottek. 39 O itok
ngat kottek, nang o mia ngat ngae lo kta paptang anito nera pis kmar e.
To ngata senkrip kim o itok ko ngat kottek he kvuvvuom mar tgus. Ii, va
a kolkha to A Mhel To Nkong Man Ma Volkha nera kser kim ner mi kael
senkrip kim o mia gi enang tok kat. 40 Nera vle enang tok arhe ko alo
ngokol nginera kaum kaeha ko ma loot, he E Nut nera vaeng tang, nang
ka mnang langto. 41 Ii, va alo vlom nginera kaum knonhop, va E Nut nera
vaeng tang, nang ka mnang langto.
42 He ekam tok, mgua sim kut kaelel kuo mang nguk he ktoot, ko mut
lua mnor mang ani kolkha to lsir endo Muldaip nera kser kim kmeknik
mnam.
43 Vanangko mguak kol a papat to enda na, ko enangthe a rek kteit npa
ktar ka mnor mang a segain ka ni mhe to lsir a ngauruvik ner kaol mnam,
va na sim kut kaennei he ktoot mang ka rek mnam ke vgon to endo gi
kam lo kaennegiang a ngauruvik kam kher e. 44 Ii, he enang tok, muk
kat mgua sim kut kaelel kuo mang muk mruo tok kat arhe he kpaneng A
Mhel To Nkong Man Ma Volkha to dok ko en kat nera pis pangnaom muk
gi enang tok kat arhe.”

E Yesus Ta Smia Papsim Kalngunes Kam Sim Kut Kaeha Va Ktoot Mang Ngar Mruo Kpaneng En Kmeknik
(Lk 12.41-48)

45 “Ngora havaeng nguk mang a taven kalkayie to karo papat ruk
vu laol ko tvu sim kut kael kalaip to endo kmeharom karo reha ruk
nam kaelik maktiegom. Va her kalyie to arhe kalaip tel kam nho mang
kalngunes tgus ruk ngam kaeharom karo reha tgus va kam klang ngar
mlol mnam ngaro kolkhek ruk kam lol mnam mar ko kalaip ta ngae ngok
mnam a mhe langto ko yok. 46-47 Kua havaeng nguk lmien te, enangthe
kalaip nap kaeknik kpis pangnaom ko nma hivuo kam sim kaeharom
karo reha ruk telik maktiegom, va kalyie to endo ta lgekol hak. Ta lgekol
ekam ko kalaip ner le ho gi kael kam nho mang karo reha tgus hak.
48 Vanang enangthe kalkayie to endo, en a ker mhel he napa vle ktar lhus
kim ko ta pat te, ‘O-kolaip te ho khus hak kmeknik he,’ 49 to kle kaelha
kmim klenar tgus he gia vle pum a ngaemik va a ngaivie kngae kveve kar
klenar ruk ngam kaivie kveve, va ner ho mi ktua senkrip kim 50 kalaip ko
kalaip ner kaeknik kpis pangnaom. 51 To kalaip ner kaim lhomye kmen
o kapnes ruk lvankue hak ngang to le kael en kam kol a kapnes to endruk
ngma kerruru ngara kol, ko ngar kaeteti he khem ngaro ngnorok mo
kmar.”

25

A Koka To Mang Lraivles Ruk Ngat Sim Kut Kaelel Kuo Mang Ngar

1 To e Yesus ta kta koka kat te, “Mnam a kolkha to A Mhel To Nkong Man
Ma Volkha to dok nera pis mnam E Nut ka tavgo to nera vle kuo mang o
mia nera vle enang ko a vlom langto te gnua lei orom katngokol. Ko a
vlom to endo klenar ruk lraivles ruk loktiek ngta sgam ngakro mmok he

kngae kam toot kam paneng katngokol to endo, mar kam puknim ekam a
ngaelaut to en kam her kaeknik ekam ngok mrek orom ktavlom, he nang
mar tgus kam kaum ko tok ko mrek kam kunngir kim. 2 Vanang ktar
mang a ngokol ko tlo pis vop, a ktiek mnam lraivles ruk endruk ngat sim
kut kaelel kuo mang ngar, vanang nglenar ruk aktiek ngaro papat ngta
tu. 3-4 Endruk ngat sim kut kaelel kuo mang ngar, ngat lol ngaro mmok
kar ngaro kolhi ruk orom a ye to kam klang ngaro mmok orom. Vanang
endruk ngaro papat ngta tu ngat her gi kpom ngaro mmok tuk, nang lo
pat mang a ye to kam kta klang ngaro mmok orom kat e. 5 To mar tgus
ngta vle to ktar lhus kim a ngokol to endo, ko te ho khus he, to a kenap te
ho kvurvrum mar tgus to ngat her ngae onit.
6 Vanang tie ma segain ka ho ngaenvurgem hak a movae ta pis te, ‘Vae,
mu hohop he, a ngokol to te gnua lei, enda he, mo va ngaelaut ka gu he,
he ngruak kaol he, mor kam puknim.’
7 To lraivles ruk tgus ngta hohop to kpat kam klang ngaro mmok orom
a ye. 8 To endruk ngaro papat ngata tu ngat hera kongrang nglenar ruk
ngat sim kut kaelel kuo mang ngar te, ‘Mu klang ngor mo itok mang
nguaro mmok na, ko ngta re kam tep he.’
9 Vanang endruk ngat sim kut kaelel kuo mang ngar, ngat koripang
ngar te, ‘Nove, muta pat te, a ye tis mang ngor tgus? Vanang muk kam
ngae ngok kim endruk ngam kael o itok ngang o mia he le kaenkim
mutakor ngang nguk mruo.’
10 Phevgom endri ko ngta vle ekam a ngaelaut ko ngta ngae kmenkim
a ye, a ngokol to te gnua lei thera pis kvaik kun mnam ka rek. To endruk
ngat sim kut kaelel kuo mang ngar he ktoot ka nho ngat hera vavaik kun
mnam ka rek ekam kat. To a ngokol to endo thera vat a ngaegot, he mar
ngta tuur mnam ka ngaemik.
11 Vanang nglenar ngat kaolol knaek kpis to kaurur kim te, ‘O, ngolaip
pet a ngaegot kim mor vanie.’
12 Va tkoripang ngar te, ‘Ko smia mien ngang nguk te, ko ngae ho lo
ktua mnor mang nguk hak.’ ”
13 E Yesus ta koka tok ngang o mia knop, to le kreng ngar te, “He ekam
ko a kolkha to A Mhel To Nkong Man Ma Volkha na pis mnam nera pis
pangnaom muk enang tok kat, va mgua sim kut kaelel kuo mang nguk,
ekam ko muk kat mut lua mnor mang ani kolkha to, i o a kolkha ka ni
mhe to lsir A Mhel To Nkong Man Ma Volkha to dok nera kser kim kpis
mnam.”

A Koka To Mang A Gol Ka Pun
(Lk 19.11-27)

14 “Ii, a kolkha to A Mhel To Nkong Man Ma Volkha nera kser kim
kpis mnam nera vle enang ko, a mhel langto ta re kam ngae kpunpa
ko ma mhe langto ko yok. Ta re kam ngae vanang ta ktar en ka re
ngang kalngunes ruk korlotge, mar kmeha malpgem ka gol ka pun. Ten
a re, to her kaisis kim mar orom karo kirpik. 15 Tel karo kirpik ruk
aktiek ko maktiegom langto. Va langto yok tel alomin ko maktiegom.
Va langto tel agitgiang ko maktiegom. Telik ko maktiegom langto langto
tok, kmikkiem langto langto ka serppak tok ge. Telik ko maktiegom mar
knop, to hera ngae ngok mnam a mhe langto ko yok. 16 To endo tlol
o kirpik ruk aktiek thera ngae ngatngae to kpis kaeha malpgem ngar
to hera kla orom o kirpik ruk aktiek kat malpgem aktiek ruk tesgun.

17 Gi enang tok kat, mang kaela to tkol alo pek ruk alomin ko ther ngae
he kut kaeha malpgem min, to hera kla orom alo pek alomin malpgem
enngindukk tesgun kat. 18 Vanang nginla to tkol a pek to agitgiang ta kle
kut ngae kpis her gi eguyang ku ma mmie kam sim kut tuvgom a pek to
mkor kalaip hak.
19 Kam ngae, to endruk endri ngalaip ther kaeknik kpis ko kim langto
langto mnam mar he smia kol a re mang ka gol ka pun. 20 To endo ta
kpom o kirpik ruk aktiek ther kaol kpis ko kim kalaip orom endruk ak-
tiek ruk kuo malpgem endruk aktiek tesgun to khavaeng te, ‘Vae, kolaip
yel o kirpik ruk aktiek ko maktiegom dok, va ko ngae eha malpgem mar
he kat kla orom akuruk aktiek malpgem mar.’
21 To kalaip tkanprim te, ‘O, kolkayie a yar hak to yin, ekam ko yi
ngae sim kut tar kuaro kirpik he sim kut papuntom ike ngaeha atgiang
to enda, va tete ngor le kael yin kam ho gia nho mang o reha ruk
ngarlavurgem vat. Yu! He vaik ngte kim dok kam kaum ksirei kar dok
mnam kua pnes.’
22 Va kalkayie to ta kpom alo pek alomin tkaol kpis ko kim kalaip kat,
to khavaeng vat te, ‘Kolaip ye el alo pek alomin ko maktiegom dok va ko
eha malpgem min he kat kla orom aloruk malpgem min kat.’
23 To kalaip tkoripang te, ‘O, kolkayie a yar hak to yin, yi her sim kut
papuntom ike ngaeha to kat he, he tete ngor le kael yin kam nho mang o
reha ruk ngarlavurgem vat. Yu! Va yin kat ngiak vaik ngte kim dok kam
kaum ksirei kar dok mnam kua pnes kat!’
24 Vanang endo ta kpom a pek to agitgiang ta kle kaol kpis vat, to kreng
kalaip te, ‘O, kolaip yin a mhel to enda, ko sim kut mnor mang ilaro
keknen hak ko im lua non mang o mia e. Im gia vle kam gluegengnam
o mia akuruk ngaro tgoluk. Ii, ima vle enang a mhel to nam gi vrong
kolaspa kam lluol mnam akuruk yok ngakro luteik, nang en mruo nam
lo mrua pet kmeha kam kavang o tgoluk ngang en mruo e. 25 Kua mnor
mang ilaro keknen ruk tok, he kua gor pum ila pek to her gi kut ngae her
eguyang hak. He vokom na, ila pek ta he.’
26 Ta re tok, vanangko kalaip tkoripang te, ‘Kolkayie to ye ho mi kut
kernonho hak to yin, va la lo ehaneng hak to yin. Yu! Ye her mnor mang
dok tok te, kom gia vle kam gluegengnam o mia akuruk ngaro tgoluk he
ka lluol mnam akuruk yok ngakro luteik, nang lo mur kaeha ngang dok
mruo ngola? 27 To yin he, kman ko ye lo en kua pek to ko el ko maktiegom
yin ngang a mhel tang to ta re kmel ka kvek, en kmel a tol ko kim yin
orom, he nang en kam le kaeha orom kua pek to endo, nang yin kam kol
ka mgu va langto malpgem kat?’
28 To kalaip thera reng kalngunes akuruk yok vat te, ‘Mu marer vret
a pek to endo ko maktiegom, nang kle kaen ngang endo teha malpgem
endruk aktiek he kat kla orom endruk aktiek kuo malpgem mar kat.’ ”
29 E Yesus tkoka tok, to le kre te, “A kolkha to A Mhel To Nkong Man Ma
Volkha nera kser kim kpis mnam nera vle tok arhe ko endruk ngat sim
kut papuntom ngaro reha ruk E Nut telik ko maktiegom mar, va E Nut
ner le ho gia sovet kmel o reha akuruk vat ko maktiegom mar, mar kam
sim kaeha orom mar kam sim papuntom mar kat. Vanang endruk ngat lo
sim kut papuntom ngartaro reha, va si ke ngaeha to kemilaut to E Nut tel
ko maktiegom mar, va ke ngaeha to endo E Nut ner kle ho gia vret petgim
mar hak. 30 Vanang kolkayie to karo reha ngat kle lo vur kael mit, nguak

le klikim he kngam ngku mnok petgim kua tavgo ko ma slommok, ko ko
tok o mia ngam kaeteti he khem ngaro ngnorok mo kmar."

E Yesus Nera Vongnek Kim O Mia He Kmommen Mar Kmikkiem Ngaro Reha Ruk Telik Ko Maktiegom Mar

31 To e Yesus ta rere kngae vop kam re te, "Mnam a kolkha to A Mhel To
Nkong Man Ma Volkha to dok nak pis mnam, nera pis enang a Taven kar
karo engyel. Va ner korsang ko mnam ka ngaekam to orom kla mmok
to E Nut ten ngang kam nho mang o mia. 32-33 He mnam a kolkha to
endo nera kaum o vrong rhek tgus he ngara sir ko pum kalo keik. To
nera mommen mar tgus enang a mhel to nma nho mang o sipsip ko nma
mommen mar tok kat he knantom o ngaemslang ruk yok, endruk o got
he kaelik ko vanam ka ksienga petgim o sipsip ruk nam kaelik ko vanam
ka miktiek.
34 To a Taven to endo nera reng endruk ko vanam ka miktiek te, 'E Titou
ta ngamyammok mang nguk. Mguak kaol he kvaik ku meorom E Nut ka
tavgo kam kol a ktalhok to kam plong vle ko kim En ngnik ngnik, endo te
mur el kmen ngang nguk tiok he, ko tlo kueng a mmie to enda vop. (Ii,
E Nut ka tavgo ta vle te, ka nngiar ngang nguk ruk kles ormuk.) 35 Kua
vaeng nguk kam vaik ku meorom E Nut ka tavgo enang tok, ekam ko kue
kvang va mut her klang dok mo ol he. Va kue kat ngaivie va mut her
kainir ngang dok kat. Va kue kpis ko kim muk enang a gunmhel va mut
hera vaeng dok ngok kmuk kat. 36 Va nop o it ngang dok va mut her klang
dok kmegen kat. Va kue kyayor va mut smia tar dok va kue ka vle kun
pa hengor va mut her kaol kam ptang dok kat.'

37 To endruk ngat sim kut kaikkiem E Nut karo pos he ka vle ko
vanam ka miktiek ngar le ka mnganang te, 'Ai, Ngoldaip, ngot vokom
yin tenngor ko ye kvang va kat kngaivie he ngot her klang yin mo ol va
kainir ngang yin e? 38 I o ye kpis mo kmor enang a gunmhel tenngor he
ngot her vaeng yin ngok kim mor? Va ngot vokom yin tenngor ko nop o
it ngang yin va ngot hera klang yin kmegen kat e? 39 Va ye kyayor va ka
vle kun pa hengor tenngor he ngot her kaol kam ptang yin?'

40 Va a Taven to endo ner koripang endruk ko vanam ka miktiek te,
'Kua havaeng nguk lmien te, ekam ko mum kaeharom tok ngang kuaro
mia ruk endri, ko ngaro mnok ngat lo vua laut hak va ta khenam te, mut
her mi eharom ngang dok tok kat arhe.'

41 Na havaeng endruk ko vanam ka miktiek tok, to ner kle khortgi
mang endruk ko vanam ka ksienga to kreng ngar vat te, 'Mu ehenok ko
pum kualo keik ko E Nut tkaengring nguk kam ngae ngok kia paei to a
vleir, endo E Nut tmur el kmen ngang e Seten kar karo ker engyel ruk o
kool. 42 Ii, E Nut tkaengring nguk kam vle tok, ekam ko kue kvang va mut
lo klang dok mlol e. Va kue kat kngaivie va mut lo kainir ngang dok kat
e. 43 Va kue kpis ko kim muk enang a gunmhel va mut lo vaeng dok ngok
kmuk e. Va nop o it ngang dok kat va mut lo klang dok kmegen kat e. Va
kue kyayor va kue ka vle kun pa hengor va mut lo smia tar va ka ptang
dok kat e.'

44 Va mar ruk ko vanam ka ksienga ngara koripang te, 'Ai, Ngoldaip,
ngot vokom yin tenngor ko ye kvang va kat ngaivie va ye kpis ko kmor
enang a gunmhel va yin nop o it ngang ngin, i o ye kyayor va ka vle kun
pa hengor va ngot lo turang yin?'

45 To a Taven to endo ner koripang ngar ko tok te, ‘Kua havaeng nguk
lmien te, mgua lo eharom ngang ikela tang to ka munik tlo vua laut kun
mnam endri va mut lo her mi eharom ngang dok kat tok arhe.’
46 Ii, o mia ruk ko mnam ka ksienga, E Nut nera likim mar petgim mar
kam vle ngok mnam a mhe to ngar kerkol vgum o kapnes ruk lvankue
hak, mar kam vle kuo mang ngar ngnik ngnik. Vanang endruk ngat sim
kut kaikkiem E Nut karo pos he ka vle ko vanam ka miktiek, E Nut ner
kle kaen a ktalhok to kam plong vle ko kim En ngnik ngnik ngang ngar.”

26

O Yuda Ngalmialaol Ngata Lgem O Rhek Kmim E Yesus Kngam A Yoror
(Mk 14.1-2; Lk 22.1-2; Yn 11.45-53)

1 E Yesus trum karo rhek tgus ruk endruk to hera reng kalngunes te,
2 “Mut mur mnor he te, a ngaelatong tete, he o Yuda ngara kunngir
kim A Pnes To A Engyel Tvarpaam O Yuda Ngaro Molpou. He ngatku
ngpalngaim ngar kael A Mhel To Nkong Man Ma Volkha to dok ko
maktiegom karo imuo, ngar kam krong orom o ot kvat engnang a ho
kngam a yoror kat.”
3 Ta re tok, to o pris ruk laol va o Yuda ngalmialaol ngat hera kaum kun
mnam ngoulu to klalaut to mkor o pris ruk laol ngalaip to e Kaiapas 4 he
ngta vle he mo ngam o rhek mo kmar te, nngia he o mia ngar kais kam
vur kaol ma mmek he kol a hagie mang e Yesus kmim kngam a yoror.
5 Vanangko ngta mo havaeng ngar te, “O-o, ngruak or kmeharom pa pnes
ta e, matok o mia ngar kaum to le kaen ekmor mang.”

A Vlom Langto Ta Glot A Ku Kuon Malpgem E Yesus
(Mk 14.3-9; Yn 12.1-8)

6 Kam ngae, to e Yesus te ka vle mBetani kun mnam a rek to mkor a
mhel to tkol a yor to a lepra tesgun. A mhel to enda ka munik e Saimon.
7 E Yesus tkorsang ku mmie he khivuo kmemik, to a vlom langto tpis
orom a ku to tenkim orom ka keik to te sei kam grap hak. A ku ta, ta vle
kun mnam ka kre to ngma mon te, a alabasta ko o mia ngat hong mnam.
A vlom to endo tpis ko kim e Yesus orom a ku to endo he ka glot kuon
malpgem.
8 Va e Yesus kalngunes ngat her vokom a vlom to endo he, to ngaro
vurkul ngat ngae sei kam kiin hak to ngta mo reng ngar te, “Kman ko
a vlom ta tgia koham a ku ta ti e? 9 Ko tis en kmel ngang o mia, mar
kmenkim mkor ko ka keik te sei kam grap hak he npa lol o krek ruk
kavurgem to le kaenik ngang endruk ngta tu kmo tgoluk.”
10 Vanangko e Yesus ta tar ko ngta mo reng ngar tok, to thera reng ngar
te, “Mut lo kais kam rere pum a vlom to endo tok e! Ko en teharom a
keknen to tho mi kut ya hak ngang dok. 11 Mguak orim tok, ko endruk
ngma tu kmo tgoluk ngara vle mo kmuk lhok ge, muk kam turang ngar.
Vanang dok ngor lo kta vle mo kmuk lhok kat e. 12 Ii, ta glot a ku to endo
kuon malpgem dok tok, he ther kael a lte ormok enang tok arhe, ngar
kmeguyang dok he. 13 Kua havaeng nguk lmien te, mnam oni mhetor
tgus ruk mo mmie ko o mia ngak polger o rhek mang a knovvur va o mia
ngar kta havae mang a keknen to a vlom ta teharom ngang dok tete, o
mia kam kuvi mang kat kam vokong en orom.”

E Yudas Ta Tting Mang O Krek Kam Hortgi Mang E Yesus
(Mk 14.10-11; Lk 22.3-6)

14 To gi mnam a kolkha to endo gi ngaela langto mnam o aposel ruk
loktiek hori orom alomin ka munik e Yudas to nkong mIskariot thera
ngae ngok kim o pris ruk laol 15 he ka mnganang ngar te, “Vae, mut kais
kmen anito ngaok ko nguak mas orom e Yesus he kael maktiegom muk
e?” To ngat le khim o krek kmis te, a mhelom he hori orom loktiek to
her kaenkim en orom mar. 16 To e Yudas ther kaelha kam vur kael onit
ngang e Yesus en kam mas orom he kael ko maktiegom mar.

E Yesus Kar Kalngunes Ngta Kunngir Kim A Kolkha To Ngma Mon Te, A Engyel Tvarpaam O Yuda Ngaro Molpou
(Mk 14.12-21; Lk 22.7-14, 21-23; Yn 13.21-30)

17 Kam ngae, to tie palngaem ko o Yuda ngat kaem a pnes to ngma mon
kat te, A Gi Bret, e Yesus kalngunes ngat kaol ngok kim to ka mnganang
te, “Ngola, ya svil mang ngor kmelel mo kim o olngaemik mnam ani mhe
to, yin kam kunngir kim a kolkha to A Engyel Tvarpaam O Yuda Nguaro
Molpou?”
18 To e Yesus thera havaeng klo kaloyie aloruk te, “Meak ngae
mYerusalem ngok kim kua mhel langto he kaen a re ngang kam havaeng
te, ‘E Pattermia tkaen a re ta ngang yin te: Ta koner tang mang kua kolkha
he, he dok kar kolngunes ngruera pis kam kunngir kim a kolkha to A
Engyel Tvarpaam O Yuda Nguaro Molpou.’ ” 19 To ngint hera ngae to
kaelel mo kim o ol mar tgus kam kaum kunngir kim a kolkha to endo
kmikkiem gi enang ko e Yesus tmur havaeng ngin tok.
20 Tie ko a kolkha ta vaik e Yesus kar kalngunes ruk loktiek hori orom
alomin ngat her korosang ku mmie kam her kaemik he.

E Yesus Ta Ktar Kpavap Mang E Yudas Ko Nak Hortgi Mang

21 Ngta hivuo kmemik, to e Yesus thera havaeng ngar te, “Kua mien
ngang nguk te, langto mnam muk nera hortgi mang dok he kael dok ko
maktiegom kuaro imuo.”
22 Tre tok, to kalngunes ngate sei kam mrua mrung ngar hak to langto
langto mnam mar ta mamnganang e Yesus te, “Ngoldaip, nok ya re mang
dok vor?”
23 Va e Yesus tkoripang ngar te, “Endo ta vasgem ka bret ka mhe kun
ma plo kar dok her en to arhe nera hortgi mang dok.
24 Ii, kua havaeng nguk te, A Mhel To Nkong Man Ma Volkha to dok nak
yor kmikkiem gi enang ko E Nut karo propet ngat ittiek mang ko ngata
ktar kpavap mang enang tok arhe. Va si enang tok, suvrum kela to nera
hortgi mang dok, ko tmi ya hak enangthe knan nap lo kol. Vanangko tho
mi kut kernonho hak ko knan tkol he, ko nera kol a kapnes vgum E Nut
pum ka kerkeknen to endo.”
25 To e Yudas ther kle ka mnganang vat te, “Pattermia, nok ye lua re
mang dok ge?”
To e Yesus ther le koripang kam re te, “Mare, her yin arhe gi enang ko
yin mruo ye mrua havae.”

E Yesus Ta Pakvom A Ngaemik To Kam Mur Kael Pat Kim Mor Mang Ka Yor Ko Ta Tootkinre Mang Ka Yor Orom
(Mk 14.22-26; Lk 22.15-20; 1Kor 11.23-25)

26 Phevgom e Yesus kar kalngunes ko ngata hivuo kmemik, e Yesus
thera kol a bret langto to kanprim E Nut mang to kommen he kaisis kim

kalngunes to kreng ngar te, “Mgua kol a bret ta he kaem. Kua vok ta
arhe.”
27 To ther kle kol a kolhi orom a ye to a vaen vat he kanprim E Nut mang
kat to kaen ngang kalngunes to kreng ngar te, “Muk tgus mguak kol he
kmaen kmivie mnam. 28 Ko kua her gidiel ta arhe to E Nut ta sir malpgem
kam mokpom kar o mia orom, ko nera ksuk mang o mia tgus, nang E
Nut kam lol o mia ngaro kerkeknen patgiang ngaiting he kikiangae mang
ngar vgum arhe. 29 Ii, kua havaeng nguk kat gi te, kmelha tete ngor lo
kat kaiviem a ye to a vaen ta kar muk kat e, kam ngae kais ko ngurer kta
kaum kat kmiviem endo a gunngar vat kam tuur mnam E Titou ka pnes
to nera kpom mnam a kolkha to ka tavgo nak komor o mia tgus.”
30 Ngat kaemik knop, to kael a kni to her kottek to ka grap ngoguon kim
ke vul to e Olip.

E Yesus Ta Ktar Kpavap Mang E Pita Te, Nera Klai Mang
(Mk 14.27-31; Lk 22.31-34; Yn 13.36-38)

31 To ko tok ma vul to e Olip, e Yesus thera reng kalngunes te, “Muk tgus
mguera kpom klaem petgim dok ekam o vnek ruk ngara pis kim dok. Ii,
mguera ksir petgim dok tok, kmikkiem gi enang ko E Nut karo propet
ngata ktar kpavap mang nguk tok gi ko ngat ittiek te,

‘E Nut nera tgem o sipsip ngar teit he ka valngan to orom o sipsip
ngara ngorpok petgim.’

32 Vanang ko pekam ko E Nut nak hover dok petgim kua nnak, ngora ktar
mang nguk kam ngae ngok mGalili.”
33 To e Pita thera hop ku to kaekon ngang te, “Dok, ko ngae ho lo kais
hak kam ngorpok parem yin e. Si enangthe kolenar tgus ngak ngorpok
parem yin ekam o vnek ruk ngara pis kim yin vanie, vanang dok nove!”
34 Va e Yesus ta kokheng e Pita kam reng te, “O-o, Pita kua mien ngang
in te, gi ngka ma segain ta, ktar mang a ngaining kmeti ngira klai mang
dok kngam ngkorlotge te, yi lua mnor mang dok e.”
35 Va e Pita tkut kaur gi kmoripang te, “Si enangthe ngua ngae sia yor
kar yin va kho lo is hak kam klai mang in e.” To e Yesus kalngunes tgus
ngata kol vgum e Pita kam reng en tok kat.

E Yesus Ta Ngarkie Mnam A Loot To Ngma Mon Te, E Getsemeni
(Mk 14.32-42; Lk 22.39-46)

36 To e Yesus kar kalngunes ngata ngae kvaik kun mnam a loot to ngma
mon te, e Getsemeni. To e Yesus thera reng ngar te, “Mguak korsang mo
na, nang dok ngora ngae vur ngko gut ho he kngarkie.” 37 To ther gia
nglum e Pita va e Sebedi klo hal, to endo he, a mamrung alautar hak
tkaelha kam kolkol he kerngorom he, ko karo papat ngat ho mi ktua
kervavle hak. 38 To thera reng ngar te, “O, a mamrung a ho lautar hak
tho mi ktua kolkol dok he. He tre kmim dok, kngam dok hak. He ekam
tok, mgua gia vle mo he kaennei he ktoot kar dok.”
39 Tre tok, to her vur kael a long mang ngar to hera kru ka vham oguon
mmie to kngarkie te, “Yoko dok gi Titou-o, enangthe ka papat ngang in
ngnok vop va ngia pet la vut to enda orom kua yor ko tre kam kol dok
vanie. Vanangko ngior kam kolkol ekmok e, ngiak kle va kaikkiem ila
svil mruo ge.”
40 Tngarkie tok knop, to her kaeknik ngok kim kalngunes ruk korlotge
he kvotgem mar ko ngat her onnit he, to kreng e Pita te, “Ngola, nngia
orom muk korlotge? Mgua lo vur kais gi kam vur kaennei he ktoot kar

dok? 41 Vanang mguak mrua toot mang nguk mruo he kngarkie, muk
kam lo mrua ngam muk ekam o kerkeknen ruk ngam kaegom muk. Ko
muma serppak mang kmikkiem mularo svil ruk kmeharom o keknen
ruk lyar, vanangko mularo pkor ngaro svil ruk ngam kaenen muk
kmeharom o kerkeknen ngam kle khos kim mularo svil ruk kmeharom
o keknen ruk lyar."
42 E Yesus treng ngar tok, to ther kta parem mar kat kngam nglomin
kam kta votam karo ngarkie ruk kat ge te, "Titou, enangthe nop a papat
tang ngnok vop, va yin he, ngia her gi kael a vnek to endo kuo mang dok
he kaikkiem ila svil mruo."
43 Ta kta ngarkie tok knop, to her kat kaeknik ngok kim kalngunes va
kpis gi kta votgem mar ko a kenap alautar tho kvurvrum mar he ngat ho
onnit ngae hak. 44 To ther kta parem mar kat gi, he kta ngam ngkorlotge
he kta votam karo ngarkie ruk kat ge.
45 To ther kaeknik kpis mang kalngunes to her kta votgem mar kat
he kreng ngar te, "Ngola, mut le kaol kam pis sim konit vat? Mu nho
na, ko her ke longmok to a mhel kam hortgi mang A Mhel To Nkong
Man Ma Volkha ta arhe, he nang en kmel ko maktiegom o mia ruk ngam
kaeharom o kerkeknen. 46 Mu hohop he, he mu sor kim a mhel to kam
hortgi mang dok na, enda he. So mor he ngor khorong."

O Yuda Ngalmialaol Ngta Kapom E Yesus
(Mk 14.43-50; Lk 22.47-53; Yn 18.3-12)

47 E Yesus ta rere vop, nang endruk loktiek hori orom alomin ngaela
langto mruo to e Yudas, tkaol orom a rkan to alautar he kpis ko kim
e Yesus mar. Ngta pis orom ngakro komtok va ngakro kier ko o pris
ruk laol va o Yuda ngalmialaol ngat her meng ngar enang tok arhe.
48 Vanangko endo ta hortgi mang e Yesus thera ktar keknen ngang ngar
mang a ngaelmir to mar kam mnor mang ko nak pis kaeharom ngang ko
thavaeng ngar te, "Mguak vokom dok ko endo nguak pis ko kim he vrua
pum ka volha kam mrung tok va her endo arhe. Mguak vokom tok, to
le kmarer kpis hera kapom he." 49 To endo he, e Yudas ther gia ngae lsir
rkieng e Yesus to hera kvam te, "O, Kolaip, her yinda arhe" va ta vrua
pum ka volha he.
50 Ta kvam tok, va e Yesus tkoripang te, "Kambis, ya kta hus kman?
Ngiak kaeharom a ngaeha to yi kaol ngte mang he."*
To a rkan to endo ta murmur mang e Yesus koleng singni mnam he
kapom. 51 Ngta kapom, va vgum e Yesus kalkayie langto ko ther gi kait
ka kom ku her gia ngam mang o pris ruk laol ngalaip kalkayie langto va
her gi kser ka ngaela ka pun kpet hak.
52 To e Yesus thera tagrie ngang kalkayie te, "Ktel ila kom ko ekam na,
ko endruk ngma sovet kmus orom o komtok, her mar ruk arhe ngma
yor her vgum a ngaus her tok arhe. 53 He ye lua ngam kim yin ge? Ko
her gi tete ta enangthe kop kaen a re ngang E Titou, va en tis kmeng o
engyel ngaro ngaomevek akor ko loktiek hori orom alomin ko nak grap,
mar kam turang dok. 54 Vanangko kop kaen a re ngang tok, mar kam pis
krum kim o mia ri va E Nut nak kaottam karo rhek ruk o propet ngat
ittiegom mar, mar kam pis lmien nngia, ko karo rhek ngat mur havae ge
te, ngak kael mit her gi enang ti arhe."

---

* **26:50:** O hor akuruk ngat el o rhek akuruk yok vat te, "Kambis, ya pis moti kman gi?"

55 To e Yesus ta kle kreng a rkan to endo te, “Ngola, nok pathe mut
vua kokho orom o komtok va o kier kmurmur mang dok kam kapom
dok ko enangthe dok a mhel to koma kaenpgam o mia kam kaum kaen
ekam lRom he kaus kar mar vor? Vanang mo kolkhek tgus kom her
gi korsang ko kim muk he kpatter o mia ma mmok ko mnam E Nut ka
maksien, va mum lua re kam hera kapom dok ko tok? 56 Vanangko
mguaka kapom dok vanie, ko o tgoluk ruk endri ngak papagis lsir gi
enang ti arhe kmaottam o propet ngaro rhek ruk ngat ittiegom mar tok.”
E Yesus ta re tok knop, to kalngunes tgus ngat hera ngorpok kparem.

E Yesus Ta Sir Ko Kim O Yuda Ngar Ke Murgun To Nma Vongnek Kim O Rhek
(Mk 14.53-65; Lk 22.54-55, 63-71; Yn 18.13-14, 19-24)

57 To a rkan to ta kapom e Yesus ngta ktong kngorom ngok mnam o pris
ruk laol ngalaip to e Kaiapas ka ngoulu to klalaut ko tok mnam E Nut ka
maksien. Ngat pis ko mnam a taban to o pattermia kmo pos va o Yuda
ngalmialaol ngama kaum mnam kam ngan o rhek mang. 58 Vanang e
Pita tgi vrua pepem mar kngae orom e Yesus, gi kam ngae kais ko ngata
vaik kun mnam o pris ruk laol ngalaip ka ngoulu to klalaut ka taban to
ko mnok ko ma gi vle. Ther pis kvaik ko tok korsang kar endruk ngma
toot mang a rek he ktoot kam vokom mar pum e Yesus ko ngak ngae ktu
orom nngia.
59 To o pris ruk laol va si o Yuda Ngar Ke Murgun tgus, endo nma
vongnek kim o rhek ngat kaim o papat he, kam pis mang o mia akor kam
ngam o rhek akor ko lserpgue kam ppiak mang e Yesus ormar, nang mar
kmim kngam a yoror. 60 Vanangko ngat lo vur pis mang a mhel tang ko
karo rhek ngata serppak is e, ko o mia kavurgem ngat sia ngam o rhek
kam ppiak mang va ngat lo is mang o mia kmim kngam a yoror e.
Kam ngae, to endo he, alo mhel aloruk nginta hop 61 he kngam o rhek
kam havae te, “A mhel to enda thavae te, ‘Ngora lget E Nut ka maksien
ta, he lo hus kam kta hover kun mnam o kolkhek ruk korlotge.’ ”
62 To o pris ruk laol ngalaip thop ku sir ko kim o mia to ka mnganang
e Yesus te, “Ngola, ya ngan o rhek ruk ngat kaelik kuo mang yin, va
nop o rhek ngang in gi kmoripang ngar?” 63 Vanangko e Yesus tlua svil
kmoripang e, ther gia sir lvongnek.
To o pris ruk laol ngalaip ta tger e Yesus kam kta mnganang te, “Kua
havaeng in orom E Nut to nma plong vle ngnik ngnik ka munik te, yin
kam re lmien kam havaeng ngor te, lmien mang in te, E Nut Khal, Endo
E Nut Thim Orom Ka Msasaen her yindo arhe i nop gi?”
64 Va e Yesus tkoripang te, “Yin mruo ye her ngae rkieng dok he orom a
re to endo. Va kua havaeng nguk tgus te, kmelha tete kngae ngnik ngnik,
mguera vokom
A Mhel To Nkong Man Ma Volkha ko ner korsang ko mnam E Nut To
La Vu Ngaurar Hak ka miktiek. Va mguera vokom kat ko ner kaol
kpis kun kuon ma volkha orom o varhek.”
65 O pris ruk laol ngalaip ta ngan ko e Yesus ta re tok, to ther hop ekam
karo it to her kommenik kam polger ka ngaesik, to kre te, “Ngrua lo kat
kais kam kta vae mang o mia akor kam pis kam ngam o rhek mang kat
e, ko muk mruo mut her mur ngan ko ther mur kerrereng E Nut orom
karo mur rhek mruo enang tok arhe. 66 Va muta pat nngia? Mguer kael
ani vnek to kuo mang e?”

Va ngat koripang te, “Tho mi kut is mang en, mar kmim kngam a yoror hak.”
67 To akuruk mnam mar ngat kaelha kam guguspa mang kalo keik to
khim singni malpgem va kpokpelam. 68 Va ngta reng te, “Yindo E Nut
Thim Yin Orom Ka Msasaen va yindo a propet, va yin he, ngiak mon edim
mnam mor tim yin.”

E Pita Ta Klai Mang E Yesus
(Mk 14.66-72; Lk 22.56-62; Yn 18.15-18, 25-27)

69 Vanangko e Pita tkorsang ha ku mnok vop kun mnam o pris ruk laol
ngalaip ka ngoulu to klalaut ka taban to ko ma gi vle. To a vlom to nam
kaeha ko tok tkaol ngok kim to kreng te, “Yinda kat arhe im kaikkiem e
Yesus to nkong mGalili.”
70 Vanangko e Pita ta klai ko kim mar tgus te, “O-o, klua mnor mang o
rhek ruk ya rere orom mar e.”
71 To e Pita ther kottek kam vrua kle ngogu va gudor ngku mnok va a
vlom langto kat tgi kta vokom to khavaeng o mia ruk ko tok mang kat te,
“A mhel ta, nam kaikkiem e Yesus to nkong mNasaret kat.”
72 Va e Pita tho gi kaur ge kam re kvat E Nut ka munik kam klai kat te,
“Ko ngae ho lua mnor mang a mhel to enda hak.”
73 Ngata vrua vle, to o mia akuruk ngta sisir ko rkieng ngata kta reng e
Pita kat gi te, “O lmien hak he, kalkayie langto yin arhe ko im kollom ktui
enang ngar tok arhe.”
74 Va e Pita thera koripang ngar he mur kaengring mruo te, “Yu!
Enangthe nguaka ppiak va E Nut nak kaim dok kngam dok a yoror. Kua
havaeng nguk te, klua mnor mang a mhel to endo hak.”
A gi hi to ta re tok, va vgum a ngaining ko ther kaeti. 75 Tkaeti, yek e Pita
ther gia pat mang e Yesus karo rhek ruk ta ktar kpavap mang en ormar
te, “Ktar mang a ngaining kmeti, ngira klai mang dok kngam ngkorlotge
te, yi lua mnor mang dok.” E Pita ta pat mang o rhek ruk endruk to her
kottek kun mnam a maksien to endo he kngae kpolger karo reti laut.

27

Ngta Kaum Lgem A Re Kmim E Yesus Kngam A Yoror
(Mk 15.1; Lk 23.1-2; Yn 18.28-32)

1 Kam ngae, to tie marot msim, o pris ruk laol kar o Yuda ngalmialaol
tgus ngat kaum lgem a re, mar kmim e Yesus kngam a yoror. 2 To ngat
le kaussiem e Yesus kalo ktiek to hera kottek orom kun mnam E Nut ka
maksien he ka ktong kngorom to kael ko maktiegom e Pailet, endo lRom
ngtel kam nho mang lYudea.

E Yudas Ta Mrua Rgom
(O Reha 1.18-19)

3 To e Yudas, endo thortgi mang e Yesus, ta tar ko ngat kaum lgem
a re kmel e Yesus kam yor, to ta mrua koon pum, to klol o krek ruk a
mhelom hori orom loktiek to her ngae kmekonik ngang o pris ruk laol
va o Yuda ngalmialaol. 4 Tkaekonik he khavaeng ngar te, “O, ko eharom
a kerkeknen to kam hortgi mang a mhel ta tlo eharom a kerkeknen tang
e, he ngara kaim kngam a yoror he.”
Va ngat koripang te, “He kmanker yin? Ita ngaeha mruo ko he!”
5 To e Yudas thera ngam o krek ku mmie ko tok kun mnam E Nut ka
maksien, nang her kottek kparem mar kngae, to her ngae mrua rgom.

6 To o pris ruk laol ngat her le klol o krek ruk endruk to kre te, “O krek
ruk endri ngat her vle mang a mhel ka gidiel he, he ekam tok, tlo vua sir
kmikkiem e Moses karo pos ngor kmelik kun mnam E Nut ka maksien
ka ngaelpas e.” 7 To ngat hera lgem rhek mang a kre to endo kmenkim a
mmie ka mhe to kmeguyang o vrong rhek ruk o hirtek mnam. A mmie
ka mhe to endo ka munik msim ta vle te, “e Potter.” 8 To tar ko ngma mon
a mmie ka mhe to endo te, “A Mhe To A Gidiel” kngae kais tete tok ge. 9 He
kmikkiem enang tok, o Yuda ngalmialaol ngat enkim a mmie ka mhe to
endo he kaottam E Nut ka propet to e Yeremaia karo mur rhek mruo ko
tennik ta ktar kpavap mang o Yuda ngalmialaol ri orom mar te,

> “Ngat lol o krek ruk a mhelom hori orom loktiek, a her keik to arhe
> lIsrael akuruk ngat mur monik kim en mang, 10 he kle enkim a
> mmie ka mhe to ngma mon te, “e Potter” ormar kmikkiem enang
> ko Ngoldaip tmur keknen ngang dok tok ge.”

Ngta Srim E Yesus Ko Pum E Pailet Kalo Keik
(Mk 15.2-5; Lk 23.3-5; Yn 18.33-38)

11 Ngata lgem o rhek kmenkim a mmie ka mhe to endo, nang o mia ngat
hera srim e Yesus ko kim e Pailet kalo keik. To e Pailet thera mnganang
te, “Ngola, O Yuda Nga Taven msim to yin arhe?”

Va e Yesus tkoripang te, “Yin mruo yi her ngae rkieng dok he, orom a
re to endo!”

12 Va o pris ruk laol va o Yuda ngalmialaol ngat kael o rhek kuo mang,
vanang en tlo ktua re kmoripang ngar e. 13 To e Pailet ta kle ka mnganang
te, “Ngola, yi lua ngan o rhek kavurgem ri gi, o mia ngata mon yin
ormar?” 14 Va e Yesus tlo kta svil kmoripang a re tang hak. He ekam
tok, e Pailet te sei kam mrua sor mang.

Ngta Monik Kim A Yor Ngang E Yesus
(Mk 15.6-15; Lk 23.13-25; Yn 18.39-19.16)

15 Vanang mnam a pnes to endo ko Yuda ngma kunngir kim, lYuda
ngalmialaol ruk lRom ngam kaikkiem a keknen to kam hong a mhel
tang kun mnam a hengor, en kmeknik ngok kim o Yuda. A mhel to, o
Yuda mruo ngama svil mang lRom kam hong en kmeknik ngok kmar.
16 Va mnam o kolkhek ruk endruk lRom ngat el a mhel langto kun mnam
a hengor, ka munik e Barabas.* O mia tgus ngta mnor mang ko nam
vua kerngnek. 17 To a mumu tpis kaum ko kim e Pailet to e Pailet thera
mnganang ngar te, “Yu! Muta svil mang edim mnam min, dok kam hong
ngok kmuk, e Barabas i o e Yesus, endo o mia ngma mon kat te, Endo
E Nut Thim Orom Ka Msasaen?” 18 E Pailet tpe gia mnganang ngar tok
ekam ko ta mnor mang lYuda ngalmialaol ko ngam kaesik kim e Yesus,
he ekam tok ngat her gi kael ko maktiegom mruo.

19 Vanang phevgom e Pailet ko tkorsang he kvongnek kim e Yesus, e
Pailet ktavlom ten a re to mang e Yesus ngang kam hagam ko thavaeng
te, “A mhel to endo, en a mhel to nam sim kut kaikkiem E Nut karo pos
he ngiak or hak kmel ila gu kuon mang e, ko tenkier ko engogo orom, he
tete kua sei kam gor vgum her en arhe.”

20 Vanangko o pris ruk laol va o Yuda ngalmialaol ngata rere mnam a
mumu ge, mar kam reng e Pailet, en kam hong e Barabas, nang kle kaen
e Yesus ngang o mia, mar kmim kngam a yoror.

---

* **27:16:** E Barabas ka munik langto kat ta vle te, “e Yesus.”

21 To e Pailet ta kta mnganang ngar kat ge te, “Yu! Muta svil dok kam
hong edim mnam min ngok kmuk.”
Va ngat koripang he kre te, “E Barabas!”
22 To e Pailet ta kta mnganang ngar te, “Vanang nguak kanker e Yesus,
endo o mia ngma mon te, Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen?”
Va mar tgus ngat kaum koripang te, “Krong orom o ot kvat engnang a
ho!”
23 Va e Pailet tkoripang ngar te, “Kman? Muk mruo mguak havae mang
ani kerkeknen to msim teharom.”
Vanangko a mumu ta kle va ho gia vui klik hak te, “Krong orom o ot
kvat engnang a ho!”
24 To e Pailet ta vokom ko tsi mur kaenang pmar, va ta vokom ko o mia
ngat re kaum kmen ekam en, to ta kol a plo orom a ye to her reng ngar
te, “Ko kaelelsingni kam khenam ngang nguk te, a mhel to enda ka gidiel
mut lo is kmel kuo mang dok e. He muk, mula ngaeha orom ko he.” Tre
tok, to her kaelelsingni ko pum a mumu ngaro kerok.
25 To a mumu to endo ngat kaum koripang kam vui te, “Yu! He te vanie!
E Nut nak mon mor kar ngorores ruk koknaik orom a mhel to endo ka
gidiel.”
26 Ngat re tok, to e Pailet thera hong e Barabas ngok kmar, nang kreng
a rkan kam kirmekon a khap mnam e Yesus. Ngata kirmekon a khap
mnam knop, to e Pailet ther kle kael ko maktiegom endruk ngma kar va
tomten, mar kam le ka krong orom o ot kvat engnang a ho.

Ngta Klel Orom E Yesus
(Mk 15.16-20; Yn 19.2-3)

27 To e Pailet kalngunes ruk ngma kar va tomten ngta kpom e Yesus
kngae kvaik orom kun mnam a ngoulu to klalaut to mkor lRom nga
ngaomevek ngalaip. To ngata vaeng nglenar tgus ruk kun mnam nga
rkan to endo kam kaum ko kim kat. 28 To ngata kuit pum, nang kle
kaegenkar vat orom a yet to a svel, enang endo o taven ngam kaegenkar.
29 To ngat hera llum a vlak he ka llim kuon malpgem to le kael a kop ko
maktiegom ka miktiek kam sreng enang a mi taven. To langto langto
mnam mar ta tubulkek ku penharom kam klel orom kam reng te, “Yu!
O Yuda Nga Taven to yin arhe!” 30 To ngta guguspa mang to ka vret a
kop to endo ko maktiegom he khim palpgem. 31 Ngat hera klel orom tok
knop, to ngat le khong a yet to endo, nang kle kat kaegenkar orom kta
yet mruo. To ngat hera ktong kngorom kngae ka me ka krong orom o ot
kvat engnang a ho.

lRom Ke Rkan Ngta Krong E Yesus Orom O Ot Kvat Engnang A Ho
(Mk 15.21-32; Lk 23.26-43; Yn 19.17-27)

32 Ngat kottek kun mnam a rengmat to endo he ka ktong kngorom
e Yesus ekam a ngaelaut. To ngta ting kim a mhel langto ka munik e
Saimon to nkong mSairini. To endruk ngma kar va tomten ngata kol a
hagie mang kam sopong en kam tolpum e Yesus ka ho to kmoreker kuon.
33 Ngta ngae kngorom to kpis ko mnam a mhe to ngma mon te, e Golgota.
(Vanang a munik to e Golgota ka pun ta vle te, “A mhe to ta nho enang a
mhel ka lpek ka kolhi.”) 34 To ko tok ngat hera kol a ye to a vaen ka mten
to ngat mo vavaikar orom a lkiet ka ye to ngat kaegom kmen ngang. Tre
egom va mnor mang, to kees kmiviem. 35 Kam ngae, to ngat le ka krong
orom o ot kvat engnang a ho. To endruk ngma kar va tomten ngat kaelha

kam khanier kam kir mo kmar kmisis kim karo it. [He enang tok, ngat
kaottam a propet ka re langto kat ko tennik ta ktar kpavap mang ngar
gi enang tok te, “Ngata khanier kam kir mo kmar kmisis kim kuaro it.”]
36 Ngata khanier tok knop, to her gi korsang ko tok kam gia toot mang.
37 Va kuo malpgem ko engnang a ho ngat el o rhek ruk ngta mon en ormar
te:

“O YUDA NGA TAVEN TO E YESUS TA ARHE.”

38 Vanang ko vanam e Yesus ngta krong alo ngauruvik aloruk orom o ot
kvat min engnang ngintalo ho kat. Langto ko vanam ka miktiek va langto
ko vanam ka ksienga. 39 Nang o mia ruk ngama kaol ekam a ngaelaut
ngam kaol va ngma kirhek ngang e Yesus he kaerer ngaro lpetuk kim
40 he kreng te, “Ngola, yindo ima havae te, ngira lget E Nut ka maksien
he gi kta hover mnam o kolkhek ruk korlotge, her yinda arhe? Te yin
he, mur sulgim yin mruo ko tok he grung petgim a ho to ngta krong yin
orom o ot kvat yin ko engnang. Ii, enangthe lmien te, E Nut Khal to yin,
va yin he, mur hong in he grung ngku kuon petgim a ho to ngata krong
yin orom o ot kvat yin ko engnang.”
41 Va o pris ruk laol kar o Yuda ngalmialaol va o pattermia kmo pos
ngta kol a klel orom gi enang tok kat kam reng te, 42 “Te en nma sulgim
o mia akuruk, vanang kman ko tlo kaeharom ngang en mruo tok? He
nong lIsrael Nga Taven to en gi? Va enangthe lmien tok, va en npa grung
ngku kuon petgim a ho to endo na, yek ngrer mi kor mnam mor mang
en. 43 He nong en a mhel to nma kap kim E Nut gi? Yu! Te en he, ngruak
vokom E Nut kam sulgim tete mo he, enangthe npa svil, ko en nam mrua
havae mang en mruo orom karo mur rhek mruo te, ‘E Nut Khal to en.’ ”
44 Va si alo ngauruvik ruk ngta krong ngin orom o ot kvat min engnang
alo ho ruk ko rkieng e Yesus kat va min tgus nginta kirhek ngang e Yesus
kat.

E Yesus Ka Ngaung Ta Mtiet
(Mk 15.33-41; Lk 23.44-49; Yn 19.28-30)

45 Pkolkha vop, va vgum a slommok ko ther gi pis pgeik komor a volkha
va a mmie tgus kngae kais mavlemas. 46 To rkieng ko a slommok tre kam
nop mavlemas, E Yesus ther kael ka ktui orom ka re mruo te, “Eli, Eli,
lama sabaktani.” To kam hortgem ka re to endo ka pun ta vle te, “Nut-o,
Nut-o, yindo kom kor mnam dok mang in, kman ko ya ksir petgim dok?”
47 Vanang o mia akuruk ngta sisir ko tok, ngta ngan ko thavae tok, to
ngata havae te, “Ta munik kim e Elaisia vor.”
48 To langto mnam mar ther gia hop ku he ksap kvasgem a paspas kun
mnam a ye to ngat eharom orom a ho ka ye to tgia gruk. To ta kleng
ko vgum a kerker he kngae ktuom ngok vgum e Yesus te, en kmiviem.
49 Vanangko klenar ngta hagam kam reng te, “Ngruak or na, he ngor kam
vokom te, e Elaisia ner mi kaol kpis kam sulgim o nop.”
50 To e Yesus tkat kael ka ktui klik kat gi, to ka nunu thera parem.
51 Tyor tok, va vgum a yet to nam kaeltoot mang E Nut ka maksien
ke rek Ka Taban To A Ho Totur Hak ko ther gi kommenik kam ngam ko
vgum kalo gu tgus kmel kalo kae alomin.† Va a mmie ta khi he o krek
ngta kokohir. 52 Va o yoror ngaro nnak kat ngata kommenik he o yoror
kavurgem ruk ngam sim kut kaikkiem E Nut karo pos tennik ngta kta

† **27:51:** A yet to endo o Yuda ngat el kun mnam E Nut ka maksien ke rek Ka Taban To A Totur Hak kam hagam o mia kam vaik kun mnam.

ktal he kta hop kat. 53 To ngat kottek kun mnam ngakro nnak. (Vanang
ko pekam ko E Nut thover e Yesus petgim ka nnak, o yoror ri, ngta vavaik
kun mnam a rengmat ka pun to e Yerusalem he mrua kekhenam mar
mruo ngang o mia kavurgem.)
54 To lRom nga ngaomevek ka rkan langto kalaip kar kalngunes ruk
ngta vle ko kim e Yesus he ktoot mang, ngta vokong ko a mmie ta khi va
kvokom o tgoluk tgus kat ko ngta papagis enang tok, to mar ngat ngae sei
kam gor to kre te, "Ai, ho mi kut lmien hak he, a mhel to enda her E Nut
Khal Msim ta arhe."
55 Vanang lraip kavurgem kat, endruk ngata mokpom kar e Yesus
ko mGalili he kaikkiem kmelha kaeha vgum, ngta vrua sisir ko vur
hagenmok mang he ka vle kvokom mar orom kat. 56 Lraip ruk ngta sisir
ko tok, mar e Maria to nkong mMagdala, kar kyok to e Yems kre e Yosep
ngin nan, va e Sebedi kles ngar nan.

Ngat Kael E Yesus Ka Mnes Kun Mnam A Kre Ka Nho
(Mk 15.42-47; Lk 23.50-56; Yn 19.38-42)

57 To a kolkha tre kam vaik to a mhel langto nkong mAramatea ta
vle. Ka munik e Yosep, en e Yesus kalkayie langto kat. Va tvu kais kmo
krek kat. 58 Ta ngae ngok kim e Pailet he ka mnganang mang e Yesus ka
mnes, en kam kol he kael. To e Pailet tkaen a re, mar kmorim e Yesus
ka mnes maktiegom. 59 To e Yosep thera ngae kharpet e Yesus ka mnes
kuo va ho, to le kokomor orom a yet to a gi gunngar. 60 To thera kokol
kngorom to kael kun mnam kta nnak mruo, endo a gunngar ko ngat gi
gnua hong mnam a kre he lo el a mhel ka mnes tang kun mnam vop. Tel
knop, to kvulhagam a kre to alautar ko va kre ka nho ka gu kmelegot
orom. Tkaelegot orom knop to hera ngae. 61 Vanang e Maria to nkong
mMagdala kar kyok ngint korsang he ka nho rkieng ka nnak.

Ngat Kael A Rkan Ko Va Nnak Kam Toot Mang E Yesus Ka Mnes

62 Mnam a kolkha to endo o Yuda ngat kaelel mo kim o tgoluk kam
paneng a Sabat ko tre kam vuut. To hop enang ngmo ko a Sabat vop, o
pris ruk laol va o Parisiau ngta kaum ko kim e Pailet he kael a re kim kam
reng te, 63 "Ngorlaip ngota pat mang a mhel to endo, ko nam vua ppiak
ko tesgun ko ta vle vop, tre orom karo rhek ruk endri te, 'Ko pekam o
kolkhek ruk korlotge E Nut ner kta hover dok petgim kua nnak kat.' 64 He
ekam ko ta re tok, ngiak kaen a re ngang a rkan tang kam vle ko va nnak
kam toot mang kais mang o kolkhek korlotge ri na, nang kalngunes kam
lua pis kaurur ka mnes he le kauyang o mia mang te, tkat hop petgim ka
nnak kat. Te matok, ka ppiak to endo aktarang ner vrua vle tok, vanang
kalngunes kat ngar, koknaik, ner kle ho mia ker vavle hak."
65 To e Pailet ther kaen a re te, "Yu! Ngor kael a rkan tang ko
maktiegom muk va mguak ngae he kreng ngar kam sim ktua toot mang
hak kmikkiem mularo papat kmeharom gi enang tok." 66 To a rkan tngae
kpis ko tok to ngat hera kleng o minmin ko va nnak ka gudor kam her
smia toot mang enang tok.

28

E Nut Thover E Yesus Petgim Ka Nnak
(Mk 16.1-8; Lk 24.1-12; Yn 20.1-10)

1 To hop enang ngmo ko a Sabat tnop, ko a kolkha tre kam plek, e Maria
to nkong mMagdala kar kyok ngint hop khalki tie mo kao he kngae kam
vokom e Yesus ka nnak.
2 Nginta ngae va vgum a mmie ko ta khi klik hak. To a engyel langto
ta grung ngkun kuon ma volkha he kngae ko pe Yesus ka nnak to
kvulhagam a kre to ngat elegot kim e Yesus ka nnak ka gu orom petgim
a nho. Tvulhagam knop, to korsang mang. 3 Vanang a engyel ka vok tho
mi kut nan hak enang a koot ko nma gurmik he kmallek. Va karo it ngat
ngae gia kas hak enang o varhek ruk la mongar hak. 4 To a rkan to ko tok,
ta vokom tok, to kgorang he ngaro nunu ngat ho mi kut parem mar hak.
Va ngaro pkor tgus ngta khi he ngta vuvuut oguo mmie he kyor ka ktal.
5 Ngat yor ka ktal ko, nang a engyel ta reng alo vlom ruk enngindukte, "Me or kam gor, ko kua mnor te, meta pis kam vokom e Yesus to ngat
krong orom o ot kvat engnang a ho. 6 Nangko en nong mo e, ko ther hop
petgim ka nnak ta he, kmikkiem gi enang ko ta ktar khavae tok. He meak
marer aol ngte he vokom ka ngaekam to ngat el mnam na. 7 Meak vokom
na, to meak le kngae khavaeng kalngunes mang te, 'Tkat hop petgim ka
nnak he, he en nera ktar mang nguk kam ngae ngok mGalili. He her ko
tok arhe mguer kta vokom kat.' Yu! Ko her havaeng ngae he."
8 Nginta ngnek tok, to her lo hus hak kam parem a nnak to endo ko
nginta gor. Ngint sia gor, vanangko ngint le ksirei kat ge, mang a engyel
karo rhek kat. Nginta sirei tok, to ksap kmeknik kam havaeng kalngunes
mang, 9 va vgum e Yesus mruo ko thera sir ko pum nginalo keik ko va
ngaelaut. Nginta vokom ko tok, to e Yesus ta havaeng ngin te, "Mealo
vrek nginak kongeik." Ngint ngan ko ta re tok, to kaol kpis ko kim to
ktubulkek ku penharom he ka kpom kalo nhar kam totu pum. 10 Va
e Yesus thavaeng ngin te, "Meak or kam gor. Vanang meak kle kngae
khavaeng kuaro mia kam ngae ngok mGalili ko ngara vokom dok ko tok."

A Rkan To Ta Toot Mang A Nnak Ngat Kael Nga Re

11 Phevgom alo vlom ri ko nginta hivuo kmeknik, akuruk mnam a rkan
to endo ngat kaeknik kat ko mYerusalem he khavaeng o pris ruk laol
mang o tgoluk tgus ruk ngat pagis kim mar. 12 To o pris ruk laol ngta
vaeng o Yuda ngalmialaol he ngata kaum kam lgem o rhek mang a papat
tang, mar kmeharom. To ngat kaenkim endruk mnam a rkan to endo
orom a keik alaut 13 he kreng ngar te, "Mguak hohos kim a re ngang o mia
te, 'Mut hivuo kmonit masegain, nang kalngunes ngat pis urur ka mnes.'
14 Mguaka ppiak tok, va enangthe e Pailet na kol a re mang nguk te, mut
onit tok, va ngurer kael vrek longeik ngang, en kam lo kael muk kam
yor e." 15 Endruk mnam a rkan to endo ngata ngan o rhek tok, to ngata
tting kam ppiak enang tok kam lol o krek. To ngat hera ngae kaikkiem o
pris ruk laol ngaro rhek enang tok ko ngat havaeng ngar. He ekam tok,
a ppiak to endo ta vaas kim o Yuda tgus ko ngma maen kngae kais mang
tete tok ge.

E Yesus Ta Keknen Ngang Kalngunes Mang Nga Ngaeha To Kam Pakvom Kam Havaeng O Vrong Rhek Mang En

(Mk 16.14-18; Lk 24.36-39; Yn 20.19-23; O Reha 1.6-8)

16 To E Yesus kalngunes ruk loktiek hori orom atgiang ngata ngae ngok
mGalili to kgerap ngoguo kia vul to ta ktar mur havaeng ngar kam ngae
ko tok. 17 Ngta gerap ngoguo kia vul knop, va kvokom e Yesus ko ta
vrua vle malhagenmok mang ngar vop, to ngat hera tubulkek kam totu

pum. Vanang akuruk mnam mar ngata lopumtang pum vop. 18 To e
Yesus tkaursie ngok kmar he khavaeng ngar te, “E Nut thim dok orom ka
msasaen kam nho mang o tgoluk tgus ruk mo mmie va kuon ma volkha
kat orom kua serppak. 19 He ekam tok, mguak havaeng o mia tgus mang
dok. Va mguak ngae ngok kim o vrong rhek tgus ngo valngneik ngo pneik
kam patter mar kmikkiem dok. Ii, mguak patter mar tok, he kparrum
mar orom E Titou kar Khal va E Nunu A Totur nga munik. 20 Va mgua
smia keknen ngang ngar kat kam vle pum o rhek tgus ruk ko her havaeng
nguk orom mar. Ii, kua mien ngang nguk te, mguak kaeharom tok va
ngora plong vle mo kmuk mekam mekam mo kolkhek tgus kam ngae
kais mnam a kolkha to a kser kim.”

E Mak
Ka Knovvur To Tittiegom Mang E Yesus

O Rhek Ruk Ktar Kam Keknen Mang E Mak Ka Knovvur To Tittiegom

A knovvur ta e Mak tittiegom. A knovvur ta, ta vle te, a knovvur langto kun mnam o knovvur ruk korlotge ko ngat vrua maenang. E Yoanes ka knovvur ta ktua vle ge. Vanangko mar tgus ngat kothoi mang o tgoluk tgus ruk ngata pis mang e Yesus mnam o kolkhek ruk en ta vle mo mmie. O mia ngaro papat ruk lvu laol ngta pat te, e Mak tkaelha kmittiegom ka knovvur ktar mang o mia tgus ko ngat ittiek mang e Yesus kat. Va ngta pat kat te, E Mak ta, nok en a mhel to nam vu kaeha kar e Pol kre Barnabas tennik ko ngam kaum kpunpa kam havaeng o mia mang e Yesus.

E Mak tittiegom ka knovvur ta ngang endruk tennik ko ngta ktar kmor mnam mar mang e Yesus, mar kam smia mnor mang e Yesus karo keknen va kam smia mnor mang kat te, kman ko en nak yor enang ko tyor tok. E Mak ta khenam e Yesus ngang ngar enangthe en a mi mhel to nama svil kmeha ngang o mia, nang lua svil o mia kmeha ngang en.

Kun mnam a hor to enda, ngruera vokom e Yesus ko ta ktar kmeharom o reha ngo mamten. Ngruera vokom ka serppak to e Nut tel ko maktiegom ko nma patter o mia, va ko nma pet o kool, va ko nma lol o mia ngaro kerkeknen patgiang ngaiting kat. E Yesus te mrua mon en mruo te, "En E Nut Khal to en." Va ta havae kat te, ta grung kam mur kaen en mruo kam yor mang o mia kam hong ngar pum ngaro kerkeknen.

E Yoanes To Nma Parrum O Mia Ta Tetger O Mia Kam Verang A Ngaelaut Ekam E Yesus

(Mt 3.1-12; Lk 3.1-9, 15-17; Yn 1.19-28)

1-2 Ngor kothoi mang a knovvur to mang e Yesus to E Nut Khal, Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen ko tkir kim e Seten. Ka ngothoi tkaelha tennik kmikkiem a propet to e Aisaia karo rhek ruk ngat ittiegom mar. Ko e Aisaia ta ktar kpavap orom E Nut karo mur rhek mruo ruk E Nut ta smia papsim Khal ormar. Ko E Nut thavaeng Khal te,

> "Vokom na, kua re kam meng kua propet langto, en kam ktar mang in, he en kam verang a ngaelaut ekam in. 3 Ii, nera ktar mang in he kpis ko ma kalputmok kmen a re to mang yin ngang o mia, he nang mar kmitgung ngaro kerkeknen. Ii, ko nera pis he ktetger o mia kam re la vlorum ngang ngar mang ngaro kerkeknen te, 'Mguak hopeng kero kleimkor ekam Ngoldaip kam verang a ngaelaut ekam.' "

4-6 To mnam a kolkha langto, a mhel langto ka munik e Yoanes, ther mia pis ko ma kalputmok kmaottam E Nut karo rhek ruk endruk, mar kam pis lmien orom en mruo tok, kmikkiem gi enang ko e Aisaia ta ktar kpavap orom mar. Ii, endo e Yoanes, en nam kaegenkar ka yet to ngat eharom orom a ngaemslang to a kamel karo ngairis. Va nma kleng ka vgon orom a pus to ngat eharom orom a bulmakau ka ptaik. Va nam kaemem o ngorveit va o lup ruk ko ma kalputmok kat. Ii, e Yoanes ta ktar kpis enang tok, he kaen a re ngang o mia kam tetger mar te, "Mguak kaitgung mularo kerkeknen to kle kparrur orom E Nut ka munik, he nang muk kam mrua khenam muk mruo ma mmok tok te, mut

mi kaitgung mularo kerkeknen, he nang E Nut kam lol patgiang ngaiting
he kikiangae mang ngar." E Yoanes nma tetger o mia kavurgem tok, ko
mo kolkhek tgus ngama mopatap kmotoot pum mar ko mYerusalem va
si mYudea karo mhetor tgus kat he kveet kpis ngok kim e Yoanes ko ma
kalputmok kam vongnek kim. Ngma veet kam pis ko kim tok, to nam
her kle kparrum mar orom E Nut ka munik kun mnam a ye to e Yodan
ekam ko ngat mrua havae mang ngaro kerkeknen mruo ma mmok. 7-8 Ii,
e Yoanes nma havaeng o mia ko tok orom karo rhek akuruk kat te, "Dok,
ko gia parrum muk orom a gi ye. Vanang Endo Nera Kaol knaek mang
dok, en ner kle ktua parrum muk ko pum E Nut kalo keik orom E Nunu
A Totur ka munik. Ner kaeharom tok, ko en ta laut mang dok hak. Ka
serppak tho mi kut laut kir kim dok. Si dok kam kerrei he khong kalo
nhar nginalo vanvan nginalo ngausie mkor,* va dok klo vu eveep is e,
en kam mrua ppir mang en mruo, nang dok kam hong ngin mkor kat e."

E Yoanes Tparrum E Yesus Orom E Nut Ka Munik
(Mt 3.13-17; Lk 3.21-22)

9 To mnam a venloot to endo ko e Yoanes ta vle ko ma kalputmok vop,
e Yesus tottek kun mnam ka rengmat ka pun to ko mNasaret, kun mnam
a mhe to e Galili he kngae ngok ma kalputmok kat. To e Yoanes tparrum
en kat orom E Nut ka munik kun mnam a ye to e Yodan. 10 A gi hi to ta
parrum knop, e Yesus ther gia hop kun mnam a ye va ther gia vokong
a volkha ko tmommenik. A volkha tmommenik, to E Nunu A Totur ta
grung enang a giu he kpis kar kuon mang. 11 To E Nut ka ktui tkottek
kuon ma volkha he kre te, "Ko hal to yin. Kom vu kaelongtok mang in,
va ko sei kam higiang in."

E Seten Ta Kendom Ngang E Yesus Kam Khenam Ka Serppak Ma Mmok
(Mt 4.1-11; Lk 4.1-13)

12 A gi hi to tre gia parrur knop, E Nunu A Totur ta tger E Yesus he ka
ktong kam ngae ngok ma kalputmok ka mhe langto ko yok vat. 13 To
mnam o kolkhek ruk alo mhelom alomin, en tuk ta vle ko ma kalputmok,
ko tok ko o ngaemslang ruk ngta sop ngama vle mnam. He e Seten
tkaenen mkor kmeharom o kerkeknen. Vanang E Nut karo engyel ngma
turang kam klang mo ol.

E Yesus Tkaeha Ngoguon mGalili
(Mt 4.12-17; Lk 4.14-15)

14 Kam ngae, to kopekam ko ngat enpasiker E Yoanes kun pa hengor, e
Yesus tkaeknik ngoguon mGalili to kaelha kam polger o rhek ruk mang
en mruo, endruk E Nut telik maktiegom en kam polgerik tok. 15 Nma
havaeng o mia te, "A venloot to mang E Nut ka tavgo kam komor o
mia ther mi pis mo kmuk he. He ekam tok, mguak kaitgung mularo
kerkeknen he kor mnam muk mang o rhek ruk koma polgerik ngang
nguk."

E Yesus Ta Ktar Vaeng Kalngunes Ruk Ktarang
(Mt 4.18-22; Lk 5.1-11)

16 Tie ma kolkha langto, e Yesus ta ngae kaikkiem a ngaenker to e Galili
ka ngaiting, va kvokom a mhel langto ka munik e Saimon kar knopia e

* **1:7-8:** A re ka vgon to e "hong kalo nhar nginalo ngausie" ta rere mang o Yuda nga keknen to kam hong a mhel kalo nhar mkor. O gi vrong mia ruk ngaro mnok nong ke vur laol ngam kol a ngaeha to enda.

Andru ko nginta hivuo kam ngam ngina klui kun ma ngaenker ko min
ngina ngaeha to kmit singol. E Yesus tvokom min tok, 17 to kreng ngin te,
“Me aol ikkiem dok, he ngor kle kaelkim mae kmit o mia ngok kim dok
mekam mekam gi enang ko mem kait o singol.” 18 A gi hi to nginta ngan
ko ta re tok, ngint her gi korim ngina ngaeha to kmit singol orom nginaro
klui, nang her gi kaikkiem ngatngae.
19 E Yesus tvur kta ngae nong ke laut, to kta vokom e Sepedi klo hal ruk
e Yems va e Yoanes ko nginta vatvat nginaro klui he kaelel mo kmar kuo
ma langail. 20 A gi hi to ta vokom min ta vaeng ngin kat. Ta vaeng ngin,
to ngint her gia parem ngin teit kar endruk ngam kaeha ngang ngar ko
tok mnam a langail, nang her kat kaikkiem kat.

E Yesus Ta Kerer A Koot To Tviging A Ngokol Langto
(Lk 4.31-37)

21 Kam ngae, to mnam a kolkha langto e Yesus mar ngata ngae he
kpis kun ma rengmat to e Kaparnam he ka vle. A gi hi to a Sabat ta
vuut, e Yesus ta vaik ogun mnam o Yuda nga rek to kam rere mnam he
kaelha kam patter o mia. 22 O mia ngata vongnek kim to ngate sei kmit
ngaongtok kim karo rhek ko en tle ktua patter mar orom kta serppak
mruo to yok gi, nang nong orom ke serppak to mkor o pattermia ruk kmo
pos e. 23 Ii, e Yesus ta rere kngae kun mnam o Yuda ngarta rek to kam rere
mnam, va vgum a mhel langto a koot to nong a yar hak† tim he envevem
ko ta vaik. 24 Ta vle to a koot ta gervik klik kim e Yesus te, “Yin a mhel to
endo kua mnor miik. Yin e Yesus to nkong mNasaret. Yindo E Nut Tmur
Re Pum Yin.‡ He mor o kool ngot lua mtom yin kam pis he ktoop kmor
mo e. Ya pis moti kam rum kim mor, i nop gi?”
25 A koot tgervik kim tok, vanangko e Yesus ther gi reng a koot to endo
te, “Ngiak tu ko he. Ottek kun mnam a mhel to.” E Yesus tgia havae tok,
26 to a koot tkootmerom a mhel to endo kngam, ta kongrek ogu mmie he
kervuvui klik, to hera parem.
27 O mia tgus ngate gi mrua sor kmar to kaelha kmo mnganang ngar
te, “Ngola, a mhel to tem anito e? Ko karo rhek ruk endri ngat ho mi ktua
serppak hak! Ngola, nok a serppak tang ko a gunngar ta vor vat! Vokom
na, ko si o kool, va ngama ngan vgum ko tgia kererik orom karo gi rhek
ruk ngat vua serppak ko tgia reng ngar ormar.” 28 Va vgum ka ngaeha to
tok, a re to mang E Yesus thera ngae ngatngae he kvaas kim o mia kun
mnam o rengmat tgus ruk kun mnam a mhe to e Galili.

E Yesus Tkaeharom E Saimon Ka Snerip To A Vlom Pum A Manakain
(Mt 8.14-17; Lk 4.38-41)

29 To e Yesus kar e Yems va e Yoanes ngat kootpum mar ko mnam o
Yuda ngarta rek to kam rere mnam to hop kngae lsir ngok mnam a rek
to mkor e Saimon va e Andru. 30 Kun mnam a rek to endo, e Saimon ka
snerip to a vlom ta yayor he ka kru kuo ma hep vgum a manakain ko
ta ngae kun mnam. Ngata vaik, va e Yesus kalngunes ngat lo hus kam
havaeng mang. 31 E Yesus ta ngnek, to ta ngae ngok kim he re gia kpom

---

† **1:23:** A re to “a koot to nong a yar hak” ta rere mang o kool ko ngam kaenvevem o mia, mar kam mrua kekhen mar mruo ma mmok. He kmikkiem o Yuda ngaro pos o mia ruk endri ngat kernonho hak ko pum E Nut kalo keik. ‡ **1:24:** A munik te, “Yindo E Nut Tmur Re Pum Yin” o Yuda ngma mon Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen orom ka munik to kat.

ka ktiek khover, va a manakain ther gi nop kun mnam hak. To a vlom to
endo ther gia hop ku to hera krong o ol ngang ngar.

E Yesus Tkaeharom O Mia Kavurgem Pum Ngaro Yor Ngo Mamten

32 To mnam a kolkha to endo gi, ma rorongmia, ko a kolkha tvaik he,
o mia kavurgem ruk ngta yayor kar endruk o kool ngta viging ngar,
ngarlenar ngta plalam mar kam pis ngok kim e Yesus. 33 Va o mia
kavurgem ruk kun mnam a rengmat to endo ngata kaum ko va rek ka
gudor to mkor e Saimon kre Andru. 34 To e Yesus tkaeharom o mia
ngarlavurgem pum ngaro yor ngo mamten hak. Va ta kerer o kool
kavurgem ruk ngat viging o mia kat. E Yesus tkaeharom tok, vanang ta
kle khahagam o kool ruk tkererik, mar kam lua polger o rhek mang en
ekam ko ngat mur mnor mang en te, en her Endo E Nut Thim Orom Ka
Msasaen arhe.

E Yesus Ta Havaeng lGalili Mang E Nut
(Lk 4.42-44)

35 Hop enang ngmo, tie mo kao, e Yesus thop halki he kparem a rek
to endo, nang kngae ngok ma gi lootpgeik he kngarkie ko tok. 36 To e
Saimon kar klenar ruk ngam kaikkiem ngat kaelha kriring. 37 To ngat re
kpis mang, to ngat havaeng te, “O mia kavurgem ngata riring yin.”
38 Va e Yesus tkoripang ngar te, “Mu so mor ngok mnam o rengmat ruk
kan mmok, dok kam polger E Nut karo rhek ko tok mnam mar kat, ko E
Nut tmi kut meng dok ngte mmie, dok kam mi kut kaeha tok arhe.” 39 To
e Yesus tkaelha kvaik kottek kun mnam a mhe to e Galili karo rengmat
ngakro maksien tgus he kaelha kam polger E Nut karo rhek ngang o Yuda
kun mnam ngaro rektor ruk kam rere mnam mar. Va nma kerer o kool
kat.

E Yesus Tkaeharom A Mhel Pum Ka Yor To A Lepra
(Mt 8.1-4; Lk 5.12-16)

40 To mnam a kolkha langto, a mhel to tkol a yor to a lepra tpis ko kim e
Yesus, ktubulkek ku penharom he kaurur kim te, “Enangthe ngiaka svil
va yi kais kmeharom dok, he dok kam kta vle la mmok ko pum E Nut kalo
keik kat.”
41 To e Yesus ta mrung to her gia tuom ka ktiek he gi kaehang va her
gia reng te, “Mare, kua svil! Ila vok na ngae gia mmok.” 42 A gi hi to tgia
re tok, ka yor ther gi nop kuo mang ngatngae.
43-44 To e Yesus ta reng a mhel to endo lserppak te, “Ngiak or kam
havaeng a mhel tang hak mang a ngaeha to ko eharom ngang in. Vanang
ngiak kle va kngae ngok kim a pris tang, en kmehehang yin, en kam tting
mang in te, lmien te, yi ho mi mmok ko pum E Nut kalo keik kat. Ngiak
kaeharom tok, to kle kngae ngok mnam E Nut ka maksien he ka nngiar
ngang E Nut, kmikkiem gi enang ko e Moses ka pos langto ta keknen tok
mang a yor to endo ko yi her ottek mnam he. Ngiak kaeharom gi enang
tok, nang o mia ngaro ngaongtok kmisis mang yin te, lmien te, yi ho mi
mmok kat ko pum E Nut kalo keik.” E Yesus treng a mhel to tok, to le
kmeng ta ngae orom karo rhek ruk endruk. 45 Tsi hagam a mhel to endo,
vanangko a mhel to endo tlo kat kaikkiem ka re e. Ta kle va gia hahavae
mang ngang o vrong mia tgus ruk ngat gi vrong papagis mang. Ii, tgia
senker a re mang tok, kam ngae kais ko e Yesus te ho lo kat kais kam
kta vaik mnam a rengmat tang ma gi mmok kat e, ko o mia kavurgem
ngat kle ho gia motarhik mang. He ekam tok, e Yesus tgia vle ko ma gi

kalputmok. Tsia vle ko tok, vanang o mia ngma mopatap kmotoot pum
mar ko mnam a mmie karo ngaitngol tgus kam veet ngok kim mnam a
mhe to endo ge.

2

E Yesus Tkaeharom A Mhel To Ka Vok Tgus Tyor
(Mt 9.1-8; Lk 5.17-26)

1 Ko pekam ko o kolkhek akuruk ngat nop, e Yesus tkat kaeknik ngok
mrek ko mKaparnam. O mia tgus ruk kun ma rengmat to endo ngata
ngnek mang te, tpis he ka vle, 2 va ngta sovet kam gun mang, to a rek
tngae ho mi kut ottep hak kais ko nong a vur ngaekam tang ko tgia vavle.
Va si ko rkieng a gudor kat tngae ho mi kut ottep kat. To e Yesus ta patter
mar kngae, va vgum 3 o mia ruk korlolo ko ngata kokol a mhel to ka vok
tgus tyor he kngorom ngok kim e Yesus. 4 Ngata riring o longmok ekam
kam kokol kam vaik orom kam pis ko kim e Yesus, vanangko ngat lo is
e, ekam ko o mia vang ngata totok. To ngta grap orom kuo kim a rek he
khalker a rek ka keik kmel a longmok ekam kuo malpgem e Yesus lsir.
Ngat halker a rek knop, to ngta kol a hep to orom a yor he ngat konget a
mhel to enda orom o usiel ruk ngta kleng ka hep orom mar. 5 E Yesus
tvokom mar ko ngat vu kor mnam mar mang en enang tok, to kreng
a mhel to endo te, “Kambis, dok mruo ko lol ilaro kerkeknen patgiang
ngaiting he kikiangae mang ngar hak.”

6 Ta re tok, va akuruk mnam o pattermia kmo pos ngat korsang kun
ma rek to endo kat he kvongnek kim e Yesus. Nangko kun mnam ngakro
vurkul ngat si koror mnam mar mruo ekam he ka mngan pum te, 7 “Hai-
e! Kman ko a mhel to enda ta re ti? Ta kerrereng E Nut ka munik tok arhe!
Ko ta mrua tattap orom en mruo te, en E mi Nut msim orom karo rhek
ruk tok. Ii, ko gi E Nut tuk to tis kam lol o mia ngaro kerkeknen patgiang
ngaiting he kikiangae mang ngar, nang nong o gi vrong mia e, nop hak!”

8 E Yesus ther gia mnor mang ngar ngatngae ko ngata mngan pum en
enang tok, to ta kle ka mnganang ngar te, “Mularo vurkul ngata horrotgi
pum dok kman, he muta mngan pum kua serppak to kam lol o mia ngaro
kerkeknen patgiang ngaiting he kikiangae mang ngar tok? 9 Ani ngaeha
to ta koppet kam khenam ma mmok? A ngaeha to kam gia reng a mhel ta
te, ‘Ko lol ilaro kerkeknen patgiang ngaiting,’ i o endo kam mi kaeharom
a mhel ta, he en kam hop kol ka hep he kngae ko pum mularo kerok.
10 Vanangko tgia ya kat e, ko ngor mia khenam ma mmok ngang nguk
te, E Nut tmi en ka serppak ngang A Mhel To Nkong Man Ma Volkha to
dok, dok kam lol o mia ngaro kerkeknen patgiang ngaiting mo mmie he
kikiangae mang ngar hak.” Thavaeng ngar tok, to her gia reng a mhel
to ka vok tgus tyor te, 11 “Yu! Kua havaeng in te, hop, tolpum ila hep he
kngae ngok mrek.” 12 A gi hi to e Yesus tgia re tok, a mhel to endo ther
gia hop ksir, to kokol ka hep to gi mrua ngongae kmottek ko pum o mia
ngaro kerok ko arhe. He ekam tok, o mia ngat vokom ka ngaeha to tok
to ngat gia nganga kim e Yesus he kguyaya pum E Nut kam mo havaeng
ngar te, “A ngaeha to enda a serpgar ngom lua vokong tennik kam ngae
kais mang tete. Enda ngota vokong tete yek.”

E Yesus Ta Vaeng E Livai
(Mt 9.9-13; Lk 5.27-32)

13 To e Yesus ta ngae ko vanam a ngaenker ka ngaiting va a mumu ta
veet ngok kim to e Yesus tkaelha kam patter mar. 14 Tpatter mar knop,
to hera parem a mhe to endo to kta ngae va kvokom a mhel langto ka
munik e Livai, endo e Alpias khal ko tkorsang kun mnam o kermia ruk
ngam kaelha klol o takis nga rek to kmelpas mnam. To e Yesus tpis ko kim
to kreng te, "Ngiak kaikkiem dok!" To e Livai ther gia hop to kaikkiem.
15 Kam ngae, to mnam a kolkha langto e Livai tkaeharom a ngorsang
langto ngang e Yesus ko mnam ka rek. Va o kermia ruk ngam kaelha
klol o takis va o Yuda akuruk, endruk ngalmialaol ngma keyang ngar ko
ngam lo sim kut kaikkiem o Yuda ngaro keknen ngat pis kaum kaemik ko
kim e Yesus mar ekam ko kavurgem mnam mar ngat kaikkiem e Yesus
kat. 16 To o pattermia kmo pos ruk o Parisiau ngata vokom e Yesus ko
tkaum kaemik kar mar tok, to ngat kaelha kam kirhek pum e Yesus kam
palsie kim kalngunes te, "Ngola, kman ko endo tkaemik ko kim o kermia
ruk ngam kaelha klol o takis kar o Yuda akuruk, endruk ngolmialaol
ngma keyang ngar ko ngam lo sim kut kaikkiem mor o Yuda nguaro
keknen?"
17 E Yesus ta ngnek tok, to le ktootkinre kmoripang ngar te, "A mhel to
nam kaeharom o mia nma vle mang endruk ngakro yor kmeharom mar,
nang nam lua vle mang endruk ngat gia ya e. He gi enang tok kat, ko her
pis mo mmie kam vle ngang endruk o mia ngma keyang ngar pum ngaro
kerkeknen, he nang dok kam tger mar kmitgung ngar. Nang klua pis kam
vle ngang endruk ngam mrua kansgum mar mruo kam pat mang ngar
mruo te, ngaro keknen ngat ho mi kut sir hak ko pum E Nut kalo keik e."

O Parisiau Ngata Mngan Pum E Yesus Karo Keknen Ruk O Gunngae
(Mt 9.14-17; Lk 5.33-39)

18 Mnam o kolkhek ruk endruk, e Yoanes kalngunes va o Parisiau ngma
paal kmo ol ko pum E Nut kalo keik. To mnam a kolkha langto, o mia
akuruk ngat pis ko kim e Yesus he ka mngan pum mang o Yuda ngaro
keknen mruo ruk nkong ngar tennik te, "Ngua keknen to kam paal kmo
ol ko pum E Nut kalo keik nkong ngolmialaol ruk tennik, nang nong
lgunngae nkong ngar tete e. He ekam tok, kman ko e Yoanes kalngunes
va a valngan to mkor o Parisiau ngam kaikkiem ngua keknen to nkong
ngar tennik, endo kam paal kmo ol ko pum E Nut kalo keik he smia
ngarkie ngang, vanang itlengunes ngam kle kaeharom a keknen to a
gunngar ta yek, endo kam venu mang a ngaemik?"
19 Va e Yesus ta tootkinre ngang ngar kam re lkoon mang ka yor mruo
te, "Mnam a kolkha msim ko a mhel tkaenkim ktavlom, klenar ngat lo
kais kam palam o ol e. Ho mi kut nop hak! Ko a mhel to endo ta vle ko
kmar vop. 20 Vanang o kolkhek ruk kam tivik mnam mar ngrok ge. Ngara
pis koknaik ko ngaka vret a mhel to endo mkor kalngunes, yek endo yek,
kalngunes ngaka mrung he ktivgim ko yek."
21 Ta tootkinre tok knop, to kle kaenserpagam ka papat to endo mang
karo keknen mruo kat te, "Mu vokom na, a mhel nam lua vatvat a yet
ka kae to a gunngar engnang endo ka sgan e, matok naka plum he ka
kae to a gunngar nera vui to kaursie to kait endo ka sgan to kle ho gi
kael a pammok a ho lautar hak kir kim endo tesgun ko ta vatvat. 22 Ii, va
ngam lo kaeharom a ye to a vaen, endo a gunngar kun mnam ka merrip
ko ka sgan kat e, ko a merrip to ka sgan ta karrai he nera khir. Ngam
lo kaeharom tok, ekam ko a vaen ka serppak, ko nak hop kun mnam ka

merrip ner kaur mang ka merrip to endo ka sgan he khalker. To a vaen nera gussuk. He enang tok, a vaen kar ka merrip tgus nginera kernonho ka ngmeang tgus tok. Nove, o mia ngam lo kaeharom tok e. Ngam kle va kaeharom a vaen to a gunngar kun mnam ka merrip to a gunngar ko tgi kongeik."

A Mhel To Nkong Man Ma Volkha Ta Nho Mang A Sabat
(Mt 12.1-8; Lk 6.1-5)

23 Tie ma Sabat langto, e Yesus kar kalngunes ngat kaikkiem a ngaelaut
to ta kser a loot langto orom o sigla va kalngunes ngat kaelha kolonget
o sigla he kaemik. 24 Ngat kaemik kngae, to o Parisiau akuruk ngat pis
kpalsie kim e Yesus te, "Ai! Vokom ilengunes na, kman ko ngta kpoot
mang ngua pos to kam paal ma Sabat?"
25 Va e Yesus tkoripang ngar te, "Nok pathe mut lo him a ngothoi
to mang e Devit kar klenar ko ngta vang, nang nong o ol ngang ngar
kmemik vor? 26 Ko a ngothoi to endo ta havae mang e Devit, ko tennik
mnam o kolkhek ruk o pris ruk laol ngaldaip to e Abiatar ta vle vop, e
Devit tvaik ogun mnam E Nut ka maksien ka rek Ka Taban To A Totur
he klol o bret ruk o Yuda ngam kaelik ko kim E Nut to kle kaisis kim
kalngunes ormar va mar tgus ngat kaum kaemik mnam mar. Ngat si
eharom tok, vanangko nguaro pos ngat havae te, gi o pris ruk laol tuk
ngat gi kais kmemik mnam o bret ruk endruk, nang o gi vrong mia, nove!
27 Enang tok, ta khenam te, E Nut tel a kolkha to a Sabat ngang o mia,
mar kam nho mang, nang tlo el a Sabat kam nho mang o mia e. 28 He
ekam tok, si a kolkha to a Sabat, va her A Mhel To Nkong Man Ma Volkha
to arhe nma nho mang a kolkha to endo kat."

3

O Parisiau Ngat Sim Ktua Keketar E Yesus Kam Mon En Orom A Kerkeknen Tang
(Mt 12.9-14; Lk 6.6-11)

1 Tie ma Sabat langto yok vat, e Yesus ta kta vaik kun mnam o Yuda
ngarta rek langto kam rere mnam, nang a mhel langto ka ktiek tyor ta vle
ko kat. 2 Vanang o Parisiau ngat sim ktua keketar e Yesus ko ngta papat
kam mon orom a kerkeknen tang enangthe naka kpoot mang a pos to ma
Sabat kmeharom a mhel to endo. 3 To e Yesus ta reng a mhel to ka ktiek
tyor te, "Hop, aol ngte na."
4 Thavae tok, to her kle ka mnganang o mia te, "Kmikkiem mor o Yuda
nguaro pos, ani ngaeha to ta sir kmeharom ma Sabat, endo kmennegiang
a mhel, en kam yor, i o endo kam turang en kmeharom kam ya?" Ta
mnganang ngar tok, vanangko ngat lo koripang e. Ngat gia korsang
kvongnek.
5 To kalo keik ngint kaem o mia tgus ko ka vrek te sei kam kiin hak
ngang ngar. Ii, tkaesik tok va kle ka mrung ngar kat vgum ko ngaro
papat ngat mi ktua kaendel pum E Nut karo rhek kngam mar ge. To thera
havaeng a mhel to te, "Yin he, tuom ila ktiek na." Va a mhel to endo ta
tuom ka ktiek va te, ka ktiek ther gi ya hak ngatngae. 6 O Parisiau ngat
vokom tok, to kottek kngae klapsa kam kaum kar a valngan to mkor e
Herot kmelha kam papat mang a ngaelaut tang, mar kam lgem o rhek
mang, he nang mar kmim kngam a yoror.

E Yesus Tkaeharom O Mia Nglakhor Ko Pa Ngaenker

7-8 To e Yesus kar kalngunes ngat gi vur kaol kparem a rengmat to,
he kngae ko vanam a ngaenker to e Galili ka vle. Va a mumu alautar
orom o mia ruk ko mGalili ngat hohop he kveet kmikkiem kat. Va o
mia kavurgem ngata ngnek mang ko nam kaeharom o mia vang ko tok,
to ngat kotootpum mar ko mYerusalem km pis ngok kim e Yesus. Va
si a mhe to e Yudea karo rengmat tgus, va o mia ngat kotootpum mar
ko mnam mar kam pis gok kim. Va akuruk ngat kotootpum mar ko
mIdumea va mnam o mhetor ruk mnam a ye to e Yodan ka ngaiting tigut
va mnam o mhetor ruk ko rkieng alo mhe ruk e Taira va e Saidon kat.
9-10 To o yayor vang ruk mnam mar ngta mo pet kmursie ngok kim e
Yesus kmehang ko en nam kaeharom o mia kavurgem pum ngaro yor.
Ngama sovet kmotarhik ngok kim kais ko ngam re kam gia klung mnam
hak. He ekam tok, e Yesus ta reng kalngunes kam kol a langail tang, nang
en kam sir kun mnam, matok ngara karkar mang. 11 Vanang o kool ruk
ngat viging o mia, ngama vokom e Yesus to le gia tubulkek ku penharom
he kvui te, "Her E Nut Khal to yin arhe." 12 Vanangko e Yesus tkaen a re
lserppak ngang ngar kam hagam mar kam lua polger o rhek mang en
enang tok.

E Yesus Ta Mon Karo Aposel Ruk Loktiek Hori Orom Alomin
(Mt 10.1-4; Lk 6.12-16)

13 To koknaik e Yesus ta grap ngoguon kim ke vul langto ka ngaiting.
Ko tok ta vaeng o mia ruk en mruo tmur ktua svil mang ngar. To ngat
ngan vgum he kaikkiem. 14-15 He enang tok, e Yesus ta plam a valngan
to a gunngar ormar ruk loktiek hori orom alomin he kilegem mar te, "O
Aposel." Ta plam mar tok, mar kmikkiem va en kam meng ngar kam
polger karo rhek ngang o mia mang E Nut. Va tkaenserpgam mar kmus
kar o kool kam kerer mar orom ka serppak mruo. 16 Mar ruk endri:
e Saimon, endo e Yesus ta kilegem te, e Pita, 17 e Sebedi klo hal ruk e
Yems kar knopia e Yoanes, ennginduk e Yesus ta kilegem min tgus orom o
Hibru nga re mruo te, e Boanerges. Vanang kam hortgem ngina munik to
endo ka pun ta vle te, "Alo Krovger." 18 Va e Andru, e Pilip, e Bartalomius,
e Matyu, e Tomas, e Yems to e Alpias khal, e Tadius, va e Saimon to ta
vle mnam a valngan to mkor o Selot, endruk ngma mon mar kat te, o
Kananea. 19 Va e Yudas to nkong mIskariot kat, endo thortgi mang e
Yesus kmel ko maktiegom o kermia.

O Yuda Ngat Mon E Seten Orom E Yesus He Kerrereng E Nunu A Totur Orom Ngaro Rhek Ruk Tok

E Yesus Kar E Beelsebul
(Mt 12.22-32; Lk 11.14-23; 12.10)

20 To e Yesus ther kat kaeknik ngok mrek va o mia vang ngat sovet kam
gun kam mopatap ngok kim, mar kam ngae kais ko en ta svil kmemik va
tlo ktuis kat e. 21 To e Yesus ka valngan msim ngata ngnek mang tok, to
kle khavae mang te, "Ka mrang tpis kim." Ngat havae tok, to ngta hop he
kngae kam kapom, mar kam nho mang.
22 Ngata ngae vop, va o pattermia kmo pos ruk ngat otootpum mar
kuon mYerusalem ngata vle ko tok mGalili kat. Ngat re te, "O-o, o kool
ngalaip to e Beelsebul ka serppak ta ti arhe a mhel to enda nma kemmeng
kam paeim o mia he kerer karo valngneik mruo ruk o kool orom ti."

23 Ngat re tok, to e Yesus ta vaeng ngar kmaol ngok kim to le ktootkinre
ngang ngar mang en mruo te, “Nngia orom e Seten, ko en tis kam kerer
karo valngneik mruo kat gi? O-o, nove ko 24-25 enangthe a rengmat i o a
valngan tang ko a serpgar npa mommenik he mur kaus kar mar mruo
va kmopet kmar mruo, va a rengmat i o valngan to endo ka serppak tlo
kais kam vle lhok e! 26 E Seten ta vle gi enang tok kat, ko enangthe e
Seten npa hop he kaus kar karo valngneik mruo ruk o kool he kmommen
mar va ka serppak tlo kais kam vle lhok kat e. Nove, ka serppak ketasuo
kam nop he. 27 Vanang dok, kua vle enang ti te, enangthe a mhel to a
serpgar nap kaelel mo kim mang he ktoot mang ka rek va kakro tgoluk,
va nong a mhel tang tkais kam pis kam vretik mkor e. Vanang enangthe
kaela ngang ko yok ko ka serppak tho laut kir kim endo a serpgar nap
pis kaussiem a mhel to a serpgar, to endo yek, kaela to endo arhe tmi
kut kais hak kam veret kakro tgoluk mkor. 28 Ii, he ekam tok, kua
havaeng nguk te, E Nut ner mia lol o mia ngaro kerkeknen tgus patgiang
ngaiting he kikiangae mang ngar hak. Va si ngaro kerkeknen ruk kam
kerrereng E Nut kat va nera lol patgiang ngaiting he kikiangae mang
ngar. 29 Vanangko ner ho lo kais hak kam lol ngaro kerkeknen ruk kam
kerrereng E Nunu A Totur patgiang ngaiting he kikiangae mang ngar hak
e. Ko E Nut ner mia mon mar orom ngaro kerkeknen ruk endruk, he
ngaro kerkeknen nga vnek nera vle ngnik ngnik kuo mang ngar hak.”
30 E Yesus tkoripang ngar tok, ekam ko ngata kerrereng en te, “Nma
kemmeng a koot langto ka serppak kam paeim o mia orom.”

Endruk E Yesus Ta Kvam Mar Te, Ka Valngan Mruo Ormar
(Mt 12.46-50; Lk 8.19-21)

31-32 To e Yesus knan kar kaornopeik ngat kaol te, kam pis mang. Ngat
pis ksir ku mnok to kmeng o mia kam vaik kun ma rek kam vaeng. To
langto mnam a mumu to ngat korosang kairkleim e Yesus kun mnam a
rek to endo, thavaeng te, “Vae, inan kar ingornopeik [va ingoretmeik]
ngta sir ku mnok he ka mngan mang in.”
33 Va e Yesus tkoripang te, “Erie mar ruk koornek va koornopeik ormar
e?”
34 Ta mngan tok, to kalo keik ngint kaem o mia ruk ngat korosang
kairkleim ko tok, to ta kle krere va ka kvam mar te, “Mu vokom endri
na, ko her mar ri arhe koornek va koornopeik ha. 35 Ii, ngta vle tok, ko
erieto nam kaikkiem E Titou ka svil, her en lsir arhe nguaka kvam te,
konopia va koetem va konan orom.”

4

A Koka To Mang A Mhel To Ta Ngamngam A Ho Karo Khek
(Mt 13.1-9; Lk 8.4-8)

1 To e Yesus ta kta ngae kat he kaelha kam patter o mia ko vanam a
ngaenker ka ngaiting. Va a mumu alautar ta sovet kam mopet kam gun
kairkleim kais ko ta ring ngaekam ekam mnam a langail langto kuo kia
ngaenker. To tkar kun mnam he korsang ko tok, nang ka mnang o mia
tgus ko ngata sisir ko vanam a ngaenker ogun paat. 2 Ko tok ta patter
mar mang o tgoluk kavurgem ko tgia koka ngang ngar. Ta koka ngang
ngar orom karo rhek ruk endri te, 3 “Mu smia ngnek na! Mnam a kolkha
langto a mhel tkaelha kngamngam a ho karo khek kun mnam ka loot.
4 Ta ngamngam mar kngae, va akuruk ngata vuvuut ko ekam a ngaelaut.

To o iningol ruk kuon mail ngat pis kokorong ngar he krum kim mar hak.
5 Va akuruk ngta vuvuut kun pgegom o krek ko a vur mmie ge. To ngta
mamarer kam pagis ekam ko a mmie ta rara. 6 Ngata pagis ka vle gi nong
ke laut e, ekam ko ngata viging a kolkha ka koppetmok to a koppetmok to
endo tgi ktim mar to ngat her gi vuvui he kmamarer kam vuvuut ekam
ko ngaro kmen ngata puung kim o krek. 7 Va akuruk ngta vuvuut kun
pgegom o ngaergot ruk o kosmur. To o kosmur ngta lalaut, hop kim mar
kvuvuem mar to her gia komor kmar. He enang tok, a ho karo khek ruk
endruk ngat lo kaehi e. 8 Vanang akuruk ngta vuvuut ko mnam a mmie to
a yar, to kpupus he klalaut to kaehi. Akuruk mnam mar ngakro maineik
ruk ngam kaehi ngta ngamngam va ngta ngamngam ge, va akuruk vat
mnam mar ngakro maineik ruk ngam kaehi ngam vrua ngamngam kais
tok va akuruk vat mnam mar ngakro maineik ruk ngam kaehi ngam
vrua ngamngam kat ge."

9 E Yesus ta koka tok knop, to kre te, "Muk ruk muta vongnek kim dok,
mgua sim kael rela ekam kuaro rhek ri kam sim kut kaikkiem mar."

O Koka Nga Ngaeha Ka Pun
(Mt 13.10-17; Lk 8.9-10)

10 To koknaik, ko e Yesus te ka vle en tuk, o aposel va kalngunes ruk
ngata ngan karo rhek ko ta koka ormar, ngata mnganang e Yesus kam
halger o rhek ruk mang te, kman ko nma koka ngang o mia. 11 Va ta
reng ngar te, "Tennik kam ngae kais mang tete, E Nut nama tuvgom karo
papat ruk mang ka tavgo ko kim o mia. Vanangko tete, ta polger o rhek
mang ngang nguk kam khenam ka tavgo to endo ma mmok, ko ther mi
pis ko kim mularo kerok, he ta komor muk he. Va her muk ruk arhe mut
mia vokom kam mnor mang. Vanang o mia ruk E Nut ka tavgo tlo komor
mar vop, her endruk kom gia koka ngang ngar arhe. 12 Kom gia koka
ngang ngar enang tok, he nang a propet langto karo rhek kmel mit ko ta
ktar kpavap mang o mia ruk endruk kam havae mang ngar te,

> 'Ngam gia vokom E Nut ka tavgo orom o gi pkor, he kaennegiang. Va
> ngam sia ngnek ka ngnek mang kat, vanang kle gi kael rela petgim
> ge. Vanangko enangthe ngap lo kael rela petgim tok, va ngap
> kaitgung ngaro kerkeknen, va E Nut napa lol patgiang ngaiting he
> kikiangae mang ngar hak.' "

E Yesus Ta Halger A Koka To Mang A Ho Karo Khek Ka Pun
(Mt 13.18-23; Lk 8.11-15)

13 To e Yesus tle kreng kalngunes te, "Po, te mut lua mmok mang a koka
to enda kat gi? Enangthe mgua lua mmok mang a koka ta, va mguera
mmok mang o koka akuruk nngia e? 14 A mhel to ta ngamngam a ho
karo khek ta vle enang a mhel to nma polger E Nut karo rhek mang ka
tavgo ngang o mia. 15 Va o mia ruk ngma ngan o rhek ruk mang E Nut
ka tavgo, vanang lo sim ktua ngangam kmar mang ngar, ngta vle enang
a ho karo khek ruk ngta vuvuut ko ekam a ngaelaut. Ko ngma ngan o
rhek ruk mang E Nut ka tavgo, vanang e Seten nam her gi kat pis ge, gi
veveret o rhek ruk E Nut ta ktar kngam mar ngkun mnam ngaro vurkul
petgim mar kam rum kim mar hak. 16 Va o mia ruk ngma ngan E Nut karo
rhek he kmarer kam kpom mar kun mnam ngaro vurkul he ksirei mang
ngar va kngatkal mang ngar ngatngae, endri ngta vle enang a ho karo
khek ruk ngta vuut kun pgegom o gi krek. 17 Ngta vle tok, ekam ko E Nut

karo rhek ngat gia puung ngaro vurkul, ko ngam gi vur matnge vgum o
vnek nong ke laut he kor mnam mar mang E Nut ge, orom ngaro gi pkor.
Vanangko mnam o kolkhek ruk o mia ri ngta viging a koppetmok vgum E
Nut karo rhek ruk endruk ko ngarlenar ngata kol a regesal mang ngar, a
koppetmok to endo nam gi ktim mar he khos kim ngaro papat ruk kmor
mnam mar mang E Nut to o papat ruk endruk ngam her gi kat nop hak
kun mnam mar. 18-19 Vanang o mia akuruk yok ngama ngan E Nut karo
rhek. Endri ngta vle enang a ho karo khek ruk ngta vuut kun pgegom o
ngaergot ruk o kosmur vat. Ngta vle tok, ekam ko ngma ngan E Nut karo
rhek, vanang o papat ruk mang nga ngorsang to mo mmie ngaro vnek va
o papat ruk kam lol o vu krek ngma vaik kun mnam ngaro vurkul kat he
ka kpom mar. To o papat ri ngma hop kim E Nut karo rhek kun mnam
ngaro vurkul he kvuvuem mar to her gi komor mar, he E Nut karo rhek
ruk endruk ngam lo kaehi kun mnam mar e. 20 Vanang o mia ruk ngma
ngan E Nut karo rhek he sim ngangam kmar ka kpom mar lserppak kun
mnam ngaro vurkul ngta vle enang a ho karo khek ruk ngta vuut ko
mnam a mmie to a yar. Ngta vle tok, ekam ko E Nut karo rhek tgus ngam
mi kut kael mit kun mnam mar. He akuruk mnam mar ngaro maineik
ruk ngam kaehi ngta ngamngam va ngta ngamngam ge. Va akuruk vat
mnam mar ngakro maineik ruk ngam kaehi ngam vrua ngamngam kais
tok. Va akuruk vat mnam mar ngakro maineik ruk ngam kaehi ngam
vrua ngamngam kat ge."

E Yesus Ta Koka Mang E Nut Ka Tavgo To Nma Komor O Mia

A Koka To Mang A Paei To Nma Vle Kam Mmok Kim O Mia
(Lk 8.16-18)

21 To e Yesus ta kta koka kat mang o papat ruk mkor E Nut ka tavgo
to o mia ngma vaik ku meorom te, "Mum lua giem a paei he tuvgom
ku meorom a plo e, i o ku meorom a hep kat e. Nove! Mum kle va
kaendavloum a rek ko pgeik msim he kgiem, en kam mmok kim o mia
ngola? 22 He kmikkiem enang tok, o papat ruk mang E Nut ka tavgo ko
ngta tvok kim o mia tennik, E Nut ta kaendavloum a mmie enang tok
kat he ka khenam mar ma mmok tete kat he. Ii, tesgun E Nut ta tokim o
papat ruk endruk mang ka tavgo kim o mia, vanang tete ta kle khalgerik
he kaelik ma mmok he." 23 E Yesus ta koka tok knop to le kre te, "Muk
ruk muta vongnek kim dok, mgua sim kael rela ekam kuaro rhek ri kam
sim kut kaikkiem mar."
24 Tre tok, to ta trong orom karo rhek ruk endri te, "Mgua sim kor
mnam muk mang kuaro rhek ruk muta ngannik ko E Nut ner kaekon
kmen a mmok ngang nguk kmis mang mularo svil ruk muk mruo mut
kor mnam muk mang ngar kais tok. Va ner kle ho gia kaen a mmok ngang
nguk malpgem a mmok to endo gi. 25 Mare! E Nut ner kaekon kmen a
mmok ngang nguk tok, ekam ko endo ta kpom E Nut karo rhek he ngat
kael mit kun mnam, E Nut ner kle ho gia sovet kam kat kaen karo rhek
akuruk mnam kat. Vanang endo tlo smia kpom E Nut ke re ke vur vgon
ngang ko ke sie, he en kmel mit kun mnam, va si ke re ke vur vgon ko ta
kpom kun mnam, va E Nut ner kle ho gia vret mkor kpetgim hak."

A Koka To Mang A Ho Karo Khek Ruk Ngat Mur Laut Ngpang Ngar Mruo

26 To e Yesus ta kta koka kat te, "A mhel langto tngamngam a ho karo
khek kun mnam ka loot knop to kngae. 27 Nam konit mo segain va khop

mo ruteik tgus nang a ho karo khek ngat mur kokohir he kpupus ngpang
ngar mruo ko he. Va a mhel to enda tlua paptang ngar ko ngat kokohir he
kpupus kngae nngia enang tok e. 28 Tlua paptang tok, ko a mmie mruo
nam mur kaenserpgam a ho karo khek he ngta ktar kam papaam ngo
kerok. To koknaik a loot ther kael hingrip to ho koknaik hak a loot tho
gia tettek he. 29 A loot na tettek knop, to a mmie kteit na mamarer kngae
kam lluol mnam ko o tgoluk ngat hera volvol he. Ii, E Nut ka tavgo to nma
komor o mia ta vle her gi enang tok kat."

A Koka To Mang A Ho To A Mastat Ka Khek To Ke Ho Mi Laut Hak
(Mt 13.31-32, 34-35; Lk 13.18-19)

30 To e Yesus tkat koka kat te, "E Nut ka tavgo ta vle nngia? Ani koka to
tkais he dok kam keknen orom mang E Nut ka tavgo? 31 E Nut ka tavgo
ta vle enang ko a mhel ta kol a ho to a mastat ka khek ko ke ho mi laut
hak mang o tgoluk tgus ngo khek ruk ngma kap kun mo luteik. 32 Ta pus
he klaut kngae kael en a ho orom karo khator ruk laol he khop kir kim
klenar tgus kun mnam a loot kais mang o iningol ruk kuo kia gan kmaol
kpis kngam ngainirik ko vgum ka ngoumi."
33-34 E Yesus tpatter mar kun ma langail tok, kmikkiem ngaro papat ko
ngate ktua kais tok. Nam lua rere lsir ngang ngar kmel karo rhek ngaro
pneik ma mmok kam patter mar tok e. Nove, nam kle gia polger E Nut
karo rhek orom o gi koka kavurgem tuk enang endruk. Vanang koknaik
ko gi kalngunes tuk, nam kle khalger ngaro pneik tgus ma mmok ngang
ngar.

E Yesus Ta Kser A Kalivurvur Ko Tkaenpgam A Ngaenker
(Mt 8.23-27; Lk 8.22-25)

35-36 Tie mavlemas mnam a kolkha to endo, e Yesus tkorsang kun ma
langail vop he kreng kalngunes te, "Mu somor he, ngor poe kenker
a ngaenker ta ogut pa ngaiting tigut vat." To ngata parem a mumu
ko pa ngaenker ogun paat he kar mnam a langail to e Yesus tkorsang
kun mnam he ngta poe orom. Va o mia akuruk ngata poe ka knaek
orom ngartaro laktok kat kmikkiem mar. 37 Ngta poe kngae, va vgum a
kalivurvur ko tpis he kaenpgam a ngaenker. Va o vlung ngta sovet kam
klung engnang a langail he karir nkun mnam va ta re kam vallum hak.
38 Nangko e Yesus tonit kuo ma klui kun ma langail ka plangail, nang lua
paptang. To kalngunes ngata votgem he ka mnganang te, "Pattermia, yi
lua papat mang ngor gi, ko ngot re kam vvuo?"
39 To e Yesus thop to her gia re lserppak kam kser a ngausgi to khagam
o vlung kam re te, "Rurruom he vur vle!" Tgia re tok, to a kalivurvur ther
mi nop hak va o vlung ngat ngae her gi rurruom ngatngae.
40-41 Kalngunes ngata vokom tok, to ngaro nunu ngat ho mi kut parem
ngaro mit hak kim, he ngta mo mnganang ngar mruo te, "Hai-e! Ani
mhel langta ti e, ko si a ngausgi va a ngaenker va nginta ngan vgum kat?"
To e Yesus thera kner mar te, "Kman ko muta gor? Mutlo kor mnam muk
mang dok vop?"

5

E Yesus Ta Kerer A Koot Kun Mnam A Mhel Langto
(Mt 8.28-34; Lk 8.26-39)

1 To e Yesus mar ngata poe to kngae kpis ko mnam a mhe to mkor
lGerasa ogut pa ngaenker ka ngaiting tigut. 2 Va e Yesus ta prik ngok paat,

va vgum a mhel to o kool ruk nong lyar ngtim he kviging ko tpis mang ko
tottek kun mnam o nhotor ruk mkor o yoror. 3 A mhel to endo nam her gi
konit ko mnam o nhotor ruk mkor o yoror ko tok, ko nong a mhel tang ka
serppak tkat kais mang kam kta kaussiem kat e. Va si kmussiem orom o
sen va o sen ngat lo is mang kat e. 4 Ko tesgun o mia ngam kaussiem kalo
ktiek va kalo nhar orom o sen va en nam gi kat kaur mang o sen kokohirik
gi he kngorpok kat. He enang tok, nong a mhel tang ka serppak tkais kam
hagam e. 5 Mo segain va mo kolkhek tgus nma punpa ko mnam o nhotor
ruk mkor o yoror va ko po turvek he mur kaerergat orom o mandrap ngo
kaenatok.
6 Tvokom e Yesus ko ta sir vur hagenmok mang to her gia sap pis ksir
ko kim to ktubulkek ku penharom.
7-9 To e Yesus ta ktar ka mnganang te, “Ila munik erieto?”
Va a koot langto kun mnam tkoripang te, “Ngua munik ‘e Ngaomevek’
ko mor o kool ruk a ngaomevek to orom mor ngot viging a mhel to enda.”
E Yesus ta ngnek tok, to thera reng a koot to endo te, “Mu ottek kun
mnam a mhel to enda.”
Ngta ngnek ko e Yesus ta reng ngar tok, to a koot ta rere klik hak he
kreng e Yesus te, “Yesus, Yin E Nut To Tho Mi Laut Hak Khal to yin. He
mor o kool ngot lua mtom yin kam pis ktoop kmor mo e. Ngot kaurur
kmin te, yin kmel ila tnangal ngang ngor ko pum E Nut kalo keik te, yin
kmor kmen a kapnes ngang ngor he kering ngor.”
10-13 Vanang ko tok rkieng ngar, o morek nga murgun ngta hohek kuon
kia hogun ko rkieng a veik ka ngaiting. Va a ngaenker ta vle ku pa veik ka
pun. To o kool tgus ngat le kaum kaurur kim e Yesus te, “Ngior kam kerer
mor ngok po turvek petgim a mmie ka mhe to enda e, vanang ngiak kle
kmeng ngor kam viging o morek ruk endruk ho.” Ngata re tok, to e Yesus
ta ngatkal ormar. To o kool ngat her kottek mnam a mhel to endo, nang
kle kviging o morek. Ngata viging ngar, va vgum o morek tgus ruk ngat is
mang te, 2,000 ko ngat her gia kolaspa kam sap ngpirik ekam a veik kam
ngae kpis kvuvvuo kun mnam a ngaenker kyayor tgus ngmeang.
14 To o toot kmo morek ngta ngorpok ngok mnam a rengmat ka pun
va o rengmat tgus ruk ko rkieng a mhe to endo, he kvaik kottek mnam
mar kam havae kngae mang he. To o mia ngta veet kam vokong anito
tpis. 15 Ngta pis ko kim e Yesus va vokom a mhel to a ngaomevek to orom
o kool ngat viging tesgun ko tsim kut egen he korsang ko tmi ya he, va
tsim kta papat kat. Ngat vokom ka mnor mang, to ngate ksei kam gor
hak. 16 To o toot kmo morek, endruk ngat mi vokom ko e Yesus ta kerer
o kool kun mnam a mhel to endo, ngat kaelha kam havaeng o mia mang
e Yesus ko teharom tok va si mang o morek kat ko ngat yayor tgus tok.
17 To o mia ngat kaelha kmurur kim e Yesus, en kmehenok petgim mar
ko mnam ngarta mmie ka mhe to endo.
18 To e Yesus ta ngnek mkor mar va re kar kun ma langail te, en kam
hera ngae, va a mhel to endo e Yesus teharom pum o kool, tkaurur kim
te, en kmikkiem, 19 vanang e Yesus tlua svil e. Thagam te, “Ngiak kaeknik
ngok mnam ila rengmat he khavaeng ilenar mang E Nut ko ta mrung yin
he ka srim yin pum o kool ruk endruk.” 20 To a mhel to endo ta vaik kottek
kun mnam o rengmat ruk ngma mon mar te, O Rengmat Ruk Loktiek he
kaelha khavae mang o reha laol tgus ruk e Yesus teharom mar ngang. Va
o mia ruk ngta ngan karo rhek ngat sei kam sor kim mar.

E Yesus Ta Hover E Yairus Ka Kvek Ko Tyor Va Kaeharom A Vlom Langto Pum Ka Yor To A Vaeip

(Mt 9.18-26; Lk 8.40-56)

21 To e Yesus mar ngata kta poe kmeknik ngkun kut pa ngaenker ka
ngaiting tigut kat, to a mumu alautar ngata kta kaum ko kim kairkleim
ko tok pa ngaenker ogun paat kat. 22 Ko tok, a taip langto ka munik e
Yairus ta vle kat. En nma nho mang o Yuda ngarta rek langto kam rere
mnam. Ta vokong e Yesus to kaol ngok kim ktubulkek ku penharom 23 he
kaurur kim te, "O-kola-o, ko kvek te sei kam yayor he kre kam yor he. He
aol ikkiem dok ngogu mrek he ehang, en kam kta ya he ka vle kat." 24 To
e Yesus ta ngan vgum to her kaikkiem. Va a mumu alautar ngata sovet
kam puung mang he kaikkiem kat.

25 Vanang a vlom to orom ka yor to a vaeip ta vle ko tok kun mnam
a mumu to kat. Ta vle orom ka yor to endo kais mang o pnes loktiek
hori orom alomin. 26 Ta vle vgum o mia kavurgem ko ngat si kaegom
kmeharom en pum ka yor to endo, vanang ngat lo is e. Va en tkoham karo
krek tgus mang ngar va te lua ya e. Nove, ka yor ta kle va ho kserppak
mang mo kolkhek tgus. 27-28 To a vlom to endo tre gia ngnek mang e Yesus
to hera pis gia vaik mnam a mumu ekam ko ta pat kun mnam en mruo
te, "Enangthe ngua re gi vur kaehang si ka yet ke gi gu mko gi, va ngor
gia ya ge!" To ther gia knaek ekam e Yesus kpis to tkaehang. 29 A gi hi to
tkaehang ka yet, va te, ka yor ther gi nop ngatngae! Va ta mrua ngan ka
vok kat ko ther ho ya hak, ko ka yor ther gi nop ngatngae.

30 Va a gi hi to a vlom ta tkaehang e Yesus karo it, e Yesus ta ngan ka vok
kat ko ka serppak to nam kaeharom o mia orom tparem. Ta ngan tok, to
hera hortgi ngok kim a mumu he ka mnganang ngar te, "Ngola, erieto
tehang kuaro it?"

31 To kalngunes ngat koripang te, "Ya vokom ko la mhel vang ta te vua
mopet ngte kim in, va ya mngan kam mngan gi te, erieto tehang in?"

32 Va tar e Yesus ta petela vop kam ring endo tehang, 33 to a vlom to
endo ther mrua ngan ka vok mruo enang tok, to kle kaelha kam gor va
kakhi kim e Yesus. To ther kaol kpis ktubulkek ku penharom to khavaeng
mang en mruo lmien te, en lsir arhe endo tehang tok. 34 To e Yesus thera
reng te, "Kolkheng, yi her ya he, ekam ko ya kor mnam yin mang dok. He
ekam tok, ngiak ngae he ka vle orom a vrek longeik ko ila vok ther ho ya
he."

35 E Yesus ta rere vop va o mia akuruk ngat ottek ko mnam a taip to e
Yairus ka rek he kpis ko kim e Yairus. Ngat pis her gia havaeng e Yairus
te, "O-o, Yairus, ikvek tyor he, ngior kam kat kaelreha ngang a pattermia
ta kat e, ngia her gi kor ko he."

36 Vanangko e Yesus ther kaennegiang ngaro rhek ruk endruk, nang le
ktua reng e Yairus ge te, "Ngiak or kam gor e, ngia kle va gi kut kor mnam
yin mang dok ge."

37 To e Yesus tkaikkiem e Yairus he lo kta tting orom a mhel tang kat, en
kmikkiem klapsa kngae e, gi e Pita va e Yems kar knopia e Yoanes. 38 Ngat
ngae to kpis ko mnam e Yairus ka rek, va e Yesus ta vokom a mumu ko
ngat kael a halum ko ngat kaee kuon mail he mur kaim mar mruo mang
a kalyie to endo. 39 Ta pis kvaik to kreng ngar te, "Kman ko mut ngae vu
kaee enang tok? Ko a kalyie to enda tlua vle enang a mi yor e. Tgia vle

enang a kalyie to tgi onit ko ner kta hop kat.” 40 Ta re tok, va o mia ngat
le gia kol a klel orom.
To e Yesus thavaeng o mia kmottek ngogu mnok, nang hera vaeng a
vlom sie kteit kar knan va kalngunes mruo ruk korlotge, to ngat hera
vavaik ngok mnam a taban to ngat ngangater a yor he ta kru mnam.
41 Tpis to hera kpom a yor ka ktiek he khover va kreng orom ka re mruo
te, “Talita koum.” A re ta ka pun ta vle te, “Ke vlom sie, kua reng in te, hop
he.” 42 Ta re tok, to a vlom sie to endo ther gia hop ngatngae to kngongae.
To mar ruk ngta vle ko tok ngta vokom a ngaeha to endo, to her ngae
gia nganga kim. (Ko a vlom sie to enda karo pnes ngat is te, aktiek hori
orom alomin.) 43 Vanangko e Yesus tle ktua sopong ngar lserppak hak
kam hagam mar kam lua havaeng a mhel tang mang ka ngaeha to endo.
To thera reng ngar kam klang a vlom to endo mlol, en kmemik.

6

lNasaret Ngat Likim E Yesus
(Mt 13.53-58; Lk 4.16-30)

1 E Yesus teharom tok, to hera parem a mhe to endo he kngae ngok
mnam ka rengmat ka pun mruo. Va kalngunes ngat kaikkiem kat. 2 To
a Sabat ta pis to e Yesus ther kaelha kam patter o mia kun mnam o Yuda
ngarta rek to kam rere mnam. Va o mia ruk ngata vongnek kim ngate sei
kmit ngaongtok kim karo rhek hak he le kaelha kam mo mnganang ngar
mruo pum te, “Ngola, a mhel to enda tem anito ko tkol karo vu papat ruk
laol nngia? He nam kaeharom o reha ri lvu laol nngia? 3 Te gi endo nma
ngamrektor ta ngola? Va te, e Maria khal va kaornopeik ruk e Yems, e
Yosep, e Yudas va e Saimon kat ngola? Va kaorotmeik gi endri mo kmor
kat ngola?” Ngta mamngan pum e Yesus tok, to ngat kaelha kmelat.
4 To e Yesus tgia reng ngar te, “O mia ngma totu pum a propet to a
hirtek, vanang endo a pgirmia ngam lua totu pum e, ko a propet to a
pgirmia nma rere kar karo valngneik mruo va karo usiel mruo ruk kun
mnam karo rengmat ngo pneik mruo va ka valngan mruo ngam lua ngan
vgum e.”
5-6 Va e Yesus te sei kam sor kmar ekam ko ngat lo kor mnam mar mang
en tok. He ekam tok, tho lo is hak kmeharom o reha ruk lserpgue ko
mnam ka rengmat ka pun to endo e. Vanangko ther gi kaehang o mia
lgititge kmeharom mar pum ngaro yayor. He ekam tok, e Yesus tngae
parem mar ko tok to kle kaelha kvaik kottek kun mnam o rengmat ngaro
maksien he kaelha kpatter o mia.

E Yesus Ta Meng Karo Aposel Ruk Loktiek Hori Orom Alomin Kmeha
(Mt 10.1, 5-15; Lk 9.1-6)

7 To mnam a kolkha langto e Yesus ta kaum karo aposel ruk loktiek
hori orom alomin ko kim he kaen a serppak mnam mar, mar kam kerer
o kool ko ta re kmelha kam memeng ngar alomin alomin kmeha. 8-9 To ta
reng ngar te, “Mguak or kmeha kim a tomhel tang hak ko mguak ngae.
Vanang mang a gi kop va o nharok ngaro vanvan tuk, mut kais kmeha
kmar. Vanang mang o ol va o ngaelpas va o krek ruk kmelik kun mnam
mularo psang ruk muma kleng mularo vgondik orom mar va o varkie
akor, mguak or kmeha kim mar kat e.” 10 To ther kta reng ngar kat te,
“Mguak ngae, va mguak pis mnam a ni rengmat to he kvaik mnam a rek
tang, ko a rek kteit nak ngatkal ekmuk. He mguaka vle ko kim endo arhe

kais ko mguak parem a rengmat to endo. Nang mguak or kam prik ka
prik mnam o gi vrong rektor akuruk e. 11 Vanang enangthe o mia nga
lua ngatkal ekam muk kam vle ko kmar, i o enangthe nga kael rela kim
muk, va mguak kaureik he kngetmmie ko vgum ngaro rektor kam rpem
a mmie ka ngaor to ta vat engnang mularo nharok kam khenam ngang
ngar te, mut hera tu kam pis ko kmar orom E Nut karo rhek, he E Nut ner
kael a mgu ngang ngar koknaik. Mguak kaeharom tok, to klapsam nga
rengmat to endo ge."
12 E Yesus ta rere tok knop, to kalngunes ngat her kaelha kam parahi
kam hahavaeng o mia te, ngak kaitgung ngaro kerkeknen he kor mnam
mar mang E Nut. 13 Va o mia kavurgem ruk ngat yayor va kalngunes
ngat koror mar orom a ku kat he ngata kta yaya kat. Va ngata kerer o
kool kavurgem kun mnam mar kat.

E Yoanes To Nma Parrum O Mia Ngta Ptum Ka Ngoro
(Mt 14.1-12; Lk 9.7-9)

14 To lRom ngalaip kalkayie langto ka munik e Herot, endo ta mrua
kansgum en mruo kam mrua mon en mruo te, en a Taven, ta ngnek mang
e Yesus karo reha ruk nam kaeharom mar ko maktiegom karo aposel ruk
tok, ko e Yesus ka munik tngae ho klaut hak vgum mar. Ko o mia akuruk
ngat kaelha kam havae ma mmok mang e Yesus te, "En e Yoanes to nama
parrum o mia, he en nam kaeharom o reha ruk endri lserpgue vgum ka
serppak to tkol ko thop petgim ka nnak."
15 Gi akuruk ngate ktua havae mang te, "En e Elaisa."
Nang akuruk yok vat ngta havae mang te, "En a propet enang tang
mnam endruk tennik."
16 Vanang e Herot ta ngan ko o mia ngta mon E Yesus te, en e Yoanes to
nama parrum o mia, to en kat ther le mrua havae mang e Yesus tok kat
kam mrua havae te, "E Yoanes to ko en a volou mang tesgun, o mia kam
ptum ka ngoro kngam a yoror, nok her en ta kat arhe, ko nok tkat hop
petgim ka nnak vor!"
17 E Herot tpat tok, ko tiok, her en mruo to ten a volou mang e Yoanes,
o mia kam kapom he kaussiem to le kaenpasiker kun ma hengor. Ii,
e Herot ten a volou mang e Yoanes tok, ko tiok e Yoanes nama kser e
Herot mang ktavlom to e Herodias. Ko tesgun e Herodias ta vle te, e
Herot knopia to e Pilip ktavlom, nang e Herot ta vret e Herodias mkor
knopia to kle klei orom, en kam vle te, ktavlom mruo. 18 He ekam tok,
e Yoanes nma palsie kim e Herot mang ka kerkeknen to endo tok kam
havaeng te, "Nguaro pos ngat lua ngatkal mang in kam lei orom inan tok
e." 19 He ekam tok, e Herodias nma vrek kiin ngang e Yoanes he ksei kam
svil kmim kngam a yoror. Ii, nma svil kmim e Yoanes kngam a yoror,
vanangko tlo is, 20 ekam ko katngokol e Herot nma ruokar kim e Yoanes
he mrua koon mang ko ta mnor mang e Yoanes karo keknen ko e Yoanes
nam sim kut kaikkiem E Nut karo rhek va ko nma totu pum E Nut kat.
Vanang mnam o kolkhek ruk e Yoanes nma vle kun pa hengor, e Yoanes
nma patter e Herot, va e Herot ka vrek nam sia kervavle pum karo rhek,
vanangko nma sirei kam ngan mar ge.
21 E Herot nma koon mang kam ngae, to mnam a kolkha langto e
Herodias ka papat tpis kim ko e Herot ta kunngir kim kalmialaol mruo
va kalngunes ruk ngma kar va tomten ngalmialaol va lGalili ngalmialaol
kat. Ta kunngir kim mar kam pat mang a kolkha to knan tkol mnam.

Ko mnam a kolkha to endo 22 e Herot mar ngat korosang kaemik to e
Herodias ka kvek ta vaik he kaerep ko pum ngaro kerok. Tkaerep knop,
to e Herot kar karo mia ngat ngae sei kam sirei mang hak.

Ngta sirei mang to a taven to e Herot treng a vlom sie to endo te, “Ani
tomhel lang ko ngiaka mnganang dok mang, va ngor gi kaen ngang in.”
23 Ta havae tok, to kael ka tnangal ngang lsir he kmon a tomhel langto
kmenserpgam ka tnangal to endo ko treng te, “Ani tomhel lang ko ngia
mnganang dok mang, va ngor gi kaen ngang in. Si o tgoluk ruk ngota nho
mang ngar kais mang nga mhe va dok ngora tting mang ila mngan mang
ngar ge.”

24 A vlom sie ta ngnek tok, to le kparem e Herot he kpis ngok kim knan
to ka mnganang te, “Anito nguaka mnganang mang?”

To endo yek, knan ta havaeng te, “E Yoanes to nma parrum o mia, kua
svil mar kam ptum ka ngoro.”

25 To a vlom sie ta parem knan he kmarer kmeknik ngok kim e Herot
to kreng te, “ E Yoanes to nma parrum o mia, kua svil yin kam ptum ka
ngoro gi tete ta he kael ka lpek kun mnam a plo kmen ngang dok.”

26 A taven to endo ta ngan ka mngan tok, to te sei kam kosnok
kun mnam en mruo. Vanangko ekam ko ther mon a tomhel langto
kmenserpagam ka tnangal ko pum klenar ngaro kerok, tlo kais hak kam
kser a vlom sie to endo ka mngan e. 27 To ther kaengu ngang langto
mnam endruk ngma kar va tomten ngatngae en kam ngae ka ptum e
Yoanes ka ngoro to kaeknik orom. To thera ngae kun pa hengor, ta ptum
e Yoanes ka ngoro, kael kun mnam a plo 28 to kaeknik orom. Tkaeknik
orom to kpis her kaen a plo to orom e Yoanes ka lpek ngang a vlom sie
to endo to en thera lapsam ngang knan. Ii, e Yoanes ka yor thera vle tok
arhe. 29 To e Yoanes kalngunes ngat kol a re mang ko tyor tok, to ngat kle
kpis kol ka mnes to hera ngae ka me kael kun mnam a kre ka nho.

E Yesus Ta Klang A Mumu Alautar Hak (5,000) Kmo Ol
(Mt 14.13-21; Lk 9.10-17; Yn 6.1-14)

30 To o aposel ngata rum ngaro reha tgus to kaekeknik kpis ko kim
e Yesus he khavaeng mang ngaro reha tgus ruk ngat eharom mar va
ngaro rhek tgus ruk ngata patter o mia ormar kat. 31 Nang o mumu ngma
mopatap ngok kim e Yesus kam ngae kais ko e Yesus mar ngat si kaemik
va ngat lo ktis kat e. He ekam tok, e Yesus treng kalngunes te, “So mor
ngor ngae ngok ma lootpgeik na, mor kam vrua vle mor tuk kam kta kol
a serppak na.”

32 To ngat kar mnam a langail to hera poe kam ngae parem a mhe to
endo kam ngae ngok ma lootpgeik langto, mar kam vle mar tuk ko tok.
33 Vanangko o mia kavurgem ngta vokom mar he hera mnor mang ngar
to hera veet parem ngaro rengmat kaikkiem ko paat he ktar pis mnam
a mhe to e Yesus mar ngat re kam ngae mnam. 34 To e Yesus mar ngta
pis kvaar he kottek paat, va vgum a mumu alautar ko ta vle kpaneng.
Tvokom mar to ta mrung ngar ko ngta vle enang o sipsip ruk nop ngar
teit ngang ngar kam toot mang ngar. To tkaelha kam patter mar mang o
papat kavurgem.

35 Kam ngae, to a kolkha ta vaik. To e Yesus kalngunes ngat pis ngok
kim he kreng te, “Ta re kam slok he, he te va mor ri ngot gia vle mo ma
lootpgeik kat. 36 He ekam tok, ngiak meng a mumu ta he nak ngae ngok

mnam o rengmat laol va o maksien ruk ko kan mmok, mar kmenkim o
ol ngang ngar."
37 Ngata re tok, va e Yesus tkoripang ngar te, "Muk mruo mgua mrua
klang ngar mo ol ha, mar kmemik."
Va kalngunes ngta mnganang te, "Ya re mor kam ngae he krum a kre
alautar hak kmenkim o ol he ka klang ngar ngar kmemik? Tang mnam
mor nak kaeha kais mo kenho ruk aktiek hori orom korlotge kmit o krek
ruk ngat is kmenkim o ol ngang ngar."
38 To e Yesus ta mnganang ngar te, "Yu! Mularo bret ruk o gutnei ngat
is te, aner? Mu ngae he him mar na."
Ngata him mar knop to ngat gia re te, "Mor nguaro bret aktiek va alo
slang agi lomin e."
39 To e Yesus ta reng a mumu kmorsang ku ma ngaergot to tgi gnua
rer, he kaum o valngneik. 40 A mumu ta ngan vgum to akuruk ngat
korosang mnam o valngneik ruk orom o mia ruk ngat is mang o mhelom
aktiek mnam langto langto. Va akuruk ngat korosang mnam o valngneik
ruk orom o mia ruk ngat is mang alo mhelom alomin hori orom loktiek
mnam langto langto kat. 41 Ngat korosang enang tok knop, to e Yesus ta
lol o bret ruk aktiek va alo slang he ka nho ngpalmai to kanprim E Nut
mang ngar to kle kommenik to kaenik ngang kalngunes mar kmisis kim
o mia. Va ta kol alo slang kat he kaisis kim mar tgus enang tok kat. 42 To
o mia tgus ngat kaemik ngae vi tgus knop, to 43 e Yesus kalngunes ngata
kaum o bret ngo mhetor ruk e Yesus tommenik va o slang akuruk ko a
mumu ta penkim mar. Ngta kaklang o ngauret ruk loktiek hori orom
alomin ormar va ngat ngae kottep. 44 Vanang kam him gi lurokol ruk
mnam endruk tgus ko ngat emik ko tok, mar ngat kais mang te, 5,000.

E Yesus Ta Ngae Kuon Kia Ngaenker Ka Las
(Mt 14.22-33; Yn 6.15-21)

45 A gi hi to ngata gun kaemik knop, e Yesus thera tger kalngunes
kam kar mnam a langail he ngta ktar kam ngae ngogut pa ngaenker ka
ngaiting tigut ko mBetsaida, nang en ta kle ka vle ko tok kmel a mumu
ko va ngaelaut. 46 Tkael mar knop, to kle ka grap ngok kia vul langto ka
ngaiting kam ngarkie.
47 Ta vle, to a kolkha ta vaik mang, vanang a langail ther ngae he ngam
ogu ma mlin he, nang en ta vle en tuk ko paat kuon kia vul. 48 Ta nho
va kvokom mar ko ngat kaekon kim a ngausgi he sia khanang ngar kam
poe.
Tvokom mar ko ngta vle enang tok kais mo kao. To e Yesus thera ngae
kuon kia ngaenker ka las ngok kmar. Ta re kmotter mar, 49-50 vanangko
kalngunes ngta vokom ko ta ngae kuon kia ngaenker ka las enang tok, va
ngaro nunu ngat ho mi kut parem ngaro mit hak he ngta vuvui kim ko
ngta pat re te, a ngomiem to en.
A gi hi to ngta vuvui, e Yesus ta hagam mar kam reng ngar te, "Mgua
serppak, ko dok ta he. Mu or kam kta gor kat e." 51 Thavae tok, to ta
grap ngkun ma langail kar mar, va vgum a ngausgi ko ther gia rurruom.
Ngata vokom tok, to ngae gia nganga kim 52 ko ngat lo smia mmok mang
ka ngaeha ka pun, endo orom o bret, ko ngaro papat ngat gi kaendel pum
en kngam ge.

E Yesus Tkaeharom O Mia Ruk Ko mGenesaret
(Mt 14.34-36)

53 Kam ngae, to ngta poe kpis he kvaar ogut pa ngaenker ka ngaiting
tigut ko mGenesaret. 54 To ngat re kottek paat to o mia ngat re gia vokong
e Yesus ka mnor, 55 to ngta sap kparhi ogut oguon kun mnam a mhe to
endo he kaelha kam plalam o yor ruk ngta kru kun mnam ngaro hevor
he kael mar ko kim e Yesus kun mnam o ni vrong maksien ruk o mia
ngata havae te, e Yesus ta vle kun mnam mar. 56 Va mnam kero maksien,
i o o rengmat ruk lkaprik va si o mhetor tgus ruk e Yesus nma ngae
mnam mar, va o mia ngam kael endruk ngta yayor ko ma gi mhe to ngam
kaenkim o ol mnam he kaurur kim en kam gia mnang o yor, he mar kam
gi vur kaehang si ka yet ke gi gu mko ge. He enang tok, endruk tgus ruk
ngat gi vur kaehang, ngaro yor ngata nanop kuo mang ngar.

7

E Yesus Ta Rere Pum O Yuda Ngalmialaol Ngaro Keknen
(Mt 15.1-15)

1-4 O Parisiau va si o Yuda tgus ngam kaikkiem ngalmialaol ruk tennik
ngaro vrong keknen kmoror o tgoluk vop. Ii, ngma vle ti te, enangthe
o Yuda ngap kotootpum mar kun mnam a mumu to orom o vrong rhek
va nga lo kais kmemik kais ko ngaka ktar kngae na kam mrua parrum
o mgun ruk ngta ru pum mar kun mnam a mumu to endo. Va ngam
kaikkiem o keknen akuruk kat, endruk kmelel o lheik va o plo va o
tonggai va o hevor kat kam pet o mgun kuo mang ngar kat. Va si nga
keknen to kam sim kaelel singni va ngam sim kaikkiem endo kat. He nga
lo kais hak kmemik enangthe nga lua ktar sim kaelel singni na. Ngaka
ktar sim kaelel singni na, to endo yek, ngat kais kmemik.

To mnam a kolkha langto o Parisiau akuruk kar o pattermia ngat
kotootpum mar mYerusalem he kngae ngogun kim e Yesus mar. Ngata
vokom ko e Yesus kalngunes akuruk ngat gi kaemik, nang lo sim
kaikkiem o Yuda nga keknen to kam sim kaelel singni ktar mang ngar
kmemik he ngta pat re te, e Yesus kalngunes ngat mur kael mar mruo
enang tok orom o mgur ko pum E Nut kalo keik.

5 To o Parisiau kar o pattermia ruk endruk ngata vokom tok, to ka
mnganang e Yesus te, “Mor ri ngom sim kut kaikkiem ngolmialaol nga
keknen to kam smia parrur kmelel singni ktar mang ngor kmemik.
Vanang nngia orom itlengunes ko mar ngam lo smia parrur kmelel
singni ktar mang ngar kmemik tok e?”

6 Va e Yesus tkoripang ngar te, “Muk mularo naprai alomin hak! A
propet to e Aisaia te smia mien mang nguk ko ka re to ngat ittiegom mang
nguk ther mi kaottam kpis lmien ormuk ko tennik ta ktar kpavap mang
nguk te,

> ‘O mia ruk endri ngam gia gupiris kam totu pum dok orom ngaro gi
> pkor, vanang ngam lua vokom dok orom ngaro keknen e. 7 Ngam
> gi mrua ngampaei pum mar mruo kam totu pum dok tok, ko ngma
> patter o mia orom ngartaro keknen mruo ruk ngat kottek mkor
> ngalmialaol mruo ko enangthe mar kuaro rhek mruo ruk ngat
> ottek mkor dok.’

8 Ii, mum gia vle tok arhe ko mut her korim E Nut karo pos, nang kle klie
pmar orom mutaro mur keknen mruo ruk ngat kottek mkor mutlmialaol
mruo ko muma kpom mar lserppak tete.”

9 To thera reng ngar kat te, “Mum mrua kanprim muk mruo ko mut
her keyang E Nut karo mur pos ruk tok he khos kim mar kam kokomor
kim mar, he nang muk kam kle va kaikkiem mutaro keknen mruo ruk
ngat kottek mkor mutlmialaol mruo. 10 Ii, mut korim E Nut kalo pos ruk
e Moses tel min tennik ko langto thavae te, ‘Mguak totu pum muortek va
muornek’ va langto thavae te, ‘Endo nak sisieng tang mnam min, va o
mia ngak lalaem kngam a yoror.’
11 Ii, mut her hos kim alo pos ruk enngindukk vgum ko muma tting mang
o mia kam sisieng ngaornek va ngaortek orom muta mur keknen mruo,
endo ko mum kle va khavaeng o mia orom te, ‘A nngiar to a mhel ta ktar
mon E Nut mang, he kre kam nngiar ngang E Nut orom, a mhel to endo
tho lo mi kut kais hak kam kle ka vrengem kam totu pum knan i o kteit
orom ko ta svil kam smia tar min orom.’ Ii, muma tok orom alo pos ruk
enngindukk kam mon a nngiar to endo te, ‘A Koban.’ (A re to te, a Koban ka
pun ta vle te, ‘E Nut Nang.’) 12 Ii, muma hagam a mhel to enda kam sim
kut kaikkiem alo pos ruk tok ko muma tok orom min orom muta mur
keknen mruo, en kam lo smia tar kteit kar knan enang tok arhe. 13 He gi
ekam tok, muma hohos kim E Nut kalo pos ruk tok he ktatar mang ngin
orom muta mur keknen mruo to endo. He o mia akuruk ngma kolkol
ekam mula keknen mruo to endo enang tok kat arhe. Va mum ngae khos
kim E Nut karo rhek kavurgem kam kokomor kim mar enang tok vat.”

14 E Yesus ta reng ngar tok, to kta vaeng a mumu ngok kim kat he kreng
ngar te, “Muk tgus mgua smia ngangam kim muk kam mmok mang
kuaro rhek na, 15 ekam ko o mia akuruk, ngma pat te, ngara ru pum
o mgun ruk kuo mang o ol, ko ngam kaemik he kaengnam mar ogun
mnam mar, he o ol ngara kla orom mar he ngar lo kta vle la mmok ko
pum E Nut kalo keik vgum tok. Vanang nop hak! Ko o tgoluk ruk ngat
lua mmok ko pum E Nut kalo keik, her mar ruk ngam kle kottek kun
mnam a mhel ka vrek, he her o tgoluk ruk kat arhe ngama kla orom o
mia he ngam lo kta vle la mmok ko pum E Nut kalo keik ormar tok arhe.”
[16 “Muk ruk muta vongnek kim dok, mgua sim kael rela ekam kuaro
rhek ri kam sim kut kaikkiem mar.”]

17 To e Yesus ta parem a mumu ku mnok, nang kvaik ogun ma rek. To
kalngunes ngata mnganang mang ka ngothoi to endo mang o ol. 18 To e
Yesus ta reng ngar te, “Puoo, te muk kat, va mularo lpetuk ngta tok kat?
Mut lua mmok gi te, o ol ruk a mhel nma ngam mar ogun vgum, ngat
lo kais hak kam kla orom a mhel to endo he en kam vle lua mmok ko
pum E Nut kalo keik? 19 Ii, ngat lo is tok, ekam ko ngam lua kolongret
ogun mnam ka ngaung e. Nove, ngam kle gia kolongret ngogun mnam
ka vrek to kle gi kottek kat ko a mhel nam gia ppie ormar.” (He ekam e
Yesus karo rhek ruk endruk tok, e Yesus ta tting mang o gi vrong ol tgus
te, ngata mmok kmemik.)

20 To e Yesus ta kle kre kngae kat te, “Vanang o kerkeknen ruk ngam
kottek kun mnam a mhel ka ngaung, her endruk arhe ngama kla orom a
mhel to endo he nam lua vle la mmok ko pum E Nut kalo keik vgum mar
enang tok. 21 Ii, ta vle tok arhe, ko o kerkeknen ruk kun mnam a mhel
ka ngaung, her endruk arhe ngam kottek ko a mhel nam kaeharom mar.
Ii, endruk endri te: kmel o papat kmeharom o kerkeknen, kam vret o
mia, kmuruvik, kam pormia, kam kpoot mang a lei, 22 kam ring mnam
mang a vlom, kmeharom o keknen ruk kam kering o mia, kam kauyang o

mia, kam kpiem E Nut karo rhek hak, kam ring mnam mang o mia ngaro
tgoluk, kam rere pum o mia he kering ngaro mnok, va a mhel kam mrua
hover en mruo, va kam lo kor mnam en mang E Nut. 23 Ii, o kerkeknen ri
arhe kua momonik, ngama kla orom a mhel he nam lua vle la mmok ko
pum E Nut kalo keik vgum mar enang tok, ekam ko ngma vle kun mnam
a mhel ka ngaung he kottek ko nam kaeharom mar tok arhe."

A Vlom To Nong En A Yuda Tkor Mnam En Mang E Yesus
(Mt 15.21-28)

24 E Yesus treng ngar tok, to kngae parem a mhe to endo, nang kle
kngae ko mnam a mhe langto yok ko rkieng alo rengmat ruk e Taira va
e Saidon. To ta vaik kun ma rek he lua svil mang o mia kam mnor mang
ko ta vle ko e. Vanangko tlo is kam tvok 25-26 ko a vlom langto ko a koot
tviging ka kvek to ke sie tre ka ngnek mang e Yesus ko te gnua pis ko tok.
To ther gia ngae ngatngae kpis ktubulkek ku penharom he kaurur kim,
en kam kerer a koot to kun mnam ka kvek to endo. Vanang a vlom to
endo, en a vrong rhek langto mnam o Ponisia, endruk ko mnam a mmie
ka mhe to mSiria, nang nong a Yuda to en e.
27 Tkaurur kim tok, vanangko e Yesus thavaeng te, "Tlo vua ya dok kam
lol o ngnes ruk lIsrael ngaro oreek he kngam mar ogu kam klang o vela
ruk o vrong rhek ormar e. O ngnes ngak kaemik kvi na."
28 Va a vlom tkat kaurur kim gi te, "Kolaip, kua mnor, vanangko si o
vela ruk ngma vle ku meorom o psen kat va ngam kaem o ngnes ngaro
ol ngaro gi ngommes ruk ngma vuvuut kuo va psen."
29 Tre tok, va e Yesus tkoripang te, "Ekam ko ye sim koripang tok, a
koot to kun mnam ikvek tngorpok he kparem he. He ekam tok, ngiak
ngae ogu mrek."
30 A vlom tngan tok, to her gia ngae ngok mrek he kpis mang ka kvek
ko tkonit ko ma hep ko a koot ther ngorpok parem.

E Yesus Tkaeharom A Ngokol To Kalo Ngaela Nginta Tok Va Ka Gu Ta Vavnek Kam Rere

31 To e Yesus thera ngae kparem a mhe to mTaira, nang hera ngae
kaelha kvaik kottek kun mnam o maksien ruk mnam a rengmat to e
Saidon to le kngae kvaik kottek kun mnam o rengmat akuruk kat, endruk
ngma mon mar te, O Rengmat Ruk Loktiek. Tngongae tok, to hera pis ogu
pa ngaenker to ko mGalili. 32 Ta vle ko tok, to o mia akuruk ngta pis orom
a ngokol langto kalo ngaela nginta tok va ka gu nma vavnek kam rere. To
ngat kaurur kim e Yesus kmehang kmeharom en kam ya.
33 To e Yesus ta ktong a ngokol to endo petgim a mumu kngorom en
tuk. Min tuk nginta vle, to e Yesus ta guspa ko mang ka ktiek mruo he
kvorang a mhel ka naprai orom karo gusgus to kle kael kalo smeik mruo
kat ogun mnam a mhel ta kalo ngaela. Tkaeharom tok knop, to kle 34 ka
nho oguon ma volkha to khong ka ngaung he kre lHibru te, "Epeta." Va
kam hortgem a re to enda ka pun ta vle te, "Pa he." 35 E Yesus ther gia re
tok, to a ngokol kalo ngaela ngint her gi pa he, va ka naprai ther gi kta
mrer, he nam lo kta sisie pum o rhek kat e.
36 E Yesus tkaeharom tok, to krere lserppak ngang o mia kam hagam
mar kam lua havaeng a mhel tang mang ka ngaeha to endo. Nma plong
hagam mar tok, vanangko e Yesus karo rhek ruk endruk ngat kle ho gi
kaenen mkor mar kam vua hahavaeng o mia kavurgem mang. 37 Va o
mia ngate sei kmit ngaongtok kim e Yesus to ngta mo reng ngar mruo te,

“Te sim kaeharom o tgoluk tgus va si o relatok kar o guvat, va en tis kat
kmeharom mar, he ngata kta ngnek va kta rere kat.”

8

E Yesus Ta Klang A Mumu Alautar Hak (4,000) Kmo Ol
(Mt 15.32-39)

1 Mnam o kolkhek ruk endruk a mumu alautar langto vat ta kta sovet
ko kim e Yesus va nop o ol, mar kmemik e. To e Yesus ta vaeng kalngunes
ngok kim to khavaeng ngar te, 2 “Ko sei kam mrung a mumu to enda,
ko ngata vle mo kmok kais kmo kolkhek ruk korlotge he, he ngat lo vur
kaemik vop 3 he ngta vang he. Vanangko enangthe kopa meng ngar
kmekeknik ngogu mrek enang tok, nok pathe ngar kle kyor ktal ko ekam
a ngaelaut vor. Ko akuruk mnam mar ngat otootpum mar malhagenmok
he kaol ngte.”
4 Thavae tok, to kalngunes ngat kle ka mnganang te, “Ngruak ring o
bret mrie moti ma gi kalputmok he nang ngor kam klang ngar kmemik?”
5 Va e Yesus ta kle ka mnganang ngar te, “Nang mularo bret ruk o gutnei
aner?”
Va ngat koripang te, “Aktiek hori orom alomin.”
6 Ngat havaeng tok, to e Yesus ta reng a mumu kmorosang ku mmie.
Ngat korosang knop, to ta lol o bret to kanprim E Nut mang ngar to
tkommenik he kaenik ngang kalngunes, mar kam le kaisis kim a mumu
ormar. To kalngunes ngat lol mkor to kle kaisis kim a mumu ormar. 7 Va
kekro singol ruk ngat lo khor ngta kpom mar kat. To e Yesus ta kanprim
E Nut mang ngar kat to ta kta reng kalngunes kam lol mkor he kaisis kim
o mia kat. 8 To mar tgus ngtemik kngae vi tgus knop, to e Yesus kalngunes
ngata kaum o ol ngo mhetor ruk e Yesus tommenik ko a mumu ta penkim
mar, to ngat hera klang o ngauret ruk aktiek hori orom alomin ormar va
ngat ngae ottep. 9 Vanang gi lurokol ruk mnam endruk tgus ngat emik ko
tok, kam him gi mar tuk, mar ngat kais mang te, 4,000. 10 Ngat kaklang
o ngauret knop, to e Yesus tkaekon a mumu ngok mnam ngaro rengmat,
nang en ta kle kar mnam a langail kar kalngunes he kngae mnam a mmie
ka mhe to e Dalmanuta.

O Parisiau Ngata Kendom Ngang E Yesus Kam Khenam Ka Serppak Ma Mmok
(Mt 16.1-4)

11 Tie ma kolkha langto ko e Yesus ta vle ko mDalmanuta, o Parisiau
akuruk ngta veet ngok kim he kpis kmus kar kam pe gia kendom ngang
te, en kam khenam a ngaelmir tang ngang ngar ma mmok, he nang mar
kam mia mmok mang en te, lmien te, en arhe Endo E Nut Thim Orom
Ka Msasaen. 12 Ngat pis ko kim va e Yesus tho mi kut kaissuo kim mar to
kerer ka lpek he kre te, “Muk o mia ruk nga main to tete mum sim ktua
riring kriring ge mang a ngaelmir tang mo krok. Vanangko kua mien
ngang nguk te, ngor ho lua khenam tang hak ngang nguk e.” 13 Ta re tok,
to hera parem mar he kta kar mnam ka langail to ngat hera poe kngae
ogut pa ngaenker ka ngaiting tigut.

E Yesus Ta Koka Mang E Herot Kar O Parisiau Ngaro Papat
(Mt 16.5-12)

14 Ngata pis kvaar to kngae, vanangko kalngunes ngat kikiangae kam
lol o ol. A gi bret to a gutnar atgiang tuk e, ngat el kun ma langail. 15 To

e Yesus ta koka kmel a pagor ngang ngar te, “Mgua sim ktua papat he
kngangreal ngang nguk hak mang e Herot kar o Parisiau ngaro papat ruk
ngma kerruru ormar ko ngma ker patter o mia ormar. Ko ngaro papat
ruk endruk ngta vle enang ke ngaor to a yis ko nma himhim orom a bret
kam ho khibul hak.”
16 To kalngunes ngat kaelha kam mo mnganang ngar mruo he kre te,
“Ngola, ta re ti, ekam ko ngot kikiangae kam lol o ol akor vor?”
17 To e Yesus ta tar ko ngta re tok, to ta kle ka psom mar te, “Kman ko
muta vle krere mang te, nop o ol ngang nguk? Mut lo smia ngangam
kim muk he kol dok vop, ko mularo papat ngama vle ho mi ktua kaendel
pum dok kngam dok ge. 18 Ii, muma vle tok ko muma ngan kuaro rhek,
vanangko mum lo smia ngangam kim muk ekam mar e. Va mum sia
vokom dok, vanangko mum lua vokom dok kam mia mnor dok kat e.
Mu havaeng dok na, mut kais kam pat mang 19 o bret o gutnei ruk aktiek,
endruk ko ommenik he ka klang lurokol ruk ngat kais te, 5,000 ormar?
Ko kopekam ko ngat emik kvi, muta klang o ngauret aner orom o bret
ngo mhetor ruk ngat penkim mar?”
Va kalngunes ngat koripang te, “Ngota klang o ngauret ruk loktiek hori
orom alomin.” 20 To ta kta mnganang ngar kat te, “Va mang o bret o
gutnei ruk aktiek hori orom alomin, endruk ko ommenik he ka klang
lurokol ruk ngat kais te, 4,000 ormar, mut kais kam pat mang ngar kat
ko kopekam ko ngat emik kvi kat ko muta klang o ngauret aner orom o
bret ngo mhetor ruk ngata penkim mar?”
Va kalngunes ngat koripang kat te, “Aktiek hori orom alomin.”
21 Ngta re tok, to e Yesus ta le ka mnganang ngar te, “Mare, va mut lua
mmok vop mang dok ge?”

E Yesus Tkaeharom A Vivisker Ko mBetsaida

22 To ngata ngae to kpis ko mBetsaida. To o mia akuruk ngat kaol he
kpis ko kim e Yesus orom a mhel to ta vipsik. Ngata pis he kaurur kim, en
kmehang kmeharom en kam ya. 23 To e Yesus ta kpom a mhel ka ktiek to
hera ktong kngorom petgim a rengmat to endo. To ta guspa mang a mhel
ta kalo keik to hera vat kalo ktiek kuo mang ngin. Teharom tok knop, to
ta mnganang a mhel to endo te, “Yi vrua vokom a tomhel tang he?”
24 To a mhel ta ta malegem kalo keik he kreng te, “Kua vokom o mia ko
ngata nho enang o hi ruk ngata ngongae.”
25 To e Yesus ta kta vat kalo ktiek kuo mang a mhel kalo keik kat. Tvat
knop, to a mhel ta kaenker klik kam nho, to tle smia nho he kvokong o
tgoluk tgus ko ngat vua mmok hak. 26 E Yesus tkaeharom tok, to kmeng a
mhel to endo kam ngae klapsa ngok mrek orom karo rhek te, “Ngiak or
kam marer kmeknik kun ma rengmat tma kuon e.”

E Pita Ta Pakvom Kam Polgom Ka Papat To Mang E Yesus Te, Her En Arhe Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen
(Mt 16.13-20; Lk 9.18-21)

27 To e Yesus ta ngae kar kalngunes kam ngae mnam o maksien ruk
ko rkieng a rengmat to e Sisiria Pilipai. Ngta ngae ekam a ngaelaut, to e
Yesus ta mnganang kalngunes te, “O mia ngma mngan pmok he khavae
te, dok erie?”
28 Va ngat kaekon ngang te, “Akuruk ngma havae te, yin e Yoanes to
nama parrum o mia. Akuruk ngam ktua mon yin te, yin e Elaisia, nang
akuruk yok ngma mon yin te, yin a propet langto enang ngar ruk tennik.”

29 To e Yesus ta kle ka mnganang ngar te, “Vanang muk ri, mum ktua
pat te, dok erie?”

Va e Pita tkoripang te, “He her yinda arhe, Endo E Nut Thim Orom Ka
Msasaen.”

30 E Yesus ta ngan tok, to hera reng kalngunes lserppak kam lua polger
a re to endo mang en tok ngang a mhel tang vop.

E Yesus Ta Pakvom Kam Ktar Kpavap Mang Ka Yor
(Mt 16.21-28; Lk 9.22-27)

31 E Pita thavae tok, to endo yek, e Yesus tkaelha kam patter kalngunes
mang en mruo te, “A Mhel To Nkong Man Ma Volkha nera lol o vnek
kavurgem vgum o pris ruk laol va o pattermia kmo pos va o Yuda
ngalmialaol ko ngara rere kim he kaen a volou mang, mar kmim kngam
a yoror. Va naka kru mnam ka nnak kais mo kolkhek ruk korlotge, yek E
Nut na kle khover petgim ka nnak kat.” 32 E Yesus tlua tuvgom karo rhek
ruk mang ka yor e. Tmia havaeng ngar orom a re ka mit ma mmok tok.
Ta re tok, to e Pita ta ker ngangan karo rhek ruk endruk, to te vrua vaeng
e Yesus petgim klenar he kaekon kim o rhek ngang kam kner mang a
papat to endo.

33 To e Yesus thortgi he kvokom kalngunes to kle ka kner e Pita kam
reng te, “Ehenok ko, petgim kualo keik, ekam ko ye ru kim e Seten, ko
ilalo keik ngint gia vle mang o tgoluk ruk mo mmie, nang nong mang o
tgoluk ruk mkor E Nut e.”

O Mia Ngma Ketoptop Kmikkiem E Yesus

34 Ta re tok, to her kle kvaeng a mumu kar kalngunes ngok kim to kreng
ngar te, “Erieto mnam muk na papat kam vle te, kua kalyie to en, en na
kikiangae mang karo svil mruo, nang kle mrua krus orom en mruo, kmel
en mruo kam yor, kam vle gi enang a mhel to ta mrua tolpum kta ho
mruo to ngara krong orom o ot kvat ko engnang kngam a yoror. 35 Ko
endo tvua sovet kam svil hak mang ka ngorsang to mo mmie, a mhel to
endo ner lua kol a ktalhok to kam plong vle ko kim E Nut ngnik ngnik e.
Vanang endo nam mrua slak orom ka ngorsang to mo mmie kam kpom
a knovvur he le khavaeng o mia mang dok orom, her en arhe nera kol
a ktalhok to kam plong vle ko kim E Nut ngnik ngnik. 36 Ii, ko a mhel
nera vle nngia koknaik enangthe napa rum karo mur svil mruo tgus hak
mang ka ngorsang to mo mmie tete, vanang koknaik, na gia huo mang
kalo ktiek ko tkosnok ko tlua kol a ktalhok to endo? 37 Ko nop ke vur
tomhel ngang hak ko en mruo nak kol mo mmie to tis kmel ekam en mruo
orom kam mopel kar a ktalhok to endo hak, he nang en kam le kol e. 38 Ii,
ko o mia nga main to tete ngam kaeharom o kerkeknen he kparem E Nut
he ka vle ngang E Nut enang o mia ruk ngma kpoot mang a lei. He a ni
mhel to nak leep kim mar pum dok va pum kuaro rhek ko a mhel to endo
nma vle kun pgegom mar, va A Mhel To Nkong Man Ma Volkha to dok kat,
ngora leep kim E Nut pum a mhel to endo tok kat. Ii, nera vle tok arhe,
mnam a kolkha to A Mhel To Nkong Man Ma Volkha to dok ngua kaeknik
mnam. Ko mnam a kolkha to endo ngor kaeknik orom E Titou kar karo
engyel ruk o totur nga mmok.”

9

1 “Ii, kua havaeng nguk lmien te, akuruk mnam muk ri muta vle mo,
mguer lua yor vop kais ko mguer mia vokom E Nut ka tavgo to ormok ko
ka tavgo to endo nak pis lserppak he kaelha kam komor o mia.”

E Yesus Ka Vok Ta Horotgi
(Mt 17.1-13; Lk 9.28-36)

2 Kopekam o kolkhek ruk aktiek hori orom atgiang ko ngat nop, e Yesus
thera nglum e Pita kre Yems va e Yoanes he ka ktong ngar kam grap
ngoguon kia vul to a hogor petgim o mia, mar kam vle mar tuk. Ngata vle
ko tok, to e Yesus ka vok tkaelha kam horotgi ko pum ngaro kerok. 3 Va
karo it ngat ngae sei kam pilpil ko ngat ngae ho mi kut les hak kir kim o it
tgus ruk mo mmie ko o mia ngma plum mar orom a ye to a serpgar mar
kam mmok hak. 4 E Pita kar e Yoanes va e Yems ngat re ka nho, va vgum
e Elaisia kre Moses ko ngint her gi pis ko pum ngaro kerok he krere kar
e Yesus.
5 Ngta vokom mar tok, to e Pita ther gi vrong kngam a re ngang e Yesus
te, “Vae, pattermia, tho mi kut ya hak ko mor korlotge ngot hera vle mo
he. Mor he, ngruaka ngam o rambel akor ko korlotge ngang nguk, tang
ngang in, e Moses kat ngang va tang ngang e Elaisia kat!” 6 E Pita ther gi
vrong kngam a re ngang e Yesus enang tok, ekam ko a gor a ho laut hak
tkol mar.
7 E Pita ta rere vop, va vgum a varhek ko tpis va ka ngoumi ta komor
mar. Va ngta ngan a ktui ko tkottek kuon mnam a varhek to endo he kre
te, “Ko hal ta arhe, kom vu kaelongtok mang en. He mgua smia ngan
vgum!”
8 To ngat her gia petela he re ka nho va si nhong e Moses kre Elaisia,
nang kle gia vokom e Yesus tuk ko tgia sir en tuk ko pum ngaro kerok.
9 Kam ngae, to ngat kaelha kam grung kun kuon kia vul ekam a
ngaelaut, to e Yesus thera reng ngar lserppak, mar kam lua polger o rhek
ngang a mhel tang mang anito ngat vokom kuo kia vul kam ngae kais ko
A Mhel To Man Ma Volkha to en na hop petgim ka nnak. 10 E Yesus ta
rere lserppak ngang ngar tok, to kalngunes ngat her gia kir mang a re
kun mnam mar mruo, nang gia momnganang ngar mruo mang o rhek
ngo pneik ruk te, “kam hop petgim a nnak.”
11 To kalngunes ngat kle hera mnganang te, “Yu! Vanang kman ko o
pattermia kmo pos ngam kle khavae te, e Elaisa naka ktar kaol kpis na,
ktar mang Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen?”
12 Va e Yesus tkoripang ngar te, “Nop, lmien tok ha, ko e Elaisa na mi
kaottam E Nut karo rhek, mar kam pis lmien orom en mruo ko naka
ktar kaol he kpis tok, kmelel o papat ngang o mia te, nga kta kaeknik
ko kim E Nut, he nang mar kam kta mokpom kar En. Ii, nak kaottam E
Nut karo rhek, mar kam pis lmien orom en mruo tok, vanangko nngia
orom E Nut karo rittiek akuruk kat, endruk mang A Mhel To Man Ma
Volkha, ko ngata ktar kpavap mang te, nak lol o vnek vgum o mia he ngak
keyang kat. Va o rhek ruk endruk nga lo kais kam pis lmien orom tok kat
ge? 13 Kua havaeng nguk te, e Elaisa ther mi pis he, nangko o mia ngat
kle keyang kmikkiem ngartaro svil mruo kmikkiem enang ko E Nut karo
rittiek ngata ktar kpavap mang en enang tok arhe.”

E Yesus Tkaeharom A Kalyie To A Koot Tim
(Mt 17.14-20; Lk 9.37-43a)

14 E Yesus mar ngta grung kun kuon kia vul, he re gia pis mang
kalngunes akuruk ku pa vul knop, to ta nho he kvokom a mumu alautar
ko ta sovet ngok kmar ko o pattermia kmo pos ngta vle he kmus kar mar.
15 A gi hi to a mumu ngta vokong e Yesus ko te gnua pis, ngat ho mrua sor
kmar to ksap he kaen nga mamrung ngang.
16 To e Yesus ta mnganang ngar te, “Muta mo maen o rhek kar mar
mang anito?”
17 To a mhel langto kun mnam a mumu ko tok, thavae te, “Pattermia
kua plalam ko hal ngte kim in ko a koot to a ngoulo tviging he kvat ka gu
he. 18 Ko a koot nam kaim he kootmerom kam krongreik ku mmie to karo
guggus ngma klang ka gu. Va nama hem kakro ngnorok va ka vok nam
ngae gia serppak kat. Nma vle tok, he kua plalam ngte kim ilengunes he
ka mnganang ngar kam kerer a koot to kun mnam petgim, nangko ngat
lo is e.”
19 E Yesus ta ngnek tok, to kle ka kner kalngunes te, “Muk ruk o mia nga
main to tete, mum vua vrengem E Nut karo papat he kekenhor mang dok
hak. Kua kapngan kim muk he, ko kua vle mo kmuk lhok he, vanang mut
lo vur kaeha vop orom kua serppak to ko en ngang nguk.” Ta kner mar
tok, to le kreng ngar te, “Mu marer plalam a kalyie to endo ngte kim dok
na.”
20 To ngat plalam a kalyie to ngok kim. To a koot tre gia vokom e Yesus
to gia kakhiker a kalyie he kootmerom kam krongreik ku mmie, he karo
gusgus ngat kta klang ka gu kat.
21 To e Yesus ta mnganang a kalyie kteit te, “Nma pis kim mnam o
kolkhek aner?”
Va tkoripang te, “Kais ko en ke kalyie gi 22 a koot nma ngam kun ma
paei va kun ma ye kmegom kmim kngam a yoror. Nangko enangthe ip
kais kmeharom a tomhel tang, va ngiaka mrung nguo vanie he kturang
nguo.”
23 Va e Yesus ta kle kreng te, “Kman ko ye havae te, ‘Ip kais.’ Ko
enangthe ip kor mnam yin mang E Nut te, En tis kmeharom o gi vrong
tgoluk tgus, va ner mi kaeharom o gi vrong tgoluk ruk endruk gi enang
tok.”
24 To a kalyie kteit ta re kngan e Yesus ko ta re tok, va tlo hus kmurur
kim te, “Ko gi vur kor mnam dok mang E Nut gi nong ke laut e, vanangko
ngiak kaenserpagam dok kam ho sim kut kor mnam dok mang alaut gi.”
25 To e Yesus ta vokom a mumu ko ngat kaelha kam sap klik kam gun
mang, to tkaekon kim a koot kreng te, “Yin a koot to ima tokim a mhel
kalo ngaela va kvat ka gu arhe. Kua re lserppak ngang in te: Ottek kun
mnam a kalyie ta, he or hak kam kta viging ngnik ngnik kat e.”
26 E Yesus treng tok, to a koot ta kervuvui va ka khikher a kalyie to
endo klik to kottek kparem. Ta parem knop, to a kalyie ka vok tgia vle
enang a mhel ka mnes. Va o mia kavurgem ngat hera re te, “Tyor he.”
27 Vanangko e Yesus ta kpom a kalyie to endo ka ktiek he khover to ta
hop ksir.
28 E Yesus teharom tok, to hera vaik ngogun ma rek langto ka vle kar
kalngunes mar tuk. Ngta vle mar tuk ko tok, to ngta mnganang e Yesus te,
“Ngola, kman ko mor mruo ngot lo is kam kerer a koot to endo petgim?”
29 Va e Yesus tkoripang ngar te, “A koot ka mten to endo, o vrong tgoluk
ngat lo is kam kerer e. Ngiak ngarkie ngang E Nut tuk, to endo yek, E Nut
nera kerer.”

E Yesus Ta Re Kngam Nglomin Mang Ka Yor
(Mt 17.22-23; Lk 9.43-45)

30 To ngata parem a mhe to endo to kaelha kam vaik kottek kun mnam
o rengmat ruk kun mnam a mhe to e Galili. Vanang e Yesus tlua svil
mang a mhel tang kam mnor te, ta vle ko tok e, 31 ko ta hivuo kam patter
kalngunes. Ta patter mar te, "A mhel langto nera hortgi mang A Mhel
To Nkong Man Ma Volkha, he kael ko maktiegom kakro imuo, mar kmim
kngam a yoror. Nak yor hak he ka kru kun mnam a kre ka nho kais mo
kolkhek ruk korlotge to E Nut na kle kta hover petgim ka nnak, en kam
kta hop kat." 32 Ta patter mar khavae tok, vanangko kalngunes ngata
moruo pum karo rhek ngaro pneik. Va ngta gor kam mnganang en mang
ngar kat.

Endruk Ngaro Mnok Ngata Laut Kun Mnam Endruk E Nut Ka Tavgo Ta Komor Mar
(Mt 18.1-5; Lk 9.46-50)

33 To ngta ngae ekam a ngaelaut vop, to le kngae kpis ko mnam a
rengmat to e Kaparnam. Ngta vaik kun ma rek langto, to e Yesus ta
mnganang kalngunes te, "Muta ngae ekam a ngaelaut va muta mo hem
mang anito?" 34 Ta mnganang ngar tok, vanang ngat gia vongnek kim,
ekam ko ngata mus ekam a ngaelaut he kmo kir kmar mang edim mnam
mar ruk E Nut ka tavgo ta komor mar ka munik ta laut mang klenar.
35 Ngat gia vongnek kim e Yesus tok, to e Yesus tkorsang he kvaeng ngar
ruk loktiek hori orom alomin ngogu kim. To thavaeng ngar te, "Enangthe
a mhel tang naka svil ka munik kam laut kir kim klenar tgus, va her a
mhel to endo arhe na mrua krus orom en mruo he kaeha ngang klenar."
36 Ta re tok, to kvaeng ke kalyie langto he ka srim kun pgegom mar ko
pum ngaro kerok. To tle kaorom maktiegom he khavaeng ngar te, 37 "Mu
vokom na, ani mhel to na mrua krus orom en mrua ko pum o mia ruk
ngaro mnok ruk ngat lo vua laut enang ke kalyie ta, kam ngatkal mang
ngar ko ngat kor mnam mar mang dok, va a mhel to endo ther mi ngatkal
mang dok tok kat arhe. Ii, va ani mhel to ta ngatkal mang dok tok, ther
mi ngatkal mang her E Nut to tmeng dok ngte tok kat."
38 Va e Yoanes thera koripang te, "Pattermia, ngot vokong a gi vrong
mhel langto ko tkaeharom o mia he kerer o kool orom ila munik ka
serppak, va ngot lua ngatkal mang, nang kle khagam ko en nam lo
kaikkiem mor e."
39 Va e Yesus ta srim te, "Mu or kam hagam e, ekam ko ani mhel to
nam kaeharom o ngaelmir ruk lserpgue orom kua munik ka serppak,
tlo kais kam kle khortgi mang dok he kta kerrereng dok kat, gi kopekam
ko tkaeharom tok e. 40 Kua re tok, ko enangthe a mhel tang nap lo kael
imuo ngang nguk, va her a mhel to tmia ngatkal mang nguk tok arhe.
41 Ii, kua mien ngang nguk te, ani mhel to na gi kaen a ye ke mhe ngang
nguk ekam ko mum kaikkiem Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen, va E
Nut ner ho lo kais hak kam kikiangae mang a mhel to endo ka keik e."

Mguak Ngangreal Ngang Nguk Mang Kam Lo Kaop Kim O Mia Kmeharom O Kerkeknen
(Mt 18.6-9; Lk 17.1-2)

42 Va e Yesus ta rere kngae vop te, "Va, kolngunes ruk endri orom ngaro
papat ruk kmor mnam mar mang dok ko ngat lo vua serppak mang dok
vop, enangthe a mhel tang nap kaop kim kua kalyie tang mnam mar kam

mrua ksir petgim dok, va ner vrua ya ngang a mhel to enda kam vle vgum
a kapnes to kam kleng a kre to klalaut ko porom ka ngoro he kngam ogu
ma ho mlin, en kam yor. Vanang ner kle ho mi ktua kernonho hak ngang
a mhel to endo kam vle vgum a kapnes to E Nut ner kaen ngang enangthe
nap kaop kim tang mnam kolngunes ruk endri ko tvur kor mnam en
mang dok ko ka munik tlo vua laut, he en kam harpeet enang tok. 43 Ii,
he ekam tok, enangthe ip kaeharom a kerkeknen tang orom ila ktiek
mruo he na re kaop kim kolkayie tang kmeharom a kerkeknen tok kat,
va ngiak kle ka ksir pum a kerkeknen to endo he ka vle gi enang a mhel to
napa kser ka ktiek mruo hak he kpet kngam. Ngiak kaeharom tok, ekam
ko te sei kam ya hak ngang in, yin kam mrua ngam ke mhe tang ngang
yin mruo he kol a ktalhok to kam plong vle ko kim E Nut ngnik ngnik
tok. Vanang ner kle ho mi ktua kernonho hak ngang in kam vle vgum
a kapnes to E Nut kam ngam ila vok tgus kun mnam a paei to a vleir ko
mGehina. [44 Ko tok mnam a mhe to endo, o ngneng ruk ngam kaem o
yor ngaro mnes ngam her gia ktal kim mar ka vle ka vle hak va a paei
kat nam lua tep kat e.] 45 Gi enang tok kat, ko enangthe ip kaeharom
a kerkeknen tang orom ila nhar mruo kat he na re kaop kim kolkayie
kmeharom a kerkeknen to kat, va ngiak kle ka ksir pum a kerkeknen to
endo kat gi, he ka vle gi enang a mhel to nap mrua kser ka nhar mruo hak
he kpet kngam. Ngiak kaeharom tok, ko te sei kam ya ngang in, yin kam
mrua ngam ke mhe tang ngang yin mruo he kol a ktalhok to kam plong
vle ko kim E Nut ngnik ngnik tok. Vanang ner kle ho mi ktua kernonho
hak ngang in kam vle vgum a kapnes to E Nut kam ngam ila vok tgus
kun mnam a paei to a vleir ko mGehina. [46 Ko tok mnam a mhe to
endo o ngneng ruk ngam kaem o yor ngaro mnes ngam her gia ktal kim
mar ka vle ka vle hak va a paei kat nam lua tep kat e.] 47 Va enangthe ip
kaeharom a kerkeknen tang orom ila keik he na re kaop kim kolkayie kat
kmeharom a kerkeknen tok kat, va ngiak kle ka ksir pum a kerkeknen to
endo kat gi he ka vle gi enang a mhel to nap mrua kalagam ka keik mruo
he kpet kngam kat. Ngiak kaeharom tok, ko te sei kam ya hak ngang in,
yin kam mrua kalagam ila keik mruo he kpet kngam, he nang yin kam
vaik ku meorom E Nut ka tavgo orom ila keik to atgiang tok. Vanang ner
kle ho mi ktua kernonho hak ngang in kam vle vgum a kapnes to E Nut
kam ngam ila vok tgus orom ilalo keik tgus kun mnam a paei to a vleir.
48 'Ko tok, mnam a mhe to endo o ngneng ruk ngam kaem o yor ngaro
mnes ngam her gia ktal kim mar ka vle ka vle hak va a paei kat nam lua
tep kat e.'
49 Nera vle ngang ngar enang tok arhe, ekam ko E Nut ner kael a paei
kuo mang o mia tgus ngaro pkor, kmikkiem gi enang ko o mia ngam kael
a hormnek kuo mang o relot tok kat.
50 Ii, ko a hormnek nma mgae orom ka karvuk mekam mekam.
Vanang enangthe ka karvuk npa hortgi he knop, va ngir kais kam kta
kaenserpagam nngia, en kam kta karvuk kat? He enang tok, muk kat,
mularo keknen ngak kaeharom mularo ngorsang mo kmuk tgus kam ya
va kmisis kun pgegom muk kat."

10

E Nut Tkueng Lurokol Va Lraip Mar Kam Lua Kser A Lei
(Mt 19.1-12)

1 E Yesus trum karo rhek ruk endruk to kle kparem a mhe to endo he
kngae mnam a mmie ka mhe to mYudea to le kngae kat mnam a mhe to
ngkun kut pekam a ye to e Yodan ka ngaiting tigut. Va o mumu laol ngta
kaum ngok kim ko tok kat. To kmikkiem ka keknen mruo to kam patter
o mia, nma patter mar ko tok kat.
2 To o Parisiau akuruk ngat pis ko kim e Yesus ko tok, ko ngata svil kam
pe gi kaegom, he nang en kam mrua ru pum karo rhek mruo. Ngat pis to
pe gia mnganang te, “Ngola, kmikkiem E Nut karo pos tgia sir gi ngang a
ngokol kam gia kser en kar ktavlom ngina lei?”
3 Va e Yesus tkoripang ngar te, “Vanang e Moses, ta pos ngang nguk
nngia?”
4 Ngat koripang te, “E Moses ta tting mang te, a ngokol kam kser a
lei, enangthe naka ktar kaittiegom a hor ngang ktavlom kam kser ka lei
orom.”
5 Va e Yesus tkoripang ngar te, “Mare, vanangko tgi havae tok, ekam
ko mularo papat ngma vle gi kaendel pum E Nut kngam ge. 6 Vanangko
tennik mnam o kolkhek ruk E Nut tkueng o tgoluk, ta kueng o mia he
kmommen mar kam vle te, lurokol va lraip. 7 He ekam ko E Nut tkueng o
mia tok, a ngokol nak parem kteit va knan he mrua pet orom kmikkiem
ktavlom, 8 min kam kaum ka vle te, min atgiang. Gi enang tok, ngint
lo kta vle te, langto ge langto ge e. Ko her min atgiang he, min kam vle
atgiang. 9 He enang tok, ekam ko E Nut tngam min mo kmin enang tok,
va muk ruk o gi mia, mguak or kam ngatkal mang a mhel tang kam kser
min mo kmin e.”
10 E Yesus ta re tok, to thera vaik kun ma rek. Ko tok, kalngunes
ngata kta mnganang mang karo rhek kat. 11 Va e Yesus ta reng ngar te,
“Enangthe a ngokol tang napa kser ka lei, nang kle klei orom a vlom tang
ko yok, yek endo yek, a mhel to endo tmi kaeharom a kerkeknen ngang
ktavlom to ta ktar lei orom ko ta kpoot mang ngina lei tok arhe. 12 Va ta
vle tok kat ngang a vlom to napa kser ka lei kar katngokol, nang kle klei
orom a ngokol tang ko yok, ko en kat ta kpoot mang ngina lei, enangthe
npa lei orom a ngokol tang ko yok enang tok.”

Endruk E Nut Ka Tavgo Ta Komor Mar
(Mt 19.13-15; Lk 18.15-17)

13 To ko tok, o mia ngat kurkeik kim e Yesus orom o ngnes kam lol ngok
kim, en kmel kalo ktiek kuon mang ngar kam ngamyammok mang ngar.
Ngat kurkeik kim tok, to kalngunes ngata kner mar. 14 E Yesus tvokom
mar ko ngta re kmekon mar tok, to ka vrek ta kiin ngang ngar he kreng
ngar te, “Mguak orim mar kmaol ngte kim dok na, ekam ko o mia ruk
ngat kaenang o ngnes ruk enang endri, her mar ruk arhe E Nut ka tavgo
ta komor mar. 15 Ii, lmien ko kua havaeng nguk te, mguak toot he ka nho
na, ko endo nam lua kolaspa kam tting kam vaik ku meorom E Nut ka
tavgo enang o ngnes ruk endri, ko mar ngam gia kolaspa mang o tgoluk
enang tok, va en tlo kais hak kam vaik ku meorom e. Nop hak!” 16 To e
Yesus thera kaorom o ngnes akuruk he kael kalo ktiek kuon mang ngar
kam ngamyammok mang langto langto mnam mar tok.

Ta Kellet Ngang A Mhel Kam Kaum Kael A Gol Ka Pun Ktar Ko Pum Kalo Keik Va Ka Vaik Ku Meorom E Nut Ka Tavgo
(Mt 19.16-30; Lk 18.18-30)

17 To E Yesus ta re kam parem a mhe to endo, to a mhel langto ta sap
ko kim he ktubulkek ku penharom to ka mnganang te, “Pattermia, yin
a mhel a yar, he havaeng dok na te, nguak kaeharom anito, he nang dok
kmis mang E Nut kmen a ktalhok to kam plong vle ko kim En ngnik ngnik
ngang dok?”
18 Va e Yesus tkoripang te, “Kman ko ya mon dok te, a mhel to a yar, ko
gi atgiang En tuk a yar, gi E Nut tuk arhe, nang nong a mhel tang ko a yar
kat e. 19 Yin mruo ya mnor mang o pos ruk endri te, ‘Or kam por mia, or
kam kpoot mang a lei, or kmuruvik, or kam ppiak kam mon ilenar orom
o kerkeknen ko kim endruk ngma vongnek kim o rhek, or kam kauyang
o mia kmuruvik mkor mar, va ngiak totu pum iteit va inan.’ ”
20 Va a mhel to enda tkat koripang e Yesus te, “Pattermia, te o pos ruk
endri ko elha kam sim kut kaikkiem mar tiok he ko dok a gi kalyie vop
kam ngae kais tete.”
21 E Yesus tre ngan ko ta re tok, to kalo keik ngint kaem a mhel to endo
to te sei kmelongtok mang to hera reng te, “Vanangko a tomhel langto yi
lo eharom vop. Ngiak ngae he klol ilaro tgoluk tgus he kaenik ngang o
mia, mar kmenkim mar mkor in. To ngiak lol o krek he le kaenik ngang
o mia ruk ngma tu kim o tgoluk. Ngiak kaeharom tok, he nang yin kam
kol a ktalhok to kam plong vle ko kim E Nut ngnik ngnik ko a ktalhok to
endo ta vle enang ila gol ka pun to kmelpas orom kuon ma volkha. Ii,
ngiak kaeharom tok knop, to her kaol he kaikkiem dok.”
22 A mhel to endo tngan e Yesus karo rhek ruk endruk to ka spang tho
mi kut ksir hak. To ther gia him kalo ktiek he ksei kam mrung en mruo ko
karo vu tgoluk ka ho vurgem hak. Ii, thim kalo ktiek to hera ngae kparem
e Yesus mar.
23 Ta ngae, to e Yesus thortgi ngok kim kalngunes he kpetela mang ngar
to kreng ngar te, “Ner vua kellet hak ngang o mia ruk ngaro vu tgoluk,
mar kam vaik ku meorom E Nut ka tavgo.”
24 Tre tok, to kalngunes ngta sor kim karo rhek. To e Yesus thera reng
ngar te, “Kolenar, kua mien ha, ko tmia kellet hak ngang o mia kam vaik
ku meorom E Nut ka tavgo. 25 Ii, tlo vua kellet tok ngang a ngaemslang
to alautar hak to a kamel kam khanang kam vaik ku meorom ke gudor
tang ko ke mi laut. Vanang a mhel to karo vu tgoluk, ta kle ho mi ktua
kellet hak ngang en kam vaik ku meorom E Nut ka tavgo.”
26 Kalngunes ngta ngnek tok, to ngat ho mi kut kait ngaro ngaongtok
kim karo rhek to kle kmo mnganang ngar te, “Enangthe karo rhek ngata
mien, va nop a mhel tang hak tkais kam mrua sulgim en mruo he kvaik
ku meorom E Nut ka tavgo hak kat e.”
27 To e Yesus kalo keik ngint kaem mar to thera reng ngar te, “O mia
kam mrua sulgim mar mruo kam vaik ku meorom E Nut ka tavgo ngat
ho lo mi ktuis hak kmeharom tok e. Vanangko E Nut tmi ktuis kmeharom
o vrong mia tgus he kaeharom mar he ngat kais kam vaik ku meorom.”
28 To e Pita tkaelha kam havaeng e Yesus te, “Vokom na, endruk ya rere
mang ngar ko ngat paparem ngakro vu tgoluk tgus, nang kle kaikkiem
yin, her mor ri arhe.”
29 Tkaelha kam re tok, vanangko e Yesus ta kser e Pita karo rhek kam
reng te, “Ko smia mien ngang nguk te, ani mhel to tparem ka rengmat,
i o kaornopeik, kaorotmeik, kaortek, kaornek, i o kles ko ta kor mnam
en mang dok he khavaeng o mia mang a knovvur, 30 va a mhel to endo E

Nut ner ho mia klang mo tgoluk he nera vle kia vul ormar tete mnam a
venloot to enda. Ii, E Nut nera klang orom o rektor akuruk, o kaornopeik
akuruk, o kaorlok akuruk, o kaorotmeik, o kaoroyel, o kaornek, o ngnes,
va o marhok akuruk kat. Nera lol mar tgus kar o vnek kat tete, ko o mia
ngara kol a regesal mang vgum dok. Va koknaik kat mnam a venloot to
nera pis yek, a mhel to endo nera kol a ktalhok to kam plong vle ko kim
E Nut ngnik ngnik kat. 31 Vanang o mia ruk ngaro mnok ngta laut tete,
kavurgem mnam mar E Nut ner kle ka krus ormar koknaik. Va tok kat
ngang endruk ngaro mnok ngta grung tete, ko her kavurgem mnam mar
tok kat arhe E Nut ner kle khover mar koknaik."

E Yesus Ta Re Kngam Ngkorlotge Mang Ka Yor
(Mt 20.17-19; Mk 8.31; 9.30; Lk 18.31-34)

32 To e Yesus ta ktong kalngunes he kaikkiem a ngaelaut kam grap
ngoguon mYerusalem. Va kalngunes ngat kaikkiem he ksor kim va
endruk pekam mar ngta gor kat. To e Yesus ta kta nglum mar ruk loktiek
hori orom alomin petgim o mia he kta havaeng ngar mang o vnek ruk
nga re kam pis kim. 33 Thavaeng ngar te, "Vae, mu vokom na, ko ngruaka
grap ngoguon mYerusalem he A Mhel To Nkong Man Ma Volkha o mia
ngar kael ko maktiegom o pris ruk laol va o pattermia kmo pos, mar kam
monik kim a yor ngang. To ngar kle kael ko maktiegom o vrong rhek
34 he ngara klel orom he kguguspa mang to kirmekon a khap mnam, to le
kaim kngam a yoror. Ii, ngar kaeharom tok ngang, vanangko ko pekam
o kolkhek ruk korlotge kat, ner kta hop petgim ka nnak."

A Keknen To Kam Kol A Munik To A Laut
(Mt 20.20-28)

35 To e Sebedi klo hal ruk e Yems kre Yoanes ngint kaol kpis ko kim e
Yesus he kreng te, "Pattermia mota svil mang yin kmeharom a ni vrong
tomhel to mota mnganang yin mang."
36 Va e Yesus ta mngan te, "Meta svil mang dok kmeharom anito ngang
ngae?"
37 Va minta re te, "Ngiaka tting orom muo kun mnam a kolkha to o mia
tgus ngak vokong ila lo ktiek vgum ila tavgo ko na re kvaas kim o mia
tgus he komor mar, va moak kol alo ngaekam ruk E Nut nma nho orom
min, tang ko vanam ila miktiek va langto ko vanam ila ksienga, muo kam
kaum kar yin kam nho mang o mia kar yin orom ila tavgo ko tok mnam
ila yammok."
38 Va e Yesus tkoripang ngin te, "O-o, met ho mi ktua ketoptop hak mang
dok tok arhe, ko meta pat re te, met kais kat kam lol o nganngannes ruk
dok mruo ngora lol gi? Va a vnek to ketasuo kam vuvvuem dok ko nera
vle enang a ye ko nma vuvvuem a rengmat, va met kais kam viging a
vnek to endo kat?"
39 Va mint koripang te, "Ii, mot kais!"
Va e Yesus tkat koripang ngin te, "Nop, o vnek ruk ketasuo dok kam lol,
va mae kat mera lol metakor. Va a vnek to ketasuo kam vuvvuem dok, va
mae kat mer mia viging metang gi enang dok tok kat. 40 Vanangko kam
mon te, erie minduk minera korsang ko vanam kua miktiek va langto ko
vanam kua ksienga, kam kaum kar dok kam nho mang o mia, a papat to
endo nong kua ngaeha to dok kmeharom e. Gi E Nut tuk to ner mur kaen
alo ngaekam ruk enngindukngang alo ni mhel ruk En mruo ta ktar el ka
papat mang ngin tennik kmen alo ngaekam ruk enngindukngang ngin."

41 To nginlenar ruk loktiek ngat re ngnek mang a rere to endo va ngaro
vurkul ngat kaelha kam kiin hak ngang ngin. 42 To e Yesus ta vaeng ngar
tgus ngok kim to kreng ngar te, “Muk, muta mnor he mang o vrong rhek
ngakro taven kar ngalmialaol ngakro keknen ko ngam mrua kansgum
mar mruo kam kol a ngaekam to kam nho mang ngakro mia mruo,
ngola? Ii, ngma karkar mang ngar he o mia ngma kerkolkol vgum ngaro
serppak. 43-44 Vanang kun pgegom muk, na lua vle enang tok ngang
nguk e, ko endo mnam muk naka svil ka munik kam laut mang klenar,
mar kam nho orom, va her endo arhe na kle mrua krus orom en mruo,
nang kle gi kaeha ngang nguk ha! Mare, na kle ho mi ktua krus orom en
mruo, nang kle gi kaeha ngang nguk tok arhe! 45 Ii, en naka vle tok arhe
kmikkiem gi enang A Mhel To Nkong Man Ma Volkha, ko si en mruo kat
tpis nong mang o mia kmeha ngang e. Nove, ta kle kpis kam mrua slak
orom ka vok mruo kmel ekmar orom ka vok to endo, he nang kam kta
lol mar tgus kam kta vle ngang E Nut kat.”

E Yesus Tkaeharom A Vivisker To E Bartimeas
(Mt 20.29-34; Lk 18.35-43)

46 E Yesus mar ngata ngae ekam a ngaelaut vop to kpis kun ma rengmat
to e Yeriko. Kam ngae, to ngata parem a rengmat to endo kar kalngunes
kam kta ngae kat. Va a mumu alautar tkaikkiem mar kat. Ngta ngae, va
vgum a mhel to tvipsik ko tkorsang ko vanam a ngaelaut he kngangarang
o mia kmo krek. A mhel to endo, ka munik te, e Bartimeas, endo e Timeas
khal. 47 Ta vle he kngangarang o mia tok, to ka ngnek te, e Yesus to nkong
mNasaret ta ngae ekam a ngaelaut. Ta ngnek tok, to her kaelha kam vui
orom te, “O-e Devit kaes to yin, Yesus-o, ngiaka mrung dok vanie!”
48 To o mia kavurgem ngta vokom tok, to ngat kaekon kim kam hagam
kam rere. Vanangko ngat le ho gi kaoppom klik en kam ho gia vui klik
kat ge te, “O-e Devit kaes to yin e Yesus-o, ngiaka mrung dok vanie!”
49 To e Yesus ther gia sir ko va ngaelaut to kreng o mia te, “Mu vaeng
endo ngte kim dok na.”
To ngta vaeng he kreng te, “Serppak na, ko thera vaeng yin he. Hop
sir!” 50 To e Bartimeas thera hop klik kngam ka yet to kuon mail petgim
he kngae ngok kim e Yesus.
51 To e Yesus ta mnganang te, “Havaeng dok na, ya svil mang dok
kmanker in?”
Va endo ta vipsik ta reng te, “Pattermia, kua svil yin kmeharom kua lo
keik, he dok kam nho!”
52 Va e Yesus ther gia re te, “Yu, ngiak ngae he! Ko kaeharom ila lo keik
he ngint ya he, ekam ko yi kor mnam yin mang dok kmeharom tok.” A
gi hi to e Yesus tgia re tok, a mhel to endo ther gia nho ngatngae, to her
kaelha kmikkiem e Yesus ekam a ngaelaut to ngoguon mYerusalem.

11

O Mia Ngat Kael Kavres Orom E Yesus Kmit Ngogun mYerusalem
(Mt 21.1-11; Lk 19.28-40; Yn 12.12-19)

1 E Yesus mar ngta ngae he konner a rengmat to e Yerusalem ko ngat pis
ko va ngaelaut to mang alo rengmat ruk e Betpagi va e Betani kuon kim
ke vul to e Olip. To e Yesus thera meng klo kaloyie aloruk kam ktar mang
ngar 2 ko thavaeng ngin te, “Meaka ktar kngae ngok ma rengmat tma
kuon he mera vaik mnam a rengmat ka gu he mera pis mang a dongki to

ke sie ko ngta kleng he tgia sir. A mhel tang tlo sap orom vop. Meak pis
mang va meak halger a ngausie pum he it ngte kim dok. 3 Nang enangthe
tang naka mnganang ngae mang te, 'Ngola, meta halger a ngausie pum
a dongki to kman?' va meak koripang te, 'Ngoldaip ta re mang he ner lo
hus kam gi kat kaekon kmeknik ngok kim yin kat e.' "
4 Ta reng ngin tok, to ngint hera ngae her gi pis mang a dongki to ke
sie ko ngta kleng ko va rek ka gudor ko ma mmok ekam a ngaelaut. To
ngint hera halger a ngausie pum. 5 Ngint re khalger a ngausie pum to
o mia akuruk ruk ngta sir ko tok ngta mnganang ngin te, "Met kan ko
meta halger a ngausie pum a dongki to ke sie to endo?" 6 Va ngint her gi
koripang ngar gi enang ko e Yesus ta kenang ngin tok. To ngta ngatkal
mang ngin to ngint hera kol a dongki to ke sie kait kngorom. 7 Ngint kait
kngorom kpis ngok kim e Yesus to le kpasrengem orom nginaro it. To e
Yesus ta grap korsang kuo mang to le ksap orom kmikkiem a ngaelaut.
8 Ta ngae va o mia kavurgem kun mnam a mumu to tveet ekam, ngat
kaelha kam pasrengem a ngaelaut kam vevher ngakro it ekam. Va
akuruk ngta kuung o kneng ngo hor ko ma lootpgeik he kaenerik ekam
a ngaelaut kat. 9 Va endruk ngata ktong e Yesus kar endruk ngata knaek
mang ngat kaelha kam mariu orom va kael kavres orom kat te,

"Ngota kanprim yin ko her yindo kam sulgim mor arhe.* 10 E Nut
ta ngamyammok mang ka taven to yin ko ya pis orom ka munik.
Ii, yindo ngores to e Devit kaes to E Nut na ngamyammok mang
ko ketasuo yin kam pis orom ila tavgo to na komor o mia tgus. He
ekam tok, Ngruera kanprim E Nut to man ma volkha ko her En
arhe Endo tel yin kam sulgim mor."

11 Ngata hivuo kam kni kngorom tok, to e Yesus thera vaik ngogun
mYerusalem he. To ta ngae kvaik kun mnam E Nut ka maksien he
gia punpa kun mnam he kvokom o tgoluk tgus. Vanangko ekam ko a
kolkha tre kam vaik, thera ngae kaeknik ngok mBetani kar kalngunes
ruk loktiek hori orom alomin.

E Yesus Ten O Rhek Mnam A Ho To A Pik Kam Vui
(Mt 21.18-19)

12 To hop enang ngmo, e Yesus mar ngta parem a rengmat to e Betani he
kat ngae ekam a ngaelaut to kam grap ngoguon mYerusalem va e Yesus
ta vang. 13 Ta ngae va vokom a ho to a pik ko ta sir vur hagenmok mang
orom karo vu im ruk o gunsur. To thera ngae ko rkieng kam nho ko vgum.
Tpis ko kim va tngae lo vur vokom kakro miel ngang hak. Kakro gi im tuk
ko nong a ho ka main kmehi vop. 14 To ther kaen o rhek mnam te, "Yin ke
pik to enda ngia lo kat kaehi, o mia kam lo kat kaemik vgum yin kmelha
tete kam ngae kais ngnik ngnik kat." Va kalngunes ngta ngan kakro rhek
ko thavae tok.

E Yesus Ta Kerer O Mia Kun Mnam E Nut Ka Maksien
(Mt 21.12-17; Lk 19.45-48; Yn 2.13-22)

15 To ngta ngae to kpis ko mYerusalem to e Yesus thera ngae kta vaik
ogun mnam E Nut ka maksien. Ta vaik, to her kaelha kam kerer endruk
ngma kanko kmelel o tgoluk, o mia kmenenkim mar mkor mar, nang
kle ka nngiar ngang E Nut ormar. To thera kootmerom o psen ruk mkor
endruk ngma mopatap orom o krek. To tle kootmerom o ngorsang ruk
mkor endruk ngam kael o giu, o mia kmenkim mar mkor mar kam le ka

* **11:9:** A re to lHibru lsir ta vle te, "Hosana".

nngiar ormar kat. 16 Va tle ka kser o mia kam lo kta lol o gi vrong tgoluk
he kngae kpoottom a ngaelaut ko tok mnam E Nut ka maksien ormar kat.
17 Tkaeharom tok, he keknen ngang ngar te, “Nok mut lua mmok mang
E Nut karo rhek ruk ngat ittiegom mar ko ngat havae te,

> ‘Kua maksien ka ngaeha ka pun na gia vle tuk her gi mang a ngaeha
> to kam ngarkie mnam, he nang o vrong rhek tgus kam ngarkie ko
> tok.’

Vanangko muk ri, mut her hortgem ka ngaeha ka pun msim ko mut kle
kael enangthe a mhe to kam vaik kun mnam kmurur o mia ngaro krek.
Ii, mut hortgem, he en ta kle kpis enangthe a kre ka nho to o ngauruvik
ngma tvok mnam kam totokim mar he koon mang ngar.”
18 O pris ruk laol kar o pattermia kmo pos ngta ngan ko e Yesus teharom
tok, to endo yek, ngat kaelha kam riring a ngaelaut tang lvongnek, he
nang o mia kmim kngam a yoror ko ngta gor te, o mia ngar mrua ksir
petgim mar, nang kle kaikkiem en, ekam ko ngat itit ngaongtok kim
kakro rhek.
19 To a kolkha tre vaik, to e Yesus kar kalngunes ngat kat kottek kun
mnam e Yerusalem to her kta ngae.

A Ho To A Pik Ka Keknen
(Mt 21.20-22)

20 To hop enang ngmo marot, E Yesus mar ngat kta hop he kta ngae.
Ngta ngae ekam a ngaelaut he kta pis mang a ho to a pik to kvokom kakro
im va kakro kavgot tgus ko ngat her gi vui ngatngae. 21 To e Pita ta pat
mang e Yesus ko ten o rhek mnam a ho to endo to kreng te, “Ngoldaip,
vokom a ho to yen o rhek mnam, ko tngae her gi vui ngatngae he.”
22-23 Va e Yesus tkoripang te, “Ii, va kua havaeng nguk lmien te, mguak
kor mnam muk mang E Nut te, En tkais kmeharom o tgoluk tgus, nang
mu or kam lopumtang mang e. Ko endo na si kaen o rhek mnam a vul to
enda kam reng te, ‘Hop ko tok, he kle kngae ksir oguo mou’, va a vul to
enda ner mia ngan vgum. Ii, nera ngan vgum enangthe a mhel to endo
na kor mnam en mruo mang E Nut te, E Nut ner mi kais kmeharom karo
rhek, mar kmel mit kmikkiem enang ko tkor mnam en mang E Nut tok.
24 He ekam tok, o gi vrong tgoluk ruk mum kaurur kim E Nut mang ngar,
E Nut ner kaenik ngang nguk enangthe mup kor mnam muk mang En
kmenik ngang nguk enang tok.
25 Ii, mguer kais kmeharom tok, vanang enangthe ngiaka ktar ksir he
kngarkie ngang E Nut malpgem a tutu to ila tel ngang in, va ngiak kol
ila to endo ka kerkeknen patgiang ngaiting he kikiangae mang enangthe
ipa svil mang iTeit tkuon ma volkha kam lol ilaro kerkeknen patgiang
ngaiting he kikiangae mang ngar tok kat.” [26 “Vanang enangthe mgua
lua ktar klol o mia ngaro kerkeknen patgiang ngaiting he lua kikiangae
mang ngar, va mu Teit tkuon ma volkha ner lua lol mutakor patgiang
ngaiting he lua kikiangae mang ngar tok kat e.”]

Ngata Mngan Pum E Yesus Ka Serppak
(Mt 21.23-27; Lk 20.1-8)

27 To ngta ngae ekam a ngaelaut to kpis kta vaik kun mnam e
Yerusalem kat. To e Yesus tngae he kpunpa kun mnam E Nut ka maksien
to o pris ruk laol kar o pattermia kmo pos va o Yuda ngalmialaol ngat
kaol kpis ko kim 28 he ka mngan pum te, “Erieto tmeng yin kam kerer
mor tok mo mnam E Nut ka maksien ta?”

29 Va e Yesus tkoripang ngar te, “Vanang dok kat, ngor le ka ktar ka
mnganang nguk kat na. He mgua re oripang dok, to dok kat, ngor le
koripang nguk kam havaeng nguk mang Endo tmeng dok kmeharom
tok.” 30 Thavaeng ngar tok, to le ka mnganang ngar te, “Erieto tmeng
e Yoanes, en kam parrum o mia, E Nut tkuon ma volkha, i o a gi vrong
mhel tang? Mu havaeng dok na!”
31 To ngata mo hem mar mang a papat to endo, to mo reng ngar mruo
te, “Ngola, enangthe ngrua re koripang he re khavaeng te, ‘E Nut to
tmeng,’ va en ner kle kaekon ngang ngor te, ‘Va kman ko mut lo kor
mnam muk mang?’ 32 Va ngot ho lo kais kat kam havae te, ‘A gi vrong
mhel tang to tmeng.’ ” Ngata havae tok, ko ngata gorang o mia pum e
Yoanes, ko mar tgus ngtel ngaro papat lserppak mang e Yoanes te, en a
mi propet langto.
33 He ekam tok, ngat her gi koripang e Yesus te, “Ngot lua mnor mang
e.”
Va e Yesus tkat tkoripang ngar tok kat te, “Te dok kat, klo kais kam
havaeng nguk mang Endo tmeng dok kmeharom a ngaeha to endo kat
e.”

12

E Yesus Ta Koka Mang O Yuda Ngalmialaol Ko Ngat Keyang
(Mt 21.33-46; Lk 20.9-19)

1 Ko pekam ka re to endo, e Yesus tkaelha kam koka ngang o pris
ruk laol kar o pattermia kmo pos va o Yuda ngalmialaol kam havaeng
ngar te, “A mmie kteit langto tkaeharom ka loot. Ta kurhennek krum
to kngam a pal kam paneng a loot kam ttek, va kngam a rambel langto
kam toot mang a loot kat. To tkael sarek mnam ngang o mia kam kavang
ngaro ol, nang en thera ngae mnam a mhe langto ko yok. 2 Kam ngae,
to ka loot ta tettek he, to a mmie kteit thera meng kalkayie langto ngok
kim endruk ngat tutuur mnam ka loot, mar kam lluol ngang he ktatar en
mang a mmie. 3 Kalkayie tpis ko kmar, vanangko endruk ngata tutuur
mnam a mmie kteit ka loot ngta vle her gi im to kaekon tgia ngongae
kaeknik. 4 To a mmie kteit ta kta meng kalkayie langto kat ge ngok kmar.
Va enda, ngat him singni malpgem he kaeharom o kerkeknen ngang,
endruk kam ho mi kut ngamleep mang hak. 5 To ta kta meng kalkayie
langto vat ngok kmar. Va enda, ngat por kngam a yoror. Ngat eharom
tok ngang kalngunes akuruk kat ko mar kavurgem ko tmeng ngar ngok
kmar enang tok kat. Va akuruk ngat kaim mar va akuruk ngta por mar
kngam mar o yoror.
6 To a her gi tgiang to tgia vle vop, endo khal msim vat. En khal to nam
vu kaelongtok mang. Tpat re te, ‘Ngara totu pum ko hal msim ta.’ To ko
pekam mar tgus, ta trong orom khal msim to endo kam meng ngok kmar.
7 Vanangko endruk ngta tutuur mnam ka loot ngta mo havaeng ngar
mruo te, ‘O, her khal msim to kam kol kteit ka mmie ta arhe. Ngor
tarkanang he im, nang mor kam le kol a mmie ta.’ 8 To ngat hera kapom
he kpor kngam a yoror to ngat hera kokol ka mnes he kngam ngku mnok
petgim a loot.”
9 E Yesus ta rum ka koka to endo, to kle ka mnganang endruk laol te,
“To muta pat te, a mmie kteit na kanker endruk ngat tutuur kun mnam
ka loot? Te ner kle kngae kpis krum kim mar tgus hak, nang kle kael
sarek mnam ngang o mia akor ko yok vat, ngola?” 10 Thavae tok, to kle

kaenserpagam ka re to te, “Te nok pathe mut lo him E Nut ka ngaittiek ta ge, ko thavae te,

‘Endruk ngma ngamrektor ngat keyang a ho langto he kait petgim a rek he ka vlengam. Vanangko a her gi ho to endo arhe ther kle ka vle te, a ho to mang a hokidek to arhe, endo kam sir orom a rek. 11 Va a ho to endo ta vle ngang ngar tok ekam ko Ngoldaip mruo ta mrua svil en kam mi ktua vle enang tok arhe. Va ngot vokom tok kat, he kngae kpat mang te, a papat to endo tngae gia yaya pum nguaro kerok he!’ ”

12 E Yesus thavae tok, to o Yuda ngalmialaol ngata tar ko ta koka mang ngar lsir, to ngat sia khanang ngar kam kapom kmenpasiker kun ma hengor. Vanangko ngat lo is ekam ko ngata gorang a mumu pum, to ngat her gia parem kngae.

O Mia Nga Mur Kaen Mar Mruo Ngang E Nut
(Mt 22.15-22; Lk 20.20-26)

13 Kam ngae, to o Yuda ngalmialaol ngta meng o Parisiau kar o mia akuruk kun mnam a valngan to mkor e Herot ngok kim e Yesus kmenen mkor, en kam mrua ru pum karo mur rhek mruo. 14 Ngta pis ko kim e Yesus he pe gia kanprim te, “O, pattermia ngot sim ktua mnor miik, ko im vua mien orom ilaro rhek va ima patter o mia lsir kmikkiem E Nut karo pos lsir. Va im lua ruokar kim o gi vrong mia kat e, ko ima rere he lo gia tar yin pum o mia akor kam pat mang ngar, nang ka mnang akuruk e. Nove. He ekam tok, ngiak havaeng ngor na te, ta sir ngang ngor ruk o Yuda kam ngam o takis ngang lRom ngalaip to ngma mon te, e Sisa, i o nop ge? 15 Havaeng ngor na te, ngruak kaenkim a takis, i o nop?”

Ngat pe gia mnganang tok, vanangko e Yesus ta tar ko ngata kerruru enang tok, to kle ka mnganang ngar te, “Kman ko muta kendom ngang dok? Ma te, mu en a kre tang ngte ko vokom na.” 16 To ngat her kait a kre langto he kaen mkor. To e Yesus thera mnganang ngar te, “Erieto ka nunu va ka munik ta vle kuo mang a kre to enda?”

Va ngat koripang te, “He e Sisa.”

17 To e Yesus tkat koripang ngar kat te, “He ekam tok, mguak kaekon o tgoluk ruk ngta khenam e Sisa ka nunu ngak kat kaeknik ngang kat, vanang kle kaekon muk mruo ngang E Nut ko muta khenam E Nut ka nunu ormuk mruo enang tok kat.”

Ngta ngan karo rhek ko ta re tok, to ngat ho mi ktua sor kim karo papat.

Endruk Ngma Mokpom Kar E Nut Her Endruk Ngar Mia Hop Petgim Ngakro Nnak Kam Kol A Ktalhok
(Mt 22.23-33; Lk 20.27-40)

18 To vrua vle, to o Sadyusi akuruk ngat kle kaol ngok kim e Yesus vat. Vanang mar ngam ktua pat te, o mia ngama yor va ngar lua hop petgim ngakro nnak e. Endri ngat kaol kpis ko kim e Yesus he pe gia mnganang kat te, 19 “Pattermia, tennik e Moses tittiegom a pos langto ngang ngor te, enangthe a mhel tang knopia nak yor parem ktavlom, nang nong kles ngang, va en nak kle kliepak ekam knopia to tyor, nang a vlom kam llues, en kam hover knopia ktavlom ka ngausie. 20 Yu! A pos to endo ta vle tok arhe, vanang enangthe napa vle tok ko o moornopeik aktiek hori orom alomin ngata vle tete mo kmor, to endo a molpou tlei to le kyor parem ktavlom, nang tlo llues e. 21 To gi enang tok kat mang endo ko pekam ko ta liepak ekam knopia kat to ther gi kat yor kat, nang nong kles ngang

kat e. To endo ko pekam min kat, ta le kta liepak ekam endo kat to kta
yor. 22 Va si o moornopeik tgus ruk aktiek hori orom alomin ngta vle tgus
tok, ko ngat yor kparem a vlom, nang tlo llues e. Kam ngae, to a vlom
to endo kat ta le ktua yor vat. 23 To kmikkiem ke ngothoi to endo tok,
koknaik mnam a kolkha to E Nut na kta hover o yoror petgim ngakro
nnak, a vlom to enda naka vle te, edim mnam o moornopeik ri ktavlom
msim to, ko mar tgus ruk aktiek hori orom alomin ngat lei orom?"

24 E Yesus ta ngnek tok, to kle koripang ngar te, "Nok pathe mularo
papat ruk mang o yoror ngat lo vua sir hak, ekam ko mut ho lo kta mmok
hak mang E Nut karo rittiek va mang E Nut ka serppak kat e. 25 Ko E Nut
ka papat to a minar mang o yoror ta vle ti te, mnam a kolkha to E Nut na
hover o yoror, mar kam kol a ktalhok to kam plong vle ko kim En ngnik
ngnik, ngar lo kat kael lraip, he lurokol kam kta lei orom mar kat e. Ko
o mia ngar kle va kaenang o engyel ruk kuon ma volkha. 26 Vanang kun
mnam E Nut karo rhek ruk mang o yoror, e Ebrehem va e Isak va e Yakop
ngata khenam a papat to mang o yoror ma mmok te, ngar mi ktua hop
petgim ngaro nnak. Vanangko nok pathe, mut lo him E Moses ka hor to
endo vop? Ko kun mnam a ngothoi to mang ke turvek to a paei ta vurvur
pum he lo kaem, E Nut thavaeng e Moses te, 'Her dok ta arhe, dok to e
Ebrehem va e Isak va e Yakop ngma vle ko kim dok he ktotu pum dok
tennik kngae kais mang tete.' 27 Ii, thavae tok, he ka khenam a papat to
mang o yoror ma mmok te, endruk ngat kol a ktalhok to kam plong vle ko
kim E Nut ngnik ngnik kam totu pum, her mar ruk ngata kta hop petgim
ngaro nnak, nang nong endruk ngat yor he lo kta hop kat e."

A Pos To A Ngaenpaeir
(Mt 22.34-40; Lk 10.25-28)

28 Vanang langto mnam o pattermia kmo pos tkaol pis ko kim o Sadyusi
he kngan mar ko ngata mo maen o rhek kar e Yesus. Ta ngan e Yesus ko
tsim koripang ngar, to ta le kaenen mkor e Yesus kam pe gia mnganang
kat te, "Ngola, kun mnam o pos tgus, edim mnam mar msim ta vle te, a
pos to a ngaenpaeir he kir kim klenar tgus?"

29 Va e Yesus tkoripang te, "A pos to a ngaenpaeir he kir kim klenar tgus,
enda ti te: 'Muk lIsrael mguaka ngnek na, Ngoldaip to E Nut, En arhe
mgua gia totu pum En tuk. 30 Ngiak kmelongtok mang Ngoldaip orom ila
ngaung tgus, ila svil tgus, ilaro papat tgus va ilaro serppak tgus.' 31 Va a
pos to ta knaek mang endo thavae ti te: 'Ngiak kaelongtok mang ilenar
kmikkiem enang ko im mur kaelongtok mang yin mruo kat.' Nang nong
a pos tang ta laut kir kim alo pos ruk enngindi e."

32 E Yesus thavae tok, to a pattermia to endo ta kle khavaeng te,
"Pattermia, yi sim oripang dok. Ko ya mien te, 'Ngoldaip to E Nut her
En arhe ngua gia totu pum En tuk, nang nong a tomhel tang kat e.'
33 Va ya mien kat te, a keknen to kam 'kmelongtok mang E Nut, he ka
khenam tok orom nguaro svil, nguaro papat va nguaro serppak kat', va
a keknen to kam 'kmelongtok mang ngolenar kmikkiem enang ko ngom
mur kaelongtok mang ngor mruo' ngint laut kir kim o keknen tgus ruk
kam nngiar ngang E Nut orom o relot ruk ngoma momrot va o gi vrong
nngiar tgus kat."

34 E Yesus tngan a mhel to enda ko tsim koripang orom karo rhek tok,
to thavaeng te, "Ketasuo yin kam vaik ku meorom E Nut ka tavgo he!"

To ko pekam e Yesus kakro rhek ruk endruk, nop a mhel tang hak ta kta re kmegom kta serppak mruo kam mnganang e Yesus mang a papat tang kat e.

A Hipun To E Devit Kalaip, Her Kaes To E Nut Thim Orom Ka Msasaen
(Mt 22.41-46; Lk 20.41-44)

35 E Yesus ta patter o mia kun mnam E Nut ka maksien ka mhe to ko
ma gi vle vop, to ka mnganang ngar te, "Nngia ko o pattermia kmo pos
ngma grung orom Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen ka munik kam gia
havae mang te, en a hipun to e Devit kaes?
36 Enangthe npa mien te, a hipun to e Devit ka munik ta laut mang Endo
E Nut Thim Orom Ka Msasaen ka munik, va kman ko e Devit mruo ta
kvam Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen te, Kaldaip to en? Ko E Nunu
A Totur ten o rhek mnam e Devit he e Devit ta rere vgum E Nunu A Totur
kam havae mang Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen orom karo mur
rhek mruo ruk endri te,

'E Nut thavaeng Koldaip te, ngiak tuur mnam kua tavgo he korsang
na, ko pa ngorsang to a miktiek, endo koma nho orom ko vanam
dok kam ngae kais ko nguak kir kim ilaro imuo, yin kam karkar
mang ngar hak.'

37 Vanang mu vokom na. Ma te, enangthe tennik, e Devit mruo tmur
hover kaes to E Nut Thim Orom Ka Msasaen kam mrua mon te, 'Kaldaip
to en' tok, va nngia ko o pattermia kmo pos ngam kaekon kim a hipun to
e Devit karo rhek mruo kam le kmon Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen
te, en gi kaes to mkor a hipun to e Devit?"

E Yesus ta keknen ngang ngar tok va o mumu ho laol ruk ngta vle ko
tok ngat ho mi kut svil hak kam ngan e Yesus karo rhek ko ngat mia mgae
ngang ngar hak."

Mguak Ngangreal Ngang Nguk Mang O Pattermia Kmo Pos
(Mt 23.1-36; Lk 20.45-47)

38 To e Yesus ta patter mar kngae orom o rhek ruk endri kat te, "Mguak
ngangreal ngang nguk mang o pattermia kmo pos ko mar ngam mrua
hover mar mrua kam sreng orom o it ruk ngat ngae gia rarip ku he
kpunpa ormar ko pum o mia ngaro kerok. Ii, va mar ngam mrua khenam
mar mruo ma mmok ngang o mia ko po pnes, he nang o mia kam hover
singni ngang ngar ko pum nglenar ngo kerok. 39 Va mar ngma sovet kam
mrua kakansgum mar mruo kam lol o ngorsang ruk o mia ngma nho
orom mar ko mo pnes va endruk kun mnam o Yuda ngaro rektor ruk
kam rere mnam mar kat. 40 Va ngma kauyang o tahek he klikim mar kun
mnam ngaro rektor mruo, nang kle klol o rektor ruk endruk ngang ngar
mruo vat. Va ngam ngorom a hoger ngaro ngarkie khogerik ko pum o
mia ngaro kerok, he nang klenar kam gia vokom mar tok to le kanprim
mar. Ii, o mia ruk ngat kaenang o pattermia kmo pos tok, her endruk E
Nut ner ho mi ktua monik kim o ho kapnes ruk lho vankue hak ngang
ngar arhe kir kim o kapnes tgus hak."

A Tahek Tngam A Nngiar To E Nut Ta Sirei Mang
(Lk 21.1-4)

41 E Yesus ta vle kun mnam E Nut ka maksien vop to le korsang he
ka nho rkieng ka ngaelpas, endo o mia ngma ngam ngaro nngiar ngang
E Nut kun mnam. Ta vle ko tok he kvokom a mumu ko ngta mopatap
kam ngam o krek kun mnam. Ii, tvokom endruk ngakro vu gol ko ngata

sovet kam ngam ngakro krek laol kun ma ngaelpas to endo. 42 Vanangko
tvokom kat ko kela a tahek langto ko en ho mi kut nop o krek ngang hak
ko ta kol kelo kre ruk lo svel he kpis to vrua ngam min kun ma ngaelpas
kat.
43 Tvokong tok, to kvaeng kalngunes ko kim he khavaeng ngar te,
"Kua mien ngang nguk te, a vlom to enda tngam ka nngiar kun mnam
a ngaelpas tho mi kut kir kim o mia tgus ruk endri hak 44 ko mar tgus ruk
ngta nngiar ngang E Nut, ngat gia vethas orom ngakro vu gol ngarkero gi
mhetor mnam mar ruk ka ho vuvurgem hak. Vanang a vlom to enda, ta
kle ho mi ktua nngiar ngang E Nut orom kelo kre ruk enngindukko tmia
rum kim enngindukko tre kpas kmin kmenkim o ol ngang ormin."

13

E Yesus Ta Ktar Kpavap Mang E Nut Ka Maksien Te, lRom Ngara Memget

(Mt 24.3-14; Lk 21.7-19)

1 E Yesus ther ottek kun mnam E Nut ka maksien to kalkayie langto
ta kalpak kim o rektor ruk ngat eharom mar orom o krek he kngam a
maksien to endo ormar. Ta re te, "Pattermia, vokom o krek ruk endri
ngat sim kut tetgem mar kmeharom o rektor ri lvu yar hak."
2 Va e Yesus tkoripang te, "O rektor ruk lvu yar ruk endri ko muta
vokom mar tete, koknaik nong ke vur kre tang hak mnam mar ner kais
kam kta kru kuon mang kaela ngang kat e, ko o mia ngara pis kmemgetik
tgus krum kim mar hak."

A Kolkha To A Kser Kim Karo Ngaelmir

3 Kam ngae, to e Yesus tkorsang kuo kim ke vul to e Olip to ngkun kut
he ka nho rkieng E Nut ka maksien ko ta vle ku. To kalngunes ruk e Pita,
e Yems kre Yoanes va e Andru ngata mnganang ko mar tuk te, 4 "Ngola,
havaeng ngor na te, mnam ani kolkha to msim ilaro rhek ngar kael mit
mnam? Va a kolkha to endo karo ni ngaelmir ruk ngaka ktar kpis, he E
Nut kmaottam ilaro rhek kat?"
5 Va e Yesus ta kle khavaeng ngar mang a kolkha to a kser kim te,
"Mguak ngangreal ngang nguk tete matok o mia ngara vraik ormuk
petgim dok. 6 Ko ktar mang a kolkha to a kser kim kam pis, o mia
kavurgem ngara pis he mur kaelel mar mruo orom kua munik. Ngara
pis tok, he langto langto ner mrua havae mang en mruo te, her en arhe
Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen. He enang tok, o mia ri la ppiagar
ngara vraik orom o mia kavurgem. 7 Ii, va ktar mang a kolkha to a kser
kim kam pis kat, mguera ngan o ngaus ngaro muktim va mguera lol o
rhek pa nghek mang o ngaus kat. Pu tok, vanangko mguak ngangreal
ngang nguk kam lua gor, ko o tgoluk ruk endruk ngaka ktar kpapagis
mang a kolkha to a kser kim. Vanangko a mi kolkha to endo ngnok vop.
8 Ko o mhetor kavurgem va o serppak kavurgem ngaka ktar khop na, he
kmo sir malngaeng ngar mruo na, he kmo kir mo kmar. Va a vang nera
vle kun mnam o mhetor kavurgem va a koot naka khikher o marhok
kavurgem klik kat. Ii, o ngaelmir ruk endri ngta vle te, a kolkha to a
kser kim karo gi ngaelmir gi enang ko a vlom kalyie nam kaimim kmel a
ngaelmir ngang te, ka kolkha to kam llues ta pis he.
9 Ii, mnam o kolkhek ruk o ngaelmir ruk endri ngak pagis, mguak
ngangreal ngang nguk mruo ko o mia ngar kael muk ko maktiegom

endruk ngma vongnek kim o rhek, va akuruk ngar kaimim muk orom
a khap kun mnam o Yuda ngartaro rektor ruk kam rere mnam mar.
He enang tok, mgua hera polger o rhek mang dok ngang ngar her ko
tok arhe. Ii, va ngar kait muk ka srim muk ko kim o taven va ko kim a
gavman ngalmialaol kat gi ekam ko mut kor mnam muk mang dok. He
her mula venloot to arhe, muk kam polger o rhek mang dok ngang ngar.
10 Enang tok, o vrong rhek tgus ngaka ktar kngan a knovvur na, to endo
yek a kolkha to a kser kim nak pis.

11 Ii, o mia ngara srim muk ko pum mar enang tok, vanangko ktar
mang tok, mguak or kam vua papat mang oni rhek ruk mguak polgerik
mang dok ngang ngar. Ko oni rhek ruk mguak polgerik mang dok, E
Nunu A Totur ner kle yek kaen o rhek ruk endruk mnam muk. Ko mnam
ke venloot to endo msim her E Nunu A Totur to arhe ner mur kaelre ko
vgum muk enang tok orom o rhek ruk endruk.

12 Ii, o mia ngar kaeharom tok ngang nguk, ko si o moornopeik mruo,
va o motter mruo ge, ngar mur kael mar mruo ge maktiegom o mia kmim
mar kngam mar o yoror. Va o ngnes kat ngar kle klaut mang ngaortek
ngaornek kat kmel mar ko maktiegom o mia kmim mar kngam mar o
yoror. 13 He enang tok, o mia kavurgem ngar kaelat muk ekam ko mut
kor mnam muk mang dok. Vanang endo nak matnge vgum o vnek he
kle kor mnam en mang dok ge, kngae kais mnam a kolkha to a kser kim
msim, E Nut nera sulgim en he kaen a ktalhok to kam plong vle ko kim
En ngnik ngnik ngang."

A Kolkha To O Mia Ngara Rum Kim A Rengmat To E Yerusalem
(Mt 24.15-28; Lk 21.20-24)

14 "To mguera vokom E Nut ka imuo, endo nera likim o mia kun mnam
E Nut ka maksien, ko nak pis ksir kun mnam E Nut ka maksien ko tok ko
E Nut tlua tting mang en kam sir ko. (Vanang muk ruk muta him a hor
ta, mgua sim ktua ngangam kmuk ekam o rhek ri na!)

Ii, mnam a kolkha to muk ruk ko mYudea mgua re kvokom endo ko nak
sir ko tok, va mguak ngoropok kgegerap ngoguon kio vlik. 15 Va endruk
ngta vle ku mnok ko ma ngoumi, ngak or hak kam kta vaik ngogun ma
rek kam momlom kat. 16 Ta vle enang tok kat ngang endruk ngta vle ko
gunkas ko ngak or kam kat kaeknik ngok mrek kam lol ngaro it kat. 17 Ii,
va suvrum kekhengol ruk ngakro namtor va endruk ngat gia mmeng
ngles vop mnam o kolkhek ruk endruk kat. 18 He ekam tok, mguak
kaurur kim E Nut te, o kolkhek ruk endruk nga lua pis ko mnam a ven,
he nang muk kam lua kar va ngaelaut ka gu kun ma kernonhommok
to endo. 19 Ko mnam o kolkhek ruk endruk a kervavle alaut hak nera
vle. Va a kervavle tang ko tennik ko E Nut ta kueng a mmie kngae
kais mang tete, va si tang koknaik koknaik ner lo kaiser endo enda hak.
20 Vanangko E Nut ner kait kokonor o kolkhek ruk endruk. Ko enangthe
na re lo kait kokonor mang ngar, va nong a mhel tang hak to ner kais kam
vle. Vanangko E Nut ner kait kokonor mang ngar, ekam ko ta pat mang
kalngunes ruk tmur re pum mar kam vle ngang En mruo, kam hong ngar
pum a kernonhommok to endo. 21 To enang tok, enangthe tang nak pis
mnam o kolkhek ruk endruk he khavaeng nguk te, 'Mu nho na, Endo E
Nut Thim Orom Ka Msasaen enda he,' i o 'en tko gut ho,' va mguak or
kmor mnam muk mang o rhek ruk endruk. 22 Ko o propet ruk la ppiagar
ngara pagis kar endruk ngara ppiak kmel mar mruo te, E Nut Thim Mar

Orom Ka Msasaen. Ngar mia papagis orom o ngaelmir ruk kam reim
sor mnam o mia kam mi ktua krong o mia ngaro vrongtok kam vraik
orom kavurgem mnam mar. Va si endruk E Nut tmur re pum mar kam
vle ngang En mruo kat, va o kermia ri ngar kaegom kam krong ngaro
vrongtok he ka vraik orom mar kat, gi enangthe nga mi kais. 23 Yu! Ko
hera havaeng nguk he mang a kolkha to endo karo ngaelmir ktar mang
ngar kam pagis. He ekam tok, mguak ngangreal ngang nguk mang ngar."

A Kolkha To Msim A Mhel To Nkong Man Ma Volkha Nera Kser Kim Kpis Mnam
(Mt 24.29-31; Lk 21.25-28)

24-25 "Vanangko gi ko pekam a kernonhommok ko nera vle enang tok,
E Nut nera rpem a volkha kakro serppak orom o ketor he ngara
harapeet kun kuon kia gan va a kolkha nera tep. Va a kenho ner
lo kta mmok kat e.
26 To endo yek, o mia ngar mia vokom A Mhel To Nkong Man Ma Volkha
ko nera pis mnam o varhek orom kla saen va kla serppak. 27 To ner kle
kmeng kakro engyel kam ngae mnam a mmie karo ngaitngol tgus kam
kakaum endruk E Nut mruo tmur re pum mar kam vle ngang En mruo
ngok matgiang kam ngae krurum a mmie karo ngaitngol tgus hak."

A Koka To Mang A Ho To A Pik Ta Keknen Mang A Kolkha To A Mhel To Nkong Man Ma Volkha Nera Kser Kim Kpis Mnam
(Mt 24.32-35; Lk 21.29-33)

28 "Mu vokom a ho to a pik he kol a papat mang na. Ekam ko nam re
kuur va mum hera mnor te, o, ka venloot to kmel rehi mnam ketasuo
kam pis he. 29 Mare! Her gi enang tok kat arhe, ko mgua re kvokom o
ngaelmir ruk endruk ko ngaka ktar kpapagis enang tok, va mgua hera
mnor kat te, he ketasuo he A mhel To Nkong Man Ma Volkha en kam pis
kat ko ngnok va ngaelaut ka gu he. 30 Ii, kua mien ngang nguk te, o mia
nga main to enda tete, ngat lo kais kam yor vop kais ko E Nut naka ktar
kaottam o ngaelmir ruk endri, mar kam pis pis lmien na. 31 Ii, a volkha
kar a mmie nginera loloong, vanang kuaro rhek ngat lo kais kam loloong
hak."

Nong A Mhel Tang To Ta Mnor Mang Ani Kolkha To Msim A Mhel To Nkong Man Ma Volkha Nera Kser Kim Kpis Mnam
(Mt 24.36-44)

32 "Vanangko a kolkha to a kser kim, nong a mhel tang hak to ta mnor
mang ani marot to, i o ani vlemas to, i o ani kolkha to lsir A Mhel To Nkong
Man Ma Volkha nera kser kim kpis mnam. O engyel ruk man ma volkha
kat va si A Mhel To Nkong Man Ma Volkha to dok mruo kat ngot lua mnor
mang ani kolkha to lsir kat e. Gi E Titou tuk to ta mnor. 33 He ekam ko a
kolkha to enda nera pis pangnaom muk tok, va mguak ngangreal ngang
nguk he sim kut kaelel kuo mang nguk mang kam paneng ko mut lua
mnor mang a ni kolkha to msim nera pis mnam e. 34 Ii, a kolkha to A Mhel
To Nkong Man Ma Volkha nera kser kim kpis mnam nera vle enang ko a
mhel langto ta re kam ngae kpunpa ko ma mhe langto ko yok. Ko ta re
kam ngae vanang ta ktar el karo reha ko maktiegom langto langto mnam
kalngunes, nang kael tang ko va gudor kam nho mang ka rek. To mar
ngata nho mang o reha ruk mkor ngalaip, nang en thera ngae kpunpa
kun mnam a mhe langto ko yok.

35 Gi kmikkiem enang tok kat, mgua sim kut kaelel kuo mang nguk he
ktoot enang tok kat arhe ko muk kat mut lo smia mnor mang ani kolkha
to a rek kteit nera kser kim kmeknik mnam. Mgua smia toot enang tok,
matok nap sia kaeknik pangnaom muk ma segain, i o ma ho segain ka
ngaenvurgem, i o ko a ngaining tkaeti, i o mo kao. 36 Vanang suvrum
muk ruk tkaeknik pangnaom muk ko mut hivuo kmonit he. 37 A re ta ko
hera havaeng nguk orom, ko kle khavaeng o mia tgus kat her enang tok
kat te, mgua smia toot he kpaneng."

14

O Yuda Ngalmialaol Ngata Lgem O Rhek Kmim E Yesus Kngam A Yoror
(Mt 26.1-5; Lk 22.1-2; Yn 11.45-53)

1 Tie ma ngaelatong ko o Yuda ngma kunngir kim A Pnes To A Engyel
Tvarpaam O Yuda Ngaro Molpou, endo ngma mon kat te, A Pnes To
Kmem A Gi Bret, o pris ruk laol kar o pattermia kmo pos ngta vle he ka
khanang ngar kam riring a papat tang te, nngia he o mia ngar kais kam
vur kaol ma mmek he kol a hagie mang e Yesus kmim kngam a yoror.
2 Vanangko ngat mo havaeng ngar te, "O-o ngruak or kmeharom ma pnes
ta e, matok o mia ngara kaum kaen ekmor mang."

A Vlom Langto Ta Glot A Ku Kuon Malpgem E Yesus
(Mt 26.6-13; Yn 12.1-8)

3 Kam ngae, to e Yesus ta vle mBetani kun mnam a rek to mkor mhel to
tkol a yor to a lepra tesgun. A mhel to enda ka munik e Saimon. E Yesus
tkorsang ku mmie he khivuo kmemik, to a vlom langto tpis orom a ku
to ngma mon te, a nat. Vanang a ku to endo ka keik to kmenkim te sei
kam grap hak ko ngat eharom orom a ho to a nat ka kavgot ka ye va tlua
movavaik kar a tomhel tang kat e. Va a ku to, ta vle kun mnam a kolhi to
a kre to a alabasta ko o mia ngat hong mnam. To a vlom to enda tpis ko
kim e Yesus, pet a kolhi to endo ka keik to ka glot malpgem.
4 To o mia akuruk ko tok ngat hera vokom a vlom to endo, to ngaro
vurkul ngat ngae sei kam kiin hak to ngata mo reng ngar mruo te, "Kman
ko a vlom ta tgia koham a ku ta ti e? 5 Ko en tis kmel ngang o mia, ngar
kmenkim mkor ko ka keik te sei kam grap he npa lol o krek kavurgem
hak to le kaenik ngang endruk ngta tu kmo tgoluk." Ngta mo havaeng
ngar tok, to kle ka psom a vlom orom o rhek akuruk kat.
6 Vanangko e Yesus ther le kaekon ngang ngar te, "Mu orim! Mut lo kais
kam rere pum a vlom to endo tok e! Ko en teharom a keknen to tho mi kut
ya hak ngang dok. 7 Mguak orim ko tok, ko endruk ngma tu kmo tgoluk
ngara vle mo kmuk lhok ge he muk kam turang ngar kmikkiem mularo
svil. Vanang dok, ngor lo kta vle mo kmuk lhok kat e. 8 A vlom ta teharom
kta ngaeha to kmiser en mruo ge, ko ta glot a ku to endo kuo malpgem
dok tok. He enang tok, tkael a lte ormok kam pungnim kua vok enang
tok arhe, mar kmeguyang dok he. 9 Kua havaeng nguk lmien te, mnam
oni mhetor tgus ruk mo mmie ko o mia ngak polger o rhek ruk mang a
knovvur va o mia ngar kta havae mang a keknen to a vlom ta teharom
ngang dok tete, o mia kam kuvi mang kat kam vokong en orom."

E Yudas Ta Tting Mang O Krek Kam Hortgi Mang E Yesus
(Mt 26.14-16; Lk 22.3-6)

10 To gi mnam a kolkha to endo gi, ngaela langto mnam o aposel ruk
loktiek hori orom alomin ka munik e Yudas, endo nkong mIskariot thera
ngae ngok kim o pris ruk laol kmel ka papat to kam hortgi mang e Yesus
he kael maktiegom mar. 11 Ngata ngan e Yudas karo rhek to ngata sei
kam sirei alaut mang. To ngat kaenserpgam ka papat to kmenkim orom
o krek. To e Yudas ther kaelha kam vur kael onit ngang e Yesus en kam
mas orom he kael ko maktiegom mar.

E Yesus Kar Kalngunes Ngta Kunngir Kim A Pnes To Ngma Mon Te, A Engyel Tvarpaam O Yuda Ngaro Molpou
(Mt 26.17-25; Lk 22.7-14; 21-23; Yn 13.21-30)

12 Kam ngae, to tie ma palngaem, o Yuda ngam kaem a pnes to ngma
mon te, A Gi Bret. Vanang mnam a pnes to endo ngam kaim o sipsip ruk o
sital kam mur kael pat kim mar mruo mang ko a engyel tvarpaam o Yuda
ngaro molpou ruk tennik. To e Yesus kalngunes ngat kaol ngok kim to
ka mnganang te, “Ngola, ya svil mang ngor kmelel mo kim o olngaemik
mnam ani mhe to, yin kam kunngir kim a kolkha to A Engyel Tvarpaam
O Yuda Ngaro Molpou?”
13 To e Yesus thera meng klo kaloyie aloruk he khavaeng ngin te, “Meak
ngae mYerusalem he mera horong a ngokol langto ekam a ngaelaut ko
tiniram ka ye he ktolpum ngok mrek. Mea her kaikkiem her endo arhe
14 ngok mnam ani rek to nak vaik mnam. Meak pis khavaeng a rek kteit
te, ‘E Pattermia ta svil kam kunngir kim a kolkha to A Engyel Tvarpaam
O Yuda Ngaro Molpou kar kalngunes. Va ta svil kam mnganang yin te,
ila taban to mkor o gunmia nam, mor kmelel mo kim o ol kun mnam?’
15 Meaka mnganang tok, yek en ner mrua khenam ka rek ka taban to
kuon mail ko ngat pasrengem he sim elel o ngorsang va a psen kun. To
mea her kaelel o ol ko mnam a taban to arhe.”
16 Te smia papsim min tok knop, to ngint hera ngae to kpis mang a mhel
to endo her sim kut enang ko e Yesus tpapsim min tok arhe. To ngint her
kaelel mo kim o ol ko tok, mar kam kunngir kim a kolkha to endo.
17 Ngint kaelel mo kim o ol knop, to a kolkha ta vaik he, to e Yesus kar
kalngunes ruk loktiek hori orom alomin ngata ngae kpis kun ma rek to
endo, to her korosang kam her kaemik he.

E Yesus Ta Ktar Kpavap Mang E Yudas Ko Nak Hortgi Mang
(Mt 26.17-25; Lk 22.7-14; 21-23; Yn 13.21-30)

18 Ngat korosang he khivuo kmemik, to e Yesus thera havaeng ngar te,
“Kua mien ngang nguk te, langto mnam muk ruk mut kaemik kar dok
tete nera hortgi mang dok.”
19 Tre tok, to kalngunes ngate sei kam mrua mrung ngar mruo hak. To
langto langto mnam mar tkaelha kam mnganang te, “Ngoldaip, nok ya
re mang dok vor?” 20 Va e Yesus tkoripang ngar te, “A mhel to ta vasgem
ka bret ka mhe kun ma plo kar dok, her endo mnam muk ruk loktiek
hori orom alomin arhe nera hortgi mang dok. 21 Ii, nera hortgi mang
dok, gi enang ko A Mhel To Nkong Man Ma Volkha nak yor kmikkiem gi
enang ko E Nut karo rittiek ngata ktar khavae mang tok. Va si enang tok,
suvrum kela to nera hortgi mang dok, ko tmi ya hak enangthe knan nap
lo kol. Vanangko tho mi kut kernonho hak ko knan tkol he, ko nera kol a
kapnes vgum E Nut pum ka kerkeknen to endo.”

E Yesus Ta Pakvom A Ngaemik To Kam Mur Kael Pat Kim Mor Mang Ka Yor Ko Ta Tootkinre Mang Ka Yor Orom
(Mt 26.26-30; Lk 22.15-20; 1Kor 11.23-25)

22 Phevgom e Yesus kar kalngunes ko ngata hivuo kmemik, e Yesus
thera kol a bret langto to kanprim E Nut mang to kommen he kaisis kim
kalngunes to kreng ngar te, “Mgua kol a bret ta. Kua vok ta arhe.”
23 To ther kle kol a kolhi orom a ye to a vaen vat he kanprim E Nut mang
to kaen ngang kalngunes to mar tgus ngat ivie mnam.
24 To treng ngar te, “Kua gidiel ta arhe to nera ksuk mang o mia tgus,
endo E Nut ta sir malpgem kmel ka mokpom kar o mia orom. 25 Ii, kua
mien ngang nguk kat gi te, kmelha tete, ngor lo kat kaiviem a ye to a vaen
ta kar muk kat e, kam ngae kais ko ngurer kta kaum kat kmiviem endo
a gunngar vat kam tuur mnam E Nut ka pnes to orom endo nera kpom
mnam a kolkha to ka tavgo nak komor o mia tgus.”
26 Ngat kaemik knop, to kael a kni langto to her kottek to ka grap
ngoguon kim ke vul to e Olip.

E Yesus Ta Ktar Kpavap Mang E Pita Te, Nera Klai Mang

27 To ko tok kia vul to e Olip, e Yesus thera reng kalngunes te, “Muk tgus
mguera kpom klaem petgim dok kmikkiem enang ko E Nut karo propet
ngta ktar kaittiek mang nguk tok gi te,

‘E Nut nera tgem o sipsip ngar teit he ka valngan to orom o sipsip
ngara ngorpok petgim.’

28 Vanangko ko pekam ko E Nut nak hover dok petgim kua nnak, ngora
ktar mang nguk kam ngae ngok mGalili.”
29 To e Pita thera hop ku he koripang te, “Dok ko ngae ho lo kais
hak kam ngorpok parem yin e. Si enangthe kolenar tgus ngak ngorpok
parem yin vanie, vanang dok nove!”
30 Va e Yesus ta kokheng e Pita kam reng te, “O-o, Pita kua mien ngang
in te, gi ngka masegain ta, ktar mang a ngaining kmeti ngira klai mang
dok kngam ngkorlotge te, yi lua mnor mang dok.”
31 Va e Pita tkut kaesik he kaur gi kmoripang te, “Si enangthe ngua ngae
sia yor kar yin va kho lo is hak kam klai mang in e.” To e Yesus kalngunes
tgus ngata kol vgum e Pita kam reng en tok kat.

E Yesus Ta Ngarkie Mnam A Loot To Ngma Mon Te, E Getsemeni
(Mt 26.36-46; Lk 2.39-46)

32 To e Yesus kar kalngunes ngata ngae kvaik kun mnam a loot to ngma
mon te, e Getsemeni. To e Yesus thera reng ngar te, “Mguak korsang mo
na, nang dok ngora ngae he kngarkie.” 33 To ther gia nglum e Pita va e
Yems kre Yoanes, to endo he, a vnek alautar hak tkaelha kam kerngorom
ko karo papat ngat ho mi ktua kervavle hak. 34 To thera reng ngar te, “O-
o, a mamrung a ho lautar hak tho mi ktua kokol dok he. He tre kmim dok,
kngam dok hak. He ekam tok, mgua gia vle mo he kaennei he ktoot.”
35 Tre tok, to her vur kael a long mang ngar to ka kru ka vham oguon
mmie to kngarkie ngang E Nut te, enangthe ka papat ngang ngnok vop,
va nak pet ke longmok to tre kam kol, endo orom la vut to orom ka yor.
36 Tngarkie ti te, “Yoko dok gi, Titou-o, ilaro papat ngat kais mang o reha
tgus yin kmeharom mar. He ekam tok, ngia pet la vut to enda orom kua
yor to tre kam kol dok vanie. Vanangko ngior kam kokol ekmok e, ngiak
kle va kaikkiem ila svil mruo ge.”

37 Tngarkie tok knop, to her kaeknik ngok kim kalngunes ruk korlotge
he kvotgem mar ko ngat her onnit he. To treng e Pita te, “Ngola, nngia
orom muk korlotge, he mut lo vur kais kam vur kaennei he ktoot gi?
38 Vanang mguak mrua toot mang nguk mruo he kngarkie, muk kam lo
mrua ngam muk ekam o kerkeknen ruk ngam kaegom muk. Ko muma
serppak mang kmikkiem mularo svil ruk kmeharom o keknen ruk lyar,
vanangko mularo pkor ngaro svil ruk ngam kaenen muk kmeharom o
kerkeknen ngam kle khos kim mularo svil ruk kmeharom o keknen ruk
lyar.”
39 E Yesus treng ngar tok, to ther kta parem mar kat kngam nglomin
kam kta votam karo ngarkie ruk kat ge. 40 Ta kta ngarkie tok knop, to
her kat kaeknik ngok kim kalngunes va pis gi kta votgem mar kat ko a
kenap alautar te ho kvurvrum mar hak he ngat ho ngae onnit ngae hak.
Va ngat hop, nang gia vongnek kim ko nop o rhek ngang ngar kmoripang
e.
41 To ta vle tok kat kam ngam ngkorlotge mang kalngunes ko ther
kaeknik kpis mang ngar to her kta votgem mar kat he kreng ngar te,
“Ngola, mut le kaol kam pis sim konit vat? Tis he, ko her ke longmok
ta arhe ngang endo kam hortgi mang A Mhel To Nkong Man Ma Volkha
kmel dok maktiegom o mia ruk ngam kaeharom o kerkeknen. 42 Mu
hohop he, he mu sor kim na. A mhel to kam hortgi mang dok, enda he.
So mor he ngor khorong.”

O Yuda Ngalmialaol Ngta Kapom E Yesus
(Mt 26.47-56; Lk 22.47-53; Yn 18.3-12)

43 E Yesus ta rere vop, nang endruk loktiek hori orom alomin ngaela
langto mruo to e Yudas, tkaol orom a rkan langto ko ngata pis ko kim e
Yesus he. Ngta pis orom ngakro komtok va ngakro kier ko o pris ruk laol
va o pattermia kmo pos va o Yuda ngalmialaol ngat her meng ngar enang
tok arhe.
44 Vanang endo thortgi mang e Yesus ta ktar keknen ngang ngar mang
a ngaelmir to mar kam mnor mang ko ner pis kaeharom ngang ko
thavaeng ngar te, “Mguak vokom dok ko endo ngua pis ko kim he vrua
pum ka volha kam mrung tok, va her endo arhe. Mguak marer kpis to
kpuung mang he kapom ktoot mang kam ktong kngorom.” 45 To endo
he, e Yudas ther gia ngae lsir rkieng e Yesus to hera kvam te, “O, Kolaip.”
va vrua pum ka volha kam mrung enang tok. 46 To a rkan to endo ta
murmur mang e Yesus koleng singni mnam he kapom. 47 Ngata kapom,
va vgum e Yesus kalkayie langto ta sir ko vanam e Yesus ko ther gi kait
ka kom ku her gia ngam mang o pris ruk laol ngalaip kalkayie langto va
her gi kser ka ngaela ka pun kpet hak.
48 Vanang e Yesus ta le kreng a rkan te, “Ngola, nok pathe mut vua
kokho orom o komtok va o kier kngae mang dok kam kapom dok
enangthe dok a mhel to koma kaenpgam o mia kam kaum kaen ekam
lRom he kaus kar mar vor? 49 Vanang mo kolkhek tgus kom her gia patter
o mia ma mmok ko mnam E Nut ka maksien, va mum lua re kam hera
kapom dok ko tok? Vanangko mguaka kapom dok vanie, ko E Nut nak
kaottam karo rittiek, mar kam pis lmien kmikkiem gi enang ti arhe.” 50 E
Yesus ta rere tok knop, to kalngunes tgus ngat hera ngorpok kparem.
51 Vanangko kalkayie langto tgia kokomor orom a gi yet tuk to ka keik
ta grap, ta pepem mar orom e Yesus. He a rkan ngat re ka kpom en kat,

52 vanangko ngat gi kpom ka yet khalger kuo mang to tgia ngorpok a gi
mit, vanang ngat gi kpom mar ko a gi yet.

E Yesus Ta Sir Ko Kim O Yuda Ngar Ke Murgun To Nma Vongnek Kim O Rhek
(Mt 26.57-68; Lk 22.54-55, 63-71; Yn 18.13-14, 19-24)

53 E Yesus kalngunes ngta ngorpok kparem to a rkan to ta koleng singni
mnam e Yesus ngta ktong kngorom he kael ngok kim o pris ruk laol
ngalaip kun kuo mnam ka ngoulu to klalaut ka taban to ku mnok ko ma
gi vle ko tok mnam E Nut ka maksien. Nang o gi vrong mia ngat gia vle ku
klangtar orom. Ngat el ko tok kun kuo mnam a ngoulu to klalaut to endo,
to o pris ruk laol tgus va o pattermia kmo pos kar o Yuda ngalmialaol ngat
kaum kam ngan o rhek mang. 54 Vanang e Pita tgi vrua pepem mar kngae
orom e Yesus gi kam ngae kais ko ngata vaik kun mnam o pris ruk laol
ngalaip ka rek ka mhe to ku mnok ko ma gi vle. To ther pis kvaik korsang
kar endruk ngma toot mang a rek kam kuk pa paei.

55 To o pris ruk laol va si o Yuda Ngar Ke Murgun tgus, endo nma
vongnek kim o rhek ngat kaim o papat kam pis mang o mia akor kam
ngam o rhek ko lserpgue kam rere kim e Yesus ormar, nang lRom kmim
kngam a yoror. Vanangko ngat lo vur pis mang tang ko karo rhek ngata
serppak is e. 56 Ii, ko o mia kavurgem ngat sia ngam o rhek kam ppiak
mang, vanang ngaro rhek ngat lo maenang e.

57 Kam ngae, to endo he, o mia akuruk ngata hop he kngam o rhek ri
kam ppiak mang te, 58 “Ngota ngan a mhel to enda ko thavae te, ‘E Nut
ka maksien ta o mia ngat hover orom ngaro singni mruo, ngora lget he
lo hus kam kta hover langto yok vat kun mnam o kolkhek ruk korlotge,
a mten to o mia ngat lo kais kam hover orom ngaro singni e.’ ” 59 Ngata
havae tok, vanang si o mia ruk endri va ngaro rhek ngat lo maenang kmis
kmenserpagam a re tang kmim kngam a yoror e.

60 To o pris ruk laol ngalaip thera sir kun pgegom mar tgus to ka
mnganang e Yesus te, “Ngola, ya ngan o rhek ruk ngat kaelik kuo mang
yin va nop o rhek ngang in gi kmoripang ngar?” 61 Vanangko e Yesus tlua
svil kmekon ngang e, ther gi sir kvongnek kim.

To o pris ruk laol ngalaip ta tger e Yesus kam kta mngan kat te, “Lmien
mang in te, Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen her yindo arhe, i o nop
gi? Va E Nut To Nma Ngamyammok Mang O Mia, Khal to yin, i o nop?”

62 Va e Yesus tkoripang te, “Mare, her dok ta arhe. Va kua havaeng in
te, kmelha tete kngae ngnik ngnik,

> mguera vokom A Mhel To Nkong Man Ma Volkha ko ner korsang ko
> mnam E Nut To La Vu Ngaurar Hak ka miktiek. Va mguera vokom
> kat ko nera kaol kpis kun kuon ma volkha orom o varhek.”

63 O pris ruk laol ngalaip ta ngan ko e Yesus ta re tok, to thera hop ekam
karo it to kommenik kam polger ka ngaesik, to kre te, “Ngrua lo kat kais
kam kta vae mang o mia akor kam pis kam ngam o rhek mang kat e, 64 ko
muk mruo mut mur ngan ko ther mur kerrereng E Nut orom karo mur
rhek mruo enang tok arhe. Va muta pat nngia? Mguer kael ani vnek to
kuo mang e?”

Va ngat monik kim a yor ngang ko ngat koripang te, tho mi kut is mang
en, mar kmim kngam a yoror hak. 65 To akuruk mnam mar ngat kaelha
kam guguspa mang to ka kleng kalo keik kam tokim min, en kam lua nho,
to khim singni malpgem he kreng te, “Yindo a propet ngola, ngiak mon

edim mnam mor ko tim yin!” Ngat eharom tok, to o toot kmo mia ngata
kta him singni malpgem kat.

E Pita Ta Klai Mang E Yesus
(Mt 26.69-75; Lk 22.56-62; Yn 18.15-18, 25-27)

66 E Pita ta vle ha ku mnok vop kun mnam o pris ruk laol ngalaip ka
ngoulu to klalaut ka taban to ku mnok ko ma gi vle, va a vlom langto
nam kaeha ko tok tgi kaol ngok kim he 67 kpis vokong ko ta kuk pa paei.
Te smia kellu mang ka mnor to kreng te,
“Yinda kat arhe im kaikkiem e Yesus to nkong mNasaret kat.”
68 Vanangko e Pita ta klai mang te, “O-o, klua mnor mang a papat to ya
rere mang. Klua mmok mang ilaro rhek e.” To e Pita te vrua kle ngogu
va gudor ngku mnok [va vgum a ngaining ko tkaeti.]
69 To a vlom to nam kaeha ko tok, ta kta vokom e Pita kat, to kle ho gi
kaur ge he kreng endruk ngta sisir ko rkieng kat te, “Mare, a mhel ta, her
kalkayie langto arhe!” 70 Vanangko e Pita ta kta klai mang kat.
Ngat vrua vle, to o mia akuruk ngta sisir ko rkieng ngata kta reng e
Pita kat gi te, “O, lmien hak he, kalkayie langto yin arhe, ko yindo nkong
in mGalili kat.”
71 Va e Pita thera koripang ngar he mur kael a lte mang en mruo te,
“Yu! Enangthe nguaka ppiak va E Nut nak kaim dok kngam dok a yoror.
Kua havaeng nguk te, klua mnor mang a mhel to muta rere mang e.”
72 Ta rere vop va vgum a ngaining ko tkaeti kngam nglomin. Tkaeti,
yek e Pita ther gia pat mang e Yesus karo rhek ruk ta ktar kpavap mang en
ormar te, “Ktar mang a ngaining kmeti kngam nglomin, ngira klai mang
dok kngam ngkorlotge te, yi lua mnor mang dok.” E Pita ta pat mang o
rhek ruk endruk to her gia polger karo reti laut he.

15

Ngta Srim E Yesus Ko Pum E Pailet Kalo Keik
(Mt 7.1-2; Lk 23.1-5; Yn 18.28-38)

1 Kam ngae, to hop tie marot msim o Yuda Ngar Ke Murgun to nma
vongnek kim o rhek, endruk tgus o Yuda ngalmialaol, va o pris ruk laol
va o pattermia kmo pos ngat kaum he ka lgem o rhek, lRom kmim e
Yesus kngam a yoror. Ngat eharom tok knop, to ngat kaussiem e Yesus
kalo ktiek to her kottek orom kun mnam E Nut ka maksien he ka ktong
kngorom kmel ko maktiegom e Pailet, endo lRom ngat el kam nho mang
lYudea.
2 To e Pailet thera mnganang e Yesus te, “Ngola, O Yuda Nga Taven
msim to yin arhe?”
Va e Yesus tkoripang te, “Yin mruo yi her ngae rkieng dok orom a re to
endo!”
3 Thavae tok, to o pris ruk laol ngat kael o rhek kavurgem kuo mang.
4 He ekam tok, e Pailet ta kle ka mnganang te, “Ngola, ya ngan o
rhek kavurgem ri ngat kaelik kuo mang yin va nop o rhek ngang in gi
kmoripang ngar?”
5 Va e Yesus tlo kta svil kmoripang en kat hak. He ekam tok, e Pailet te
sei kam mrua sor mang he.

Ngta Monik Kim A Yor Ngang E Yesus
(Mt 27.15-26; Lk 23.13-25; Yn 18.39-19.16)

6 Vanang mnam a pnes to endo ko o Yuda ngma kunngir kim mo pnes
tgus, o Yuda ngalaip ko en a Rom, nam kaikkiem a keknen to kam hong a
mhel tang kun mnam a hengor, en kmeknik ngok kim o Yuda, ko o Yuda
mruo ngam mrua mon ngang lRom, mar kam hong petgim a hengor.
7 Va mnam o kolkhek ruk endruk lRom ngat el a mhel langto ka munik e
Barabas kun mnam a hengor kar klenar ruk ngat kaenpgam o mia kam
kaum kaen ekam lRom he kaus kar mar. He en tim a mhel langto kngam
a yoror kun mnam a kolkha to o mia ngat kaus kar mar. 8 To o Yuda ngat
pis kaum ko kim o Yuda ngalaip to e Pailet, va e Pailet thera mnganang
ngar kam mon a mhel tang ka munik kmikkiem a keknen to endo kam
hong a mhel langto ngok kmar mo pnes tgus.
9 E Pailet ta pe gia mnganang ngar te, “Yu! Muta svil dok kam hong
muk ruk O Yuda Mula Taven ngok kmuk?” 10 Ta pe gia mnganang ngar
tok, ekam ko ta mnor mang lYuda ngalmialaol ko ngam kaesik ngang e
Yesus, he ekam tok, ngat kael ko maktiegom mruo. 11 Vanangko o pris
ruk laol ngat kaenpgam a mumu kam kle va ka mnganang e Pailet kam
hong e Barabas ngok kmar.
12 To e Pailet ta kta mnganang ngar te, “Vanang ngua kanker e Yesus,
endo o mia ngma mon te, O Yuda Nga Taven?”
13 Va ngat koripang te, “Krong orom o ot kvat engnang a ho!”
14 To e Pailet ther kta mnganang ngar te, “Kman? Muk mruo mguaka
ktar khavae mang ani kerkeknen to msim teharom!”
Vanangko a mumu ta kle va ho gia vui klik hak te, “Krong orom o ot
kvat engnang a ho!”
15 He ekam ko e Pailet ta svil kmel longeik ngang a mumu, ta le khong
e Barabas ngok kmar, nang kreng a rkan kam kirmekon a khap mnam e
Yesus. Ngat pis kirmekon a khap mnam knop, to e Pailet ther kle kael ko
maktiegom endruk ngma kar va tomten, mar kam le ka krong orom o ot
kvat engnang a ho.

Ngta Klel Orom E Yesus
(Mt 22.27-31; Yn 19.2-3)

16 To endruk ngma kar va tomten ngta ktong e Yesus he kpis kvaik
orom kun mnam a ngoulu to klalaut to mkor lRom nga ngaomevek
ngalaip. To ngat hera vaeng nglenar tgus ruk kun mnam nga rkan to
endo kam kaum ko kim kat. 17 To ko tok, ngata kaum to hera kuit pum,
nang kle kaegenkar vat orom a yet to a svel, enang endo o taven ngam
kaegenkar. To ngat hera lum a vlak he ka llim kuon malpgem. 18-19 Ngat
eharom tok, to langto langto mnam mar ngat kaelha kam tubulkek ku
penharom to kpetpet o rhek ngang kam klel orom kam reng te, “O Yuda
Nga Taven to yinda arhe!” Va ngata him a khap palpgem va kguspa mang
kat. 20 Ngat klel orom tok knop, to ngat le khong a yet to endo, nang kle
kat kaegenkar orom kta yet mruo. To ngat hera ktong kngorom kngae ka
krong orom o ot kvat engnang a ho.

lRom Nga Rkan Ngta Krong E Yesus Orom O Ot Kvat Engnang A Ho
(Mt 27.32-44; Lk 23.26-43; Yn 19.17-27)

21 Ngata ktong kngorom e Yesus ekam a ngaelaut, to ngta ting kim a
mhel langto ko tottek ko ma lootpgeik he kaeknik ngok mrek. A mhel ta
ka munik e Saimon to nkong mSairini. En e Aleksanda va e Rupus ngin
teit. Tottek ko ma lootpgeik he re kmotter mar, vanang endruk ngma kar

va tomten ngat hera kol a hagie mang kam sopong en kam tolpum e Yesus
ka ho to kmoreker kuon. 22 To ngta ktong kngorom e Yesus to kpis ko
mnam a mhe to ngma mon te, e Golgota. (Vanang a munik to e Golgota,
ka pun ta vle te, “A mhe to ta nho enang a mhel ka lpek ka kolhi.”) 23 To
ko tok ngat kol a ku langto ngma mon te, a miir, endo ngat eharom orom
a ye to a vaen ka mten to ngat mo vavaikar kar a lkiet ka ye langto to le
kaegom kmen ngang. Vanangko tlo iviem e.
24-25 Tie marot vop, va endruk ngma kar va tomten ngata krong e Yesus
orom o ot kvat engnang a ho ko tok. “To ngat le ka khanier kam kir mo
kmar kam mnor te, edim mnam mar kam kol langto langto mnam karo
it. To ngat kaisis kim karo it enang tok.”
26 Va kuo malpgem ko engnang a ho ngat el o rhek ruk ngta mon en ormar
te,

“O YUDA NGA TAVEN TA ARHE.”

27 Vanang, ko vanam e Yesus ngta krong alo ngauruvik aloruk orom o ot
kvat min ko engnang ngintalo ho kat. Langto ko vanam ka miktiek va
langto ko vanam ka ksienga. [28 Gi enang tok, E Nut karo rittiek ngat
pis lmien orom e Yesus ko ngat havae te, “En nera kol a kapnes to o
ngauruvik ngma kol enang tok kat.”] 29 Nang o mia ruk ngam kaol ekam
a ngaelaut ngam kaol va ngma kirhek ngang e Yesus he kaerer ngaro
lpetuk kim he ka klel orom te, “Oho! Yindo ima havae te, ngira lget E
Nut ka maksien he gi kta hover mnam o kolkhek ruk korlotge, her yinda
arhe? 30 Te yin he, mur sulgim yin mruo ko tok he grung ngku kuon
petgim a ho to ngata vat yin ko engnang.”
31 Va o pris ruk laol kar o pattermia kmo pos ngta kol a klel orom
gi enang tok kat kam mo reng ngar mruo te, “Te en nma sulgim o mia
akuruk, vanang kman ko tlo kaeharom ngang en mruo tok? 32 He nong
lIsrael Nga Taven to en gi? Va enangthe lmien te, en Endo E Nut Thim
Orom Ka Msasaen msim, va npa grung ngku kuon petgim a ho to endo
ko pum nguaro kerok, yek ngrera kor mnam mor mang en vgum tok.”
Va si alo ngauruvik ruk ngta krong ngin orom o ot kvat min engnang
nginalo ho ko vanam e Yesus kat, va min tgus nginta kirhek ngang gi
enang tok kat.

E Yesus Ka Ngaung Ta Mtiet
(Mt 27.45-56; Lk 23.44-49; Yn 19.28-30)

33 Pkolkha vop, va vgum a slommok ko ther gi pis pgeik komor a volkha
va a mmie tgus kngae kais ma vlemas. 34 To rkieng ko a slommok tre kam
nop ma vlemas, E Yesus ther kael ka ktui orom ka re mruo te, “Eloi, Eloi,
lama sabaktani.” To kam hortgem ka re to endo ka pun ta vle te, “Nut-o,
Nut-o, yindo kom kor mnam dok mang in, kman ko ya ksir petgim dok?”
35 Vanang o mia akuruk ngta sisir ko tok, ngta ngan ko thavae tok, to
ngata havae te, “Mu vokom na, ta munik kim e Elaisia vor.”
36 To langto mnam mar ther gia hop ku he ksap kvasgem a paspas kun
mnam a ho ka ye to tngae gia gruk, to ta kleng ko vgum a kerker he
kngae ktuom ngok vgum e Yesus te, en kmiviem. To thera reng klenar
te, “Ngruak or na, he ngor kam vokom te, e Elaisia ner mi kaol kpis kam
sulgim he khong kuon petgim a ho to endo, i o nop.”
37 To e Yesus tkat kael ka ktui klik kat gi to ka ngaung thera mtiet he.
38 Tyor tok, va vgum a yet to nam kaeltoot mang E Nut ka maksien ke
rek Ka Taban To A Ho Totur Hak ko ther gi kommenik kam ngam ko vgum

kalo gu tgus he kael kalo kae alomin. 39 To lRom nga ngaomevek ka rkan
langto kalaip tvokong ko E Yesus tyor enang tok, to thera re te “Ai, ho mi
kut lmien hak he, a mhel to enda her E Nut Khal Msim ta arhe.”
40-41 Vanang lraip akuruk kat, endruk ngata mokpom kar e Yesus ko
mGalili he kaikkiem kmelha kaeha vgum ko tok, mar ngta vrua sisir ko
vur hagenmok mang he ka vle kvokom mar orom. Lraip ruk, ngta sisir
ko tok, mar e Maria to nkong mMagdala kar kyok e Maria to e Yoses to
a molpou va knopia to ta knaek mang e Yems ngin nan. Va e Salome
ta vle ko tok kat kar lraip kavurgem ruk ngat kaikkiem e Yesus oguo
mYerusalem.

Ngat Kael E Yesus Ka Mnes Kun Mnam A Kre Ka Nho
(Mt 27.57-61; Lk 23.50-56; Yn 19.38-42)

42 Nangko ma kolkha to endo ko ngata krong e Yesus orom o ot kvat
engnang a ho ta vle te, a kolkha to o Yuda kmelel mo kim o tgoluk kam
paneng a Sabat ko ketasuo en kam vuut. To a kolkha tre kam vaik, 43 va a
mhel langto nkong mAramatea ta vle. Ka munik e Yosep. En nma paneng
Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen kam pis kat he ka tavgo kam komor
o mia tgus. Va nam kaeha kar o Yuda Ngar Ke Murgun to nma vongnek
kim o rhek kat va o mia ngma totu pum. E Yosep tpat mang a Sabat kat he
karo krovek ngta ngae kun mnam en mruo kam ngae ngok kim e Pailet
kam mnganang mang e Yesus ka mnes en kam kol he kael. 44 To e Pailet
ta senkrip kim e Yosep ka mngan ko tlua mnor mang e Yesus te, tmi yor,
i o nop vop. To e Pailet tle kvaeng lRom nga ngaomevek ka rkan langto
ngalaip. Tpis to e Herot ta mnganang mang e Yesus te, “Tmi yor he, i nop
vop?” 45 Tkol a re vgum endo te, ther mi yor he, to ther le ka tting mang
e Yosep ka mngan. 46 To e Yosep ta ngae kaenkim a yet to ka keik tvua
grap he kngae kharpeet e Yesus ka mnes kuo va ho, to le kokomor orom.
To thera kokol kngorom to kael kun mnam ka nnak to ngat gi gnua hong
mnam a kre he lo el a mhel ka mnes tang kun mnam vop. Tkael knop,
to hera vulham a kre to klalaut ko va kre ka nho ka gu kmelegot orom.
47 Vanang e Maria to nkong mMagdala kar kyok e Maria to e Yoses knan
nginta vle he kvokom e Yesus ka nnak ko ngat vokom e Yosep ko tel e
Yesus ka mnes kun mnam!

16

E Nut Thover E Yesus Petgim Ka Nnak
(Mt 28.1-8; Lk 24.1-12; Yn 20.1-10)

1 To a Sabat ther nop ko a kolkha ther vaik he, to e Maria to nkong
mMagdala kar kyok e Maria to e Yems knan va e Salome mar tgus ngta
kaum kngae he kaenkim o ku, mar kam ngae he kpungnim e Yesus ka
mnes orom mar. 2 To hop enang ngmo ma Sande, lraip ruk endruk ngata
hop halkie tie mo kao, to kngae ngok pe Yesus ka nnak. Ngta pis ko pa
nnak va a kolkha tgi gnua plek. 3 Ngat kaikkiem a ngaelaut to hera mo
mnganang ngar mruo te, “Erieto nera vulham a kre kam koregot kim
mor?”
4 Ngta mo mnganang ngar tok, to re kvokom a kre ka nho, va vgum a
kre to tvu laut hak, endo ngat elegot kim e Yesus ka nnak ka gu orom,
ko tollok he kvulhi he ka vle petgim a nho he. 5 To ngat pis re gia vavaik
ogun ma nho va le gi vokom a ngokol langto ko tvaik pum ka yet to ta
les he korsang kun ma nho ka ngaiting to a miktiek. Ngat vokom tok, to
ngaro ngaongtok ngta ksir.

6 Vanang a ngokol to endo ta reng ngar te, “Mu or kam ngaungput e. E
Yesus to nkong mNasaret, endo ngat krong orom o ot kvat engnang a ho,
mut sia riring moti, nangko en nong mo e, ko ther hop petgim ka nnak
ta he. Mu aol ngte he vokom ka ngaekam to ngat el mnam na. 7 Ii, mu or
kam gia sir ko tok he kgor, vanangko mguak kle va kngae smia papsim
kalngunes, va si e Pita kat, va mguak smia papsim te, ‘En nera ktar mang
nguk kam ngae ngok mGalili. He her ko tok arhe mguer kta vokom kat,
kmikkiem gi enang ko ta ktar mur havaeng nguk gi enang tok arhe.’ ”
8 Ngata ngnek tok, to ngaro nunu ngat ngae ho mi kut parem ngaro mit
hak va ngaro pkor ngat kaelha kam khi. To ngat hera marer kngorpok
petgim a nnak to endo, nang ngae lua havaeng a mhel tang mang, ko
ngata gor.

O hor akuruk tennik ngat el o rhek kavurgem ri kam trong orom a knovvur to enda ormar. Ngat kaelha orom a mhe to e 9 moti to le kngae kais ma 20, to a knovvur thera tu ko tok.

E Yesus Ta Mrua Khenam Ngang E Maria To Nkong mMagdala
(Mt 28.9-10; Yn 20.11-18)

[9 Va mnam a kolkha to a Sande, ko e Yesus thop petgim ka nnak, ta
ktar mrua khenam ngang e Maria to nkong mMagdala, endo tesgun ta
kerer o kool ruk aktiek hori orom alomin kun mnam. 10 To e Maria thera
ngae he kle khavaeng endruk ngam kaikkiem ko ngata vur pa ngaor he
ktolpum o ngoven kam vua mrung va kaee mang. 11 Ngta ngan karo rhek
ko thavaeng ngar mang e Yesus te, thop he, he en mruo tmur vokom,
vanang ngat lo kor mnam mar mang karo rhek e.

E Yesus Ta Mrua Khenam Ngang Klo Kaloyie
(Lk 24.13-35)

12 Tie mavlemas to endo, e Yesus tmur kta khenam ngang klo kaloyie
ko nginta ngae ko ekam a ngaelaut ko ma gi lootpgeik. 13 To enngindi kat,
ngint her kaeknik he kle khavaeng endruk ngam kaikkiem mang tok kat.
Vanang, ngat lo gi kor mnam mar mang nginaro rhek kat e.

E Yesus Ta Mrua Khenam Ngang Endruk Loktiek Hori Orom Atgiang Tgus
(Mt 28.16-20; Lk 24.36-49; Yn 20.19-23; O Reha 1.6-8)

14 Kopekam tok, endruk loktiek hori orom atgiang ngat korsang ku
mmie he kaemik, to e Yesus ta le mur kta khenam ngang ngar kat. Ta
mrua pis ko kmar he le ka psom mar pum ngaro papat ruk ngama vle gi
kaendel pum E Nut kngam ge, ko ngat lo kor mnam mar mang o rhek ruk
mkor endruk ngat mi vokom, kopekam ko thera hop petgim ka nnak he.
15 E Yesus ta psom mar knop, to le khavaeng ngar te, “Mguak ngae
mnam o marhok tgus he kpolger o rhek ruk mang a knovvur ngang o
mia tgus ko E Nut tkueng ngar. 16 Va endruk ngat lo kor mnam mar mang
dok, E Nut ner kle kmonik kim a yor ngang ngar, mar kam yor pum ngaro
kerkeknen. Vanang endruk ngat kor mnam mar mang dok he kparrur
orom E Nut ka munik, her mar ruk arhe E Nut nera sulgim mar he kaen a
ktalhok to kam plong vle ko kim En ngnik ngnik ngang ngar. 17 He enang
tok, ngor kaeharom o ngaelmir ruk lserpgue ruk endri ko maktiegom
mar kam mi kaenserpagam kuaro rhek ma mmok. Ii, ko ngara kerer o
kool orom kua munik va ngara rere orom o vrong rhek akuruk yok. 18 Va
enangthe ngpa kapom o vimol, i o enangthe o mia ngapa sumger mar va

ngat lo is kam yor e. Ii, va ngara kaehang endruk ngta yayor va ngar kta yaya kat.”

E Yesus Ta Grap Ngoguon Ma Volkha
(Lk 24.50-53; O Reha 1.9-11)

19 Ngoldaip to E Yesus ta rere kar mar knop, to E Nut thera kol ka grap orom ngoguon ma volkha he kael a ngorsang ngang ko mnam ka miktiek, endo nma nho orom. 20 Ta vle tok, to kalngunes ngat hera ngae kun mnam o marhok tgus he kaelha kam polger o rhek mang e Yesus ngang o mia. Ii, he enang tok, e Yesus nam kaeha maktiegom mar kmenserpagam karo rhek ruk endruk, her gi orom o ngaelmir ruk ngma pis vgum karo rhek ruk tok.]

E Luk
Ka Knovvur To Tittiegom Mang E Yesus

O Rhek Ruk Ktar Kam Keknen Mang E Luk Ka Knovvur To Tittiegom

A knovvur ta, e Luk tittiegom. A knovvur ta, ta vle te, a knovvur langto kun mnam o knovvur ruk korlotge ngat vrua maenang. E Yoanes ka knovvur ta ktua vle ge. Vanangko mar tgus ngat kothoi mang o tgoluk tgus ruk ngata pis mang e Yesus mnam o kolkhek ruk en ta vle mo mmie. E Luk en a mhel to nam smia mnor kmeharom o mia pum ngaro yor ngo mamten. Va en a mhel to nam kaikkiem e Pol kam turang orom karo reha kat.

E Luk thavaeng ngor kun mnam ka knovvur ta te, en tittiegom ka knovvur ta her mi kut mang o mia kam sim ktua mnor mang o papat ruk o minar mang e Yesus ka ngorsang to mo mmie.

E Luk mruo to ta mrua havae mang en te, ther sim kut non ekam o rhek ruk mang e Yesus he kaittiegom mar. Va thavae mang en mruo kat te, tsim kut kaikkiem o rhek ruk endruk kmelel mo kmar momalpek kmittiegom mar kun mnam ka knovvur ta.

E Luk ta khenam e Yesus te, en a mhel ka mten to nma turang o mia tgus, nang lo gia khen endruk ngaro vu gol kar endruk ngaro mnok, nang ka mnang akuruk e. Nove.

Va lmien hak ko mnam a hor ta, e Luk tkothoi mang o ngothoi vang mang ko e Yesus ta sei kam mrung o mia ruk ngta lol o vnek ngo mamten he en nma turang ngar pum mar.

O tgoluk vang ruk mang e Yesus ka ngorsang mo mmie, e Luk en atgiang to tkothoi mang ngar. O rhek ruk endruk mang o tgoluk ruk mang e Yesus ngat lua vle kun mnam o hor akuruk e.

E Luk karo rhek ruk mang e Yesus ngat lua nop mo mnam ka knovvur ta kat e. Nove. Vanangko e Luk kat to tittiegom o rhek ruk kun mnam ka hor langto kat, endo ngma mon te, O Aposel Ngaro Reha.

E Luk Ta Nantom O Rhek Ruk Mang E Yesus

1-4 Vae, kolaip e Tiopilas, E Nut karo reha ruk o propet ngta ktar kpavap mang ngar tiok ngat mia pis lmien ma mmok ko kim o mia ruk ngat mur vokom mar orom ngaro mur kerok mruo mnam a venloot to ngat mi pis lmien mnam. To koknaik o mia ruk endruk ngat kaelha kmeha kngae kam polger a re mang o reha ruk endruk kat. He her mar ruk arhe ngat smia papsim mor ruk tete orom o rhek ruk mang E Nut karo reha ruk endruk kat. Kam ngae, to o mia kavurgem tete, endruk ngat smia lol o rhek ruk endruk mang o reha ruk endruk ngat sim kut ikkiem o rhek ruk mkor mar ruk ngat mia vokom mar orom ngaro kerok mruo he le kaelel mo kmar momalpek kmittiegom mar kam smia havaeng o mia akuruk tete kat mang ngar.

He kmikkiem enang tok, kolaip, ko hera pat mang yin tok kat. He ekam tok, dok kat, ko her sim kut non ekam o rhek ruk endri tiok kngae kais mang tete, he knantom mar kmelel mar momalpek kmittiegom mar ngang in, yin kam sim ktua mmok te, o ngothoi ruk endruk ngat patter in mang ngar, ngat mi ktua mien hak. Ii, o ngothoi ruk endruk her endri arhe.

A Ngothoi To Mang E Yoanes To Nama Parrum O Mia Ko Ngta Ktar Kpavap Mang Te, Knan Nera Kol

5-7 Tennik, mnam a venloot to e Herot to vlou, ta vle te, o Yudea nga
taven, a pris langto ka munik e Sekaraia kar ktavlom to e Lisabet nginta
vle. Nginm sim kut kaikkiem E Nut kakro pos va o mia ngam lo kais kam
mon min orom a kerkeknen tang. Kelua min alo ho hipun he, vanangko,
e Lisabet nma vle orom a leep ko pum o mia ngaro kerok ekam ko tgia
mait, nop kles ngin e. Lomevek ri nkong ngin mnam o pris nga ngausie to
me Eron. Va e Sekaraia nam kaeha ku meorom a pris to alaut to e Abaisia
kta ngaiting.

8 To mnam a kolkha langto e Abaisia ka ngaiting tkaeha, he e Sekaraia
tkol a pris ka ngaekam to kmeha ko pum E Nut ka lo keik. 9 Va ngat ikkiem
o pris nga keknen, he klenar ngat mur el en kam vaik ogun mnam E Nut
ka maksien ke rek Ka Taban To A Totur Hak kam raom a ho ka ye ko kim
E Nut.* Ii, e Sekaraia tvaik kmeharom tok, 10-11 vanang o mia vang ngta
kaum mnam a taban langto yok gi ku mnok he kngarkie kam hover E Nut
ka munik, phevgom e Sekaraia ko ther vaik ogun mnam a taban ogun
ktar kam raom a ho ka ye to ka gri tvua ya kuo mang a psen to a totur.

E Sekaraia tkaeha kam raom a ho ka ye kuo mang a psen to a totur, va
te E Nut tmeng ka engyel langto ko tpis her gi mur khenam kam sir ko
vanam a psen to endo ko pa ngaiting to a miktiek. 12 E Sekaraia tre gia
vokom, va ka ngaung ta ksir he ksei kam gor hak. 13 Vanangko a engyel ta
reng te, “Sekaraia, ya gor kman? Or tok, ko E Nut ther ngan ila ngarkie he,
he itavlom nera kol kalyie ngang in. Nak kol, va ngiak mon te, e Yoanes.
14 En ner kaensireim yin, he ila sirei ner ho mi ktua hover in hak, va o mia
kavurgem ruk ngara ngnek mang ko knan na kol, va en ner kaensireim
mar kat 15 ko E Nut mruo nera teiver kam vokom te, en a taip. Va na ho
lo kat kaiviem o itok ruk lserpgue hak, ngaro serppak kam lua viging,
ekam ko E Nunu A Totur tuk ner kle va kviging. Ii, si kun mnam a kolkha
to knan nak kol mnam E Nunu A Totur nera viging ge. 16 Va ner kaelel o
papat mnam lIsrael, mar kam kat kaeknik ko kim Ngaldaip to E Nut, he
nang mar kam kta mokpom kar En. 17 Ii, ko naka ktar kaol kpis ktar mang
Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen orom a serppak to enang e Elaisia
ktang va orom kakro krovek ruk enang e Elaisia ktakor kat he nera vaer
ekam tok. Nera ktar tok, kam hortgem o ngnes ngaortek ngaro keknen,
mar kam kta ngaung ya mang ngles kat, va kam hortgem o kerngnek,
mar kam sim kut kaikkiem o papat ruk lyar ruk mkor endruk ngam sim
kut kaikkiem E Nut karo rhek. Ner sim kaelel mo kim o mia enang tok,
en kmeharom mar, mar kam ttek he kpaneng Ngoldaip.”

18 A engyel thavaeng tok, to e Sekaraia tkoripang te, “Hai-e, nguaka
mnor te, ilaro rhek ngar mi kael mit nngia? Ko dok kar kotavlom muo
alo ho hipun he. Mot lo is kmel a sie tang e!”

19 Va a engyel tkoripang te, “Dok e Kambriel, koma vle ko kim E Nut
he klol o rhek vgum to kpis ormar mo kmin, ko tmeng dok kam havaeng
in orom o rhek ruk endri lyar. 20 Ther gia ya kat e, vanangko vokom na,
ekam ko ya lopumtang pum kuaro rhek, ila gu nera vat kmelha tete, kam
ngae kais mnam a kolkha to E Nut karo rhek ngak kael mit.”

---

* **1:9:** Langto mnam o Yuda ngaro pris nma raom a ho ka ye ogun mnam E Nut ka maksien ke rek Ka Taban To A Totur, he o mia ruk ku mnok ngma vokong a paei ka ngaus to la grir ko ta grap ngpalmai kmel a ngaelmir orom va ngat kais kam mnor te, a pris ther kaelha orom karo ngarkie ngang E Nut.

21-22 Phevgom ko e Sekaraia ta rere kar a engyel to endo, o mia ruk ngta
gun ko ma taban to ku mnok, ngta paneng e Sekaraia va ngat sia papat
mang te, “Ngola, enda te vua hus ko tkan?” Ngta pat tok, to hera mnor he
te, “O, E Nut telmir ngang orom a nunu tang kun to he.”

Ka vle, to e Sekaraia tkottek, to ngta vokom ko tlo is kam kta rere kat e,
to ngat her mia mnor te, o, lmien, pusner ko tgia kikier, nang lo kta rere
va ka ngnek.

23 E Sekaraia ta vle tok, nang kle kaeharom karo reha ge, krum karo
kolkhek ruk ngtelik ngang. Trum mar, to ther kaeknik ngok mrek.
24-25 Ta vle ko mrek kam ngae, to ktavlom e Lisabet ther kael ka vrek
mang. To e Lisabet ther gi mur kaetim en mruo te, “E Nut ta khenam
ngang dok te, ta higiang dok tete, ko ta pet kua leep to koma vle orom ko
pum o mia ngakro kerok he. Ii, En mruo teharom tok ngang dok.” Tmur
kaetim tok, to ther gia vle ko mrek orom a sirei. Va tlo kta pupunpa orom
ka vrek e, kais kmo kenho ruk a ktiek ko ngat ngae knop.

A Ngothoi To Mang E Yesus Ko Ngta Ktar Kpavap Mang Te, Knan Nera Kol

26 Mu vokom na, mnam e Lisabet ka kenho to a ktiek he hori ko ther gia
vle orom ka vrek, E Nut ta kta meng ka engyel to e Kambriel kam ngae
mGalili ngok ma maksien to e Nasaret. 27 Tngae pis ko kim a vlom sie
langto ka munik e Maria, endo lurokol ngat lo ehang vop. Ngat polger
re mang he te, en kam lei orom e Yosep, endo kaes to a hipun to e Devit.
28 Tpis ko kim to kreng te, “Vae, E Nut tho mi kut higiang in he nma vle
ko kmin.”

29 E Maria ta ngan karo rhek tok, to tsia vavle ngang ngar he gia moruo
kun mnam en mruo pum mar te, “Ngola, ani re ta, enda ta havae orom
ti?” 30-31 To a engyel ta kta rere kreng te, “Maria ngior kam gor ekam ko
E Nut te sei kam higiang in he! Vokom na, ngir kael ila vrek he kol ihal
to ngiak mon te, e Yesus.† 32 En ner ho mia laut hak va E Nut nera kvam
en te, E Nut To A Ho Lautar Hak Khal Msim,‡ va ekam tok, Ngoldaip to E
Nut ner kael en kam kpom a ngaekam to mkor kaes to a hipun to e Devit
ngang, en kam laut va ka nho mang o mia. 33 Ii, he nera nho mang lIsrael§
kam ngae ngnik ngnik hak va ka serppak ner lo kais kam nop e.”

34 E Kambriel ta rere knop, to e Maria ta mnganang te, “Ngola, nak pis
nngia ko a ngokol tang tlo ehang dok vop?”

35 Va e Kambriel tkoripang te, “E Nut To A Ho Lautar Hak kta serppak
mruo nera pis kmin he nera kokomor yin to ngir le kael ila vrek ekam E
Nunu A Totur. Ekam tok, o mia ngara mon ilyie to ngira kol te, E Nut Khal
To A Totur. 36-37 Vokom na, o gi vrong reha tgus E Nut tis kmeharom mar.
Ko si ila ngausie ka pun msim to e Lisabet, endo a ho ngoumie hak kat he
o mia ngma havae te, tgia mait, en tel ka vrek mang katngokol he, va ka
vrek ther gia vle te, o kenho aktiek hori orom agitgiang he.”

---

† **1:30-31:** E Yesus ka munik ka pun msim ta vle te, Endo kam sulgim o mia kam hong ngar pum ngaro kerkeknen. ‡ **1:32:** A munik to te, E Nut To A Ho Lautar Hak Khal, ka pun ta rere mang Endo O Yuda ngaro propet ngta ktar kpavap mang tennik te, nak pis kam hong o mia pum ngaro kerkeknen. Va en, her en endo o Yuda ngma mon te, Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen.

§ **1:33:** A re ke vgon to te, e Israel, tkol a re to e Yakop ka ngaekam ekam ko o Yuda ngma kvam lIsrael tok kmikkiem ngares to e Yakop ka munik kat.

38 To e Maria tkoripang te, “Yu, o tgoluk ruk ya havaeng dok mang ngar,
ngak pis kmok, gi enang ko ya re tok. Ko vokom dok na, ko gia vle te, E
Nut kalkayie ormok.” Thavae tok, to a engyel thera parem to kngae.

E Maria Ta Ptang Ka Ngausie Ka Pun Msim To E Lisabet

39 To mnam o kolkhek ruk endruk e Maria ta ktar kaen a re ngang e
Lisabet to kngae oguon mnam a mhe to e Yudea karo mhetor ruk kuo
kio vlik kam ptang ka ngausie ka pun msim to e Lisabet. 40 Tpis ko tok, to
kvaik kun mnam e Sekaraia ka rek to her gia rere kam mrung e Lisabet.
A gi hi to ta mrung knop, 41 e Lisabet kalyie thera prik kun mnam ka vrek.
Ta ngan ko E Nunu A Totur tviging tok, 42 to tkaelha kam kanprim e Maria
kuon mail te, “E Nut ta khenger yin kir kim lraip tgus hak. Ko a sie to kun
mnam ila vrek E Nut ta teiver. 43-44 Vokom na, yi re gia rere kar dok va
a sie ta mnam kua vrek ta prik kun mnam dok ko ta prik orom a sirei to
mang a sie to ngira kol. Vanang, nngia ko E Nut ta le ksei kam higiang dok
he kmeng yin ngte kam pis mo kmok ko klo is enang yin e, ko her yindo
arhe, ngira kol Koldaip. 45 Ii, her yin arhe ya lgekol ekam ko yi her kor
mnam yin mang E Nut karo rhek ruk ka engyel ta havaeng yin ormar te,
ngar mi kael mit hak.”

E Maria Tkaetim E Nut Orom Ka Kni

46 E Maria ta ngnek tok, to her le koripang vat kmetim E Nut orom ka
kni te,

“Koma kanprim Ngoldaip 47 va ko ho mi ktua sirei hak ko her E Nut
arhe Endo Ta Sulgim dok.
48 Va si kalkayie ta dok, ko gia vle enang a gi vrong vlom langto ko
mrek va ta pat mang dok ge. He ekam tok, o gi vrong mia tgus ruk
tete va endruk koknaik koknaik ngara re te, dok kua lgekol.
49 Kua sirei mang E Nut To A Serpgar ko teharom o reha ruk laol,
endruk ngat papagis kim dok he. En, ka munik a ho totur hak.
50 Va ka mamrung nma vaas kim o gi vrong mia ruk ngma totu pum,
endruk nga main to tete kar ngaro maineik ruk koknaik koknaik
kat.
51-52 Va her Endo teharom o reha ruk lho mi vankue hak orom ka
serppak ko thera rum kim o taven ruk ngat lol o ngaekmol ruk
kam nho mang o mia he kseneker mar ko ngam mrua hover mar
mruo. Vanang endruk ngalmialaol ngma kol a regesal mang ngar
he ker kol vgum o vnek vgum mar, E Nut ther kle khover mar.
53 Ii, va endruk ngma vang, her E Nut to ta klang ngar orom o tgoluk
ruk lyar mar kmis, vanang endruk ngat vu kais kmo tgoluk, ta kle
her gia likim mar kmeng ngar kam gia ngongae.
54-55 Ii, va E Nut ther turang kalngunes ruk mor lIsrael ko thera
pat mang ka tnangal to tel ngang ngorores, endo kam mrung e
Ebrehem kar kaores tgus ruk koknaik koknaik. Ta pat mang ka
tnangal tok he kaenserpgam kam mitom he, kam turang ngor
orom tete kat.”

56 E Maria tkaetim E Nut orom ka kni to endo knop, to le ka vle ko kim
e Lisabet mnam o kenho ruk korlotge, to her kaeknik ngok mrek.

E Yoanes To Nama Parrum O Mia Knan Tkol

57 E Lisabet ta vle, to kalyie tkaimim kam hera kol. To thera kol kalyie
to a ngokol. 58 To o mia ruk kun mnam ka ngausie ka pun msim va o mia

akuruk ko yok, ngta ngnek mang ko ta llues, to ngta pat mang E Nut ko
tho mi kut mrung e Lisabet tok, to ngta kaum kam sirei kar.
59 To pekam o kolkhek ruk aktiek hori orom alomin ko ngat nop, o mia
ngta ngam a sie kun moulu va ngta re kam mon orom kteit e Sekaraia
ka munik mruo. 60 Vanangko ngat lo is e, ko knan tkaur kmar he kre te,
"O-o, ngruak mon te, e Yoanes."
61 Va ngta havaeng te, "A munik to endo ingores ruk tennik ngat lo
mnok orom vop."
62 To ngat kle kikier ngang a gunsvel kteit kam mnor te, en te ktua
svil mang ani munik to. 63 To tgi kta kikier ngang ngar, mar kmen a
pla tang ngang. Tkol he, to kaittiek kuo mang te, "Ka munik e Yoanes."
Tkaittiegom tok knop, va te o mia ngat gi senkrip kim ko 64 tre gi kaittiek
knop va te ka naprai ther mrua halgir to ther kaelha kam kta rere kat
kam kanprim E Nut.
65 Kam ngae, to o mia ruk ngta vle ko rkieng ngar, ngte sei kam senkrip
kim o tgoluk ruk ngat pis kim e Sekaraia enang tok. Va o mia ruk kun
mnam e Yudea karo mhetor ruk kuo kio vlik ngam ngae her gia mo rere
kar mar mang ngar. 66 He enang tok, ngat kaelha kam sia ngam kmar
he, he kmo mnganang ngar te, "Ngola, a sie to enda karo reha ngara vle
enang erie e?" Ii, o mia ngam sia ngam kmar tok arhe ekam ko E Nut
tkaenkrovgem a sie to orom kta serppak mruo.

E Sekaraia Ta Kni Pum E Nut Kam Ktar Kpavap Mang Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen Te Nera Pis

67 Kam ngae, to E Nunu A Totur ta viging e Sekaraia vat he
kaenkrovgem, to e Sekraia ta ktar ka kni kam ktar kpavap mang o tgoluk
ruk ngar le kpis koknaik yek te,
68-69 "Ko ho mi ktua kanprim Ngoldaip to E Nut, Endo lIsrael ngma
totu pum, ko En tkaelha kam tavger Endo Tvua Serppak, Endo
Kam Sulgim Mor Kam Hong Ngor Pum Nguaro Kerkeknen.* He en
nera pis mnam a ngausie ka pun to mkor E Nut kalkayie to e Devit,
he E Nut tre kmel ko ma mmok orom ka serppak, en kam sulgim
mor kam hong ngor pum nguaro kerkeknen tok arhe. Ii, her endo
arhe tre kam ptang ngor he, he kael ekmor† ruk karo mia ormor
kam hong ngor ko maktiegom nguaro imuo.
70 E Nut tkaelha he kam tavger endo tok kmikkiem karo rhek mruo
ruk ta ktar kpavap mang tennik ko vgum o propet ruk o totur ko
ngat havae te,
71 en nak sulgim mor he khong ngor ko maktiegom nguaro imuo ruk
ngam kaelat mor.
72-73 Ii, E Nut ther tavger endo tok, kmaottam ka tnangal to a totur,
endo ta khenam ka mamrung ngang ngores orom, en kam pis
lmien orom tok. A tnangal to endo, E Nut ther ktar el orom ka
serppak mruo ngang ngores to e Ebrehem ko ta ktar kpavap mang
te,
74-75 nera turang ngor he khong ngor ko maktiegom nguaro imuo,
mor kmeha ngang En mruo mekam mekam he lo kta gorang ngar

* **1:68-69:** O rhek ri te, Endo Tvua Serppak To Ta Sulgim Mor Kam Hong Mor Pum Nguaro Kerkeknen ta vle lInglis te, Horn Of Salvation. A re to enda ta rere mang Endo O Yuda ngaro propet ngta ktar kpavap mang te, nak pis. En her endo o Yuda ngma mon te Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen. † **1:68-69:** E Nut tel ekam o mia pum ngaro kerkeknen orom khal to e Yesus ka yor.

kat e. Ii, nera turang ngor tok, mor kam kle sim kut kaikkiem karo
pos, mor kam vle la mmok hak ko pum kalo keik. Ii, E Nut nama
svil mor kam vle tok mekam mekam.
76 Vanang yindo kua gidiel ormin, o mia ngara kvam in te, E Nut To A
Ho Laut Hak ka propet to yin, ko ngira ktar mang Endo E Nut Thim
Orom Ka Msasaen kam vaer ekam.
77 Ngira ktar tok, ko E Nut nera meng yin ngok kim karo mia mruo
ruk ormor kam havaeng ngor mang a papat to enda te, E Nut nera
sulgim mor he khong ngor pum nguaro kerkeknen ko nera lol
patgiang ngaiting.
78 Ii, E Nut nera lol nguaro kerkeknen patgiang ngaiting ekam ko
nam vua mrung ngor. Ii, E Nut nera mrung ngor he kmeng Endo
E Nut Thim Orom Ka Msasaen, ko ner kottek kuon ma volkha he
kaol ngte kmor kam valler mor enang a kolkha ko nma plek he
kvaller mor tgus tok kat. Ner kaeharom tok, he nang mor kam
mmok mang te, her en arhe endo kam sulgim mor he khong ngor
pum nguaro kerkeknen.‡
79 Ii, en ner kaol he kpis enang tok, kam valler o mia ruk ngma vle
kun mnam a slommok ko ngma vle enang o mia ruk ngat yor he.
Va a mmok to endo nera ktong ngor, mor kmikkiem a ngaelaut to
kam smia kol a vrek longeik kar E Nut.”
80 E Sekaraia ta kni knop to ka vle. Nang e Yoanes nam her gia vle ko
ma kalputmok to ngae klaut ko tok orom kakro krovek ruk ngta serppak,
kam ngae kais ko mnam a kolkha to tngae kpis ma mmok ko kim lIsrael.

2

E Yesus Knan Tkol
(Mt 1.18-25)

1 Tie ma venloot to e Lisabet ta llues mnam, lRom Ngalaip to ka munik
e Ogastas tkol lRom nga ngaekam to ngma mon te, e Sisa. En tkaen a
re ngang o mia ruk kun mnam o Rom ngakro rengmat tgus, mar kmel
ngakro mnok. 2 (A re to enda ngta pakvom yek kun mnam a venloot to e
Sairinias ta nho mang lRom nga mhe to e Siria.) 3 Ekam tok, o mia tgus
ngat kaelha kam veet kmeknik ngok mnam ngakro rengmat ngo pneik
mruo kmel ngakro mnok tgus.
4 Va ekam ko e Yosep nkong mnam a ngausie ka pun to me Devit, en
tkottek ko mnam ka maksien to e Nasaret kun mGalili he ka grung ngogu
mYudea ngok ma maksien to mBetlehem, ko e Devit ka rengmat ka pun
to arhe. 5 En kar ktavlom to e Maria, endo ngat polger re mang te, ngin
kam lei, nginta grung ngogu kmen nginalo munik, vanangko e Maria ka
her vrek he. 6 Nginta pis he ka vle ko tok, to e Maria kalyie tkaimim en
kam hera kol he. 7 Vanangko nop a ngaekam tang ngang ngin kun mnam
o gunmia nga rek to tok e. Ekam tok, ther gia kol khal to a molpou kun
mnam a liplip to le kokomor orom o it he kael kun mnam a plo.

A Engyel Ta Polger A Re Ma Mmok Te, Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen, Her Endo E Yesus Arhe

---

‡ **1:78:** O rhek ri te, “Endo ta vle enang a kolkha msim to nma plek he kvaller mor tgus” ngta rere mang endo O Yuda ngaro propet ngta ktar havae mang, endo o Yuda ngma mon te Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen. Him a hor to mkor e Malakai 4:2.

8 Mnam a segain to endo o toot kmo sipsip ngta vle kun mo mhetor ruk
ko rkieng a rengmat to e Betlehem he ktoot mang ngaro sipsip. 9 Ngta
vle ko tok, va vgum E Nut ka engyel langto ko E Nut ta meng kam ngae
kpis kmar. Ther gi pis orom Ngoldaip ka mmok he kvaller mar to ngat
sei kam gorang. 10 To a engyel ta reng ngar te, "Mguak or kam gor e.
Ko mu vokom na, ko pis orom E Nut ka re to kmensireim o mia tgus,
ko 11 tete kun mnam e Devit ka rengmat ka pun, a gunsvel langto knan
tkol he, he her en arhe, Endo Kam Sulgim O Mia Kam Hong Ngar Pum
Ngaro Kerkeknen. Ii, a gunsvel to endo, her en Ngoldaip to E Nut Thim
Orom Ka Msasaen to arhe. 12 Ii, mguer mrua vokom a gunsvel to endo ko
ngata kokomor orom o it he kael nera kru kun mnam a plo. He vgum alo
ngaelmir ruk orom a plo va o it mguera mnorvek pum tok arhe."
13 Thavae tok, va vgum a ngaen to alautar ko tottek kuon ma volkha
he kpis kaum kar a engyel to endo, he mar tgus ngta mo turang kam kni
kam kanprim E Nut te,
14 "Ngruak guya pum E Nut to man ma volkha ka munik ko ta re
kmel a vrek longeik kun pgegom o mia ruk ta higiang ngar kar En
mruo."
15 O engyel ngata kni tok, to ngat hera parem o toot kmo sipsip to
kaeknik ngoguon ma volkha. To o toot kmo sipsip ngat kaelha kam mo
reng ngar te, "Puoo-te-tok, he mu somor ngok mBetlehem he ngor kam
ngae kvokom a gunsvel ta E Nut ta havaeng ngor mang ko ther pis he."
16 To ngta marer kngae. Ngta kngae kpis kriring to kpis mang e Maria
kre Yosep va a gunsvel ta he, ko tgia kru kun mnam a plo. 17 Ngta pis
kvokong he, to ngat kle kparem mar he kngae kpolger a engyel karo rhek
mang a gunsvel to endo. 18 Endruk ngta ngan o rhek ko vgum o toot kmo
sipsip ngat ngae her mrua sor kmar, 19 vanang e Maria, tlo kat korim o
papat ruk endri e, ther gi kaelik mo malpek he, he gia pat mang ngar tok.
20 O toot kmo sipsip ngat polger o rhek tok, to her kaekeknik to kanprim
E Nut mang o ngaelmir ruk ngat vokom mar va ka ngnek mang ngar ko
ngat mi papagis msim tok kmikkiem a engyel ka re ko thavaeng ngar
mang ngar enang tok. Ngat kanprim E Nut mang ngar kam hover E Nut
ka munik ko pum o mia ngaro kerok enang tok.

E Yosep Kre Maria Nginta Mon Nginlyie Ka Munik Te, E Yesus

21 To kopekam o kolkhek ruk aktiek hori orom alomin ko ngat nop,
ngta ngam ngin lyie kun moulu he kmon orom a munik to e Yesus, ko
E Nut ka engyel mruo ta ktar sgum tok, nang knan nong ka vrek orom
vop.

E Yosep Kre Maria Nginta Teiver E Yesus

22 E Maria kar kalyie ngint parrur knop kmikkiem enang ko e Moses
ta keknen tok, to alomevek ri nginta kol ngin lyie he kngorom ngoguo
mYerusalem kam teiver kmel maktiegom Ngoldaip to E Nut 23 kmikkiem
o rhek ruk ngat ittiegom mar kun mnam Ngoldaip ka hor to orom o pos
te, "A yie to a molpou ngiak teiver he ka khenam ngang E Nut te, ta polok
petgim o gi vrong mia kam vle ko maktiegom E Nut mruo."
24 Enang tok, ngint ngae ngoguo mYerusalem kam ngae ngok kim a pris
langto ko tok, kmen ngin lyie ko maktiegom E Nut va kmen o nngiar
kmikkiem Ngoldaip ka pos langto tok ko thavae te, kam nngiar ngang
"Orom o iningol korlolo, endruk alo gennes alomin, va alo giu lomin ruk
o sital."

E Simion Tkaetim E Nut Pum A Gunsvel

25 Ngint pis kmeharom tok, vanang a mhel langto ka munik e Simion
ta vle ko mYerusalem kat. En a mhel a yar ko nam vu kael ongtok mang
E Nut he sim kut kaikkiem karo pos va nma paneng Endo Kam Sulgim
lIsrael Kam Hong ngar petgim ngaro imuo* ko nera pis. Ta vle tok orom E
Nunu A Totur kakro krovek ko ta viging. 26 Ii, va tesgun E Nunu A Totur ta
kenang te, ner lua yor vop kais ko nak vokom Endo E Nut Thim Orom Ka
Msasaen, endo Ngoldaip tel ka tnangal mang te, en kam pis. 27 E Simion
ta vle tok, va E Nunu A Totur te mrua ktong kngorom ngok mnam E Nut
ka maksien ka taban to ko ma gi vle. To lomevek ri ngint re kvaik orom
ngin lyie kam teiver va ka khenam ngang E Nut kmikkiem ngaro pos
ko ngat keknen tok. 28 To e Simion tkaol ngok kim min to kol ngin lyie
korreiker maktiegom to hera kanprim E Nut kmetim te,

29-30 "Ngoldaip yin mruo im vua nho mang o tgoluk tgus he ekam tok,
ngiak kaikkiem ila tnangal to ye her el ngang dok, endo kam vaeng
dok ngok kmin yek, ekam ko ko her vokom Endo Kam Sulgim O
Mia He Khong Ngar Pum Ngaro Kerkeknen he. Ii, kua vrek thera
vle longeik ekam ko ko mur vokom endo orom kua lo keik mruo.
31 Her en arhe yin mruo ya re kam mur kael en kam khenam mo
pgegom o mia tgus ngo kerok
32 en kam vle te, a mmok to kam valler o vrong rhek, mar kam mmok
mang en te, en arhe endo kam sulgim mar he khong ngar pum
ngaro kerkeknen. Va en nera vle kat orom kla saen to kam valler
lIsrael tok kat, o mia tgus, kam guya pmar ekam en."

E Simion Ta Ktar Kpavap Mang E Yesus

33 E Simion tkaetim E Nut knop, to lomevek ngint ngae her gia mo
sor kmin kim o rhek ruk e Simion tkaetim E Nut mang ngin lyie ormar.
34-35 To e Simion tngamyammok mang ngin to le ka ktar kpavap mang
ngin lyie ngang knan te, "Vokom na, a gunsvel to enda E Nut tmi el kam
mommen lIsrael kavurgem ko en nera kaop kim akuruk kam harapeet
petgim va akuruk yok nera kaop kim mar, mar kam le ksisir vanam. He
ekam tok, nera vle enang a totu to mkor E Nut. Va si enang tok, o mia ngar
le krere pum ge. En nera vle tok arhe, he nang en kmommen o mia tgus
kam khenam ngaro vurkul ma mmok, nang koknaik o mia ngara krong
orom o ot. He enang tok, en ner kaop kmin kat kam kol a ho mamrung
alautar hak ko a mamrung to endo ner ngae sei kam krong yin kat."

E Ana Ta Ktar Kpavap Mang E Yesus

36 Mnam a kolkha to endo, a propet langto a vlom ta vle kat. En a tahek
to a ho ngoumie hak he. Ka munik e Ana. En nkong mnam a ngausie
ka pun to me Aser va kteit e Panuel. E Ana tlei tiok he, he ka vle ko kim
katngokol mnam o pnes a ktiek hori orom alomin 37 to katngokol thera
yor kparem. Nang en, ther gia vle en a tahek kam ngae kais tete ko en a
ho ngoumie hak he. Va nam lo korim E Nut ka maksien e. Nam gia kanko
kpis ko tok va khivuo kam paal kmo ol tgus ko kim E Nut kam hover ka
munik he kngarkie ngang mnam o kolkhek va o rsegain tgus. 38 To kun
mnam ke vgon to endo ge e Ana ther kaol kpis mang e Simion mar ko e
Simion ta hivuo kam rere ngang e Maria vop. Tpis to her gia kanprim E

* **2:25:** O rhek ri te, "Endo Kam Sulgim lIsrael Kam Hong ngar petgim ngaro imuo" ta rere mang endo o Yuda ngaro propet ngta ktar kpavap mang. En her Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen arhe.

Nut ko kim mar to le kaelha kam havaeng o mia ruk ngata vle he kpaneng
Endo Kam Sulgim lYerusalem He Khong Ngar Petgim Ngaro Imuo mang
a gunsvel to endo.

E Yosep Kre Maria Ngint Kaeknik mNasaret

39 Ngint eharom ngaro reha ruk endri kmikkiem E Nut karo pos knop,
ko ngat havae tok, to ngint kaeknik orom ngin hal kam ngae ko mGalili
ngok mnam nga rengmat msim to e Nasaret. 40 Ko tok, a gunsvel to enda
ta ngae klaut he kserppak va vua nganrhek mekam mekam va E Nut nam
vu kael o papat mnam.

E Yesus Ko Mnam E Nut Ka Maksien

41 Mnam o pnes tgus e Yosep kre Maria nginma kanko kngae
mYerusalem kam kunngir kim a pnes to ngma mon te, A Engyel
Tvarpaam O Yuda Ngaro Molpou. 42 E Yesus karo pnes ngat kais te, lo
ktiek hori orom alomin. To mnam a kolkha langto tkaikkiem lomevek ri
kam grap ngoguon kam kunngir kim a pnes to enda kmikkiem enang
ko ngma kanko kmeharom mo pnes tgus tok. 43 Ngat kunngir kim a
pnes to endo knop, to lomevek ri ngint kaelha kmeknik ngogu mrek,
vanang lua paptang e Yesus ko en tlo eknik ekmin e. Ta kle va her
gi vle ko tok mYerusalem. 44 Vanang min, nginta kle kpat re the, ther
ikkiem a valngan to ngat kaeknik ngogu mrek, to ngint her gia kolaspa
kam ngae mnam a kolkha to agitgiang tgus ngok mrek. Kam ngae, to
ngint kaelha kam riring e Yesus kun pgegom nginaro valngneik va ngin
lenar mruo. 45 Vanangko ngint lo pis mang e, to ngint kaeknik ngoguon
mYerusalem kat kam ngae kta riring. 46 To mnam o kolkhek ruk korlotge
ko ngint sia riring, vanangko tngae ka vle kun mnam E Nut ka maksien
ko nam korsang kun pgegom o pattermia kmo pos he ka mnganang ngar
va kvongnek kim ngaro rhek. 47 O mia ruk ngata ngan ko tkoripang
o mngan ngat her gia senkrip kim ekam ko tsim ktua ngangam kim
kmoripang ngar orom karo vu papat ruk laol. 48 To e Yosep min ngint
pis re gia vokom ngin hal ko tok, nginalo nunu ngint ho mi kut parem
nginalo mit hak. To knan tkootporeng te, “Ngola, kman ko ya kirmekon
muo tok, ko mote ksei kam papat miik he kriring in?”
49 Va E Yesus tkoripang knan te, “Met vua riring dok kman? Met lua
mnor gi, ko meta kta riring dok kat, ko nguaka vle mo mnam E Titou
msim ka maksien he?” 50 Thavaeng ngin tok, vanang min ngint lua
mmok mang karo rhek e.
51 To e Yosep kar ktavlom nginta vaeng e Yesus to ngta parem e
Yerusalem to hera ngae ngogu mNasaret. Ngma vle ko tok, va e Yesus
nma ngan vgum min mekam mekam. Va knan tlo korim o papat ruk
endri e, ther gi kaelik mo malpek he, he gia pat mang mar tok. 52 Kam
ngae, to e Yesus ta laut kngae he vua nganrhek mekam mekam. Va E Nut
tsei kam higiang he kael o papat mnam. Va o mia ngma higiang kat.

3

E Yoanes To Nam Parrum O Mia Ta Pos Kngae Kam Verang A Ngaelaut Ekam E Yesus

(Mt 3.1-12; Mk 1.1-8; Yn 1.19-28)

1 E Yesus tlaut mnam a venloot to lRom Ngalaip to ka munik e Taibirias
tkol lRom nga ngaekam to ngma mon te, e Sisa. A venloot to endo ta vle
te, e Taibirias tkol a ngaeha to kam nho mang lRom tgus kngae kais ko o

pnes ruk loktiek he hori orom a nhar ngat nop. Va mnam a pnes to endo
ko ta nho mang ngar kais ko tok, e Taibirias kalkayie to e Pontius Pailet
tkol a ngaeha to kam nho mang a mhe to e Yudea. Va e Herot* te ktua nho
mang a mhe to e Galili va knopia to e Pilip, te ktua nho mang alo mhe ruk
e Iturea va e Trakonitis va a mhel langto yok, endo e Lisanias te ktua nho
mang a mhe to e Abelene kat. 2 Va mnam a venloot to endo kat o pris
ruk laol ngalotaip ruk e Anas kre Kaiapas nginta nho mang o pris tgus.
Ii, her a venloot to enda arhe E Nut tkael a re mnam e Sekaraia khal to e
Yoanes ko ma kalputmok. 3 He ekam tok, e Yoanes tkaikkiem a re to endo
tok, he kngae mnam o mhetor tgus ko rkieng a ye to e Yodan he ka tger
o mia te, "Mguak kaitgung mularo kerkeknen he kparrur orom E Nut ka
munik, he nang muk kam mrua khenam muk mruo ma mmok tok te,
mut mi itgung mularo kerkeknen, nang E Nut kam lol patgiang ngaiting
he kikiangae mang ngar." 4 Ii, her e Yoanes to tpis tok arhe kmikkiem
enang ko a propet to e Aisaia ta ktar kpavap mang tennik te,

"A mhel langto ta vle ko ma kalputmok he ktetger o mia kam re la
vlorum ngang ngar mang ngaro kerkeknen te, 'Mguak verang a
ngaelaut ekam Ngoldaip, Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen va
mguak hopeng kero kleimkor ekam kat. 5 Va mguak koveet o vlik
va o kharmai ngpirik, nang khopeng o tonglou ruk laol ngpalmai,
mar kam mo is he ksirsir enang a sirsirmok. Va mguak sirsrim
o tutummok kam sir he kaeharom o kernonhommok kam kta sir
kat. 6 Mguak kaeharom tok, he o gi vrong mia tgus ngar mia
vokom Endo ko E Nut nera sulgim mar kam hong ngar pum ngaro
kerkeknen vgum en.' "

7 E Yoanes nam kaeharom tok, va o mumu kavurgem ngta veet ngok
kim, en kam parrum mar kat. Tvokom mar, to thera kner mar kam re
te, "Laro inkuol ruk muk orom mularo naprai alomin ko muta pat re te,
mut kais kam gia parrur kuo mang mularo gi pkor enangthe kam pet a
kapnes to E Nut tre kmen ngang nguk, nang kle kat kaeknik kmeharom o
kerkeknen? 8 Te ho mi kut nop hak, ko mguak kle va kaeharom o keknen
lyar ruk ngta khenam ngang o mia te, lmien te, mut mi itgung mularo
kerkeknen. Ii, va mguak or kam pat te, mut kais kam pe gi mrua koon
mang nguk mruo orom mularo mur rhek kam tok orom mar kam re te,
'Ngot pal mnam a ngausie ka pun to mkor ngorores to e Ebrehem, he
ekam tok, ngrer lua kol a kapnes to endo e.' Kmanker muk? Te mut si
pal mnam a ngausie to mkor ngores to e Ebrehem vanie, ko kua havaeng
nguk te, si o gi krek ruk endri va E Nut tkais kam hortgem mar, mar kam
pis te, e Ebrehem kaores msim ruk mar kat, mar kam le gi liepum muk
ormar. 9 Kua mien, ko langto langto mnam muk tmi kut kaenang a ho to
nam kaehi orom karo miel ruk nong lyar. He ekam tok, E Nut ketasuo en
kam hong pum a ho to endo he. Ko gi tete ta, ka kom ther toto mang karo
kavgot, ko ta paneng endruk tgus ngaro miel ruk nong lyar kmovverik
he kokovgom mar kngam mar kuo kia paei."

10 E Yoanes ta re tok, to o mia kavurgem ngta mamnganang te, "Vanang
ngruak kaeharom anito he nang E Nut kam lo kaen a kapnes to ner kaen
ngang ngor?"

11 Va e Yoanes tkaekon ngang ngar te, "Endo kalo yet alomin, nak kaen

* **3:1:** A re ke vgon to te, e Herot ta rere mang a valngan to mkor e Herot va ta rere lsir mang e Herot to vlou khal to ka munik e Antipas.

tang ngang kaela to en nop, va endo ta vi naka nngiar ngang klenar ruk
nop o ol ngang ngar."
12 Ta re tok, to o ker mia ruk ngam kaelha klol o takis ngat kaol ngok
kim e Yoanes, en kam parrum mar kat. Va ngata mnganang kat te,
"Pattermia, vanang mor, ngruak kle kut kaeharom anito he nang E Nut
kam lo kaen a kapnes to ner kaen ngang ngor?"
13 Va e Yoanes tkoripang ngar te, "A tong to lRom ngtel, o mia kmikkiem
kam ngam o takis kais ko tok, mguak or kmaur kim o mia kam grap mang
a tong to endo."
14 Va akuruk mnam lRom ruk ngma kar va tomten ngat le kaol kmikie
kam kta mnganang vat te, "Vanang nngia mang ngor? Ngruak kaeharom
anito he nang E Nut kam lo kaen a kapnes to ner kaen ngang ngor?"
Va e Yoanes tkoripang ngar te, "Mguak or kam kol a hagie mang o mia,
mar kmen o krek ngang nguk. Nangko mgua le gia sirei mang a kre to
muma kpom. Va mguak or kam ppiak mang o mia ko kim endruk ngma
vongnek kim o rhek."
15 Va ekam ko o mia ngat gia toot kam nho mang Endo E Nut Thim Orom
Ka Msasaen, ngat kaungtu mang e Yoanes, he kpat re te nok her endo
arhe. 16 Vanangko e Yoanes ta srim mar mang en mruo te, "A mhel langto
ner kaol knaek mang dok, vanangko en tlaut mang dok. Ka serppak tho
mi kut laut kir kim dok he klo vu is mang en hak. Si dok kam hong ka lo
nhar ngina lo ngausie mkor va dok klo vu eveep is e, en kam ppir orom
en mruo, nang dok kam hong min mkor. Dok, koma parrum muk orom a
gi ye e, vanang Endo Ner Kaol knaek mang dok, en ner le ktua parrum o
mia akuruk mnam muk orom E Nunu A Totur ka munik. Vanang akuruk
mnam muk ner kle kngam mar oguo kia paei. 17 Ii! Her en tuk to tkais
kmeharom ka ngaeha enang tok arhe, ko ka ngaeha ta vle enang a mhel
to ta kpom a kriar ko ta re kam sngam a paei kam mrot o hi ngo khek.
Nera mrot to le klol endruk lyar petgim endruk nong lyar, nang kle klol
endruk lyar he kaelik kun ma rek langto. Vanang endruk nong lyar nera
ngam mar oguo kia paei to a vleir kam hera raom mar tgus ngatngae."
18 Ii, kmikkiem enang tok, e Yoanes nma tetger o mia orom karo rhek
kavurgem kam hahavae mang a re to mang e Yesus tok.

Ngat Kaenpasiker E Yoanes Kun Ma Hengor
(Mt 14.1-12; Mk 6.14-29; Lk 9.7-9)

19 Vanang tesgun e Yoanes nma mon lRom ngalaip kalkayie to e Herot
orom karo kerkeknen ngo mamten tgus. To mnam a kolkha langto e
Yoanes ta kner e Herot pum ka kerkeknen langto, ko e Herot tparem
ktavlom, nang kle klei orom knopia to e Pilip ktavlom to e Herodias. 20 To
e Herot teharom a kerkeknen langto kuo mang karo kerkeknen tgus ruk
tesgun. Va ka kerkeknen to endo tkernonho hak kir kim endruk tgus
tesgun, endo kmenpasiker e Yoanes kmel kun ma hengor.

E Yoanes Ta Parrum E Yesus Orom E Nut Ka Munik
(Mt 3.13-17; Mk 1.9-11)

21 Nangko ktar mang ko ngat lo enpasiker e Yoanes kun pa hengor vop,
e Yoanes tparrum o mia tgus to le kparrum e Yesus kat. To e Yesus ta
ngarkie ko tok, va a volkha tmommenik, 22 he E Nunu A Totur to tmur
ellik mang a giu ta grung he kar kuon mang. To E Nut ka ktui tkottek kun
kuon ma volkha he kre te, "Ko hal to yin. Kom vu kaelongtok mang in va
ko sei kam higiang in."

E Yesus Karo Pupnam
(Mt 1.1-17)

23 Enang tok, e Yesus karo pnes ngat kais te, a mhelom he lo ktiek ko
tkaelha kmeharom karo reha. Nang o mia ngma pat re te,
e Yesus, e Yosep khal msim. Va
e Yosep e Hilai khal,
24 e Hilai e Mattat khal,
e Mattat e Livai khal,
e Livai e Melki khal,
e Melki e Yanai khal,
e Yanai e Yosep khal,
25 e Yosep e Matatias khal,
e Matatias e Emos khal,
e Emos e Nahum khal,
e Nahum e Eslai khal,
e Eslai e Nagai khal,
26 e Nagai e Meat khal,
e Meat e Matatias khal,
e Matatias e Semein khal,
e Semein e Yosek khal,
e Yosek e Yoda khal,
27 e Yoda e Yoanan khal,
e Yoanan e Resa khal,
e Resa e Serababel khal,
e Serababel e Sealtiel khal,
e Sealtiel e Nerai khal,
28 e Nerai e Melki khal,
e Melki e Edai khal,
e Edai e Kosam khal,
e Kosam e Elmadam khal,
e Elmadam e Er khal,
29 e Er e Yosua khal,
e Yosua e Elieser khal,
e Elieser e Yorim khal,
e Yorim e Mattat khal,
e Mattat e Livai khal,
30 e Livai e Simion khal,
e Simion e Yuda khal,
e Yuda e Yosep khal,
e Yosep e Yonam khal,
e Yonam e Elaiakim khal,
31 e Elaiakim e Melia khal,
e Melia e Menna khal,
e Menna e Mattata khal,
e Mattata e Natan khal,
e Natan e Devit khal,
32 e Devit e Yesi khal,
e Yesi e Obet khal,
e Obet e Boas khal,
e Boas e Salmon khal,
e Salmon e Nason khal,
33 e Nason e Aminadap khal,

e Aminadap e Ram† khal,
e Ram e Hesron khal,
e Hesron e Peres khal,
e Peres e Yuda khal,
34 e Yuda e Yakop khal,
e Yakop e Isak khal,
e Isak e Ebrehem khal,
e Ebrehem e Tera khal,
e Tera e Nahor khal,
35 e Nahor e Seruk khal,
e Seruk e Reu khal,
e Reu e Pelek khal,
e Pelek e Eber khal,
e Eber e Sela khal,
36 e Sela e Kenan khal,
e Kenan e Arpaksat khal,
e Arpaksat e Sem khal,
e Sem e Noa khal,
e Noa e Lamek khal,
37 e Lamek e Metusela khal,
e Metusela e Inok khal,
e Inok e Yaret khal,
e Yaret e Mahalalel khal,
e Mahalalel e Kenan khal,
38 e Kenan e Inos khal,
e Inos e Set khal,
e Set e Adam khal va
e Adam E Nut khal.

4

E Seten Ta Kendom Ngang E Yesus Kam Khenam Ka Serppak Ma Mmok (Mt 4.1-11; Mk 1.12-13)

1 To E Nunu A Totur tkaenkrovgem e Yesus kmottek mnam a mhe to ko
rkieng a ye to e Yodan, he ka ktong ngok ma kalputmok ka mhe langto ko
yok vat. 2 To ko tok, e Yesus tgia paal kmo ol ko kim E Nut mnam o kolkhek
ruk alo mhelom alomin, to te ksei kam vang. Va mnam a venloot to endo
kat e Seten* tkaenen mkor e Yesus kam kendom ngang, te en kmeharom
a kerkeknen tang.
3 Ii, e Seten tkaelha kmenen mkor e Yesus kam kendom ngang kam
reng te, “Enang ko E Nut Khal msim to yin, va yin he reng a kre ta, he
nhortgi el en a bret, yin kmem.”
4 Va e Yesus ta kokheng te, “O-o, ngat ittiegom E Nut karo rhek tennik
he te, ‘A mhel ka ngorsang tlo gia vle mang kam her gia pat mang o gi ol
tuk he kvenu kmemik e.’ ”
5 E Seten ta ngnek tok, to ther kta ktong e Yesus ko ma mhe to oguon
mail hak. Va vgum o marhok ngakro mhetor tgus ko e Seten ther gia
khenam mar ngang mnam ke gi venloot to endo gi. 6 To e Seten ta
havaeng te, “Va yin, o marhok ngakro serppak va ngakro gol tgus ruk
endri E Nut telik ko maktiegom dok he ko kais kmenik ngang in. Ko ko
kais kmenik ngang tang enangthe kopa svil. 7 Enang yin, ngora slak orom

† **3:33:** O hor akuruk tennik ngat liepum a munik to, “e Ram” orom a munik to, e “Atmin.”
* **4:2:** E Seten ka munik ka pun ta vle te, endo nam kael imuo ngang o mia.

o marhok tgus ruk endri ngakro serppak kar ngakro gol ngang in, yin
kam nho mang ngar enangthe ngiak totu pum dok.”
8 Va e Yesus ta kta kokheng ge te, “Tennik ngat ittiegom E Nut karo rhek
kat te,
‘Ngia gia totu pum Ildaip to E Nut tuk he kaeha ngang gi En tuk.’ ”
9 E Yesus ta re tok, to e Seten ther kta ktong ngok mnam E Nut ka
maksien to ko mYerusalem, to hera srim kuon mang E Nut ka maksien
ka rek ka keik to kuo plut hak. To ther kat kaegom kam kleim E Nut karo
rhek kam kendom ngang te, “Enang ko E Nut khal msim to yin, va yin
he, mur khenam in kam prik ngogu mmie. 10 Ko enang ko lmien mang in
tok, va yi lo is kam yor e, ko ngat ittiegom E Nut karo rhek mang yin kat
te,
‘E Nut ner kael a re ngang karo engyel, mar kam smia nho ekam yin.
11 He ngar gia hapong in orom ngakro singni ko kia gan. He ekam
tok, si ila nhar ke smeik ngang ner lo kais kam gi vrua mot a kre
tang hak.’ ”
12 To e Yesus ta kta kokheng kat te, “O-o, tennik ngat ittiegom E Nut karo
rhek akuruk kat te, ‘Ngior kam kendom ngang Ngoldaip to E Nut, En kam
khenam ka serppak ma mmok.’
13 E Seten ta kendom ngang e Yesus orom o ngaegom ruk endri tgus
knop, to ther gi korim to kpaal mang en kam vle kat kaegom mnam a
kolkha langto vat.

A Re To Mang E Yesus Ta Ngae Kvaas Kim O Mia Ruk Kun Mnam A Mhe To E Galili

14-15 To e Yesus tkaeknik ngoguon mnam a mhe to e Galili he kaelpun
kvaik kottek mnam o Yuda ngartaro rektor ruk kam rere mnam mar. Va
E Nunu A Totur tkaenkrovgem he nma patter o mia orom ka serppak, va
o mia ngam ngae sei kam hover ka munik hak. He ekam tok, a re to mang
en, ta ngae kvaas kim o mia ruk kun mnam a mhe to endo tgus.

lNasaret Ngat Likim E Yesus
(Mt 13.53-58; Mk 6.1-6)

16 To e Yesus ta ngae kun mnam ka rengmat ka pun to e Nasaret ko
tlaut ko. Va a Sabat langto tpis. He kmikkiem ka keknen to kam vaik
ngok mnam o Yuda ngartaro rektor ruk kam rere mnam mar mo Sabat
tgus, ta vaik ogun mnam o Yuda ngarta rek ko tok mNasaret kat he ksir
ogun ktar kam kol a ngaekam to kam him E Nut karo rhek. 17 Ngat kaen a
meer to mkor a propet to e Aisaia ngang, to ta lamher he kpis ko mnam a
mhe to e Aisaia tittiek mang Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen to khim
te,
18 “Ngoldaip tmeng E Nunu A Totur kmenkrovgem dok ekam ko E Nut
thim dok orom ka msasaen kmenserpagam dok kmel a re ngang
o mia mang ka tavgo. Ii, tmeng dok ngang endruk ngta tu kmo
tgoluk kam havaeng ngar te, E Nut ka tavgo tkais kam hong ngar
petgim ngaro kernonhommok. Va ngang endruk ngta vle ku
meorom e Seten ka tavgo kat, E Nut tmeng dok ngang ngar kat,
dok kam havaeng ngar mang a knovvur te, E Nut ka tavgo tkais
kam hong ngar kat petgim e Seten ka tavgo hak. Va ngang o
vivisker, tmeng dok ngang ngar kam havaeng ngar te, ka tavgo
tkais kmeharom mar, mar kam kta nho kat. Va ngang endruk
o mia ngma kol a regesal mang ngar, tmeng dok ngang ngar kat

kam havaeng ngar te, E Nut ka tavgo tkais kam hong ngar petgim
endruk ngma kol a regesal mang ngar. 19 Ii, tmeng dok ngang
endruk arhe, dok kam pis kael o rhek ngang ngar tete tok arhe
te, a venloot to E Nut telha orom kam hong ngar pum ngaro
kernonhommok her tete msim arhe."

20 Ta him a meer tok knop, to ta kta llum to her kaen ngang a mhel to nam kaeha ko tok. To ther korsang kam patter mar. O mia ruk kun ma rek to endo ngat her gia ketlam, va ngaro kerok ngat lo kat korim e. 21 To ther kaelha kam havaeng ngar te, "Tete mnam a kolkha to enda msim, E Nut karo rhek ruk endri ngat her el mit ormok he, ko muta vongnek kim mar ko pelam muk mo."

22 E Yesus tsim ktua rere kngae, he ekam tok, o mia ngata sor kim to her gi kaelha kam guya pum. Va ngaro papat ngata horotgi he ngat kaelha kmelat he kaesik ngang te, "He ngola, te e gi Yosep khal ta!"

23 Va e Yesus tkoripang ngar te, "Mguer mia keyang dok he kre kvat a re to enda mang dok ko koknaik mguer mia re orom te, 'Yindo im kaeharom o mia, ma te yin he, mur kaeharom yin mruo.'

Va enang tok kat, mguera kendom ngang dok kat kam khenam o reha ruk lserpgue mo mrek mo kmuk, endruk muta ngnek mang ngar ko ngat pagis kim lKaparnam kat.

24 Lmien, mguera keyang dok enang tok ko a re langto, enda he, ther el mit ormok he, ko ta re te, 'O propet tgus ruk o pgirmia, ngaro mia mruo ngama keyang ngar.'

25 Mu sim ngnek na! lIsrael ngma keyang a propet to e Elaisia gi enang tok, he a re to endo ta pis lmien tok arhe orom en tok kat. Ko mnam a venloot to e Elaisia ta vle, o tahek kavurgem ruk nkong ngar mIsrael msim ngma ker kol vgum a vang alautar hak ekam ko a kolkha alautar ta vle mnam o pnes ruk korlotge he ka mhe ko tok mIsrael. 26 Si o tahek ruk mar lIsrael msim ngma vle tok, vanang E Nut tlo meng e Elaisia ngok kim mar kam turang ngar e. Vanang a vrong rhek langto yok endo a tahek to nkong mSarapat ko rkieng a rengmat alaut to e Saidon, va E Nut ta kle va kmeng e Elaisia ngok kim a vrong rhek langto yok to enda tuk. 27 He gi enang e Elaisia, lIsrael ngma keyang E Nut ka propet langto yok e Elaisa tok kat. He a re to endo ta pis lmien orom en kat. Ko kun mnam a venloot to en ta vle mnam, klenar msim ruk lIsrael kavurgem ngta ker kol vgum a yor to a lepra vanangko E Nut thavaeng e Elaisa kam lua parrum tang mnam mar hak. Vanang ta kle khavaeng kam le kparrum a vrong rhek langto yok tuk, endo e Naman to nkong mSiria en kam kta nho lya pum E Nut kalo keik."

28 E Yesus ta rere tok knop, to o mia tgus ruk ngata ngan karo rhek kun mnam o Yuda nga rek to kam rere mnam, ngta tar ko ta kekner mar orom karo rhek ruk tok, to ngakro vurkul ngat ho mi ktua kiin ngang hak. 29 To ngta kapom he kait kngorom ngogu mnok petgim a rengmat kngorom ngok kia veik to a rengmat to endo ta vle kuon malpgem, mar kam vle kngam ogu. 30 Ngat pis ko tok, he re kngam ogu va ta kle her gia ngongae kmommen mar to her gia parem mar.

E Yesus Ta Kerer A Koot To Tviging A Ngokol Langto (Mk 1.21-28)

31-33 To e Yesus ta ngae ngogu mnam a rengmat laut to e Kaparnam kun mnam a mhe to e Galili. Ta pis to kvaik kun mnam o Yuda ngarta rek to

kam rere mnam to ko tok, he kpos ngang o mia tie ma Sabat. O mia vang
ngta vongnek kim to ngate sei kmit ngaongtok kim karo rhek ko en tle
ktua patter mar orom kta serppak mruo to yok gi.
To kun mnam o Yuda ngarta rek to endo a mhel langto a koot to nong
a yar hak tim he kaenvevem ta vle kun pgegom mar kat. Ta vle to a koot
ta vuvui klik kim e Yesus te, 34 "Ai! Yin a mhel to endo kua mnor miik,
yin e Yesus to nkong mNasaret. Yindo E Nut Tmur Re Pum Yin. He mor
o kool ngot lua mtom yin kam pis he ktoop kmor mo e. Ya pis moti kam
rum kim mor, i nop gi?" A koot ta vuvui klik tok,
35 vanangko e Yesus tkaen a re to a serpgar ngang a koot to endo te,
"Ngiak tu ko he. Ottek kun mnam a mhel to." E Yesus ther gia havae tok,
to a koot tkootmerom a mhel to endo kngam ogu mmie kun pgegom mar,
to thera parem. Vanang a koot to endo tlua kering a mhel to e.
36 O mia tgus ngate gi mrua sor kmar to kaelha kmo mnganang ngar
te, "Ngola, a mhel ta tem anito e? Ko karo rhek ruk endri ngat ho mi ktua
serppak hak! Vokom na, si o kool va tgia kererik orom karo gi rhek ruk
ngat vua serppak." 37 Ekam tok, a re to mang en ta ngae he kvaas kim o
mia kun mnam o mhetor tgus ruk mnam a mmie ka mhe to endo.

E Yesus Tkaeharom E Saimon Ka Snerip To A Vlom Pum A Manakain
(Mt 8.14-17; Mk 1.29-34)

38 E Yesus tkootpum ko mnam o Yuda ngarta rek to kam rere mnam to
hera ngae klapsa ngok mnam e Saimon ka rek. Kun mnam a rek to endo
e Saimon ka snerip to a vlom ta yayor vgum a manakain ko tsei kam ngae
kun mnam. To e Yesus kalngunes ngat kaurur kim mang kam turang. 39 E
Yesus ta kol a re, to ta ngae kpis ksir ko vanam ka hep to keep he kaen a
re ngang a manakain to kun mnam orom karo gi rhek. To a manakain
ther gia nop kun mnam hak. Va a vlom ther gia hop ku ngatngae to hera
krong o ol ngang ngar.

E Yesus Tkaeharom O Mia Kavurgem Pum Ngaro Yor Ngo Mamten

40 To mnam a kolkha to endo gi ko ta rorongmia, o mia ruk ngta yayor
orom o yor ngo mamten, ngarlenar ngta plalam mar ngok kim e Yesus.
Va ther gi kaehang o yor kuo mang langto langto mnam mar kmeharom
mar tok va ngat her gia ya ngatngae. 41 Si o kool kat, va tkererik kun
mnam o mia. Ii, o kool ngat vuvui kuon mail klik kam re te, "E Nut Khal
to yin" to her le kotoot pum mar. Ngata vuvui tok, vanang e Yesus tho gia
kser mar kam hagam mar kam ho lo kta rere mang en kam polger o rhek
mang en tok hak ko ngat mur mnor mang en te, her en arhe Endo E Nut
Thim Orom Ka Msasaen.

E Yesus Thahavaeng lGalili Mang E Nut
(Mk 1.35-39)

42 To hop enang ngmo, e Yesus thop halki kparem a rengmat to endo,
nang kngae ngok ma gi lootpgeik kam ngarkie. To o mia ngat kaelha kam
riring. Ngata riring kam ngae kngae to ngate pis mang. To ngat re kam
hagam te, en kam lo kta ngae parem mar kat e, 43 vanangko ta kokheng
ngar te, "O-o, ngua ktua ngae ge kun mnam o rengmat akuruk yok kat,
kmelha kpolger o rhek ruk mang E Nut ka tavgo ko tpis he komor o mia,
ko E Nut tmi kut meng dok kam mi kut kaeha tok arhe." 44 To thera ngae
kaelpun kvaik kottek kun mnam o Yuda ngakro marhok tgus he kaelha
kpolger o rhek kun mnam ngartaro rektor ruk ngma rere mnam mar.

5

E Yesus Ta Ktar Kvaeng Kalngunes Ruk Ktarang
(Mt 4.18-22; Mk 1.16-20)

1 To mnam a kolkha langto kun mnam o kolkhek ruk endruk e Yesus ta
sir ko vanam a ngaenker to e Genesaret he kpatter o mia. Va o mia ngta
sovet kam mopet kam gun ngok kim kam konner kam ngan E Nut karo
rhek ko ta patter mar ormar. 2 O mia ngata sovet kam mopet ngok kim
enang tok, to ta sir va ta nho kvokom alo langail ruk o mia ngta khie knop
he it min el min ko paat, nang ka plum ngaro klui. 3 Ekam tok, e Yesus ta
kar mnam langto mnam min, endo mkor e Saimon, to hera reng kam
vrua korsom orom oguon va ngaenker ka ngaiting, vanang en tkorsang
mnam he kaelha kam patter mar ko tok.

4 Ta patter mar kngae knop, to kreng e Saimon te, "Saimon, si vur poe
orom a langail ngogu ma vvuommok he yin kar ilenar mu ngam mularo
klui."

5 Va e Saimon tkoripang te, "O-o, Kua taven, kua kees ko ngot si kaegom
egom mnam a segain to tenkier va ngot ho sim mur kaenang ngor hak,
ngot ngae ho gi mos hak. Va ko tevanie, ekam ko ya reng ngor, ngurer gi
vrong kta ngmar kat na."

6 Ngta ngam ngaro klui ogu ma ngaenker, to o singol ka ho vurgem hak
ngat pis roro, to ngaro klui va ngat re kam gia kassir hak. 7 Ngta vokom
tok, to ngta tger ngaro lpetuk kim ngarlenar kmaol orom a langail langto
kam turang ngar. To ngta klang alo langail tgus ngint ngae ho mi kut
ottep hak ketasuo min tgus kam vvuo.

8 To e Saimon Pita ta vokom tok, to ta tubulkek ku penharom e Yesus to
kreng te, "O-o, koldaip, klo vu kais, yin kam vle mo kmok e, ko dok kuaro
vu kerkeknen." 9 E Pita ta re tok, ekam ko en kar klenar ngate sor kim o
singol vang ruk ngat kaum mar. 10 Ii, mar kar e Sepedi klo hal e Yems va
e Yoanes enngindukk nginma kaikkiem e Pita, mar tgus ngate gia sor kim
o singol tok.

E Yesus ta ngan e Pita karo rhek ruk endruk tok to thera reng e Saimon
Pita te, "Ngiak or kam kta gor kat e, ko kmelha tete kngae, ila ngaeha to
kmit singol ta tu ko he, nang ngir kle va kaelha kmit o mia ngok kim dok
mekam mekam." 11 E Yesus ta re tok knop, to e Saimon Pita mar ngta
poe kvaar to her kait ngalo langail kael min ko paat, to her korim ngaro
reha tgus ruk kmit o singol orom ngaro klui va ngaro laktok, nang her
kle kaikkiem.

E Yesus Tkaeharom A Mhel Pum Ka Yor To A Lepra
(Mt 8.1-4; Mk 1.40-45)

12 E Yesus ta vle kun mnam a rengmat langto, va vgum a mhel langto
tkol a yor to a lepra ko tpis ko kim. A mhel ta, ka yor tho mi kut rum
ka vok tgus hak. Tre vokom e Yesus va ther gi konit ka vham ku mmie
kmaurur kim te, "O, kolaip enangthe ngia svil va yi kais kmeharom dok,
he dok kam kta vle la mmok ko pum E Nut kalo keik kat."

13 To e Yesus ta tuom ka ktiek he gi kaehang va gia reng te, "Mare, kua
svil! Ila vok na ngae gia mmok." A gi hi to tgia re tok, ka yor ther gi nop
kuo mang ngatngae.

14 To e Yesus ther kaen a re lserppak ngang te, "Ngiak or kam havaeng a
mhel tang hak mang a ngaeha to ko eharom ngang in. Vanang ngiak kle
va kngae ngok kim a pris tang, en kmehehang yin, en kam tting mang

in te, lmien te, yi ho mi mmok ko pum E Nut kalo keik kat he. Ngiak
kaeharom tok, to kle kngae ngok mnam E Nut ka maksien kam nngiar
ngang E Nut, kmikkiem gi enang ko e Moses ka pos langto ta keknen tok
mang a yor to endo ko yi her ottek mnam he. Ngiak kaeharom gi enang
tok, nang o mia ngaro ngaongtok kmisis mang yin te, lmien te, yi ho mi
mmok kat he, ko pum E Nut kalo keik."
15-16 Tsi reng a mhel to endo kam lua polger rhek mang tok, vanangko
o rhek ruk mang e Yesus ka munik ta kle ho gia senekerik kngae gi, he
o mia ngo valngneik ngta ngongnek he kirpapagis ko kim kam vongnek
kim va en kmeharom mar pum ngaro yor kat. Tkaeharom mar knop, to
her le gi vur kaol kparem mar to kngae ngok ma gi lootpgeik kam ngarkie
ko tok.

E Yesus Tkaeharom A Mhel To Ka Vok Tgus Tyor
(Mt 9.1-8; Mk 2.1-12)

17-18 To mnam a kolkha langto E Nut tkat kaenkrovgem e Yesus orom
ka serppak kmeharom o mia akuruk yok pum ngaro yor. Tkorsang kun
mnam a rek langto ko mGalili ko pum o mia ngo kerok he kpatter mar, va
a valngan langto orom o Parisiau kar o pattermia kmo pos ngat korsang
he kvongnek kim kat. A valngan to enda ngat ottek mnam o rengmat tgus
ruk ko mnam e Galili, va e Yudea. Va si a rengmat laut to e Yerusalem kat
va akuruk ngat ottek kun mnam a rengmat to endo he ka vle ko kim. Ta
patter mar kngae kun mnam a rek to endo, va vgum o mia ko ngta kokol
a mhel langto ka vok tgus tyor he kaegom kam pis ko kim orom. Ta kru
kun mnam ka hep, he ngat pis orom he kring longmok ekam kam kol he
kvaik orom kmel ko kim e Yesus. 19 Ngata ring longmok ekam, vanangko
ngat lo is e, ko o mia vang he ngata totok. To ngat le ka grap he khalker a
rek ka keik kmel a longmok ekam kuo malpgem e Yesus lsir. Ngata halker
a rek ka keik knop, to ngta kol a hep to orom a yor, to ngat her konget a
mhel to enda orom o usiel ruk ngta kleng ka hep orom mar. Ngat konget
ngok pum e Yesus kalo keik ko tok kun pgegom o mia.
20 E Yesus ta vokom mar ko ngat vu kor mnam mar mang en enang tok,
to thera reng a mhel to endo te, "Lakai, dok mruo ko lol ilaro kerkeknen
patgiang ngaiting he kikiangae mang ngar hak."
21 Ta re tok, to o Parisiau va o pattermia kmo pos ngat kaelha kam
mngan pum te, "Hai-e, ani mhel ta e, ko en ta kerrereng E Nut ka munik
tok arhe! Ko ta mrua tattap orom en mruo te, en E mi Nut msim orom
karo rhek ruk endruk. Ii, ko gi E Nut tuk to tis kam lol o mia ngaro
kerkeknen patgiang ngaiting, nang nong o gi vrong mia e, nop hak!"
22 E Yesus ta tar mar ko ngat vua rere porom mar kam mngan pum en
enang tok, to ta kle ka mnganang ngar te, "Mularo vurkul ngta horrotgi
pum dok kman? Va kman ko muta mngan pum kua serppak to kam lol
o mia ngaro kerkeknen patgiang ngaiting he kikiangae mang ngar tok?
23 Ani ngaeha to ta koppet kam khenam ma mmok? A ngaeha to kam gia
reng a mhel ta te, 'Ko lol ilaro kerkeknen patgiang ngaiting', i o endo kam
mi kaeharom a mhel ta, he en kam mia hop he kngae ko pum mularo
kerok? 24 Vanangko tgia ya kat e, ko ngor mia khenam ma mmok ngang
nguk te, E Nut tmi en a serppak ngang A Mhel To Nkong Man Ma Volkha
to dok, dok kam lol o mia ngaro kerkeknen patgiang ngaiting mo mmie
he kikiangae mang ngar." Thavaeng ngar tok, to her gia reng a mhel to
ka vok tgus tyor te, "Yu! Kua havaeng in te, hop he, tolpum ila hep he

kngae ngok mrek.” 25 A gi hi to e Yesus tgia re tok, a yor to endo ther
gia hop ksir ngatngae ko pum o mia ngaro kerok ko arhe, he ktolpum ka
hep to tesgun ta kru mnam to her kaelha kam hover E Nut ka munik va
kngae ngok mrek. 26 O mia ruk ngta vokom a ngaeha to tok, ngat ngae gia
nganga kim, to ngata gor he kguyaya pum E Nut kam mo havaeng ngar
te, “A mhel ta tmi kut kael senkrip kim mor orom karo reha ruk lserpgue,
endruk yok gi ngot vokom mar tete.”

E Yesus Ta Vaeng E Livai
(Mt 9.9-13; Mk 2.13-17)

27 To kopekam ko teharom a mhel to endo, e Yesus ta ngae kparem
mar. Ta ngae va kvokom a mhel langto ka munik e Livai, ko tkorsang
kun mnam o kermia ruk ngam kaelha klol o takis nga rek to kmelpas
mnam. E Yesus tpis ko kim to kreng te, “Ngiak kaikkiem dok!” 28 Ta re
tok, to e Livai ther gia hop ku korim kakro reha tgus ruk endruk ko tok
to her kle kaikkiem.
29 Kam ngae, to mnam a kolkha langto e Livai tkaeharom a ngorsang
to alaut ngang e Yesus ko mnam ka rek. Va o kermia kavurgem ruk ngam
kaelha klol o takis kar o Yuda akuruk, endruk ngalmialaol ngma keyang
ngar ko ngam lo sim kut kaikkiem o Yuda ngaro keknen, ngata kaum
kaemik ko kim e Yesus kar kalngunes kat. 30 Vanangko o pattermia kmo
pos ruk o Parisiau ngat kaelha kam kirhek pum e Yesus kam palsie kim
kalngunes te, “Ngola, kman ko mum kaemik va kaivie ko kim o kermia
ruk ngam kaelha klol o takis kar o Yuda akuruk, endruk ngolmialaol
ngma keyang ngar ekam ko ngam lo sim kut kaikkiem mor o Yuda
nguaro keknen?”
31 Va e Yesus tkoripang ngar te, “A mhel to nam kaeharom o mia
nma vle mang endruk ngo yor kmeharom mar, nang nam lua vle mang
endruk ngat gia ya e. 32 He gi enang tok, ko her pis mo mmie kam vle
mang endruk o mia ngma keyang ngar pum ngaro kerkeknen, he nang
dok kam tger mar kmitgung ngar. Nang klua pis kam vle mang endruk
ngam mrua kansgum mar mruo kam pat mang ngar mruo te, ngaro
keknen ngat ho mi kut sir hak ko pum E Nut kalo keik e.”

O Parisiau Ngata Mngan Pum E Yesus Karo Keknen Ruk O Gunngae
(Mt 9.14-17; Mk 2.18-22)

33 E Yesus ta havae tok, to a valngan to mkor o Parisiau ngat kta mngan
pum e Yesus mang ngaro keknen ruk nkong ngalmialaol ruk tennik
te, “Ngua keknen to kam paal kmo ol ko pum E Nut kalo keik nkong
ngolmialaol ruk tennik, nang nong lgunngae nkong ngar tete e. He ekam
tok, kman ko e Yoanes kalngunes va o Parisiau ngartakor ngam kaikkiem
ngua keknen to nkong ngolmialaol ruk tennik, endo kam paal kmo ol
tgus ko pum E Nut kalo keik he smia ngarkie ngang,* vanang itlengunes
ngam kaeharom a keknen to a gunngar ta yek, endo kam venu mang a
ngaemik va a ngaivie?”
34 Va e Yesus ta tootkinre ngang ngar kam re lkoon mang ka yor mruo
te, “Mnam a kolkha msim ko a mhel tkaenkim ktavlom, a ngokol to tre
kam lei tlo kais hak kam gia hover klenar kam tivik pum en mruo e.
Ho mi kut nop hak. 35 Ko o kolkhek ruk kam tivik mnam mar ngrok

* **5:33:** O Yuda ngma paal kmol ko pum E Nut kalo keik kam khenam ngaro svil mang En ko ngma pat te, enangthe o mia ngam lua paal kmol ko pum E Nut kalo keik va mar o kernonhor.

ge. Ngara pis ko ngaka vret a mhel to mkor kalngunes, yek endo yek,
kalngunes ngara mrung he ktivgim ko yek."
36 Ta tootkinre tok knop to kle kaenserpagam ka papat to endo mang en
mruo kam kta koka kat te, "Mu vokom na, a mhel nam lo kommen a yet
to a gunngar kam kol ka kae langto to le kvatvat a yet ka kae to endo ko
a gunngar engnang endo ka sgan e, matok na kering endo a gunngar ko
ther kommen he. Ko a yet ka kae to a gunngar ner lua maenang endo ka
sgan kat e. 37 Ii, va ngam lo kaeharom a ye to a vaen, endo a gunngar kun
mnam ka merrip to ka sgan kat e, ko a merrip to ka sgan ta karrai he nera
khir. Ngam lo kaeharom tok, ekam ko a vaen ka serppak, ko nak hop kun
mnam ka merrip, ner kaur mang ka merrip to endo ka sgan he khalker.
To a vaen nera gussuk. He enang tok, a vaen ka merrip nera kernonho
ekam ko a merrip nera khir va a vaen nera gussuk kat. 38 Nove, o mia
ngam lo kaeharom tok e. Ngam kle va kaeharom a vaen to a gunngar
kun mnam ka merrip to a gunngar kat ko tgi kongeik. 39 Ii, vanang mu
vokom na, endruk ngam kaiviem a ye to a vaen to ngat eharom tennik he
her ngan mgaem, her mar ruk arhe ngam gia tagur pum kmiviem, nang
kle keyang a vaen to a gunngar he lua lua svil hak kmegom e. Ii, ngam
kle gia re te, ka dok ma vaen to ngat eharom tennik ha, ko tvua mgae hak
kir kim endo a gunngar."

6

A Mhel To Nkong Man Ma Volkha Ta Nho Mang A Sabat
(Mt 12.1-8; Mk 2.23-28)

1 Tie ma Sabat langto, e Yesus kar kalngunes ngat kaikkiem a ngaelaut
to ta kser a loot langto orom o sigla. To kalngunes ngat kaelha kam
kolonget o sigla he kaemik. 2 Ngat kaemik kngae, to o Parisiau akuruk
ngata pis kpalsie kim e Yesus te, "Hai! Kman ko muta kpoot mang ngua
pos to kam paal ma Sabat?"
3 Va e Yesus tkoripang ngar te, "Nok pathe mut lo him a ngothoi to mang
e Devit kar klenar ko ngta vang vor? 4 Ko a ngothoi to endo ta havae
mang e Devit, ko tennik ta mrung klenar he kvaik ogun mnam E Nut ka
maksien rek Ka Taban To A Totur he klol o bret ruk o Yuda ngam kaelik
ko kim E Nut. Tkol to kle kaisis kim kalngunes ormar va mar tgus ngat
kaum kaemik mnam mar. Ngat si eharom tok, vanangko nguaro pos
ngat havae te, o pris ruk laol tuk ngat gi kais kmem o bret ruk endruk."
5 He kmikkiem a ngothoi to endo tok kat, e Yesus thavaeng ngar te, "A
Mhel To Nkong Man Ma Volkha nma mrung o mia enang tok kat he ka
nho mang a kolkha to a Sabat!"

O Parisiau Ngat Sim Ktua Keketar E Yesus He Nang Kam Mon En Orom A Kerkeknen
(Mt 12.9-14; Mk 3.1-6)

6 Tie ma Sabat langto yok vat, e Yesus tvaik kun mnam o Yuda ngarta
rek langto kam rere mnam he patter o mia. Va a mhel langto ka miktiek
tyor ta vle ko kat. 7 Va o Parisiau kar o pattermia kmo pos ngat sim ktua
keketar ko ngta papat kam mon e Yesus orom a kerkeknen tang enangthe
naka kpoot mang a pos to ma Sabat he kaeha kmeharom a mhel to endo.
8 Vanangko e Yesus ta ktar mnor he mang ngaro papat, to ta reng a mhel
to ka miktiek tyor te, "Hop he aol ngte he sir ko vanam dok na, he o mia
tgus kam vokong in." To ta ngan vgum e Yesus to hera hop sir.

9 To e Yesus thera mnganang ngar te, “Kmikkiem mor o Yuda nguaro
pos, ani ngaeha to ta sir kmeharom ma Sabat: endo kmennegiang a mhel
en kam yor, i o endo kam turang he kaeharom kam ya.”
10 Thavae tok, to ka lo keik ngint kaem o mia tgus to thortgi he kreng a
mhel to endo te, “Yin he, tuom ila ktiek ngte na.” Tre gia tuom ka ktiek
va te, ka ktiek ther gi ya hak ngatngae. 11 He ekam tok, o Parisiau ngaro
vurkul ngat ngae sei kam kiin ngang hak to ngat kaelha kam lgem o rhek
mang e Yesus te, ngak rum kim nngia.

E Yesus Ta Mon Karo Aposel Ruk Loktiek Hori Orom Alomin
(Mt 10.1-4; Mk 3.13-19)

12 To mnam o kolkhek ruk endruk e Yesus ta grap ngoguon ekam
ke vul langto ka ngaiting. Ko tok mnam a segain to endo tgus kngae
kais marot ta ngarkie ngang Ngoldaip. 13 To hop enang ngmo, ta vaeng
kalngunes tgus kam kaum ko kim to hera momon endruk loktiek hori
orom alomin, he le kilegem mar te, o aposel. 14 Mar ruk endri te: e
Saimon endo ta kilegem te, e Pita, en kar knopia e Andru; e Yems, e
Yoanes, e Pilip, e Bartalomius, 15 e Matyu, e Tomas, e Yems to e Alpias
khal, e Saimon to nma vle kun mnam a valngan to o Selot, 16 e Yudas to
e Yems khal va e Yudas to nkong mIskariot, endo thortgi mang e Yesus
kmel ko maktiegom o kermia koknaik mang a kolkha to endo gi ko e
Yesus tvaeng.

E Yesus Tkaeharom O Mia Akuruk Yok Vat
(Mt 4.23-25)

17-18 E Yesus ta momon karo aposel knop, to ngta grung kpis ku pa vul
ko ma gi sirsirmok to ngta kaum kar kalngunes akuruk kat ko tok. Nang
a mumu alaut hak orom o mia ngo valngneik ruk mnam e Yerusalem
va mnam o mhetor akuruk yok kun mnam a mhe to e Yudea va endruk
nkong ngar mnam alo rengmat ruk ku va mou nginalo munik te, e Taira
va e Saidon ngat hera pis he ka vle kpaneng kam vongnek kim va en
kmeharom ngakro yor. Ii, va endruk o kool ngat kaim mar kat, ngata
papagis ko kim, he ta pepet o kool kun mnam langto langto mnam mar.
19 He ekam tok, o mia ngat kaelha kam ho gi kaenenker kmehang ka vok
kam kol ka serppak to nama lol endruk ngata ktar pis kaehang ko ngma
ya vgum tok.

E Yesus Ta Mrung O Mia
(Mt 5.1-12)

20-26 O mia ngta vle tok, to e Yesus thortgi ngok kim kalngunes he
kvokom mar to hera reng ngar ti te,

“Muk ruk muma tu kmo tgoluk tete, muta lgekol ekam ko her muk ruk
arhe E Nut ka tavgo ta vle kuon mang nguk.
Vanang suvrum muk kelenar ruk mut kais kmo tgoluk tete ko mut hera
higiang ngar ngatngae he.
Muk ruk muma vang tete, muta lgekol ekam ko her muk ruk arhe E Nut
ner kaeharom mularo vurkul kmisis.
Vanang suvrum muk kelenar ruk muta vi tete ko, a vang alaut nera pis
kmuk.
Muk ruk mum kaee tete kat, muta lgekol ekam ko her muk ruk kat arhe
E Nut ner kaensireim muk kam halla.

Vanang suvrum mu kelenar ruk muma sirei he khalla tete ko mguer kle kvor pa ngaor va ktolpum o ngoven he le kaee mang nguk mruo ko mguera yor.

Muk ruk o mia ngam kaelat muk he klikim muk, ksisieng nguk va kerrereng nguk orom o rhek ruk la ppiagar ekam A Mhel To Nkong Man Ma Volkha, her muk ruk kat arhe muta lgekol ekam ko her muk ruk E Nut tel a keik to alautar kam paneng nguk kuon ma volkha.

Mu vokom na, mguak sirei he kpum rengtek kun mnam a kolkha to o vnek ri ngat lol muk ekam ko mut kolkol ekam o propet ruk tennik, ko ngarores ngata ktar kaeharom o kerkeknen ruk endri ngang ngar tok kat.

Vanang suvrum mu kelenar ruk muma svil mang o mia kam kanprim muk tete, ko mguera vle gi enang o propet ruk la ppiagar tennik endruk ngalmialaol ngma kanprim mar tok kat."

Mguak Ya Pum Endruk Ngat Kael Imuo Ngang Nguk
(Mt 5.38-48; 7.12)

27 "Vanang muk ruk muta vongnek kim dok tete, kua havaeng nguk tgus te, endruk ngak sisieng nguk ko ngat kael imuo ngang nguk tok, mguak kle kaelongtok mang ngar ge. Va mguak ya pum endruk ngam vu kaelat muk kat. 28 Mguak ngamyammok mang endruk ngama re orom muk kam yor. Va mguak ngarkie mang endruk ngma koskalil orom muk kat. 29 Va enangthe tang mnam mar na kol a regesal mang in kam spom ila pis va ngiak hortgi el langto naka spom kat.

Tok kat, enangthe tang na vret ila yet petgim yin va ngiak or kam krum kmen itang langto ngang malpgem endo kat. 30 Va muaka tting ngang o mia ruk ngap kaurur kmuk kmel o tol ko kmuk kat mar kam lol mularo tgoluk. Va enangthe a mhel napa lol mularo tgoluk va mguak or kam kta papat mang ngar kmoripang ngar ngang nguk kat e. 31 Mguak kaeharom gi enang tok, ekam ko oni keknen ruk muma svil mulenar kmeharom mar ngang nguk, va muk kat mguaka ktar kaeharom mar ngang mulenar enang tok kat.

32-34 Va enang ko mum gia khen endruk ngam kaelongtok mang nguk va muk ormar, i o enangthe mgua gia khen mulenar ruk ngma ya pmuk va muk ormar tok kat, i o enang ko muma tting ngang mulenar kmel a tol ko kmuk, ko muma pat te, mar kmoripang mularo tgoluk, va mut lo is hak kam kol a keik ko mkor E Nut e. Ko si endruk mor o Yuda ngalmialaol ngoma keyang ngar ko ngam lo sim kut kaikkiem nguaro keknen, va ngam gia khen nglenar va nglenar ormar tok kat. 35-36 He ekam tok, mguak or kam vle enang ngar tok e. Vanang muk, si orom mularo imuo vat, va mguak kle kya pmar he ka tting ngang ngar kmel a tol ko kmuk, nang or kam kta papat mang ngar kmoripang ngar ngang nguk kat e. Mguak kaeha tok, kmikkiem enang ko E Nut nma ya pum endruk ngma kulpang va gia prik. Va nma ya pum endruk ngat kernonho kat. Mguaka mrung o mia kat kmenang mu Teit ko En nma mrung o gi vrong mia tgus kat. Va enangthe mupa vle tok, va E Nut ner kaen a keik to tho mi laut hak ngang nguk va mguera vle te, Endo A Ho Lautar Hak kles ruk muk enang tok."

Mguak Or Kam Tutut Kam Mon O Mia Orom Ngaro Kerkeknen
(Mt 7.1-5)

37-38 “Va mguak or kam tutut kam mon o mia orom ngaro kerkeknen,
matok E Nut nera mon muk tok kat orom mutakor. Ii, ner kaekon ngang
nguk kam mon muk orom mutaro kerkeknen kmikkiem gi enang ko
muma mon o mia tok kat.
Va mguak or kam tutut kmel o mia kam kol a kapnes pum ngaro
kerkeknen kat e, matok E Nut ner le kael muk kam kol a kapnes pum
mutakor gi enang tok kat. Va a kapnes to endo ner kle ho kpunpum he
ner ho ka mnek hak.
Va mguak lol o mia ngaro kerkeknen patgiang ngaiting he E Nut ner le
klol mutakor patgiang ngaiting tok kat. Ko kmikkiem enang ko muma lol
o mia ngaro kerkeknen patgiang ngaiting tok, E Nut ner sim kut koripang
nguk gi enang tok kmo iser muk kat kam lol mutakor patgiang ngaiting.
39-40 Nok muma pat te, mut kais kam gi mrua vavle orom muk, kam gia
laut mang dok vor. O-o, nove, ko a pattermia kalngunes ngat lo kais kam
gi mrua vavle orom mar kat he klaut mang nga pattermia kat. Vanangko
ko pekam ko a kalyie langto nak lol o papat vgum ka pattermia kais ko
npa rum mar, yek endo yek a kalyie to endo kakro papat ngara laut kmo
iser ka pattermia enang tok kat.
Ii, va alo vivisker kat ngint lo kais kam mo kpom min he kmo ktong
ngin kngae e, matok min tgus nginera kaum kaol pa huop ko min tgus
ngint gi mo is ko ngint vipsik.
41 Ii, ta vle tok kat arhe ngang nguk, ko kman ko im smia kellu kam
vokom a kvak to kun mnam inopia ka keik nang lua paptang a ho kla
vgon ko pita keik mruo? 42 He enang tok, yi kais kam smia nho nngia
kam mon inopia orom ka kerkeknen to ta vle enang a gi kvak kun mnam
ka keik, vgum ita kerkeknen tok kat ko ta vle enang a ho kla vgon kun
mnam itang. O-mularo naprai alomin hak! Ngiaka ktar khong a ho kla
vgon ko pila keik mruo na, yek in kam le smia nho kam pet a kvak ko
pum ila kta keik vat.”

A Koka To Mang A Ho Karo Miel
(Mt 7.17-20; 12.34b-35)

43-44 “O mia ngma vokom ka mnor mang o hi ngo mamten ruk lyar
vgum ngaro miel ruk lyar tok kat. Va o hi ruk nong lyar o mia ngma
vokom ka mnor mang ngar enang tok kat, ko o mia ngam ngae lua tamar
o vlus ko vgum a hohoi e. Nove. Va ngam lua tamar o paslura ko vgum o
gigi kat e. Nove. He kmikkiem enang tok, a ho to ta serppak tho lo mi kais
hak kmehi orom karo miel ruk ngta mgulglang e. Va a ho to tre kam vui
kat tho lo mi kais hak kmehi orom karo miel ruk ngta karvuk kat e. 45 He
o mia ngma vle tok kat, ko a mhel to a yar kat nma khenam o keknen
ruk lyar ko ngam kottek kun mnam ka vrek ko nam kaelpas orom mar
ko tok. Vanang a mhel to nong a yar nam kle ktua khenam o kerkeknen
ruk ngam kottek kun mnam ka vrek ko nam kaelpas orom mar ko tok
kat. Ii, ta vle tok, ko o gi vrong keknen tgus, endruk lyar va endruk nong
lyar ngam kottep kun mnam a mhel ka vrek ko nam kaelpas orom mar
ko tok, yek ngat kottek ko nma rere ormar.”

Alo Mhel Kalo Mten Lomin
(Mt 7.24-27)

46 “Ekam tok, mguak or kam gia kvam dok te, ‘Koldaip,’ ko mum lua
ngan vgum dok e. 47 Ngor kothoi mang a mhel ka mten to nma kanko
kam pis mo kmok he kvongnek kim kuaro rhek to le kngae kaikkiem

mar mekam mekam ko a mhel ka mten to endo tkaenang 48 a mhel to
tkaeharom ka rek to tvua serppak ko ta hek ngogu hak he kvatvat o
ngtek ko engnang a kre to klalaut ku ma mmie. Ta hover krum, to a ye
tkottek to ka slul orom, vanangko tlo kais kam lget e, ekam ko karo ngtek
ngat gi serppak ngae gi ringring hak ku ma mmie ko tsim kut papuntom
hak. 49 Vanang a mhel to nma vongnek kim kuaro rhek, nang kle gi
kaengnam mar, en ta kle kaenang a mhel to tkaeharom ka rek, nang lo
smia papuntom ko tlo smia hong a mmie kam srim o ngtek kat e. Tgia
srim karo ngtek kuo mang a mmie. Ta hover krum, to a ye tkottek he ka
slul orom a rek to endo va ther gia kviet kol kngorom ngatngae."

7

A Vrong Rhek Langto Tkor Mnam En Mang E Yesus
(Mt 8.5-13; Yn 4.43-54)

1 O mia ngta vongnek kim e Yesus ko ta rum karo rhek ruk endruk, to
en thera ngae mKaparnam. 2 Ko tok mKaparnam, a vrong rhek langto ta
vle. En lRom nga ngaomevek ka rkan langto kalaip. Va kalkayie langto
nam vua svil mang ta yayor he re kam yor he. 3 To a mhel to enda tre ka
ngnek te, e Yesus tpis ko mKaparnam, to thera meng o Yuda ngalmialaol
akuruk kam ngae ka mnganang, en kam pis he kaeharom kalkayie to
endo. 4-5 To ngta ngae kpis ko kim, he kaurur kim kmonget o rhek ngang
mang ngalaip to endo ko tmeng ngar. Ngata reng te, "A mhel to enda, en
a vrong rhek langto, vanangko en ta vat kar mor lIsrael he kturang ngor
kat ko ten o krek ngang ngor kam ngam mor lKaparnam ngorta rek to
kam rere mnam, he ekam tok, a mhel to enda tkais te, yin kam turang
kat." 6 E Yesus ta ngnek tok, to her kaikkiem mar ngok kim ngalaip to
endo ka maksien he.

Ngta re kam konner a mhel to endo ka rek, vanangko a taip to endo
kalngunes akuruk ngata puknim e Yesus ko ekam a ngaelaut ekam ko
a taip tmeng ngar kam hagam e Yesus kam lua pis. To kalngunes ri
ngat havaeng e Yesus orom a taip to endo karo mur rhek mruo ti te, "O-
o, kolaip klua svil kmelkeyang yin, ekam ko dok klo vu kais, yin kam
mrua ppir miik kmaol ngte kim dok e. 7 He ekam tok, klo vua pat mang
dok msim kam mia pis ko kmin ekam a ngaelaut e, kam havaeng yin
kmor kam pis ko kim dok. Vanang ngia her gia mon a re ke vgon tang
kmeharom kolkayie tok, to a yor to kuo mang na her gia ngan vgum
yin kparem ngatngae. 8 Ngia her gia mon a re tang tok, gi enang ko dok
kat koma ngan vgum endruk ngta laut va ka nho mang dok, vanang kle
kreng endruk ngma kar va tomten mko meorom dok ko kua nho kmar
va mar ngam her gia ngan vgum dok tok kat. Ko kom re gia reng a mhel
ta te, 'Ngae' va en ner gia ngan vgum dok he kngae. I o kom re gia vaeng
a mhel to en tko gut te, 'Aol' va en ner gi kaol ngte. Va kom re gia reng
kolkayie to kat te, 'Eharom a ngaeha ta', va en ner gia ngan vgum dok he
kaeharom."

9 E Yesus tre ngan o rhek ruk endri tho mi kut senkrip kim hak to le
khortgi ngok kim a mumu to ta veet ekam to kreng ngar te, "Kua havaeng
nguk te, a mhel ta, en tpua vle te, en a vrong rhek langto, vanangko tvu
kor mnam en mang dok ge. Va si kun mnam muk lIsrael lsir hak klo
vur pis mang tang enang en, ko tkor mnam en mang dok enang ti e."
10 Thavae tok knop, to a taip to endo klenar ngat her kaekeknik ngok kim,
he kvokong kalkayie ko ther ya he.

E Yesus Ta Hover A Yor To Nkong mNaen

11 To vur koknaik he,* to e Yesus ta ngae ngok ma rengmat to e Naen va
kalngunes kar a mumu to alaut ngta veet ekam kat. 12 E Yesus ta konner
a rengmat ka gu, va vgum o mia akuruk ko ngta kokol a yor langto orom
ka hep he kottek orom kam ngae kael. A yor to endo, en a kalyie to ke
tro. En tuk nma vle ko kim knan to a tahek ko kteit ther yor parem he.
Va o mia ruk nkong ngar ko ma rengmat to endo ngta kaum ko kim knan
orom. 13 Ngoldaip tre vokom a yor knan, va tho mi kut mrung hak. To ta
hagam te, "Or kmaee e."
14 To thera ngae ngogut kim endruk ngta kokol a yor, to her kaehang a
hep to endo. Ngta vokom tok, to her gia sir. To e Yesus tgia reng a yor to
te, "Vae, kambis, kua havaeng yin, hop he." 15 Tre gia re tok, va a kalyie
to enda ther gi kta ktal kat to hera hop korsang to kaelha kam rere va ka
grung ksir ku mmie, to e Yesus thera ktong kngorom kam ngae pis kat
kael ko maktiegom knan.
16 O mia ruk ngta vle ko tok ngat ngae gia sor kim to kaelha kam hover
E Nut ka munik kam re te, "E Nut ta tavger a propet to alaut mo pgegom
mor ko E Nut ta ptang ngor he kre kam sulgim mor karo mia ruk ormor
vgum, he nang en kam hong ngor pum nguaro imuo petgim mor." 17 To
a re to mang e Yesus ta ngae mnam o rengmat tgus ruk mnam e Yudea
va o rengmat ruk malhagenmok mang kat.

E Yesus Ta Rere Mang E Yoanes To Nama Parrum O Mia Te, Ani Mhel Msim To En
(Mt 11.2-19)

18 E Yesus karo reha ruk lserpgue ruk endri ngta pagis tok, to e Yoanes
to nma parrum o mia kalngunes ngta havaeng e Yoanes mang ngar. To e
Yoanes ta vaeng kalo kaloyie aloruk 19 to kmeng ngin kam ngae smia kol
a re tang ko kim Ngoldaip to e Yesus kam mnganang orom e Yoanes karo
mur rhek mruo te, "Ngola, yin msim to e Moses ta ktar kpavap mang te,
nak kaol,† i o tang ngnok vop, mor kam paneng kam nho mkor te, en kam
sulgim mor?"
20 To nginta kol e Yoanes ka mngan enang tok to kngae orom, to kpis ko
kim e Yesus to her le ka mnganang tok arhe te, "E Yoanes to nma parrum
o mia ta meng nguo ngte kmin kam mnganang yin te, 'Yin msim to e
Moses ta ktar kpavap mang te nak kaol, i o tang ngnok vop, mor kam
paneng kam nho mkor en kam sulgim mor?' "
21 Mnam o kolkhek ruk endruk lsir, ko e Yoanes kalngunes ngta pis ko
kim orom ka mngan, e Yesus nam kaeharom o mia pum ngakro yor ngo
mamten kavurgem va kerer o kool kun mnam endruk o kool ngtim mar
kat, va kaeharom o mia ruk ngta vipsik he ngta kta nho kat. 22 Ekam tok,
e Yesus tkoripang e Yoanes kalo kayie te, "Meak kaeknik, he khavaeng e
Yoanes mang o reha ruk endri ko met her vokong ngar ko akro vivisker
ngata nonho, akro nharyor ngata ngongae, akro yor ruk o lepra ngata
yaya ko pum E Nut kalo keik kat, va akro ngaelatok ngata ngongnek, va
akro yoror ngata hohop kat. Va meak havaeng mang kuaro rhek ruk mut
her nganik ko dok koma knovvur orom e Seten ngang endruk ngama
tu kmo tgoluk ekam ko E Nut ka serppak tkir kim he. 23 He enang tok,

* **7:11:** O hor akuruk tennik ngat el o rhek akuruk yok endruk te, "hop enang ngmo." † **7:19:** A munik to "Endo Nak Kaol" o Yuda ngma mon Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen orom a munik to tok kat.

endruk ngata ktar mokpom kar dok he lua lopumtang pum dok kam lua
ksir petgim dok, her mar ruk arhe ngata lgekol.”
24 E Yesus thavae tok, to e Yoanes kalo kaloyie ngint hera ngae kparem.
To e Yesus ta patter a mumu mang e Yoanes te, “Muta veet ngok ma
kalputmok kam vokom e Yoanes ko ta vle nngia e? Pathe ta vle enang
a mguit to a ngausgi nma koom vor ngola? O-o, Nove! E Yoanes nam lua
vle tok e. 25 To erieto he muta putput kam vokom? Nok a mhel to nam
vu kaegenkar karo it ruk orom ngakro kraen lvu yar hak vor, ngola?
Nove, endruk ngam kaegen tok orom ngaro it ruk ngo kerok ngta grap
kmenkim mar he ngma vle pum ngaro vu tgoluk ruk lyar, o mia ngma
vokom mar ko ngma vle mo rektor ruk laol mkor o taven. 26 Vanang mut
veet kam vokong erieto lsir? Pathe nok a propet tang vor? Mare, he a
propet to en tho mi kut laut hak kir kim akro propet tgus. 27 Va ekam ko
en tho mi kut laut hak kir kim akro propet tgus, her e Yoanes to a propet
langto ta ktar kpavap mang arhe, ko tennik E Nut treng Endo Thim Orom
Ka Msasaen mang te,

‘Vokom na, kua re kam meng kua propet langto, en kam ktar mang
in, he en kam verang a ngaelaut ekam in ktar mang in kam pis.’

28 Kua havaeng nguk te, e Yoanes tpu hop he klalaut kir kim o mia tgus
mo mmie, endruk tennik kam ngae kais mang nguk tete, va si nong tang
hak kun pgegom muk tete tlaut kir kim en kat e. Pu tok, vanangko ani
mhel to ta vle ku meorom E Nut ka tavgo orom ka munik ko tkok lo vua
laut, a mhel to endo ta kle klaut kir kim e Yoanes kat gi.”
29 (Nang o mia tgus ruk ngata ngnek ko e Yesus ta re mang e Yoanes
tok, ngta ngatkal mang e Yesus karo papat ruk mang e Yoanes to le mrua
havae mang E Nut te, E Nut karo papat ruk mang e Yoanes ngat ho mi kut
sir hak.
Va si o kermia ruk ngam kaelha klol o takis kat, va ngta ngatkal mang
e Yesus karo papat tok kat. Ii, mar tgus ngat mrua khenam mar mruo
ma mmok te, ngata ngatkal mang e Yesus karo papat tok ko ngat hera
ktar ka tting ngang e Yoanes kam parrum mar. 30 Vanang a valngan to
o Parisiau kar o pattermia kmo pos ngta kees kam tting ngang e Yoanes
kam parrum mar, he enang tok ngat mrua khenam mar mruo ma mmok
kat te, ngat her el ngakro yaik ngang E Nut ka svil, endo kam kpom mar
enang tok.)
31 Ngta vle tok, to e Yesus ta le kekner mar te, “Yu! Te ma te muk o mia
ruk nga main to tete muta vle enang erie mar e?” 32 Nok mut kaenang
alo valngan ruk orom o ngnes ko ngma kees kam tting ngang ngarlenar
ko nginta kaum ko pum a gaep ka pun he kureik kmel ngakro ktui kim
mar mruo, kmit ngarlenar kam khanier kar mar ko langto ta kni te:

‘Ngota pum a kamop kmit muk kmerep, vanang muma kees kam
tting kmerep.’ Va langto tkoripang kam kni kat te, ‘Ngota kni orom
a kni to a tningel kmit muk kmaee, vanangko muma kees kam
tting kmaee kat.’

33 Ii, mut kaenang ngar tok arhe, ko e Yoanes to nma parrum o mia ther
aol he ikkiem ka keknen to kam paal kmo ol ko pum E Nut kalo keik va
kam paal kmiviem a ye to a serpgar, he kureik kim muk kmit muk tok
kat, vanang muk, muma kees kam tting mang en, nang kle krere kim
te, ‘Hai-e, a mhel to enda a koot tim he envevem.’ 34 Ii, va mu vokom
Endo Nkong Man Ma Volkha to dok kat ko ko her aol kat, he kaikkiem

kua keknen to kam venu kmemik he kaiviem a ye to a serpgar he kureik
kmel kua ktui kim muk kmit muk tok kat, vanang muk muta kees kam
tting mang dok kat, nang kle krere kim dok tok kat te, ‘Hai-e, mu vokom
na, ko a mhel to enda nma vle pum ka keknen to kam vu kaemik va kam
vu kaivie he kveve, va nma kambisam o kermia ruk ngam kaelha klol o
takis kar endruk mor o Yuda ngolmialaol ngama keyang ngar ekam ko
ngam lo sim kut kaikkiem nguaro keknen.’ 35 Ii, mut si rere kim muo tok,
vanangko si enang tok, E Nut To Tho Mi Kut Sir Hak karo reha ngaro miel
msim ngar mur kaimim kim o rhek mang karo keknen mruo.”

A Vlom To Nam Mur Kaenen Ngang Lurokol Ta Vorang E Yesus Ka Lo Nhar Orom A Ku

36 Tie ma kolkha langto a mhel langto mnam a valngan to mkor o
Parisiau ka munik e Saimon tvaeng e Yesus kmemik ko kim en kar
klenar. To e Yesus ta ngae kpis her korsang ku mmie kar mar kmemik
ko he. 37 Tkaemik kar mar va a vlom langto nam mur kaenen ngang
lurokol kun mnam a rengmat to endo ta ngnek te, e Yesus ta vle kaemik
kun mnam a Parisiau to endo ka rek. To ta kol ka ku to kun mnam a
kre to a alabasta ko o mia ngat hong mnam. Vanang a ku to, ka keik to
kmenkim te ksei kam grap hak ko ngat eharom orom a ho to a nat ka
kavgot ka ye va tlua movavaik kar a tomhel tang hak. A vlom to endo
tkol ka kolhi to endo he kaol orom to 38 hera ngae kpis ko kim e Yesus he
ksir ko pekam. Ta sir ko pekam tok to kulmar ku penharom he gi kaeti ko
tok mang en mruo. Tkaeti to kalo keik nginaro vrek ngta lul ngpirik kuo
mang e Yesus kalo nhar. Ta vokom tok, to le keep he kaelha kam momgol
min orom karo ir ruk lhogue kuon malpgem. Ta momgol min knop, to le
kvorang ngin orom ka ku to ka gri la vu yar hak to thera kpom min kam
khenam ka mamrung ma mmok.

39 To a Parisiau to tvaeng e Yesus kmemik ko kim ta vokom tok, to tgia
pat kun mnam en mruo he te, “Hai-e! Tlua mnor mang a vlom ta gi, ko
tkaennegiang en kmehang tok? Enangthe a mhel ta, npa vle te, en a mi
propet msim va nok nap kais kam mnor mang a vlom ta ko en a ho mi
kut kernonhor hak.”

40 Te mrua pat kun mnam en mruo tok, to e Yesus thera havaeng te,
“Saimon, kua papat langto kua svil kam havaeng yin mang.”

Va e Saimon tkaekon ngang te, “Pattermia, yin he, si vur havaeng dok
na.”

41 To e Yesus tkothoi ngang te, “Alo mhel alomin nginta vle. Va min tgus
ngint el a tol ko kim a taven langto ka ngaeha to kmel o tol kim o mia.
Langto kta tol tis mang o kirpik ruk loktiek va langto kta tol tis mang a
pek to agitgiang e. 42 Min tgus ngint lo is kmoripang nginalo tol ngang a
taven to enda kam srim e. Ekam tok, a taven ta, ta kser nginalo tol ruk
ko kim hak. To edim mnam min ner kaelongtok mang a taven to ta kser
ka tol to ko kim he kir kim kaela orom ka sirei to mang?”

43 To e Saimon tkoripang te, “Nok endo ka tol ta grap kir kim kaela vor.”

E Saimon ta re tok, to e Yesus tkoripang te, “Her tok arhe yi sim kut
ngae rkieng hak.”

44 To e Yesus ta hortgi ngok kim a vlom to endo, to hera kner e Saimon
te, “Ya vokom a vlom ta? Dok, ko vaik moti mnam ila rek ta, va yi lo
khenam te, ye kaelongtok mang dok kmoror kua lo nhar orom a gi ye
kmikkiem mor o Yuda ngua keknen tok e. Vanang en ta khenam te,
tkaelongtok mang dok ko tkaeti he koror kualo nhar orom kalo keik

nginaro vrek to le ho gi ktua momgol min orom kakro ir ruk lhogue kuon
malpgem kat. 45 Vanang yin, yi lua khenam te, ya kaelongtok mang dok
kam vrua kpom kua ktiek kam mrung dok e, vanang en, ko ko gnua pis
va ta khenam te, tkaelongtok mang dok ko tho mi ktua sovet hak kam
mrung dok, he lo korim kam ho gia kulmar ku penharom dok kam kpom
kua lo nhar. 46 Ii, tkaenang tok kat ngang yindo, ko yi lo khenam te, ya
kaelongtok mang dok ko yi lo kol ke vur ye tang‡ he ka glot ke gi vur mhe
ngang malpgem dok, dok kam serppak pum, vanangko en, ta khenam
te, tkaelongtok mang dok ko ta kol a ku to ka gri la vu yar hak va ka
keik kat to kmenkim tsei kam grap he ka glot tgus kuo mang kualo nhar.
47 He ekam tok, kua havaeng yin te, ekam ko a vlom ta, ta khenam te, tvu
kaelongtok mang dok enang tok, ka keknen ta, ta khenam te, E Nut ther
lol karo kerkeknen ruk kavurgem patgiang ngaiting he. Vanang endo
tlua khenam te, tlo vur kaelongtok mang dok, ka keknen to enda, ta le
ktua khenam kat te, E Nut tlo lol karo kerkeknen ruk kavurgem patgiang
ngaiting e."
48 E Yesus thavaeng e Saimon tok knop, to le khavaeng a vlom to enda
te, "Ko lol ilaro kerkeknen patgiang ngaiting he."
49 Va endruk ngta tuur mnam a ngaemik to endo, ngta ngan e Yesus
karo rhek ruk tok, to ngta mo mnganang ngar mruo te, "Hai-e! A mhel
ta en erieto ko si en ta pat te, en mruo tis kam lol o mia ngaro kerkeknen
patgiang ngaiting kat?"
50 To e Yesus thera reng a vlom to enda te, "E Nut ther lol ilaro
kerkeknen patgiang ngaiting he, ekam ko ye her kor mnam in mang dok
enang tok he. He ngae he, he ka vle orom a vrek longeik kar E Nut."

8

A Koka To Mang A Mhel To Ta Ngamngam A Ho Karo Khek
(Mt 13.1-9; Mk 4.1-9)

1 To koknaik he e Yesus tkaelha kvaik kottek kun mnam o rengmat ruk
laol va o rengmat ngakro maksien kar karo aposel ruk loktiek hori orom
alomin he kaelha kam knovvur orom e Seten ko E Nut ka serppak tkir
kim, he E Nut ka tavgo tpis ka vle kuon mang o mia. 2 Va lraip akuruk
ngam kaikkiem e Yesus kat. Lraip ri e Yesus mruo tmur kaeharom mar
pum ngakro yor kam kerer o kool petgim mar. Endruk e Maria, endo
nkong mMagdala, ko e Yesus tkerer o kool ruk aktiek hori orom alomin
petgim. 3 Va alo vlom aloruk e Susana va e Yoana to katngokol e Kusa,
endo nama nho mang e Herot karo gol nga pun, va lraip akuruk kat ngam
kaikkiem e Yesus kat. Ii, lraip ri tgus ngma turang e Yesus kar kalngunes
orom o krek va ngakro olngaemik va kring ngaekmol ekmar kat.
4 Ngta vle he o mia ngta veet va ngta veet gi ko ngat kottek ko mnam
ngaro rengmat ngo pneik he kngae kgun ngok kim e Yesus. Ngat pis
kaum to e Yesus ta koka ngang ngar te, 5 "Mnam a kolkha langto a mhel
tkaelha kngamngam a ho karo khek kun mnam ka loot. Ta ngamngam
mar kngae, va akuruk ngta vuvuut ko ekam a ngaelaut, to o mia ngam
kaol va karkar mang ngar. To o iningol ruk kuon mail ngat le kpis
kokorong ngar krum kim mar hak. 6 Va akuruk ngta vuvuut ko mnam a

‡ **7:46:** A re to mang a ye, ta rere lsir mang a ho to a olip ka ye. O Yuda nga keknen langto ta vle te, enangthe a gunmhel npa pis kvaik kim yin va ngiak kol a ye to enda he ka glot malpgem he ka mgol ka lpek orom tok kmenserpgam a mhel ta pum, en kam vle lya ko kim in.

mhe to o gi krek. Ngat pagis to her gi kta vuvui to kyor vgum a koppetmok
he ho gia nop hak ko nop a ye ngang ngar e. 7 Va akuruk ngta vuvuut kun
pgegom o ngaergot ruk o kosmur. To o kosmur ngta lalaut hop kim mar
kvuvuem mar to her gia komor kmar. 8 Vanang akuruk ngta vuvuut ko
mnam a mhe to a yar, he kpagis to klalaut to ho mia sovet hak kmehi.
Ngakro maineik ruk ngam kaehi ngta ngamngam va ngta ngamngam ge,
o kaineik va laol hak kir kim endruk ko a mhel ta ktar kngamngam mar."
E Yesus ta koka tok knop, to kre te, "Muk ruk muta vongnek kim dok,
mgua sim kael rela ekam kuaro rhek ri kam sim kut kaikkiem mar."

O Koka Nga Ngaeha Ka Pun
(Mt 13.10-17; Mk 4.10-12)

9 Kam ngae, to kalngunes ngta mnganang e Yesus mang ka koka to
mang a ho karo khek ka pun. 10 Va e Yesus ta reng ngar te, "Tennik kam
ngae kais mang tete E Nut nma tuvgom karo papat ruk mang ka tavgo
kim o mia. Vanangko tete ta polger a re mang ngang nguk kam khenam
ka tavgo to endo ma mmok ko pum mularo kerok, he ta komor muk. Va
her muk ruk arhe mut mi vokom ka mnor mang. Vanang a mumu ta,
ngat lua vokom ka mnor mang vop. He ekam tok, kom gia koka ngang
ngar ge, kmikiem enang ko a propet karo rhek ngat her mi pis lmien
ormar arhe. Ko a propet to endo ta ktar kpavap mang ngar te,

'Ngam gia vokom E Nut ka tavgo orom ngaro gi pkor, he kaen-
negiang. Va ngam sia ngnek ka ngnek mang kat, vanang kle gi kael
rela petgim gi.' "

E Yesus Ta Halger Ka Koka To Mang A Ho Karo Khek
(Mt 13.18-23; Mk 4.13-20)

11 To e Yesus ta keknen ngang ngar te, "A koka to endo ka pun ta vle
ti te: A ho karo khek ngta vle enang E Nut karo rhek. 12 Va o mia ruk
ngma ngan o rhek ruk mang E Nut ka tavgo, nang lo smia ngangam kim
mar mang ngar, ngta vle enang a ho karo khek ruk ngat vuvuut ekam
a ngaelaut ko ngma ngnek mang E Nut karo rhek, vanang e Seten nam
her gi kat pis ge, gi veveret o rhek ruk E Nut ta ktar kngam mar ngkun
mnam ngaro vurkul petgim mar kam rum kim mar. He ekam tok, o mia
ruk endruk ngat lo is kmor mnam mar mang E Nut, va E Nut tlo is kam
sulgim mar kam hong ngar pum ngaro kerkeknen kam lol mar patgiang
ngaiting kat e. 13 Va o mia ruk ngma ngan E Nut karo rhek he kmarer
ka kpom mar kun mnam ngaro vurkul he ksirei mang ngar va kngatkal
mang ngar ngatngae, mar ngta vle enang a ho karo khek ruk ngta vuut
kun pgegom o gi krek. Ngta vle tok, ekam ko E Nut karo rhek ngat gia
puung ngakro vurkul ko ngam gi vur kor mnam mar mang E Nut nong ke
laut orom ngaro gi pkor to e Seten nam re gi kaegom mar, va a koppetmok
nama hos kim ngaro papat ruk kmor mnam mar mang E Nut to o papat
ruk endruk ngam her gi kat nop hak kun mnam mar. 14 Vanang o mia
akuruk yok ngma ngan E Nut karo rhek. Endri ngta vle enang a ho karo
khek ruk ngat vuvuut kun pgegom o ngaergot ruk o kosmur vat. Ngma
ngan E Nut karo rhek he kaelha kmel ngaro ngorsang kuo mang ngar,
vanang o vrong tgoluk ruk mnam a mmie to enda, enang o vnek, o gol va
o sirei ngata kpom mar. To o papat ri ngma hop kim E Nut karo rhek kun
mnam ngaro vurkul he kvuvuem mar, to her gia komor mar, he E Nut
karo rhek ngam lua laut kun mnam mar kam sim kael mit e. 15 Vanang o
mia ruk ngaro papat ruk lyar hak ngta vle enang a ho karo khek ruk ngat

vuut kun mnam a mmie to a yar ko ngma svil kam smia ngan E Nut karo
rhek, mar kam kpom ngakro vurkul he ka vle lserppak hak kun mnam
ngaro vurkul ruk o yar ko ngma mien orom ngaro svil ruk mang E Nut
tok. To ngam kaenker kam matnge vgum o vnek he ekam tok, E Nut karo
rhek ngam kael mit kun mnam mar."

A Koka To Mang A Paei To Nma Vle Kam Mmok Kim O Mia
(Mk 4.21-25)

16 E Yesus ta rere vop mang E Nut ka tavgo he kre te, "A mhel nam lua
giem a paei to le ktotokim orom a plo e, i o ktuvgom ku meorom a hep kat
e. Nove! Nam kle va kaendavloum a rek ko pgeik msim he kgiem, en kam
mmok kim o mia tgus ruk ngat re kam vavaik va mar kam smia nho ma
mmok. 17 He kmikkiem enang tok, E Nut to nma tuvgom ka tavgo kim o
mia tennik, ta le kaendavloum a mmie he ka khenam ma mmok tete he.
Ii, tesgun E Nut ta totokim ka tavgo kim o mia, vanang tete ta kle kpolger
a re mang kmel ma mmok he. 18 Ekam tok, mgua sim ktua ngangam kim
muk mang kuaro rhek he kvongnek kim dok. Ko endo naka kpom E Nut
karo rhek he ngat kael mit kun mnam, E Nut ner kle ho gia sovet kam kta
kaen karo rhek akuruk mnam kat. Vanang endo na lo smia kpom E Nut
ke re ke vur vgon ngang ko ke sie, he en kmel mit kun mnam, va si ke re
ke vur vgon to na re ka kpom, va E Nut ner kle ho gia vret mkor petgim
hak."

Endruk E Yesus Ta Kvam Mar Te, Ka Valngan Mruo
(Mt 12.46-50; Mk 3.31-35)

19 To e Yesus knan kar kaornopeik ngat kaol te, kam rere kar, vanangko
ngat lo is hak kam pis ko kim, ekam ko o mia ngate ksovet hak, he nong
ke vur longmok tang ko kim e. 20 To a mhel langto thavaeng e Yesus te,
"Vae, inan kar ingornopeik ngta sir ku mnok he ka svil kam rere kar in."
21 Va e Yesus tkoripang te, "O mia ruk ngta ngan E Nut karo rhek
he kaikkiem mar her mar ruk arhe nguaka kvam mar te, koornek va
koornopeik."

E Yesus Ta Kser A Kalivurvur To Tkaenpgam A Ngaenker
(Mt 8.23-27; Mk 4.35-41)

22 To mnam a kolkha langto e Yesus ta kar mnam a langail va kreng
kalngunes te, "Mu so mor he ngor ngae ngogut ma ngaenker ka ngaiting
tigut vat." To ngta poe kngae. 23 Ngta poe kngae, va vgum a kalivurvur ko
ta pis he kaenpgam a ngaenker. Va o vlung ngta sovet kam karir ngkun
mnam a langail va tre kam vallum mar hak he. Vanangko e Yesus tonit.
24 To kalngunes ngata ngae ngok kim va kvokom ko ta hivuo kmonit
to ngata votgem he khavaeng te, "O-ngor taip-o, ketasuo mor kam vvuo
he."
To e Yesus ta hop to her gia re lserppak kam kser a ngausgi va kam
hagam o vlung ruk laol. Ther gi re tok, to a kalivurvur ther gi nop hak va
o vlung ngat ngae her gi rurruom ngatngae. 25 E Yesus kalngunes ngat
vokom tok, to ngaro ngaongtok ngta ksir kim to ngat le mrua sor kmar to
kmo mnganang ngar mruo te, "Hai-e! Ani mhel langta ti e, ko si a ngausgi
va o vlung va ngata ngan vgum?" To e Yesus thera kner mar te, "Kman
ko mut lo kor mnam muk mang dok vop?"

E Yesus Ta Kerer O Kool Ruk Kun Mnam A Mhel Langto
(Mt 8.28-34; Mk 5.1-20)

26 To e Yesus kar kalngunes ngat ottek mGalili to kpoe ogut pa ngaenker
ka ngaiting tigut, to kngae kpis ko mnam a mhe to mkor lGerasa. 27-30 E
Yesus tre gia prik ngok paat, to ta ting kim a mhel langto nkong ko mnam
a rengmat to endo ko o kool ngtim he kviging. A mhel to endo o kool ngat
envevem tiok he, he nam lo kaegen va lua vle ko mrek e. O mia ngam
kaussiem kalo ktiek va kalo nhar orom o sen he ktoot mang oguo mrek,
vanang mnam o kolkhek kavurgem o kool ngam kaen sop kar gi, va si
o sen, va en nam gi kat kaur mang ngar kokohirrik to her gia ngorpok
kngae ko po turvek kmikkiem o kool ruk endruk ko ngma vaeng. He nam
gi konit ko mnam o nhotor ruk mkor o yoror ko tok.

A mhel to endo tvokom e Yesus to ther gi pis ksir ko kim he ktubulkek
ku penharom. To e Yesus ta ktar ka mnganang te, “Ila munik erieto?”

Va a koot langto kun mnam tkoripang te, “Ngua munik e Ngaomevek.”
Tkoripang tok, ko o kool ngarlavurgem ngarlavurgem ngat viging he.

E Yesus ta ngnek tok, to thera reng ngar kmottek kun mnam a mhel to
endo.

Ngta ngnek ko e Yesus treng ngar tok, to a koot ta rere klik hak kam
reng te, “Yesus, yindo E Nut To Tho Mi Laut Hak Khal to yin. He ngot lua
mtom yin kam pis ktoop kmor mo e. Ngot kaurur kmin kmor kmen a
kapnes ngang ngor kam kering ngor.”

31-32 Vanang ko tok rkieng ngar, o morek nga murgun ngta hohek ko
rkieng a veik ka ngaiting. Va a ngaenker ta vle ku pa veik ka pun. To a
koot to endo tkaurur kim he kaenker ngang, en kam lo kaen a re ngang
ngar, kmenpasiker mar kun mnam o kool nga hengor to ngogu pa nho
to mnam a mmie ka ngaesik hak, nang en nak kle kaen a re ngang ngar
kmeng ngar kam viging o morek ruk endruk.

Ngata kaurur kim tok, to e Yesus ta ngatkal ormar. 33 To o kool ngat
her kottek mnam a mhel to endo, nang kle kviging o morek. Ngat viging
ngar, to o morek tgus ngat her gia kolaspa kam sap ngpirik ekam a veik
kam ngae kpis kvuvvuo kun mnam a ngaenker kyayor tgus ka ngmeang.

34 To o toot kmo morek ngta vokom tok, to ngta ngorpok ngok mnam a
rengmat ka pun va o rengmat ruk ko rkieng a mhe to endo, he kaelpun
kvaik kottek mnam mar kam havae kngae mang he. 35 To o mia ngta
veet kam vokong anito tpis. Ngta pis ko kim e Yesus va ngta vokom a
mhel to endo ko o kool ngat her parem ko tsim kut kaegen va gi korsang
ku penharom e Yesus ko tho gi ya hak he, va tsim kta papat kat. To o mia
ngate ksei kam gor hak. 36 To o toot kmo morek ruk ngata vle ko tok va mi
vokom ko e Yesus ta kerer o kool kun mnam a mhel to endo, ngat kaelha
khavaeng o mia mang e Yesus ko teharom tok. 37 To o mia akuruk mnam
a mhe to e Gerasa ngat kaurur kim e Yesus, en kam ngae petgim mar, en
kam lo kta vle kar mar kat e, ko ngat ho mi ktua gor hak. To e Yesus ta
ngnek mkor mar he re kar kun ma langail te, en kam ngae,

38 va a mhel to endo e Yesus teharom pum o kool, tkaurur kim te, en
kmikkiem, vanang e Yesus tlua svil e. Ta kle va kmeng, en kam ngae
orom karo rhek ri te, 39 “Ngiak kaeknik ngok mnam ila rengmat ka pun
he khavae mang o tgoluk tgus ruk E Nut teharom mar ngang in.” To a
mhel to endo ta vaik kottek kun mnam o maksien tgus ruk kun mnam
a rengmat to endo kam havae mang o reha ruk laol tgus ruk e Yesus
teharom mar ngang.

E Yesus Ta Hover E Yairus Ka Kvek Va Kaeharom A Vlom Langto Pum Ka Yor To A Vaeip

(Mt 9.18-26; Mk 5.21-43)

40 Tie ko e Yesus tkat kaeknik ma ngaenker ka ngaiting tkun kuon he
kpis, o mia ngta vle ksirei mang en kam pis ko tok ko ngat her gia vle
kpaneng he. 41 Tpis ko tok, va vgum a taip langto ka munik e Yairus,
endo nma nho mang o Yuda ngarta rek to kam rere mnam ko tkaol pis
he ktubulkek ku penharom e Yesus to kaurur kim, en kmikkiem ngok
mnam ka rek 42 ko ka kvek to ke tro, ta re kam yor ko en a vlom sie vop.
Karo pnes gi loktiek hori orom alomin e.

To e Yesus tngan vgum to her kaikkiem. Tngae va o mia ngta mopet
kmikkiem kat he kuklung mnam hak. 43 Vanang a vlom langto orom ka
yor to a vaeip ta vle kun mnam endruk ngat kuklung mnam e Yesus ko
tok kat. Ta vle orom ka yor to endo kais mang o pnes loktiek hori orom
alomin he. He a mhel tang tlo ktuis kmeharom en pum, he en kam kta
ya kat e. [Tsi ho gi rum kakro krek tgus kmenkim o mia kmeharom,
vanangko ngat lo is e.] 44 A vlom ta, tgia knaek ekam e Yesus kpis to a
gi hi to tkaehang ka yet ke gi gu mko gi, ka yor ther gi nop ngatngae.

45 To e Yesus ta mnganang o mia he te, "Ngola, erieto tehang dok?"

Va o mia tgus ngta klai. To e Pita tkoripang te, "Kua taven, yi lua vokom
ko la mhel vang ta, te vua mopet ngte kim in gi?"

46 Va e Yesus tkut kaur ge kam havae te, "Nove, a mhel tang tmi ehang
dok ge, ko ko mur ngan kua vok ko kua serppak to kmeharom o mia orom
tparem dok he."

47 To a vlom to endo ta tar ko e Yesus ta mnor mang, to ther gia khi
kngae kpis ktubulkek ku penharom. To ther gi mrua havae mang en
mruo ko pum o mia tgus ngo kerok ko kman ko tehang e Yesus va mang
ko yek ka yor to edo ta nop.

48 To e Yesus thera reng te, "Kolkheng, ye her ya he, ekam ko ye kor
mnam yin mang dok. He ekam tok, ngiak ngae he, he ka vle orom a vrek
longeik kar E Nut."

49 E Yesus ta rere vop, va a mhel langto tottek ko mnam a taip to e Yairus
ka rek he kpis ko kim e Yairus. Ta pis to le gia havaeng e Yairus he te, "O-
o, Yairus, ikvek tyor he, ngior kam kat kaelreha ngang a pattermia ta kat
e, ngia her gi kor he."

50 Vanang e Yesus ther vur ngnek he, to thera reng e Yairus te, "Ngiak
or kam gor e, ngia gi kor mnam yin mang dok ge, he ikvek ner kta hop
kam kta ktal kat."

51-53 To ngta ngae kpis ko mnam e Yairus ka rek, va e Yesus tvokom
o mia ko ngat kael a halum he kaee kuon mail va mur kaim mar mruo
mang a vlom sie to endo. To e Yesus ta reng ngar te, "Mu or kmaee tok,
ko a vlom sie to enda, tlua vle enang a mi yor e. Tgia vle enang a kalyie to
tgi onit ko ner kta hop kat." Ta re tok, va o mia ngat le gia kol a klel orom
ko ngat mia mnor hak te, tmi yor hak he. Ekam tok, e Yesus ta hagam
mar kam lua vavaik ekam e, gi e Pita, e Yems, e Yoanes va a yor kteit va
knan.

54 Ii, tmi yor hak he, vanang ngat vaik kpis ko kim to e Yesus ta kpom
ka ktiek to gi kreng te, "Yin, ke vlom sie, hop he." 55 Ta re tok, va ke vlom
sie to endo tkat kaelha kam kta ngam ka ngaung kat, to ther gi hop sir
ngatngae. To e Yesus ta reng ngar kam klang mo ol en kmemik. 56 To a
vlom sie to endo kteit kar knan ngint ho mi kut senkrip kim, vanangko e

Yesus tkaen a re to a serpgar ngang ngin kam lua havae mang a ngaeha
to endo ko tpis kim min tok.

9

E Yesus Ta Meng Karo Aposel Ruk Loktiek Hori Orom Alomin Kmeha
(Mt 10.5-15; Mk 6.7-13)

1 To e Yesus ta kaum karo aposel ruk loktiek hori orom alomin to kaen
a serppak kmeharom o yor ngang ngar va tkael a serppak malpgem
mar kat, mar kam kerer o kool ngo mamten tgus kat. 2 Teharom tok,
kam meng ngar kam ngae kaelha kpolger a re mang E Nut ka tavgo to
kam komor o mia tgus. Va ta meng ngar kmeharom endruk ngta yayor
kat. 3 E Yesus tkaenrhek mnam mar te, “Mguak or kmeha kim o tgoluk
akor ngang nguk ko mguak ngae e. Ii, mguak or kmeha kim o kviek, o
ngaelpas, o olngaemik, o krek, va si o varkie kat.
4 Va mguak ngae kpis mnam ani rengmat to, va mguak kvaik mnam a
rek tang, ko a rek kteit nak ngatkal ekmuk. Va mguaka vle ko kim endo
arhe kais ko mguak parem a rengmat to endo. Nang mguak kor kam prik
ka prik mnam o gi vrong rektor akuruk e.
5 Vanang enangthe o mia nga lua ngatkal ekam muk kam vle ko kmar,
va mguak kaureik he kngetmmie ko vgum ngaro rektor kam rpem a
mmie to ta vat engnang mularo nharok kam khenam ngang ngar te, mut
hera tu kam pis ko kmar, nang E Nut kmen a kapnes ngang ngar koknaik.
Mguak kaeharom tok, nang kle klapsam nga rengmat to endo.”
6 E Yesus tkaenrhek mnam mar tok knop, to ngat her kaelha kam
parahi kngae kun mnam a rengmat langto langto. Ko tok ngat kaelha
kam polger o rhek kam knovvur orom e Seten ko E Nut ka serppak tkir
kim he, va ngat kaelha kaeharom o mia ko mnam o mhetor tgus.

E Herot Karo Papat Ngat Kervavle Mang E Yesus
(Mt 14.1-12; Mk 6.14-29)

7-8 Kam ngae, to o rhek ruk mang e Yesus karo aposel ngta vaas kim o
mia ko ngam kaeharom o reha ruk lserpgue kun mnam o mhetor tgus.
Enang tok, o mia ngat kaelha kam havae mang e Yesus te, en e Elaisia he
tkat hop kat ko tyor. Va akuruk ngta havae te, en a propet langto nkong
ngar tennik he tkat hop kat. Va akuruk kat ngta ktua havae mang te, en
e Yoanes to nama parrum o mia he tkat hop petgim ka nnak kat. Va e
Herot to lGalili ngarlaip ta ngan o rhek ruk mang e Yesus karo reha ruk
lserpgue ruk endruk kat. Va ta ngan o rhek mang e Yesus kat ko o mia
ngta mon e Yesus te, en e Yoanes to nam parrum o mia, va te sei kam
lopumtang pum e Yoanes hak he ka vrek te sei kam kiin ko 9 en ta mrua
pat kun mnam en mruo te, “Te e Yoanes her dok msim to ko re, mar kam
kser ka ngoro kngam a yoror, vanang ani tok mhel langta ti vat, ko le
kngangan o rhek ri mang ti?” Ekam tok, tkut kaenenker hak kam sim
ktua me mang e Yesus kam pis ko kim ko ta svil kam smia mnor mang.

E Yesus Ta Klang A Mumu Alautar Hak (5,000) Kmo Ol
(Mt 14.13-21; Mk 6.30-44; Yn 6.1-14)

10 Kam ngae, to e Yesus karo aposel ngat her kaekeknik kpis ko kim he
khavaeng mang ngaro reha tgus ruk ngat eharomar. To ta le kvaeng ngar
ko mar tuk ngok kim, to mar tgus ngat poe kngae mar tuk kam ngae ngok
ma rengmat ka pun to e Betsaida. 11 Vanang o mia ngat kol a re mang
ngar te, ngta ngae, to o mia ngata veet ko paat ekam mar he. Ngat pis

mang e Yesus ko ta vaar, he ta ngatkal mang ngar kam vle ko kim ko tok.
To tkaelha kam havaeng ngar mang E Nut ka tavgo va kaeharom endruk
mnam mar orom ngakro yor.
12 Tie ma rorongmia ko a kolkha tvaik, karo aposel ruk loktiek hori
orom alomin, ngat pis ngok kim he kreng te, “Ngiak meng a mumu ta, he
nak ngae ko mnam o rengmat laol ri vur kanmok, mar kmememik va kol
a ngonit na, ko mor ri ngot gia vle mo ma lootpgeik.”
13 Ngat re tok, va e Yesus tkoripang ngar te, “Muk mruo mgua mrua
klang ngar mo ol ha, mar kmemik!”
Va karo aposel ruk, ngta havaeng te, “Hai-e, nguraro gi ol ruk alo gi
slang alomin va o bret ruk aktiek mo maktiegom mor. Va ngot lo is hak
kmenkim o ol akor kngam kuon malpgem endri kmis mang o mia vang
ri e.” 14 (Ngat re tok, ekam ko o mia vang ngat kaemik ko tok, va kam
him gi lurokol tuk mnam endruk tgus ko ngat re kmemik, mar ngat kais
mang te, 5,000.)
To Yesus tkoripang ngar te, “Mguak mommen mar, mar kmorosang
he kaum mnam a valngan langto langto nak kais mang te, alo mhelom
alomin hori orom lo ktiek va a valngan langto langto tok kat.” 15 To karo
aposel ngata reng ngar to ngat korosang kngae knop, 16 to e Yesus ta lol
o bret ruk aktiek va alo slang to le ka nho ngpalmai he kanprim E Nut
mang ngar to le kommenik to kaenik ngang karo aposel, mar kmisis kim
o mia. 17 To mar tgus ngat kaemik ngae vi tgus knop, to e Yesus kalngunes
ngata kaum o ol ngo mhetor ruk e Yesus tommenik ko a mumu ta penkim
mar. Ngta kaklang o ngauret ruk loktiek hori orom alomin ormar.

E Pita Ta Pakvom Kam Polgom Ka Papat To Mang E Yesus Te, Her En Arhe Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen
(Mt 16.13-19; Mk 8.27-29)

18 Mnam a kolkha langto ko e Yesus kar kalngunes ngta ngarkie ko mar
tuk, e Yesus ta mnganang kalngunes te, “O mumu ngma mngan pum dok
te, dok erie?”
19 Va ngat koripang te, “Akuruk ngma havae te, yin e Yoanes to nama
parrum o mia. Gi akuruk ngam ktua mon yin te, yin e Elaisia, nang
akuruk yok ngma mon yin te, yin a propet langto mnam mar ruk tennik
he ye kta hop petgim ila nnak.”
20 To e Yesus ta kle ka mnganang ngar te, “Vanang muk ri, mum ktua
pat te, dok erie?”
Va e Pita tkoripang te, “He her yinda arhe, Endo E Nut Thim Orom Ka
Msasaen, Endo E Nut tel ka tnangal miik te, yin kam pis ksusulgim o mia.”
21 E Yesus tngan tok, to ta reng ngar lserppak kam hagam mar kam lua
polger a papat to endo ngang a mhel tang vop.

E Yesus Ta Pakvom Kam Ktar Kpavap Mang Ka Yor
(Mt 16.20-28; Mk 8.30-9.1)

22 To e Yesus thera havaeng ngar te, “A Mhel To Nkong Man Ma Volkha
to dok nera lol o vnek kavurgem vgum o pris ruk laol va o pattermia kmo
pos va o Yuda ngalmialaol ko ngara rere kim he kaim kngam a yoror. Va
naka kru mnam a mmie kais mo kolkhek ruk korlotge, yek E Nut na kle
hover petgim ka nnak.”

O Mia Ngma Ketoptop Kmikkiem E Yesus

23 To ta kle kreng ngar tgus te, “Erieto mnam muk na papat kam vle te,
kolkayie to en, en na kikiangae mang karo svil mruo, nang kle mrua krus
orom en mruo kmel en mruo kam yor enang a mhel to ta mrua tolpum
kta ho to ngara krong orom o ot kvat ko engnang kngam a yoror. 24 Ko
endo tvua sovet hak kmelongtok mang ka ngorsang to mo mmie, a mhel
to endo ner lua kol a ktalhok to kam plong vle ko kim E Nut ngnik ngnik
e. Vanang endo nam mrua slak orom ka ngorsang to mo mmie ekam
dok, her en arhe nera kol a ktalhok to kam plong vle ko kim E Nut ngnik
ngnik. 25 Ii, ko a mhel nera vle nngia enangthe napa rum karo mur svil
mruo tgus hak mang ka ngorsang to mo mmie tete, vanang koknaik gi
huo mang kalo ktiek ko tkosnok ko tlua kol a ktalhok to endo? 26 Ii, ko a
ni mhel to napa leep kim o mia pum dok va pum kuaro rhek, va A Mhel To
Nkong Man Ma Volkha to dok, ngora leep kim E Nut pum a mhel to endo
tok kat. Ii, nera vle tok arhe, mnam a kolkha to A Mhel To Nkong Man Ma
Volkha to dok ngor kaeknik mnam ko ngor kaeknik la momogor orom E
Titou kar karo engyel ruk o totur nga mmok kat. 27 Ii, kua havaeng nguk
lmien te, akuruk mnam muk ri muta vle mo, mguer lua yor vop kais ko
mguer mia vokom E Nut ka tavgo to orom dok ko ka tavgo to endo nak
pis komor o mia.”

E Yesus Ka Vok Ta Horotgi
(Mt 17.1-8; Mk 9.2-8)

28 Nok kopekam ko o kolkhek ruk aktiek hori orom korlotge vor, e
Yesus thera nglum e Pita kre Yoanes va e Yems he ngat kaum ka grap
ngoguon kia vul langto kam ngae kngarkie. 29 Ngata vle ko tok, vanang
phevgom e Yesus ko ta ngarkie, ka vok tkaelha kam horotgi he kael a
mmok va karo it ngate ksei kam ngae gia les hak he kmamallek enang
a koot ko nma gurmik he kses ngpirik. 30-31 Ta ngarkie kngae tok, va
vgum e Moses kre Elaisia ko ngint her gi pis ho la momogor hak he krere
kar e Yesus mang ka yor to E Nut ketasuo kmaottam kpis lmien mang
ko mYerusalem. 32 Vanang e Pita kar klo lua a ngonit ta vurvrum mar
vop. To ngta hop va kvulvokong ngar to ngaro kerok ngate smia mmok
to ngat hera vokom e Yesus ko en la momogor kar ennginduk nginta sir
ko kim. 33 E Moses min nginta rere kar knop he re kam ngae, to e Pita
ther gi vrong kngam a re ngang e Yesus te, “Vae, pattermia, tho mi kut ya
hak ko mor korlotge ngota vle mo. Mor he, ngruak ngam o rambel akor
ko korlotge ngang nguk, tang ngang in, e Moses kat ngang va tang ngang
e Elaisia kat!”
34 E Pita ta rere kngae vop, to a varhek langto ta grung kpis komor mar,
to ngate ksei kam gor hak ko ka ngoumi ta komor mar tgus hak. 35 To ngta
ngan a ktui ko tottek kun mnam a varhek he kre te, “Ko hal ta arhe, her
Enda Ko Mur Re Pum, he mgua smia ngan vgum!” 36 Ngat ngan a ktui to
enda ko ta rere tok, to ngat gi vokom e Yesus ko ther gia sir en tuk ko pum
ngaro kerok.

Kam ngae, to kalngunes ngat her gia kir mang a re kun mnam mar
mruo, nang lo kta havaeng tang mnam o kolkhek ruk endruk mang a
tomhel to endo ngat vokom.

E Yesus Tkaeharom A Kalyie To A Koot Tim
(Mt 17.14-18; Mk 9.14-27)

37 To hop enang ngmo, e Yesus mar ngta grung kun kuon kia vul, to
kpis mang a mumu alautar ko ta vle he kpaneng ku pa vul. 38 Tpis mang

ngar, va vgum a mhel langto kun mnam mar ko ta vui klik kmaurur kim
te, “Pattermia, ko kaurur kmin mang ko hal to ke tro ta, he ngia turang
vanie, 39 ko a koot to a ngoulo nam gi kaelriring kmim kmootmerom.
Nam kaim enang tok, va vgum a kalyie ko nma vui klik ta krongreik
ogu mmie to karo gusgus ngma klang ka gu. A koot to endo nam kaim
kvurvrum hak he gia venu mang, nang lo korim hak. 40 He ko si kaurur
kim ilengunes ri te, mar kam kerer a koot to kun mnam petgim, nangko
ngat lo is mang e.”

41 E Yesus ta ngnek tok, to kle ka kner kalngunes te, “Muk o mia nga
main to tete mum vu kaungtu ekam mularo mur kerpapat mruo, nang
kle vua vrengem E Nut karo papat kam kekenhor mang dok hak. Kua
kapngan kim muk he, ko kua vle mo kmuk lhok, vanang mut lo vur kaeha
vop orom kua serppak to ko en ngang nguk e.” Ta kner mar tok, to le
kreng a kalyie to endo kteit te, “Marer plalam ihal ngte kim dok na.”

42 To kteit tsia plalam kngorom va a koot to endo tpis gi kat im kat
kootmerom kam krongreik oguo mmie. Vanangko e Yesus tgi kaekon
kim a koot to endo kmen a re to a serpgar ngang, to a kalyie ther
gi ya hak ngatngae. E Yesus teharom a kalyie to tok, to her kaekon
ngok maktiegom kteit. 43 To o mia ruk ngta vle ko tok ngat ho mi kut
senkrip hak kim e Yesus karo reha ruk lserpgue ruk E Nut teharom mar
maktiegom.

E Yesus Ta Re Kngam Nglomin Mang Ka Yor
(Mt 17.22-23; Mk 9.30-32)

O mia ngta senkrip kim e Yesus karo reha ruk endruk, va ta le kreng
kalngunes te, 44 “Mgua smia ngangam kim muk mang kuaro rhek ri ko
kua havaeng nguk te, a mhel langto nera hortgi mang A Mhel To Nkong
Man Ma Volkha to dok, he kael ko maktiegom karo imuo.” 45 Thavae tok,
vanangko kalngunes ngata moruo pum karo rhek ngaro pneik ekam ko
E Nut ta tuvgom mar kim mar, mar kam lua mmok mang ngar enang tok.
Va ngta gor kam mnganang mang ngar kat.

Endruk Ngaro Mnok Ngata Laut Kun Mnam Endruk E Nut Ka Tavgo Ta Komor Mar
(Mt 18.1-5; Mk 9.33-40)

46 To e Yesus kalngunes ngat kaelha kmo maen o rhek kam mo kir kmar
mang te, edim mnam mar ka munik ta laut mang klenar. 47 Vanangko e
Yesus ther mnor mang ngakro papat ko ngta vle tok, to kvaeng ke kalyie
langto he ka srim ko vanam, 48 to hera reng ngar te, “Mu vokom na, ani
mhel to na mrua krus orom en mruo ko pum o mia ruk ngaro mnok ngat
lo vua laut enang ke kalyie ta, kam ngatkal mang ngar ko ngat kor mnam
mar mang dok, va a mhel to endo ther mi ngatkal mang dok her tok kat
arhe. Va ani mhel to nak ngatkal mang dok enang tok, ther mi ngatkal
mang her E Nut to tmeng dok ngte tok kat. He ekam tok, endo nam mrua
krus orom en mruo tok, her endo arhe E Nut ta pat mang te, ka munik
tho mi laut hak.”

49 Va e Yoanes thera koripang te, “Pattermia, ngot vokong a gi vrong
mhel langto ko tkaeharom o mia he kerer o kool orom ila munik ka
serppak, va ngot lo ngatkal mang, nang kle khagam ko en nam lo
kaikkiem mor e.”

50 Va e Yesus ta srim te, “Mu or kam hagam e, ekam ko ani mhel to tlo
kael imuo ngang nguk, her a mhel to arhe tmia vle te, ther mi ngatkal
mang nguk tok arhe.”

lSamaria Ngat Lo Ngatkal Mang E Yesus

51 Ta konner a kolkha to E Nut karo rhek kmel mit orom e Yesus, en
kam yor he kta khop kam grap oguon ma volkha, to e Yesus tkael ka
pat lserppak kam lapsa kngae mYerusalem. 52 To thera meng kalngunes
akuruk kam ktar ngok mnam a rengmat tang mnam a mhe to e Samaria
kam ring a ngaekam tang ekam. 53 Vanangko o mia ruk ko tok ngat lo
ngatkal ekam e, ko ta re kam ktua lapsam mar gi he kngae mYerusalem.*
54 To e Yems kre Yoanes nginalo ngaela nginta prik kim o rhek ruk
endruk, to ngint hera mnganang e Yesus te, “Ngoldaip, ngia tting vanie,
he ngor en a re ngang E Nut mang a paei tang kun kuon ma volkha† he
En na ngampaei pum a rengmat to endo he ho gi kaem kraom tgus hak
kam rum kim o mia tgus.” 55 Vanangko e Yesus thortgi ngok kmar he ka
kner min mang a keknen to kam vrek kiin. [“Nok met lua mmok mang
E Nunu A Totur kakro keknen gi, ko A Mhel To Nkong Man Ma Volkha to
dok tlo pis kam rum kim o mia e. Ho mi kut nop hak! Ta kle kpis kam kle
va klol ngaro kerkeknen patgiang ngaiting ha.”] 56 Ta kner min tok knop,
to ngat her kle kngae ngok mnam a rengmat langto yok.

O Mia Ngma Ketoptop Kmikkiem E Yesus
(Mt 8.19-22)

57-59 Ko ekam a ngaelaut ko ngat kaikkiem kngae mYerusalem vop, e
Yesus ta reng a mhel langto te, “Ngiak kaikkiem dok na.”

Va a mhel to endo tkoripang te, “Ngor kaikkiem yin ngok mnam oni
mhetor tgus ruk ngiak ngae mnam mar.”

Va e Yesus tkoripang te, “O-o, yi her ketoptop kmikkiem dok he, ko si
o pendol ngartaro nhotor ruk kmonit mnam mar, va o iningol ruk kuon
kia gan, mar ngartaro ngainirik kat, vanang A Mhel To Nkong Man Ma
Volkha, nop ke vur ngaekam tang ngang, en kam vur konget ka sai e.”

Kam ngae, to e Yesus ta reng a mhel langto vat te, “Ngiak kaikkiem
dok.”

Va a mhel to endo ta le khavae te, “Yu! Vanangko ngiaka ktar na gi
vur korim dok he E Titou na yor he ko eguyang na, to endo yek ngua le
kaikkiem yin.”

60 Va e Yesus, tkokheng te, “Nove! O mia ruk ngara yor he koknaik lua
kol a ktalhok to kam plong vle ko kim E Nut ngnik ngnik, ngiaka mnang
ngar kam mrua kaeguyang ngaro mur yoror mruo. Vanang yin ngiak
ngae he khivuo kam havaeng o mia mang E Nut ka tavgo to nera komor
o mia tgus.”

61 Ge a mhel langto kat thavaeng e Yesus tok kat te, “Kolaip ngor mi
kaikkiem in kat, vanangko ngiaka ktar na gi vur orim dok, he nguak
kaeknik ngok kim kua valngan mruo he kunngir kim mar.”

62 Thavae tok, va e Yesus ta kokheng kat te, “O-o, ani mhel to telha pum
ka loot kam hegem a mmie kam ngam a ror, nang kle gi kta nho knaek
kam vokom o gi vrong tgol akuruk yok, va a mhel to endo tlo kais kam

---

* **9:53:** lSamaria ngam kael imuo ngang lYuda ekam ko ngma mo maen o rhek mang ani vul to ta vle la totur ko pum E Nut kalo keik, a vul to e Saion to ko mYerusalem ko mYudea, i o, a vul to e Gerasim to ko mSamaria. † **9:54:** O hor akuruk tennik ngat el o rhek ri kat te, “Enang ko e Elaisia teharom tok kat.”

smia kpom ka loot e. Ii, ta vle ngang nguk gi enang tok kat arhe ko a mhel
to tre kam vaik ku meorom E Nut ka tavgo, nang kle gi kta nho knaek
mang o gi vrong tgol akuruk yok kat, va en ner lo kais kam smia kpom E
Nut tok kat e.”

10

E Yesus Ta Meng Kalngunes Ruk O Mhelom Korlotge He Loktiek Hori Orom Alomin Kmeha

1 Ngoldaip ta rere tok knop, to tkael kalngunes ruk o mhelom korlotge
he loktiek hori orom alomin* kam meng ngar, mar alomin alomin kam
ktar mang he kngae ngok mnam o rengmat ruk en ner kle ka knaek
kngae mnam mar kat. 2 To thera tger mar te, “Kua re kam meng nguk
ngok kim o mia ruk ngat kaenang E Nut ka loot to tettek he, he kpaneng
E Nut karo mia mruo kam lluol mnam, ko o mia ruk endruk ngat her gia
toot he kpaneng E Nut karo mia mruo kam havaeng ngar mang E Nut ka
tavgo. Ii, o mia vang kun mnam E Nut ka loot ngat tettek tok, vanangko
o mia ruk kam lluol mnam, mar lgititge e. He ekam tok, mguak kaurur
kim E Nut to ta nho mang ka loot to orom mar, En kmen a re ngang karo
mia mruo kam meng ngar kam lluol kun mnam ka loot. 3-4 Mguak ngae
va mguak or kam koham a kolkha ka keik kam vua pamlok kar o mia ko
ekam a ngaelaut kat e. Yu! Mguak ngae he, ko kua meng nguk ruk mut
kaenang o sipsip ruk o sital kam vle kun pgegom o mia ruk ngat kaenang
o pendol. Mguak ngae va mguak or kmeha kim o ngaelpas, o psang va o
nharok akor kat e.
5 Vanang mguak pis kun mnam a rek to ko mnam a rengmat langto
va mguak kaenpaeim a rek kteit te, ‘E Nut nak ngamyammok mang ila
valngan.’ 6 Va enangthe en a mhel nong a yar va mularo rhek ngak kat
kaeknik ngok kmuk. Vanang enangthe en a mhel a yar, va ilaro rhek
ngaka vle kuo mang. 7 Ii, va mguaka vle ko kim a mhel to endo, va kaem
o tgol ruk ngat kaenik ngang nguk va kaivie ko kim kat, ko her en arhe na
kaeha vgum muk. Mguak or kam prik ka prik ngok kim o rektor akuruk
kam vle kar o mia akuruk yok, mar kmeha vgum muk kat e.
8 Va enangthe mguak vaik kun mnam a rengmat tang he ngapa ngatkal
mang mularo reha ko muta ring ngaekmol ekmuk, va mguak kaem oni
vrong tgoluk ruk ngam kaenik ngang nguk. 9 Va mguak kaeha ngang
a rengmat to endo kmeharom o yor ruk nkong ngar ko tok. Ii, mguak
kaeharom mar tok, va khavaeng ngar te, E Nut ka tavgo ther mi pis
ko kmar gi enang tok arhe. 10-11 Vanangko enangthe mguak vaik kun
mnam a rengmat tang he nga lua ngatkal mang mularo reha ko muta
ring ngaekmol ekmuk, va mguak kle ksir ku ekam a rengmat to endo
ka ngaelaut ka gu he kngetmmie va khavaeng ngar orom mularo mur
rhek ri te, ‘Si mula mmie to enda ko ta vat engnang nguaro nharok va
ngot kaesik orom he ka rpem petgim nguaro nharok kam khenam ngang
nguk te, ngruera tu kam vle mo kmuk he mguera kol a kapnes ko vgum
E Nut ekam tok arhe.’ Mguak re tok, to le sim ktua havaeng ngar te, ‘Mut
lua ngatkal mang ngor vanie, vanangko mgua smia mmok mang E Nut
ka tavgo te, ther mi pis mo kmuk ge.’ 12 He ekam tok, kolngunes, kua
havaeng nguk te, mnam a kolkha to o mia ngak sir ko kim E Nut, endruk
ngat lua ngatkal mang nguk ngara ker kol vgum a kapnes to a ho laut

* **10:1:** O hor akuruk tennik ngat mon o mia ruk endruk ko ngat him mar he ngat kais mang o mhelom korlotge hori orom loktiek.

hak, kir kim si endo E Nut ner kaen ngang o kermia ruk lSodom. Ii, E Nut nera mrung lSodom, vanang endruk ngat lua ngatkal mang nguk, ho mi kut nop hak."

E Yesus Ta Mon A Kapnes Ngang O Rengmat Ruk Ngat Lo Ngatkal Mang Kam Vle Ku Meorom E Nut Ka Tavgo
(Mt 11.20-24)

13 To e Yesus ta kle kukueng o rengmat ruk ngat lo ngatkal mang kalngunes te, "O-suvrum muk ruk lKorasin va muk ruk lBetsaida ko enangthe o reha ruk lserpgue ruk endri ngap pis kun pgegom o kermia ruk lTaira va lSaidon va si mar ngap ho lo mi hus hak tiok he, kmitgung ngaro kerkeknen. Ii, va ngap lo hus kat kam vor pa ngaor va ktolpum o ngoven kam khenam ma mmok te, ngat mrua mrung ngar mruo vgum ngaro kerkeknen ruk ngam kaeharom mar. Vanang suvrum muk kelenar ruk lKorasin va muk ruk lBetsaida ko o reha ruk lserpgue ruk endri ngat sia pis ko kmuk, vanang mut ho lo vur itgung mularo kerkeknen e. 14 He ekam tok, mnam a kolkha to muk ruk lKorasin va muk ruk lBetsaida mguak sir ko pum E Nut kalo keik, va mguera mia ker kol vgum a kapnes to a ho laut hak kir kim si endo E Nut ner kaen ngang o kermia ruk lTaira va lSaidon. 15 Va muk ruk lKaparnam, muk mum mrua pat mang nguk mruo te,

> E Nut nera hover muk, muk kam vua laut hak kir kim o rengmat tgus mo mmie. Vanangko, ho mi kut nop hak. Ko En ner kle va ho mi ktua grung ormuk kam ngam muk ngogu mLol hak.

16 Ii, kolngunes, kua re tok, ko endruk ngapa ngan vgum muk, tmia khenam te, ngat mia ngan vgum her dok tok kat arhe. Va endruk ngapa keyang nguk ta kle ka khenam kat te, ngat her mia keyang her dok tok kat arhe. Va endruk ngapa keyang dok tok, tmia khenam kat te, ngat her mia keyang E Nut to tmeng dok kat."

Endruk O Mhelom Korlotge He Loktiek Hori Orom Alomin Ngat Kaeknik Ngok Kim E Yesus

17 E Yesus kalngunes ngat ngae kaeha knop, to her kaeknik ngok kim orom a sirei alautar he kreng te, "Ngoldaip, ngoma kerer o kool kun mnam o mia orom ila munik va ngam mia ngan vgum mor he kngoropok petgim mar hak."

18 Va e Yesus tkoripang ngar te, "Nang nop! Ngat ngan vgum muk tok va ko her ketar e Seten he, ko tvuut ngpirik kun kuon ma volkha enang a koot ko ta gurmik he kses ngpirik. 19 Ii, mu vokom na, o kool ngaro keknen ngta vle enang o vimol va o kidot ruk e Seten tel karo serppak ko maktiegom mar. Vanangko dok, ko her enserpagam muk orom kua serppak mruo kmim kvurvrum o kool ruk endri kam kir kim e Seten karo serppak tgus hak tok. Ii, her endo nam vu kael imuo ngang nguk arhe. He ekam tok, en tho lo kat kais hak kam kta kering nguk e. 20 Si enang tok, mguak or kam sirei ko o kool ngta ngan vgum muk e. Nove! Mguak kle va ksirei, ko E Nut ta kser a ken mang nguk kmittiegom mularo mnok kun mnam ka hor to kuon ma volkha."

E Yesus Tkanprim E Nut
(Mt 11.25-27; 13.16-17)

21 To mnam a kolkha to endo ke vgon to endo gi, E Nunu A Totur tkaenkrovgem e Yesus kmensireim. To e Yesus ta ngarkie ngang E Nut

kam kanprim te, “Titou, yin arhe yindo ya kueng a volkha va a mmie.
Kua kanprim yin ko yi tuvgong a papat to mang ila tavgo kim o mia ruk
ngam mrua hover mar mruo vgum ngakro papat vul laol, vanang ka kle
ka khenam ma mmok ngang endruk ngat kaenang o ngnes. Ii, lmien
Titou yeharom tok, kmikkiem gi enang ko yin mruo yi mur svil kam ring
ya mang endruk ngat kaenang o ngnes.”
22 Tngarkie tok knop, to le kreng a mumu te, “E Nut tel ka serppak tgus
ko maktiegom dok, nang nong a mhel tang ta mnor mang E Nut Khal e, gi
E Titou tuk. Va nong tang ta mnor mang E Titou kat e, gi Khal mruo tuk,
kar endruk kua re pmar kam khenam En ma mmok ngang ngar.”
23 Thavaeng a mumu tok, to thortgi ngok kim kalngunes ko gi mar tuk
he kreng ngar te, “Her muk ruk arhe muta lgekol, ekam ko mum mia
vokom E Nut ka tavgo mo kmuk orom mularo kerok mruo he ka mnor
mang. 24 Muta lgekol tok, ekam ko kua havaeng nguk te, si o propet
kavurgem va o taven kavurgem, va ngat ho mi ktua svil hak kam mia
vokom E Nut ka tavgo va kngan o rhek mang kat, enang nguk ko muta
vokom va ka ngnek mang tete, vanangko E Nut ka tavgo tlo pis ko kim
mar e.”

A Ngothoi To Mang A Samaria To A Yar

25 Mnam a kolkha langto a pattermia kmo pos langto tngae kpis ksir ko
kim e Yesus he kendom ngang, he nang e Yesus kam mrua ru pum karo
mur rhek mruo. Tpe gia mnganang e Yesus te, “Ngola pattermia, nguak
kaikkiem a ni keknen to, he nang dok kam kol a ktalhok to kam plong vle
ko kim E Nut ngnik ngnik?”
26 Va e Yesus tkoripang orom ka mngan vat te, “Vanang o pos ruk ngat
ittiegom mar kun mnam O Pos, ko ima him mar va o pos ruk endruk ngta
vle nngia ngang in?”
27 Va a mhel to enda ta koripang te, “O pos ngta re te, ‘Ngiak kaelongtok
mang Ngoldaip orom ila ngaung tgus, ila svil tgus, ila serppak tgus.’ va
ilaro papat tgus. Va ‘Ngiak kaelongtok mang ilenar kmikkiem gi enang
ko im mur kaelongtok mang yin mruo tok kat.’ ”
28 A pattermia kmo pos tkoripang tok, to e Yesus ta reng he te, “Her tok
arhe. Yi sim kut oripang he. Va yin he, ngiak ngae he kaeha kaikkiem alo
pos ruk enginduk tok arhe, nang in kam kol a ktalhok to kam plong vle
ko kim E Nut ngnik ngnik.”
29 Va a mhel to enda ta svil kam mur kaimim kim o rhek mang en
mruo to le kta mnganang e Yesus kat te, “Vanang erie mar ruk ngta vle
te, kolenar ruk ormar?”
30 To kmekon a mhel to enda ka mngan, e Yesus ta havaeng mang
a ngothoi langto te, “A mhel langto tootpum mYerusalem he ka grung
kngae mYeriko. Ta ngae, to ta ting kim o ngauruvik. To ngat im vurvrum
ngam oguon mmie la gi mit, en kam yor ko he ekam a ngaelaut to endo.
31 Ta kru ko tok, to a pris langto tkaikkiem a ngaelaut to kpis mang va sia
vokom, nangko tgi vrua vraik petgim he kaikkiem a ngaelaut to endo ka
ngaiting tigut he kvarpaam, nang klapsa kngae ge. 32 To a Livai langto vat
ta kle ka knaek ekam a ngaelaut to endo ge, to kta pis mang kat. Ta vokom
enda ko ta kru va en kat tgi vrua vraik petgim he kaikkiem a ngaelaut to
endo ka ngaiting tigut he kvarpaam klapsa kngae kat ge. 33 Kam ngae, to

a mhel to nkong mSamaria† ta kle kut kaol vat ekam a ngaelaut to endo.
Tkaol va vokom enda ko ta kru to te sei kam mrung hak. 34 Ta pis ko kim
to kturang kam glot a ho ka ye kuon mang ikela ka vok to hera momgol
to komor karo turok. To thera hover kael kuon mang kta dongki mruo.
To ta kol kngorom kam ngae kpis mi kael ko mo gunmia nga rek, en kam
smia tar, he en kam kta ya kat. 35 To hop enang ngmo, tkael alo kre ngang
a rek kteit, to khavaeng te, "Ngiaka nho mang kais ko nak ya na, to ngor
kaeknik kpis to le kaenkim o tgoluk ruk ngia koham mar mang."
36 E Yesus tkothoi tok ngang a pattermia kmo pos to endo knop, to le ka
mnganang te, "Kun mnam o mia ri korlotge a ni mhel to mnam mar ta
vle te, endo o ngauruvik ngat im kaela msim hak?"
37 Va ta re he te, "Endo tpis vokom he ka mrung."
Va e Yesus ta reng he te, "Yu! He ngiak ngae kaikkiem a keknen to
arhe."

E Marta Kre Maria

38 Kam ngae, to ngat kaikkiem a ngaelaut kngae mYerusalem vop, to e
Yesus tpis kvaik ko mnam a rengmat langto. Ko tok lomoyel nginta vle, va
langto ka munik e Marta ther vaeng e Yesus kmemik kar min he. 39 Nang
kyel to e Maria tgi korsang ku penharom e Yesus kam smia ngan karo
rhek. 40 Vanangko e Marta ta ker kol vgum o reha ruk mang a ngaemik to
endo. To tpis kim e Yesus he ka mnganang te, "Koldaip, ye kaennegiang
ko yel ko kman, nang dok tuk kam vle pum o reha ri? He meng ngte he
na turang dok na."
41 To e Yesus tkaerer ka lpek kim e Marta he kreng te, "O-Marta, im
vua papat va kervavle vgum o gi vrong tgoluk he. 42 Vanangko a gi papat
agitgiang msim hak to ngiak kaelnam yin mang, endo a yar, her enda
arhe e Maria ther mi papat mang mo kim dok he, he mot lo is kam hagam
mang a papat ta e."

11

E Yesus Ta Keknen Mang Kam Ngarkie Ngang E Nut
(Mt 6.9-15; 7.7-11)

1 Tie ma kolkha langto e Yesus ta ngarkie mnam a mhe langto. Ta
ngarkie knop, to kalkayie langto tpis kreng te, "Ngoldaip, kenang ngor
kam ngarkie na, enang e Yoanes to nma parrum o mia ko tkut kenang
kalngunes tok kat."
2 To thera kenang ngar te, "Mguak re kam ngarkie va mguak ngarkie
enang ti,
'Titou, ila munik tho mi kut laut hak. Va ngot kaurur kmin mang ila tavgo
kam vaas kim o mia tgus mo mmie he komor mar.
3 Va ngota kaurur kmin kmeha vgum mor ma kolkha langto langto.
4 Va ngota kaurur kmin kam lol nguaro kerkeknen patgiang ngaiting
kmikkiem gi enang ko ngot lol ngolenar ngaro kerkeknen ruk ngat
eharom mar ngang ngor patgiang ngaiting tok kat.
Va ngota kaurur kmin kmenserpagam mor kam lo mrua ngam mor
mruo ekam o ngaegom ruk ngat pis kim mor kat.' "
5 Ta kenang ngar tok knop, to her kaenserpgam karo rhek ruk mang
kam ngarkie te, "Enangthe tang mnam muk npa ngae ngok kim kaela

† **10:33:** O mia ruk nkong ngar mSamaria, ngam kael imuo ngang lIsrael va lIsrael ngang ngar kat. lSamaria kar lYuda ngma mo pat mang ngar te, mar o mia ruk o kernonhor.

ma ho segain ka ho ngaenvurgem hak, he kpis kreng te, ‘Kola, kua re
kam lol o bret akor ko korlotge na, 6 ko kola langto ta lal kngae ngte he
kpis he kvaik kim dok he dok nop o ol ngang dok kam klang e.’
7 To ila to kun ma rek nap koripang yin te, ‘Ehenok he, ngior
kmelkeyang dok ko ngot elegot he, he dok kar koles ngot onnit, he klo
kat kais kam kta hop he kta klang in mlol e.’ ”
8 E Yesus ta kothoi tok knop, to khavaeng kalngunes te, “Kua havaeng
nguk te, si a mhel to ku mnok kaela msim to en, vanangko, endo kun ma
rek ner lua hop kam klang mlol e. Nop hak! Vanangko ner mia hop he
ho gia klang mlol ekam ko kaela to ku mnok tkaenenker he kaurur kim
urur kim ge.
9 Va muk kat, muaka vle gi enang a mhel to ku mnok tok arhe, ko kua
havaeng nguk te, mguak kaurur kim E Nut mekam mekam gi enang tok
kat mang a tomhel to muma tu kim, he En ner kaen ngang nguk. Ii,
mguak riring riring ge ko vgum E Nut kat he En ner mrua khenam ngang
nguk. Va mguak vae ngok kim E Nut mekam mekam kam kol he En nera
koregot kim muk kam vaik kam kol kat. 10 Ii, ta vle tok arhe ko ani mhel to
nam kaurur kim E Nut mekam mekam mang a tomhel tang, en nma kol
ko mkor. Va ani mhel to nama riring kriring vgum E Nut mekam mekam,
en nma pis mang ko kim En kat. Ii, va ani mhel to nma vae ngok kim E
Nut mekam mekam kat, E Nut nam mia koregot kim kam vaik kam kol
kat.
11 Ii, mu vokom na, ani teit tang mnam muk tkais kmen a vim tang
ngang kalyie kmem enangthe npa mnganang mang a slang? 12 I o nap
kais kmen a kidot tang ngang kmem enangthe npa mnganang mang a
ngaining ka khek tang? 13 He ekam tok, si muk ruk mularo kerkeknen
ngat ho mi kut kernonho hak, vanangko mum sim ktua klang mules ge
orom o tgoluk ruk lyar, gi ekam ko ngat gia mnganang nguk mang ngar.
Vanang muta pat nngia mang mu Teit tkuon ma volkha to tmi kut ya hak?
En tho lo kais ge kam ho ksovet kam klang kles ruk muk tok kat orom E
Nunu A Totur gi ekam ko muma mnganang En mang enang tok kat?”

O Yuda Ngat Mon E Seten Orom E Yesus He Kerrereng E Nunu A Totur Orom Ngaro Rhek Ruk Tok

E Yesus Kar E Beelsebul
(Mt 12.22-30; Mk 3.20-27)

14 Tie ma kolkha langto e Yesus ta hivuo kmeharom a mhel langto ko a
koot tim he ka gu tvat. E Yesus tkerer a koot knop, to a koot thera parem
a mhel to endo, to ka gu ta mrer he ta kta rere kat. Va a mumu to ta vle
ko tok, te sei kam senkrip kim hak. 15 Vanang akuruk ngata kerrereng
e Yesus te, “O-o, o kool ngarlaip to e Beelsebul ka serppak ta ti arhe a
mhel to enda nma kemmeng kam paeim o mia kerer karo valngneik
mruo ruk o kool orom ti.” 16 Gi akuruk ngata pis pe kendom ngang te, en
nak khenam a ngaelmir tang ngang ngar ma mmok, mar kam mia mmok
mang en te, lmien te, en arhe Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen.
17 Vanangko e Yesus ther mnor mang ngakro kerpapat ko ngta pat tok,
to kreng ngar te, “Mu vokom na, a rengmat, i o a valngan tang tlo is
hak kmommenik he mur kaus kar mar mruo va kam mopet mar mruo,
matok ngara kering ngar mruo. Ko enangthe ngpa vle tok, va a rengmat
to endo ka serppak tlo kais kam vle lhok e! 18 He kmikkiem gi enang
tok kat, enangthe e Seten nap kaus kar ka valngan mruo ruk o kool he

kmommen mar, kmopet mar, va en nera vle tok kat, ko ka serppak tlo
kais kam vle lhok kat e.
To nngia ko muta kerrereng dok te, kua kpom e Seten ka serppak he
mur kta kerer karo valngneik mruo ruk o kool kat gi? Mularo papat ngat
lua sir hak. 19 Vu vokom na, enangthe lmien mang dok te, koma kerer e
Seten ka valngan ruk o kool orom kta serppak mruo kmikkiem ko muta
kerrereng dok enang tok, va mguak le kerrereng mutaro mia mruo tok
kat, ko mar ngma kerer e Seten ka valngan kat. He ekam tok, mutaro mia
mruo ngara kokheng nguk orom mularo rhek ruk muta kerrereng dok
ormar. 20 He ekam tok, kua ngaeha to kam kerer o kool tmia khenam ma
mmok te, her E Nut ka serppak arhe ko mi kpom he kerer o kool orom.
He ekam kua ngaeha to tok kat, ta le kta khenam ma mmok kat te, E Nut
ka tavgo ther mi pis mo pgegom muk tok arhe.
21 Vanang dok, kua vle enang ti te, enangthe a mhel to a serpgar nap
kaelel mo kim mang he ktoot mang ka rek va kakro tgoluk, va nong a
mhel tang tkais kam pis ka vretik mkor e. 22 Vanang enangthe kaela ko
yok ko ka serppak ta laut kir kim endo a serpgar nap pis kaus kar he im
vurvrum he le kir kim ka serppak to nam vua per orom mekam mekam,
to endo yek, her kaela to endo arhe tmi kut kais hak kam veret endo a
serpgar kakro tgoluk mkor, endruk tururik tesgun, nang le klol kaisis
kim klenar mruo ormar.
23 He ekam tok, indo im lua mokpom kar dok kmaus kar endo a serpgar
kam turang dok kam veret o mia mkor kmel kim mar kmelriring dok, va
ima vle te, im hera kapter dok tok arhe, he im mi kaen sop ngang o mia
mang dok tok kat.”

O Kool Nga Keknen To Kam Kat Kaekeknik Kam Kta Viging O Mia
(Mt 12.43-45)

24 “To a koot ka keknen nma vle te, nam kottek kun mnam a mhel, va
nma ktar kngae ngok po turvek kam riring ngaekmol ko ma mngarmok
ngola? To tlo pis mang a mhe tang, to nam le kta pat mang ka ngaekam
to tesgun kun mnam a mhel ko tottek ko tok, en kmeknik ngok mnam
kat. 25 Nam her kaeknik kpis mang a mhel to endo he kvokong ko a mhel
ka vok tkaenang a gunmhel ka rek to ka gi kolhi ko ngat ngamakalam
va pasrengem kam paneng a gunmhel tang ko yok vat. 26 A koot to endo
nama pat tok, to her ka nglum klenar akuruk aktiek hori orom alomin
kat, endruk ngat ho mi kut kernonho hak mang en, he ngat kaikkiem
kaol kpis kviging a mhel to endo to kle ho gi kaim hak ho mi kut kir kim
mang tesgun ko a koot to agitgiang en tuk ta ktar im. He kmikkiem enang
tok, a mhel to endo ta vle ko ma ho kernonhommok hak kir kim tesgun
kat.”
27 E Yesus ta hivuo kam rere vop, va vgum a vlom langto kun pgegom
a mumu to endo ko ta vui klik kam kanprim te, “O, inan ta lgekol ko tkol
in he kpavloum in.”
28 Va e Yesus tkoripang kam kokheng te, “O-o, endruk ngma ngan E Nut
kakro rhek he kaikkiem mar, her mar ruk arhe ngta lgekol ha.”

A Ngaelmir To Orom E Yona
(Mt 12.38-42; Mk 8.12)

29 O mumu ngat ho gia laut kngae he, ko ngma pis ngok kim e Yesus. To
thera reng ngar te, “Muk o mia nga main to tete mut ho mi kut kernonho
hak, ekam ko mum sim ktua riring kriring ge mang a ngaelmir tang ko

a serpgar mo krok. Vanang ngor ho lua khenam tang hak ngang nguk e.
Nangko ngor kle va gi kael pat kmuk mang a ngaelmir langto, endo tpis
lmien orom a propet to e Yona. 30 Ko e Yona te ka vle te, en a ngaelmir
ngang lNiniva. He gi enang tok kat, A Mhel To Nkong Man Ma Volkha to
dok ngora vle te, a ngaelmir ngang nguk ruk o mia nga main to tete kat.
31-32 Mu vokom na, lNiniva ngata mmok mang e Yona he kngan vgum ko
tpis tok kam pos ngang ngar orom karo rhek va mar ngat itgung ngartaro
kerkeknen. Vanangko a tomhel langta tpis he, enda he mo kmuk he,
tngae ho mi kut laut hak mang e Yona va mut lua mmok mang, he lua
ngan vgum kmitgung mutaro kerkeknen e. He ekam tok, mnam a kolkha
to o mia ngara sir ko pum E Nut kalo keik, lNiniva ngara sir kar muk ruk
o mia nga main to tete va her mar ruk arhe ngar mia mon muk orom
mularo kerkeknen ko her lNiniva ruk arhe ngat itgung ngaro kerkeknen,
nang muk nove.

Ii, va a kheng to nkong mSiba kat, ta parem ka mmie ka pun he klal
kngae ngte kam vongnek kim e Solomon karo vu papat ruk lvu laol.
Vanangko, mu vokom na, a tomhel langta tpis he, enda he mo kmuk he,
tngae ho mi kut laut hak mang e Solomon va mut lua mmok mang, he lua
ngan vgum kat e. He ekam tok, mnam a kolkha to mguak sir ko pum E
Nut kalo keik, a kheng to endo nera sir kat ko kim E Nut kar muk ruk o
mia nga main to tete he kmon muk orom mularo kerkeknen enang tok
kat.”

A Koka To Mang A Mmok To Kam Mmok Kim O Mia
(Mt 5.15; 6.22-23)

33 “Mu vokom na, a mhel nam lua sgam a mmok to kle totokim orom a
plo, i o kam tuvgom ko ma tong kat e! Nove! Nam kle va kaendavloum
a rek ko pgeik msim he kael kmel a mmok kim o mia tgus ruk ngat re
kam vavaik kun ma rek, mar kam smia nho kim a mmok to endo. 34 He
kmikkiem a papat to endo tok, ila lo keik nginma khenam a mmok ngang
in kat. Va enangthe ila lo keik nginp smia ya he kol a mmok to endo, va
ngir ho gia vle, yin tgus hak orom a mmok, nang nop ke vur mhe ngang
in orom a slommok e. Vanang enangthe ila lo keik nginp kle kernonho
he lua kol a mmok va nginera ngae ho mi ktua slok hak, va yin ngir ho gia
vle yin tgus hak orom a slommok, nang nop ke vur mhe ngang in orom a
mmok kat e. 35 He ekam tok, ngiak ngangreal ngang yin kam smia kol a
mmok, matok koknaik ngira senkrip kim ke mmok to kun mnam yin ko
ka mi mit msim ta kle mia vle te, a ho slommok hak he. 36 Ko enangthe
ngia ho vle yin tgus hak orom a mmok to endo, nang nop ke vur mhe
ngang in orom a slommok, va ngir kle ho gia mmok tgus hak gi enang a
mmok to nma mmok klik he kvaller yin.”

E Yesus Ta Keknen Mang O Parisiau Kar O Pattermia Kmo Pos Ngaro Keknen
(Mt 23.1-36; Mk 12.38-40; Lk 20.45-47)

37 E Yesus ta rere knop, to a Parisiau langto ta vaeng kam ngae kaemik
ko kim. To thera ngae kpis korsang kmemik. 38 Vanangko a Parisiau to
endo ta vokom e Yesus ko tlo sim ktar kaelel singni kam parrur na, en

kam mmok ko pum E Nut kalo keik, nang kle gi kolaspa kmemik* to ther
kait ka ngaung kim he.
39 To Ngoldaip ta tar tok, to kreng te, “Muk o Parisiau muma vle enang
o kolhi va o tonggai ruk muma momgol mar ko muma momgol ngakro
gi vok ku mnok, nang kam mnang ngar kun mnam mar. Muta vle tok,
ko mum gi mrua momgol mularo gi vok tuk tok kat, he nang mularo
gi vok kam mmok ko pum E Nut kalo keik, vanang kun mnam muk,
muma sovet kam kol a regesal mang o mia kmaurur ngaro krek mkor
mar vgum mularo vurkul ruk ngat ho mi kut kernonho hak. 40 Ii, muk
mularo lpetuk ngat ho mi ktua tok hak, ko E Nut tkueng mularo vok va
mularo ngaongtok kat. 41 Ekam tok, endruk ngma tu kmo tgoluk, her
mar ruk arhe mguak kle ka mrung ngar kun mnam mularo vurkul he ka
nngiar ngang ngar na, yek mguer kle kpis la mmok ko pum E Nut kalo
keik vgum tok.
42 Vanang suvrum muk ruk o Parisiau, ko muma tagur pum mut
ke keknen mruo to kam koprang orom o pnul, o tiptip va o lkiet he
kmommen ngaro mhetor te loktiek kam vua nngiar ngang E Nut orom
nga mhe to atgiang, nang kle gia kaennegiang E Nut ka keknen to kam
ring ya mang mulenar va mang ka keknen to kmelongtok mang E Nut
kat. Mup kle kpupam o keknen ruk endri tgus ha, he lo gia tagur pum
mut ke kor tuk e.
43 Va suvrum muk gi tok kat ge! Ko muk ruk o Parisiau mum mrua
kansgum muk mang o ngorsang ruk o mia ngma nho orom mar kun
mnam muk o Yuda mutaro rektor ruk ngma rere mnam mar. Va muma
sovet mang o mia kam mon muk te, ngalmialaol orom muk ko pum o mia
ngaro kerok ko mnam o mhetor ruk ko ma gi vle kat.
44 Va suvrum muk gi tok kat ge! Ko mut kaenang o nnak ruk o mia ngat
eguyang o mnes kun mnam mar, nang lo kavang o nhep akor ko kim mar
kam khenam mar ngang o mia, mar kam mnor mang ngar e. To o mia
ngam gi kaol kpis gia karkar malpgem mar, nang lua mnor mang e, he o
yoror ngaro val ngma hori mang ngar tok.”†
45 E Yesus ta re tok, to a pattermia kmo pos langto tkaekon ngang te,
“Pattermia ya kering ngor kat orom ilaro rhek ruk endruk.”
46 Va e Yesus tkoripang te, “He suvrum muk kelenar ruk o pattermia
kmo pos kat, ko mum vu kaen o pos ruk lvankue ngang o mia, mar kam
sei vgum mar he ngma kapnes vgum mar ko ngam sia khanang ngar
kmikkiem mar. Vanang muk, mum ngae her gi mrua sisrim singni, nang
lo vrua turang ngar kmikkiem mar e.
47 Va suvrum muk gi tok kat ge, muk ruk mungores ngat im o propet
ruk tennik, ko her muk ri tete arhe mum kaem a pnes to a nnik kam
ring ngaekmol kmelel o propet ruk endruk ngakro sogi. 48 He ekam ko
muma ring ngaekmol kmelel ngakro sogi, tmia khenam te, muta tting
kmenserpgam a pat to mkor mungores, endo kmim mar kngam mar o
yoror tok kat arhe. 49 He ekam tok, her muk ri tete arhe, E Nut ka pat
langto tmi kael mit ormuk. Ko E Nut ta ktar kpavap mang nguk orom
karo papat ruk lvu laol hak enang tok arhe te, ‘Ngor kaen kuaro propet

* **11:38:** O Yuda ngma pat te, o mia nga sim kut kaelel singni ktar mang ngar kmemik kam parrur o gi vrong tgoluk ruk ngat ru pum. Ngma pat te, o gi vrong tgoluk ruk o mia ngma ru pum ngat is kam kering ngar ko pum E Nut kalo keik. † **11:44:** O Yuda nga keknen to mang a yor ta vle te, enangthe ngpa pis ko kim a yor langto va ngapa ru pum a yor ka val va ngap lua mmok ko pum E Nut kalo keik ekam tok.

kar kuaro aposel ngang ngar, he ngara kol a regesal mang akuruk va
kaim akuruk kngam mar o yoror.' E Nut te mrua pat orom ka pat tok,
he 50 ekam tok, her muk o mia ruk nga main to tete arhe mguer mia
ngam vgum o gidiel ruk mkor o propet tgus, endruk mungores ngtim
mar tennik. Ii, mguer mia ker kol a kapnes to mang o propet ngaro
gidiel tgus tok vgum E Nut. Ko o propet ruk kmelha tennik ko E Nut tgi
gnua kueng a mmie kngae kais mang endruk tete, ngaro gidiel ngta vle
kuo mang nguk. 51 Ii, ko mungores ngat kaelha orom e Abel kmimim
mar tgus kam ngae krum orom e Sekaraia ko ngtim kun mnam E Nut ka
maksien ko pgegom a psen to a totur va ka rek to a totur. Ii, ko mi ktua
havaeng nguk te, her muk ri tete arhe mguera ker kol a kapnes to endo
mang ngaro gidiel tgus.

52 Ii, muk o pattermia kmo pos mguera kerkol a kapnes ko vgum E Nut
tok, ekam ko muma hohos kim o papat ruk o minar mang E Nut ka tavgo
he kavettom o mia ko ngma re kam kol. He ekam tok, muk kat mut mrua
kavettom muk mruo enang tok kat arhe, he lua vaik ku meorom E Nut
ka tavgo kat e."

53 E Yesus trum karo rhek, to kparem o Yuda nga rek to kam rere mnam
ko tok, to o pattermia kmo pos kar o Parisiau akuruk ngat her kaelha kam
ho ksovet kam sir malngaeng orom ngaro vu resik ngang he, he kirpagis
orom o rhek. 54 Ngta vle tok, ko ngta svil mang e Yesus kam mrua ru pum
karo mur rhek mruo, nang mar kam le kmon orom a kerkeknen tok.

12

O Mia Ngak Or Kam Gor Kam Havae Mang E Yesus
(Mt 10.19-20, 28-33, 12.32)

1 O Parisiau va o pattermia kmo pos ngta vle ko tok vop, vanang o mia
kavurgem hak ngat hera veet va kveet gi he kmopet ngok kim e Yesus he
kmo klung mnam mar kais ko ngat mrua karkar mang ngar mruo. To e
Yesus tkaelha kam reng kalngunes ko kim a mumu to endo mang a ngaor
to ngma mon te, a yis. Thavaeng ngar te, "Mgua sim ktua ngangreal
ngang nguk mang o Parisiau ngaro papat ruk ngam vua kerruru ormar
ko ngma ker patter o mia ormar. Ko ngaro papat ruk endruk ngta vle
enang ke ngaor to a yis ko nma himhim orom a bret kam ho khibul hak.
2 Ii, mgua sim ktua ngangreal ngang nguk mang ngar, ekam ko o papat
tgus ruk o mia ngma kir mang ngar kam tuvgom mar, E Nut ner kle ka
khenam mar ma mmok. 3 He ekam tok, oni rhek ruk muma koon mang
ngar he krere mang ngar ko ma slommok, E Nut ner kle kpolgerik ma
mmok. Va o rhek ruk mum vur re ormar ko ma tvokmok, E Nut ner kle
kpolgerik ko ma vle ko kim o mia ngaro kerok kat.

4 He ekam tok, kolenar, kua havaeng nguk te, mguak or kam gorang
endruk ngat gi kais kmel muk kam ngatngae kim mulakro gi pkor
tuk, nang lo kais kam kering mularo nunu kopekam ko mut yor e.
5 Vanang ngor kle kaengorang nguk mang Endo mguak gorang. Mguak
kle kgorang E Nut ha, ko her En arhe to ta kpom a serppak to kam ngam
muk ngogu mGehina ko tok mnam a paei to a vleir, kopekam ko o mia
ngat ngatngae kim mularo pkor he kngam muk o yoror. 6 Mu vokom
na, o gi vrong iningol, o mia ngam lo vu kaelongtok mang ngar e. Nove,
ko o mia ngat kais kmenkim aktiek orom ke lo gi kre ruk a gi lomin e.
Vanangko E Nut nam kle ho lua kikiangae mang tang mnam mar hak.

7 Si mularo ngairis ko malpgem muk kat, va E Nut ta kser a ken mang
ngar te, ngat is te, aner. Ekam tok, muta kta gorang o mia kman, ko E Nut
ta mnor te, mut vu laut kir kim o gi vrong iningol tgus.

8 Gi enang tok, ani mhel to na mrua havae mang en mruo ko kim o
mia ngaro kerok te, ka mhel to dok orom, va A Mhel To Nkong Man Ma
Volkha to dok kat ngor mrua havae mang dok kat ko pum E Nut karo
engyel ngaro kerok kat te, kua mhel to en orom tok kat. 9 Vanang ani
mhel to na ker kvam dok ko pum o mia ngaro kerok, va dok kat ngora
ker kvam a mhel to endo ko pum E Nut karo engyel ngaro kerok tok kat.
10 Va o mia tgus ruk ngta rere vgum A Mhel To Nkong Man Ma Volkha to
dok, E Nut tkais kam mia lol ngaro rhek patgiang ngaiting. Vanang a ni
mhel to ta kerrereng E Nunu A Totur, E Nut ner mia kpom karo rhek he
lua lol patgiang ngaiting he lua kikiangae mang ngar hak.

11 He mnam o kolkhek ruk ngaka srim muk kun mnam o Yuda ngartaro
rektor ruk kam rere mnam mar va ko pum endruk ngma vongnek kim
o rhek va endruk ngta nho mang nguk, va mguak or kam vua papat te,
kam mrua havae nngia mang dok. Va mguak or kam vua papat mang
oni rhek ruk mguak koripang ngar ormar. Va mguak or kam vua papat
kat mang oni rhek ruk kam mrua hahaong nguk ormar kat. 12 Ekam ko
E Nunu A Totur mruo ner mur kaen o rhek kun mnam muk orom oni
papat ruk muk kam rere ormar mnam a kolkha to endo ke vgon to endo
msim.”

A Ngothoi To Mang A Mhel To Karo Vu Tgoluk

13 E Yesus thavae tok knop, to a mhel langto kun pgegom a mumu to ta
re te, “Pattermia, havaeng ko nopia he en kmommen o tgoluk ruk mkor
mo teit he is kim muo ko mo teit tyor parem muo ormar.”

14 Va e Yesus tkoripang te, “Kambis, klo kais e, ko dok nong a mhel to
ngat el kam vongnek kim o rhek mo kmae e.” 15 To ta hoger karo rhek
kam reng ngar te, “Mgua le va sim kut mur kaelel kuo mang nguk he sim
ktua toot mang nguk mruo, muk kam lua knun mang o gi vrong tgoluk.
Ko a mhel tlo kais kam kol a ktalhok to kam plong vle ko kim E Nut ngnik
ngnik vgum karo vu tgoluk e.”

16 To e Yesus ta kle keknen mang ka papat to endo orom ka ngothoi ta
te, “A mhel to karo vu tgoluk, ka loot te sei kam ya orom karo tgoluk ruk
tkap. 17 To a mhel ta, ta pat he te, ‘Ngola, nguak kanker kuaro tgoluk ri,
ko nop ka rek ngang dok ko ta laut is dok kam lluol mnam kua loot he
kaelpas orom o olngaemik kun mnam e.’

18 To tpis mang a papat langto he te, ‘Ngor kaeharom ti: Ngora lelget
kuaro rektor ruk nong ker laol, nang kle khover endruk vur laol, dok
kmelpas orom o olngaemik kun mnam mar. 19 To dok kam her gia
higiang ngar he, ko ngat her gia vle ko rkieng dok mang koknaik koknaik,
he dok kam lo kta papat mang ani tomhel tang kat e. Ngor gia vle
kmorsang he gi kaemik va kaivie ngnik ngnik ko he.’

20 Ta sovet orom ka papat tok, vanang E Nut te ktua re te, ‘Yindo ila
lpek tho mi ktua tok hak, ko ngka masegain ngora vaeng in petgim ilaro
tgoluk ruk endruk, to erieto nak lol ilaro tgoluk ruk endruk yi elpas
ormar ngang in mruo?’ ”

21 E Yesus tkothoi knop, to hera rum karo rhek kam reng ngar te, “Nera
vle gi enang tok arhe ngang o mia ruk ngam vu kaelpas ngang ngar mruo

orom o tgoluk ruk mo mmie, nang lo vu kaelpas orom mar mruo ngang
E Nut.”

E Nut Nam Smia Tar Kalngunes
(Mt 6.25-34, 19-21)

22 E Yesus ta re tok, to kle kreng kalngunes te, “Ekam tok, kua havaeng
nguk te, mguak or kam vua ngaungputput mang mula ngorsang te, anito
kmem, i o oni tgoluk ruk mang mularo pkor kmegenkarik kat e. 23 Pathe
nok muta pat te, mularo olngaemik ngat laut gi kir kim mularo ngorsang
vor? I o nok pathe mularo it ngata laut kir kim mularo pkor kat vor?
24 Mu pat mang o porgagat na, ko mar ngam lua kap o tgoluk e, va ka
lluol e. Va ngam lo kaelpas orom o olngaemik kun mnam ngakro ngainir,
i o kun mnam o hi ngakro nhotor kat e. Nove! Ngam lo kaeharom tok,
vanangko E Nut nam kle ktua klang ngar mlol ge. To muta pat nngia?
E Nut nma khen mar, nang kle kikiangae mang nguk gi? 25 Mu havaeng
dok na, erieto mnam muk tkais kam vrua hoger ka ngorsang mo mmie
kam vur kta hok ko enangthe nam vua ngaungputput mang o vu tgoluk?
26 He ekam tok, ekam ko mut lo kais kam vur kta hoger mularo ngorsang
tok, va kman ko mum vua ngaungputput mang o vu tgoluk tok.
27 Kmikkiem enang tok kat, mu pat mang o ngaergot ngakro rehi na, ko
ngam mrua pasrengem mar mruo orom ngartaro sreng nngia? Ko ngam
lua pum ngaro katam kmegenkarik e. Nove. Vanangko kua havaeng
nguk te, si e Solomon ko en karo it ruk nma pasrengem en mruo ormar
ngaro vu kraen hak, vanangko en tlo kais mang o ngaergot ngakro rehi
ruk e. Ko E Nut nma pasrengem mar kir kim e Solomon ktaro sreng ruk
endruk. 28 Ii, mu vokom na, si o ngaergot ruk endri oguon mail ngam gi
vrua vle nong ke laut e, to hera vui, nang o mia ngam her gia ngampaei
pmar, vanangko E Nut nam kle sim ktua pasrengem mar ge orom ngaro
rehi enang tok kat. He ekam tok, enangthe E Nut nma pasrengem o
ngaergot orom ngakro rehi enang tok, va muta pat nngia? En tlo kais
ge kam smia tar muk kat kam pasrengem muk tok kat kir kim mar? E-
e, muk ri arhe mut ho mi ktua kenhor mang E Nut hak! 29 He ekam tok,
mguak or kam ngaungputput mang anito kmem va mang anito kmiviem
kam vua riring ngar e. Ii, mu or kmel o tgoluk ruk endri ktar ko pum
mularo kerok tok, 30 ko her o vrong rhek ruk mo mmie arhe ngam kael
ngaung mang o tgoluk ruk endruk kmel mar ktar ko pum ngaro kerok
enang tok arhe. Nangko mu Teit ta mnor te, o tgoluk ruk endruk ngma
tu kim muk. 31 Vanangko muk, mguak kle va kael E Nut ka tavgo ktar ko
pum mularo kerok he ktagur pum en kam vaas kim o mia, kam komor
mar, yek E Nut ner kle sim tar muk orom o tgoluk ruk endri kat.
32 He ekam tok, muk ruk mut kaenang ke murgun to orom o sipsip
mu or kam gor e, ko mu Teit ta sirei kmel muk kam vle ku meorom ka
tavgo. 33 Ii, he ekam tok, mularo tgoluk ruk mum kaelpas ormar mguak
kaenik ngang o mia, mar kmenenkim mar mkor muk. To mguak lol o
krek to le kaenik ngang endruk ngma tu kmo tgoluk. He enang tok, a
keknen to endo nera vle te, her mula gol ka pun msim arhe, endo mut mi
kaelpas orom kuon ma volkha. Ko ko tok kuon ma volkha ta vle te, mula
ngaelpas msim to tlo is hak kam kernonho. Ii, va mularo gol ngo pneik
ruk kuon ma ngaelpas to tok, ngat lo is kam nop kat e, va o ngauruvik
ngat lo is kmururik, va o soma ngat lo kais kat kam papaamrik kat e.
34 Ii, mguak kaeharom tok, ekam ko ani tomhel to mut kaelpas orom

kun mnam mularo vurkul te, mula gol ka pun, va a her tomhel to arhe
mguera sovet kmel ktar ko pum mularo kerok kat."

E Yesus Ta Kaengorang Kalngunes Kam Sim Kut Kaelel Kuo Mang Ngar (Mt 24.45-51)

35 "Mgua sgam o mmok kam gia mmok va sim kut kaegenkar mularo
it kserpgam mar, 36 enang a taven kalngunes ko ngama sgam a mmok va
kaegenkar ngaro it kmeha ngang ngarlaip to ngat paneng ko tre kmeknik
ko pa pnes to mkor a lei. Ko ngat paneng kam her kaeknik, mar kam
gia koregot kim ngatngae, nang lo kta hus kat ko nera pis he kvae ngang
ngar. 37 Kua havaeng nguk lmien te, a taven kalngunes ruk ngat sim
kaelel kuo mang ngar he kpaneng ngalaip tok ko nap sia pis pangnaom
mar ko ngta vle gia toot mang, ngar mi ktua sirei hak. Ii, ngara sirei ekam
ko ngalaip mruo ner kle kpis kaegenkar kta yet mruo smia serpgam,
nang kle kreng ngar kmorsang, en mruo kam le ktua krong o ol ngang
ngar. 38 Ii, kalngunes ri ngar mi ktua sirei hak tok, ko si enangthe ngalaip
nap sia pis pangnaom mar ma segain ka ho ngaenvurgem, i o mo kao, va
mar ngat her kael kuo mang ngar kpaneng he.
39 Vanangko mgua kol a papat to enda na, ko enangthe a rek kteit npa
ktar mnor mang ani kolkha ka ni mhe to lsir a ngauruvik ner kaol mnam,
va tlo is kmennegiang ka rek, he a ngauruvik kam kher e. 40 Ii, he enang
tok, muk kat mgua sim kut kaelel kuo mang nguk mruo he ktoot tok kat
arhe kam paneng A Mhel To Nkong Man Ma Volkha ko en kat nera pis
pangnaom muk gi enang tok kat arhe."

E Yesus Ta Smia Papsim Kalngunes Kam Sim Kut Kaeha Va Ktoot Mang Ngar Mruo Kpaneng En Kmeknik

41 E Yesus ta re tok, to e Pita ta mnganang te, "Ngola Ngoldaip, yi kothoi
ngang ngor tuk, i o ngang o mia ri tgus?"
42 Va Ngoldaip tgi koripang e Pita te, "Ngora havaeng nguk mang a
taven kalkayie to karo papat ruk vu laol he vu sim kut kael kalaip he sim
kut kaeharom karo reha ruk nam kaelik maktiegom. Va her kalkayie
to arhe kalaip tel kam nho mang kalngunes tgus ruk ngam kaeharom
karo reha tgus en kam klang ngar mlol mnam ngaro kolkhek ruk kam lol
mnam mar ko en ta ngae ngok mnam a mhe langto ko yok. 43-44 Enangthe
kalaip nap kaeknik kpis pangnaom ko nam hivuo kam sim kaeharom
karo reha ruk telik maktiegom va kalkayie to endo ta lgekol hak. Ta
lgekol ekam ko kalaip ner kle ho gi kael kam nho mang karo reha tgus
hak. 45 Vanang enangthe kalkayie to endo npa vle ktar lhus kim kalaip te,
'O-kolaip te hok khus hak kmeknik,' to le kaelha kmim klenar ruk lurokol
va lraip tgus he gia vle pum a ngaemik va a ngaivie kngae kveve, va ner
mi ktua senkrip kim 46 kalaip ko kalaip na le kaeknik kpis pangnaom
enang tok. To kalaip nera kaim lhomye kmen o kapnes ruk lvankue hak
ngang to le kaen en kam kol a kapnes to endruk ngam lua ngan vgum E
Nut ngara kol.
47 Ii, o kapnes ngara sovet ngang tok arhe, ko ani kayie to te smia mmok
mang kalaip karo svil, vanang kle lo sim kut kaelel kuon mang, i o lo
kaeha kaikkiem kalaip karo svil ruk endruk, her en arhe ner ho mi ktua
lol o kapnes ruk lvankue hak ekam ko tvua mmok mang kalaip karo svil
ruk tok, nang lo kaikkiem mar. 48 Vanang a kayie to tlo smia mmok mang

kalaip karo svil, nang kaeharom o kerkeknen ruk kmiser a kapnes, en
ner lo vua kol a kapnes a vu laut e.
Ii, ta vle tok arhe, ko endruk E Nut nam kael o papat va o reha
maktiegom mar, E Nut nma nho mkor mar kam sim kut kaeha orom mar
kmikkiem kais tok. Vanang endruk E Nut nam kael karo vu papat va
karo vu reha kavurgem maktiegom mar endruk ngarlavurgem kir kim
ngarlenar, E Nut nam ho vua nho mkor mar kam sim kut kaeha orom
mar kmikkiem kais tok kir kim ngarlenar tok kat."

A Mokrur Nma Pis Vgum E Yesus Kam Mo Kser O Mia
(Mt 10.34-36)

49-50 To e Yesus ta le kre te, "Vanangko kua vnek ngnok vop, va a vnek
to enda nam gia kokol dok he kom sia vavle ngang ekam ko ner mia rum
kim dok enang a paei to nam kaem a rengmat tgus. He kom gia svil hak
mang a paei to endo kam vurvur to le kharap he. Ii, kua vnek to endo
ta vle enang a paei ko, ko her pis moti kam giem a paei kun pgegom o
mia. 51 Nok pathe muta pat re te, kua pis to mo mmie ta vle mang kmel a
mokaum kun pgegom o mia, he mar kam smia vle vor, ngola? O-o, ho mi
kut nop hak! Ko vgum dok, a mokrur ner le ka vle kun pgegom o mia kam
mo kser mar. 52 Ii, ko kmelha tete kam ngae, kun mnam a valngan langto
orom endruk aktiek, ngar mrua mommen mar mruo ko korlotge mnam
mar ngar kaum ksir mo kmar kam kikir kim aloruk mang dok. 53 Ii, nera
vle tok, ko "Omotter ge, o monner ge, o morvleik tgus ngar mrua sir mo
kmar ge kut mar mruo ge he kmo kikir kim mar mruo mang dok."

O Mia Ngaka Mnorvek Pum O Ngaelmir Ruk Mang E Yesus
(Mt 16.2-3)

54 To e Yesus ta havaeng a mumu to endo te, "Muk muma vokom o
varhek ko ngma kaum ogun ko a kolkha nma vaik va muma havae te,
'O, a kus ner mi kaerik he,' to lmien a kus nam her kaerik.
55 Va mum re ngan a ngausgi ko nam kaol ngman kuon va mum hera
havae te, 'Ii, a kolkha nera vle,' to lmien ko a kus nam lo kaerik e. 56 Muk
mularo naprai alomin, ko mut sim ktua mnorvek pum o ngaelmir ruk
orom a ngausgi va o varhek ruk man ma volkha va endruk mo mmie kat,
vanang kman ko mut lo kais kam mnorvek pum o ngaelmir ruk ngta pis
ormok kun mnam ke venloot to tete?"

O Mia Ngak Ngangam Kim Mar Mang E Yesus Kam Mnor Mang
(Mt 5.25-26)

57 "Kmikkiem enang tok, muk mruo mgua marer he smia ngangam
kim muk mruo mang o ngaelmir ruk mang dok, muk kam mia mnor kun
mnam muk mruo, he mrua havae mang ngar lsir te, mar o minar o nop.
58 Ii, langto langto mnam muk ngiak marer he sim kut kaeharom tok, gi
enang ko ima marer kam ngangam kmin kam sirim o rhek kar ila imuo
ko ta mon yin orom ila kerkeknen he kait yin kngorom yin ngok kim
endo nma vongnek kim o rhek. Ii, ngiaka ktar kmarer kam ngangam
kmin mang ila imuo tok ko va ngaelaut, matok meak pis ko kim endo
nma vongnek kim o rhek va ila imuo nap kir kim yin to kle kael yin ko
maktiegom o momngan, to en ner le kael yin ko maktiegom o toot kmo
mia, mar kmenpasiker yin kun mnam a hengor. 59 Ii, va kua havaeng
nguk te, ko tok mnam a hengor to ngira vle mnam, ngir lo kais hak kam
kat kottek mnam kais ko ngiak ngae ho mi kut rum a keik to ngat el kuo
mang yin kmen."

13

O Mia Ngak Kaitgung Ngaro Kerkeknen, Matok Ngak Yor Nang Lua Kol A Ktalhok To Kam Plong Vle E Nut Ngnik Ngnik

1 Mnam a kolkha to endo o mia akuruk kun mnam a mumu to endo
ngta havaeng e Yesus mang lGalili akuruk ko tesgun mnam a kolkha
langto ngta hivuo kam nngiar ngang E Nut, he e Pailet tengu ngar kmim
mar kun mnam E Nut ka maksien. Ngat kaim mar he ngakro gidiel ngta
ksuk ku mmie kmo vavaik kar ngakro ngaemslang ngakro gidiel ruk
ngat us kam nngiar ormar ko ngakro gidiel ngta ksuk ku mmie kat. 2 To e
Yesus tkoripang ngar te, "To ekam tok, muta pat re te, lGalili ruk endruk
ngat vu eharom o kerkeknen kir kim nglenar, he ekam tok, ngat kol a
yor ka mten to endo? 3 Ho mi kut nop hak! Vanang ngor kle khavaeng
nguk te, enangthe mgua lo kaitgung mularo kerkeknen va mguera kol a
kapnes to la vanker enang ngar ko ngat kol a yor to la vanker tok kat arhe.
4 Ii, o muta pat re te, lSiloam ruk loktiek he aktiek hori orom korlotge
ngat vu eharom o kerkeknen kir kim endruk tgus mYerusalem he ekam
tok, nga rek to klahok ta vuut malpgem mar he kaim mar tgus vgum
tok kat? 5 Ho mi kut nop hak! Vanang ngor kle khavaeng nguk kat te,
enangthe mgua lo kaitgung mularo kerkeknen, va mguera kol a kapnes
to la vanker enang ngar ko ngat kol a yor to la vanker tok kat arhe."

A Ngothoi To Mang A Ho To A Pik To Nam Lo Kaehi

6 To e Yesus ta kle kothoi ngang ngar te, "A mhel langto ka ho to a pik ta
sir kun mnam ka loot to orom o grep he nma ngae kam tamarik va nam
pis sia nho. 7 To ta reng kalkayie to ta nho mang ka loot te, 'Kua kanko
kam pis ktamar o pik mo vgum a ho ta mo pnes ruk korlotge va kom pis
sia nho vgum, he tete ngiak kovver ko tgia hop kim o tgoluk va ka mraen
tkaim mar, he ngat lo kaehi e.'
8 Va kalkayie tkoripang te, 'Kolaip, ta ya yin kam mnang na, he kvokom
mnam a pnes to en man te, en na kaehi i o nop, ko ngora kaum a mmie
ku pum na. 9 To enangthe na kaehi mnam a pnes to en man va ta ya, ngor
lo kovver, vanang enangthe nop to ngua her le kovver ko tok he.' "

E Yesus Tkaeharom A Vlom To Ka Sai Tkal

10 Tie ma Sabat langto e Yesus ta vaik kun mnam o Yuda ngartara rek
langto kam rere mnam ko tok mnam a rengmat to endo. Ta vaik to le
kpatter o mia. 11 Va ko tok a vlom langto ta vle kat. Ka sai tkal vgum a
koot ko tviging he ka kpom mnam o pnes ruk loktiek he aktiek hori orom
korlotge he. Va ka sai tho mi kut kal hak he tlo kat kais hak kam kta sir
kat e. 12-13 E Yesus tre kvokong tok, to hera vaeng ngok kim, to hera reng
te, "Kolkheng, ko her hong in pum a koot to tviging yin ka serppak." Ta
re tok, va a gi hi to tkael kalo ktiek kuo mang, ka sai ther gi sir ngatngae
to ther kaelha kam kanprim E Nut.
14 To a mhel to ta nho mang o Yuda ngarta rek to endo tkaesik ko e
Yesus teharom a vlom to ma Sabat, to tle ka kner o mia te, "O kolkhek
ruk kmeha mnam mar ngat kais te, aktiek hori orom atgiang, he ngruak
pis mnam o kolkhek ruk endruk kmeharom o mia, vanang mnam o Sabat
ngruak or."
15 To Ngoldaip ta kle ka kner en he kpupam o mia tgus kam re te,
"Muk mularo naprai alomin, ko langto langto mnam muk na lua hong
ka bulmakau i o ka dongki pum ka ngausie kat gi ko nam totokim kun

ma hengor he ka ktong kngorom kam ngae vur kaivie mnam o Sabat gi?
16 He ekam tok, mu vokom a vlom ta na. En e Ebrehem kaes msim, va e
Seten te ktotokim mnam o pnes ruk loktiek he aktiek hori orom korlotge
he, he tete ma Sabat to enda klo kais gi kam hong en pum e Seten ka
serppak, ko tngae vua tokim tok kat?"
17 Karo rhek ruk endri ta rere ormar tok ngat mi ngam leep hak mang
karo imuo ruk ngta vle ko tok he ngat mrua koon pum mar, vanang o mia
ruk pa rengmat ka pun ngta kle va khigiang karo reha ko ngate sei kam
sor kmar hak.

Alo Koka Ruk Mang E Nut Ka Tavgo To Ta Komor O Mia

E Nut Ka Tavgo Ta Vle Enang A Ho To A Mastat Ka Khek To Ke Ho Mi Laut Hak
(Mt 13.31-33; Mk 4.30-32)

18 To e Yesus tkat kothoi te, "E Nut ka tavgo ta vle nngia? Ani koka to
tkais he dok kam keknen orom mang E Nut ka tavgo? 19 E Nut ka tavgo
ta vle enang ko a mhel ta kol a ho to a mastat ka khek ko ke ho mi laut
hak mang o tgoluk tgus ngo khek ruk ngma kap kun mo luteik. Tkol he
kngae kavang kun mnam ka loot. Ta pus he klaut kngae kael en a ho, to o
iningol ruk kuo kia gan ngam hera ngae kpis kngam ngainirik ko vgum
karo khator."

E Nut Ka Tavgo Ta Vle Enang Ke Ngaor To A Yis To Nma Himhim Orom A Bret Kam Ho Khibul Hak Vgum

20-21 To ta kta keknen ngang ngar orom a koka langto vat te, "E Nut ka
tavgo ta vle enang ko a vlom langto ta kol a bret ka mit to klalaut he kael
ke ngaor to a yis kun mnam kam movavaik kar. A yis ta movavaik kar
he le ho kaeharom a bret ka mit kam himhim orom to ta kle ho gia hibul
hak vgum."

O Mia Ngak Vaik Ku Meorom E Nut Ka Tavgo Ko Vgum Ke Ven Ka Gu To Ta Koka Kaut
(Mt 7.13-14, 21-23)

22 To e Yesus ta ngae kaelha kvaik kottek mnam o rengmat va o mak-
sien he kpatter o mia gi, kmikkiem a ngaelaut ko ta ngae mYerusalem.
23 To ko mnam a rengmat langto a mhel langto ta mnganang e Yesus
te, "Kolaip, nok o mia lgititge E Nut nera sulgim mar he klol ngaro
kerkeknen patgiang ngaiting kmen a ktalhok ngang ngar, i nop gi?"
Ta mnganang tok, va e Yesus tgia pupam o mia tgus ruk kun ma
rengmat to endo he kreng ngar te, 24 "Mguak mur kaenenker orom muk
mruo tete kam vaik ku meorom E Nut ka tavgo ko vgum ke ven ka gu to
ta koka kaut, muk kam kol a ktalhok to kam plong vle ko kim En ngnik
ngnik. Ko o mia kavurgem ngma kaegegom ko yok kam vaik ku meorom,
vanangko ngat lo kais e. 25 Mguak mur kaenenker orom muk mruo tete
tok, ekam ko a rek kteit na re gi hop he gi vat a ngaegot kim muk he mguer
gia sir ku mnok he kaelha kmaurur kim te, 'O-ngortaip-o, he ngia koregot
kim mor vanie.'
Vanangko en ner kle koripang nguk te, 'He klua mnor mang nguk ri e.
Va klua mnor mang nguk te, mut ottek tam kat e!'
26 To muk mguer kaur kim gi te, 'He mor ri arhe ruk ngom kaem pnes
kar yin va yin ima patter mor kngae kun mnam nguaro rengmat kat.'
27 Va a rek kteit ner kat koripang nguk te, 'He klua mnor mang nguk
ri e. Va klua mnor mang nguk te, mut ottek tam kat e! He mu ehenok

petgim dok, muk ruk mum kaeharom o kerkeknen ruk ngat ho mi kut
kernonho hak.'
28-29 A rek kteit nera likim muk ngku mnok to mguera sir ko tok he
khem mularo ngnorok mo kmar va kaee he kervuvui vgum o ngan-
ngannes ruk mguera lol. To mguera kosnok kim e Ebrehem, e Isak, e
Yakop, o propet tgus va o vrong rhek kat ko ngar kottek ko mnam a mmie
karo ngaitngol tgus he kaum ku meorom E Nut ka tavgo. Ngara kaum
tok, kam liepum muk kam lol mularo ngaekmol ngang ngar mruo, mar
kam kle ktua tuur mnam E Nut ka pnes to nera kpom mnam a kolkha to
ka tavgo nak komor o mia tgus. Vanang muk, nove! Ko a rek kteit nera
pepet muk, muk kam lua tuur mnam ka pnes to endo e. 30 Ii, mu vokom
na, nera vle tok kat ngang endruk ngaro mnok tete ko E Nut ner kle ka
krus orom akuruk mnam mar koknaik. Va nera vle tok kat ngang endruk
nop kero vur mnok ngang ngar tete, ko E Nut ner kle khover mar koknaik
kat."

E Yesus Ta Mrung lYerusalem
(Mt 23.37-39)

31 Mnam o kolkhek ruk endruk o Parisiau akuruk ngat kaol kpis ko kim
e Yesus to kreng te, "E Herot tkaen a re mang in, ngar kam por in, he ngiak
parem a mhe to enda, nang kngae ngok mnam a mhe tang ko yok he."
32-33 Va e Yesus tkoripang ngar te, "Mguak kaeknik he khavaeng la
pendol to en te, 'Ngor vur kaeharom kuaro reha vur kat na kam kerer
o kool va kmeharom o mia pum ngakro yor. Ngor kaeha tok kam rum
kuaro reha tgus na, to endo yek, nga hera tarkanang dok ko tok.' Pu
tok, vanangko, ngora ngae ge kam ngae ngok mYerusalem kmeharom
kua ngaeha, endo mar kam her kaim dok kngam dok a yoror, ko a val
to kmim o propet ta vle vop mang her mar ruk lYerusalem arhe ko tok
mnam nga rengmat lsir.
34 O-kelenar-lYerusalem-o, a rengmat to e Yerusalem he, mum ngorom
a im o propet ruk E Nut tmeng ngar ngok kmuk ko muma lalaem mar
kngam mar o yoror. He kom si kaelha tiok he kngorom a svil kam koon
mang nguk enang a ngaining ko nma koon mang kles ku meorom kalo
ngaeho, vanangko muma kees ge. 35 He ekam tok, E Nut nera parem muk
petgim ka maksien to endo. Va kua havaeng nguk te, mguer lo kta vokom
dok, kam ngae kais mnam a kolkha to mguak kael a kavres orom dok he
ka kni te, 'E Nut ta ngamyammok mang ka taven to yin ko ya pis orom ka
munik.'

14

E Yesus Tkaeharom A Mhel To Ka Vok Ta Lulussul

1 Tie ma Sabat langto e Yesus tpis kvaik kun mnam o Parisiau ngarlaip
langto ka rek kmemik kar, va o mia akuruk ko tok ngat gia vle he smia
keketar. 2 Va ko tok, a mhel to ka vok ta lulussul ta vle ko kim kalo keik.
3 To e Yesus ta mnganang o Parisiau kar o pattermia kmo pos te, "Tkais
kmeharom o yor ma Sabat, i o nop ge?" 4 Vanangko ngat gia vongnek. To
e Yesus thera kpom a mhel to endo kmeharom kam hong pum ka yor. E
Yesus teharom tok knop, to hera meng kmeknik ngok mrek.
5 To ta kle ka mnganang ngar te, "Erieto mnam muk tlo kais kam ngae
mamarer khong ka dongki* i o ka bulmakau to agitgiang ko nap vuut

* **14:5:** O hor akuruk tennik ngat el a re ke vgon te, "khal" nang nong ka dongki e.

ko pa huop ma Sabat?” 6 Ta mnganang ngar tok, vanangko ngat her gia
vongnek kim kat.
7 Kam ngae, to ta tar ko o mia ruk ngat korosang kmemik ngta mrua
kansgum mar kam lol o ngorsang ruk ngma nho ormar. To tkaelha kam
patter mar orom ka koka to enda te, 8 “O mia ngak me miik ngok ma pnes
to mkor a lei, va ngiak or kam pis mrua kansgum in kam kol a ngorsang
to ngma nho orom, matok a pnes kteit na le me mang tang ko ka munik ta
laut kir kim in, en kam kol a ngorsang to endo. 9 Enang tok, a pnes kteit to
tme mang ngae tgus ner kaol kreng in te, ‘Ursie he en a ngorsang to endo
ngang a taven ta na.’ To ngir ngae sei kam leep ko pum o mia ngaro kerok
ko ngir kle korsang ko mnam a ngorsang to ko ngtu hak. 10 He ekam tok,
nga re me miik ngok ma pnes tang, va ngiak pis korsang ko ngtu hak na.
To a pnes kteit ner le mur kaol kreng in ko pum o mia tgus ruk ta me kmar
ngaro kerok te, ‘Kola, hop he aol orsang moti mnam a ngorsang ta koma
nho orom.’ He enang tok, o mia tgus ruk a pnes kteit ta me kmar ngar
kle ka nho orom in vgum tok.”
11 E Yesus ta keknen tok knop, to hera reng ngar te, “Ii, o mia ruk ngam
mrua kansgum mar mruo kam laut, E Nut ner kle ka krus ormar. Vanang
endruk ngam mrua krus ormar mruo na, her mar ruk arhe E Nut ner kle
ka nho ormar, mar kam laut kat.”
12 Tkothoi tok, to ta reng a ngorsang to endo kteit te, “Enangthe ngiaka
me mang o mia mang ita ngorsang mruo va ngior kam me mang ilenar,
iorkaik, i o ila valngan mruo. Va si ilaro pgirmia mruo ruk ngaro vu
kirpik kat va ngior kam me mang ngar kat e, ko mar o mia ruk endruk
ngat kais kmoripang in tok kat. To mguer gi kta moikie kam mo me
mo kmuk ngnik ngnik tok arhe. 13 Vanangko ngiaka kpom ila ngorsang
va ngiak kle va kme mang endruk ngma tu kmo tgoluk, va endruk o
kernonhor kar o nharyor va o vivisker kat. 14 Enangthe ngiak kaeharom
tok, va mguera lgekol ekam ko si enangthe ngat lo is kmoripang in tete,
va E Nut ner kle kol nga ngaekam kam kle koripang in koknaik kun
mnam a kolkha to nera hover endruk ngam sim kaikkiem karo pos
petgim ngaro nnak.”

Endruk A Pnes Kteit Ta Me Mang Ngar
(Mt 22.1-10)

15 E Yesus ta rere knop, to a mhel langto kun mnam o mia ruk ngat
kaemik ko tok, tre ngan e Yesus ko ta re tok, to thera re te, “Endruk ngar
kaemik mnam E Nut ka pnes to nera kpom kun mnam a kolkha to ka
tavgo nera vaas kim o mia tgus he komor mar, her mar ruk arhe ngat
lgekol.”
16 Va e Yesus tkoripang orom a ngothoi ta te, “A taven langto ta kpom
ka pnes he kme mang o mia vang kam pagis. 17 Tie palngaem, ta meng
kalkayie langto kam ngae kaen a re ngang o mia ruk tme mang ngar te,
‘Aol ngte na, ko kolaip karo ol ngat kikhi pum mar he.’
18 Vanangko langto langto mnam mar tgus ngat kaelha kmel ngakro
praen. Langto ta reng te, ‘O-o, klo is kam pis e, ko ko gun enkim kua mmie
ka mhe, he ngora ngae ktarkanang kam vokom na, he ilaip nak or kam
vu kael ka pat mang dok e.’
19 To langto ta re te, ‘O-o, ko gun enkim kuaro bulmakau ruk loktiek he
kua re kam tarkanang ngar kmegom mar kam hegem a mmie ormar na,
he ilaip nak or kam vu kael ka pat mang dok kat e.’

20 Va langto vat, ta le ktua tok orom kta pat to te, ‘O-o, ko gun lei he klo
kais kam pis kat e.’
21 To a taven kalkayie to enda tkaeknik kam pis kun mnam kalaip ka
rek to kaekon a re ngang ekam o mia ri enang tok. To a pnes kteit to endo
te sei kmesik ko ta ngnek tok, to ta kle kreng kalkayie he te, ‘Ngiak marer
kvaik kottek kun mnam o rengmat va kero maksien, he ngia gi vrong kait
endruk ngma tu kmo tgoluk va endruk o kernonhor kar o nharyor va o
vivisker kat vanie mar kam pis kol o ngaekmol mo mnam kua pnes.’
22 Kam ngae, to kalkayie to endo teknik to her pis khavaeng kalaip
te, ‘Ngola kolaip, ko eharom a ngaeha to ye reng dok kmeharom he,
vanangko o ngaekmol kavurgem ri ngat gia vavle vop.’
23 To kalaip ta kta reng kat te, ‘Yu, tete ngiak lapsa kngae ngok mnam
o rengmat ruk oguon mail vat he kaur kim o mia he kait mar ngte kam
krong kua rek kais ko nak ngae kottep hak. 24 Ko kua havaeng nguk ruk
mut gi gnua pis te, nong tang hak mnam endruk ko mia me mang ngar
lsir, tkais kam tuur mnam kua pnes e.’ ”

O Mia Ngma Ketoptop Kmikkiem E Yesus
(Mt 10.37-38)

25 To mnam a kolkha langto e Yesus tkaikkiem a ngaelaut va o mia
kavurgem ngta veet ekam. To ta hortgi ngok kmar to khavaeng ngar te,
26 “Enangthe a mhel tang naka svil kmikkiem dok, vanang kle kael kteit,
o knan, ktavlom, kles, kaornopeik, kaorlok, kaorotmeik, kaoroyel va si
en mruo kat ko pum kalo keik ktar mang dok, va en tlo kais hak kam vle
te, kolkayie to en e. 27 Ii, va enangthe na lua matnge vgum o vnek he mrua
slak orom en mruo kam yor mang dok kat va a mhel to endo tlo kais hak
kam vle te, kolkayie to en kat e. Ii, ko endo na lua svil kam vle enang a
mhel to nam mrua slak orom en mruo kam mrua tolpum ka ho mruo to
ngara krong orom o ot he kvat ko engnang kngam a yoror, he kaikkiem
dok enang tok, va a mhel to endo tlo kais hak kam vle te, kolkayie to en
kat e.
28 Mu ngnek na, enangthe a mhel tang na re kam ngam ka rek ngang, va
ner kan? Tlo kais kam ktar korsang na he smia papat he kngangam kim
ekam ka rek kam pat mang ka serppak te, ngola, kuaro krek ruk endri
ngat kais mang a rek kam ngae ho mi ktua rum hak i o nop ge? 29 Ko
enangthe na lua ktar korsang he smia papat mang ka serppak na enang
tok, nang kle gia sovet kmelha pum ka rek ka pun ku kam ngam, to karo
krek ngpa tu, to ka rek ner gia sir karo gi logaen. To o mia ngara vokom
ka rek ko ta vle tok va ngara klel orom 30 kam re te, ‘Hai-e, a mhel to enda
tlo is e, ko ther gi elha pum ka rek, nang lo kat kais kam kta rum e.’
31 I o enangthe a taven to na re kam ngae kaus kar a taven langto ko
yok va ner kan kat? Ner lo kais kam ktar korsang gi kam smia papat he
kngangam kim ekam a ngaus kam pat mang ka serppak kat te, ngola,
ko kais kam kir kim kola ta orom kua ngaomevek ta ko mar lgititge o
nop, ko kta ngaomevek ta laut hak kir kim ko tang? 32 To enangthe na
re kvokom mnor te, na lo kais kam kir kim a taven to endo, to nera ktar
kmeng kalngunes akuruk kam ngae he khorong a taven to endo ko ekam
a ngaelaut he konget ka vrek, mar kam kta mokpom kar kat.” 33 E Yesus
ta re tok, to krum kakro rhek te, “Ta vle ngang nguk enang tok kat arhe,
ko enangthe mgua lua ktar korsang kam smia pat he kngangam kim muk
ekam dok kam pet o tgoluk tgus ruk mum kaelik ktar ko pum mularo

kerok he kaelik ko pekmuk, va mutlo kais hak kam vle te, kolngunes
ormuk e.”

Endruk Ngat Kolkol Ekam E Yesus Ngata Vle Enang A Hormnek Ko Nma Karvuk
(Mt 5.13; Mk 9.50)

34 “A hormnek nma mgae orom ka karvuk mekam mekam. Vanang
enangthe ka karvuk npa hortgi he knop, va ner kle ka vle nngia, en kam
kta hortgi kam kta karvuk kat? Nove! 35 Tlo kat kais hak kam kta serppak
kat e. Ko ther ngae gi kernonho hak he. He ekam tok, ther gia vavle he. Va
si ke serppak ngang vop, he nang kam gia ngam ku pa maap, va tlo ktuis
hak mang kmeharom tok kat e. Ko ka serppak tlo kat kais kmeharom a
ngaeha tang kat e.

Muk ruk muta vongnek kim dok, mgua sim kael rela ekam kuaro rhek
ri kam sim kut kaikkiem mar.”

15

E Nut Ta Svil O Mia Tgus Kam Kat Kaeknik Ngok Kim En Kam Mokpom Kar
(Mt 18.12-14)

1 To mnam o kolkhek ruk endruk, o kermia ruk ngam kaelha klol o
takis kar endruk o Yuda ngalmialaol ngma keyang ngar ko ngam lo sim
kut kaikkiem o Yuda ngaro keknen, ngma kanko kam kaum kar e Yesus
kam vongnek kim. 2 To mnam a kolkha langto o Parisiau kar o pattermia
kmo pos ngta rere porom mar te, “Endruk o Yuda ngalmialaol ngama
keyang ngar ko ngam lo sim kut kaikkiem nguaro keknen, a mhel to enda
nma tting kam kaum kar mar he kaemik kar mar kman?”

3 Ngta mngan tok, to e Yesus ta koka ngang ngar te, 4 “Enangthe tang
mnam muk karo sipsip ngang ko ngtis te, o mhelom aktiek, to tang mnam
mar nap sop ngok poturvek, va en ner kan? Tlo kais kmorim klenar ruk o
mhelom korlolo he loktiek hori orom aktiek hori orom korlolo ko tok ma
lootpgeik, nang kngae na, he kriring endo tsop, kam ngae kais ko na ngae
pis mang na gi? Ii, mare, 5 ner kaeharom gi enang tok arhe, ko nera riring
riring kais ko na pis mang. Na re pis mang va a sirei nera viging, he nera
kulum a sipsip to endo he 6 kaeknik orom ngok mrek he kat kael ngok
kim klenar akuruk. To na me mang klenar kar o mia ruk kanmok kam
havaeng ngar te, ‘Mguak sirei kar dok he kunngir kim kua sipsip to enda
ko tngae sosop he, vanangko tete kue kat pis mang kat he.’ ” 7 To e Yesus
thera rum karo rhek ruk mang a papat to te, “Ii, kua havaeng nguk te, a
gi vrong mhel tang to na itgung karo kerkeknen ruk nam kaeharom mar,
E Nut karo engyel ngara sirei mang he kunngir kim a mhel to endo man
ma volkha gi enang tok kat. Va si en agitgiang tuk va E Nut karo engyel
ngara sirei mang gi kir kim klenar ruk o mhelom korlolo he loktiek hori
orom aktiek hori orom korlolo kat, ko mar ngam mrua papat mang ngar
mruo te, mar nong ngaro kerkeknen ngang ngar, he nang E Nut kam lua
lol mar patgiang ngaiting.”

A Koka To Mang A Ngaik To A Sing Ko Tvuut Ko Ma Ttong

8 “I o enangthe a vlom to karo ngaik ruk o sing ruk loktiek, nang nap lo
ptang ko tang mnam mar nap vuut ko ma ttong kun mnam ka rek, va en
tlo kais kam sngam o ngnung va ngamakalam ka rek kam riring riring
kngae kais ko na pis mang gi? Ii, mare, ner kaeharom tok arhe. 9 Ii, na

re pis mang, va a sirei nera viging he nera me mang klenar va o mia ruk
kanmok he khavaeng ngar te, ‘Mguaka sirei kar dok he kunngir kim kua
ngaik to a sing to enda ko klo ptang ko korim tam, vanangko tete kue kat
pis mang kat he.’ ”
10 E Yesus trum ka koka to endo, to khavaeng ngar te, “Gi enang tok kat
kua havaeng nguk te, a gi vrong mhel tang to titgung karo kerkeknen ruk
nam kaeharom mar, E Nut karo engyel ngara sirei mang he kunngir kim
a mhel to endo man ma volkha gi enang tok kat. Va si en agitgiang tuk va
E Nut karo engyel ngara sirei mang enang tok gi.”

A Koka To Mang A Mhel Khal To Tngorpok

11 To e Yesus ta rere kngae vop kam koka ngang a valngan to o Parisiau
te, “A taip langto klo hal lomin. 12 To khal to knaek ta reng kteit te, ‘Kua
svil te, yin kam mommen ilaro marhok he kaen kotakor ruk ye her mon
dok mang ngar ngang dok.’ To kteit ther kaikkiem ka re to endo, to hera
mommenik kais kim klo hal tgus.
13 To koknaik he, khal to endo tkaen ktaro marhok ngang o mia mar
kmenkim mar mkor, to kaum o krek to kngae ngok mnam a mmie langto
ko yok. Ta vle ko tok, to gi vrong seneker kakro krek mang o gi vrong
tgoluk ruk kam ker sirei ormar he, to ho gi kut koham mar tgus hak.
14 Kopekam ko ta koham karo krek tgus ruk endruk, a vang alautar ta
pis kun mnam a mmie to endo. To en kat ta ker kol vgum a vang ko he.
15 To ta hop to kngae ngok kim a mhel langto nkong ko tok mnam a mmie
to endo kam ngae mur kaen en mruo ngang kmeha ngang. To a mhel to
endo ta meng en ngok mnam o hengor ruk mkor kam toot mang karo
morek kam klang ngar. 16 To a taip khal to endo nma vle ko he kaeha he.
To nma vokong o morek ko ngat kaemik va ka gu nam ngae sei kam lili
mang o morek ngakro ol ko o morek ngar teit nam lua klang en mlol hak.
17 Ta vle tok, to ka papat tkat kaeknik mang kteit kat he, to ta mrua
reng te, ‘Hai-e, si o mia ruk ngam kaeha ngang e titou va ngam kaemik
kvi he o ol ngo mhetor ngam vrua vle ge, vanang dok ta, kom mia vang
hak mo mnam a mhe to enda yok kam yor mnam he. 18 Ekam tok, ngor
kat kaeknik kngae ngok kim e titou kat he, he khavaeng te: O-titou-o,
ko ngae ho mi kut eharom a kerkeknen hak ngang Ngoldaip tkuon ma
volkha va ngang in kat 19 he tete yi lo kat kais kam kta kvam dok te, ihal
ta ormok kat e. Ngia kle gia mon dok te, ila gi vrong kayie langto ormok.’
20 Ta mrua pat kun mnam en mruo tok, to khop ku to her mia ngae ngok
kim kteit kat.
Ta ngae va kpis kun kut vgum kteit ka rengmat ka ngaelaut ka gi gu
vop, to kteit ta vle her vokom he. To ka ngaung te sei kam mrung khal
hak. Ta mrung to her gia tngungu ksap kam horong. Tpis ko kim he
kngam kalo ktiek kuo mang kam volpsim va kpupum ka sai.
21 To khal ta reng te, ‘O-titou-o, ko ngae ho mi kut eharom a kerkeknen
hak ngang Ngoldaip tkuon ma volkha va ngang in kat,[he tete yi lo kat
kais kam kta kvam dok te, ihal ta ormok kat e. Ngia kle gia mon dok te,
ila gi vrong kayie langto ormok.’]
22 Ta rere kngae vop, to kteit ta kser karo rhek kam reng kalngunes te,
‘Mu marer he pasrengem orom a ngoven tang ko porom va a prongran
ko mnam ka ktiek va pasrengem kalo nhar kat.* 23 Va mguak kaussiem

* **15:22:** O Yuda ngam kaeharom nga keknen to endo ngang nglenar kam mrua khenam mar ngang o mia te, ngta teiver mar.

a bulmakau to la sital† to kaim he kmamat, ko kua svil kam kunngir kim
ko hal to enda ekam ko 24 ko hal to enda tngorpogom dok he, he ngae vle
enang te, ther yor e, va tete teknik kpis he, he kta vle enang te, thop kam
ktal kat he.' Thavae tok to ngat her kaelha kam sirei mang.
25 Kteit mar ngata sirei mang kngae, vanang kteit tlua ptang khal to a
molpou ko ta vle ogut mnam a loot vop. Tre aol kpis ko rkieng kteit ka
rek va kngan o muktim ko ngta kni he kaerep. 26 Ta ngan o muktim tok,
to hera vaeng kteit kalkayie langto, to ka mnganang mang o muktim ruk
ta nganik. 27 To ta havaeng te, 'Inopia tngorpok he kat eknik kpis kat he,
he iteit treng ngor he ngot im a bulmakau to la sital ekam ko ta svil kam
kunngir kim inopia, ko tkat eknik kpis ko kim en a gi yar.'
28 To khal to a molpou to endo ta ngnek tok, to ka vrek te sei kam kiin
hak he tlo kta svil kam kta vaik ogun kim mar e. Tkaesik tok, to kteit
tottek he kaur kim te, en kam vaik. 29 Vanangko ta rere vgum kteit kam
re te, 'Vokom na, mnam o pnes tgus ruk kua vle mo kmin, kom kaeha
kngae ka prongyek ka psek hak, va kom lo vrua kerngnek vgum in e.
Vanang yi ngae lo vur im a bulmakau tang ngang dok hak, dok kam sirei
ko kim kolenar. Va si ke gi vrong ngaemslang to a got‡ ko vur tok va
ho mi kut nop hak. 30 Vanang tete vokom ike hal ta na, tngae he kngae
seneker karo krek ruk tlol ekam ilaro marhok mang lraip ruk ngam mur
kaenen mar ngang lurokol to her le kaol kpis mo kmin va yi lo hus hak
kmen a re ngang ngar kmim a bulmakau to la sital ngang kam kunngir
kim.' 31 Tkaesik tok, to kteit tkoripang te, 'O-yindo a molpou, im her gia
vavle mo kmok he, he kuaro tgoluk tgus ruk endri va ngta vle te, nang in
he. 32 Vanang inopia ta tesgun ta vle enang te, a mhel to ther yor he, ko
tngorpok. Va tete teknik kpis mo kim mor he, ko ta vle enang te, tkat hop
kat he. Ekam tok ngruak kunngir kim a kolkha to enda he ksirei mang
enang tok.' "

16

A Koka To Mang A Kalyie To Alaut To Tmur El Ekam

1 Tie ma kolkha langto, e Yesus tkat kothoi ngang kalngunes he kre
te, "A taven langto kakro vu gol va kalkayie to alaut ta nho mang ngar.
To o mia ngta mon kalkayie to endo orom ka kerkeknen kam havae te,
kalkayie tgia kokoham kakro vu tgoluk ruk endruk. 2 A taven to endo ta
ngan a re to endo mang kalkayie to endo to kvaeng he kreng te, 'Ko lol
o rhek mang in, he ekam tok, ila ngaeha nera tu tete he. Ngia sim kaelel
momalpek kim kuaro tgoluk na, to hera ngae ko ila ngaeha tnop he.'
3 To kalkayie ta pat kun mnam en mruo te, 'O-ketasuo kolaip kam pet
dok kun mnam kua ngaeha he, to nguak kan, ko klo vu ktua serppak
kmeha mo luteik e. Va ngor mi ktua leep hak kmelha kongrang o mia kat
he.' 4 To ka papat langto tpis kim to ta re te, 'Kua mnor mang a ngaeha to
ngor kaeharom tete ngang o mia he mur kael ekmok, nang mar kam sirei
mang dok he kvaeng dok ngok mnam ngakro rektor koknaik, kopekam
ko kolaip na pet dok petgim kua ngaeha.'

---

† **15:23:** O Yuda ngam kaim a bulmakau to la sital kam kunngir kim a mhel to ngta svil kam teiver. Ngam lua svil kmim o bulmakau ruk laol ko ngma pat te, endruk o sital ngat vua mgae kir kim endruk laol. ‡ **15:29:** A re to te, "a got" ta vle te, a ngaemslang to o Yuda ngam lo vua hover e.

5 Ta mrua pat kmel ekam tok, to kngae kvaeng o mia ruk kalaip karo
tol ngta vle ko kmar langto langto. To ta mnganang endo ta ktar te, ‘Yin
kolaip ka tol to ko kmin tis te, aner?’
6 Va tkoripang te, ka tol to mang a ho to a olip ngo itok ngat is mang
kakro kolhi ruk 800.
To a taven kalkayie to endo thera reng endo te, ‘Ke marer kol ila hor
to ko ittiegom ila tol mnam he orsang he horang endo, nang grung orom
o kolhi ruk endruk he le ittiegom mar nga le gi is mang o kolhi ruk 400
vat.’
7 A taven kalkayie teharom tok, to ta kta mnganang langto vat te, ‘Nang
yin, kolaip ka tol to ko kmin tis te, aner?’
To endo tkoripang te, ka tol to mang o roneng ruk ngat is te 1,000 ko
ngat ottep orom o sigla.*
To a taven kalkayie to endo thera reng endo te, ‘Ke marer kol ila hor to
endo he kle ittiegom mar, nang grung orom o roneng nga le gi is te, 800.’
8 Teharom tok knop, to kalaip ther vokom mnor ko kalkayie
tkakauyang, to ta kle va le kanprim ekam ko ta smia ngangam kim en
mruo he sim kut el ekam en mruo enang tok.”
E Yesus trum ka koka to endo, to hera psom kalngunes te, “A kalyie to
endo kalaip tkanprim tok, kmikkiem enang ko o mia ruk ngam kaeha mo
mmie tete ngam sim kut kael ekmar mruo ko kim nglenar orom ngaro
tgoluk tok arhe. Vanang kman ko o mia ruk ngma mmok mang E Nut
ngam lo sim kut kael ekmar mruo ko kim nglenar orom ngaro tgoluk
kmikkiem enang ngar tok kat? 9 Kmikkiem enang tok, kua havaeng
nguk lmien te, mularo gol ngo pneik ruk mo mmie ngar lua vle koknaik
koknaik kat e. He ekam tok, mgua sim kut kael ekmuk gi enang tok kat,
he smia tar o mia ormar tete, yek endo yek, E Nut nera sirei kam kunngir
kim muk koknaik ko mguera kol a ktalhok to kam plong vle ko kim En
ngnik ngnik.
10 Ii, ta vle gi enang tok ngang o mia, ko mu vokom na, enangthe a kayie
tang nap mrua khenam karo keknen ruk lyar ma mmok ko nam smia
tar ka taven kakro tgoluk ruk nong ker laol, va tmi khenam en mruo ma
mmok tok kat te, ner le smia tar ka taven kakro tgoluk ruk lvu laol kat.
Vanang a kayie to nma ppiak orom ka taven kakro tgoluk ruk nong
ker laol, va tmi khenam karo keknen ruk nong lyar ma mmok enang tok
kat te, en ner le ka ppiak orom ka taven kakro tgoluk ruk lvu laol tok
kat. 11-12 He enangthe muma ppiak orom o mia ngartaro tgoluk ruk mo
mmie tok, va E Nut karo papat ngat ho lo vua serppak mang nguk hak
kmel karo tgoluk mruo ko maktiegom muk e. Va enangthe muma ppiak
orom o gol ruk mo mnam a mmie kat, va E Nut karo papat ngat ho lo
vua serppak mang nguk hak kat kmel ktaro gol ruk kuon ma volkha, ko
maktiegom muk kam vle ngang nguk kat e.
13 He ekam tok, a kayie tang tlo kais kmel klo taip ngang ktar ko pum
kalo keik kmeha ngang ngin tgus ko min alomin e. Nove! Ko enangthe
na re ka vle tok, va nera namlolo pum min kam ya pum tang, nang kle
kernonho mang langto. I o ner kaeha lserppak ngang tang, nang kle
kaitgung langto. Va kmikkiem enang tok, muk kat mut lo kais kam kaum
kael E Nut va mularo gol ngo pneik ko pum mularo kerok kat e.”

---

* **16:7:** A vnek lsir ta vle te, o kilo ruk ngat is te, 16,800.

O Mia Ruk Ngata Svil Kam Vaik Ku Meorom E Nut Ka Tavgo Ngam Kaenenker He Kvaillam O Parisiau Kam Vavaik Ku Meorom.
(Mt 11.12-13)

14 To o Parisiau ruk ngam vu kaelongtok mang a gol ka pun ngta ngan
ko ta re tok, va ngat kle gia kpiem karo rhek kam klel orom. 15 To e Yesus
ta reng ngar te, "Muk ge, muk ge! Ko her muk ruk arhe mum kaimim
kim o rhek he krere ko pum o mia ngaro kerok te, muk o mia ruk lyar.
Vanang kun mnam muk msim hak E Nut ta mnor mang nguk. Ii, ko a gi
vrong papat to o mia ngam mrua kansgum mar mruo orom he kael ktar
ko pum ngaro kerok mruo, a papat to endo, E Nut tho mi kut kaitgung
hak.
16 Ii, mu ngnek na, E Nut ktaro pos va ktaro propet ngta ktar kpavap
mang Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen kais ko e Yoanes tpis. Vanang
kam le kaelha ko e Yoanes ta pis kngae kais mang tete, kua polger o rhek
ruk mang a knovvur to orom e Seten ko E Nut ka serppak tkir kim he, he o
mia ruk ngata svil kam vaik ku meorom E Nut ka tavgo ngam kaenenker
he kvaillam muk ruk a valngan to o Parisiau kam vavaik ku meorom.
17 Ii, ko mu vokom na, a mmie va a volkha, ngint gi kongeik min kam
nop, vanangko E Nut karo rhek ruk endruk ke gur ke ngaekam ngang
kun mnam mar tho lo kais hak kam nop e.
18 Ii, he ekam tok, E Nut karo rhek ngaro serppak ngata kpom muk vop
orom ka pos to mang a lei, ko enangthe a ngokol tang napa kser ka lei
he kle klei orom a vlom tang ko yok, yek endo yek, a mhel to endo ta
kpoot mang ngina lei tok arhe. Va a pos to enda nera mon muk orom a
kerkeknen to endo tok. Va ta vle tok kat ngang a ngokol to tlei orom a
vlom to katngokol tlikim kat, ko en kat ta kpoot mang ngina lei enangthe
napa lei orom."

A Mhel To Karo Vu Gol Kar E Lasarus

19 "A mhel langto ta vle, en karo vu gol. Va mnam o kolkhek tgus nma
sreng orom o it ruk lvu yar hak, to gi korsang gia vle he ksirei orom karo
vu tgoluk ruk lyar ko mnam ka maksien. 20-21 Vanang a mhel langto yok
ta vle kat. Ka munik e Lasarus, en ka ngaeha kam kongrang o mia, va ka
vok ta kva va si o vela va ngma pis khuguo mang ka vok. O mia ngma
kanko he kael ko va gudor to mkor a mhel to karo vu gol ka rek ka taban
to ku mnok. Nma vle ko tok mo kolkhek tgus he ka gu nma lili mang o ol
ngo ngommes ruk ngma vuvuut kuo mnam a mhel to enda ka psen.
22 Kam ngae, to kela to e Lasarus thera yor, va E Nut karo engyel ngat
pis kokol ka nunu ka nglum ngok mnam E Nut ka pnes, en kmorsang ko
vanam kaes to e Ebrehem, endo ta nho mang a pnes to endo ko tok ma
Loot To Lvu Yar Hak. Kam ngae, to a mhel to karo vu gol ta kta yor kat
to ngat marer kam her gi kaeguyang he, vanang ka nunu 23 te ktua ngae
kam ngae ka vle ko mLol ko mnam a paei to a vleir. Ko tok ta ker kol vgum
o nganngannes laol ko ngta kokol. Ta vle to ta nho ngpalmai va kvokom e
Lasarus ko vanam e Ebrehem ko nginta vle ho malhagenmok mang hak.
24 To ta vle kvae ngang e Ebrehem te, 'O-yiya e Ebrehem-o, ngia mrung
dok vanie, he meng e Lasarus he na ngae inir he vur tap mang kua naprai
na ko kua ker kol a kapnes vgum a koppetmok alautar ko te sei kam kokol
dok mo mnam a paei to enda.'
25 Va e Ebrehem tkoripang te, 'Yiya, nok yi kikiangae mang ila ngor-
sang to tennik ko yin ima kpom ilaro tgoluk ruk lvu yar hak, vanang e

Lasarus tgia kpom o tgoluk ruk nong lyar. Vanangko tete, E Nut ther ring
ya ekam he, nang yin ngiak ker kokol vgum o nganngannes ko tok he.
26 Va kat, klo is e, ko E Nut ther el a tonglou a ho lautar hak he tkaeltom
mor he tang tlo kais kmottek mo kngae ngkogu kmuk ruk ko e. Va tok kat
mang tang mnam muk ko naka svil kmottek ko he ka grap ngte va en tlo
kais kat e.'
27 Va tkoripang e Ebrehem te, 'Yu! Te ma te, o-yiya-o, ngia meng e
Lasarus na ngae ngok mnam e titou ka rek 28 ko kim koornopeik ruk
aktiek, en kmengorang ngar kam lo kaikkiem kuaro keknen e, he nang
mar kam lua kol a nganngannes to alaut to enda ta kokol dok mo e.'
29 Va e Ebrehem tkoripang te, 'O-o, nove! E Moses karo pos va o rhek
ruk mkor o propet ngta vle ngang ngar he, mar kam ngan vgum mar.'
30 Va en tkaenker gi te, 'Nove yiya, ta ya enangthe tang mnam endruk
ngat yor nak kat kaeknik ngok kim mar kat, to nok mar ngara ngan vgum
he kaitgung ngaro kerkeknen vor.'
31 Va e Ebrehem tkoripang te, 'Enangthe nga lua ngan vgum e Moses
kar o propet ngaro rhek va enangthe tang ko na yor he kat hop he eknik
ko kmar va si a mhel to endo ner lo kais kam rere mnam mar kat e.' "

17

Mguak Ngangreal Ngang Nguk Mang Kam Lo Kaop Kim O Mia Kmeharom O Kerkeknen
(Mt 18.6-7, 21-22; Mk 9.42)

1 To e Yesus ta reng kalngunes te, "O mia ngar mia pagis he kaop kim
ngarlenar kmeharom o kerkeknen. Vanangko suvrum endo msim na
mia kaop kim mar tok. 2 Ii, ko te sei kam ya hak ngang a mhel to enda kam
vle vgum a kapnes to ngaka kleng a kre to klalaut ko porom ka ngoro he
kngam ogu ma ho mlin, en kam yor. Vanang ner mi ktua kernonho hak
ngang, en kam vle vgum a kapnes to E Nut ner kaen ngang ko nap kait
tang kun mnam o mia ruk endri ko ngaro papat ruk mang dok ngat lo
vua serppak vop he nak kaeharom a kerkeknen ekam tok. 3 Ekam tok,
mguak ngangreal ngang nguk mruo.

Mguak Lol O Mia Ngaro Kerkeknen Patgiang Ngaeting

Va enangthe kaela ngang in na kaeharom a kerkeknen tang ngang
in va ngia mia psom ko pum kalo keik. He enangthe na re itgung ka
kerkeknen to endo va ngiak kol ka kerkeknen to endo patgiang ngaiting.
4 Va enangthe na kering yin kais mang te, aktiek hori orom alomin
kun mnam a kolkha to agitgiang tuk va nma kanko kam kirmekeknik
ngok kmin kais mang te, aktiek hori orom alomin kat he khavaeng in
te, titgung karo kerkeknen ruk teharom mar ngang in tok, va ngiak lol
kakro kerkeknen ruk endruk patgiang ngaiting kat."
5 E Yesus ta re tok, to o aposel ngta reng e Yesus te, "Yu! Ngoldaip,
enserpgam nguaro ngaongtok mang E Nut mor kam lol o mia ngaro
kerkeknen patgiang ngaiting kmikkiem enang ko ye gnua re tok."
6 Va tkoripang ngar te, "Enangthe mularo papat ruk kmor mnam muk
mang dok ngap laut kais enang a ho to a mastat ke khek to ke mi laut hak
va mguer kais kam reng a ho to alaut enang a ho to a sikamo ta te, 'Tollok
ko na, nang kle ngae sir ogu mou,' va en ner mia ngan vgum muk. Enang
tok kat, ko enangthe mularo papat ruk kmor mnam muk mang dok ngap
laut kais enang a ho to a mastat ke khek tok ko ke mi laut hak va mguer

kais kat kam lol o mia ngaro kerkeknen patgiang ngaiting enang tok kat arhe.”

E Nut Kalngunes Ngak Or Kam Monik Kim A Keik Ngang E Nut

7 “Mu ngnek na, ko enangthe tang mnam muk kalkayie ngang npa kakap ko mnam ila loot, i o ka nho mang ilaro morek he kottek ko vgum a ngaeha he kpis ko kmin, va ye kais gi kam reng ilkayie to endo te, ‘Orsang na he emik’? 8 Ho mi nop hak! Ko ngir kle va kta meng kam sim kut kaegenkar karo it kserpgam mar to le kngae kmomrot ilaro ol mruo kam rum karo reha tgus ngang in tok na ngola? Naka ktar rum karo reha ngang yin kais ko ngia kaemik va kaivie kngae sim kut nop na. To endo yek, en na le kaemik va kaivie kopekam yin. 9 Ilkayie naka ktar kaeha ngang yin tok, nang kalaip to yin ngir lo kais kam gu ya pum kat e, ekam ko ilkayie tlo mur kaeharom a ngaeha tang kat kuo malpgem endruk yelik ngang e. Nove, tgia paneng o rhek ko vgum yin, nang lo kaeharom ktakor ngang mruo. Tgia ngan vgum kalaip to yin he gi kaeha gi kaikkiem ilaro gi rhek enang ko ya re tok.” 10 E Yesus ta rum karo rhek ruk endruk to le kre kvat ka ngothoi to endo mang o mia kam re te, “Mguak rum o reha ruk E Nut telik ngang nguk kmeharom mar tok kat, to mguak le gia pat mang nguk mruo gi enang tok kat te, muk E Nut kalngunes ri ormuk mut ho lo vur kais enang tok, E Nut kam gu ya pmuk kat e, ekam ko mut gia ngan vgum he gi kaeharom karo reha ruk endruk kmikkiem karo rhek lsir enang tok.”

E Yesus Tkaeharom O Mia Ruk Loktiek Pum Nga Yor To A Lepra

11 E Yesus ta ngae mYerusalem vop he kaikkiem a ngaelaut to tkaeltoot mang e Samaria va mang e Galili. 12 To tpis re kvaik ngok mnam a rengmat langto, va vgum o mia ruk loktiek orom a yor to a lepra ko ngata vle ko malhagenmok mang vop he vle vokom he. 13 Ngta vle ko tok he vle kvae kuon mail te, “Ngolaip to yin e Yesus, ngia mrung ngor vanie.”

14 To e Yesus ta nho kvokom mar to her gia reng ngar te, “Mgua hera ngae he, he mrua khenam mularo vok ngang o pris.”* To gi ko ekam a ngaelaut ko ngata ngae, ngaro yor ngat hera nop kuo mang ngar he, to ngat her gia mmok ngatngae ko pum E Nut kalo keik.

15 To langto mnam mar tvokom ko ka vok ta kta mmok kat ko pum E Nut kalo keik tok, to tkaelha kam rere klik kam khover E Nut ka munik he kaeknik ngok kim e Yesus. 16 Ta pis ktubulkek ku penharom he kanprim. Va a mhel to enda nong en a Yuda e, en a vrong rhek langto yok nkong mSamaria.

17 To e Yesus ta mnganang te, “Muk tgus ruk loktiek ko eharom muk ngola? To yin tuk yinda, vanang ilenar akuruk ngram? 18 Va kman ko nong a Yuda tang tkaeknik kam kanprim E Nut, vanang yinda a vrong rhek langto yok tuk ta yi eknik. 19 Va ko tevanie! Ekam ko yi kor mnam yin mang dok, ko her eharom yin pum ila yor he. He ngia hop he kngae he.”

E Nut Ka Tavgo Ther Mi Pis He
(Mt 24.23-28, 37-41)

---

* **17:14:** O Yuda ngma pat te, o yor ruk endri ngata kernonho ko pum E Nut kalo keik. Va o pris ngam kaehehang o mia ruk ngat gnua kottek pum o yor kam mnor pmar he ka tting mang ngar te, ngat kat mmok yek ko pum E Nut kalo keik.

20 Tie ma kolkha langto o Parisiau akuruk ngta reng e Yesus te, “Ngola,
sim havaeng ngor na te, mnam a ni kolkha to msim E Nut ka tavgo nera
pis!”

Va e Yesus tkoripang ngar te, “Mut ho lo is hak kam vokom o ngaelmir
akor kam mnor mang E Nut ka tavgo vgum mar tok e. 21 Va o mia ngat
lo is kam khenam ngang nglenar kam re te, ‘Endo E Nut Thim Orom Ka
Msasaen enda he, i o en tko gut ho.’ Ngar lo kais kam vokom E Nut ka
tavgo tok ko ther mi pis he, he enda mo kmuk he.”

22 E Yesus ta havae tok, to ta le kreng kalngunes te, “A Mhel To Nkong
Man Ma Volkha to dok nera pis mnam a kolkha to a kser kim he ka tavgo
nera komor o mia tgus mnam a venloot to endo. Vanang o kolkhek ruk
mnam a venloot to endo mguera svil hak kam mia vokom a kolkha tang
mnam endruk, vanangko mguer lua vokom e. 23 Ii, va kun mnam o
kolkhek ruk endruk mguera ngan o rhek pa nghek ko o mia ngara havae
te, ‘Mu vokom na, en tko gut ho.’ Va ngara havae te, ‘O-o enda ge.’ Vanang
mguak or kam mrua ngam muk mruo ekmar kmikkiem mar e. 24 Ekam
ko o mia tgus ruk koknaik yek ngar mia mnor mang a kolkha to a kser
kim msim ko ngar mia vokom A Mhel To Nkong Man Ma Volkha to dok
enang ko o mia ngma vokom a koot ko nma gurmik klik he kses ngpirik
kam valler a volkha karo ngaitngol tgus. Ii, ner mia pis mnam a kolkha
to a kser kim gi enang tok he o mia tgus ngar mia vokom kam mnor mang
tok arhe. 25 Vanang ktar mang a kolkha to endo kam pis, o mia ruk endri
tete ngak likim A Mhel To Nkong Man Ma Volkha to dok na, va kael o vnek
kavurgem malpgem.

26 O kolkhek ruk ktar mang a kolkha to A Mhel To Nkong Man Ma
Volkha kam kser kim ngar sim kut kaenang endruk ktarang mang e
Noa ko tlo kar mnam ka langail vop. 27 Ngar sim kut kaenang ngar ruk
tennik tok, ekam ko kun mnam o kolkhek ruk endruk ktar mang a kus
ko tlo vuvvuem a mmie tgus vop, o mia ngma hivuo pum a empnes, a
ngaenkim lraip, a ngaivie, va a ngaeha to kam palengem ngles kngae kais
mnam a kolkha to e Noa mar ngat kar mnam ka langail. Ngam hivuo tok
kam ngae kais ko o itok ngat kottek he. O itok ngat kottek to o mia tgus
ngat her gi vuvvuo ngatngae.

28-29 Tkaenang tok kat, ko o kolkhek ruk ktarang mang a kolkha to a
kser kim, ngar sim kut kaenang enang o kolkhek ruk ktarang mang e Lot
kat ko tlo ngorpok petgim a paei vop kun mnam a rengmat to e Sodom.
Ngar sim kut kaenang tok, ekam ko lSodom ngta hivuo kmempnes,
kaerep, gia pupunpa mang ngaro mur reha mruo kmenenkim o tgoluk
va kmelel o tgoluk, kakavang o luteik va kaeharom ngaro rektor kat.
Vanang mnam a kolkha to e Lot ta ngorpok petgim a rengmat to e Sodom,
o mia ngat lua paptang E Nut ko tre kam ngampaei pum a rengmat to
endo ho mi kut kaem kam rum kim mar tgus hak.”

A Kolkha To A Kser Kim Msim

30-36 “Ii, ner sim ktua vle enang tok arhe mnam a kolkha to a kser kim
msim ko o mia ngara senkrip kim A Mhel To Nkong Man Ma Volkha ko E
Nut nera khenam ma mmok. Ko mnam a segain to endo alo mhel alomin
nginak kaum konnit ko mnam a hep atgiang va E Nut nera vaeng tang,
nang kle ka mnang langto. [Va alo mhel alomin nginak kaum kaeha ko
ma loot va E Nut nera vaeng tang, nang kle ka mnang langto.] Va alo

vlom alomin nginaka kaum knonhop va E Nut nera vaeng tang, nang kle
ka mnang langto kat.
Ko mnam a kolkha to endo† o mia ruk ngat korsang ku mnok ko ma
ngoumi ngak or kam kta vaik ngogun ma rek kam kta momlom e. Ta
vle enang tok kat ngang endruk ngta vle ko gunkas ko ngak kor kam
kat kaeknik ngok mrek kam lol ngakro tgoluk kat e. Ii, muta pat mang
e Lot ktavlom kat ko ta ngorpok he ka nho knaek? Nera vle gi enang tok
mang nguk kat ekam ko endo nam vu kaelongtok mang ka ngorsang to
mo mmie, en ner lua kol a ktalhok to kam plong vle ko kim E Nut ngnik
ngnik e. Vanang endo nam mrua slak orom ka ngorsang to mo mmie, her
a mhel to arhe nera kol a ktalhok to kam plong vle ko kim E Nut ngnik
ngnik."
37 E Yesus ta re tok knop, to kalngunes ngta mnganang te, "Ngoldaip, a
kolkha to endo nak pis mang ngor tam e?"
To e Yesus tkoripang ngar te, "Muk mruo mguer mrua vokom a kolkha
to endo he ka mnor mang gi enang ko a talkou nma vokom a slang ko
tkaemik he ka mnor mang he ka kviet kngae mang kat."

18

A Ngothoi To Kam Keknen Mang A Keknen To Kam Ngarkie Mekam Mekam

1 To e Yesus tkothoi ngang kalngunes kam patter mar mang a keknen
to kam ngarkie mekam mekam, he nang lua kapngan kim E Nut kmorim
ngaro papat ruk mang. 2 Ta re te, "Ko tok mnam a rengmat langto a mhel
ta vle. Ka ngaeha ta vle te, kam vongnek kim o rhek. A mhel to enda, nam
lua totu pum E Nut va nam lua non mang o mia kat e. 3 Va kun mnam a
rengmat to endo kat a vlom langto ta vle. A vlom ta, en a tahek va en nma
kanko kpis ko kim a mhel to enda he kaurur kim te, en kam lgem o rhek
pum a re he kturang, nang en kam kir kim kaela to tel imuo ngang.
4 Va a mhel to enda, nma vle gia hoger khoger ngang a vlom to enda
he lua tting mang kam ngan vgum mekam mekam kat e. Kam ngae, to
mnam a kolkha langto, ta mrua reng te, 'Dok kom lua totu pum E Nut
e, va kom lua non mang o mia kat e, 5 vanang ekam ko a vlom to enda
nam gi kael keyang dok kam gia kanko ngte kim dok, he tete ngora srim
orom a pat langto, nang en kam kir kim ka imuo, he en kam lo vu kat kael
kapngan ngang dok kam gia kanko ngte kim dok kmaurur kim dok kat
e.' "
6 E Yesus tkoka tok, to kreng kalngunes te, "A mhel to endo, si en a
mhel to nong a yar hak, vanang ta kle ka sirim a vlom to endo gi enang
ko mut ngan ko ta re. 7 To muta pat nngia, E Nut ner lua srim endruk
ta re pmar gi, ko ngam kaurur kim mekam mekam gi enang a vlom to
endo kat? Va muta pat te, E Nut nera vle he gia hoger khoger ngang o
mia mekam mekam kat? 8 O-o nove, kua havaeng nguk te, ekam ko o
mia ngma kaurur kim E Nut, E Nut ner mia ngan vgum mar, he her gia
marer kam srim mar ngatngae.
Vanangko, klua mnor! Mnam a kolkha to A Mhel To Nkong Man Ma
Volkha to dok ngora pis mnam, va ngora pis mang o mia akor ko ngat
kor mnam mar mang E Nut enang tok kat, i o nop?"

---

† **17:30-36:** A kolkha to enda ta rere mang a kolkha to a kser kim ko nera vle enang a kolkha to lRom ngata rum kim a rengmat to e Yerusalem.

A Koka To Mang A Keknen To Kam Mrua Krus Orom Yin Mruo

9 To e Yesus tkat koka ngang o mia ruk ngam mrua hover mar mruo
he kre te, ngat gia ya, ekam ko ngam sim kut kaikkiem o Yuda ngaro
pos, nang kle ka kpiem ngarlenar. Tkaelha kam koka ngang ngar te,
10-11 "Alo mhel alomin nginta grap ngoguon he kvaik ogun mnam E Nut
ka maksien kam ngarkie. Langto a Parisiau va langto a ker mhel to nam
kaelha klol o takis. Endo a Parisiau, ta mrua hover en mruo kam sir
oguon ktar mang o mia. Vanang a ker mhel to nam kaelha klol o takis
ta ktua sir kun ku knaek hak. To a Parisiau to ta mrua hover en mruo
kam sir oguon ktar tkaelha kam ngarkie kam rere kuon mail hak ko kim
E Nut kalo keik mang en mruo te, 'Koldaip kua kanprim in, ko dok klo
kaenang o mia akuruk yok e, endruk enang o ngauruvik, va o kerngnek,
va endruk ngma kpoot mang o lei, va si enang a ker mhel to nam kaelha
klol o takis enang en ma ku pekmok kat e. 12 Klo kaenang ngar e, ko o
kolkhek ruk aktiek hori orom alomin ngam lua nop vop, nangko koma
paal kmemik ko kim ila lo keik nglomin mnam mar. Va koma mommen
kuakro tgoluk tgus kmo mhetor loktiek, he ka nngiar ngang in orom nga
mhe atgiang.'

13 Ta ngarkie tok knop, vanang a ker mhel to nam kaelha klol o takis
tgia sir kun ku knaek vop. Tgia sir ko tok he kulmar va lua re kam nho
ngpalmai ko kim E Nut kalo keik e. Tgi kaerer ka lpek he le ktua ngarkie
te, 'Koldaip, dok a mhel to kom vu kaeharom o kerkeknen. Ngia mrung
dok vanie.' "

14 E Yesus tkothoi tok knop, to le khalger ka koka ngang ngar te, "Alo
mhel ri tgus ngint ngarkie knop to her kaeknik ngok mrek, vanang kua
havaeng nguk te, her a ker mhel to nam kaelha klol o takis to E Nut tmi
srim arhe. He ekam tok, her endo arhe ta vle lya ko kim E Nut kalo keik
hak, vanang endo a Parisiau, ho mi kut nop hak." To e Yesus ta kta re te,
"Ta vle ngang nguk gi enang tok kat arhe, ko o mia ruk ngam mrua krus
orom mar mruo, E Nut ner le khover mar. Vanang endruk ngam mrua
hover mar mruo, E Nut ner kle ka krus ormar."

Endruk E Nut Ka Tavgo Ta Komor Mar
(Mt 9.13-15; Mk 10.13-16)

15 Tie ma kolkha langto o mia ngata kurkeik kim e Yesus kmel o ngnes
ko kim. Si endruk o gunsvel kat va o mia ngta lol ngok kim, en kmel kalo
ktiek kuon mang ngar kam ngamyammok mang ngar. Kalngunes ngat
re vokom tok, to ngta kner mar. 16 Vanangko e Yesus ta le kvaeng ngar
ge, ngok kim he kreng kalngunes te, "Mguak orim mar kmaol ngte kim
dok na. Ko o mia ruk ngat kaenang o ngnes ruk enang endri, her mar
ruk arhe E Nut ka tavgo ta komor mar. 17 Ii, lmien ko kua havaeng nguk
te, endo nam lua kolaspa kam tting kam vaik ku meorom E Nut ka tavgo
enang o ngnes ruk endri, ko mar ngama kolaspa mang o gi vrong tgoluk
enang tok, va en tlo kais hak kam vaik kun meorom e. Nop hak!"

Ta Kellet Ngang A Mhel Kam Kaum Kael A Gol Ka Pun Ktar Ko Pum Kalo Keik Va Kvaik Ku Meorom E Nut Ka Tavgo
(Mt 19.16-30; Mk 10.17-31)

18 Tie ma kolkha langto a mhel to nma nho mang o Yuda ngarta
rek langto kam rere mnam tpis ko kim e Yesus he ka mnganang te,
"Pattermia, yin a mhel a yar, he havaeng dok na te, nguak kaeharom

anito, he nang E Nut kmen a ktalhok to kam plong vle ko kim En ngnik
ngnik ngang dok?”
19 Va e Yesus tkoripang te, “Kman ko ya mon dok te, a mhel a yar, ko gi
E Nut atgiang tuk to En a yar, nang nong a mhel tang ko a yar kat e. 20 Yin
mruo ya mnor mang o pos ruk endri te: ‘Or kam kpoot mang a lei, or kam
por mia, or kmuruvik, or kam ppiak kam mon ilenar orom o kerkeknen
ko pum endruk ngma vongnek kim o rhek, va ngiak totu pum iteit va
inan.’ ”
21 E Yesus thavae tok, to a mhel to enda tkat koripang te, “Te o pos ruk
endri ko elha kam sim kut kaikkiem mar tiok he ko dok a gi kalyie vop
kam ngae kais mang tete.” 22 E Yesus tre ngan ko ta re tok, to hera reng
te, “Vanangko a tomhel langto yi lo eharom vop. Ngiak lol ilaro tgoluk
tgus he kaenik ngang o mia, mar kmenkim mar mkor in. To ngiak lol o
krek he le kaisis kim o mia ruk ngta tu kmo tgoluk. Ngiak kaeharom tok,
he nang yin kam kol a ktalhok to kam plong vle ko kim E Nut ngnik ngnik
ko a ktalhok to endo ta vle enang ila gol ka pun to kmelpas orom kuon
ma volkha. Ii, ngiak kaeharom tok knop, to her kaol ikkiem dok.”
23 E Yesus ta re tok, to karo rhek ruk endri ngat ho mi kut kosogi pum a
mhel to endo hak, to ther gi him kalo ktiek he ksei kam mrua mrung en
mruo ko karo vu tgoluk ka ho vurgem hak. 24 To e Yesus ta nho kvokom ko
ta vle tok, to hera reng te, “Tho mi kut kellet hak ngang o mia ruk ngaro vu
tgoluk, mar kam vaik ku meorom E Nut ka tavgo. 25 Ii, kua havaeng nguk
te, tlo vua kellet tok kat ge ngang a ngaemslang to alautar hak to a kamel
kam vaik ku meorom ke gudor ko ke mi laut. Vanang a mhel to karo vu
tgoluk, ta kle ho mi ktua kellet hak ngang en kam vaik ku meorom E Nut
ka tavgo.”
26 Endruk ngta ngan e Yesus ko ta re tok, ngat reng te, “Enangthe ilaro
rhek ngata mien, va nop a mhel tang hak tkais kam mrua sulgim en mruo
kam vaik ku meorom E Nut ka tavgo hak kat e.”
27 Va e Yesus tkoripang ngar te, “O mia kam mrua sulgim mar mruo he
kvaik ku meorom E Nut ka tavgo ngat ho lo mi ktuis hak kmeharom tok
e. Vanangko E Nut tmi ktuis kmeharom o vrong mia tgus, mar kmis kam
vaik ku meorom.”
28 To e Pita ta le kreng e Yesus te, “Vokom na, endruk ya rere mang ngar
ko ngat parem ngakro valngan mruo ogu mrek, nang kle kaikkiem yin,
her mor ri arhe.”
29 Va e Yesus tkoripang te, “Ko smia mien ngang nguk te, ani mhel
to tparem ka rengmat, ktavlom, kaornopeik, kaortek, kaornek, i o kles
ekam E Nut ka tavgo, 30 E Nut ner ho mia klang mo tgoluk akuruk tete
mnam a venloot to enda. Va koknaik a mhel to endo nera kol a ktalhok
to kam plong vle ko kim E Nut ngnik ngnik kat.”

E Yesus Ta Re Kngam Ngkorlotge Mang Ka Yor
(Mt 20.17-19; Mk 10.32-34)

31 Mnam a kolkha langto e Yesus ta nglum karo aposel ruk loktiek hori
orom alomin petgim kalngunes akuruk he khavaeng ngar te, “Mu ngnek
na, ko ngruaka grap ngoguon mYerusalem he o rhek tgus ruk o propet
ngat ittiegom mar ko ngta ktar kpavap mang A Mhel To Nkong Man Ma
Volkha to dok ormar, ngara pis lmien mang ko mnam a rengmat to arhe.
32 Ngar kael mit mang ko tok ekam ko o mia ngar kael ko maktiegom
o vrong rhek, va ngara klel orom va ksisieng va kguguspa mang. 33 Va
ngara kirmekon a khap mnam to le ka krong orom o ot kvat engnang

a ho kngam a yoror. Ngar kaeharom tok ngang, vanangko ko pekam o
kolkhek ruk korlotge kat ner kta hop petgim ka nnak."
34 E Yesus thavae lsir tok, vanangko ngat lua kol karo rhek tgus hak.
Ngat gia vle he kmoruo pum mar he lua mmok mang ngar e.

E Yesus Tkaeharom A Vivisker Langto
(Mt 20.29-34; Mk 10.46-52)

35 E Yesus ta ngae mYerusalem vop he kaol konner a rengmat to e
Yeriko, va vgum a mhel to ta vipsik ko tkorsang ko vanam a ngaelaut
he kngangrang o mia kmo krek. 36 To ta ngan a mumu to ngta ngae ko
rkieng he re klapsam, to thera mnganang ngar te, "Anie to tok?" 37 Va
ngta havaeng te, "He e Yesus to nkong mNasaret, endo tre kmaol klapsam
yin ko arhe."
38 To ta vui orom te, "O-e Devit kaes to yin, Yesus-o, ngia mrung dok
vanie!"
39 To endruk ngta ktar ngat re kvokom tok, to ngat kaekon kim kam
hagam en kam lua rere. Vanangko enang tok, ngat le ho gi kaoppom klik
en kam ho gia vui klik kat ge te, "O-e Devit kaes to yin Yesus-o, ngia mrung
dok vanie!"
40 To e Yesus ther gia sir ko va ngaelaut to kreng o mia, mar kam ktong
ngok kim. To ta pis, to e Yesus thera mnganang te, 41 "Havaeng dok na,
ya svil mang dok kmanker in?"
Va ta re te, "Koldaip, kua svil yin kmeharom kualo keik, he dok kam
nho!" 42 To e Yesus ther gia re te, "Yu! Ngiaka nho. Ko kaeharom ila lo
keik he ngint ya he, ekam ko ye kor mnam yin mang dok kmeharom tok."
43 A gi hi to e Yesus tgia re tok, a mhel to endo ther gi kat nho ngatngae
to her le kaikkiem e Yesus va kaelha kam kanprim E Nut ka munik. To o
mia tgus ruk ko tok, ngta vokom tok, to kanprim E Nut ka munik kat.

19

E Yesus Kre Sakias

1 E Yesus ta ngae mYerusalem vop he kpis mYeriko he re kam lapsam
a rengmat gi. 2 Va a mhel langto ka munik e Sakias ta vle ko tok kat. En
karo vu gol ekam ko ta kpom a ngaeha to kam nho mang o kermia ruk
ngam kaelha klol o takis. 3 E Sakias ta svil kam mnor mang e Yesus te,
edimriem mnam a mumu to endo, vanangko tsia khanang kam vokom
ko en a gi knor e. To tsia hoger ka ngoro kam smia vokom, vanangko
o mia ngta totokim ge. 4 To ta ktar ksap kam pis kaitgi ko vgum a ho to
ngma mon te, a sikamo, endo ko rkieng a ngaelaut to e Yesus tkaikkiem,
nang en kam smia vokom.
5 To e Yesus tkaol kpis ko pum a ho to endo, to thera nho ngpalmai
he kreng e Sakias te, "Sakias, ke grung kun kuon ko tete ngiak kael a
ngaekam tang ngang dok kun mnam ila rek." 6 Ta ngnek tok, to hera
marer kam gugrung to her gia sirei he kam vaeng e Yesus ngok mnam
ka rek.
7 A mumu to endo tvokom tok, to ngat kaelha kam mo vur re ngang
ngar mruo mang e Yesus te, "Hai-e, ngola a mhel to enda ther ring
ngaekmol ekam ko kim tang mnam endruk mor o Yuda ngolmialaol
ngoma keyang ngar ekam ko ngam lo sim kut kaikkiem nguaro keknen
kat?"
8 Mar ngta pat tok, nang e Yesus mar ngat pis korsang kmemik. Kam
ngae, to e Sakias ta mrua koon pum to thop ku ksir ko kim klenar to kreng

e Yesus te, “Kolaip, vokom na, tete ngor kaen kuaro tgoluk tgus nga mhe
ngang o mia ruk ngta tu kim o tgoluk. Va endruk ko kermamas ngang
ngar kmurur ngakro krek, va tete kat ngor le koripang ngar ngkorlolo
ngkuon malpgem endruk ko ururik ko kmar.”
9 To e Yesus ta ngnek tok, to khavaeng o mia te, “Her gi tete ta, ko her
lol a rek to enda kakro kerkeknen patgiang ngaiting he, ekam ko a mhel
ta tpal mnam e Ebrehem ka ngausie ka pun kat. 10 Ii, ko her lol ngakro
kerkeknen patgiang ngaiting tok, ekam ko A Mhel To Nkong Man Ma
Volkha to dok ther kaol ngte mang her endruk ngata vraik petgim E Nut
vgum ngakro kerkeknen tok arhe, he en kam riring ngar va ksulgim mar
he klol ngakro kerkeknen patgiang ngaiting.”

A Koka To Mang A Keknen To Kmeha Malpgem A Gol Ka Pun
(Mt 25.14-30)

11 Ngta vongnek kim ko ta rere vop kun mnam e Sakias ka rek, to o
mia ngta mnor ko ngta konner e Yerusalem, he ekam tok ngta pat re te,
ketasuo E Nut ka tavgo kam mia pis yek, ko e Yesus nak vaik kun mnam
a rengmat to endo, he ketasuo mar kam mi ktua vokom E Nut orom ka
tavgo ko tok. 12 To thera koka ngang ngar kam re lkoon mang en mruo
te, “Mnam a kolkha langto a taven to a ho mongor hak khal to a molpou
tngae ngok mnam a mmie langto yok, mar kmel a serppak malpgem,
he en kmeknik to klaut va ka nho mang o mia. 13 Vanang ktar mang a
molpou to endo kam ngae ta vaeng kalngunes ruk loktiek he kael a pek
atgiang ko maktiegom langto langto mnam mar, mar kmeha malpgem.
To a molpou to endo thavaeng ngar te, ‘Nguak ngae mnam a mmie tang
ko yok, va langto langto mnam muk nak kaeha malpgem o kirpik ruk ko
elik maktiegom muk kais ko nguak kat kaeknik.’ Ta re tok, to hera ngae.
14 A molpou to endo ta hivuo kam ngae vop, to o mia ruk en nma nho
mang ngar endruk ngam kaelat, ngta meng ke valngan langto kam knaek
ekam kam ktar kpis ko kim endo kmel a serppak kuo malpgem, kam
havaeng orom ngaro rhek lsir te, ‘Ngot lua svil mang a mhel to endo kam
laut va ka nho mang ngor kat e.’
15 Ngat havaeng tok, vanangko a molpou to endo tkol a serppak ge
to kam laut va ka nho mang ngar, to her kaeknik ngok mrek. Ta pis
to her kaen a re mang kalngunes ruk tesgun endruk tel karo kirpik ko
maktiegom mar, kam mnor mang ngar te, ngat eha malpgem karo kirpik
ruk endruk i o nop?
16 Endo ta ktar kpis ko kim thavaeng te, ‘Kolaip dok ko eha he lol o
kirpik ruk loktiek kat malpgem endo yi ktar el maktiegom dok.’
17 To kalaip tkanprim te, ‘O kolkayie a yar hak to yin, ekam ko yi ngae
sim kut tar kua pek to a sim kut tgiang hak he sim kut papuntom ila
ngaeha. He ekam ko yi sim kut papuntom ke ngaeha ko atgiang to endo,
va tete ngor le ho gi kael o rengmat ruk loktiek ko maktiegom yin, he
nang yin kam nho mang ngar kat.’
18 Ta re tok, to kalkayie langto tpis ko kim he kreng te, ‘Kolaip dok ko
eha he lol o kirpik ruk aktiek kuo malpgem endo yi ktar el maktiegom
dok.’
19 Va kalaip tkoripang tok kat te, ‘Yu! Ekam tok, ngor kael o rengmat
ruk aktiek kat maktiegom yin, yin kam nho mang ngar.’
20 Kam ngae, to kalkayie langto vat tkaol kpis ko kim kat to kreng kalaip
te, ‘O kolaip, vokom na ila pek to ya ktar el maktiegom dok, enda ge. Ko

ko komor orom a yet ka kae he ngae sim kut eguyang hak 21 ekam ko
kua gorang in ko ko sim kut mnor mang ilaro keknen hak ko im lua non
mang o mia e. Im gia vle kam gluegengnam o mia akuruk ngaro tgoluk.
Ii, ima vle enang a mhel to nam gi vrong kolaspa kam lluol mnam akuruk
yok ngakro luteik, nang en mruo nam lo mrua pet kmeha kam kavang o
tgoluk ngang en mruo e.'
22 Kalaip ta ngan karo rhek ruk tok, to ta reng te, 'Kolkayie to ye ho mi
kut kernonho hak to yin. Ngor kaikkiem ilaro rhek ruk mruo tok arhe
kmel yin kam ker kol vgum a kapnes to a vanker hak. Ko ye her mur
mnor mang dok te, kom lua non mang o mia. Va ya mien mang dok ko
koma vle enang a mhel to nam gi vrong kolaspa kam lluol mnam akuruk
yok ngakro luteik, nang en mruo nam lo mrua pet kmeha kam kavang
o tgoluk ngang en mruo e. 23 Enang ko ya mnor mang kuaro keknen ko
ngta vle enang tok, va kman ko ye lo en kua pek to ko el ko maktiegom
yin ngang a mhel tang to ta re kmel ka kvek, en kmel a tol ko kmin orom,
he nang en kam le kaeha orom kua pek to endo, nang yin kam kol ka mgu
va langto malpgem kat?'
24 To kalaip ta reng o mia ruk ngta sisir ko rkieng te, 'Mu marer vret a
pek to endo ko maktiegom he le kaen ngang endo teha malpgem a pek to
atgiang he kat lol endruk loktiek kuon malpgem mar kat.'
25 Va o mia ruk endruk ngat koripang te, 'O-o ngolaip te a mhel to endo
ther kpom endruk ngat is te, loktiek he.'
26 Va ngalaip tkoripang ngar te, 'Endruk ngat sim kut papuntom ngaro
reha ruk E Nut telik ko maktiegom mar, va E Nut ner le ho gia sovet
kam kat kael o reha akuruk vat ko maktiegom mar, mar kam sim kaeha
orom mar kam sim kut papuntom mar kat. Vanang endruk ngat lo sim
kut papuntom ngartaro reha, va si ke ngaeha to kemilaut to E Nut tel ko
maktiegom mar, va ke ngaeha to endo E Nut ner le ho gia pet petgim mar
hak.
27 Vanang kuaro imuo ruk ngta rere pum dok kam re te, ngat lua svil
dok kam laut va ka nho mang ngar, mguaka kpom mar ngte he kaim mar
kngam mar o yoror mo pum kualo keik.' "

O Mia Ngat Kael Kavres Orom E Yesus Kmit Ngogun mYerusalem
(Mt 21.1-11; Mk 11.1-11; Yn 12.12-19)

28 E Yesus ta rere knop, to hera hop kun mnam e Sakias ka rek kottek
to her kta ngae kmikkiem a ngaelaut ngok mYerusalem. 29 Ta konner alo
rengmat ruk e Betpagi va e Betani kuon kim ke vul to e Olip, to thera
meng klo kaloyie aloruk orom karo rhek ruk endri te, 30 "Meaka ktar
kngae ngok mnam a rengmat tma kuon he mera pis mang a dongki to
ke sie, ko ngta kleng he tgia sir. A mhel tang tlo sap orom vop. Meak
pis mang va meak halger pum ka ngausie he kait ngte kim dok. 31 Nang
enangthe tang naka mnganang ngae mang te, 'Ngola, meta halger a
dongki to ke sie pum ka ngausie kman?', va meak koripang te, 'Ngoldaip
ta re mang.' "
32 Ta meng ngin tok, to ngint hera ngae ka ktar ngok mnam a rengmat
to endo, to her gi pis mang enang ko ta reng ngin tok. 33 Nginta hivuo
kam halger pum ka ngausie va vgum a dongki to ke sie to endo kaortek
ko ngta vle ko tok he ka mnganang ngin te, "Ngola meta halger a dongki
to ke sie to endo pum ka ngausie kman?"
34 Va ngint her gi koripang ngar te, "Ngoldaip ta re mang."

35 To ngint her gi kait a dongki to ke sie to endo, to kngorom kpis ngok
kim e Yesus to le kpasrengem orom nginaro it. Nginta pasrengem knop,
to hera kenpgam e Yesus kael kuo mang.* 36 Ta ngae ekam a ngaelaut va o
mia ngat kaelha kam pasrengem a ngaelaet to endo kam vevher ngakro
it ko ekam. To e Yesus ther kaelha kmikkiem ko ngta ktong kngorom.
37 Tkaol kaikkiem ke vul ka lalngan he kpis ko vgum ka gu to kam grung
ngogu pum ke vul to endo. To a mumu to orom kalngunes ngat kaelha
kam mariu orom ko tok va kael kavres orom kat kam kanprim E Nut he
ksirei mang. Ngta kni klik mang karo reha ruk lserpgue ruk ngat vokong
ngar. 38 Ngta kni te, "E Nut ta ngamyammok mang ka taven to yin ko ya
pis orom ka munik. He ekam tok, ngruak guya pum E Nut to man ma
volkha ka munik ko tel a vrek longeik kun pgegom o mia kar En mruo."
39 Ngata hivuo kam kni kngorom tok, to o Parisiau akuruk kun mnam
a mumu to endo ngta havaeng e Yesus te, "Pattermia ngiaka kner
ilengunes kam hagam mar kam or kam kni tok."
40 Va e Yesus tkoripang ngar te, "Kua havaeng nguk te, enangthe mgua
re khagam mar kam polger o rhek mang dok enang tok, va o krek ri ngar
le mi kael ngaro ktui kam le kpolger o rhek mang dok vat."

E Yesus Ta Ktar Kpavap Mang E Yerusalem Ko lRom Ngara Memget Krum Kim

41 Ta grung vop, to hera konner e Yerusalem to ka nho ogu kvokom
to hera polger karo reti ma mmok he. Tkaeti mang a rengmat to endo,
42 va kre te, "O-kelenar muk ruk lYerusalem-o, ko mi kut svil hak muk
kam vokom kam mnor mang dok te, her dok ta arhe, endo tkais kam
klang nguk ma vrek longeik kar E Nut. Vanangko muma moruo pum
dok ge, he lua vokom kam mnor mang dok e. 43 Ekam tok, o kolkhek ruk o
kernonhor ngara pis kim muk koknaik, ko mularo imuo ngara pis mnam
mar he ktotokim muk he kairkakleim mula rengmat karo ngaitngol tgus.
44 Ii, ngara pis kaimim muk kar mules he kmemget mula rengmat tgus
hak, nang ho lo kat kais hak ka mnang ke vur kre tang hak kam kta
sir kuon mang kaela ngang e. Ii, ngara vle kar muk tok, ekam ko tete
E Nut tpis ormok mo kmuk kam sulgim muk he klol mularo kerkeknen
patgiang ngaiting va mut mia tataar mang dok ge."

E Yesus Ta Kerer O Mia Kun Mnam E Nut Ka Maksien
(Mt 21.12-17; Mk 11.15-19; Yn 2.13-22)

45 E Yesus ta rere tok knop, to ta pis mnam a rengmat to e Yerusalem
msim. To thera ngae kvaik ogun mnam E Nut ka maksien, to her kaelha
kam kekerer endruk ngma kanko kmelel o tgoluk, o mia kmenenkim
mar mkor mar, to le ka nngiar ngang E Nut ormar. 46 Teharom tok, he
keknen ngang ngar te, "Ngat ittiegom E Nut karo rhek te,

> 'Kua maksien ka ngaeha ka pun na gia vle tuk her gi mang a ngaeha
> to kam ngarkie mnam. Vanangko muk ri, mut her hortgem ka
> ngaeha ka pun msim ko mut kle kael enangthe a mhe to kam vaik
> kun mnam kmurur o mia ngaro krek. Ii, mut hortgem he en ta kle
> kpis enangthe a kre ka nho to o ngauruvik ngma tvok mnam kam
> totokim mar he koon mang ngar.' "

---

* **19:35:** O Yuda ngaro taven tuk ngma pis kun mnam a rengmat langto ko ngma sap orom a dongki to ke sie. Va a propet to e Sekaraia ta ktar khavae mang Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen ko en nera sap orom a dongki to ke sie, mar kam vokom kam mnor mang te, en a taven to arhe.

47-48 O pris ruk laol kar o pattermia kmo pos va o Yuda ngalmialaol ngta
vokom ko teharom tok kun mnam E Nut ka maksien to ngam sia khanang
ngar kam pis mang a ngaelaut tang kmim kngam a yoror. Vanangko ngat
lo is e, ko o mia tgus ngma vaat kar kam vongnek kim karo rhek ko nma
patter mar ko tok mo kolkhek tgus.

20

Ngata Mngan Pum E Yesus Ka Serppak
(Mt 21.23-27; Mk 11.27-33)

1 To mnam a kolkha langto kun mnam o kolkhek ruk endruk e Yesus ta
kta vle ko mnam E Nut ka maksien he kpatter o mia mang a knovvur. To
o pris ruk laol kar o pattermia kmo pos va o Yuda ngalmialaol ngat kaol
kpis ko kim, 2 he ka mngan pum te, "Erieto tmeng yin kam kerer mor mo
mnam E Nut ka maksien ta tok? Havaeng ngor na!"
3 Va e Yesus tkoripang ngar te, "Vanang dok kat, ngor le ka ktar ka
mnganang nguk kat na. He mgua le khavaeng dok te: 4 Erieto tmeng e
Yoanes, en kam parrum o mia, E Nut tkuon ma volkha, i o a gi vrong mhel
tang?"
5 To ngata mo hem mar mang a papat to endo, to mo reng ngar mruo te,
"Ngola, enangthe ngrua koripang he kre khavaeng te, 'E Nut to tmeng,'
va en ner kle kaekon ngang ngor te, 'Va kman ko mut lo kor mnam muk
mang?' 6 Vanang enangthe ngrua kle kre khavaeng te, 'A gi vrong mhel
tang to tmeng,' va o mia ngar kle kut lalaem mor kngam mor o yoror kat,
ekam ko mar ngtel ngaro papat lserppak mang he te, e Yoanes en a mi
propet langto."
7 He ekam tok, ngat her gi koripang te, "Ngot lua mnor mang endo
tmeng e."
8 Va e Yesus tkat tkoripang ngar tok kat te, "Te dok kat, klo kais kam
havaeng nguk mang Endo tmeng dok kmeharom a ngaeha to endo kat
e."

E Yesus Ta Koka Mang O Yuda Ngalmialaol Ko Ngat Keyang
(Mt 21.33-46; Mk 12.1-12)

9 To e Yesus tkaelha kam koka ngang o Yuda ngalmialaol ruk endruk
te, "A mmie kteit teharom ka loot to orom o usiel ruk o grep* to tkael
sarek mnam ngang o mia kam kavang ngaro usiel ruk o grep, nang en
thera ngae he ka vle lhok mnam a mhe langto ko yok. 10 Kam ngae, to
ka loot ta tettek he, to a mmie kteit thera meng kalkayie langto ngok
kim endruk ngat tutuur mnam ka loot mar kam lluol ngang he ktatar
en. Kalkayie tpis ko kmar, vanangko endruk ngta tutuur mnam a mmie
kteit ka loot ngta vle her gi im to kaekon tgia ngongae. 11 To a mmie kteit
ta kta meng kalkayie langto kat ge ngok mar. Va enda ngat her gi im tok
kat va kaeharom o kerkeknen ngang kam ho mi kut ngamleep mang hak
to kle kaekon tgia ngongae kat. 12 Va si endo korlotge orom kat ge, ko a
mmie kteit tmeng ngok mar, va ngat kaim ho panaem hak he ka gidiel
tlul to ngat her gi ngam ku mnok petgim mar.
13 To a mmie kteit tsia ngam kim en kam pat te, 'Nguak kan e? Nok
nguak meng ko hal msim to kom vu kaelongtok mang, he nok ngar le
ktotu pum ko hal msim to endo he kngan vgum vor.'

---

* **20:9:** O Yuda ngma koka mang a loot to orom o grep ko ngma kavang o gi usiel ruk o grep, va o mia ngta mnor te, a koka ta rere mang ngar ruk o Yuda msim.

14 Vanangko endruk ngta tutuur mnam ka loot ngta vle vokom khal to
kmo havaeng ngar te, ‘O, her khal msim to kam kol kteit ka mmie ta arhe.
Ngor tarkanang he im, nang ngor kam le kol a mmie ta.’ 15 To ngat kait
ngku mnok he kngam petgim a loot to endo, to her kaim kngam a yoror.”

E Yesus trum ka koka to endo, to kle ka mnganang endruk laol te, “To
muta pat te, a mmie kteit nak kanker endruk ngat tutuur kun mnam ka
loot? 16 Te ner le kpis rum kim mar tgus hak, nang kle kael sarek mnam
ngang o mia akor ko yok vat ngola?”

O Yuda ngalmialaol ruk endruk ngta ngan e Yesus ko ta re tok, to ngata
kokheng te, “O-o E Nut ta mnor te, ngot lo kais hak kam vle tok e. Ho mi
kut nop hak!”

17 To e Yesus kalo keik ngint kaem mar lsir to ta le kokheng ngar vat te,
“Te ma te E Nut karo rhek ruk ngat ittiegom mar ngata vle nngia mang
nguk ko ngata ktar kpavap mang nguk te,

> ‘Endruk ngma ngamrektor ngat keyang a ho langto he kait petgim a
> rek he ka vlengam. Vanangko a her gi ho to endo arhe ther kle ka
> vle te, a ho to mang a hokidek to arhe, endo kam sir orom a rek.’

18 Ii, va a ni mhel to na tunvie pum a hokidek to endo he kvuut malpgem,
a hokidek nera krong kpaam kngam a yoror. Vanang a ni mhel to
a hokidek ta na kle kut vuut kuon malpgem a hokidek ner mi ktua
memelesem hak.”

19 To ekam ko o pattermia kmo pos va o pris ruk laol ngata tar ko e
Yesus ta koka mang ngar lsir orom ka koka to endo, ngat sia khanang
ngar kam kapom ngatngae kun mnam a kolkha to endo ke vgon to endo
gi, mar kmenpasiker kun ma hengor. Vanangko ngat lo is ekam ko ngta
gorang o mia pum.

O Mia Nga Mur Kaen Mar Mruo Ngang E Nut
(Mt 22.15-22; Mk 12.13-17)

20 To o pattermia kmo pos va o pris ruk laol ngat smia keketar e Yesus
ko tok mnam E Nut ka maksien va kmeng o mia akuruk kam ngae ngok
kim he kmas orom kam pe gia re te, mar ngat mia kambisam, mar kam
keketar kat. Ngat eharom tok, ekam ko ngat her kaelnam mar te, mar
kam pe gia kaegom, en kam mrua ru pum karo mur rhek mruo, nang
mar kam kle kael maktiegom a serppak to mkor lRom ngalaip to ta nho
mang lYudea pum karo rhek ruk endruk. 21 Ngat pis ko kim e Yesus he
pe gia kanprim te, “O, pattermia, ngot sim ktua mnor miik, ko o rhek ruk
ima patter mor mang ngar, mar o mi kut minar hak. Va ngota mnor mang
in kat te, ima rere he lo gia tar yin pum o mia akor kam pat mang ngar,
nang ka mnang akuruk e. Nove, im her gi ktua patter o mia lsir kmikkiem
E Nut karo pos lsir. 22 He ekam tok, ngiak havaeng ngor na te, ta sir ngang
ngor ruk o Yuda kam ngam o takis ngang lRom ngalaip to ngma mon te,
e Sisa, i nop ge?”

23 Ngat pe gia mnganang tok, vanangko e Yesus ta tar ko ngat kaegom
kam mas orom to kle kreng ngar te, 24 “Ma te, mu khenam a kre tang
ngang dok, ko vokom na.” To ta kol a kre mkor mar to ka mnganang
ngar te, “Erieto ka nunu va ka munik ta vle kuo mang a kre to enda?”
25 Va ngat koripang te, “He, e Sisa.”

Va e Yesus tkat koripang ngar kat te, “Te muk he, mguak kaekon o
tgoluk ruk ngta khenam lRom ngalaip to e Sisa ka nunu ngak kat kaeknik

ngang kat, vanang kle kaekon muk mruo ngang E Nut ko muta khenam
E Nut ka nunu ormuk mruo enang tok kat."
26 O pattermia kmo pos va o pris ruk laol ngate sia khanang ngar
kmegom e Yesus, en kam mrua ru pum karo mur rhek ruk endruk ko
ma mmok tok, vanang ngat lo is e. Ngat kle gia senkrip kim karo rhek to
her le gia korim kam vongnek kim ko tok.

Endruk Ngma Mokpom Kar E Nut Her Endruk Ngar Mia Hop Petgim Ngakro Nnak Kam Kol A Ktalhok
(Mt 22.23-33; Mk 12.18-27)

27 To a valngan langto ngma mon mar te, o Sadyusi, ngat kle kaol ngok
kim e Yesus ko tok mnam E Nut ka maksien kat. Mar, ngam ktua pat
te, o mia ngama yor va ngar lua hop petgim ngaro nnak e. Endri ngat
kaol kpis ko kim to pe gia mnganang kat te, 28 "Pattermia, tennik e Moses
tittiegom a pos langto ngang ngor te, 'Enangthe a mhel tang knopia na
yor parem ktavlom, nang nong kles ngang, va en nak le kliepak ekam
knopia to tyor, nang a vlom kam llues, en kam hover knopia ktavlom ka
ngausie.'
29 Yu! A pos to endo ta vle tok arhe, vanang ma te, enangthe napa vle
tok tete ko o moornopeik aktiek hori orom alomin ngata vle, to endo a
molpou tlei he yor parem ktavlom, nang tlo llues e. 30 To gi enang tok kat
mang endo kopekam ko ta liepak ekam knopia kat to ther gi kat yor kat.
31 To endo kopekam min ta le kta liepak ekam endo kat to kta yor. Mar
tgus ruk aktiek hori orom alomin ngta vle tgus tok ko ngat yor parem a
vlom, nang tlo llues e. 32 Kam ngae, to a vlom to endo kat ta le ktua yor
vat. 33 To kmikkiem ke ngothoi to endo tok, sim havaeng ngor mang a
papat to kam yor he khop petgim a nnak na, ko naka vle nngia ko koknaik
mnam a kolkha to E Nut nak hover o yoror petgim ngaro nnak, a vlom to
enda naka vle te, edim mnam mar ktavlom msim, ko mar tgus ruk aktiek
hori orom alomin ngat lei orom?"
34 E Yesus ta ngnek tok, to kle koripang ngar te, "Lraip va lurokol tgus,
ruk mnam o mia nga main to tete ngam kael lraip va lurokol kam mo
lei ormar. 35 Vanang mnam a venloot to koknaik ko E Nut nak hover o
yoror petgim ngaro nnak, E Nut nera pat mang o mia akuruk te, ngata
eveep kam vle kun mnam a venloot to endo. Va nera pat mang ngar
kat te, ngata eveep kam kaum kar o yoror, he nang En kam hover mar
petgim ngaro nnak kat, mar kam kol a ktalhok to kam plong vle ko kim
En ngnik ngnik. Va kun mnam a venloot to endo ngar lo kat kael lraip
va lurokol kam mo lei ormar kat e. 36 Ii, ngar lo kta lei kat ekam ko ngar
kaenang E Nut karo engyel ruk ngama vle orom a ktalhok to kam plong
vle ngnik ngnik. Ii, ko o yoror ruk endruk ngar mia hop petgim ngaro
nnak kam kol a ktalhok to kam plong vle ko kim E Nut ngnik ngnik. Va
ngar lo kais kam kta yor kat e. Nove, ngar kle va ka vle te, E Nut kles msim
ruk mar ekam ko ngara hop enang tok. 37 Vanang si e Moses karo rittiek
ruk mang o yoror ruk e Ebrehem va e Isak va e Yakop ngata khenam a
papat to mang o yoror ma mmok te, ngar mi ktua hop petgim ngaro nnak.
Vanangko nok pathe, mut lo him e Moses ka hor to endo vor. Ko kun
mnam a ngothoi to mang ke turvek to a paei ta vurvur pum he lo kaem,
E Nut thavaeng e Moses te, 'Her dok ta arhe endo e Ebrehem va e Isak va
e Yakop ngma vle ko kim dok he ktotu pum dok tennik kngae kais mang
tete.'

38 Mu vokom o rhek ruk endruk na, ko ngata khenam a papat to mang o
yoror ma mmok te, endruk ngat kol a ktalhok to kam plong vle ko kim E
Nut ngnik ngnik kam totu pum, her mar ruk ngata kta hop petgim ngaro
nnak, nang nong endruk ngat yor he lo kta hop kat e. Ii, ko o yoror tgus
ngar mia hop petgim ngaro nnak tgus, akuruk ngta mokpom kar E Nut,
mar kam vle ko kim ngnik ngnik va akuruk ngat lua mokpom kar, mar
kam lua vle ko kim ngnik ngnik."
39 Ta re tok knop, to o pattermia kmo pos ngata koripang te, "Pattermia,
ye her sim kut koripang hak." 40 To nop a mhel tang hak ta kta re kmegom
kta serppak mruo kam mnganang e Yesus mang a papat tang kat e.

A Hipun To E Devit Kalaip, Her Kaes To E Nut Thim Orom Ka Msasaen
(Mt 22.41-46; Mk 12.35-37)

41 To e Yesus ta le kreng o pattermia kmo pos te, "Nngia ko o mia ngma
grung orom Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen ka munik kam havae
mang te, 'En kaes to mkor a hipun to e Devit?' 42 Enangthe npa mien te,
e Devit ka munik ta laut mang Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen, va
kman ko e Devit ta kle mur hover Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen ka
munik, ko tennik kun mnam a hor to orom O Knituk, e Devit mruo tmur
hover Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen kam mrua mon te, 'Kaldaip to
en' ko e Devit thavae te,

> 'E Nut thavaeng Koldaip te, ngiak tuur mnam kua tavgo he korsang
> na, ko pa ngorsang to a miktiek, endo koma nho orom ko vanam
> dok 43 kam ngae kais ko nguak kir kim ilaro imuo, yin kam karkar
> mang ngar hak.'

44 Vanang mu vokom na. Ma te enangthe tennik, a hipun to e Devit mruo
ta mrua hover kaes to E Nut Thim Orom Ka Msasaen kam mrua mon te,
'Kaldaip to en,' va nngia ko mum kaekon kim a hipun to e Devit karo rhek
mruo kam mon Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen te, en gi kaes a hipun
to e Devit, vanang en ta ktar vle tennik ktar mang e Devit?"

Mguak Ngangreal Ngang Nguk Mang O Pattermia Kmo Pos
(Mt 23.1-36; Mk 12.38-40; Mk 11.37-54)

45 Ko tok mnam E Nut ka maksien o mia tgus ngata ngan e Yesus
ko thavaeng kalngunes te, 46 "Mguak ngangreal ngang nguk mang o
pattermia kmo pos ko mar ngam mrua hover mar mrua kam sreng orom
o it ruk ngat ngae gia rarip ku he kpunpa ormar ko pum o mia ngaro
kerok. Ii, va mar ngam mrua khenam mar mruo ma mmok ngang o mia
ko mo vlemkor, o mia kam hover singni ngang ngar ko pum nglenar ngo
kerok. Va mar ngma sovet kam mrua kakansgum mar mruo kam lol
o ngorsang ruk o mia ngma nho orom mar ko po pnes va endruk kun
mnam o Yuda ngaro rektor ruk kam rere mnam mar kat. 47 Va ngma
kauyang o tahek he klikim mar kun mnam ngartaro rektor mruo, nang
kle klol o rektor ruk endruk ngang ngar mruo vat. Va ngam ngorom
a hoger ngaro ngarkie khogerik ko pum o mia ngaro kerok, mar kam
gia vokom mar tok to le kanprim mar. Ii, o mia ruk ngta vle enang o
pattermia kmo pos tok, her endruk E Nut ner ho mi ktua monik kim o ho
kapnes ruk lho vankue hak ngang ngar arhe kir kim o kapnes tgus hak."

21

A Tahek Tngam A Nngiar To E Nut Ta Sirei Mang
(Mt 12.41-44)

1 E Yesus ta rere tok kun mnam E Nut ka maksien knop, to re ka nho
va vokom o mia ruk ngakro vu gol ko ngata nngiar ngang E Nut ormar
kam klang E Nut ka maksien ka ngaelpas. 2 Vanangko tvokom kat ko kela
a tahek langto ko en ho mi kut nop o krek ngang hak ko ta kol kelo kre
ruk lo svel he kpis to vrua ngam min kun ma ngaelpas kat. 3 Ta vokom
tok, to hera re te, "Kua mien ngang nguk te, a vlom to endo ta ngam ka
nngiar kun mnam a ngaelpas ho mi kut kir kim o mia tgus ruk endri hak
4 ko mar tgus ruk ngta nngiar ngang E Nut ngat gia vethas mnam ngakro
vu gol ngarkero gi mhetor mnam mar ruk ka ho vuvurgem hak. Vanang
a vlom to enda, ta kle ho mi ktua nngiar ngang E Nut orom kelo kre ruk
enngindukko tmia rum kim enngindukko tre kpas ormin kmenkim o ol
ngang ormin."

E Yesus Ta Ktar Kpavap Mang E Nut Ka Maksien Te lRom Ngara Memget
(Mt 24.1-2; Mk 13.1-2)

5 Kam ngae, to kalngunes akuruk ngta rere he kalpak kim o rektor ruk
kun mnam E Nut ka maksien ko mia ngat sim kut papuntom kmeharom
mar orom o krek ruk ngate sim kut tetgem mar he. Va ngta kanprim
o sreng ruk ngta pasrengem o rektor ruk endruk ormar kat ko o mia
ngta nngiar ormar kam ngam o rektor ruk endruk ormar. Kalngunes
ngat kaeharom tok, vanang e Yesus ta le koripang ngar te, 6 "O rektor
ruk endri muta vokom mar tete, a kolkha langto ner ktua pis ge ko nong
ke vur kre tang hak mnam mar ner kais kam kta kru kuon mang kaela
ngang e, ko o mia ngara pis kmemgetik tgus krum kim mar hak."

A Kolkha To A Kser Kim Karo Ngaelmir
(Mt 24.3-14; Mk 13.3-13)

7 Kam ngae, to kalngunes ngta mnganang te, "Ngola pattermia,
havaeng ngor na te, mnam ani kolkha to msim ilaro rhek ngar kael mit
mnam, he o mia ngara pis kam rum kim a rengmat to enda? Va a kolkha
to endo karo ni ngaelmir ruk ngaka ktar kpis kam khenam te, ilaro rhek
nga re kmel mit kat?"

8 Va e Yesus ta kle khavaeng ngar mang a kolkha to a kser kim te,
"Mguak ngangreal ngang nguk matok o mia ngara vraik orom muk
petgim dok. Ko o mia kavurgem ngara pis he mur kaelel mar mruo orom
kua munik kam re te, 'A kolkha ta tete, her endo E Nut kmaottam karo
rhek tgus mnam.' Va langto langto ner mur kaelel en mruo orom kua
munik kat kam re te, her en arhe Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen.
Ngar pua havae tok, vanangko mguak or kam mrua ngam muk ekam
mar ge. 9 Ii, va mguera ngnek mang o ngaus va mguera ngnek mang o
mhetor ko ngara kaum kmo kaen ekmar, vanang mguak or kam gor e,
ko o tgoluk ruk endri ngaka ktar kpagis ktar mang a kolkha to a kser kim
kam pis. Vanangko a mi kolkha to endo ner lua pis ngatngae e.

10 Nove, ko o mhetor kavurgem ruk endruk mo mmie va o serppak
kavurgem kat ngaka ktar khop na, he kmo sir malngaeng ngar mruo kam
mo kir mo kmar kat, 11 va a koot naka khikher a mmie klik hak va a vang
nera vle kun mnam o mhetor kavurgem. Va o yor ngar gi vrong pagis kat
va o ngaelmir ruk lvankue ngar gi vrong pagis kuon ma volkha he ngar
mi kut kaengorang o mia kat.

12 Vanangko si ktar mang o ngaelmir ruk endri kam pagis na, o mia
ngara kapom muk, kol a regesal mang nguk he kael muk ko maktiegom

endruk ngma vongnek kim o rhek kun mnam o Yuda ngaro rektor ruk
kam rere mnam mar, he ngar kael muk ko kim o taven va endruk ngma
nho mang o mia. Va ngara kaenpasiker muk kun mnam a hengor her
vgum ko mut kor mnam muk mang dok arhe. 13 Ii, E Nut tel o vnek ruk
endri kam pis ko kmuk tok, he nang muk kam mi ktua polger o rhek
mang dok ma mmok ko kim mar kun mnam ke venloot to endo gi enang
tok arhe. 14 He ekam tok, mguaka ktar sim kut kaelel o papat te, kam lo
vua papat mang o rhek kam mrua hahaong nguk ormar kat e 15 ekam
ko dok mruo ngor kael o rhek ko vgum muk va o papat ruk lyar kun
mnam muk kat. Ii, he ekam tok, mularo imuo ngar lo kais hak kam sir
malngaeng nguk kam kokheng nguk mang ngar hak. 16 Ii, si muortek,
muornek, muornopeik, muorlok va muorkaik, kar mulenar kat ngara
mas orom muk he kael muk maktiegom endruk ngma vongnek kim o
rhek va ngar kaim akuruk kun mnam muk kngam muk o yoror her vgum
dok arhe. 17 He enang tok, o mia kavurgem ngar kaelat muk vgum dok.
18-19 Vanang enangthe mgua matnge vgum mar he kor mnam muk mang
dok ge, va mguera kol a ktalhok to kam plong vle ko kim E Nut ngnik
ngnik koknaik. Va si nop ke vur ngairis tang hak kuon malpgem muk
tkais kam loloong kat e."

A Kolkha To O Mia Ngara Rum Kim A Rengmat To E Yerusalem
(Mt 24.15-21; Mk 13.14-19)

20 Va e Yesus tkoripang ngar te, "Vanangko mguer re kvokom a reng-
mat to e Yerusalem ko o ngaomevek ngak pis kairkakleim va mguera
mnor he te, o-tete ngara likim mar he krum kim e Yerusalem hak he.
21 Mguer re kvokom tok to endruk ko mYudea ngak ngorpok kgegerap
ngoguon kio vlik. Va endruk kun mYerusalem msim ngak ngoropok
petgim a rengmat to endo va endruk oguon mail nga lo kta gugrung
kam kta vavaik ngogun kat e. 22 Mguak kaeharom tok, ekam ko kun
mnam a venloot to endo E Nut ner kaen a kapnes ngang lYuda kmaottam
karo rhek tgus ruk o propet ngat ittiegom mar mang ko ngar mi kael
mit msim mang orom a kapnes to endo. 23 He enang tok, suvrum
kekhengol ruk ngakro namtor va endruk ngat gia mmeng ngles vop
mnam o kolkhek ruk endruk, ekam ko kun mnam a venloot to endo a
ho mi kut kernonhommok alaut hak nera kol a mmie ka mhe to endo ko
E Nut ner mia khenam ka ngaesik kuon malpgem lYuda kmen a kapnes
to endo ngang ngar enang tok. 24 Ii, va lYuda ngar kaus kar o vrong rhek
orom o mus, vanangko o vrong rhek ngar mi kaim mar kngam mar o
yoror he o vrong rhek ruk endri ngara seneker o Yuda akuruk kat mar
kam vle ku meorom o vrong rhek akuruk yok ko mnam a mmie tgus
ngaro singni. Vanang a rengmat to e Yerusalem, o vrong rhek ruk endruk
ngara kar mnam he krum kim hak. He a rengmat to endo nera vle tok
arhe kam ngae kais ko E Nut mruo ner kaottam o kolkhek ruk telik ngang
o vrong rhek, mar kam tu kam nho mang a rengmat to endo kmikkiem
o kolkhek ruk endruk kais tok."

A Kolkha To Msim A Mhel To Nkong Man Ma Volkha Nera Kser Kim Kpis Mnam
(Mt 24.29-31; Mk 13.24-27)

25-27 "Vanangko ktar mang a kolkha to a kser kim kam pis, o vrong rhek
tgus ruk mo mmie ngar ho mi ktua gor hak kim a kenho va a kolkha va
o ketor ko ngakro serppak ngara mo im mar he kael o ngaelmir ngang

o mia enang tok. Ii, va o mia ngara rute krute kat ko ngara moruo pum
a mou ka muktim to a ho lautar hak kat va ko o vlung ruk o ho lautar
hak ngara lol mar he ngar mia ker kol a ngannes vgum mar hak. To ngar
ngae ksei kam gor hak he kyor ka ktal vgum ngaro papat ko ngara horotgi
vgum o tgoluk ruk endri ko ngak kirpagis kim mar enang tok. To endo
yek, o mia ngara vokom A Mhel To Nkong Man Ma Volkha ko nera pis kun
mnam o varhek orom kla mmok va kla serppak. 28 Ii, o tgoluk ruk endri
nga re kpagis enang tok, va mguak sirei he ka nho mkor E Nut ko ketasuo
En kmel ekam muk kam lol mularo kerkeknen patgiang ngaiting."

A Koka To Mang A Ho To A Pik Ta Keknen Mang A Kolkha To A Mhel To Nkong Man Ma Volkha Nera Kser Kim Kpis Mnam
(Mt 24.32-35; Mk 13.28-31)

29 "Ii, mu sim pat na mang a ho to a pik va si o gi vrong hi akuruk kat
30 ko mum mrua vokom mar orom mularo kerok mruo ko ngam re kuur
va mum hera mnor te, o, ka venloot to kmel rehi mnam ketasuo kam pis.
31 Mare! Her gi enang tok kat arhe, ko mgua re kvokom o ngaelmir ruk
endruk ko ngaka ktar kpapagis enang tok kat, va mgua hera mnor kat te,
ketasuo E Nut ka tavgo kam pis kam komor o mia tgus.
32 Ii, kua mien ngang nguk te, o mia nga main to tete ngat lo kais kam
yor vop kam ngae kais ko E Nut naka ktar kaottam o ngaelmir ruk endruk
mar kam pis lmien na. 33 Ii, a volkha kar a mmie nginera loloong, vanang
kuaro rhek ngat lo kais kam loloong hak.
34 He ekam tok, mguak ngangreal ngang nguk, matok o kerkeknen
ngara vrengem mularo papat ruk mang a kolkha to endo, nang a kolkha
to endo nak le kpis pangnaom muk enang a pnol ko nma senkrip kim
a baor ko ther gi ru pum he. Ii, mguak ngangreal ngang nguk mang a
kerkeknen to kam sovet mang a ngaiviem a ye to a serpgar va endo kam
sovet mang a ngaemik. Va mguak ngangreal ngang nguk mang o gi vrong
vnek ruk mo mmie kat, endruk ngma kpom o mia he kvanker mar. 35 Ii,
o mia ruk mnam a mmie karo ngaitngol tgus ko ngam gi vrong kvavle
ngpang ngar, ngara ru pum a kolkha to endo kat. 36 He ekam ko a kolkha
to endo nera pis pangnaom muk tok, va mguak sim kut kaelel kuo mang
nguk mo kolkhek tgus he kaurur kim E Nut, En kmenserpgam muk kam
matnge vgum o vnek ruk endruk ko ngak pagis kim muk gi enang tok, he
nang mularo vurkul kam mrer kun mnam a kolkha to endo, ko mguera
sir ko kim A Mhel To Nkong Man Ma Volkha kalo keik, en kam mon muk
orom mularo kerkeknen."
37-38 E Yesus nma patter o mia tok mo ruteik tgus kun mnam E Nut ka
maksien ko ngma hop khalki kam vongnek kim. To mo vlemkor tgus
nma parem e Yerusalem, nang hera grap ngoguon kim a vul to e Olip
kam ngae konit.

22

O Yuda Ngalmialaol Ngata Lgem O Rhek Kmim E Yesus Kngam A Yoror
(Mt 26.1-5. 14-16; Mk 14.1-2, 10-11; Yn 11.45-53)

1 To ta konner mar kmem a pnes to ngma mon te, A Pnes To Kmem A
Gi Bret, endo o Yuda ngma mon kat te, A Pnes To A Engyel Tvarpaam O
Yuda Ngaro Molpou. 2 To o pris ruk laol va o pattermia kmo pos ngata
khanang ngar kam riring a papat tang te, nngia he o mia ngar kais kam
rum kim e Yesus lvongnek. Ngata svil kmeharom lvongnek tok, ekam ko

ngta gor te, o mia ngara kaum kaen ekmar pum, enangthe ngap kaim ma
mmok ko pa pnes.

E Yudas Ta Tting Mang O Krek Kam Hortgi Mang E Yesus

3 To e Seten ta viging ngaela langto mnam o aposel ruk loktiek hori
orom alomin, endo ka munik e Yudas to nkong mIskariot. 4 To thera
ngae kpis ngok kim o pris ruk laol kar endruk ngma toot mang E Nut
ka maksien he krere kar mar mang a ngaelaut to en kam mas orom e
Yesus kmel maktiegom mar. 5 Ngata rere knop, to ngate ksei kam sirei he
kaenserpgam a papat to endo kmenkim e Yudas orom o krek. 6 E Yudas
thera tting mang o krek, to ther gi vrua vle kael onit ngang e Yesus, en
kam mas orom kmel maktiegom mar lvongnek.

E Yesus Kar Kalngunes Ngta Kunngir Kim A Pnes To Ngma Mon Te, A Engyel Tvarpaam O Yuda Ngaro Molpou

(Mt 26.17-25; Mk 14.12-21; Yn 13.21-30)

7 Tie palngaem ko o Yuda ngta kunngir kim a pnes to ngma mon te,
A Gi Bret. Vanang mnam a pnes to endo ngam kaim o sipsip ruk o sital
kam mur kael pat kmar mruo mang ko a engyel tvarpaam o Yuda ngaro
molpou ruk tennik. 8 To e Yesus ta meng e Pita kre Yoanes he khavaeng
ngin te, “Meak ngae he kaelel mo kim o ol ngang ngor mang a pnes to
enda mor kmemik.”
9 Va ngint koripang te, “Te moak ngae ngok mnam ani rek to?”
10 Va e Yesus te smia papsim min te, “Mea ngae kpis kvaik kun
mYerusalem va mera pis mang a ngokol langto ko tiniram ka ye he
ktolpum ngok mrek. Meak her kaikkiem her endo arhe ngok mnam
ka rek ko nera vaik kun mnam. 11 Mea pis ko tok he khavaeng a rek
kteit te, ‘E Pattermia ta svil kam kunngir kim a kolkha to A Engyel
Tvarpaam O Yuda Ngaro Molpou kar kalngunes. Va ta mnganang yin te:
Ila taban to mkor o gunmia nam, mor kmelel mo kim o ol kun mnam?’
12 Meaka mnganang tok, yek ner mrua khenam a taban tkuon mail ko
ngat pasrengem he sim elel o ngorsang va a psen he. To meak kaelel mo
kim o ol ko mnam a taban to arhe.”
13 Te smia papsim min tok knop, to ngint hera ngae to kpis mang sim
kut enang tok arhe ko e Yesus tpapsim min tok. To ngint her kaelel mo
kim o ol ko tok, mar kam kunngir kim a kolkha to endo.

E Yesus Ta Pakvom A Ngaemik To Kam Mur Kael Pat Kim Mor Mang Ka Yor Ko Ta Tootkinre Mang Ka Yor Orom

(Mt 26.26-30; Mk 14.22-26; 1Kor 1.23-25)

14 Ngint kaelel mo kim o ol knop, to a kolkha ta vaik he, to e Yesus kar
o aposel ngat ngae kpis kun ma rek to endo, to her korosang kam her
kaemik he.
15 Ngata hivuo kmemik, to e Yesus thera reng ngar te, “Ko mi ktua svil
hak kam mia kunngir kim a kolkha to enda kar muk tete ktar mang dok
kam ker kol vgum o nganngannes. 16 Ko kua havaeng nguk te, ngor lo kta
kunngir kim a kolkha to enda kar muk kat e, kam ngae kais ko E Nut ner
kael a pnes to enda ka pun msim ma mmok mnam a kolkha to ka tavgo
nera komor o mia tgus.”
17 Ta re tok, to ta kol a kolhi orom a ye to vaen maktiegom ka kayie
langto to kanprim E Nut mang to kaen ngang kalngunes he kreng ngar
te, “Mguak kol he kmaen kmivie mnam 18 ko kua havaeng nguk te, ngor

lo kat kaiviem a ye to a vaen ta kar muk kat e, kam ngae kais ko E Nut ka
tavgo nak pis ma mmok.”
19 To thera kol a bret vat, to kta kanprim E Nut mang he kommen to
kaisis kim mar kam klang ngar orom kat he kreng ngar te, “Kua vok ta
arhe ko kaen mang nguk. Mguak kol a bret ta kmaen kmemik mnam
mekam mekam kam pat mang dok orom.”
20 Ngat kaemik knop, to ta kta kol a kolhi orom a ye to a vaen vat he
kanprim E Nut mang kat, to kaen ngang ngar he kreng ngar te, “A kolhi
orom a ye to a vaen ta, ta vle te, kua gidiel ta arhe, endo ta ksuk mang
nguk. E Nut ta sir malpgem kua gidiel ta kmelha pum ka mokpom to a
gunngar kar muk.”

E Yesus Ta Ktar Kpavap Mang E Yudas Ko Nak Hortgi Mang

21 E Yesus ta kta rere kat te, “Va mu vokom na, si a ngaemik to enda
tete va endo nera hortgi mang dok ta tuur mnam mo kim dok kat. 22 Ii,
nera hortgi mang dok tok, kmikkiem lsir gi enang ko E Nut mruo ta ktar
el A Mhel To Nkong Man Ma Volkha kam yor tok. Vanangko suvrum kela
to nera hortgi mang.” 23 E Yesus thavae tok, to ngat her kaelha kam mo
mnganang ngar te, edim mnam mar msim te, nera hortgi mang tok.

A Keknen To Kam Kol A Munik To Alaut

24 Vanang ktar mang ko ngat lo korsang kmemik vop, ngata mo kir
kmar orom o rhek te, edim mnam mar nak kol a ngaekam to ngma nho
orom ko vanam a ngorsang kteit. 25 To ta reng ngar te, “O vrong rhek
ngakro taven ngma karkar mang ngakro mia mruo kam sopong ngar
kam mon ngakro taven ormar. 26 Vanang muk mguak or kmenang ngar
tok e, ko enangthe tang mnam muk naka svil ka munik kam laut, va na
kle mrua krus orom en mruo he kle ka vle enang a kalyie tang. Ii, va endo
naka svil kam nho mang o mia, va her endo kat arhe, na kle mur kael en
mruo kmeha ngang ngar. 27 Mu vokom na, edim mnam alo mhel ri ta laut
kir kim kaela, endo tkol a ngaekam to kmorsang ko va psen kmemik, i o
endo nam kaeha ngang o mia kam krong o ol ngang ngar? Te her endo
nam korsang ko va psen ngola? Mare. Vanangko mu vokom na, dok ko
her pis mo pgegom muk kam kle va ka vle enang endo nam kaeha ngang
o mia. 28 Va her muk ri arhe ruk muma tuur mnam kuaro vnek ruk ngat
pis mang dok ko mutlo ngorpok parem dok e. 29 He ekam tok, her muk
ruk arhe mguera tuur mnam E Nut ka tavgo to tel maktiegom dok tok, ko
dok mruo ngor le kael maktiegom muk kat. 30 Ngor kael E Nut ka tavgo
maktiegom muk tok, muk kam kunngir kim dok kun mnam a kolkha
to kua tavgo nak vaas kim o mia tgus he komor mar. Ii, mguera tuur
mnam E Nut ka tavgo tok he klol o ngaekmol ruk kmorsang mnam mar
kvongnek kim o rhek ruk mkor lIsrael ngaro usiel ngo pneik ruk loktiek
hori orom alomin kat.”

E Yesus Ta Ktar Kpavap Mang E Pita Te, Nera Klai Mang
(Mt 26.31-35; Mk 14.27-31; Yn 13.36-38)

31 Va e Yesus ta kta reng e Saimon to e Pita kat te, “O, Saimon vokom
na, E Nut ta tting mang e Seten kmegom muk, he nang en kam khikher
kolngunes tgus ruk muk, en kmommen muk ruk lyar petgim endruk
nong lyar enang a mhel to nama khikher a kotop kmommen ka ngaor
petgim kakro khek. 32 Vanangko Saimon dok ko her kaurur kim E Nut
mang in he, yin kam sir kserppak orom ilaro papat ruk kmor mnam yin

mang dok he lua ksir petgim dok hak. Vanangko, kopekam ko ngia klai
mang dok to kle kat kael ilaro papat lserppak kmor mnam yin mang dok,
ngiak le kaenserpgam ilenar kmel ngaro papat lserppak kmor mnam
mar mang dok tok kat."
33 E Yesus ta re tok, to e Pita ta kokheng kmaur kim te, "O-o koldaip ko
her gia toot he mar kam her gi kaenpasiker dok va kaim dok kar yin ha."
34 Va e Yesus tkokheng e Pita te, "Kua havaeng in Pita, ktar mang ko a
ngaining kmeti ngkir mo kao, yin ngira klai mang dok ngkorlotge kam
havae te, yi lua mnor mang dok e."

E Yesus Ta Reng Kalngunes Kam Sir Kserppak

35 Va e Yesus ta mnganang ngar kat te, "Tie ko kua meng nguk he
khavaeng nguk kam lo kaeha kim a ngaelpas tang, a psang tang va o
nharok akor va muta pat nngia, te muta ngae he muta tu kmo tgoluk akor
kat o nop?"
Va ngat koripang te, "O-o nove!"
36 To thera reng ngar te, "Yu! Vanangko tete ko kle khavaeng nguk vat
te, enangthe kakro ngaelpas ngang nguk va kakro vasngeik ngang nguk
va mguak lol he. Va enangthe nop o mus ngang nguk tete va mguak kaen
mularo it ngang o mia mar kmenenkim mar mkor muk, he muk kam le
kaenkim akor. 37 Mguak kaenkim o mus enang tok, ekam ko E Nut karo
rhek ketasuo mar kmel mit ormok ko o propet ngat ittiegom mar mang
dok te, 'En nera ker kol vgum a kapnes ka mten to o ngauruvik ngma kol
enang tok kat.' Va kua havaeng nguk te, E Nut karo rhek ruk endri ngak
kael mit orom dok arhe he vur kat ngar kam ngae kpis ko tok msim he."
38 Ta re tok, to kalngunes ngat her koripang te, "Ngoldaip vokom na,
alo mus alo ri he."
To thera havae te, "Tis ko he!"

E Yesus Ta Ngarkie Kuon Kim Ke Vul To E Olip
(Mt 26.36-46; Mk 14.32-42)

39 Ngat kaemik knop, to e Yesus tkottek he kngae ka grap ngoguon kia
vul to e Olip kmikkiem ko nma grap kngae ko tok. Va kalngunes ngat
kaikkiem kat. 40 Ngta grap to pis kuon, to e Yesus ta reng ngar te, "Mguak
ngarkie mang nguk mruo, muk kam lo mrua ngam muk mruo ekam o
kerkeknen ruk ngam kaegom muk." 41 Tre tok, to tgi vur kaol kparem
mar ko tok, to ktubulkek he kngarkie ngang E Nut kam re te, 42 "Yoko
dok gi, Titou-o, ngia svil va ngia pet la vut to enda orom kua yor to tre
kam kol dok vanie. Vanangko ngior kam kokol ekmok e, ngiak kle va
kaikkiem ila svil mruo ge." [43-44 A vnek to endo ta kol he tsia vavle vgum,
he ekam tok, tho gi kaenenker he ksovet kam ngarkie kngae. Ta ngarkie
tok kngae, va karo prongyek ngta lul klik hak ekam ogu mmie enang a
gidiel. Kam ngae, to a engyel langto tottek kuon ma volkha he kpis ko
kim he kaenserpagam.]
45 Tngarkie knop, to khop kngae kmeknik ngok kim kalngunes he
kvokom mar ko a ngonit ta vurvrum mar vgum nga mamrung to mang
en mruo ko ta ngormar. 46 Tvokom mar tok, to ta votgem mar he ka
mnganang ngar te, "Kman ko mut konnit? Mu hohop he kngarkie mang
nguk mruo, muk kam lo mrua ngam muk ekam o kerkeknen ruk ngam
kaegom muk."

O Yuda Ngalmialaol Ngta Kapom E Yesus
(Mt 26.47-56; Mk 14.43-50; Yn 18.3-11)

47 E Yesus ta rere vop, nang endruk loktiek hori orom alomin ngaela
langto mruo to ngma mon te, e Yudas, ta ktong a rkan langto orom o Yuda
ngalmialaol. To endo he, e Yudas ther gia ngae lsir rkieng e Yesus kam
vrua pum ka volha kam mrung tok, 48 vanangko e Yesus ta mnganang te,
"Ngola Yudas, ya mrung dok tok kam hera mas orom A Mhel To Nkong
Man Ma Volkha kmel ko maktiegom karo imuo kman?"
49 E Yesus kalngunes ngta vokom ko ngat re kam kpom to ngta mn-
ganang te, "Ngola, Ngoldaip ngrua kaus kar mar orom nguaro mus ri?"
50 Ngata mnganang tok, va vgum langto mnam e Yesus kalngunes ko ther
gi kait ka kom ku her gia ngam mang o pris ruk laol ngalaip kalkayie
langto va her gi kser ka ngaela to a miktiek ka pun kpet hak.
51 Vanangko e Yesus ta hagam te, "Tis ko he," nang ther kaehang a mhel
to enda ka ngaela to thera srim kam vat kat.
52 To e Yesus ta mnganang o pris ruk laol va o tootmia ruk ngma toot
mang E Nut ka maksien va o Yuda ngalmialaol ruk ngat kaol kam kpom
te, "Ngola, nok pathe mut vua kokho orom o komtok va o kier kmurmur
mang dok kam kpom dok va enangthe dok a mhel to kom kaenpgam
o mia kam kaum kaen ekam lRom he kaus kar mar vor? 53 Ma te mo
kolkhek tgus kom gia vavle ko pgegom muk kun mnam E Nut ka maksien
va mum her lua pat gi kam hera kpom dok ko tok? Vanang her mu ke
venloot ta arhe kam kpom dok ko tho mi kut slok hak ko e Seten ta nho
mang orom ka tavgo."

E Pita Ta Klai Mang E Yesus
(Mt 26.57-58, 69-75; Mk 14.53-54, 66-72; Yn 18.12-18, 25-27)

54 To a rkan to endo ngta murmur mang e Yesus he ka koleng singni
mnam to ka ktong kngorom ngok kim o pris ruk laol ngalaip ka ngoulu to
klalaut ko tok mnam E Nut ka maksien, nang e Pita tgi vrua pepem mar
kngae orom e Yesus. 55 Ngata pis kvaik kun kuo mnam o pris ruk laol
ngalaip ka ngoulu, nang e Pita ther pis knaek mang ngar ngok mnam E
Nut ka maksien to endo ka mhe to ha ku mnok ko ma gi vle he gia vle
klangtar orom oguon ma ngoulu. Va o mia ruk ko tok ngat giem a paei
kun pgegom a mhe to endo, va e Pita tkorsang ko kim mar kat. 56 Ta vle
ko tok, to a vlom to nam kaeha ko tok tvokom ko tkorsang ko kim a paei
ka mmok to sim ktua kellu mnam kam mnor, to le kreng klenar te, "Ai, a
mhel to enda, nam kaikkiem e Yesus kat."
57 Vanangko e Pita ta klai mang te, "Kolkheng, kua havaeng yin te, klua
mnor mang a mhel to endo e."
58 To ngta vrua vle nong ke laut to a ngokol langto kat ta kta nho vokom
e Pita to kreng te, "Mare, yinda kalkayie langto yin arhe!"
Va e Pita ta kta klai kat te, "O-o dok nove."
59 To ka vle ko a loot tvur hok he, to a ngokol langto ta kta reng klenar
te, "O lmien hak he, kalkayie langto en arhe ko en nkong ko mGalili kat."
60 Va e Pita ta kta klai kat te, "O-o, klua mnor mang ilaro rhek ruk e." E
Pit ta rere vop, va vgum a ngaining ko ther kaeti. 61 To e Yesus thortgi he
kalo keik ngint kaem e Pita, yek e Pita thera pat mang e Yesus karo rhek
ruk tmur ktar khavaeng ormar te, "Ktar mang ko a ngaining kmeti ngkir
mo kao ngira klai mang dok ngkorlotge." 62 E Pita ta pat mang o rhek ruk

endruk to her kottek mnam E Nut ka maksien to endo to kngae kpolger
karo reti klik.

Ngata Klel Orom E Yesus
(Mt 26.67-68; Mk 14.65)

63-64 Va o Yuda ruk ngma toot mang e Yesus ngat kaelha kam klel orom
he ka kleng kalo keik kam tokim min, en kam lua nho to khim singni
malpgem to khavaeng te, “Yindo a propet, yin he, mon edim mnam mor
tim yin!” 65 Ngat eharom tok ngang, to le ho ksisieng kat orom ngaro
rhek akuruk kat.

Ngata Srim E Yesus Ko Kim O Yuda Ngar Ke Murgun To Ngma Vongnek Kim O Rhek
(Mt 26.59-66; Mk 14.55-64; Yn 18.19-24)

66 Ngta vle kar e Yesus tok kam ngae, to tie marot ngta srim ko pum
o Yuda Ngar Ke Murgun to ngma vongnek kim o rhek, endruk o Yuda
ngalmialaol, va o pris ruk laol va o pattermia kmo pos ko ngta kaum kun
mnam ngarta rek mruo kam vongnek kim e Yesus karo rhek. 67 To ngat
hera havaeng te, “Enangthe lmien te, Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen
to yin, va yin he, havaeng ngor lsir tok.”

Va e Yesus tkoripang ngar te, “Enangthe ngua re khavaeng nguk tok, va
mguer lua serppak mang kuaro rhek e. 68 Va enangthe kopa mnganang
nguk tok kat, va mup lua svil kmoripang dok lsir kat e. 69 Vanangko
kmelha tete kngae ngnik ngnik A Mhel To Nkong Man Ma Volkha nera
korsang ko mnam E Nut To A Ho Ngaurar Hak ka miktiek.”

70 E Yesus ta re tok, yek ngat her le ka mnganang te, “Te ma te, ekam
tok E Nut Khal to yin?”

Va e Yesus tkoripang ngar te, “Muk mruo mut her ngae rkieng dok he,
orom a re to endo.”

71 Ngata ngnek tok, to kmo havaeng ngar te, “Ngrua lo kta khanang
ngor kam lol o rhek akor kat e, ko ther mur vat en mruo tok he, kmel en
mruo ma kernonhommok orom karo mur rhek ruk endruk.”

23

Ngata Srim E Yesus Ko Kim E Pailet
(Mt 27.1-2; Mk 15.1-5; Yn 18.28-38)

1 Ngta nop orom ko kim o Yuda Ngar Ke Murgun to orom ngalmialaol,
to mar tgus ngta hohop ku to kottek kun mnam E Nut ka maksien to endo
he ka ktong e Yesus kam ngae ka srim ko kim e Pailet vat, endo lRom ngat
el kam nho mang lYudea. 2 Ngta pis orom ko tok, to ngat her kaelha kam
ppiak he ka krong orom o rhek te, “Mor mruo ruk lYuda ngota vokom
te, a mhel to enda nam kaenpgam o mia kam kering muk lRom mula
serppak ko nma rere kim mula pos to mula taven tmur el, endo kam
ngam o takis ngang lRom. Va en nam mrua vat en mruo te, en Endo E
Nut Thim Orom Ka Msasaen arhe, endo mor o Yuda ngua taven msim.”

3 E Pailet ta ngnek tok, to hera mnganang e Yesus te, “Ngola, O Yuda
Nga Taven msim to yin arhe?”

Va e Yesus tkoripang te, “Yin mruo yi her ngae rkieng dok he, orom a
re to endo!”

4 E Pailet ta mnganang knop, to ta kaum o pris ruk laol va a mumu to
ko tok to hera reng ngar te, “O rhek ruk ko ngannik vgum ngta khenam
te, klo kais kam mon en orom a kerkeknen tang e.”

5 Vanangko ngat kaenker he kreng te, “Nove, lmien te, nam kaenpgam
o mia mo mYudea tgus kam rere kim lRom mula serppak ko nma patter
mar tok. Vokom na, telha mGalili he, he kngae kam ngae kais moti.”

Ngta Srim E Yesus Ko Pum E Herot Kalo Keik

6 E Pailet ta ngan ko ngta mon a rengmat to e Galili to thera mnganang
ngar te, “Te a mhel to enda nkong mGalili?” 7 Tkol a re mang tok, to ta
mnor te, e Herot ka serppak ta komor a mhel to endo. To thera meng
e Yesus ngok maktiegom e Herot, ko e Herot, en tgi vrong kvavle ko
mYerusalem kun mnam ke venloot to endo kat.
8 E Herot tre kvokom e Yesus, va te sei kam sirei hak, ko nam kaelha tiok
he, he gia ngongnek mang ko en nam kaeharom o reha ruk lserpgue va
nma pat lserppak kam mia vokom te, en kmeharom a ngaeha tang ko a
serpgar ko pum kalo keik msim. 9 To e Herot ta petpet o mngan ngang he,
vanang e Yesus tlo ktua re kmoripang ngar e. 10 Ta vle tok, to o pris ruk
laol va o pattermia kmo pos ruk ngata sir ko rkieng ngat le kol e Yesus ka
ngaekam kam mo turang ngar pum e Yesus kam ho gia sovet kam petpet
o resik malpgem vat kam mon orom karo kerkeknen. 11 Kam ngae, to e
Herot kar karo mia ruk ngma kar va tomten ngat kaelha kam klel orom
e Yesus, he ho ksisieng hak kam pasrengem orom o taven nga yet langto
orom karo vu kraen. Ngat pasrengem knop, to ngat her kat kaekon kam
kta srim ngok pum e Pailet kalo keik tok kat. 12 (Vanangko tesgun e Pailet
kre Herot ngin mo kael imuo mo kmin tiok kam ngae kais mnam a kolkha
to endo, yek ngint le kmokpom.)

Ngta Monik Kim A Yor Ngang E Yesus
(Mt 27.15-26; Mk 15.6-15; Yn 18.39-19.16)

13 To e Pailet ta kta kaum o Yuda ngalmialaol va o pris ruk laol va a
mumu alautar kat 14 he kreng ngar te, “Mut kol a mhel to enda he kpis
orom mo kmok he khavae mang te, ‘Tkaenpgam o mia kam rere kim
mor lRom ngua serppak’, va dok ko her vongnek kim nanga he, mo pum
mularo kerok mruo va ko vokom te, mularo rhek ruk muta krong en
ormar ngat lo vua sir e, he ngat lo is kam mon en orom a kerkeknen tang
kat e. 15 Va si e Herot kat te gnua vokom enang tok kat, he tkat kaekon
ngte kim mor ko tlo pis mang ka keknen ngang to kmiser a kapnes to
kmim kngam a yoror kat e, he enda kim mor kat he. 16 Nangko si enang
tok, ngor gi kaen a re na, mar kam kirmekon a khap mnam, to ngor sim
kaikkiem mor lRom ngua keknen mruo, endo kam hong a mhel tang kun
ma hengor ko ngot kaenpasiker ko tok. Nguak kaikkiem a keknen to
enda, he khong e Yesus kmeng, en kam hera ngae.” [17 Vanang e Pailet tel
ka papat to kam hong e Yesus tok, kmikkiem ko mnam a pnes to endo tgus
ko o Yuda ngam kaem, lYuda ngalaip to lRom nam kaikkiem a keknen to
kam hong a mhel tang kun mnam a hengor ngok kmar, endo lYuda mruo
ngam mrua re mang.]
18 Va ekam ko e Herot ta havae mang kam hong e Yesus tok, o mia tgus
ngta mo turang ngar kam rere klik kam re te, “O-o, ngiak hong e Barabas
ngte kmor, nang en ngiak kaim kngam a yoror.” 19 Ngat mon e Barabas
ko en a mhel langto lRom ngat el kun ma hengor ekam ko tkaoppom o
rhek mnam o mia kmus kar lRom ko mnam a rengmat to endo va ko tim
a mhel langto kngam a yoror.
20 To e Pailet tkat kaegom kmaur kim a mumu ko en ta svil kam hong e
Yesus. 21 Vanangko ngat le ho gia sovet kam ho gia rere klik kmoikie kam

re te, “Ngiak krong orom o ot kvat engnang a ho! Ngiak krong orom o ot
kvat engnang a ho!”
22 To e Pailet tkat kaegom ngkorlotge kam reng ngar te, “Nguak kaim
kman? Muk mruo mgua havae mang ani kerkeknen msim ko teharom
to kmiser a kapnes to kmim kngam a yoror, ko dok klo pis mang a
kerkeknen tang to teharom to tkaiser tok e. Nangko si enang tok, ngor gi
kaen a re na, ngar kam kirmekon a khap mnam, to ngua kaikkiem ngua
keknen he khong, en kam hera ngae.”
23 Vanangko ngat kle ho gi kael a halum kam ho gi kaenker ngang, kam
re lserppak te, en kam krong orom o ot kvat engnang a ho. Ngat sovet
kam vui tok, he ho gia kir kim e Pailet he. 24 Enang tok, e Pailet thera tting
kam srim nga papat to endo he le kmonik kim a yor ngang e Yesus. 25 To e
Pailet tkaen a re kam hong e Barabas, endo o Yuda ngat kaenker en kam
hong. Ngat hong e Barabas knop, vanang kle kael e Yesus maktiegom a
rkan to mkor lRom, mar kmim kngam a yoror kmikkiem o Yuda nga svil
to tok.

Ngta Krong E Yesus Orom O Ot Kvat Engnang A Ho
(Mt 27.32-44; Mk 15.21-32; Yn 19.17-27)

26 Kam ngae, to a rkan to endo ngta ktong e Yesus kngorom ekam a
ngaelaut. Ngta ngae to kting kim a mhel langto ka munik e Saimon to
nkong mSairini ko tottek ko ma lootpgeik he kaeknik ngok mrek. Va
endruk ngma kar va tomten ngat kael singni mnam to ktolpum orom e
Yesus ka ho to kmoreker kuon, en kam knaek ekam e Yesus orom. 27 Ngta
ngorom tok, va a mumu alautar ta knaek ekam kar lraip ruk ngta him
ngaro singni he kaelha kaee mang kaikkiem. 28 To e Yesus thortgi ka nho
knaek mang ngar to kreng ngar te, “Muk lraip ruk mYerusalem mu or
kam kat kaee mang dok e. Mguak kle va mur kaee mang nguk mruo va
mules ha, 29 ekam ko a kolkha to a kernonhor nera pis kim muk he o mia
ngara re mang nguk te, ‘Lraip ruk ngat gia mait, kar endruk ngat lua llues
vop va endruk ngat lo mmeng ngles vop, ngata lgekol ko nera mrer ngang
ngar kam ngorpok petgim a rengmat to enda.’ 30 Ko mnam a kolkha to
endo msim a propet karo rhek ngar kael mit ormuk te,

‘O mia ngara kukueng o vlik te, “Mguak kuviet kuon mang ngor he,
he kaeguyang ngor.’ ”

31 Ii, a kolkha to enda nera vle enang tok arhe ngang nguk, ko enangthe
lRom ngata sovet mang Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen kam rum
kim, gi enang ko mut her mrua vokom tete ta, va ta khenam kat te, kok-
naik ngar le kta sovet mang nguk ruk o gi vrong Yuda mo mYerusalem
tok kat kam ho mi ktua rum kim muk kat. Ii, gi enang ‘O mia ngata sovet
mang kam rum kim A Ho To A Katlar* tete, va ta khenam kat te, ngar le
ksovet mang o gi vrong hi ruk ngata vui kat kam ho mi ktua rum kim mar
tok kat.’ ”
32 Va alo ngauruvik aloruk kat ngta ktong ngin kngorom min ekam a
ngaelaut kam ngae kaim min kat. 33 To ngta ngorom kngae kpis ko mnam
a mhe to ngma mon te, “A Mhel Ka Lpek Ka Kolhi.” To mnam a mhe to
endo, ngat hera kaum e Yesus kar alo ngauruvik kam kaum ka krong
ngar orom o ot kvat mar engnang o hi. Ko ngta srim a ngauruvik langto
ko vanam e Yesus ka miktiek va langto ko vanam ka ksienga. 34 Ngta

* **23:31:** A munik to te, “A Ho To A Katlar”, o Yuda ngma mon Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen orom. Isikiel 20.47

krong ngar engnang o hi knop, to e Yesus ta re te, “Titou ngia kol nga
kerkeknen to enda patgiang ngaiting, ekam ko ngat lua mnor mang te, a
ni ngaeha to msim ngat kaeharom e.” Ta re tok, to endruk ngma kar va
tomten ngata khanier† kam kir mo kmar kam mnor te, edim mnam mar
nera kol langto langto mnam e Yesus karo it.
35 Nang o mia ngat her gia sir ko tok he keketar, va o Yuda ngalmialaol
ngta kinknim ngakro vorngap kim he ka klel orom te, “Nma sulgim o mia
akuruk, vanang tete enangthe lmien te, En Mruo Msim To E Nut Tmur Re
Pum, Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen va en he, na mrua khenam tok
mo kmor he mrua sulgim en mruo tete.”
36-38 Va kuo malpgem ko engnang a ho ngat el o rhek ruk ngta mon en
ormar te:

“O YUDA NGA TAVEN TA ARHE.”

To endruk ngma kar va tomten ngat pis ko pum ka ho kam klel orom kat
kam reng te, “Enangthe lmien mang in te, o Yuda nga taven to yin, va
yin he, mur sulgim yin mruo.” Va ngta klel orom enangthe en a mi taven
langto msim ko ngat kauyang orom a ho ka ye to tngae gia gruk ko ngat
re kmen ngang en kmiviem.
39 To tang mnam alo ngauruvik ruk nginta valval ko rkieng e Yesus,
ta petpet o rhek ngang kam klel orom kat te, “Ngola, ima havae te, her
yindo arhe Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen ngola? Va yin he, pupam
mor tgus he sulgim mor.”
40-41 Vanangko kaela ta kner te, “Or tok, yi lua gorang a kapnes to
ketasuo E Nut mruo ner kaen ngang in gi? Ko mor tgus ri ngot kol a
kapnes to enda he re kam yor he, va muo lmien mang nguo ko mot kais
kam kol a kapnes to enda, vanang en tlo eharom a kerkeknen tang to
kmiser a kapnes to enda e.”
42 To thera reng e Yesus te, “O-Yesus, koknaik ko ila tavgo na komor o
mia tgus, va ngiak pat mang dok.”
43 Va e Yesus tkoripang te, “Kua havaeng yin lmien te, her gi tete ta yin
ngira korsang kar dok kuon ma Loot To La Vu Yar Hak.”

E Yesus Ka Ngaung Ta Mtiet
(Mt 27.45-56; Mk 15.33-41; Yn 19.28-30)

44 Pkolkha vop, va vgum a slommok ko ther gi pis pgeik komor a volkha
va a mmie tgus kngae kais mavlemas 45-46 ko a kolkha tlo kta nan kat e.
Tgi slok ngatngae. A kolkha ta slok vop, to e Yesus ta kael ka ktui klik kam
re kuon mail te, “Titou, ngiak vaeng kua nunu ngok kmin ko ko kael ko
maktiegom in.” Tre gia re tok knop, to ka ngaung thera mtiet he. Tyor
tok, va vgum a yet to ta kaeltoot mang E Nut ka maksien ke rek Ka Taban
To A Ho Totur Hak ko ther gi kommenik kam ngam ko vgum kalo gu tgus
kmel kalo kae alomin.
47 To lRom nga ngaomevek ka rkan langto kalaip tvokom ko e Yesus
tyor tok, to khover E Nut ka munik kam re te, “O lmien hak he, a mhel
to enda, en a mhel langto tlo vur eharom a kerkeknen tang hak.” 48 To o
mia tgus ruk ngta gun he ksor kim ko o mia ngta ngam o leep kuon mang
ko pum ngaro kerok tok, ngta him ngaro singni to her kaekeknik kun
mnam a rengmat. 49 Vanang endruk ngat smia mnor mang e Yesus ngat

† **23:34:** O mia ngma khanier orom a tonggai to orom o kases ruk ngaro mnok ngta vle kuo mang ngar. Ngma khikher to enangthe a kases to mkor a mhel langto npa prik ngogu mnok to nga hera mnor te en arhe ta kir kim klenar.

her gia sisir ko vur malhagenmok mang kar lraip ruk ngat ottek mGalili he kaikkiem. Ngta sisir ko tok he kvokom mar pum.

Ngat El E Yesus Ka Mnes Kun Mnam A Kre Ka Nho
(Mt 27.57-61; Mk 15.42-47; Yn 19.38-42)

50-51 Ngat vokong ko e Yesus tyor tok, to a mhel langto nkong mAramatea ko mYudea ta vle. Ka munik e Yosep. En a mhel a yar ko en nam sim kut kaikkiem E Nut karo pos he nma paneng Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen kam pis he ka tavgo kam komor o mia tgus. Nam kaeha kar o Yuda Ngar Ke Murgun to ngma vongnek kim o rhek kat. Vanangko en tlo tting mang nga papat to kmim e Yesus kngam a yoror e. 52 E Yosep ta ngae ngok kim e Pailet he ka mnganang mang e Yesus ka mnes en kam kol he kael. 53 E Pailet ta tting orom, to e Yosep thera ngae kpis kharpeet e Yesus ka mnes kuo va ho to kokomor orom a yet. To thera kokol kngorom to kael kun mnam a kre ka nho to ngat gi gnua hong he lo el a mhel ka mnes tang kun mnam vop. 54 Tel ka mnes knop, nangko ma kolkha to endo ko tel ka mnes ta vle te, o Yuda nga kolkha to kmelel mo kim o tgoluk kam paneng a Sabat ko ketasuo en kam vuut.

55 E Yosep tel ka mnes ko tok, va lraip ruk ngat ottek mGalili he kaikkiem e Yesus, ngat kaikkiem e Yosep he kvokom e Yesus ka nnak va ngat sim ktua keketar e Yosep pum ko tel ka mnes ko tok. 56 Ngta vokom tok, to her kaekeknik ngok mrek ngok mYerusalem he kpis kaelha kam mat o ku kam pungnim e Yesus ka mnes orom mar, vanangko a Sabat ther pis kmar he, to ngat her lo kat kaeha kat e. Ngat gia vavle kam paal ma Sabat kmikkiem ngaro pos enang tok.

24

E Nut Thover E Yesus Petgim Ka Nnak
(Mt 28.1-10; Mk 16.1-8; Yn 20.1-10)

1 To hop enang ngmo ma Sande, lraip ruk endruk ngat hop halki tie mo kao he klol o ku ruk ngat her momrot he, to hera ngae ngok pe Yesus ka nnak kam pungnim ka vok orom mar. 2 Ngat re kpis va vokom a kre to klaut, endo ngat elegot kim e Yesus ka nnak ka gu orom ko tollok he kvulhi he ka vle petgim a nho he. 3 To ngat pis kvavaik ogun ma nho, vanangko a nho ka gi kolhi ko Ngoldaip to e Yesus ka mnes tlo vle kun kat e. 4 To ngat mrua sor mo kmar kngae va vgum alo ngokol alomin ko ngint gi pis ko pgegom mar orom nginalo yet ruk nginta nan hak ko ngint ngae gia vle enang a koot ko nma gurmik he kvaller a volkha. 5 Lraip ruk endruk ngat vokom min tok, to ngat ngae ho mi kut gor hak to kulmar ku penharom min, vanangko alo mhel ri nginta reng ngar te, “Kman ko muta riring endo tgia ktal mo mnam a mhe to mkor o yoror. 6 En nong mo e, ko ther hop petgim ka nnak he, kmikkiem karo rhek ruk tmur ktar kpavap ngang nguk orom mar mnam o kolkhek ruk muta vle ko mGalili. He mut lua pat mang karo rhek ruk endruk gi? 7 Ko ta ktar kpavap mang en mruo orom karo rhek ruk endri te, ‘A Mhel To Nkong Man Ma Volkha o mia ngak kael maktiegom endruk ngam kaeharom o kerkeknen, mar kam krong orom o ot kvat engnang a ho, vanangko kopekam o kolkhek ruk korlotge ko ngat el he, nak hop petgim ka nnak.’ ” 8 Ngint re tok, to ngat hera pat mang karo rhek ruk endruk.

9 To ngat kaekeknik kngae to kpis khavaeng o aposel ruk loktiek hori orom atgiang kar nglenar akuruk kat mang o tgoluk ruk ngat pis kim

mar. 10 Ii, lraip ruk e Maria to nkong mMagdala, e Yoana, va e Maria to
e Yesus knan va ngarlenar akuruk kat, her mar ruk arhe ngata havaeng
o aposel mang o tgoluk ruk endruk. 11 O aposel ngta ngan ngaro rhek
ruk tok, vanangko ngat lo kor mnam mar mang lraip ruk endruk ngaro
rhek e, ekam ko ngata pat re te, ngaro rhek ngat kaeti lveve. [12 Ngta pat
tok, vanangko e Pita, ta le gia hop he ksap ngok pe Yesus ka nnak. Tpis he
keep kam vaik ogun, va her gi vokong o it ngo vgondik ruk ngat kokomor
e Yesus ka mnes orom mar ko tgi vavaom mar he ngta kru mar tuk ko tok.
To ther kaeknik kngae he kaelha kam moruo kun mnam en mruo te, “Ai,
o tgoluk ri ngat ngae vle nngia ti e?”]

E Yesus Klo Kaloyie Ngint Vokom Kam Mnor Mang Kopekam Ko Thop Petgim Ka Nnak
(Mk 16.12-13)

13 Gi mnam a kolkha to kat gi, e Yesus klo kaloyie aloruk ngint
kaikkiem a ngaelaut kam ngae mEmeus ko tvur vle malhagenmok mang
e Yerusalem.* 14 Ngint kaikkiem a ngaelaut va kaelha kmo rere kar min
mang o tgoluk ruk endruk ngat papagis he. 15 Nginta hivuo kam mo rere
kar min mang o tgoluk ruk endruk tok, to e Yesus mruo ther gi pis he
ka knaek ekmin, 16 vanangko nginta kerruong ko E Nut tngam slommok
pum nginalo keik.
17 To tpe gia mnganang ngin te, “He met vua mo rere kar mae mang
anito mo ekam a ngaelaut?”
Nginta ngan a mngan to tok, to ngint her gia sir, to hera him nginalo
ktiek. 18 To langto mnam min, endo ka munik e Kliopas ta mnganang te,
“Nok pathe yin atgiang to a gi gunmhel mo mYerusalem ko yi lua mnor
mang o tgoluk ruk ngat papagis kun mnam o kolkhek ruk endri?”
19 Va ther koripang ngin te, “Oni tgoluk ruk?”
Va ngint koripang te, “He o tgoluk ruk ngat papagis kim e Yesus to
nkong mNasaret. Ko en a propet to E Nut ta ngatkal mang kam khenam
ka serppak vgum karo vu reha va karo vu rhek ruk lserpgue. He o mia
ngma ngatkal mang ngar gi enang tok kat. 20 Vanangko o pris ruk laol
va o Yuda Ngar Ke Murgun to orom ngalmialaol, endruk ngma vongnek
kim o rhek, ngat kle va kael ko maktiegom lRom to mar ngat her el,
ngar kmim kngam a yoror. He ekam tok, ngata krong orom o ot kvat
engnang a ho. 21 Va mor vat, mor ruk ngot kor mnam mor mang en, ngot
le ka nho mkor te, her en to tpis kam sulgim mor lIsrael he khong ngor
petgim nguaro imuo arhe. Vanangko tete, tlua nho tok e, ko ther yor
he, he kmanker ko o kolkhek ruk korlotge ngat nop ko ngat her el he.
22-23 Vanang molenar ruk lraip ngat hop halki ngok pum ka nnak he kpis
kreimsor ngang ngor kam havaeng ngor te, ngat lo pis mang ka mnes ko
e. Va kat, ngat kta havaeng ngor te, E Nut tpis kim mar orom kalo engyel
ko ngint havaeng ngar mang te, tkat ktal kat he. 24 To ngorlenar akuruk
vat, ngta kle kngae ngok pum ka nnak kat, ngat pis gi kta vokom enang
tok ge, ko lraip ngat havae mang tok, nang en mruo msim ngat lo vokom
e.”
25 Alo mhel ri nginta havaeng e Yesus mang o tgoluk ruk tok, to e Yesus
ta havaeng ngin te, “Nngia ormae, nok melalo lpek nginta tok, ko mem
vua hus kmor mnam mae mang o rhek ruk mkor o propet ko ngta ktar

* **24:13:** A re to te, “malhagenmok” ta rere mang o kilomita ruk loktiek hori orom atgiang msim.

kpavap ormar te, 26 Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen nak lol o vnek
ruk endruk ktar na, to endo yek, en tkais kam le ktuur mnam E Nut ka
tavgo." 27 Ta re tok, to tkaelha kam halger E Nut karo rhek tgus ruk ngat
ittiegom mar kam ktar kpavap mang en mruo. Ii, tkaelha orom e Moses
karo rhek kam ngae krum mar orom o propet tgus ngartaro rhek kat kam
halger mar mang en mruo tok.
28 Thalger E Nut karo rhek ngang ngin kam ngae ekam a ngaelaut to
ngta konner a rengmat to e Emeus va e Yesus tre kam lapsa kam ngae
vop 29 vanang ngint kaur kim lserppak te, "O, ta re kam slok he, he ngia
kaikkiem muo he ka vle mo kmuo na." To ta ngan vgum min to her
kaikkiem min.
30 Ngat pis korsang ko vanam a psen kam her kaemik, to thera kol a
ngaemik, he kanprim E Nut mang, to kommen to re kmis kim min 31 va
vgum e Yesus ko E Nut thera pet a slommok petgim nginalo keik, to ngint
hera vokom kam mnor yek. Nginta mnor mang tok, to ther gi loloong
ko pum nginalo keik. 32 To ngint hera mo havaeng ngin mruo te, "Lmien
hak he, a mhel to enda thalger E Nut karo rhek ngang nguo ko ekam a
ngaelaut, va karo rhek ngat ho mi kut heter mualo ngaung hak."
33 To nginta hop to le kat kaeknik ngok mYerusalem ngatngae. Nginta
ngae kpis mang o aposel ruk loktiek hori orom atgiang kar ngarlenar
akuruk ko ngta kaum ko kmar. 34 To ngata havaeng ngin te, "Ho mi kut
lmien hak he te, Ngoldaip tmi hop petgim ka nnak he, he tmur khenam
ngang e Saimon." 35 Ngat havae tok, to ngint kaelha kam havaeng ngar
kat mang ko ngint kaikkiem a ngaelaut to kam ngae mEmeus he o tgoluk
ruk endruk ngta pis kmin ko tok. Va nginta havaeng ngar mang ko nginta
vokom e Yesus kam mnor mang ko tkommen a ngaemik kat.

E Yesus Ta Mrua Khenam Ngang Kalngunes
(Mt 28.16-20; Mk 16.14-18; Yn 20.19-23; O Reha 1.6-8)

36 E Yesus kalngunes ngata hivuo kam rere kngae mang en tok, va
vgum e Yesus ko ther gi mur kat khenam kam her gi pis sir kar mar. Tpis
enang tok, to kaenpaeim mar te, "Vae, mu sim vle orom a vrek longeik
na."
37 Ngata vokom tok, va ngaro pkor ngat ngae ho mi kut rres tgus va ngat
ngae sei kam gor ko ngta pat re te ngata vokom a ngomiem tang. 38 To ta
kner mar te, "Mguak or kam kta lopumtang pmok va kgorang dok e, 39 ko
a ngomiem nop ka mi mit kar karo sogi ngang msim e. Va dok ko muta
vokom dok mut mia vokom kua mi mit kar kuakro sogi msim, ngola? He
mu aol ehang kualo ktiek va kua lo nhar na, muk kam vokom o ot ngaro
ngaekmol kam mia mnor te, her dok msim ta arhe."
40 Ta re tok knop, to hera khenam kalo ktiek va kalo nhar ngang ngar.
41 Vanangko mar ngat lo kael ngaro pat lserppak kmor mnam mar mang
en vop, ekam ko ngate sei kam mrua sor kmar va ko a sirei ta ngorom
mar kat. Va ekam ko ngata lopumtang pum vop, e Yesus ta mnganang
ngar te, "Yu! He mut lo el o ol akor kmemik ge?" 42 To ngat her kaen
a slang to ngat silat ngang 43 to thera kol to her gi kaem ko pum ngakro
kerok.
44 Tkaemik knop, to hera rere kar mar kam havaeng ngar te, "Tiok ko
koma vle kar muk vop ko her havaeng nguk tesgun he te: O rhek ruk kun
mnam E Moses karo pos va O Propet Ngaro Rhek va O Knituk kat ngak
kaottam he kael mit ormok arhe."

45 Thavaeng ngar tok, to le kpet a slommok pum ngaro kerok mar kam
mmok mang E Nut karo propet ngaro rhek. 46 Tpet a slommok orom karo
rhek ri ko thavaeng ngar te, “O rhek ri arhe ngat ittiegom mar kun mnam
E Nut karo rhek te: Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen nak lol o vnek he
khop petgim ka nnak kopekam o kolkhek ruk korlotge.
47 He ekam tok, kalngunes ngak kaelha mo mYerusalem kam polger
o rhek orom e Yesus ka munik kam havaeng o mia te, ‘mguak kaitgung
mularo kerkeknen he E Nut nera lol mar patgiang ngaiting.’
48 Ii, mguak kaelha kam ngae kpolger o rhek tok ko her muk ri arhe
mut mi vokong dok ko o rhek ruk endri ngat el mit ormok ko pum
mularo kerok mruo. 49 He ekam tok, ngora meng E Nunu A Totur ngte
kmuk, ekam ko E Titou mruo tel ka tnangal mang, En kam meng tok.
Vanang mgua gia vle mo mnam a rengmat ta na, kais ko en nak pis he
kaenserpagam muk orom ka serppak to nera komor muk.”

E Yesus Ta Grap Ngpalmai Ngoguon Ma Volkha
(Mk 16.19-20; O Reha 1.9-11)

50 Ngata vle ko tok, to e Yesus thera ktong ngar ngok petgim e
Yerusalem he vrua ngae kpis ko rkieng a rengmat to e Betani. Ko tok,
thera hover kalo ktiek malpgem mar to hera ngamyammok mang ngar.
51 Ta hivuo kam ngamyammok mang ngar tok, to ther gia polok petgim
mar kam grap ngpalmai ngoguon ma volkha. 52 Ta ngae tok, nang ngat
her gia vle ko he ktotu pum. Ngata totu pum knop, to ngat her kaekeknik
ngok mYerusalem orom a sirei to alautar. 53 To ko tok ngat her gia vle
kun mnam E Nut ka maksien kam vle her gia kanprim mekam mekam
ko he.

E Yoanes
Ka Knovvur To Tittiegom Mang E Yesus

O Rhek Ruk Ktar Kam Keknen Mang A Knovvur To E Yoanes Tittiegom

A knovvur ta, e Yesus kalkayie to e Yoanes tittiegom. E Yoanes ka knovvur ta, tlua vle enang e Matyu va e Mak va e Luk ngartaro knovvur ruk ngat ittiegom mar ko ngat vrua maenang e. Nove. E Yoanes ka knovvur te ktua vle ge. Vanangko lmien te, e Yoanes karo rhek ngta mien gi enang e Matyu, e Mak va e Luk ngaro rhek kat. Ii, e Yoanes ka knovvur te ktua vle ge, ekam ko e Yoanes tittiek mang o ngothoi kavurgem ruk e Matyu va e Mak va e Luk ngat lo ittiek mang ngar. He enang tok, e Yoanes ka knovvur te vrua vle yok ge. E Yoanes tmur havae te, en tmi kut ittiegom ka knovvur ta, he nang o mia kmor mnam mar mang e Yesus te, her en E Nut Khal Msim, Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen. He ekam ko ngat kor mnam mar mang ka munik tok he kmokpom kar, ngara kol a ktalhok to kam plong vle ko kim E Nut ngnik ngnik.

Ngota vokom e Yesus karo rhek ruk mang en mruo te, en arhe endo nam kaen a ktalhok ngang o mia, va her endo nera hover o yoror, va her endo ta vle enang a ye to tis kmen a ktalhok to kam plong vle ko kim E Nut ngnik ngnik ngang o mia, va her endo ta vle enang o ol ruk o bret, he o mia kam ktal vgum, va her endo a mmok ka pun, va her endo ta vle enang ke ho to a vaen, he o mia kam par mnam, va her endo ta vle enang a toot kmo sipsip kat.

Endo Ngat Kilegem Te, E Nut Ka Re, En Tmur Ellik Orom Enang A Mhel, He Kael Ka Ngorsang Mo Pgeik Kmor

1 Tesgun ko a mmie tlo pal vop, va Endo ngat kilegem te, E Nut Ka Re ta
ktar vle he. En nma vle ko kim E Nut mruo, va En tho mi kut kaenang E
Nut msim hak. 2 Ii, her a papat to arhe te, tesgun ko a mmie tlo pal vop,
va Endo ngat kilegem te, E Nut Ka Re, tkut vle ko kim E Nut.

3 He enang tok, Endo ngat kilegem te, E Nut Ka Re tkaum kar E Nut kam
kueng o tgoluk tgus, nang nong a tomhel tang hak to tpal, ko en tlo kueng
e. Nop hak! Ko o tgoluk tgus ruk ngat pal, Endo ngat kilegem te, E Nut Ka
Re tkaum kar E Nut kam kueng ngar tgus. 4 Ii, va a ktalhok to kam plong
vle ko kim E Nut ngnik ngnik tottek ekam Endo kat. Va a ktalhok to endo
ta vle kat te, her a mmok ka pun msim to kam valler o mia tgus arhe. 5 Ii,
a mmok ka pun to en, ta valler a slommok va a slommok tho lo kais hak
kam kir kim e. Ii, Endo ngat kilegem te, E Nut Ka Re thera vle te, a mmok
ka pun tok arhe! [Va o slomkor ngam lua mmok mang kam mnorvek e.”]

6-7 Vanangko ktar mang ko a mmok ka pun to endo ta pis, E Nut thera
khenam a mmok ka pun to endo ngang kalkayie langto ka munik e
Yoanes. Ta khenam ngang e Yoanes tok, to her kle kmeng, en kam ktar
kpavap mang a mmok ka pun to endo ngang o mia, he nang mar kmor
mnam mar mang he kmokpom kar gi vgum en tok arhe. 8 Vanangko e
Yoanes, en mruo, ho nong a mmok ka pun to endo msim ta mur havae
mang e. Nop gi! En tgia pis kam gi ktar kpavap mang a mmok ka pun
to endo. 9 Vanang a mi mmok ka pun msim, endo kam valler o mia tgus,
tennik ta re kam mia pis mo mmie he.

10 Kam ngae, to E Nut Ka Re ther mi kut pis he ka vle mo mmie,
endo en mruo tkueng. Ii, pu enang ko her en arhe tkueng a mmie ta,
vanangko o mia tgus ngat lo vokom kam mnor mang tok e. 11 Mare, ta
mrua kaol kpis mo mnam ka mmie msim ko tkueng, nang kakro mia
mruo ruk tel mar mnam, ngat lua ngatkal ngang en kam vle mo kmar
e. 12 Vanangko akuruk, ngta ngatkal ngang, he kor mnam mar mang ka
munik he kmokpom kar. Va her endruk arhe ta tting orom mar, mar kam
vle te, E Nut kles msim. 13 Enang tok, ngat lo pis te, E Nut kles msim, ko
ngat pal mnam ngakro usiel ruk ko mrek mruo e, kmikkiem a vlom ka
papat ko ta svil kam hover ka ngausie ka munik e. Va ngat lo pis kat te, E
Nut kles msim tok ko ngat pal kmikkiem a teit kar a nan ngina svil kat e.
Nove! Ngat kle va ka vle te, mar E Nut kles msim gi ekam ko ngat mi pal
mnam E Nut kta ngausie msim kmikkiem ka mur svil mruo ha.

14 Ii, Endo ngat kilegem te, E Nut Ka Re, en tmur ellik orom enang a
mhel, he kael ka ngorsang mo pgeik kmor. Ngota vokong he keketar karo
keknen ruk lyar hak, ko en E Nut Khal to ke tro to tottek kuo kim Kteit.
Va ngota vokom te, en a ho minar hak va en nam ho mia ring ya mang o
mia tgus kat.

15 Va e Yoanes nma havae mang en arhe. Ko nma rere malpgem o mia
kam havaeng ngar te, “Her en arhe, endo tesgun koma havaeng nguk
mang te, ‘Nera knaek ekmok. En tsei kam laut kir kim dok ko her en
arhe ta ktar vle tesgun he, ko kim E Nut.’ ” 16 Va ka keknen to kam ring
ya mang o mia, tngae sei mnam en mruo va tngae vle kia vul orom ko
nma ngamyammok mang ngor orom ka keknen to endo. He enang tok
nam sim ktua ring ya mang ngor he kngamyammok mang ngor mekam
mekam orom ka keknen to endo. 17 Ii, E Nut ta ktar khenam karo pos
ma mmok vgum e Moses. Vanang ka keknen to kam ring ya mang o mia
va kakro papat ruk o minar ta khenam mar ma mmok tete, her vgum e
Yesus arhe, Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen. 18 Va nong a mhel tang
hak to tvur vokom E Nut e. Gi khal to ke tro mruo, endo tsim kut vle
kaenang E Nut va tsim kut vle ko vanam, her en tuk arhe tmur khenam
E Nut ngang ngor orom ka keknen to kam ring ya mang o mia va orom
karo papat ruk o minar.

E Yoanes Ta Klai Mang En Mruo Te, En Nong Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen
(Mt 3.1-12; Mk 1.2-8; Lk 3.15-17)

19 Yu! Va e Yoanes karo mur rhek ri arhe endruk nma havae mang
e Yesus orom mar. Ko mnam a kolkha langto o Yuda ngalmialaol
ko mYerusalem, ngta meng o pris kar o Livai akuruk kam ngae smia
mnganang e Yoanes mang en mruo. Ngta pis ko kim to ka mnganang
te, “Ani mhel to yin? Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen her yindo arhe
i o nop gi?” 20 Va e Yoanes tlua tuvgom a re kim mar e. Te smia havaeng
ngar lsir te, “Nong dok Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen e. Nop gi.”

21 To ngta mnganang kat te, “Nang yin erie gi? Yin e Elaisia?”

Va e Yoanes ta klai ngang ngar te, “Nong dok e Elaisia kat e.”

To ngata kta mnganang kat gi te, “Yin a propet to ngta ktar kpavap
mang te, ner kaol ngte?”

Va e Yoanes ta kta klai ngang ngar te, “Nong dok to kat e.”

22 To ngata reng te, “Te sim havaeng ngor na te, yin erie msim. Ko ngota
svil kam smia kol a re tang ko vgum yin mruo, mor kmeknik orom he
khavaeng endruk ngat meng ngor. Ngia mrua havae miik nngia e?”
23 Va e Yoanes ta hop ku to krere ngang ngar orom e Aisaia karo rhek
kam havaeng ngar te,
‘Dok a mhel to kua vle ko ma kalputmok he khavaeng o mia mang
ngaro kerkeknen te, ‘Muak verang a ngaelaut ekam Ngoldaip,
Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen.’ ”
24 Kam ngae, to o Yuda ngalmialaol ngat meng o Parisiau akuruk ngok
kim e Yoanes. 25 Ngata pis ko kim he kta mnganang te, “Enang ko lmien
te, nong yin Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen, va nong yin e Elaisia
va nong yin a propet to e Moses ta ktar kpavap mang te, ner kaol ngte,
vanang kman ko ima parrum o mia?”
26 Ngta mnganang tok, to e Yoanes tkoripang ngar te, “Dok koma
parrum o mia orom a gi ye e. Vanang kun pgegom muk, a mhel langto ta
sir ka vle va mum lua vokom kam mnor mang hak. 27 Ii, kua re mang her
endo nera knaek ekmok arhe. Si kam hong kalo nhar nginalo ngausie
mkor va klo vu eveep hak kam hong min e. En na mrua ppir mang en
mruo, nang dok kmis kam hong min mkor.”
28 O tgoluk tgus ruk endruk, ngata pagis mnam a rengmat to e Betani,
mnam a ye to e Yodan ka ngaiting to ngkun kuo ko tok ko e Yoanes nama
parrum o mia.

E Yesus Tkaenang A Sipsip To A Sital To Kam Nngiar Ngang E Nut Orom

29 To hop enang ngmo, e Yoanes ta vokom e Yesus ko tkaol ngok kim
lsir, to ta re te, “Mu vokom a mhel to na, en tkaenang A Sipsip To A Sital
To Kam Nngiar Ngang E Nut Orom. Ko en nak yor mang o mia tgus mo
mmie ngaro kerkeknen, he ka gidiel na lul ormar, he nang E Nut kam
lol patgiang ngaiting he kikiangae mang ngar hak. 30 A mhel ta, her
endo arhe tesgun kua havaeng nguk mang te, ‘Nera knaek ekmok. En ka
munik tsei kam laut kir kim kotang ko her en arhe ta ktar vle tesgun he
ko kim E Nut.’ 31 Tesgun dok mruo klua mnor mang en te, en Endo E Nut
Thim Orom Ka Msasaen e. Vanangko tete, kua ngaeha to kam parrum o
mia, endo ko kaol ngte kmeharom, ka pun ta vle ti te, kam her mi ktua
polger En ma mmok tok arhe ngang lIsrael.”
32-33 E Yoanes thavae tok, to le kta havae orom karo mur rhek ri kat te,
“Kua ngaeha ka pun ta mmok ngang dok tete yek, ekam ko ko her vokom
E Nunu A Totur ko ta vo ka grung kun kuon ma volkha enang a ngaining
to a giu ko tpis kar kuon malpgem. Va dok ngua lo is kam mnor mang
tok, gi enangthe Endo tmeng dok kam parrum o mia orom a ye, na lua
ktar kpavap ngang dok mang te, ‘Ngiak vokong E Nunu A Totur ko naka
grung kun kuon he kar kuon malpgem a mhel tang, va her en a mhel to
arhe, endo nera parrum o mia orom E Nunu A Totur ka munik.’ ” 34 Ko
mur vokong gi enang tok, to her le smia mnor mang yek. He enang tok,
kua le khavaeng nguk kat te, “A mhel to enda, her en E Nut Khal msim to
arhe.”

E Yesus Kalngunes Ruk Ktarngar

35 To hop enang ngmo, ta kta vle kar klo kaloyie aloruk, 36 va kvokong
e Yesus ko tkaol kre kotter mar, to e Yoanes ta le kta re te, “Mu vokom a
mhel to na, en tkaenang A Sipsip To A Sital To Kam Nngiar Ngang E Nut
Orom.”

37 E Yoanes klo kaloyie nginta ngan ko ta re tok, to ngint her kaelha
kmikkiem e Yesus mnam a kolkha to endo gi. 38 To e Yesus ta nho knaek
va kvokom min ko ngint kaikkiem, to ka mnganang ngin te, “Meta riring
erieto?”

Va mint le ka mnganang te, “Rabai, ima vle tamrie?” (To kam hortgem
a munik to e Rabai ka pun ta vle te, “A Pattermia”.)

39 Va e Yesus tgia reng ngin te, “Meak kaol he mrua vokom.”

Vanang ta vlemas he, to mint kaikkiem e Yesus va kpis kvokong ka mhe
to nama vle mnam, to nginta vle ko kim ma vlemas to endo.

40 Vanang langto mnam ennginduk ko ta ngan e Yoanes karo rhek to
kle kaikkiem e Yesus, ka munik e Andru. E Andru e Saimon Pita knopia.
41 To e Andru tngae klapsa kpis mang knopia e Saimon, to kle khavaeng
te, “Ngot pis mang endo mor o Yuda ngoma mon te, Endo E Nut Thim
Orom Ka Msasaen he.” (To kam hortgem a munik to te, “Endo E Nut Thim
Orom Ka Msasaen” o Grik ngma mon te, “e Kristus.”) 42 To e Andru ta
nglum knopia ngok kim e Yesus.

To e Yesus ta vokom e Saimon to kreng te, “Ila munik e Saimon, va iteit
e Yoanes, vanang tete kua kilegem yin te, e Sipas.” (To kam hortgem a
munik to “e Sipas” ta vle te, “A kre”.)

E Yesus Tvaeng E Pilip Kre Nataniel

43-44 To hop enang ngmo, e Yesus tel ka papat to kam ngae ngok
mGalili. Ta ngae to puknim a mhel langto ka munik e Pilip, endo nkong
mBetsaida, a rengmat to mkor e Andru kre Pita kat. To tvaeng te, “Aol
he ikkiem dok.” 45 To e Pilip ta ngae kpis mang e Nataniel to khavaeng
te, “Ngot pis mang a propet to e Moses ta ktar kpavap mang kun mnam
E Nut kakro pos. Ii, her endo o propet tgus ngata ktar kpavap mang kat
arhe. Ka munik e Yesus to nkong mNasaret va kteit e Yosep.”

46 E Nataniel ta ngnek tok, to kle kokheng e Pilip te, “Ai, nong a tomhel
tang hak ko a vu yar tkais kam plek ko mNasaret e.”

Va e Pilip ta le kreng te, “Yu! Yin he, aol he mur vokom orom ila lo keik
mruo.”

47 Kam ngae, to e Yesus ta vokom e Nataniel ko tkaol ngok kim, to ta
re te, “Mu vokong a mhel to na, en nam sim kut kaikkiem mor lIsrael
nguaro keknen. Va nong a re tang ko a ppiagar ta vle kun mnam e.”

48 Va e Nataniel ta mnganang e Yesus te, “Ya mnor mang dok nngia?”

Va e Yesus tkoripang te, “Ktar mang ko e Pilip tlo vaeng in vop, ko ya
vle ku me orom a ho to a pik, ko ktar vokom in he.”

49 To e Nataniel ta senkrip to le kreng te, “Pattermia, her yindo arhe E
Nut Khal msim to in. Endo mor lIsrael ngua Taven msim.”

50 To e Yesus ta mnganang te, “Ngola, ye her kor mnam yin mang dok
tok, gi ekam ko kua havaeng yin tete te, ‘Ko vokom in ko yi korsang ku
meorom a ho to a pik?’ Vanang koknaik yek va ngira vokong o tgoluk
ruk ngara pagis, ko ngara kir kim kua re to endo ko gi gnua havaeng yin
orom.” 51 Ta re tok, to kle kpupam o mia tgus khavaeng ngar te, “Ii, ko
smia mien ngang nguk te, mguera vokom o tgoluk ruk tok, ko a volkha
nera mommenik va mguera vokom A Mhel To Nkong Man Ma Volkha to
dok ko ngor gia vle enang a kaknang to E Nut karo engyel ngama grung
ka grap ekam.”

2

E Yesus Thortgem A Ye He El En A Vaen

1-2 To ko pekam o kolkhek ruk korlotge, o mia ngat kaem a pnes to
kmenkim lraip ogu mKana kun mnam a mmie ka mhe to e Galili. Va
o guliel ngata gun ko tok kam mari. Va a pnes kteit msim tvae mang E
Yesus knan kar e Yesus va kalngunes kat mang a ngaeha to endo. 3 Tie
palngaem o mia ngat kaemik kngae, to a ye to a vaen te ktu kim o guliel,
to e Yesus knan ta havaeng te, "A vaen tnop he."
4 Va e Yesus ta reng knan te, "Kolkheng, ya havaeng dok tok, va klo is
kam gia pis ma gi kirtang orom kua ngaeha e, ekam ko kua kolkha tlo pis
vop."
5 Vanangko e Yesus knan ta ktua reng a pnes kaortek gi te, "Mgua gi
kaikkiem ka ni re ngang ko na havaeng nguk orom."
6 Vanang o Yuda ngam sim kut kaikkiem nga keknen to kmelel singni
na, yek kaemik. Va o itok ngo kolhi ruk aktiek hori orom agitgiang,
endruk ngat hong ngar mnam o krek ngam kainir ogu pmar ngata vle
ko rkieng ngar ko tok ko ngata gun. Va akuruk mnam mar ngat kais
kminiram a ye pum mar kmis mang o lita ruk 75, nang akuruk kam grap
kais mang o lita ruk 115.
7 To e Yesus thera reng a pnes kaortek te, "Mu iniram a ye ogu pum o
kolhi ri na." To ngat kainir ogu pmar va ngat ngae gi riprip kuo vgum
ngakro ngnorok.
8 To ta le kreng langto mnam mar te, "Pir pum a ye to, he kol ngorom
en ngang a pnes kteit msim."
To ta pir pum a ye to le kaen ngang. 9 A pnes kteit msim tkol a ye to
e Yesus thortgem he el en a vaen to kaegom. En tlo ptang ko e Yesus
thortgem e. Vanangko a pnes kaortek ngata mnor mang ko ngat pir pum
a ye he en ngang. To a pnes kteit msim thera vaeng a ngokol to te gnua lei
petgim klenar, to kanprim 10 te, "O mia tgus ngama ktar ka nngiar orom a
vaen to a mgaer ngang o guliel, mar kmivie kveve na, to koknaik ngama
nngiar orom a vaen to tlua mgae. Vanangko yin, ye her kier mang a vaen
to tvua mgae hak kais mang tete ge."
11 Enang tok, e Yesus ta pakvom kam khenam karo ngaelmir ruk
lserpgue ma mmok, ko tok mKana kun mnam a mhe to e Galili orom
ka ngaelmir to a serpgar to yek. He ko tok mKana, E Yesus tkaelha pum
kam mrua polger ka serppak orom a ngaelmir to a serpgar to endo enang
tok. He ekam tok, kalngunes ngat her le sim kor mnam mar mang he
kmokpom kar.

E Yesus Ta Kerer O Mia Kun Mnam E Nut Ka Maksien
(Mt 21.12-13; Mk 11.15-17; Lk 19.45-46)

12 To ko pekam a ngaelmir to a serpgar ko e Yesus teharom ko mKana,
e Yesus kar knan, va kaornopeik, va kalngunes ngat hera ngae ngogu to
kpis ko mKaparnam. Ngat pis to gia vle ko tok mnam o kolkhek lgititge.
13 To rkieng ko o Yuda kam kunngir kim a pnes to ngama mon te, A
Pnes To A Engyel Tvarpaam O Yuda Ngaro Molpou, e Yesus ta ngae ka
grap ngoguon mYerusalem pa pnes to kat. 14 Ta ngae kpis ko tok, to kvaik
kun mnam E Nut ka maksien ka mhe to ko ma gi vle. Ta vokom o mia ko
tok ko ngata gun orom ngaro iningol ruk o giu va ngaro bulmakau va
ngaro sipsip ko ngat elik, o mia kmenen kmar mkor mar. Va ta vokom o
mia akuruk ko ngat korosang ko mo psen he kmopatap orom o krek ruk

mkor a maksien to endo orom o vrong rhek ngakro mur krek. 15 Tvokom
mar tok, to kvuum o usiel to le kekerer o mia orom kun mnam a maksien
ka mhe to ko ma gi vle. Si o bulmakau va o sipsip va ta kekerer mar kat.
Ta kerer mar knop, to le kseneker o krek ruk ngma mopatap orom mar, to
le klelget ngakro psen kat. 16 Teharom tok, to le kreng endruk ngam kael
o giu, o mia kmenen kmar te, “Mguak lol mulakro tgol ri tgus he kngae
petgim a maksien ta. Mguak or kam lol o klel orom E Titou ka maksien
he khortgem kam vle te, a gi mhe to kmel o vrong tgoluk kam lol o krek
orom.”
17 Va kalngunes ngat her gia vokom e Yesus ko teharom tok, to kpat
mang E Nut karo rhek ruk tennik o propet ngat her ittiegom mar kam
ktar kpavap mang te,

“Kua vrek ta sovet kam matmat dok mang ila maksien, enang a paei
ko nama sovet mang a ho kmem tok kat kngorom.”

18 To o Yuda ngalmialaol ngaro vurkul ngta kiin, to ngat kaeknik ngok
kim to kpis kam mnganang te, “A ni ngaelmir to a serpgar ngiak khenam
ma mmok ngang ngor, mor kam vokom ila serppak he smia mnor mang
in te, E Nut thim yin orom ka msasaen, he nang yin kmeharom tok?”
19 Va e Yesus tkoripang ngar te, “Enangthe mupa rum kim a maksien
ta, va dok ngor le kta hover kun mnam o kolkhek ruk a korlotge kat.”
20 Va o Yuda ngalmialaol ngat le ka mnganang e Yesus te, “Hai-e!
Ngolmialaol ngat eha mnam o pnes ruk alo mhelom va aktiek hori orom
atgiang kam hover a maksien ta, va yin yi kais gi kam kta hover a
maksien ta mnam o kolkhek ruk a gi korlotge kat?” 21 Ngata mnganang
tok, vanang ngat lua mnor mang e Yesus ka re ta, ko a re to te, “a maksien”
ko ta rere mang, ta mrua rere mang ka vok mruo. 22 To koknaik mnam
a kolkha ko ta hop petgim ka nnak, kalngunes ngata pat mang ka re ta
ta rere orom, to ngat le kor mnam mar mang e Yesus karo mur rhek ruk
endruk tok, va mang E Nut karo rhek ruk ngat ittiegom mar tennik kun
mnam E Nut Ka Meer.
23 Kam ngae, to e Yesus tkaeharom o ngaelmir ruk lserpgue ko tok
mYerusalem ko ta vle ko pa pnes to endo vop. Va o mia ngarlatgep ngat
mrua vokom mar enang tok, to her kle gi kor mnam mar mang ka munik
he kmokpom kar kat. 24 Vanangko e Yesus tlo kaungtu ekam a mhel tang
hak kam vat engnang ko ther mi kut mnor hak mang o mia ngaro keknen
tgus he. 25 Va nong a mhel tang kat to tkais kam polger o rhek ngang
mang o mia kat e, ko en mruo ther ktar mur mnor mang ngakro papat
kun mnam mar he.

3

E Yesus Ta Keknen Ngang E Nikodimas

1-2 Tie ma segain langto a mhel to ka munik e Nikodimas tkaol kpis
ngok kim e Yesus. En a Parisiau langto nma kaum kun mnam o Yuda
Ngar Ke Murgun to nma vongnek kim o rhek. Tpis ko kim to kreng te,
“Pattermia, ngota mnor miik te, her yin a pattermia langto E Nut tmeng
in ngte. Ngota mnor tok, ekam ko enangthe E Nut na lua vle kar a mhel,
va en tlo is kmeharom o ngaelmir ruk lserpgue ruk im kaeharom mar e.”
3 Va e Yesus tkoripang te, “Kua mien te, a gi vrong mhel tang tlo is hak
kam vle ku meorom E Nut ka tavgo e. Gi enangthe E Nut tkuon ma volkha
naka ktar kaeharom a mhel ta te, en a mhel to a gunngar na, he nang en

kam pal mnam E Nut ka ngausie ka pun msim enang tok, to endo yek
ther kais kam vle ku meorom E Nut ka tavgo tok."
4 E Nikodimas ta ngan tok, to kle ka mnganang e Yesus te, "Na ngae
ktua nho nngia ngang a mhel to tlaut he, E Nut kam kta kueng kat he en
kam pis te, en a mhel to a gunngar? Ko a mhel tang tlo kat kais kam kta
vaik ogun mnam knan ka vrek he knan kam kta kol kat e!"
5 Va e Yesus ta havaeng te, "Ii, enang ko ko havae, kua mien te, a gi
vrong mhel tang tlo kais hak kam vle ku meorom E Nut ka tavgo e. Tgi
kais mang ko naka ktar pal mnam E Nunu To A Totur ko nak parrur kun
ma ye orom ka munik, to tkais. 6 Ii, ko a mhel to ta pal mnam knan ka
ngausie ka pun vanie. Vanang a papat to a ngaenpaeir ta vle te, a mhel
nak pal mnam E Nunu A Totur. 7 He ekam tok, ngior kam senkrip kim
kuaro rhek ruk kua havaeng in ormar te, 'E Nut na kat kaeharom o mia
tgus o gunngae orom E Nunu A Totur ka munik tok arhe.' 8 Ya mnor mang
a ngausgi ko nam gi vrong pis he kovvor o vrong tgoluk. Im gia ngan ka
muktim, nang im lua vokom kam mnor te, ta pis tam va kngae ngam. Gi
enang tok, E Nunu A Totur ta vle enang a ngausgi tok kat arhe ko o mia
ruk E Nut ta ktar kaeharom mar te, mar o gunngae, o mia ngat lo is kam
vokom E Nunu A Totur, ko ngat pal mnam en enang tok kat e."
9 E Nikodimas ta le kta mnganang e Yesus te, "O rhek ri ngak pis va ka
vle nngia?"
10 Va e Yesus tkoripang te, "Ngola, yin ima patter lIsrael, va yi lua mmok
mang o rhek ri gi? 11 Kua mien te, tesgun ngom sia rere mang o tgoluk
ruk mor mruo ngot mur mnor mang ngar, va ya havae lmien mang E Nut
karo reha ruk ngot mur vokong ngar kat, vanang nong tang mnam muk
nama svil kam lol nguakro rhek ge. 12 Vanang mu vokom na, ko hera ktar
khavaeng nguk ruk lIsrael mang o gi vrong tgoluk ruk mo mmie, va mum
lo kor mnam muk mang dok ge. Nang nngia ngang nguk, enangthe kop le
khavaeng nguk mang o tgoluk ruk kuon ma volkha vat? 13 A mhel tang
tlo grap ngoguon ma totummok vop. Gi en tuk, endo A Mhel To Nkong
Man Ma Volkha to dok ko kua grung kun kuon ko tok, ma totummok.
14 Ii, her A Mhel To Nkong Man Ma Volkha to dok arhe E Nut ta ktar mur
el ka pat to mang dok te, o mia ngak hover a ho orom dok, gi enang e
Moses ko ma kalputmok ko thover a ho to orom a vim ka nunu tok kat ko
ngat eharom orom a kre to ngma mon te, a bras. 15 Ii, ngara hover dok
tok. He ekam tok, endruk tgus ruk nga le kor mnam mar mang dok he
kmokpom kar dok, mar o mia ruk ngara kol a ktalhok to kam plong vle
ko kim E Nut ngnik ngnik.
16 Ii, E Nut ta ktar mur re kam hover dok tok, ekam ko ta ngae sei
kmelongtok mang o mia ruk mo mmie. Ther mi kut svil mang ngar tok,
to her mur el khal to ke tro mruo to dok he, ko maktiegom o mia, mar
kam hover a ho orom dok tok. Va endruk ngat kor mnam mar mang dok
he kmokpom kar dok, her mar ruk arhe ngara kol a ktalhok to kam plong
vle ko kim E Nut ngnik ngnik. Nang ngat ho lo is hak kam kol a kapnes
ko ma kernonhommok petgim e. 17 Ii, ngara vle tok, ekam ko E Nut tlo en
khal mruo kam pis mo mmie kmel o mia kam kol a kapnes tok e. Nove!
E Nut ta kle mur en khal mruo kam pis mo mmie, he nang E Nut kam
susulgim mar vgum En. 18 He ekam tok, ani mhel to nak kor mnam en
mang E Nut Khal te, lmien mang te, En E Nut Khal to ke tro msim enang
tok he kmokpom kar, va a mhel to endo E Nut ner lo kael en kam kol a

kapnes e. Vanang ani mhel to na lo kor mnam en mang E Nut Khal tok
he lua mokpom kar, va thera vle ngang tete te, E Nut ther mi el a mhel
to endo he, en kam kol a kapnes to endo mkor tok. 19 E Nut ther el ka
papat ngang o mia ruk endruk te, A mmok langto ther mi pis mo mmie
he, vanang o mia ngam kle va ka svil mang a slommok. Ngam lua svil
mang a mmok, ekam ko ngama svil kmeharom ngaro kerkeknen. 20 Ii, va
ani mhel to nam kaeharom o kerkeknen nama kees kam vle kun mnam a
mmok to endo, ekam ko nma gor te, a mmok to endo nera valler en orom
karo kerkeknen ruk endruk he kaelik ma mmok. 21 Vanang ani mhel to
nam sim kaeharom o keknen ruk lyar, endruk o minar, nam mrua vaik
kun mnam a mmok to he, a mmok kam valler karo keknen ma mmok, he
o mia ngam smia mnor mang te, tkaeharom o keknen ruk endruk mkor
E Nut."

E Yoanes To Nma Parrum O Mia Ta Polger Karo Rhek Ruk Mang E Yesus

22 To kopekam o kolkhek akuruk, e Yesus kar kalngunes ngata ngae
ngok ma ngaendapgeik langto ko mYudea. Ko tok, ta kaum ka vle ko
kmar mo kolkhek akuruk he kparrum o mia. 23 Vanang e Yoanes nma
parrum o mia kat ko mInon ko rkieng a rengmat to e Salim. Va o mia
ngama veet ngok kim, en kam parrum mar ko tok, ko o itok ngarlatgep
ko mnam a mhe to endo. 24 (Ii, e Yoanes nam kaeharom tok, ktar mang
ko ngat lo el kun pa hengor vop.) 25 To e Yoanes kalngunes akuruk ngat
kaelha kam maen o rhek kar a mhel langto mang ngar ruk o Yuda nga
keknen to kam parrum o mia. 26 To ngata ngae ngok kim e Yoanes va
khavaeng te, "Pattermia, a mhel to ya ktar kpavap mang, endo tesgun ta
vle ko kmin ko mnam a ye to e Yodan ka ngaiting to ngkun kuon kat, a
mhel to, o mia ngma veet ngok kim he nma parrum mar kat."

27 To e Yoanes tkaekon ngang ngar te, "A gi vrong serppak tang ko a
mhel tkol, nam her kol her vgum E Nut to arhe. 28 Muk mruo mut her
ngan dok tesgun he, ko koma klai mang dok te, 'Dok nong Endo E Nut
Thim Orom Ka Msasaen e.' Ii, kom kle mrua havae mang dok te, 'Dok a
gi mhel to naka ktar mang en.' Ii, ko dok ko gia vle enang endo ta gnua
lei kaela msim, 29 ko enangthe a ngokol npa lei orom a vlom, va a vlom
tgia vle te, ktavlom to. Vanang a ngokol to tlei, va kaela msim naka ktar
mang kam sir ekam a ngaelaut kpaneng, en kam puknim ko nak kaol
orom ktavlom ko ngint lei he. Naka vle kpaneng to nak ngan a ngokol ka
ktui ko nak rere, to ner re ksei kam sirei alaut gi, ko tngan ka ktui. Ii, va
dok kat kua vle enang a ngokol to tlei kaela to endo tok, ko tete koma sei
kam sirei gi enang tok kat ko kua sirei ther mia pis orom endo he. 30 Ii,
va kmaottam E Nut ka ppat to mang en, her endo arhe o mia ngak hover,
nang dok ngua kle mrua krus orom dok mruo ha.

31-34 Ii, dok ngua kle mrua krus orom dok mruo ekam ko endo tottek
kun kuon ma volkha ko E Nut ther meng, ka munik ta laut kir kim mor
tgus ngortakor, ko her en arhe ta le kut kol E Nut ka gu kam rere orom
E Nut karo reha ruk en mruo nam mrua vokong ngar va kngan mar.
Vanang dok to ko ottek mo mmie, dok nkong dok mo mmie va kom kle
gia rere mang o gi vrong tgoluk ruk mo mmie kat. Ii, enang ko ko havae,
endo tottek man kuon ma volkha, ka munik ta laut kir kim mor tgus
ekam ko nma rere lmien orom E Nut karo rhek mruo ekam ko E Nut
nam lua tu kmen E Nunu A Totur ngang. Vanangko o mia kavurgem
ngam lo kor mnam mar mang kakro rhek e. Vanang ani mhel to nam

le kor mnam en mang kakro rhek ruk endruk, a mhel to endo nam
kaenserpagam a papat to te, E Nut nma mien orom karo tnangal. 35 Ii,
E Nut nam kaelongtok mang Khal mruo va her E Nut to tel o tgoluk tgus
ko maktiegom En kat arhe. 36 He ekam tok, ani mhel to ta kor mnam en
mang E Nut Khal to endo he kmokpom kar, a mhel to endo ther kol a
ktalhok to kam plong vle ko kim E Nut ngnik ngnik ko mkor E Nut he.
Vanang endo ta kle va kerngnek vgum Khal he lo kor mnam en mang he
lua mokpom kar, a mhel to endo ner ho lo kais hak kam kol a ktalhok to
kam plong vle ko kim E Nut ngnik ngnik ko mkor kat e. Tlo is ekam ko E
Nut ka ngaesik ta vle kuo mang vop."

4

E Yesus Ta Rere Kar A Vlom To Nkong mSamaria
(Mt 8.5-13; Lk 7.1-10)

1 O Parisiau ngata ngnek mang e Yesus te, o mia kavurgem ngta sovet
kam gun ngok kim kir kim e Yoanes, he nang en kam parrum mar, nang
mar kam vle te, kalngunes ruk mar. 2 Vanang e Yesus mruo nam lo mrua
parrum o mia e, gi kalngunes tuk ruk ngama parrum mar. 3 E Yesus tkol a
re mang o mia te, ngma rere pum tok to ta ngae korim mar ko tok mnam
a mhe to e Yudea to hera ngae kat kaeknik ngok mGalili ngok mrek.
4 Ta ngae kut kaikkiem a ngaelaut to ta ngae kpis kun mnam a mhe to
e Samaria ekam ko E Nut ta ktar mur el ka pat to mang te, nak pis ko tok.
5 Ko tok mSamaria, ta pis ko mnam a rengmat to ngata mon te, e Sikar. A
rengmat ta vle ko rkieng a mmie ka mhe to e Yakop ten ngang khal to e
Yosep tennik he. 6 Ko mnam a mhe to endo a vugye to e Yakop kalngunes
ngat hong ta vle ko kat. To e Yesus ta kapnes vgum a ngaelaut ko pkolkha
he, to kpis korsang ko va vugye to endo.
7-8 E Yesus ta vle ko vgum a vugye, nang kalngunes ngat her ngae ngogu
ma rengmat laut kmenenkim o ol ngang ngar. To a vlom langto nkong
mSamaria tkaol kminir. Tre kminir va vgum e Yesus ko ta reng te, "Inir
ngte he ko ivie na."
9 Va a vlom ta, ta reng te, "Yin nkong mYuda va dok nkong dok mo
mSamaria, va kman ko ya reng dok kminir he yin kmivie?" (Ta re tok,
ekam ko o Yuda ngam kaitgung o kolhi ruk lSamaria ngam kaehang
ngar.)*
10 E Yesus ta reng te, "Enangthe ipa mnor mang E Nut ka nngiar, va
ipa mnor mang dok to kua mnganang in kmivie, va nok ip kle va ka
mnganang dok va dok kop kaen a ye to tis kmen a ktalhok to kam plong
vle ko kim E Nut ngnik ngnik ngang in."
11 To a vlom ta ta reng te, "Kolaip, nop ka kolhi ngang in kminir o gu
pum, va a vugye to enda ta vvuo, to ngia ngae kol a ye nngia? Va ngira
kol a ye to tis kmen a ktalhok to kam plong vle ko kim E Nut ngnik ngnik
tamrie? 12 Ko her ngores to e Yakop arhe ten a vugye ta ngang ngor, va en
kar kles va karo ngaemslang ngam kaivie mnam kat. Pathe yi vur laut
kir kim e Yakop vor?"
13 Va e Yesus tkoripang te, "Endo nam kaivie mo mnam a vugye ta, nam
kta katngaivie kat. 14 Vanang endo nam kaivie mnam a ye to kom kaen
ngang, nam ho lo kta katngaivie kat e. Ii, lmien te, a ye to kom kaen ngang

* **4:9:** Kmikkiem o Yuda ngaro keknen, o Yuda ngma pat mang o Samaria te, ngaro mgun ngak hori mang ngar enangthe ngapa kpom o Samaria ngaro tgoluk.

a mhel nera vle kun mnam en enang a vugye to nma gos he ka plul orom
a ktalhok to kam plong vle ko kim E Nut ngnik ngnik."
15 A vlom ta ngnek tok, to le kreng e Yesus te, "Kolaip, klang dok orom
a ye to, he nang dok kam lo kta katngaivie kat, va dok kam lo kta kanko
ngte kminir mo va vugye ta."
16 Va e Yesus tkoripang te, "Ngiak ngae he kvaeng itngokol he kaeknik
orom na."
17 Va a vlom ta, ta klai ngang e Yesus kam re te, "Nop katngokol ngang
dok e."
Va e Yesus thera reng te, "Ye her mien kam klai va khavae te, nop
katngokol ngang in. 18 Ko kua mnor mang in te, lmien ko tesgun ye
her kerlei orom ilmialurokol ruk aktiek. Va si endo tete ya vle kar, nop
itngokol to msim kat e. Ye ktar mur havae mang in lmien mruo tok arhe."
19 A vlom ta ta ngnek tok, to hera reng e Yesus te, "Kolaip kua tar yin ko
yin a propet langto. 20 Mor o Samaria ngorores ngama ngarkie va ktotu
pum E Nut kuon kim a vul mo arhe, vanang muk o Yuda mum kle va
kokheng ngor he kre te, a mi rengmat to kam ngarkie va ktotu pum E
Nut mnam her e Yerusalem arhe."
21 Ta re tok, to e Yesus ta kle kreng te, "Ngiak kor mnam in mang
kuaro rhek ri ko kua havaeng in te, koknaik ngia re vokom a kolkha
langto ko nera pis he kle yek ngira kalpak kim a vul ta va a rengmat to
e Yerusalem ko o mia ngar kais kam totu pum E Nut mnam o gi vrong
mhetor tgus mo mmie, nang nong gi mnam alo mhe ruk enngindi tuk e.
22 Muk ruk lSamaria mum lo smia mnor mang E Nut to muma totu pum,
vanang mor o Yuda, ngom smia mnor mang he ktotu pum, ko E Nut ka
ngaeha to kam susulgim o mia ka pun msim ther ottek ekam mor o Yuda
ruk arhe. 23 Vanangko ketasuo mang a kolkha to endo kam pis, ko kun
mnam a kolkha to endo endruk nga smia totu pum Ngor Teit ngar mia
totu pum orom ngaro papat ruk o minar, endruk E Nunu A Totur nam
kaenkrovgem mar kam totu pum En ormar tok. Va lmien ko a kolkha to
endo ther mi pis ormok tete he. Ii, endruk ngma totu pum E Nut tok, her
endruk arhe E Nut nma svil mang ngar kam mi ktua totu pum En enang
tok. 24 Ii, E Nut kar E Nunu A Totur min atgiang. He ekam tok, o mia
ruk ngama svil kam mia totu pum En, nga mia totu pum vgum E Nunu A
Totur enang tok."
25 A vlom ta, ta ngnek tok, to kle kreng te, "Kua mnor ko Endo E Nut
Thim Orom Ka Msasaen, nak pis va mnam a kolkha to nak pis mnam,
nera polger o rhek ngang ngor mang o papat tgus." (A munik to te, "Endo
E Nut Thim Orom Ka Msasaen," o Grik ngma mon te, e Kristus.)
26 A vlom thavae tok, to e Yesus thera polger o rhek mang en mruo te,
"Her dok ta arhe, ye mrua rere kar mo arhe."
27 Tie ko e Yesus ta re tok, kalngunes ngat kaeknik kpis ngok kim, va
vgum e Yesus ko ngat vokom ko ta rere kar a vlom to. Vanangko tang tlua
mnganang te, "Ya svil mang anito?" I o ngat lua mnganang te, "Kman ko
ya rere kar a vlom to?"
28 To a vlom ta, torim ka ye ka kolhi ko, to kle kaeknik ngogu mrek
to kpis khavaeng o mia ko tok te, 29 "Mu aol na, he vokong a mhel to
thavaeng dok mang o gi vrong keknen tgus ruk ko eharom mar he. Pathe
nok Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen vor?" 30 O mia ngat ngan karo
rhek ruk tok, to mar tgus ngata parem nga rengmat to kveet kam ngae
ngok kim e Yesus.

31 Vanang phevgom ko o mia ngata veet ngok kim e Yesus, kalngunes
ngata nanam kmemik te, “Pattermia ngia vur emik na.”
32 Va ta koripang ngar te, “Pu o ol dok kmemik, endruk mut lua mnor
mang ngar hak.”
33 Thavae tok, to kalngunes ngat kaelha kam vur mo mamnganang
ngar te, “Pathe ngot lo ptang ko a mhel tang ta klang mlol he temik vor?”
34 To e Yesus thera reng ngar te, “Kua ngaemik ta vle gi te, dok
kmeharom o reha ruk Endo ta meng dok ta svil dok kmeharom mar kam
tarkanang ngar hak. 35 Ii, mu vokom na, muk muma havae te, ‘Ngiak
paal ko yi ngam a vui mnam ila loot mo kenho ruk korlolo vop to ngiak
le ka lluol.’ Vanangko mu smia vokom E Nut ka loot to orom o mia na. Ko
kua kle va khavaeng nguk te, o ol ruk orom o mia ko mnam E Nut ka loot
ngta tettek he, va E Nut tgia vle kpaneng kalngunes kam lluol mnam. 36 Si
tete ta, ko ani mhel to nak lluol mnam a loot, va a loot kteit na kaenkim.
Ii, va si tete, ani mhel to nma lluol mnam E Nut ka loot nam kaum o ol ruk
orom o mia kmelpas ormar, he nang mar kam kol a ktalhok to kam plong
vle ko kim E Nut ngnik ngnik. He enang tok, endo na kavang o ol va endo
na lluol mnam a loot ngint kais kam kaum ksirei tgus. 37 Va muk muma
havae orom a re to a minar kat te, ‘A mhel langto nma kakap va langto
nma lluol.’ Ii, mu vokom na, mularo rhek ruk endruk mar o minar, 38 ko
dok ko hera meng nguk kam lluol ko mnam E Nut ka loot to mut lo vur
tuom singni mnam hak. Ii, o mia akuruk ngate ka prongyek ka psek pum
ka loot to, nang muk mut gia ngae kam lluol ko mnam ngakro serppak.”

O Samaria Kavurgem Ngat Kor Mnam Mar Mang E Yesus He Kmokpom Kar

39 To ko tok mSamaria, o mia kavurgem ngat kor mnam mar mang e
Yesus he kmokpom kar ekam ko a vlom to endo tngae khavaeng ngar
mang te, “A mhel to ta havaeng dok mang o gi vrong keknen tgus ruk ko
eharom mar he.” 40 To lSamaria ngat re kpis ko kim ko va vugye, va ngata
nanam kam vle ko kmar. Va e Yesus ta vle ko kmar mnam alo kolkha
lomin he krere kar mar. 41 Va akuruk kat ko mar ngarlatgep ngat kor
mnam mar mang en he kmokpom kar vgum karo mur rhek mruo kat.
42 O mia ruk endri ngat havaeng a vlom to endo te, “Ngot ho lo kta
serppak mang ilaro rhek tuk kmor mnam mor mang he kmokpom kar
En vgum mar tuk e. Nove. Ngot kle va kserppak mang karo rhek mruo
ko ngot mur ngan karo rhek tete. He ekam tok, tete ngot her mi kut mnor
mang he te, En her Endo Kam Susulgim o mia tgus ruk mo mmie arhe.”

E Yesus Tkaeharom A Taven Kalkayie Langto Khal

43 To ko pekam alo kolkha alomin ko e Yesus ta vle ko mSamaria, tle
kparem mar ko tok he kngae ngok mGalili. 44 (Vanang en mruo tmur
hover a papat ta te, o mia ngam lua totu pum a propet ko mnam ka
rengmat ka pun msim e.) 45 Tie ko ta pis ko mGalili, o mia ngata sirei
kam vaeng ngok kmar. Ngta sirei mang tok ekam ko tie ko ngat ngae pa
pnes to ko mYerusalem, endo o Yuda ngma mon te, A Pnes To A Engyel
Ta Varpaam O Yuda Ngaro Molpou, ngat her ktar mur vokong karo reha
ruk lserpgue, endruk teharom mar ko tok.
46 Kam ngae, to e Yesus tkat kaeknik ngok mKana kun mnam a mhe to
e Galili, ko tok ko thortgem a ye he el en a vaen. Vanang a taven kalkayie
langto, ta vle oguon mKaparnam, he ksia papat mang khal ko ta yayor.
47 Tre gia ngnek mang e Yesus ko tgun ottek ku mYudea he kngae ko tok

to ta ngae ngok kim to kaurur kim kmeknik kngae ngok mKaparnam
kmeharom khal ko ta re kam yor he.
48 E Yesus ta ngnek tok, to kle kpupam o mia tgus kam reng ngar
te, “Mum smia ring ti, ngua sim kaeharom o ngaelmir ruk lserpgue
va o reha ruk kam sor kmar ko pum mularo kerok, yek mguak kor
mnam muk mang dok he kmokpom kar dok. Vanang enangthe ngua
lo kaeharom mar tok, va muma kees kmor mnam muk mang dok he
kmokpom kar dok.”
49 Ta reng ngar tok, to a taven kalkayie to endo, thera reng e Yesus te,
“Kolaip, ikkiem dok na, matok ko hal na le yor.”
50 Va e Yesus tgia reng te, “Ngiak ngae he, ihal tya.”
A taven kalkayie to enda ther gia ngan e Yesus karo rhek ruk endruk
to her gi lol lserppak kun mnam to hera ngae kngae ngok mrek. 51 Kam
ngae, to ko ekam a ngaelaut kalngunes ngata puknim to khavaeng orom
a re te, “Ihal tya.” 52 To ta mnganang ngar mang khal te, “Tkat ya
tenngor?” Va ngat havaeng te, “Tenmo pkolkha a yor ta nop kuo mang.”
53 To a taven to enda, ta tar te, her gi kut tenmo ko pkolkha msim to
arhe ko e Yesus thavaeng te, “Ihal tya.” He ekam tok, en kar ka valngan
tgus ngat kor mnam mar mang e Yesus he kmokpom kar.
54 Va e Yesus ka ngaelmir a serpgar to enda ta vle te, endo alomin orom
teharom ko tok mKana, ko pekam ko ta kootpum ko mYudea he kngae ko
mGalili.

5

E Yesus Tkaeharom A Mhel En Kam Ya Ko Ma Ngaenker

1 Kam ngae, to o kolkhek kavurgem ngat nop ko e Yesus tkootpum ko
mYudea he kngae ko mGalili. To ta ngae ngoguon mYerusalem mang
o Yuda nga pnes langto. 2 Va ko rkieng a rengmat to e Yerusalem ka
ngaegot to ngma mon te, A Sipsip Ka Ngaegot, ke ngaenker langto ta vle
endo ngama mon lHibru te, e Betesta. Ke ngaenker to endo ngat ngam
a rek ka gi keik tuk malpgem orom o ngtek ruk aktiek. 3 Va a mumu to
klalaut orom o yor ngo mamten ngama kurkru kakleim karo ngaitngol.
Endruk o vivisker, endruk ngma kernget, va o nharyor kat. [Va mar tgus
ngma paneng ke ngaenker to endo ko nam kael lili he ka grap, ekam ko
4 mo kolkhek akuruk ko Ngoldaip nma meng ka engyel langto kam grung
he kaenpgam kmel lili enang tok. Va o mia ngama vokom ko nam kael
lili enang tok, to ngama mamarer kam prik kun mnam. He ekam tok, a
gi hi to nam kael lili, endo nma ktar ka prik mnam va ka ni yor to mnam,
nam ho mi kut nop kuo mang ngatngae.] 5 To a mhel langto kalo nhar
ngint yor he ka vle tok kais mang o pnes ruk a mhelom va lo ktiek hori
orom aktiek hori orom korlotge nma kru ko tok. 6 E Yesus ta vokom ko ta
kru oguo mmie, to kol a re mang te, ta vle tok mang o pnes ngarlatgep to
le ka mnganang te, “Ya svil kam ya?”
7 Va endo a nharyor, thavaeng te, “Kolaip, nop a mhel lang mo kam
plalam dok kmel dok kun mnam a ngaenker ko nam kael lilie e. Kom
sia khanang dok kam ngae ngogu ma ngaenker, vanangko a mhel langto
nama grung he ka ktar kur kun mnam.”
8 E Yesus ta ngnek tok, to her kle gia reng te, “Hop sir, he tolpum ila
tomngen he kngae.” 9 A gi hi to e Yesus tre gia reng tok, a nharyor to endo
ther gia ya ngatngae, to khop ksir ktolpum ka tomngen to hera ngae.

Va a kolkha to endo a Sabat. 10 He ekam tok, o Yuda ngalmialaol ngata
kekner a mhel to endo ko e Yesus tgi gun eharom mnam ka yor kam reng
te, “A kolkha ta, a Sabat he. Nguaro pos ngat lua ngatkal ngang in kam
tolpum ila tomngen e.”
11 Va a mhel to tkoripang ngar te, “A mhel to teharom dok kam kta ya
kat en arhe treng dok kam tolpum kua tomngen he kngae.”
12 Ngata ngnek tok, to kle ka mnganang te, “Ani mhel to ya rere mang
ko treng in kam tolpum he kngorom?”
13 Vanangko a mhel ta, tngae lo kta mnor mang ani mhel to e Yesus hak,
ekam ko e Yesus ther vur aol kun pgegom a mumu to ta gun ko tok, he vur
ngae parem ko.
14 Vur koknaik he, to e Yesus ta puknim a mhel to endo kun mnam E
Nut ka maksien to kreng te, “Vokom ila vok na. Yi ya tete he. He ekam
tok, ngiak or kam kta vle pum o kerkeknen kat, matok a tomhel tang ko
tho kernonho hak nera pis miik kir kim endo tesgun.” 15 To a mhel to
endo thera ngae to khavaeng o Yuda ngalmialaol te, e Yesus arhe endo
teharom he tya.

E Nut Nam Kaen A Ktalhok To Kam Plong Vle Ko Kim En Ngnik Ngnik Ngang O Mia Vgum E Yesus

16 O Yuda ngalmialaol ngat kol a re mang e Yesus te, nam kaeha mnam
a Sabat tok, to ngat kaelha kam kol a regesal mang. 17 To e Yesus ta reng
ngar te, “E Titou nama plong kaeharom karo reha kngae kais ma kolkha
to enda. Va dok kat, koma plong kaeharom kuaro reha enang tok kat.”
18 Tesgun o Yuda ngalmialaol ngama svil kmim e Yesus kngam a yoror
ekam ko nma kpanaem mang o pos ruk mang a Sabat. Vanangko karo
rhek ruk endruk, ngat el vrek kiin mnam mar, mar kam ho gia khanang
ngar kmim kngam a yoror kir kim tesgun. Ngat kaesik ngang tok, ko tlo
gi kpanaem mang o pos ruk mang a Sabat tuk e. Nove! Orom karo rhek
ruk endruk tngae le mrua mon en kat te, E Nut khal to orom en mruo. Ii,
ta mrua mon en tok he khover en mruo te, en tkais mang E Nut kat.
19 Va e Yesus ta kle koripang ngar orom karo rhek ri te, “Ii, kua mien
ngang nguk te, E Nut Khal tlo is kmeharom a ngaeha tang orom ka
serppak mruo ko en tuk e. Nove! En tgi kais kmeharom o tgoluk ruk nma
vokom Kteit ko nam kaeharom mar, ko Khal nam her gia kolkol ekam
Kteit enang tok. 20 Ii, E Nut Khal nam gia kolkol ekam Kteit kmeharom
karo reha tok, ekam ko Kteit nam vu kaelongtok mang Khal, he le mrua
khenam karo reha ngang en kmeharom mar tok. Ii, va mgua re vokom
E Nut Khal karo ngaelmir ruk lserpgue ko E Nut nera khenam mar ko
maktiegom, va mguera senkrip kim mar ekam ko ngara kir kim endo
enda tete ko ko srim endo ka nhar tyor. 21 Ko kmikkiem gi enang ko E
Nut nma hover o yoror petgim ngakro nnak kmen a ktalhok to kam plong
vle ko kim En ngnik ngnik ngang ngar, va Khal kat ner kaikkiem Kteit ka
ngaeha to kat, kmen a ktalhok to kam plong vle ko kim E Nut ngnik ngnik
ngang endruk en mruo nma svil kmen ngang ngar. 22 Va kmenserpagam
a papat to endo kua havaeng nguk kat te, E Nut nam lua monik kim a yor
ngang o mia pum ngaro kerkeknen e. Nove! Ko ther el a ngaeha to endo
ko maktiegom Khal he. 23 Ii, tel a ngaeha to endo maktiegom Khal tok, he
nang o mia tgus kam totu pum Khal, gi enang ko ngma totu pum Kteit to
E Nut tok kat. He ekam tok, endo nam lua totu pum E Nut Khal, a mhel

to endo tmia khenam en mruo ma mmok te, en nam lua totu pum E Nut
tok kat arhe.
24 Ii, kua mien ngang nguk tok, ko endo na ngan vgum dok he kor
mnam en mang E Nut to tmeng dok, E Nut ner lua monik kim a yor ngang.
Nove, ner kle va kaen a ktalhok to kam plong vle ko kim En ngnik ngnik
ngang, en kam vle ko kim En mekam mekam. Ii, a mhel to endo ner
lo is kam yor ekam ko ther ottek mnam a yor he, he le kvaik mnam a
ktalhok to kam pong vle ko kim E Nut ngnik ngnik. 25 Kua mien ngang
nguk te, a kolkha langto nera pis va tete ko her elha pum he, ko mnam
a kolkha to endo endruk ngat gia vle enang o yoror ko ngam lua kor
mnam mar mang E Nut he lua mokpom kar ngar mia ngan E Nut Khal
ka ktui, va endruk mnam mar ngta ngan vgum he kor mnam mar mang
he kmokpom kar, E Nut ner kaen a ktalhok to kam plong vle ko kim En
ngnik ngnik ngang ngar. 26 Ngara kol a ktalhok to kam plong vle ko kim
E Nut ngnik ngnik her vgum E Nut Khal tok, ekam ko a serppak to kmen
a ktalhok to kam plong vle ko kim E Nut ngnik ngnik tottek ko kim E Nut
he E Nut ther le kaen a serppak to endo ngang Khal, en kmen a ktalhok
to kam plong vle ko kim En ngnik ngnik ngang o mia kat. 27 Va E Nut ther
him Khal orom ka msasaen mruo kat, en kam monik kim a yor ngang o
mia tgus pum ngaro kerkeknen ko her en mruo A Mhel To Nkong Man
Ma Volkha arhe.
28 Ii, va mguak or kam senkrip kim kuaro rhek ri kat ko kua havaeng
nguk te, a kolkha langto kat koknaik ner mia pis ko o yoror tgus ruk kun
mnam ngakro nnak ngara ngan E Nut Khal ka ktui, 29 to le kaum khohop
petgim ngakro nnak. To endruk ngat eharom o keknen ruk lyar ko ngma
vle ngara hop to E Nut ner le kaen a ktalhok to kam plong vle ko kim
En ngnik ngnik ngang ngar. Vanang endruk ngat eharom o kerkeknen
ko ngma vle ngara hop kat, vanang E Nut ner kle va kmonik kim a yor
ngang ngar kam pet mar petgim En, he ka vle tok ngnik ngnik. 30 Klo
is kam mrua kansgum dok kmeharom a ngaeha tang he kmonik kim a
yor ngang ngar pum ngaro kerkeknen kmikkiem kua serppak mruo e.
Nove. Kom kle va kmonik kim a yor ngang ngar pum ngaro kerkeknen
kmikkiem gi enang ko E Nut mruo nma reng dok kmeharom tok. Va
kuaro papat ruk kom kaelik ngang ngar enang tok, mar tgus ngata sir.
Va ngta sir tok, kmikkien enang ko kom lo mrua kansgum dok kmikkiem
kua mur svil mruo e. Nove! Kom kle va kaikkiem Endo tmeng dok ka
svil."

O Rhek Ruk Ngat Kaenserpgam E Yesus Karo Reha

31 "Enangthe dok atgiang tuk kop mrua rere orom dok mruo, va kuaro
rhek ngat lo kaur e. 32 Vanangko langto yok nma sir vanam dok he krere
ormok kat, va kua mnor te, karo rhek ruk nma rere ormar mang dok,
ngat is kmenserpgam kuaro rhek mruo mang dok.

33 Ii, vanangko mut her meng mularo mia mruo ngok kim e Yoanes va
en tsi havaeng nguk lmien mang o rhek ruk mang dok ko ngata mien tok,
34 vanangko kom lo kaur mnam dok mang a gi mhel to endo tuk kam sir
vanam dok he kaenserpgam kuaro rhek ruk mang dok kat e. Vanangko
ko kle va kre kvat e Yoanes tok, muk kmor mnam muk mang karo rhek
ruk mang dok, he E Nut kam susulgim muk vgum mar. 35 Ii, tesgun e
Yoanes tkaenang a paei to ta vurvur he kvaller o mia ko nam kael o mia

ma mmok mang dok, vanang mut gi vrua svil mang a mmok to endo he
lo vua sirei mang lhok e.
36 Vanang kuaro mur reha kat, endruk E Titou telik maktiegom dok
kmeharom mar kam tarkanang ngar, mar kat ngam kaenserpagam o
rhek ruk mang dok kat. Ii, ngat kaenserpagam mar kir kim e Yoanes karo
rhek ruk ther rere mang dok ormar kat. Va kom kaeharom o reha ruk
endruk gi tete ta vop. Va her o reha ri arhe ngma khenam ngang nguk ma
mmok te, E Nut ther mia meng dok ngte kmuk he. 37 Va kmenserpagam
a papat to endo kat kua havaeng nguk te, E Titou mruo kat, Endo ther mi
meng dok ngte, her En mruo arhe ta rere ormok kmenserpgam o rhek
ruk mang dok tok kat. Vanangko muk, mut ngae ho lo vur ngan ka ktui va
lua vokom ka mnor mang ka mit vop. 38 Va ekam ko mum lo kor mnam
muk mang dok te, E Nut tmi meng dok ngte mo kmuk he lua mokpom
kar dok, va ta kle ka khenam muk ma mmok te, E Nut kakro rhek ngat lo
el rengmat kun mnam mularo vurkul e. 39 Muma kellu mnam E Nut ka
meer kam riring o rhek ngo pneik ekam ko muma pat re te, o rhek ri arhe
ngar kaen a ktalhok to kam plong vle ko kim E Nut ngnik ngnik ngang
nguk. Vanangko o rhek ruk endri her mar ruk arhe ngat kle va khavae
mang dok to ko is kmen a ktalhok to kam plong vle ko kim En ngnik ngnik
ngang nguk. 40 Ngta havae mang dok si enang tok, vanangko mum lua
svil kmaol ngte kim dok, dok kmen a ktalhok to endo ngang nguk e.
41 Va kom lua lol o gi vrong mia ngaro vrong rhek ko ngma kanprim
dok ormar kat e. 42 Vanangko muk, ko ho mi kut mnor mang nguk hak,
va kua mnor te, mum ho lo kaelongtok mang E Nut e. 43 Mu vokom
na, enangthe a gi vrong mhel tang nap kaol kpis orom ka mur munik
mruo va mum her gia svil mang. Vanangko dok ko her aol ngte kmuk
orom E Titou ka munik mruo, va mum ngae ho lo kta svil mang dok hak.
44 Ii, mum vua svil kam mrua kanprim muk mruo, nang kman ko mum
lua svil mang E Nut to en atgiang tuk kmen a ktalhok ngang nguk, he E
Nut kam kanprim muk mang tok? He ekam ko muma svil kam gi mrua
kanprim muk mruo tok, va mguer kais kmor mnam muk mang dok he
kmokpom kar dok nngia e?
45 Kua re tok, vanangko mguak or kam pat re te, dok to ngora mon muk
orom mularo kerkeknen ko kim E Titou. Nove, ngor lua kaeharom tok e,
ko her E Moses to arhe, endo nera mon muk orom mar ekam ko muma
vle pum karo rhek kam nho mkor mar, enangthe mar ngat kais kmel muk
kam vle la mmok ko pum E Nut kalo keik. 46 Te tok, enangthe mup mia
kor mnam muk mang e Moses, va nok mup kor mnam muk mang dok kat
vor, ko her dok to e Moses ta ktar ittiek mang arhe. 47 Vanang enangthe
mut lo kor mnam muk mang e Moses karo rhek ruk tittiegom mar mang
dok, va mut kais kmor mnam muk mang kuaro rhek nngia?”

6

E Yesus Ta Klang A Mumu Alautar Hak (5,000) Kmo Ol
(Mt 14.13-21; Mk 6.30-44; Lk 9.10-17)

1 Kam ngae, to o kolkhek kavurgem ngat nop ko pekam ko e Yesus
teharom a mhel to kalo nhar ngint yor, to ta ngae kenker a ngaenker to
ko mGalili. Va ngma mon a ngaenker to endo kat te, A Ngaenker To ko
mTaibirias. Tkenker to kpis ko ma ngaenker ka ngaiting to ngkun kuon.
2 Va a mumu alautar ta mur kaikkiem ko ngat her vokong ko teharom o

yor orom o ngaelmir ruk lserpgue ko mnam a rengmat to endo. 3 Tvaar to
le kngae ka grap ngoguon ekam a vul langto ka ngaiting, to kpis korsang
ko tok kar kalngunes. 4 Vanang a kolkha to mang o Yuda kmem nga pnes
to ngma mon te, A Engyel Ta Varpaam O Yuda Ngaro Molpou ta kokon
he.
5 Ngat korsang ko tok, to e Yesus ta nonho va kvokong a mumu alautar
ko ta grap ngoguon kpis ko kim, to e Yesus tpe gia mnganang e Pilip te,
"Ngrua kaenkim o ol tamriem mor kam klang o mia ri?" 6 Vanang e Yesus
tpe gia mnganang e Pilip tok kam gi kaegom, ko ta ktar mnor he mang a
ngaeha to en mruo ner mur kaeharom.
7 To e Pilip tkaekon a re ngang te, "Tang mnam mor nak kaeha kais mo
kenho ruk aktiek hori orom korlotge kmit o krek ruk ngat is te, o dinaris
ruk 200 kmenkim o ol ngang ngar. Va si o krek ruk endruk va ngar lo
kais ge kmenkim o bret ruk ngat kais mang o mia ri, mar kam gi vrua
kauyang ngaro vurkul."
8 E Pilip ta re tok, to e Yesus kalkayie langto, e Andru to e Saimon
Pita knopia thavae te, 9 "Ke kalyie to enda kero bret ruk aktiek o gutnei,
endruk ngat eharom mar orom ke ho to a bali ka ngaor va ke lo slang
lomin ri kat. Vanangko ngat ngae ho lo is hak mang o mia ngarlavurgem
ri e."
10 E Yesus ta reng kalngunes te, "Mu reng ngar he ngrorosang." To ngat
her le korosang ko tok mnam a mhe to enda tgi ya ko a kle tses mnam. To
kam him gi lurokol ruk kun mnam mar tgus ko ngta korsang ko tok, mar
ngat kais te, 5,000. 11 Ngat korosang knop, to e Yesus ta lol o bret o gutnei
to kanprim E Nut mang ngar to le kaisis kim endruk ngat korosang ko
tok kmikkiem langto langto ko ta vang. To ta le kaeharom tok kat orom
alo slang kat.
12 To mar tgus ngat kaemik. Ngat kaemik ngae smia vi, to e Yesus ta le
kreng kalngunes te, "Muak or kam koham o ol e. Mguak kaum o ol ngaro
mhetor ruk ngat penkim mar." 13 To e Yesus kalngunes ngata kaum o
bret ngo mhetor ruk ko ngat emik he penkim mar to ka klang o ngauret
ruk loktiek hori orom alomin ormar.
14 A mumu to tok, ta vokom a ngaelmir a serpgar to endo ko e Yesus
teharom, to ngat le kaelpun kam polger o rhek mang te, "Lmien mang a
mhel ta he, en her a Propet to E Moses ta ktar kpavap mang arhe te, nak
kaol ngte." 15 Ngat kaelha kam polger o rhek mang enang tok, to e Yesus
ta tar ko ngta re kmaol ngok kim he ksovet kmenpasiker kam teiver, en
kam vle te, mar o Yuda nga Taven. Ta tar ko ngat re kmeharom tok, to
tvur aol kparem mar to kngae en tuk ngoguon kia vul.

E Yesus Ta Ngae Kuon Kia Ngaenker Ka Las
(Mt 14.22-27; Mk 6.45-52)

16 Tie ma rorongmia, e Yesus kalngunes ngta grung ngogu ma
ngaenker 17 to kpis korsom nga langail to kpoe kenker a ngaenker
kmeknik ngok mKaparnam. Ngat poe kpoe to a kolkha ther vaik to ta
slok he, va e Yesus tlo kaol puknim mar vop. 18 To a ngausgi te sei kam
pis alaut gi va a ngaenker ta karir lesik. 19 Ngat vur poe hogen he, he ka
vle ogu ma mlin, to kle yek ngta vokong e Yesus ko ta ngae kaol rkieng
a langail ko ta ngae kuon kia ngaenker ka las. Ngat vokom tok, to ngat
sei kam gor hak. 20 Ngat gor tok, vanangko e Yesus ta kle kreng ngar te,
"Mu or kam gor e, ko dok ta." 21 E Yesus ta re tok, to kalngunes ngta tting

mang en kam le kar kuo kmar. A gi hi to ta kar kuo kmar, ngat her gi pis
ko va mou ko tok mnam a rengmat to ngta poe kngae ngok mnam.

O Mia Ngat Sia Riring E Yesus

22 To hop enang ngmo, a mumu to ta vle ko va ngaenker ka ngaiting
to ngko gut he lo kaikkiem e Yesus ngkun kuon tgi gnua tar te, tesgun
a langail to agitgiang tuk te ka vle ko tok ko va ngaenker ka ngaiting to
ngko gut. Va o mia ngata mnor mang e Yesus kat te, tlo kar kun mnam a
langail to endo kar kalngunes kat e. Ngat gi vokom kalngunes ko gi mar
tuk ngat kar mnam a langail to endo he kngae, nang e Yesus nove. 23 To
o laktok akuruk ngat ottek mTaibirias kpis kvavaar ko rkieng a mhe to
Ngoldaip ta klang a mumu kmo ol ko pekam ko ta kanprim E Nut mang
ngar. Ngat pis kvaar, 24 to a mumu tkol a re to mang e Yesus mar te, ngat
lo vle ko tok, to o mia ngat kle kta karkar kun mo laktok ruk to hera ngae
mKaparnam kmelha kriring.

E Yesus Tkaenang A Bret To O Mia Ngma Ktal Vgum

25 Ngat sia riring e Yesus to kpis mang ko tok ma ngaenker ka ngaiting
to ngkun kuon to ngata mnganang te, “Pattermia, ye pis mo tenngor?”
26 Va e Yesus tkoripang ngar te, “Kua mien ngang nguk te, Mut sia riring
dok gi ekam ko mut em o ol he, he ngae sim vi kmar. Vanangko mut lo mia
riring dok ekam ko mut vokom mnor mang kuaro ngaelmir ruk lserpgue
e. 27 Muak or kam gia vle pum o ol ruk ngma hevri. Vanangko muak kle
va ka vle pum o ol ruk orom a ktalhok to kam plong vle ko kim E Nut
ngnik ngnik, endo A Mhel To Nkong Man Ma Volkha to dok ngor kaen
ngang nguk. Ii, ngor kaen a ktalhok to endo ngang nguk ekam ko E Titou
to E Nut ther him dok orom ka msasaen kam khenam ngang o mia te,
ther ngatkal orom dok tok arhe.”
28 E Yesus ta re tok, to o mia ngta kle ka mnganang te, “Yu! Te tok, va
sim havaeng ngor na, ngruak kaeharom oni ruk lsir, mor kmaottam E
Nut karo reha ruk telik ngang ngor kmeharom mar?”
29 Va e Yesus tkoripang ngar te, “E Nut ka ngaeha msim ta vle ti te, a
mhel kmor mnam en mang dok to E Nut mruo tmi meng dok ngte he
kmokpom kar dok.”
30 Ngta ngan e Yesus karo rhek ruk tok, to kle kta mnganang kat te,
“Yu! Vanang ani ngaelmir to a serpgar ngiaka khenam ngang ngor kam
khenam ila serppak ma mmok, he nang mor kam vokong he kor mnam
mor mang in te, lmien mang in tok. Yin he! 31 Ko tennik nguaro pupnam
ngta vle ko ma kalputmok he ngat em o bret ruk o mana, endruk ngat
ottek kun kuon ma volkha. Ngat ittiek mang ngar te, ‘Nma klang ngar
mo bret ruk o mana, endruk ngat ottek kun kuon ma volkha.’ ”
32 To e Yesus thera havaeng ngar te, “Ko smia mien ngang nguk te, o
bret ruk o mana ruk mut lol tennik kun kuon ma volkha, nong e Moses to
ta klang nguk orom mar e. Nove! E Titou mruo, to ther klang nguk orom
o bret ruk o mana ko ngat ottek kun kuon ma volkha. Va her En tete kat
arhe to ther en a bret ka mten langto yok, ngang o mia, endo tottek kun
kuon ma volkha kat.* 33 Ii, ko a bret to endo E Nut ther meng he, he ther
grung kun kuon ma volkha he her pis mo mmie he. He her en arhe tkais

* **6:32:** O Yuda ngma pat te, Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen nak pis va na kta klang o mia orom o ol ruk o bret kmikkiem enang ko e Moses teharom tok kat. O Yuda ngma mon a bret ka mten to endo te, “A mana.”

kmen a ktalhok to kam plong vle ko kim E Nut ngnik ngnik ngang o mia
tgus ruk mo mmie."
34 E Yesus ta re tok, to ngta reng te, "Ngolaip, ngia kaelha tete he, he ka
klang ngor mo kolkhek tgus orom a bret ka mten to ya rere mang."
35 Va e Yesus ta havaeng ngar te, "A bret to kua rere mang her dok ta
arhe, endo tkais kmen a ktalhok to kam plong vle ko kim E Nut ngnik
ngnik ngang o mia. Va ani mhel to na kaol ngte kim dok tlo kat kais kam
kta vang kat e. Va endo na kor mnam en mang dok he kmokpom kar
dok, a mhel to endo tlo kat kais kam kta katngaivie kat e. 36 Vanang ko
her havaeng nguk he te, mut sia vokom dok orom kua ngaeha to orom o
bret lsir, vanang muma kees ge kmor mnam muk mang dok he kmokpom
kar dok. 37 O mia tgus ruk E Titou telik maktiegom dok, her mar ruk arhe
ngar mi kaol ngte kim dok kmor mnam mar mang dok he kmokpom kar
dok. Va ko ho lo is hak kam likim tang, ko na kaol ngte kim dok kmor
mnam en mang dok he kmokpom kar tok e. 38 Ko ho lo is kam likim tang
tok, ekam ko klo ottek kun kuon ma volkha ka grung kmaol ngte mmie
kmeharom kua mur svil mruo e. Nove! Ko kle va kaol ngte kmikkiem
Endo tmeng dok, ka svil. 39 Ii, va Endo tmeng dok her ka svil ta arhe te,
Dok kam lua moslam tang hak mnam endruk telik maktiegom dok. Ii, ta
svil dok kam lo korim tang mnam mar, vanang kle va khover mar tgus
petgim ngaro nnak kun mnam a kolkha to a kser kim. 40 Ii, kua havaeng
nguk te, her E Titou ka svil to arhe ekam ko En nma svil o mia kam smia
riring Khal to dok he kpis mang dok. Ii, ta svil mar kam pis mang Khal to
dok tok, to le kor mnam mar mang dok he kmokpom kar dok, he nang E
Nut kmen a ktalhok to kam plong vle ko kim En ngnik ngnik ngang ngar
ekam tok. Na kaen a ktalhok ngang ngar tok, he nang dok mruo kam
le kta hover mar petgim ngaro nnak mnam a kolkha to a kser kim tok
arhe."
41 O Yuda ngalmialaol ngat ngan e Yesus ko ta mrua havae mang te, "A
bret to E Nut ther meng he, her dok ta arhe, ko ko her ottek kun kuon
ma volkha he ka grung kmaol ngte mmie he." Ngat ngan tok, to ngat le
kaelha kam rere porom mar mang e Yesus karo rhek ruk endruk. 42 Ngat
havae te, "A mhel ta, her en e Yesus to e Yosep khal ngola? Va kteit va
knan ngota mnor mang ngin kat ngola? Vanang kman ko ta havae te, 'Ko
her ottek kun kuon ma volkha he ka grung kmaol ngte mmie'?"
43 To e Yesus ta kser mar te, "Muak or kam vua rere porom muk pum
dok. 44 Mu vokom na, a mhel tang ko en mruo tuk tlo kais hak kam mur
kaol ngte kim dok kmor mnam en mang dok he kmokpom kar dok e.
Nove, gi E Titou mruo, Endo tmeng dok naka ktar mur kait a mhel to
endo kmaol ngte kim dok, yek en ner kais kam pat kmor mnam en mang
dok. Ii, E Titou naka ktar kait o mia ngte kim dok na, to endo yek, dok
mruo ngora hover mar petgim ngaro nnak kun mnam a kolkha to a kser
kim. 45 Ii, o mia tgus ruk ngat sim kael ngaro rela ngang Ngor Teit kam
lol karo rhek mkor, her o mia ruk arhe ngam kaol ngte kim dok. Ii, ta
vle tok, kmikkiem gi enang ko o propet ngat ittiek te, 'Her E Nut to arhe
Endo nera patter o mia tgus.' 46 A mhel tang tlo vokong E Titou to E Nut
vop. Gi endo tuk to tottek ko kim En, en tuk to tvokom. 47-48 Ko smia mien
ngang nguk te, endo ta kor mnam en mang dok te, dok a bret ka mten to
tkais kmen a ktalhok to kam plong vle ko kim E Nut ngnik ngnik ngang o
mia, va ngor kle mi kaen a ktalhok to endo ngang. 49 Mu vokom na, a bret

to dok, endo kua rere mang, tlua vle enang o bret ruk o mana e, endruk
mularo pupnam ngat emik ko ma kalputmok, ko ngat si emik va ngat yor
ge. 50 Vanang a bret ta, en a bret to te ktua vle gi, ko tottek kun kuon ma
volkha he ka grung ngte mmie he o mia ngat kais kmemik mnam he kol
ktalhok to kam plong vle ko kim E Nut ngnik ngnik vgum. 51 Ii, a bret to
endo her dok ta arhe, dok to ko her ottek kun kuon ma volkha, dok to ko
kais kmen a ktalhok to kam plong vle ko kim E Nut ngnik ngnik ngang o
mia. He ekam tok, endo na kaemik mnam a bret to ormok, her a mhel to
nera kol a ktalhok to kam plong vle ko kim E Nut ngnik ngnik arhe. Va
a bret to kua rere mang her kua vok msim ta arhe, endo ngor mur kael,
ngar kmim kngam a yoror mang o mia, he nang mar kam kol a ktalhok
to endo vgum tok." 52 E Yesus ta re kvat ka vok tok, to o Yuda ngalmialaol
ngat kaelha kam mo maen o rhek lesik mo ngar mruo te, "A mhel ta na
kaen ka vok ngang ngor, mor kmem nngia e?"
53 Ngat re tok, to e Yesus ta kle khavaeng ngar te, "Kua mien ngang nguk
te, enangthe mgua lo kaem A Mhel To Nkong Man Ma Volkha to dok kua
vok va kaivie mnam kua gidiel va E Nut tho lo is hak kmen a ktalhok to
kam plong vle ko kim En ngnik ngnik ngang nguk e. 54 Vanangko endo
na kle va kaem kua vok va kaivie mnam kua gidiel va E Nut ner mi kaen
a ktalhok to kam plong vle ko kim En ngnik ngnik ngang, va koknaik
mnam a kolkha to a kser kim ngora hover petgim ka nnak kat. 55 He ekam
tok, o olngaemik ruk kmemik va kmivie kam serppak vgum mar kam
kol a ktalhok to kam plong vle ko kim E Nut ngnik ngnik endruk her kua
vok msim va kua gidiel arhe. 56 Va kmikkiem tok kat, endo nam kaem
kua vok va kaivie mnam kua gidiel her endo arhe nma par mnam dok to
kua vle enang ke ho ka pun va dok koma kha orom endo kat. 57 E Titou
to tmeng dok ngte mmie ta vle orom a ktalhok to kam plong vle ko kim
En ngnik ngnik. Va dok kat kua vle orom a ktalhok to endo vgum ko En
ta vle orom tok kat. Va kmikkiem enang tok, endo nam kaem kua vok,
a mhel to endo nera vle orom a ktalhok to kam plong vle ko kim E Nut
ngnik ngnik kat ekam ko dok koma vle orom tok kat. 58 Ii, enang ko ko
havae, a bret to kua rere mang her endo tottek kun kuon ma volkha he ka
grung ngte mmie arhe. Mu vokom na, a bret ta, tlua vle enang o bret ruk
o mana, endruk mularo pupnam ngat emik e, ko ngat si emik va ngata
yor ge. Vanangko endo nam kaem a bret ta, E Nut ner kaen a ktalhok to
kam plong vle ko kim En ngnik ngnik ngang." 59 E Yesus ta rere tok, ko
ta patter o mia kun mnam o Yuda ngarta rek to kam rere mnam ko tok
mKaparnam.

E Yesus Kalngunes Kavurgem Ngta Ksir Petgim

60 E Yesus ta re tok, to kalngunes ngarlavurgem ngta ngan ka re to endo
to karo rhek ruk endruk ngat kerngorom mar he ngata kaprere pum mar
te, "A re to enda tvua koppet kmikkiem. Erieto tis kam kol he kaikkiem?"
61 E Yesus ta tar ko ngata kaprere pum karo rhek ruk, to ta kle kreng
ngar te, "O rhek ri ngat el resik kun mnam muk he mguera ksir petgim
dok gi? 62 Vanang enangthe mupa vokom A Mhel To Nkong Man Ma
Volkha to dok ko nguak kat kaeknik ngoguon ma volkha ekam ko tesgun
koma vle ko, va nok mguer kle kosnok vor? 63 Mu vokom na, her E Nunu
A Totur tuk to tis kmen a ktalhok to kam plong vle ko kim E Nut ngnik
ngnik ngang o mia. Vanang kua mi vok to ner mia parem muk kmeknik
tok, tlo is e. Ii, va E Nunu A Totur nam kaen a ktalhok to kam plong vle ko

kim E Nut ngnik ngnik ngang o mia her vgum kuaro rhek ri arhe, endruk
ko her havaeng nguk ormar. 64 Vanangko akuruk mnam muk mut lo
kor mnam muk mang ngar gi." Vanang e Yesus ta reng ngar tok, ekam
ko ktar mang ko tlo vaeng kalngunes vop ta ktar her mnor mang ngar
he te, edrim mnam mar, ngar lo kor mnam mar mang he lua mokpom
kar, va edim mnam mar lsir ner le mrua hortgi mang. 65 Va ta kta reng
ngar te, "Kua havaeng nguk mang ngar tok, kam khenam ngang nguk te,
enangthe E Titou mruo na lo ktar kait a mhel kmaol ngte kim dok va tlo
is hak kmaol ngte kim dok kmor mnam en mang dok he kmokpom kar
dok e."
66 Ii, e Yesus kalngunes ngata ker kokol karo rhek ruk endruk tok, to
kmelpun mnam a kolkha to endo yek ngarlavurgem ngata ksir petgim
va ho lo kta kaikkiem kat e.
67 E Yesus tvokom mar tok, to her kle ka mnganang endruk Loktiek
Hori Orom Alomin te, "Vanang muk, muta svil kam ksir petgim dok kat?"
68 Va e Saimon to e Yesus ta kilegem te, e Pita, tkoripang te, "Ngoldaip,
ngrua kta ngae ngok kim erieto? Ko her vgum yin tuk arhe ngot kais kam
kol a ktalhok to kam vle ko kim E Nut ngnik ngnik ko ngot lol ilaro rhek.
69 Ngot kor mnam mor mang in he kmokpom kar yin he, ko ngota mnor
mang in te, Yindo A Totur, Yindo E Nut tmeng in ngte mmie."
70 E Yesus ta ngan e Pita ko ta re tok, to thera pupam o mia tgus kam
reng ngar te, "Dok mruo kua re pmuk ruk Lo Ktiek Hori Orom Alomin
he kvaeng nguk kmor mnam muk mang dok he kmokpom kar dok,
vanangko langto kun mnam muk e Seten tviging he." 71 (E Yesus ta re
kvat e Seten kam havae mang e Yudas to e Saimon to nkong mIskariot
khal, ko tsi vle en langto mnam endruk Lo Ktiek Hori Orom Alomin,
vanangko koknaik ta mrua hortgi mang ge.)

7

E Yesus Ta Vle Kun Mnam O Yuda Nga Pnes To Kam Kunngir Kim E Nut Kun Mnam O Rambel

1 Kam ngae to, e Yesus te ktua ngae kpupunpa kngongae ko mGalili.
Te lo mi ktua svil kam kta punpa ko mYudea kat e, ekam ko o Yuda
ngalmialaol ngta re kmim kngam a yoror. 2 To o kolkhek ruk o Yuda
kmem a pnes to ngma mon te, A Pnes To Kam Kunngir Kim E Nut Kun
Mnam O Rambel ngta kokon he, 3 to e Yesus kaornopeik ngat pe gi
kaenen mkor te, "Ipa parem a mhe ta he kngae ngogu mYerusalem ko
mYudea, he nang itlengunes kam vokong ilaro reha ruk lserpgue ma
mmok, endruk im kaeharom mar. 4 Ii, ko a mhel to ta svil kam mrua
polgom en mruo ma mmok ko pum o mia ngaro kerok, nam lo mrua
tuvgong karo reha e. He ekam tok, ekam ko im kaeharom o reha ruk
lserpgue ruk endri, va ngia mrua polgom yin mruo ormar ma mmok ko
pa pnes ko pum o mia ruk mo mmie ngaro kerok." 5 Vanang e Yesus
kaornopeik mruo ngat kaenen mkor tok, ekam ko si mar kaornopeik
msim, vanang ngat lo kor mnam mar mang he kmokpom kar kat e.
6 Va e Yesus tkoripang ngar te, "Kua kolkha msim tlo pis vop. Nang
muk, mut is kam gi vrong ktua ngae ge. 7 O mia ruk mo mmie ngat
lo is kam kapter muk e, vanang dok, ngam kle va ksei kam kapter dok
ekam ko koma palsie kim mar pum ngakro kerkeknen ruk ngat ho mi
kut kernonho hak. 8 Muk he, mguak ngae ngok pa pnes ge. Nang dok,

ngor lua ngae ngok pa pnes ta vop ko kua kolkha msim tlo pis vop.” 9 Ta
re tok, to vrua vle ko mGalili ge.
10 To ko pekam kaornopeik ko ngata ktar kngae ngok pa pnes, e Yesus
ta kle ka knaek kat, nang tlo mrua plok orom ma mmok kim o mia e.
Tgi vrua tutvok kngongae lvongnek kun mnam o guliel. 11 Vanang ko
tok mYerusalem ko pa pnes kat o Yuda ngalmialaol ngat vrua nhong va
kmamngan mang te, “A mhel to namrie?”
12 Va o mia ngate ksei kam vrua vur re kngae kun pgegom mar, ko
akuruk ngat havae mang te, “A mhel ta, en a mhel a yar.”
Vanang akuruk ngat kle kokheng nglenar he kre te, “Nop ge, nam vua
kermamas ngang o mia.” 13 Vanangko o mia akuruk ngat si mnor mang,
vanangko ngat lua hophop mang ko ma mmok e, ko ngta gorang o Yuda
ngalmialaol.

E Yesus Ta Patter O Mia Ko Pa Pnes

14 Kam ngae kais ko tkaendavloum a pnes karo kolkhek, to e Yesus
ta ngae kvaik kun mnam E Nut ka maksien ka mhe to ko ma gi vle he
kaelha kam patter o mia ko tok. 15 O Yuda ngalmialaol ngta ngan karo
rhek he ksesenkrip kim to kle mrua mo mnganang ngar te, “A mhel tang
tlo patter va keknen ngang, vanang nngia orom ko tvu sim mnor mang
o papat ngarlatgep?”
16 Va e Yesus tkoripang ngar te, “O rhek ruk koma patter o mia orom
mar nong nang dok mruo e. Nove, o rhek ri ngat ottek ekam Endo tmeng
dok ngte. 17 Ii, va ani mhel to na smia vle pum E Nut ka svil, ner kle yek
mrua mnor mang kuaro rhek te, kuaro rhek ri koma rere ormar ngat
ottek ekam E Nut, i o ngat ottek ekam kua serppak mruo. 18 Mu vokom
na, a mhel to nma rere orom ka serppak mruo, nam mrua hover en mruo
tok, he nang o mia kam kanprim en. Vanang a mhel to nma kol kalaip to
tmeng ka gu, he krere kam hover kalaip to endo, her en a mhel to nam
sim kut kaikkiem o papat ruk o minar, va o rhek ruk la ppiagar ngam ho
lo kottek ko vgum hak. 19 Vanangko nong tang mnam muk nam smia vle
pum o pos ruk e Moses tennik ngang nguk e. He ekam tok, kman ko mut
re kmim dok kngam dok a yoror?”
20 E Yesus ta re tok, to o guliel ngta reng te, “A koot tenvevem yin he,
erieto nam kaegom kmim in kngam yin a yoror?”
21 Va e Yesus tkoripang ngar te, “Ko gi eharom a ngaeha to atgiang ko
en a serpgar mnam a Sabat, va muk tgus mut sei kam senkrip kim dok
ko ko eha ma Sabat tok. 22 Vanang muk? E Moses ta reng nguk kam
papaam mu les ruk lurokol ngola? Vanang enangthe mula keknen to
kam paam mu les na mi kut vuut mnam a Sabat lsir va mum lo kaeha
mo Sabat kam paam mar kat gi? Ii, e Moses ta reng nguk kam papaam
mu les kmeharom ke vok ke gi mhe to ke gi sie tok, va mum kaikkiem tok
tete. (Vanang nong e Moses msim to telha pum a keknen to kam paam
lurokol e. Nove, mularo pupnam ruk ngat elha pum.) 23 Va si enangthe
a Sabat na re vuut, vanang mum le gia paam mar ge, he nang muk kam
lua kpanaem mang e Moses ka pos to kam paam lurokol tok. He enang ko
muma paam lurokol mo Sabat tok, to kman ko mut kaesik ngaok, ko ko
eha ma Sabat he kaeharom a mhel ka vok tgus kam kta ya kat. 24 He ekam
tok, mguak or kam sovet kam mon o mia orom a kerkeknen kmikkiem o
pos ngaro gi lpetuk. Mguak kle smia ngangam kmuk mang ngaro pneik
to le kmon mar orom a kerkeknen kmikkiem o pos ngaro pneik lsir.”

Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen Her E Yesus Arhe

25 To o mia akuruk ko mYerusalem ngat kaelha kam vrua mo mn-
ganang ngar mruo mang e Yesus te, “A mhel to mor o Yuda ngor ke
murgun to nma vongnek kim o rhek ngat re kmim kngam a yoror, enda
arhe? 26 Vokom na, tsia rere ko ma gi vle mo kim o mia vanang mor o
Yuda ngor ke murgun ngat lua rere vgum ge! Pathe nok mor o Yuda
ngor ke murgun to nma vongnek kim o rhek ngat kle ka mnorvek pum
yek te, her en arhe Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen vor. 27 Vanangko
ngat kais kam pat tok nngia, ko ngota mnor mang Endo E Nut Thim Orom
Ka Msasaen te, nak pis va nong a mhel tang tis hak kam mnor mang ka
rengmat ka pun ko na kottek mnam. Vanang a mhel to enda mor tgus
ngot sim ktua mnor mang ka rengmat ka pun ko tottek ko mnam.”
28 Vanang e Yesus ta hivuo kam patter o mia kun mnam E Nut ka
maksien vop, to ta rere malpgem mar te, “Mare, mut smia mnor mang
dok va mut smia mnor mang kua rengmat ka pun kat! Vanang klo mrua
kansgum dok kam pis mo orom kua serppak mruo e. Nove, E Nut to orom
karo papat ruk o minar, her Endo tmeng dok arhe. Vanang muk mut lua
mnor mang En hak. 29 Vanangko dok kua mnor mang En, ko ko her ottek
ko kim En, ko her En arhe tmeng dok ngte.”
30 E Yesus ta re tok, va her vgum karo rhek ruk arhe ngat re kam kleng
singni mnam, vanangko nong tang mnam mar tngam kalo ktiek mang
e, ekam ko ka kolkha tlo pis vop. 31 A mumu nam pua vle kar e Yesus
tok, vanangko kavurgem mnam mar ngat kle kor mnam mar mang en he
kmokpom kar ge. Ngma havae mang te, “Her en arhe Endo E Nut Thim
Orom Ka Msasaen ko nong a mhel tang hak na pis kmeharom o reha ruk
lserpgue ho mi kir kim endruk a mhel ta nam kaeharom mar!”

Ngat Re Kam Kpom E Yesus

32 To o Parisiau akuruk ngta ngan a mumu to ko tok, ko ngat vrua vur
re orom o rhek ruk endruk mang e Yesus, to mar o Parisiau kar o pris
ruk laol ngta meng o pris akuruk ngma toot mang E Nut ka maksien kam
ngae kam kpom.
33 To e Yesus thera reng o Yuda ngalmialaol ruk endruk te, “Ngor gi
vrua vavle mo kmuk to ngor kat kaeknik kngae ngok kim Endo tmeng
dok. 34 Va mguera nonhong dok, vanangko mguer lua pis mang dok e.
Va muk, mut lo is hak kam ngae ko mnam a mhe to dok kua re kam vle
mnam e.”
35 E Yesus ta re tok, to o Yuda ngalmialaol ruk endruk ngata mo
mnganang ngar te, “Ta re kam ngae ngam, he ngot lo is kam pis mang?
Nok ta re kam ngae ngok kio Grik ko nguaro mia mruo akuruk ngta
parahi ngok kim mar ka vle, he en kam patter o Grik vor? 36 Va ta re
te, ‘Mguera nonhong dok, vanangko mguer lua pis mang dok e,’ va ta re
kat te, ‘Muk, mut lo is hak kam ngae ko mnam a mhe to dok kua re kam
vle mnam.’ Ta re tok, vanang ka re ka pun ta vle nngia?”

A Vugye To Orom A Ktalhok To Kam Plong Vle Ko Kim E Nut Ngnik Ngnik

37 Mpalngaem mnam a Pnes to endo, e Yesus ta hop ksir to krere
malpgem o guliel te, “Erieto nak katngaivie va nak kaol ngte kmok
kmivie. 38 Ii, va kmikkiem gi enang ko ngat ittiegom E Nut karo rhek,
erieto tkor mnam en mang dok he kmokpom kar dok, va a vugye nera
gos kun mnam, en kmivie mnam a ye ka mten to tkais kmen a ktalhok

to kam plong vle ko kim E Nut ngnik ngnik ngang.” 39 Nang e Yesus ta
re kvat a ye ka mten to endo tok kam keknen mang E Nunu A Totur to E
Nut nak kaen ngang endruk ngar kor mnam mar mang En he kmokpom
kar koknaik. Tennik kam ngae kais ko tok, E Nut tlo en E Nunu A Totur
ngang o mia vop, ekam ko e Yesus tlo yor he kat hop petgim ka nnak vop.

O Mia Ngta Mommenik Va Kmo Kokheng Ngar Mruo Mang E Yesus

40 O mia akuruk kun pgegom endruk ngta gun ko tok, ngata ngan ko e
Yesus ta rere tok, to ngat kle mrua havae mang te, “Lmien, a mhel ta, en
her a propet to ngta ktar kpavap mang ti arhe te, nera kaol ngte!”
41 Nang akuruk ngat kle va khavae te, “Her en arhe Endo E Nut Thim
Orom Ka Msasaen.”
Vanang akuruk yok vat ngta kokhe kre te, “Endo E Nut Thim Orom Ka
Msasaen ner lo kottek ko mGalili gi, 42 ekam ko ngat ittiegom E Nut karo
rhek mang te, Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen nera pal mnam e Devit
ka ngausie, va knan nera kol mBetlehem, ko tok mnam a mhe to kaes
e Devit tkorsang ka vle mnam tennik kat.” 43 Gi enang tok, o mia ngta
mommenik va kmo kokheng ngar mruo mang e Yesus. 44 Akuruk ngata
svil kam kleng singni mnam, vanangko nong tang mnam mar tngam kalo
ktiek mang e.

O Yuda Ngalmialaol Ngat Kees Kmor Mnam Mar Mang E Yesus He Kmokpom Kar

45 To o pris ruk endruk ngma toot mang E Nut ka maksien, ngat kat
kaeknik ngok kim o Parisiau kar o pris ruk laol, endruk ngta ktar meng
ngar kam ngae ka kpom e Yesus. To o Parisiau ngta mnganang ngar te,
“Kman ko mut lua kpom kngorom ngte?”
46 Va ngta kle gia re te, “Nong a mhel tang tngae vu smia rere enang a
mhel ta gi.”
47 Va ngalmialaol ngta re lsinvi kam mnganang ngar te, “He, tmas
ormuk kat, 48-49 enang ko ta mas orom a mumu to orom o takpun ruk
ngat lua mnor mang mor o Yuda nguaro pos? Hai-e, E Nut ka ngaesik ta
vle kuon mang ngar he! Mu havaeng ngor na, mut sim mnor mang kaela
ngang ngor ruk o Yuda ngor ke murgun to nma vongnek kim o rhek, i o
kaela ngang ngor ruk o Parisiau ko ta kor mnam en mang a mhel to endo
he kmokpom kar? Ho mi kut nop hak!”
50 Ngat re lsinvi ngang o pris ruk ngma toot mang E Nut ka maksien
tok, vanang endruk laol kar o Parisiau ngaela langto te ktua vle ko tok, he
kaum kar mar, ka munik e Nikodimas. E Nikodimas, endo tesgun ta ngae
he ka ptang e Yesus. Ta hop ksir he kreng klenar te, 51 “Nguaro pos ngat
hagam mor kam gi vrong kolaspa mang a mhel kam tutut kmel kam yor,
nang lo ktar smia vongnek kim karo rhek, kam mnor mang karo keknen
e.”
52 Va ngta hop ku he le kre lsinvi kat te, “Pathe yin nkong mGalili kat
ngola? Ngae he, sim kellu mnam E Nut karo rhek he non ekam mar, yek
ngira mnor te, a propet to ngata ktar kpavap mang tennik te, ner kaol
ngte, en ner lua kottek ko mGalili e.”

O hor akuruk tennik ngat lo el o rhek ruk ngat kaelha moti he ka grung kais ma 8.11.

[53 Ngat re tok, to langto langto ta ngae ngok mnam ka rek mruo,

8

1 nang e Yesus ta kle ktua grap ngoguon kia vul to e Olip.

E Yesus Ta Mrung A Vlom To Kpoot Mang A Lei

2 To hop enang ngmo ko a kolkha tgi gnua plek, e Yesus tkat kaeknik
ngok mnam E Nut ka maksien ka mhe to ko ma gi vle. O mia
ngarlavurgem ngta mur ka kleim to tkorsang kam patter mar. 3 To o
pattermia kmo pos kar o Parisiau ngat kaol orom a vlom langto ko o mia
ngat pis mang ko ta kpanaem mang ka lei. Ngta kaol orom he ka srim
ko pum mar tgus ngaro kerok. 4 To ngat pe gia mnganang e Yesus te,
"Pattermia, a vlom ta ngat pis mang ko ta kpanaem mang ka lei. 5 He
e Moses karo pos ngat havaeng ngor kam lalaem lraip ruk enang ti orom
o krek kngam mar o yoror. Vanang yin, ngir ktua reng nngia?" 6 Ngat pe
gia mnganang e Yesus tok, en kam mrua ru pum karo mur rhek mruo,
nang mar kam kle kmon orom karo mur rhek ruk endruk.

Vanangko e Yesus ta kle gia kerreku he kaelha kmittiek orom ka smeik
kuo mang a mmie ka ngaor. 7 Nangko ngat kaenenker kam mamnganang
vop, to e Yesus ta ngatier ku to ksir, to kreng ngar te, "Tang mnam muk ko
ho nop a kerkeknen tang hak ngang, her en arhe naka ktar ka kla mang
orom a kre." 8 Ta re tok, to kta kerreku to kat kaittiek kuo mang a mmie
ka ngaor kat.

9 Ngata ngnek ko ta reng ngar tok, to mar tgus ngat kaelha kam gilvik
ka kle langto langto. Kmelha orom o hipun, ngat veet kparem e Yesus kar
a vlom to, ko ta sir en tuk ko tok ge. 10 To e Yesus ta ngatier ku to ksir to
ka mnganang a vlom to endo te, "He ngram? Kolkheng, nop a mhel tang
kat kam kat kael in kam yor he?"

11 Va a vlom tkoripang te, "Kolaip, nop tang e."

To e Yesus ta reng te, "To dok kat, klo kael yin kam yor kat e. He kngae
he, vanangko kmelha tete ngior kam kat kaeharom tok kat e!"]

E Yesus En A Mmok Ka Pun Msim To Kam Valler O Mia Tgus Mo Mmie

12 To e Yesus ta kta rere kar o mia he khavaeng ngar te, "Her dok ta
arhe a mmok ka pun msim to kam valler o mia tgus mo mmie. Endo nak
kaikkiem a mmok ka pun msim to dok, ngora ktong kam kol a ktalhok
to kam plong vle ko kim E Nut ngnik ngnik. He ner ho lo kta ngae kun
mnam a slommok kam yor kat e."

E Yesus Tkaenserpagam Karo Rhek

13 E Yesus thavae tok, to o Parisiau ngta rere vgum te, "Mur vokom yin
na, tete yin atgiang tuk e yi mrua rere ormin mruo. He ekam tok, o rhek
ri ya rere ormar ngat lo kaur e."

14 Va e Yesus ta kokheng ngar kam re te, "Nop hak! Ko si enangthe dok
atgiang tuk kop mrua rere orom dok mruo, va kuaro rhek ngat kaur ge,
ekam ko dok, kua mnor mang dok te, ko her ottek ko kim E Titou va kua
mnor mang dok kat te, ngor kat kaeknik ngok kim kat. Vanang muk, mut
lo kta mnor mang dok hak te, ko her ottek ko kim E Titou tok e, va mut lo
kta mnor mang dok kat ko ngora kat kaeknik ngok kim kat e. 15 Vanang
muk, muma vokom o mia he kmon mar orom mutaro mur papat mruo!
Vanang dok kom lua vokom o mia he kmon mar enang tok e. 16 Vanangko
enangthe lmien te, kop sia vokom a mhel tang he kmon orom kotaro mur
papat mruo enang tok, va kopa mien orom kuaro papat ruk endruk va
nga ngae ho mia mien hak ge. Ko dok, kom lua vle dok atgiang tuk e.

Nove, E Titou to tmeng dok ta sir pekmok kat. 17 Tgia nho kngae gi enang
muk o Yuda mutaro mur pos mruo ko ngat mrua havae te, “Enangthe
alo mhel alomin ngina kaum kre mang a tomhel to, va ngina re to endo
tkaur.” 18 He kmikkiem muta mur pos to endo tok, dok mruo koma rere
orom dok va E Titou to tmeng dok ta ngam alomin orom kam rere orom
dok kat. He enang tok muo alomin tok moma kaum krere orom dok.”

19 Ngta ngan ko e Yesus ta re kvat kteit to ngta mnganang te, “Iteit
nam?”

Va e Yesus tkoripang ngar te, “Mut lua mnor mang dok va E Titou e.
Enangthe mupa mnor mang dok, va mup kle ka mnor mang E Titou kat.”
20 E Yesus ta rere orom o rhek ri ko tok ko ta patter o mia kun mnam E
Nut ka maksien ka mhe to ko rkieng a mhe to kmelpas orom o krek ruk o
mia ngma nngiar ngang E Nut ormar. Ta patter mar ma mmok enang tok,
vanangko nong a mhel tang ta kpom, ngar kmim kngam a yoror, ekam
ko ka kolkha tlo pis vop.

E Yesus Tkaengorang O Yuda

21 To e Yesus ta kta havaeng o Yuda ngalmialaol te, “Ngora ngae
kparem muk to mguer kle knonhong dok, nangko mguer gia yor orom
mula kerkeknen to kam keyang dok. He ekam tok, her muk ruk arhe
mut lo kais hak kam ngae ko mnam a mhe to dok mruo kua re kam ngae
mnam e.”

22 E Yesus karo rhek ruk endruk ngat hover o Yuda ngalmialaol ruk
endruk ngaro papat to ngat kle kmo mnganang ngar mruo te, “Pathe
nok ner mur kaim en mruo vor ko ta re te, ‘Mut lo kais hak kam ngae
ko mnam a mhe to kua re kam ngae mnam’.”

23 Ngat mo mnganang ngar tok, vanangko e Yesus tgia rere vop te, “Dok
nkong dok man ma volkha, nang klo pal mo ma mmie ta e. Vanang muk
nkong nguk mo mmie va muk mut pal mnam a mmie ta. 24 Ko hera ktar
khavaeng nguk he te, mguer mia yor her vgum mula kerkeknen to endo
enangthe mgua lua kor mnam muk mang dok te, Endo ta vle orom a
ktalhok to kam plong vle ko kim E Nut ngnik ngnik her dok msim ta arhe,
dok to kom mrua havae ormok.”

25 E Yesus thavae tok to ngat kle ka mnganang te, “Te yin erieto?”

Va tkoripang ngar te, “Her dok ta arhe, dok to tesgun kom mur havae
orom dok tok. 26 Va kuaro rhek ngarlatgep vop kam mon muk orom
mularo kerkeknen ormar kat. Va Endo tmeng dok, En lminam, he koma
havaeng nguk ruk mo mmie orom karo mur rhek mruo ruk kua nganik
mkor.”

27 E Yesus thavae tok, vanang ngat lua mmok te, ta rere ngang ngar
mang Kteit E Nut e. 28 He ekam tok, ta kle khavaeng ngar te, “Mnam
a kolkha to mguak hover a ho orom A Mhel To Nkong Man Ma Volkha
to dok, to endo yek mguera mnor mang dok te, her dok ta arhe endo
kom mrua havae ormok tok. Ii, mnam a kolkha to endo kat gi, mguera
mnor mang dok kat te, kom lo is kmeharom a ngaeha tang orom kotaro
mur serppak mruo tuk e. Nove! Kom gia rere kmikkiem lsir gi enang
ko E Titou nma kaenang dok. 29 Ii, Endo tmeng dok nma vle mo kmok
he lua parem dok e, ekam ko kom gi kaeharom o keknen ruk En nma
higiang ngar.” 30 E Yesus tgia rere kngae ko tok, va o mia ngarlatgep ruk
ngta ngan karo rhek ruk endruk ngat kle kor mnam mar mang en he
kmokpom kar ko gi.

E Ebrehem Kaores Msim

31 To o Yuda ruk ngat kor mnam mar mang e Yesus he kmokpom kar
kuo mang ngaro gi pkor, e Yesus te ktua reng ngar te, “Endruk ngma vle
pum kuaro rhek, her mar kolngunes msim ruk ormar arhe. 32 Ii, mguaka
vle pum kuaro rhek tok, va mguera mnor mang dok to la minar to dok.
He ekam tok, dok to la minar ngora hong nguk pum o vrong serppak tgus
ruk ngma kpom muk kserpagam muk.”
33 Va ngat koripang te, “Hai-e, her mor ri arhe endruk e Ebrehem ta
plam ngua ngausie msim. Va mor e Ebrehem kaores msim ormor kat he.
To nngia ko ya havae te, ngira hong ngor pum o vrong serppak ko mor
ngot ngae lo vur vle pum a serppak tang hak ko nong a tomhel lang ka
serppak ta kpom mor kserpagam mor hak!”
34 Va e Yesus ta kle kpatter mar kmoripang ngar te, “Ko smia mien
ngang nguk te, endruk ngama vle pum o kerkeknen mekam ngma
khenam mar ma mmok te, nong ngaro serppak ngang ngar kam mrua
hong ngar pum ngaro kerkeknen ruk endruk ko ngama kpom mar
kserpagam mar. 35 He kmikkiem gi enang tok, a kayie to nam gi kaeha
ngang ka taven, nong ka serppak mruo ngang hak kun mnam ka taven ka
valngan kat e. Gi a taven to endo khal msim ka serppak ngang kun mnam
kteit ka valngan. 36 He ekam tok, E Nut Khal msim to dok orom kua
serppak kho mi kut kais hak kam hong nguk pum mularo kerkeknen ruk
o pos ngaro serppak ngma mon muk orom mar. He ekam tok, enangthe
kopa hong nguk pum mar tok, va mularo pkor ngara parhi ko o pos
ngaro serppak ngar lo kat kais kam kta kpom muk hak kam mon muk
ormar enang tok kat e. 37 Vanang kua mnor mang nguk. Si e Ebrehem
ta plam mula ngausie va muk kaores msim, vanangko muma khanang
nguk kmim dok ge, ekam ko muma kees kam ring mnam muk mang
kuaro rhek. 38 Ii, E Titou to tmia plam dok, koma rere mang karo keknen
ko ta khenam mar ngang dok ko koma vle ko kim. Vanangko muk muma
kees kat kam vle pum kuaro rhek ruk endruk e, ekam ko mum le ktua
svil kam vle pum endo ta plam muk karo keknen ko nma havaeng nguk
kmeharom mar ge.”
39 Ngta ngan karo rhek tok to kle kreng te, “Endo ta plam mor her e
Ebrehem msim to arhe.”
Va e Yesus tkaekon ngang ngar te, “Mularo keknen ngam lua khenam
te, muk e Ebrehem kaores e. Ko enangthe e Ebrehem msim to ta plam
muk, va mup sim kaikkiem karo keknen ruk en mruo nam kaeharom
mar kat. 40 Mu vokom na, tete dok ko gi her havaeng nguk orom o
papat ruk o minar, endruk ko nganik ko mkor E Nut, vanang muk mum
kle kaikkiem a papat langto gi, endo kam khanang nguk kam por dok
kngam dok a yoror. Nang e Ebrehem nam lo eharom a keknen ta gi. 41 Ii,
mum lo kaikkiem o keknen ruk mkor munges e Ebrehem e. Mum kle va
kaikkiem o keknen ruk mkor endo lsir tmi plam muk.”
Ngta ngan e Yesus karo rhek ruk tok, to ngta kner kam re lsinvi te, “Ai,
mor ngot mia mnor mang endo tmia plam mor, her En ngor Teit msim
E Nut tuk arhe, nang ngoornek ngat lo lol mor kilturvek, enang ko inan
tkol yin tok e.”

Endruk Ngta Pal Mnam E Seten Ka Ngausie Ka Pun

42 Va e Yesus tkoripang ngar te, “Enangthe lmien mang nguk te, mu
Teit msim to E Nut, va mup kaelongtok mang dok, ekam ko ko her ottek

ko kim her E Nut arhe. He tete ko her aol ngte kim muk he. Klo mrua
kansgum dok kam pis mo orom kua serppak mruo e. Nove, vanang her
E Nut msim arhe to tmeng dok kmaol ngte. 43 Vanang kman ko mut lua
mmok mang kuaro rhek vop? Te mut lua mmok vop ekam ko muk mruo
um mi mrua tok pelam muk ha. 44 Ii, muma vle tok, ekam ko tennik ko
E Nut tlo kueng a mmie vop, e Seten to tmi plam muk msim ta kees kam
vle pum o rhek ruk o minar kat e. Ko nop a vur papat tang ko a minar
hak kun mnam gi. Ko en a ho vu ppiagar hak. Ii, ko en nma rere va nma
rere orom ka re mruo to orom karo rhek ruk la ppiagar ekam ko nam vua
ppiak ormar. Va o gi vrong rhek tgus ruk la ppiagar ngam kottek mkor
her en mruo arhe, ekam ko en o vu ppiagar ngar teit msim to en arhe. Ii,
tennik tmur hong en mruo pum o rhek ruk o minar tok petgim mar, to
kle khortgi kam vle te, a pormia msim. He ekam ko muma svil kmikkiem
e Seten ka svil mruo, endo kam pormia enang tok kat, va ta khenam muk
mruo ma mmok te, her endo a vu ppiagar mu teit msim arhe, endo tmia
plam muk. 45 He ekam ko koma rere ngang nguk orom kuaro rhek ruk
o minar enang ti tete, mum ho mi ktua kees hak kmor mnam muk mang
dok he kmokpom kar dok. 46 Ii, kua mien ko nop a mhel tang tkais kmel
dok ma mmok he kam mon dok orom a kerkeknen tang hak. To enang
tok, ekam ko koma mien ngang nguk orom kuaro rhek ruk o minar ruk
endri, va kman ko muma kees ge kam lol he kor mnam muk mang dok
pum mar he kmokpom kar dok? 47 Mu vokom na, gi ekam ko muma kees
kam lol kuaro rhek ruk o minar ruk endruk he lua kor mnam muk mang
dok pum mar kam mokpom kar dok, va tmia khenam muk ma mmok kat
te, muk nop E Nut kles msim e, ekam ko E Nut kles msim ngma lol karo
rhek ruk o minar he kor mnam mar mang En pum mar he kmokpom kar
ge.”

E Yesus Ta Mrua Havae Mang En Mruo

48 E Yesus ta re tok, to o Yuda ngalmialaol ngat kaekon ngang vat te,
“Nok ngot lua mien miik vor, ko ngota re te, a Samaria to yin, endo a koot
tenvevem?”
49 E Yesus ta klai ngang ngar te, “O-o, nop a koot tang tkaenvevem dok
e. Nove, kom kle va smia totu pum E Titou, vanang muk mum kle va ka
kpiem dok hak. 50 Kom lua vle pum a papat to kam mrua hover dok mruo
e, vanangko E Titou nama vle pum a papat to kam hover dok, he her En
arhe nera mon muk orom mularo kerkeknen. 51 Lmien ko kua havaeng
nguk te, endo nma vle pum kuaro rhek, E Nut ner lua mon orom karo
kerkeknen he kael en kam yor vgum mar hak.”
52 O Yuda ngalmialaol ngta ngan e Yesus karo rhek ruk endruk to
ngta re lsinvi te, “Pusner ko tete ngota mnor yin yek te, a koot ther mi
kaenvevem yin he. Ko e Ebrehem tyor va o propet ngat yor kat va yindo
yi sia re te, endo nama vle pum ilaro rhek ner lua yor gi? 53 Anito? Ye ho
laut gi, kir kim ngores e Ebrehem? Ko en tmi yor hak hak he, va o propet
kat! Ya mrua kansgum in kmel in aniem to?”
54 Va e Yesus ta kle kre te, “Enangthe dok atgiang tuk ko ko mrua
kansgum dok kam mrua hover dok mruo, va kuaro rhek ngat lo is kmaur
e. Vanangko gi E Titou to E Nut, Endo mum mrua havae mang nguk te,
muma plong totu pum, her En arhe nma hover dok. 55 Ii, nok mut lua
mnor mang Endo vor. Vanang dok kua mnor mang. Kopa re te, klua
mnor mang Endo, to dok kat a vu ppiagar enang nguk. Vanangko ko mi

ktua mnor mang va koma vle pum karo rhek kat. 56 Munges e Ebrehem
nma sirei mang a papat to kam vokom a venloot to kua vle mnam tete.
Va lmien te, ther vokom a venloot to enda he, to her le ksirei mang kat."*
57 To o Yuda ngalmialaol ngat kle ka kner e Yesus lsinvi te, "Nong yin a
hipun vop, va ye her vokom e Ebrehem he?"†
58 Va e Yesus tkoripang ngar te, "Kua havaeng nguk lmien te, E
Ebrehem nop vop, vanang dok ko ktar vle." 59 O Yuda ngalmialaol ngat
ngan e Yesus karo rhek ruk tok mnam E Nut ka maksien ka mhe to ko ma
gi vle, to ngat lol o krek kam lalaem ormar, vanang e Yesus ta tutvok he
vur aol kmottek parem a maksien to endo.

9

E Yesus Tkaeharom A Vivisker Langto En Kam Ya

1 E Yesus tparem mar ko tok, nang kle kngae kaikkiem a ngaelaut
kngae, va vgum a mhel langto ko tvipsik, ko knan tkut kol tok he. 2 To E
Yesus kalngunes ngta mnganang te, "Pattermia, erieto karo kerkeknen
ngat kamliker he knan tkol ko a vivisker, en mruo, i o kteit kar knan?"
3 Va E Yesus tkoripang ngar te, "Nop karo kerkeknen mruo, va nop kteit
kar knan nginaro kerkeknen ruk ngat kamliker he tvipsik e. Knan tkol
a vivisker enang tok, he nang E Nut kam palgem va kpolger ka serppak
vgum her enang tok arhe. 4-5 Mnam a venloot to kua vle mo mmie koma
vle enang a kolkha to nma valler o mia he ka mmok kim mar. Ii, a kolkha
to endo her dok ta arhe. He ngua vrua nan kim o mia tgus mo mmie
na, to endo yek ngruak kaeharom o reha ruk mkor Endo tmeng dok. Ko
koknaik nguak ngae kparem muk to nera vle enang a segain he a mhel
lang ner lo kat kais kmeha kat e."
6 E Yesus ta re tok, to kle kguspa ku mmie to ktaem a mmie kmeharom
ke paat. To ta hemhem endo tvipsik kalo keik orom. 7 Ta hemhem kalo
keik to kreng te, "Ngiak ngae he kaelel ilalo keik kuo mnam a ngaenker
to e Siloam." (A ngaenker ka munik ta ka pun ta vle te, "Meng.") E Yesus
ta meng kmelel kalo keik tok, to a mhel ta, tgia ngae kaelel kalo keik to
her gi kaeknik gia nho ngatngae, to hera ngae ngok mrek.
8 Tkaeknik ngok mrek, to klenar va o mia akuruk, endruk ngma
vokong tesgun ko nam korsang he ka vle kaurur kio mia va kngangrang
ngar ngta mo mnganang ngar te, "A mhel to nam korsang he ka vle
kngangrang ngar enda arhe?"
9 Va o mia akuruk ngta havae te, "Lmien, enda arhe."
Vanang akuruk yok ngta havae te, "O-o, nove. Tgia nho enang a mhel
to endo."
Vanangko en mruo, ta mrua havae mang en mruo te, "Mare! Her dok
ta arhe!"
10 To o mia ngat kle ka mnganang te, "Havaeng ngor na, nngia va yan,
ko ye kta nho kat?"
11 Va a mhel to endo tkoripang ngar te, "A mhel to ngma mon te, e Yesus
ta guspa ku mmie he ktaem a mmie kmeharom ke paat to khemhem

* **8:56:** E Ebrehem nma him E Nut karo rhek ruk ngat rere mang a venloot to e Yesus ta vle mnam, he enang tok ta vle te, tvokom tok. Va tkor mnam en mang E Nut ka tnangal mang o kolkhek ruk endruk. He ekam tok, o Yuda ngma havae te, tmi vokom ko karo papat ngat vua serppak mang a tnangal to endo kmel mit koknaik. † **8:57:** A re lsir ta vle te, "Nong ilaro pnes ko ngat kais te, alo mhelom alomin hori orom loktiek."

kualo keik orom. Ta hemhem min, to kreng dok kam ngae kaelel kualo
keik kuo mnam a ngaenker to e Siloam. To kua ngae kaelel kualo keik to
re kaeknik va kle her gia nho he."
12 Ngta ngan a mhel to endo ko ta re tok, to kle ka mnganang lesik te,
"Va endo ya rere mang ngnamrie?"
Va ta havaeng ngar te, "Klua mnor gi."

O Parisiau Ngta Non Ekam A Re To Mang E Yesus Te, Teharom A Vivisker Langto

13-14 Vanang a kolkha to a Sabat to arhe ko e Yesus tguspa ku mmie he
ktaem a mmie kmeharom ke paat to khemhem a vivisker to endo kalo
keik orom he en ta kta nho kat. He ekam tok, o mia ngta nglum a vivisker
to endo kngorom ngok kim o Parisiau. 15 Ngata srim a mhel to endo ko
kim o Parisiau to mar kat ngat le ka mnganang mang ko nngia he ta kta
nho kat. To a mhel to endo tgi havaeng ngar te, "Ta guspa mang a mmie
he ktaem kmeharom ke paat to khemhem kualo keik orom. To ko ngae
gi kaelel kualo keik to tete kua nho he."
16 To o Parisiau akuruk ngata mo reng ngar mruo te, "A mhel to
teharom a ngaeha to endo tlo ottek ko kim E Nut gi, ko tlua totu pum
ngua kolkha to a Sabat e."
Vanang akuruk ngat kle va ka mngan pum ngarlenar ruk o Parisiau
kat te, "Nngia ko a mhel to ta ru mnam o kerkeknen tkais kmeharom
a ngaelmir to a serpgar enang endo?" To ngta mo kokheng ngar
kmommen mar mruo mang.
17 O Parisiau ngta mo kokheng ngar tok knop, to her kle kta mnganang
a mhel ta kat gi te, "Her ilalo keik arhe tehang ngin he ya nho, to ngia re
nngia mang?"
Va a mhel ta, ta koripang ngar te, "En a propet langto."
18 Vanang a mhel to endo tpu vle te, tesgun en a mi vivisker he tete
ta kta nho kat, vanangko o Yuda ngalmialaol ngat lo vu kor mnam mar
mang o rhek ruk mang tok gi. To ngat vaeng kteit kar knan he ka mngan
ngin mang. To endo yek ngat kor mnam mar mang o rhek ruk endruk.
19 Ko ngat vaeng ngin he ka mnganang ngin te, "Me hal ta ngola, endo
mae meta havae te, knan tkol a vivisker? Vanang nngia ko tete ta nho?"
20 Va kteit kar knan ngint koripang ngar te, "Mota mnor he te, mo hal
ta arhe, va mota mnor kat te, knan tkut kol a vivisker tok kat gi, 21 vanang
mot lua mnor mang ko nngia he ta nho, va mot lua mnor kat mang a mhel
to teharom kalo keik he ta nho e. Mu mnganang en mruo, ko tlaut he, he
en tmur kais kam mrua havae mang en mruo." 22 Kteit kar knan nginta
re tok, ekam ko nginta gorang o Yuda ngalmialaol ko tesgun ngata ktar
lgem o rhek te, ani mhel to na mrua havae mang e Yesus te, En Endo E
Nut Thim Orom Ka Msasaen ngak likim a mhel to endo kam kser, he en
kam lo kat kaum ktotu pum E Nut kar mar kat kun mnam o Yuda ngarta
rek to kam rere mnam. 23 He ekam ko nginta gor tok, nginta havaeng o
Yuda ngalmialaol te, "Mu mnganang en mruo, ko tlaut he, he en tmur
kais kam mrua havae mang en mruo he."
24 To ngata kta vaeng a mhel to kam kta sir ko kmar, to ngata havaeng
lserppak te, "Ngota havaeng yin tete kam smia re lmien mo pum E Nut
kalo keik he. Ko ngota mnor mang a mhel to endo te, en a mhel to ta ru
mnam o kerkeknen gi."

25 Va ta reng ngar te, “Klua mnor te, en a mhel to ta ru mnam o
kerkeknen o nop, vanangko ko gia mnor mang a tomhel atgiang ta te,
tesgun ko vipsik vanang tete kua nho he.”
26 Thavae tok, to o Yuda ngalmialaol ngta kta mnganang kat gi te,
“Teharom in nngia he ya nho?”
27 Va thavaeng ngar te, “Ko her havaeng nguk nanga he va mut lua
ngnek gi? Kman ko muta svil dok kam kta votam kuaro rhek? Nok pathe
muta svil kam vle te, en kalngunes ormuk kat vor?”
28 Ngata ngnek tok, to ngat kle kpetpet o rhek ngang kam klel orom
he ho ksisieng hak kam reng te, “Ai, her yin arhe to en kalkayie ormin,
vanang mor e Moses kalngunes ormor. 29 Ngot ho mi kut mnor hak te,
E Nut tmi rere kar e Moses. Vanang mang a mhel to endo ya rere mang
ngot ngae ho lua mnor mang gi, ko tpal mnam ani pupnam to.”
30 Ngat havaeng a mhel to tok, va en tkoripang ngar ge te, “Ai, ko ho
mi kut senkrip kim muk hak ekam ko a mhel to endo teharom dok tok
tete, he kua nho, va muk mut lo is gi kam kol a pat mang te, tottek tam?
31-33 Tennik kam ngae kais mang tete, o mia ngat lo vur ngnek hak mang
a mhel lang te, en kmeharom kaela ngang ko tvipsik, en kam nho e. Mu
vokom na, enangthe a mhel ta nap lo kottek ko kim E Nut va nap ho lo
is hak kmeharom a ngaeha tang ko a serpgar enang endo enda teharom
ngang dok tete. Nap lo is enang tok, ekam ko ngota mnor mang E Nut te,
nam lua ngan vgum endruk ngta ru mnam o kerkeknen gi. Nove, nam
kle ktua ngan vgum endo nam sim kut kaikkiem karo pos va kaeharom
karo svil ge.”
34 To ngat koripang a mhel to te, “Her yin arhe, endo E Nut nam lua
ngan vgum, ekam ko inan tkut kol in ko yin a vivisker va ta khenam yin
ma mmok te, yin yi her ho ru hak mnam o kerkeknen. Ya re kam patter
mor he lua ruokar kim mor gi?” Ngat re tok, to hera likim ka kser hak
kam lo kta vaik kun mnam o Yuda ngarta rek to kam rere mnam kam
kaum totu pum E Nut kar mar.

O Mia Ruk Ngata Kees Kam Mmok Mang E Yesus Ngta Vle Enang O Vivisker

35 E Yesus tkol a re te, ngata kser a mhel to tvipsik ti, to vur koknaik
ta puknim a mhel to endo ekam a ngaelaut to ka mnganang te, “Yi kor
mnam yin mang A Mhel To Nkong Man Ma Volkha he?”
36 Va a mhel ta, ta mnganang te, “Sim havaeng dok na mang ani mhel
to en, nang dok kmor mnam dok mang.”
37 Thavae tok, to e Yesus thera reng te, “Yi her vokom lsir tete he, ko her
dok ta arhe, ko mrua rere kar yin mo arhe.”
38 A mhel ta, tgia hop ku to kre te, “Koldaip, ko kor mnam dok mang in
he.” To ta tubulkek ku penharom e Yesus he ktotu pum.
39 E Yesus ta re te, “Ko kaol ngte mmie kmommen o mia, ko endruk ngta
vle enang o vivisker nga vokom ka mnor dok to le kor mnam mar mang
dok he kmokpom kar dok. Vanang endruk ngma vokom kuaro reha ruk
endruk he kees kmor mnam mar mang dok he lua kmokpom kar dok,
mar ngam kle ka vle enang o vivisker enang tok.”
40 To o Parisiau akuruk ngta vle ko kim e Yesus kat. Ngta ngan ko ta
rere tok, to ka mnganang te, “Lmien te, yi lua rere kvat mor gi, ko ya re
te, mor o vivisker?”

41 Va e Yesus tkoripang ngar te, “Enangthe mup mrua havae orom muk
mruo te, muk o vivisker to le kor mnam muk mang dok he kmokpom kar
dok, va E Nut na lo kat kais kam mon muk orom mularo kerkeknen gi.
Vanangko ekam ko mut mrua rere kvat muk mruo te, mut lua vipsik,
va muk gi, ta nho enangthe E Nut na kle va kmon muk orom mularo
kerkeknen gi.”

10

E Yesus Tkaenang A Toot Kmo Sipsip To Nam Smia Nho Mang Karo Sipsip

1-5 To e Yesus ta le kta rere te, “Ko smia mien ngang nguk te, a mhel
to nma vaik ko vo sipsip nga hengor ka gudor msim, en a mhel msim
to nma nho mang karo sipsip va endo nma vle ktoot ko va gudor nma
koregot kim her endo arhe. Va her a mhel to msim arhe nma mon karo
sipsip mruo ngaro mnok msim kam ktong ngar petgim a hengor, va karo
sipsip ngam kaikkiem ko ngma ngan ka ktui ka mnor. Nma ktong karo
mur sipsip mruo tgus petgim a hengor to nma ktar mang ngar va karo
sipsip ngam kaikkiem ekam ko ngma ngan ka ktui ka mnor.
Vanangko a mhel lang ko yok, endo nam lua vaik ko va hengor ka
gudor ko nam kle gia pa ko yok, en a mhel to a ngauruvik to ta svil
kmaurur o sipsip ruk endruk. Ii, va o sipsip nga ho lo is kmikkiem a mhel
to endo hak ko ngat lua mnor mang e. Nove, ngam kle gia ngorpgom a
vrong mhel to enang tok, ko ngam lua mnor mang ko kta ktui gi.” 6 E
Yesus tkothoi ngang o Parisiau orom ke ngothoi to endo, vanangko ngat
lua mmok mang karo rhek ngo pneik e.
7 He ekam ko ngat lua mmok mang karo rhek ruk endruk, tle khalger
ngang ngar te, “Ko smia mien ngang nguk te, dok ko kaenang a hengor ka
gudor to o sipsip ruk o mia kam vaik ku meorom E Nut ka tavgo ko vgum.
8 Endruk tgus hak ngata ktar kpis mo ktar mang dok kam vle enang dok,
mar o ngauruvik ruk ngta svil kmaurur o sipsip. Vanang o sipsip ruk o
mia, ngam lua ngan vgum mar gi. 9 Ii, her dok ta arhe endo tkaenang
a gudor. Va ani mhel to ta vaik ku meorom E Nut ka tavgo ko va gudor
to dok, E Nut nera sulgim he klol karo kerkeknen patgiang ngaiting he
kikiangae mang ngar hak. Va ner gia vle lya hak, he ho lua gorang a
tomhel tang hak ko kim. 10 Ii, mu vokom na, a ngauruvik nama ngae kpis
kmuruvik, va kaus va kam kering o tgoluk. Vanang dok ko her mi ktua
pis kmen a ktalhok to kam plong vle ko kim E Nut ngnik ngnik ngang
endruk ngma ngan vgum dok, va mar kam her gia ktal hak orom tok he.
11 Ii, va a toot kmo o sipsip her dok ta kat arhe. Ko endo nam smia nho
mang o sipsip nam mrua slak orom en mruo kam yor mang ngar, he khos
kim mar. 12 Endo yok to tgi kaeha kmo krek kam nho mang o sipsip, nong
en msim to nma nho mang o sipsip ko nong kakro sipsip mruo ruk e. Ii,
ko na re kvokom a pendol ko tkaol, va nera ngorpok kparem o sipsip. To
a pendol na kaop ekam a murgun to orom o sipsip he kseneker mar. 13 Ii,
endo tkaeha kmo krek nera ngorpok tok, ekam ko tgi kaeha kam lol o
krek, nang tho lua pat mang o sipsip e.
14 Enang ko kua re, endo nam smia nho mang o sipsip her dok ta arhe,
va kua mnor mang kuaro sipsip va mar ngata mnor mang dok kat. 15 Ta
vle enang tok, gi enang ko E Titou ta mnor mang dok va dok kua mnor
mang E Titou tok kat. Ii, kua mnor mang ngar he gia slak ormok kam

yor mang ngar, he khos kim mar. 16 Va akro sipsip akuruk yok ngang
dok kat, ko ngat lo kaum ka vle kar muk mo ma hengor ta vop. He nguak
le kvaeng ngar kam vaik kun ma hengor ta kat. Nguak vaeng ngar va
ngak ngan kua ktui, he ekam tok, koknaik mar kat ngara ngan vgum
dok he kaum ka vle kar kuaro sipsip akuruk kat kun mnam a murgun
to agitgiang orom nga toot kmo sipsip to agitgiang to dok tok kat.
17 E Titou tkaelongtok mang dok ekam ko dok mruo ko mrua slak
ormok kam yor mang o sipsip he khos kim mar, he nang dok kam mi
ktua hop petgim kua nnak kat. 18 Dok mruo kom mrua slak ormok
mruo, kmikkiem kua mur svil mruo, nang nong a mhel tang hak tsopong
dok kam yor tok e. Kmikkiem kua mur serppak mruo to E Nut tel kuo
malpgem dok, kua tting mang dok mruo kam yor va kam kta hop kat. Va
a serppak to ko her kol, he nang dok kam yor he kta hop tok, tottek ekam
E Titou ko her En arhe to ten a re to a serpgar ngang dok kmeharom tok."
19 O Yuda ngalmialaol ngta ngan e Yesus karo rhek ruk endruk to ngta
kta mo maen o rhek mang he kmommen mar mruo ekam tok. 20 Akuruk
mnam mar ngat havae te, "A koot tviging he, he kho envevem hak. Ngot
lo is kam ngan vgum e!"
21 Va akuruk yok ngat kle kokheng ngarlenar te, "A mhel to a koot
tviging nam lua rere orom o rhek ruk tok e. A koot tis kmeharom a
vivisker kalo keik, en kam nho?"

E Yesus Ta Re Kvat En Mruo Te, En Kar E Nut Ngint Gi Mo Enang Ngin

22 Kun mnam a venloot to a ven, a kolkha langto tpis, endo o Yuda ngma
kunngir kim mo pnes tgus kam pat mang ngalmialaol ko ngat kat el a
totu mang E Nut Ka Maksien Ka Rek Ke Taban To A Ho Totur Hak. To
lYerusalem ngat kaem pnes. 23 To mnam a kolkha langto ko o Yuda ngat
kaem a pnes to endo vop, e Yesus ta vle kun mnam E Nut ka maksien
ka mhe to ngma mon orom E Solomon. A mhe to endo ngat ngam a
rek ka gi keik tuk kuon malpgem orom o ngtek ngarlakhor. Va e Yesus
ta vle kpunpa ko tok 24 to o Yuda akuruk ngat kaum kpis ko kim he ka
mnganang te, "Ngira polger ilaro rhek ruk mang in mruo nganngor, he
mor kam lo kta lopumtang pum in? Ngiak havaeng ngor lsir na te, Endo
E Nut Thim Orom Ka Msasaen her yin arhe i o nop?"
25 Va e Yesus tkoripang ngar te, "Ko her polgom dok he, orom kuaro
reha ruk lserpgue, ko her mar ruk arhe ngma rere orom dok he ka
khenam dok ma mmok te, her dok ta arhe endo E Titou tmeng ngte
mmie orom ka munik kmeharom karo reha. Vanangko muma kees kmor
mnam muk mang dok tok he kmokpom kar dok ge. 26 Ii, mut lua svil
kmor mnam muk mang dok tok, ekam ko muk nong kuaro sipsip mruo
ruk muk e. 27 Ko kuaro sipsip mruo ngma ngan kua ktui kam mnor mang
dok he kaikkiem dok, he dok kua mnor mang ngar kat. 28 Va her dok
ta arhe endo nam kaen a ktalhok to kam plong vle ko kim E Nut ngnik
ngnik ngang ngar. Va koknaik koknaik kat ngat lo is kam yor hak, ekam
ko nong a mhel tang to tis kam vret mar mo maktiegom dok petgim dok
e. 29 Ii, E Titou to tel mar maktiegom dok ta laut kir kim o vrong tgoluk
tgus, he ekam tok, nong a mhel tang to tis kam vret mar ko maktiegom En
petgim En kat e. 30 Ta vle enang tok ekam ko E Titou kar dok tgus moma
vle te, mot gi mo enang nguo."
31 E Yesus ta re tok, to o Yuda ngata kta lol o krek kam lalaem orom mar,
32 vanangko e Yesus tle khavaeng ngar te, "Ko her mrua khenam E Nut

karo reha ruk lserpgue ma mmok mo maktiegom dok. Va mu havaeng
dok na, mut re kam lalaem dok mang edim mnam mar?”
33 To o Yuda ngalmialaol ngat koripang te, “Ngot lua re kam lalaem yin
mang ilaro reha ruk endruk e. Vanangko ngot re kam lalaem yin ekam
ko yi her kerrereng E Nut tok arhe ko yin a gi mhel e, nang yi kle mrua
mon yin te, yin E Nut msim.”
34 Ngat havaeng e Yesus tok, va tle koripang ngar te, “Tennik ngat
ittiegom E Nut karo mur rhek akuruk ngang nguk, endruk kun mnam
muk o Yuda mutaro pos mruo te, ‘Ko her mon muk lIsrael te, her muk
ruk arhe muta vle enangthe muk kar E Nut mut gi mo enang.’ 35 Mu
vokom na, her muk ruk lIsrael arhe, endruk tennik E Nut ten karo mur
rhek mruo ngang nguk va le kmon muk te, her muk ruk arhe muta vle
enangthe muk kar E Nut mut gi mo enang. E Nut tmur mon muk tok,
va nong a mhel tang to tis hak kam kser karo rhek ruk endruk e. 36 Ii,
he ekam ko E Nut ther mon muk ruk o gi mia tok, va muta pat nngia
mang dok to E Nut mruo tmur re pum dok kam vle ngang En mruo he
kmeng dok ngte mmie kam sir orom En? Va kman ko muta mon dok
orom a kerkeknen to kam kerrereng E Nut orom kuaro rhek ruk ko kua
havaeng nguk ormar te, ‘E Nut Khal to dok’? 37 Ko mrua mon dok tok,
vanang mguak or kmor mnam muk mang dok vgum kuaro gi rhek ri e.
Gi enangthe mgua kle kvokom E Titou karo mur reha ruk lserpgue ko
maktiegom dok, to endo yek mguak kor mnam muk mang dok ekmar
tok! 38 Si mut lo kor mnam muk mang kuaro rhek, vanangko mupa
kle kor mnam muk mang E Nut karo reha ruk lserpgue, endruk nam
kaeharom mar ko maktiegom dok gi, he nang mar kmel muk ma hor
mang dok, muk ka mnor mang dok te, E Titou va dok, muo tgus moma
vle te, mot gi mo enang nguo.” 39 E Yesus ta re tok, to o Yuda ngata kta
papat kam kleng singni mnam, vanangko tvur vros aol kun pgegom mar.
40 To e Yesus ta ngae ngkun kut pekam a ye to e Yodan ka ngaiting tigut,
ko mnam a mhe to e Yoanes nma parrum o mia mnam o kolkhek ruk
tesgun. Va ta vle ko tok, 41 he o mia kavurgem ngma pis ko kim kam
ngan karo rhek. Va ngama mohavaeng ngar mruo mang e Yesus te, “Pu
lmien te, E Yoanes tlo eharom a ngaeha tang ko a serpgar e, vanangko
karo rhek tgus ruk mang a mhel to enda ngta mien.” 42 He ekam tok, o
mia kavurgem ngat kor mnam mar mang e Yesus he kmokpom kar ko
mnam a mhe to endo.

11

E Lasarus Tyor

1 Kam ngae, to a mhel langto ka munik e Lasarus ta yayor he ka vle ko
mnam ka rengmat to e Betani. A rengmat to e Betani, e Maria kar kyel to
e Marta ngina rengmat to kat. 2 E Maria to endo, her a vlom to ta pungnim
e Yesus kalo nhar arhe orom a ku ka mten to ngma mon te, a miir to ka
gri a yar va kmomgol min orom karo ngairis ruk kuo malpgem. Va klu
to e Lasarus ta kru ko ma hep orom ka yor. 3 To lo mo yel ri ngint kaen
a re mang e Yesus kam reng te, “Ngoldaip, ila to im vu kaelongtok mang,
ta kru ko ma hep orom ka yor.”
4 E Yesus tre ngnek va ta kle gia re te, “A yor to ta kol e Lasarus, tlo is
kam ngam, he en kam kru mnam ka nnak hak e! Nove, ko a yor to tkol,
tkol tok, nang E Nut kam mrua khenam ka serppak ko maktiegom Khal,

he nang o mia kam kanprim vgum." 5 Pu e Yesus tvu kaelongtok mang e
Maria kar kyel va nginlu e Lasarus, 6 vanangko ma kolkha to e Yesus tsi
ngnek mang e Lasarus ko ta yayor, va ta vle mang alo kolkha alomin ge,
ko mnam a mhe to endo ta vle mnam.
7 To pekam alo kolkha ruk, ta reng kalngunes te, "Mu so mor he, ngruak
kaeknik ngoguon mYudea."
8 Va kalngunes ngata reng te, "Tetku, o mia ngat re kam gnua lalaem in
va kaim in ko ha, he ya re kmeknik ngok kat?"
9 Vanang e Yesus ta kle gia reng ngar te, "A kolkha ke ngaego ta vop!
Va ani mhel to nma ngae kun mnam a mmok to enda nam lua tunvie
he kharpeet ekam a ngaelaut ge, ko nama ngae kun mnam a mmok to
ta valler o mia ruk mo mnam a mmie ta. 10 Vanang ani mhel to nma
ngae ma slommok, her endo arhe nama tunvie he kharpeet ko ekam a
ngaelaut ko nong a mmok tang ekam."
11 E Yesus ta rere ti, to kle khavaeng ngar te, "Ngola to e Lasarus tgia
kru ko ma hep e, vanangko kua ngae ngok kim kam ngae kam votgem he
khover."
12 Va kalngunes ngta reng te, "Enangthe nap gia kru ko mnam a hep va
ta ya ko nera ya kat." 13 E Yesus ta re ti, mang e Lasarus ko tyor, vanang
kalngunes ngat kle kpat re te, ta rere mang ko tmi onit.
14 To e Yesus tle smia havaeng ngar lsir te, "E Lasarus tmi yor he,
15 vanangko kua sirei mang nguk ko klo vle ko kim ko tyor he, he nang
muk kam vokom kua ngaeha mang to kle kaelha kmor mnam muk mang
dok he kmokpom kar dok. Tpu yor, vanangko ngruak ngae ngok kim ge."
16 To e Tomas (endo ngama mon kat te, E Demas)* ta reng klenar te,
"Mu so mor ngurak kaikkiem, he nang mor kam kaum kyor kren tgus."

Her E Yesus To Tkais Kmen A Ktalhok Ngang O Mia

17 E Yesus tpis va ta kol a pat mang e Lasarus te, ngat el kun mnam a
kre ka nho, he ta vle mang o kolkhek ruk korlolo he. 18 A rengmat to e
Betani tlo vu vle malhagenmok mang a rengmat to e Yerusalem e, 19 he
ekam tok lYuda ngarlatgep ngat pagis kmonit ko kim e Marta kre Maria
ko ngin lu tyor. 20 E Marta tre gia ngnek te, e Yesus tkaol, va thera ngae
kam horong ko va ngaelaut, vanang e Maria tgia vle kun ma rek.
21 E Marta tpis ko kim e Yesus to kreng te, "Koldaip, ipa vle mo va ko
lu nap lo yor e. 22 Pu tok, vanangko kua mnor te, tete E Nut ner kaen ani
tomhel to ngiaka mnganang mang kmen ngang in."
23 Va e Yesus tkoripang te, "Ilu ner kta hop kat."
24 Va e Marta tkoripang kat te, "Kua mnor ko ner kta hop kat petgim ka
nnak mnam a kolkha to E Nut nak hover o mia tgus mnam a kolkha to a
kser kim."
25 To e Yesus thavaeng te, "Endo tkais kam hover o mia petgim ngaro
nnak kmen a ktalhok to kam plong vle ko kim E Nut ngnik ngnik ngang
ngar her dok ta arhe. He ani mhel to tkor mnam en mang dok he
kmokpom kar dok na si yor, nangko nera kol a ktalhok to kam plong vle
ngnik ngnik ge. 26 Va ani mhel to tkor mnam en mang dok he kmokpom
kar dok, ner mia kol a ktalhok to kam plong vle ngnik ngnik vgum dok,
nang ho lo kat kais kam yor kat e. Va yin, yi kor mnam in mang kuaro
rhek ri kat?"

---

* **11:16:** A munik ta, ka pun ta vle te, "Lomonopia ruk ngin nan tkaum kol min."

27 Va e Marta tkoripang te, “Koldaip mare, koma kor mnam dok mang
in te, Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen her yinda arhe, E Nut Khal to
yin, Endo mor o Yuda ngota paneng kmaol kpis mo mmie.”

E Yesus Tkaeti Mang E Lasarus

28 E Marta ta re tok, to kaeknik kpis vrua vaeng kyel lvongnek he
khavaeng te, “A Pattermia tpis he, he kmamngan miik.” 29 E Maria tre
gia ngnek tok, va thera hop ku va kmarer kottek he kngae kam ngae
kpis mang e Yesus 30 ko tgia vle ko mnam a mhe to e Marta thorong ko
va ngaelaut ko tlo pis ko mrek vop. 31 Va o Yuda ruk ngta gun kun ma
rek kmonit ko kim e Maria ngat kaikkiem kat ko ngta vokong ko ta hop
he kmarer kmottek. Ngata pat re te, ta ngae ngok ma mhe to ngat el klu
mnam kam ngae kaetim.

32 E Maria ta puknim e Yesus ko va ngaelaut to tre gia vokong to mrua
ngam ku penharom he kreng te, “Koldaip ipa vle mo, va ko lu nap lo yor
e!”

33 E Yesus ta vokong e Maria kar o Yuda ruk ngat kaikkiem ko ngat vua
sovet kmaee tgus he ka vrek te sei kam horotgi va te sovet kam mrung
ngar hak. 34 To ta mnganang ngar te, “Mut tel tam?”

Va ngat koripang te, “Ngoldaip, aol he mur vokom.”

35 To e Yesus tkaeti.

36 O Yuda ngata vokong ko tkaeti, to kre te, “Mu vokong na, kela tvu
kaelongtok mang kaela ko te sei kam mrung he.”

37 Vanang akuruk mnam mar ngata kle krere pum te, “A mhel to, tgia re
va kaeharom a vivisker he ta kta nho kat ngola? Va kman ko tlo eharom
e Lasarus tie tok, enang tok kat, he en kam lua yor?”

E Yesus Ta Hover E Lasarus Petgim Ka Nnak

38 E Yesus tre kngae ngok va nnak va ka vrek te sei kam horotgi kat. Ko
va nnak to a kre ka nho, ngat vulhagam a kre to alautar ko va gudor kam
tokim. 39 Tpis ngok, to ta reng o mia te, “Mu pet a kre petgim a nho na.”

E Marta to klu tyor treng e Yesus te, “Koldaip, a mhel ka gri ner kaim
mor ko ngat el he ta vle mang karo kolkhek ruk korlolo orom endo tete
he.”

40 Va e Yesus tkoripang te, “Ko her havaeng yin he te, enangthe ip kor
mnam yin mang dok he kmokpom kar dok va ngir mia vokom E Nut kla
serppak ko maktiegom dok!”

41 To ngata vulham a kre petgim a kre ka nho, to e Yesus ta langtar
ngpalmai oguon ma volkha to kngarkie te, “Kua kanprim yin Titou ko yi
her ngan vgum dok tete he, 42 gi enang ko kua mnor ko ima ngan vgum
dok tok. Vanangko kua kanprim yin mang a papat ta kam hover a mhel
to enda, he nang o mia ruk ngta sir mo, mar kmor mnam mar mang dok
te, her yin arhe yindo ye mi meng dok ngte kim mar.”

43 Ta rere tok, to ta vae kuon mail orom e Lasarus te, “Lasarus, hop he
ottek.” 44 To a yor to e Lasarus ta hop he kottek orom o it ngakro kaenatok
tgus ruk ngma rorot mang o yor ormar, ko ngat rorot mang ka vok tgus
he ktokim kalo ktiek va kalo nhar. Va a yet ka kae langto ngat rot mang
ka lpek orom kat.

Tottek tok, to e Yesus thera reng ngar te, “Mu halager o it kuo mang he
orim, en kam ngae.”

O Yuda Ngalmialaol Ngata Lgem O Rhek Lvongnek Kmim E Yesus Kngam A Yoror

(Mt 26.1-5; Mk 14.1-2; Lk 22.1-2)

45 He ekam tok, o Yuda kavurgem ruk ngat aol kmonit ko kim e Maria
va kvokom e Yesus ka ngaeha to teharom ngat kor mnam mar mang en
he kmokpom kar. 46 Vanang akuruk mnam mar ngat kle kngae ngok kim
o Parisiau to khavaeng ngar mang a ngaeha to e Yesus tgun eharom he.
47 To o Parisiau kar akuruk mnam o pris ruk laol ngata vaeng nglenar
tgus ruk ngma vaik kun mnam o Yuda Ngar Ke Murgun to ngma mon te,
a Sanhendren, mar kam kaum kam rere.

Ngat kaum he kmo mnganang ngar mruo te, “Ngruak kan e? Ko a
mhel to endo, nam kaeharom o ngaelmir ruk lserpgue ngarlavurgem
hak. 48 Enangthe ngurak korim he nak kaeha ka vle ti kngorom kngorom,
va o mia kavurgem ngar ho gi kor mnam mar mang en he kael a halum.
He ekam tok, o Rom ngalmialaol nga pis va nga re kut tur kam havae
nngia va ngara lget E Nut Ka Maksien Ka Rek To A Totur he krum kim
mor ruk o Yuda tgus hak.”

49 To langto mnam mar ruk e Sanhendren, ka munik e Kaiapas, en o
pris ruk laol ngalaip mnam a pnes to endo, thop ku he kreng klenar te,
“Muk, mularo lpetuk ngta tok! 50 Mut lua nho va kpat ge te, tvu ya hak
ngang ngor ruk o Yuda enangthe a mhel tang ko atgiang nak yor mang
ngor tgus, vanang o Rom ngalmialaol kam rum kim mor tgus tlo vua ya
e.”

51 E Kaiapas ta re tok, vanangko tlo mrua re orom ka mur pat mruo to
e. Nove, E Nunu A Totur tel o rhek mnam ekam ko en tkol a ngaekam
to mkor o pris ruk laol ngalaip mnam a pnes to endo, he ka ktar kpavap
mang e Yesus orom karo rhek ruk endruk kam havae te, ngak kaim tok
he nak yor mang o Yuda ngaro usiel tgus. 52 Vanang nak yor nong te,
gi mang o Yuda tuk e. Nove, nak yor mang E Nut kles ruk ngata parahi
kngae mnam o mhetor tgus mo mmie kat, he nang en kam kta kaum mar,
mar kam mokaum, he ka vle tgus te, a valngan to atgiang. 53 To kmikkiem
enang tok, mnam a kolkha to endo gi, o Yuda ngalmialaol ngat kaelha
kam lgem o rhek mang e Yesus kmim kngam a yoror he ngat ngae orom
a papat to endo.

54 He ekam tok, e Yesus tlo kta pupunpa va kpopolok ngang ngar ko
mYudea kat e. Ta kle kparem a mhe to, to vur ngae ngok mnam a
rengmat to e Epreim ko rkieng a kalputmok, he ka vle ko kim kalngunes
mruo.

55 Kam ngae to ta kokon mang o Yuda kmem nga pnes to ngma mon
te, A Engyel Ta Varpaam O Yuda Ngaro Molpou he o mia ngarlatgep ngat
otoot pum mar ko mnam ngaro rengmat ruk ko mo lootpgeik he ka grap
ngok mYerusalem, mar kam parrur ktar mang ko ngak kaem a pnes to
enda. 56 Ngat pis ko tok, he re kaum kun mnam E Nut ka maksien he
kriring kriring e Yesus. Va ngat hera momngan ngar mruo te, “Muta pat
nngia?’ Nok ner ho lo kta pis mo pa pnes ta vor e.” 57 Vanang o Parisiau
kar o pris ruk laol ngat kle kael a re to a serpgar ngang o mia khavaeng
ngar te, enangthe tang mnam mar nap re ka mnor mang e Yesus ko ta vle
mnam ani mhe to, va nak havae mang, nang mar kam kpom.

12

E Maria Ta Pungnim E Yesus Kalo Nhar mBetani
(Mt 26.6-13; Mk 14.3-9)

1 A kolkha to a ktiek hori ktar mang a pnes to A Engyel Tvarpaam
O Yuda Ngaro Molpou, va e Yesus ta pis mBetani, mnam e Lasarus ka
rengmat ko tok ko e Yesus thover petgim ka nnak. 2 Ko ma rengmat to,
ngata mrot kim e Yesus he e Marta ta krong o ol, va e Lasarus tkorsang
ko kim o mia ruk ngata vle kmemik ko kim kat. 3 To e Maria ta kol a ku
ka mten to ngma mon te, a miir to ka gri a yar, endo ka keik kmenkim ta
grap, ko ngat eharom orom a gi ho atgiang tuk to a nat karo kavgot. Ta
kol to ka glot kuo mang e Yesus kalo nhar va kpungnim min orom karo
ngairis ruk kuon malpgem. Ta glot a ku to nok tkais mang a lita ka mhe
vor kuo mang ngin va ka gri tngae pum kngae kun ma rek to tgus.

4 E Maria teharom tok, vanang e Yesus kalkayie langto e Yudas to
nkong mIskariot, endo koknaik tmur hortgi mang, tkaesik he pe gia
mngan te, 5 "Ngot lo is kmel a ku ta gi, he mar kmenkim, nang mor kam
kle klol o krek orom he kle kaenik ngang o mia ruk ngma tu kmo tgoluk?
Ko a ku ta, ka keik to kmenkim tho mi ktua grap hak, tkais kmeha mang
mnam a pnes tang ko a vutnar kmis mang ka keik." 6 Vanang e Yudas
ta pe gia mngan tok, ko tlo mi kut kaelongtok lmien mang endruk ngma
tu kmo tgoluk e. Nove, ta re ti, ekam ko en a mhel to nam vu kauruvik,
ko nam mrua kambim o aposel ngakro krek ogu pa vie to ngam kaelpas
mnam, endo en mruo nma nho mang.

7 To e Yesus tkoripang te, "Orim! Ko tkaelpas orom a ku to endo,
kam pungnim kua vok orom enang ti arhe, kmelmir mang te, ngara
ngangater kua mnes kam pungnim mnam a kolkha to ngat re kmel kun
mnam a nho. 8 Ii, endruk ngma tu kmo tgoluk ngara vle mo kmuk lhok
ge, vanang dok ngor lo kta vle mo kmuk lhok kat e."

O Yuda Ngarlavurgem Ngat Kor Mnam Mar Mang E Yesus He Kmokpom Kar

9 Phevgom e Yesus ko e Maria ta pungnim kalo nhar, o Yuda
ngarlavurgem ngata ngnek te, e Yesus ta vle mBetani to ngata ngae ngok.
Ngata ngae ngok kam lo gia vokong e Yesus tuk e. Ngat ngae ngok kam
vokong e Lasarus kat, endo e Yesus thover petgim ka nnak ko tho yor
hak he. 10 He ekam tok, o pris ruk laol ngata vle ka lgem o rhek lvongnek
kmim e Lasarus kngam a yoror kat 11 ko her vgum e Lasarus arhe o
Yuda kavurgem ngat korim mar va kle gi kael kerok ekam e Yesus va kor
mnam mar mang en he kmokpom kar.

O Mia Ngat Kael Kavres Orom E Yesus Kmit Ngogun mYerusalem
(Mt 21.1-11; Mk 11.1-11; Lk 19.28-40)

12 To hop enang ngmo o mia vang ruk ngat veet pa pnes to endo
ngata ngnek te, e Yesus ta ngongae ekam a ngaelaut kam ngae ngok
mYerusalem kat. 13 To ngata keneker o kneng ngakro im to kngae kam
puknim ko ekam a ngaelaut. Va ngata vuvui kam kni pum te,

> "E Nut ta ngamyammok mang ka taven to yin ko yi pis orom ka
> munik. Ngota kanprim yin ko her yindo arhe kam susulgim mor.
> Ii, E Nut ta teiver mor lIsrael ngua Taven to yin."

14 Ngata kni pum en tok, nang E Yesus tkol a dongki he ka grap korsang
kuon mang, kmikkiem o propet ngaro rhek ruk tennik, kmaottam mar
kmel mit ko ngata ktar kpavap mang en tennik ormar te,
15 "Muk lSaion ruk lYerusalem mguak or kam gor ekam ko mulaip
to a Taven ta arhe tkaol ngte kim muk ko tkorsang kuon mang a
dongki ka sie."
16 Tie mnam a kolkha to endo, e Yesus kalngunes ngat lua mmok mang
o propet ngaro rhek ruk endruk ko o mia ngat kael o kavres orom e Yesus
ormar e. Gi koknaik he, ko pekam ko e Yesus tyor he khop petgim ka nnak
va kaeknik ko kim Kteit, ngat kol a pat mang e Yesus te, ngat ittiegom o
propet ngaro rhek ruk endruk her mang e Yesus arhe, gi enang ko o mia
ngat kael o kavres orom En ormar. He enang tok, o mia ngat kaottam o
propet ngaro rhek ruk gi enang tok arhe.
17 Nangko o mia ruk ngta vle ko kim e Yesus he kvokong ko thover
e Lasarus ko pa nnak ko tyor he kvaeng kmottek, mar ngata hahavae
kngae mang ka ngaelmir to a serpgar to endo he kseneker a re mang
vop. 18 He ekam tok, o mia ngarlavurgem ngata veet ngok kim ko ngat
her ngnek ko teharom a ngaelmir to a serpgar to endo. 19 To o Parisiau
ngata kle kmo reng ngar te, "Mu vokom na, ngot ho mrua koham mor he,
ko o mia vang hak ngat parem mor he ho gi kael kerok ekam a mhel to
he."

E Yesus Ta Ktar Kpavap Mang En Mruo Te, Ngar Kaim Kngam A Yoror

20 To o vrong rhek akuruk ngta kpom o Yuda ngaro keknen he ktotu
pum E Nut ormar ngat pagis kat pa pnes to A Engyel Ta Varpaam O Yuda
Ngaro Molpou ko mYerusalem kam totu pum E Nut. 21 Ngata ngae ngok
kim e Pilip to nkong mBetsaida mnam a mhe to e Galili to ka mnganang
te, "Ngolaip, ngota svil kam vokong e Yesus." 22 To e Pilip tngae khavaeng
e Andru to min tgus nginta ngae to khavaeng e Yesus.
23 E Yesus ta ngnek tok, to kle khavaeng ngar tgus te, "Kua kolkha to
kam yor he kta hop kat tre kam pis, he E Nut kam mrua khenam A Mhel
To Nkong Man Ma Volkha to dok ka serppak ma mmok he. 24 Ii, ko smia
mien ngang nguk te, enangthe ke ho to ngma mon te, a vit ngo khek ngap
lua vui na, he ka rpuo ku mmie to kpagis va ke ho to a vit ner gia vle en
tuk tok arhe! Vanang enangthe a vit ngo khek ngap mia vui he ka rpuo ku
mmie he kpagis va ke ho to a vit kakro miel ngara tgep. 25 He kmikkiem gi
enang tok, enangthe a mhel tang nap mur kaelongtok mang ka ngorsang
to mo mmie kir kim dok, nang lo mur kaen en mruo kam yor mang dok,
va nera vle en tuk tok kat arhe he kmoslam a ktalhok to kam plong vle ko
kim E Nut ngnik ngnik. Vanang endo nam le mur kaen en mruo kam yor
mang dok ko nam lo vua pat kmelongtok mang ka ngorsang to mo mmie,
her endo arhe E Nut ner mia kir mang a ktalhok to kam plong vle ko kim
En ngnik ngnik kmen ngang koknaik. 26 Ii, endo nma svil kmeha ngang
dok, na smia mokpom kar dok va karkar ekam kuaro leik. He enang tok,
kolkayie to en, nera vle ko kim dok mekam mekam mnam a mhe to koma
vle mnam. Va E Titou nera teiver endo arhe nam kaeha ngaok.
27 Vanangko tete ta, kua ngaung tlo sim kat kaisis he, va nguak re
nngia? Ko klo is kam re te, 'Titou ngiak sulgim dok he kpet kua kolkha
to kam yor mnam e.' Nove, klo is kam re tok e, ekam ko a her sim kut
kolkha to arhe ko her aol ngte kam paneng, en kam pis, he dok kam yor

mnam. 28 Titou, yin ge! Ngia mrua khenam ila serppak ngang o mia, mar
kam kanprim ila munik."

E Yesus thavae tok, to a ktui langto tkottek kun kuon ma volkha he kre
te, "Ko her khenam he, va ngor kta khenam kat." 29 A ktui ta re tok,
to a murgun to ngta sir ko tok he kngan a ktui ta, ngat re te, "A koot ta
kullung." Vanang akuruk ngat kle kre te, "A engyel langto ta rere kar."

30 Vanangko E Yesus ta reng ngar te, "A ktui ta muta ngan, tlo pis dok
kam kol a serppak vgum e. Ta kle kpis ngang nguk, muk kam serppak
vgum arhe. 31 Mare! Tete, a ngaeha to kam mommen o mia mo mmie
ther kaelha mnam a kolkha ta he. Ko tete o kool ngalaip to nma nho mang
a mmie ta, E Nut ka serppak ner kaim kta serppak he kir kim. 32 Enang
tok, kopekam ko ngak hover a ho orom dok, he dok kam parem a mmie
ta kmeknik ngok kim E Titou, va ngor kait o mia tgus kam mur kaen mar
mruo ngang dok." 33 Vanang e Yesus ta re te, "Ngak hover a ho orom dok"
tok, kam khenam ma mmok mang en mruo te, nak yor nngia!

34 Ii, thavae tok, va o mia ngat kaekon ngang kam re te, "Ngoma ngan
ngolmialaol ko ngma him E Nut karo rhek ngang ngor ko ngama havae
te, Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen ner gia vle ka vle ngnik ngnik he.
Va nngia, ko yin, ya havae te, 'Ngara hover a ho orom A Mhel To Nkong
Man Ma Volkha'? A Mhel To Nkong Man Ma Volkha eriem to tok ya rere
kngae mang ti?"

35 Va e Yesus tkoripang ngar te, "A mmok ka pun to dok ngor vrua vle
lhok mo kmuk vop. He ekam tok, mguak kaikkiem a mmok ka pun to
dok ge, ko koma mmok kim o mia vop, ktar mang ko naka slok kmuk. Ko
endo nma ngongae ma klinglon nam lua nho kpaam mnam kam mnor
mang ani mhe to ta ngae mnam. 36 Ii, he ekam tok, mguak kor mnam muk
mang a mmok ka pun to dok he kmokpom kar dok, gi mnam o kolkhek
ruk koma mmok kim muk vop, he nang muk kam vle te, E Nut to karo
keknen ruk ngta mmok kles ruk muk kat." E Yesus ta rere tok knop, to
kngae ka tvok kim mar.

O Yuda Ngarlavurgem Ngama Kees Kmor Mnam Mar Mang E Yesus He Lua Kmokpom Kar

37 Pu lmien te, e Yesus tpolger o ngaelmir ri lserpgue ko pum o Yuda
ngakro kerok, vanang ngarlavurgem mnam mar ngama kees kmor
mnam mar mang en he lua mokpom kar ge. 38 Ngat lo kor mnam mar
mang en he lua mokpom kar enang tok, he kaottam a propet to e Aisaia
karo rhek ko ngat el mit ormar ko tennik ta ktar kpavap mang ngar te,

"Ngoldaip, yi pua khenam ilalo ktiek lserppak ma mmok ngang o
mia, vanang ngat lo kor mnam mar mang nguaro rhek ruk ngoma
havae ormar ge!"

39 Va o mia ri ngat lo is kmor mnam mar mang e Yesus tok, kmikkiem
e Aisaia karo rhek akuruk kat, ko ta ktar kpavap mang ngar ormar ko
mnam a mhe langto yok kam havae te,

40 "Ngoldaip tngam slommok pum ngakro kerok va kngam tok kim
ngakro lpetuk, mar kam lua vokom ka mnor mang En to kle
khortgi ngok kim, he nang En kam sulgim mar."

41 Ii, e Aisaia ta re tok, ekam ko ta ktar kaengogo orom e Yesus ka serppak
to kam hop petgim ka nnak, to tle ka ktar kpavap mang orom karo rhek
ruk endruk tok arhe.

42 Pu o Yuda ngarlavurgem ngat lo kor mnam mar mang e Yesus he
lua mokpom kar, vanang akuruk ngat kut kor mnam mar mang en he
kmokpom kar ge. Si o Yuda ngalmialaol kat va ngarlakhor mnam mar
ngat kor mnam mar mang he kmokpom kar kat ge. Vanang ngat lo mrua
hophop ormar mrua ma mmok, ekam ko ngata gorang o Parisiau ko ngak
rere kmar he kle klikim mar kam kser mar ko mnam o Yuda ngakro
rektor ruk kam rere mnam mar, mar kam lo kta kaum ktotu pum E Nut
kar mar kat. 43 Ngam lo mrua hophop ormar mruo ma mmok tok, ekam
ko ngam ho mi ktua svil hak te, o mia kam re pmar va kmon mar, nang
ngam lo vua svil mang E Nut kam re pmar va kmon mar tok e.

E Yesus Karo Rhek Ruk Kam Momngan Kar Mor Ormar Ngar Kael Mor Kam Yor

44 To e Yesus thop krere kuo malpgem o mia te, "Ani mhel to tkor mnam
en mang dok he kmokpom kar dok tlo gi mokpom kar dok tuk e. Ther
mokpom kar Endo tmeng dok kat. 45 Va ani mhel to tvokong dok, tlo gi
vokong dok tuk kat e. Ther vokong Endo tmeng dok kat. 46 Ii, va kua pis
mo mmie enang a mmok, he nang o mia tgus ruk ngat kor mnam mar
mang dok he kmokpom kar dok, kam lo kta vle ma slommok kat e.
47 Ii, va enangthe a mhel lang nak ngan kuaro rhek, nang lua ngan
vgum dok, nong kua ngaeha to kam momngan kar e. Ko klo aol ngte kam
momngan kar o mia ruk mo mmie e. Nove, ko aol ngte kam sulgim mar
ha, kmen a ktalhok to kam plong vle ko kim E Nut ngnik ngnik ngang
ngar. 48 Vanangko a mhel to nma keyang dok he lua ngan vgum dok, her
E Titou arhe to ner mia momngan kar a mhel to endo kun mnam a kolkha
to a kser kim. Va ner kaikkiem kuaro rhek ruk ko her rere ormar kam
monik kim a yor ngang. 49 Ner kaeharom tok, ekam ko dok, klo mrua
rere orom kua serppak mruo e. Nove, vanang E Titou to tmeng dok, tsim
kut papsim dok va kenang dok orom o rhek ruk nguak rere ormar, va ta
kenang dok kam rere ormar nngia nngia. 50 Va kua mnor te, o rhek ruk
E Titou tsim kut papsim dok ormar ngat is kam ktong o mia kam kol a
ktalhok to kam plong vle ko kim En ngnik ngnik. He ekam tok, oni rhek
oni rhek ruk koma rere ormar, kom sim kut kaikkiem mar kngae tok, gi
enang ko E Titou ther sim kut papsim dok ormar va kenang dok kam rere
ormar kngae tok."

13

E Yesus Tkaelel Kalngunes Ngaro Nharok

1-3 To mnam a kolkha to a ngaelonpik mnam a pnes to A Engyel
Tvarpaam O Yuda Ngaro Molpou, e Yesus ta tar ko ka kolkha to kam yor
mnam he kparem klenar ruk mo mmie kmeknik ngok kim Kteit tpis he.
Vanang e Seten thera ktar kaenkrovgem e Yudas to e Saimon to nkong
mIskariot khal nanga he, he nang en kam mrua hortgi mang. Va e Yesus
ta ktua mnor kat te, Kteit tel o tgoluk tgus ko maktiegom en, ko ther ottek
ko kim Kteit va ketasuo en kam kat kaeknik ngok kim kat.
Tie ma segain to endo, phevgom ko ngat kaum kmemik, ko ngta krong
o ol ngang ngar, e Yesus tkaelha kam mrua pis orom ka keknen to kam vu
kaelongtok mang ngar kam khenam ma mmok te, tvu kaelongtok mang
klenar mruo msim mo mmie.* 4 Ko ta hop ku to khong ka yet, endo nma

* **13:1-3:** Yi kais kam hortgem o Grik ngaro rhek ri kam vle kat te, "Va tvu kaelongtok mang ngar hak kais ma kolkha to endo ko ta re kam ngae kparem mar."

vaik pum kuo porom, to kle kol a yet to nma momgol ka vok orom to ka
kleng ko mnam ka vgon. 5 Teharom tok, to ka glot a ye kun mnam a plo,
to kaelha kmelel kalngunes ngaro nharok va kmomgol mar orom a yet
to ta kleng ko mnam ka vgon.
6 E Yesus tkaelel o nharok kpis ko kim e Saimon to e Pita, to e Pita thera
mnganang te, “Ai! Koldaip yin mruo yindo ngir mur kaelel kualo nhar?”
7 Va e Yesus tkoripang te, “Yi lua mmok mang a keknen ta ko kaeha
orom ngang in tete, vanang koknaik yek ngir kle ka mmok mang.”
8 To e Pita tho gia kokheng te, “Nove! Tho ngae lo mi kut kais hak yin
kmelel kua lo nhar e.”
Va e Yesus tkoripang te, “Enangthe ngua lo momgol yin va yi ho lo kais
hak kam kol a ngaekam kam vle ku meorom E Nut ka tavgo e.”
9 E Yesus ta re tok, va e Saimon Pita ta kle kreng te, “Koldaip enangthe
ipa mien tok, va ngiak or kam gia khen kualo nhar kmelel min tuk e.
Ngiak kle kaelel kua lo ktiek va kua lpek kat.”
10 Va e Yesus tkoripang te, “Ani mhel to tparrur tgus, ther mmok he, va
nam lo kat kais kam kat korop kat e. Nak kle her gia ka khen kalo nhar
tuk kmelel min. Ii, va muk tgus muta mmok ka vle he, vanang a gi mhel
atgiang to kun pgegom muk to tlua mmok.” 11 E Yesus ta ktar her mnor
mang erieto mnam mar na mrua hortgi mang, he ekam tok, treng ngar
tok te, “Muk tgus muta mmok, vanang a mhel atgiang kun pgegom muk
to tlua mmok.”
12 E Yesus tkaelel ngaro nharok tgus knop, to kta vaik pum ka yet kuo
porom, to kaeknik kpis korsang ko ekam kat, to kle ka mnganang ngar
te, “Muta mmok mang a keknen ta ka pun ko eharom ngang nguk kat?
13 Mu vokom na, muma mon dok te, e Pattermia, va ka kvam dok kat te,
Mulaip ormok, va ta sir ge ko muak mon dok tok ge, ekam ko dok kua vle
gi enang tok arhe. 14 Yu! Ko gun elel mulakro nharok tok, ekam ko muma
mon dok te, Mulaip va mula pattermia ta dok. Va muk kat mguak kle
kaelel o mia ngaro nharok mekam mekam gi enang tok kat. 15 Ii, ko her
mur el dok ko pum mularo kerok kam kenang nguk mang a keknen to
endo, he nang muk kam kle kaeharom gi enang ko ko eharom tok ngang
nguk tete. 16 Ko smia mien ngang nguk te, mut lo kais hak kmottek mnam
a keknen ta e, gi enang a mhel to nam kaeha lkapnes ngang kalaip ko
en kat nam lua laut mang kalaip kmis en kmottek mnam karo keknen
kat e. Va endo tkol a mhel ka gu, en kat nam lua laut mang ka taven to
tmeng kmis en kmottek mnam ka taven karo keknen tok kat e. 17 Va tete,
ekam ko muta mnor mang a papat to enda, mguer mia lgekol enangthe
muak kaelha ka khenam a keknen ta ma mmok kmeharom ngang o mia
mekam mekam.”

E Yesus Ta Ktar Kpavap Mang E Yudas Ko Nak Hortgi Mang
(Mt 26.20-25; Mk 14.17-21; Lk 22.21-23)

18 “Ko havae he mang a mhel to tlua mmok, vanang klua rere mang
nguk tgus e, ko kua mnor mang nguk ruk ko her vaeng nguk. Vanangko
E Nut karo rhek ruk o propet ngat ittiegom mar tennik ngak kaottam kpis
lmien orom a mhel to ko ngat rere ormar mang te,

‘Endo ta mokpom kar dok he kaum kaemik kar dok, ta kle mrua
hortgi mang dok.’

19 He ekam tok, kua ktar khavaeng nguk tete, ktar mang endo kam
hortgi mang dok koknaik tok, her mi kut mang nguk kam pat mang kuaro

rhek ri tete, to kle kor mnam muk mang dok te, Endo ta vle orom a
ktalhok to kam plong vle ko kim E Nut ngnik ngnik her dok msim ta arhe.
20 Ii, ko smia mien ngang nguk te, ani mhel to nak ngatkal mang ani mhel
to kua meng ko tkol kua gu, ther mia ngatkal kam vle ku meorom kua
tavgo tok kat arhe. Va ani mhel to ta ngatkal mang kam vle ku meorom
kua tavgo tok, ther kle mia ngatkal kat kam vle ku meorom Endo tmeng
dok ngte ka tavgo tok kat."

21 E Yesus ta rere ti knop, to ka ngaung tho lo sim kat kaisis hak to
khavaeng kalngunes lsir te, "Ko smia havaeng nguk ma mmok te, langto
kun pgegom muk ner mrua hortgi mang dok."

22 Kalngunes ngata ngan e Yesus karo rhek tok, to kle gia mo vokong
ngar, va le ho kmoruo mang te, "Ta rere mang erieto mnam mor?" 23 To
langto mnam mar, endo e Yesus nam vu kaelongtok mang, tkorsang ko
vanam e Yesus va 24 e Saimon Pita ta tger ka ktiek ngang he kreng te,
"Ngia mnganang te, ta rere mang erieto mo pgegom mor?"

25 To endo e Yesus nam vu kaelongtok mang ta ngam ka lpek knaek
engnang e Yesus ka ngaengtek, he ka mnganang te, "Koldaip ya rere
mang erieto?"

26 Va e Yesus tkoripang te, "Endo nguak vasgem a bret ka mhe ta kun
ma plo he kaen ngang, her en a mhel to arhe." Ta re tok, to le kvasgem a
bret ka mhe to le kaen ngang e Yudas, endo e Saimon to nkong mIskariot
khal. 27 E Yudas tre gia kol a bret mkor e Yesus tok, va e Seten ther gi
viging ngatngae.

To e Yesus ta reng e Yudas te, "Ngia ke kmarer kmeharom a ngaeha to
ya re kmeharom." 28 E Yesus ta re tok, vanangko nong tang mnam mar
ruk ngata kaum kaemik ta mmok te, kman ko e Yesus ta reng e Yudas tok.
29 Vanang ekam ko e Yudas nama nho mang nga ngaelpas to kmelpas
orom o krek mnam, e Yesus kalngunes akuruk ngata pat re te, ta reng
kam ngae kaenkim o ol orom o krek ruk endruk, ngar kmemik pa pnes, i
o kam ngae ka nngiar ngang endruk ngma tu kmo tgoluk. 30 E Yudas tre
gia kol a bret ka mhe mkor e Yesus to ther gi ottek kngae, nangko ta slok
he.

E Yesus Tkaen A Pos Langto Yok To A Gunngar

31 Pekam ko e Yudas tottek kngae, e Yesus tle khavaeng kalngunes te,
"Tete, E Nut tre kam khenam A Mhel To Nkong Man Ma Volkha to dok
ka serppak ma mmok. Va A Mhel To Nkong Man Ma Volkha to dok ngor
kta khenam E Nut ka serppak vgum dok kat. 32 Ii, va enang ko A Mhel
To Nkong Man Ma Volkha to dok ngora khenam E Nut ka serppak vgum
dok mruo tok, va E Nut mruo ner le kta khenam A Mhel To Nkong Man
Ma Volkha to dok kua serppak vgum En mruo gi enang tok kat. He E Nut
tre kmeharom tok gi tete ta.

33 Koles ruk muk, tete ngua lo kat kais kam vle lhok mo kmuk kat e.
Nguak ngae, va mguera nonhong dok, vanangko kua havaeng nguk tete,
gi enang ko ko her havaeng o Yuda ngalmialaol te: Mut lo is kam ngae ko
mnam a mhe to dok kua re kam ngae mnam e.

34 Va tete ko kaen a pos langto yok to a gunngar ngang nguk te, mguak
kaelongtok mo nguk. Ii, va mguak kaelongtok mo nguk enang tok,
kmikkiem gi enang ko kom vu kaelongtok mang nguk tok kat.

35 Yu, he enangthe mguak khenam muk ma mmok te, mum vu kaelong-
tok mo nguk tok, va o mia tgus ngar mia mnor mang nguk te, muk ruk
kolngunes ormuk her vgum a keknen to endo tok arhe."

E Yesus Ta Ktar Kpavap Mang E Pita Te, Nera Klai Mang
(Mt 26.31-35; Mk 14.27-31; Lk 22.31-34)

36 E Yesus ta re tok, to e Saimon Pita ta mnganang te, "Koldaip, ya re
kam ngae ngam?"
Va e Yesus tkoripang te, "A mhe to kua re kam ngae ko mnam, yi lo
is kmikkiem dok kam ngae ko mnam tete e. Vanangko ngir kle yek
kaikkiem dok koknaik kam ngae mnam."
37 Va e Pita ta kle ka mnganang te, "Koldaip kman ko klo is kmikkiem
in tete? Ko dok kua re kam mur el dok kam yor kar yin he."
38 To e Yesus tle ka mnganang e Pita kat te, "Ai! Ya smia mien te, ngir
mi kael yin kam yor kar dok kat? Vanang ko smia mien ngang in te, ktar
mang a ngaining kmeti ngkir mo kao, yin ngira klai mang dok ngkorlotge
kam havae te, yi lua mnor mang dok."

14

E Yesus Tkaenkrovgem Kalngunes

1 "Mularo vurkul ngak or kam kervavle vgum kuaro rhek ruk endri.
Mgua kle gi kor mnam muk mang E Nut va kor mnam muk mang dok
kat he kmokpom kar dok. 2 E Titou ka rek to oguon ma volkha karo
tabneik ngarlavurgem. Va kua re kam ngae ktatar o ngaekmol ekmuk.
Enangthe lmien te, nop o mi ngaekmol kuo mnam E Titou ka rek, va kop
mia havaeng nguk lmien tok arhe. 3 Vanang ekam ko kua re kam ngae
ktatar o ngaekmol ruk endruk ekmuk, va ngor kat kaeknik kam pis ka
nglum muk kat, muk kam ngae ka vle ko kim dok, ko tok mnam a mhe to
dok mruo kua re kam vle mnam. 4 Va mut hera mnor mang a ngaelaut
to ta ngae ngok mnam a mhe to dok mruo, kua re kam ngae mnam."

E Yesus En A Ngaelaut To Kam Ngae Kpis Ngok Kim Ngor Teit To E Nut

5 To e Tomas ta mnganang te, "Koldaip, ngot ho lua mnor hak mang
ani mhe to ya re kam ngae mnam gi, to ngruaka mnor mang a ngaelaut
nngia?"
6 Va e Yesus tkoripang te, "Her dok a mi ngaelaut msim ta arhe, dok
to orom o papat ruk o minar kmen a ktalhok to kam plong vle ko kim E
Nut ngnik ngnik ngang nguk. Ii, he ekam tok, nong a mhel tang hak to tis
hak kam mrua kansgum en mruo kam ngae kpis ko kim E Titou e. Nove!
Ko her gi vgum dok tuk, yek a mhel tkais kam ngae kpis ko kim E Titou.
7 Vanang enangthe o mia ngapa mnor mang dok tete, va ngap kais kam
mnor mang E Titou tok kat. He kmelha tete kngae, mut her mia mnor
mang E Nut msim ko mut her mia vokom dok orom En he."
8 To e Pilip ta mnganang te, "Koldaip, ngia khenam Ngor Teit ngang
ngor to ner kais ngang ngor tok he."
9 Va e Yesus tkoripang te, "Ai! Pilip, ko hera vle lhok mo kmuk he, va yi
lua mmok mang dok vop? Ko ani mhel to tvokom dok, ther mi vokom dok
orom E Titou he. To nngia ko yi kta reng dok kam khenam E Titou ngang
nguk? 10 Pilip, im lo kor mnam yin mang dok gi te, dok kar E Nut muo tgus
moma vle te, her muo atgiang? Ko o rhek ruk koma rere ormar, ngam lo
kottek ko vgum dok tuk e. Nove, vanang E Titou to ka serppak nma vle

mnam dok, nam kle mur kaeharom karo reha mruo maktiegom dok ta
arhe. 11 He ekam tok, muk tgus mgua sim kor mnam muk he kmokpom
kar dok vgum kuaro rhek ruk ko havaeng nguk ormar he te, dok kar E
Nut, muo tgus moma vle te, her muo atgiang. Enangthe nop, va mgua
kle gi kor mnam muk mang dok he kmokpom kar dok vgum E Nut karo
reha ruk lserpgue, endruk nam kaeharom mar maktiegom dok ko mut
vokom mar. 12 Ii, kua mien ngang nguk te, ani mhel to tkor mnam en
mang dok he kmokpom kar dok, a mhel to endo ner mi kaeharom o reha
ri lserpgue kat, gi enang dok mruo ko kom kaeharom mar tok kat. Va ner
mi kaeharom mar kir kim endri kom kaeharom mar ekam ko kua re kam
ngae ngok kim E Titou. 13 He kmikkiem enang tok, ani tomhelo mguaka
mnganang dok mang orom kua munik, va ngor mia ngan vgum muk he
kaeharom gi enang tok. Ngor kaeharom tok, he nang o mia kam teiver
E Titou her vgum Khal to dok tok arhe. 14 Ii, mut kais kam mnganang
dok mang a gi vrong tomhel tang orom kua munik, va dok mruo ngor
kaeharom."

E Yesus Tkael A Tnangal Ngang Kalngunes Kam Meng E Nunu A Totur Ngang Ngar

15 To e Yesus ta kta reng kalngunes kat te, "Enangthe mup kaelongtok
mang dok va mguak kle kta khenam muk mruo ma mmok tok kmikkiem
kuaro rhek ruk koma havaeng nguk ormar. 16 Mguaka vle tok, va ngora
mnganang E Titou, va nera meng tang kat ngang nguk en kam plong vle
ko kim muk ngnik ngnik. Her endo ngma mon te, Endo Kam Tuturang
Nguk. 17 En E Nunu A Totur to nma polger o papat ruk o minar ngang
o mia. He vrong o mia ruk mo mmie ngat lo is hak kam kol, en kam vle
ko kmar, ko ngat lo is kam vokom va ka mnor mang. Vanangko muk,
her muk ruk arhe muta mnor mang, ekam ko tgia vle mo kim muk va
nera viging nguk kmel rengmat kun mnam muk kat. 18 Ii, va nguak yor
va kta hop he kaeknik ngok kim E Titou, vanang ngor lua mnang nguk
kam gia vle enang o tumrek e. Nove! Ngor kat kaeknik ngte kmuk kat.
19 Ii, ketasuo dok kam yor he o mia ruk mo mmie ngar lo kat kais kam
kta vokong dok kat e. Vanangko muk, mguera vokong dok ge, ko ngora
hop petgim kua nnak he ka vle orom a ktalhok to kam plong vle ko kim
E Nut ngnik ngnik. Va ekam ko kua vle tok, muk kat mguera vle orom a
ktalhok to kam plong vle ko kim E Nut ngnik ngnik tok kat. 20 He mnam
a kolkha to ngua hop he kat kaeknik ngok kim E Titou, mguer mia kol a
pat te, dok va E Nut kar muk, mor tgus ngoma kaum ka vle enang a ho
to atgiang tgus ko dok kua par mnam E Titou, va muk muta par mnam
dok, va dok kua kha orom muk. 21 Va ani mhel to ta ngan kuaro rhek ruk
koma havaeng nguk ormar he kaikkiem mar, her en a mhel to arhe ta
khenam en mruo ma mmok te, nam vu kaelongtok mang dok. Va E Titou
ner kaelongtok mang ani mhel to nma khenam ma mmok tok te, nam vu
kaelongtok mang dok kat. Va dok vat, ngor vu kaelongtok mang a mhel
to kat, to le mrua khenam dok mruo ngang."

22 To e Yudas, (nop e Yudas to nkong mIskariot e, langto yok) en ta reng
te, "Koldaip, nngia ko ngir gi mrua khenam in ngang ngor, vanang o mia
mo mmie tgus nop?"

23 Va e Yesus tkoripang te, "Ani mhel to nam vu kaelongtok mang dok,
ner mrua khenam en mruo ma mmok tok he kaikkiem kuaro rhek ruk
koma patter o mia ormar. He enang ko kua re, E Titou vat, ner vu

kaelongtok mang a mhel to kat, va dok krE Titou tgus mor kaol ngok kim
he kael rengmat kun mnam. 24 Vanangko endo nam lo vu kaelongtok
mang dok, nam kle ka khenam en ma mmok tok kat te, nam lua ngan
vgum dok he lo kaikkiem kuaro rhek ruk koma patter o mia ormar kat e.
Va o rhek ruk muta ngannik tete, nong nang dok mruo e, ngat kle kottek
ko kim E Titou to tmeng dok.

25 Ko her havaeng nguk mang o papat ri he, ekam ko ko vrua vle mo
kmuk vop. 26 Vanang koknaik, E Titou nera meng E Nunu A Totur ngang
nguk orom kua munik. Va her Endo Kam Tuturang Nguk arhe, ko en
ner le kpatter muk mang o papat tgus, va ner kael pat kmuk kat mang o
rhek tgus ruk ko her havaeng nguk ormar he. 27 Yu! Kua re kam ngae
kparem muk he, vanang ko ktar kaen a vrek longeik ngang nguk na. Va
a vrek longeik to ko kaen ngang nguk tete, tottek ekam dok mruo, he lua
vle enang endo o mia ngam kaen ngang nglenar e. He ekam tok, mularo
vurkul ngak or kam vua lo kurkur mang anito anito e, he kervavle.

28 Ii, mut her ngan dok ko kua havaeng nguk te, ‘Kua re kam ngae
kparem muk tete, nang kle kat kaeknik ngte kmuk koknaik kat.’ Vanang
enangthe mup mi kaelongtok mang dok, va mupa sirei mang dok ko kua
re kam ngae kmeknik ngok kim E Titou. Va mguaka sirei mang dok tok,
ekam ko E Titou ka munik ta laut mang kotang. 29 Yu! Her tok arhe, ko
hera ktar khavaeng nguk tete ktar mang o papat ri he, ekam ko nga sia
pis lmien koknaik, he nang muk kam her mi kut pat mang kuaro rhek ri
tete to le kor mnam muk mang dok he kmokpom kar dok. 30 Klo is kmel
vu hok ngang nguk kam vua rere kar muk e, ekam ko o kool ngalaip to
ta nho mang a mmie ta, tre kmaol he. Ka serppak tsi lo is hak kam kpom
dok, 31 vanangko ngora yor ge, he enang o mia tgus mo mmie kam kle
va kol a pat mang dok, ka mnor mang dok te, kom vu kaelongtok mang
E Titou, he sim kut kaikkiem karo rhek tgus, gi enang ko tkut reng dok
kmeharom mar tok.

“Yu! So mor, ngor kngae kparem a rek ta he.”

15

O Mia Ngak Par Mnam E Yesus To Ta Vle Enang Ke Ho Ka Pun, Mar Kmel Mit Orom Karo Keknen

1 Ngata ngae ekam a ngaelaut to e Yesus ta re te, “Endo ta vle enang
ke ho ka pun to ngat kavang kun ma loot, her dok ta arhe, va E Titou ta
vle te, endo nma nho mang a loot. 2 Va endruk ngat kor mnam mar mang
dok to ke ho tok he kmokpom kar dok, ngta vle enang ke ho ka pun to dok
karo khator ruk ngma par mnam dok. Va endruk ngama par mnam ke
ho ka pun to dok tok to kle kvui he lo kat kaehi, E Nut nma hahapom mar
tgus hak kngam mar. Vanang nam kle khohong khator mnam endruk
ngam kaehi kat, he nang mar kam mmok kam sim kaelsipngeik tok, he
nang mar kam le sim kut kaehi. 3 Vanang muk tgus mut her mmok ka
vle he, vgum kuaro rhek ruk ko her havaeng nguk ormar. 4 He ekam tok,
muk ruk muta vle enang ke ho karo khator, mguak par mnam dok to ke
ho msim he ka vle tok mekam mekam va dok ngora kha orom muk. Ke
ho ka kha ngang tlo kais kam mur kaehi en mruo tuk e. Nove, nak par
mnam ke ho he ka kha ko mnam na, yek na kais kmehi. He kmikkiem
gi enang tok, muk kat, mgua lo kais kam mur kaehi muk mruo tuk kat e,

orom kuaro keknen. Gi enangthe mguak par he ka kha na mo mnam ke
ho to dok tok, yek mguer kais.
5 Enang ko ko havae, endo ta vle enang ke ho ka pun her dok ta arhe
va muk kuaro khator ormuk. Ii, va endo nama par mnam dok va dok
koma kha orom kat, her endo arhe nera sovet kmehi. Naka vle tok arhe,
ko enangthe mup lua par mnam dok va dok kop lua kha orom muk va
mguer ho lo is hak kmehi orom kuaro keknen hak. 6 Endo nam lua par
mnam dok, ner mi kaenang ke ho ka kha to E Nut ner mia hapom he
kngam petgim a loot. Va nera vle ko tok kam vui. Ii, va ke ho karo khator
ruk enang tok, E Nut nama kakaum mar tgus kam ngam mar oguo kia
paei krum mar tgus hak. 7 Vanang, ekam ko muma par mnam dok, va
dok koma kha orom muk vgum kuaro rhek ruk ngat el rengmat kun
mnam muk, va mut kais kam mnganang E Nut mang ani tomhel tang
ko muta svil mang, va En ner kaen a tomhel to endo ngang nguk. 8 Ii,
mguak khenam E Nut ka serppak ma mmok vgum ko mum kaehi orom
kuaro keknen enang tok. He ekam tok mguer mrua khenam muk ma
mmok kat te, muk kolngunes ruk muk orom mar.
9 Ii, kom vu kaelongtok mang nguk, gi enang ko E Titou nam vu
kaelongtok mang dok tok kat. He ekam tok, muak par mnam dok to ke
ho to dok he ka khenam ma mmok te, mum vu kaelongtok mang dok
tok. 10 Ii, ko endruk ngma par mnam dok ko ngam smia ngan vgum dok,
her endruk arhe ngam mrua khenam mar mruo ma mmok tok arhe te,
ngam kaelongtok mang dok. Ii, ngta vle tok gi enang dok kat, ko koma
par mnam E Titou ko koma ngan vgum En tok kat, he mrua khenam dok
mruo ma mmok ngang kat te, kom vu kaelongtok mang En tok kat. 11 Ko
her havaeng nguk orom o papat ri na, kmensireim muk orom a sirei to
E Nut tensireim dok orom kat, he nang mularo vurkul kam her gia vle
orom a sirei tgus hak. 12 Va her kua re ta arhe, endo ko kaen ngang nguk
kmikkiem te: Mgua mur kaelongtok mo nguk mruo, gi enang ko dok
kom vu kaelongtok mang nguk tok kat. 13 Va kam khenam ma mmok
te, a mhel tvu kaelongtok mang klenar, nong a keknen tang hak en kam
khenam ma mmok ko ta laut kir kim a keknen to kam mur el en mruo
kam yor mang ngar.
14 Va her kolenar msim ruk muk arhe enangthe mup sim kaikkiem
kuaro rhek ruk koma havaeng nguk kmeharom mar. 15 Ii, he ekam tok,
klo kat kais kam kta mon muk te, endruk ngam kaeha lkapnes ngang a
taven e. Ko endruk ngam kaeha lkapnes ngang a taven ngam lua mnor
mang ngalaip to endo karo reha ruk nam kaeharom mar e. Vanang tete
ko kle her gia mon muk te, kolenar msim ormuk he, ekam ko ko her
polger o rhek tgus ngang nguk mang o tgoluk ruk ko nganik ko vgum
E Titou. 16 Va muk mruo mut lo mur kansgum muk kam par mnam ke
ho to dok kat e. Her dok ta arhe ko vaeng nguk kam par mnam dok. Va
her dok to kat arhe, ko her el muk kmehi orom mularo miel ruk ngat lo
is kam vui ka psek hak. O miel ruk endruk ngta vle te, o keknen ruk lyar.
Mguak kaehi orom mar tok, he nang E Titou kmen ani vrong tomhel tang
ngang nguk, ko muaka mnganang mang orom kua munik. 17 Ii, enang ko
ko ktar re te: Mgua mur kaelongtok mo nguk."

O Mia Ruk Mo Mmie Ngma Kapter E Yesus Kalngunes

18 "He enang ko o mia ruk mo mmie ngma kapter muk, va mgua gia
pat mang dok, ko ngta ktar mrua khenam ormok, kam kapter dok tok

kat. 19 Enangthe mularo papat nkong ngar mo mmie va o mia ruk mo
mmie ngapa ngatkal ekmuk kam vu kaelongtok mang nguk he kmon
ngarlenar ormuk. Vanangko, dok ko kut vaeng nguk kam par mnam dok
he kmommen muk petgim mar he, he tete nong muk o mia ruk mo mmie
nglenar ormuk kat e. He her gi vgum a papat to arhe o mia ruk mo mmie
ngama kapter muk.

20 Mu kat pat na mang kua re to ko her havaeng nguk orom te, 'A mhel
to nam kaeha lkapnes ngang kalaip, nam lua laut mang kalaip e.' He
ekam tok, gi enang ko o mia ngata ktar kol a regesal mang dok, va ngar
kle kol a regesal mang nguk tok kat. Va enangthe ngapa ktar ngan vgum
dok ko koma patter mar va ngar kle kat ngan vgum muk tok kat. He
ekam tok, enang ko ko havae, mut lo kais hak kmottek mnam o vrong
vnek ruk ngat pis kim dok e. 21 Ngara vle kar muk tok, ekam ko muk
mum kor mnam muk mang dok he kmokpom kar dok. Ii, ngar kaeharom
tok, ko ngat lua mnor mang Endo tmeng dok e. 22 Enangthe kop lo aol
he kpis kpolger kuaro rhek ngang o mia, va E Nut tlo is kam mon mar
orom ngaro kerkeknen e. Vanangko ta vle tete te, ekam ko ko mi pis he
kpolger kuaro rhek ngang ngar, va ngat lo kat kais kam tok orom a papat
tang kam klai mang ngakro kerkeknen ruk endruk e. 23 Ii, endo nma
kapter dok, tmia khenam ma mmok kat te, ta kapter her E Titou msim
tok kat arhe. 24 Enangthe kop lo vur eharom o reha ruk lserpgue, ruk a
mhel tang tlo kaeharom mar vop ko kim mar, va E Nut tlo kais kam mon
mar orom ngaro kerkeknen. Vanangko ta vle tete te, ngat si vokong o
reha ruk lserpgue endruk ko eharomar ko kmar, vanang ngat kle ktua
kapter dok kar E Titou ge. 25 Ii, ngta kapter dok tok, he kaottam E Nut ka
re to o propet ngat ittiegom kun mnam ngaro pos te, *'Ko lo si eharom a
kerkeknen tang hak, vanangko ngat le ho mi ktua kapter dok ge.'*

26 Koknaik, nguak meng Endo Kam Tuturang Nguk ngte kim muk, he
ner kaol. En E Nunu A Totur to ner kottek ko kim E Titou he kpolger
o rhek ruk o minar ngang nguk. Ner kaol krere orom dok ka khenam
dok ma mmok. 27 Va muk tok kat, mgua kle krere orom dok ngang o mia
ko muta plong vle ko kim dok tesgun mnam o kolkhek ruk ko elha kam
patter o mia he.

16

1 Ko her ktar khavaeng nguk ti orom o rhek ri, he nang muk kam
lua lopumtang pum dok he ka vraik petgim dok. 2 Ko o Yuda ngara
likim muk kam kser muk ko mnam ngaro rektor ruk kam rere mnam
mar, muk kam lo kta kaum ktotu pum E Nut kar mar. Si o kolkhek ruk
koknaik ngara pagis ko o mia ngak kaimim muk, vanangko mar, ngar
gia pat re te, ngat kaimim muk kmeha ngang E Nut tok ge, kam totu pum
orom ngaro keknen ruk tok. 3 Ii, ngar mi kaeharom o keknen ruk enang
endri ngang nguk tok, ekam ko ngat lua mnor mang E Titou va dok kat.
4 Vanangko kua ktar khavaeng nguk tete mang o papat ri, ekam ko nga
si kaeharom tok ngang nguk koknaik, he nang muk kam her mi kut pat
mang kuaro rhek ri tete, endruk ko her engorang nguk orom mar he. Klo
ktar khavaeng nguk ti tesgun mnam o kolkhek ruk ko elha kam patter o
mia, ekam ko koma plong vle mo kmuk he."

E Nunu A Totur Nma Tuturang O Mia

5 “Vanang tete, kua re kmeknik ngok kim Endo tmeng dok ngte, va tang
mo mnam muk tlua re lmien kam glot mang dok te, ‘Ya ngae ngam?’ 6 Ko
her havaeng nguk te, kua re kmeknik. He mut ho si sovet hak kam mrung
dok he, 7 vanangko dok, kua havaeng nguk lmien te: Ta ya ngang nguk
ko nguak ngae. Ko enangthe ngua lo ngae, va Endo Kam Tuturang O Mia
ner lo kais kmaol ngte kmuk e. Vanang enangthe nguak ngae, va ngora
meng Endo Kam Tuturang O Mia ngte kmuk. 8-11 Va enang ko Endo Kam
Tuturang O Mia nak pis, va nera ktar ho mi kut kael o mia tgus ruk ngat
lo kor mnam mar mang dok he lua mokpom kar dok mo mmie ma mmok
te, akro kerkeknen tgus nga pun msim ta vle te, a kerkeknen to tho laut
hak kir kim mar tgus, endo te, o mia kam lo kor mnam mar mang dok hak
te, dok Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen. Va ner kle kael mar ma hor
mang dok kat te, kom her gia vle la mmok ko pum E Titou kalo keik. Ii,
ner kael mar ma hor tok, ekam ko ngar si mon ppiagam dok kngam dok
enang a kernonhor, vanangko ngor kle kat kaeknik ngok kim E Titou ge.
Va ko tok mnam a mhe to endo mguer lo kat kais kvokom dok. Va ner kael
mar ma hor kat mang E Nut ka keknen to kmonik kim a kapnes ngang
endruk ngat lo kor mnam mar mang dok he lua mokpom kar dok. Ii, E
Nut ther elmir mang ka keknen to endo ma mmok orom e Seten he, ko
thera ktar monik kim a kapnes ngang o kool ngalaip to en tesgun he. Ii,
Endo Kam Tuturang O Mia ner mi kael mar ma mmok he ka srim ngaro
papat tok, he nang mar kam mrua mnor mang ngaro papat mruo te, ngat
lo vua sir tok ko pum E Nut kalo keik.

12 Kuaro rhek ngarlatgep ngrok vop kam havaeng nguk ormar,
vanang tete enangthe kop kaenik tgus va mguera kervavle vgum mar.
13 Vanangko koknaik yek, E Nunu A Totur to orom karo papat ruk o
minar, nak pis he kael o rhek mnam muk orom E Nut karo papat ruk
o minar ko nera polgerik ngang nguk. Ner lo mrua kansgum en mruo
kam rere e. Nove, ner gia rere mang o rhek ruk en mruo nama ngannik
ko vgum E Nut, ko nera polger o rhek mang o papat tgus ruk ngak pagis
koknaik. 14 Va nera hover kua munik kat ko nera lol o rhek tgus ruk
ko vgum dok he kpolgerik ngang nguk. 15 Ko her havaeng nguk he te,
E Nunu A Totur nera lol o rhek tgus ruk ko vgum dok he kpolgerik ngang
nguk tok, ekam ko o tgoluk tgus ruk mkor E Titou, nang dok kat.”

O Mia Ngak Kaetim E Yesus Ko Nak Yor Na, Yek Nar Kle Ksirei Mang Ko Nak Kta Hop Petgim Ka Nnak

16 “Ketasuo he muk kam lo kta vokom dok, vanangko vur koknaik kat
va mguer kle kta vokong dok kat.”

17 E Yesus ta re tok, to kalngunes akuruk ngata mo mnganang ngar
te, “Ta re nngia ti, ko thavae te, ‘Ketasuo he mor kam lo kta vokom,
vanangko vur koknaik kat ngrer kle kta vokong kat?’ Va ko tmur re orom
karo mur rhek msim te, ‘Ko re kam kat kaeknik ngok kim E Titou’?” 18 Va
ngat mo mnganang ngar kmo mnganang ngar gi te, “Ka ni re ta ti, ta rere
orom te, ‘Ketasuo’? Ngot lua mmok mang ka pun gi.”

19 E Yesus ta nho papaam mnam mar kam ktar mnor mang ngaro
mngan ko ngta svil kam glot mang En mang karo rhek ruk endruk to
ta kle ka ktar koripang ngar te, “Ko havaeng nguk te, ketasuo he muk
kam lo kta vokom dok, vanangko vur koknaik mguer kta vokong dok kat,
va muta mo glot mo nguk mang a re ta, ko muta svil kam mnor mang
kuaro rhek ngo pneik ngola? 20 Kua mien ngang nguk te, phevgom ko o

mia ngarlavurgem ngara sirei, muk mguera him mularo singni he kaee
mang dok. Ii, mguera mrung dok he kaetim dok, vanangko vur koknaik
mguer kle va ksirei mang dok kat. 21 Ii, mguera vle enang a vlom to kalyie
tkaimim, ko ta ker kol vgum a nganngannes, vanang a gi hi to nam re kol
kalyie he, nam lo kta pat mang a nganngannes to enda kat e. Nam kle
her gia sirei ko tgun kol kalyie he kngamkhor mang ka ngausie. 22 Ii, ta
vle ngang nguk tok kat arhe: Ko a venloot to tete, ta vle te, muta venloot
to kam mrung dok mnam, vanangko vur koknaik ngor kta vokong nguk
kat, va mguera sirei va ksirei gi, va mula sirei to endo nong a mhel tang
hak tis kam pet petgim muk e.

23 Va mnam a kolkha to endo, mguer lo kta ring te, kam glot ngang dok
mang a papat tang hak. Ko ko smia mien ngang nguk te, parem ko E
Titou lsir arhe Endo mguak kaurur kim mang a tomhel tang orom kua
munik, he En ner mi kaen ani papat to muak kaurur kim mang ngang
nguk. 24 Vanangko tesgun kmis mang tete, mut ngae ho lo vur kaurur
kim E Nut mang a vrong tomhel tang hak orom kua munik e. Vanangko
kmelha tete kngae, mguak kaurur kim E Nut orom kua munik va mguera
kol a tomhel to mut kaurur kim mang, he nang mularo vurkul kam her
gia vle orom a sirei tgus hak.

25 Pu lmien te, kom her gia rere la vlorum ngang nguk mang o tgoluk
ruk endri, vanangko vur koknaik ko a kolkha to endo nak pis, ngor lo kta
rere la vlorum ngang nguk kat e. Nove, ngor kle va krere orom o rhek ngo
miel msim ma mmok ngang nguk kam keknen mang E Titou. 26 Va mnam
a kolkha to endo gi, muk mruo lsir mguer mrua kaurur kim E Titou mang
a her tomhel to endo orom kua munik arhe. Vanang klua re te, dok to
ngora kaurur kim E Titou ngang nguk e. 27 Nove, muk mruo mut kais
kam mrua kaurur kim E Titou mang nguk mruo, ekam ko E Titou to E Nut
nam vu kaelongtok mang nguk. Ii, va nam vu kaelongtok mang nguk,
ekam ko mum vu kaelongtok mang dok tok kat va kor mnam muk mang
dok te, ko her mi ottek ko kim En. 28 Ii, lmien, ko her mi ottek ko kim E
Titou, he her aol ngte mmie. Vanangko tete, kua re kam ngae kparem a
mmie ta, he gi kat kaeknik ngok kim E Titou kat.”

29 E Yesus ta re tok, to kalngunes ngata reng kat te, “O-o, tete yi mia rere
ma mmok ngang ngor kngae yek, ko yi lo kta rere la vlorum ngang ngor
kat e. 30 He enang tok, ngota mnor her gi tete ta yek te, ima nho papaam
mnam o mia ngaro papat tgus, he o mia nga lo kais kam kta glot ngang
in, he nang yin kam lol ngaro mngan kat e. He ekam tok, ngot kor mnam
mor mang in he kmokpom kar yin her vgum a papat to enda arhe te, yi
her mi ottek ko kim E Nut he.”

31 Va e Yesus tkoripang ngar te, “Eh, mut kor mnam muk mang dok tete
yek? 32 Vanangko a kolkha langto nak pis he ther kaelha tete arhe, ko
mguera parahi kpetgim dok. Ii, langto langto mnam muk nera ngorpok
parem dok he kaeknik ngok mnam ka rek mruo ka mnang dok tuk he.
Mguera mnang dok si enang tok, vanangko ngor ho lo gia vle dok tuk e,
ko E Titou, nma vle mo kmok.

33 Ko her havaeng nguk tok, he nang muk kam kol a vrek longeik vgum
dok, ko muma par mnam ke ho to dok. Mguer sia kervavle vgum o mia
ruk mo mmie, vanangko mgua serppak na, ekam ko ko her kir kim o
vrong serppak tgus ruk mo mmie he.”

17

E Yesus Ta Ngarkie
Mang En Mruo

1 E Yesus ta rere tok knop, to ta sir ekam a ngaelaut klangtar ngpalmai
oguon ma volkha to kngarkie te,
"Titou kua kolkha msim tmi pis he. He ekam tok, ngiak teiver
dok he ka khenam Ihal to dok ka serppak ma mmok tok, nang
dok kam kle kteiver in, he nang dok kam khenam ita serppak
ma mmok tok kat. 2 Ii, ngiak teiver dok tok, kmikkiem enang
ko tennik yi her ktar el ila serppak maktiegom dok he, dok
kam laut mang o mia tgus, kmen a ktalhok to kam plong
vle ko kim yin ngnik ngnik ngang endruk yi mur el mar mo
maktiegom dok. 3 Ii, ko a papat to o mia nga kol na, he nang
dok kmen a ktalhok to endo ngang ngar vgum, her a papat
ti arhe te, o mia ngaka mnor mang yindo E Nut tuk to a sim
minar yin, va ka mnor mang dok to e Yesus te, her dok to
Endo Ya Him Orom Ila Msasaen, he kmeng dok ngte kat arhe.
4 Ko her teiver yin he, he ka khenam ila serppak mo mmie
vgum kuaro reha ruk ko tarkanang ngar hak, endruk yi ellik
maktiegom dok kmeharom mar he. 5 He ekam tok, tete, Titou,
ngiak teiver dok he kta khenam kua serppak tete mo pila lo
keik, gi enang tiok ko yi teiver dok orom kua serppak ko kua
vle ko kmin vop, tie ktar ko yi lo kueng a mmie vop."

Mang Kalngunes

6 "Ko her pis mo mmie orom ila munik he ka khenam yin ma
mmok ngang endruk yi her el ila laut mang ngar kun pgegom
o mia ruk mo mmie he el mar maktiegom dok he. Mar a pun
to yin va yi her el mar maktiegom dok he ngat her lol ilaro
rhek he. 7 Va tete yek, ngta mnor te, o tgoluk tgus ruk yi elik
maktiegom dok, ngat ottek ko mkor her yin arhe. 8 Ngta mnor
tok, ekam ko, ko her en o rhek ruk yin mruo yi enik ngaok
ngang ngar he ngat lol mo krok he. Ii, va ngat sim kut mnor
hak te, lmien te, ko mi ottek ko kmin, va ngat kor mnam mar
mang dok te, her yin arhe yi mi meng dok kat. 9 Va tete, dok
mruo kua ngarkie ngang in mang ngar. Vanang klua ngarkie
mang o mia tgus ruk mo mmie e. Nove, gi endruk endri yi her
el mar maktiegom dok he, ko mar a pun to yin, ko gia ngarkie
mang ngar. 10 Endruk tgus ri yi her el mar maktiegom dok,
nang in, va endruk tgus maktiegom yin, nang dok tok kat. Va
ima teiver dok orom her mar ruk arhe. 11 He tete, ngor lo
kta vle lvur lhok mo mmie kat e, ekam ko ko re kmaol ngok
kmin he. Vanangko endruk yel mar maktiegom dok, ngara
vle mo mmie vop. He ekam tok, Titou, yindo a Totur, ngiaka
nho he ktoot mang ngar orom ila serppak to nam kottek ekam
ila munik to ye mrua sgum dok orom kat, he nang mar kam
kaum kaeha ngang yin orom a pat atgiang, gi enang ko yin kar
dok mota kaum kaeha orom a pat atgiang tok kat ko koma par
mnam yin va yin ima kha orom dok. 12 Ii, tie ko kua vle mo
kim endruk yi mur el mar maktiegom dok mo mmie, ko her
sim ktua nho he ktoot mang ngar he, orom a serppak to mkor

ila munik to ye mrua sgum dok orom. He ekam tok, ko her
lo moslam tang hak mnam endruk yelik maktiegom dok. Gi
endo a her sim kut tgiang tuk, endo a kapnes to a ho laut hak
tmi kut vle kuon mang kpaneng gi. En tuk ta ksir petgim dok
kmaottam ilaro rhek ruk ngat ittiegom mar enang tok ge.
13 To her tete he, ko re kmaol ngok kmin, vanang ekam ko kua vle
mo mmie vop, kua ngarkie ngang in mang ngar orom kuaro
rhek ri, kmensireim mar, gi enang ko yi her ensireim dok
enang tok kat, he nang ngaro vurkul kam her gia vle orom a
sirei tgus hak. 14 Dok mruo he, ko her en ila re ngang ngar he,
he o mia ruk mo mmie ngama kapter mar, ko mar nong a pun
to mo mmie e, kmikkiem dok, gi enang ko dok, ho nong a pun
to mo mmie hak kat e. 15 Ii, he ekam tok, klua ngarkie ngang
in kam vaeng ngar ngoguon mail petgim nga rengmat msim
ta mo mmie e. Nove, vanangko ko gia mnganang in kam smia
nho he ktoot mang ngar kam tokim e Seten to ngma mon kat
te, endo tho mi kut kernonho hak, en kam lua kering ngar.
16 Tgia vle gi enang tok ge, ko mar, nong a pun to mo mmie,
kmikkiem dok, gi enang ko dok nong a pun to mo mmie kat e.
17 To ngiak mur kael mar ngang in mruo orom ilaro rhek ruk o
minar, mar kam vle te, itlengunes mruo ormar. 18 He dok, ko
her meng ngar ngok mo mhetor tgus mo mmie kmeha ngang
in, gi enang ko yin yi hera ktar meng dok ngte mmie tok kat.
19 He ekam tok, ko her mur el dok mruo ngang in, dok kam
vle itlyie to dok, he nang dok kam vle tok her mang ngar tok
arhe. He enang tok, yin kam kle mur kael mar ngang in mruo
lsir tok kat, mar kam vle kat te, itlengunes ormar, gi enang
dok tok kat."

Mang O Mia Tgus Ruk Ngat Kor Mnam Mar Mang En He Kmokpom Kar

20 "Vanang klo gia ngarkie mang kalngunes ruk endri tuk e.
Nove, kua ngarkie mang endruk ngara kor mnam mar mang
dok he kmokpom kar dok koknaik koknaik kat, ko ngara
ngnek mang dok vgum endruk endri ngaro rhek. 21 Titou, kua
ngarkie mang ngar tgus tok, he nang mar kam kaum kaeha
ngang in orom a pat atgiang, gi enang ko yin kar dok moma
kaum kaeha orom a pat atgiang tok kat gi, ko koma par mnam
yin va yin ima kha orom dok. Ii, va kua ngarkie kat te, mar
kam vle enang tok, he nang o mia ruk mo mmie kmor mnam
mar mang dok te, her yin arhe yi mi meng dok ngte. 22 He a
serppak to ye her ktar el kuon mang dok, ko her kle el kuon
mang ngar tok kat he, he nang mar kam kaum kaeha ngang
in orom a pat atgiang, gi enang ko yin kar dok moma kaum
kaeha orom a pat atgiang tok kat gi, ko koma par mnam yin
va yin ima kha orom dok tok. 23 Ii, her dok ta arhe endo koma
kha orom mar, gi enang ko her yin kat arhe yindo ima kha
orom dok tok kat. Ii, va kua ngarkie mang ngar te, yin kam
tarkanang ilaro reha kun mnam mar, mar kam sim kut kolkol
ekam yin hak, he nang o mia tgus ruk mo mmie kam mnor
mang yin te, her yin arhe yi mi meng dok ngte, va mar kam

mnor kat te, im vu kaelongtok mang ngar gi enang ko im vu
kaelongtok mang dok tok kat.
24 Va Titou, endruk yi ktar el mar maktiegom dok, kua svil te,
mar kam vle ko kmok ko tok mnam a mhe to kua re kam vle
mnam, he nang mar kam vokom kua serppak to yi el kuon
mang dok, ekam ko im vu kaelongtok mang dok, tie ktar ko
yi lo kueng a mmie ta vop. 25 Ii, Titou, ilaro keknen ngat ho
mi kut sir hak. Va pu lmien te, o mia ruk mo mmie ngat lo
sia mnor mang in, vanang dok mruo kua mnor mang yin. Va
endri kua ngarkie mang ngar, ngata mnor mang in kat te, her
yindo yi mi meng dok ngte arhe. 26 Ko her pis ma mmok ngang
ngar orom ila munik he, va ngora khenam yin ma mmok ti
kngorom kngorom tok vop, he nang dok kmeha kun mnam
mar, he mar kam mia mnor te, im vu kaelongtok mang ngar,
gi enang ko im vu kaelongtok mang dok tok kat."

18

O Yuda Ngalmialaol Ngta Kapom E Yesus
(Mt 26.47-56; Mk 14.43-50; Lk 22.47-53)

1 E Yesus tngarkie tok knop, to en kar kalngunes ngat parem a mhe to
endo, to kenker a ngolye to e Kidron. Kun kuon pa ngaiting tkun kuon a
loot langto ta vle, endo ngat kavang o hi ruk o olip kun mnam. To e Yesus
kar kalngunes ngta vaik kngae kun mnam.
2 Vanang e Yudas, endo tmur hortgi mang e Yesus, ta mnor mang a mhe
to, ko e Yesus kar kalngunes ngma plong gun ko he. 3 To e Yudas ta nglum
lRom nga rkan langto kar o pris akuruk mnam endruk ngma toot mang
E Nut ka maksien he ka ktong ngar ko ma loot to ko o pris ruk laol kar
o Parisiau ngta meng ngar kmikkiem lRom nga rkan to endo. Va ngata
sreng orom o mus va klol o ngnung va o mmok he kpet paei kaol.
4-5 Vanangko e Yesus ta nho papa mnam oni papat ruk ngat re
kmeharom mar ngang, he ekam tok thera taat ksir kam horong ngar.
Nangko, e Yudas, endo tmur hortgi mang, ta sir ko kim mar kat. To e
Yesus ta mnganang ngar te, "Muta riring erieto e?"
Va ngat koripang te, "Ngota riring e Yesus to nkong mNasaret."
Va tkoripang ngar te, "Her dok ta arhe." 6 E Yesus tre mrua havae
mang kam re te, "Her dok ta arhe," va ngat kaol orom ngakro yaik he
kvulharapeet oguo mmie.
7 To e Yesus ta kta mnganang ngar ge, "Muta riring erieto?"
Va ngat koripang kat te, "Ngota riring e Yesus to nkong mNasaret."
8 Va tkoripang ngar te, "Te ko havaeng nguk he te, dok ta arhe! He
enang ko muta riring dok va mu orim endruk endri ngak ngae." 9 Ta re
tok, he kaottam ka mur re mruo kam pis lmien ormar ko ta ktar kpavap
mang ngar te, "Titou, ko her lo moslam tang hak mnam endruk yel mar
maktiegom dok, ko nong tang hak ta ksir petgim yin e."
10 To e Saimon Pita thop ku orom ka kom he ka tger mang o pris ruk
laol ngalaip kalkayie langto va her gi kser ka ngaela to a miktiek ka pun
pet hak. (A kalyie to enda ka munik e Malkus.)
11 E Yesus ta re lserppak ngang e Pita te, "Ktel ila kom ko ekam kat.
Ngola, ya pat re te, klua svil kmikkiem E Titou ka svil to kam lol o
nganngannes ri tkaenik ngang dok ge?"

Ngata Ktong E Yesus Ngok Kim O Pris Ruk Laol Nga Laip To E Anas
(Mt 26.57-58; Mk 14.53-54; Lk 22.54)

12 To lRom nga rkan to endo kar ngalaip va o pris ruk ngma toot mang
E Nut ka maksien ngata kpom e Yesus kaussiem 13 to ka ktar ka nglum
kngorom ngok kim ngalaip to e Anas ko mnam E Nut ka maksien. Ilaip
ta, ka snerip e Kaiapas to o pris ruk laol ngalaip kun mnam a pnes to
endo. 14 Ko her e Kaiapas arhe endo tel o papat mnam o Yuda Ngar Ke
Murgun to ngma mon te, "e Sanhendren" kam havaeng ngar te, ta ya ko
a mhel tang ko en atgiang nak yor mang o mia tgus.

E Pita Ta Klai Mang E Yesus Te, Tlua Mnor Mang
(Mt 26.69-70; Mk 14.66-68; Lk 22.55-57)

15-16 Ngata kpom e Yesus he kngorom ko mnam E Nut ka maksien ka
mhe to mkor o pris ruk laol ngalaip ka mhe to ko ma gi vle va e Saimon
Pita kar kaela langto, endo e Yesus kalkayie kat ngint kaum ka knaek
ekmar orom. He ekam ko o pris ruk laol ngalaip tsim kut mnor mang e
Pita kaela to endo, a vlom sie to nam kaeha ngang o pris ruk laol ngalaip
kam toot ko va ngaegot tkoregot kim kam vaik ko va gudor ekam e Yesus
kam ngae ngogun mnam, vanang thagam kaela e Pita he tgia sir ku mnok
po rhenek. To e Pita kaela tkat kaeknik ngok kim a vlom sie to endo ko
nma toot ko va ngaegot he khavaeng mang e Pita, to ta nglum kngorom
ngogun kat.
17 Tvaik to a vlom to ko va ngaegot ta mnganang e Pita te, "Nok yin,
langto mnam a mhel ta kalngunes vor?"
Va e Pita tgia re te, "O-o, dok nove."
18 Kam vrua vle, to a roro tkaol he, he endruk ngam kaeha ngang o pris
ruk laol ngalaip kar o pris ngma toot mang E Nut ka maksien, ngata gem
a paei he ksisir ka kleim he kuk. To e Pita tkaol ngok kmar, kpis ksir ko
kmar he kuk kat.

O Pris Ruk Laol Ngalaip Ta Momngan Kar E Yesus
(Mt 26.59-66; Mk 14.55-64; Lk 22.66-71)

19 Phevgom ko e Pita ta kuk ku mnok, o pris ruk laol ngalaip ta vle kun
mnam ka rek he kmomngan kar e Yesus mang kalngunes va mang karo
rhek ruk nma patter o mia ormar kat.
20 Va e Yesus tkoripang te, "Koma patter o mia he koma rere ko ma
mmok ko kim o mia tgus ko koma patter mar ko mnam o Yuda ngaro
rektor ruk kam rere mnam mar va kun mnam E Nut ka maksien, ko tok
ko o mia ngam kaol he kgun mnam mar ma mmok. Vanang ko ngae ho
lo vur rere kar o mia akor ko ma tvokmok e. 21 He ekam tok, ngior kam
momngan kar dok e. Parem ko, ngiak kle kmomngan kar o mia ruk ngata
ngan dok ha. Ko her mar ruk arhe ngat mi mnor mang kuaro rhek msim
ko ko rere ormar."
22 Va a pris langto mnam endruk ngama toot mang E Nut ka maksien
ta sir ko rkieng e Yesus he kngan e Yesus karo rhek ruk endruk to le
kpokpelam he kreng te, "Yi ktua rere nngia tok? Yi lo is kam kpiem endo
tkol a ngaekam to mkor o pris ruk laol ngalaip orom ilaro rhek ruk tok
e."
23 Va e Yesus ta reng a pris to endo te, "Enangthe ngua re orom a re
tang ko tlo vua sir, ngia ommen dok he kpolger ma mmok ngang o mia
ri tgus. Vanang enangthe ngua re orom o rhek ruk o minar, kman ko yi
pokpelam dok?" 24 E Yesus ta re tok, to e Anas ther le kaen a re, ngar kam

nglum e Yesus kngorom ngok kim e Kaiapas, endo o pris ruk laol ngalaip
langto kat kun mnam a pnes to endo kat. Ngata nglum e Yesus kngorom
ngok kim e Kaiapas, vanang ngat lo halger o usiel pum kalo ktiek e.

E Pita Ta Kta Klai Mang E Yesus Te, Tlua Mnor Mang
(Mt 26.71-75; Mk 14.69-72; Lk 22.58-62)

25 E Pita ta hivuo kam kuk, to langto mnam endruk ngta kuk ko kim a
paei thera mnganang te, “Nok yin, langto mnam kalngunes vor?”
Va e Pita ta klai kam re te, “O-o, dok nove.”
26 Va langto mnam endruk ngam kaeha ngang o pris ruk laol ngalaip
ta vle ko kat. En nkong mnam a ngausie to mkor e Malkus, endo e Pita
ta kser ka ngaela. Tkut kaur kim e Pita te, “Agis, klo vokom in ta e, orom
kualo keik mruo ngola, ko ya vle kre Yesus kun ma loot to ngat kavang o
hi ruk o olip kun mnam?” 27 Va e Pita ta kta klai mang kat. Va a gi hi to ta
klai tok, a ngaining ther gi kaeti he.

Ngta Srim E Yesus Ko Pum E Pailet Kalo Keik
(Mt 27.1-2, 11-14; Mk 15.1-5; Lk 23.1-5)

28 Tkaitit o lleng, to o Yuda ngalmialaol ngata ktong e Yesus kngae
petgim e Kaiapas kangoulu to klalaut, he ka nglum kngorom ngok mnam
a ngoulu to klalaut to mkor lRom ngalaip to nma nho mang o Yuda nga
mmie to e Yudea. Vanang ekam ko o Yuda ngalmialaol ngta svil kam
vle la mmok ko pum E Nut kalo keik kam kunngir kim nga pnes to A
Engyel Tvarpaam Ngaro Molpou he kaemik, ngta gor te, nga vaik kun
mnam a ngoulu to endo va ngak ru pum o mgur he lo kta vle la mmok
ko pum E Nut kalo keik kat. He ekam tok, ngat lua vaik ngogun mnam a
maksien to endo e. 29 He ekam tok, e Pailet mruo tmur kottek kun mnam
ka maksien ngok kmar to ka mnganang ngar te, “Muta mon a mhel ta
orom ani kerkeknen to?”
30 Va ngat koripang e Pailet te, “Ngot lo is kam gi vrong vaeng he kaol
orom ngte kmin, ko nap lo eharom a keknen tang ko nong a yar.”
31 Ngata re tok, to e Pailet ther kle kootnam mar orom he kreng ngar
te, “Muk ge! Muk mruo mgua mrua vaeng kngorom he kmomngan kar
kmikkiem mularo pos mruo.”
Va ngata ktua kokheng e Pailet gi kam reng te, “Vanangko muk lRom,
mularo pos ngat lua ngatkal ngang ngor o Yuda kam monik kim a yor
ngang a mhel tang he mi kaim kngam a yoror e.” 32 O rhek ruk ngata
re orom mar ti, ngat rere ormar tok, he kaottam e Yesus karo mur
rhek mruo kam pis lmien koknaik, ko lRom ngak kaim he nak yor ko
maktiegom mar gi enang tok.
33 O Yuda ngalmialaol ngta re tok, to e Pailet tkat kaeknik ngogun
mnam ka ngoulu to klalaut to tkaen a re mang e Yesus. Ta mnganang
te, “O Yuda nga Taven to yin arhe?”
34 Va e Yesus tkoripang kam kle ka mnganang te, “Yin mruo, ila mur
pat to tok, i o mia akor yok ngat havaeng in mang dok tok?”
35 Va e Pailet ta re ka kner te, “Ya pat re te, dok a Yuda, he kua mngan
pum yin tok? Vanang ilaro mia mruo va ilaro pris ruk laol mruo ha,
her endruk arhe ngat el yin maktiegom dok! He ekam tok, havaeng dok
mang ani kerkeknen to ye eharom.”
36 Vanang e Yesus tle koripang te, “Kua tavgo to o mia ngak vaik ku
meorom, nong ka pun to nkong mo mmie e. Enangthe kua tavgo to enda
ka pun nkong mo mmie, va kolngunes ngap kaus mang dok kam totokim

o Yuda ngalmialaol kam lua kpom dok. Vanangko, ho mi kut nop hak, ko
kua tavgo, ka pun nkong ko yok ge."
37 Va e Pailet thavae te, "Te pusner, ko yin mruo ye mrua havae miik te,
yin a taven."
To e Yesus tkoripang te, "Yin mruo yi her mrua re he te, dok a taven.
Va her gi mang a papat to kat arhe, E Nut tmi meng dok ngte mmie kam
pal mnam a ngausie tang, he nang dok kam polger o rhek mang o papat
ruk o minar. He ani mhel to nma vle orom o rhek ruk o minar, her endo
arhe nam gia ngnek vgum dok."
38 E Yesus ta re tok, to e Pailet ta kle ka mngan pum te, "Hai-e! Ani re
tang ko a minar mo mmie?" E Pailet ta re tok, to her kat kaeknik kngae
ngok mnok kim o Yuda to kreng ngar te, "Dok mruo klo pis mang a re tang
gi kam sim kael dok ma hor, dok kam mon enda orom e. 39 Vanangko
mguak kaikkiem mula keknen mruo tete ta, endo mum kaeharom mo
pnes tgus ko muma kunngir kim a kolkha to A Engyel Tvarpaam Mularo
Molpou ko mum kaen a re ngang dok kam koregot kim a mhel tang ko
atgiang mnam endruk ngam kaenpasiker mar kun pa hengor he en kam
ngae. He mu havaeng dok te, muta svil dok kam koregot kim muk ruk o
Yuda Mula Taven he en kam ngae?"
40 E Pailet tkaoppom mar kam mnganang ngar tok, to ngta vui klik
ngang kam reng te, "Ho mi kut nop hak, nong en ge. Ngot ktua svil mang
e Barabas ha." Vanang e Barabas en a mhel to nam kaelpun kaoppom o
mia orom karo rhek kam kaum kaen ekam lRom kmaus kar mar.

19

Ngta Monik Kim A Yor Ngang E Yesus
(Mt 27.15-31; Mk 15.6-15; Lk 23.13-25)

1 O Yuda ngta vui tok, to e Pailet ther kaen a re ngang endruk ngma
kar va tomten, to ngata kol e Yesus he kirmekon a khap mnam. 2 To ngat
kaelha kam hera klel orom te, en a taven. He ekam tok, ngata llum a
vlak he ka llim kuon malpgem. To ngat kuit pum to kle kvaik pum orom
a yet to ta svel kuo porom, enang endo o taven ngam kaegenkar kat. 3 To
langto langto mnam endruk ngma kar va tomten ngta mopatap kmaol
ngok kim he kpis kpokpelam, he kreng te, "La vle lhok to yin, yindo o
Yuda ngla Taven."
4 To e Pailet tkat kottek kun mnam ka maksien ngogu mnok, to kreng
o Yuda te, "Mu ngnek na, ngor kael e Yesus mo mnok mo pum mularo
kerok, muk kam mrua vokom he ka mnor mang te, klo pis mang a re
tang hak kam mon en orom e." 5 To e Yesus tre ottek orom o kalveik kuon
malpgem va ka yet to ta svel, endo ngat vaik pum orom kuo porom, to e
Pailet thera reng ngar te, "Mu vokom, her a mhel ta arhe."
6 A gi hi to o pris ruk laol kar o pris ruk ngma toot mang E Nut ka
maksien ngat re gia vokom e Yesus, va ngat kaelha kam vui kam re te,
"Mguak krong orom o ot kvat engnang a ho! Muak krong orom o ot kvat
engnang a ho!"
Vanangko e Pailet tkoripang ngar te, "Muk mruo ha, muak vaeng
kngorom, he ka krong orom o ot kvat engnang a ho. Ko dok mruo klo
pis mang a re tang kam mon en orom e."

7 Vanangko o Yuda ngat kut kaenker gi kam reng te, “Ngua pos langto
ta keknen te, nak yor ekam ko ta mrua vatvat en mruo te, E Nut Khal to
orom en mruo.”
8 E Pailet tre ngnek tok, to tho mia gor klik kir kim tesgun 9 to kta vaik
ngogun mnam ka ngoulu to klalaut to ka mnganang e Yesus te, “Nkong
in mnam ani mhe to?” Vanangko e Yesus tlo oripang e. 10 He ekam tok, e
Pailet tkaesik ngang te, “Kman ko yi lo koripang dok? Ko her dok ta arhe
ko kpom a serppak to kam hong in kam ngae, i o kam reng ngar, mar kam
krong in orom o ot kvat in engnang a ho kat. Yi lua mnor tok gi?”

11 Va e Yesus tle koripang te, “Ila serppak to endo, E Nut mruo tel
maktiegom in. He enangthe na lo ottek ekam E Nut va tngae ho lo is hak
kam komor dok e. He ekam tok, endo tel dok maktiegom in, E Nut ner
mia mon en orom ka kerkeknen to ta laut hak kir kim endo mo krin.”
12 To kmelha her gi ko e Pailet ta ngnek tok, tkaelha kam ring a ngaelaut
tang kam hong e Yesus, en kam ngae. Vanangko o Yuda ngalmialaol ngat
kut kaenker kam vui kam re te, “Enangthe ngia korim nak ngae, va nong
ila to e Sisa e, endo lRom tgus Nga Taven. Ko ani mhel to nam mrua vatvat
en mruo te, en a taven, enang e Yesus ko teharom tok, va a mhel to endo
ta vle te, ta sir malngaeng endo tkol a ngaekam to mkor e Sisa lsir enang
tok arhe.”
13 A gi hi to e Pailet ta ngan o rhek ri, tkat kottek kat gi orom e Yesus
to korsang kuo mang ka ngorsang, endo nam korsang kuon mang kam
momngan kar o mia, ko tok mnam a mhe to ngma mon te, A Mmie Ka
Mhe To Ngat Eharom Orom O Kases. (Va o Yuda ngma mon a mhe to endo
kat te, e Gabata.) 14 Vanang a kolkha to endo ta vle te, a kolkha to o Yuda
ngam kaelel mo kim o tgoluk kam paneng a Sabat kam vuut. Va ketasuo
en kam vuut her mi kut lsir kun pgegom o Yuda nga pnes to ngma mon te,
A Engyel Tvarpaam O Yuda Ngaro Molpou. Vanang a kolkha ta sir vop,
nang E Pailet tkorsang ko tok he kreng o Yuda te,

“Yu! La taven to mkor muk lYuda ta he.”
15 E Pailet thavae tok, to o Yuda ngata vui kuon mail klik kmoripang te,
“Mguak ngorom ka krong orom o ot kvat engnang a ho!”

Va e Pailet tle ka mnganang ngar te, “Muta svil dok kam krong mula
taven mruo orom o ot kvat engnang a ho?”

Va o pris ruk laol ngata ppiak kmoripang te, “Ngua her gi taven atgiang
e, endo e Sisa to nma nho mang lRom ngaro mhetor tgus. Vanang nong
tang kat e!”
16 Kam ngae to, e Pailet ther kael e Yesus maktiegom mar, he nang
endruk ngama kar va tomten kam krong orom o ot kvat engnang a ho.

Ngta Krong E Yesus Orom O Ot Kvat Engnang A Ho
(Mt 27.32-44; Mk 15.21-32; Lk 23.26-43)

To endruk ngma kar va tomten ngat hera sir pekam e Yesus 17 en kam
mrua tolpum ka ho to kmoreker kuon kngorom ngok mnam a mhe to
ngma mon te, A Mhel Ka Lpek Ka Kolhi. (Va o Yuda ngma mon a mhe to
endo orom nga re mruo te, e Golgota). 18 To ko tok, mnam a mhe to enda,
ngat hera krong e Yesus orom o ot kvat engnang a ho. Va ko tok kat ngta
krong alo mhel aloruk kvat min engnang nginalo ho kat. Langto ngta
srim ko vanam ka miktiek va langto ko vanam ka ksienga. Nang e Yesus
teltom min kun pgeik.

19 Vanangko e Pailet ther en a re he, ngar kmittiegom a re to ngat mon
en orom, to kreng ngar kam vat kuo mang e Yesus ka ho kuon palpgem.
A re to ngat mon en orom tkaeti ti te,

“E YESUS TO NKONG MNASARET, O YUDA NGA TAVEN TA ARHE.”

20 Va o Yuda kavurgem ngata him a re ta, ekam ko a mhe to ngat krong
e Yesus orom o ot kvat engnang a ho, tlo vu vle malhagenmok mang a
rengmat laut to e Yerusalem e. Va a re to endo, ngat ittiegom lYuda, va
lLatin va lGrik kat. 21 To o Yuda ngaro pris ruk laol ngta rere kim a re to
endo ngang e Pailet kam reng te, “Ngior kmittiek he kmon en te, ‘O Yuda
Nga Taven.’ Ngia kle va kaittiek he kmon orom a re ti te, tmur vatvat en
mruo te, ‘Dok o Yuda nga taven.’ ”
22 Vanangko e Pailet tkoripang ngar te, “Ko her en a re he, he nang mar
kmittiegom a re to tok, he naka vle gi enang tok arhe.”
23 To ko pekam ko endruk ngma kar va tomten ngat krong e Yesus orom
o ot kvat engnang a ho, ngat lol karo it ruk kuon mail, to kmommenik he
kaisis kmar ruk korlolo, langto ktang langto ktang. Vanang ka yet langto,
endo kun vat, a yet to endo ngat vuum he ta vle a gi gutnar tgus.
24 Endruk ngma kar va tomten ngata mo reng ngar mang a yet to te,
“Ngrua lo kommen ka yet to kun ta e, ngruak kle va mo kir kmor kam
khikher a tonggai orom o kases ruk orom nguaro munik kuon mang
ngar, to a kases to ta prik ngogu mnok, her a mhel to arhe nera kol.”
To ngat eharom tok, he kaottam E Nut ka re langto ko ta ktar kpavap
mang tok te,

“Ngat mommen kuaro it ruk kuon mail, he mur kaisis kmar ormar
va ngat mo kir kmar kam kol kua yet to kun kat.”

To kmikkiem a re to endo ngat her sim eharom enang tok arhe.
25 Vanang knan, knan kyel, va e Maria to e Klopas ktavlom kar e Maria
to nkong Magdala ngata sisir ko rkieng ka ho. 26 To e Yesus tre vokom
kalkayie to nam vu kaelongtok mang, ko ta sir ko rkieng e Yesus knan
kat, to thera papsim knan te, “Kolkheng, ihal to arhe.” 27 Va tle papsim
kalkayie to kat te, “Inan to arhe.” To mnam a her gi kolkha to endo gi,
kalkayie to endo, ta vaeng e Yesus knan, kam kle ka nho mang.

E Yesus Tmur Kaen Ka Nunu Ngang Kteit
(Mt 27.45-56; Mk 15.33-41; Lk 23.44-49)

28 To vur koknaik, ekam ko e Yesus ther mnor te, ther tarkanang karo
reha tgus ruk E Nut telik maktiegom, thera havae kuo malpgem o mia te,
“Kua katngaivie.” Thavae tok, he kaottam E Nut ka re langto kat. 29 Ko
o mia akuruk mnam endruk ngta sisir ko tok ngta vasgem a paspas kun
mnam a ye to a vaen ko ta gruk kun mnam a kpiir to ko tok, to kle ka
kleng ko vgum a kerker to orom ke ho ka mten to ngma mon te, a hisap he
ktuom ngok vgum e Yesus ka gu te, en kmiviem. 30 To e Yesus tkaussum a
vaen ko ta gruk to kre te, “Ko her tarkanang kuaro reha tgus he.” Thavae
tok, to le kulmar va te, ka nunu tparem ka mnes ko tmur en ngang Kteit.

Ngta Krong E Yesus Karo Kapkrao Orom A Mus He Kvasgem Ka Ngaung

31 Vanangko a kolkha to endo kat, ko ngat im e Yesus mnam ta vle te,
a kolkha to o Yuda ngam kaelel mo kim o tgoluk kam paneng a Sabat to
endo gi, ko ketasuo en kam vuut her mi kut lsir kun pgegom a pnes to
o Yuda ngma mon te, A Engyel Tvarpaam Ngaro Molpou. He enang tok,

o Yuda ngam ho mi kut kael a totu mang a Sabat to endo tok. Va ekam
ko o pris ruk laol ngam lua svil a mhel ka mnes kam vle ko engnang
a ho ko ma Sabat ko ngat krong orom o ot kvat engnang, ngat ngae ka
mnganang e Pailet kam ngatkal ngang endruk ngma kar va tomten kam
keneker e Yesus mar ngaro nharok, mar kam marer kam yor, he nang
ngar kam harapet ngaro mnes ko engnang o hi. 32 He ekam tok, endruk
ngma kar va tomten ngat ngae to kpis kenker a mhel langto kalo nhar,
to kle kta kenker kaela to ngat kaum min kvat min engnang nginalo ho
ko vanam e Yesus. 33 Vanang e Yesus ngat re kaol kpis ko kim va ngat
vokom ko ther ktar yor nanga he. To ngat lo kta re kam kenker kalo nhar
kat e. 34 Ngat vokom en tok, to langto mnam endruk ngma kar va tomten
ta kle va her gi krong e Yesus karo kapkrao ngpalmai orom a mus he
kvasgam ka ngaung, va te, ka mnes ka ye kar ka gidiel ngint her gia kaum
ka trit tgus alaut hak. 35 Va dok to ko ittiegom kua hor ta, ko mi vokom
en tok, he ko her havae he mang en, gi enang ko ta vle tok arhe. He kua
mnor mang kuaro rhek tgus kat te, mar tgus ngta mien mang En tok. Ii,
va koma rere va khahavae mang En tok, he nang muk kam mi kut kor
mnam muk mang en he kmokpom kar. 36 Endruk ngma kar va tomten
ngat eharom gi enang tok, he kaottam E Nut ka re langto kam pis lmien
ko ngat ittiegom te, “Ngar ngae lua kenker ka sai ngang hak.” 37 Va ngat
kaottam E Nut ka re langto vat kam pis lmien ko ngat ittiegom kat te, “O
mia ngaro kerok ngar kaem endo ngta krong orom a mus.”

Ngat Kael E Yesus Ka Mnes
(Mt 27.57-61; Mk 15.42-47; Lk 23.50-56)

38 Vur koknaik, to a mhel langto nkong mAramatea, ka munik e Yosep,
ta mnganang e Pailet te, en kam ngatkal ngang, he nang en kam ngae
kol e Yesus ka mnes. Vanang e Yosep, en e Yesus kalkayie langto kat,
vanangko nam lua hophop orom en mruo ma mmok tok, mar kam mnor
mang e, ekam ko ta gorang o Yuda ngalmialaol. To e Pailet ta ngatkal
ngang to ta ngae kpis kharapet e Yesus ka mnes ko engnang a ho to
kngorom ngok yok. 39 Vanang kaela to e Nikodimas, endo tesgun tngae
ka ptang e Yesus ma segain, tkaikkiem e Yosep kat, va tkol a ku ka mten
to ngma mon te, a miir, endo tmovavaik kar a hormnek ka mten langto
yok o Yuda ngma mon te, a alo, ko ka gri tvua serppak. Tkol a ku ta kam
pungnim e Yesus ka mnes orom. A ku to endo ka vnek tis mang o kilo
ruk a mhelom atgiang he loktiek hori orom korlolo. 40 To ko pekam ko
alo mhel ri ngint kol e Yesus ka mnes he, ngint her kle klol o it ngaro
kaenatok to kvorang ngar orom a ku to endo, to hera kokomor ka mnes
orom mar, kmikkiem mar o Yuda nga keknen to mang o yor enang tok.
41-42 Ngint kokomor knop, to nginta tar ko a kolkha to endo ta vle te, mar
o Yuda nga kolkha to kmelel mo kim o tgoluk kam paneng a Sabat ko
ketasuo kam vuut. He ekam tok, ngint her gi kael e Yesus ka mnes kun
mnam a kre ka nho ko tgi kanmok mang a mhe to ngat krong orom o ot
kvat engnang a ho. Ii, ngat el ko tok kun pgegom a mhel ka loot langto
kun mnam a kre ka nho to a gunngar ko ngat lo el a mhel ka mnes tang
kun mnam vop.

20

E Yesus Thop Petgim Ka Nnak
(Mt 28.1-10; Mk 16.1-8; Lk 24.1-12)

1 To hop tie ma Sande mo kao, e Maria to nkong Magdala ta ngae ngok
va kre ka nho to ngtel e Yesus kun mnam, va kvokom a kre to ngat vat
ko vgum ka nnak kam tokim ka gu orom ko ngat her vulham petgim a
kre ka nho he. 2 To ta sap kmeknik ngok kim e Saimon Pita kar e Yesus
kalkayie langto, endo e Yesus nam vu kaelongtok mang to khavaeng ngin
te, “Ngat pis kol Ngoldaip ka mnes kun ma kre ka nho he, he klua mnor
ko ngtel tam e.”

3 To e Pita kar kaela, ngint her kle kngae ngok va kre ka nho. 4 Nginta
kaum ksap kngae, vanangko e Pita kaela tsap kir kim e Pita to her ktar pis
ko va kre ka nho. 5 Ta keep he kelko ngogun ma kre ka nho va kvokong
o it ngo kaenatok ko ngat gi konit ko, vanangko tlo vaik ogun e. 6 To e
Saimon Pita ta sap knaek her aol pis her gia kros ngogun va kre ka nho
ngatngae, va vokom o it ngo kaenatok ko ngat gi konit ko kat 7 kar a yet
ka vgon to ngat komor e Yesus ka lpek orom he el en orom. A yet ka vgon
to enda tlo vle kar endruk ngo kaenatok e. Nove, ngat sim kut kem he
kut el en tuk petgim mar. 8 To kopekam tok, endo ta ktar kpis ko tok, ther
kta vaik ngogun va kre ka nho to kvokom o it enang tok kat, to her mi kut
kor mnam en mang e Yesus te, nop, ther mi hop petgim ka nnak he. 9 (Ii,
ngint vokom tok, vanangko ngint lo sim kut kol E Nut ka papat vop, endo
ko o propet ngta ktar kpavap mang e Yesus orom kun mnam E Nut karo
rhek te, e Yesus na kta hop petgim ka nnak.)

10 To e Yesus klo kaloyie ruk ennginduk ngint her gi kat kaeknik ngok
mrek kat.

E Yesus Ta Mrua Khenam Ngang E Maria To Nkong mMagdala
(Mk 16.9-11)

11 E Pita kar kaela to endo ngint her eknik, vanang e Maria tgia sir kaeti
ko va kre ka nho. Ta sir kaeti, va keep he kelko ngogun 12 va kvokom alo
engyel alomin ko nginta sreng orom o it ruk ngata kas. Ngint korsang
ko mnam a ngaekam to ngtel e Yesus ka mnes, langto oguon pa lpek va
langto ogu penharom.

13 To nginta mnganang te, “Kolkheng to, yi kaeti kman?”

Va e Maria tkoripang ngin te, “Ngat pis kol Koldaip ka mnes he
kngorom, he klua mnor ko ngtel tam e.” 14 Thavae tok, to khortgi ka nho
va kvokong e Yesus ko ta sir ko tok, vanangko tlua vokom ka mnor te, en
e Yesus to e.

15 To e Yesus ta mnganang te, “Kolkheng to, yi kaeti kman? Ya riring
erie msim?”

E Maria ta pat re te, en a loot to endo kteit, to kreng te, “Kolaip,
enangthe, yindo yi pis kol endo ngtel mo he kngorom ngok yok, va ngia
havaeng dok, he nang dok kam ngae kta kol.”

16 Va e Yesus ther gia mon ka munik kam reng te, “Maria”.

E Maria ta ngan tok, to khortgi ka nho ngok kim va kvui klik lYuda te,
“Raboni.” (A re ta, ta vle te, Kua Pattermia.)

17 To e Yesus ta reng te, “Pet ila lo ktiek kuon mang dok na, ekam ko
klo eknik ngok kim E Titou vop. Vanang ngiak kle va kngae ha, ngok kim
kolngunes he khavaeng ngar te, ‘Ngor kaeknik ka grap ngok kim E Titou,
Endo muk mu Teit orom kat. Her E Nut to koma totu pum va endo muma
totu pum En kat arhe.’ ”

18 To e Maria ta ngae to her kaen a re ngang e Yesus kalngunes
khavaeng ngar te, “Ko vokom Ngoldaip he.” Va e Maria thera hahavaeng
ngar orom o rhek ruk endruk e Yesus thavaeng en ormar kat.

E Yesus Ta Mrua Khenam Ngang Kalngunes
(Mt 28.16-20; Mk 16.14-18; Lk 24.36-49)

19 Tie ma segain mnam a Sande to endo gi, e Yesus kalngunes ngata
gun ka vle kun ma rek he kvatvat o regot kserpgam mar ko ngata gorang
o Yuda ngalmialaol. Si tok, vanangko e Yesus ther kle her gi pis ksir
kun pgegom mar. To thavaeng ngar te, “Mularo vurkul ngak kongeik.”
20 Ta re tok, to kle ka khenam kalo ktiek va karo kapkrao ngang ngar.
Va kalngunes ngta vokom to ksirei va ksirei alaut ge ko ngata vokong
Ngaldaip.
21 To e Yesus ta kta reng ngar kat gi te, “Mularo vurkul ngak kongeik.
Dok mruo he, kua re kam meng nguk ngok mo mhetor tgus mo mmie
gi enang ko E Titou tmeng dok ngte mmie tok kat. 22 Ta rere tok, to
khong ka ngaung kovvor mar orom tgus to kreng ngar te, “Mu kol E
Nunu A Totur. 23 He enangthe muk mruo mguaka ktar klol o mia ngaro
kerkeknen patgiang ngaiting he kikiangae mang ngar hak va E Nut ner
kle kaeharom tok kat kam lol ngaro kerkeknen ruk endruk patgiang
ngaiting he kikiangae mang ngar hak tok kat. Vanang enangthe mgua
lua ktar lol o mia ngaro kerkeknen patgiang ngaiting he lo kikiangae
mang ngar hak va E Nut ner kaeharom tok kat kam lua lol patgiang
ngaiting he lo kikiangae mang ngar hak tok kat.”

E Yesus Ta Mrua Khenam Ngang E Tomas

24 Vanangko o aposel ruk Loktiek Hori Orom Alomin ngaela langto e
Tomas (endo ngma mon kat te, E Demas) tlo vle ko kmar ko e Yesus tmur
khenam ngang ngar e. 25 Ta pis knaek, to klenar ngata ngorom kam
havaeng te, “Ngot vokom Ngoldaip he.”
Vanangko e Tomas nma kser mar kam reng ngar te, “Enangthe kop
vokong kalo trur ko mnam kalo ktiek ko ngat krong orom o ot, va kop
tum kua smeik kun mnam kalo trur ruk enngindukk va kop klang kua
ktiek kun mnam karo kapkrao to te tok, kopa mnor te, lmien. Vanang
enangthe nop, va klo is hak kmor mnam dok mang en e.”
26 To ko pekam ko o kolkhek ruk aktiek hori orom alomin ngat nop, e
Yesus kalngunes ngta kta gun mnam a rek to endo kat gi, va e Tomas ta
vle ko kmar kat. Va ngat si vatvat o ngaegot kserpgam mar kat, vanangko
e Yesus ther gi kta pis ksir kun pgegom mar to kreng ngar te, “Mularo
vurkul ngaka vle longeik kmisis kun mnam muk.” 27 Thavae tok, to hera
reng e Tomas te, “Vokom kua lo ktiek nginalo trur na. He tum ila smeik
kun mnam min, va ktuom ila ktiek he klang mnam kua trur ta mnam
kua kapkrao kat. Ngior kam kta lopumtang pum dok e! Ngia kle gi kor
mnam in mang dok te, ko mi hop petgim kua nnak he.”
28 E Yesus ta reng tok, to e Tomas ther gi koripang te, “Koldaip msim to
yin, kua totu pmin msim hak.”
29 Va e Yesus tkoripang te, “Yi mi vokong dok, yek yi kor mnam yin
mang dok he kmokpom kar dok. Vanang endruk ngat lo si vokom dok,
nang gi kor mnam mar mang dok he kmokpom kar dok, her mar ruk
arhe ngat lgekol kir kim muk.”

30 E Yesus teharom o ngaelmir ruk lserpgue ngarlavurgem kat, ko pum
kalngunes ngaro kerok. Vanangko klo ittiegom mar mo mnam kua hor ta
e. 31 Vanangko gi o rhek ruk endri ko her ittiegom mar moti, ko ittiegom
mar, he nang muk kam le kor mnam muk mang e Yesus te, Endo E Nut
Thim Orom Ka Msasaen her en arhe, E Nut Khal to en, he nang muk kam
mokpom kar. Va ko ittiegom mar moti ngang nguk, E Nut kmen a ktalhok
to kam plong vle ngnik ngnik ko kim En ngang nguk her vgum e Yesus ka
munik, kmikkiem enang ko mup kor mnam muk mang en he kmokpom
kar.

21

E Yesus Tkaeharom A Ngaelmir To A Serpgar Langto

1 To kopekam o kolkhek akuruk, e Yesus ta kta mrua khenam ngang
kalngunes kat ko mnam a ngaenker to e Taibirias ka ngaiting. A ngothoi
ta, ta vle enang ti: 2 Mnam a kolkha langto e Saimon Pita, e Tomas (to
ngma mon kat te, e Demas), e Nataniel to nkong mKana ko mGalili, e
Sebedi klo hal kre Yesus kalo kaloyie aloruk kat ngata gun ka vle ko tok.
3 To e Saimon Pita ta havaeng klenar te, “Ngora ngae ka khie.” Va klenar
ngata reng te, “Yu! Ngruer kaikkiem in kat.” To ngata kaum kngae
korsom nga langail to kpoe kngae kam ngam nga klui. Ngata khie mnam
a segain to endo tgus, vanangko ngat ngae ho sim mur enang ngar hak,
ngat ho gi mos hak.

4 Tkaitit o lleng, to e Yesus ta sir ko va ngaenker ka ngaiting, vanangko
kalngunes ngat lua vokong ka mnor te, en e Yesus to e.

5 To ta vui he ka mnganang ngar te, “Kolenar, mut lo it o singol akor
gi?”

Va ngat koripang te, “Nove!”

6 To e Yesus ta reng ngar te, “Mu kle kngam mula klui ko mnam mula
langail ka ngaiting to a miktiek vat, to endo yek, mguer kaitik ko.” To
ngata ngam nga klui ko tok, va ngat ngae lo is hak kam kat kait khover
ngok kmar kuo ma langail e, ko o singol ngarlatgep ngata ru kun ma klui.

7 To e Yesus kalkayie to nam vu kaelongtok mang thavaeng e Pita te,
“Ai, Ngoldaip to arhe.” A gi hi to e Pita tre gia ngan kuaro rhek ruk tok,
ther gia kol ka yet to nma vaik pum kuo porom, endo ta ktar khong ko
vanam nanga he, nang en kam khieng o slang. Tkol to kat kael he ka
kleng kserpgam ko mnam ka vgon, to ka prik ngogu ma ngaenker kam
kie ngogun paat kvokom e Yesus. 8 Ngat lo vu manman vu hagenmok
mang oguon paat e. Va klenar ngat her gia poe orom a langail kaikkiem
va kait a klui ko tottep orom o singol ka knaek ekam. Va enangthe ngap
kael a tong mang a mhe to ko paat kmis ko tok ko ngta manman va a
tong napa hok kais rkieng mang o pram ruk o mhelom aktiek. 9 Ngata
vaar to re kpirrik ogun paat va ngata vokong a paei karo vallang ko ngat
gia knen ka vle va o singol ngata vle oguon kio vallang. Va ngata vokong
o bret ko kio vallang kat.

10 To e Yesus ta reng ngar te, “Mu lol o singol akor mnam endruk mut
gi gnua lol orom a klui ngte na.”

11 To e Saimon Pita ta kar kuo ma langail to kait a klui ngok paat. A klui
te ottep hak orom o singol ruk laol. Ngat him mar va ngat kais mang te,
153. O singol ngat si tgep tok, vanangko a klui tlo kassir e. 12 To e Yesus
thera reng ngar te, “Mu aol he emik na.” Vanangko nong tang mnam

mar ta kta re kam pat kmegom ka serppak kam kta mnganang te, “Yin
erieto?” Ko mar tgus ngata mnor he te, gi Ngaldaip mruo to arhe. 13 To e
Yesus ta ngae klol o bret to kaisis kim mar, va tlol o singol ruk ta mrot,
kaenik ngang ngar kat. 14 Enang tok, e Yesus ta mrua khenam ngang
kalngunes kngam ngkorlotge ko pekam a kolkha to thop petgim ka nnak.

E Yesus Tkat Kaenkrovgem E Pita

15 To ko pekam ko ngat emik, e Yesus ta mnganang e Saimon Pita te,
“Saimon, e Yoanes khal to in, va yin, ima mien kmelongtok mang dok kir
kim endri?”

Va e Saimon tkoripang te, “Mare koldaip, yin yi her mur mnor he te,
koma svil mang yin he.”

To e Yesus ther gia reng te, “Yu, ekam tok, ngiaka nho mang kuaro mia
ruk ngat kaenang o sipsip ngo is he ngiaka klang ngar mlol ruk kuakro
rhek.”

16 Va e Yesus ta kta mnganang e Pita kngam nglomin ngang kat te,
“Saimon, e Yoanes khal to yin, va ima mien kmelongtok mang dok?”

Va e Saimon ta kta koripang kngam nglomin tok kat te, “Mare koldaip,
yi her mur mnor he te, koma svil mang in.”

To e Yesus ta kta reng te, “To ngiaka nho mang kuaro mia ruk ngat
kaenang o sipsip.”

17 To e Yesus ta kta mnganang kngam ngkorlotge kat te, “Saimon, e
Yoanes khal to yin, va te, ima svil mang dok gi?”

E Pita ta mrua mrung en mruo ko e Yesus ta mnganang kngam
ngkorlotge te, “Ima svil mang dok?” To ta reng te, “Koldaip, ima nho
papaam o tgoluk tgus, he ya mnor he te, koma svil miik.”

Va e Yesus tkoripang te, “Yu, ekam tok, ngiaka nho mang kuaro mia
ruk ngat kaenang o sipsip, he ka klang ngar mlol ruk kuakro rhek. 18 Ko
smia mien ngang in, tiok ko ya vle yin a gi kalyie vop, im mur kaegen yin
mruo kam mur kleng ita pus mruo ko mnam ila vgon kserpagam, va ima
hop he mrua ngae ko mnam oni mhetor ruk yin mruo ima svil kam ngae
ko mnam mar. Vanang koknaik mnam o kolkhek ruk ngiak kael hemlaut,
o mia akuruk yok ngara kleng a ngausie ko mnam ila vgon kmit yin kam
ktong in kam sopong yin kam ngae ngok mnam a mhe to yin mruo ngir
lua svil kam ngae mnam. Va ko tok, ngar kle kaegenkar yin orom o it ruk
yok va klamher ila lo ktiek.” 19 E Yesus ta rere tok, kam sim ktua keknen
mang e Pita, ko ngak kaim kngam a yoror nngia, he nang o mia kam le
kanprim E Nut vgum ka yor to tok. To e Yesus ther gia reng te, “Ikkiem
dok kam vle te, kolkayie.”

E Yesus Kar Kalkayie To Nam Vu Kaelongtok Mang

20 E Yesus ta re tok, to e Pita ta hortgi ka nho knaek pekam va kvokom
kaela to tkaikkiem min, endo e Yesus nam vu kaelongtok mang. (Va
her kaela endo arhe torsang ko rkieng e Yesus he kngam ka lpek knaek
engnang e Yesus ka ngaengtek he ka mnganang te, “Koldaip ya rere
mang erieto, ko nera hortgi mang yin?”) 21 E Pita ta vokom to ka
mnganang e Yesus te, “Koldaip, va endo, anito nera pis kim a mhel to?”

22 Va e Yesus tkoripang te, “Enangthe, kopa svil en kam ktal ka vle kais
ko ngua kat kaeknik, va nong ila ngaeha to e? Vanangko yin, ngia kle sim
kaikkiem dok ge!” 23 E Yesus thavae mang tok, he ekam tok, kalngunes
ngata tagem a re mang kngorom kun pgegom endruk ngat kor mnam
mar mang e Yesus he kmokpom kar kam havae te, e Yesus kalkayie to

endo na lua yor ge. Vanangko e Yesus tlua havae te, kalkayie to endo na
lua yor e. Nove, tgia havae te, “Enangthe kopa svil en kam ktal ka vle kais
ko ngua kat kaeknik, va nong ila ngaeha to e.”
24 A mhel to e Yesus thavae mang tok, her dok ta arhe ko havaeng nguk
orom kuaro rhek ruk o minar he kaittiegom mar ngang nguk tete. Va o
mia ngata mnor te, karo rhek ri tgus ngta mien.

E Yoanes Ta Rum Karo Rhek

25 Mare, va o reha akuruk ngarlatgep e Yesus teharom mar kat.
Vanangko enangthe ngap kaittiegom langto langto mnam mar tgus kun
mnam o hor va kua pat te, o hor ngara kapoot kun mnam a mmie tgus ko
o ngaekmol ruk kmelik, ngar lo is kam is hak, o mia kmelik kun mnam
mar e.

O Aposel Ngaro Reha

O Rhek Ruk Ktar Kam Keknen Mang O Aposel Ngaro Reha

A hor to enda ta vle te, e Luk ka hor to alomin orom to en mruo tittiegom. Tittiegom ka hor ta kopekam ko ta ktar ittiegom ka knovvur to mang e Yesus. Kun mnam ka hor ta, e Luk ta havae mang o aposel ngaro reha ruk ngat kaeharom mar kmikkiem o rhek ruk mkor e Yesus. He enang tok, o mia ngma mon a hor ta te, O Aposel Ngaro Reha.

E Luk tittiegom ka hor ta kam keknen mang e Yesus ka ngaomevek ko ta ktar hop kun pgegom o Yuda na, to le kpis te, alautar to le kaelpun kam kaispak kngongae kun mnam a mmie karo mhetor tgus.

Mnam e Luk ka hor ta ngruera vokom E Nunu A Totur ko ta ktong o aposel kmelpun khavae kngae mang a knovvur to mang e Yesus kam hover ka ngaomevek kun mnam o rengmat ruk mYerusalem va mYudea va mSamaria va kngae krum a mmie karo mhetor tgus (Vokom e 1:8). Ii, he enang tok, o mia akuruk ngma mon e Luk ka hor ta te, E Nunu A Totur Karo Reha kat. Va si alo aposel ruk e Pita kre Pol, e Luk tmi kut svil hak kmothoi mang ngin kam keknen mang o reha ruk E Nunu A Totur teharom mar ko maktiegom min.

A hor ta ta khenam ngang ngor ruk tete mang o papat ri korlolo.

1) Ta khenam ngang ngor mang a re to mang e Yesus, endo e Yesus ka ngaomevek nama havaeng o mia orom.
2) Ta khenam ngang ngor mang o Yuda ngalmialaol kavurgem ko ngat keyang a re to mang e Yesus ko o aposel ngat kaen ngang ngar.
3) Ta khenam ngang ngor mang o Vrong Rhek ko E Nut ta kle kmeng karo aposel ngang ngar kam kle kaen a re to endo ngang ngar. Va mar ngta sirei mang a re to endo he kol to le kor mnam mar mang e Yesus he kmokpom kar.
4) Ta khenam ngang ngor kat mang e Yesus ka ngaomevek to nkong ngar ruk tennik ko a gavman to mkor lRom va o Yuda ngat sisieng ngar kat.

E Nut Thover E Yesus Ngoguon Ma Volkha

1-2 Vae, Tiopilas tennik e Yesus tkaelha kmeharom karo reha va kpatter o mia orom karo rhek. Tkaeha tok, kngae kais mnam a kolkha to E Nunu A Totur tkaenkrovgem kam smia papsim karo aposel ruk tmur re pmar, vur ktar mang ko E Nut tkol ka grap orom ngoguon ma volkha petgim mar. Va tesgun ko her ittiegom kua hor langto ngang in kam havaeng in mang karo reha ruk endri ko tkaeharom mar tok. 3 Ii, he tete ko kat kaittiegom kua hor langta kat ngang in kam havaeng in mang te;

Kopekam ko tlol o vnek he kyor, tkat hop kat, petgim ka nnak va mnam o kolkhek ruk alo mhelom alomin ko pekam ko thop, nam mrua khenam en mruo ngang karo aposel, he kaeharom karo reha ruk lserpgue kam mia khenam ngang ngar kmenserpagam a pat to te, lmien te, tmi hop he kta ktal kat. Nam mrua khenam en mruo tok, kmenserpagam a papat to endo, he khavaeng ngar mang E Nut ka tavgo te, ther mi pis he. 4 Ii, va mnam a kolkha langto kat ko pekam ko e Yesus thop petgim ka nnak, tkaum kaemik kar kalngunes va tkaen a re to a serpgar ngang ngar te, “Mguak or kmeloong kam ngae kparem e Yerusalem e. Mguak gia vle

mo na, he kpaneng E Titou ka nngiar to tel ka tnangal mang kmen ngang
nguk, a nngiar to endo koma havaeng nguk mang tesgun. 5 Ii, ko havaeng
nguk tok, ko e Yoanes ta parrum o mia orom a gi ye e, vanang ketasuo
E Nut kam le kaen ka nngiar to orom E Nunu A Totur ngang nguk kam
parrum muk orom ka munik."
6 To mnam a kolkha to endo karo aposel ngata mnganang te,
"Ngoldaip, ya re kam kat kaekon mor lIsrael nguaro serppak tete he, mor
kam kta nho mang ngor mruo i o nop gi?"
7 Va e Yesus tkoripang ngar te, "O tgoluk ruk ngar gi vrong papagis
koknaik, E Titou tel kakro papat mang ngar orom kta serppak mruo, mar
kam gi vrong papagis kmikkiem kakro papat mruo gi. Vanang tlo el muk
kam mnor mang ngar e. 8 Vanang a papat to E Nut ta kle ka svil muk kam
mnor mang ta vle ti te, E Nut nera meng E Nunu A Totur ngang nguk he
nera viging nguk kmenserpagam muk kam havaeng o mia mang dok. Ii,
va mguak havae mang dok kmelha mo mnam a rengmat ta e Yerusalem
to le ksenkir mo mnam a mhe ta e Yudea tgus to le kngae ko mnam a mhe
to e Samaria kat to her le kaispak kngae kvaas kim a mmie karo ngaitngol
tgus."
9 Ta havaeng ngar knop, to ngat gia sisir kvokom ko E Nut ta kol ka
grap orom ngoguon ma volkha petgim mar ko pum ngaro kerok. Ta ngae
kvaik kun mnam o varhek to ngat lo kta vokom kat e.
10 Ngaro kerok ngat kaem ngoguon kia gan vop ko ta grap, va vgum
alo mhel alo ruk ko ngint gi pis gi sir ko vanam mar orom nginalo yet
ruk ngint ngae gia kas tgus hak. 11 To langto mnam min ta reng ngar te,
"Muk lGalili mut gia sir ko he vua nho ngoguon kia gan kman? E Yesus to
muta vokom ko E Nut tkol ka grap orom ngoguon ma volkha tete petgim
muk, ner kat kaeknik gi enang tok ko mut hera vokom ko ta ngae tok kat
arhe."

E Matias Tkol E Yudas Ka Ngaekam

12 Pekam ko Yesus ta grap, kalngunes ngta kle ka grung kun kuon kim
ke vul to e Olip to kaikkiem a ngaelaut ke vgon* langto kam pis kuon
mYerusalem. 13 Ngta pis kvaik ogun mYerusalem he kngae lsir kam
grap ngoguon mnam a rek ka taban to kuon mail, endo ngma kaum kun
mnam. Va nglenar akuruk ngata vle ko tok kar mar kat. Endruk endri:
e Pita, e Yoanes, e Yems kre Andru; e Pilip kre Tomas, e Bartalomius kre
Matyu; e Alpias khal to e Yems va e Saimon to a Selot va e Yems khal to
e Yudas. 14 Ko tok mar kar lraip akuruk va e Maria to e Yesus knan va e
Yesus kaornopeik kat ngama kanko kam kaum kngarkie ko tok.
15 To mnam a kolkha langto mnam a venloot to endo a mumu to alau-
tar, (nok tkais mang o mhelom a ktiek hori orom a mhelom agitgiang)
ngata kaum kun mnam a rek to endo. To e Pita ta hop ksir malpgem
mar 16-19 he khavaeng ngar te, "Kolenar, tesgun e Yudas nma vle kar mor
he nma kpom o reha kar mor kat. Vanangko thortgi kle kaeha ngang
o kermia kam ktong ngar kam kpom e Yesus." (E Yudas teharom ka
kerkeknen to endo he kol a keik mang. Ii, va her o krek ruk arhe ngat
enkim a mmie ka mhe langto ekam ormar. Va ko tok mnam ka mmie ka

* **1:12:** A re to 'A ngaelaut ke vgon langto' ta rere mang o Yuda nga keknen langto ko ngma hagam o mia kam punpa malhagenmok ekam a ngaelaut kun mnam a kolkha to a Sabat. Enang tok ngat kut kael a pos langto mar kam mnor mang a ngaelaut ke vgon to mar kam punpa kngae kais ko tok.

mhe to endo e Yudas tvuut kia veik kbut ku mmie. Tgia vle ku pa veik ko
tok, to ka vok ta vvuo he ka vrek ta khir va karo ngen tgus ngat ottek. Ii,
va lYerusalem ngata ngnek mang tok, to ngat le kmon a mmie ka mhe to
endo orom nga re mruo te, “e Akeldama.” Va kam hortgem a munik to
endo, ta vle te, “A Mhe To A Gi Gidiel.”)
20 “Ii, e Yudas ta vle tok he kaottam E Nut ka re langto ngat ittiegom kun
mnam ka meer ko tennik E Nunu A Totur ta ktar kpavap mang a mmie
ka mhe to ngat mon ekam e Yudas. Ko E Nut t ktar kpavap mang ko vgum
e Devit he E Nut ka re to endo tlo is hak kam gi vrong ka vle e. Ther mi pis
lmien orom e Yudas tok arhe ko e Devit thavae kun mnam a hor to orom
O Knituk te,

‘A mmie ka mhe to ngat mon ekam na gi vrong ka vle enang a rengmat to nam gi look hak. A mhel tang tlo is kam kta vle mnam kat e.’

Va thavae kat te,

‘A mhel langto nak kol ka ngaekam to kam ktong o mia.’

21-22 Yu! He kmikkiem a re to endo, ngurak kael a mhel tang ko yok vat,
en kam kol e Yudas ka ngaekam kam turang ngor kam havaeng o mia
mang e Yesus ko tyor he kta hop kat petgim ka nnak. A mhel to ngruak
kael, na hera ktar ka vle kar mor tiok mnam o kolkhek tgus ruk Ngoldaip
to e Yesus nma punpa kar mor, kmelha mnam o kolkhek ruk e Yoanes
nma parrum o mia, kam ngae kais mnam a kolkha to E Nut tkol e Yesus
ka grap orom ngoguon ma volkha petgim mor.”
23 E Pita tre tok knop, to ngta mon alo mhel ruk endri: e Yosep to ka
munik langto kat te, e Barsabas va e Matias. Vanang o mia ngma mon e
Yosep to endo kat te, e Yastus. 24 Ngat kael min knop to ngta ngarkie te,
“Ngoldaip, yin mruo ya mnor mang o mia tgus ngaro papat. Enang tok,
ngia mrua kenang ngor te, erie mnam enngindi yin mruo yi mur re pum
25 kam kol e Yudas ka ngaekam kun mnam mor o aposel kmeha kar mor,
ko e Yudas ta ksir petgim mor he kngae kol kta kapnes to en kam ktua
kol.” 26 Ngata ngarkie knop, to ngta khikher a tonggai orom alo kases
ruk orom alo mhel ri nginalo munik kuon mang ngin, to a kases to orom
e Matias ka munik kuon mang ta prik ngogu mnok. He ekam tok, ngat
her kael e Matias kun mnam o aposel ruk lo ktiek hori orom atgiang.

2

E Nunu A Totur Tpis Ko Pa Pnes To E Pendekos

1 Tie ko o Yuda ngat kaem a pnes to E Pendekos, e Yesus kalngunes ruk
endruk ngata kta kaum kun mnam a rek to gi, 2 va vgum a tomhelo ka
muktim ko tkaeti enang a ngausgi alautar hak ko ta rur. A muktim to
endo tottek kun kuon ma volkha he kpis kviging a rek tgus to ngata vle
korsang mnam. 3 To ngta vokom a tomhel langto ko ta nho enang a paei
kero ngaerevek ko ngta senkir kmisis kim langto langto kuon malpgem
mar. 4 Ngat eharom tok, to E Nunu A Totur thera viging e Yesus kalngunes
he kaenserpagam langto langto mnam mar kam ktua rere orom o vrong
rhek ngartaro re mruo.
5 Vanangko o vrong rhek akuruk, endruk ngata kpom o Yuda ngaro
keknen he ktotu pum E Nut ormar, ngta vle ko mYerusalem kat ko ngat
ottek mnam o vrong rhek ngaro mhetor tgus kun mnam a mmie karo
ngaingol tgus. 6 To o vrong rhek ri ngata vle he kngan a muktim to
endo kat to ngta veet ngok kim e Yesus kalngunes. Ngata pis to ngat

ngae moruo hak ekam ko langto langto mnam mar ta ngan e Yesus
kalngunes ko ngta kle krere orom langto langto mnam mar o vrong rhek
ngartaro re mruo. 7 Ngat ngae ho mi kut senkrip kmar to kaelha kam
mo mamnganang ngar mruo te, “Eh! O mia ri ngta rere mo, mar tgus
nkong ngar mGalili ngola? 8 Vanang nngia, ko langto langto mnam mar
ta rere orom ngora re mruo ko ngot kais kam ngan mar? 9 Mor o vrong
rhek ri: akuruk mnam mor lPartia, lMidia va lElam; va akuruk ngma vle
ko mMesopotemia, mYudea va mKapadosia, mPontus va mEsia. 10 Va
akuruk mnam mor kat nkong ngor mPrigia va mPampilia, mIsip, va
mnam o mhetor akuruk ko mLibia, ko rkieng a mhe to e Sairini. Va
akuruk mnam mor yok mor o hirtek ruk nkong ngar mRom, endruk 11 o
Yuda msim kar o vrong rhek akuruk, endruk ngata kpom o Yuda ngaro
keknen he ktotu pum E Nut ormar. Va akuruk mnam o Krit va o Arebia
kat. Ii, mor o vrong rhek ri arhe, vanangko langt langto mnam mor tgus
ngota ngan ngora re mruo ko ngta rere ormar he khavaeng ngor mang E
Nut karo reha ruk lserpgue ruk o mia ngma sor kmar.” 12 O mia ngat gia
senkrip to sia ngam kmar he, to kmo mamnganang ngar mruo te, “Ngola,
a ngaelmir ta ka pun ta vle nngia?”
13 Vanangko o mia akuruk vat ngat her kle kol a klel orom mar kam re
te, “Ngata veve ko ngat sovet kmivie.”

E Pita Ta Keknen Mang E Nunu A Totur Ka Ngaeha

14 To e Pita ta hop ku kar klenar ruk lo ktiek hori orom atgiang he
kaelha kam rere malpgem o guliel kam reng ngar lserppak te, “Kolenar,
muk o vrong rhek ruk o Yuda va muk tgus ruk muma vle mo mYerusalem
kat, mgua sim kael mularo ngaela kam ngnek na, ko ngora keknen ngang
nguk mang o mia ruk endri ko nngia he ngata rere orom langto langto
mnam muk o vrong rhek mutaro re mruo. 15-16 Mor ri, ngot lo ivie
he kveve enang ko muta pat tok e. Nop hak, ko tgi gun kirietal yek!
Vanangko a tomhel to enda tpis tete, tpis kmaottam E Nut ka propet to
e Yoel ka re langto ko ta ktar kpavap mang gi enang tok arhe te,

17-18 ‘Mnam a venloot to ta konner mang a kolkha to a kser kim, E
Nut thavae orom karo mur rhek mruo te, “Ngora meng E Nunu A
Totur kam viging kolngunes tgus. Lraip lurokol va si muorkvek
va muorhal mruo ngara havaeng o mia mang dok. Ii, o ngnes
ngar kaengogo orom o ngaelmir va ngora ngam tmik kim o hipun
kat, mar kam lol kuaro papat. To ngar le khavaeng o mia mang
dok ormar. Ii, mnam o kolkhek ruk endruk ngora meng E Nunu
A Totur kam viging ngar tgus enang tok, he ngara havae mang
dok. 19-20 Ngora khenam o reha lserpgue ruk o mia ngara sor kmar
ngang ngar kuon ma volkha orom a kolkha ko nera slok va orom a
kenho ko ner hortgi kpis la svel enang a gidiel. Va ngora khenam
o ngaelmir ngang ngar ku mmie kat orom o gidiel, o paeyol va o
paeyol ngo rus ruk ngat ngae mia ppat hak. Ii, ngora khenam mar
ma mmok tok ktar mang a kolkha to Ngoldaip nera kser kim he
kaeknik kpis mnam. A kolkha to endo tvua laut hak va mguera
vokom Muldaip kla mmok. 21 Ii, va o mia tgus ruk ngta re mang
Ngoldaip kam mokpom kar, en nera sulgim mar.’

22 Vae! Muk ruk lIsrael mgua smia ngnek na, ko kua svil kam havaeng
nguk mang e Yesus to nkong mNasaret. E Yesus karo reha ruk lserpgue
va karo ngaelmir ruk o mia ngma sor kmar ngat her khenam ngang

nguk te, en arhe Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen. Muk mruo mut
kais kam mnor tok ekam ko mut mur vokom karo reha ruk endruk ko
E Nut teharom mar ko maktiegom kun pgegom muk. 23 Ii, vanang a
mhel to endo ngat el maktiegom muk kmikkiem E Nut karo papat mruo
ruk ta ktar elik tennik, ko ta ktar mnor mang ngar te, ngar kael mit ko
maktiegom muk tete arhe. Va her muk ruk arhe ka gidiel ta vle kuo
mang nguk ekam ko mut le kael en ko maktiegom o kermia, mar kam
krong orom o ot kvat engnang a ho. 24 Vanang E Nut ta le khover ka mnes
petgim o ngneng ruk kun mnam ka nnak. Ko tlo is hak kam yor he ka vok
kam mget he ka ngti ko pa nnak e, kmikkiem enang ko 25 E Devit ta ktar
kpavap mang e Yesus gi enang tok arhe. Ko thavae te,

> ‘Koma vokong Ngoldaip mo kmok mo kolkhek tgus. He ekam ko nma
> vle mo vanam kua miktiek kam smia toot mang dok, nop a tomhel
> tang tis kam kering dok e. 26-27 He ekam tok, kua sirei nma laut
> kun mnam dok va kua gu nma pros mnam kua kni orom a sirei
> alaut kat. Ii koma vle tok, ekam ko kuaro papat ngta serppak mang
> in te, ilkayie to A Totur to dok ngir lua mnang kua nunu kam vle
> ogu mLol e, va ka mnang kua mnes kam vle ka mget he ka ngti
> ko pa nnak kat e. Ii, koma sir malpgem yin mang kua vok te, en
> ner kta ktal kat, ekam ko 28 yi her khenam a ngaelaut ngang dok,
> endo kam ktong dok kam kta hop petgim kua nnak he kta ktal kat.
> He ekam tok, ngora sirei alaut ko ngor le kngae kam plong vle ko
> kmin ngnik ngnik.’

29 Kolenar, mu vokom na, ko ho mi ktua mnor hak he khavaeng nguk
te, ngores to e Devit tyor he ngat kavang he, he ka mnes ther mget he,
va karo sogi ngata vle mo kmor, kun mnam ka nnak vop. 30-31 Vanang
e Devit en a propet, he ta ktar mnor mang Endo E Nut Thim Orom Ka
Msasaen te, koknaik nak yor he kta hop kat. Ii, ta mnor tok, he ka ktar
kpavap mang te, E Nut na lua mnang ka nunu kam vle ogu mLol e, va ka
mnang ka mnes kam vle ka mget he ka ngti ko pa nnak kat e. Ii, e Devit
ta ktar kpavap mang tok, ekam ko nma pat mang E Nut ka tnangal to
tennik, endo tel ngang ko E Nut tre kvat En mruo mang te, Koknaik nera
him e Devit kaes langto mruo orom ka msasaen, he en kam kol e Devit
ka ngaekam kam nho mang o mia. 32 Va her e Yesus msim to arhe, endo
E Nut thover ka mnes petgim ka nnak, he en kam kta ktal kat. Va mor
tgus ngot mi vokom ko tmi hop he mur khenam en mruo ngang ngor kat.
33 Mare, E Nut thover e Yesus petgim ka nnak kam teiver tok arhe, kmel
ko vanam ka miktiek. He her en arhe Kteit ten E Nunu A Totur ngang
kmikkiem ka tnangal to endo tennik. He ekam tok, o tgoluk ruk ngat pis
mo kmuk tete, ngat pis ekam E Nunu A Totur msim, endo e Yesus ta kle
kmeng ngte kam viging o mia ruk endri muta vokong ngar he kngan mar
tete. 34 Endo E Nut tkol ka grap orom ngoguon ma volkha, en nop e Devit
to e. Nop hak! Vanang e Devit ta kle ka ktar kpavap mang endo te,

> ‘E Nut thavaeng Koldaip te, “Ngiak korsang mo mnam ila ngaekam
> mo vanam kua miktiek he ka vle 35 kais ko nguak kir kim ilaro
> imuo na, yin kam karkar mang ngar he mar kam vle ku meorom
> ila tavgo.’ ”

36 He ekam tok, muk ruk lIsrael, mguak serppak mang a papat to enda
te, e Yesus to muta krong orom o ot kvat engnang a ho, her en arhe endo
E Nut ta hover petgim ka nnak kam teiver he kael en te, Ngoldaip. Va her

en to kat arhe Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen kat.”

Endruk Ngata Ktar Kpakvom Kam Mokpom Kar E Yesus

37 O guliel ngta ngan e Pita karo rhek ruk endruk, to ngat le kosnok
ekmar he kreng e Pita kar o aposel akuruk te, “Ngola ngorlenar, ngruak
kan e?” 38 Va e Pita tle koripang ngar te, “Muk tgus mguak kaitgung
mularo kerkeknen, he kparrur orom e Yesus ka munik, Endo E Nut Thim
Orom Ka Msasaen, nang E Nut kam le klol mularo kerkeknen patgiang
ngaiting. He enang tok, ner le kaen ka nngiar to orom E Nunu A Totur
ngang nguk, en kam viging nguk. 39 Ii, a tnangal to enda ta vle ngang
nguk mruo va mules va o gi vrong mia malhagenmok kat. Mare, va ta
vle ngang o mia tgus ruk Ngoldaip to E Nut nera vaeng ngar ngok kim
koknaik yek.”
40 E Pita thavaeng ngar tok, to le kaurur kmar he kpagorang ngar orom
karo rhek vang te, “Muk mgua mrua sulgim muk mruo kam mrua ksir
kmeharom o kerkeknen ruk o kermia nga main to tete ngam kaeharom
mar.” 41 E Pita ta re tok knop, to o mia ruk ngata ngan vgum e Pita karo
rhek he kparrur ngta ngamkhor kar o aposel kun mnam a kolkha to
endo. Va pathe mar ngat kais te, 3,000.

O Mia Ruk Ngata Pakvom Kam Mokpom Kre Yesus Ngama Mo Turang Ngar Mruo

42 Va endruk ngata mokpom kre Yesus ngma kanko kam kaum mekam
mekam kam ngan o aposel ngaro rhek, kam pamlok, kam ngarkie ngang
Ngoldaip va kam kaum kmommen a bret kmem va kaiviem a ye to a
vaen kam mur kael pat kmar mruo mang e Yesus ka yor. 43 Va E Nut
nam kaeharom karo reha ruk o mia ngma sor kmar va karo ngaelmir ruk
lserpgue ko maktiegom o aposel he o mia ngma senkrip kmar. 44 Ngam
smia vle mo kmar enang tok, he kmommen ngaro tgoluk kmisis kim
nglenar ruk ngta tu kmo tgoluk. 45 Ii, ngam kaen ngaro rektor, ngaro
marhok va ngaro tgoluk tgus ngang o mia kmenkim mar mkor mar to
ngam kle klol o krek to kle kaisis kim o gi vrong mia ruk mnam mar ko
ngta tu kmo tgoluk. 46-47 Mo kolkhek tgus o mia ruk endruk ngma kanko
kam kaum kun mnam E Nut ka maksien ka mhe to ko ma gi vle. Va ngma
kanko kam kaum ko mnam ngaro rektor kat kam kaum kaemik kam mur
kael pat kmar mruo mang e Yesus ka yor. Ngma vle tok orom a sirei he
khover E Nut ka munik. Va o mia ruk kun mnok ngma totu pmar kat.
He gi enang tok, Ngoldaip to e Yesus nma vaeng o mia kam mokpom kar
mekam mekam to kle kael mar kun mnam endruk E Nut ta sulgim mar
kam ngamkhor kar mar kat.

3

E Pita Tkaeharom A Mhel To Kalo Nhar Ngint Yor

1 To mnam a kolkha langto, e Pita kre Yoanes nginta grap ngoguon
mnam E Nut ka maksien tie ma vlemas kam ngarkie kmikkiem enang ko
o Yuda ngma kanko kpis ko tok kam ngarkie mo vlemkor tgus enang tok.
2 Ngint re kpis va a mhel to knan tkol orom kalo nhar nginalo vankie ko
ngint yor, klenar ngata kol kmel ko vgum a maksien ka gudor to ngma
mon te, A Gudor To Nma Nho Lya, en kmurur kim o mia ruk ngam re
kvaik ogun mnam E Nut ka maksien ka mhe to ko ma gi vle, en kam
ngrang ngar mo krek. 3 A mhel ta, ta vle ko tok, he ka nho va kvokom

e Pita kre Yoanes ko ngint re kvaik to ta ngrang ngin mo krek. 4 Nginta
ngan ko ta ngrang ngin tok, to nginalo keik ngint kaem a mhel to, to e Pita
thera havaeng te, “Vokom muo na!” 5 To a mhel ta tgi vongnek kim min
ko tpat re te, nginer kaen a tomhel tang ngang.
6 To e Pita ta havaeng te, “Dok nop o krek e, vanangko kua tomhel
langto ngor kaen ngang in. Kua havaeng yin orom e Yesus to nkong
mNasaret ka munik, Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen te, Hop sir he
ngae.” 7 E Pita tre tok, to hera kpom a mhel to endo ka miktiek he kturang
kam hop. A gi hi to ta turang tok, ka lo nhar nginalo vankie ngint her gi
serppak ngatngae. 8 To ta kle ksir kpirprik he kaelha kam ngongae. To
tkaikkiem e Pita min ko nginta vaik kun mnam E Nut ka maksien ka mhe
to ko ma gi vle. Ii, a mhel to endo, ta pirprik ko pekam min kmikkiem min
he kanprim E Nut kngongae enang tok. 9 O mia tgus ruk kun mnam E Nut
ka maksien ngta vokong ko tmia ngongae kat he kanprim E Nut tok 10 va
ngta mnorvek pum te, a mhel to nama kanko kpis korsang ko vgum E Nut
ka maksien Ka Gudor To Nma Nho Lya he kaurur kim o mia kam klang
mo krek, her endo arhe. He ekam tok, mar tgus ngat ngae gi mrua sor
kmar he ksesenkrip kim a tomhel to tpis.

E Pita Ta Keknen Mang A Serppak To Kmeharom O Mia Orom

11 A mhel to endo ta kleng singni mnam e Pita min, he kaikkiem min ko
nginta ngae kpis kun mnam E Nut ka maksien ka mhe langto endo ngma
mon orom E Solomon. A mhe to endo ngat ngam a rek ka gi keik tuk kuo
malpgem orom o ngtek ngarlakhor. Vanang phevgom a mhel to endo
ko ta kleng singni mnam e Pita min, o mia ngta vokom mar ko ngta vaik
ko tok, to ksenkrip kim a mhel to endo, to ksap kpis gun mang. 12 E Pita
tvokom mar ko ngta gun mang tok, to le khavaeng ngar te, “Vae, Muk ruk
lIsrael, kman ko muta sesenkrip kim a mhel ta ko ta sisir he kngongae?
Va kman ko muta sisir he vua vokom mor ko enangthe mot eharom a
mhel to enda orom mualo mur serppak mruo he ta ngongae ti? Nok muta
pat re te, muaro keknen ngat vua ya he mot kais kmeharom a mhel to
enda he ta ngongae ti, ngola? 13-16 O-o, nove. Mu ngnek na! A mhel ta
muta mnor mang va kvokom tete, her e Yesus to E Nut kalkayie msim
arhe endo tkaenserpagam tete orom ka serppak mruo ko maktiegom
muo ekam ko mota mokpom kar.
Ii, her e Yesus arhe, endo A Totur, Endo Nam Vu Kaikkiem E Nut Karo
Pos.* Va her endo muta klai mang kmel ko maktiegom o kermia, mar
kmim kngam a yoror kat arhe. Ii, her e Yesus to e Pailet ta lgem o rhek
mang kam hong, vanang muk, mut kle lua svil en kam hong ko mut mo
ngamngam ko kim e Pailet. Ii, her e Yesus to endo gi. Va endo muta klai
mang kam mnganang e Pailet kam liepum orom a pormia langto kun
pa hengor kam hong ngok kmuk her e Yesus to endo kat arhe. Ii, her e
Yesus to kat gi tkais kmen a ktalhok to kam vle ngnik ngnik ngang o mia,
vanang muk, mut kle kngatkal ngang o mia kmim kngam a yoror. Mut
eharom tok ngang, vanangko E Nut to ngorores mruo ruk e Ebrehem va e
Isak va e Yakop ngta mokpom kar, ta kle khover petgim ka nnak. Thover
to kol ka grap orom ngoguon ma volkha. Va mot mur vokom tok orom
mualo keik mruo. Ii, mota mokpom kar e Yesus to arhe, he her vgum ka

* **3:13-16:** O Yuda ngma mon Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen orom alo munik ri te, “Endo A Totur” va “Endo Nam Vu Kaikkiem E Nut Karo Pos.”

munik msim ko mot kor mnam muo mang, mot sim kaeharom a mhel ta,
en kam ya ngatngae gi enang ko mut vokom tete.
17 Yu! Kolenar, kua mnor mang nguk kar mulmialaol te, mut kering
e Yesus tok, ekam ko mut lo smia mmok mang e. 18 Vanangko tennik E
Nut ta ktar kpavap mang Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen vgum karo
propet tgus te, en nera lol o vnek ruk he kyor gi enang tok. He her muk
ruk lsir mut her sim kut kaikkiem ka re to endo, he ekam tok mut her
mi kut kaottam a re to endo kam pis lmien ormuk tete tok arhe. 19 To
kmikkiem enang tok, mguak kaitgung mularo kerkeknen he kaeknik
ngok kim E Nut, en kam lol mar patgiang ngaiting kam petik tgus hak.
Enangthe mup kaeharom tok, va Ngoldaip ner kaeharom mularo vurkul
kmongeik hak vgum En kat 20 va ner kta meng Endo E Nut Thim Orom
Ka Msasaen kam kat kaeknik mang nguk kat. Kua rere her mang e Yesus
to arhe, endo tennik E Nut ther el mang nguk kam vle te, endo kam
susulgim muk. 21 Vanangko tete, e Yesus naka vle kuon ma volkha na,
kngae kais mnam a kolkha to E Nut ner kaottam karo rhek tgus ktar
mang en kmeknik. Ii, ner kaeharom tok, kmikkiem ko tennik ta ktar
kpavap mang ngar ko vgum karo propet ruk o totur. 22 Ii, E Nut ta ktar
kpavap mang Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen ko ta rere ko vgum e
Moses he ka ktar kpavap tok mang te, ‘E Nut to Ngoldaip nera tavger a
propet langto kun pgegom muk mruo kam sir ko kmuk gi enang ko ta
tavger dok kam vle mo kmuk kat. Va mgua smia ngan vgum karo rhek
tgus. 23 Va endo na lua ngan vgum, E Nut nera likim kam kser petgim
karo mia mruo kam rum kim hak, en kam lo kta vle kar mar kat e.’
24 Ii, si o propet tgus ruk tennik, kmelha orom e Samuel kngae kais
orom endruk tete, mar tgus ngat ktar kpavap orom E Nut karo tnangal
mang a venloot ta orom Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen. Va ngaro
rhek tgus ngat kaelha kam pis lmien kun mnam o kolkhek ruk endri tete.
25 Ii, tennik E Nut ta ktar kpavap orom karo tnangal ruk endruk mang
Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen ko vgum o propet he karo tnangal
tgus ruk endruk ngat le kngae kais mang nguk tete kam kpom muk tete
vop. Va a mokpom to E Nut tmokpom kar muores orom tennik kat, ta kle
kmokpom kar muk orom tete vop kat.
Ii, a mokpom to endo ta kpom muk tete vop, ekam ko E Nut ta ktar
kpavap mang ko tel ka tnangal ngang e Ebrehem te, ‘Ekam inges langto
ngora ngamyammok mang o mia tgus ruk mo mmie.’ 26 He kmikkiem
ka tnangal to tok, E Nut ther tavger kalkayie to endo he, he kmeng
ktar ngang nguk, muk kmitgung mularo kerkeknen ko ngat ho mi kut
kernonho hak, he en kam ngamyammok mang nguk ekam tok.”

4

Ngat Kaenpasiker E Pita Kre Yoanes Kun Pa Hengor

1 E Pita kre Yoanes nginta hivuo kam rere kar o mia tok vop, to o
pris akuruk kar o pris ruk ngma toot mang E Nut ka maksien ngalaip
va o Sadyusi akuruk 2 ngata ngan nginaro rhek to ngaro vurkul ngta
kiin ngang ngin. Ngat kaesik ngang alo aposel ri ekam ko nginta rere
lserppak he kpatter o mia te, e Yesus tkat hop kat, he ekam tok o mia
kat ngar mia hop kat. 3 To ngta kpom min he kael min kun mnam a
hengor kam vle kais marot ekam ko a kolkha ther vaik he. 4 Vanangko
o mia kavurgem kun mnam endruk ngata ngan e Pita min nginaro rhek

ngat kor mnam mar mang e Yesus he kmokpom kar. Enang tok, ngata
ngamkhor kar nglenar akuruk ngat kor mnam mar mang e Yesus he
kmokpom kar kat va gi endruk lurokol ngta grap pathe nok kais mang
te, 5,000.
5 Hop enang ngmo, to o Yuda Ngar Ke Valngan to e Sanhendren,* ngat
kaum kam rere ko mYerusalem. Mar o hipun, kar endruk ngma nho
mang o Yuda, va o pattermia kmo pos kat. 6 (Va o pris ruk laol nglotaip
ruk e Anas va e Kaiapas nginta vle kat. Va e Yoanes, va e Aleksanda kar
o mia akuruk kat, mar ri tgus kun mnam o pris ruk laol nglotaip ngina
ngausie to endo ngata kaum ko tok.) 7 To ngat hera vaeng e Pita kre
Yoanes he ka srim min ko pum ngaro kerok to kaelha kam mamnganang
ngin te, “Meta kemmeng ani serppak to he kaeharom a mhel ta? Meta re
ka tmar kim erie ka serppak to he ka srim tok?”
8 Ngata mnganang ngin tok, to E Nunu A Totur tkaenkrovgem e Pita
kmoripang ngar te, “Yu! Muk ruk e Sanhendren, endruk muma nho
mang o Yuda va muk o hipun ruk o mia ngama ngan vgum muk, mgua
smia ngnek na. 9 Mota mrung a mhel ta he kaeharom pum kalo nhar
nginalo vankie ko ngint yor he min kam kta ya kat. Va muk, mut hera
vaeng nguo kam sir mo kmuk tete ekam ko muta svil kam mnor mang
erie ka serppak to mot eharom en orom, ngola? 10 Yu! Enang ko muta
svil kam mnor tok, va muk ruk laol va si muk ruk lIsrael tgus mguaka
mnor ti te: Her vgum e Yesus ka munik msim arhe mot eharom en he ka
srim tok. Ii, endo mut keyang he kngam, nang mar kam krong orom o ot
kvat engnang a ho kngam a yoror, va her en msim to arhe endo teharom
a mhel to enda ta sir mo pum mularo kerok tete. Ii, endo E Nut ta kle
khover petgim ka nnak her en arhe. 11 Ii, her e Yesus to endo gi E Nut ta
ktar kpavap mang te,

> ‘Endruk ngma ngamrektor ngat keyang a ho langto he kngam.
> Vanangko a ho to endo ta vle te, a ho to mang a hokidek to arhe,
> endo kam sir orom a rek.’

12 Ii, va ho nong a mhel tang kat tkais kmen a ktalhok to kam plong vle ko
kim E Nut ngnik ngnik ngang ngor e. Ko E Nut tlo el a mhel tang ko yok
ngang ngor, mor kam kta mokpom kar en, he nang E Nut kam sulgim mor
vgum. Nove!”
13 Nginta rere lserppak he lua gor ko pum endruk laol ngaro kerok tok,
to ngata senkrip kmin ko ngta tar ko min minta vle enang o gi vrong mia
ruk ko mrek ko nop o papat ruk laol mnam min e. Ngta tar tok, to le kol
a papat ta te, alo mhel ri nginta mokpom kre e Yesus he kaikkiem kat.
14 Vanangko ekam ko a mhel to endo ta sir ko kmar orom kalo nhar
nginalo vankie ko e Pita teharom min kam ya, ther gi tver kim mar hak
ekam tok. 15 Ngint her tver kim mar tok, to e Sanhendren ngat kael a
re mang e Pita min kar endo ngint eharom, mar kam vrua pet mar ogu
mnok na petgim mar, nang mar kam vle ko tok he kmo hem mar mang
ngin. Ngata momnganang ngar mruo te, 16 “Ngurak kanker enngindi
e? Ko ngot lo is kam klai mang ngina ngaeha to a vu serpgar hak, ko o
mia ruk mo mYerusalem ngata mnor mang ngin ko ngint kaeharom tok.
17 Vanangko nguraka kser a re ge mang a ngaeha to enda, en kam lua
kpoot mang a rengmat ta he ksenkir kngae ngang o mia akuruk ko yok.

---

* **4:5:** A munik te, “e Sanhendren” ta vle te, o Yuda Ngar Ke Valngan langto ngma vongnek kim o rhek.

Enang tok, ngurak pagorang ngar kam lo kta havaeng a mhel tang kat
mang e Yesus ka munik.”
18 Ngata lgem o rhek tok knop, to ngata kta vaeng ngin ngok kmar
to krere lserppak ngang ngin kam lo vur kta rere hak orom e Yesus ka
munik va kam lo kta patter o mia mang kat e. 19 Ngata reng ngin tok,
vanangko e Pita kre Yoanes ngint koripang ngar te, “Muk mruo mgua
smia ngangam kim muk na te, ta sir ko pum E Nut ka lo keik, muo kam
ngan vgum muk, nang le kaengnam E Nut karo rhek? 20 O-o, Mot lo is
hak kam mnang a ngaeha to kam havaeng o mia mang e Yesus karo reha
ruk mot vokong ngar va mang karo rhek ruk mota ngannik kat e.”
21-22 Ngint re tok, to endruk laol ngata svil kmen a kapnes ngang ngin.
Vanangko ngat lo is kam pis mang a ngaelaut tang ko o mia kavurgem
ngata kanprim E Nut mang a ngaeha to endo. Ko a mhel to e Pita teharom
orom a ngaeha to a serpgar, karo pnes ngat kais mang alo mhelom
alomin he ka grap. He ekam tok, ngat gi kta re lserppak ngang ngin kam
hagam min to le ka mnang ngin kmottek.

Endruk Ngata Mokpom Kar E Yesus Ngata Ngarkie Kmenserpgam Mar Mruo

23 To e Pita min ngint kottek to le kaeknik ngok kim nginlenar he
khavaeng ngar mang o pris ruk laol va o hipun ngaro rhek. 24 Ngata
ngnek tok, to ngta kaum kngarkie ngang E Nut te, “Ngoldaip, ima nho
mang o tgoluk tgus ko yi kueng a volkha kar a mmie va a mou va o tgoluk
ruk kun mnam mar. 25-26 Va ya rere ko vgum ngores to e Devit ko E Nunu
A Totur tenkrovgem ilkayie to endo kam ktar kpavap mang endruk laol
te,

> ‘Kman ko o vrong rhek ruk mo mmie ngalmialaol kar ngaro taven
> ngam kaesik he kaum kam gi vrong lgem o rhek lvongnek kam sir
> lserppak malngaeng Ngoldaip to yin kar Endo Ye Him Orom Ila
> Msasaen? Ko ngam gi mrua ngampaei pum mar mruo tok arhe.’

27 Ii, Ngoldaip, ye her re tok, va ye her mi aottam ilaro rhek ruk endruk
mar kam pis lmien orom ngua taven to e Herot va o vrong rhek ngalaip to
e Pontius Pailet ko tesgun ngint her kaum kar o vrong rhek va lIsrael kat
kun mnam a rengmat ta arhe, he ngata lgem o rhek lvongnek, ngar kmim
ilkayie to e Yesus To A Totur, Endo Ye Him Orom Ila Msasaen. 28 O mia
ri ngat kaeharom tok he her mi kaottam ila mur svil mruo mang ngar
kmeharom gi enang tok, ko ye her ktar el ila svil to endo tennik orom
ila mur serppak mruo. 29 To Ngoldaip ngiak pat mang endruk laol ngaro
rhek ruk ngata pagorang ngor ormar to le kaenserpagam ilengunes ruk
mor, mor kam lua gor hak kam havaeng o mia mang e Yesus. 30 He
ngiaka khenam ila serppak ko maktiegom mor kmeharom o mia kat, va
kmeharom o ngaelmir ruk lserpgue va o reha ruk ngma sor kmar orom
ilkayie e Yesus to a totur ka munik.”
31 Ngata ngarkie tok knop, to a rek to ngta kaum mnam ta khi he E
Nunu A Totur tkaenkrovgem mar tgus. To kmelha mnam a kolkha to
endo gi, ngat kaelha kam havae lserppak mang E Nut karo rhek he lo
kta gorang o mia kat e.

Endruk Ngata Mokpom Kre Yesus Ngata Mommen Ngaro Tgoluk Mongar

32-33 Va o aposel ngma kanko kam rere orom a serppak to klalaut kam
havaeng o mia mang Ngoldaip e Yesus te, tmi hop petgim ka nnak ko

ngat mi vokom tok. Va endruk ngat kor mnam mar mang e Yesus he
kmokpom kar ngma mo ya pmar orom ngaro papat va ngaro keknen.
Nang nong tang mnam mar nma pat te, karo tgoluk ngata vle ngang en
mruo e. Nove. Vanangko mar tgus ngam le kmommen ngaro tgoluk
mongar he kmo klang ngar ormar. Ii, E Nut nma purong kam klang ngar
orom ka mamrung tok. 34 Va enang tok, nop a mhel tang hak kun pgegom
mar ta tu kmo tgoluk ekam ko mnam o kolkhek akuruk o mia akuruk
mnam mar ngaro marhok va ngaro rektor ngam kaenik ngang o mia,
mar kmenkim mar mkor mar. To ngma pis ko kim o aposel orom o krek
35 he kaelik maktiegom mar, to ngam le kaisis kim o mia ruk ngta tu kmo
tgoluk.

36 Enang e Yosep to nkong mSaipras, endo ta pal mnam a ngausie to
mkor o Livai. O aposel ngata kilegem te, e Barnabas. (Vanang kam
hortgem ka munik ta vle te, “Endo Nam Kaenkrovgem O Mia”.) 37 En a
mhel langto ten ka mmie ka mhe ngang o mia he a mhel langto tenkim
mkor. To ta pis ko kim o aposel orom karo krek tgus he kaelik maktiegom
mar.

5

A Ngothoi To Mang E Ananais Kre Sapaira

1 Vanangko a mhel langto ka munik e Ananais kar ktavlom e Sapaira
nginaro keknen ngata ktua vle gi. Ko e Ananais ten ka mmie ka mhe
ngang a mhel langto he tenkim mkor kat. 2 Vanangko ta mommen karo
krek he gi vrua kaelpas orom ke mhe ngang en mruo, nang kle kaen ka
mhe maktiegom o aposel va enangthe o krek ruk tgus. Va ktavlom ta
mnor mang tok kat.

3 Ii, e Ananais teharom tok, to e Pita ta kekner te, “Ananais kman ko
ya ngatkal orom e Seten, en kam viging in tok, yin kam ppiak ngang E
Nunu A Totur orom ila papat to endo? Kman ko ya ppiak ngang tok, he
gi vrua kaelpas orom ke mhe ngang yin mruo mnam o krek, nang le kaen
ka mhe maktiegom mor o aposel va enangthe o krek ruk tgus? 4 Ngola,
ktar ko ye lo kael ila mmie ka mhe ngang a mhel, en kmenkim mkor yin,
ima teit mang vop ngola? Va kopekam ko a mhel tenkim mkor in, yi kais
kmikkiem ila svil mruo he klol o krek ngang in mruo tok kat, ngola? Ii,
vanang kman ko yi kle va ka ppiak orom ila papat ta ti? Yi lua ppiak
ngang ngor o gi mia tuk e. Ho mi kut nop hak! Yi her kle ka ppiak ngang
E Nut msim tok kat arhe!”

5-6 E Ananais ta ngan e Pita ko ta kekner tok, to ther gia yor ngatngae ko
tok to kharpeet kbut ku mmie. Ta vle tok, to o ngnes ruk lurokol akuruk
ngat kaol kpis komor ka mnes orom o it, to kokol kottek kngorom to her
ngae kaeguyang. Enang tok, a pagor alautar ta vle kun pgegom mar tgus
ruk ngata ngnek mang tok.

7 To ngat gi vrua vle nong ke laut va ktavlom vat, ta kle kaol kpis kvaik
ko kim e Pita, nang tlo mnor mang o tgoluk ruk ngat pis kim katngokol e.
8 To e Pita tpe gi kaegom kam reng te, “Sim havaeng dok na! O krek tgus
ruk met lol mang a mmie endri arhe?”

Va e Sapaira tkoripang te, “Mare, her endruk tgus ko arhe.”

9 To e Pita ta kekner kat te, “Hai-e! Kman ko meta lgem o rhek kmegom
E Nunu A Totur to Ngoldaip tmeng ngang ngor? Vokom na! Endruk ngat
ngae kaeguyang itngokol nanga ngat ekeknik he endruk ho ngta sir ko
va gudor kam paneng ila mnes kam kol kngae kaeguyang yin kat.”

10 Tre gia rere tok, va e Sapaira ther gi yor ngatngae ko tok kat to
kharpeet kbut ku penharom e Pita. To o ngnes ruk lurokol ruk endruk
ngat pis kvaik ksenkrip kim ka mnes kat to kle kokol kngorom kam ngae
kat kaeguyang ko rkieng katngokol kat. 11 Enang tok, a pagor tngae ho
mi ktua laut hak kun pgegom e Yesus ka ngaomevek tgus. Si o gi vrong
mia ruk yok kat ngata ngnek va ngta sei kam gor kat.

O Mia Ngata Senkrip Kim O Reha Ruk Lserpgue Ko Maktiegom O Aposel

12-14 To ko pekam tok, o mia ruk ngat kor mnam mar mang e Yesus he
kmokpom kar ngma kanko kam kaum kun mnam E Nut Ka Maksien ka
mhe to ngma mon orom e Solomon, endo ngta ngam a rek ka gi keik tuk
kuo malpgem orom o ngtek ngarlakhor. Vanang o mia akuruk yok ngat
ho mi ktua gor hak kam ppiak kmor mnam mar mang e Yesus he kvaik
kun mnam mar kat. Ngam gia vle ku mnok, nang kle khover nga munik
ge. Vanangko ngat pua vle tok, lraip lurokol ngta sor kim o reha ruk
lvu serpgue ko maktiegom o aposel ko ngata khenam E Nut ka serppak
ormar kun pgegom mar. He enang tok, o mia vang ngat mi kor mnam
mar mang e Yesus he kmokpom kar he kle kvaik kam ngamkhor kar
ka ngaomevek tgus. 15 Va ekam ko o mia ngata vokom o reha ruk lvu
serpgue ko maktiegom mar enang tok, ngata plalam o yayor orom ngaro
hevor va ngaro tomngen he ngat gi vrong ktua ngam mar ko ekam a
ngaelaut te, e Pita kam ngae kotter mar he si ka gi ngoumi kam gi kaol
kuon mang ngar, mar kam kta ya vgum tok kat. 16 Va o mumu ngat ottek
kun mnam o maksien ruk ngat kairkleim e Yerusalem he kgun kam pagis
ko kmar orom ngaro yayor kar endruk o kool ngat kaim mar panaem
mar hak, to o aposel ngat kaeharom mar tgus kam kta ya kat.

Endruk Laol Ngta Kpom O Aposel

17 O aposel ngam kaeharom o mia enang tok, to o pris ruk laol ngalaip
kar akuruk mnam o pris ruk o Livai, endruk mkor o Yuda nga kha langto
ngma mon te, o Sadyusi ngat kaelha kam kapter mar. 18 To o pris ruk o
Livai, endruk ngma toot mang E Nut ka maksien ngat le ka kpom mar
kmel mar kun mnam a hengor ko tok, endo kmenpasiker o gi vrong mia
kun mnam. 19 O aposel ngta vle ko tok, vanangko te masegain E Nut
tmeng ka engyel langto kam pis ko kmar. Tpis he kpepet a hengor kakro
ngaegot to ka ktong ngar kmottek ngogu mnok. To thera havaeng ngar
te, 20 “Mguak ngae ngogun mnam E Nut ka maksien ka mhe to ko ma gi
vle he smia havaeng o mia mang o papat tgus ruk mut gi gnua lol mang
a ktalhok to kam plong vle ko kim E Nut ngnik ngnik.”

21 Tie marot msim ngat hera ngae kvaik kun mnam E Nut ka maksien
ka mhe to ko ma gi vle kmikkiem gi enang ko a engyel thavaeng ngar tok.
To ngat kaelha kam patter o mia ko tok.

Kam ngae, to o pris ruk laol ngalaip kar klenar ruk endruk ngat pis
kvaik kun mnam E Nut ka maksien kat kam kaum kun mnam nga rek
mruo ko tok, nang ngat lua paptang o aposel ko ngat pis kun mnam E Nut
ka maksien to kat he ka vle kun mnam ka mhe to ko ma gi vle he kpatter
o mia e. Ii, o pris ruk laol ngalaip kar klenar ngta pis ko tok to kvae mang
endruk e Sanhendren tgus mar kam kaum krere tgus, ko mar o hipun
ruk ngma nho mang lIsrael. Ngata kaum to kmeng o pris ruk ngma toot
mang E Nut ka maksien ngok ma hengor kam ktong o aposel ngok kmar.
22 O pris ruk o Livai ngat ngae kpis ku pa hengor, va ngat her gi vokong ko

ka gi kolhi. To ngat kaeknik kpis khavaeng e Sanhendren te, 23 “Ai, ngot
pis kvokom a hengor va karo ngaegot ngat ho mi kut vat hak va o toot
kmo mia kat ngata sisir ko vgum mar, vanangko ngota pepet o ngaegot
va ngota nho ma gi lesmok kun.” 24 To o pris ruk ngma toot mang E Nut
ka maksien ngalaip kar o pris ruk laol ngata ngan a re to endo, va ngata
moruo to sia papat mang oni tgoluk ruk ngara pagis ekam tok.
25 Ngate mrua sor mang ngar mruo tok, to a mhel langto tpis kvaik kun
pgegom mar he kreng ngar te, “Ai, endruk mut enpasiker mar kun pa
hengor, endri gut he, ngata sisir kun mnam E Nut ka maksien ka mhe to
ko ma gi vle he kpatter o mia he.” 26 O pris ruk ngma toot mang E Nut ka
maksien ngalaip tngan a re to tok, to hera vaeng kalngunes to ngat kaum
kngae ka kpom o aposel kam ngorom mar ngok kim e Sanhendren. Nang
ngat lo vua kolaspa mang ngar e, ko ngata gorang o mia te, ngak lalaem
mar orom o krek kngam mar o yoror.
27 Ngat kaeknik ormar kael mar ko kim e Sanhendren knop, to o pris
ruk laol ngalaip ta mamnganang ngar te, 28 “Mut lua ngnek ko ngot en
a pos to a serpgar ngang nguk kam lo kta patter o mia orom e Yesus
ka munik ge? Vanang kman ko mut kle va kseneker mularo rhek mo
mYerusalem tgus krum hak? Va kman ko mut kaenenker orom mula
papat to kam mon mor orom ka yor kat?”
29 Ngat kaesik ngang ngar tok, to e Pita tkol o aposel nga gu he kaekon
ngang ngar te, “O-o, ngruak ngan vgum E Nut, nang o gi vrong mia, nove!
30 Ko her E Nut to arhe thover e Yesus to muta krong orom o ot kvat
engnang a ho. Ii, endo ngorores mruo ngata mokpom kar, her endo arhe
thover e Yesus petgim ka nnak. 31 Ii, va E Nut to kat arhe endo ta teiver
e Yesus, va her En to kat arhe ten a ngaekam to nma nho orom ngang
ko mnam ka miktiek. Ii, E Nut ta teiver e Yesus tok en kam vle te, ngua
Taven to kam Sulgim mor. Va E Nut ta teiver e Yesus tok, mang a ngaeha
to kam sulgim lIsrael, mar kmitgung ngaro kerkeknen, he nang En kam
lol patgiang ngaiting. 32 Ii, her E Nut to kat arhe nam kaen E Nunu To A
Totur ngang endruk ngma vle pum karo rhek. He ekam tok, mor ngoma
havaeng nguk mang o tgoluk ruk endri mang e Yesus tok ko E Nunu To A
Totur nam kael o rhek ruk endruk kun mnam mor.”

E Gamaliel Ta Turang O Aposel

33 Endruk laol ngata ngan o rhek ri to ngaro vurkul ngat ngae sei kam
kiin hak to le ka svil kmel mar kam yor. 34 Vanangko a Parisiau langto ka
munik e Gamaliel ta vle kun pgegom mar kat. En a pattermia kmo pos
langto he o mia tgus ngma totu pum. Ta sir kun pgegom e Sanhendren
tgus to khavaeng ngar kam pet o aposel ngogu mnok na, nang mar ruk
e Sanhendren kam vrua vle ko tok he kmo hem mar. 35 Ngat her pet o
aposel ngogu mnok, to e Gamaliel ta rere malpgem mar te, “Vae, muk
lIsrael, mu or kam kolaspa mang a pat to mut re kmeharom ngang endri
e. Mgua smia ngangam kim muk na, 36 ekam ko tiok e Teudas ther pis mo
kmor he mrua hover en mruo gi enang endri kat, he ekam tok tenpgam
o mia ruk ngat kais mang a 400 kmikkiem ngola? To anito tpis kim a
mhel to endo? Te o mia ngat im kngam a yoror ngola? Va kalngunes
ruk ngam kaikkiem ngat senekir he nga serppak tgus tho mi nop hak
kat ngola? 37 Ii, va kopekam endo, erieto ta le kpis vat? Kun mnam o
kolkhek ruk kmel o mia ngaro mnok kun mnam a rengmat langto langto,
a mhel langto ka munik e Yudas to nkong mGalili tpis kat ngola? He

en ta ktong a valngan langto kam kaum kaen ekam lRom, va anito tpis
kim en kat? O mia ngat im kat kngam a yoror he kalngunes ruk ngam
kaikkiem ngat senekir kat ngola? 38 Yu! He kmikkiem enang tok, a vnek
to enda tete, kua havaeng nguk te: Mu orim o mia ri na, he meng ngar,
ngar kngae. Ko enangthe ngam kaeharom ngaro reha orom ngaro mur
serppak mruo he kpatter o mia orom ngaro mur papat mruo va nga
ngae mrua vuvuut kmikkiem ngaro papat mruo gi enang enngindukkat.
39 Vanangko enangthe E Nut to nam kaeharom karo reha ko maktiegom
mar, va mut lo is hak kam kser karo reha maktiegom o mia ri e. Nove!
Va si enangthe mgua re kam kserik tok, va mguer kle gi mur kael muk
kam mia sir malngaeng E Nut ka svil tok arhe."

40 E Gamaliel ta rere mnam o mia orom karo rhek ruk endruk to ngat
hera ngatkal mang ka papat to endo. To ngata kta vaeng o aposel kam
vaik to le khavaeng o toot kmo mia kam kirmekon a khap mnam mar.
Ngat kirmekon a khap mnam mar knop, to her kaen a re lserppak ngang
ngar, kam lo kta havae orom e Yesus ka munik e. To ngat hera meng ngar
to ngta ngae.

41 To o aposel ngat kottek kparem e Sanhendren orom a sirei to alautar.
Ngta sirei tok, ekam ko ngata pat mang E Nut te, E Nut ta pat mang ngar
he kteiver mar ko ngama havaeng o mia mang e Yesus, he klol o vnek
ko ngata sisieng ngar vgum ka munik. 42 Nang ngam ngae lo vrua tu
kam havae mang e Yesus te, her en arhe Endo Thim E Nut Ka Msasaen
va mang a knovvur to mang e Seten ko e Yesus ka serppak tkir kim. Ii,
mo kolkhek tgus ngma kanko kpis kun mnam E Nut ka maksien ka mhe
to ko ma gi vle he kpatter o mia mang e Yesus enang tok. Va ngat kaelha
kvaik kottek kun mnam o mia ngaro rektor kam havaeng ngar mang e
Yesus enang tok kat.

6

E Yesus Ka Ngaomevek Ta Tavger Ke Valngan To Orom O Mia Ruk Aktiek Hori Orom Alomin Kam Turang O Aposel

1 Va mnam o kolkhek ruk endruk, o mia vang ngta mokpom kre Yesus
he ho gia ngamkhor kar ka ngaomevek. He ekam tok, a vnek langto tpis
kun pgegom o Yuda ruk ngama rere lGrik kar o Yuda ruk ngma rere
orom nga re mruo to e Hibru. Ko o Grik ngta rere porom mar pum o
Hibru ko ngam kaelel ol he kaisis kim ngarlenar, vanang ngam lua pat
mang o Grik ngaro tahek he kyor mar. 2 To o aposel ruk loktiek hori orom
alomin ngta vaeng e Yesus kalngunes tgus kam kaum to khavaeng ngar
te, "Tlo vua sir ngang ngor kam gia tagur pum a ngaeha to kmelel ol he
kaisis kim o mia, nang korim a ngaeha to kam havaeng o mia mang E Nut
karo rhek e. 3 He ekam tok, ngorlenar mguak momon o mia akor ko yok
gi ko a ktiek hori orom alomin kun pgegom muk, endruk mut sim mnor
mang ngar te, ngaro papat ruk lyar va endruk muta mnor te, E Nunu
A Totur nam kaenkrovgem mar. Endruk endri ngruak kael a ngaeha to
enda malpgem mar, 4 nang mor ngruak kle her gia tagur pum alo ngaeha
ruk kam ngarkie va kam havaeng o mia mang E Nut karo rhek."

5 O aposel ngat el a papat to endo tok, to a ngaomevek tgus ngaro
vurkul ngat ongeik ekam, to ngat kle kmon endruk endri; e Stepan,
endo E Nunu A Totur nam kaenkrovgem he tvua sovet kam mokpom kre
Yesus, e Pilip, e Prokorus, e Naikena, e Timon, e Pamenas, va e Nikolas to

a vrong rhek langto nkong mAntiok to thortgi kam le ka kpom o Yuda
ngaro keknen kam totu pum E Nut ormar. 6 Ngata momon mar knop,
to her kael mar ko pum o aposel ngaro kerok, to o aposel ngata ngarkie
mang ngar va kael ngaro singni kuo mang ngar kmenserpagam mar
mang o reha.
7 To kmikkiem enang ko ngat eharom tok, yek o aposel ngat le her
kais kam senker E Nut karo rhek. To o mia nglakhor kun mYerusalem
ngat lo kta hus hak kmor mnam mar mang e Yesus kam ngamkhor kar
ka ngaomevek kat. Va si o pris ngarlavurgem kat ngata vongnek kim o
aposel ngaro rhek to le kor mnam mar mang e Yesus he kmokpom kar
kat.

Ngta Srim E Stepan Ko Kim E Sanhendren

8 To e Stepan to E Nut nam kaenserpagam he kpurong kam klang orom
ka mamrung nam kaeharom o reha ruk ngma sor kmar va o ngaelmir
ruk lserpgue kun pgegom o mia. 9 Vanangko a valngan langto ngam
mrua mon mar te, Endruk Ngat Mur El Ekmar* ngat kaesik ngang e
Stepan he le ksir malngaeng karo reha. Akuruk mnam a valngan to enda
nkong ngar ko mnam alo rengmat laut ruk e Sairini kar e Aleksandria.
Va akuruk nkong ngar ko mnam alo mhe ruk e Silisia va e Esia kat. Mar
tgus ngata mus kre Stepan. 10 Vanangko ngat lo is mang karo papat ruk
lvu laol ekam ko E Nunu A Totur ngam kael o rhek mnam.
11 To ekam tok, ngat le gi vrua ngae lvongnek ngok kim o mia akuruk
yok he krere mnam mar te, mar kam le kenker e Stepan orom a re te,
“Ngot ho mia ngan ko tmur kerrereng e Moses va E Nut.”
12 Ngata kopom o rhek tok mang e Stepan he kaenpgam o vrong mia
kar o hipun va o pattermia kmo pos mar kam vrek kiin ngang e Stepan.
To ngta kleng singni mnam to ka ktong kam srim ko pum e Sanhendren
ngaro kerok kun mnam E Nut ka maksien. 13 E Stepan ta vle ko pum
ngaro kerok to ngat kael o mia akuruk kam mas orom kam rere kim ko
kim e Sanhendren te, “A mhel to, ka gu nam ngae lo kat kor kam rere pum
E Nut ka maksien to a totur ta e, va nam lo kor kam rere pum o pos ruk
mkor e Moses kat e. 14 Ko ngot ho mi kut ngan ko ta havae mang e Yesus
to nkong mNasaret te, nera lget E Nut ka maksien to enda va khortgem
ngolmialaol ngaro keknen ruk e Moses tenik ngang ngor.”
15 To o mia tgus ruk ngat korsang ko tok kun mnam E Nut ka maksien
ka mhe to mkor e Sanhendren ngta ketar e Stepan va kvokong ko ka lo
keik ngint mi kut mmok enang a engyel.

7

E Stepan Tkothoi Mang O Yuda Ngarores

1 O mia ngta ppiak mang e Stepan ko kim e Sanhendren tok knop, to
o pris ruk laol ngalaip ta mnganang e Stepan te, “Ngata mien mang in
orom ngaro rhek ri?”
2-5 Va e Stepan tkoripang ngar te, “Kolmialaol, kolenar muk ruk arhe,
mgua smia ngan kuaro rhek ri na. Tennik E Nut to nam mrua khenam
ka serppak ma mmok, tpis ko kim ngores to e Ebrehem ko ta vle kuon

* **6:9:** A munik to “Endruk Ngat Mur El Ekmar” ta rere mang o mia ruk ngata ktar kaeha lkapnes ngang o mia, nang kle kottek mnam a ngaeha to endo ko ngat mur enkim mar mruo, kam mrua hong ngar pum endruk ngma sopong ngar kmeha ngang ngar, mar kam lo kta vle ku meorom ngaro serppak kat.

mMesopotemia vop. Tlo ngae ka vle kun mHaran vop, nang tpis ko kim he kael ka tnangal ngang kam ktar kpavap mang kaores ruk ngara knaek mang te, en kar kaores ruk ngara knaek mang, ngar mia teit mang a mmie to enda. Ii, E Nut ta ktar kpavap mang e Ebrehem kaores tok kmel ka tnangal ngang, vanang ho nop kalyie tang ngang vop.

To E Nut tgia havaeng te, 'Ngiaka mlom orom ilaro tgoluk tgus he kparem ilaro mia mruo va ila mmie mruo he kngae kam vle mnam a mmie langto yok, endo ngora khenam ngang in.'

To e Ebrehem tparem ka mmie to ko mKaldie, to kngae ka mlom orom karo tgoluk ngoguon mHaran to hera vle ko. Ta vle ko tok, kais ko kteit ta yor. To E Nut ther kle ka ktong ngte mo mnam a mmie ta muta vle mnam tete, vanangko E Nut tngae lo vur en si a mmie ke mhe tang ngang vop, en kam kar mnam kam mrua mon ke mhe to ngang en mruo msim.

6 Ii! Tennik E Nut ta ktar kpavap mang e Ebrehem kaores ti arhe te, 'Ingores ruk ngara knaek mang in, ngara vle enang o hirtek kun mnam a mmie langto ko yok ko ngat lua teit mang vop. To o vrong rhek ngar le ka ktong a vaak orom karo imuo ruk muk ko ngara kakapom muk ha ktong nguk kun mnam a mmie langto yok kmenpasiker muk ko tok, muk kmeha lkapnes ngang ngar. Va ngara ker tar muk ko tok va kol a regesal mang nguk kmis mang o pnes ruk ngat kais te, 400. 7 Vanangko dok ngor le kaen a kapnes ngang endruk ngat kaenpasiker muk kmeha ngang ngar tok. To koknaik ko pekam ko nguak kaen a kapnes ngang ngar, muores ngar le kparem mar kun mnam a mmie to endo he kat kaekeknik ngte mnam a mmie to enda kam kta totu pum dok kat.'
8 Ii, tennik E Nut tre tok, to her kael a ngaelmir langto ngang e Ebrehem orom a keknen to kam paam lurokol, kam khenam ngang o mia te, a mokpom ta vle kun pgegom E Nut kre Ebrehem. E Nut ta mokpom kre Ebrehem tok, to e Ebrehem ta teit mang e Isak va ko pekam o kolkhek ruk aktiek hori orom alomin ko knan tkol, ngat hera paam. Kam ngae, to e Isak ta teit mang e Yakop kat va e Yakop ta kle kteit mang nguaro pupnam ruk loktiek hori orom alomin kat, endruk nguaro usiel ngaro pneik msim.

9 Kam ngae, to ngruaro pupnam ri ngta kapter ngarnopia langto e Yosep, he ekam tok, ngta ngam ngang lIsip, mar kmenkim, en kmeha lkapnes ngang ngar. Ngta kpiem e Yosep tok, vanangko E Nut nma vle ko kim he ktoot mang kam 10 turang ko tpet karo vnek tgus kuo mang. Vanang mnam o kolkhek ruk endruk ko e Pero ta vle te, o Isip nga taven, E Nut nam kaen o papat lyar ngang e Yosep he e Pero nam mia higiang ngar he le ksirei mang e Yosep. He ekam tok, e Pero ta kle kael e Yosep kam toot mang lIsip tgus va mang karo reha tgus ruk kun mnam ka ngoulu to klalaut kat. Nang kaornopeik ruk mo mKenan* ngate lua paptang e Yosep ko ta laut ko tok mIsip e.

11 E Yosep ta laut ko tok, kam ngae, to a vang alautar ta vle ko mIsip va mo mKenan tgus. Tmi kut kering o mia tgus hak, va nguaro pupnam ruk endruk kat nong o ol ngang ngar mo mKenan kat e. 12 To e Yosep kteit e Yakop ta vle mo mKenan, he ka ngnek mang o ol ogu mIsip to hera meng nguaro pupnam ruk endruk kam pakvom kam ngae ngogu kmenenkim o ol ngang ngar. Ngata ngae ngogu kmenenkim o ol to her

* **7:10:** Tennik ko o Yuda ngaro pupnam ngat gnua pis mnam nga mmie to e Israel, o mia ngma mon a mmie to endo te, e Kenan.

le kaeknik. 13 Kam ngae, to ngat le kat kaeknik nglomin kat ngogu. To
mnam o kolkhek ruk endruk e Yosep ta mrua polger en mruo ngang
kaornopeik. Va e Pero kat tkol a re mang e Yosep ka valngan ruk endruk.
14 Gi ko pekam tok, e Yosep ta me mang kteit e Yakop kar ka valngan tgus,
endruk tgus ngat kais mang te, 75. 15 To kteit e Yakop ta grung ngogu
mIsip he ka vle. Va ko tok en kar nguaro pupnam tgus ruk endri ngat
yayor tgus ko. 16 Kam ngae, to o mia ngata lol nguaro pupnam ruk endri
ngaro sogi ko tok he kaeknik ormar ngte mIsrael mnam a rengmat to e
Sekem to her kaelik kun mnam a kre ka nho to tiok e Ebrehem ka valngan
tenkim mkor e Hamor kles ruk lurokol orom a keik to ngat mrua mon
mang.
17 Yu! Muk e Sanhendren, nguaro pupnam ngata vle ogu mIsip vop,
he E Nut tkaengaer mor lIsrael kam ngamkhor ko tok ekam ko ta konner
E Nut kmaottam ka tnangal to tel ngang e Ebrehem tennik. 18 Ngta vle
ko Isip tok, to a taven langto yok tkol e Pero ka ngaekam kam toot mang
lIsip, nang tlo kta mnor mang e Yosep kat e. 19 Tpis to nma sisieng nguaro
pupnam kngae ktua panaem mar hak kam kolaspa mang ngar, mar kam
kol ngaro is ruk o gunsvel he gi vrong ktua ngam mar kun ma ye kngam
mar o yoror.
20 Ta vle tok arhe mnam o kolkhek ruk e Moses knan tkol. Knan tkol
va tvokom te, tlo vle enang o gi vrong sie e. Tho mi kut vle yok gi. Ta
ktar klaut ko kim kteit kar knan mruo kngae kais mnam karo kenho ruk
korlotge, 21 to ngint her korim ku mnam a ye. Ngint korim ko tok, to e
Pero ka kvek tle kaol kpis mang to kol ngok mrek kam pavloum te, khal
msim. 22 Enang tok, e Moses tlaut orom lIsip ngaro papat ruk lvu laut hak
he kaelha kam rere lserppak va vu kaeha lserppak ekam tok kat.
23 Kam ngae, to e Moses karo pnes ngat kais mang alo mhelom alomin,
to thera pat kam ngae kun pgegom karo mia mruo ruk o Israel ka kneng
ngar. 24 Tpis kun pgegom mar to kvokom ko a Isip langto tkaim a Israel
langto ngae ktua panaem hak. He ekam tok, a tutu ta vle kun pgegom
min. To e Moses tsap kpis kturang endo a Israel kmim endo a Isip kngam
a yoror. 25 Enang tok, e Moses ta pat re te, lIsrael ngara tar ko E Nut
tkaeha maktiegom en mruo kam turang ngar kam mrua hong ngar mruo
ku meorom lIsip nga serppak. Vanangko nove, ngat lua pat tok e. 26 Hop
enang ngmo, to e Moses ta le kaol kpis mang alo Israel aloruk yok vat ko
nginta mo imim min kat. To tre khagam min kmel a vuya mo pmin kam
havaeng ngin te, ‘Ai, mae lo monopia, va kman ko met re kmel a tutu kun
pgegom mae mruo?’
27 Tre tok, vanangko endo tkaim kaela kngae ktua panaem hak, tpoom
e Moses petgim min he ka kpiem te, ‘Erieto tel yin kam nho mang ngor
lIsrael he ka srim o rhek mo pgegom mor? 28 Nok ngir kat kaim dok
enang ko ye im a Isip to tenmo, ngola?’ 29 E Moses ta ngan a re tok, to
hera ngorpok ngogu mnam a mhe langto yok ko mMidian he ka vle kun
pgegom mar enang a hirtek langto. To thera lei ko tok, he ktavlom ta kol
kloyie lomin.
30 E Moses ta vle ko mMidian kngae, krum o pnes ruk alo mhelom
alomin ko tok. To ko tok a engyel langto tmur pis ko kim. A engyel ta,
te mur pis kun mnam a paei karo ngaerevek ko ta vurvur ko vgum ke
turvek langto ko ma kalputmok ko rkieng a vul to e Sainai. Vanangko a
paei tlo vur kaem ke turvek to endo e. 31 E Moses tvokom tok, to tho mi
kut senkrip kim hak to kre kam ngae ko rkieng kam smia kelko mang va

tngan Ngoldaip ka ktui ko ta rere ko vgum a engyel to te, 32 ‘Dok E Nut,
dok to ingores ruk e Ebrehem, e Isak va e Yakop ngma mokpom kar dok
tennik.’ E Moses ta ngnek tok, to tngae ho mi ktua gor hak he ka vok ta
khi kim tgus he lo kta svil kam vur kaegom ka serppak kam vrua nho
kvokom kat e. 33 To Ngoldaip treng te, ‘Tolgom ila lo nhar na, ekam ko
ko her el a totu mang a mhe to ya sir mnam.† 34 He ko mrua plok ngang
in tete, ekam ko ko smia mnor mang kuaro mia mruo ruk muk lIsrael te,
lIsip ngma kol a regesal mang nguk he mum kaeteti vgum mar va koma
ngan muk kat. Enang tok, kua grung ngte kam tavger in kam kol kua
ngaekam ko her yin arhe ngora meng in kmeknik ngogu mIsip kam hong
lIsrael petgim mar. Ya ngnek he?’

35 Ii, endo E Nut tmur pis ko kim ko vgum ka engyel kun mnam ke
turvek to endo he ktavger he kmeng kam nho mang lIsrael va kturang
ngar kam hong ngar pum o Isip, her e Moses to arhe. Vanangko lIsrael
ngta kle ka kpiem hak orom ngaro rhek ruk te, ‘Erieto tel yin kam nho
mang ngor lIsrael he ka srim o rhek mo pgegom mor?’ 36 Ii, her e Moses to
arhe ta ktong lIsrael kmottek ku meorom lIsip nga serppak he kngorom
mar ko ma kalputmok kmis mang o pnes ruk alo mhelom alomin he.
Ngata ngae kngae va mnam o pnes ruk endruk e Moses nam kaeharom o
reha ruk lserpgue, endruk o mia ngama sor kmar ko mIsip va ko mnam
a tonglou to ngma mon te, E Svel va ko tok ma kalputmok kat.

37 Va her e Moses mruo to kat arhe endo treng lIsrael te, ‘E Nut nera
tavger a propet langto kun pgegom muk mruo kam sir ko kmuk enang
ko ta tavger dok kam vle ko kmuk kat.’ 38 Mare, her e Moses arhe endo
E Nut ta rere ngang vgum a engyel langto kuon kia vul to e Sainai ko E
Nut ten karo pos ruk loktiek ngang, endruk ngta vle ngnik ngnik, en kam
maenik ngang ngor tete. Ii, her e Moses to arhe endo ta vle kar ngorores
ko tok ma kalputmok he ka ktong ngar tok arhe.

39 Vanangko ngorores ngma kees kam ngan vgum. Ngam kle kngam-
ngam va gia kpiem, nang kle ka svil kam kle kaeknik ngogu mIsip. 40 Ii,
ngta kpiem tok, to kle khavaeng ngalaip langto e Eron te, ‘Ke Moses ta
tvua ker ktong ngor petgim lIsip he nguaro papat ngat lo vua vle mang
kat e. He enang tok, ngiak ngatkal ormor kmeharom o Nut akor ko la
ppiagar ngang ngor, endruk orom o matpil mar kam smia ktong ngor,
nang mnang ke Moses ta he.’ 41 Ii, her a venloot to arhe ngat eharom
a Nut to la ppiagar langto orom a matpil ko ta nho enang a bulmakau
ka sie. Ngat kaeharom knop, to ngta pis ko kim orom ngaro nngiar he
kunngir kim ko ngata sirei te, ngat mur kaeharom orom ngaro singni
mruo. 42 He vgum a kerkeknen to tok, E Nut tel ka yaik ngang ngar he
korim mar, mar kmikkiem ngaro svil mruo kam ngarkie ngang ngaro
Nut ruk o ketor, a kenho, a kolkha va o tgoluk tgus kuon ma volkha.
Ngorores ngta vle tok, he sim kut kaottam E Nut karo rhek ruk mang ngar
ko ngat pis lmien ormar ko o propet ngat kaittiegom mar tennik te,

> ‘Kelenar lIsrael gi, muta vle ko ma kalputmok kam ngae kais mang
> o pnes ruk o mhelom alomin, nang mut lo vrua nngiar ngang dok
> e! 43 Ii, her muk ruk arhe mut kael mularo yaik ngang dok, nang
> kle va ksovet mang a rambel to mkor mula Nut to la ppiagar ka
> munik e Molok. Va mut kael mularo yaik ngang dok, nang kle

† **7:33:** O Yuda ngma pet ngaro nharok ko kim o mia kam khenam mar te, ngama totu pmar.

va kngarkie kat ngang a ketor to mkor a Nut langto la ppiagar ka
munik e Revan. Ii, mut mur kaeharom min orom nginalo matpil
kam tubulkek ku penharom min he khover min tok. He ekam
ko mut kaeharom tok, ngora likim muk he kerer muk ngoguon
mBabilon ngok malhagenmok hak mang a mmie ta.'

44 Gi enang tok kat gi, ko her ngorores ruk arhe ngate kut kaeharom E
Nut kta rambel msim, endo ngma mon te, Ke Rambel To E Nut Kalo Pla
Nginma Vle Kun Mnam. Va ngat eharom kmikkiem e Moses karo rhek
ko E Nut msim tmur khenam a rambel ka nunu ngang, en kmeharom
kmikkiem enang tok. Va ngma kokol kngorom ko ma kalputmok, 45 kam
ngae kngae to koknaik e Moses mar ngta maen E Nut ka rambel to endo
ngang ngorores nga main langto he ngta ngae orom tok kat. To mnam o
kolkhek ruk E Nut ta kerer o vrong rhek petgim a mmie ta he ngot le kol, e
Yosua ta kle ka ktong ngorores ngte orom a rambel to endo. Va a rambel
to, ta vle mnam a mmie to enda he ngata maen ka grung orom kngae kais
mang ko e Devit ta vle. 46 Ii, va e Devit kat nam kaikkiem kaes to e Yakop
ko nma mokpom kar E Nut he E Nut nam vua sirei mang e Devit ekam
tok. Enang tok, e Devit ta mnganang E Nut kam ngatkal ngang, en kam
ngam a mi rek tang ngang, En kam vle kun mnam. 47 Vanangko e Devit
tlo ngam E Nut ka rek to endo e. Nove, her e Solomon arhe, ta kle kngam
ka rek to ngang.

48 Ii, e Solomon tpu ngam E Nut ka rek tok, vanangko muk e Sanhen-
dren mu vokom na, E Nut To Tho Mi Laut Hak tho lo kais hak kam vle
kun mnam a rek to o mia ngat ngam orom ngaro singni mruo e. Nove! Si
a propet langto tmi kut havae mang E Nut tok kat arhe te, 49-50 'Ngoldaip
thavae te:

Kua lo ktiek mruo ngint eharom a volkha, dok kmorsang mnam kam
nho mang o mia ko tok. Va ko mur eharom a mmie kat ekmok, dok
kmel kua lo nhar kuo mang. He ekam tok, muta pat re te, mula rek
tis mang dok kam vle kun mnam, i o a mhe tang tis mang dok kam
vle kun mnam kat?"

51-53 E Stepan ta keknen ngang e Sanhendren mang ngarores ko ngma
kpiem E Nut kalngunes tok, to tle khavaeng ngar te, "Ii, her muores msim
ruk arhe ngat lol E Nut karo mur pos mruo, endruk telik ko vgum o
engyel ngang ngor kmeharom mar. Vanangko tete muk mum kle va ka
kpiem mar he lo kat kaikkiem mar kat e. He enang tok, her muk ri arhe,
mut ho mi kut kaenang muores tok kat ko mum vua kpiem E Nut karo
rhek he kaengnam mar he ktok pelam muk kmar gi enang muores tok
kat arhe. Ii, mut kaenang ngar tok kat, ekam ko muma sir malngaeng E
Nunu A Totur gi enang ngar tok kat.

Mu havaeng dok na, mut kais kam pat mang a propet tang ko muores
ngat lo vur im gi? Her o propet ruk arhe endruk ngta ktar kpavap mang
Endo Nam Vu Kaikkiem E Nut Karo Pos te, nak kaol kpis, va si muores
ngat her kle kaim mar kat. Ii, va kmikkiem enang ngar tennik tok kat,
her muk ri tete kat arhe mut her kle ktua kael mularo yaik ngang Endo
kat, va kle kut kaim kngam a yoror hak. He enang tok, mularo keknen
ta khenam te, mut ho mi kut kaenang o mia ruk ngat lo kol E Nut ka
ngaelmir to kam khenam ngang o mia te, ngta mokpom kar. Ii, mut
kaenang endruk ngat lo paam mar tok arhe."

Ngata Lalaem E Stepan Kngam A Yoror

54 E Sanhendren ngta ngan ko e Stepan ta kner mar tok, to ngat ngae ho
mi ktua vrek kiin ngang hak he khem ngaro ngnorok mang. 55 Vanangko
E Nunu A Totur tkaenkrovgem e Stepan he ta nho ngpalmai ngoguon ma
volkha he kvokom E Nut kla mmok kar e Yesus ko ta sir ko mnam E Nut
ka miktiek. 56 To e Stepan thavaeng ngar te, "Mu nho ngoguon na, ko a
volkha tmommenik he ko vokom A Mhel To Nkong Man Ma Volkha ko ta
sir ko mnam E Nut ka miktiek."
57 E Stepan thavae tok va ngat lo kta svil kam ngan karo rhek kat e. Ngta
tokim ngaro rela he ho gia vuvui klik kam kehor kim. To ngta sap kgun
mang to 58 ka kpom he kait ngogu mnok petgim a rengmat. To endruk
ngat mia ngan karo rhek lsir ngat kael ngaro it ko kim a mhel to ka munik
e Sol, nang le kaelha kam lalaem.
59 Phevgom mar ko ngata hivuo kam lalaem, e Stepan ta ngarkie te,
"Ngoldaip e Yesus, ngiak vaeng kua nunu ngok kmin." 60 Tngarkie tok,
to ktubulkek he kvui te, "Ngoldaip ngior kmel a mumgu tang ngang ngar
ekam nga kerkeknen ta e." Ta re tok knop, to hera yor.

8

1 Va e Sol ta vle ko tok he kngatkal ngang ngar kam lalaem e Stepan
kngam a yoror.

E Sol Tkaenpasiker Endruk Ngta Mokpom Kre Yesus

2-3 O mia ruk ngta totu pum E Nut ngat kaeguyang e Stepan he kaee
klik mang. To mnam a kolkha to endo msim ko ngat im e Stepan, e Yesus
ka ngaomevek to ko mYerusalem ngat kaelha kam lol o vnek lvankue
hak vgum o mia ko e Sol tkaelha kam kol a regesal mang ngar. Ii, tkaelha
kanko he kvaik kottek mnam a rek langto langto kam kpom lraip lurokol,
kait mar kngam mar kun pa hengor. He ekam tok, o mia ngat hera
ngoropok kparahi kngae mnam o mhetor tgus ruk kun mnam alo mhe
ruk e Samaria va e Yudea. Vanang o aposel ngat gia vle ko mYerusalem.

E Pilip Tkaeha Ko mSamaria

4 O mia ngat ngoropok he kmommenik kparahi kngae ko mnam o
mhetor tgus, to ngat kaelha kam polger a re mang e Yesus ko tok mnam
mar. 5 Va a mhel langto ka munik e Pilip, en thera ngorpok ngoguo
mnam lSamaria nga rengmat laut langto he kaelha kam polger o rhek
ko tok mang Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen. 6 O mia kavurgem
ngta pagis ko kim e Pilip he kvokom karo ngaelmir ruk lserpgue, endruk
nam kaeharom mar, to ngat le smia vongnek kim e Pilip karo rhek. 7 Va
tkaeharom o mia nglakhor, endruk o kool ngta viging ngar, he o kool
ngma vui klik to le kottek kun mnam mar. Va endruk ngaro mhetor
ngta yor kar endruk ngam lua ngongae va e Pilip tkaeharom mar kat he
ngata kta ya kat. 8 He ekam tok, o mia ngat vua sirei alaut hak ko tok ma
rengmat laut to endo.

E Saimon To Tvua Kerngan Rhek Ta Hortgi He Kor Mnam En Mang E Yesus

9 Ko tok mnam a rengmat laut to endo, a mhel langto ka munik e
Saimon nma vle ko kat. Tiok kngae kais mnam o kolkhek ruk endruk,
lSamaria ngma sor kim karo reha ko nam vua kerngan rhek. Va en nam
mrua hover en mruo kam re te, en a mhel to ka munik ta laut. 10 He o
gi vrong mia ngo mamten tgus, endruk ngaro mnok ngta laut va endruk
ngaro mnok ngat lo vua laut kat, ngam smia vongnek kim he krere mang

te, “E Nut, to o mia ngma mon te, A Serppak To A Ngaurar, her e Saimon
to arhe.” 11 lSamaria ruk endri ngma sovet kmikkiem e Saimon ekam
ko tiok kngae kais mnam o kolkhek ruk endruk nma vle kaen sor mnam
mar vgum ka serppak ko nam vua kerngan rhek. 12 Vanangko e Pilip tpis
ko tok he khavaeng o mia ri mang e Yesus te, her en arhe Endo E Nut Thim
Orom Ka Msasaen va thavaeng ngar mang a knovvur to orom e Seten ko
e Yesus tpis orom E Nut ka tavgo he kir kim. E Pilip thavaeng ngar tok
knop, to o mia ri ngat kle kmokpom kre Yesus to le kol a parrur orom E
Nut ka munik, lraip lurokol tgus. 13 Va si e Saimon kat va en tkor mnam
en mang e Yesus he kol a parrur orom E Nut ka munik kat, vanang lo
smia mokpom kar e. To tkaelha kmikkiem e Pilip ngok mo mhetor tgus
he kvokom e Pilip karo reha ruk lserpgue va karo ngaelmir ruk laol, to
nam kle ho gia sor kmar kat.

14 Vanang o aposel ruk oguon mYerusalem ngta ngnek mang lSamaria
ruk endruk ko ngat lol E Nut karo rhek tok, to ngat le kmeng e Pita kre
Yoanes ngoguon kmar. 15-17 Ngint pis ko tok kim lSamaria, to kvokom
mar kam mnor mang ngar te, E Nunu A Totur tlo viging tang mnam mar
vop kam parrum mar ko ngat gi parrur orom Ngoldaip e Yesus ka munik
tuk. Nginta vokom mar kam mnor mang ngar tok, to her gi kael nginalo
ktiek kuo mang ngar he kngarkie te, E Nut kam meng E Nunu A Totur
ngang ngar kam viging ngar kat.

18 Endo e Saimon ta vle kvokong ko E Nunu A Totur nma viging o mia
vgum alo aposel ruk enngindukko ngint gi kael nginalo ktiek kuo mang
ngar tok, to tkaegom e Pita min te, en kmenkim a serppak to endo ko
mkor min kat. 19 Thavaeng ngin te, “Meak kaelkim dok orom a serppak
to endo kat, he dok kat kmel kua lo ktiek kuo mang o mia, va E Nunu A
Totur kam viging ngar kat.”

20 Va e Pita tkaesik ngang te, “Ngiak lol ilaro krek ruk endruk he kngae
ngogu kia paei to a vleir ormar! Ko ya pat te, yi kais kam gi kaenkim E Nut
ka nngiar to endo orom o gi krek?’ 21 ‘Ho nong ka ngaekam va ka ngaeha
ngang in hak kun mnam a ngaeha to enda e, ko ilaro papat ngat lo vua sir
hak ko pum E Nut kalo keik e. 22-23 Ko kua mnor mang in te, o keknen ruk
kam vua kerngan o rhek ngat rergep kun mnam yin he kmatmat yin. He
kmikkiem enang tok, ila vrek tsovet kam kiin ekam ko yi lo kol a serppak
ta. Ii, ya mokpom kre Yesus he kmellot kar ila kerkeknen ta kat. Ngiak
kaitgung ila kerkeknen to endo na, ekam ko tho mi kut kernonho hak,
to le kngarkie ngang Ngoldaip, va nok en nera kol ila kerkeknen to endo
patgiang ngaiting vor, enang ko yel a papat to endo kun mnam in tok.”

24 Ngint re tok, to e Saimon tkoripang ngin te, “Meak ngarkie ngang
Ngoldaip mang dok, dok kam mia mokpom kre Yesus lserppak, nang
melaro rhek ruk endruk E Nut nak ngam mar pa kolsei, mar kam lua
pis lmien kmok e.”

25 To ko tok mnam a rengmat laut to endo, e Pita kre Yoanes ngint hera
rum ngina ngaeha to kam polger o rhek mang Ngoldaip he khavaeng
o mia mang karo rhek kat. Ngint nop ko tok, to hera kaeknik kngae
ngogu mYerusalem. Ngint kaelha kvaik kottek kun mnam o rengmat
kavurgem ruk mkor lSamaria he kaelpun khavae kun mnam mar kat
mang a knovvur to orom e Seten ko E Nut ka tavgo tpis orom e Yesus he
kir kim he.

E Pilip Ta Parrum A Mhel To Nkong mItiopia

26 Kam ngae, to Ngoldaip ka engyel langto tpis ko kim e Pilip ko tok
mSamaria he kreng te, “Ngiak ngae ngogu he korreik ekam a ngaelaut
to ta grung ngkun kuon mYerusalem he kngae kun mnam a kalputmok
kam pis ngogu mGasa.” 27 To kmikkiem a engyel ka re, e Pilip ta ngae
ngogu kmikkiem a ngaelaut to endo. Ta ngae ngogu ekam a ngaelaut va
ting kim a mhel langto nkong mItiopia. A mhel to endo ka munik ta laut
ko nma nho mang o krek ruk mkor o Itiopia nga Kheng to tkol a ngaekam
to ngma mon te, e Kandes,* endo kam turang katngokol kam nho mang
lItiopia. Va en a mhel to ngma mon te, a yunek ko o mia ngta ngnit.†
E Pilip ta ting kim a mhel to ko tottek ko malhagenmok ko mItiopia he
kngae ngoguon mYerusalem kam ngarkie ngang E Nut. Tngarkie knop,
28 to le kaeknik ngok mItiopia kmikkiem a ngaelaut to endo kat. Ta sap
kun mnam ka langail ekam a ngaelaut he khim E Nut ka meer ka mhe to
mkor a propet to e Aisaia. 29 To E Nunu A Totur tkaenkrovgem e Pilip he
khavaeng te, “Ursie ngok vanam a langail to endo na, he ikkiem ekam a
ngaelaut.”
30 To e Pilip ta sap kpis ko vanam a langail to endo to kngan ko a Itiopia
to endo ta him a hor to mkor e Aisaia. To e Pilip ta mnganang te, “Nok ya
mmok mang o rhek ruk ya him mar kat?”
31 Va a Itiopia tkoripang te, “Kakai, enangthe a mhel tang napa halger
o rhek ngaro pneik ngang dok, to te tok kop kais kam mnor.” Thavae tok,
to le kvaeng e Pilip kam grap oguon kmorsang kuon kim.
32 Vanang ta him E Nut karo rhek ruk ngat ittiegom mar kun mnam ka
meer te,

> “A mhel ta, ta vle enang a sipsip to o mia ngta kpom kaussiem he
> ktolpum kngae ka me kaim, vanang tlua vittie vgum mar e. Ii, ta
> vle enang a sipsip to ngat re kam genmor karo ngiris, vanang tlua
> kaee kat e, ko tlua re kmoripang ngar. 33 Ii, tlo eharom a kerkeknen
> tang hak vanangko ngat kle kngam leep kuo mang vanang ngat ho
> lo smia srim o rhek mang. Ngat si kaeharom tok ngang, vanang ta
> mrua krus orom en mruo gi kam yor ge, gi enang a sipsip tok arhe.
> He ekam tok, nong kaores ngang, ngar kam kta vokong en ormar
> koknaik e, ekam ko o mia ngat gi kser kim ka serppak he ho mi kut
> rum kim hak mo mmie.”

34 A Itiopia ta thim o rhek ruk endruk knop, to le ka mnganang e Pilip
te, “Havaeng dok na mang ani mhel to enda a propet ta rere mang. Ta
rere mang en mruo, i o mang a mhel tang ko yok?” 35 To e Pilip tkaelha
kam halger E Nut karo rhek ruk ngat ittiegom mar kun mnam ka meer ka
mhe to endo ge. Tkaelha orom o rhek ruk a Itiopia tgi gnua him mar kam
keknen mang e Yesus ngang te, her en arhe tpis el a knovvur to orom e
Seten ko e Yesus tpis orom E Nut ka tavgo he kir kim he.
36 Ta keknen ngang knop, to nginta ngae to kpis ko mnam a ye langto,
to a Itiopia ta treng e Pilip te, “Vokom na! A ye to ho, nok yi kais kam
parrum dok ma ku orom E Nut ka munik ngola?” [37 Va e Pilip tkoripang
te, “Enangthe ngia mia mien kmor mnam yin mang e Yesus, to yi kais.”
Va a Itiopia tkoripang te, “Ko kor mnam dok mang e Yesus te, her en arhe
Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen, endo E Nut Khal msim.”] 38 Thera
re tok, to thera reng karo mia kam sir orom ka langail kam lo kta sap na,

---

* **8:27:** A munik to “e Kandes” ta vle mang a munik to “e Praem Minista”. † **8:27:** Kmikkiem o Itiopia ngaro keknen, o mia ngma ngnit lurokol ruk ngam kaeha ngang lkhengol.

nang min tgus nginta grung ngogu he ksir kun mnam a ye. To e Pilip ther
le kparrum. 39 E Pilip ta parrum knop, to nginta hop kun mnam a ye va
vgum Ngoldaip ko tmeng E Nunu A Totur he tpis vur pet e Pilip ngatngae
petgim a Itiopia to ko ther gi loloong he. To a Itiopia to endo tlo kta vokom
e Pilip kat e. To her gia ngae kaeknik ngogu mrek mkor va tho mi ktua
sirei hak. 40 Nang e Pilip ta ngae khurpis ngoguon ma rengmat to e Asdot
to kaelha kvaik kottek kun mnam o maksien khavae mang a knovvur to
orom e Seten ko e Yesus tpis orom E Nut ka tavgo he kir kim he. Tkaelha
ko mAsdot he khavae mang kngae kun mnam o rengmat tgus kais ko te
kpis ngoguon mSisiria.

9

E Sol Tmi Kut Hortgi He Kor Mnam En Mang E Yesus
(O Reha 22.6-16; 26.12-18)

1 Vanang phevgom ko e Yesus kalngunes ngat ngoropok kparahi kngae
mnam o mhetor tgus ruk kun mnam alo mhe ruk e Samaria va e Yudea,
e Sol ta kle ho mi ktua rere lserppak kngae vop, ngar kam kering e Yesus
ka ngaomevek kmim mar kngam mar o yoror. Ta ngae ngok kim o pris
ruk laol ngalaip 2 he ka mnganang en kmittiegom o hor akuruk ngang
endruk ngma nho mang o Yuda ngartaro rektor ruk kam rere mnam
mar, si endruk ko malhagenmok oguo mDamaskas kat, mar kam ngatkal
orom, he nang en kam pis ko tok, kam kpom endruk ngat parahi ngok. Ii,
ta svil kam kpom mar lraip lurokol tgus ekam ko ngam kaikkiem o papat
ruk kam mokpom kre Yesus orom mar, endruk o mia ngma monik te, A
Ngaelaut. E Sol ta svil mang endruk laol kam ngatkal orom, he nang en
kmeknik ormar ngok mYerusalem kmenpasiker mar kun pa hengor ko
tok. 3 To e Sol tlol karo hor knop to kngae. Tkaikkiem a ngaelaut kngae
mDamaskas to re kpis ko rkieng a rengmat to, va vgum a mmok ko tottek
kuon ma volkha he kvaller en tgus. 4 A mmok ta tlaem kvuvuem kngam
oguo mmie to ta ngan a ktui langto ko ta reng te, “Sol, Sol, kman ko ima
kol a regesal mang dok?”

5 Va e Sol ta le ktua mnganang te, “Kolaip, yin erieto?”

Va a ktui tkoripang te, “Dok e Yesus arhe, endo ima kol a regesal mang.
6 Hop he ngae ngok mnam a rengmat laut to ho, he a mhel langto nera
havaeng in mang o reha ruk yin kmeharom mar.”

7 A ktui thavae tok, vanang o mia ruk ngta kaum kngae kar e Sol ngat
gia vle nganga kim a ktui ko ngat gia ngan, nang lua vokom a mhel tang
e. 8 To e Sol ta hop ku mmie he re kam malegem ka lo keik, vanangko
ngint her gi slok hak. He ekam tok, klenar ngta kpom ka ktiek ka ktong
kngorom kael ko mDamaskas. 9 To e Sol ta vle mnam o kolkhek ruk
korlotge orom ka lo keik ko ngint her gia slok he. Va tlo kaemik kaivie
kat e.

10 Va ko tok mDamaskas a mhel langto ka munik to e Ananais ta vle ko
kat. En nam kor mnam en mang e Yesus he kmokpom kar kat. Ngoldaip
ta ktar kngam tmik kim kam reng te, “Vae, Ananais.”

Va e Ananais tkoripang te, “Vae, Koldaip, dok ta he.”

11 Va Ngoldaip thavaeng te, “Hop he ngae ekam a ngaelaut to ka munik
e Sirsir. Ngiak kaikkiem enang tok, va ngira pis mang e Yudas ka rek. Va
ngiaka mngan mang a mhel langto nkong mTarsus ka munik e Sol ko
ta vle kun mnam he kngarkie. 12 Ko ko her ngam tmik kim en kat he ta

vokom a mhel to ka munik e Ananais ko ther kaol kpis ko kim he kael
kalo ktiek kuo mang, en kam kta nho kat."
13 E Yesus ta re tok knop, to e Ananais tkoripang te, "Koldaip kua ngan
o rhek kavurgem mang a mhel to endo, ko tvua sovet kam kering itaro
mia mruo ko mYerusalem. 14 He en tkaol ngte mDamaskas orom o pris
ruk laol nga serppak ko ngat hera meng kam pis kam kpom mor tgus ruk
ngoma totu pmin."
15 Va Ngoldaip tkat koripang te, "Ngiak ngae ge ngok kim ko tete ta ko
her mur el en he, en kmeha ngang dok, en kam polger o rhek mang dok
ngang o vrong rhek kar ngaro taven va ngang lIsrael kat. 16 He enang
tok, ngor mrua khenam o vnek ruk nak lol vgum kua munik ngang."
17 E Yesus ta rere tok knop, to e Ananais thera ngae kpis ko mnam e
Yudas ka rek. Tvaik kun mnam he kael kalo ktiek kuo mang e Sol va
kreng te, "Sol, ko nopia to yin. Ngoldaip to e Yesus, endo tpis kmin ko
ekam a ngaelaut ko ya re kmaol ngte, en tmeng dok ngte kmin kat, yin
kam kta nho kat va E Nunu A Totur kam viging in kat." 18 A gi hi to tgia
re tok knop, o tgoluk ruk enang a slang karo kneik ngat her gi rurpuo
ngpirik petgim e Sol kalo keik ngatngae, to kalo keik ngint her ngae kta
mmok kat. To thera ngatkal ngang ngar kam parrum orom E Nut ka
munik. 19 E Sol tparrur knop, to ther le kaemik, to karo serppak ngat
kat kaeknik mnam kat.

E Sol Ta Polger O Rhek Mang E Yesus Ko mDamaskas

E Sol te kta serppak kat to ther gia vle kar e Yesus kalngunes ko
mDamaskas mo kolkhek kavurgem. 20 Ko ther gia ngae ngatngae
kmelpun kvaik kun mnam o Yuda ngartaro rektor ruk kam rere mnam
mar ko tok mDamaskas he kaelha kam polger o rhek mang e Yesus te,
En E Nut Khal msim to arhe. 21 Nma havae tok, va endruk ngata ngan
karo rhek ngata sesenkrip he kmo mnganang ngar mruo te, "Ai! A mhel
to nma kaenpgam o mia kam kering endruk ngma totu pum e Yesus ku
mYerusalem enda arhe? Va en kat arhe endo ther kaol kpis moti kam
kpom mar kmit mar kmeknik ormar ngoguon kam srim mar ko kim o
pris ruk laol ngola?" Ngata mo mnganang ngar tok, 22 vanangko e Sol ka
serppak to kam rere ta ngae he klaut kngae he tsim kut kaelel karo papat
momalpek ngang o Yuda ruk ko mDamaskas kmenserpgam a papat to
mang e Yesus te, Her en arhe Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen. Tsim
kaelel karo papat momalpek kam le ktua havaeng ngar tok, to ngaro
papat ngat ngae ho mi ktua horotgi.

E Sol Ta Ngorpok Kparem E Damaskas

23 Kam ngae ko o kolkhek kavurgem ngat nop, to o Yuda ngta kaum he
kaen a volou, ngar kmim e Sol kngam a yoror. 24 Ngtel o toot kmo mia
mnam a rengmat karo ngaegot kam vle mo kolkhek va mo segain tgus
kam smia toot kam paneng e Sol kmim kngam a yoror. Vanangko e Sol ta
kol a re mang ngaro papat ruk endruk tok 25 to kalngunes ngat kle kvaeng
ma segain langto kmitgi ekam a hennek to ngat kurhennek he urkleim
a rengmat. Ngat itgi tok, to ka kleng a ngausie pum a rat to kael e Sol
kun mnam to le konget ngpirik ngogu mnok vgum a hennek to endo ka
pammok en kam ngorpok.

E Sol Tkaeha Ko mYerusalem

26 E Sol tngorpok he kngae ngoguon mYerusalem to kaegom kam kaum
kar e Yesus kalngunes, vanangko ngat kle va kgorang ko ngata pat re
te, e Sol ta ppiak orom karo papat ruk kmor mnam en mang e Yesus.
27 Vanangko a mhel langto ka munik e Barnabas ta le ktua vaeng e Sol
kngorom he kael ko kim o aposel. To tsim ktua keknen ngang ngar mang
e Sol te, tmur vokom Ngoldaip ko ekam a ngaelaut he Ngoldaip tmur
rere kar. Va thavaeng ngar mang e Sol ko tvu smia polger o rhek mang
e Yesus ka munik oguo mDamaskas he lua gorang o mia e. 28 To o aposel
ngat le ka ngatkal orom e Sol kam vle ko kmar ko mYerusalem va nong
a mhel lang tlo kta re kam hagam kam kaum kar mar. Nove! Nma kaum
kar mar he krere lserppak kam polger o rhek mang e Yesus ka munik
va nam lua gorang o mia kat e. 29 Nama rere lsir va en kar o Yuda ruk
ngma rere orom o Grik nga re ngma mo kir mo kmar mang o papat ruk
mang e Yesus. Vanangko o Yuda ruk endruk ngam kael onit ngang kmim
kngam a yoror. 30 To klenar ruk ngat kor mnam mar mang e Yesus he
kmokpom kar ngat kol a re mang tok, to ngta vaeng e Sol he ka ktong
kngorom ngogu mSisiria he kpataem ma langail kam meng, en kam le
kngae ngoguon mTarsus.
31 To e Yesus ka ngaomevek tgus to kun mnam o mhetor ruk mYudea,
va mGalili va mSamaria ngta sirei ekam ko ngata vle mnam a venloot
to kam smia vle yek. Va E Nunu A Totur nam kaenkrovgem mar he
kaenserpgam mar kat. He ekam tok, o mia kavurgem ngam ho gia
ngamkhor kar mar va mar tgus ngma vle orom a pagor to mang E Nut.

E Pita Tkaeharom E Inias Kam Ya

32 Va kun mnam o kolkhek ruk endruk e Pita nam kaelpun kvaik kottek
mnam o rengmat ruk kun mnam a mhe to e Yudea. To mnam a kolkha
langto ta ngae ngogu mLeda kam kneng endruk ngta mokpom kre Yesus
ko tok. 33 Tpis ko va ting kim a mhel langto ka munik e Inias ko karo
mhetor tgus ngat yor he tgia kru kun mnam ka hep kmis mnam o pnes
ruk aktiek hori orom korlotge. 34 E Pita tvokom tok, to gia reng te, “Inias,
e Yesus to E Nut Thim Orom Ka Msasaen ther eharom yin tete ta he, he
ye ya he. He ekam tok, hop he llum ila hep.” A gi hi to ta ngan e Pita karo
rhek, ther gi hop ngatngae. 35 Va o mia ruk ko mLeda va ko mSaron kat
ngta vokong e Inias tok to ngta hortgem ngaro papat to her kle kor mnam
mar mang e Yesus he kmokpom kar.

E Pita Ta Hover E Tabita Kam Kta Ktal Kat

36 Vanang a vlom langto ta vle kun mnam a rengmat to e Yopa, ka
munik e Tabita, va ngma mon lGrik kat te, e Dokas. En nma kor mnam
en mang e Yesus he nam kaeharom o keknen ruk lyar va nma venu kam
turang o mia ruk ngma tu kmo tgoluk. 37 Nma vle tok, to mnam o kolkhek
ruk e Pita ta vle ogu mLeda, a yor langto tpis kim e Tabita ko mYopa
kngam a yoror. O mia ngat pungnim ka mnes knop, to le kngangater kun
mnam a rek langto ka taban to kuon mail. 38 Nang a rengmat to e Yopa
tlua vle malhagenmok mang a rengmat to e Leda e. Enang tok, e Yesus
kalngunes ruk ko mYopa ngta ngnek mang e Pita te, ta vle ogu mLeda to
ngat le kmeng alo mhel aloruk ngogu kam vaeng. Ngint pis ko kim e Pita
to kaurur kim te, “Ngiak marer he kaikkiem muo ngoguo na!”
39 To e Pita ther kaikkiem min. Ngata ngae ngoguo kpis to ngta ktong e
Pita kam grap ngoguon mnam a rek to endo ka taban to kuon mail. Ta pis
kuon to o tahek ngata pis ko kim ksisir kairkleim. He ngat kaee mang e

Tabita va ka khenam o nhek va o it akuruk, endruk nam kaeharom mar
tie ko nma vle vop.
40 To e Pita ta meng lraip ruk endruk kmottek ku mnok, nang en ta vle
ktubulkek kam ngarkie. Ta ngarkie knop, to khortgi ngok kim a yor he
gia reng te, “Tabita, hop!” To e Tabita ta malegem ka lo keik he kvokong
e Pita to hera hop korsang. 41 To e Pita ta kpom ka ktiek he kturang kam
hop ksir. Thop ksir knop, to e Pita thera vaeng endruk ngama mokpom
kar e Yesus kar o tahek ruk endruk he ka khenam ngang ngar te, ta kta
ktal kat he. 42 E Pita teharom tok, va a re to mang e Tabita ta senkir
kngae komor a rengmat to e Yopa tgus he o mia nglakhor ngat kor mnam
mar mang e Yesus he kmokpom kar ekam tok. 43 E Pita thera vle ko
mYopa mnam o kolkhek kavurgem ko kim a mhel langto ka munik e
Saimon, endo ka ngaeha to kmeharom o ngaemslang ngaro ptaik, he o
mia kmenenkim mar mkor.

10

E Nut Tngam Tmik Kim E Kornelius Kam Vaeng E Pita

1 Vanang ko mnam a rengmat to e Sisiria a mhel langto yok ta vle kat,
ka munik e Kornelius. En lRom nga ngaomevek ka rkan langto ngalaip.
Vanang ngma mon a rkan to endo te, A Rkan To Ko mItali. 2 En kar ka
valngan msim ngata vle te, o vrong rhek ruk ngata kpom o Yuda ngakro
keknen he ktotu pum E Nut ormar. Va nam vua turang o Yuda ruk ngma
tu kmo tgoluk va nma venu kam ngarkie ngang E Nut kat. 3 To mnam a
kolkha langto e Kornelius ta ngarkie tie mavlemas to E Nut ta ngam tmik
kim, he ta vokom a engyel langto ko tpis ko kim he khavaeng te, “Vae,
Kornelius.”
4 Va e Kornelius tgia sir kvokom he kgorang to ta mnganang te, “Kolaip,
anito?”
Va a engyel tkoripang te, “E Nut tngan ilaro ngarkie he, ko ngta grap
ngpalmai ngok kim he nma sirei mang ngar. Va ta sirei mang ilaro nngiar
ruk im kaenik ngang endruk ngma tu kmo tgoluk ko ngta grap ngpalmai
ngok kim kat he. E Nut nma sirei mang ngar, gi enang ko nma sirei mang
a paei ka ngaus to muk o Yuda mum mur kael pat kmuk mang En orom,
ko muma knim a paei pum mula nngiar to orom o ol he ka ngaus kam
grap ngpalmai ngok kim, En kam grim. 5 He tete ngiak meng o mia akor
ngogu mYopa kam vaeng a mhel langto ka munik e Saimon, to ngma mon
kat te, e Pita, en kmaol ngte. 6 En ta vle ko kim kyok, endo ka ngaeha to
kmeharom o ngaemslang ngaro ptaik, he o mia kmenen kim mar mkor.
Kyok to endo ka rek ta vle ku va mou.”
7 A engyel ta re tok, to hera ngae kparem. Tngae to e Kornelius ta hop
ku he kvaeng kalo kaloyie aloruk va ka mhel langto nma kar va tomten,
endo nam vu smia totu pum E Nut va nma vle ko kim e Kornelius he
smia turang. 8 Ta vaeng ngar va smia papsim mar mang o tgoluk ruk
ngat pagis kim to hera meng ngar ngogu mYopa.

E Pita Tkaengogo Orom O Ngaemslang Ngo Mamten

9 Ngata ngae, to hop enang ngmo ko ngata kta ngae ekam a ngaelaut
kia kolkha, ngat re kpis ko rkieng e Yopa, vanang ko tok mYopa e Pita ta
grap ngoguon mnam a rek ka taban to hakuon mail endo ku mnok kam
ngarkie. 10 Tngarkie kngae to ngae kvang to ka svil kmemik. Vanangko
tie ko ngta murteik vop, e Pita tkaengogo orom a tomhel langto. 11 Ta

vokong a volkha ko tmommenik he a tomhel langto ta nho enang a yet
to kla laut ta grung kun kuon enangthe o engyel ruk korlolo ngta kpom
karo ngaitngol ruk korlolo he ka grung orom ngpirik ku mmie. 12 Va
kun mnam a yet to endo o vrong ngaemslang ngo mamten ngta vle kun
mnam, endruk E Nut ta hagam o Yuda kam lo kaemik. O ngaemslang ruk
ngma ngongae orom ngaro nharok ruk korlolo kar o ngaemslang ngo
mamten ruk ngma ngongae orom ngaro vurkul ku mmie kat va o iningol
ngo mamten ruk ngma vo kat. 13 E Pita tkaengogo orom o ngaemslang
ruk endruk tok, to a ktui langto tmon ka munik he kreng te, "Hop, us o
ngaemslang ri he emik."
14 Vanangko e Pita ta kokheng te, "O-o, Koldaip, ho mi kut nop hak!
Klo vur em a tomhel tang vop ko tlua nho lya ko pum ila lo keik enang
o ngaemslang ruk endri e, va klo vur em a tomhel tang kat ko tlo vua
mmok ko pum ila lo keik kat e."
15 E Pita ta re tok, to a ktui ta kta re kngam nglomin te, "O tgoluk ruk
dok to E Nut ko her monik te, ngta ya, ngior kam kle khahei kim mar he
kre te, ngat lo vua mmok ko pum kua lo keik e."
16 A ktui to endo ta reng e Pita tok ngkorlotge, to e Pita ta kta hahei kim
mar tok kat, to a yet ther kaeknik ngatngae ngoguon ma volkha kat.
17 E Pita tkaengogo orom o ngaemslang ruk endruk knop to gia vle ko
tok, he sia papat mang ani papat to E Nut ta svil en kam kol vgum ka
ngaengogo to endo. Phevgom ko tsia papat tok, o mia ruk e Kornelius
tmeng ngar ngok kim ngat pagis kun mnam a rengmat he kol a re mang
e Saimon ka rek ko ta vle tam. Ngat kol a re, to ngat pis mang he ksir ku
va gudor to ku mnok. 18 Ngata sir ko he kvae ka mngan te, "Endo ngma
mon te, e Saimon Pita nma vle mo?"
19 Vanangko e Pita ta vle sia papat mang ka ngaengogo to endo vop, to
E Nunu A Totur treng te, "Vae, Saimon, ngnek na ko o mia ruk korlotge
ngta nonhong in. 20 He ekam tok, hop he, ke grung ngogu kmar. Mar o
vrong rhek ruk E Nut thagam muk o Yuda kam ngae ka ptang ngar, va
kam gia vle kar mar, vanang ngior kam kokkol kmikkiem mar e, ekam
ko her dok to ko meng ngar kmaol ngte kmin arhe."
21 To e Pita ta grung ngogu kmar to kreng ngar te, "A mhel to muta
nonhong her dok ta arhe. Mut kaol ngte kman e?"
22 Va ngat koripang te, "E Kornelius, endo lRom nga ngaomevek ka
rkan langto ngalaip, tmeng ngor ngte. En a vrong rhek to ta kpom o Yuda
ngakro keknen he ktotu pum E Nut ormar. Va nam sim kut kaikkiem
E Nut karo pos va o Yuda tgus ngma totu pum kat. He E Nut ka engyel
langto a totur thavaeng kam vaeng in kam ngae ngok kim mnam ka rek
he en kam ngan o rhek akor ko vgum in." 23 Ngat havae tok, to e Pita
thera vaeng ngar ngogun ma rek he smia tar mar ma segain to endo.

E Pita Ta Polger O Rhek Mang E Yesus Ngang E Kornelius

Hop enang ngmo to ngta parem a rengmat to e Yopa to kngae va o mia
akuruk ngat kor mnam mar mang e Yesus he kmokpom kar en, endruk
nkong ngar mnam a rengmat to endo ngat kaikkiem mar kat. Ngta ngae
kngae 24 to hop enang ngatku to ngta kta ngae ekam a ngaelaut kat kngae
kpis kuon mSisiria. Ngta pagis, nangko e Kornelius ta ktar kvaeng karo
valngneik kar klenar, mar kam gia vle kpaneng e Pita kam pis. 25 Tie ko
e Pita tpis he kvaik kun mnam a rek, e Kornelius tsap ngogu he khorong

to ktubulkek ku penharom kam totu pum. 26 Vanangko e Pita ta hagam
te, “Hop ku, ko dok a gi vrong mhel enang yin tok.”

27 E Pita ta rere kre Kornelius kngae va kvaik ngoguon ma rek, va
tsenkrip kim la mumu to kun ko tkaum kpaneng he. 28 E Pita ta vokom
mar tok, to ta le ktua reng ngar te, “Mut vua mnor mang ngor o Yuda
te, mor o Yuda nguaro pos ngta hagam mor kam ptang muk ruk o vrong
rhek ruk yok va kam gia vle kar muk kat. Vanangko E Nut ta kle mrua
khenam ngang dok te, klo is hak kam mon a gi vrong mhel tang te, tlua ya
ko pum E Nut kalo keik, va kam mon te, ngat lua mmok ko pum kalo keik
kat e. 29 He ekam tok, tie ko muta vaeng dok va klo vrua re kam mrua
hahak kmuk e. Vanangko ngora mnganang nguk te, Muta vae mang dok
kman?”

30 E Pita ta mnganang ngar tok, va e Kornelius tkoripang te, “Tie tok
mavlemas enang ti, kua vle kngarkie kun mnam kua rek, to ko senkrip
kim a mhel langto tvaik pum ka yet to tngae gia pilpil. Tgi pis ksir ko
pum kua lo keik 31 he kmon kua munik to kreng dok te, ‘E Nut tngan ilaro
ngarkie he kpat mang ilaro nngiar ruk im kaenik ngang endruk ngma
tu kmo tgoluk. 32 Va thavaeng dok te, ngiaka vaeng e Saimon to ngma
mon kat te, e Pita, endo nma vle ku mYopa, en kmaol ngte. En a gunmhel
to tgi gnua pis he ka vle ko kim kyok, endo ka ngaeha to kmeharom o
ngaemslang ngaro ptaik, he o mia kmenenkim mar mkor. Va ka rek ta
vle ko va mou.’ 33 Thavaeng dok tok, to ko her gia vaeng yin ngatngae,
va tmi kut ya hak ko yi her aol ngte kim mor. To tete mor tgus ri ngota
kaum mo pum E Nut ka lo keik kam ngan ilaro rhek ruk Ngoldaip thera
reng yin kam havaeng ngor ormar, nang mor kam vle knganik.”

E Pita Ta Mmok Mnam A Kolkha To Yek Te, E Nut Ta Svil Kam Mokpom Kar O Gi Vrong Mia Tgus

34 E Kornelius ta havae tok, to e Pita ta hop krere he khavaeng ngar te,
“Ah, tete kua mnor yek te, E Nut nam lua khen a mhel tang kam smia tar,
nang ka mnang langto e. Si o vrong rhek ruk kat va nma ya mang ngar
kat. 35 Ii, o mia ruk kun mo marhok tgus ruk mo mmie, endruk ngma
totu pum E Nut va kaeharom o keknen ruk ngata sir, E Nut nma ngatkal
ormar, mar kam mokpom kar En kat. 36 Muk mruo mut hera mnor mang
a re to E Nut ten ngang ngor lIsrael ko thavae mang a knovvur to orom
e Seten ko e Yesus tpis orom E Nut ka tavgo he kir kim he. Ii, Endo E
Nut Thim Orom Ka Msasaen her en arhe tkir kim e Seten tok he el a vrek
longeik kun pgegom mor kar E Nut. Va her en to kat arhe mor o Yuda va
si o vrong rhek ruk yok kat Ngoldaip to en. 37-38 Va muta mnor kat mang
e Yesus to nkong mNasaret ko E Nut thim orom ka msasaen, endo orom
E Nunu A Totur va orom ka serppak kat. Va muta mnor mang karo reha
ruk telha orom mar oguon mGalili ko pekam ko e Yoanes ta tger o mia
kam parrur orom E Nut ka munik. Ii, telha kpunpa tok, he kaelha kvaik
kottek mnam o rengmat mo mYudea he kaeharom o keknen lyar ngang
o mia va kaeharom endruk ngma vle ku meorom e Seten ka tavgo kat. Ii,
e Yesus nam kaeharom tok, ekam ko E Nut nma vle kar.

39 Nam kaeharom tok, va mor, ngom mia vokom karo reha ruk endruk
tok orom nguaro kerok mruo to le khavaeng o mia mang ngar ko nam
kaeharom mar kun mnam a rengmat to e Yerusalem va si kun mnam
mor o Yuda nguaro mhetor akuruk kat.

Va ko tok mYerusalem, lYuda ngat krong e Yesus orom o ot kvat
engnang a ho kngam a yoror. 40 Tyor tok, to ngat eguyang he ta vle kun
mnam ka nnak mnam o kolkhek ruk korlotge, to E Nut ta kle khover
petgim ka nnak to le ka khenam ngang ngor, he ngot mur vokom orom
nguaro kerok mruo. 41 Vanangko o mia tgus ngat lo vokom e. Nove.
Gi mor tuk, endruk E Nut ta ktar kre pum mor, mor kam mrua vokom
orom nguaro kerok mruo. Ii, mor ri arhe ngot emik he kaivie kar en ko
pekam ko thop petgim ka nnak. 42 Ngot vokom tok, to ta le kreng ngor
kam polger o rhek mang en mruo he smia papsim o mia te, Her en arhe
endo E Nut tmur el, en kmen o kapnes ngang o mia tgus, endruk ngat yor
kar endruk ngata ktal vop. 43 Ii, ko her en arhe endo o propet tgus ngata
ktar kpavap mang te, o mia tgus ruk ngat kor mnam mar mang e Yesus
he kmokpom kar, E Nut nera lol ngaro kerkeknen patgiang ngaiting her
vgum ka munik to arhe."

E Nunu A Totur Ta Pakvom Kam Viging O Vrong Rhek

44 E Pita ta rere kngae orom o rhek ruk endruk va E Nunu A Totur ta kle
kviging o mia tgus ruk ngta vongnek kim kun mnam e Kornelius ka rek
to endo. 45-46 Vanang o Yuda akuruk ngat kor mnam mar mang e Yesus
he kmokpom kar, nang kle vua serppak vop mang ngarta keknen mruo
to kam paam lurokol ngat kaum kaol kar e Pita ku mYopa kat. Endri ngta
ngan ko e Kornelius mar ngat kaelha kam rere orom a re langto yok kam
kanprim E Nut mang ka serppak, to ngat ngae ho mi kut senkrip hak. He
ekam tok, ngat kle kol a pat yek te, E Nut nma nngiar ngang si o vrong
rhek ruk yok vat orom E Nunu A Totur.

Ta vle tok, to e Pita thop ku he kre te, 47 "Mu vokom na, E Nunu A Totur
ther viging o vrong rhek ri, gi enang ko tviging mor ruk o Yuda tok kat,
ngola? Yu! He ekam tok, erieto tis kam hagam mar kam parrur orom e
Yesus ka munik kun ma ye?" 48 E Pita ta re tok, to hera reng o mia kam
parrum mar orom e Yesus ka munik, Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen.
Ngata parrum mar knop, to e Kornelius mar ngat hera mnganang e Pita
kam vle ko kmar mnam o kolkhek akor na.

11

Si O Vrong Rhek Va Ngat Is Kat Kam Mokpom Kre Yesus

1 Ngat parrum e Kornelius mar tok, to o aposel kar endruk ngat kor
mnam mar mang e Yesus he kmokpom kar ko mYudea tgus, ngat kol a
re mang o vrong rhek te, si mar kat va ngat lol E Nut karo rhek to kle
kor mnam mar mang e Yesus he kmokpom kar. Ngat kol a re to endo
mang o vrong rhek tok, 2 to tie mnam a kolkha to e Pita tngae ngoguon
mYerusalem o Yuda ruk ngat kor mnam mar mang e Yesus, nang kle vua
serppak vop mang ngarta keknen to kam paam lurokol ngta pis ko kim
he ka kner 3 te, "Ya vaik kun mnam a vrong rhek langto yok ka rek he
kaemik kar endruk ngat lo paam mar kman?"

4 Ngata kner e Pita tok, to e Pita tkaelha kam smia keknen ngang ngar
mang o tgoluk tgus ruk ngat pis kim tesgun kmikkiem mar lsir enang ko
ngat pis tok. Te smia nantom karo rhek kam mrua hahaong o rhek mang
en mruo te: 5 "Tie ko kua vle kngarkie ko mYopa ko korsang he kaengogo
orom a tomhel langto ko ta grung kun kuon ma volkha. Ko vokom va ta
nho enang a yet to kla laut ko ta grung kun kuon enangthe o engyel ruk
korlolo ngta kpom karo ngaitngol ruk korlolo he ka grung orom ngok

kim dok ko tok. 6 Ko sim ktua nho kun mnam a yet to endo va kvokom o
vrong ngaemslang ngo mamten ruk ngma ngongae orom ngaro nharok
ruk korlolo kar o ngaemslang ngo mamten ruk ngma ngongae orom
ngaro vurkul ku mmie kat. Va ko vokom kat o ngaemslang ngo mamten
ruk ngma vle ko poturvek va o iningol ngo mamten ruk ngma vovo kat.
7 Ko vokom tok, to kua ngan a ktui langto ko tmon dok he kreng dok te,
'Hop, he us o ngaemslang he emik.'

8 Kua ngan a re tok, to ko koripang te, 'O-o, Koldaip, ho mi kut nop hak!
Klo vur em a tomhel tang vop ko tlua nho lya ko pum ila lo keik enang
o ngaemslang ruk endri e, va klo vur em a tomhel tang kat ko ngat lua
mmok ko pum ilalo keik kat e.'

9 Kua re tok, to a ktui to endo tkat kottek kuon ma volkha kam kta ngam
a re nglomin te, 'O tgoluk ruk dok to E Nut ko her monik te, ngta ya, ngior
kam kle khahei kim mar he kre te, ngat lo vua mmok ko pum kua lo keik
e.' 10 A ktui to endo ta reng dok tok ngkorlotge, va ko kta hahei kim mar
tok kat, to a yet ther kaeknik ngatngae ngoguon ma volkha.

11 Gi pekam ko a yet ta grap ngoguon tok, o mia ruk korlotge ngta pis
ko mnam a rek to koma vle mnam. O mia ri e Kornelius tmeng ngar
kun kuon mSisiria ngok kmok ko tok mYopa. 12 Ngat pis kvaeng dok
kmikkiem mar va E Nunu A Totur tkaenkrovgem dok kam lua kokkol
kmikkiem mar e. To ko hera ngae kaikkiem mar ngoguon mSisiria.
Va kolenar ruk aktiek hori orom atgiang endruk mo kmok tete, ngat
kaikkiem dok kat. He mor tgus ngot kaum kngae ngok mSisiria, to
kaum kvaik kun mnam e Kornelius ka rek. 13 Ngot her vaik he, to e
Kornelius tkothoi ngang ngor mang en mruo ko tkaengogo orom a engyel
kat ko tpis ko kim kun mnam ka rek he kreng te, 'Ngiak vaeng a mhel
langto nkong mYopa. Ka munik e Saimon, endo ngma mon kat te, e Pita.
14 Ngiak vae mang ko en ner kaen o rhek ngang in. He her vgum karo
rhek ruk arhe E Nut nera sulgim muk he klol yin kar ila valngan tgus
mularo kerkeknen patgiang ngaiting!'

15 Vanangko, kua re kam havaeng e Kornelius mar kam kenang ngar
enang tok, va vgum E Nunu A Totur ko ther gi pis kviging ngar gi enang
ko ta ktar kviging ngor tok kat, tesgun mnam a kolkha to ngota kunngir
kim a kolkha to E Pendekos. 16 Ta viging ngar tok, to endo yek, kua pat
mang o rhek ruk tesgun Ngoldaip ta rere ormar ko thavae te, 'E Yoanes
nma parrum o mia orom a gi ye e, vanang E Nut nera parrum muk orom
E Nunu A Totur ka munik.' 17 To tete, tmi kut vle ma mmok te, E Nut
tmi kut kaen ka nngiar to endo gi, endo orom E Nunu A Totur ngang si o
vrong rhek ruk yok kat. Ii, ten ngang ngar tok ekam ko ngat kor mnam
mar mang Ngoldaip e Yesus To E Nut Thim Orom Ka Msasaen gi enang
ko ten ngang ngor kat ko ngot kor mnam mor mang en enang tok kat. He
ekam tok, klo is hak kam hagam E Nut ko tmi kut kaen E Nunu A Totur
ngang ngar tok kat e."

18 E Pita ta mrua hahaong o rhek mang en mruo ko kim endruk ngam
vua serppak mang a keknen to kam paam lurokol tok, va ngta ngan karo
rhek ruk endruk to ngat lo kta hover a re tang kat e. Ngat kle khover E
Nut ka munik kam re te, "Kmikkiem ilaro rhek enang tok, tete, ta nho te,
E Nut ta ngatkal ngang si o vrong rhek ruk yok kat, mar kam kol a ktalhok
to kam plong vle ko kim En ngnik ngnik kat ekam ko ngat kaitgung ngaro
kerkeknen."

E Yesus Ka Ngaomevek To Ko mAntiok

19 Vanang e Yesus karo mia ruk ngat ngorpok kparahi ngogut ngoguo
ekam ko o Yuda ngat kol a regesal mang ngar mnam o kolkhek ruk ngat
im e Stepan, akuruk mnam mar ngat parahi ngok malhagenmok si ngok
mPonisia va mSaipras va mAntiok kat. Va endruk ngat parahi ngok ngat
kaelpun kgia khen o Yuda tuk ruk kun mo rengmat ruk endruk kam
havaeng ngar mang e Yesus, nang ka mnang o vrong rhek ruk ko tok.
20 Vanang lSaipras kar lSairin ruk mnam endruk ngat parahi he kngae
ko mAntiok, ngat kle kut kaelpun khavaeng o vrong rhek ruk ko tok kat
mang a knovvur to orom e Seten ko Ngoldaip to e Yesus tkir kim. 21 E Nut
nama vle kar mar he kaenserpagam mar kam havaeng o vrong rhek ruk
tok, he ekam tok, o vrong rhek ngarlakhor ngat kor mnam mar mang e
Yesus he kmokpom kar kat.
22 Kam ngae, to a re to mang o vrong rhek ruk endruk ta ngae kol e
Yesus ka ngaomevek kuon mYerusalem, he ekam tok, ngat hera meng e
Barnabas ngogu mAntiok. 23 E Barnabas ta ngae kpis ku to mia vokom te,
lmien te, E Nut ta mrung o vrong rhek kat. Tvokom mar tok, to tmi kut
sirei hak to le ka vle ko tok, he kaenkrovgem mar kam sim kor mnam
mar mang Ngoldaip he smia serppak kam mokpom kar mekam mekam.
24 E Barnabas en a mhel a yar va E Nunu A Totur nam kaenkrovgem va
nam vu kor mnam en mang e Yesus he kmokpom kar kat. Va lAntiok
ngarlavurgem ngat kor mnam mar mang e Yesus he kmokpom kar vgum
kat.
25 Kam ngae, to e Barnabas tle kngae kparem mar ko mAntiok to kngae
ngoguon mTarsus kam nhong e Sol. 26 Tpis mang to ka nglum kmeknik
ngogu mAntiok. To mnam a pnes to a gutnar nginta kaum kar e Yesus ka
ngaomevek to ko tok he kpatter o mia nglakhor. He ekam tok, her lAntiok
ruk arhe ngta ktar kilegem E Yesus ka ngaomevek te, O Kristian.
27 To mnam a venloot to endo, o propet akuruk ngat ottek ku
mYerusalem he ka grung ngogu mAntiok. 28 Langto mnam mar ka munik
to e Agabus. En E Nunu A Totur tkaen o rhek mnam he ta ktar kpavap
mang a vang to alautar ko nera vle he ksenekir kngae he kvaas kim o
mhetor tgus ruk lRom ngma nho mang ngar. (Va karo rhek ngat el mit
kun mnam o pnes ruk endruk ge, ko e Klodias ta nho mang e Rom.) 29 A
vang to endo tpis kmikkiem enang tok, to endruk ngat kor mnam mar
mang e Yesus ngta lgem o rhek te, langto langto mnam mar mruo nak
me orom o krek ngogu mYudea kmikkiem langto langto mnam mar ka
serppak mruo kam turang nglenar ruk ngta vle ko tok. 30 To kmikkiem
a papat to endo ngta kaum o krek kun ma ngaelpas langto, to kle kme
orom ekam e Barnabas kre Sol kmenik ngang endruk ngma nho mang e
Yesus ka ngaomevek ko mYudea.

12

E Nut Ka Engyel Ta Hong E Pita Petgim A Hengor

1 Tie mnam a venloot to endo kat, e Herot* endo lRom ngtel kam vle te,
lYudea nga taven tre kol a regesal mang akuruk kun mnam e Yesus ka
ngaomevek, he ekam tok, ta kpom mar he kael mar kun mnam a hengor.
2 Va ta kle kaen a re, ngar kmim e Yems to e Yoanes knopia. To o mia ngat
kle ka ptum ka ngoro kngam a yoror. 3 Teharom tok knop, to kvokom

* **12:1:** E Herot to enda, en e Herot to vlou kaes to ka munik e Agripa.

ko o Yuda ngta sirei mang ka keknen to endo, va kat tie mnam A Pnes
To Kmem A Gi Bret ta kle kaen a re ngang o mia, mar kam kpom e Pita
kat. 4 Ngata kpom kpis, to e Herot ta kle kael maktiegom o valngneik
ruk korlolo endruk orom o toot kmo mia ruk korlolo kun mnam langto
langto. O valngneik ruk endri ngta ktong e Pita kun mnam a hengor to
kael kun mnam ke taban langto. Ngat kael knop, to ta vle ko tok, he nang
ke valngan langto langto kam mo lilie kam toot mang. E Herot tkael e
Pita tok kam paneng a pnes to endo kam nop, to koknaik kmel ma mmok
ko kim o mia ngaro kerok kam mamnganang.

5 Ii, ngat kaenpasiker e Pita kun pa hengor ke taban to endo tok, vanang
e Yesus ka ngaomevek ngata sovet kam ngarkie ngang E Nut mang.

6 Kam ngae, to mnam a segain to ktar mang e Herot kmel e Pita ma
mmok ko pum o mia ngaro kerok kam mamnganang, e Pita ta vle kun
pa hengor ke taban to endo vop, ko ngat kleng kalo ktiek orom alo sen,
langto mnam ka mikitek va langto mnam ka ksienga. Va alo toot kmo
mia nginta kpom alo sen nginalo gu, langto mnam ka mikitek va langto
mnam ka ksienga kat, nang e Pita ta vle kun pgegom min he khivuo
kmonit. Va alo toot kmo mia aloruk nginta sir ko va ngaegot kam toot
mang kat. 7 Tkonit va vgum Ngoldaip ka engyel langto ko tgi pis kun
mnam a hengor ke taban to endo va a mmok langto tngae valler ke taban
to tgus. Tpis he ka spom e Pita ka volha he kvotgem to kreng te, “Marer
hop he!” Tre tok, to alo sen ngint her gi mur halgir pum kalo ktiek.

8 To a engyel ta kle khavaeng te, “Kol ila yet langto he sim kleng na,
va kol ila lo nhar he ikkiem dok.” 9 To e Pita tkaelha kmikkiem kam
ngae ngogu mnok petgim a hengor hak. Vanang tlua mnor te, a engyel
tre kam mi kut kottek orom petgim a hengor e. Nove. Ta kle kpat re
te, tkaengogo orom a engyel to endo. 10 Ta vle te, ngint varpaam o toot
kmo mia nga valngan langto kmottek kparem ke taban to endo to vrua
ngae kta varpaam langto kat. To ngint ho mi kottek ngogu mnok mnam a
hengor ka taban to ko ma gi vle, endo ko ma rengmat msim ka gu he kpis
ko vanam ka taban to endo ka ngaegot to tvua serppak hak. Ngint pis ko
tok, va vgum a ngaegot to endo ko tmur koregot ekmin. Tmur koregot
tok, to ngint hera kaum kottek hak to kvaik ngogu mnam a rengmat laut
to hera ngae. Ngint vrua ngae ekam a ngaelaut ke vgon va vgum a engyel
ko ther gi loloong kparem.

11 A engyel ta loloong tok, to e Pita ka papat tkaeknik kun mnam to ta
mrua pat kun mnam en mruo te, “O ko mia mnor yek te, E Nut tmi ktua
meng ka engyel he ta sulgim dok ko tpet dok petgim e Herot ka serppak,
nang en kam lo kaen a kapnes to o Yuda ngta sirei mang en kmen ngang
dok, endo ngat paneng en kmen.”

12 Ka papat tkaeknik kun mnam tok, to ther gia ngae lsir ngok mnam
a rek to mkor e Maria, endo e Yoanes to ngma mon kat te, e Mak knan.
Vanang her a rek to arhe, o mia kavurgem ruk ngat her kaum mnam he
kngarkie mang. 13 E Pita tpis ksir ko vanam a rek to endo ka mhe to ko
ma gi vle ka ngaegot to kvae ngang ngar. Ta vae tok, to a vlom to nam
kaeha kun ma rek ka munik e Roda tkaol kam koregot kim. 14 Ta pis ogu
mnok ko rkieng a ngaegot, to kngan e Pita ka ktui ko ta vae ngang ngar to
ka mnor. To tmi kut sirei hak to kle khortgi ksap kmeknik ngogun ma rek
kat, nang tlo koregot kim e Pita e. Tgia sir ku mnok vop. A vlom tkaeknik

ngok kim endruk kun ma rek to le khavaeng ngar te, “E Pita tpis he, he
en ku va ngaegot.”
15 Thavaeng ngar tok, va ngat koripang te, “Ai, nok ila mrang vor.”
Vanangko tkut kaur gi te, ta mien, to ngta havaeng te, “Ngnok yi vokom
ka engyel vor?”
16 Ngta maen o rhek kun ma rek, nang e Pita tgia vle ku mnok vop he
kvovae ngang ngar kam koregot kim. To ngat re kpet a ngaegot va her
gi vokom e Pita va ngaro nunu ngat ho mi kut parem ngao mit hak he
kmopet orom o rhek ngang. 17 To e Pita ta hover ka ktiek kam hagam
mar, mar kam vongnek kim. Ngat sim ktua vle, to ta kle smia havaeng
ngar mang Ngoldaip ko tpet kun pa hengor nngia. Thavaeng ngar knop,
to kreng ngar te, “Mguak havaeng e Yems kyok va e Yesus ka ngaomevek
mang dok kat.” Treng ngar tok, to hera parem mar kam ngae ngok mnam
a rengmat langto yok.
18 Hop enang ngmo marot to o toot kmo mia ngat ho mi kut kael a
halum kam moho hak ko ngata moruo pum e Pita ko tlo kta vle ko ma
hengor to kat e. To ngat kle kmo mnganang ngar te, “Anito tovlekar
e Pita?” 19 To e Herot kat ta ngnek mang tok, to tkaen a re, mar kam
nonhong. Ngat sim ktua nonhong kngae ka ngmeang hak, vanangko
ngat lo is kam pis mang e. To e Herot ta vaeng o toot kmo mia kam
mamnganang ngar kat to le kaen a re, ngar kam kle kaim mar vat kngam
mar o yoror.

E Herot Ta Yor

To kopekam tok, e Herot ta parem e Yudea he kngae ka vle kuon mnam
a rengmat to ko mSisiria mo kolkhek akuruk. 20 Va a tutu a laut ta vle
tiok he kun pgegom e Herot kar o mia ruk ko tok kun mnam alo rengmat
ruk e Taira va e Saidon, he e Herot tho mi kut kaesik ngang ngar hak.
Kam ngae, to lTaira va lSaidon ngata svil kam srim o rhek he kael a vrek
longeik kun pgegom mar kar e Herot ko ngma lluol kmemik mnam a
mmie to e Herot nma nho mang. Ngma pat tok, to ngat kaum kmenenker
ngang e Herot kalkayie langto ka munik e Blastus, en kam sir pekam
mar kmeharom tok. En nam kaeha ngang e Herot mruo he e Herot nma
kaelngaung mang. To e Blastus ta kol nga gu he ka mnganang e Herot
kam mon a kolkha to kam srim o rhek kar mar.
21 To a kolkha to e Herot mruo tmur el kam srim o rhek mnam ta pis.
To ta vaik pum karo it ruk lvu yar endruk o Taven ngma vaik pum mar
to korsang kun mnam a ngaekam to o Taven ngam korsang mnam kam
vongnek kim o rhek. Tkorsang ko tok, to le krere malpgem o mia ko ma
mmok. 22 O mia ngta ngan karo rhek to ngta vuvui te, “Uye, yindo ya rere,
ima rere enang E Nut, nang im lua rere enang a gi vrong mhel tang e.”
23 Ngat re tok, vanangko e Herot tlua svil kam hagam mar kam re te, Her
E Nut msim tuk to arhe Endo tho mi laut hak, nang en nove. He ekam
ko tlua svil kam hagam mar tok, Ngoldaip ka engyel langto ther gi im he
kvalum o ngneng mnam to ngat le ksovet kmem ka vrek to tle kyor.
24 To ko pekam ko e Herot tyor, E Nut karo rhek ngta ngae ho gia senekir
kun mnam o mia. To o mia ruk endri kat ngat le kmaenik he ksenekirik
kun mnam akuruk yok kat.
25 Vanang e Barnabas kre Pol ngint her rum ngina ngaeha to kmen
lAntiok nga nngiar ngang lYerusalem, to ngint hera vaeng e Yoanes, endo

ngma mon kat te, e Mak, en kmikkiem min. To mar tgus ngat le kaum kaeknik ngogu mAntiok.

13

E Nunu A Totur Tmur El E Barnabas Kre Pol Kmeha Ngang E Nut

1 Vanang kun mnam e Yesus ka ngaomevek to ko mAntiok o propet kar o pattermia akuruk ngta vle. Endruk endri te: e Barnabas, e Simion to ngma mon kat te, e Niger, va e Lusias to nkong mSairin, e Sol va e Menakam, endo e Herot to lGalili ngalaip ta pavloum. 2 To mnam a kolkha langto ko ngta kaum kanprim Ngoldaip he kpaal kmo ol ko pum E Nut kalo keik, E Nunu A Totur tkaen o rhek mnam mar te, "Mguak kael e Barnabas kre Sol, min kam vle ngang dok petgim muk tete, min kmelha kmeharom a ngaeha to ko her vaeng ngin kmeharom he." 3 Ngta paal kmo ol ko pum E Nut kalo keik knop, to ngat kael ngaro singni kuo mang ngin va kngarkie mang ngin kmenserpagam min. To ko pekam tok, ngat her el min ko va ngaelaut min kam ngae kaelha kmeha.

E Barnabas Kre Pol Ngina Ngaeha To Ko mSaipras

4 Ngta meng ngin kmikkiem enang ko E Nunu A Totur tkaenkrovgem mar kam meng ngin enang tok. To ngint hera ngae he ka grung ngogu mSelusia to kar mnam a langail to kparem a mhe to endo, to le kngae ngogu mnam a nut to e Saipras. 5 Va e Yoanes to ngma mon kat te, e Mak tkaikkiem min kat kam turang ngin pum nginaro reha. Enang tok, mar tgus ngta kaum kngae to kpis ko mSaipras mnam ka rengmat langto ka munik e Salamis. Ngta pis to kaelha kam havae mang E Nut karo rhek kun mnam o Yuda ngartaro rektor ruk kam rere mnam mar.

6-8 Ngat kaelpun kvaik kottek kun mnam a nut to endo karo rengmat tgus kam ngae kais ko ngat pis mnam a rengmat to e Papos. To ko tok, a taven langto ka munik e Sergius Polus nma vle. En lRom ngalaip kalkayie to nma nho mang a mmie ka mhe to e Saipras tgus. Va karo papat vu laol. En ta vaeng e Barnabas kre Sol ngok kim ko ta svil kam ngan E Nut karo rhek. To e Sol mar ngata polger o rhek ngang a taven to endo kngae.

Va a taven to endo kalkayie langto ta vle ko kat. En a propet to la ppiagar, endo nma kerngan rhek. O Yuda ngma mon ka munik orom nga re mruo te, e Elimas. (Va ka pun msim ta vle te, Endo Nma Kerngan Rhek.) Va ngma mon kat te, e Bar-Yesus.

E Elimas nma sir malngaeng e Pol mar kmegom kam hortgem ka taven to e Sergius karo papat kam vraik orom mar, he nang en kam lo kor mnam en mang e Yesus he kmokpom kar. 9 Ii, nma sir malngaeng tok kngae, to e Sol to ngma mon kat te, e Pol, E Nunu To A Totur tkaenserpagam to kalo keik ngint kaem e Elimas to tle kreng te, 10 "La Seten to yin! Ko im vua sir malngaeng o tgoluk tgus ruk ngta sir ko pum E Nut kalo keik. Va im vua sovet kam kauyang o mia he kmas orom mar orom ilaro kerpapat ngo mamten ngo mamten hak. Va im lo vua tu kam ker hortgem E Nut karo papat ruk ngta sir hak kam ppiak ormar. 11 He ekam tok, Ngoldaip ka serppak ner kaim in tete, he ila lo keik nginera slok hak, kam vle tok vur lhok na, yin kam lo kta vokom a kolkha ka mmok."

A gi hi to e Pol ta re tok knop, e Elimas kalo keik ngint her gia srongrong ngatngae to kle kngae ka slok hak. To tgia tumtum ka lpek kakanot kngongae kam ring a mhel tang kam kpom ka ktiek he ka ktong

kngorom. 12 E Sergius tvokom tok, va tho mi kut senkrip hak pum e
Pol karo rhek ruk endruk, to ther kle kor mnam en mang e Yesus he
kmokpom kar.

A Ngaeha To Ko mAntiok Kun Mnam A Mhe To E Pisidia

13 E Pol ka ngaeha tnop ko mPapos, to en kar klenar ngta kol a langail
to kngae kenker a mou kam ngae ngoguon mPega mnam a mhe to
e Pampilia, vanang ngaela to e Yoanes to ngma mon kat te, e Mak
tkaeknik ekmar kais ko he, to le ka ksir petgim mar he kaeknik ngoguon
mYerusalem. 14 Ngat pis ko tok mPega to kle kngae ngogu mAntiok to
yok, endo ko mnam a mhe to e Pisidia. To ma Sabat langto ngat vaik
ngogun mnam o Yuda ngarta rek to kam rere mnam ko tok to korsang.
15 O mia ngata him e Moses kar o propet ngaro pos knop, to endruk ngma
nho mang a rek to endo ngat kaen o rhek ngang e Pol mar te, "Ngorlenar,
enangthe o rhek ngang nguk kmenkrovgem o mia ormar va mguak hop
he khavaeng ngar ormar."

16 E Pol ta ngan o rhek ruk tok, to ta hop ksir ko kim o mia, to ta
hover ka ktiek he khagam mar to kle krere malpgem mar te, "Muk ruk
lIsrael va muk o vrong rhek ruk muta lol mor o Yuda nguaro keknen
he ktotu pum E Nut ormar, mgua smia ngnek na. 17 Tennik, mor lIsrael
nguaro pupnam ngama totu pum E Nut ekam ko En mruo tre pum mor
kmeharom tok. Va En her E Nut arhe endo tkaengaer ngorores kam khor
ko mIsip tie ko ngta kol a kapnes ko tok. Va her Endo gi ta mrua ktong
ngar orom ka serppak to alautar hak kmottek ormar ko mIsip petgim a
mmie to endo. 18 Va ngorores ruk endruk ngat gia vle ko ma kalputmok
mnam o pnes ruk alo mhelom alomin, va her E Nut to endo kat gi tgi vrua
kier mang ngakro kerkeknen ruk ko tok he kmatnge vgum mar. 19 Ii, va
her E Nut to kat arhe Endo tmi kut kaus kar o vrong usiel ruk aktiek hori
orom alomin kun mKenan he kir kim mar tgus to kle kaen ngaro marhok
ngang ngor lIsrael ngorores, endruk karo mia mruo ruk orom mor, mar
kam vle ngang ngor mruo. 20 E Nut tmur kaeharom o reha ri tgus ngang
her ngorores arhe kun mnam o pnes ruk ngtis te, 450.

To ko pekam tok, E Nut tmur kael ngorores ngalmialaol kam kol a
ngaekam to kam nho mang ngar kam ngae kais tie ko a propet to e
Samuel ta vle. 21 To endo yek ngta mnganang E Nut mang a taven tang
kam nho mang ngar. To E Nut tle mur kael e Sol, to e Kis khal, endo ka
ngausie ka pun to e Bensamen, ko thim orom ka msasaen. Va e Sol ta
nho mang ngorores kmis mang o pnes ruk alo mhelom lomin to E Nut ta
le kpet ka msasaen kuon malpgem. 22 To kopekam ko E Nut tpet e Sol, ta
le khim e Devit orom ka msasaen vat, en kam kle kol e Sol ka ngaekam,
he en kam kle ka vle te, mor lIsrael ngua taven. E Nut thim e Devit orom
ka msasaen tok, ekam ko tmur havae mang e Devit te, 'Kua mnor mang
e Yesi khal to e Devit, ko en a mhel to tvu ngae kun mnam dok. He her en
arhe ner kaeharom o reha tgus ruk koma svil en kmeharom mar.'

23 To her vgum e Devit kaores msim arhe, E Nut tikkiem ka tnangal to
kam tavger tang kun mnam mar tok ngang mor ruk lIsrael, en kam vle
te, Endo Kam Sulgim Mor. Ii, E Nut tikkiem ka tnangal tok kam le ktavger
e Devit kaes to e Yesus arhe ko kmor lIsrael tete. 24 Vanangko ktar mang e
Yesus kam khenam en mruo ma mmok, e Yoanes ta ktar ka tger mor ruk
lIsrael tgus kmitgung nguaro kerkeknen na, to le kol a parrur orom E Nut
ka munik, kam khenam te, ngot mi itgung nguaro kerkeknen tok. 25 To

mnam o kolkhek ruk e Yoanes ta re kam rum ka ngaeha, ta mnganang
o mia te, ‘Muta pat mang dok te, dok erieto? Nong dok a mhel to muta
paneng e. Nove. En ngnok vop ko ner kaol knaek mang dok. Klo vu is
mang en hak. Si dok kam hong ka lo nhar ngina lo ngausie mkor va dok
klo vu eveep is e, en kam ppir orom en mruo, nang dok kam hong min
mkor.’
26 Vae, kolenar, muk e Ebrehem kaores, va muk o vrong rhek ruk
muta kpom mor o Yuda nguaro keknen he ktotu pum E Nut ormar,
her mor ri arhe, endruk E Nut ten a re ngang ngor te, en kam sulgim
mor. 27-28 Ii, tesgun e Yesus tmi pis mo kmor ruk lIsrael ko mYerusalem,
va ngolmialaol ngat lo vokom ka mnor mang te, her en arhe Endo
Kam Sulgim o mia e. Ngat lo sim mmok mang tok, to ngat sia riring a
kerkeknen tang ko vgum, kam sim kaikkiem ngaro pos he mia mon orom
lsir, ktar mang ngar kmim kngam a yoror. Ngat sia riring tang, vanangko
ngat ngae ho lo vur pis mang tang hak. Tsi vle tok ko ngat lo pis mang a
kerkeknen tang ko vgum, vanangko ngat kle kmonik kim a yor ngang ge.
Ii, ngat kle kmonik kim a yor tok, to le ka mnganang e Pailet kam gi en
a re ge, o mia kam krong orom o ot kvat engnang a ho. Ii, ngat eharom
tok, he aottam o propet ngaro rhek ruk tennik, endruk muma him mar
mo Sabat tgus.
29 Ii, o propet ngta ktar kpavap mang o tgoluk ruk lYerusalem kar
ngalmialaol ngat eharom mar ngang tok, va ngat ngae sim kut pis lmien
kmikkiem o propet ngaro rhek ruk tgus he krum mar tgus hak. Ngat rum
mar kmikkiem enang ko ngat im to le kharpet ka mnes kuo va ho to le
kngae kael kun mnam a kre ka nho. 30 Ngat el knop, vanangko E Nut ta
kle khover petgim ka nnak he ta kta ktal kat. 31 To ta pis to ka khenam en
mruo ma mmok ngang kalngunes ruk ngama punpa kar tesgun ko tottek
ko mGalili he kngae ngoguon mYerusalem. Ii, ta mrua khenam en mruo
ngang ngar tok he ngat mur vokom kmis mo kolkhek ruk alo mhelom
alomin. Va her kalngunes ri arhe ngma havaeng ngor o Yuda nguaro
valngneik mang, ekam ko ngat mur vokom orom ngaro kerok mruo.
32-33 To tete kat, dok kar kolenar ri ngota pis mo kmuk kam havaeng
nguk mang a knovvur to orom e Seten ko e Yesus tkir kim he. Ii, tkir kim
kmikkiem E Nut ka tnangal to tel ngang ngorores tennik. He enang tok,
ka tnangal to endo tel mit tete mo kim e Devit kaores ruk mor. Ii, tel mit
tete orom her e Yesus arhe ko E Nut thover petgim ka nnak, kam tavger
en kam vle te, A Taven, kmikkiem gi enang ko ta ktar kpavap mang enang
tok arhe kun mnam A Kni to alomin orom ko ta kni pum te,

‘Tete kua teit mang yin he kvam yin te, ko hal to yin.’*

34 E Nut ta mien orom ka pat to kam mia hover e Yesus petgim ka nnak
tok, he ka vok kam lua ngti ko tok, ko ta ktar kpavap mang orom a propet
langto yok vat karo rhek ri te,

‘Tennik ko el kua tnangal ngang e Devit kam hover Endo A Totur
kmen ngang nguk lIsrael. He tete ngor kaikkiem kua tnangal to
endo, gi enang ko ko el ngang e Devit kmen ngang nguk.’

35 Va e Devit ta ktar kpavap mang e Yesus kat te,

---

* **13:32-33:** O Yuda ngaro keknen ngta vle te, tie ko ngata tavger a taven he khim orom a msasaen to kam kol a ngaekam to kam nho mang o mia, endruk laol ngma reng a taven to endo te, ‘Ko teit mang yin, he kua kvam yin te, ko hal to yin.’ He ekam tok, E Nut thover e Yesus petgim ka nnak kam tavger en kam vle te, A Taven tok kat.

'Ilkayie to A Totur, ngir lua mnang ka mnes kam vle ka ngti ko pa nnak e.'

36 Ii, mu vokom na, kun mnam a venloot to e Devit teharom o reha ruk E Nut ta svil en kmeharom mar, teharom mar knop, to hera yor. Tyor to klenar ruk kun mnam nga main to endo ngat eguyang ko vanam kaores kat va ka vok ta ngti ko pa nnak ge. 37 Vanangko Endo E Nut thover petgim ka nnak, ka vok tlo ngti ko pa nnak e. Nop hak!

38 Vae, Kolenar! Kmikkiem enang tok, kua svil muk kam smia mmok mang a papat ta na te, E Nut thover e Yesus petgim ka nnak, he ekam tok, her vgum en arhe E Nut tlol o mia ngaro kerkeknen patgiang ngaiting. He enang tok, dok kar kolenar ri ngota havaeng nguk gi enang tok kat arhe. 39 Ii, e Moses karo pos ngat lo is kmimim kim o rhek mang o mia pum ngaro kerkeknen ruk endruk e. Vanangko her vgum e Yesus arhe, endruk ngat kor mnam mar mang he kmokpom kar E Nut nam kaimim kim o rhek mang ngar pum ngaro kerkeknen ruk tok. 40 He ekam tok, mgua smia ngangreal ngang nguk, matok a papat to o propet ngat havae mang nera pis lmien orom muk, ko E Nut karo propet ngat havae mang a papat to endo te,

41 'Vae, muk ruk muma kerrereng dok he khallam dok, mguera sor kim kua ngaeha to kua re kmeharom kun pgegom muk. Va si enangthe a mhel tang nap smia havaeng nguk mang te, ta mien, va mup le ho lua svil hak kmor mnam muk mang kat e. He ekam tok, mguer le ho kyor vgum mula kerkeknen to arhe!' "

42 E Pol ta rere knop, to en kre Barnabas ngint re kmottek kun mnam o Yuda ngarta rek va o mia ngata mnganang ngin kam le ka psang vgum nginaro rhek mnam a Sabat to ngtok kat. 43 Endruk ngma nho mang a rek to endo ngta meng o mia kam ngae, to o Yuda akuruk kar o vrong rhek ruk ngta kpom o Yuda ngaro keknen he sim ktua totu pum E Nut ormar mekam mekam ngat hop he kaikkiem e Pol min. To e Pol min nginta rere kar mar he kaenkrovgem mar kam vle ku meorom E Nut ka mamrung kngorom kngorom ge.

44 Kam ngae, to a Sabat to endo ta pis va kavurgem kun mnam a rengmat to endo ngta veet he kaum kam ngan Ngoldaip karo rhek ko vgum e Pol. 45 Nangko o Yuda ngalmialaol ngata vokom o mumu ruk endruk to ngat ho mi ktua kapter e Pol to kle kaelha kam mon ppiagam orom karo rhek ruk ta rere ormar.

46 Ngata mon ppiagam e Pol tok, va e Pol kre Barnabas ngint lua kokkol kmar kmoripang ngar lserppak te, "Kmikkiem E Nut karo rhek ruk telik ngang ngor, moaka ktar na khavaeng her muk o Yuda arhe mang E Nut karo rhek. Vanangko mu vokom na, ekam ko mut hera kpiem o rhek ruk endri tete, mut her mur koop kim muk mruo kam vle te, mut lo eveep hak kam kol a ktalhok to kam plong vle ko kim E Nut ngnik ngnik e. He ekam tok, mora ksir petgim muk, nang kle kngae ngok kim o vrong rhek kam tagur pum a ngaeha to kam havaeng ngar mang e Yesus 47 kmikkiem gi enang ko a propet ta ktar kpavap mang ngar kmeharom gi enang tok arhe, ko ta re te,

'Ko her el yin ngang o vrong rhek, yin kam vle enang a mmok to kam valler mar, he yin kam havaeng ngar mang Endo Kam Sulgim o mia ruk mnam o mhetor tgus mo mmie.' "

48 E Pol ta re tok, to o vrong rhek ngata ngan karo rhek to ngat ho mi ktua sirei hak to le kanprim Ngoldaip karo rhek. Va endruk E Nut ta ktar

mur el mar tennik kam kol a ktalhok to kam plong vle ko kim En ngnik
ngnik her mar ruk arhe ngat kor mnam mar mang e Yesus he kmokpom
kar ko tok.
49 He ekam tok, kmelha ko tok mAntiok Ngoldaip karo rhek ngat
senekir he kvaas kim a mmie to endo karo mhetor tgus. 50 Vanangko o
Yuda ngalmialaol ngata kaum lAntiok ngal khengol ruk o Grik endruk
ngta kpom o Yuda ngaro pos he ktotu pum E Nut ormar. Ilkhengol ri
o mia ngam vua totu pmar. O Yuda ngalmialaol ngta kaum mar he
kaenpgam mar kar a rengmat to endo ngalmialaol kam sir malngaeng
e Pol kre Barnabas. Ngat kaenpgam mar tok, kam likim min kam lo kat
kaeknik kun mnam nga mmie kat e. 51 lAntiok ngat eharom tok, to e
Pol min nginta ngetmmie kam rpem a mmie ka ngaor kuo mang nginalo
nhar kam khenam ngang ngar te, mint hera tu kam pis ko kmar, he nang
E Nut kmen a kapnes ngang ngar koknaik. Ngint eharom tok knop, to
ngint hera parem mar to kngae ngogu mIkoniam. 52 He ekam tok, e Yesus
kalngunes ngat her gia vle ko tok mAntiok orom a sirei alautar hak ko E
Nunu A Totur nam kaenserpagam mar.

14

E Pol Kre Barnabas Ngina Ngaeha To Ko mIkoniam

1 To gi enang tok kat e Pol kre Barnabas nginta vle kun mIkoniam he
kanko kvaik kun mnam o Yuda ngarta rek to kam rere mnam kmikkiem
enang ko nginm kaeharom tok. Ko tok nginm smia rere mnam o mia
he nginaro rhek ngat konget ngaro vurkul he o Yuda kar o vrong rhek
kavurgem ngat kle kor mnam nginaro rhek to kmokpom kre Yesus gi
enang endruk ko mAntiok kun mnam a mhe to e Pisidia ko ngat kor
mnam mar mang e Yesus he kmokpom kar ko kat. Nginma rere mnam
mar tok, 2 vanangko o Yuda akuruk, endruk ngama keyang nginaro rhek
he lua svil kmor mnam mar mang e Yesus ngama kering o vrong rhek
ngaro papat va kaenpgam mar kam sir malngaeng e Pol min. 3 He ekam
tok, e Pol kre Barnabas nginta vle lhok ko kmar kam rere lserppak ngang
ngar mang Ngoldaip. He Ngoldaip tkaen a serppak kun mnam min he
tkut kaeharom o ngaelmir ruk lserpgue va o reha ruk ngma sor kmar
ko maktiegom min kmenserpgam nginaro rhek ruk mang ka mamrung.
4 Kmikkiem enang tok, o mia kun mnam a rengmat to, ngata mommenik
kmis kim alo ngaiting alomin. Akuruk ngaro papat ngta vat kar o Yuda
va akuruk ngaro papat ngat kle kvat kar alo aposel ri e Pol kre Barnabas.
5 Ngata vle tok, to o vrong rhek akuruk va o Yuda kar ngalmialaol ngta
lgem a papat to kam kol a regesal mang ngin kam lalaem min kngam min
alo yoror. 6-7 Vanangko ngint kol a re to tok he, to her kle kngorpok kngae
ngogu mnam a mhe to e Likonia. Ko tok, ngint kaelpun kvaik kottek kun
mnam alo rengmat ruk e Listra va e Debe va mnam o mhetor akuruk
ngata vle ko rkieng ko tok kam kle kta havae mang a knovvur to orom e
Seten ko e Yesus tkir kim he.

E Pol Kre Barnabas Ngina Ngaeha To Ko mListra

8 Ko tok mListra a mhel langto ta vle. Kalo nhar ngint yor he tlo vrua
ngongae hak ko knan tkut kol tok he. 9 Ta vle ko tok he kngan e Pol ko ta
rere kngae, to e Pol kalo keik ngint kaem a mhel to endo, ko tkor mnam
en mang e Yesus te, e Yesus tis kam sulgim he kaeharom en kam ya. 10 E

Pol ta tar tok, to hera reng klik te, “Hop he sim sir.” A gi hi to E Pol ta re
tok, a mhel to ther gia hop sir ngatngae to kaelha kam ngongae.
11 A mumu ta vokom ko e Pol teharom tok, to o mia ngat kaelha kam
vuvui kam rere lLikonia te, “Enngindukngoma kemmeng ngin kuon ma
volkha ngint kle khortgi mur el min alo mi mhel he kpis mo kmor orom
enngindi he.” 12 Ii, ngat vuvui tok, to kle kmon e Barnabas orom e Sus,
endo mar mruo ngma kemmeng ka munik. Va e Pol ngte ktua mon orom
e Sus kalkayie ka munik to e Hermes ekam ko e Pol tkol a ngaekam to
kam rere.* 13 Nang e Sus ka rek to a totur, endo lLikonia ngam kaen o
nngiar ngang kun mnam, ta vle ko tok kanmok mang a rengmat to endo.
To a pris to nam kaeha kun mnam a rek to endo ta ngan ko o mia ngta
vui tok, to tle kpis ko va rengmat to endo ka hengor ka ngaegot orom o
bulmakau ruk o sital va o msasaen ko en kar a mumu ngata svil kmen o
nngiar ngang ngin va enangthe min nginalo Nut ruk ngama totu pmin.
14 Vanang alo aposel ri e Pol kre Barnabas ngint kol a re mang ngar
ko ngat re kmeharom tok, to nginalo ngaung ngint ho mi kut ksir hak.
To ngint kle kommen nginalo yet kam khenam te, ngint lua svil mang
a keknen to e. Ngint kommen nginalo yet knop, to le ksap kvaik kun
mnam a mumu to kvui kam hagam mar te, 15 “Ngolmialaol, kman ko mut
re kmeharom ti? Muo alo gi vrong mhel enang nguk tok kat. He mot
kaol kam havaeng nguk mang a knovvur to orom e Seten ko e Yesus tkir
kim he. Mot her kaol tok, kam havaeng nguk kmel mularo yaik ngang
o Nut ruk la ppiagar ri ko ngat ho mi lo eveep is hak kam sulgim muk
e, nang muk kam kle va khortgi ngok kim E Nut to nma vle ngnik ngnik
kam le smia mokpom kar he kaikkiem. Ii, ko her E Nut msim to arhe
Endo tkueng a volkha kar a mmie va a mou kar o tgoluk tgus ruk ngta
vle kun mnam mar kat. 16 Ii, tiok ta mnang o mia tgus ruk kun mnam o
marhok tgus kmikkiem ngaro mur svil mruo, 17 vanangko tlo gi orim mar
ma slommok e. Nove, ko muma vokom En orom a kus ko nam kaerik kan
kuon ma volkha ngang nguk va muma vokom orom mularo luteik kat ko
En nam kaeharom mar kam ttek kat kmikkiem ngaro maineik. Ii, E Nut
nam vua klang nguk mo ol va kpurong a sirei kun mnam mularo vurkul
kam khenam ka mamrung ngang nguk tok, muk kam vokom he kam
mnor mang.” 18 E Pol kre Barnabas ngint sia rere lserppak tok, vanangko
tmia koppet hak ngang ngin kam hagam a mumu to endo, mar kam or
kmen o nngiar ngang ngin. Vanangko ngint ngae khagam mar ge.

Ngat Lalaem E Pol Orom O Krek

19 Kam ngae, to o Yuda akuruk nkong ngar ko mAntiok va mIkoniam,
ngta pagis he krere mnam a mumu kmit mar kam ru kim mar. To ngat
kle klalaem e Pol to krasgum ngku mnok ma rengmat ko ngta pat re te,
tyor he. 20 Vanangko e Yesus kalngunes ngta gun kairkleim to ta kta hop
kat to her kat kaeknik ngoguon mnam a rengmat to endo. Hop enang
ngmo, to en kre Barnabas ngint le kparem a rengmat to endo to le kngae
ngogu mDebe.

E Pol Kre Barnabas Ngint Kaeknik Ngoguon mAntiok To Ko mSiria

21 E Pol kre Barnabas nginta vle ku mDebe he khavaeng ngar kat
mang a knovvur to orom e Seten ko e Yesus tkir kim. Va nginma rere
mnam o mia vang kam mokpom kre Yesus. Ngint eharom tok, to ngint

* **14:12:** O Grik ngma pat te, e Hermes nma kol endruk o mia ngma kemmeng ngar nga gu.

her kaeknik to kaelhapun kta vaik kottek kun mman o rengmat ruk e
Listra, e Ikoniam va e Antiok to kun mnam a mhe to e Pisidia. 22 Ngint
kaeknik kmikkiem enang tok, he kaenserpagam e Yesus kalngunes ruk
kun mnam kakro ngaomevek ruk kun mnam a rengmat langto langto.
Ngint kaenkrovgem mar kam smia mokpom kre Yesus he lo korim ngaro
papat ruk kmor mnam mar mang ko nginma havaeng ngar te, “Ngruak
matnge vgum o vnek ngarlavurgem na, yek ngruak kle kvaik ku meorom
E Nut ka tavgo.” 23 Ngint kaenserpagam e Yesus ka ngaomevek langto
langto tok, to le kael singni kuon malpgem o mia akuruk kmel a ngaeha
to kam nho mang langto langto mnam E Yesus karo ngaomevek ruk
mnam a rengmat langto langto ko tok. Ngint kaelel mar knop, to le kpaal
kmo ol he kngarkie kmel mar ko maktiegom Ngoldaip va ngat kaurur
kim kam sulgim mar. 24-25 Nginta rum nginaro reha ruk kam vaik kottek
kun mnam o rengmat ruk ko mPisidia to ngint kle kta grung ngoguo to
kta vaik kun mnam a rengmat to e Pega kun mnam a mhe to e Pampilia.
Ngint havaeng o Pega mang e Yesus knop, to ngint kle ka grung kvaik kun
mnam a rengmat to e Atalia.
26 Kam ngae, to nginta rum nginaro reha ko mAtalia kat, to ngint hera
kar mnam a langail to her kaeknik ngok mAntiok to mnam a mhe to e
Siria, ko tok ko e Yesus ka ngaomevek ngata ktar kael min ko maktiegom
E Nut ka mamrung, En kam turang ngin orom o reha ruk ngint her gnua
rum mar he. 27 Ngint pis ko mAntiok to kvaeng e Yesus ka ngaomevek ko
tok, to her smia havaeng ngar mang o tgoluk ruk E Nut teharom mar ko
maktiegom min. Va nginta havaeng ngar mang E Nut ka ngaeha langto
kat, endo kam koregot kim o vrong rhek, mar kmor mnam mar mang e
Yesus he kmokpom kar kat. 28 Va e Pol kre Barnabas ngint her vur kta
vle lhok na ko kim e Yesus kalngunes ko mnam a rengmat to endo.

15

E Yesus Ka Ngaomevek To Ko mYerusalem Ngar Ke Murgun Ta Kaum

1 Kam ngae, to o Yuda akuruk ngat ottek kuon mYerusalem kun mnam
a mhe to e Yudea he ka grung kpis ko mAntiok. Endruk endri ngama
kerpatter e Yesus ka ngaomevek ruk o vrong rhek ko tok te, “Enangthe
mgua lo kaikkiem ngorta keknen to kam paam lurokol, endo e Moses
nma patter mor mang, va E Nut tlo is hak kam sulgim muk kam lol
mularo kerkeknen patgiang ngaiting, he nang muk kam vle la mmok ko
pum kalo keik e.” 2 O rhek ri ngat ho mi kut kael vrek kiin ngang e Pol kre
Barnabas to ngint kaelha kam mo maen o rhek kar mar mang a papat
to endo. Kam ngae, to e Yesus ka ngaomevek ko mAntiok ngat mon e
Pol kre Barnabas va nginlenar akuruk kun mnam a ngaomevek to endo
kmeknik ngoguon mYerusalem kam srim a vnek to endo ko kim o aposel
ko ngma nho mang ngar tgus.
3 To ngat kael ngaro singni kuo mang ngar to her kael mar ko va
ngaelaut mar kam ngae. Ngat kaelpun kvaik kottek mnam o rengmat
ruk kun mnam alo mhe ruk e Ponisia va e Samaria kmelha khavaeng o
mia mang o vrong rhek ko ngat hortgi he kor mnam mar mang e Yesus
he kmokpom kar. Ngata havaeng ngar tok, to endruk ngta mokpom kre
Yesus ko mPonisia va mSamaria ngata sirei mang ngaro rhek. 4 Ngta
ngae to kpis ko mYerusalem to e Yesus ka ngaomevek va o aposel ruk
ngma nho mang ngar ko tok ngata vle he kunngir kim mar tie ko ngata

pis. To ko tok mYerusalem e Pol mar ngata havaeng ngar mang o tgoluk
tgus ruk E Nut teharom mar ko maktiegom mar ngang o vrong rhek.

5 Ngata havaeng ngar mang o vrong rhek tok knop, to o Yuda nga kha
langto endo, ngma mon te, o Parisiau, akuruk mnam mar ngta vle ko kat.
Endri ngat kor mnam mar mang e Yesus he kmokpom kar kat. Ngat hop
ku to khavae te, “O-o, o vrong rhek nga mi kut kaikkiem e Moses karo pos
kat, he o mia ngak paam mar kat ha!”

6 To o aposel kar endruk ngma nho mang e Yesus ka ngaomevek ko
tok ngta kle kaum to krere mang a papat to endo. 7 Ngata mo ngormar
orom o rhek ngogut ngte kam ngae, to e Pita ta le ktua hop ksir to krere
malpgem mar kam havaeng ngar te, “Kolenar, muta mnor te, tiok E Nut
tel ka papat kmel karo papat mang o vrong rhek kat. He ekam tok,
tmur kael dok mruo kam havaeng o vrong rhek mang a rere to mang
a knovvur to orom e Seten ko e Yesus tkir kim he mar kmor mnam mar
mang e Yesus he kmokpom kar kat. 8 Ii, E Nut nma mnor mang o mia
tgus ngaro papat, he ekam tok, ta mnor mang o vrong rhek ngaro papat
ruk ngat kor mnam mar mang e Yesus ormar kat. He her vgum ngaro
papat ruk tok E Nut ta le ka khenam te, ta ngatkal ngang o vrong rhek
orom E Nunu A Totur ko ten ngang ngar gi enang ko ta khenam te, ta
ngatkal ngang ngor gi enang tok kat. 9 He kmikkiem enang tok, E Nut
tlua mommen o vrong rhek petgim mor o Yuda e, mar kam gia vle kniting
e. Nove! Ko ta kle klol o vrong rhek ngaro kerkeknen patgiang ngaiting
kam momgol ngaro ngaongtok tok, ekam ko ngat kor mnam mar mang
e Yesus he kmokpom kar, gi enang ko tlol mor o Yuda nguaro kerkeknen
patgiang ngaiting tok kat he kmomgol nguaro ngaongtok gi enang tok
kat. 10 To tete, kman ko mut kaegom E Nut kam tolpum o vrong rhek
orom mor o Yuda nguaro pos, mar kmegom kam mrua sulgim mar mruo
vgum o pos ruk endruk ko nga sim kut kaikkiem mar. Ko mor va si
ngorores kat ngot ho lo is hak kam mrua sulgim mor mruo vgum mar
ko ngot sim kut kaikkiem mar kat e. 11 Mu or kmeharom tok, ekam ko
mor o Yuda ri ngom kor mnam mor mang Ngoldaip to e Yesus te, en tuk
kam sulgim mor o Yuda ekam ko ta mrung ngor, gi enang ko ta mrung o
vrong rhek he ksulgim mar gi enang tok kat.”

12 E Pita ta rere knop, to e Barnabas kre Pol ngint kle khop ksir kaelha
kam havaeng ngar mang o ngaelmir ruk lserpgue va o reha ruk ngma
sor kmar, endruk E Nut teharom mar kun pgegom o vrong rhek ko
maktiegom min. Nginta rere va Ngar Ke Murgun to tgus tgia vle ma
vatimmok kam vongnek kim min. 13 Nginta rere knop, to e Yems ta
kle khop ku vat to le khavae te, “Kolenar mgua ngan kuaro rhek kat
na. 14 E Saimon to e Pita ther keknen ngang ngor tete ta mang E Nut ko
tkaelhapum kam khenam ka svil to mang o vrong rhek kat kam ngatkal
ngang ngar ko ta vaeng akuruk mnam mar petgim nglenar, mar kam vle
ngang En mruo te, karo mia mruo ruk mar kat. 15 Ii, va o propet ngaro
rhek kat ngata ngae rkieng a papat to endo ko ngata ktar kpavap mang
o vrong rhek tok te,

16 ‘E Devit ka ngausie ta vle enang a lgeik to ta re kam het ko tete
ka ngausie ka serppak tre kam nop he. Vanangko koknaik, ngor
kaeknik he kaengaer ka ngausie kam ngamkhor kar mar. Ii, ka
serppak tre kam nop knop hak ko mar lgititge tete. Vanangko
koknaik ngor kta hover karo valngneik kmeharom mar kam kta

khor kat. 17 Ngor kaengaer ka ngausie kam ngamkhor kar mar
tok, mar ruk o gititge kam mrua kaenenker orom mar kam riring
Ngoldaip he kpis mang. Va si o vrong rhek tgus kat, mar kam mrua
kaenenker orom mar kat kam riring Ngoldaip he kpis mang kat,
mar kat kam mokpom kar. Ii, Ngoldaip ta re tok, ko her En arhe
tre kmeharom o reha ri, 18 endruk en mruo te mrua ktar kpavap
mang ngar tennik.'

19 He kmikkiem o propet ngaro rhek ruk endruk tok, dok mruo kua pat
te, o vrong rhek ruk ngat re kam hortgi ngok kim E Nut kam mokpom kar,
ngot lo is kam tolpum mar orom a vnek ta, he a vnek kam karrai ngang
ngar kam hortgi ngok kim E Nut e. Nove! 20 Ngruak kle va kaittiegom
a hor tang ngang ngar kam gia havaeng ngar kam lo gi vrong kaem o
ngaemslang ruk ngat lo vua mmok ko pum E Nut kalo keik ekam ko o mia
ngam kaenik ngang ngaro Nut ruk la ppiagar. Va ngruak havaeng ngar
kat mang kam lo kaem o ngaemslang ruk ngta rgom mar ko ngaro gidiel
ngat gia vle kmar vop. Va ngruak havaeng ngar kmorim a kerkeknen to
kam mo vret mar kat. 21 Ngrua gia havaeng o vrong rhek enang tok, kam
gi kael pat kim mar mang e Moses karo pos ruk endruk ekam ko tennik
kam ngae kais mang tete mor o Yuda ngoma havae mang ngar mo Sabat
tgus kun mnam ngortaro rektor ruk kam rere mnam mar. Va si tete vop
ngoma havae mang ngar kat."

E Yesus Ka Ngaomevek Ngar Ke Murgun Ngat Kaittiegom Ka Hor To Ngang O Vrong Rhek

22 Ngat srim o rhek tok knop, to o aposel kar e Yesus ka ngaomevek tgus
to ko mYerusalem va endruk ngta nho mang ngar ngata lgem o rhek kam
mon alo mhel alomin mnam mar mruo kmikkiem e Pol kre Barnabas
kmeknik ngogu mAntiok. To ngata mon e Yudas, endo ngma mon kat te,
e Barsabas, va e Silas ko min o mia kun mnam e Yesus ka ngaomevek
ko tok ngma nho orom min. 23 Ngat mon min kmeknik ngogu mAntiok
orom a hor ta, ko ngat ittiegom te:

Vae, muk ruk o vrong rhek ko mAntiok va si muk tgus ruk
ko mnam alo mhe ruk e Siria va e Silisia kat, muk ruk mut
kor mnam muk mang e Yesus he kmokpom kar. A hor ta,
tottek ekam mor o aposel kar endruk ngta nho mang e Yesus
ka ngaomevek. Mor muornopeik ruk ngota mokpom kar e
Yesus kar muk. Ngot kaen ngua mamrung ngang nguk he.
24 Ngota pis mo kmuk orom ngua hor ta ekam ko ngota ngnek
mang a valngan langto kun mnam e Yesus ka ngaomevek ko
tottek kun mnam mor ruk o Yuda mruo ko ngta ngae ngok
kmuk he kaegom kam vraik ormuk, ko ngata kering mularo
papat orom ngaro mur rhek mruo. Vanang mor ngot lo tting
mang ngar orom ngaro papat e. Nove! 25 Enang tok, mor
tgus ngot her kaum mang a pat atgiang, endo kam mon alo
mhel ruk enngindi orom a hor ta he kmeng ngin kmikkiem e
Barnabas kre Pol ngok kmuk. Ngolua msim ri e Barnabas kre
Pol, ko 26 min alo mhel ruk nginm vua sovet kam mur kael
min mo kernonhommok kmeha ngang Ngoldaip e Yesus To
E Nut Thim Orom Ka Msasaen. Va si ekam ko o mia ngam
re kmim min ekam tok va nginm kaeha ge. 27-28 Va mor kar
E Nunu A Totur ngota tting mang o gi papat ri tuk, endruk

ngot kaittiegom mar mo ngang nguk, nang ngot lo kais kmen
vokngnes ngang nguk orom o vnek akor kuo malpgem o papat
ri e, mar kam karrai ngang nguk kam hortgi ngok kim E Nut
kam le kor mnam muk mang e Yesus he kmokpom kar. He
enang tok, ngot her mon e Yudas kre Silas to kmeng ngin
kmikkiem e Pol kre Barnabas kmenserpgam nguaro rhek
ngang nguk orom ngina lo gu mruo mang o tgoluk ruk endri
mguak kaikkiem mar, ko ngot kaittiegom mar moti ngang
nguk tete te: 29 Mgua lo kaem o ngaemslang ruk ngat lo vua
mmok ko pum E Nut kalo keik ekam ko o mia ngata nngiar
ngang ngaro Nut ruk la ppiagar ormar. Va mgua lo kaem o
ngaemslang ruk ngta rgom mar ko ngaro gidiel ngat gia vle
kmar vop. Va mguak korim a kerkeknen to kam mo vret muk
kat. He enangthe mgua korim o keknen ri, va mguera vle lya.
Yu! Nop he. Nguaro rhek ngat hera tu ko he.

30 Ngat ittiegom a hor to endo to her kaen ngang e Yudas kre Silas.
To kopekam ko e Yesus ka ngaomevek to ko tok mYerusalem ngat kael
ngaro singni kuo mang ngar tgus, ngta kaum kngae he ka grung kam
ngae ngogu mAntiok.

Ngat pis, to kaum e Yesus ka ngaomevek tgus ko tok, to ngint le kael a
hor maktiegom mar. 31 lAntiok ngata him a hor to endo, to ngata sirei
mang ekam ko o rhek ruk endruk ngat kaenserpgam mar. 32 Va e Yudas
kre Silas min alo propet aloruk kat gi, ngint kaenkrovgem mar orom
nginaro rhek vang kmenserpgam mar tok kat. 33 Nginta vle lhok ko
kmar to re kam ngae va e Yesus ka ngaomevek to ko tok thera kunngir
kim min kmel vrek longeik ngang ngin to le kael min ko va ngaelaut,
min kmeknik ngoguon mYerusalem ngok kim endruk ngat meng ngar
tesgun. 34 [Vanangko e Silas te vrua pat te, kam vrua vle ko tok kmar na.]
35 Va e Pol kre Barnabas ngint hera vle ko tok ko mAntiok kat he mar kar o
mia ngarlavurgem ngata patter o mia va khavaeng ngar mang Ngoldaip
karo rhek.

E Pol Ta Mommenik Petgim E Barnabas

36 To koknaik ko pekam o kolkhek akuruk ngat nop, e Pol thavaeng e
Barnabas te, “So muo mo eknik ngoguon mnam o rengmat laol tgus ruk
mota ktar havae mnam mar, muo kam kneng e Yesus kakro ngaomevek
ruk mot havaeng ngar mang Ngoldaip karo rhek. Moak kaeknik tok,
ekam ko kua svil kam mnor mang ngar te, ngaro papat ruk mang e Yesus
ngta vle nngia.” 37 Va e Barnabas tre kvaeng e Yoanes to ngma mon
kat te, e Mak, en kmikkiem min kat, 38 vanangko e Pol ta pat te, tlua ya
en kmikkiem min kat e, ekam ko tesgun e Mak ta ksir petgim mar ko
mPampilia he kngorpok, nang lo kat kaikkiem min kmeha kar min kat e.
39 Ii, e Pol kre Barnabas nginte mo sovet mo kmin kam mus kais ko ngint
hera mommenik petgim min. To e Barnabas ta vaeng e Mak to nginta kar
mnam a langail to kngae ngogut mSaipras, 40 nang e Pol ta ktua vaeng
e Silas. To e Yesus ka ngaomevek to ko tok mAntiok tkael e Pol min ko
maktiegom Ngoldaip ka mamrung, to ngint hera ngae kparem mar. 41 To
e Pol kre Silas ngint her kaeknik to kaelpun kvaik kottek kun mnam alo
mhe ruk e Siria va e Silisia kmenserpgam e Yesus kakro ngaomevek ruk
ko tok.

16

E Timoti Tkaikkiem E Pol Kre Silas

1 To e Pol kre Silas ngint pis ko mDebe to kle kngae ngoguon mListra.
Ko tok e Pol tpis mang a mhel langto ka munik e Timoti. En nama
kor mnam en mang e Yesus he kmokpom kar, va knan en a Yuda to
nama kor mnam en mang e Yesus he kmokpom kar kat, vanang kteit
en a vrong rhek to a Grik. 2 Va e Yesus ka ngaomevek to ko mListra
va endo ko mIkoniam ngma totu pum e Timoti he ka lgem a guya pum
kat. 3 E Pol ta svil e Timoti kmikkiem en kre Silas ko nginma punpa
kmeha, vanang ta pat mang o Yuda ruk ngta vle kun mnam a mhe to
endo ko ngta mnor mang e Timoti kteit ko en a vrong rhek ko ngam
lua paam lurokol. To kmel vrek longeik ngang o Yuda ruk endruk, e
Pol thavaeng o mia kam paam e Timoti kmikkiem o Yuda ngaro keknen
tok. 4 Ngta paam knop, to ngat hera ngae kaelpun kvaik kottek mnam a
rengmat langto langto he khavaeng o mia mang o papat ruk o gunngae,
endruk o aposel kar endruk ngma nho mang e Yesus ka ngaomevek ko
mYerusalem ngat gi gun kaelik ngang o vrong rhek, mar kam vle pum
mar. 5 Kmikkiem enang tok, e Yesus kakro ngaomevek ngaro papat
ruk kmor mnam mar mang e Yesus ngat ngae ho gia serppak, he o mia
kavurgem ngma ngamkhor kar mar mo kolkhek tgus.

E Nut Tkaengogong E Pol Orom A Mhel Langto Nkong mMasadonia

6 To e Pol kar klenar ngta punpa kngae kun mnam a mhe to e Prisia
va kun mnam a mhe to e Galesia he kaelpun kvaik kottek kun mnam alo
mhe ri nginaro rengmat kam havae mang E Nut karo rhek. Ngta punpa
ko tok, ekam ko E Nunu A Totur thagam mar kam grung ngogu he kvaik
kun mnam a mhe to e Esia kam havaeng o mia ko tok. 7 Ngata punpa
kngae, to ka grap kpis ko va mhe to e Misia ka gu to kre kam grap he kvaik
kun mnam a mhe to e Bitinia, vanangko E Nunu To A Totur, endo nam
kaenkrovgem mar kmeharom e Yesus karo reha, tle kta hagam mar kam
lua vaik ko tok kat. 8 He ekam tok, ngat gia lapsam a mhe to e Misia he ka
kros kngae ngogut mTroas. 9 Ngta pis to tie masegain E Nut tengogong e
Pol orom a mhel langto nkong mMasadonia ko tpis ksir ko kim kmurur
kim te, “Ngiak kaol ngte mMasadonia kam turang ngor na!” 10 E Pol
tvokom tok knop, to ngot kaelel mo kim nguaro tgoluk, mor kam ngae
ngoguon mMasadonia. Ngota* ngae enang tok, ekam ko ngot lol o papat
ekam tok te, E Nut tmia khenam ngang ngor te, ta vaeng ngor tok kam
ngae ngok kim lMasadonia kam havaeng ngar mang a knovvur to orom
e Seten ko e Yesus tkir kim he.

E Lidia Ta Kor Mnam En Mang E Yesus Ko mPilipai Ko Mnam A Mhe To E Masadonia

11 To ngota kar mnam a langail ko mTroas he kngae ngogu porom a
mou to klapsa ngoguon kngae ko ma nut to e Samotres. Hop enang ngmo,
to ngot le kngae ngoguon mNeapoles. 12 Ngot pis ko mNeapoles, to ngota
prik ngok paat to kle gia ngae paat ngoguon mnam a rengmat to e Pilipai.
A rengmat to e Pilipai, lRom ngata plam he ta vle te, a rengmat langto
alautar mnam a mmie ka mhe to ko mMasadonia. Ngot vrua vle ko tok
mo kolkhek kavurgem.

---

* **16:10:** A re to te, “Ngota” ta khenam te, e Luk to tittiegom ka hor ta, ta puknim e Pol mar ko rok mTroas he kalehapum ko tok kmikkiem mar.

13 To tie ma Sabat ngot ottek kun mnam a rengmat ka hengor ka gudor
he kngae ngogu mye kam riring a mhe to o Yuda ngma kaum mnam kam
ngarkie. Ngota pis mang, korsang ko tok ku mnok he kaelha kam rere
kar lraip ruk ngta kaum ko. 14 To langto mnam mar ka munik e Lidia,
en a vrong rhek to nkong mTaitaira to ta kpom o Yuda ngaro keknen he
ktotu pum E Nut ormar. A vlom ta, nam kaenen o it ruk ngata svel, he o
mia ngam kaenenkim mar mkor. Ta vle he kngan e Pol ko ta rere, to E
Nut karo rhek ngta krong ka vrek to ta kle kor mnam en mang e Yesus
he kmokpom kar. 15 Tkor mnam en mang e Yesus to en kar ka valngan
tgus ngat hera kol a parrur orom E Nut ka munik. Ngta parrur knop, to
a vlom ta, thera kaenker kam vaeng ngor ngok mnam ka rek orom karo
rhek ri te, "Ekam ko muta pat mang dok te, ko sim kor mnam dok mnam
e Yesus va tete mguak kaikkiem dok kmemik kun mnam kua rek na." He
ekam tok, ta rere mnam mor to ngot her kaikkiem.

Ngat Kael E Pol Kre Silas Kun Ma Hengor Ko mPilipai

16 To mnam a kolkha langto kat ngota kta ngae ngok ma mhe to o
Yuda ngma ngarkie mnam ko tok mPilipai. Ngot kaikkiem a ngaelaut
to ting kim a vlom to o mia akuruk ngalkayie. A vlom to endo a koot to
a vim nma viging he nma ktar kpavap mang o tgoluk ruk ngara pagis
koknaik.† Va a vlom ta kalmialaol ngma kol a kre alaut vgum ko o mia
ngam kaenkim kam havaeng ngar mang o tgoluk ruk ngara pagis kim
mar koknaik. 17 A vlom to enda tkaelha kam knaek ekam mor kre Pol, he
le kvui kngae ormor ngang o mia te, "Vae, o mia ruk endri her mar ruk
arhe E Nut To Tho Mi Laut Hak kalngunes ruk mar. He ngama havaeng
nguk mang a ngaelaut to mguak kaikkiem, nang E Nut kam sulgim muk
he kaen a ktalhok to kam plong vle ko kim En ngnik ngnik ngang nguk."
18 A vlom to endo tkut kaelha kvui kngae tok mnam o kolkhek kavurgem
he. Kngorom ngorom tok, to tho mi kut kael keyang e Pol kais ko ka vrek
te sei kam kiin hak ngang. Tkaesik to ta le ktua hortgi ngok kim to kreng
a koot to a vim to endo te, "Kua havaeng yin lsir orom e Yesus ka munik
te, ottek mnam a vlom to endo." A gi hi to ta re tok, a koot to endo ther gi
ottek ngatngae.

19 Tie ko a vlom to endo kalmialaol ngta mnor te, nong a ngaelaut tang
kat ngang ngar kam kta lol o krek to ngat le ktung mang e Pol kre Silas to
ka kpom min kait min kmel min ngok kim lRom ruk ngma nho mang a
rengmat to endo ko mnam a mhe to o mia ngma kaum mnam ku mnok.
20 Ngta srim min ko kim alo Rom ruk nginma vongnek kim o rhek to
ngat kael a re kuo mang ngin kam havaeng alo Rom te, "Alo mhel ri min
alo Yuda, he ngint kaenpgam o mia mo mnam a rengmat ta, mar kmel
a halum orom a ngaesik. 21 Va ngint gia pgingtang ormor kmikkiem o
keknen ruk ngat lo vua sir kun mnam mor lRom nguaro pos. O keknen
ruk endruk ngot lo is hak kam ngatkal mang ngar, he kaikkiem mar kat
e."

22 Ngata havae tok, to a mumu to ko tok, ta mo kol mang he kturang
a vlom to endo kalmialaol pum e Pol kre e Silas. To alo Rom ruk
nginta vongnek kim o rhek ngint kaen a re, ngar kam kuit pum min he

---

† **16:16:** Kmikkiem o Grik ngaro keknen ngma pat te, a vim to a ngaeglaut nma toot mang nga Nut to la ppiagar ka munik e Delpai ka rek, ko e Delpai nma ktar kpavap mang o tgoluk ruk ngama pis koknaik. He enang tok, o mia ruk ngama ktar kpavap mang o tgoluk ruk ngara pis koknaik tok kat, o Grik ngma havae mang ngar kat te, a koot to a vim to a ngaeglaut tviging ngar.

kirmekon a khap mnam min. 23 To koknaik ko ngat hera panaem min
kam kirmekon a khap mnam min, ngat her le kael min maktiegom endo
nma toot mang a hengor, en kmelegot kim min kun, nang en ngat reng
lserppak te, en kam sim ktua toot mang ngin ko tok. 24 To a toot kmo mia
to endo ta kol a re tok, to her kael min mnam a hengor ka taban to ha kun
gi, to kael alo paota kam kavettom nginalo nhar orom min.

25 Tie masegain ka ho ngaenvurgem hak e Pol kre Silas nginta ngarkie
he ka kni ngang E Nut, vanang o mia akuruk kat, endruk ngat enpasiker
mar kun ma hengor to kat, ngat gia vongnek kim min. 26 Nginta kni
kngae va vgum a mmie ko tho mi ktua khi klik hak he khikher a hengor
klik ge kngae ngam ku pum ka pun hak. A gi hi to a mmie ta khi, a hengor
karo ngaegot tgus ngat mrua totollok ngatngae va o sen ruk ngat ussiem
o mia ruk kun ma hengor ngaro singni ormar ngat mrua halagir kat. 27 To
a mhel to nma toot mang a hengor ko tok ta hop to kvokom ko o ngaegot
tgus ngat totollok tok, to en ther le kpat te, endruk kun ngat ngoropok
tgus he. Ta pat tok, to her kait ka kom ku to re kam krong en mruo kngam
en a yoror. 28 Vanangko tlo mur krong ekam ko e Pol ta vae ngang kuon
mail gi te, “O-o, ngiak or kam mrua kering yin mruo tok e, ko mor tgus ri
ge. Ngot lo ngorpok e.”

29 To a toot kmo mia to endo ta vae ngang klenar, mar kam petpaei
kim, en kam nho. To thera tngungu kngae kpis mrua ngam en mruo
ku penharom e Pol kre Silas ko tho mi ktua gor hak. 30 To thera ktong
ngin ogu mnok petgim ke taban to endo, to ka mnganang ngin te, “Ngola
kolotaip, nguak kaeharom anito, he nang E Nut kam sulgim dok he kaen
a ktalhok to kam plong vle ko kim En ngnik ngnik ngang dok?”

31 Va ngint koripang te, “Ngiak kor mnam yin mang Ngoldaip e Yesus
he kmokpom kar, he E Nut nera sulgim yin kar ila valngan he kaen a
ktalhok to kam plong vle ko kim En ngnik ngnik ngang nguk.” 32 Kam
ngae, to ta ktong ngar kmottek kun mnam a hengor to endo tgus hak to
kngorom mar kngae he kpis ko kim ka valngan kar kalngunes tgus to
ngint hera havaeng ngar mang Ngoldaip karo rhek. 33 Tie masegain to
endo ko ta slok vop, a mhel to enda ta le ka ktong ngar kam momgol e Pol
kre Silas nginaro turok. Ta momgolik knop, to ko tok en kar ka valngan
va kalngunes tgus ngat le kol a parrur ngatngae orom E Nut ka munik.
34 Ngata kol a parrur knop, to a toot kmo mia to endo thera vaeng ngin
ngok mnam ka rek to ka klang ngin mo ol. Vanang en te sei kam sirei hak
ko en kar ka valngan tgus ngat her kor mnam mar mang E Nut he. Knop,
to a toot kmo mia ta ngae kat kael e Pol min kun pa hengor kat.

35 Hop tie marot ko ta mommok, to alo Rom ruk nginma vongnek kim
o rhek ruk ko tok nginta meng nginlo kaloyie kam ngae kaen a re ngang
endo nma toot mang a hengor, en kam hong alo mhel ruk enngindukk.
36 To en ther kle gia havaeng e Pol vat te, “Alo Rom ruk nginma vongnek
kim o rhek, ngint kaen a re te, dok kam hong yin kre Silas mae kam ngae
he. Meak parem a mhe ta, he kngae ka vle orom a vrek longeik.”

37 Vanangko e Pol ta kle va kreng alo Rom nginlo kaloyie ri te, “O-o
mualo munik nginta vle kun mnam muk lRom mula hor, gi enang lRom
tgus tok kat, va ngint kaen a re, ngar kam her gia kolaspa kam kirmekon
a khap mnam muo ko ma mmok ko pum o mia ngaro kerok vanang ngat
lo sim ktua non ekam o rhek ruk ngta mon muo ormar e. He tete ngint
her gia pat te, kam gi vrua hong nguo kmeng nguo lvongnek tok. O-o ho

mi kut nop hak. Min mruo ngina mur kaol he kpis mo kmuo kam srim o
rhek na, to ngina mrua ktong nguo kmottek moti ha!”
38 E Pol treng alo Rom nginlo kaloyie ri tok, to ngint her kaeknik kngae
khavaeng nginlo taip enang tok. Alo Rom ri ngint kol a re te, e Pol kre
Silas nginalo munik nginta vle kun mnam lRom nga hor he, to ngate
sei kam gorang a kapnes ko vgum lRom. 39 To ngint her mrua ngae
kpis kngonget e Pol kre Silas nginalo vrek to hera ktong ngin ngogu
mnok petgim a hengor to endo. Ngint ottek knop, to alo Rom ri nginta
mnganang e Pol min kam parem nga rengmat to endo petgim mar.
40 Vanangko e Pol min, ngint kle gia lapsa kvaik kun mnam e Lidia ka rek.
Ko tok nginta kaum kar o mia akuruk, endruk ngat kor mnam mar mang
e Yesus he kmokpom kar kat he nginta vle kaenkrovgem mar. Ngint
kaenkrovgem mar knop, to ngint hera ngae kparem mar.

17

E Pol Kre Silas Nginaro Reha Ruk Ko mTesalonika

1 Ngint parem e Pilipai to hera ngae klapsam alo rengmat ruk e
Ampipolis va e Apolonia to hera pis mnam a rengmat to e Tesalonika. Ko
tok o Yuda ngarta rek to kam rere mnam ta vle kat. 2 Va kmikkiem e Pol
ka keknen to kam kanko kpis kvaik kun mnam o Yuda ngartaro rektor
ruk kam rere mnam mar kam patter o mia, e Pol ta vaik kun mnam
lTesalonika ngartang kat. He mnam o Sabat ruk korlotge nma kanko kpis
kmokokhei kar o mia mang E Nut karo rhek ruk ngat ittiegom mar kun
mnam ka meer. 3 Ii, nam sim kut kael o mia ma mmok kmenserpagam a
papat to mang Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen te, nak kol a vnek to
orom ka yor to le khop petgim ka nnak kat. Nam sim kael o mia ma mmok
tok, kam reng ngar te, “E Yesus to kua polger o rhek mang ngang nguk
tete, her en arhe Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen.” 4 E Pol nam sim
kut kael mar ma mmok enang tok, to karo rhek ngata ngae kun mnam o
Yuda akuruk to ngat le kmokpom kre Yesus to hera ru kim e Pol kre Silas.
Va o vrong rhek kavurgem, endruk ngta kpom o Yuda ngaro keknen he
ktotu pum E Nut ormar va mar kat ngta mokpom kre Yesus kat. Va lraip
kavurgem ruk ngaro mnok ngata laut ngata mokpom kre Yesus tok kat.
5 Vanangko o Yuda ngalmialaol ngma kapter e Pol min vgum mar
enang tok, to her kaelha kam vovaeng o ker mia ruk ngam vua kerngnek,
endruk kun pgegom o mia ruk ngta kaum he gia vavle. He ngta kaum a
rkan orom mar to le kaenpgam o mia kam hover o resik ngang ngin he
kaum kaen ekmin. Ngat enpgam o mia tok, to ngat le ka tngungu kngae
kpis ko mnam e Yason ka rek kam riring e Pol kre Silas kam kpom min
he ka srim min ko pum a mumu to endo ngaro kerok. 6 Vanangko ngat
pis somlok mang ngin ko tok, to ngat her kle ktung mang e Yason kar
klenar ruk ngta mokpom kre Yesus vat. Ngta kpom mar to le kait mar he
ka srim mar ko pum lRom ngalaip kalkayie to nma nho mang a rengmat
to endo. Ngat kaelha kvui pum mar te, “O mia ruk ngat kaelha kpopgom
o mia kngae ko mo rengmat tgus ruk mo mmie her endri arhe, he endri
kim mor he. 7 He e Yason ta, tvaeng ngar kam vle ko kim kun mnam ka
rek kat. Va muk o Rom mula taven to tkol a ngaekam to ngma mon te, e
Sisa, va ngam lo kael mang endo karo pos kat e. Nove, ngam kle va krere
kim he ktua havae mang ngarta taven mruo gi, endo ka munik e Yesus.”
8 O mia ngta ngan o Yuda ngalmialaol ngaro rhek ruk endruk tok, va

vgum a mumu to ta vle ko tok kar lRom ngalaip kalkayie to ta nho mang
a rengmat to endo ko ngat her kael a halum kmesik he. 9 lRom ngalaip
kalkayie ta ngnek tok, to ten a pos langto ngang e Yason kar klenar mar
kam ngam o krek, yek kam mrua hong ngar, mar kam ngae. Ngata ngam
o krek knop, to lRom ngat korim mar ngta ngae.

E Pol Kre Silas Nginaro Reha Ruk Ko mBerea

10 Tie ko ther gia slok, endruk ngta mokpom kre Yesus ko tok mTe-
salonika ngat hera meng e Pol kre Silas kam le kngae mBerea kparem
lTesalonika. Nginta pis ko mBerea to hera ngae lsir ngok mnam o
Yuda ngarta rek to kam rere mnam. 11 Nginta havaeng lBerea mang e
Yesus kat, vanangko lBerea ngaro keknen ngat vua kir kim lTesalonika
ngartakor ko lBerea ngat ho mi ktua nganmgaem e Pol karo rhek kam
ngannik he kol E Nut ka meer to le kpepet kam sim ktua non ekam mar
kam smia mnor te, e Pol karo rhek ngta mien kmikkiem E Nut karo rhek
i o nop. 12 He ekam tok, o Yuda kavurgem ngat her le kor mnam mar
mang e Yesus he kmokpom kar. Va o Grik kavurgem ruk lurokol va lraip
kat, endruk ngaro munik ngta laut ngat kor mnam mar mang e Yesus he
kmokpom kar kat.
13 Tie ko o Yuda ngalmialaol ruk ko mTesalonika ngata kol a re mang e
Pol te, tngae he le kpatter o mia mang E Nut karo rhek ko mBerea vat,
ngat le hera knaek ngok kat he kpis kaelha kmenpgam o mia kmesik
ngang e Pol ko tok kat. 14 Vanangko a gi hi to endruk ngta mokpom kre
Yesus ko tok mBerea ngta vokom o Yuda ngalmialaol tok va ngat meng e
Pol kam ngae ngogu mou ngatngae. Vanang e Silas kre Timoti ngint her
gia vle ko tok mBerea. 15 Va endruk ngat kaol ekam e Pol kam ngae kael
ogu mou, ngat le ka ktong he kael ko mAten. To e Pol tle hera papsim
mar kmeknik ngok mBerea he kaen a re ngang e Timoti kre Silas ko tok
te, min kam marer he kpuknim ko mAten.

E Pol Ka Ngaeha To Ko mAten

16 Tie ko e Pol ta vle ko tok mAten kpaneng e Silas kre Timoti ko mBerea
min kmaol kpuknim, ta vle va karo papat ngat ho mi ktua kervavle hak,
ko ta vokom ko a rengmat to endo tho mi kut ottep orom o matpil ngo
mamten ruk o mia ngma ngarkie ngang ngar. 17 Ekam tok, e Pol nma
kanko ngok mnam o Yuda ngarta rek to kam rere mnam, ngok kim o
Yuda va o vrong rhek ruk ngta kpom o Yuda ngaro keknen he ktotu pum
E Nut ormar he nma mokokhei kar o mia kam sim kael mar ma mmok
mang E Nut karo rhek. Va kat o mia ruk ngam gi vrong kpunpa kpis
kaum, nama kanko kpis kmel mar ma mmok tok kat. 18 To o mia ruk
ngaro papat lvu laol, endruk ngma mon mar te, o Epikurus va a valngan
langto kat endruk ngma mon mar te, o Stoyek ngta ngan e Pol ko ta
knovvur orom e Seten ko e Yesus tyor he kta hop petgim ka nnak kam
kir kim. Ngta ngan e Pol tok, to kpis ko kim to le kmaen o rhek kar en vat.
Akuruk ngat pis kmo mnganang ngar mruo te, “Ngola, a mhel to enda
tvua gupiris mang karo ni ruk?” Vanang akuruk mnam mar ngat le ktua
havae te, “Nok ta rere enang te, ta hover o hirtek ngartaro Nut ruk ngma
totu pum mar vor.”
19 Ekam tok, ngat hera vaeng e Pol he ka ktong kngorom kam kaum
kar lAten Ngar Ke Murgun to nma kaum kuo kia vul to e Arapakus kam
vongnek kim karo rhek. Ngta pis ko tok, to ngat hera havaeng te, “Yu! Yin
he, sim havaeng ngor na mang ani tok papat ta ti a gunngar vat, enda ima

patter o mia mang. 20 Ko o rhek ruk endri ngat le ktua vle gi, va ngot ho lo
vrua ngannik tiok e, he ngota svil kam smia mnor mang ngaro pneik te,
ngta vle nngia." 21 (Ngat re tok ekam ko lAten tgus va o hirtek ruk ngma
vle ko mAten kat, ngam her gia pangargrang kam vle pum o gi vrong
papat ruk o gunngae, he gia tagur pmar kam gia non ekam mar. Va ngma
vle pum a vongnek kim o gi vrong papat ruk o gunngae kat ko ngat gi
gnua nganik kat.)

22 To e Pol thera hop kun pgegom lAten Ngar Ke Murgun to endo, to
her kaelha pum karo rhek kam re te, "Yu! Muk ruk lAten, ko vokom kam
mnor mang nguk te, muta sei kam totu pum o gi vrong serppak orom
mularo keknen tgus kam ngarkie ngang ngar. 23 Kua mnor tok, ko kua
punpa kngae va koma kellu he sim ktua vokom mularo matpil ruk mut
tarkiem mar. Ii, va langto ko vokom kat ko mut tarkiem kmen ngang a
serppak langto ko mut ittiek mang te:

"NGANG E NUT LANGTO NGOT LUA MNOR MANG".

Yu! Tete ngor kle kpolger o rhek ngang nguk mang mula matpil to endo
ko muta totu pum, vanang muk mruo mut le mrua havae mang te, mut
lua mnor mang.

24 Ko endo muta havae mang te, mut lua mnor mang, her En E Nut
msim to arhe, Endo tkueng a volkha kar a mmie va o tgoluk tgus ruk mo
a mmie. En mruo ta vle te, a mmie va a volkha ngin laip. Vanangko nam
lua vle kun mnam o rektor ruk o totur e, endruk o mia ngam kaeharom
mar orom ngaro singni mruo. Nove! 25 Va o mia ngat lo is kmekon kim
En, kam le kaeha vgum va enangthe nma tu kmo tgoluk tgus kat e. Nop
hak! Parem ko, her En arhe endo tel a mhel ka ngaung mnam en kam
vle va ka klang ma ngausgi va o tgoluk tgus. 26 Gi vgum ngua pupnam
to atgiang her E Nut to arhe ta plam o vrong usiel ngo pneik tgus, mar
kam parahi he korosang kngae krum a mmie tgus. Ko her En arhe ta ktar
he mur kut el ngarta venloot, mar kam mo kalla orom mar kun mnam
ngartaro mhetor ruk En mruo tmur kut el ngang ngar, mar kmorosang
kun mnam mar tok. 27 Ii, her E Nut msim to arhe tmur kut kueng ngar
kam vle enang tok, ekam ko ta svil o mia kam mur kaenenker orom mar
kam riring to le kpis mang. Va si tok, muma vokom orom muk mruo. 28 Ii,
muma vokom orom muk mruo kmikkiem gi enang ko langto mnam muk
lAten mruo tel ka kni ta te,

> 'Mor o mia ngoma vle her vgum En arhe ekam ko her En arhe tkueng
> ngor he kael nguaro ngaongtok kun mnam mor.'

Ii, va langto vat tle kut kael ka kni kat te:

> 'Her mor ri arhe endruk En mruo tmur kueng ngor.'

29 He ekam ko E Nut tkueng ngor enang tok, va ngruak or kam pat te,
ngot kais kam vokom Endo tkueng o tgoluk tgus orom o gi matpil tok,
kmikkiem gi enang ko o vrong mia ngma papuntom o nunu, ko ngam
sim ktua tarkiem mar orom a kre, a silva va a gol kat.

30 Pu lmien te, tennik E Nut ther gi ennegiang o mia ngaro kerkeknen
ruk endruk, ekam ko ngam lo vrua mnor mang he. Vanang tete, ther
kle en a re ngang o mia tgus mo mnam a mmie karo mhetor tgus, mar
kmitgung ngaro kerkeknen he. 31 E Nut ten a re tok, ko En tmur el a
kolkha langto ngang ka mhel mruo, endo tmur re pum, en kmeha mnam
kam vongnek kim o rhek pum o mia tgus ruk mo mmie orom karo papat

ruk lvu lsir. Ii, va E Nut tenserpagam ka papat to endo ko tle mur khenam
a mhel to endo ma mmok ko thover petgim ka nnak, en kam kta ktal kat,
he o mia kam mnor vgum tok te, ner mia vongnek kim o mia enang tok."
32 E Pol ta rere tok knop, to endruk ngata vongnek kim, ngat re ngan
ko ta re kvat a yoror ko tkat hop petgim ka nnak, to akuruk mnam mar
ngta le ka klel orom. Vanang akuruk ngat le ho mi ktua nganmgaem karo
rhek, en kam rere kngae gi mang ngar vop, ko ngat reng te, "Koknaik
kat va ngota svil yin kam halger ilaro rhek mang a papat to endo." 33 O
mia ngta vle kar e Pol enang tok, to thera parem lAten Ngar Ke Murgun
to endo to kngae. 34 Vanang ko tok mAten lurokol ruk lgititge ngat her
ru kim e Pol he kor mnam mar mang e Yesus he kmokpom kar. Langto
mnam mar e Dionisius, endo tvaik mnam lAten Ngar Ke Murgun to
nma kaum kuo kia vul to e Arapakus. Va a vlom to e Damaris kar lraip
kavurgem kat.

18

E Pol Ka Ngaeha To Ko mKorin

1 To e Pol ta parem a rengmat to e Aten, to hera ngae mKorin. 2 Ta pis
ko tok va ting kim a Yuda langto nkong mPontus, endo ka munik e Akila.
En kar ktavlom e Prisila ngint gnua pis ko mKorin ko ngint ngorpogom a
mhe to e Itali ekam ko lRom ngalaip to e Klodias ta likim o Yuda tgus ko
mnam a mhe to endo he. To mnam a kolkha langto ko e Pol ta ngae kam
ptang ngin 3 va ther gi kut ngaerkieng kat ko lomevek ri nginma kpom
a ngaeha to kam vatvat o it kmeharom o rektor orom mar kat, gi enang
ko en nam kaeharom mar tok kat. To ekam tok, ther gia vle ko kmin he
kaeha kar min kat. 4 Nang mnam o Sabat tgus nma vaik kun mnam o
Yuda ngarta rek to kam rere mnam he ka vle ko kim o Yuda kar o vrong
rhek ruk ngta kpom o Yuda ngaro keknen he ktotu pum E Nut ormar.
Nma vaik tok, he kmokokhei kar mar kmel mar ma mmok kmegom kam
rere mnam mar mang e Yesus te, her en arhe Endo E Nut Thim Orom Ka
Msasaen.
5 Kam ngae, to tie ko e Silas kre Timoti ngint ottek mMasadonia he
kpuknim e Pol ko tok mKorin, e Pol ther le gia tagur pum a ngaeha to
kam patter o Yuda mang e Yesus ko tok mnam ngarta rek to kam rere
mnam kam khenam ma mmok te, Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen,
her e Yesus to arhe. 6 Vanangko tie ko o Yuda ngalmialaol ngta sir kim e
Pol he kerrereng, e Pol ta rpem a ngaor kuon mang ka yet, kam khenam
ngang ngar te, thera tu kam pis ko kmar he, nang E Nut kmen a kapnes
ngang ngar koknaik. Ta rpem a ngaor kuon mang ka yet tok, va kreng
ngar kat te, "Mut lo is hak kam mon dok orom mularo gidiel e. Nove,
muk mula ngaeha orom muk mruo mo he. He kmelha tete kua ngaeha
to orom muk ta nop he, he ngor mi ktua parem muk hak, nang kle ka
khen o vrong rhek kam polger o rhek ngang ngar vat."
7 E Pol ta re tok, to hera parem mar ko tok mnam o Yuda ngarta rek
to kam rere mnam, to le kngae ka vle katter o mia ngok mnam a rek to
yok gi to mkor e Titius Yastus ko ta vle ko rkieng o Yuda ngarta rek to
kam rere mnam to endo. E Titius Yastus en a vrong rhek langto ta kpom
o Yuda ngaro keknen he ktotu pum E Nut orom mar. 8 To ko tok mKorin
mo kolkhek tgus o mia kavurgem ngat le kor mnam mar mang e Yesus
he kmokpom kar to le kol a parrur orom E Nut ka munik. Va si kat a

mhel langto mnam endruk ngata nho va ka ktar mang o mia kun mnam
o Yuda ngarta rek ko rkieng tok, ka munik e Krispus, en kar ka valngan
tgus ngat kor mnam mar mang Ngoldaip to le kol a parrur orom E Nut ka
munik kat.
9-10 Ii, mnam a segain langto Ngoldaip tngam tmik kim e Pol he kreng
te, “Yin ge, ngior kam gor! Ngia kaeharom a ngaeha to im kaeharom ge.
Ngiak or kam ksir kam tu kam rere e. Ngiak rere kam ngae gi, ekam ko o
mia kavurgem ruk ngta vle mo mnam a rengmat to enda ngar kor mnam
mar mang dok. He nop a mhel tang tlo kais kam prik mang yin kmim yin
he kering yin hak ekam ko kua vle kar yin.” 11 To kmikkiem enang tok, e
Pol ther gia vle ko tok, kais ma pnes atgiang va ka mhe he her gia patter
o mia mang E Nut karo rhek.
12 Vanang mnam a venloot to lRom ngalaip kalkayie to e Galio ta nho
mang a mmie ka mhe to e Akaia, o Yuda ngalmialaol ngta kaum ksir kim
e Pol orom a pat atgiang, endo kam kpom he ka srim ko pum o mia ngaro
kerok kun mnam a rek to kam vongnek kim o rhek mnam. 13 Ngat hera
pis orom kun mnam a rek to endo ko tok, to kenker e Pol ko kim e Galio
orom a re to te, “A mhel to enda tpis gia rere mnam o mia, mar kam totu
pum E Nut kmikkiem o keknen ruk ngat lo vua sir kun mnam mor o Yuda
nguaro pos.”
14 To e Pol tre kmoripang ngar, vanang e Galio ther gia kser kim
kmekon ngang o Yuda ruk te, “Kun mnam dok kua pat te, ko kais kam
vle kvongnek kim mularo rhek ruk muta kenker a mhel to enda orom
mar, enangthe napa kpoot mang mor lRom nguaro pos, gi tang ko tlaut i
o tang ko kemilaut kat. 15 Vanangko muk o Yuda mut gia mo maen o rhek
mang o gi papat, o gi mnok va mang nguk o Yuda mutaro mur pos mruo
ge. He ekam tok, muk mula ngaeha orom a mhel to endo. Muk mruo
mguak sisrim a vnek to enda. Vanang dok, klo kais kam vle he kvongnek
kim o rhek ruk enang endri e.” 16 E Galio ta re tok, to hera reng endruk
ngma kar va tomten kam likim o Yuda ko mnam a rek to endo. 17 Ngat
re kam pet mar ogu mnok, to ngat kle kaesik orom e Sostenis, endo ta
nho va ta ktar mang o mia kun mnam o Yuda ngarta rek to kam rere
mnam ko tok kat. Ngat kaesik orom, kaim ko kim e Galio kalo keik ko tok
mnam a rek to kam vongnek kim o rhek mnam. Vanangko e Galio ther
gi kaennegiang ngar ko he, he lo kta pat mang ngar kat e.

E Prisila Kar E Akila Va E Apolos Ngat Kaum Kaeha Kar E Pol

18 E Pol ta vle lhok ko mKorin to hera parem klenar ruk ngata mokpom
kre Yesus ko tok. To en va e Prisila kar katngokol e Akila ngta kar
mnam a langail langto to kle kaeknik kngae mSiria vat. Vanang ktar
mang e Pol kam hera ngae, ngata papulam ka lpek ko mSenkrie kam
khenam ka tnangal langto tesgun tel ko pum E Nut kalo keik te, ther el
mit he. 19-21 Ngta ngae to kpis kvaar ko mEpeses. To e Pol thera ngae
lsir ngok mnam o Yuda ngarta rek to kam rere mnam he kmokokhei kar
o Yuda ruk ko tok kmel mar ma mmok mang e Yesus. Trere knop, to
akuruk mnam mar ngata mnganang en kam vrua vle lhok ko kim mar
na, vanang en tlua ngatkal mang nga mngan to e. Ta re kmottek to le kat
kael a tnangal ngang ngar te, “Ngor kaeknik ngte kmuk kat ge enangthe
E Nut mruo na mrua svil dok kmeknik.” Ta re tok, to hera parem e Prisila
va e Akila ko tok mEpeses, nang kar mnam a langail to kngae. 22 E Pol ta
ngae kngae to kpis kvaar ko mSisiria to hera ngae ngoguon mYerusalem

kam ngae ka ptang e Yesus ka ngaomevek to ngma kaum ko tok na, to
hera lapsa kngae ngogu mAntiok.
23 Tpis ko tok mAntiok, to vrua vle to her kta parem a mhe to endo
kmelha kvaik kottek mnam o rengmat ruk mnam alo mhe ruk e Galesia
va e Prigia he kaelha kaenserpagam e Yesus kalngunes ruk ko tok.
24 Vanangko phevgom e Pol ko ta punpa kngae ko tok mnam alo mhe
ruk enginduk, a mhel langto ka munik e Apolos tpis he ka vle ko
mEpeses. En a Yuda to nkong mAleksandria va nam sim ktua patter o
rhek va ho ktua rum o papat kam lol mang E Nut karo rhek ruk ngat
ittiegom mar kum mnam ka meer kat. 25 Karo vu papat laol ekam ko o
mia ngat sim kut patter en mang E Nut karo rhek. He ka vok nam kle mi
ktua prias hak vgum E Nunu A Totur kam rere mang e Yesus ko nma rere
va nam sim ktua patter o rhek lsir. Pu tok, vanangko tgia mnor mang a
parrur ka gi mten to orom e Yoanes ka munik tuk, nang tlua mnor mang
a parrur ka mten to orom e Yesus ka munik e. 26 He ekam tok, e Prisila kar
katngokol e Akila ngint ngan e Apolos ko tlua kokkol kam rere lserppak
kun mnam o Yuda ngarta rek to kam rere mnam ko tok mEpeses, to ngint
hera vaeng ngok mnam ngina rek to her le ho sim ktua kenang mang E
Nut karo papat akuruk yok.
27-28 Kam ngae, to tie ko e Apolos ta polger ka svil kam ngae ngok
mnam a mhe to e Akaia, klenar ruk ngata mokpom kre Yesus ko mEpeses
ngat kaenserpgam ka papat to endo to le kaittiegom a hor ngang lAkaia,
endruk ngta mokpom kre Yesus ko tok, mar kmel a ngaekam tang ngang.
Kam ngae, to e Apolos ta pis ko tok mAkaia he ka vle. Va ka vok nam mi
ktua prias hak kam rere mang e Yesus ko tkaelha kam sir kim o Yuda ma
mmok ko kim o mia ngo kerok. Nma mokokhei kar mar mang E Nut karo
rhek ruk ngat ittiegom mar kun mnam ka meer kmenserpagam a papat
ta te, Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen, her e Yesus arhe. Nma sovet
kam mokokhei kar o Yuda tgus to le ho mi ktua kikir kim mar hak. He
enang tok, ta sei kam turang klenar ko tok, endruk E Nut tmur khenam
ka mamrung ngang ngar, nang mar ngat le kmokpom kar.

19

E Pol Karo Reha Ruk Ko mEpeses

1 Vanang phevgom e Apolos ko tkaeha ko mnam a rengmat to e Korin
ko mnam a mhe to e Akaia, e Pol tle kaikkiem a ngaelaut to tkaol kun
mnam alo mhe ruk e Galesia va e Prigia, to kpis mnam a mhe to e Esia he
kvaik kun mnam a rengmat to e Epeses. Va ta ting kim e Yesus kalngunes
akuruk ko tok 2 to thera mnganang ngar te, “Tie ma kolkha to muta
mokpom kre Yesus, va E Nunu A Totur tviging nguk kat?”
Va ngat koripang te, “O-o, nove! Ngot ho lo vrua ngnek hak mang E
Nunu A Totur e!”
3 To e Pol vat ta kle kta mnganang ngar te, “Yu! Vanang mut parrur he
kol ani parrur ka mten to?”
Va ngat koripang te, “A parrur to ngot kol ka gi mten to e Yoanes nma
havae mang.”
4 E Pol ta ngnek tok, to her koripang ngar te, “E Yoanes tgia havaeng o
mia kam gia parrur ekam ko ngat kaitgung ngaro kerkeknen he. Vanang
Endo tkaol knaek mang, va e Yoanes tle khavaeng o mia kmor mnam
her endo arhe he kmokpom kar. He en her e Yesus to arhe.” 5-7 Endruk

ko mEpeses ko ngta ngan e Pol ko thavae tok, ngat kais te, loktiek hori
orom alomin. Ngta ngan e Pol karo rhek to ngat hera ngatkal ngang e
Pol mar kam parrum mar orom Ngoldaip e Yesus ka munik vat. Ngata
kol a parrur knop, to e Pol tgi kael kalo ktiek kuo mang ngar va vgum E
Nunu A Totur ko thera viging ngar. To ngat kaelha kam ktua rere orom o
rhek ruk yok gi to le kngae kpolger E Nut karo rhek ngang o mia.
8 Vanang mnam o kenho ruk korlotge e Pol nam le her gia kanko ngok
mnam o Yuda ngarta rek to kam rere mnam, he lua kokkol kam rere
lserppak ngang o mia ruk ko tok e. Ii, nma mokokhei kar mar he krere
mnam akuruk mnam mar mang E Nut ka tavgo. 9 Vanangko akuruk
ngam her gi kael o rela petgim e Pol he ho mi ktua kees kmor mnam mar
mang e Yesus. To o papat ruk endruk mang kmor mnam mar mang e
Yesus, endruk o mia ngma monik te, A Ngaelaut, va lEpeses ri ngat le ho
ka kpiem mar ma mmok ko pum o mia ngaro kerok.
Ngata kpiem mar, he ekam tok, e Pol thera parem mar, nang kle
kvaeng e Yesus kalngunes kam kaum kun mnam e Tairanus ka rek, endo
o mia ngma pis mnam kam patter o rhek mnam, nang en kam kanko
kam pis he kpatter mar ko tok. 10 E Pol nma kanko kam kaum kar mar
tok kais mnam alo pnes alomin, he ekam tok, o rhek ruk mang Ngoldaip
ngat senekir kngae mnam o mia ngarlavurgem ruk o Yuda va o vrong
rhek ruk ko mnam a mhe to e Esia karo mhetor ngarlavurgem kat.
11 Va E Nut tsei kam khenam o reha ruk ho mi lserpgue hak vgum e Pol
ko tok mEpeses. 12 Va si o mia ngaro it va ngaro katam kat va enangthe
ngap gi kaehang e Pol ka vok ormar va ngam le kta lol kngae ngok kim o
yor he kaehehang ngar ormar va ngam her gia ya ngatngae. Va endruk
o kool ngat im mar, o mia ngam kaehang ngar ormar tok kat va o kool
ngma ngorpogom mar kat.

E Skeva Kles Ruk Lurokol

13-14 Vanangko mnam o kolkhek ruk endruk o Yuda akuruk ngma
punpa he kemmeng a gi vrong serppak to orom o gi vrong tarmek mnam
o mia ruk o kool ngat im mar kam kerer mar. Endruk endri, e Skeva to o
Yuda nga pris ruk laol kles ruk lurokol endruk aktiek hori orom alomin.
To ngma vokom e Pol ko nam kaeharom o mia ruk o kool ngat im mar
kam kerer mar orom e Yesus ka munik. To mar kat ngat le kngae ekam
e Pol kam sia khanang ngar kam kemmeng a serppak to orom e Yesus
ka munik mnam endruk o kool ngat im mar kat ko ngma re te, “Yindo a
koot, kua kemmeng E Yesus to e Pol nma polger o rhek mang ka mman
kun mnam yin kam havaeng yin kmottek kun mnam a mhel ta!” 15 Ngam
sia khanang ngar kam re tok, to mnam a kolkha langto ngat ting kim a
mhel to a koot tim to le kmon a re tok ngang, vanang a koot to endo ta vle
kaekon kim mar kam reng ngar te, “Ko sim kut mnor hak mang e Yesus te,
ka serppak tkir kim dok va kua mnor mang e Pol tok kat ko nma mokpom
kar en, vanang muk erie mar ri, ko mut lua mokpom kar en kat e?” 16 A
koot ta mnganang ngar tok, to a mhel to a koot tim thera prik mang ngar
kaim mar kvurvrum mar hak. Tkaimim mar kngae panaem mar hak, to
ngta ngoropok o gi mit orom ngaro turok ko a gidiel tgia krus kim mar.
17 Kam ngae, to o Yuda va o vrong rhek ruk ngta vle ko tok mEpeses
ngta ngnek mang ngar tok, to ngat gi mrua hahanang ngar pum o reha
ruk lserpgue ruk endri. Ngata ngnek mang tok, to a pagor alaut ta vle
kun pgegom mar, he ngat kle ho ksovet kam teiver e Yesus ka munik

ekam tok. 18 Va si e Yesus karo mia mruo, endruk tesgun ngat kor mnam
mar mang e Yesus he kmellot kar nga kerkeknen to kam kerngan rhek,
ngta kol a re mang ngar tok kat, va kavurgem mnam mar ngta pis ma
mmok he mrua havae mang ngar mruo orom ngaro kerkeknen 19 ekam
ko kavurgem mnam mar ngta kerngan rhek. Ii, endri ngat pis ma mmok
to le kpolger ngaro tgoluk ma mmok to klol kaum mar to kraraom mar
tgus kuo kia paei ko kim o mia ngaro kerok. Va kam him ngaro tgoluk
nga keik tkais mang o drakma* ruk 50,000. 20 He kmikkiem enang ko
o mia ngat gi mrua hahanang ngar pum o reha ruk lserpgue ruk endri
ko ngat pagis enang tok, o rhek ruk mang Ngoldaip ngat ho gia senekir
kvaas kim o mhetor he o mia kavurgem ngta mokpom kre Yesus ekam
tok kat.
21 Kam ngae ko o tgoluk ruk endruk ngat nop, to e Pol ta pat kam ngae
mYerusalem kmikkiem a ngaelaut to ta ngae kun mnam alo mhe ruk
e Masadonia va e Akaia. Ii, ta pat tok ekam ko tkael mnam te, “Nguak
ngae kpis ko tok mYerusalem na, to le kngae ngok mRom kat.” 22 Tpat
tok, to hera meng klo kaloyie ruk e Timoti kre Erastus kam ktar kngae
mMasadonia, vanang en ta vrua vle lhok ko tok mnam a mhe to e Esia
vop.

lEpeses Ngta Hover O Resik Ngang E Pol He Kaum Kaen Ekam

23 Rkieng ko e Pol ta papat tok, a mhel langto ko mEpeses thover
a ngaus to nong a kpar hak ko a ngaus ther ispak vgum o papat ruk
mang kmor mnam mar mang e Yesus, endruk o mia ngma monik te, A
Ngaelaut. 24 A mhel to endo ka munik e Dimitrias. En nam kaeharom
kero matpil orom a kre to a silva, endruk o rektor ruk mkor lRom nga
Nut to la ppiagar to a vlom ko o mia ngma kemmeng. Va nga Nut to la
ppiagar to a vlom to endo ka munik e Atimas. E Dimitrias kar kalngunes
ruk ngam kaeharom mar ngma kol a keik a ho lautar hak vgum nga
ngaeha to endo. 25 To e Dimitrias tkaum kalngunes va klenar akuruk kat,
endruk ngam kaeha enang en tok, to hera havaeng ngar te, “Vae, kuaro
mia mgua smia ngnek na. Mut mrua mnor he ko dok kar muk ngom hera
kol a kre a ho lautar hak vgum nguaro reha ri arhe. 26 Vanangko muta
ngan va kvokom a mhel to e Pol kat ko en nma rere kim o matpil ri te,
‘Mor o gi vrong mia ngot kaeharom mar he nop karo serppak ngang ngar
e, ko mar nop o serppak ruk mkor E Nut lsir e.’ He nma rere mnam o
mia ruk mo mEpeses ngarlavurgem tok, va si mo mnam a mhe to e Esia
tgus kat va nma rere mnam o mia ngarlavurgem, he ka vrengem mar ko
ngat kaol ekam kat. 27 He ekam tok, kua gor te, o mia ngaro vurkul ngara
but kmikkiem o papat ruk endruk, nang ngar le krere kim nguaro reha
ruk kam kol a kre vgum mar kat. Va nong gi ngruaro reha ri tuk e, ko
o mia ngar le krere kim a rek to mkor ngua Nut to a vlom e Atimas kat.
Vanangko mor ngoma pat te, ka munik tho mi kut laut hak. Va mar ruk
ngma ngarkie ngang e Atimas ko mEsia va o mhetor tgus ko ngma nho
orom, e Pol nera vret ngaro papat petgim a Nut to la vlom to a ngaurar to
enda he ngar le lo kta nho orom kat e. Ko mor ngom kael nguaro papat
lserppak ngang te, her endo tkol E Nut ka serppak, mor kam kemmeng
orom arhe.”

---

* **19:19:** O Grik nga re ka vgon to te, “A drakma” ta vle mang a keik to a mhel na kol ko na kaeha kais mnam a kolkha to a gutnar.

28 Tie ko o mia ngta ngan e Dimitrias karo rhek ruk endruk, ngaro
vok ngta hop he ngat ngae sei kmesik hak. To ngat kaelha kam kaum
kvui klik orom a re to atgiang te, “E Atimas to mor lEpeses ngoma totu
pum, ka munik tho mi kut laut hak.” 29 Ngat kaelha kam vui kngae
tok, to a rengmat tgus ngat mo kol mang kam hover o resik ngang e
Gaius kre Aristakas, enngindu ngint ikkiem e Pol ko ngat ottek mnam
e Masadonia he nang o mia kam kaum kaen ekam min. To ngata kleng
singni mnam min he, to ka tngungu orom min he kvaik ngok mnam a vle
to klalaut hak, endo kmorsang mnam he kvokom o khanier kun mnam.
Ngata vaik orom min kam srim min ko kim o mia ngaro kerok. 30 To e Pol
ta re te, en kam vaik kat kam sir malngaeng ngar he krere, vanangko e
Yesus kalngunes ko tok ngat hagam. 31 Va si klenar akuruk msim, endruk
lRom ngalaip kalngunes ruk ngma nho mang a mmie ka mhe to endo va
ngat meng a mhel langto orom nga re ngang e Pol kat he kaurur kim te,
en kam or kmegom kam vaik ngok mnam a vle to endo kat.

32 Phevgom e Pol ko tre kam vaik kun mnam a vle ko tok, a mumu to
kun mnam ngat kaum he her gi vrong kvuvui he kngam o rhek ge, va
akuruk ngma ngam o rhek akuruk yok tok kat. Ngat her gia moruo he,
ekam ko ngarlavurgem ngat lua mnor mang ani tomhel to tkaenpgam
mar kam kaum kaen ekam ko he. 33 To o Yuda ngata sopong a mhel
langto ka munik e Aleksanda, en kam sir ogun ktar he krere. Ta sir ko
pum a mumu, en kam hahaong o rhek mang ngar o Yuda, nang akuruk
mnam mar ngat her kaelha kam kenang he kngam o rhek ngang. To
thera hover kalo ktiek kim mar kam hagam mar kam vongnek kim.
34 Vanangko o mia ngat re vokom mnor te, en a Yuda, to ngat hera mo
kol mang kam kaum kvui orom a re to atgiang kam re te, “E Atimas to
mor lEpeses ngoma totu pum ka munik tho mi kut laut hak.” Ngat mo
kol mang kam vuvui kngae kais ko a loot tvur hok mang ngar ge.

35 Kam ngae, to endo a mhel to nma nho mang o reha mnam a rengmat
to endo ta sir he ka kser mar to hera reng ngar te, “Yu! Muk ruk lEpeses,
muk mruo muta mnor te, o mia tgus ruk mo mmie ngta mnor te, a
rengmat ta e Epeses, ta kpom a ngaeha to kam nho mang e Atimas ka
rek to a totur, mor kam totu pum mnam, va kam nho mang ka matpil
mruo, endo orom a kre to tharpet kun kuon kia volkha. 36 Ii, he ekam ko
nong a mhel tang to tlo is kam kokheng ngor mang o papat ri, va mguak
smia vle na. He mu or kam kta kolaspa kmeharom a kerkeknen tang kat
ngang enngindi. 37 Vanangko mu vokom na, tpu tok ko mut her kolaspa
kam kpom alo mhel ri he kpis orom min moti, vanang ngint lo kerrereng
ngorta Nut to a vlom e, endo ngom ktua totu pum, i o lo uruvik kun mnam
karo rektor kat e. 38 He ekam tok, enangthe e Dimitrias kar kalngunes
ngaro rhek ngang ngar kar a mhel tang va ta ya te, ngar kam mia pis
lsir ko kim lRom ngalaip kalkayie to e Galio ko her endo arhe nma nho
mang a mmie ka mhe to enda. Va her en arhe tkais kam vongnek kim
o rhek, ko tkorsang tete he, he kpaneng o mia. He ko tok ko kim e Galio
ngat is kam mon min orom o rhek enang tok. 39 Yu! Mguak tu ko he.
Va enangthe a papat tang ko ta vle mnam muk vop, va mguak kaum o
mia kam sir ko kim e Galio kalo keik enang tok ha, kmikkiem o pos lsir
tok arhe. 40 Vanang tete kua gor ko mut hover o resik ngang enngindi va
kaum kaen ekam min he kael mor ma kernonhommok ko lRom ngalaip
kalkayie to endo tis kam mon mor orom a kerkeknen to kam kaum kaen

ekam a mhel ko mut ispak tgus orom a ngaesik pum min tete. Nak mon
mor orom a kerkeknen to enda va mor ngruak lo kais kam hahaong o
rhek mang ngor mruo, ko ngruer sia ring o rhek kam havae mang la
halum to enda tete, ko tgi pis pgeik, nang nong ka pun ngang e." 41 Ta
rere tok knop, to hera meng ngar ngta veveet.

20

E Pol Karo Reha Ruk Kun Mnam Alo Mhe Ruk E Masadonia Va E Gris

1 Ko pekam ko o mia ngat kaum kaen ekam e Pol knop, e Pol ta vle to
hera vaeng e Yesus kalngunes ruk ko tok, mar kam kaum. Tenserpgam
mar knop, to ta mrung ngar to le kparem mar kam ngae mMasadonia.
2 Ta ngae he kaelha kvaik kottek kun mnam a mhe to endo karo maksien
he kaenkrovgem o mia orom karo rhek vang. Ta ngae enang tok, to ta
ktar kpis mnam a mhe to e Gris. 3 To ko tok ta vle mnam o kenho ruk
korlotge. Ta vle ko mGris, to gi mnam a venloot to lsir ko tre kam kar
mnam a langail kam ngae mSiria thera kol a re te, o Yuda ngta lgem o
rhek mang, mar kmim kngam a yoror. He ekam tok, ngat kaekon kngam
ther le ngae kun mnam mMasadonia ko paat kmeknik kngae mSiria
enang tok. 4 To en kar o mia akuruk ngat hera kaum kngae he. Endruk e
Sopris to e Pirhus to nkong mBerea khal, kre Aristakas, va e Sekundus to
nkong mTesalonika va e Gaius to nkong mDebe, va e Timoti kre Tekekus
va e Tropemus to nkong mEsia kat. 5 En kar o mia ri ngta ktar mang ngor
he kpis ko mTroas to kpaneng ngor ko, ngor kam puknim mar ko tok.
6 Vanang mor ngota vle vop. To kopekam ko ngot kunngir kim a pnes
to A Gi Bret knop, ngota kle kar mnam a langail ko mPilipai to kngae.
Ngota ngae kngae kais mo kolkhek ruk aktiek, to ngot hera pis ko mTroas
he kpuknim ngor lenar ruk endruk ko tok. To mor tgus ngota vle ko tok
kais mo kolkhek ruk aktiek hori orom alomin.

E Pol Tkat Hover E Yutekus Ko Tyor Ko mTroas

7 Tie mavlemas ko a Sabat ther nop he, ngota kaum mang a ngaemik
langto, endo kmommen a bret kmem va kaiviem a ye to a vaen kam mur
kael pat kmor mang e Yesus ka yor. Ngot kaum va e Pol ta rere lhok ngang
o mia ekam ko ther el mnam kam hop khalki kngae. He ekam tok, ta
hoger o rhek kam ngae kol a segain ka ho ngaenvurgem hak. 8 E Pol ta
rere kngae va o mia ngta sosgam o mmok kavurgem kun mnam a rek
ka taban to ngota kaum mnam kuon mail. 9 Nangko a ngokol langto ka
munik e Yutekus tkorsang ko mnam a pammok he kvongnek kim e Pol
to tkaelha kam gia vutko psir. Kam ngae, to e Pol tho khoger karo rhek to
e Yutekus tho gi onnit aol hak he, he lo mrua paptang ko ther gi vuut ko
mnam a taban to endo, ko ngat mongam mang ngkorlotge. Tvuut kbut
ku mmie her gi kut yor hak to klenar ngat pis kokol la gi yoror. 10-12 To
e Pol ta grung kmottek ngku mnok to kpis ka kru ka vham kuon mang a
mhel to endo ku mmie he kvalpsim. Ta kru ka vham kuon mang knop, to
a mhel to endo ther gi kat ktal kat. E Pol teharom tok, to le kreng o mia te,
"Mguak or kam vua papat nngia nngia e, ko tkat ktal kat he." O mia ngat
vokom tok, to ngaro ngaung ngat mi kut isis hak mang, to hera vaeng a
mhel to endo ngok mrek. Ngta ngae to e Pol ther kta grap kuon ma rek
kam hera pis kta kaum kar klenar ruk ko tok he ngat kommen a bret he
kaem va kaiviem a ye to a vaen to kam mur kael pat kmar mang e Yesus

ka yor. Ngat eharom knop, to e Pol ta kta hop he gia rere kam ngae kais
tie marot to hera parem mar kngae ko paat.

E Pol Ka Ngae To Ko mMiletus

13 Vanangko ktar mang ko e Pol kam ngae, en tel ka papat ma mmok
te, mor kam karkar ma langail kam ktar mang he kngae mAsos, nang en
nera knaek kmaol paat he kpuknim mor, mor kam pataem ko tok. 14 To
tie ko e Pol tpis puknim mor ko tok, ngot le kpataem, he mor tgus ngot
hera kaum kngae to ngae kpis ko mnam a nut to e Mitelen. 15 Hop enang
ngmo to ngot hera ngae kparem e Mitelen va kngae klapsam a nut to e
Kios. To khop enang ngtok ngot hera kenker a mou kngae klapsa gi to le
hera pis mnam a nut langto endo e Samos kat. To kopekam enang ngtok
kat ngot her kta lapsa gi to le hera pis mMiletus.

lEpeses Ngta Kunngir Kim E Pol Ko mMiletus

16 Nangko e Pol ther el ka papat te, kam ngae ma langail he kngae
klapsam e Epeses ge ko tlua svil kmelha gi vrong kvavle kngae mnam
o mhetor ruk ko mEsia e. Tsia khanang ko enangthe nap kais va te ktua
svil te, en kam marer kpis mYerusalem na, ktar mang a kolkha to kam
kunngir kim a pnes to E Pendekos kam vuut.
17 Ko tok mMiletus e Pol ther en a re ngang endruk ngma nho mang e
Yesus ka ngaomevek to ko mEpeses te, mar kmaol kpis ko kim en ko tok
na. 18 Tie ko ngat aol pis ko kim, e Pol ther kaen karo rhek ruk endri
ngang ngar te, “Tiok ko ko gnua ktar pis kmuk mo mnam a mhe to e
Esia, muk mruo mut mur vokom kuaro keknen va kuaro reha mnam o
kolkhek tgus ruk koma vle kar muk. 19 Muta mnor mang dok te, tie ko
kua vle ko kmuk kom kaeharom o reha ruk mkor Ngoldaip ngang nguk
va kom mur kael kaetim dok mang nguk. Va o Yuda ngam si kaegom dok
orom ngaro keknen ruk kam ngam dok, vanangko kom kle kaeha ngang
nguk ge, he lo vua hover dok mruo ko pum mularo kerok e. 20 Va mut
mrua mnor kat ko klo gia pange kim E Nut karo papat ruk kam turang
nguk ormar. Nove, ko kle gi kaelha kvaik kottek mnam mularo rektor
mruo va ksir ko pum o mia ngo kerok ma mmok he kpolgerik kam patter
muk mang o papat ruk endruk. 21 Ii, va kom hera tger o Yuda va o vrong
rhek kat, mar kam hortgi ngok kim E Nut kmitgung ngaro kerkeknen he
le kmokpom kar Ngoldaip e Yesus.
22 He ekam tok, tete E Nunu A Totur tkael ngongaeng dok kam le kngae
mYerusalem he, vanang klua mnor te, ani tomhel to nera pis kim dok ko
tok e. 23 Ko gia mnor tuk te, mnam o rengmat tgus ruk koma kar mnam
mar E Nunu To A Totur nam kaengorang dok mang o mia ko ngam kael
vokngnes ngaok he kol a regesal mang dok kam kpom dok kael dok kun
ma hengor. 24 Pu tok, kom kaeharom a ngaeha to Ngoldaip e Yesus tel
maktiegom dok ge, endo kam polger o rhek ma mmok mang a knovvur
to orom e Seten ko E Nut ta mrung ngor he le kir kim hak. Kun mnam
kuaro papat a ngaeha to enda tho mi laut hak kir kim o vrong tgoluk tgus.
Va si kua ngorsang mruo kat tho lo mi kut is kat e, dok kam lol o vnek
ruk endruk vgum a ngaeha to enda e. He ekam tok, koma sap orom a
ngaeha to enda kam rum hak, gi enang a mhel to nma sap kam pupuya
kim klenar kam rum tok kat.
25 Yu! Va tete ngora ngae kngae hak he. He kua mnor te, nong tang hak
mnam muk ruk mut ngan dok ko ko elha kpolger o rhek mang E Nut ka
tavgo, ner lo kais kam kta vokom dok kat e. 26 He ekam ko ngora parem

muk tok, kua havaeng nguk lsir tete te, o mia tgus ruk nga mur kael mar
ma kernonhommok ko pum E Nut kalo keik va ngar lo kais hak kam mon
dok orom ngaro gidiel e. 27 Ngar lo kais tok, ekam ko tesgun kngae kais
mang tete klo gia pange kim E Nut karo papat ruk tgus hak, endruk nma
svil o mia kmikkiem mar.
28 He mgua smia toot mang nguk mruo va mang E Nut karo mia ruk
ngma vle enang o sipsip ruk tmur el ekam mar orom khal msim e Yesus
ko tyor he ka gidiel ta ksuk mang ngar. He ekam tok, muk ruk muma nho
mang e Yesus ka ngaomevek mgua smia toot mang ngar gi enang o sipsip
ngar teit ko nma toot mang karo sipsip ekam ko E Nunu To A Totur tkut el
muk kam kol a ngaekam to kam smia nho mang ngar tok arhe. 29 Ii, mgua
smia toot mang ngar enang tok, ko kua mnor te, ko pekam dok ko nguak
ngae, o pendol ruk ngat ho mi kut kernonho hak, endruk o pattermia la
ppiagar, ngar le kpapagis kvaik kun pgegom muk vat he ngar lua mrung
tang mnam muk kmorim kat e. 30 Ko si kun mnam muk mruo kat akuruk
ngara hop he ker hortgem E Nut karo rhek ruk lminar kam mia ppiak
ngang nguk he kauyang nguk ormar, mar kam vraik orom muk, he muk
kam le kaol ekam mar kmikkiem mar enang tok. 31 He ekam tok, mguak
ngangreal ngang nguk he mgua mur kael pat kmuk mang tie mnam o
pnes ruk korlotge ko kom ngae lua tu kmuk kmengorang nguk mang
ngar mo kolkhek va mo rsegain tgus. Va kom si mur kael kaetim dok
mang nguk, vanang kom lua tu kmuk kmengorang nguk mang ngar kat
ge.
32 Yu! To tete, ko kael muk ko maktiegom E Nut va kakro rhek ruk
mang ka mamrung to kam lol nguaro kerkeknen patgiang ngaiting.
Ko kael muk ko maktiegom E Nut karo rhek tok, ekam ko ngat kais
kmenserpagam muk kam smia mokpom kar lserppak. Ii, va karo rhek
ruk endruk ngat kais kam le koop kim muk kam vle te, E Nut kles, endruk
tmur re pum muk ngang en mruo, muk kam le kol a ktalhok to kam
plong vle ngnik ngnik kar kles tgus kat. 33-34 Muta mnor mang dok kat
te, kom vu kaeha vgum dok mruo kar kolenar ruk ngam kaikkiem dok,
nang lua ring mnam dok mang o mia ngaro gol va ngaro it kat e. 35 Ii,
va kom vu kaeha lserppak enang tok, kam khenam kuaro reha tgus ma
mmok ngang nguk, muk kam vokom mar to le kol a pat te, mor tgus
ngruak sovet kmeha gi enang tok arhe, mor kam nngiar ngang endruk
ngat lo vua serppak kmeha kam turang ngar tok. Ngruaka nngiar ngang
ngar tok, ko ngota pat mang e Yesus karo rhek mruo ko thavae ormar te,
‘Endruk ngta nngiar ngang o mia her mar ruk arhe ngata lgekol, vanang
endruk ngma ring mnam mar kam le gia lol o tgoluk mkor o mia ngat lua
lgekol enang ngarlenar tok e.’ ”
36 E Pol tel karo rhek ngang endruk ngma nho mang E Nut ka
ngaomevek to ko mEpeses knop, to mar tgus ngat hera tubulkek kam
ngarkie. 37-38 Ngat ngarkie knop, to endruk laol ngat hera pat mang e
Pol karo rhek ruk ko thavaeng ngar ormar te, ngar lo kat kais kam kta
vokom kat, to a ho mamrung alautar tho mi kut vanker mar hak, to ngta
ngam ngaro singni kuo mang kam parpsim to kpupum ka volha he kaeti
mang. Ngta mrung tok knop, to her kaikkiem ngok ma langail to hera
pataem.

21

E Pol Karo Reha Ruk Ko mYerusalem

1 Ngota ngae kngorom ngaro ngaung, to kar mnam a langail to kngae
ngogu mou he klapsa kpis ko ma nut to e Kos. Hop enang ngmo, to ngota
ngae kpis ko ma nut langto yok, endo e Rotes to hera parem ko tok he
kngae kvaik ogun paat ko mPatara. 2 Ko tok ngot pis mang a langail
langto ko tre kam parem a mhe to endo he kngae klapsa kenker ngogu
ma mlin ngok mPonisia. Ngot kar mnam to kngae. 3 Ngota ngae kngae,
to ngota vokong a nut to e Saipras ko tgia vle malhagenmok vop, to ngota
lapsam ku pa ngaiting tkun ku, to hera ngae kam ngae ngok mSiria. Ngot
pis mnam a mhe to e Siria, to kvaar ko tok mnam a rengmat to e Taira,
o mia kmel o tgoluk ko paat. 4 Ko tok ngot riring he pis mang e Yesus
ka ngaomevek to ka vle kar mar kais mo kolkhek ruk aktiek hori orom
alomin. Ngota vle ko tok, to E Nunu A Totur tkaelmir ngang ngar to ngat
le kaurur kim e Pol te, en nak or kam kta ngae ngok mYerusalem kat e.
5-6 Vanangko endruk ma langail ngat el o tgoluk ko paat knop, to ngot
re kam parem mar ko tok kam kta ngae ngok mYerusalem, to e Yesus
kalngunes kar ngalkhengol va ngles tgus ngat kaikkiem mor petgim a
rengmat to endo kam ngae kael mor ko va ngaelaut ku mou. Ko tok
va mou ngot hera tubulkek kam ngarkie. Ngota ngarkie knop, to kmo
mrung ngor to ngot her kta kar mnam a langail, nang mar ngat kaeknik
ngok mrek. To ngot hera parem a mhe to endo to hera ngae.

7 Ngota parem a rengmat to mTaira he kta hoger ngua ngae. Ngota
ngae to kpis mnam a rengmat to e Ptolemes. Ko tok kat, ngota mrung
e Yesus ka ngaomevek he kaum kar mar kais ma gi kolkha to agitgiang.
8 Hop enang ngmo, to ngot hera parem mar ko tok, to kngae kpis mSisiria.
Ko tok ngota kaum ka vle kar a mhel langto ka munik e Pilip ko mnam ka
rek. E Pilip en langto mnam endruk Aktiek Hori Orom Alomin, endruk e
Yesus ka ngaomevek ko mYerusalem tel mar tesgun kam turang o aposel
orom o reha. En nma havaeng o mia mang e Yesus. 9 Va kles ruk lraip ruk
korlolo kat ngma havaeng o mia mang E Nut karo rhek kat. Va ngat lo lei
kat e.

10 Kam ngae, to o kolkhek kavurgem ngat nop, to a propet to e Agabus
ta grung ko mYudea he kpis ku va mou ko tok mSisiria. 11 Tkaol ko kim
mor to tkaelmir ngang ngor orom e Pol ka pus ko ta vret mkor he mur
kaussiem kalo nhar va kalo ktiek mruo orom to le ka ktar kpavap mang e
Pol te, “E Nunu A Totur thavae te, ‘O Yuda ruk lYerusalem ngar kaussiem
a pus to enda kteit gi enang ti arhe to le kael maktiegom o vrong rhek.’ ”

12 Ngot ngan e Agabus ko tre tok, to mor kar o mia tgus ruk ko tok ngot
kaelha kam kaum kaurur kim e Pol, en kam or kam kta ngae kam grap
ngoguon mYerusalem he. 13 Ngot kaurur kim urur kim va e Pol tle kut
koripang ngor te, “Kman ko mut kaee mang dok he vu kat kael kaetim
dok mang nguk enang tok? Ko ko her mur elel dok mruo, mar kam gi
kaussiem dok he, va si mar kmim dok kngam dok a yoror kat ko tok
mYerusalem ekam Koldaip e Yesus ka munik.” 14 Ngot kaenker kmurur
kim urur kim, vanangko ngot lo is kam rere mnam e. To ngot korim a
papat to enang tok, to le kmo reng ngor mruo te, “Ngruak korim a papat
to he kaur orom E Nut, En kmikkiem ka svil mruo.”

15 To kopekam tok, ngot elel mo kim nguaro tgoluk to her kaelha kam
grap kam ngae ngoguon mYerusalem. 16 Va e Yesus kalngunes akuruk,
endruk nkong ngar mSisiria ngat kaikkiem mor kat kam ktong ngor
kngorom mor ngok mnam a mhel langto ka munik e Mnason ka rek, mor

kam kaum ka vle kar ko tok. En nkong mSaipras he en langto mnam endruk ngta ktar kor mnam en mang e Yesus he kmokpom kar tiok tiok he.

E Pol Tpis Ko mYerusalem

17 Tie ko ngot pis ko tok mYerusalem, endruk ngat kor mnam mar mang e Yesus he kmokpom kar ngta kunngir kim mor he ksirei kmel ngaekmol ekmor, mor kam vle ko kmar. 18 Hop enang ngmo, to mor kre Pol tgus ngota ngae kam ptang e Yems kar e Yesus ka ngaomevek ngalmialaol tgus ko ngta vle ko tok kat. Ngot pis ko kmar, 19 to e Pol ta mrung ngar tgus to le sim ktua havaeng ngar mang o reha tgus ruk E Nut teharom mar ngang o vrong rhek ko maktiegom en ko nam kaeha ngang ngar.

20 Ngta ngan e Pol karo rhek he ngata kanprim E Nut ekam tok, to le khavaeng e Pol te, “Kambis, vokom o Yuda ngarlavurgem ngarlavurgem na, ko ngat her kor mnam mar mang e Yesus he kmokpom kar va her mar tgus ruk arhe ngata sovet kmikkiem e Moses karo pos vop. 21 Ii, he her endri arhe ngat her kol a re mang in te, ima patter o Yuda ruk ngma vle kun pgegom o vrong rhek, mar kmorim e Moses karo pos ruk endruk. Ii, ngat kol a re te, ima patter mar kam lua paam ngles va kam or kam sim kaikkiem nguaro keknen kat. 22 Va o Yuda ruk endri ngara ngnek te, yi her pis he, va mor ri ngruer sia khanang ngor kam hahaong o rhek mang yin ngang o Yuda ruk. 23 He ekam tok, ngia sim kaikkiem nguaro rhek ri na, kam mia khenam ngang ngar te, lmien mang yin te, im le ho sim kut kaikkiem e Moses karo pos kat. Ngorlenar ri korlolo mo ngata re kmikkiem ngua keknen ko nga re kmel nga tnangal ko pum E Nut kalo keik. 24 Va yin, ngiak vaeng ngorlenar ri he kru kmar kat. Ngiak kaikkiem mar kmeharom ngua keknen to kam parrur, yin kmel ita ngaelmir ma mmok ko pum E Nut kalo keik gi enang ngar tok kat. To ngiak kaenkim mar ruk korlolo ma mmok kat, ngar kam papulam mularo lpetuk kmikkiem nguaro keknen enang tok kat. Gi enang tok, o mia ngara mnor mang in te, o rhek ruk mang yin ngat lua mien e, nang kle ka mnor mang in te, im kle va ho sim kut kaikkiem e Moses karo pos ge. 25 Vanang o vrong rhek ruk ngma mokpom kre Yesus ngot le kut lgem o rhek mang ngar kat he ittiegom a hor ngang ngar kam havaeng ngar mang o rhek ruk endruk te, kam or kmem o ngaemslang ruk ngata kernonho vgum o mia ruk ngat kaenik ngang ngaro Nut ruk la ppiagar. Va mar kam lo kaem o ngaemslang ruk ngta rgom mar ko ngaro gidiel ngat gia vle kmar vop. Va mar kmorim a keknen to kam mo vret mar kat.”

26 Endruk laol ngat re tok knop, to hop enang ngmo e Pol ther kaikkiem ngaro rhek to klol ngarlenar ruk korlolo to en kar mar ngat hera parrur. Ngata parrur knop, to e Pol ta ngae he kvaik kun mnam E Nut ka maksien kam polger o rhek ma mmok mang a kolkha to ka keknen to endo kam parrur nak nop, ko mar langto langto naka trong orom kmen ngartaro nngiar ngang E Nut ko pekam o kolkhek ruk aktiek hori orom alomin ko ngak nop na.

Ngta Kpom E Pol He Kael Kun Mnam A Hengor

27 Kam ngae, to ngat re kam trong orom a keknen to endo ko o kolkhek ruk aktiek hori orom alomin ngat re kam nop. E Pol mar ngta vle pum a keknen to endo vop, va o Yuda akuruk, endruk nkong ngar mnam a mhe

to e Esia ngat vokong e Pol ko ta vle kun mnam E Nut ka maksien. Ngat
vokom ko tok, to ngat kaenpgam a mumu to ta vle ko tok kam kpom. 28 Ii,
ngat kaenpgam o mia tok, orom ngaro rhek ruk ngat kael kuo mang ko
ngata vui klik ormar te, “Muk ruk lIsrael, muk he, mguak turang ngor
na ko a mhel to enda her en arhe endo nma patter o mia tgus he krere
kim mor lYuda nguaro usiel, nguaro pos va si E Nut ka maksien to enda
kat. Va kat, en ta le ka nglum o vrong rhek kat he ngat pis kun mnam
E Nut ka maksien to a totur ta he ho mi kut kering hak ko pum E Nut
kalo keik.” 29 (Ngata re kvat o vrong rhek enang tok, ekam ko nanga
ma kolkha to endo gi, o mia ngat vokom a vrong rhek langto, endo e
Tropemus to nkong mEpeses ko tgi vrong punpa kar e Pol kun mnam
a rengmat to endo he ngat le gi vrong kpat te, nam kaikkiem e Pol kun
mnam E Nut ka maksien kat, vanangko nove!)

30 Ngaro rhek ruk endruk ngat hover a rengmat tgus ngaro vurkul,
to ngat kottek ngkun kut va ngkun kuon he kmurmur mang e Pol to ka
kleng singni mnam to kait ngku mnok petgim a maksien to endo. Ngat
gnua kottek mnam a maksien knop, to a mhel to ta nho mang a maksien
to endo ther le kvat a ngaegot kim mar ngatngae. 31 Phevgom ko ngat im
e Pol ngae panaem ko tok te, en kam yor, lRom nga ngaomevek ngalaip
tkol a re te, lYerusalem tgus ngat ho gi kael a halum kmesik ngang e Pol va
kaum kaen ekam kat. 32 A gi hi to ta ngnek tok, ta vaeng endruk ngma kar
va tomten kar kalngunes ruk laol, to mar tgus ngta kaum ksap ngogu kun
pgegom a mumu to ta kaum kaen ekam. Ngat pis kun pgegom o mia tok,
to endruk ngta kaum kaen ekam e Pol ngta vokom lRom nga ngaomevek
ngalaip mar to her gi korim e Pol ko tok.

33 To lRom nga ngaomevek ngalaip ta pis kim e Pol ka kleng singni
mnam he ka kpom to kreng kalngunes kmussiem orom alo sen. Ngat
ussiem knop, to lRom nga ngaomevek ngalaip ta mnganang a mumu to
endo mang e Pol ka munik va mang anito teharom he o mia ngta kaum
kaen ekam enang tok. 34 Va akuruk mnam a mumu ngat her gi vrong
kvui kam ngam o rhek ge, va akuruk ngma ngam o rhek akuruk yok tok
kat. Ngta vle tok, he lRom nga ngaomevek ngalaip tlo is kam pis mang a
re tang ko a minar vgum mar ko ngat ho mi kut kael a halum orom kam
moho hak. Enang tok, tgia reng kalngunes kmenpasiker e Pol kun mnam
a ngoulu to mkor endruk ngma kar va tomten. 35 To ngta ktong e Pol
kngorom, nang a mumu ka ngaesik tngae ho mi kut sovet hak. Ngata pis
ko pum a ngoulu ka kaknang to re kam grap orom e Pol, va a mumu tngae
ho mi kut kervavle hak. To endruk ngma kar va tomten ngat le kokol
e Pol khover malpgem mar ka grap ekam a kaknang kngorom enang
tok. 36 Vanang a mumu tkaikkiem mar he le kvuvui klik te, “Mguak kaim
kngam a yoror.”

E Pol Ta Keknen Ngang A Mumu To Thover O Resik Ngang Va Kaum Kaen Ekam

37 Endruk ngma kar va tomten ngta hover e Pol malpgem mar he ka
grap ekam a kaknang kngorom, he re kam vaik orom, to e Pol ta rere la
Grik he kreng lRom nga ngaomevek ngalaip te, “Kua svil kam mnganang
yin mang a tomhel langto na.” Va lRom nga ngaomevek ngalaip ta kta
mnganang e Pol te, “Ai, ima rere la Grik kat? 38 Kua pat re te, yin a Isip to
tiok tenpgam o mia ngarlavurgem ngarlavurgem hak kam kaum kaen

ekam mor lRom ko ta ktong a valngan langto orom o por mia ngok ma
kalputmok. Nok kua sosop pum yin orom vor, ngola?”
39 Va e Pol tkat koripang te, “Dok a Yuda to nkong mTarsus a rengmat to
ka munik tho mi kut laut hak kun mnam a mhe to e Silisia. Ngiak ngatkal
orom dok kam rere ngang a mumu ta vanie!”
40 To ta ngatkal orom e Pol, to endruk ngma kar va tomten ngat orim
e Pol kam sir kuon mang a ngoulu ka kaknang to endo to ta hover kalo
ktiek kam hagam a mumu. Thagam mar knop, to her le krere lHibru te,

22

1 “Koornopeik va kolmialaol ruk muk, kua vle moti kam hahaong o
rhek muuk he ekam tok, mguak vongnek kim dok na!”
2 O mia ngta ngan e Pol ko ta rere lHibru to a vatimmok alaut ta le kpis
vat.
Ngat gia vle tok, to e Pol tkaelha kam rere te, 3 “Dok a Yuda to nkong
mTarsus kun mnam a mhe to e Silisia, vanangko ko laut kun mnam
a rengmat ta arhe. Tesgun koma vle ko maktiegom a pattermia to e
Gamaliel he en tsim kut rum ka ngaeha to kmel o rhek mnam dok
mang o pos ruk mkor mor lYuda ngolmialaol. Va kom sei kam svil hak
kmikkiem E Nut karo pos gi enang ko langto langto mnam muk kat mum
sei kmikkiem mar tok kat. 4 Ii, kom sei kam svil mang E Nut karo pos
he tesgun koma kol a regesal mang endruk ngam kaikkiem o papat ruk
ge, endruk kam mokpom kre Yesus ormar, endruk ngma monik te, A
Ngaelaut. Ii, koma kol a regesal mang ngar tok kais ko kom ngae im
mar kngam mar o yoror. Ii, lraip lurokol tgus va koma kleng singni
mnam mar, kpom mar, to kael mar kun ma hengor. 5 Ii, o pris ruk laol
ngalaip tis kam havae mang dok enang tok kat ko en ta mnor mang dok.
Va Mu Ke Murgun to e Sanhendren kat, endruk ngma vongnek kim o
rhek ngat is kam havaeng nguk mang dok enang tok kat. Ko her mar
ruk arhe ngta tting orom dok ko koma mnganang ngar kmittiegom o hor
ngang nglenar ruk malhagenmok ko mDamaskas, mar kam tting orom
dok kam sia pis mnam nga mhe to endo kam kpom o mia ruk endruk
kmeknik ormar, kmel mar kun ma hengor, mar kam kol a kapnes.

E Pol Tmur Havae Mang En Mruo
(O Reha 9.1-19; 26.12-18)

6 Kua ngae kaikkiem a ngaelaut kam ngae ko rkieng mDamaskas orom
o hor ruk endruk ko a kolkha tsir, va vgum a mmok ka mmok to a ho
lautar hak ko tottek kuon ma volkha he kvaller dok tgus. 7 Ta valler dok
kvuvuem dok, kngam dok oguo mmie to ko ngan a ktui ko ta mnganang
dok te, ‘Sol, Sol, kman ko ima kol a regesal mang dok?’
8 Va kua mnganang te, ‘Kolaip yin erieto?’
Va a ktui to endo tkoripang dok te, ‘Dok e Yesus to nkong mNasaret,
endo ima kol a regesal mang arhe.’
9 A ktui thavaeng dok tok, vanang kolenar ruk ngta vle kar dok ngata
vokom a mmok va kngan a ktui to mkor endo ta rere kar dok, vanangko
ngat lo smia mmok mang o rhek ruk e.
10 A ktui ta re tok, to ko le ktua mnganang te, ‘Kolaip, nguak kan?’
To ta reng dok te, ‘Hop he ngae vaik kun mnam a rengmat to e
Damaskas. Ko tok ngira ting kim o mia he ngara havaeng yin mang o
reha ruk kua re kmelik ko maktiegom yin, yin kmeharom mar.’ 11 Ekam
tok, kolenar ngta kpom kua ktiek to ka ktong dok kngorom dok kam vaik

kun mnam e Damaskas ekam ko a mmok to endo tlaem kualo keik he klo
kais kam kta nho kat e.
12 Ngota ngae kpis ko tok, to a mhel to ka munik e Ananais tkaol ka
ptang dok. En a mhel to nam vua totu pum E Nut he sim kut kaikkiem
karo pos va o Yuda tgus ruk ngma vle kun mnam a rengmat to endo ngat
vua totu pum en kat. 13 Ta pis sir ko vanam dok to gia reng dok te, ‘Nopia
to yin e Sol, ngiak kta nho kat.’ A gi hi to ta re tok, ko kta nho ngatngae
kat to kvokom.
14 E Ananais teharom tok, to le kreng dok te, ‘E Nut to ngolmialaol ngma
totu pum ther re pum yin he, En kam polger karo rhek ngang in, yin kam
vokom Endo Tsim Kut Kaikkiem E Nut Karo Pos Hak* va kngan karo mur
rhek vgum ka gu mruo, he nang yin kam lol o papat mang E Nut ka svil
mang he kam mnor mang tok. 15 He ekam tok, E Nut ther el in kam ngae
khavaeng o mia tgus mang en mruo, ko yi her mur vokom va mur ngan
karo mur rhek mruo.’ 16 Ii, e Ananais treng dok tok to le kreng dok kat
te, ‘Yu! Ya kta hus kman? Ngae he, he urur kim E Nut kam momgol yin
pum ilaro kerkeknen kam parrur ko kim.’
17 Ko parrur knop, to her kaeknik mo mYerusalem. To ko pis ka vle mo,
to ma kolkha langto kua ngarkie kun mnam E Nut ka maksien to E Nut
tkaengogo ngang dok 18 he kua kaengogo orom Ngoldaip ko ta reng dok
te, ‘Ngiak marer he kngorpok ngatngae petgim a rengmat ta e Yerusalem,
ekam ko o mia ri ngar lua lol ilaro rhek ruk mang dok e.’
19 Treng dok tok, to kua kokheng te, ‘O-o, Ngoldaip, o mia ri ngar mia
ngan vgum dok ekam ko her mar lsir arhe ngat mia mnor mang dok ko
tesgun kom kaelpun kvaik kottek kun mnam mor o Yuda ngruaro rektor
mruo ruk kam rere mnam mar he kreng o mia kam kpom endruk ngta
mokpom kar in kam le kaim mar. Vanangko tete, o mia ngta mnor te, yi
mi hortgem dok he, he ngar mia ngan vgum dok. 20 Ii, va si e Stepan to
nma havaeng o mia mang in, va ngat im kngam a yoror he, he ka gidiel
ta ksuk he, va her dok ta arhe endo tgia sir ko vanam he ka tting orom o
mia, mar kam lalaem kngam a yoror arhe. He ko gia vle ko tok kam toot
mang ngaro it kat. Vanangko tete, o mia ngat mia mnor te, yi mi hortgem
dok he, he ngar mia ngan vgum dok.’ 21 Kua re tok, to Ngoldaip ther kle
kaenenker ngang dok te, ‘Ngae he, ko ngora meng in malhagenmok ngok
kim o vrong rhek.’ ”

E Pol Ka Munik Ta Vle Kun Mnam lRom Nga Hor, He Ekam Tok En A Rom Langto Kat

22-23 A mumu ta vongnek kim e Pol ko ta rere kngae, vanangko ekam
ko ta re kvat o vrong rhek, o Yuda ngaro vurkul ngat ngae sei kam kiin
hak to akuruk ngat kaelha kam ngam a mmie ka ngaor ngpalmai kam
khenam ngaro resik, va le khong ngaro it kam hera lalaem e Pol. Va ngta
kaum kvuvui klik te, “Ngatngae kim he, ko tlo vu eveep kam kta vle kat
e.”
24 Phevgom o Yuda ko ngta vle kar e Pol tok, lRom nga ngaomevek
ngalaip treng kalngunes kam ktong e Pol he kvaik orom kun mnam a
ngoulu to endo. To ta kta reng ngar kam kirmekon a khap mnam to ka
krem te, kman ko o mia ngata hover o resik ngang va kaum kaen ekam
enang tok. 25 Ngat kta kleng singni mnam e Pol, kleng kalo ktiek va kalo

* **22:14:** A Munik to, “Endo Tsim Kut Kaikkiem E Nut Karo Pos Hak” o Yuda ngma mon Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen orom.

nhar kait kam kohet min knop, to re kam spom, to e Pol ta mnganang
lRom nga rkan ngalaip to ta sir ko vanam te, “Kmikkiem muk lRom
mularo pos mruo ta sir kam kirmekon a khap mnam dok to a Rom msim
ko kua munik ta vle kun mnam mularo hor mruo kat? Va kat, mut lo sim
non ekam o rhek kam pis mang a kerkeknen tang ko ko eharom kat e!”
26 lRom nga rkan ngalaip to endo ta ngan e Pol ko thavae tok, to hera
ngae ngok kim lRom nga ngaomevek ngalaip to khavaeng mang e Pol
karo rhek enang tok. To thera mnganang te, “Ngiak kan e? Ko a mhel to
enda en a Rom msim langto kat ko ka munik ta vle kun mnam mor lRom
ngua hor kat.”
27 To lRom nga ngaomevek ngalaip thera ngae ngok kim e Pol to ka
mnganang lsir te, “Ngia havaeng dok na! Yin a Rom kat ko ila munik
ta vle kun mnam mor lRom ngua hor, i nop gi?”
Va e Pol tkoripang te, “Mare kua munik ta vle kun.”
28 E Pol tkoripang tok, to a mhel to endo tle khavaeng te, “Dok ko her
enkim a hor to mkor o Rom orom a keik alautar hak, dok kmel kua munik
kun mnam, he dok kam vle te, a mi Rom.”
To e Pol ta kle koripang te, “Yu, vanang dok, e inao tmi kol dok ko en
krE Titou, min alo mi Rom msim, he kmikkiem enang tok, ngat el kua
munik kun mnam nga hor lsir, he dok kua vle a mi Rom msim gi enang
tok arhe.”
29 To endruk ngat re kam mamnganang e Pol ngat ngan ko ta re tok,
to ngat her gi korim ngatngae to kngorpok petgim. Va si lRom nga
ngaomevek ngalaip kat tngae sei kam gorang o Rom pum e Pol ko ta kol
a re te, o Rom nga tavgo ta kpom kat, vanang en ta le ka kleng kalo ktiek
va kalo nhar orom alo sen he el kun mnam a hengor he.

Ngta Srim E Pol Ko Kim O Yuda Ngar Ke Murgun To E Sanhendren, Endruk Ngma Vongnek Kim O Rhek

30 Hop enang ngmo to lRom nga ngaomevek ngalaip ta svil kam sim
ktua mnor mang e Pol te, o Yuda ngta mon e Pol orom o ni rhek ruk
lsir. He ekam tok, ther pet e Pol petgim a hengor to endo, to le kaen a
re lserpgar ngang o pris ruk laol kar nglenar tgus ruk ngma vaik kun
mnam o Yuda Ngar Ke Murgun to ngma mon te, e Sanhendren, mar kam
vongnek kim o rhek. Ta vaeng ngar kam kaum kam vongnek kim e Pol.
Ngat kaum knop, to ngat hera srim e Pol ko kim mar.

23

1 To e Pol ta sir ko kim mar to kalo keik ngint kaem mar to le khavaeng
ngar te, “Koornopeik, kuaro reha tgus ruk E Nut telik maktiegom dok
tiok ko ho mi kut rum mar hak he kua vok tho mi kut mrer hak ko pum
E Nut kalo keik vgum mar kngae kais mang tete.” 2 E Pol ta re tok, to o
pris ruk laol ngalaip to e Ananais ta le kreng endruk ngta sir ko vanam e
Pol, mar kam spom ka gu. 3 To e Pol ta le kerrereng a pris ruk laol ngalaip
kam reng te, “Yindo a ngtek to ngat sim kut karhoyem ka vok, vanang o
tek ngtem papaam kun. E Nut ner le mia spom yin kngam yin a yoror,
ekam ko ye her gi korsang ko mnam a ngorsang to kam vongnek kim o
rhek kmikkiem mor lYuda nguaro pos va yin mruo ye her kle mrua kpoot
mang a pos langto kat ko ye her reng endo kam pum kua gu tok.”
4 Ta re tok, to endruk ngta sir ko vanam e Pol ngta kaekon ngang kam
kekner te, “Yi lua gor kam kerrereng o pris ruk laol ngalaip, endo nam
kaeharom E Nut karo reha ngang ngor?”

5 Va e Pol tkoripang ngar te, “O-o koornopeik ko ho lua mnor hak te,
en o pris ruk laol ngalaip e. Kopa mnor va kop lua kerrereng tok e, ko
ngat ittiegom E Nut karo rhek te, ‘Ngiak or kam kerrereng endo nma nho
mang ilaro mia mruo.’ ”
6 To e Pol ta tar ko o Yuda Ngar Ke Murgun to e Sanhendren ngata
movavaik ko akuruk mnam mar o Parisiau va akuruk o Sadyusi. Ta tar
ko ngta vle tok, to thera reng ngar te, “Koornopeik, dok a Parisiau langto
kat, va E Titou en a Parisiau kat. Va tete kua sir ko pum mularo kerok
vgum kua pat to mang o yoror ko koma sir kuon mang a pat to mang
ngar te, o yoror ngar kta hop kat petgim ngaro nnak.” 7 E Pol tgia re
kvat o yoror te, ngar kta hop kat petgim ngaro nnak va o Parisiau kar
o Sadyusi ngat kaelha kam mo maen o rhek mang a papat to endo to le
mrua mommen mar mruo vgum tok. 8 (Ngat mo maen o rhek enang tok,
ekam ko o Sadyusi ngma havae te, o yoror ngar lo kat kais kam kta hop
petgim ngaro nnak kat e. Va ngma pat kat te, nop o engyel va o kool kat
e. Nang o Parisiau ngam kle kut kael ngaro papat lserppak mang o papat
ruk endruk tgus.)
9 He ekam tok, o pattermia kmo pos ruk mkor mar o Parisiau ngta hop
ku he kael a halum a ho laut hak kmesik he lua kokkol kam mo maen o
rhek te, “Ngot lo pis mang a kerkeknen tang hak kun mnam a mhel to
enda e. Nangko mguer kan enangthe ta mien te, a engyel i o E Nunu A
Totur na mi kaen o rhek mnam ko ekam a ngaelaut to ko mDamaskas?”
10 O Parisiau ngat nop, to o Sadyusi ngta kle khop malpgem mar to kael
a halum kmesik kngae ho mi kut sovet hak. To lRom nga ngaomevek
ngalaip thera vokom tok, to kgor mang e Pol te, o mia nga kle kmur
mang kmim kpanaem hak kngam a yoror. Tvokom tok, to her le kreng
kalngunes kam gugrung kpis kun pgegom o mia he ksir malngaeng ngar
kam kolaspa mang ngar he le ka vret e Pol mkor mar to ka ktong kmeknik
orom ngok ma ngoulu to mkor endruk ngma kar va tomten.
11 To mnam a segain to endo, Ngoldaip tgi pis he ksir ko vanam e Pol he
kreng te, “Ngiak serppak na, ko kmikkiem gi enang ko ima havaeng o mia
mang dok moti mYerusalem va ngiak ngae ngok mRom kam havaeng o
mia mang dok ko gi enang tok kat.”

O Yuda Ngta Lgem Rhek Lvongnek Kam Por E Pol

12 Hop enang ngmo marot, to o Yuda akuruk ngta lgem rhek lvongnek
to kaenserpgam nga papat to orom a tnangal ngang E Nut ko ngta re kvat
o ol va o itok te, ngar lo kat kais kmemik kmivie kngae kais ko ngak por
e Pol kngam a yoror na. 13 Vanang o mia ruk alo mhelom alomin he ka
grap ngta vle mang a ngaeha to enda ko ngta lgem rhek lvongnek kam
por e Pol enang tok. 14 Ngta lgem rhek knop, to le kngae ko kim o pris
ruk laol kar o Yuda ngalmialaol kam havaeng ngar te, “Ngot ho mi ktua
totu pum nguaro rhek he kael a tnangal ngang E Nut kam re kvat o ol
va o itok mor kam lo kat kaemik kaivie kngae kais ko ngruak por e Pol
kngam a yoror na. 15 He ekam tok, ngota svil muk kar mor o Yuda Ngor
Ke Murgun to e Sanhendren, muk ruk muma vongnek kim o rhek, kam
pe gia mnganang lRom nga ngaomevek ngalaip en kam kat kael e Pol ko
pum mularo kerok, kam vle enangthe muta svil kam sim ktua krem kat
mang o papat akor kat ruk lvu sir hak mang kman ko o mia ngat kaum
kaen ekam, nang mor ngrera vle kpaneng ko ekam a ngaelaut kam por,
ktar mang ko nak pis mo.”

16 Vanangko e Pol ka mtua to a ngokol tvur ru pum a re te, ngta lgem
rhek lvongnek enang tok, to ta le kngae kvaik kun mnam a ngoulu to
endo to khavaeng e Pol mang kat.
17 To e Pol ta vaeng lRom nga rkan ngalaip langto he khavaeng te, "Kol
a kalyie ta he ngiaka ktong ngok kim lRom nga ngaomevek ngalaip en
kam havaeng orom karo rhek." 18 To lRom nga rkan ngalaip ta ktong
ngok kim lRom nga ngaomevek ngalaip to kreng te, "E Pol to ngota kpom,
tvaeng dok he khavaeng dok kam ktong a kalyie ta ngte kmin ekam ko ta
svil kam havaeng yin orom karo rhek."
19 To lRom nga ngaomevek ngalaip ta kpom a kalyie to endo ka ktiek
he vur kait petgim o mia to vrua mnganang te, "Ya svil kam havaeng dok
nngia?"
20 To en ta havaeng te, "O Yuda ngat her lgem rhek lvongnek he, kam
pe gia mnganang yin ngmo kam kat kael e Pol ko pum mor o Yuda
Ngor Ke Murgun to e Sanhendren, endruk ngma vongnek kim o rhek,
kam vle enangthe ngta svil kam sim ktua krem kat mang o papat akor
ruk lvu sir hak mang kman ko o mia ngta hover o resik va kaum kaen
ekam. 21 Vanangko ngiak or kam tting ngang ngar e, ekam ko o mia ruk
alo mhelom alomin he ka grap ngara vle kpaneng ko ekam a ngaelaut
kmurmur mang he kpor kngam a yoror ktar mang en kam pis ko kmin.
Va ngat her el a tnangal ngang E Nut kam re kvat o ol va o itok mar kam
lo kat kaemik kaivie kngae kais ko ngak por e Pol kngam a yoror na. He
tete ngat her kaelel mo kmar he, he ngat gia paneng yin kam tting mang
nga mngan."
22 lRom nga ngaomevek ngalaip tngan ko a kalyie to endo ta havaeng
tok, to her le kaengorang te, "Ngior kam havaeng a mhel tang te, yi her
havaeng dok mang a papat to endo e."

Ngta Mlom Orom E Pol Ngok mSisiria

23 To lRom nga ngaomevek ngalaip thera vaeng klo kaloyie ruk lRom
ngalo rkan nginlotaip. To thera reng ngin te, "Meak kaelel mealo rkan
mo kmar na, endruk tgus ruk ngma kar va tomten kmus ko paat orom
ngaro komtok va ngaro gulie, mar ngak kais te, 200. Va nglenar ruk ngam
kaus orom ngaro mus meak kaelel mo kmar kat va ngak kais te, 200 kat.
Va endruk ngma sap orom o hos meak kaelel mo kmar enang tok kat va
ngak kais te, 70. Meak kaelel mo kmar enang tok ekam ko mguera ngae
mSisiria ngka ma segain. 24 Va mea smia ring ngaelaut ekam e Pol kat ko
muk kam smia mlom orom ngok kim lRom ngalaip kalkayie to e Pilikus
endo nma nho mang a mmie ka mhe to ko tok mSisiria."
25 lRom nga ngaomevek ngalaip thavaeng ngin tok, to her kaittiegom
a hor to enda ngang e Pilikus te:

26 Vae, Pilikus, A Taven to yin, Endo lRom ngalaip kalkayie.
A hor ta, tottek ekam dok e Klodias Lisias. Ko kaen kua
mamrung ngang in. 27 Ko pis mo kmin orom kua hor ta kam
havaeng in mang a mhel to enda na, ko o Yuda ngta kpom he
re kmim kngam a yoror. Vanangko dok kar kolngunes ngot
her murmur mang he ksulgim ekam ko ko kol a re mang te,
en a mi Rom ko ka munik ta vle kun mnam mor lRom ngua
hor he. 28 Enang tok, ko re ka svil kam mnor mang, ko o mia
ngta mon orom o rhek, he ekam tok, ko her el ko kim Ngar Ke
Murgun to e Sanhendren, endruk ngma vongnek kim o rhek

he. 29 Ko her el ko kim mar tok he kol a pat te, ngaro rhek ngat
gia vle mang o gi vrong tgoluk ruk mang ngar o Yuda ngartaro
mur pos mruo, nang klo pis mang a re tang kmikkiem mor o
Rom nguaro pos mruo ko tis kmim kngam a yoror, i o si kam gi
kaenpasiker kat e. 30 Tie ko ko re kol a re langto yok mang ko
o mia ngat hera lgem rhek lvongnek kam por, ko hera meng
ngatngae ngok kmin. To ko her le kreng endruk ngta mon
orom o rhek, mar kam sir ko kim yin kat, yin kam vongnek
kim mar. Yu, nop he! Kuaro rhek ngta tu ko he.

31 Tittiegom a hor to endo, to endruk ngma kar va tomten ngat kaikkiem karo rhek he ka ktong e Pol ma segain to endo he kngorom kngae kais ma rengmat to e Antipatris. 32 Hop enang ngmo to a rkan to nma kar va tomten ko paat ngat kael e Pol maktiegom a rkan to nma sap orom o hos, mar kam le ka ktong kngorom, nang mar ngat her kaeknik ngok mrek mnam ngaro ngoulmik. 33 Kam ngae, to a rkan to nma sap orom o hos tpis mSisiria kaen a hor ngang e Pilikus, endo lRom ngalaip kalkayie to nma nho mang a rengmat to endo to her le kael e Pol ko maktiegom kat. 34 To e Pilikus tkol a hor to endo he khim. Ta him knop, to hera mnganang mang e Pol te, en nkong tam? Tre kol a re te, en nkong mSilisia 35 to hera reng te, "Ngora paneng endruk ngta mon yin orom o rhek mar kam pis na, to ngora vongnek kim muk tgus." Thera re tok, to le kreng kalngunes lserppak kmel e Pol kun ma hengor kun mnam e Herot ka ngoulu to klalaut.

24

E Pilikus Ta Vongnek Kim E Pol

1 O kolkhek ruk aktiek ngta nop he, to o pris ruk laol ngalaip to e Ananais kar o Yuda ngalmialaol akuruk ngat hera grung ngogu mSisiria. Va a mhel langto ka munik e Tertulus ta vle kar mar kat. En tkol o Yuda nga gu ko en a mhel to tkol a ngaeha to kam smia rere kmimim kim o rhek mang o mia ko kim a mhel to nama momngan kar. Ii, her mar ri arhe ngat pis ko kim lRom ngalaip kalkayie to e Pilikus kam mon e Pol orom o Yuda ngaro rhek. 2 To ngata vaeng e Pol he, to e Tertulus ther kaelha kam sim kaelel karo rhek mo kmar ko kim e Pilikus te, "Tiok kngae kais mang tete mor o Yuda ngot her sim kut vle lya hak ku meorom ila serppak. Va ilaro reha ruk im kaeharom mar ngang ngor ngat sim ktua turang ngor hak ko im smia ktar kpat na kmelel mo kmar, mar kam pis gi enang tok. 3 He ekam tok, ngota svil kam havaeng yindo ngua Taven to ila munik ta laut hak te, ngot ho mi ktua hover yin hak ngang o mia tgus kun mnam o rengmat tgus ruk ngoma vaik mnam mar. 4 Va ngot lua svil kmelkeyang yin tete orom kuaro rhek ruk endri e. Vanangko ngota svil kam kle ka mnganang yin kam vur korsang kar mor na, he kvongnek kim mor.

5 Ngot her vokom a mhel to enda ko en mor o Yuda nga kha langto ngalaip, endo nam kaikkiem endo nkong mNasaret. He nma popgom mor o Yuda ruk kun mnam o mhetor tgus mo mmie orom karo papat, mor kam hover o resik mang karo papat he kmo kaen ekmor. 6 Va si en tkaegom kam kering E Nut ka maksien ko pum E Nut kalo keik kat. He ekam tok, ngot her kpom he. [7 He ngot re ka svil kam srim en ko kim mor o Yuda Ngor Ke Murgun mruo, mar kam vongnek kim he mur kael o rhek mang kmikkiem ngortaro mur pos mruo. Vanangko lRom nga

ngaomevek ngalaip to e Lisias ther pis ko kmor he ksir malngaeng ngor
to le ka vret mkor mor. To ta le kreng ngor ruk ngota mon e Pol orom o
rhek kam pis moti ko kim ila lo keik.] 8 To tete yin mruo ngiak vongnek
kim karo rhek ruk nak kaenik va ngiak kol a pat mang ngor te, nguaro
rhek ruk endri ngot her mon en ormar ngata mien i o nop."

9 E Tertulus ta rere tok knop, to o Yuda ruk ngat ottek mnam e
Yerusalem he kpis ka vle ko tok ngat kaelha kam mo kol ekam en
kmenserpagam karo rhek kam havaeng e Pilikus te, e Tertulus karo rhek
ngta mien he.

10 O Yuda ngat nop, to e Pilikus ta tger ka ktiek ngang e Pol en kam
rere vat. To thop ku to hera reng e Pilikus te, "Kua mnor mang in te, yi
smia mnor mang ngor o Yuda nguaro keknen ekam ko tiok kam ngae
kais mang tete im smia nho mang ngor he kvongnek kim nguaro rhek.
He ekam tok, kua sirei kam sir ko kim ila lo keik tete kam mrua hahaong
o rhek muuk. 11 Ner lua koppet ngang yin e, kam vaeng o mia akuruk
ko ngat kais kam havaeng yin lsir te, tetku mnam o kolkhek ruk lo ktiek
hori orom alomin vor i o ka grung ko hera grap ngoguon mYerusalem
kam totu pum E Nut kam nngiar ngang. 12 Koma vle ko tok va her mar
ri arhe endruk ngta mon dok moti orom ngaro rhek ngat vokom dok va
ngta vokom te, ko lua mus kar o mia ruk kun mnam E Nut ka maksien
e. Va ngta vokom kat ko ko lua popgom o mia kun mnam mor o Yuda
ngorta rek to kam rere mnam kat e, va si ko mnam o mhetor akuruk yok
kat kun mnam a rengmat to endo va ko lo kaenpgam o mia kun mnam
mar kat e. 13 Va tete mar ngat lo kais hak kam khenam ngaro rhek ruk
ngat her mon dok ormar ma mmok ko kim ilalo keik kat e.

14 Vanangko ko mrua havae mang dok mruo te, kom kaikkiem o papat
akuruk yok, endruk kam mokpom kre Yesus orom mar, endruk ngma
monik te, A Ngaelaut. A Ngaelaut to enda, endruk ngta mon dok moti
orom ngaro rhek ngam kle ktua mon gi te, mor o Yuda ngora kha langto.
Pu lmien te, kom mi ktua kaikkiem A Ngaelaut to endo tok, vanangko
kom kle ktotu pum E Nut to mor o Yuda ngolmialaol ngama totu pum
kat ge. He koma serppak mang o papat tgus ruk ngat ottek kun mnam O
Pos va endruk ngat ittiegom mar kun mnam o hor ruk mkor O Propet kat.
15 Ii, va koma sir kuon kat mang ngor o Yuda ngua papat to te, E Nut kam
kta hover o yor petgim ngakro nnak ge, gi enang o Yuda ruk endri kat ko
ngma sir kuon mang a papat to endo tok kat. Ii, o yoror ruk ngaro keknen
ruk lyar va endruk ngat kernonho kat va E Nut ner le khover mar petgim
ngakro nnak. 16 He ekam tok, kom kaenker orom kua vok kam ngae mia
mrer hak ko pum E Nut kalo keik va ko pum o mia ngaro kerok kat.

17 Ii, va tesgun klo pis ko mnam e Yerusalem kais mo pnes kavurgem,
he ekam tok, ko hera grap ngok tetku mnam o kolkhek ruk lo ktiek
hori orom alomin kmen o nngiar ngang endruk ngma tu kmo tgoluk,
va kmen kotaro nngiar mruo ngang E Nut kat kmikkiem mor o Yuda
nguaro keknen. 18 Va o Yuda akuruk ngta ting kim dok kun mnam E Nut
ka maksien ko kua hivuo kmeharom ngua keknen to kam nngiar ngang
E Nut tok, vanang ko her parrur knop nanga he mnam a kolkha to endo
gi, he ka vle la mmok ko pum E Nut kalo keik he. Va a mumu tlo vua gun
mang dok e, va tlua hover o resik mang kuaro papat he mo en ekam mar
kat e. 19 Ii, o Yuda ruk ngta ting kim dok ko tok, mar ngkong ngar mEsia,
he her mar ruk arhe ngat sia khanang ngar kam pis mang a re tang ko a

minar kam mon dok orom. He ngapa vle moti tete kat kam sir mo kmin
kam mon dok orom o rhek enangthe ngaro rhek ngta mien. 20 Vanangko
endri moti tete kat ngapa sir mo kmin he kmon dok orom a kerkeknen
tang lsir to o Yuda Ngor Ke Murgun to e Sanhendren ngat mon dok orom
kat. 21 Vanang ngat lo kais hak. I o gi nok ngap kais kam mon dok mang
kua papat to koma sir kuon mang ekam ko ko sir ko kim mar he kvui klik
kam mnganang ngar te, 'Muta srim dok mo kmuk tete pum kua papat to
mang o yoror ko ngar kta hop petgim ngakro nnak ngola?' "
22 E Pol ta rere kngae, vanang e Pilikus ta smia mnor mang o papat ruk
kam mokpom kre Yesus orom mar, endruk ngma monik te, A Ngaelaut.
Tngan e Pol ko ta re tok, to hera kser a kaum to endo va kreng ngar tgus
te, "Nguak paneng lRom nga ngaomevek ngalaip to e Lisias kam pis na,
to ngor kle khavaeng nguk orom kua papat." 23 Ta re tok, to hera reng
lRom nga rkan ngalaip lserppak kam toot mang e Pol. Vanangko tis en
kam gi vrua punpa ge va klenar ngat kais kam pis kam ptang he kturang
orom o ol kat.

E Pol Ta Keknen Ngang E Pilikus Kar Ktavlom Mang Kmor Mnam Min Mang E Yesus He Kmokpom Kar

24 Kam ngae ko o kolkhek akuruk ngat nop, to e Pilikus ta pis kar
ktavlom e Trusila to en a Yuda. To ta vae mang e Pol to ngint her gia vle
kvongnek kim ko ta rere mang o papat ruk kam mokpom kre Yesus To E
Nut Thim Orom Ka Msasaen. 25 E Pol te smia rere mang a keknen to kam
sim kut kaikkiem E Nut karo pos, va a keknen to o mia kam mrua nho
mang ngar mang o kerkeknen va mang E Nut ka keknen to kam mon mor
orom nguaro keknen tgus koknaik. Te smia rere enang tok, to e Pilikus
ta le kgor ekam karo rhek ruk endruk to le kreng e Pol te, "Yu! Tis ko
he! Ngiak ngae he, he ngor kael a kolkha langto vat kmikkiem kua svil,
dok kam vaeng yin, he yin kam kta rere kat." 26 Vanang e Pilikus nama
nho mkor e Pol kam gi vrua klang mo krek lvongnek kam mrua hong en
ormar, he ekam tok, nma plong vae mang en kam rere kar enang tok.
27 Kam ngae, to alo pnes alomin ngint hera nop, va a mhel langto ka
munik e Porsius Pestus tle kol e Pilikus ka ngaekam to kam nho mang
a mmie ka mhe to e Yudea. Vanangko ktar mang e Pilikus kam ngae
thera khenam te, ta mokpom kar o Yuda he ka tting mang nga mngan
to kmorim e Pol kun mnam a hengor ko mSisiria.

25

E Pestus Ta Vongnek Kim E Pol

1 To pekam o kolkhek ruk korlotge ko e Pestus tgi gnua pis kun mnam
a rengmat to e Sisiria, thera parem a rengmat to endo he kngae ka
grap ngok mYerusalem. 2 Ko mYerusalem o pris ruk laol kar o Yuda
ngalmialaol ngta sir ko kim he kta mon e Pol orom ngaro rhek kat.
3 Ngata rere he ho mi ktua kaurur kim e Pestus klik en kam khenam te,
ta mokpom kar mar he ka tting mang nga papat to en kam mlom orom
e Pol ko mSisiria he kmeknik orom ngok mYerusalem. Ngta mnganang
enang tok, ekam ko ngta vle orom nga papat to kam murmur mang e Pol
ekam a ngaelaut kam por kngam a yoror. 4 To e Pestus tkoripang ngar
te, "Ngat enpasiker e Pol kun mnam a hengor to ko mSisiria, he ketasuo
dok mruo kam re kam eknik ngok kat. 5 He ekam tok, enangthe a mhel
to endo teharom o kerkeknen va kalmialaol ngang nguk ngak kaikkiem

dok he ka grung ngok kmel en ko kim kua lo keik he kmon en orom o
rhek ko tok.”
6 E Pestus ta re tok, to ta kaum ka vle kar mar kais mo kolkhek ruk
aktiek hori orom loktiek i o korlotge to her kaeknik kngae ka grung
mSisiria. Tpis ko tok, to khop enang ngmo, tkorsang kam vongnek kim
o rhek to le kvae mang e Pol, en kam sir ko pum kalo keik. 7 E Pol ta pis
ko kim, to o Yuda ruk ngat kottek mYerusalem he ka grung kpis ko tok,
ngata sir kairkleim e Pol he kaelha kmel o rhek kavurgem ruk lserpgue
hak kuo mang. Vanang ngat lo is hak kmenserpgam o rhek ruk endruk
ma mmok ko pum o mia ngo kerok e.

8 Ngata rere enang tok knop, to e Pol ta hop ku he kaelha kam hahaong
o rhek mang en mruo te, “Klua kpoot mang a pos tang hak kun mnam
mor o Yuda nguaro pos, va klo kering E Nut ka maksien va klo vur rere
kim mor lRom ngolaip to tkol a ngaekam to ngma mon te, e Sisa kat e.”

9 To e Pestus ta svil kam khenam te, ta mokpom kar o Yuda to her le
ka mnganang e Pol te, “Ngiaka tting mang a papat to kmeknik ka grap
ngoguon mYerusalem kam sir ko pum kua lo keik ko tok, he mar kmel o
rhek kuo mang yin i o nop?”

10 Va e Pol ta kokheng te, “Yin mruo yi her mur mnor mang dok hak
te, klo eharom a kerkeknen tang hak ngang o Yuda ri e. Parem ko her
yindo arhe, mor lRom ngolaip to tkol a ngaekam to ngma mon te, e Sisa,
ka tavgo ta komor yin, he ekam tok, her yin lsir to nguak sir ko kmin,
yin kam vongnek kim kuaro rhek. 11 He enangthe muk lRom mgua pis
mang ka pos ngang nguk ko ko her kpoot mang, endo kmis ngar kmim
dok kngam dok a yoror va ngor lua kokheng nguk mang e.

Vanang tete, ekam ko o Yuda ngaro rhek ruk ngat kaelik kuo mang
dok ngat lua mien va kmikkiem mor lRom nguaro pos, nong a mhel
tang hak tlo is kam kat kael dok maktiegom mar kat e. He ekam tok,
enangthe ip ngae re kmel dok maktiegom lYerusalem, va dok ngor kle
ktok orom mor lRom ngolaip ka munik lsir, yin kam kpoot mang ngar
ruk ko mYerusalem, nang kle va ka grap orom dok kmel dok maktiegom
mor lRom ngolaip lsir, endo tkol a ngaekam to ngma mon te, e Sisa, dok
kam sir ko pum kalo keik mruo.”

12 E Pestus ta ngan ko e Pol ta mon e Sisa tok, to thera kaum kar ke
murgun to ngma klang en mo papat he ngta mo hem mar mang e Pol ka
mngan to endo. Ta lol o papat mkor mar knop, to hera reng e Pol te, “Yi
hera mnganang dok kam kle va kael yin maktiegom mor lRom ngolaip
lsir to tkol a ngaekam to ngma mon te, e Sisa he kmikkiem enang tok ngor
le gi kael yin maktiegom he.”

lRom Ngalaip Kalkayie To E Pestus Tlol O Papat Mkor E Agripa

13 Kam ngae, to o kolkhek akuruk ngat her nop, to a Taven to e Agripa,
endo lRom ngtel kam nho mang a mhe to e Galili kar kaetem to e Bernis
ngint her pis ko tok mSisiria kam kunngir kim e Pestus ko tgi gnua kol
ka ngaekam to kam nho mang a mhe to e Yudea. 14 Va ekam ko ginta
kaum ka vle kar e Pestus mo kolkhek kavurgem, e Pestus thera havaeng
e Agripa mang o rhek ruk mang e Pol. Ta havaeng te, “A mhel langto nma
vle moti ko e Pilikus ta mnang kun pa hengor. 15 Va mnam a kolkha to ko
grap ngoguon mYerusalem o pris ruk laol kar o Yuda ngalmialaol ngat
kael o rhek kuo mang he ka mnganang dok kmel en kam yor.

16 To ko hera havaeng ngar mang ngor lRom te, nguaro keknen ngam
lua vle tok e. Ko mor ngot lo kais kam gi vrong kael a mhel kam yor, nang
en tlo kais kam ktar sir malngaeng endruk ngat mon orom o rhek, en
kam mruo hahaong o rhek mang en mruo e. 17 To ngat her kaikkiem dok
ngte. Ngot pis va klo kta hoger mang a kolkha tang kat e. Nove! Ngot
pis, to hop enang ngmo lsir ko kle va korsang kvae mang a mhel to endo
en kam sir ko pum kua lo keik to ko hera vongnek kim mar gi mnam a
kolkha to endo gi. 18 To endruk ngta mon orom o rhek ngta hop ku to ksir
ko pum kualo keik kat. To kua pat re te, ngara mon en orom o kerkeknen
ruk ngat ho mi kut kernonho hak, vanangko nove. Ngat lo mon en orom
tang ko ta vle tok e. 19 Vanangko ngata kle va kmon en orom o gi vrong
rhek ruk kero mi laol hak, endruk mang ngar kero papat mruo ruk ngma
totu pum E Nut ormar, va mang a gi vrong yor langto yok ka munik e
Yesus, endo e Pol nma plong havae mang te, tkat hop kat petgim ka nnak.
20 He ekam tok, kho mi ktua moruo hak kmikkiem ani ngaelaut to msim
kam non ekam ngaro rhek ruk mang ngar mruo tok, to le ka mnganang e
Pol kam tting kam ngae mYerusalem kam sir ko kim dok, nang mar kam
mon orom ngaro rhek ko tok kim dok, dok kam smia mnor mang ngar.
21 Vanangko e Pol tlua tting e. Ta kle va ka mnganang dok kam hoger a
re to enda kam paneng a kolkha to en tkais kam sir ko pum mor lRom
ngolaip kalo keik mruo, en mruo kmel ka gu kuo mang. Ta mngan tok, to
ko hera reng o mia kam toot mang he kpaneng a kolkha to ko kais kam
meng ngok kim mor lRom ngolaip lsir to tkol a ngaekam to ngma mon te,
e Sisa."
22 E Pestus thera havaeng e Agripa tok knop, to e Agripa thavaeng e
Pestus te, "Dok kat kua svil kam mrua ngan a mhel to endo kat."
Va e Pestus tkoripang te, "Yu! Ngmo ngira ngan kat."

Ngata Srim E Pol Ko Kim E Agripa

23 Hop enang ngmo, to a Taven to e Agripa kar kaetem to e Bernis
nginta vaik ngogun mnam a rek to kam kunngir kim o mia mnam. Ngint
pis tok ko ngint sim kut sreng, he o mia ngat ho mi ktua teiver min orom
ngaro keknen. Va ngint kait e Agripa karo mia ruk ngta knaek ekam,
endruk lRom ngo ngaomevek ngalmialaol va endruk laol ruk nkong
ngar ma rengmat to endo. Mar tgus ngat korsang knop, to e Pestus
thera reng kalngunes kam srim e Pol ko pum ngaro kerok. 24 To e Pestus
thera rere malpgem o mia tgus te, "Vae, a Taven to e Agripa va muk tgus
ruk muta kaum ka vle moti tete, mu vokom a mhel to endo na. Ko o
Yuda ruk ko mYerusalem tgus va si endruk mo mSisiria kat, ngma plong
mnganang dok mang he kvui klik mang te, a mhel to endo tlo is kam kta
vle kat e. 25 Ko her vongnek kim he, va klo pis mang a pat tang hak kmis
mang dok kmel en kam yor e. Vanangko ekam ko ta le kre kvat mor lRom
ngolaip lsir to tkol a ngaekam to ngma mon te, e Sisa, ko hera tting kam
meng ngok mRom. 26 Vanangko nop ka kerkeknen ngang hak ko ngat is
kam mon en orom he dok kmittiegom a hor ngang mor lRom ngolaip to a
Ngaurar e. He ekam tok, ko her srim endo mo kmuk tgus tete va her sim
kut yin to e Agripa arhe, muk kam vongnek kim karo rhek he smia non
ekam mar, nang dok kam lol mularo rhek ruk endruk he le kaittiegom
a hor ormar ngang mor lRom ngolaip. 27 Nguak kaeharom enang tok,
ekam ko tho lo vua ya hak kam meng a mhel to ngot hera kpom, en kam
sir ko kim, nang nong o rhek kam mon en ormar lsir e."

26

1 E Pestus thavae tok, to e Agripa ta kle khavaeng e Pol te, “Yu! Yin he,
ngot hera tting mang yin kam mrua hahaong o rhek mang in mruo.”

To e Pol ta hover ka ktiek ngang e Agripa kam totu pum to her le kaelha
kam mrua hahaong o rhek mang en mruo kam havae te, 2 “Yin A Taven
to e Agripa, ko ho mi kut lgekol hak, ekam ko kua sir mo kmin tete, dok
kam mrua hahaong o rhek mang dok mruo vgum o Yuda ngaro rhek tgus
ruk ngat her mon dok ormar he. 3 Ii, her sim kut dok ta arhe ko lgekol
hak ekam ko yin to e Agripa arhe ye smia mmok hak mang ngor o Yuda
nguaro keknen tgus va mang nguaro gi vrong papat ruk ngoma mo maen
o rhek mang ngar kat. He ekam tok, ko kaurur kmin kam lua kapngan
kim dok ko ngor smia rere he khoger kuaro rhek, yin kam vongnek kim
dok.
4 O Yuda tgus ngta vokom dok kam mnor mang kuaro keknen ruk kom
kaeharom mar tiok ko dok a gi kalyie vop ko e inao tkol dok kun mnam
kua mmie ka pun kngae kais ko ngta vokom mar kat ko kom her sim ktua
vle ko mYerusalem kat. 5 Ii, tiok kngae kais mang tete ngama vokom
kuaro keknen enang tok he ngat smia mnor mang dok. He enangthe
ngpa svil kam havaeng yin va ngat kais kam havae mang dok te, dok ko
hera vaik kun mnam mor o Yuda ngua kha langto, endo ngma mon te,
o Parisiau. Va ngata mnor mang dok ko dok a Parisiau kat te, kom sim
kut kaikkiem mor o Yuda nguaro gi vrong pos hak he ho mi ktua rum
mar hak kir kim o gi vrong Yuda tgus kat. 6 He gi tete ta, kua sir mo kmin
ko kolenar ri ngta mon dok orom o rhek mang ko koma sir kuo mang E
Nut ka tnangal to tmur kpavap mang ngang ngor o Yuda ngorores, endo
kam hover Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen petgim ka nnak. 7 Va her
a tnangal to arhe mor o Yuda nguaro usiel ruk loktiek hori orom alomin
tgus ngam sei kam sir kuon mang kat. Ii, ngata sir kuon mang a tnangal
to endo, kam paneng E Nut kmaottam karo rhek, mar kmel mit ma mmok
mo kmor. Ii, ngma paneng E Nut kmaottam ka tnangal tok, pum ngaro
reha ruk ngam vu kaeharom mar ngang mo kolkhek va mo segain tgus.
O, kua Taven, o Yuda ngat her mon dok orom o rhek ruk mang her E Nut
ka tnangal to enda arhe.” 8 E Pol ta re tok, to le krere malpgem o Yuda
tgus kam mnganang ngar te, “Kman ko muta senkrip kim a papat to te, E
Nut tkais kam hover o yoror petgim ngakro nnak?

9 Vanang tesgun dok, kuaro papat ngma vle gi enang mutaro papat kat,
ko tesgun kom vua serppak mang a papat to kam sir malngaeng e Yesus
to nkong mNasaret he kering ka munik hak. 10 He kmikkiem a papat to
endo ko her eharom gi enang tok arhe ko mYerusalem. Ko o pris ruk laol
ngat en a serppak ngang dok kam kpom endruk ngta mokpom kre Yesus
he kngam mar kun ma hengor, va si dok kat ko el kua gu kun kim endruk
ngat rere mang ngar kam yor. 11 Ii, va mo kolkhek kavurgem koma kanko
kvaik kottek mnam mor o Yuda ngortaro rektor ruk kam rere mnam mar
kmenpasiker mar to le kol a regesal mang ngar, kam sopong ngar kam
kerrereng E Nut. Ii, kom her gia tar dok pum mar tok. Va si kam ruongae
kun mnam o vrong rhek ngaro rengmat ngo pneik kat va koma ngae ko
tok kam kol a regesal mang ngar ge.

E Pol Tmur Havae Mang En Mruo
(O Reha 9.1-19; 22.6-16)

12-13 A taven to yin, kua havaeng yin te, o pris ruk laol ngat en a serppak
to endo ngang dok he kael ngaro singni kuon mang dok kmeharom tok.
To mnam a kolkha langto ko kua ngae ngok mDamaskas ko kaikkiem a
ngaelaut, va vgum a mmok ko tottek kuon ma volkha he kvaller dok kar
kolenar ruk ngat kaikkiem dok kat. A mmok to endo tvaller mor va tngae
ho mi kut laem mor ngmeang hak ko ta nan klik kir kim a kolkha. 14 A
mmok tvaller mor tok, he kvuvuem mor kngam mor ngoguo mmie to dok
kua ngan a ktui ko ta rere ngang dok lHibru te, 'Sol, Sol, kman ko ima kol
a regesal mang dok? Yi hera vlik kim o tus he mrua klang o kotop orom
in tok arhe.'

15 To kua le ktua mnganang te, 'Kolaip, yin erieto?'

Va a ktui to endo tkoripang dok te, 'Dok e Yesus, endo ima kol a regesal
mang. 16 He yin he, hop ku he sir ko tok ho, ko ko hera pis mo kmin he,
he mrua khenam dok mruo ngang in, kmel yin te, kolkayie to yin. Ii, ko
her el yin kat kam meng yin kam ngae he khavaeng o mia mang dok,
va mang o tgoluk ruk ye her vokom mar tesgun va o tgoluk ruk ngora
khenam mar ngang in koknaik kat. 17 Ii, va ngora sulgim yin petgim itaro
mia mruo va o vrong rhek kat, endruk ko re kam meng yin kun pgegom
mar. 18 Ii, kua meng yin kmel o rhek ruk mang dok ma mmok ko kim
ngaro kerok, mar kam smia mmok mang dok. Ngiak kaeharom tok, kam
hortgem mar petgim a slommok to e Seten tngam kim mar, yin kam vraik
orom mar kmel mar kam vaik mnam a mmok to E Nut nma vle mnam.
Ii, kua re kam meng yin tok, kam pet mar petgim e Seten ka tavgo, nang
le kael mar ku meorom E Nut ka tavgo, mar kam kor mnam mar mang
dok he kmokpom kar dok, nang E Nut kam lol ngaro kerkeknen patgiang
ngaiting. E Nut nak kaeharom tok, to le kaen a ktalhok to kam plong vle
ko kim En ngnik ngnik ngang ngar gi enang ko ten ngang endruk tmur
el mar ngang En mruo ekam ko ngta mokpom kar dok kat.'

19 To kua Taven, gi enang tok, klo vur kerngnek vgum E Nut tkuon ma
volkha ko tmur khenam En mruo ngang dok enang tok e. 20 Nove, ko her
ktar kngae ngok mDamaskas to her le kngae mYerusalem va si o Yuda
tgus ruk ko mnam a mhe to e Yudea va kua havaeng ngar tgus kat te,
ngak hortgi kaeknik ngok kim E Nut kmitgung ngaro kerkeknen, nang
kle kaeharom o keknen ruk lyar kam mrua khenam ma mmok tok te,
ngat mi itgung ngar. To ko hera ngae ngok kim o vrong rhek kat he le
khavaeng ngar gi enang tok kat. 21 Va her a papat to mang o vrong rhek
arhe tvu kaem o Yuda ri tete. Ko ngat hera vle orom a papat to endo he ka
kpom dok ko tok kun mnam E Nut ka maksien ka mhe to ko ma gi vle he
kaegom kmim dok kngam dok a yoror. 22 Ngat re kmim dok, vanangko
E Nut nma plong sulgim dok tennik kngae kais mang tete. He ekam tok,
tete E Nut ta sulgim dok kat he ko kais kam sir mo kmin kam havaeng
endruk ngaro mnok ngta laut va endruk ngaro mnok ngat lo vua laut kat
mang e Yesus. Ko klo mrua soloum kuaro rhek ngaok mruo e, malpgem
endruk mkor o propet va e Moses, endruk ngata ktar kpavap orom mar.
23 Ko ngta ktar kpavap mang Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen te, Endo
E Nut Thim Orom Ka Msasaen nak lol o vnek he kyor. To kopekam ko nak
yor naka ktar mang o mia tgus kam hop petgim ka nnak. Ii, naka ktar
khop, he enang tok, naka ktar khavae mang a mmok to kmen a ktalhok
to kam plong vle ko kim E Nut ngnik ngnik ngang karo mia mruo va si
ngang o gi vrong rhek kat."

24 E Pol ta rere kngae kam mrua hahaong en mruo enang tok, va vgum
e Pestus ko thop ku he ka kser kim e Pol karo rhek kam vui te, “Pol, ila
mrang tpis kim yin he! Ko ilaro papat lvu laol hak ngat kaenvevem yin.”
25 Vanangko e Pol ta le ktua koripang te, “Kolaip kuaro papat ngat lo
kaenvevem dok e, ko kuaro rhek ngata mien va ngat gia vle ma hormok.
26 Si a Taven to e Agripa to ho, va en kat tsim kut mnor mang o papat
ruk ko hera rere mang ngar, he dok klo kais kam ruokar kim en kam
havaeng mang ngar e. Va kho mi kut mnor hak te, tiok en ta mnor mang o
papat tgus ruk ko gi gnua rere mang ngar he tang mnam mar tlo gia vaik
kottek kun mman kalo ngaela kat e, ko o reha tgus ngat mi pis lmien ma
mmok, nang ngat lo gi vle ko ma tvokmok e. 27 Ii, yin A Taven to e Agripa
kua mnor mang yin ko im kor mnam yin mang o propet ngaro rhek kat
ngola?”
28 Vanangko e Agripa tkoripang e Pol karo rhek kam reng te, “Ya pat re
te, kun mnam ke vgon to enda tete yi kais kam gi vrua rere mnam dok
tok he khortgem kuaro papat, dok kmikkiem e Yesus, dok kam vle te, a
Kristian kat?”
29 Va e Pol tkoripang te, “Ke vgon to enda, i o na si hok, vanang ngora
plong ngarkie ngang E Nut mang yin va si mang nguk tgus ruk muta
vongnek kim dok tete. Ngora ngarkie mang nguk te, muk kam hortgi
kpis gi enang dok arhe ko ko kor mnam dok mang e Yesus he kmokpom
kar. Vanang kmenang dok ti ko ngat her kleng kualo ktiek va kualo nhar
orom alo sen ri, kom lua ngarkie mang nguk kam vle tok e.”
30 E Pol ta re tok, to A Taven kar kaetem e Bernis va e Pestus kar karo
mia tgus ruk ngat kaum korsang ko tok, ngta hop he 31 kottek kun mnam
a rek ka taban to endo to kmo reng ngar te, “A mhel to endo tlo eharom a
kerkeknen tang kmis mang ngor kmel en kam yor e, i o mor kmenpasiker
kun ma hengor kat e.”
32 To e Agripa thera reng e Pestus te, “Ii, lmien, enangthe a mhel to enda
nap lua re kvat mor lRom ngolaip to tkol a ngaekam to ngma mon te, e
Sisa, en kam vongnek kim kat, va mor ngot kais kam hong en kam ngae.”

27

Ngta Mlom Orom E Pol Ngok Mnam A Mhe To E Itali

1 Tie ko e Pestus kre Agripa nginta lgem rhek kam mlom orom mor
ngok mnam a mhe to e Itali, ngat el e Pol kar o mia akuruk, endruk lRom
ngat el mar kun ma hengor kat ko maktiegom a mhel langto ka munik e
Ilus. En lRom nga ngaomevek ka rkan langto ngalaip. Ngma mon a rkan
to endo te, A Rkan To Nkong mRom. 2 E Ilus ta ktong ngor ngogu mou, va
a langail to tottek kuon mAdramatiam tvaar he ka vle ko tok. A langail
ta, ta re kam ngae kaelpun kvaik kottek kun mnam o rengmat ruk ko
va mou kun mnam a mmie ka mhe to e Esia. Ngota karkar kun mnam a
langail to endo to ngot hera ngae ngogu mou. Va e Pol kaela to e Aristakas
to nkong mTesalonika kun mnam a mmie ka mhe to e Masadonia ta vle
ko tok kim mor kat.
3 To ta segain mang ngor to hop enang ngmo, ngot pis he kvaar ko
mSaidon. To e Ilus ta mrung e Pol he ka tting mang, en kam ngae ka
ptang klenar ruk kun mnam a rengmat to endo, mar kam turang orom o
tgoluk ruk ta tu kmar. 4 Ngota nop ko tok, to ngota kta ngae ngoguo mou
va vgum a ngausgi ko ta pis he kaekon kim mor ko he. He ekam tok, ngota
ngae kun kun pgegom a nut to e Saipras va a mmie laut he ksap enang

tok, he nang a nut to endo kam tokim a ngausgi mang mor. 5 Kam ngae,
to ngota kenker a mlin he khori mSilisia he kaikkiem a mou kvarpaam e
Silisia va e Pampilia enang tok he kpis kvaar ko ma rengmat to e Maira
kun mnam a mmie ka mhe to e Lisias. 6 Ko tok, e Ilus ta pis mang a langail
langto yok, endo tottek man ku mAleksandria. A langail ta, ta re kam
ngae ngok mItali. To ta mlom orom mor, to ngot le ka prik mnam endo
ta re kam ngae ngoguon Itali vat. 7 To ngota kta ngae ngoguo mou kam
ngae kngae, to ngot sia khanang ngor kam ngae mo kolkhek kavurgem
ko a ngausgi ta kta pis he kaekon kim mor ko he. He ekam tok, ngot mia
huhus kam ngae kngae kais mSnidus. Kam ngae, to a ngausgi tho ksovet
kam kirkokhem a langail orom mor ngogut ngoguo he ekam tok, ngota
le ka vraik ngogu ma nut to e Krit to ksap kun kuon pekam a nut to endo
kam totokim a ngausgi mang mor. Nang a rengmat to e Salmon ko ma
nut to endo ta vle kun kuon va mor man kut. 8 Ngot sia khanang ngor
kam ngae ko va nut gi enang tok, to ngota pis ko va tonglou to ngma mon
te, Ke Tonglou To Te Gia Ya Kam Pis Kvaar Mnam. A mhe to enda ta vle
ko rkieng a rengmat to e Lasea.

9 Vanang a ngausgi te ktokim mor oguo mou mo kolkhek kavurgem
enang tok, va a mou tho kpis alaut ko a venloot to mang a ven thera
pis he, ko a kenho to mor o Yuda ngom kaem a pnes to Kam Pal Kmo
Ol, endo a ven nma pis mnam thera nop. To ngota gor ko ta kernonho
kam ngae kuo kia mou kun mnam a venloot to endo. Gi enang tok, e
Pol tkaengorang o mia ruk kun ma langail te, 10 “Kolenar, kua mnor te,
ngruak kta ngae kuo kia mou va ngruera ngae kru. Ko a mou ner ho mi
ktua kering a langail to enda hak, va o tgoluk ruk kun mnam va si mor o
mia kat ngruera kernonho vgum a mou.” 11-12 E Pol ta re tok, vanangko
e Ilus tlua ngan vgum e Pol te, mar kam vle ko tok kpaneng a venloot
to a ven kam nop na. Ta kle va gia ngan vgum a langail kteit kar endo
ta plangail orom ko nginta pat te, a tonglou ta mo mnam a rengmat to
enda, endo ngma mon te, Ke Tonglou To Te Gia Ya Kam Pis Kvaar Mnam
ta kernonho kam vle mnam kam paneng a venloot to a ven kam nop. He
ekam tok, o mia kavurgem ngata mo reng ngar mruo kam lapsam a mhe
to he vrua ngae ngok mnam a rengmat to e Pinikis, mar kam smia vle
ko tok kam paneng a venloot to a ven kam nop. Ngta svil kam ngae ko
tok ekam ko a rengmat to endo ta tvok ko mnam ke tonglou to orom kalo
tolian alomin, langto ngogut va langto ngoguon. To ngota varpaam Ke
Tonglou To Te Gia Ya Kam Pis Kvaar Mnam to kta ngae ngoguo mou kat
kmikkiem ko ngta re kam pis ko mPinikis.

A Kus Kar A Ngausgi Nginta Pis Alaut

13 Ngota ngae to a ngausgi tkaelha kam vrua spom mor he, to o mia
ngta sirei ekam ko ngta pat re te, ngar mia pis ko mPinikis he ka vle lya,
vanang ngat lua mnor mang a tomhel to nera pis mang ngar e. Ngta pat
tok, to ngat her it a langail ka klungre to kaelha kam ngae ko va nut to e
Krit. 14 Ngta vrua ngae enang tok, va vgum a ngausgi to a Robol ko tho mi
kut laut hak ko tottek kun kuon kio vlik ko ma nut to endo he ka grung ka
spom mor klik hak. 15 A Robol ta ru pum a langail va ngot sia khanang
ngor kam kir kim to ngot her gia kol ekam a ngausgi kmorim kam gia
kol mor ka vrengem a langail kam sap ku. 16 A ngausgi tsovet he kaekon
kim mor tok, he ekam tok ngota kta ngae man ku pa nut to e Koda. To
ngota kta sap enang tok, nang ke nut to endo kam tokim a ngausgi mang

mor. Ngota sap enang tok, he tvua kellet ngang ngor kmit ngor ke langail
to ngot kait knaek pekmor kam smia kleng. 17 Ngot kait knop, ngam
kuo mnam a langail, to kle kpat mang ngua langail to alautar kat kam
papaam o usiel ku meorom he smia lol mang kam serppak malngaeng
a mou. Ngota lol mang knop, to her le kpat mang a koot ka keik to ko
mSirtis kun mnam a mmie to e Aprika. Ngota pat mang tok, to kaelha
kam gor te, ngruera hori kuon mang a vui to ko mnam a koot ka keik to
endo. He ekam tok, ngot hera kpom a langail ka yet to ngma hover mang
a ngausgi kam ru pum he a langail kam sap vgum to le khong petgim ka
ho. Ngot hong he, to le gia kol ekam a ngausgi to korim ther gia kol mor.
18 Kam ngae, nangko a ngausgi kar a kus va a mou ngta sovet vop. He
o vlung ngta spom a langail panaem hak kngam ngogut ngoguon he a
langail tre kam mia kohir hak. Ngota ngae enang tok, kam ngae kngae,
to ta segain kim mor. Hop enang ngmo to o mia ngta lol o tgoluk ruk
kun mnam a langail he kaelha kam ngam mar oguo mou. 19 Ngota sap
enang tok kngae, to mnam a kolkha to a korlotge orom endruk ngam
kaeha mnam a langail ngat mur kaelha kam kol si a langail to endo ktaro
mhetor mruo he kngam mar oguo mou kat orom ngaro singni mruo.
20 Ngat eharom tok knop, vanangko a kus kar a ngausgi ngint ho mi ktua
sovet kngae vop. Kam ngae, to ngot lo kat kais kam sap ekam a kolkha
kar o ketor mo kolkhek kavurgem kat e, ko a kus tgia slok ka vle. Ngota
vle enang tok, he mor tgus nguaro papat ngat ngae ho mi ktua tu hak kam
pis mang o nghek ko ngot si mur khanang ngor he. Ngota kle her gia pat
re te, ngruer ho mi ktua ru he!
21 Kam ngae, to o mia ngat lo kaemik mo kolkhek kavurgem kat e. To
e Pol ta hop ksir ko kim mor to khavaeng ngor te, “Vae! Kolenar, ko hera
havaeng nguk he! Mup ngan vgum dok he lo parem a nut to e Krit va mup
lua kol a vnek to enda e, va mup lua kering a langail va mularo tgoluk
kat e. 22 Vanangko tete, kua svil kmenkrovgem muk kam lua kerpapat
e, ko a mhel tang mnam muk ner lua ru e. Gi a langail ta tuk, endo nera
kernonho. 23 Kua mnor tok, ekam ko tenkier E Nut to koma totu pum
he kaeha ngang tpis kim dok orom ka engyel langto ko ko vokom ko ta
sir ko vanam dok 24 he kreng dok te, ‘Vae, Pol ngior kam kta gor kat e!
Ko ngir lua ru e. Nove, ngiak kle kngae ksir ko kim lRom ngalaip, en
kam vongnek kim ilaro rhek. Va ilenar tgus ruk mo kmin kun mnam a
langail to enda E Nut ther khenam ka mamrung ngang in ormar te, nera
sulgim mar tgus ruk tel mar maktiegom yin ko tang mnam mar ner lua
ru kat e.’ 25 Kolenar, E Nut tpis kim dok tok, he ekam tok, kua havaeng
nguk te, mguak serppak he kmatnge, ekam ko kom kor mnam E Nut, en
kmaottam karo rhek kmikkiem gi enang ko thavaeng dok orom mar. 26 Si
enang tok, a mou nera ngam mor ko ma ttong ogun paat gi ko ma nut tang
ko yok.”

A Mou Tngam E Pol Mar Ogun Paat

27 Kam ngae, nangko a ngausgi kar a kus va a mou ngta sovet vop.
To o kolkhek ruk loktiek hori orom korlolo ngat nop, va a ngausgi tgi
vrong kol mor vop he gi vrong kngam a langail kam vrua ngongae ngogut
ngoguo kmikkiem a ngausgi ko mnam a mou ka mhe to ngma mon te, e
Adria. To ta kta segain kim mor, to hop enang ngmo mnam a segain ka
ho ngaenvurgem hak, endruk ngam kaeha kun mnam a langail to endo
ngta ngam o ngaongvu orom a mmie ka gri to kpat te, ketasuo mar kam

pis ogun paat he. 28 To ngta ngam a ngausie ngogu mou kam tong mang
kam mnor mang te, ta kakval o nop. Ngat kait knop, to kol a pat to te,
ta vvuo ko tok is enang o pram ruk alo mhelom alomin. Ngta vrua ngae
to ngta kta ngam a ngausie ngogu mou kat he kol a pat te, ta vvuo ko
tok is enang o pram ruk a mhelom he hori orom lo ktiek. 29 Ngat kol a
mou ka vvuommok gi enang tok, to le kgor te, a ngausgi nera ngam a
langail kim o krek. To kmikkiem a papat to endo endruk ngam kaeha
kun mnam a langail to endo ngta ngam a langail karo klungre ruk korlolo
endruk ko ma langail ka plangail ngogu mou to le kngarkie kmeloong
mnam a kolkha te, en kam marer kam mommok. 30 Ngata hivuo pum
a langail karo klungre ko ma plangail enang tok, nang akuruk mnam
mar ngata vrua ngae ko ma langail ka gu to le pe gia kngam ka tmong
mang o klungre ko ktar, vanangko ngata halager o usiel pum ke langail
to ke sie kam rorgem kam ngam ngogu mou he, gi mrua khen mar kam
ngorpok orom petgim a langail to alautar to endo. 31 E Pol tvokom mar to
le kreng e Ilus kar endruk ngma kar va tomten te, “Enangthe o mia ruk
endruk ngpa ngorpok va E Nut nera lo kais kam sulgim muk e. Ngaka
vle mo kmor na, he E Nut nera sulgim muk tgus.” 32 Ngta ngan vgum e
Pol to endruk ngma kar va tomten ngta le ka kser o usiel ruk ngta kleng
ke langail to ke sie to endo ormar to ke langail ta vuut oguo mou petgim
a langail to alautar.

33 Kam ngae, nangko a ngausgi kar a kus va a mou ngta sovet vop. To
mo kao, e Pol ta tger o mia kmemik kam re te, “O kolkhek ruk loktiek hori
orom korlolo ngat hera nop he, he mut gia vle pum a gor vgum a mou,
nang mut lo vur em o tgol akor e. 34 He ekam tok, ko kaurur kim muk
kmemik, muk kam mrua sulgim muk enang tok kam serppak. Mguak
kaeharom tok, kmikkiem enang ko E Nut mruo ther mi havae te, tang
mnam muk ner lua ru e.” 35 E Pol ta re tok knop, to thera lol o bret, he
kanprim E Nut mang ngar ko kim o mia ngaro kerok to kommenik to kol
kta mhe, nang kommen klenar ngartaro mhetor, to le kaisis kim mar tgus
orom mar. 36 To mar kat ngat kaemik he kol a serppak vgum to le ksirei.
37 Mor tgus ruk ngot karkar mnam a langail to endo ngot is te, 276. 38 O
mia ngat emik kvi, to ngata kaum o gi vrong ol ruk ngat kaelpas orom
mar to le kngam mar oguo mou kat, he nang a langail kam mrer.

39 To a kolkha ta plek to endruk ngam kaeha kun mnam a langail to
endo ngta vokom a nut orom a vui ko ma tonglou ogun paat he. Ngat
vokom tok, vanangko ngat lua vokom ka mnor te, a ni nut to msim e.
Ngat lo smia mnor mang vanangko, ngta lgem o rhek ge te, kmegom kam
mrua ngam a langail ngok paat ko ma vui, en kam hori ko tok. 40 Ngta
lgem o rhek enang tok, to le ka kser o usiel pum a langail karo klungre,
nang korim mar kam grung hak ngogu ma mou. Phevgom o mia ko ngta
kserik, o mia akuruk ngat tolgom alo ho ruk kam plangail ormin kat.
Ngat tolgom min knop, to ngat her vher a langail to endo ka yet ngpalmai
oguo ma langail ka gu, a ngausgi kam ru pum he kaursiem mar ngok
paat ko ma vui. 41 A ngausgi ta ru pum a yet to endo he kol mar kngae
va vgum a mou ko ta le her gi kol a langail he kngam kuo kim a koot ka
keik he kavang ka srum kun ma vui to tle gi hori ko tok. Ka gu ta hori
he kserppak kun mnam a vui tok, nang ka plangail ther gia vle vgum o
vlung ko ngta spom. Ngta spom kngae ho mi kut panaem hak va a langail
ka plangail tkaelha kam memget he.

Ngta Kikie Ngogun Paat

42 Endruk ngma kar va tomten ngat re kmim endruk ngata kpom mar
ko ngat lua svil mar kam varrek he kngoropok e. 43 Vanangko e Ilus, endo
lRom nga rkan ngalaip tlua svil e Pol kam yor, he ekam tok, ta hagam
endruk kmim mar. Ta le kreng endruk ngta mnor kam kikie, mar kam
ktar he ka prik oguon mou to kikie kngae ngogun paat. 44 Nang o mia
akuruk ta le kreng ngar kam kol a ho ka vgon, i o a langail karo mhetor
akuruk kam kikie mang ngar ngogun paat enang tok kat. Ngat kaeharom
gi enang tok, to mar tgus ngat papagis ko paat nang tang mnam mar tlo
ru e.

28

Ngta Pis Ko Paat Ngok mMalta

1-2 Mor tgus ngot pis ko paat to her ngae smia vle, to o pgirmia ruk ko
tok ngta havaeng ngor te, a nut to endo ngot pis mang ngma mon te, e
Malta. To ngate ksei kam mrung ngor hak kir kim o vrong rhek akuruk
yok ko ngat sim ktua toot mang ngor kam giem a paei kim mor, mor kam
kuk kim ko a kus tkoror mor he ngota roro. 3 Kam ngae, to e Pol ta huor
o hi knop, to re kam ngam mar kuo kia paei, va vgum a vim to a pgol
ko thuor orom, ta ngan a paei ka manakain he kottek kun mnam o hi he
elat e Pol ka ktiek ngae ngarngar mang hak. 4 O pgirmia ngata vokom a
vim ko ta ngarngar mang e Pol ka ktiek tok, to ngata kle kmo reng ngar
mruo te, “A mhel to enda nok en a ngairivik vor. Ko mu vokom na, tlua
yor vgum a mou e, vanang ngua Nut mruo to e Mumgu, endo ngoma totu
pum, ther kle va kael a mumgu vgum orom a vim to arhe he nera yor.”
5 Ngata re tok, vanangko e Pol tgia tger ka ktiek he kngam a vim to endo
kuo kia paei, nang tlo vur kering e Pol ka mhe ngang e. 6 O pgirmia ngta
pat re te, e Pol ka ktiek nak vuning i o nak yor kbut ku mmie, vanangko
nove. Ngta tar hus kim kam ngae kngae he lo kta vokom a tomhel lang
kam pis kim, to ngaro papat ngata hortgi mang. Ngat lo kta pat mang en
te, en a ngairivik kat e. Ngat kle va kpat mang en te, en e Nut langto kat
vor, nang mar kam le ktotu pum kat.

7 To ko rkieng a mhe to endo a mhel langto ka munik e Publius ta vle ko
mnam ka mmie to alautar. En lRom ngalaip kalkayie to nma nho mang
a mhe to e Malta. Ta vaeng ngor kam vle ko kim he mnam o kolkhek
ruk korlotge nma sei kam klang ngor mlol he smia toot mang ngor va
ktar mor. 8 E Publius kteit ta yayor he ka kru kun mnam ka hep orom
a manakain ko ta sovet kun mnam va ka vres kat. To e Pol ta vaik kun
mnam ka rek kam ptang. To ta pis ko kim, kngarkie ngang E Nut mang
to her kael kalo ktiek kuo mang to ka yor ther gi nop ngatngae. 9 E Pol
teharom tok, to o yayor akuruk, endruk tgus ko ma nut to ko tok, ngma
kanko kam pagis ko kim, he en nam kaeharom mar tgus kat. 10 Enang
tok, ngat ho mi ktua teiver mor orom ngartaro keknen ngo mamten.
To mnam a kolkha to ngot re kam parem mar ngata nngiar ngang ngor
orom o tgoluk ruk ngota tu kmar.

Ngota Pis Ko mRom

11 To o kenho ruk korlotge ngat nop ko ngota vle ko mMalta, to lRom
nga rkan ngalaip ta pataem mor kun mnam a langail langto vat ko tottek
ko mAleksandria he kpis ko tok ko ma nut to e Malta kam paneng a
venloot to a ven kam nop. Vanang kuo mang a langail to enda ka gu ngat

tarkiem alo matpil ruk mkor alo mhel ruk alo ppiagar aloruk, ennginduk
ngin nan tkaum kol min. Nginalo munik te, e Kasta va e Polluk he o mia
ngma totu pum min enangthe min ta vle te, o mia ngalo Nut to kam totu
pmin tok. Mor kre Pol ngota kar mnam a langail to endo to hera ngae
kia mou. 12 Ngota ngae kngae to kpis ko mSirakus, kvaar ko tok, to ka vle
kais mo kolkhek ruk korlotge. 13 To ngot hera parem a rengmat to endo to
kngae kpis ko ma mhe to mItali lsir ko mnam a rengmat to e Regium. Hop
enang ngmo, to a ngausgi to nma kaol man ku ta pis he ksap orom mor
klik klol mor ngoguon. Ta segain kim mor to khop enang ngmo kat ngot
hera pis kvaar ko ma rengmat ko rkieng e Rom, endo e Putoli. 14 Ko tok
ngot hera ting kim o mia akuruk ngata mokpom kre Yesus he kmokpom
kar to ngat hera vaeng ngor kam vle ko kmar kais mnam o kolkhek ruk
aktiek hori orom alomin.

He ngrua ngae to kmaol kpis mo mRom ther gia vle enang tok arhe!

15 Akuruk kun mnam endruk ngata mokpom kre Yesus ko mRom ngat
kol a re te, mor ngot her pis ko mPutoli, to ngat kle khop kam ktar kngae
khorong ngor ekam a ngaelaut ko tok ma rengmat to ngma mon te, A
Mhe To Mkor E Apius. Va akuruk ngat kaol he khorong ngor ko kanmok
mang e Rom ko tok ma rengmat to ngma mon te, O Gunmia Ngaro Rektor
Ruk Korlotge. E Pol tvokom mar ko ngata horong ngor ko tok to ta kol a
serppak vgum mar to le kanprim E Nut mang ngar. 16 Kam ngae, to ngot
hera pis ko mRom lsir he. To ko tok endruk laol ngata tting mang e Pol,
kam lo kael kun ma hengor e, nang en kam vle kun mnam kta rek en
tuk. Vanangko a mhel langto nma kar va tomten naka vle ko kim kam
toot mang.

E Pol Ta Keknen Ngang O Yuda Ruk Ko mRom

17 To o kolkhek ruk korlotge ngat nop, to e Pol ta vae mang o Yuda
ngalmialaol. Ngata kaum ko kim knop, to e Pol thera reng ngar te,
“Koornopeik, klua rere kim nguaro mia mruo e, va klua rere kim nguaro
keknen ruk mkor ngolmialaol ruk tennik kat e. Klo si eharom a kerkek-
nen tang tok vanangko mor o Yuda ngolmialaol ruk ko mYerusalem
ngata kpom dok ge, he kael dok kun mnam a hengor to le kael dok
maktiegom lRom ngalaip kalkayie to ko tok. 18 To lRom ngalaip kalkayie
ta vongnek kim o rhek he lo pis mang a re tang hak kmis en kmel dok kam
yor e. He ekam tok, ta svil kam hong dok, dok kam ngae, 19 vanangko o
Yuda ngat kle va kokheng. Ngat kokheng enang tok, vanang nop a papat
tang hak ngang dok kam mrua hahaong o rhek mang dok mruo kat e.
He ekam tok, ko her le gia mon lRom ngalaip lsir, endo tkol a ngaekam to
ngma mon te, e Sisa en kam kvongnek kim dok. Kua mon lRom ngalaip
lsir tok, dok kam mrua hahaong o rhek mang dok mruo ge, nang klua
mon en ekam ko kua svil kam sir ko kim he kmon muk ruk kuaro mia
mruo orom o kerkeknen e. Nove. 20 Ii, klua svil kam mon muk tok e. He
ekam tok, ko hera vaeng nguk tete, dok kam rere kar muk kam havaeng
nguk lsir te, ngat her kleng kualo ktiek va kualo nhar orom alo sen ri, he
kaenpasiker dok her vgum E Nut ka tnangal to mang Endo E Nut Thim
Orom Kam Msasaen arhe. A tnangal to, E Nut mruo ten ngang mor ruk
o Yuda tgus, he nang mor kam sir kuon malpgem!”

21 O Yuda ngalmialaol ngta ngan e Pol ko ta re tok, to ngat koripang te,
“Ngot lo kol a hor tang mkor mar ruk ko mYudea mang yin e. Va ngolenar
ruk ngat ottek ko tok he gnua pis moti ngat lo havaeng ngor mang a re

tang ko tkernonho vgum mar mang in kat e. 22 Si enang tok, ngota svil
kam mrua vongnek kmin kam lol ilaro papat ekam ko o mia kavurgem
hak kun mnam o mhetor ngarlavurgem ngma rere kim o Yuda nga kha
to im kaikkiem."
23 Ngta re tok, to ka lgem o rhek kam kta pis mnam a kolkha langto yok
vat kam vongnek kim e Pol. Kam ngae, to a kolkha to endo ta pis to o Yuda
ngalmialaol ngata kta pis ko kim kat kun mnam e Pol kta rek to nma vle
mnam. Ngta pis va vgum mar ko mar ngarlakhor va si endruk tesgun ko
ngta pis ko kim va endruk endri ngarlakhor kir kim mar.

Ngta vle ko tok, to kmelha marot to endo kngae kais masegain, e Pol
te smia halger o papat ruk mkor e Moses kar o propet kmel mar ma hor
mang e Yesus kam sim kaegom kam rere mnam mar te, her e Yesus arhe
Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen va her en kat arhe tpis orom E Nut
ka tavgo. E Pol ta rere tok, 24-28 to ka trong orom karo rhek kam re te,
"E Nunu A Totur tmia rere lmien ko tennik ta ktar kpavap mang nguk
ngang muorres ko thavae vgum a propet to e Aisaia te,

> 'Mguak ngae ngok kim o Yuda ruk endri he khavaeng ngar te: Her
> muk ruk arhe mum pua ngnek ka ngnek mang E Nut ka tavgo,
> vanangko mum ngae mia kenhor mang hak. Va mum pua vokom
> kvokom, vanang mum ngae gi kaennegiang. Ii, a mumu ta ngaro
> vurkul ngam lua khi mang kuaro rhek ruk mang e, ekam ko ngma
> tok pelam mar va mia vutko kim dok kat. Enangthe ngap lua vle
> tok, va ngap kle kais kam nho orom ngaro kerok va kle ka ngnek
> mang kuaro rhek ruk mang a ktalhok to kam plong vle ko kim
> E Nut ngnik ngnik. He ngapa nho va ka ngnek tok, va ngap kais
> kam le klol o rhek kun mnam ngaro vurkul kat he kle ka mnorvek
> pum mar tok, to le khortgi ngte kim dok, va dok kop kais kam
> lol ngaro kerkeknen patgiang ngaiting he kikiangae mang ngar
> hak. Vanang tete ekam ko muk o Yuda mum kaennegiang E Nut
> karo rhek ruk mang a ktalhok to kam plong vle ko kim En ngnik
> ngnik tok, kua svil muk kam mnor te, E Nut ther kle va kaen karo
> rhek ruk endruk ngang o vrong rhek yok vat, en kam sulgim mar
> ormar. Va mar ngaro vurkul ngar mia khi mang ngar.' "

E Pol thavae tok, to o mia ngat kaelha kam hera mommenik to le kmo
maen o rhek mang a papat to endo va kngae parem a mhe to endo. Ngata
mommenik tok, ekam ko e Pol ta rere mnam akuruk mnam mar he ngat
le klol karo rhek, vanang akuruk ngat lo kor mnam mar e. [29 To ngta
veet ngok mrek va kaelha kmo esik mo ngar vgum e Pol karo rhek ruk
endruk.]
30 Kam ngae, to e Pol thera vle ko mRom kais mnam alo pnes alo min
tgus. Va ko tok mnam kta rek mruo to nam kaenkim nma ngatkal ngang
o mia kam kanko he ka ptang. 31 Va nam lua kokkol e kam rere lserppak
ngang ngar mang E Nut ka tavgo va kam patter mar mang Ngoldaip to e
Yesus kat te, her en arhe Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen. Va lRom
ngam lo kaegom kam hagam e Pol kam rere tok kat e. Ngat gi korim en
kam gia rere kngae enang tok arhe!

E Pol Ka Hor To Ngang lRom

O Rhek Ruk Ktar Kam Keknen Mang E Pol Ka Hor To Tittiegom Ngang lRom

E Pol tittiegom ka hor ta ko mnam a venloot to tkaeknik ngoguon mYerusalem. Ta svil kam ngae kvokong endruk ngat kor mnam mar mang e Yesus he kmokpom kar ko mnam a rengmat laut to e Rom. Enang tok, e Pol ta svil kam gia vle ko kmar nong ke laut, to koknaik kam le kngae kam ngae khavae mang a knovvur ko mnam a mmie to e Spen.

Mnam ka hor ta e Pol ta keknen ngang lRom mang o papat ruk korlolo ri ko mar ngat laut.

1) Nong a mhel tang hak to ta vle la mmok ko pum E Nut kalo keik.
2) Her gi e Yesus tuk to ta vle la mmok ko pum E Nut kalo keik.
3) A gi ngaelaut atgiang to tis kmeharom mor o mia kam vle la mmok ko pum E Nut kalo keik, her endo kmor mnam mor mang e Yesus tuk he mokpom kar.
4) Endruk tgus ngat kor mnam mar mang e Yesus he mokpom kar ngak kolkol ekam e Yesus, he nang E Nut kam higiang ngar.

E Nut Tring Ya Mang E Pol, He Nang E Pol Kam Havaeng O Mia Mang E Yesus

1 Vae, muk ruk lRom, dok e Pol, e Yesus To E Nut Thim Orom Ka Msasaen kalkayie ko kom kaeha ngang. Dok E Nut ka aposel langto ko tmur vaeng dok he mur kael dok kam mi ktua vle te, kalkayie to kam kol ka gu he khavaeng o mia mang a knovvur. 2 Ii, a knovvur to endo, E Nut ta ktar el ka tnangal mang tennik he, ko vgum o propet, ko ngata ktar kpavap mang a knovvur to endo orom ngaro rhek to le kaittiegom ngaro rhek ruk endruk kat kun mnam E Nut Ka Meer To A Totur. 3 Ii, ngata ktar kpavap mang E Nut Khal tok. Kam ngae, to E Nut Khal to endo ther mi pis ko tpal mnam e Devit ka ngausie he kpis en a mi mhel kmikkiem a ngausie to endo lsir. 4 Ii, tmi pal mnam e Devit ka ngausie lsir tok, he mur khenam en mruo ma mmok te, en a mi mhel tok. To E Nunu A Totur ta kle ka khenam En ma mmok kat te: En E Nut Khal lsir kat, ko E Nunu A Totur thover En petgim ka nnak orom ka serppak. Mare, E Nut Khal to endo, her En Ngoldaip to e Yesus Kristus arhe. 5 Va her vgum e Yesus arhe, E Nut tring ya mang ngor kam vaeng ngor kam vle te, karo aposel ruk mor ko ten a ngaeha to kam kol ka gu ngang ngor, mor kam vaeng o mia kun mnam o vrong rhek tgus mo mmie, mar kmor mnam mar mang Khal he kmokpom kar, to kle kngan vgum karo rhek mekam mekam ekam tok. Ii, ngota vaeng o mia kun mnam o vrong rhek tgus tok, kam ktua hover e Yesus ka munik he kanprim tok arhe. 6 He muk kat, E Nut ther vaeng nguk kat kam kaum kor mnam muk mang e Yesus Kristus he kmokpom kar kam kaum vle ngang En mruo kar karo mia mruo akuruk, gi enang ko tvaeng ngar kam vle ngang En mruo tok kat. 7 Ko kaittiegom kua hor ta ngang nguk ruk lRom tgus, muk ruk E Nut tkaelongtok mang nguk he kvaeng nguk kam vle ngang En mruo.

Ii, kua ngarkie ngang Ngor Teit E Nut kar Ngoldaip e Yesus Kristus min kam ring ya mang nguk, va min kmeharom mularo vurkul kmongeik kat.

E Pol Ka Vok Nam Kael Ring lRom

8 Kmelha orom kuaro rhek ri, kua svil kam havaeng nguk te, koma
kanprim E Nut mang nguk tgus ruk mut sim kut kor mnam muk mang
e Yesus Kristus he kmokpom kar, ko o mia ngat seneker a re mang nguk
tok mnam a mmie karo mhetor tgus. 9 Koma prongyek ka psek kmeha
ngang E Nut kam havaeng o mia mang a re to mang Khal. He her E Nut
ta arhe ta mnor mang dok te, koma plong pat mang nguk 10 orom kuaro
ngarkie mang nguk mo kolkhek tgus. Va tete ta, ko kta ngarkie ngang E
Nut kat te, En kam mitom kua ngarkie to ko el ko kim En tesgun he, endo
te, En kmoregot kim dok kam pis ko kmuk kam ptang nguk. Vanangko
klua mnor te, nera ngatkal, i o nop.

11 Kua vok nam vu kael ring nguk ko kua svil kmen E Nunu A Totur ka
nngiar langto ngang nguk, he nang E Nunu A Totur kmenserpagam muk
orom. 12 Ii, he enang tok, muk kar mor ngruer kais kam mo enkrovgem
mor mruo orom nguaro papat ruk kmor mnam mor mang e Yesus he
kmokpom kar. 13 Koornopeik, kua svil muk kam mnor mang kuaro papat
na te, ko hera ngae ngok kim E Nut ka loot to orom o vrong rhek akuruk
yok he khavaeng ngar mang o papat ruk kmor mnam mar mang e Yesus,
he nang dok kam lluol mnam E Nut ka loot to ormar tok, he nang E Nut ka
tavgo kam vle kuo mang ngar. He gi enang o vrong rhek ruk endruk tok
kat, mnam o kolkhek kavurgem, ko her el kuaro papat te, dok kam pis
ko kmuk ruk E Nut ka loot langto yok orom muk kat he khavaeng nguk
mang e Yesus kat, he dok kam lluol mnam E Nut ka loot to orom muk tok
kat, he nang E Nut ka tavgo kam le ka vle kuo mang nguk tok kat. Ii, tiok
ko ko pu el kuaro papat tok, vanangko kam ngae kais mang tete, o vrong
tgoluk ngma pis kim dok he khagam dok kam pis ko kmuk.

14 Mu vokom na, a ngaeha to E Nut tel maktiegom dok, na mi ktua kaum
kol muk o vrong rhek ruk o Grik orom mularo papat ruk lvu laol kar o
tamatan tgus ruk mo mmie orom ngaro papat ruk nong lvu laol. 15 He
her gi ekam a ngaeha to endo ko na ho mi ktua kaum ka vle ngang o mia
tgus enang tok, koma sovet kam pis ko kmuk ruk o vrong rhek ko mRom
kam havaeng nguk mang a knovvur kat.

E Nut Karo Rhek Ngaro Serppak

16 Ii, kua ngaeha nma vle tok, ekam ko kom lo vrua leep hak pum E
Nut ka knovvur e. Nove! Ko kua mnor te, E Nut karo rhek ruk mang
a knovvur ngta vle te, mar E Nut ka serppak to nma sulgim o mia tgus
orom, vgum ko ngak kor mnam mar mang En he kmokpom kar. Ii, E
Nut karo rhek ruk mang a knovvur ngta ktar ka vle tok ngang o Yuda na,
En kam ktar ksusulgim mar ormar, to endo yek ngta kle ka vle ngang o
vrong rhek kat, he E Nut kam le ksusulgim mar ormar tok kat. 17 Ii, E Nut
ther khenam a ngaelaut langto ma mmok ngang ngor orom a knovvur
to endo, mor kmikkiem a ngaelaut to, nang En kmel mor kam vle la
mmok ko pum kalo keik her vgum ko ngruak kor mnam mor mang En he
kmokpom kar. Mor ruk ngota pis knaek he kor mnam mor mang E Nut,
ngot kais kam vle la mmok ko pum E Nut kalo keik tete, vgum ko ngruak
kor mnam mor mang En he kmokpom kar, gi enang endruk tennik, ko
ngta ktar kor mnam mar mang E Nut he kmokpom kar tok kat. Ii, ngruak
kor mnam mor mang E Nut tete he kmokpom kar, kmikkiem gi enang ko
ngat ittiegom E Nut karo rhek te,

"Endo E Nut nma mon la mmok ko pum kalo keik, her en arhe E Nut ner kaen a ktalhok to kam plong vle ko kim En ngnik ngnik ngang, her gi vgum ko tkor mnam en mang E Nut he kmokpom kar tok."

O Mia Nga Ho Lo Kais Hak Kmel Ngaro Praen Kam Klai Mang E Nut Te, Ngat Lua Mnor Mang

18 E Nut nma vle kuon ma volkha orom ka ngaesik he nma khenam ka
ngaesik to endo ma mmok kuon mang o mia ruk ngam lua totu pum En
va kuon mang endruk ngam kaeharom o kerkeknen. Ii, o mia ruk endri
ngama kir mang E Nut karo rhek ruk o minar orom ngaro kerkeknen
ruk endruk tok. 19 Vanang o tgoluk ruk E Nut mruo tkueng ngar, o mia
ngat kais kam vokom E Nut orom mar ekam ko En mruo tmur kueng o
tgoluk ruk endruk kmelik ma mmok, he nang o mia kam mnor mang En
vgum mar tok arhe. 20 Mare, ko tennik ko E Nut tkueng a mmie, kam
ngae kais mang tete, ngot kais kam vokom E Nut ka ho serppak hak to En
nma plong vle orom ngnik ngnik. Va ngot kais kam vokom En mruo kat
te, En E Nut msim to tkueng o tgoluk tgus. Ngot kais kam vokom En tok
he ka mmok mang En tok kat vgum o tgoluk ruk tkueng ngar. Ngot lo si
vokom E Nut to tkueng a volkha va a mmie orom ka ho serppak hak to
endo, vanangko ngot kais kam vokom En vgum karo tgoluk ruk tkueng
ngar. He ekam tok, o mia tgus ngat ho lo kais hak kmel ngaro praen kam
klai mang E Nut te, ngat lua mnor mang e.

21 Nop, ngat si mnor mang E Nut vgum o tgoluk ruk tkueng ngar enang
tok, vanangko ngam kle va kees kam hover ge, kam mrua havae mang En
te, her En arhe Endo tkueng o tgoluk tgus ruk endruk. Va ngma kees kam
kanprim En mang o tgoluk ruk endruk kat. Ii, ngama vle kar E Nut tok,
to E Nut nma khenam ka ngaesik ma mmok kuon mang ngar vgum tok,
he ngaro papat ngat kle kngae ho lo kais hak kmor mnam mar mang En
he kmokpom kar ko ngaro lpetuk ngat ngae ho mi kut tok orom ngaro
papat ruk E Nut tngam slommok kim mar ormar. 22 Ii, ngat pu mrua
per orom mar mruo te, 'Mor nguaro papat ruk laol hak', vanangko ngaro
lpetuk ngat kle va mia tok hak orom o papat ruk ngta slok tok, 23 ko ngam
lua totu pum E Nut msim e. Nove, ngat kle va korim E Nut ka serppak
he ka kle va kliepum orom ngarta keknen mruo, endo kam kemmeng o
vrong serppak ruk mkor o matpil. Ko ngama tarkiem o matpil orom o
vrong tgoluk tgus ngaro nunu, enang o iningol, o mia, o ngaemslang ruk
ngma ngongae orom ngaro nharok va o ngaemslang ruk ngma ngongae
ku mmie kat. E Nut msim nma plong vle ngnik ngnik, vanangko o tgoluk
ruk ngat tarkiem o matpil orom ngaro nunu, mar nove, ko mar ngma yor
enang o gi mia ruk mo mmie kat.

24 To ekam ko ngama vle kar E Nut tok, E Nut nma khenam ka ngaesik
ma mmok kuo mang ngar he ka mnang ngar orom ngaro vurkul ruk
ngat ottep orom ngaro svil ruk kmeharom o kerkeknen hak, he nang mar
kmikkiem ngaro kerkeknen ruk kam mo vret mar mruo, mar kam mrua
ngam a leep alautar kuo mang ngaro pkor mruo enang tok. 25 Ii, mu
vokom na, tesgun ngat lol o papat ruk o minar mang E Nut to le korim
mar he kliepmar orom o papat ruk la ppiagar. He ekam tok, ngat kle
kngae ktotu pum va kaeha ngang o serppak ruk mar mruo ngat tarkiem
ngaro nunu, nang lua totu pum Endo Tmi Kueng O Tgoluk Tgus e. Gi En
tuk ha, Endo o mia ngak plong kanprim ngnik ngnik. Lmien.

26 Ii, va ekam ko ngata mnang o papat ruk o minar mang E Nut tok,
E Nut ther kle ka mnang ngar tok kat, mar kam kle kaikkiem ngaro
kerkeknen ruk kam mo gorgor pum mar mruo, endruk kam leep pmar.
Ko tesgun lraip ruk mnam endruk ngam lua totu pum E Nut ngma lei
orom lurokol, vanangko tete ngam lua svil kam vle tok e. Nove, ko lraip
ruk endri ngma mo leim mar mruo. 27 Ii, va lurokol kat ngat orim lraip
he ngaro papat ruk kam mo gorgor pum lurokol akuruk ngat ngae ho mi
ktua matmat mar hak, mar kam tmar ngaro sing mang lurokol kam mo
vret mar. Ii, lurokol ngama mo leim mar kmeharom o ho kerkeknen ruk
endri tok. He ekam tok, ngar mia lol ngaro kut kapnes ruk lvankue hak
kuo mang ngaro pkor mruo kam mi kut kaikkiem ngaro kerpapat ruk
ngam kaeharom mar tok.

28 Va kam ngam kuon mang a papat to endo tok kat, ekam ko ngata
kpiem o papat ruk mang E Nut ko ngat mnang ngar tok, E Nut ther le ka
mnang ngar tok kat, he nang mar kam ngae kaikkiem ngaro lpetuk ruk
ngta tok orom o papat ruk ngat ho mi kut kernonho hak. Ii, ta mnang
ngar tok, mar kmeharom o kerkeknen ruk o mia ngama leep pum mar
kmeharom mar. 29 Ii, he ekam ko E Nut ta mnang ngar tok, ngaro vurkul
ngat ngae ho mi pis la kernonho hak ko ngta tok orom o kerkeknen ngo
mamten ruk ngat kernonho hak. Ii, ko ngaro vurkul ngta tok orom a
kerkeknen to kam tmar kim ngaro sing ruk mang lraip va lurokol tok,
va o kerkeknen ruk ngat ho mi kut slok hak, va a kerkeknen to kam vu
kaesik mang o mia ngaro vrong tgoluk, va a kerkeknen to kam por o mia
kngam mar o yoror, va a kerkeknen to kam ngam o rhek, va a kerkeknen
to kam kermamas ngang o mia, va a kerkeknen to kam vua kering o mia
kat. Ii, va ngma rere pum o mia, 30 va ngama kering o mia ngaro mnok,
va ngam kaelat E Nut, va ngma kerrereng o mia, va ngam mrua hover
mar mruo, va ngam vua gut, va ngama riring a keknen to a gunngar ko
tkernonho mar kmeharom kat, va ngam gia kerngnek vgum ngaornek
kar ngaortek kat. 31 Va ngam lo vrua pat kmor mnam mar mang E Nut
he kmokpom kar, va ngam mrua kser ngaro rhek mruo kam lo kaikkiem
ngaro tnangal, va ngam lo vrua non mang a mhel tang, he lo is kam
mrung a mhel lang kat e. 32 Ii, va lmien te, o mia ruk endruk ngat sim
mnor mang E Nut karo rhek ruk ngat havae te, endruk ngam kaeharom
o kerkeknen ruk tok, E Nut na mi kael mar kam monik kim a yor ngang
ngar vgum ngaro kerkeknen ruk endruk tok, vanangko ngam kle kngae
kaeharom o kerkeknen ruk endruk ge, he ka tting ngang o mia akuruk
yok kmeharom mar mekam mekam tok kat.

2

E Nut Ner Kael O Mia Tgus Kam Momngan Kar Mar

1 Va muk ruk muma mon mulenar orom o kerkeknen ruk endri, mut
ho lo kais hak kmel mularo praen kam klai mang mutakor kat e. Ekam
ko ani vrong kerkeknen to muma mon mula langto orom ko teharom, va
mularo rhek ruk endruk nga mur kaeknik mnam muk mruo kam mrua
mon muk mruo orom a kerkeknen to endo tok kat. Ko muk ruk muma
mon mulenar orom ngaro kerkeknen, muk mruo mum gi mur kaeharom
o kerkeknen ruk endruk tok kat. 2 Ngota mnor mang E Nut te, En nam
sim kut kaikkiem karo papat ruk o minar ko nma mien kam mon o mia
orom ngaro kerkeknen ri, ngola? 3 He ekam tok, muk ruk o gi mia orom

mukero papat ruk tok, enangthe mupa mon mulenar orom o kerkeknen
ruk endri, nang kle kaeharom mar kat, va muta pat nngia, E Nut ner kle
kikiangae mang mutakor he lua mon muk orom mar ge? Ho mi kut nop
hak! 4 E Nut nma svil kam khenam ka keknen to kam ya mang o mia
tgus ma mmok, nang nam lua svil kmel a ngaesik kuon mang o mia e.
He enang tok, nama ya mang nguk kam ktong nguk kmitgung mularo
kerkeknen. Ii, nma paneng nguk, kpaneng nguk te, muk kmitgung ngar
tok. E Nut nam pua vle tok, vanangko mut le ka kpiem ka keknen to endo
ngang nguk, ko mut lua mnor mang E Nut te, nam gia vle kia vul orom
karo keknen ruk kam ring ya mang nguk ormar, he nang karo keknen
ruk endruk kam ktong nguk kmitgung mularo kerkeknen ruk tok.
5 Vanangko mu vokom na, ekam ko mum vua kerngnek vgum E Nut
kam ho lua svil hak kmitgung mularo kerkeknen tok, va mum mrua
hoger E Nut ka ngaesik to ngang nguk. He mnam a kolkha to E Nut nera
mon o mia tgus orom ngaro kerkeknen kmikkiem ka ngaesik to endo,
ner kaikkiem karo papat ruk ngta sir he le khenam ka ngaesik ma mmok
kam mon muk orom mularo kerkeknen tok kat. 6 Ii, E Nut "ner kaekon
ngang a mhel langto langto kam sim kut kaikkiem a mhel langto langto
ktaro keknen ruk nam kaeharom mar." 7 Mare, ko endruk ngma matnge
vgum o vnek kmeharom o keknen ruk lyar, mar ngama nho mkor E Nut
kam teiver mar, kmen a munik alaut ngang ngar he kmon mar kam kol
a ktalhok to kam plong vle ko kim En ngnik ngnik, ko her endruk arhe
E Nut ner kaekon ngang ngar orom a ktalhok to endo. 8 Vanang endruk
ngam mrua kansgum mar mruo he ksovet mang ngaro svil mruo kam
mrua hover mar mruo, nang kle keyang E Nut karo rhek ruk o minar,
nang kle kaikkiem o kerkeknen ruk ngat lo sir hak ko pum E Nut kalo
keik, va E Nut ner kaekon ngang ngar orom ka ngaesik ko ka vrek nera
kiin ngang ngar. 9 Enang tok, o vrong mia tgus ruk ngam kaeharom o
kerkeknen, E Nut ner kael o nganngannes va o vnek kuon mang ngar. Ii,
nera ktar kaeharom tok ngang o Yuda na, to le kaeharom ngang o vrong
rhek, gi enang tok kat. 10 Vanang o vrong mia tgus ruk ngam kaeharom o
keknen ruk lyar, E Nut ner kle va kteiver mar kmen a munik alaut ngang
ngar va kmeharom ngaro vurkul kmongeik. Ii, nera ktar kaeharom tok
ngang o Yuda na, to le kaeharom ngang o vrong rhek, gi enang tok kat.
11 Nera vle tok ngang o vrong mia tgus ko E Nut nam lo gia khen o mia
akor kam smia tar mar, nang kle ka mnang akuruk e. Nove.

E Nut Nera Mon O Vrong Rhek Orom Ngaro Kerkeknen Kmikkiem Enang Ko Ngat Mrua Koon Pum Mar Mruo Pmar

12 E Nut nera monik kim a yor ngang o vrong rhek va o Yuda tgus
kmikkiem ngartaro mur keknen mruo gi. O vrong rhek, ko ngama vle
ku meorom ngartaro keknen mruo nga serppak. Va o Yuda, ko mar
ngam ke ktua vle ku meorom E Nut karo pos nga serppak. 13 E Nut nera
monik kim a yor ngang o Yuda, ekam ko ngat lo kais kam vle la mmok
ko pum E Nut ka lo keik, ekam ko ngat gi kael rela ngang E Nut karo
pos enang ko muma pat tok. Nove. E Nut na kle kais kam mon o mia
la mmok ko pum kalo keik enangthe ngap sim kut kaikkiem karo pos
kam sarim mar tgus hak. 14 (Kua mien mang o vrong rhek te, pu lmien
te, ngat lo si lol E Nut karo pos, vanangko mar ngam sim kut kaikkiem
ngartaro keknen mruo he ksarim E Nut karo pos ruk endruk ormar ge.
He enang tok, her ngaro keknen mruo ruk endri arhe ngara vle te, o pos

ruk E Nut kam mi kut kaikkiem mar lsir kam momngan kar mar ormar.
Ii, o vrong rhek ngat lo si lol E Nut karo pos ngang ngar, vanangko E
Nut ner kaikkiem ngartaro keknen mruo ruk endruk ge kam momngan
kar mar ormar, gi enangthe ngaro keknen mruo ngta vle enang karo
pos mruo. 15 Ii, E Nut nera momngan kar o vrong rhek tgus kmikkiem
ngartaro keknen mruo tok, ekam ko mnam o kolkhek ruk ngam lo sim
kut kaikkiem ngartaro keknen mruo, ngam mrua koon pum mar pum
ngartaro kerkeknen tok. Vanang mnam o kolkhek akuruk ko ngam sim
kut kaikkiem ngaro keknen, ngaro vurkul ngma mrer tok kat. He enang
tok, her ngaro papat mruo ruk arhe ngma matmat mar kam khenam
ngaro kerkeknen ngang ngar ma mmok. Va gi enang tok kat ngaro
papat ngam kaeharom ngaro vurkul kam mrer tok kat ko ngam sim kut
kaikkiem ngartaro keknen mruo. He ekam tok, ta vle ti te, o vrong rhek
ngartaro mur keknen mruo ruk endruk ngma khenam mar ma mmok
te, o vrong rhek ngma vle enangthe E Nut karo pos ngat her el rengmat
kun mnam ngaro vurkul he orom ngartaro keknen mruo.) 16 Ii, E Nut
nera momngan kar o vrong rhek kmikkiem ngartaro keknen mruo tok,
mnam a kolkha to nera mon o mia tgus orom ngaro kerkeknen ruk ngma
tuvgom mar kim o mia. Va nera mon mar orom ngaro kerkeknen tgus
her vgum e Yesus to E Nut Thim Orom Ka Msasaen. Ii, kua havaeng nguk
tok, kmikkiem enang ko koma havaeng o mia mang a knovvur tok.

E Nut Nera Mon O Yuda Orom Ngaro Kerkeknen Kmikkiem Karo Pos Mruo

17 O vrong rhek ngma vle tok arhe, vanang muk ruk o Yuda, mum mrua
mon muk mruo te, muk o Yuda ko mum kaikkiem o keknen akuruk yok
gi ngola? He muma pat re te, E Nut nma mon muk la mmok ko pum
kalo keik her vgum ko her muk ruk arhe endruk E Nut ten karo pos ko
maktiegom muk kat ngola? He mut mrua per orom muk mruo km re te,
“E Nut tel mor o Yuda kam vle la mmok ko pum kalo keik.” Muma re
tok kat ngola? 18 Ii, mut lol E Nut karo papat ruk mang karo keknen ruk
endruk her vgum karo pos ruk En mruo tennik ngang nguk kat ngola?
He muta ngatkal mang ngar ko ngat laut kir kim o vrong keknen tgus
kat. He ekam ko mut lol E Nut karo pos tok, mut smia mnor mang oni
keknen ruk E Nut ta svil muk kmeharom mar kat ngola? 19 Mare, va mut
mrua kansgum muk mruo kam vle enang a mmok ngang endruk ngaro
papat ngata slok mang E Nut kat ngola? Ii, va mute ksei orom mula papat
to te, mut is kam ktong o mia ruk ngata vle enang o vivisker ko ngat lo
vur mmok mang E Nut kat. 20 Va mute ksei kam pat mang nguk mruo
kat te, mut is kam patter endruk ngaro papat ngama tu mang E Nut, he
nang muk kam vle te, ngaro pattermia ruk muk ko ngaro papat ngata vle
enang o gi ngnes tok kat ngola? Ii, muma pat tok arhe, ekam ko mum vua
serppak mang a papat to te, muma lol E Nut karo papat ruk laol, endruk o
minar ko ngat ottek kun mnam E Nut karo pos ruk telik maktiegom muk.
Ii, mularo papat ngata vle ngang nguk mruo tok arhe ngola? 21 Mare! He
enang ko muma pat mang nguk tok, va muk ruk mum pe gia patter o mia
orom E Nut karo pos ruk endruk, mum lo mrua patter muk mruo ormar
tok kat ge? Va muk ruk mum pe gia rere orom E Nut karo pos kam kser
a kerkeknen to kmuruvik, va mum lo kauruvik kat ge? 22 Va muk ruk
mum pe gia rere kam kser a kerkeknen to kam kpoot mang a lei, va mum
lo kpoot mang a lei tok kat ge? Va muk ruk mum pe gia kapter endruk

ngma kemmeng o vrong serppak ruk mkor o matpil, va mum lo kaurur
ngaro tgoluk ruk ngam kaelik kun mnam ngaro rektor ruk o totur kat
ge? 23 Va muk ruk mum mrua per orom muk mruo ko E Nut ten karo pos
ngang nguk, va mum lua kpiem E Nut ka munik kam lo kaikkiem karo
pos ruk endruk kat ge? 24 Eh, her muk lsir ruk arhe mut kaottam E Nut
karo rhek ruk ko ngat ho mi kut pis lmien orom muk ko ngat ittiegom
mar mang nguk te, “O vrong rhek ngma kerrereng E Nut ka munik mo
ngar her ekmuk ruk o Yuda arhe.”
25 Va muk ruk o Yuda mut kol E Nut ka ngaelmir to kam paam lurokol
kam khenam te, muk E Nut karo mia mruo ngola? Mare, va enangthe
mup sim kut kaikkiem karo pos enang tok, va E Nut ner mia vokom muk
tok. Vanangko enangthe mup kle lo sim kut kaikkiem E Nut karo pos
va mguera vle gi enang o vrong rhek ruk ngat lo paam mar vop, ko mar
ngam lua vle ku meorom E Nut karo pos nga serppak e. 26 Ii, ko o vrong
rhek ngat lo si paam mar kam khenam te, mar E Nut karo mia mruo,
vanangko enangthe ngap kle sim kut kaikkiem ngartaro keknen mruo he
ksarim E Nut karo pos orom mar, va E Nut ner le kpat mang ngar te, ngat
her mi kut kaenang endruk ngat paam mar kam khenam te, mar E Nut
karo mia mruo enang tok. 27 Vanangko muk o Yuda, her muk ruk arhe
mut mi kol E Nut ka ngaelmir to kam paam lurokol kam khenam te, muk
E Nut karo mia mruo. Va her muk ruk o Yuda kat arhe mut mi lol E Nut
karo pos kat. Mut si vle enang tok, vanangko mut kle va ka kpoot mang
E Nut karo pos ruk ngat ittiegom mar ge. He ekam tok, o vrong rhek ruk
ngam sim kut kaikkiem ngartaro keknen mruo kam sarim E Nut karo pos
orom mar, nang ngat lo kol a ngaelmir to kam paam lurokol, her mar ruk
arhe ngar kommen muk ruk o Yuda orom mularo kerkeknen kam mon
muk ormar.
28 Mare, nera vle ngang nguk ruk o Yuda gi enang tok arhe, ko mut lo is
hak kam gia mon muk mruo kuon mang mularo pkor te, muk o Yuda, gi
ekam ko mut kol a ngaelmir to kam paam lurokol e. Nove. Ko a ngaelmir
to kam paam lurokol ta khenam te, a mhel ta vle ngang E Nut mruo, nam
lo gia vle kuon mang a mhel ka vok tuk e. 29 Nove, ko a mhel to en a
mi Yuda msim, ta vle te, her endo E Nut tkael ka ngaelmir to orom E
Nunu A Totur kun mnam ka vrek ko ta kser en pum karo kerkeknen,
en kmel rengmat kun mnam. Ii, he enangthe E Nunu A Totur nak kael
rengmat kun mnam a mhel ka vrek enang tok, va E Nut mruo ner kais
kam kanprim a mhel to endo. Vanangko enangthe o mia ngap kaegom
kam sim kut kaikkiem E Nut karo pos ruk ngat ittiegom mar, he nang o
mia kam paam mar, va gi o mia tuk ngat kais kam kanprim, vanang E
Nut, nop hak.

3

E Nut Nam Smia Mokpom Kar O Mia

1 He ekam tok, nok o mia ngara mngan pum dok te, “To ngota lgekol
nngia ko mor o Yuda? I o ani serppak to lsir tkais kam turang ngor ko
ngot kol a ngaelmir to kam paam lurokol?” 2 Kua svil kam ktar havaeng
nguk te, tmi kut ya hak, ko mor o Yuda, ekam ko her mor o Yuda ruk arhe
E Nut tel karo mur rhek mruo ko maktiegom mor.
3 Vanang nok o mia akuruk ngara mngan pum dok kat te, “Nera vle
nngia ngang o Yuda enangthe akuruk ngat lo kor mnam mar mang E Nut

he kmokpom kar? Nok nga kerkeknen to kam lo kor mnam mar mang
E Nut he lua mokpom kar, na hos kim E Nut ka keknen to En kam smia
mokpom kar mar ge?" 4 Te ho mi nop hak! Ko o mia ngam vua ppiak,
vanang E Nut nam vua mien kmikkiem gi enang ko ngat ittiegom E Nut
karo rhek ri mang En te,

"Im kaikkiem ilaro keknen ruk ngat ho mi kut sir hak kam momngan
kar o mia ruk ngma sir ko kim in. Va ima kir kim mar he kmon mar
orom ngaro kerkeknen kmikkiem ilaro rhek ruk o minar."

5 Vanang o mia akuruk nga kle ka mngan pum dok kmikkiem enang
ko o mia ngam kaur kim nglenar orom ngaro papat ruk mo mmie kam
re te, "Nguaro kerkeknen ruk ngat lo vua sir ko pum E Nut kalo keik
ngam kaenpgam E Nut kam khenam ka keknen to ta sir ma mmok, endo
kam mon mor la mmok ko pum kalo keik, he nang E Nut kam khenam
ka keknen to endo ma mmok vgum mor tok. He enangthe lmien tok, va
ngot kais ge kam havae mang E Nut kat te, En nama koskalil orom mor
kmeharom a kerkeknen ngang ngor ekam ko na kael a kapnes ngang
ngor her gi vgum nguaro kerkeknen ruk endruk lsir ko ngam kaenpgam
En kam khenam ka keknen to ta sir ma mmok tok?" 6 Te ho mi kut nop
hak! Ko enangthe lmien te, E Nut nama koskalil orom mor kmeharom
a kerkeknen to tok, va en tlo is hak kam vle te, Endo La Vu Momgor he
kmomngan kar o mia tgus ruk mo mmie.

7 Ii, va langto tkais kam kat kaur kam mngan pum dok kat te,
"Enangthe E Nut npa mon mor orom nguaro kerkeknen ruk la ppiagar
kam mi ktua khenam ka keknen to a minar to endo ma mmok vgum tok,
he o mia ngpa vokom En tok, he kle khover En pum tok, va kman ko E
Nut nma monik kim a yor ngang ngor vgum nguaro kerkeknen ruk la
ppiagar ruk endruk tok kat?" 8 Te enangthe o mia ruk endruk ngaro
papat ngta mien tok, va ngot kais ge kam le mur kaenserpagam mor
mruo te, "Yu! Mor he! Ngurak kaeharom o kerkeknen vang kmenpgam
E Nut kam khenam ka keknen to a yar to endo ma mmok." Vanangko kua
havaeng nguk te, tlua vle tok e. Nangko o mia akuruk ngama rere pum
mor kam mon ppiagam mor kam re te, ngom mrua havae kmor mruo tok
arhe. Vanangko nop hak! Ta kle ka vle lsir hak te, E Nut kmel a kapnes
ngang ngar kmikkiem ngaro rhek ruk tok.

Nong A Mhel Tang To Ta Vle La Mmok Ko Pum E Nut Kalo Keik Vgum Karo Reha Mruo

9 Yu! Enang tok, ngot kais kmenserpgam ani papat to he? Te nok pat he
enda ti te, "Mor o Yuda ngota vle la mmok ko pum E Nut kalo keik kir kim
o vrong rhek vor?" O-o, ho mi kut nop hak! Ko ko gnua keknen ngang
nguk te, o kerkeknen ruk ngat lo vua sir hak ko pum E Nut kalo keik ngat
her el rengmat kun mnam o Yuda tgus kar o vrong rhek tgus tok kat, he o
kerkeknen ruk endruk ngata kapom mor tgus lserppak. 10 Ii, o mia tgus
ngat kaum ka vle tok arhe, kmikkiem gi enang ko ngat ittiegom E Nut
karo rhek te,

"Nong a mhel tang hak to ta vle la mmok ko pum E Nut kalo keik e.
Ho nong tang hak. 11 Ii, va nong a mhel tang hak to ta mmok mang
E Nut karo papat ruk o minar kat e, ekam ko o mia tgus ngam lua
svil kam lol vgum En e. 12 Ko o mia tgus ngat el ngaro yaik ngang
E Nut he ngaro kerkeknen ruk ngam kaeharom mar nong ngaro
kleim ngang ngar hak. Ii, nong a mhel tang to nam kaeharom o

keknen ruk lyar. Ho nong tang hak. 13 Ii, ko ngma rere orom ngaro
rhek ruk o ngtir ko ngta vle enang a mhel ka mnes to ta ngti kun
mnam a nnak. Ii, ngma gu piris ngang nglenar mekam mekam
orom ngaro rhek kam krong ngaro vorngap he ka vle enang a vim
ko nam kaelat a mhel kam klang orom ka ye to a serpgar. 14 Ii, va
ngam gia re orom o mia kat, mar kam yor ko ngma vrek kinkiin
ngang ngar. 15 Va ngam gia gri lerip gi. 16 Ii, va o mia ngat kais kam
vokom ka mnor mang ngar ko ngma kering nglenar enang tok, he
nglenar ruk endri ngma lol o nganngannes vgum mar he ka vle
kun mnam a ho kernonhommok hak vgum mar tok kat. 17 Va ngat
lua svil kmikkiem o keknen ruk kmel ngaro vurkul kmongeik kat
e. 18 Ii, o mia tgus ngma vokom E Nut va ngam lua totu pum kam
vrua gorang En kat e."

19 Mare! To tete ta, ngota mnor he te, her mor ri o Yuda arhe ngot
lol E Nut karo pos, he ekam tok, her mor ri mruo kat arhe, mor ruk o
pos ri ngata kapom mor. Ii, o pos ri ngta kapom mor, kmel mor ma hor
mang nguaro kerkeknen. He enang tok, mor tgus ngot lo kat kais kmel o
praen orom a papat tang kam mrua klai mang ngor te, ngot lo eharom a
kerkeknen tang e. Ii, E Nut karo pos ngta kapom o mia tgus tok, he nang
E Nut kam le kmomngan kar o vrong mia tgus ruk mo mmie ormar kat.
20 Mare, mu vokom na, o pos ngaro reha nga pun msim ta vle ti arhe
te, kmel o mia ma hor mang ngaro kerkeknen he kmon mar ormar. Nang
nga pun tlua vle ngang o mia, mar kmegom kam sim kut kaikkiem mar,
he nang o mia kam nho mkor E Nut kam mon mar la mmok ko pum kalo
keik vgum ko ngam sarim mar tok e. Nove! He ekam tok, E Nut tho lo
is hak kam mon a mhel tang la mmok ko pum kalo keik gi ekam ko nam
kaegom kam sim kut kaikkiem karo pos kam sarim mar tok.

E Nut Nma Mon O Mia La Mmok Ko Pum Kalo Keik Gi Vgum Ko Ngat Kor Mnam Mar Mang E Yesus He Kmokpom Kar

21 Tennik, E Nut tlo polgom a ngaelaut tang ko yok, endo o mia nga
kaikkiem he En kam mon mar la mmok ko pum kalo keik e. Vanangko
tete ther polgom ka ngaelaut langto, endo karo pos va o propet ngata ktar
kpavap mang orom ngaro rhek ruk o minar. Nangko a ngaelaut to enda
nong E Nut karo pos kat e. 22 Nove, a ngaelaut to o mia nga kaikkiem he
E Nut kam mon mar la mmok ko pum kalo keik, ta vle ti te, mor kmor
mnam mor mang e Yesus Kristus he kmokpom kar arhe, endo tottek
ekam E Nut. Ii, E Nut ten e Yesus ngang ngor, mor kmor mnam mor mang
en he kmokpom kar, he nang E Nut kam mon mor la mmok ko pum kalo
keik her gi vgum tok. Ii, E Nut nama mon o vrong mia tgus ruk ngat kor
mnam mar mang e Yesus he kmokpom kar la mmok ko pum kalo keik.
Nma mon mar tok, ekam ko E Nut nam lo kta vokom o mia te, mar o Yuda
gi, va o vrong rhek gi. Nove! Ko o mia tgus ngat her gi maenang he.
23 Ko mor tgus ngot her kaum el nguaro yaik ngang E Nut petgim karo
keknen ruk ngat ho mi kut mmok hak, nang kle kaeharom o kerkeknen.
He ekam tok, E Nut nama vokom mor te, ngot lua mmok ko pum kalo
keik kat, he lua vle la mmok enang ko En mruo ta mmok tok e. 24 Ii, o mia
tgus ngat her gi maenang kat ko mor tgus ngot si kaum el nguaro yaik
ngang E Nut, vanang E Nut ther kle va kring ya mang ngor tgus tete ge,
he kaimim kim o rhek mang nguaro kerkeknen her vgum e Yesus to arhe,
Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen ko tel ekmor he ksusulgim mor orom

ka vok mruo, nang nong ekam ko ngot eha kam sim kut kaikkiem E Nut
karo pos kam sarim mar e. 25 Ii, her E Nut arhe, endo tmur el e Yesus ma
mmok ko engnang a ho, en kmel ekmor kam mur en ka vok mruo kam
yor he ka gidiel kam ksuk mang ngor, yek tngam menglol mnam E Nut
ka vrek. He tete, E Nut ka vrek ner kaisis mang ngor enangthe ngop kor
mnam mor mang e Yesus ka yor to orom ka gidiel tok he kmokpom kar.
Ii, E Nut tmur kaen e Yesus ngang ngor, kmenkim mor tok, kam khenam
ma mmok ngang o mia te, karo keknen ngat ho mi kut sir hak. Ko tennik
kngae kais mang tete, E Nut tho lo gia prik mang a ngael resik kim mor
pum nguaro kerkeknen. Tgi kaennegiang o mia ngaro kerkeknen ruk
ngata ktar eharom mar tesgun he lo tutut kmoripang ngang ngar kmen
a kapnes ngang ngar pum mar e. 26 Vanangko tete mnam a venloot to
enda, E Nut tmur el e Yesus ko pum mularo kerok tok kam ho mi kut
khenam karo keknen ruk ngat ho mi kut sir hak ma mmok. Tikkiem tok,
kmikkiem enang ko karo keknen ngta sir tok kat, he nang En kmimim
kim o rhek ruk mang o mia ngaro kerkeknen kam sirim mar kam kle
kmon mar la mmok ko pum kalo keik ekam ko ngat kor mnam mar mang
e Yesus he kmokpom kar. He enang tok, her E Nut to arhe, Endo nam
kaimim kim o rhek mang o mia, mar kam vle la mmok ko pum kalo keik
vgum tok.

27 He ekam tok, ngot lo kais kam kta mrua hover mor mruo pum
nguaro mur reha mruo kat e. Nop hak. Kman? Ko mor mruo ngot lo
is hak kmeharom mor mruo, he nang E Nut kam mon mor la mmok ko
pum kalo keik vgum ko ngom sim kut kaikkiem karo pos kam sarim mar
e! Nop hak! Ngot lo is kam mruo hover mor mruo tok, ekam ko her gi
E Nut tuk atgiang arhe to tkais kmaeharom mor, he nang En kam mon
mor la mmok ko pum kalo keik, gi vgum ko ngot kor mnam mor mang
e Yesus he kmokpom kar arhe. 28 Ii, ngot lo kais kam mrua hover mor
enang tok, ekam ko her gi E Nut tuk to nam kaimim kim o rhek ruk mang
o mia ngaro kerkeknen kam srim mar kam kle kmon mar la mmok ko
pum kalo keik ko ngat kor mnam mar mang e Yesus he kmokpom kar,
nang nong ko ngam sim kut kaikkiem E Nut karo pos kam sarim mar e.
Va her a papat to a ngaenpaeir arhe kuaro papat ngama serppak mang.
29 Mum mrua havae kmuk mruo te, “E Nut ta vle gi ngang o Yuda tuk.”
Vanang enangthe ta mien tok, to nngia orom o vrong rhek, ngat lo is kam
totu pum E Nut ge? Mare, o vrong rhek ngat kais kat. 30 Ko E Nut to her
gi En atgiang tuk to nera kaimim kim o rhek ruk mang o Yuda ngaro
kerkeknen kam srim mar kam mon mar la mmok ko pum kalo keik ekam
ko ngat kor mnam mar mang e Yesus he kmokpom kar. Va gi enang tok,
her En to kat arhe ner kaimim kim o rhek ruk mang o vrong rhek ngaro
kerkeknen tok kat kam srim mar kam mon mar la mmok ko pum kalo
keik her gi vgum ko ngat kor mnam mang e Yesus he kmokpom kar gi
enang tok kat. He enang tok, E Nut ka keknen to kmel o mia kam vle la
mmok ko pum kalo keik, ka pun to agitgiang tuk kat te, o mia kmor mnam
mar mang e Yesus he kmokpom kar. 31 He ekam ko E Nut nma mon o mia
la mmok ko pum kalo keik kmikkiem enang ko ngat kor mnam mar mang
e Yesus he kmokpom kar, to nngia orom E Nut karo pos he? Nguaro papat
ruk kmor mnam mor mang e Yesus he kmokpom kar ngat hos kim mar
he ngruak orim mar i nop gi? Te ho mi kut nop hak. Parem ko, ko ngruak
kle va kaenserpagam mar ha.

4

Tennik E Nut Tmon E Ebrehem La Mmok Ko Pum Kalo Keik Gi Vgum Ko E Ebrehem Tkor Mnam En Mang E Nut He Kmokpom Kar

1 He ekam ko E Nut nam mi kut mon o mia la mmok ko pum kalo keik
vgum ko ngat kor mnam mar mang En he kmokpom kar, to muta pat
nngia mang ngores e Ebrehem? En tkol ani papat to mang ko E Nut nma
mon o mia la mmok ko pum kalo keik tok? 2 Ko muk, mum kle ktua havae
yok mang e Ebrehem te, E Nut timim kim o rhek ruk mang en kam mon
en la mmok ko pum kalo keik her gi vgum ka ngaeha to kam sim kut
kaikkiem E Nut karo pos kam sarim mar. Vanang enangthe mularo rhek
ruk endruk ngapa mien mang e Ebrehem tok, to endo yek, e Ebrehem
nap mi ktuis kam mrua hover en mruo ko pum o mia ngaro kerok vgum
ka ngaeha mruo to endo tok. Vanangko te lo is hak kam mrua hover en
mruo ko pum E Nut kalo keik tok e. 3 Parem ko, ngat ittiegom E Nut karo
rhek ruk mang e Ebrehem te,

"E Ebrehem tkor mnam en mang E Nut he kmokpom kar, to endo
yek, E Nut tle kmon en la mmok ko pum kalo keik."

4 Mare! A mhel to nam kaeha kam sim kut kaikkiem E Nut karo pos
kam sarim mar ta vle enang a mhel to nam kaeha kam kol a keik mang
ka ngaeha. Ko na kol a keik ho mi kut is mang ka ngaeha to endo msim ko
teha mang ngola? Nang a keik to endo tlua vle ngang enang a nngiar e,
ko a mhel tkaeha mang kam kol a keik to endo. Enang tok, a mhel ka keik
ta vle te, tkaeha mang he en nak kol ko mkor ka laip. 5 Vanangko tlua vle
enang tok hak ngang a mhel to tkor mnam en mang E Nut he kmokpom
kar e. Ko tlo vur kaeha kam sim kut kaikkiem E Nut karo pos kam sarim
mar, he nang E Nut kam mon la mmok ko pum kalo keik vgum ka ngaeha
to tok e. Nove. Ko a mhel na gi kor mnam en mang E Nut he kmokpom
kar na, yek E Nut na kle kmon a mhel to endo la mmok ko pum kalo keik
her gi vgum tok. Ii, ko her E Nut arhe, Endo nam kaimim kim o rhek
mang endruk orom ngaro kerkeknen.

6 Ii, va e Devit tkaenserpagam a papat to endo kat, ko ta rere mang a
mhel ka mten to tgi kor mnam en mang E Nut he kmokpom kar, nang lua
pat mang karo vu reha ruk kam sim kut kaikkiem E Nut karo pos kam
mur kaeharom en mruo, he nang E Nut kam mon en la mmok ko pum
kalo keik vgum tok. E Devit ta havae te, a mhel ka mten to endo ta lgekol
tok. Ko e Devit thavae te,

7 "Endruk E Nut tlol ngaro kerkeknen patgiang ngaiting he kikiangae
mang ngar hak, her mar ruk arhe ngata lgekol ko E Nut tpet ngaro
kerkeknen petgim mar hak. 8 Ii, endo E Nut ner lua mon orom karo
kerkeknen, her endo ta lgekol arhe."

9 Va muta pat re te, gi o Yuda tuk, ngta vle te, endruk ngta lgekol ko
o mia ngma paam mar, nang o vrong rhek ngat lua lgekol ko ngam lua
paam mar gi? Nove! Ko her gi ktar havaeng nguk he te, e Ebrehem ta
ktar kor mnam en mang E Nut he kmokpom kar, to endo yek E Nut tle
kmon en la mmok ko pum kalo keik her gi vgum tok. 10 Ii, va mu smia
pat na. E Ebrehem ta vle nngia, he E Nut tmon en la mmok ko pum kalo
keik tok? E Nut tmon e Ebrehem la mmok ko pum kalo keik ktar mang
ko ngat lo paam vop, i o pekam ko ngat paam? Mu havaeng dok na! Te
en ta vle te, E Nut tmon en la mmok ko pum kalo keik her sim kut ktar
mang ko ngat lo paam vop, nang nong ko pekam ko ngat paam e. 11 Ii,

E Nut ta ktar mon e Ebrehem la mmok ko pum kalo keik na, to koknaik
yek, ngat le kpaam kmel a ngaelmir kuon mang ka vok kam khenam ma
mmok te, ta mien te, E Nut ther mon en la mmok ko pum kalo keik tok. Va
E Nut tmon en tok, her gi vgum ko tkor mnam en mang En he kmokpom
kar ktar mang ko ngat lo paam vop. He ekam ko e Ebrehem ta ktar kor
mnam en mang E Nut he kmokpom kar tok, ta khenam ma mmok tete
te, e Ebrehem ta vle ngang endruk ngat kor mnam mar mang E Nut he
kmokpom kar, nang o mia ngat lo paam mar te, ngares msim to en. Ii, ta
vle tok, he nang E Nut kam le kmon endruk tgus ngat lo paam mar vop
te, ngta mmok ko pum kalo keik kat her gi vgum ko ngak kor mnam mar
mang En he kmokpom kar, gi enang e Ebrehem tok kat. 12 Va o Yuda ruk
ngat paam mar kat to le kor mnam mar mang E Nut he kmokpom kar kat,
e Ebrehem ta vle ngang ngar kat te, ngares msim to en tok kat. Ko ngat
si paam mar, vanangko ngat sim kut kaikkiem ngares e Ebrehem karo
leik kat ko ngat kor mnam mar mang En he kmokpom kar gi enang ko e
Ebehem tkor mnam en mang E Nut he kmokpom kar ktar mang ko ngat
lo paam vop.

E Ebrehem Tkol E Nut Ka Tnangal Ka Mit Ekam Ko Tkor Mnam En Mang E Nut He Kmokpom Kar

13 Tennik, E Nut tel ka tnangal ngang e Ebrehem kam havaeng te, ka
tavgo nera vle kuo mang o mia tgus mo mmie her vgum en kar kaes
langto. Vanangko E Nut tlo el ka tnangal to endo ngang e Ebrehem,
kmikkiem enang ko e Ebrehem tkaeha kam sim kut kaikkiem karo pos
kam sarim mar e. Nove! E Nut tle mi kut el ka tnangal to endo ngang
e Ebrehem, kmikkiem enang ko E Nut tmon e Ebrehem la mmok ko
pum kalo keik her gi vgum ko tkor mnam en mang En he kmokpom
kar. 14 Vanangko akuruk mnam muk ngam kle mur kokheng o rhek ruk
endruk kam kle khavae te, E Nut ka tavgo naka vle kuo mang o mia tgus
vgum e Ebrehem kaes to endo kmikkiem enang ko o mia ngak kaeha kam
sim kut kaikkiem E Nut karo pos kam sarim mar, he nang E Nut kam mon
mar la mmok ko pum kalo keik vgum tok. Vanang enangthe ngaro rhek
ngpa mien tok, va ngop gi mur kaim mor mruo kmor mnam mor mang
E Nut he kmokpom kar. Va enangthe ngaro rhek ngpa mien tok kat, va
E Nut karo rhek ruk mang ka tnangal to endo nong ngaro kleim ngang
ngar kat e. 15 Va enangthe lmien te, E Nut karo rhek ruk mang ka tnangal
to endo nong ngaro kleim ngang ngar tok, va naka mien kat te, ngota vle
ku meorom E Nut karo pos ngaro serppak vop ko karo pos nga pun ngam
mi ktua vle mang kmenpgam E Nut ka ngaesik to kam monik kim a yor
ngang o mia pum ngaro kerkeknen. Vanangko ekam ko ta mien enang
ko E Nut thavae, va nak mien kat te, E Nut karo pos nga serppak ngam
kle ho lo kta kpom o mia kat. Va naka vle lmien kat te, nong E Nut karo
pos ngang kat, En kmikkiem mar kam monik kim a yor ngang ngar kat
e.
16 He ekam tok, ta mmok tete te, E Nut tel ka tnangal ngang e Ebrehem
kmikkiem gi vgum ko e Ebrehem tgi kor mnam en mang E Nut he
kmokpom kar, he nang E Nut kam mi kut kaenserpagam ka keknen to
kam ring ya mang o mia tgus ruk ngat pal mnam e Ebrehem. Ii, tel tok,
he nang e Ebrehem kaes kam mia kol ka tnangal to ta sir kuon malpgem
E Nut ka papat mruo, endo kam ring ya mang o mia, nang nong kuon
malpgem o mia ngaro reha kam sim kut kaikkiem E Nut karo pos kam

sarim mar e. Ii, ka tnangal ta vle tok ngang o Yuda ruk ngat lo kta serppak
mang E Nut karo pos kmel mar kam vle la mmok ko pum kalo keik, va
ngang o vrong rhek ruk ngat kor mnam mar mang E Nut he kmokpom
kar kmikkiem e Ebrehem karo leik ko ta ktar kor mnam en mang E Nut
he kmokpom kar tok kat arhe. Ii, he ekam ko e Ebrehem ta ktar kor
mnam en mang E Nut he kmokpom kar tok, va en ta vle ngang ngor tgus
ruk ngot kor mnam mor mang e Yesus he kmokpom kar kat te, en ngores
to en. 17 Ii, e Ebrehem ta vle te, ngores to en kmikkiem gi enang ko ngat
ittiegom E Nut karo rhek mang te, "Ko her mi kut el yin he, yin kam vle
ngang o vrong rhek ngarlavurgem te, ngares to yin." He ekam tok, her
e Ebrehem arhe to ta ktar kor mnam en mang E Nut to tgia mon a re he
kueng o tgoluk ruk ngat lo vle vop. Her E Nut to kat arhe, Endo kam hover
o yoror petgim ngaro nnak. Ii, e Ebrehem, her ngores to en enang tok
arhe ko pum E Nut kalo keik.

18 Ii, e Ebrehem ta ktar kor mnam en mang E Nut karo rhek ruk E Nut
mruo tmur el ka tnangal ngang ormar, ko thavaeng te, ner mia plam
ka ngausie ka pun he kaores ngara khor. Vanangko e Ebrehem, si en
a ho hipun hak, va nong kalyie ngang hak, vanangko tgia kor mnam
en mang E Nut karo rhek ruk endruk ge, kmikkiem gi enang ko E Nut
ta ktar kpavap mang tok. Ko E Nut ta ktar kpavap mang te, "Ingores
ngara khor kais enang o ketor ruk kuon ma volkha tok kat." He ekam
tok, E Nut ta mitom ka tnangal kpis lmien orom e Ebrehem, he enang
tok, e Ebrehem ta vle te, o vrong rhek ngarlavurgem ngares to en tok
arhe. 19 Ii, e Ebrehem karo pnes ngat kais te, o mhelom aktiek, va tmi
kut mnor hak he te, ktavlom tlo kat kais kmel ka vrek mang en kat e.
Va ta mnor mang ktavlom kat te, ka vrek ka vgon ta tok kat. Tsi kut
mnor tok, vanangko tlua lopumtang mang E Nut ka tnangal to endo e.
20 Ii, e Ebrehem tpua mnor mang en mruo tok kat, vanangko nong kalo
papat lomin ngang mang E Nut ka tnangal to endo e. Nove. Ta kle kol a
serppak mang vgum tok kngae ge, he kle kngae ho kanprim E Nut hak.
21 Ko karo papat ngat sei kam ho serppak hak mang E Nut te, ka serppak
tmi kut kais kmitom ka tnangal to endo, en kam pis lmien. 22 He her
vgum ko e Ebrehem ta ktar kor mnam en mang E Nut lserppak tok, yek
E Nut ther mon en la mmok ko pum kalo keik. 23 Mare! Vanang E Nut
karo rhek ngaro vgondik ruk ngat ittiegom mar te, "Ther mon en", ngat
ittiegom mar tennik, vanangko ngat lo ittiegom mar kam gia vle ngang e
gi Ebrehem tuk e. Nove! 24 Ngat ittiegom mar tennik ngang ngor ruk tete
kat, mor ruk E Nut nera mon mor la mmok ko pum kalo keik gi enang ko
tmon e Ebrehem la mmok tennik tok kat. Ii, nera mon mor la mmok ko
pum kalo keik ekam ko tete ngot kor mnam mor mang E Nut to thover
Ngoldaip e Yesus petgim ka nnak he kmokpom kar. 25 Ii, ko E Nut tel
e Yesus ko maktiegom o mia, en kam yor mang nguaro kerkeknen. To
E Nut tle khover en petgim ka nnak kat, he nang en kam kta ktal kat
kmeharom a ngaelaut to kmimim kim o rhek mang nguaro kerkeknen
ruk tok.

5

E Nut Nam Kaeharom O Mia Ngaro Vurkul Kmongeik Mang En Her Vgum E Yesus Kristus Arhe

1 He ekam ko E Nut timim kim o rhek mang nguaro kerkeknen enang
tok, ko ngot kor mnam mor mang e Yesus he kmokpom kar, va ta khenam
tete te, E Nut teharom nguaro vurkul kmongeik mang En mruo her vgum
Ngoldaip to e Yesus Kristus tok kat arhe. 2 Ii, he ekam ko ngot kor mnam
mor mang e Yesus he kmokpom kar, E Nut ther ring ya mang ngor tesgun
he, orom en tok, gi enang ko tring ya mang ngor tete orom e Yesus tok
kat. He enang tok, ngoma sirei mang a papat to ngoma sir kuon mang,
endo kam nho mkor E Nut kmen a ktalhok to kam plong vle ko kim
En ngnik ngnik ngang ngor ko ther mon mor la mmok ko pum kalo
keik. 3 Ii, vanangko ngom lua sirei mang a papat to endo tuk e. Nove.
Ngoma sirei mang nguaro vnek kat ko ngota mnor te, o vnek ri ngat kais
kmenserpgam mor kam matnge vgum endruk laol kuon malpgem endri
kat. 4 Va a keknen to kam matnge vgum o vnek ruk laol tkais kmeharom a
mhel ka ngorsang tgus kam kolkol ekam E Nut. He ekam ko ngota kolkol
ekam E Nut kat, va ngrer kais yek kam nho lserppak mkor E Nut kmen a
ktalhok to kam plong vle ko kim En ngnik ngnik ngang ngor. 5 He ngrer
lo is hak kam kosnok mang a papat to endo ngoma nho mkor E Nut mang
kat e, ekam ko E Nut nam ho mi kut kaelongtok mang ngor hak he el
E Nunu A Totur kun mnam nguaro vurkul kam vle te, ka tnangal ka gi
kaunun, en kam vle kun mnam mor kngae kais ko E Nut ner mi kaottam
ka tnangal to endo kmen a ktalhok to endo ngang ngor.

6 Mu vokom na, tesgun ngom si kaeha kam sim kut kaikkiem E Nut
karo pos kmegom kam sarim mar, vanangko nong ka serppak ngang
ngor kam sim kut kaikkiem mar e. He ekam tok, E Nut tlo mon mor la
mmok ko pum kalo keik e. Ngot pua vle tok tesgun, vanangko E Nut mruo
tmi kut el a venloot langto ngang Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen,
en kam mi ktua yor mnam a venloot to endo gi mang ngor ko ngom lo
kael o papat mang E Nut kam totu pum vop. 7 Mu vokom na, a mhel to
nam sim kut kaikkiem E Nut karo pos kmegom kam sarim mar, nok nong
kaela ngang i o nop, to tkais kam khenam te, tkaelongtok mang he ka
tting kam mur kaen en mruo kam yor mang e. Va si a mhel to a vu yar
kat, va nok ner vua koppet ngang kaela langto tok kat kam khenam te,
tkaelongtok mang en, he ka tting kam mur kaen en mruo kam yor mang
kat e. 8 Vanangko E Nut ta kle mi ktua khenam ka papat mruo ma mmok
te, nam mi kaelongtok mang ngor, ko si o vu kerkeknen ngat el rengmat
kun mnam mor vanie, vanangko E Nut tle mi kut en Endo E Nut Thim
Orom Ka Msasaen kam yor mang ngor ge.

9 Mare! He ekam ko E Nut timim kim o rhek mang nguaro kerkeknen
ruk endruk orom e Yesus ka gidiel ko ta ksuk mang ngor, va ngot kle vua
serppak mang a papat ta kat te, E Nut ner kle ho mia susulgim mor khong
ngor pum a ho kernonhommok to orom ka ngaesik petgim mor her vgum
e Yesus tok kat. 10 Ii, mu vokom na, tesgun ngot si kael imuo ngang E
Nut, vanang E Nut ta kle mur kat eharom mor ge kam kta monho kar
En kat orom Khal ko E Nut tmur kaen en kam yor mang ngor tok. He
ekam ko E Nut teharom mor kam kta monho kar En tok, va ngot kle vua
serppak mang a papat ta kat te, e Yesus ner kle ho mia susulgim mor kat,
her vgum ko thop petgim ka nnak kat he. 11 Mare, kuaro rhek tgus ruk
kua rere orom mar ngta mien. He ngoma sirei kat mang E Nut, ko her En
arhe ten e Yesus kmeharom a monho to endo kun pgegom mor kar En tok
tete, ekam ko ngot her kor mnam mor mang Ngoldaip e Yesus Kristus he

kmokpom kar he.

E Adam Ta Koop Kim E Nut Kmesik Ngang O Mia Vanang E Yesus Ta Kle Koop Kim E Nut Kam Mrung O Mia

12 Tennik a mhel ko en atgiang tuk tpakvom a kerkeknen kmeharom,
he o gi vrong kerkeknen tgus ngat pis mo mmie her vgum a mhel to
endo. He ekam tok, o mia ngma yor vgum ka kerkeknen to endo arhe.
Va o mia tgus ruk nga pupnam to a mhel to endo, nga le kyor tok kat
ko en tkoop kim mar tgus kam vle orom o kerkeknen kmikkiem en tok.
13 Ii, E Nut tlo si en kakro pos ngang e Moses vop, mar kmel o mia ma
hor mang ngaro kerkeknen, vanangko o mia ngata ktar mi kaeharom o
kerkeknen ma mmie ge. Ii, E Nut tlo mon mar orom ngaro kerkeknen
ruk endruk vop, ko nong karo pos ngang ngar kmel mar ma hor mang
ngar vop, 14 vanangko o mia ruk kun mnam o kolkhek ruk kmelha orom
e Adam kam grung kam ngae kais ko mnam o kolkhek ruk mkor e Moses,
mar ngat lo si lol E Nut karo pos vop, he nang E Nut kmel mar ma hor
mang ngaro kerkeknen to le kmonik kim a yor ngang ngar pum mar tok,
vanangko ngat kle kyor ge. Ii, si endruk endri ko ngat lo kpoot mang E
Nut kakro pos enang e Adam ko nong E Nut karo pos ngang ngar vop,
vanangko mar tgus ngat kle kyor kat ge. He ekam ko E Adam ta vle kar
o mia tok, en ta khenam E Nut ka nngiar to e Yesus ka kaunun orom en
mruo enang tok arhe ko en nak kaol kpis knaek mang.

15 Ii, e Adam ta khenam e Yesus ka kaunun orom en mruo ti te, e Adam
ka kerkeknen ko en atgiang tkoop kim o mia ngarlavurgem kam yor, va
gi enang tok kat E Nut ka mhel to e Yesus Kristus ka ngaeha ko en atgiang
tok kat, tkoop kim o mia ngarlavurgem mar kam kle kol a ktalhok to
kam plong vle ko kim En ngnik ngnik. Ii, E Nut tring ya mang o mia
he ho mi kut nngiar ngang ngar orom e Yesus kam sulgim mar enang
tok. Vanangko E Nut ka nngiar atgiang to endo va e Adam ka kerkeknen
atgiang to endo ngint lo maenang e. 16 Ko e Adam teharom ka kerkeknen
ko en agitgiang, yek tkoop kim E Nut kmel ka papat kam momngan kar
o mia tgus kam monik kim a yor ngang ngar her vgum ka kerkeknen
atgiang tuk to endo. Vanangko E Nut ka nngiar, ko en atgiang mang o
mia ngaro kerkeknen kavurgem ta kle koop kim E Nut kam kle kaimim
kim o rhek mang ngar kam mon mar la mmok ko pum kalo keik her
vgum ka nngiar atgiang to endo tok. He her gi enang tok kat, E Nut ka
keknen to kam mon o mia la mmok ko kim kalo keik vgum ka nngiar
atgiang to endo va E Nut ka keknen to kam monik kim a yor ngang o mia
vgum e Adam ka kerkeknen atgiang to endo ngint lo maenang kat e. 17 Ii,
enangthe lmien te, o mia tgus ngak yor vgum e Adam ka kerkeknen to
agitgiang, to ngot kle vua serppak mang a papat ta kat te, E Nut ner le
kaen a ktalhok to kam plong vle ko kim En ngnik ngnik ngang endruk
ngat kor mnam mar mang e Yesus Kristus he kmokpom kar, her vgum
en ko en a mhel agitgiang tok kat. Ko E Nut ner ho ksovet hak kam vua
ring ya mang ngar enang tok kmeharom a ngaelaut ngang ngar, he nang
En kmen ka nngiar to kam mon mar la mmok ko pum kalo keik her vgum
e Yesus Kristus to agitgiang tok.

18 To kmikkiem gi enang tok, enangthe E Nut na her monik kim a yor
ngang o mia tgus vgum a mhel ko en atgiang ka kerkeknen agitgiang
to endo tok, va ner mi kut kais kat kmen a ktalhok to kam plong vle
ko kim En ngnik ngnik ngang o mia tgus her vgum a mhel ka ngaeha

agitgiang tok kat. Ko E Nut timim kim o rhek ruk mang o mia tgus
ngaro kerkeknen orom e Yesus ka ngaeha to ta sir ko pum E Nut kalo
keik, he nang mar kam kol a ktalhok to endo. 19 Ii, ta vle tok, ekam ko
a mhel agitgiang to tkerngnek vgum E Nut, ther koop kim o mia tgus
kmeharom o kerkeknen. Va kmikkiem enang tok kat, E Nut nera mon
o mia ngarlavurgem la mmok ko pum kalo keik her vgum a mhel ko en
agitgiang tok kat, ko en te smia ngan vgum.

E Nut Ten Karo Pos Ngang O Mia Kmel Mar Ma Hor Mang Ngaro Kerkeknen

20 E Nut ten karo pos ngang o mia kam mi kut kael mar ma hor mang
ngaro kerkeknen, he nang ngaro papat ruk mang ngaro kerkeknen ruk
endruk kam laut kngae. To endo yek, En vat tle ho mi kut kais hak kam
khenam ka keknen mruo ngang ngar, endo kam ho ksovet ge kam ring
ya mang ngar kam lol ngaro kerkeknen ruk endruk patgiang ngaiting
he kikiangae mang ngar hak. Ii, tho ksovet orom ka keknen to kam ring
ya mang ngar tok, kir kim ka keknen to kmel mar ma hor mang ngaro
kerkeknen tok. 21 Mare, he gi enang tesgun ko o mia ngma yor vgum
ngaro kerkeknen ruk ngma kapom mar, E Nut nma khenam ka keknen
to kam ring ya mang ngor tete orom ka keknen to kam mon mor la mmok
ko pum kalo keik, he nang En kmen a ktalhok to kam plong vle ko kim En
ngnik ngnik ngang ngor, ekam ko ngot kor mnam mor mang Ngoldaip to
e Yesus Kristus he kmokpom kar tete.

6

E Nut Ta Kser Nguaro Pkor Ngaro Svil Ngaro Serppak Ruk Ngma Kapom Mor

1 To kmikkiem o rhek ruk endruk, va ngruak reng o mia nngia? Ngruak
pe gia reng ngar te, muk ge, mguak kaeharom o kerkeknen kngorom
kngorom kam kop kim E Nut kam khenam ka keknen to kam ring ya
mang nguk ma mmok kam mon muk la mmok ko pum kalo keik vgum
tok? Ngruak reng ngar tok i o nop? 2-3 O-o, ho mi kut nop hak! Ko nok mut
lua mmok mang a papat ta gi te, mor ruk ngot kol a parrur orom E Nut
ka minik, ko ngot kor mnam mor mang e Yesus To E Nut Thim Orom Ka
Msasaen, ngot her mur el mor mruo ngang E Nut orom a parrur to endo,
he nang En kam kser nguaro pkor ngaro svil ngaro serppak ruk ngma
kapom mor, he mar tgus kam yor kun mnam mor. Ii, ngot en mor kam
yor gi enang e Yesus mruo tok, ko en tmur kaen en mruo kam yor tok kat.
He ekam tok, nguaro pkor ngaro svil ngaro serppak ruk ngma kapom
mor kmenen mor kmeharom o kerkeknen ngat her ksir he, he yor kun
mnam mor tok kat. He enang tok, nngia ko ngot kais ge kam kta ngam
mor mruo ekam o kerkeknen kat? 4 Ngot kol a parrur tok orom E Nut
ka munik he ka vle enang a mhel to klenar ngat eguyang. He ekam tok,
ngom kaenang e Yesus mruo ko tyor he o mia ngat eguyang tok kat. Ii, he
gi enang ko ngae eguyang e Yesus tok, nang Ngor Teit thover petgim ka
nnak orom kla serppak, en kam kta vle kat, va mor ngruaka vle enang tok
kat ko ngota vle enang ko ngot eguyang nguaro kerkeknen ruk ngat yor
kun mnam mor kun mnam a ye to ngot parrur orom E Nut ka munik tok,
to kle kta hop kun mnam a ye kam kta vle orom o keknen ruk o gunngae,
gi enang ko e Yesus thop petgim ka nnak en kam kta vle tok kat.

5 Mare, va ekam ko ta mien te, ngot her kaenang e Yesus kam kaum
kyor kar en enang tok, va ngota serppak mang a papat ta kat te, ngruer
mia hop petgim nguaro nnak, gi enang en tok kat. 6 Ii, ngot her kaenang
e Yesus kam kaum kyor kar en, ko ngota mnor te, ngot mur kaen mor
mruo ngang E Nut kam vle enang a mhel to o mia ngta krong orom o ot
kvat engnang a ho, gi enang ko e Yesus tmur kaen en mruo ngang o mia,
mar kmeharom ngang en gi enang tok kat. He ekam tok, tesgun nguaro
pkor ngaro svil ngam kaenen mor kmeharom o kerkeknen ktar mang ko
ngot lo mur kaen mor ngang E Nut vop. Vanangko tete, E Nut thera kser
nguaro pkor ngaro svil ngaro serppak ruk ngma kapom mor, he nang
mar kam lo kta kapom mor, he lo kat kaenen mor kam kta mrua ngam
mor mruo ekmar e. 7 Ii, ngruak or kam mrua ngam mor mruo ekam
nguaro kerkeknen ruk tesgun tok, ekam ko ngot her mur kaen mor mruo
ngang E Nut, he En thera kser nguaro pkor ngaro svil ngaro serppak he.
He enang tok, nguaro pkor ngaro svil ngaro serppak ngat yor kun mnam
mor he, he ngam lo kat kais kam kta kapom mor kat e.

8 Mare! He ekam ko ta mien kat te, ngot her mur kaen mor mruo ngang
E Nut, he E Nut thera kser nguaro pkor ngaro svil ngaro serppak ruk
tesgun ngma kapom mor, mar kam yor kun mnam mor gi enang ko e
Kristus tyor tok kat, va ngota serppak mang a papat ta kat te, ngruer mia
hop petgim nguaro nnak kam kol a ktalhok to kam plong vle ko kim e
Yesus ngnik ngnik tok kat. 9 Ii, ngota serppak mang a papat to tok, ekam
ko ngota mnor mang e Yesus te, ekam ko en ther hop petgim ka nnak,
va en tlo is hak kam kta yor kat e, ko nong a serppak tang hak tis kam
kir kim, he nang en kam kta yor vgum kat e. 10 Ii, e Yesus tyor ngaltgiang,
mang kam kser nguaro pkor ngaro svil ngaro serppak tgus ngmeang hak.
Ii, vanang ta kta hop petgim ka nnak kat, he nang en kam her gia vle
ngang E Nut kmeharom karo reha.

11 He muk kat, mguaka vle enang e Yesus tok kat kam pat mang nguk
mruo te, mularo pkor ngaro svil ngaro serppak ruk ngma kapom muk
ngta ksir kun mnam muk he ngat yor tok kat he. Nang mguak kle gia
pat mang E Nut te, mut gia vle her gi ngang En tok kat arhe, ko mut kor
mnam muk mang e Yesus To E Nut Thim Orom Ka Msasaen he kmokpom
kar. 12 He ekam tok, mularo vurkul ruk ngara nop he ka ngti, mguak
or kam mnang o kerkeknen kam kat kael rengmat kun mnam mar he
o kerkeknen ngaro serppak kam kta kapom muk kat, muk kam mrua
ngam muk mruo ekam mularo pkor ngaro svil mruo ruk ngat kernonho
hak. 13 Va mguak or kam mur kaen mularo pkor mruo ngaro mhetor
akor mang kmeharom o kerkeknen ormar kat e, gi enangthe mar ngta
vle enang o mi tgoluk ruk kmeharom o kerkeknen ormar. Vanangko
mguak kle va kaen mularo pkor tgus ngang E Nut ha, ekam ko her muk
mruo ruk arhe muk ruk E Nut ner kaen a ktalhok to kam plong vle ko
kim En ngnik ngnik ngang nguk, ko nera hover muk petgim mularo
nnak. Ii, mguak kaen mularo pkor tgus ngang E Nut gi enangthe mar
ngta vle enang mularo pkor ngaro mhetor ruk kmeharom o keknen ruk
ngta sir ko pum E Nut kalo keik ormar. 14 Ii, mguak or kam mur kaen
mularo pkor mruo ngaro mhetor akor mang kmeharom o kerkeknen
ormar, ekam ko tete mularo pkor ngaro svil ngaro serppak ngam lo kat
kais kam kta vle enang mulaip to ka serppak ta kpom muk kmenen muk
kam tmar kim mar kat e. Ko E Nut karo pos ngat lo kat kais kam kta

vle enang mulaip to nam kaenen muk kam sim kut kaeha ngang ngar kmikkiem mar kmegom kam sarim mar kat, enangthe E Nut kam mon muk la mmok ko pum kalo keik vgum tok, enang tesgun ko mum sia khanang nguk kmegom kam sarim mar enang tok. Nove. Parem ko, tete E Nut nma mon o mia la mmok ko pum kalo keik her vgum ko En mruo nma ring ya mang ngar orom e Yesus ha.

O Keknen Ruk Ngta Mmok Ko Pum E Nut Kalo Keik Ngak Kael Rengmat Kun Mnam O Mia Ngaro Vurkul

15 Ii, va ekam ko ngom lo kta vle ku meorom E Nut karo pos he E Nut nam lo kta mon mor orom nguaro kerkeknen ruk endruk kmikkiem mar tok, to nngia he? Ngruak sovet kmeharom o kerkeknen kngorom kngorom gi, ekam ko E Nut nma ring ya mang ngor orom e Yesus kam lol patgiang ngaiting he kikiangae mang ngar vgum en enang tok? Te ho mi kut nop hak! 16 Ko nok pathe mut lua mnor gi te, enangthe mup mrua ngam muk mruo ekam mularo kerkeknen ko ngaro serppak ngta kpom muk kmenen muk kmeharom mar tok, va muta vle gi enang a mhel to mur ngam en mruo ngang kalaip kmeha ngang tok kat, ekam ko her kalaip to endo ka serppak arhe ta kpom en kmenen en kmeha ngang tok. Va gi enang tok kat, ko enangthe mum mrua ngam muk mruo ekam mularo pkor ngaro svil va ngaro serppak ngara kpom muk kmenen muk kmeharom o kerkeknen ruk ngara ktong nguk, he nang E Nut kam monik kim a yor ngang nguk pum mar tok. Vanang enangthe mum kle va mrua ngam muk mruo ekam E Nut kmor mnam muk mang En he kmokpom kar, va ka serppak kat ner kle ka ktong nguk he nang En kam mon muk la mmok ko pum kalo keik tok kat. 17 Ii, tesgun muk mut her gia vle gi enang tok arhe, ko tesgun mularo kerkeknen ngat el rengmat kun mnam mularo vurkul he, he ngaro serppak ngma kpom muk, kmenen muk kam mrua ngam muk mruo ekam mar kmeharom mar tok. Vanangko tete, mut ho mi ktua svil hak kam ngan vgum endruk ngat pis kim muk kam patter muk orom o rhek ruk mang e Yesus. Ii, ngata patter muk mang ngar tok, to mut ngae gi mur ngam muk mruo ekmar, he nang muk kam vle ku meorom nga serppak. He ekam tok, koma kanprim E Nut mang nguk mang tok arhe. 18 Ii, E Nut thera kser mularo pkor ngaro svil ngaro serppak ruk ngma kpom muk kmenen muk kmeharom o kerkeknen, he mar nga ho lo is hak kam kta kpom muk kserpagam muk kat e, muk kam lo mrua ngam muk mruo ekam mar kat. Teharom tok, to le kael muk kam vle pum o keknen ruk ngta sir ko pum kalo keik, he nang mar kam le ka kpom muk, muk kam le mrua ngam muk ekam mar.

19 Kua rere ngang nguk ti kmikkiem mor o mia nguaro papat, ekam ko mularo papat mruo mang E Nut ngat lo vua serppak e. He ekam tok, kua havaeng nguk te, tesgun mum her gia ngam mularo pkor ngaro mhetor ekam o keknen ruk ngat lo vua mmok ko ngat el rengmat kun mnam muk va ngaro serppak ngta kpom muk kmenen muk kmeharom mar. Ii, tesgun mum mrua ngam muk mruo ekmar kmeharom mar tok kngae kngae kais ko ngat hera ktong nguk kmeharom o kerkeknen akuruk yok ngat ho mi kut kernonho hak kir kim endruk o kernonhor ruk tesgun. He kmikkiem gi enang tesgun ko mum mrua ngam muk ekmar tok, va tete mguak kle va mrua ngam muk mruo ekam a keknen to kmen mularo pkor ngaro mhetor ngang E Nut, kmeharom karo keknen ruk ngat ho mi kut sir hak. Ii, va mgua mrua ngam muk mruo ekam E Nut karo keknen

ruk ngat ho mi kut sir hak kmeharom mar tok kngae kngae kais ko ngat
hera ktong mularo pkor tgus kmeharom o keknen ruk ngat ho mi kut
mmok hak. 20 Mu vokom na, tesgun mularo pkor ngaro svil ngam kaenen
muk kmeharom o kerkeknen, vanang mum lua vle ku meorom E Nut
ka tavgo to kmenpgam muk kmeharom o keknen ruk ngat ho mi kut sir
hak ko pum kalo keik e. 21 Ii, tesgun mut hera vle tok arhe, vanang mu
havaeng dok na, tesgun mut lol oni tgoluk ruk lyar vgum o kerkeknen
ruk endruk mum gi mrua leep pum mar tete? Nove, ko o kerkeknen ruk
endruk ngam kle gia ktong o mia, he nang E Nut kam monik kim a yor
ngang ngar ha. 22 Vanangko tete, E Nut thera kser mularo pkor ngaro
svil ngaro serppak ruk tesgun ngma kapom muk. He tete ngam lo kat
kais kam kta kapom muk kmenen muk kam mrua ngam muk mruo ekam
mar kat e. Ii, teharom tok, he tete E Nut karo keknen mruo ngaro serppak
ngam kle va kpom muk, muk kam kle va mrua ngam muk mruo ekmar
ha. He ekam tok, o tgoluk ruk lyar ko mum lol vgum E Nut ka ngaeha
to endo tok ngta ktong nguk kam mi ktua vle orom o keknen ruk ngta
mmok, he nang muk kam kol a ktalhok to kam plong vle ko E Nut kim
ngnik ngnik. 23 Ii, mguera kol a ktalhok to endo tok, ekam ko endruk o
kerkeknen ngat el rengmat kun mnam mar, E Nut ner koripang ngang
ngar kam monik kim a yor ngang ngar he ngar lo kais hak kam kta hop
petgim ngaro nnak kam kol a ktalhok to kam plong vle ko kim En ngnik
ngnik e. Vanangko endruk ngat kor mnam mar mang Ngoldaip e Yesus
To E Nut Thim Orom Ka Msasaen he kmokpom kar, va E Nut ner kaen ka
nngiar to a ktalhok to kam plong vle ko kim En ngnik ngnik ngang ngar.

7

E Pol Ta Keknen Mang A Lei Kmel lRom Ma Hor Mang E Nut Karo Pos Nga Ngaeha Ka Pun

1 Vae, koornopeik ruk mut kor mnam muk mang e Yesus he kmokpom
kar, kua rere ngang nguk ekam ko her muk ruk arhe mut smia mnor
mang E Nut karo pos. Vanang mut lo smia mmok mang ngar te, nga
serppak nma kpom a mhel gi enang ko nma ktal he ka vle vop. Vanangko
enangthe a mhel to endo na yor he, to a mhel to endo tlo kta vle ku
meorom o pos ruk endruk nga serppak kat e. 2 Ngora keknen ngang nguk
mang a lei na, kmel muk ma hor mang a papat to. Ko E Nut karo pos ngat
havae te, a vlom naka vle ko kim katngokol tuk, nang tlo kat kais kam lei
orom a ngokol langto yok ko katngokol tgia ktal he ka vle vop. He ekam
tok, a pos to endo ka serppak ta kpom a vlom to endo kais ko katngokol
na yor. To enangthe katngokol na yor he, to a pos to endo ta ksir, he ka
serppak tlo kat kais kam kta kpom a vlom to endo kat e. 3 He enang tok,
enangthe a vlom to endo nap ngae kle klei orom a ngokol tang ko yok
ko katngokol tgia ktal he ka vle vop, va o mia ngat kais kam mon a vlom
to endo orom a kerkeknen to kam kpoot mang ka lei tok arhe. Vanang
enangthe katngokol na yor he, to a pos to endo ta ksir, he lo kta kpom a
vlom to endo kat e. He o mia ngat lo is hak kam mon a vlom to endo orom
a kerkeknen to kam kpoot mang ka lei kat e. Ta kle sia lei orom a ngokol
to a gunngar kat, va ngat lo is hak ko katngokol to tesgun tyor he.

4 He koornopeik ruk mut kor mnam muk mang e Yesus he kmokpom
kar, muta vle gi enang tok kat, ko mut her kor mnam muk mang e Yesus
to tmur el ka vok mruo kam yor. He enang tok, muta vle enangthe E Nut

karo pos nga serppak ta ksir he nop kun mnam muk tok kat arhe. Va
a keknen to kam sim kut kaikkiem E Nut karo pos kmegom kam sarim
mar, he nang E Nut kam mon muk la mmok ko pum kalo keik vgum tok
tyor kun mnam muk tok kat. He tete, mut kle va ka vle ngang Endo E Nut
Thim Orom Ka Msasaen mruo to thop petgim ka nnak, he nang muk kam
kle mi kut kael mit orom mularo keknen ruk lyar kam hover E Nut ka
munik ormar. 5 Ii, ko tesgun nguaro pkor ngaro svil ngaro serppak ngam
kaenen mor kmeharom o kerkeknen ko ngata kpom mor, kaeha kun
mnam mor to ngom hera ngam mor mruo ekam mar ekam ko E Nut karo
pos ngta giem a paei mnam mor kmeharom mar tok arhe. He ekam tok, o
kerkeknen ngaro serppak ngat el mit kun mnam mor orom o kerkeknen
ruk E Nut nera monik kim a yor ngang ngor vgum mar tok. 6 Ii, tesgun
E Nut karo pos nga serppak ngat si kpom mor enang tok, vanangko tete,
ekam ko E Nut karo pos ngta ksir he nop kun mnam mor, va ngat lo kat
kais kam kta kpom mor kat e. He enang tok, ngom lo kat kaeha ngang E
Nut orom nguaro keknen ruk tesgun te, kam sim kut kaikkiem karo pos
ruk ngat ittiegom mar kmegom kam sarim mar, he nang E Nut kam mon
mor la mmok ko pum kalo keik vgum tok kat e. Nove ngom kle va kaeha
ngang E Nut orom nguaro keknen ruk o gunngae, endruk ngot lol ekam
E Nunu A Totur.

Nguaro Pkor Ngaro Svil Ngam Kaenen Mor Kmeharom O Kerkeknen

7 To kmikkiem o rhek ruk enang tok, ngruak havaeng o mia nngia?
Ngruak havaeng ngar te, E Nut karo pos ngam kaenen o mia kmeharom o
kerkeknen? O-o, ho mi kut nop hak! Vanangko, enangthe nop E Nut karo
pos ngang ngor va ngop lo kais kam mnorvek pum nguaro kerkeknen.
Ko enangthe o pos ngap lua hagam mor pum a kerkeknen to kam ring
mnam mor mang o tgoluk, va ngot lo kais kam mia mmok mang a keknen
to endo te, en a kerkeknen e. Ii, ko E Nut karo pos ngam kael mor ma
hor mang a keknen to endo tok ko ngat hagam mor pum te, “Mu or kam
ring mnam muk mang o tgoluk.” 8 Vanangko ekam ko E Nut ten karo
pos ngang ngor, kmel mor ma hor mang nguaro kerkeknen ormar tok,
yek nguaro pkor ngaro svil ruk ngat el rengmat kun mnam mor ngat
kle kgiem a paei mnam nguaro vurkul ormar, mor kam ring mnam mor
mang o vrong kerkeknen ngo mamten tgus kmeharom mar. Ii, teharom
tok her gi ekam ko E Nut karo pos ngata hagam mor kmeharom mar tok
arhe. Vanangko enangthe nop E Nut karo pos ngang ngor kam hagam
mor kmeharom o kerkeknen, va E Nut nap lo kat kais hak kmikkiem
o pos ruk endruk kam monik kim a yor ngang ngor kat pum nguaro
kerkeknen ruk endruk. Ko ka papat to endo ta vle enang te, tyor kun
mnam he. 9 Ii, va dok kat, tesgun ko dok a gi kalyie vop he lua mmok vop
mang E Nut karo pos, E Nut karo pos ngate lo is kmel dok ma hor mang
kuaro kerkeknen, he E Nut kat te ho lo is kam monik kim a yor ngang dok
vgum mar tok kat e. Vanangko, kam ngae kais ko kua laut, ko lol E Nut
karo pos kun mnam dok he ngat el dok ma hor mang kuaro kerkeknen.
To endo yek E Nut te ktuis kmikkiem karo pos ruk endruk kam monik
kim a yor ngang dok vgum kuaro kerkeknen tok ko kua vok karo svil ruk
ngat el rengmat kun mnam dok ngma giem a paei kun mnam kua vrek
kmeharom o kerkeknen ruk endruk E Nut karo pos ngat gun el dok ma
hor mang ngar tok. 10 Ii, he enang ko ko lol E Nut karo pos tok, ko kol a
pat mang o pos nga ngaeha ka pun te, E Nut karo pos ruk tsi kut en ngang

ngor, mar kam ktong ngor kam kol a ktalhok to kam plong vle ko kim En
ngnik ngnik vgum mar, her mi kut karo pos ruk endruk lsir arhe ngat kle
va kael dok ma hor mang kuaro kerkeknen ruk ngta ktong dok, he E Nut
kam monik kim a yor ngang dok vgum mar tok. 11 Ii, ta vle ti te: E Nut ten
karo pos ngang ngor kmel mor ma hor mang nguaro kerkeknen ormar
tok, vanang kua vok karo svil ruk ngat el rengmat kun mnam dok ngat
her kle kauyang dok ormar, dok kam ring mnam dok te, dok kam sim
kut kaikkiem E Nut karo pos ruk endruk kmegom kam sarim mar, yek E
Nut nera mon dok la mmok ko pum kalo keik vgum kua ngaeha to tok.
Vanangko, nove, ko her o pos ruk arhe ngat el dok ma hor mang kuaro
kerkeknen he, E Nut nam kaikkiem mar kam monik kim a yor ngang dok
vgum kuaro kerkeknen ruk endruk tok arhe. 12 He ekam tok, kun mnam
dok koma pat mang E Nut karo pos te, ngat mi ktua vle te, mar o totur, va
si ke pos tang kun mnam mar kat, va ta vle kat te, en a totur kat. Ii, mar
tgus ngat kaum ka vle te, ngat ho mi kut sir hak ko pum E Nut kalo keik
va ngat ho mi kut ya hak kat.

13 To ta nho nngia mang E Nut karo pos ruk ngat ho mi kut ya hak?
Nok pathe E Nut tenik ngang ngor, mar kam ho mi ktua ktong ngor, he
nang E Nut kam monik kim a yor ngang ngor vgum mar gi? Ho mi kut
nop hak! Parem ko, E Nut ta kle va kaenik ngang ngor, mar kmel mor ma
hor mang oni vrong keknen ruk ngom kaeharom mar te, ngat mon mar
o kerkeknen. Ii, va ngot kais kam mnor tok, her gi vgum E Nut karo pos
ruk ngata ktong ngor he E Nut kam monik kim a yor ngang ngor vgum o
keknen tok. He ekam tok, E Nut karo pos ngam kael mor ma hor mang
nguaro kerkeknen tok te, o kerkeknen ruk ngom kaeharom mar, E Nut
karo rhek ngat havae mang ngar te, mar ngat ho mi kut kernonho hak
ko pum kalo keik.

14 Ngota mnor te, E Nut karo pos ngat ottek ekam E Nunu A Totur.
Vanang kua vok karo svil ngam lo kottek ekam E Nunu A Totur enang
tok kat e. Nove, ko koma vle enang a kalyie to a taip langto tenkim
kmenen kmeharom karo reha ngang, ko kua vok karo svil ngam kaenen
dok tok kat, dok kam mrua ngam dok ekam mar kmeharom o kerkeknen.
15 Ii, kua vok karo svil ngaro serppak ngma kpom dok kmenen dok
kmeharom o kerkeknen ruk kom lua svil kmeharom mar. Koma svil
kmeharom o keknen ruk lyar, vanangko kom kle va kaeharom endruk
ngat kernonho. He ekam tok, kom lua mmok mang dok mruo te, kman
ko kom kaeharom o kerkeknen ruk kom lua svil kmeharom mar tok.
16 He ekam ko kom kaeharom o kerkeknen ruk kom lua svil kmeharom
mar va dok ko kais kmenserpagam E Nut karo pos kam kaum khavae
mang ngar kat te, mar ngat ho mi kut havae lmien hak mang ngor o mia
kmel mor ma hor mang nguaro kerkeknen tok. 17 Ii, E Nut karo pos ngat
pua havae lmien mang ngor tok, vanangko nong dok mruo msim to kom
kaeharom o kerkeknen ruk endruk e. Nove, her kua vok karo svil ruk
ngat el rengmat kun mnam dok arhe ngam kaenen dok kmeharom mar.
18 Ii, he ekam ko ngam kaenen dok kmeharom mar tok, va kua mnor
kat te, nong a keknen tang hak ko a yar nam kottek kun mnam kua vok
karo svil mruo ekam ko kua vrek tottep orom kua vok karo svil ruk ngat
kernonho hak. Ii, kua mnor tok, ko kun mnam kuaro papat koma svil
kmeharom o keknen ruk lyar, vanangko kua vok nam ngae ho lo is hak
kmeharom mar e. 19 Ko o kerkeknen ruk kom kaeharom mar, nong mar
o keknen ruk lyar, endruk koma svil kmeharom mar. Nove, vanangko

her o kerkeknen ruk kom lua svil kmeharom mar, her endruk arhe,
kua vok karo svil ngam kaenen dok kmeharom mar mekam mekam.
20 He enang tok, ekam ko kom kaeharom o kerkeknen ruk kom lua svil
kmeharom mar enang tok, va ta khenam ma mmok kat te, nong dok
mruo msim to kom kaeharom o kerkeknen ruk endruk e. Nove, her kua
vok karo svil ruk ngat el rengmat kun mnam dok arhe ngam kaenen dok
kmeharom mar tok.
21 Ta vle tok, he ko kol a papat vgum tok ti te: Kom sia re kmeharom a
keknen to a yar, vanangko kua vok karo svil ruk ngat kernonho ngma
vat pekam dok kmenen dok mekam mekam kam kle va kaeharom a
kerkeknen ge. 22 Ta vle tok, ekam ko kun mnam dok, kua sirei kmikkiem
E Nut karo pos, 23 vanangko kua mnor mang a papat langto yok kat ko ta
vle ti te, a serppak langto yok nam kaenen dok kmeharom o kerkeknen
orom kua vok karo mhetor akuruk. He a serppak to endo nam kaus
kar o papat ruk lyar kun mnam dok. Ii, nam kaus kar mar kmenen dok
kmeharom o kerkeknen. To o kerkeknen ruk endruk ngma kpom dok,
dok kam mrua ngam dok mruo ekmar ekam ko ngama giem a paei kun
mnam dok kmeharom mar orom kua vok karo mhetor akuruk tok. 24 O,
yoko dok gi! Ko dok a ker mhel to tho mi kut kernonho hak! He erieto
tis kam sulgim dok kam kser kua vok karo svil ngaro serppak ruk ngam
kaenen dok kmeharom o kerkeknen, endruk ngma ktong dok he E Nut
kam monik kim a yor ngang dok vgum mar tok? 25 Her E Nut to arhe tis
kam sulgim dok tok vgum Ngoldaip to e Yesus Kristus ka yor. He koma
kanprim E Nut mang tok kat arhe.

He ekam tok, tete ta vle te, kuaro papat ngta vle mang E Nut karo pos,
mar kam kle kaenen dok kam mrua ngam dok mruo ekmar, va kua vok
karo svil ngam kle va kaenen dok kam mrua ngam dok mruo ekam o
kerkeknen, dok kmeharom mar.

8

E Nunu A Totur Nam Kaen A Ktalhok To Kam Plong Vle Ko Kim E Nut Ngnik Ngnik Ngang Ngor

1 He tete ekam ko E Nut thera kser nguaro pkor ngaro svil ngaro
serppak ruk ngma ktong ngor, he En kam monik kim a yor ngang ngor
vgum mar tok, va E Nut tlo kat kais kam monik kim a yor ngang ngor ruk
ngot kor mnam mor mang e Yesus To E Nut Thim Orom Ka Msasaen he
kmokpom kar pum nguaro kerkeknen ruk endruk kat e. 2 Ii, E Nut tlo
is tok, ekam ko E Nunu A Totur ka serppak ta kser o pos ngaro serppak
ruk E Nut nam monik kim a yor ngang ngor vgum mar tok. Ii, ta kser
mar tok he khong ngor pum a yor, nang kle kael mor kam hop petgim
nguaro nnak kam kta ktal kam kol a ktalhok to kam plong vle ko kim En
ngnik ngnik. Va teharom tok, her vgum ko ngot kor mnam mor mang
e Yesus To E Nut Thim Orom Ka Msasaen ka yor tok arhe. 3 Ii, E Nunu
A Totur thong ngor pum a yor tok, ko E Nut tlo kat kais kam monik kim
a yor ngang ngor tete pum nguaro kerkeknen, ekam ko her e Yesus to
thera kser o mia ngaro pkor ngaro svil ngaro serppak orom ka yor tok
arhe. Ii, ko E Nut ta meng Khal mruo to endo, he tmur el en a mi mhel
he kpis ka nho enang ngor ruk orom nguaro pkor ngaro svil ruk ngam
kaenen mor kmeharom o kerkeknen. Tpis tok en kam mur kaen ka
vok mruo ngang E Nut enang a nngiar to orom en mruo mang nguaro
kerkeknen ruk endruk, he nang E Nut kam kle kut monik kim a yor

ngang en pum mar, yek tngam ngongeik mnam E Nut ka vrek orom ka
vok to tok. Vanangko tesgun ktar mang ko e Yesus tlo pis vop, mor ngom
mrua ngam mor mruo ekam nguaro pkor ngaro svil ruk ngam kaenen
mor kmeharom o kerkeknen. He nguaro kerkeknen ruk endruk ngma
hos kim E Nut karo pos he ngot lo kais hak kam ngam ngongeik mnam E
Nut ka vrek orom mar tok, he nang En kmen a ktalhok to kam plong vle
ko kim En ngnik ngnik ngang ngor vgum mar e. 4 Ii, e Yesus tmur kaen
ka vok mruo ngang E Nut enang a nngiar to mang nguaro kerkeknen tok
kmikkiem E Nut ka pos langto tho mi kut sir hak ko E Nut thavae mang
orom karo rhek ruk endri te, o mia ngak kaen a tomhel langto ngang
En enang a nngiar, he nang En kam monik kim a yor ngang a tomhel to
endo mang o mia ngaro kerkeknen tok. Ii, va her mor ri ruk E Nunu A
Totur nam kaenkrovgem mor kam kolkol ekam E Nut arhe, nang kle lo
mur kta ngam mor mruo ekam nguaro pkor ngaro svil ruk ngma kaenen
mor kmeharom o kerkeknen.

5 Endruk ngam mrua ngam mar mruo ekam ngaro pkor ngaro svil
ruk ngam kaenen mar kmeharom o kerkeknen, her mar ruk arhe ngaro
papat ngma vle pum ngaro pkor ngaro svil ruk endruk. Vanang endruk
E Nunu A Totur nam kaenkrovgem mar kam kolkol ekam E Nut, her mar
ruk ngaro papat ngam kle va ka vle pum E Nunu A Totur ka svil. 6 Ii,
endruk E Nunu A Totur nam kut kaenkrovgem mar kmikkiem ka svil, E
Nunu A Totur nam kaen a vrek longeik ngang ngar he kael mar kam kol a
ktalhok to kam plong vle ko kim E Nut ngnik ngnik. Vanang endruk ngam
mrua ngam mar mruo ekam ngaro pkor ngaro svil ruk ngam kaenen
mar kmeharom o kerkeknen, her mar ruk arhe E Nut nera monik kim
a yor ngang ngar. 7 Ii, endruk ngam mrua ngam mar mruo ekam ngaro
pkor ngaro svil ruk tok, her mar ruk kat arhe ngam kael imuo ngang E
Nut orom ngaro kerpapat ruk tok. He enang tok, ngam lo mrua svil kam
mrua krus orom mar mruo kam ngam mar mruo ekam E Nut karo pos,
ekam ko ngat ho lo is hak kmeharom tok her vgum ngaro kerpapat ruk
tok. 8 Ii, he enang tok, endruk ngam mrua ngam mar mruo ekam ngaro
pkor ngaro svil ruk ngam kaenen mar kmeharom o kerkeknen ko ngma
kpom mar, ngat ho lo is hak kmensireim E Nut tok e.

9 Vanangko muk ruk E Nunu A Totur nam kaenkrovgem muk kam
kolkol ekam E Nut, her muk ruk arhe, mularo pkor ngaro svil ngam lo
kat kais kmenen muk kam mrua ngam muk mruo ekam mar kmeharom
o kerkeknen kat. Nove, ko E Nunu A Totur ther kle el rengmat kun mnam
mularo vurkul he. Vanang endruk E Nunu A Totur tlo el rengmat kun
mnam ngaro vurkul, mar ngam lua vle ngang Endo E Nut Thim Orom
Ka Msasaen e. 10 Vanangko ekam ko e Kristus ther el rengmat kun mnam
mularo vurkul orom E Nunu A Totur tok, va si mor nguaro pkor ngar sia
yor her vgum ko e Adam ka kerkeknen toop kim mor tgus kam yor tok,
vanangko E Nut ner kle klol mularo nunu kmen a ktalhok to kam plong
vle ko kim En ngnik ngnik ngang nguk ge, her vgum ko E Nut ther mon
muk la mmok ko pum kalo keik. 11 E Nut thover e Yesus petgim ka nnak
orom E Nunu A Totur ka serppak. He ekam ko E Nunu A Totur ther el
rengmat kun mnam mularo vurkul, E Nut ner mia hover muk petgim
mularo nnak orom E Nunu A Totur ka serppak tok kat. Ii, mularo pkor
nga sia yor, vanangko E Nut ner kle mia hover muk petgim mularo nnak
ge orom mularo pkor ruk o gunngae, gi enang ko thover Endo E Nut Thim

Orom Ka Msasaen petgim kta nnak tok kat. Ii, ner mi kaeharom tok, gi
ekam ko E Nunu A Totur tel rengmat kun mnam muk.

E Nunu A Totur Nam Kaeharom O Mia Kam Vle Te, E Nut Kles Msim

12-13 He ekam tok, koornopeik ruk mut kor mnam muk mang e Yesus
he kmokpom kar, a gi ngaeha atgiang tuk to naka kpom mor tgus, endo
kmikkiem E Nunu A Totur ka svil, nang nong endo kam mrua ngam mor
mruo ekam nguaro pkor ngaro svil ruk ngam kaenen mor kmeharom
o kerkeknen e. Ko enangthe mup mrua ngam muk mruo ekam mularo
pkor ngaro svil ruk ngam kaenen muk kmeharom o kerkeknen, va o
kerkeknen ruk endruk ngara ktong nguk kmel muk, he E Nut kam monik
kim a yor ngang nguk vgum mar tok. Vanang enangthe mup kle va
kaikkiem E Nunu A Totur ka svil, va mguera kser mularo pkor ngaro svil
ngaro serppak ruk ngam kaenen muk kmeharom o kerkeknen enang
tok, mar kam yor kun mnam muk. He enang tok, mguer kais kam kol a
ktalhok to kam plong vle ko kim E Nut ngnik ngnik. 14 Ii, ko endruk ngam
kaikkiem E Nunu A Totur ka svil ko nam kaenkrovgem mar kmikkiem
tok, her mar ruk ngam mrua khenam mar mruo te, mar E Nut kles msim
ormar arhe. 15 Ii, ngta vle te, E Nut kles msim vgum E Nunu A Totur tok,
ekam ko E Nut tmi kut en E Nunu A Totur msim ngang nguk, kam her
mi kut kael muk kam vle te, E Nut kles msim ormuk tok arhe. Nang tlo
en a nunu tang ko yok, en kam kpom muk he kaenen muk kam kle kta
gorang E Nut e. Nove. Vanang her vgum E Nunu A Totur to endo arhe,
mor tgus ngot kais kam ngarkie ngang kam mon te, "O-Titou, Papa-o."*
16 Ii, ngota mnor te, mor E Nut kles msim tok, ekam ko E Nunu A Totur
mruo nam kaenkrovgem mor kmenserpgam a papat to kun mnam mor
te, mor E Nut kles msim ormor tok. 17 Mare! He ekam ko mor ngota vle
te, E Nut kles msim ormor, va ngot kais kat kam lol o ngamyammok ko
mkor Ngorteit to En tok kat. He enang tok, ngrer kais kam kaum ka vle
enang e Yesus kam lol o ngamyammok ruk E Nut nam kaelpas ormar
kmenik ngang ngor kar e Kristus tok. Vanang ngruak matnge vgum o
vnek ruk e Kristus mruo tlol, mor kam kaum kar en kat kam hop petgim
nguaro nnak kam plong vle ko kim E Nut ngnik ngnik orom nguaro pkor
o gunngae ruk orom ngaro yammok.

E Nut Ner Kaen O Mia Ngaro Pkor Ruk O Gunngae Ngang Ngar Koknaik

18 Kun mnam dok, kua pat te, mguak matnge vgum o vnek ruk tete
vanie. Ko si o vnek ruk laol tete, vanangko koknaik E Nut ner kle kat
kaeharom nguaro pkor ge, kam khenam mar ma mmok orom ngaro
yammok ruk ngat vua ya, kir kim o vokngnes ruk ngruak matnge vgum
mar tete. 19 Ii, ko koknaik E Nut nera hover kles msim kmen a ktalhok
to kam plong vle ko kim En ngnik ngnik ngang ngar kam khenam mar
ma mmok orom ngaro pkor ruk orom ngaro yammok ruk endruk ko
ngat vua ya ge. He ekam tok, si o tgoluk tgus ruk E Nut tkueng ngar kat,
va mar kat ngma vle enang o mi mia ruk ngma tutut mang a kolkha to
endo ge ko ngma paneng en kam pis. 20 Ii, ko tennik E Nut tre orom
a mmie tgus, he o vlik kam kuviet, va o itok kam yaneng, va o hi kam
lpus, va o ngaemslang kam yor he kngingti kat. Ii, tre orom o tgoluk tgus
ruk tkueng ngar kam nop tok. Vanang o tgoluk ruk tok ngat lo mur re
orom mar mruo e. Nove, tennik her E Nut to tre orom o tgoluk tgus ruk

* **8:15:** O Yuda ngma mon ngaortek orom nga re mruo te, "Aba."

tkueng ngar kmikkiem ka svil mruo, he nang o tgoluk ruk endruk kam
vle enang o mia kam kle gia nho mkor E Nut, 21 En kam susulgim mar
tok kat kam kat kaenserpgam mar, he nang o kernonhommok ruk ngma
vovoem mar kam lo kta kering ngar kat e. He enang tok, E Nut ner mrua
hong ngar pum ngaro kernonhommok, mar kam kaum kta vle o gunngae
kat kar E Nut kles ruk orom ngaro pkor ruk o gunngae tok kat.
22 Ii, ngota mnor mang o tgoluk tgus ruk E Nut tkueng ngar te, tennik
kam ngae kais mang tete, ngama vle enang o mia kam rere leti mnam
E Nut kam tutut mnam a kolkha to E Nut kam hong ngar pum ngaro
kernonhommok tok. Ii, ngama rere leti mnam E Nut tok, he ka vle gi
enang a vlom to nma rere leti mang kalyie ko tkaimim ko tre kam kol.
23 Va nong gi mar tuk ruk ngama rere leti mnam E Nut tok e. Nove, mor
kat, mor ruk E Nut ta hengrem ka loot to orom E Nunu To A Totur to ta
ktar en karo nngiar ngang ngor, mor kat ngoma rere leti mnam E Nut
kam tutut mnam a kolkha to E Nut kmel mor kam vle te, kles msim orom
nguaro pkor ruk o gunngae kat. 24 Ii, he tete, her a papat ta ti arhe ngota
sovet kam nho mkor E Nut mang te: En kam hortgem nguaro pkor kam
vle o gunngae gi enang tok arhe. Vanangko mu smia pat na, ko enangthe
E Nut nap her eharom mor tok tiok, he nang ngot hera vle enang tok tete,
va napa vle ngang ngor te, nong a papat tang ngang ngor, mor kam kta
nho mkor E Nut mang, En kmeharom ngang ngor koknaik kat e. Nove, ko
a papat to a mhel ther kol he, a mhel to endo nam lo kta nho mkor E Nut
mang kam kol ko mkor kat e. 25 Vanangko E Nut tlo hortgem mor vop,
mor kam vle orom nguaro pkor ruk o gunngae. He ekam tok, ngota nho
mkor E Nut vop kmeharom mor tok, ko ngot smia vle kpaneng a kolkha
to endo, nang lua tutut mnam kam pis e.
26 He gi enang ko E Nut nera turang ngor tok ko ngoma nho mkor
En, va E Nunu A Totur ner kle kturang ngor tok kat ko nguaro pkor
ngat lo vu kaurur tete e, ko mor ngom lua mmok mang anito anito kam
ngarkie ngang E Nut mang. Vanangko E Nunu A Totur mruo nma lol
nguaro ngnorok he kael nguaro rhek mruo ruk endruk ngang E Nut ko
en mruo nama rere leti mnam E Nut orom o rhek ruk mor ngot lo is
kam mmok mang ngar kam rere orom mar. 27 Ii, va E Nut to nma nho
mnam mor, nma mmok mang E Nunu A Totur karo papat, ekam ko her E
Nunu A Totur arhe nma lol mor ruk ngoma vle ngang E Nut mruo nguaro
ngnorok kmel nguaro rhek ngang, kmikkiem E Nut ka mur svil mruo.

Tennik E Nut Ta Ktar Mi Kut El O Mia Kam Kolkol Ekam Khal

28 Ngota mnor mang E Nut te, endruk ngam kaelongtok mang En,
ko tvaeng ngar kmikkiem ka svil mruo, her endruk arhe, E Nut nam
kaeharom o vrong tgoluk tgus ko ngma vle nngia nngia ngang ngar kam
pis lya ngang ngar. 29 Ii, ko endruk E Nut ta ktar mnor mang ngar tennik
te, ngar kor mnam mar mang En he kmokpom kar, her endruk ta ktar el
mar kam vle ngang En mruo, En kam hortgem ngaro keknen, mar kam le
kolkol ekam Khal karo keknen mruo. Ii, E Nut teharom tok ngang ngar,
mar kam pal mnam Khal ka ngausie, he nang Khal kam vle te, endo a
molpou kun mnam a ngausie ka pun to en mruo ta plam, endo orom
kaornopeik kavurgem. 30 He endruk E Nut ta ktar el mar tennik kam
vle ngang En mruo tok, her mar ruk kat arhe tvaeng ngar tete kam vle
ngang En tok. Ii, va endruk endri tvaeng ngar tok, ther le kaimim kim
o rhek mang ngaro kerkeknen kat. He endruk endri ther kaimim kim o

rhek mang ngar, her mar ruk kat arhe ther le kael mar kam hover mar
petgim ngaro nnak kat.

Nong A Tomhel Tang Hak To Tkais Kam Kser Mor Petgim E Yesus

31 To kmikkiem o rhek ruk enang tok, ngruak havaeng o mia nngia?
Ngruak havaeng ngar ti te, ekam ko E Nut ta sir pekam mor tok, va o
mia ngat lo kat kais hak kam sir malngaeng ngor orom ngaro rhek kir
kim mor e! 32 Mu vokom na, ekam ko E Nut tlo hahak mang Khal mruo,
nang kle va gia slak orom en kmen ngang ngor, va ngot kle vua serppak
mang a papat ta kat te, E Nut ner kle ho mi ktua ring ya mang ngor kmen
o vrong tgoluk tgus ngang ngor tok kat. 33 He ekam tok, mor ruk E Nut
tmur re pmor kam vle ngang En mruo, va nong a mhel tang hak to tkais
kam sir malngaeng ngor kam kta mon mor orom nguaro kerkeknen kat
e, ekam ko E Nut ther mur imim kim o rhek mang ngor pum mar he.
34 He ekam tok, nong a mhel tang hak to tkais kam monik kim a yor
ngang ngor pum nguaro kerkeknen kat e, ekam ko e Yesus To E Nut Thim
Orom Ka Msasaen arhe nma vle ko vanam E Nut ka miktiek kam sir
orom mor kmimim kim o rhek mang ngor. Ii, ta vle tok, ekam ko tyor
he khop petgim ka nnak kam kta vle kat he. 35 To tete, nop a tomhel tang
hak to tkais kam sir malngaeng ngor kam kser mor petgim Endo E Nut
Thim Orom Ka Msasaen to tkaelongtok mang ngor. Ii, o tgoluk ruk ngam
kaegom mor ngat lo is e. O vnek ngat lo is kat e. O vokngnes ruk o mia
ngma koskalil orom mor ormar kat ngat lo is kat e. O vang ngat lo is kat.
Va kam vle a gimit mo mmie tlo is. Va kam vle ko ma kernonhommok ko
ketasuo mor kam yor, va tlo is kat e. Va ko o mia ngat re kam krong ngor
orom o komtok kat va ngat lo is kat hak. Ho nop hak. 36 Ii, ngat lo is hak,
kmikkiem gi enangko ngat her ittiegom E Nut karo rhek ri te,

> "Mo kolkhek tgus a yor nma vat pekam mor ekam ko ngoma vle
> ngang in te, mularo mia mruo; O mia ngma pat mang ngor te, mor
> o gi vrong sipsip ruk ngat re kmim mor kngam mor o yoror."

37 Ngom pua vle tok, vanangko nop a tomhel tang hak tis hak kam kser
mor petgim E Nut e. Ko ngot ho mi kut kir kim mar tgus he, vgum ko ngot
kor mnam mor mang e Yesus to tkaelongtok mang ngor he kmokpom
kar. 38 Ii, kua mnor tok, ekam ko kuaro papat ngma serppak te, enangthe
ngop sia yor, i o sia ktal ka vle vop, va nop a tomhel tang hak to tkais kam
kser mor petgim E Nut e. Si o kool, va o engyel, va o gi vrong tgoluk ruk
tete va endruk koknaik kat va ngat lo is hak. Va o gi vrong serppak ngat
lo is kat e, 39 endruk mo mmie, endruk kuon ma volkha, va kun mnam a
mmie ka ngaesik va ngat lo is hak. Ii, mor ruk ngot kor mnam mor mang
Ngoldaip he kmokpom kar e Yesus To E Nut Thim Orom Ka Msasaen o gi
vrong tgoluk tgus ruk E Nut tkueng ngar ngat ho lo is hak kam kser mor
petgim E Nut to tkaelongtok mang ngor e.

9

E Nut Mruo Tmur El O Yuda Ruk lIsrael Mar Kam Vle Te, Kles Msim

1 Dok a mhel to kom kor mnam dok mang e Kristus he kmokpom kar
he ko kaittiegom kuaro rhek ri o minar ngang nguk. Klo kais kam ppiak
ngang nguk e. E Nunu A Totur tel rengmat kun mnam dok he kua vrek
nma mrer ko pum E Nut kalo keik vgum en. 2 Ii, kua mien te, ko ho mi kut
mrung o Yuda ruk lIsrael hak va kua ngaung nma ksir ekam ko kua vrek
nam ngae sei kam kervavle hak mang ngar. 3 Ii, koma mrung ngar tok,

kais ko kun mnam dok, kuaro papat ngma vle te, dok kam mur en kua
vok mruo ngang E Nut, he nang E Nut kam re orom dok he ka kser dok
petgim Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen, dok kmoregot kim kuaro
mia mruo ruk o Israel, he nang mar kam kle kor mnam mar mang Endo
E Nut Thim Orom Ka Msasaen he kmokpom kar. 4 Ii, kua rere mang ngar
ruk kua ngausie msim to lIsrael arhe. Ko E Nut ta ktar her mi kut el mar
ruk lIsrael kam vle te, kles msim ruk mar. Ii, va her mar ruk arhe E Nut
ther ktar el ka papat mang ngar kam khenam ka mmok ngang ngar. Ii,
va E Nut ta ktar her mi kut mokpom kar her mar ruk lIsrael kat arhe.
He her mar kat endruk ngta ktar klol E Nut karo pos kat. Va her mar
ruk kat arhe endruk ngat lol o papat ruk kam sim ktua totu pum E Nut
ormar kun mnam E Nut ka maksien kat. Va her mar ruk kat arhe ngat
lol E Nut karo tnangal ko vgum En kat. 5 Ii, va her o Yuda ruk lIsrael kat
arhe ngat pal mnam ngares to e Ebrehem kles ngaro usiel kat. Ii, he her
vgum e Ebrehem kles ruk endruk Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen
ta pal mnam ngaro usiel tok kat ko tmur el en mruo enang a mi mhel.
Mare, Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen her en E mi Nut msim to kat
arhe. He o mia tgus ngak kanprim En mekam mekam. Lmien!
6 Va o Yuda ruk ngam sim kut kaikkiem E Nut karo pos vop, nang lo kor
mnam mar mang e Yesus, he lua mokpom kar, mar ngat si pal mnam e
Ebrehem, vanangko E Nut tlo mur el mar kam vle ngang En mruo kam
vle te, mar o Israel akuruk msim e. Si mar o Israel ruk E Nut tel karo
tnangal ngang ngar, vanangko o mia ngat lo is hak kam havae mang E
Nut karo tnangal ruk endruk te, nong ngaro kleim ngang ngar ko ngat lo
pis lmien orom o Yuda nga mten to endo e. 7 Ii, va o Yuda nga mten to
endo ngam sia sir kuon malpgem a papat to te, ngat mi pal mnam ngares
to e Ebrehem kat, vanangko E Nut nam kle va lo mur el mar kam vle
ngang En mruo vgum a papat to tok e. Nop hak! Parem ko, her o Yuda
nga mten yok to ngama kolkol ekam e Ebrehem kmor mnam mar mang
E Nut he kmokpom kar arhe ngama vle te, mar E Nut kles msim ruk mar.
Ko e Ebrehem tkor mnam en mang E Nut ka tnangal to E Nut tel ngang
mang e Ebrehem khal orom karo rhek ruk endri te, “Her vgum e Isak
ka ngausie arhe, ngora mon ingores la mmok ko pum kualo keik.” 8 He
kmikkiem enang ko e Ebrehem tkor mnam en mang E Nut ka tnangal
to ten ngang mang khal to e Isak he kmokpom kar tok, o mia tgus ruk
E Nut nera kvam mar te, mar kles msim, her endruk ngat kolkol ekam e
Ebrehem kmor mnam mar mang E Nut gi enang ko e Ebrehem ta ktar kor
mnam en mang E Nut ka tnangal to endo tok kat arhe. Vanang E Nut tlo
kais kam kvam mar te, mar kles msim kmikkiem enang ko ngam sia sir
kuon malpgem a papat to te, ngat mi pal mnam e Ebrehem ka ngausie
msim e. 9 Ii, ko E Nut ka engyel tel E Nut ka tnangal ngang e Ebrehem,
mang ktavlom kam kol khal to e Isak ko thavae te, “Ngor kaeknik mnam
a kolkha to E Nut ner mi kut kael ngang dok, he e Sara nera kol khal
ngang.” 10 Ii, va nong o rhek ri tuk ngat kais kmenserpagam a papat
to mang E Nut ka keknen to kmel o tnangal e. Nove, vanang E Nut ka
tnangal to tel ngang e Robeka tkais kmenserpagam E Nut ka keknen to
kmel o tnangal enang tok kat. Ko her ngores e Isak to arhe, endo e Robeka
tel ka vrek mang he kol kloyie alomin mnam a kolkha to atgiang. Ko tkol
kloyie alomin mang ngin teit to atgiang tok. 11-13 Vanangko si ktar mang
ko ngin nan tlo kol min vop, ko ngint lo kaeharom a kerkeknen tang vop,
E Nut ta ktar el ka tnangal langto yok ngang e Robeka kat te, “Endo a

molpou ner kle kaeha ngang endo ta knaek mang." Ii, E Nut teharom tok,
kmikkiem karo mur rhek mruo ko thavae te, "Ko kaelat endo a molpou
to e Iso, nang kle kaelongtok mang knopia to e Yakop."
14 To kmikkiem enangko E Nut telat endo a molpou to e Iso tok, ngruak
havaeng o mia nngia? Nok, ngruaka mngan pum E Nut te, E Nut nam lo
sim kut kaikkiem karo keknen mruo ruk ngta sir gi? Ho mi kut nop hak!
15 Ngot lo is kam re tok, ekam ko E Nut tsim kut kaikkiem ka papat to ther
havaeng e Moses orom te,

> "Dok mruo ngor mrua mrung endruk dok mruo kom ktua svil kam
> khen mar kam mrung ngar. Ii, ngor gia khen endruk dok mruo
> kom ktua svil kam khenam kua mamrung ngang ngar tok."

16 He ekam tok, a mhel tang tlo is hak kam mur kaen en mruo ngang E
Nut, he E Nut kam mon en la mmok ko pum kalo keik vgum a mhel to
endo ka mur svil mruo, i o vgum karo vu reha mruo ko nam sim kut
kaikkiem E Nut karo pos kmegom kam sarim mar kat e. Nove, a mhel
tgi kais kam vle la mmok ko pum E Nut kalo keik her gi vgum ko E Nut
naka mrung na, to le kmon en la mmok ko pum kalo keik tok ha. 17 Ii,
mu vokom na, E Nut nma vle tok ko si ngua imuo to o Isip nga taven kat,
endo tkol a ngaekam to ngma mon te, e Pero, va E Nut tmur ktua svil kam
khen en ko E Nut thavae orom karo rhek ruk ngat ittiegom mar te, "Dok
mruo ko her tavger yin kmel yin kam nho mang o Yuda, her gi mang kua
ngaeha ti te, kam khenam kua serppak ma mmok her vgum yin arhe. He
enang tok, o mia ngak seneker a re to mang kua munik mo mnam a mmie
tgus, mar kam havae mang dok tok."
18 He ekam tok, ta mmok ngang ngor tete te, E Nut nam mrua mrung o
mia akuruk En mruo nam mur ktua svil kam khen mar kam mrung ngar
tok. Vanang nam kle ktua mnang akuruk yok kam mrua tokim ngaro
rela kim karo rhek, gi enang ko nam mur ktua svil kat kam mnang ngar
kam mrua vle tok kat.
19 E Nut nma vle tok arhe, vanang nok tang mnam muk nera mngan
pum E Nut kat te, "Nngia ko E Nut nak mon mor orom nguaro kerkeknen,
ko her En mruo arhe, endo ta mnang ngor kmeharom mar tok?" Ii, ko
enangthe E Nut nap ktua svil kam mnang ngor kmeharom mar tok, va
erieto tis kam sir kim E Nut ka svil to tok?" 20 Ii, nok nera mngan pum E
Nut tok, vanangko yin la ni mhel to yin, he yi kais kmekon o rhek ngang E
Nut tok? Mut lua mmok mang E Nut karo rhek gi, ko ngat havae te, "Endo
E Nut tmur kueng, en tkais gi kmekon o rhek ngang Endo tkueng te, kman
ko ye kut kueng dok ti?" 21 Muta pat nngia? Endo nam kaeharom o kolhi
orom a mmie, en tlo kat kais gi kmikkiem ka svil mruo he kol a mmie ka
mhe to atgiang to le kaeharom o kolhi ngalo mten alomin ko akuruk ngat
vua ya hak kmel mar kam toot mang o reha laol va akuruk yok orom a
mmie ka mhe to endo gi ko ngat lo vua ya to kle kael mar kam toot mang
o gi vrong reha ruk nong vur laol?
22 To enang tok, nngia ko E Nut ta vle tok ngang o mia ngalo mten
alomin tok kat? Ko ta ktar her mi kut el ka papat to kam khenam ka
ngaesik va ka serppak ma mmok ngang o mia akuruk ngam kaeharom o
kerkeknen, endruk E Nut ther ktar mi kut el mar kam mi ktua rum kim
mar hak. Vanangko nngia ko E Nut tlo tutut kam khenam min ngang
ngar? 23 Va nngia kat ko E Nut tgia vle ka mnang ngar tok, enangthe ta
svil kam kle mi ktua khenam ka papat langto yok ma mmok kat, endo
la ho vu yar hak mang ka mmok ngang o mia akuruk yok, endruk E Nut

mruo ta mrua mrung ngar, endruk En mruo ta ktua svil kam khen mar
kam mrung ngar tok. Ii, ta paneng ngar tok, he nang mar kam kle ka
mmok kat, ko her o mia ruk endruk arhe E Nut tmur ktar el mar kmel ka
mamrung ngang ngar, he nang mar kam vle la mmok ko pum kalo keik
gi enang tok arhe. 24 Ii, va endruk kua rere mang ngar ko E Nut ta mon
mar la mmok ko pum kalo keik her mor ruk ngot kor mnam mor mang e
Yesus arhe. Vanang nong gi mor ruk vnang o Yuda tuk ruk E Nut tvaeng
ngor e. Nove, ta kle kvaeng o vrong rhek kat, he nang mar tgus kam kaum
kar mor kam vle ngang En mruo. 25 Ii, E Nut ta kle mrua vaeng o vrong
rhek kat kmikkiem gi enang ko a propet to e Hosea thavae te,

"O mia ruk tesgun kom lo kta mon mar te, kuaro mia mruo, tete ngor
le kta mon mar te, kuaro mia mruo. Va endruk tesgun ko orim mar
kam lo kaelongtok mang ngar, tete ngor kle kmon mar te, mar ruk
kom kaelongtok mang ngar kat."

26 Va E Nut thavae kat te,

"Ko tok mnam a mhe lsir, ko dok E Nut ko her havaeng ngar te, 'Muk
ruk nong kuaro mia mruo', ngor kle kmon mar te, mar ruk dok to
koma plong vle ngnik ngnik koles ruk mar."

27 Va e Aisaia ta kle kael a ngangreal ngang o Yuda ruk lIsrael ko thavae
te,

"O Yuda ruk lIsrael ngat pua khor enang a vui ko va mou, vanangko
E Nut nera susulgim ke valngan langto ko mar lgititge mnam mar
tgus petgim a kapnes to E Nut ner kut kael kmen ngang ngar. 28 Ii,
mar ngara vle te, mar lgititge, ko E Nut ner ho lo mia hus kam
tarkanang ka ngaeha to kmen a kapnes ngang ngar he ho mi ktua
rum kim mar tgus mo mmie hak."

29 Ii, va e Aisaia kat ta ktar her mi kut havae lsir mang a papat to enda
mang lIsrael kat te,

"Enangthe Ngoldaip To La Vu Ngaurar na lua mnang ke valngan
langto, mar kam nho he kvavle vop, va ngop kle va ka vle enang
alo rengmat ruk e Sodom va e Gomora ko a lolmiammok ta vle kun
mnam min ko o mia ngat ru ka ngmeang hak."

E Nut Ta Mon O Vrong Rhek La Mmok Ko Pum Kalo Keik

30 To kmikkiem enang ko E Nut tmi kut vaeng o vrong rhek kat, mar
kmor mnam mar mang En he kmokpom kar, va ngruak havaeng o mia
nngia mang o vrong rhek ruk ngat lo si tagur pum a ngaeha to kam sim
kut kaikkiem E Nut karo pos kmegom ka sarim mar, vanang E Nut ta kle
ge kmon mar la mmok ko pum kalo keik vgum tok? Ngruak havaeng
o mia ti te, o vrong rhek ruk endruk, her mar ruk ngat gi kor mnam
mar mang E Nut he kmokpom kar arhe he E Nut tmi ktua mon mar la
mmok ko pum kalo keik her gi vgum tok! 31 Va ngruak kle khavaeng o
mia mang o Yuda kat te, her o Yuda ruk lIsrael arhe ngam kle va ktagur
pum a ngaeha to kam sim kut kaikkiem E Nut karo pos kmegom ka sarim
mar, he nang E Nut kam mon mar la mmok ko pum kalo keik vgum
tok. Vanangko E Nut tlo mon mar la mmok ko pum kalo keik vgum nga
ngaeha to tok e. 32 Vanang kman ko E Nut tlo mon mar la mmok ko pum
kalo keik tok? Her gi ekam ko ngma tagur pum nga ngaeha to kam sim
kut kaikkiem E Nut karo pos enangthe nga ngaeha to endo ta vle enang
nga ngaeha to E Nut kam srim mar mang. Nang ngat lo kor mnam mar
mang e Yesus he kmokpom kar e. He ekam tok, ngta vle enangthe ngta

vuut vgum a ho to a hokidek to orom e Yesus arhe. 33 Ko ngat ittiegom E
Nut karo rhek mang te,
"Mu vokom na, ko her el a ho to a hokidek ko mSaion to e Yerusalem.
He a hokidek to endo arhe o mia ngma vuut vgum ko ngam lo kor
mnam mar mang he lua mokpom kar tok arhe".
Vanang endo tkor mnam en mang a hokidek to endo he kmokpom kar, E
Nut ner lua ngam a leep kuon mang hak.

10

O Yuda Kat Ngak Kor Mnam Mar Mang E Yesus He Kmokpom Kar Kam Kol A Ktalhok To Kam Plong Vle Ko Kim E Nut Ngnik Ngnik

1 Koornopeik ruk mut kor mnam muk mang e Yesus, kun mnam dok
ko ho mi ktua svil hak te, E Nut kam susulgim o Yuda ruk lIsrael kmen a
ktalhok to kam plong vle ko kim En ngnik ngnik ngang ngar. Ii, va koma
ngarkie ngang E Nut kat, En kam susulgim mar enang tok arhe. 2 Ko dok
ko kais kam rere orom mar kam havae lmien mang ngar te, ngat ho mi
ktua sovet mang E Nut hak. Ii, ngam sia vle tok, vanangko ngam lua sir
kuon malpgem E Nut karo rhek ngo pneik ruk o minar e. 3 Ii, ko ekam
ko o Yuda ngat lo pis mang a papat to kmor mnam mar mang E Yesus he
kmokpom kar, he nang E Nut kam mon mar la mmok ko pum kalo keik
vgum tok, ngam gia tagur pum ngaro mur reha mruo kmegom kam mur
kael mar mruo la mmok ko pum kalo keik her vgum ngaro reha mruo
ruk kam sim kut kaikkiem E Nut karo pos tok kmegom ka sarim mar. He
ekam tok, ngam lua slak orom mar mruo kmor mnam mar mang e Yesus,
he nang E Nut kam kle kmon mar la mmok ko pum kalo keik e vgum tok.
4 Ii, ngat lua mmok mang E Nut karo pos nga pun te, ngat gia vle kam
ktong o mia kam pis mang her Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen arhe.
Ii, ko Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen her en o pos nga treil tok arhe,
he nang o mia tgus ruk ngat kor mnam mar mang en he kmokpom kar, E
Nut nak mon mar la mmok ko pum kalo keik her vgum tok arhe.

5 Ii, ngta vle tok, gi enang ko e Moses ta keknen mang o mia ruk ngma
tagur pum ngaro mur reha mruo kam sim kut kaikkiem E Nut karo pos
kmegom ka sarim mar, he nang kam mur kael mar mruo la mmok ko
pum E Nut kalo keik vgum tok. Ko e Moses thavae mang ngar te, "A mhel
to nam sim kut kaikkiem o pos kmegom ka sarim mar, her endo arhe
nera kol a ktalhok to kam plong vle ko kim E Nut ngnik ngnik vgum mar
tok." 6 Ii, e Moses thavae tok, vanangko E Nut karo rhek akuruk ngat
kle va khavae yok gi mang o mia ruk ngat kor mnam mar mang En he
kmokpom kar, he nang En kam kle kmon mar la mmok ko pum kalo keik
vgum tok kat. Ko E Nut karo rhek ruk endri ngat havae te, "Mu or kam
kendom ngang E Nut kam mngan pum te, ani mhel to nera grap ngoguon
ma volkha" enangthe en tkais kam vaeng Endo E Nut Thim Orom Ka
Msasaen he ka grung orom?

7 Va mu or kendom ngang kam mngan pum kat te, "Ani mhel to nera
grung kam ngae ngogu mnam a mmie ka ngaesik hak" enangthe en tkais
kam kol Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen he khover petgim ka nnak
kat? 8 Vanang E Nut karo rhek akuruk kat ngat le khavae kat te,
"E Nut karo rhek ngta vle ko kmuk he, ko muma rere ormar ko ngat
her el rengmat kun mnam mularo vurkul he."

He her E Nut karo rhek ruk ko havaeng nguk orom mar tete arhe, endruk
kmor mnam muk mang E Yesus he kmokpom kar, he nang en kam mon
muk la mmok ko pum kalo keik vgum tok. 9 Ii, ko ngota havaeng nguk
te, enangthe mup mrua havae mang nguk mruo he kmon muldaip orom
e Yesus, he le kor mnam muk mang E Nut kun mnam mularo vurkul te,
E Nut tmi hover e Yesus petgim ka nnak, yek E Nut ner mia sulgim muk
her gi vgum tok. 10 Ii, ta vle tok, ekam ko o mia ngaka ktar kor mnam mar
mang E Nut kun mnam ngaro vurkul he kmokpom kar na, yek E Nut tkais
kmimim kim o rhek mang ngar vgum tok. Va nga mrua havae mang ngar
mruo orom ngaro ngnorok kam mon ngaldaip orom e Yesus tok na, yek
E Nut tkais kam susulgim mar vgum tok kat. 11 Ii, ta vle tok, kmikkiem
gi enang ko ngat ittiegom E Nut karo rhek ko ngat havae te, "Oni vrong
mia ruk ngat kor mnam mar mang E Nut he kmokpom kar, E Nut ner lua
ngam a leep kuon mang ngar hak." 12 Ii, ta vle ngang oni vrong mia tok,
ekam ko o Yuda va o vrong rhek ngat gia maenang e. Mar Ngaldaip to
atgiang nma nho mang ngar tgus. Ko her Endo nam vua sovet kmen a
nngiar to a ktalhok ngang endruk ngat kaurur kim, en kam sulgim mar
enang tok arhe. Ii, E Nut nam gia vle kia vul orom a nngiar to endo. 13 Va
ner vua sovet kam nngiar ngang ngar tok, kmikkiem gi enang ko karo
rhek ngat havae tok kat te, "O mia tgus ruk ngma mon Ngoldaip ka munik
kmurur kim, En kam susulgim mar, her mar ruk E Nut ner mia susulgim
mar tok arhe."

14 Vanangko o mia ngat kais kmurur kim E Nut, En kam susulgim mar
nngia enangthe ngat lo kor mnam mar mang En he kmokpom kar vop?
Va ngat kais kmor mnam mar mang E Nut he kmokpom kar nngia kat
enangthe ngat lo ngnek mang En vop? Va ngat kais kam ngnek mang E
Nut nngia enangthe o mia ngat lo havaeng ngar mang vop? 15 Va o mia
ngat kais kam havaeng ngar mang E Nut nngia enangthe nglenar ngat lo
meng ngar kam havaeng ngar mang vop? Ii, o mia ngak meng nglenar
tok kmikkiem gi enang ko E Nut karo rhek ngta havae tok te, "A ngaeha to
kam ngae kpis ngok kim o vrong rhek kmensireim mar orom a knovvur,
tho mi kut ya hak."

16 Ii, a knovvur tsi pis ko kim o Yuda, vanangko akuruk mnam mar
ngat kle va keyang he lua kpom e. He enang tok, e Aisaia karo rhek ngat
el mit ormar ko thavae mang ngar te, "Ngoldaip, nong o mia tgus ngata
kpom ngua re e." 17 To ngot kais kam kol a papat ti te: O mia ngaka ktar
ngan a re to mang Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen, to endo yek, ngat
kais kmor mnam mar mang En her vgum a re to ngata ktar kol mang tok
arhe. 18 Enang tok, kua svil kam mnganang nguk na te, o Yuda ngta ktar
ngan a re to mang Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen i nop vop? Mare!
Ngat her mi ngan a re to endo he. Kua mnor tok, kmikkiem gi enang ko
E Nut karo rhek ngat havae tok te,

> "O mia ngat ngae ngok mnam a mmie tgus kam rere, he ngaro rhek
> ngat ngae ngok mnam a mmie karo mhetor tgus enang tok."

19 Ii, ngata ngnek tok arhe. Va kua svil kam mnganang nguk kat te, o Yuda
ngat her mmok mang a re to endo ngta ngan, i o nop? Mare, ko E Nut karo
rhek ruk e Moses tittiegom mar, ngata ktar kaenserpagam a papat to tok
kat, ko thavae te,

> "Dok, ngor kaoppom muk he mguera kosnok mang o vrong rhek ruk
> mum mrua mon mar te, mar ruk nong E Nut karo mia mruo. Va

ngor kaoppom muk he mguera kaesik pum o vrong rhek ruk mum
mrua havae mang ngar kat te, mar ngaro papat ngata tu kmar."
20 Ii, va e Aisaia tlua kokkol kam rere ko tle kaenserpagam a papat ta kat
ko thavae mang E Nut te,
"O mia akuruk ngat lo si riring dok, vanangko ngat her pis mang dok
ge. Ii, ngam lo si mamngan mang dok, vanangko ko her le mrua
khenam dok mruo ngang ngar ge."
21 Ii, E Nut thavae tok mang o vrong rhek! Vanangko ta kle khavae ngang
o Yuda ge te,
"Muk ruk muma kerngnek vgum dok koma plong tuom kualo
ktiek ngang nguk mo kolkhek tgus, muk kmeknik ngte kim dok,
vanangko mum kle va kael rela petgim dok va lua svil kam ngan
vgum dok e."

11

E Nut Ta Khenam Ka Mamrung Ngang O Yuda Ruk lIsrael Ke Valngan To Mar Lgititge

1 He ekam tok, kua mnganang nguk kat te, ekam ko E Nut tlol o mia
ruk o vrong rhek kam mrua khenam En mruo ngang ngar tok, va E Nut
ta kle ka vle nngia ngang karo mia mruo ruk o Yuda? Nok muta pat re
te, o Yuda ngat vuut he E Nut ther el ka yaik ngang ngar hak petgim kalo
keik, mar kam vle tok kngorom ngorom gi, ngola? Ho mi kut nop hak!
Ko mu vokom dok na, ko dok a Yuda langto kat, he ko her pal mnam e
Ebrehem ka valngan, ko mnam e Bensamen ka ngausie msim 2 va E Nut
tlo el ka yaik ngang dok e. Ii, va E Nut tlo el ka yaik ngang karo mia mruo
ruk endruk ta ktar mnor mang ngar kat e. Nok, mut lua mmok gi mang
E Nut karo rhek ruk kun mnam a mhe to ta rere mang e Elaisia vor? Ko
e Elaisia ta pis ko kim E Nut kam rere kim o Yuda ruk lIsrael, he kap kim
E Nut kam rum kim o Yuda tgus hak, kam ho mi ktua rum kim mar ka
ngmeang hak. Ko tkap kim E Nut kam rum kim mar te, 3 "Koldaip, o
mia ri ngat im ilaro propet he ka lget ilaro psen ruk o totur. He dok a
gi propet atgiang tuk ta kua vle vop, he ngat re kmim dok tok kat." 4 E
Elaisia tkap kim E Nut mang o Yuda ruk tok, to E Nut tle koripang nngia?
E Nut tkoripang e Elaisia ti te, "Nove, klo is kam ho mi kut rum kim mar
ka ngmeang hak ekam ko ko her mi kut el ke valngan langto ngat kais
mang te, 7,000, mar kam ktua vle ngang dok mruo vop, endruk ngat lo
tubulkek ku penharom a serppak to la ppiagar to e Baal vop kam totu
pum." 5 Ii, he gi enang ko E Nut tmi kut el ke valngan to endo kam vle
ngang En mruo tennik tok, va tete kat E Nut ther mi kut el ke valngan
langto kat, mar kam mi ktua vle ngang En mruo tok kat her vgum ko E
Nut mruo tring ya mang ngar tete. 6 He ekam ko E Nut tring ya mang
ngar tete tok, va ta khenam te, E Nut tlo kta pat mang o mia ngaro reha
ruk kam sim kut kaikkiem karo pos kmegom ka sarim mar, he nang mar
kmegom kam mur kael mar mruo la mmok ko pum kalo keik vgum mar
tok kat e. Ko enangthe E Nut napa mon o mia la mmok ko pum kalo keik
kmikkiem ngaro reha ruk tok, va E Nut ka keknen to kam mon mar la
mmok ko pum kalo keik, nap lo is hak kam kta sir kuon malpgem ka
keknen to kam ring ya mang ngar kat e.

7 To tete, ta vle ti te, o Yuda ruk lIsrael ngat sia khanang ngar kam tagur
pum a ngaeha to kam sim kut kaikkiem E Nut karo pos kmegom ka sarim

mar, he nang E Nut kam mon mar la mmok ko pum kalo keik vgum tok,
vanangko ngam mur kaim mar mruo pum a ngaeha to endo ge. Nang
endruk E Nut mruo ta ktar mur re pum mar kam vle ngang En mruo, her
mar ruk arhe E Nut ther mon mar la mmok ko pum kalo keik. Vanang o
Yuda ruk endruk, E Nut ther kle ka mnang ngar kam mrua tokim ngaro
rela kim karo rhek. 8 E Nut ta mnang o Yuda kam vle tok, kmikkiem gi
enang ko karo rhek ruk ngat ittiegom mar ngat havae mang ngar tok te,

"E Nut teharom ngaro lpetuk he ngata tok he. Ii, va tngam slommok pum ngaro kerok, mar kam vokom a papat to endo, nang lua mnorvek pum kat e. Va ta tok pelam mar kat, mar kam ngan o rhek ruk mang kat, nang lua mmok mang ngaro pneik kat e. Ngta vle tok arhe tennik kam ngae kais mang tete."

9 Va e Devit kat tkaenserpagam a papat to mang E Nut ko ta mnang o Yuda
kam sia khanang ngar tok kat ko thavae te,

"Ngar mur kael mar mruo ko ma kernonhommok her vgum ko ngama tagur pum a ngaeha to kmemem pnes, ekam ko ngaro pnes ngma vle ngang ngar mruo enang a keik to ngam mur kael ngang ngar kam mrua ru pum petgim E Nut. He enang tok, E Nut ner kaekon ngang ngar ekam ko ngma vle enangthe ngma tunvie pum a kre he kvuut orom ngaro papat ruk mang En tok. 10 Ii, o Yuda ngara vle tok, ekam ko E Nut nera ngam slommok pum ngaro kerok, mar kam lua mnorvek pum a papat to endo e. He enang tok, E Nut nera mnang ngar kam kle va kerker orom o vnek ruk lvankue mkor o pos ngaro serppak."

E Nut Ka Ngaeha To Kmel Ka Yaik Ngang O Yuda Vur Lhok, Ka Pun Msim

11 Va kua svil kam kta mnganang nguk kat mang o Yuda ruk ngta vuut
petgim E Nut. Muta pat re te, ngat vuut petgim E Nut he lo kat kais kam
kta hop kaeknik ngte kim E Nut kat gi? Ho mi kut nop hak! Ta kle va
ka vle ti te, ekam ko o Yuda ngat eharom nga kerkeknen to kam keyang
E Nut, E Nut ta kle va kael a longmok ngang nguk ruk o vrong rhek, he
En kam kle ksusulgim muk kat, he nang o Yuda kam kosnok pum tok
tete na, to le kta svil mang E Nut koknaik kat. 12 Lmien te, a ktalhok to
kam plong vle ko kim E Nut ngnik ngnik, endo E Nut ther kut el ngang
o Yuda tennik, mar kam kol, ta vle enang nga gol ka pun. Vanang ngat
her eharom a kerkeknen to endo he orim he. He ekam tok, o Yuda ngat
huo mang ngaro singni enang tok arhe, nang E Nut ther kle el a longmok
ngang nguk o vrong rhek tgus ruk kun mnam a mmie tgus, muk kam
le kol o Yuda nga ngaekam kam kol a ktalhok to tete ta vle ngang nguk
enang mula gol ka pun vat. He ekam tok, ko pekam ko E Nut na kta kaum
karo mia tgus kam kle kta khor kun mnam a valngan to atgiang kat, ko
o Yuda ngar le ka ngamkhor kar o vrong rhek tok, va ta vle nngia tete?
Ta vle ti te, o Yuda kar muk o vrong rhek, muk tgus mguera kaum kol a
ktalhok to ta kaum ka vle enang muk tgus mula gol ka pun to endo gi.

13 Muk ruk o vrong rhek, kua rere ngang nguk ruk arhe. Ko E Nut tmi
kut el dok he kmeng dok kmeha ngang o vrong rhek kam havaeng nguk
mang e Yesus. Ii, va kom vu kaeha lserppak ngang nguk hak, 14 ekam ko
dok koma nho mkor E Nut kmaoppom akuruk mnam kuaro mia mruo
ruk o Yuda, mar kam kosnok mang ko muk ruk o vrong rhek mut kor
mnam muk mang e Yesus he kmokpom kar he le kol nga ngaekam tok.

Ii, he enang tok, o Yuda ngar kais kam kle kta svil mang E Nut kam kta
kor mnam mar mang En he kmokpom kar kat, he En kam kle ksusulgim
akuruk mnam mar kat. 15 Ii, kom kaeha ngang nguk enang tok, ekam ko
kua mnor mang o Yuda te, E Nut ta ktar el ka yaik vur lhok ngang karo
mia mruo ruk endruk la totur, petgim kalo keik enang tok, her mi kut
kmel a longmok ngang nguk o vrong rhek tgus ruk mo mmie kam kaum
kar karo mia mruo la totur enang tok kat arhe. Va a longmok to endo
ta vle ngang nguk o vrong rhek tete, he nang muk kam le kmonho kar E
Nut, mar kam vle te, karo mia mruo ruk la totur tok kat, her gi vgum ko
o Yuda ruk la totur ngata ktar kvuut he koregot kim muk, muk kam le
kvaik kun mnam E Nut karo mia mruo tok arhe. Mare, E Nut ta ktar si
el ka yaik ngang o Yuda vur lhok tok, vanangko koknaik ner le kat kael
mar kam kaum kar o vrong rhek kam kta vle kat te, karo mia mruo kat,
to le kaum khover mar petgim ngaro nnak kar o vrong rhek tok kat. 16 He
enang tok, muk o vrong rhek muta vle te, E Nut karo mia mruo la totur
ngang En tete kat her gi vgum ko o Yuda ruk la totur ngat el a longmok
ngang nguk kam vle gi enang tok arhe. Ii, muta vle te, E Nut karo mia
ruk la totur tok tete, gi enang a bret ka gi mhe to a ktarang ko la totur ko
o Yuda ngam kaen ngang E Nut, tkaeharom a bret ka mit tgus kam vle
la totur tgus tok kat. Ii, va o Yuda ngta vle enang a ho ka kmen ko en a
totur tok kat. He enangthe a ho ka kmen to endo npa vle la totur, va nap
kaeharom a ho karo khator tgus ruk o vrong rhek kam vle te, la totur tok
kat.

O Yuda Va O Vrong Rhek Ngta Vle Enang A Ho Karo Khator Ruk E Nut Tvat Mar Kam Kaum Par Mnam Ka Ho To Atgiang

17 He kmikkiem a papat to endo tok, E Nut ther kol ka ho to a Olip ka
mten to ngat kavang ko ma loot orom karo khator ruk ngta vle te, o Yuda
tgus arhe. To tmur kohet karo khator akuruk o Yuda he kngam mar, nang
kle kol a ho to a Olip ka mten to tmur pus ko poturvek, he kohet karo
khator akuruk kat, endruk orom muk ruk o vrong rhek, to kle kpupam
muk kam kaum par mnam ka ho to atgiang kar o Yuda tok. He ekam ko
muk o vrong rhek muma par mnam a ho to a Olip to ko ma loot tete, va
muma ktal kim a ho to endo ka kmen ko nma klang nguk mo serppak
orom ka ye he. 18 He ekam tok, mguak or kam mrua hover muk mruo
kir kim E Nut ka ho to endo karo khator ruk o Yuda, endruk E Nut ta
ktar skohetik kngam mar. Enangthe muk ruk o vrong rhek mut re kam
mrua hover muk kir kim o Yuda ruk endruk tok, va mgua mrua pat na
mang a papat ta te: E Nut ka ho to endo ka kmen nam lua ktal kim karo
khator ruk muk e. Parem ko, karo khator ruk muk mum kle va ka ktal
kim ka ho to endo ka kmen ha. 19 Vanangko nok mguer kle mrua per
orom muk mruo gi kmaur kim dok te, “Her mor o vrong rhek ri arhe E
Nut ther kohet ka ho to endo karo khator ruk o Yuda, kam kle her mi
ktua pupam mor kam par mnam ka ho to endo vat.” 20 Pu lmien tok,
vanangko E Nut ta kohet o Yuda ruk endruk, ekam ko ngat lo kor mnam
mar mang e Yesus he kmokpom kar. Vanang muk ruk o vrong rhek, E
Nut tle kpupam muk kam par mnam ka ho to endo, ekam ko her muk
ruk arhe mut mi kor mnam muk mang En he kmokpom kar. He ekam
tok, mguak or kam mrua hover muk mruo e. Parem ko, mguak kle va
kgorang E Nut ha, 21 ekam ko gi enang ko E Nut tlo mnang ka ho to endo

karo khator mruo msim, va ner ho lo mia mnang nguk gi enang ngar tok
kat.
22 He ekam tok, mguak pat mang E Nut kalo keknen tgus ruk enngindi,
endo ko nma ya mang o mia, va endo ko nam lua kongeik ngang ngar kat.
Ii, ko E Nut ther lo kongeik ngang o Yuda ruk ngat her vuut petgim En,
vanang mu vokom na, ther kle kya mang nguk ruk o vrong rhek vgum
tok. Va ner le kya mang nguk kngae tok kat, kmikkiem enang ko muma
kor mnam muk mang e Yesus he kmokpom kar kngae tok kat. Vanang,
enangthe mupa tu kmor mnam muk mang e Yesus he lo kta mokpom kar,
va E Nut ner lo mnang nguk kam kta par mnam ka ho e. Nove, ner kle
va kohet ka ho to endo karo khator ruk muk tok kat gi, gi enang ko tlo
mnang o Yuda he kohet ka ho to endo karo khator ruk o Yuda tok kat.
23 Vanang enangthe o Yuda ngap hortgi he kle kor mnam mar mang e
Yesus he kmokpom kar, va E Nut ner le kta lol mar he kta pupam mar kat
mnam ka ho to endo, mar kam kaum kar o vrong rhek kam kta par mnam
kat ko her E Nut to tis kam kta pupam mar tok kat arhe. 24 Ii, E Nut ner
mi kta pupam ka ho karo khator ruk o Yuda mnam ka ho to endo, ko mu
vokom na! Enangthe E Nut ta ktar kohet muk ruk o vrong rhek mnam
a ho to a Olip ka mten to nam gia pus ko po turvek, he kle kpupam muk
mnam ka ho to orom o Yuda msim tok, va En ner mi kut kais kat kam kle
kta lol o Yuda ruk ta ktar kohetik mnam ka ho to endo he le kta pupam
mar mnam ka ho to endo kat, mar kam kle kta par mnam ka ho to endo
ko E Nut ta ktar kohet mar mnam. Vanangko E Nut tlo ikkiem a keknen
langto msim kmeharom muk tok enang o mia ko ngam kaeharom o hi
enang tok e.

E Nut Nera Susulgim O Yuda Ruk lIsrael

25 Koornopeik ruk mut kor mnam muk mang e Yesus he kmokpom kar,
tesgun E Nut nam lua paam o mia ngaro rela mang a papat to mang kam
lol o vrong rhek kam vle te, karo mia mruo kat e. Vanang tete ngora
polger a papat to endo ngang nguk, muk kam mmok mang, he nang muk
kam lo mrua kansgum muk kam hover mularo munik mruo. Ko a papat
to enda ta vle te, E Nut tgi vur el ka yaik ngang o Yuda ruk lIsrael vur lhok,
he ka mnang ngar kam mur kael rela petgim karo rhek. Ii, tgi vur kut el
ka yaik ngang ngar vur lhok tok, mar kam vle tok kam ngae kut kais ko
En mruo nak pupam o vrong rhek ruk En mruo tmur kut el mar, mar
kam par mnam ka ho to orom karo mia mruo na. He ekam tok, o vrong
rhek ngar mi kut kais kam ngamkhor kar o Yuda kam vle te, E Nut karo
mia mruo tok kat, kmikkiem gi enang ko E Nut tmi kut el mar, mar kam
ngamkhor kar mar kam mi kut kais enang tok. 26 Ii, o vrong rhek ngar mi
ktua ngamkhor kar o Yuda ruk lIsrael kmis tok, to endo yek, ngar kaum
ka vle te, mar o Yuda ruk lIsrael tgus tok kam le kor mnam mar mang E
Nut he kmokpom kar, to E Nut ner le ksusulgim mar tgus, kmikkiem gi
enang ko ngat ittiegom E Nut karo rhek mang ngar tok te,

> “Endo Kam Susulgim e Yakop ka ngausie ruk o Yuda, en ner kottek
> mnam a rengmat to e Saion to e Yerusalem he nera hortgem o
> mia ngaro vurkul he ka kser ngaro kerkeknen. 27 He ngor le ka
> khenam kua mokpom kar mar orom en tok arhe, ko ngor le klol
> ngaro kerkeknen patgiang ngaiting he kikiangae mang ngar hak
> her vgum endo arhe.”

28 Tennik E Nut ta ktar ka khenam ma mmok te, tkaelongtok mang o
Yuda ruk endruk ko tmur mi kut el karo tnangal ngang ngar te, mar kam
vle te, karo mia mruo. To koknaik ngat kle keyang o rhek ruk mang e
Yesus, endruk ko her havaeng nguk orom mar mang orom a knovvur.
He ekam tok, ngat her el imuo ngang E Nut tok arhe. He ekam tok, E
Nut tel ka yaik ngang ngar vur lhok, nang kle mi kut el a longmok ngang
nguk ruk o vrong rhek, kam koregot kim muk, he nang muk kam le kpar
mnam ka ho to orom karo mia mruo kat. Vanang E Nut tlo kikiangae
mang ko tennik ta ktar mi kut el karo tnangal ngang lIsrael te, mar kam
vle karo mia mruo, ko ta kle kta khenam ma mmok kat te, tkaelongtok
mang ngar tok vop. 29 Ii, E Nut tkat khenam ma mmok kat te, tkaelongtok
mang ngar, ekam ko tennik ther el mar kam vle te, karo mia mruo ruk
tel karo tnangal ngang ngar enang tok. He En tlo is hak kam kser karo
mur tnangal mruo, he nang karo nngiar va karo rhek ruk tvaeng o mia
ormar kmeknik mnam En mruo e. 30 Ii, tesgun muk o vrong rhek muma
kerngnek vgum E Nut he. Vanangko tete, E Nut tel a longmok ngang nguk
kmor mnam muk mang e Yesus he kmokpom kar, he nang En kam kle
ka mrung nguk he kmon muk la mmok ko pum kalo keik vgum tok. Ii,
E Nut tkais kmeharom muk tok, ekam ko o Yuda ngata ktar kerngnek
vgum En tok kat, to endo yek E Nut tkoregot kim muk kmel a longmok
to endo ngang nguk enang tok. 31 He kmikkiem gi enang tok kat, o Yuda
ruk lIsrael ngat kerngnek vgum E Nut tok, he nang E Nut kam mi ktua
khenam ka mamrung ngang ngar tete tok kat to le kta mon mar la mmok
ko pum kalo keik kat. Ii, va E Nut tkais kmeharom mar tok, ekam ko E Nut
ta ktar her mrung nguk o vrong rhek her gi enang tok tete, to endo yek,
o Yuda ngat kosnok pum tok, to kle kta svil kam kat kaeknik ngok kim E
Nut kat. 32 Ii, E Nut ther mi kut eharom o mia tgus ngaro kerkeknen kam
kurogos mang ngar, mar kam ngam mar mruo ekmar kmeharom mar
kam kerngnek vgum E Nut ormar tok. Ii, va tmi kut eharom mar tok, he
nang En kam kle ktua khenam ka mamrung ngang ngar tgus ekam tok
kat arhe.

E Pol Ta Kni Orom E Nut Kam Kanprim

33 "O, E Nut karo vu papat ngat ho mi kut laut hak, va karo keknen
ruk kmel karo vu papat ruk endruk ma mmok ngat ho mi kut laut
hak kat. Ii, her E Nut to arhe nam smia mnor mang o tgoluk tgus.
He mor ruk o mia ngot lo is hak kam non ekam karo vu papat kam
mnor mang En ko nam sim ktua ngangam kim En mruo kmel karo
papat ma mmok nngia nngia. E Nut nama vle kia vul orom karo
papat ruk endruk tok. 34 "Va nong a mhel tang hak to tkais kam
mnor mang E Nut karo papat ruk endruk e. Va nong a mhel tang
kat to tkais kam klang orom a papat tang ko nma tu kim kat e."
35 "Ii, va nong a mhel tang kat to E Nut tel a tol mang, he nang E
Nut kam srim kat e." 36 Ta vle tok, ekam ko o vrong tgoluk tgus
ngat ottek ekam her En arhe, he ngama ktal kim En. Va o tgoluk
tgus ngta vle ngang En mruo kat. He ekam tok, o mia tgus ngak
kanprim E Nut he khover ka munik kngorom kngorom. Lmien.

12

Ngurak Kael Nguaro Pkor Ngang E Nut Kmikkiem Enang Ko Ngoma Ktal Kim En Arhe

1 He koornopeik ruk mut kor mnam muk mang e Yesus he kmokpom
kar, ekam ko E Nut thera mrung ngor he kmon mor la mmok ko pum
kalo keik tok, va ko kaurur kim muk te, mguak kle mur kael mularo pkor
mruo ngang E Nut kmikkiem enang ko muma ktal kim her En arhe. He
enang tok, muk mruo mguera vle enang a nngiar to orom muk kam mur
kaen mularo pkor mruo ruk mut kolkol ekam E Nut ormar tok ngang, he
nang E Nut kam mia higiang nguk. Ii, mguak kaeharom tok, va mguer
smia totu pum E Nut orom mula ngaeha to endo ko E Nunu A Totur nam
kaenkrovgem muk kmeharom ngang tok arhe. 2 Ii, mguak kaen muk
mruo ngang E Nut he kle kor kam kat kael a ngaekam ekam o vrong papat
va o vrong keknen ruk mkor o mia ruk mo mmie mar kam kurogos mang
nguk, he muk kam kolkol ekmar. Nove, mguak kle va kael a ngaekam
ekam E Nut kam liepum mularo papat ruk endruk orom ktakor ruk o
gunngae, he nang En kam hortgem mularo keknen, muk kam kle va
kolkol ekam En ha. Mguak kaeharom tok, to endo yek, mguer kais kam
nho mnam o vrong keknen tgus kam mnorvek pum mar te, ngat ottek
ekam E Nut i o nop. Te tok mguer le kais kat kam lol E Nut karo keknen
ruk tok, endruk En mruo ta svil mang ngar he khigiang ngar ko ngat ho
mi kut ya hak, va ho mi ktua vle enang En mruo, muk kam kle kaeharom
mar.

E Nut Ten Ka Nngiar Langto Langto Ngang Langto Langto Mnam Karo Mia Mruo

3 Nang tete, kmikkiem gi enang ko E Nut tring ya mang dok he mi kut
kaen ka nngiar langto ngang dok, endo kam havaeng nguk mang e Yesus,
kua re kam havaeng langto langto mnam muk tgus na te: Nak or kam
mrua kansgum en mruo kam mrua hover en mruo kam pat mang en
mruo te, ta laut kir kim klenar akuruk. Vanangko na kle va ktar smia
pat mang en kmikkiem gi enang ko E Nut ten o nngiar ngang karo mia
tgus ruk ngat kor mnam mar mang e Yesus he kmokpom kar, nang nong
enangthe E Nut trum mar tgus ngang en tuk e. 4 Ii, mu vokom na, mguak
or kam pat tok, ekam ko muk tgus muta vle enang a mhel ka vok atgiang
orom karo mhetor kavurgem ruk orom ngarte ktua ngaeha gi mnam
langto langto. 5 He gi enang tok kat, mor ruk ngota kor mnam mor mang
e Kristus he kmokpom kar, ngota kaum ka vle enang a mhel ka vok to
atgiang tok kat ko karo mhetor kavurgem ruk mor ko ngota mo turang
mang en. 6 Ko E Nut ther kut en o nngiar ngang langto langto mnam mor,
he langto langto mnam mor ngot her kut lol o nngiar ruk yok kmikkiem
gi enang ko E Nut tkut ring ya mang langto langto mnam mor tok kmen
o nngiar ngang ngor enang tok. Te tok, enangthe E Nut na kut kaen a
nngiar to kam havaeng o mia mang En mruo ngang a mhel, va a mhel to
endo nak le mi kut kaeharom tok, kam sim kut kaikkiem a nngiar to endo
ge, gi enang ko E Nut na mi kut kaen ka nngiar to endo ngang kmeharom
gi enang tok. 7 Va enangthe E Nut na kut kaen a nngiar to kam turang o
mia ngang a mhel langto yok, en kmeha ngang ngar, va a mhel to endo
na sim kut kaikkiem a nngiar to endo ge, gi enang ko E Nut na mi kut
kaen ka nngiar to endo ngang kmeharom gi enang tok kat. Va enangthe
E Nut na kut kaen a nngiar to kam patter o mia mang En ngang a mhel
langto yok kat, va a mhel to endo kat na her gi kaeharom gi enang tok kat.
8 Va enangthe E Nut na kut kaen a nngiar to kmenkrovgem o mia ngang
a mhel langto kat, va a mhel to endo na her gi kaeharom gi enang tok

kat. Va enangthe E Nut na kut kaen a nngiar to kam turang o mia orom o
tgoluk ngang a mhel langto kat, va a mhel to endo kat na her gi kaeharom
gi enang tok kat, he lo vua krum o tgoluk kim mar. Va enangthe E Nut na
kut kaen a nngiar to kam ktong o mia kam smia mokpom kar En, va a
mhel to endo na her gia tagur pum a ngaeha to endo he ka nho mang
ngar gi enang tok kat. Va enangthe E Nut na kut kaen a nngiar to kam
mrung o mia ngang a mhel langto kat, va a mhel to endo na her gia vle
orom a sirei kam mrung ngar gi enang tok kat.

E Nut Karo Mia Mruo Ngak Kaeharom O Keknen Ruk Lyar

9 Mguak mien kmelongtok mang o mia. Va mguak keyang o kerkek-
nen, nang kle ka kpom endruk ngta ya. 10 Mguak kaelongtok mang
muornopeik kam smia mokpom kar mar ko mar muornopeik ruk ngat
pal mnam E Nut ka ngausie ka pun. Va mguak kle khover mar ktotu pmar
kir kim muk mruo. 11 Va mu or kam kapngan kmeha ngang E Nut kat.
Vanang mularo pkor ngak kle mi ktua prias hak vgum E Nunu A Totur
kmeha ngang. 12 Va mguak sirei mang mularo papat ruk kam nho mkor
E Nut kam susulgim muk kat. Ii, va mguak matnge vgum o vokngnes ruk
o mia ngma koskalil ormuk ormar kat. Va mguak or kmorim a keknen to
kam ngarkie ngang E Nut kat e. 13 Va E Nut karo mia mruo ruk ngma tu
kmo tgoluk, va mguak or kam krum mularo tgoluk kim mar kat e. Mguak
kle va ka slak orom mar ha, he ka klang ngar mo gi vrong tgoluk tgus ruk
ngma tu kmar. Va mguak smia vle he ka nho ngang o mia ruk enang tok
kam vaeng ngar ngok kmuk kam smia tar mar.
14 Va mguak ngamyammok mang endruk ngat koskalil ormuk, nang
or kam re orom mar kam kering ngar e. 15 Ii, va mguak sirei kar endruk
ngata sirei, nang kle ka mrung endruk ngat mrua mrung ngar kat. 16 Va
mguak mo ya mo nguk mruo orom mularo ngorsang. Va mu or kam
mrua mon ltaven orom muk, nang kle kekhet endruk nop ngaro mnok
ngang ngar. Vanang mguak kle va ka svil kam vle kar mar.* Va mguak
or kam mrua per orom muk mruo kat.

E Nut Karo Mia Mruo Ngak Kaekon Ngang O Mia Orom O Keknen Ruk Lyar

17 Mguak or kmekon ngang o mia orom a kerkeknen tang ko ngtel a
tutu kun pgegom muk orom ngartakor. Mguak kle kngangreal ngang
nguk mruo kam sim kaeharom o keknen ruk ngta sir ko pum o mia
tgus ngaro kerok. 18 Va si enangthe mularo imuo tgus ngpa svil kam
kta monho kar muk kam kta smia mokpom kar muk, va mguak kaegom
mularo serppak tgus hak kam sim kta vle lya kar o mia tgus ruk tok. 19 Va
kolenar, mguak or kmekon ngang o mia ko ngat kering nguk. Mguak kle
va ka mnang ngar ngang E Nut ha, he En ner mi kaekon ngang ngar orom
karo vu resik ruk ngang ngar. Ii, ko ner kaekon ngang ngar kmikkiem gi
enang ko ngat ittiegom E Nut karo rhek te, “Ngoldaip thavae te: A ngaeha
to kmekon ngang o mia, her kua ngaeha mruo to, ko her dok ta ngor
mia kaekon ngang ngar arhe.” 20 Ii, mu or kmekon ngang ngar tok e.
Vanangko mguak kle va kya pum mar kmikkiem enang ko ngat ittiegom
E Nut karo rhek kat te, “Mguaka klang mularo imuo orom o ol ko ngpa
vang, va ka klang ngar ma ye ko ngpa svil kmivie. Ii, mguak kaeharom

* **12:16:** Tkais kam hortgem o Grik nga re kam vle kat te, “Vanang mguak kle va ka svil kmeharom o reha ruk ngat lo vua laut ngang ngar.”

tok, va mguera ngam a leep a ho laut hak kuo mang ngar vgum mula
keknen to endo ko nera matmat ngaro vurkul.”
21 He ekam tok, mguak or kam mnang o kerkeknen ruk o mia ngam
kaeharom mar ngang nguk kmaoppom muk, kir kim muk, he nang muk
kmekon ngang ngar orom mutakor tok kat. Vanangko mguak kle va kir
kim o kerkeknen ruk o mia ngam kaeharom mar ngang nguk her orom
mularo keknen ruk lyar, endruk mguak kle kaekon ngang ngar ormar
ge.

13

E Nut Karo Mia Mruo Ngak Ngan Vgum Endruk Laol Mkor A Gavman Ko Ngma Nho Mang Ngar

1 O mia tgus ngak ngan vgum ngalmialaol ruk mkor a gavman, endruk
ngat kol a serppak to kam nho mang ngar. Ii, mguak ngan vgum mar
tok, ekam ko E Nut mruo ther mur kut el mar kam nho mang nguk tok
arhe. Vanang nong a serppak tang hak ko ta vle tkat kottek tam kat
e. Mar tgus ngam kottek ekam E Nut mruo ko En mruo ther mur kut
el mar enang tok. 2 He ekam tok, a mhel to ta kerngnek vgum endo
mkor a gavman, endo nma nho mang, ta vle te, tle mi kut kerngnek her
vgum E Nut tok kat arhe, ekam ko her E Nut to arhe, endo tmi kut el
endo kam nho mang tok. He enang tok, a mhel to endo ko ta kerngnek
vgum E Nut tok, ner mur kael en mruo ko ma kernonhommok, he E Nut
kam monik kim a kapnes ngang tok arhe. 3 Ii, mguak ngan vgum mar
tok, ko endruk ngma kerngnek vgum ngalmialaol ruk mkor a gavman,
ngma gorang ngar ko her ngalmialaol ruk arhe ngat kais kam monik kim
ngarta kapnes ngang ngar. Vanangko o mia ruk ngam smia ngan vgum
ngalmialaol ruk endruk, ngam lua gorang a kapnes tang e. He ekam tok,
enangthe mupa svil mang mularo vurkul kam mrer ko pum mulmialaol
he lua gorang ngar te, ngara monik kim a kapnes ngang nguk, va mguak
le kaikkiem ngaro pos ruk ngta sir gi. Ii, mguak ngan vgum mar tok, to
ngar le kanprim muk vgum tok kat. 4 Ngara kanprim muk tok, ekam
ko her mar ruk arhe E Nut tmur kut el mar kam ya ngang nguk tok kat.
Vanangko enangthe mupa kpoot mang ngaro pos, va mguak kle kgorang
ngar, ekam ko ngam lo gia kpom a ngaekam to a serpgar to endo kam gia
vavle ku meorom E Nut ka ngoumi tok e. Nove, her mar ruk arhe, ngat
her mi kol E Nut ka ngaekam to a serpgar kam khenam karo resik ngang
endruk ngam kaeharom o kerkeknen kmel ngartaro kapnes mruo ngang
ngar. 5 He ekam ko mulmialaol ngma kol E Nut ka ngaekam tok, va mgua
mrua slak orom muk mruo he kngan vgum mar, matok nok nga kle va
kmonik kim a kapnes ngang nguk vor. Ii, va mguak ngan vgum mar tok,
he nang mularo vurkul kam mrer kim mar.

6 He kmikkiem a her gi papat to kat arhe, mguak le kat kaenkim mar
orom o takis kat, ko mulmialaol ruk mkor a gavman, her mar E Nut
kalngunes ruk ngma tagur pum a ngaeha to kam nho mang nguk tok
arhe. 7 Ii, va si o mia tgus ruk ngat her el o tol mang nguk, va mguaka srim
mar kat. Muk ruk mularo tol ko kim mulmialaol ruk ko mkor a gavman
pum mularo tgoluk, i o pum o takis, va mguak srim mar pum mar kat.
Ii, mguak koripang ngang o mia kmikkiem gi enang ko ta sir kmoripang
ngar tok. Enangthe endruk mguak totu pum mar, va mguak khenam tok

he mia totu pum mar enang tok ge. Va enangthe endruk mguak teiver
mar, va mguak khenam tok ma mmok he mia teiver mar tok kat ge.

E Nut Karo Mia Ngak Kaelongtok Mang O Mia Kmikkiem Enang Ko Ngam Mur Kaelongtok Mang Ngar Mruo.

8 Ii, mguak srim o mia tgus ruk ngat el o tol mang nguk. Vanang o tol
akor nga lo kta sir ka vle e. Vanangko a tol ka mten langto ge ko kim o
mia, endo kmelongtok mang ngar, her a tol to endo tuk na sir ka vle mo
kolkhek tgus he mgua plong srim mekam mekam. Ii, mguak kaelongtok
mo kmuk mruo mo kolkhek tgus tok, ekam ko endruk ngam kaelongtok
mang o mia, her mar ruk ngam her sim kut kaottam E Nut karo pos nga
pun msim hak tok arhe. 9 Ii, ko E Nut karo pos ruk te, "Kam lua kpoot
mang a lei, kam lua por mia, kam lo kauruvik va kam lua ring mnam
muk mang o mia ngaro tgoluk" va o gi vrong pos akuruk tok kat, mar
tgus ngma sir kuon malpgem a pos to atgiang ta te, "Ngiak kaelongtok
mang o mia kmikkiem gi enang ko im mur kaelongtok mang yin mruo
tok." 10 Ii, a keknen to kmelongtok mang o mia nam lua kering o mia e.
He ekam tok, a keknen to kmelongtok mang o mia ther mi kut mitom E
Nut karo pos nga pun msim tok arhe.

11 Va mguak smia ngangam kim muk mang o kolkhek ruk endri tete
kam her mi kut kaelongtok mang o mia tok arhe. Ko a kolkha to muk
kam hop he lo kta konit orom mularo papat ruk kmor mnam muk mang
e Yesus he kmokpom kar ther mi pis he. Ii, ko tete ta konner tang mang
a kolkha to E Nut kam susulgim mor tgus kmen a ktalhok ngang ngor.
Vanang ngot her vle malhagenmok mang a kolkha to tesgun ko ngot gi
gun kor mnam mor mang E Nut he kmokpom kar. 12 Ii, a kolkha to E Nut
kam susulgim mor, ta vle enang ko tre kam kakao he ka kser a segain
kmel ekam a kolkha. He ekam tok, mguaka kser mularo kerkeknen ruk
ngta slok tok kat, nang kle kael ekam o keknen ruk ngata mmok. Ko o
keknen ruk ngta mmok ngat kais kam toot mang ngor enang a gulie to
kam toot mang a mhel ka ngaengtek. 13 Ii, mguak kle va sim kaeharom
o keknen ruk lyar, gi enang ko muma vle ko ma mmok kim a kolkha.
Nang mu or kam kat kaeharom a kerkeknen to kmiviem a ye to a serpgar
he kveve to le kaum kar mulenar kam mo vret muk. Ii, va mu or kam
sovet kam mrua ngam muk mruo mang lraip lurokol kat. Va mu or kam
vu kaesik ngang mulenar he kngam o rhek kuo mang ngar kat. Va mu
or kam mrua mommen muk mruo enang tok. 14 Mgua or kam vle tok
e. Parem ko, mguak kle va kpi orom e Yesus Kristus karo keknen mruo,
nang lo kta pat mang kam mrua tmar kim mularo pkor ngaro sing ruk
ngat kernonho, endruk ngam kaenen muk kmeharom o kerkeknen.

14

Endruk Ngaro Papat Mang Yesus Ngata Serppak Ngak Kaenserpagam Endruk Ngaro Papat Ngat Lo Vua Serppak

1 Vanang mang o mia ruk ngaro papat ruk mang E Yesus ngat lo vua
serppak vop, mguak or kam mon mar orom ngaro papat ruk yok he
klikim mar ko muma kolaspa kam pat mang ngar te, ngat kernonho. Ii,
endruk ngaro papat ruk yok, o mia ngam sia mo kla orom o rhek mo
kmar mang ngar, vanangko muk, mguak kle va kvaeng ngar kam vle ko
kmuk ge. 2 Ko a mhel to karo papat ruk mang E Yesus ngta serppak, en
nam kael ka papat te, en tis kmem o vrong relot tgus. Vanang kaela to

karo papat mang E Yesus ngat lo vua serppak vop, en nam kle kut kael
karo papat ruk yok te, en tlo is kmem o gi vrong relot tgus ruk enang
tok to le gi kaem o gi ol tuk. He ekam tok, o mia ngama mo kla orom
o rhek mo kmar mang tok. 3 He ekam tok, endruk ngam kaem o vrong
relot tgus, mar ngak or kam kekhet endruk ngam gi kaem o gi ol tuk. Va
endruk ngam gi kaem o gi ol tuk, mar kat ngak or kam le kmon endruk
ngam kaem o gi vrong relot tgus orom a kerkeknen tok kat. Ko E Nut
thera tting mang ngar tgus. 4 Muk tgus mguak or tok, ko muk oni mia
ruk muk, he mut kais kam mon E Nut kalyie tang orom a kerkeknen? Ko
gi Kaldaip mruo to E Nut tuk to kalyie to endo nak sir ko pum kalo keik,
he nang En kam mon en orom karo kerkeknen, i o kam mon en la mmok
ko pum kalo keik kat. Ii, va lmien te, kalyie to endo ner le kngae yek mia
vle la mmok ko pum E Nut kalo keik tok, ekam ko her E Nut tuk to tkais
kam mon o mia la mmok ko pum kalo keik.
5 Ii, va muma mo kla orom o rhek mo nguk pum o vrong kolkhek kat
ko a mhel langto nam kael karo papat te, a kolkha langto ta vle te, a totur.
Vanang kaela nam kle kut kael karo papat ruk yok kat te, o kolkhek tgus
ngat gia maenang tgus. Ta ya muk kam pat tok, vanangko langto langto
mnam muk nak kael ka papat lserppak mnam en mruo na, nang lua
lopumtang pum karo papat mruo. 6 Ii, ko endo nam kaenserpagam a
kolkha langto ko ta pat te, en a totur, i o endo ta pat te, nong a totur, min
tgus nginak kael nginalo papat ruk tok lserppak ngang E Nut. Ii, va endo
nam kaem o relot tgus, i o endo tgi kaem o gi ol tuk, min tgus nginaka ktar
kanprim E Nut mang nginaro olngaemik ruk endruk tok kat. He enang
tok, alo mhel ri tgus nginak kael nginalo papat tgus ngang E Nut gi enang
tok arhe. 7 Ii, ta vle tok, ko mor tgus ngom mur en mor mruo ngang E Nut,
he nong tang mnam mor, nama ktal ka vle kmikkiem ka mur svil mruo
tuk e. Va enang tok kat, ko nong tang mnam mor nera yor kmikkiem ka
mur svil mruo tuk kat e. 8 Nove, ko enangthe ngopa ktal ka vle vop, va
ngruaka vle kmikkiem E Nut ka svil mruo ge. I o enangthe ngopa yor, va
ngruak yor kmikkiem E Nut mruo ka svil gi enang tok kat ge. He ekam
tok, enangthe ngopa ktal ka vle vop, i o ngopa yor, va ngom kle ka vle
ngang Ngoldaip ge.
9 He her gi mang a papat to endo arhe, e Kristus tmur kaen en mruo
kam yor to le kta hop kat petgim ka nnak, he nang en kam vle te, endruk
ngat yor va endruk ngata ktal ka vle vop Ngaldaip to en. 10 He ekam tok,
koknaik mor tgus ngrera sir ko pum E Nut kalo keik he En nera mon mor
tgus orom nguaro kerkeknen. He ekam tok, muk ruk mularo papat ngta
serppak mang E Yesus, kman ko muma kekhet muornopeik he kle kmon
mar orom o kerkeknen? Mguak or kmeharom tok. 11 Ko mor tgus ngrera
sir ko pum E Nut kalo keik, kmikkiem gi enang ko ngat ittiegom E Nut
karo rhek ruk tok te,

> "Ngoldaip thavae te, Dok to koma plong vle ngnik ngnik, kua re he
> kvat dok mruo kam havae te, o mia tgus ngar mia tubulkek ku
> penharom dok kam mrua havae mang ngaro kerkeknen mruo ma
> mmok."

12 Te tok, langto langto mnam o mia tgus ngrua mrua havae mang nguaro
kerkeknen mruo ko kim E Nut.
13 He ekam tok, mguak or kam mo mon muk orom o kerkeknen ruk
tok. Vanang mguak kle va kael mularo papat te, kam lo kaeharom a
keknen tang hak ko tkais kam hos kim muornopeik ngaro papat ruk ngat

elik ngang E Nut, he kering ngaro papat ruk kmor mnam mar mang e
Yesus he kmokpom kar ko ngta vuut ormar vgum tok. Si ke gi vrong
keknen tang ko ke mi laut kat va mguak kael mularo papat te, kam lo
kat kaeharom ke keknen to endo kat ko tkais kam hos kim muornopeik
ngaro papat ruk ngat elik ngang E Nut tok.

14 Tete, ko dok ko kor mnam dok mang Ngoldaip e Yesus he kmokpom
kar, kuaro papat ngat ho mi kut serppak hak te, o vrong tgoluk tgus ruk
E Nut tmur kut kueng ngar tok, ngata mmok kmemik. Vanangko ta mien
kat te, enangthe kaela ngang nguk karo papat ruk kmor mnam en mang
e Yesus ngat lo vua serppak, ko nap kael karo papat ngang E Nut mang a
tomhel tang te, tlo vua mmok en kmem, va a tomhel to endo tgia vle lsir
ngang mula to endo te, tlua mmok tok arhe. 15 He ekam tok, enangthe
mula to endo napa vokom muk ko mum gi kut kaikkiem mularo papat
to kmem o gi vrong relot, he mula keknen to endo tre kam hos kim mula
to endo karo papat ruk telik ngang E Nut, va ta khenam te, mum lo sim
kaelongtok mang mula to endo e. He ekam tok, mum si pat mang mula
keknen to a yar te, o gi vrong relot ngat gia mmok, vanangko mguak kle
kor kam kering muornopeik ngaro papat ruk ngat elik ngang E Nut orom
mula keknen to a yar to endo kmemik tok. Ii, mguak or kam kering ngar
tok, ekam ko her o mia ruk endruk e Kristus tyor mang ngar kat arhe.
16 Ii, mguak or kam kering ngar, matok o mia ngar kle kta mon mula
keknen to a yar to endo te, a kernonhor, vgum ko ye hos kim karo papapt
ruk mang e Yesus orom tok. 17 Ii, mguak or kam kering ngar tok, ekam ko
mor ruk E Nut ka tavgo ta vle kuo mang ngor ngom lo sir kuon malpgem
a ngaemik va a ngaivie e. Vanangko, ngruak kle va ksir kuon malpgem o
keknen ruk ngat ho mi kut sir hak ko pum E Nut kalo keik va o keknen ruk
kmeharom o mia ngaro vurkul kmongeik va a keknen to kam sirei vgum
E Nunu A Totur. 18 Ii, he ani mhel to nap kaeha ngang Endo E Nut Thim
Orom Ka Msasaen orom o keknen ruk enang tok, E Nut nera higiang va
o mia ngara svil mang karo reha ruk tok kat.

19 He ekam tok, mguak kaegom mularo serppak tgus hak kam sim
kaeha mo nguk kmeharom o keknen ruk ngat kais kmel mularo vurkul
kmongeik mo nguk. Va mguak kaegom mularo serppak tgus hak kam
sim kaeha mo nguk kmeharom o keknen ruk ngat kais kam mo kaenser-
pagam mularo papat ruk mang E Nut mo nguk kat. 20 Mguak kaeharom
tok, nang mguak or kam gia hos kim E Nut karo reha ruk kun mnam
mulenar ngaro vurkul orom ke gi keknen to kmem o gi vrong relot. Ii,
tsi lmien te, o olngaemik tgus ngta mmok, vanangko, tlo vua sir hak ko
pum E Nut kalo keik, yin kmem o gi vrong relot ruk ngam kaop kim ila
kam lopumtang pum karo papat mruo ruk telik ngang E Nut he kvuut
orom mar vgum tok. 21 He ekam tok, ta vrua ya, yin kmem o gi vrong
relot. Vanang ta kle ho mi kut ya hak, yin kam or kmem o gi vrong relot,
va lo kaiviem a vaen, i o kam lo kaeharom oni vrong keknen akuruk ko
ngam kaop kim inopia kam vuut orom karo papat ruk telik ngang E Nut
vgum mar tok.

22 He enang tok, mularo ni vrong papat ruk mang tok ko im vua
serppak mang ngar ko im kaelik ngang E Nut, mar nga gia vle kun
pgegom gi yin va E Nut tuk, nang nong kun pgegom yin va ilenar akuruk
kat e. He endo ka vrek nma mrer kun mnam en mruo pum o gi vrong
relot va a vaen, ko nam kaemik va kut kaivie, va her a mhel to ta lgekol

arhe. 23 Vanangko, a mhel to nma lopumtang pum o gi vrong relot va a
vaen te, ngta mmok i o nop, nang kle kaemik va kut kaivie va her a mhel
to kat arhe ka vrek mruo ner mrua mon en mruo orom a kerkeknen ko ka
vrek nam lua mrer kun mnam en mruo mang ka keknen to teharom. Ii,
ta vle te, tkaemik va kaivie orom karo papat ruk mang a keknen to endo
ko nma lopumtang pum mar, nang nong orom karo papat ruk lserppak
mang kmor mnam en mang E Nut he kmokpom kar e. He enang tok,
kmikkiem a papat to tok, enangthe o mia ngapa lopumtang pum ngaro
papat, nang le kaeharom a ngaeha langto ngang E Nut orom ngaro papat
ruk endruk enang tok, va ngap her gi kaeharom a kerkeknen gi enang
tok arhe.

15

O Mia Ngak Kaensireim Nglenar, Nang Nong Mar Mruo

1 He ekam tok, mor ruk nguaro papat ruk kmor mnam mor mang
e Yesus he kmokpom kar ngta serppak, ngruak turang endruk ngaro
papat ruk kmor mnam mar mang e Yesus ko ngat lo vua serppak he
kaenserpagam ngaro papat ruk mang o vrong keknen ruk endruk, mar
kam lua lopumtang pum ngartaro papat mruo mang ngar. Ii, ngruak
kaeharom tok, nang lua vle pum a keknen to kam gi vrong kolaspa
kmeharom ngortakor kmensireim mor mruo orom mar tok. Ngruaka
vle tok, ekam ko her ngua ngaeha msim to arhe. 2 Ii, langto langto
mnam mor na kle va ka vle pum a keknen to kmensireim ngorlenar he
kaenserpagam ngaro papat ruk mang o vrong keknen ruk tok, mar kam
vle lya ormar. 3 Ii, ngruaka vle tok, kmikkiem her gi enang ko Endo E
Nut Thim Orom Ka Msasaen nam hera vle tok kat arhe. Ko si en mruo
kat, va nam lua vle pum a keknen to kam mur kaensireim en mruo e.
Nove, ko en ta kle kpat mang ngor kmikkiem gi enang ko e Devit ta vle
orom a keknen to endo kat ko thavaeng E Nut te, “O rhek ruk o mia ngma
kerrereng yin orom mar, dok mruo ngor mrua lol kuon mang her dok ta
arhe.” 4 Yu, ko her el pat kim muk mang E Nut karo rhek ruk endruk
ngat ittiegom mar tok, ekam ko E Nut karo rhek tgus ruk ngat ittiegom
mar tennik, ngat ittiegom mar her mi kut mang kam patter mor ormar
tete, he nang mor kam nho mkor E Nut kam susulgim mor. Ii, E Nut nera
susulgim mor her gi ko pekam ko ngota matnge vgum o vnek he klol o
serppak vgum karo rhek ruk endruk.

5 Ii, he her E Nut to arhe, Endo nam kaenserpagam o mia kam matnge
vgum o vnek ruk tok. He ekam tok, kua ngarkie ngang E Nut, En
kmeharom mularo papat tgus ruk mum kaikkiem e Yesus Kristus ormar,
mar kam kaum kpis te, atgiang kun mnam muk. 6 Ii, kua ngarkie mang
nguk kam vle tok, he nang muk kam kaum he ka vle atgiang, he nang
muk kam kaum khover E Nut to Ngoldaip e Yesus Kristus Kteit kun
mnam mularo vurkul va orom mularo ngnorok kat.

O Vrong Rhek Ngat Kais Kmor Mnam Mar Mang E Yesus Kat

7 He ekam tok, mguak mo nho kuon mang nguk, gi enang Endo E Nut
Thim Orom Ka Msasaen ko en ta nho kuon mang nguk tok kat, to endo
yek, o mia ngar kais kam hover E Nut ka munik her vgum muk tok arhe.
8 Ii, kua havaeng nguk tok, ekam ko e Kristus tmur kael en mruo ngang
o Yuda kmeha ngang ngar, he nang E Nut kmaottam karo tnangal ruk
tenik ngang o Yuda ngalmialaol orom karo rhek ruk o minar tok. Ii, E

Nut tkaottam karo tnangal tok, he nang 9 o vrong rhek kam le khover E
Nut ka munik mang tok, ko ta mrung ngar kat he kle kmon mar la mmok
ko pum kalo keik. Ii, e Kristus tkaeha ngang o vrong rhek tok, kmikkiem
E Nut karo rhek ruk ngat ittiegom mar mang ngar kat te,
"He ekam tok, ngora ngam kua gu, nera pros mnam kuaro knituk
kam hover ila munik kun pgegom o vrong rhek."
10 Va ngat ittiegom E Nut karo rhek akuruk yok mang kat te,
"Muk ruk o vrong rhek, mguak kaum ksirei kar E Nut karo mia
mruo."
11 Va ngat ittiegom E Nut karo rhek tok kat te,
"Muk ruk o vrong rhek tgus mo mmie, muk he, mguak ngam
mularo ngnorok, ngaka pros mnam mularo knituk kam kanprim
Ngoldaip kat."
12 Va ngat ittiegom E Aisaia karo rhek kat te,
"E Nut nera tavger E Yese* kaes langto ta vle enang a ho ka sipngan
ko ta par mnam a ngausie ka pun to mkor e Yese. Ko en nera hop
kam nho mang o vrong rhek, he ngar le ka nho mkor kam susulgim
mar."
13 Ta vle ngang o vrong rhek tok, ko her E Nut arhe, endo o mia tgus
ngaka nho mkor kam susulgim mar tok. He koma ngarkie ngang En kat,
En kmensireim muk he kaeharom mularo vurkul kmongeik ko mum kor
mnam muk mang e Yesus he kmokpom kar kngae kngae. Kua ngarkie
ngang E Nut tok, he nang muk kam le ka nho lserppak mkor En orom a
serppak to mkor E Nunu A Totur, En kam meng e Yesus kam kat kaeknik
ngte.

E Nut Mruo Tmur Kael E Pol Ngang O Vrong Rhek Kam Hahavaeng Ngar Mang E Yesus

14 Koornopeik ruk mut kor mnam muk mang e Yesus he kmokpom
kar, kun mnam dok, kuaro papat ngta serppak mang nguk te, o keknen
ruk lyar ngat her el rengmat kun mnam muk he. Va kuaro papat ngta
serppak mang nguk kat te, mut smia mnor hak mang E Nut kat. Va kuaro
papat ngta serppak mang nguk kat te, mularo papat ngat mi kut kais kun
mnam muk mruo kam mo patter muk mruo ormar kat. 15 Mut si vle tok,
vanangko ko kaittiegom kuaro papat akuruk kun mnam kua hor ta kam
kat kael pat kim muk mang ngar ge. He ko her el kuaro papat akuruk
ngang nguk ko ko her rere lserppak ngang nguk mang ngar. Vanang ko
eharom tok, kmikkiem enang ko E Nut mruo tring ya mang dok he mur
el kua ngaeha to enda ngang dok. 16 Ko ko her kol a ngaekam to mkor
o pris kmeha ngang o vrong rhek orom a ngaeha to kam kol e Yesus ka
gu he khavaeng nguk mang a knovvur te, her e Yesus arhe Endo E Nut
Thim Orom Ka Msasaen. Ko her E Nut to tel a knovvur ko maktiegom dok
tok. He enang o pris nga ngaeha tok, dok kat kom kais kmel muk o vrong
rhek ruk mut kor mnam muk mang e Yesus he kmokpom kar ngang E
Nut mruo enang o nngiar, he nang E Nut kam ngatkal mang nguk, ekam
ko E Nunu A Totur ther el muk kam vle la mmok ko pum kalo keik. Nguak
kaeha ngang nguk ruk o vrong rhek tok, to endo yek, E Nut nera higiang
nguk he klol muk tok.
17 He ekam ko dok to kom kor mnam dok mang e Yesus To E Nut Thim
Orom Ka Msasaen he kmokpom kar, kom kaeharom kua ngaeha to endo

* **15:12:** E Yese, en e Devit kteit.

ngang o vrong rhek ngang E Nut. Va kom vua serppak mang kua ngaeha
to tok te, tmi kut ya hak. 18 Ii, va ngor lo kta rere mang o reha akor ko
yok kat e. Ngor gia rere mang o gi reha tuk ruk e Kristus mruo teharom
mar ko maktiegom dok. Ngora rere mang her gi mar tuk, ko her gi vgum
kuaro reha va kuaro rhek ruk endruk tok, e Kristus thera ktong o vrong
rhek ngok kim E Nut, he ngat her ngan vgum he, to le kor mnam mar
mang En he kmokpom kar. 19 Ii, ko kuaro rhek va kuaro reha ruk endruk,
E Kristus teharom mar ko maktiegom dok orom o ngaelmir ruk lserpgue
va o reha ruk laol her vgum E Nunu A Totur ka serppak to arhe. He
ekam tok, kmelha ko mYerusalem ka grap kam ngae kais mIlirikum ko
her tarkanang kua ngaeha to kam hahavaeng o vrong rhek kun mnam
o rengmat tgus ruk ko tok mang Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen
kmikkiem a knovvur tok. 20 Ii, ko eharom enang tok, ekam ko tennik
kam ngae kais mang tete kom ho mi kut kael kua treil te, kam hahavae
mang a knovvur kun mnam oni mhetor ruk o mia ngat lo ngnek mang e
Yesus vop. Koma svil kam her gi kut kaeharom a ngaeha to endo tok, dok
kam lua mikie ekam a mhel langto ka ngaeha, he ka vle enang a mhel to
tngam ka rek kuon malpgem a mhel langto yok karo ngtek ko ta ktar ka
srim mar ku mmie. 21 Vanangko, dok kom her gi kut kaeha tok kmaottam
E Nut karo rhek ruk mang Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen, mar kam
pis lmien ko ngat ittiegom mar te,

> "Endruk o mia ngat lua havaeng ngar mang en vop, ngar le ka ngnek
> kam mnor mang. Va endruk ngat lua ngan o rhek mang vop, ngar
> kle ka ngnek mang he ka mmok mang."

22 Ii, va a her gi ngaeha msim to kam havae mang a knovvur ko mo
rengmat ruk yok arhe, nma hagam dok kam pis ngok kmuk tennik kam
ngae kais mang tete.

E Pol Tkael Ka Papat To Kam Ngae Ka Ptang lRom

23 Vanangko ekam ko ko her tarkanang kua ngaeha to kam havaeng o
vrong rhek kun mnam o rengmat tgus ruk kun mnam a mmie ka mhe
to enda mang a knovvur, va ekam ko kua vok tvu kael riring nguk kat
tennik kam ngae kais mang tete, 24 ko her el kua papat he te, kam ktar
ka khap he ka ptang nguk ko mRom na ko nguak ngae ngok ma Spen,
he nang muk ruk ko tok mRom kmel kualo nhar ma mmie mnam kua
ngae to endo. Ii, kua nho mkor muk kam turang dok tok, kopekam ko
ngua vrua vle ko kim muk mo kenho akor kam sirei kar muk na to kle
klapsa kngae ngok ma Spen. 25 Vanangko tete, dok ta ekam a ngaelaut
kam ptang E Nut karo mia mruo ruk ngat kor mnam mar mang En he
kmokpom kar ko mYerusalem, dok kam turang ngar orom a ngaeha
langto. 26 Ko o vrong rhek ruk lMasadonia kar lAkaia ngta sirei kmen
o krek ekam dok ngang E Nut karo mia mruo ruk ngat kor mnam mar
mang En ko mYerusalem ko akuruk mnam mar ngta tu kmo tgoluk. 27 Ii,
o vrong rhek ruk lMasadonia kar lAkaia ngat pua sirei kam turang o
Yuda tok, vanangko nga her gi kut koripang o Yuda ko mYerusalem gi
enang tok arhe. Ko a ktalhok to kam plong vle ko kim E Nut ngnik ngnik
kuon ma volkha, E Nut ta ktar mi kut en ngang o Yuda ruk endruk.
Vanang her o Yuda ruk ngat kle koregot kim o vrong rhek kam kol a
ktalhok to endo kat arhe. He ekam tok, o vrong rhek nga her le koripang
ngang o Yuda orom ngaro tgoluk ruk ngat lol mkor o mia mo mmie enang
tok.

28 lMasadonia kar lAkaia ngaro papat ruk kmor mnam mar mang e
Yesus he kmokpom kar ngat el mit orom ngaro miel ruk orom o krek
ri. He ko pekam ko nguak tarkanang a ngaeha to orom o krek ri, kam
mi kut kaelik ko maktiegom o Yuda ruk ko mYerusalem, ngor kle klapsa
ka ptang nguk na, ktar mang dok kam ngae ngok ma Spen. 29 Va kua
mnor te, nguak pis ngok kmuk, va e Kristus ner ho mi ktua ngamyammok
mang nguk vgum dok.
30 Vanangko koornopeik, tete ekam ko ngot kaum kor mnam mor
mang Ngoldaip to e Yesus Kristus he kmokpom kar, va ekam ko E Nunu
A Totur nam kaum kaenkrovgem mor kam mo kaelongtok mo ngor, va
ko kaurur kim muk kam kaum ksir vanam dok kam ngarkie ngang E Nut
mang kua ngaeha to a vanker. 31 Mguak ngarkie ngang E Nut te, En kam
sulgim dok ko maktiegom endruk ko mYudea, endruk ngat lo kor mnam
mar mang e Yesus he lua mokpom kar, mar kam lua kering dok. Ii, va
mguak ngarkie kat te, E Nut karo mia mruo ruk ko mYerusalem, endruk
ngat kor mnam mar mang En he kmokpom kar kam ngatkal mang kua
ngaeha to kam turang ngar, 32 he nang dok kam le kngae kpis ngok kim
muk orom a sirei, enangthe E Nut napa svil dok kam pis ngok kmuk. He
enang tok, muk kar dok ngop kais kam mo enserpagam mor mruo. 33 Va
kua ngarkie kat te, E Nut to nam kaen a vrek longeik ngang nguk kam vle
kar muk tgus. Lmien!

16

E Pol Tkaen Ka Mamrung Ngang Klenar Ruk Ko mRom

1 Yu! Vanangko mang a vlom to e Vibi, endo nam kaeha ngang e Yesus
ka ngaomevek to ko mSenkrie, en ngoretem langto ko tkor mnam en
mang e Yesus. Kua svil kam rere orom a vlom to kmenserpagam mularo
papat mang. 2 Ii, kua svil kam mnganang nguk kam vaeng a vlom to endo
kam vle ko kmuk, gi enang ko muma vaeng E Nut karo mia mruo ruk
ngam kor mnam mar mang e Yesus tok kat, ko en nam kor mnam en
mang Ngoldaip he kmokpom kar tok kat. Va kua svil muk kam turang
a vlom to endo pum karo reha ruk laol, ko en nam vua turang o mia
kavurgem. Va si dok kat va tvua sovet kam turang dok kat.
3 Va mguak kaen kua mamrung ngang e Prisila kar e Akila. Min nginm
kaum kaeha kar dok kam havaeng o mia mang e Yesus To E Nut Thim
Orom Ka Msasaen. 4 Her enngindi arhe tesgun ko mnam a kolkha langto
ngint mur kaen nginalo vok kam yor mang dok, nang dok kam ngorpok
petgim a kernonhommok. Koma kanprim min, vanang nong dok tuk to
koma kanprim min e. Nove, E Yesus karo ngaomevek tgus ruk orom o
vrong rhek kat va ngama kanprim min tok kat.
5 Va mguak kaen kua mamrung ngang e Yesus ka ngaomevek to nam
kaum kam totu pum E Nut ko mnam ngina rek kat.
Va mguak kaen kua mamrung ngang kola to e Epenetus, endo kom
kaelongtok mang. Her endo a ktarang kun mnam mar tgus ruk ko mnam
a mhe to e Esia to ta pakvom kmor mnam en mang e Kristus.
6 Va mguak kaen kua mamrung ngang e Maria to nama prongyek ka
psek kmeha ngang nguk.
7 Va mguak kaen kua mamrung ngang kualo ngausie mruo ruk e
Androkinus va e Yunias, enngindukngat kaum kaenpasiker min tesgun
kar dok. Va o mia tgus ngata mnor mang ngin te, min alo aposel ruk

nginalo munik ngint laut hak. Va ngint hera ktar kor mnam min mang e
Yesus he kmokpom kar ktar mang dok kat.
8 Va e Ampliatus to tkor mnam en mang Ngoldaip he kom her kaelong-
tok mang, en kat va mguak kaen kua mamrung ngang en kat.
9 Va e Urbanus to nam kaum kaeha kar mor kam havaeng o mia mang
e Kristus, mguak kaen kua mamrung ngang en kar e Stakis to kom
kaelongtok mang kat.
10 Va e Apeles to tsim kut eha lya hak orom e Kristus karo reha ruk
o mia ngat elik ko maktiegom kmegom en ormar, va mguak kaen kua
mamrung ngang endo kat.
Va mguak kaen kua mamrung ngang e Aristobulus ka valngan kat.
11 Va mguak kaen kua mamrung ngang kua ngausie mruo to e Hero-
dion. Va endruk kun mnam e Narsisus ka valngan ko ngat kor mnam
mar mang e Yesus va mguak kaen kua mamrung ngang ngar kat.
12 Va mguak kaen kua mamrung ngang lraip ruk e Trevina, e Treposa
kar ko la msim e Pesis, endruk ngat vu kaeha lserppak ngang Ngoldaip
kat.
13 Va e Rupus to ka munik ta laut vgum karo vu reha ruk ngang
Ngoldaip, va mguak kaen kua mamrung ngang en kar knan kat, endo
nma nho mang dok enangthe ko nan msim to en.
14 Va mguak kaen kua mamrung ngang e Asenkritus, e Vlegon, e
Hermes, e Patrobas, e Hermas kar koornopeik ruk ngat kor mnam mar
mang e Yesus he ka vle ko kmar kat.
15 Va mguak kaen kua mamrung ngang e Vlologus, e Yulia, e Nereus
kar kaetem va e Olempus kar E Nut karo mia tgus ruk ngma vle ko kmar
ko ngam kor mnam mar mang e Yesus he kmokpom kar kat.
16 Ii, va muk tgus mguak mo kaen mularo mamrung mo nguk mruo
kam khenam ma mmok te, muk tgus mut mur kael muk mruo kam kaum
ka vle ngang E Nut.
Va e Kristus karo ngaomevek tgus ngat kaen nga mamrung ngang
nguk tok kat.

E Nut Karo Mia Mruo Ngak Ngangreal Ngang Ngar Mruo Mang O Pattermia Ruk La Ppiagar

17 To tete koornopeik ruk mut kor mnam muk mang e Yesus he
kmokpom kar, ko kaurur kim muk te, mguak mrua ngangreal ngang
nguk mang endruk ngma kaoppom a paei mnam muk kam mrua mom-
men muk. Ii, ko mar ngma hos kim mularo papat ruk kmor mnam muk
mang e Yesus he kmokpom kar orom ngaro papat ruk yok ko ngam lo
kaikkiem o papat ruk mut her lol tesgun e. He ekam tok, mguak kael
mularo yaik ngang ngar. 18 Ekam ko o mia ruk endruk ngam lo mi kaeha
ngang Ngoldaip, Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen e. Nove, ngam kle
va kaeha ngang ngar mruo kam mur kaikkiem ngaro pkor ngaro svil
mruo te, o mia kam mon ngalmialaol orom mar. Ii, ko ngam vua rere he
ka ppiak kam kanprim o mia ruk ngaro papat ruk ngat lo vua laut mang E
Nut kam her gi ktua mas orom mar kam vraik orom ngaro papat petgim e
Yesus enang tok. 19 Va o mia tgus ngat her kol a re to mang nguk he te, mut
her ngan vgum E Nut he kor mnam muk mang e Yesus he kmokpom kar
he. He dok kom vua sirei hak mang muk tok arhe. Mut pua vle enang tok,
vanangko kua havaeng nguk kam ngangreal ngang nguk mruo mang o
pattermia ruk la ppiagar ge, ekam ko kua svil mularo papat ruk mang

kmeharom o keknen ruk lyar kam laut kngae, nang mularo papat ruk
mang kmeharom o kerkeknen kam ksir.
20 Mare, mguak kaeharom tok kngae, ko E Nut to nam kaeharom o
mia ngaro vurkul kmongeik, ketasuo En kam karkar mang e Seten he
kokoher ka lpek hak kmel en ku meorom mularo nharok.
Ii, va kua ngarkie ngang Ngoldaip e Yesus, en kam ring ya mang nguk.

E Pol Klenar Ngta Mrung Endruk Ko mRom

21 Yu, va e Timoti to nam kaum kaeha kar dok kar kuaro usiel mruo
ruk e Lusias, e Yason va e Sosipatar ngta svil kmen nga mamrung ngang
nguk tgus kat.
22 Va dok to e Tertius dok ta kom kor mnam dok mang e Yesus he
kmokpom kar, ko lol o rhek ko vgum e Pol he ittiegom mar kun mnam
ka hor ta, dok kat kua svil kmen kua mamrung ngang nguk tok kat.
23 He dok to e Pol kua sirei kam vle ko kim e Gaius ko en nam smia tar
dok kun mnam ka rek to e Yesus ka ngaomevek moti nama kaum ktotu
pum E Nut kun mnam. Va e Yesus ka ngaomevek moti nama sirei mang e
Gaius tok kat. He her e Gaius ta arhe ta svil kat kmen ka mamrung ngang
nguk kat.
Va e Erastus to nma nho mang a rengmat to enda ngaro krek kar
ngornopia to e Kuartus ngint kaen nginalo mamrung ngang nguk kat.
[24 Va ko kta ngarkie ngang Ngoldaip to e Yesus Kristus kat te, en kam
ring ya mang nguk kat.]
25-27 Tennik ko a mmie tlo pis vop kam ngae kais mang tete, E Nut to
nma plong vle ngnik ngnik tlo vur paam rela mang ka papat to mang e
Kristus e. Nove, tgi tuvgom kim o mia. Vanangko tete, ther polger ka
papat to endo ma mmok he, ko vgum karo propet ngaro rhek ko o mia
ngat ittiegom mar. Ii, ther mi kut en a re to kam polger ka papat to endo
mang e Kristus ma mmok tok, he nang o vrong rhek tgus kam ngan vgum
to le kor mnam mar mang en he kmokpom kar. Ii, va her E Nut to arhe
tis kmenserpagam muk orom a knovvur. He her gi a knovvur to endo
lsir, koma polger o rhek mang ngang o mia mang e Yesus Kristus tok
arhe. Va o rhek ruk endruk ko koma polger ngang o mia tete, ngat her
gia maenang kar E Nut ka papat to mang e Kristus, endo tennik tlo vur
paam rela mang vop. He ekam tok, her E gi Nut tuk to atgiang arhe Endo
orom karo papat ruk lvu laol hak, mor ngruak kanprim he khover ka
munik kngorom kngorom her vgum e Yesus Kristus arhe. Lmien! Nop
he!

E Pol Ka Hor To Aktarang To Tittiegom Ngang lKorin

O Rhek Ruk Kam Keknen Mang E Pol Ka Hor To Aktarang To Tittiegom Ngang lKorin

Mnam o kolkhek ruk mkor e Pol, a rengmat to e Korin ta vle te, a rengmat ka pun to ta vle kun mnam a mmie ka mhe to e Akaia kun mnam a mhe to mkor o Grik. Va mnam o kolkhek ruk endruk lKorin ngma sovet orom o kerkeknen. E Pol en mruo lsir arhe to ta pakvom kam havae orom e Yesus karo rhek kun ma rengmat ka pun to e Korin he khover e Yesus ka ngaomevek langto ko tok.

Vanangko mnam o kolkhek ruk ko e Pol ta parem mar ko mKorin kam ngae kaeha mnam a mhe langto yok, o vnek ngata pis kim e Yesus ka ngaomevek to endo ko mKorin. Ko lKorin ngat mommen mar mruo he mrua kaser mar kam kle kut kaikkiem endruk ngama kerpatter mar mang E Nut. Va ngat kaennegiang akuruk yok kam vle kun pgegom mar orom ngaro kerkeknen ruk kam mo vret mar kat, nang ngat lo likim mar petgim mar e. Va ngam mur kael ngaornopeik mruo ruk ngam kor mnam mar mang e Yesus ko kim endruk o momngan. Va ngat gi kolaspa mang a keknen to kam gi vrong kaem o vothol ruk o mia ngata ktar nngiar orom mar ngang o kool va enangthe kam nngiar ngang E Nut orom mar. Va ngat kaelha kam kerpapat mang e Pol kat te, en nong a mi aposel kat e. Va lraip ngat gi mrua hover mar mruo kam gi kaur orom mar mruo tuk he krere kuon malpgem o mia ko ngat kaum kam totu pum E Nut kat. Va ngat gi vrong kolaspa mang a ngaemik to kam mur el pat kim mar mruo mang e Yesus ka yor kat. Va lKorin ngat gi mrua hover mar mruo pum o nngiar ruk E Nunu A Totur tenik ngang ngar kat. Va ngta kerpapat kat mang kam kta hop petgim a nnak kat.

Ii, e Pol tkol a re mang ngar ko ngta vle tok, to karo papat ngat kervavle pum lKorin ngaro vnek ruk endruk to le kaittiegom ka hor ta ngang ngar kam rere lserppak kam psom mar va ksisrim ngaro papat orom karo rhek ruk endri.

E Pol Tkaen Ka Mamrung Ngang lKorin

1 Vae, dok e Pol, a aposel to mkor e Yesus To E Nut Thim Orom Ka Msasaen, ko tvaeng dok he kmeng dok kam kol ka gu, kmikkiem gi enang ko E Nut mruo tmi kut svil te, dok kam kol ka gu tok. Va ngor nopia to e Sostenis endo nam kaum kaeha kar dok ta vle mo kmok kat.

2 Ko kaittiegom kua hor ta ngang nguk ruk E Nut ka ngaomevek to ormuk ko tok mnam a rengmat ka pun to e Korin. Her muk ruk arhe E Nut tmur el muk kam vle ngang En mruo, ko mut kor mnam muk mang e Yesus te, her en arhe Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen he kmokpom kar. Ii, va her muk ruk E Nut ther vaeng nguk kat kam kolkol ekam En he ka vle la mmok ko pum kalo keik mruo. Va ko kaittiegom kua hor ta ngang o vrong mia tgus kat, endruk ngat kor mnam mar mang Ngoldaip e Yesus Kristus ka munik mnam a mmie karo mhetor tgus he kmokpom kar. Ii, endruk arhe ngat mon en te, Ngaldaip to en, gi enang mor ko ngot mon en kat te, Ngoldaip to en tok kat.

3 Va kua ngarkie ngang Ngor Teit to E Nut va Ngoldaip to e Yesus Kristus
te, min kam ring ya mang nguk, va min kmeharom mularo vurkul
kmongeik kat.

E Pol Ta Kanprim E Nut Mang lKorin Va Kaengring lKorin Kat

4 Koma kanprim E Nut mang nguk tgus ekam ko En mruo ther ring ya
mang nguk he orom e Yesus to E Nut Thim Orom Ka Msasaen. 5 Ii, koma
kanprim E Nut mang nguk kat, ekam ko E Nunu A Totur ther mi en o
vrong nngiar tgus ngang nguk her vgum e Yesus tok. He her gi ekam
a papat to endo tuk, muma kaum ka vle kia vul orom o vrong nngiar
tgus ruk tenik ngang nguk. Enang endo kam vle orom mularo papat ruk
laol, va endo kam smia rere malpgem o mia kat. 6 Ii, muma vle kia vul
orom E Nunu A Totur karo nngiar tgus ruk endruk tok, ekam ko kuaro
rhek o minar ruk ko her havaeng nguk ormar mang Endo E Nut Thim
Orom Ka Msasaen ngat her el rengmat kun mnam muk tesgun he. 7 He
ekam ko E Nunu A Totur ther mi en o vrong nngiar tgus ngang nguk
vgum e Yesus tok, va tete ho nong a vur nngiar tang hak ko tottek ekam
E Nunu A Totur tngae tu kim muk hak. Ii, muta vle tok, he mum gia prias
he ktoot kpaneng a kolkha to E Nut kam khenam Ngoldaip to e Yesus
Kristus ma mmok mnam. 8 Va her E Nut to kat arhe, ther enserpagam
muk kam kolkol ekam En tok, he ner kle kaenserpagam muk kam vle
tok ge, kam ngae kais mnam a kolkha to Ngoldaip to e Yesus Kristus na
kat kaeknik mnam. He ekam tok, E Nut ner lo kais hak kam mon muk
orom a kerkeknen tang hak. 9 He E Nut to tvaeng nguk kam mokpom kar
Khal e Yesus Kristus to Ngoldaip tok, En tlo is hak kam hortgem ka papat
to endo e.

E Yesus Kakro Ngaomevek Ngak Kaum Mang A Pat Atgiang To Kmor Mnam Mar Mang E Yesus

10 Koornopeik ruk mut kor mnam muk mang e Yesus Kristus he
kmokpom kar, ko kaurur kim muk orom Ngoldaip ka munik te, mguaka
kta kaum mang a pat atgiang to kmor mnam muk mang e Yesus. He
enangthe mup kaum mang a pat atgiang to kmor mnam muk mang e
Yesus tok, va mguer lo kat kais kam kta mrua mommen muk mruo. Nang
mguer kle kais kam kle mi ktua kaum ka vle orom a pat atgiang kmor
mnam muk mang en tok kngae ka ngmeang hak, ko mgua kaum kael a
pat to endo ktar ko pum mularo kerok kmor mnam muk mang e Yesus
orom tok. 11 Ii, koornopeik, ko kaurur kim muk tok ekam ko, ko her kol
a re langto mang nguk ko mkor akuruk mnam e Kloe ka valngan te, o
mokrur ngate ksei kun pgegom muk. 12 Kuaro rhek ruk endruk ngta rere
mang ti te, langto langto mnam muk nam kle ktua havae te, “Dok kom
kaikkiem e Pol.” Va langto nam kle ktua havae te, “Dok kom kaikkiem e
Apolos.” Va langto nam kle ktua havae kat ge te, “Dok kom kaikkiem e
Sipas to e Pita.” Va langto nma havae te, “Dok kom kaikkiem e Kristus.”

13 Vanang muta pat nngia, e Kristus ta svil muk ruk kakro ngaomevek
kam mrua mommen muk mruo enang tok? Te e Pol, endo ngta krong
kvat engnang a ho kngam a yoror mang nguk? Te a munik to e Pol endo
ngat parrum muk orom? 14 Vanang kua kanprim E Nut ko klo parrum
tang mnam muk 15 he nang nong tang mnam muk kam mon dok te, a
munik to mkor dok, endo ngat parrum muk orom. Nok gi e Krispus kar
e Gaius tuk, nok ko parrum enngindukk tuk. 16 (Pu lmien te, dok kat arhe
ko parrum a valngan to mkor e Stepanas kat, vanangko kam kta parrum

akor kat, klo is kam kta pat mang akor kat te, ko parrum mar.) 17 Ii,
ko e Kristus tlo meng dok kam parrum o mia e. Nove, ther kle mi kut
meng dok kam havae mang a knovvur. Ii, va tlo meng dok kmegom kua
serppak mruo, dok kmegom kam smia rere ngang o mia kam reimsor
mnam mar orom kuaro papat ruk laol ko nguak havae orom a knovvur
ormar kat e. Nove, matok ngua kle ka vraik orom o mia ngaro papat
petgim o papat ruk mang e Yesus ka yor to engnang a ho, he koham a
serppak to mkor ka yor tok.

E Yesus, En E Nut Ka Serppak To Kam Susulgim O Mia, Va En E Nut Ka Papat Msim To Tho Mi Kut Laut To Orom En Kat

18 Ii, kom lua rere orom o papat ruk laol tok, ekam ko o mia ruk ngara
yor he lua kol a ktalhok to kam plong vle ko kim E Nut ngnik ngnik ngma
vokom a papat to mang e Yesus ka yor to engnang a ho te, en nop a papat
a laut e. Vanangko mor ruk E Nut ta susulgim mor, ngom kle va kvokom
a papat to endo te, her E Nut ka serppak to kam susulgim mor orom arhe.
19 Ta vle tok, kmikkiem enang ko ngat ittiegom E Nut karo rhek ko E Nut
thavae te,

> "O mia ruk orom ngaro papat ruk lvu laol, E Nut nera tver kmar
> orom kta papat mruo. Va nera reim lmoruo mnam mar orom
> ngaro papat lvu laol kat."

20 To o mia ruk ngaro papat lvu laol ngramriem he? Va o pattermia
kmo pos ruk ngat vu kais kmo papat ngramriem he? Va endruk ngam
smia mnor kam mokokhei kar o mia ruk mo mmie ngramriem he? Nove,
ko E Nut ther tver kim o mia ruk endruk ngaro papat ruk lvu laol orom
kta papat mruo to endo, he ka khenam ngaro papat ruk ngat ottek ekam
o mia mo mmie te, mar ngaro papat ruk endruk nong o mi papat ruk lvu
laol e. 21 Ii, ko E Nut tmi kut kaikkiem kta papat mruo to a laut mang
o mia ruk endruk mo mmie te, mar kam mrua sosonka ekam ngartaro
papat lvu laol ruk endruk, ko ngat ottek ekam mar mruo. Ii, tmi kut svil
mar kam sosonka ekam ngartaro papat mruo ruk tok, he nang mar kam
vraik petgim a papat to endo mang En mruo tok. He enang tok, E Nut ta
tver kim ngaro papat lvu laol ruk endruk enang tok arhe. Vanang endruk
ngat kor mnam mar mang e Yesus he kmokpom kar, E Nut tle ksirei kam
susulgim mar vgum kta papat mruo to yok ge, endo o mia ruk mo mmie
ngam kle kvokom te, en a papat to tlo vua laut tok e. Vanang her a papat
to endo arhe koma havaeng o mia mang. 22 Ii, o mia ruk mo mmie ngat
lo is kam kol a papat to endo mang E Nut vgum ngartaro papat mruo e.
Ii, mu vokom na, o Yuda ngam smia ring te, mar kam mia vokom E Nut
vgum o ngaelmir ruk lserpgue. Vanang o vrong rhek ngam kle smia ring
te, mar kam vokom E Nut vgum o papat ruk lvu laol. 23 Vanangko mor ruk
o aposel, ngoma havae orom E Nut ka papat langto gi, endo mang Endo E
Nut Thim Orom Ka Msasaen te, her en arhe, endo o mia ngat krong orom
o ot kvat engnang a ho kngam a yoror. He her a papat to endo msim arhe,
yek o Yuda ngaro lpetuk ngta tok mang, va o vrong rhek ngma vokom te,
en a papat to tlo vua laut kat e. 24 Vanang o Yuda kar o vrong rhek ruk E
Nut tkaum kvaeng ngar kmor mnam mar mang e Yesus, mar ngam kle
ktua vokom Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen te, her E Nut ka serppak
to kam susulgim o mia orom en arhe. Va ngma vokom a papat to mang
en ko tyor mang ngar kmeharom tok kat te, her a papat to tvu laut to kat
arhe. 25 Ii, ngma vokom e Yesus tok, ekam ko a papat to mang e Yesus ko

tyor, endo o mia ruk ngaro papat ruk lvu laol ngma vokom te, en a papat
to tlo vua laut, ta kle mi ktua vle te, a papat to tho vu laut hak arhe, endo
tkir kim o vrong papat ruk laol tgus mo mmie. Ii, va a papat to endo ko
o mia ngma vokom kat te, en nong a serppak tang hak kun mnam, her a
papat msim to arhe, ta kle mi ktua vle kat te, tho mi kut serppak hak he
kir kim o vrong mia ngaro gi vrong serppak tgus hak.
26 Koornopeik, mgua sim mrua pat mang nguk mruo na te, muta vle
nngia nngia tesgun ko E Nut tlo vaeng nguk kmor mnam muk mang En
vop. Ko tesgun nong kavurgem mnam muk muma vle orom o papat ruk
lvu laol, endruk ngat ottek ekam o vrong mia mo mmie e. Va tesgun kat
nong kavurgem mnam muk o mia ngma nho orom muk kat e. Va nong
kavurgem mnam muk kat, muornek ngat lo lol muk mang muortek ruk
o taven kat e. 27 Nove, muk ruk o mia ngama vokom muk tete te, mum
kaikkiem a papat to tlo vua laut, her muk ruk arhe E Nut ther mur re pum
muk. He enang tok, E Nut tngam a leep kuon mang endruk ngam mrua
vokom mar mruo te, ngaro papat lvu laol ko ta tver kim ngaro papat lvu
laol ruk endruk orom ka papat to tvua laut, endo mum kaikkiem tok. O
mia ngam si vokom muk te, mum kaikkiem a papat to tlo vua serppak
kat, vanangko E Nut ta kle her mi kut mur re pum muk tok kat ge, he
nang En kam kle kngam a leep kuon mang endruk ngam mrua vokom
mar mruo te, her mar ruk arhe, ngat ngae ho ksovet kam serppak. 28 Ii, E
Nut teharom ti te, kelenar ruk mo mmie o mia ngam lua nho orom mar,
nang kle ka kpiem mar, endruk nong ngaro mnok ngang ngar, her mar
ruk arhe E Nut ther mi kut re pmar, En kam mi ktua tver kim o serppak
ruk mkor endruk ngaro mnok vgum mar tok. 29 He enang tok, E Nut ther
kaum ka tver kim o mia tgus ngaro serppak tok arhe, mar kam lo kat
kais kam kta mrua hover mar mruo ko pum kalo keik he. 30 Ii, her gi
vgum E Nut tuk to arhe, mut kor mnam muk mang e Yesus To E Nut Thim
Orom Ka Msasaen he kmokpom kar. Ko her endo mor ngoma vokom en
te, endo tpis te, a papat to tho vu laut hak to arhe. Ko E Nut tmeng en
ngte mmie kam yor mang ngor. Va her endo orom karo keknen ruk ngat
ho mi ktua mmok hak ko pum E Nut kalo keik kat. Va her endo kat arhe
E Nut nma vokom mor orom en tok. He enang tok, E Nut tle klol mor
kam vle la mmok ngang En mruo, ko tel ekam mor orom e Yesus ka yor
to endo. 31 He ekam tok, o mia tgus ngak kaikkiem E Nut karo rhek ruk
ngat ittiegom mar te, “A mhel to na mrua hover en mruo, va en he, na
mrua hover en mruo mang o gi vrong reha ruk Ngoldaip tuk teharom
mar kun mnam en.”

2

E Pol Ta Havaeng lKorin Orom A Papat To Tvu Laut, Endo Mang E Yesus Ka Yor

1 Koornopeik, tie ko ko pis ngok kmuk he khavaeng nguk mang a
ngaeha to E Nut teharom, kom lo kaegom kua serppak mruo kam sim
kaelel mo kim kuaro papat he sim ktua patter o rhek. Va kom lo kaegom
kua serppak mruo kat kam smia rere kar muk orom o papat ruk lvu laol,
endruk ngat ottek ekam o mia ruk mo mmie he kir kim mutakor kat e.
2 Nove, ko ko her ktar el kuaro papat kun mnam dok te, dok kam vle ko
kmuk gi enang a mhel to o papat ngma tu kim en. Gi a papat to atgiang,
endo mang e Yesus Kristus ka yor tuk, ko o mia ngat krong En orom o
ot kvat engnang a ho, kom gia hover a papat to endo tuk ngang nguk.

3 Ii, va dok, mnam o kolkhek ruk koma vle ko kmuk orom a papat to
endo, va kua vok tlo vua serppak e. Nove, va koma kokkol kam rere he
ka khi kim muk kat. 4 Ii, a papat to endo mang e Yesus ka yor ko kom
hera havaeng nguk orom, o mia ngam lua vokom te, a papat to endo tvu
laut e. Va kom lua vanker kuaro rhek kmegom kam rere mnam muk
orom o papat ruk lvu laol ko ngat ottek ekam o mia ruk mo mmie kat
e. Nove, parem ko E Nunu A Totur nam kle va ka khenam ka serppak
mruo ma mmok ko vgum dok. 5 He teharom tok, he nang muk kam sir
kuon malpgem ka serppak mruo to endo kmor mnam muk mang E Nut,
nang nong kuon malpgem kuaro papat mruo ruk lvu laol, endruk ngat
ottek ekam o vrong mia ruk mo mmie.

O Papat Lvu Laol Ruk Ngam Kottek Ekam E Nunu A Totur

6 Pu lmien te, o mia akuruk ngam lua vokom a papat to mang e Yesus
ka yor te, a papat to tvu laut, vanangko o mia akuruk yok, endruk ngaro
papat ruk mang E Nut ngat tettek, mar ngam kle va kvokom a papat
to endo te, a her mi papat to tho vu laut hak to arhe. Vanang kom lua
havaeng ngar orom o rhek ruk lvu laol, endruk ngat ottek ekam o vrong
mia ruk mo mmie e. Va kom lua havaeng ngar orom o rhek ruk ngat
ottek ekam o taven ngaro serppak ruk ngar mia nop kat e. 7 Parem ko,
kom kle va khavaeng o mia mang a papat to tho vu laut hak, endo E Nut
nam lua paam rela mang tennik kam ngae kais mang tete. Ii, her a papat
to tho vu laut arhe koma polger o rhek mang tete, endo te, tennik E Nut
ta ktar mi kut el mor kam susulgim mor orom. Ii, E Nut tmur el mor
tok, ktar mang ko tlo kueng a mmie ta vop. 8 Ii, vanang o taven tgus ruk
mo mmie ngat lua mmok mang a papat to tho vu laut hak to endo e. Ko
enangthe ngpa mmok mang, va ngap lo is kam krong Ngoldaip orom o ot
kvat engnang a ho, ko her endo arhe tkais kam susulgim mar. 9 Pu lmien
tok, vanangko kua havaeng nguk orom a papat to tho vu laut to endo ge,
kmikkiem enang ko ngat ittiegom E Nut karo rhek ruk mang tok kat te,

> "E Nut karo reha ruk kam ring ya mang endruk ngam kaelongtok
> mang En, tennik E Nut ta ktar el karo papat kmeharom mar ngang
> ngar. Ii, ther mur el mar kam ring ya mang ngar ormar tok, va ho
> nong a mhel tang hak to tvokom ngaro miel vop. Va nong a mhel
> tang kat to tlo ngan o rhek mang ngar vop kat e. Va nong a pat tang
> hak kat to thop vop kun mnam a mhel karo papat mang ngar kat
> e."

10 Pu lmien tok, vanangko, her mor ri arhe E Nut ther khenam mar ma
mmok ngang ngor tete he, her vgum E Nunu A Totur orom a papat to tvu
laut.

Ko her E Nunu A Totur arhe, nma nho mnam E Nut. Si E Nut karo papat
ruk lvu laol kat, va E Nunu A Totur nma nho mnam mar kat ge.

11 Ii, E Nunu A Totur ta mnor mang E Nut karo papat ruk lvu laol tok,
gi enang a mhel ta mnor mang karo mur papat mruo, ko ka gi mur nunu
mruo tuk to tis kam mnor mang ngar ko nma vle kun mnam en. Va gi
enang tok kat, nong a mhel tang kat to tis kam mnor mang E Nut karo
papat kat e. Gi E Nunu A Totur tuk to tottek ekam E Nut to tis kam
mnor mang ngar. 12 He mor ruk ngot kor mnam mor mang e Yesus he
kmokpom kar tete, her mor ri arhe, ngot her kol E Nunu A Totur msim,
Endo tottek ekam E Nut. Va ngot mi kut kol en kam mnor mang karo
reha ruk E Nut tring ya mang ngor orom mar kat. Nang ngot lo lol o gi

vrong nunu ruk ngat ottek mnam a mmie ta e. 13 Ii, her E Nut karo reha
ruk tring ya mang ngor ormar ruk arhe koma havaeng o mia mang ngar
orom o papat ruk E Nunu A Totur nma patter dok ormar ha. Nang kom
lua havaeng o mia orom o papat lvu laol ruk ko lol vgum o gi vrong mia
mo mmie ko ngma patter dok ormar e. Nove, ko koma havae mang o
papat ruk ngat ottek ekam E Nunu A Totur msim orom kuaro rhek ruk E
Nunu A Totur nam mur kaenik kun mnam dok tok. 14 Vanang a mhel ko
en agitgiang ko E Nunu A Totur tlo el rengmat kun mnam vop, en nam
lua svil kam lol o rhek vgum E Nunu A Totur to E Nut tmeng e. Nam lua
svil kam lol tok, ekam ko nma vokom mar te, mar nop o mi papat ruk
lvu laol e. He ekam tok, a mhel to endo ko en a mhel ko en agitgiang tlo
is hak kam kol a mmok mang ngar kat e, her sim kut ekam ko E Nunu
A Totur tlo el rengmat kun mnam en vop, en kmel a mhel to endo ma
hor mang ngar. 15 Vanangko a mhel to E Nunu A Totur tel rengmat kun
mnam, her a mhel to endo ta mmok mang ngar arhe he kais kmel o mia
akuruk ma hor mang ngar kat. Vanangko nong a mhel ko en agitgiang
ko yok ko E Nunu A Totur tlo el rengmat kun mnam en vop, en tlo is kam
mmok mang ngar he le kael a mhel langto yok ma hor mang ngar e. Ii, a
mhel to E Nunu A Totur tlo el rengmat kun mnam en vop, a mhel to endo
ta vle gi enang a mhel to ngat ittiegom E Nut karo rhek mang te,

16 "Erieto ko en agitgiang tuk tkais kam mi ktua mnor mang Ngoldaip
karo papat, he en kam mi kut kais kam patter En ormar?"

Vanangko mor ruk ngot kor mnam mor mang e Yesus he kmokpom kar,
her mor ri arhe ngoma kolkol ekam e Kristus karo mur papat mruo he.

3

E Pol Ta Tver Kim lKorin Nga Papat To Kam Hover O Mia Akuruk Ngaro Mnok Nang Ka Grung Orom Akuruk

1 Koornopeik, tie ko ko pis ko kmuk ko her lo is hak kam rere kar muk
enangthe mularo papat ruk kmor mnam muk mang e Kristus ngat her
tettek he, enangthe ngat ottek ekam E Nunu A Totur. Nove, ko her gi rere
kar muk enangthe muk o gi gunsvel vop orom mularo papat ruk ko ngat
ottek ekam o mia ruk mo mmie. 2 Ii, he ekam tok, ko her patter muk orom
o papat ruk gi kero mi laol hak mang E Nut. Nang klo patter muk orom
o rhek ruk ngta vnek e. Mare, ko mum mia vle enang o gi gunsvel ruk
ngam gia mem vop, nang mum lua vle enang endruk laol ko ngam kaem
o ol ruk lserpgue e. Lmien, va tete kat, mut ngae lo is kam mur kaemik
vop ge. 3 Ko mularo papat ngama vle mang o keknen ruk ngam kottek
mnam a mmie. Ko mularo keknen ruk kam mo esik mo nguk mruo, va
kam mokrur mo nguk mruo ngat mia khenam muk mruo ma mmok te,
mum gi kaikkiem o kerkeknen ruk ngam kottek mnam a mmie ta. Mare,
mum gia kolkol ekam o gi vrong mia ruk mnam a mmie orom mularo
kerkeknen ruk endruk tok. 4 Ii, ko ekam ko muma mokrur mo nguk kam
havae te, "Dok kom kaikkiem e Pol," va langto nam kle ktua havae te,
"Dok kom kaikkiem e Apolos," va mum mrua khenam muk mruo ma
mmok gi enang tok arhe te, mum gia kolkol ekam o gi vrong mia ruk
mnam a mmie orom a kerkeknen to tok.

5 Vanang e Apolos kar e Pol, min alo ni mhel ruk e? Min, alo gi mhel ruk
ngint gia vle te, E Nut kalo kalyie ruk ngint gi kaeha ngang nguk, gi enang
ko Ngoldaip tmur kut en o reha ngang karo mia mruo kam kut kaeha

orom mar tok. Va mut kor mnam muk mang e Yesus he kmokpom kar
vgum ngina ngaeha to endo ngang nguk tok arhe. 6 Ii, dok kua ngaeha ta
vle te, kom gia ngamngam o rhek ruk mang E Nut kun mnam muk ruk E
Nut ka loot he ka vle gi enang a mhel to ta ngamngam a ho ka khek ko ma
loot tok kat. Va e Apolos en ka ngaeha te ktua vle ge te, en kmenserpagam
kuaro rhek ruk endruk ngang nguk, he ka vle enang a kus to nam kaerik
vgum a loot. Vanang her E Nut mruo to arhe, endo nma pavloum o mia
ngaro papat ruk kmor mnam mar mang e Yesus, mar kam lalaut. 7 He
ekam tok, a mhel to tgia vle enang endo nma ngamngam a ho ka khek,
i o endo tgia vle enang a kus to nam kaerik vgum a loot, min tgus ngint
gia kaum kam vle te, nginalo ngaeha ngint lo vua laut e. Gi E Nut atgiang
tuk to tvu laut, ko her En arhe, Endo nam kaeharom o mia tgus orom ka
ngaeha, mar kam lalaut. 8 Ko a mhel to nma ngamngam a ho ka khek
kar endo ta vle enang a kus to nam kaerik vgum a loot min tgus nginma
kaum mang a pat atgiang, endo kmeha ngang E Nut. He langto langto
mnam min nera kol a keik kmis mang kta ngaeha mruo msim. 9 Ii, dok
kre Apolos mota ktua vle tok arhe, ekam ko muo E Nut gi kalo kalyie ruk
mom kaum kaeha ngang En tok. Va muk, muta vle enang E Nut ka loot
va ka rek to orom muk, endo mot kaum kaeha ngang En mnam.

10 Ii, E Nut tring ya mang dok he en a nngiar langto ngang dok, he kom
kaeha orom a nngiar to endo kam sim ktua patter muk orom a papat to
tho vu laut hak. Ii, he enang tok, muk muta vle enang a rek to ko elha
pum kam sim ktua ngam ka pun ku, ko ko her patter muk orom a papat
to tvu laut mang e Yesus ka yor tok. He a rek to endo orom muk tgia
vle lserppak kngae gia ringring hak kuon malpgem o rhek ruk endruk
ko ko sim kut papuntom mar kam patter muk ormar hak. Dok kua vle
tok, nang langto yok nam kaenserpagam kuaro rhek ko tsim kaeha kuon
malpgem kua ngaeha to kua ktar orom he. He langto langto mnam muk
na smia ngangam kim en mruo na, kam sim kaeha kngae kam ngam a
rek to orom muk tok kat. 11 Ko nong a mhel tang hak to tis kam kta ngam
a rek to orom muk ka pun langto yok kuon malpgem ka pun msim to
e Yesus Kristus, endo ko her ktar ngam ku he. 12-13 Tlo is e, vanangko
enangthe a mhel tang na ngam a rek to ormuk kuon malpgem a rek ka
pun to e Yesus tok, he na ngam orom o papat ruk nga lo is kam loloong,
va E Nut nera khenam o papat ruk endruk ma mmok te, ngata serppak
enang a kre to a gol, a silva, va o krek akuruk ko ngaro kerok ngta grap,
ko mar ngam lua marer kam loloong kat e. Vanangko enangthe a mhel
tang nak kle kngam a rek to ormuk kuon malpgem a rek ka pun to tok,
he nak ngam orom o papat ruk ngar mia loloong, va E Nut nera khenam
o papat ruk endruk ma mmok tok kat te, o papat ruk endruk ngata vle
enang o hi, o mguit, va o marvip ruk ngam lua hus kam loloong. Ii, E
Nut nera khenam o papat tgus ma mmok tok, kun mnam a kolkha to a
kser kim. Ko mnam a kolkha to endo E Nut ner ngampaei pum a mhel
langto langto karo papat tgus ruk nam kaeha ormar kam ngam a rek to
endo ormar kmegom mar kam mnor mang ngar te, endrim mnam mar
ngara loloong va endrim ngat lo is kam loloong. Nera khenam mar tgus
ma mmok gi enang tok arhe. 14 He ekam tok, enangthe a paei na lua rum
kim karo papat ruk endruk tgus ngat kaeha ormar kam ngam a rek to
endo ormar enang tok, va a mhel to endo nera kol kta keik mruo ko mkor
E Nut. 15 Vanangko enangthe a paei na rum kim karo papat ruk endruk,

va a mhel to endo nera mot vgum a keik to endo. E Nut nera sulgim en ge,
vanangko nera sulgim en pum a paei to endo tok, ko nak viging kmottek
mnam.
16 Nok, mut lua mnor gi te, muk mruo mut kaum ka vle te, E Nut ka
rek to a totur, he E Nunu A Totur tel rengmat kun mnam muk gi? 17 He
enangthe a mhel tang nap kering E Nut ka rek to a totur, va E Nut nera
kering a mhel to endo enang tok kat. Ii, E Nut nera kering a mhel to endo,
ekam ko E Nut ther el a totu mang ka rek to a totur he. He her E Nut ka
rek to a totur orom muk ruk E Nut ka ngaomevek arhe, endo kua rere
mang.
18 He ekam tok, mguak or kam mrua kauyang nguk mruo. Ko enangthe
a mhel tang npa vokom en mruo te, karo papat lvu laol kmikkiem o mia
ruk mo mmie ngaro papat, va a mhel to endo na kle mrua krus orom en
mruo kam kol a papat to o mia ngam lua vokom te, a papat to tlo vua laut
e. Na mur el en mruo enang tok te, en a mhel to nong karo papat ngang
lvu laol hak, yek endo yek E Nut ner kle kvokom en te, karo papat lvu laol
ekam tok. 19 Ko o papat ruk o mia mo mmie ngma vokom mar te, mar o
papat lvu laol hak, E Nut nam kle va kvokom mar te, mar nop o papat lvu
laol e. E Nut nma vle tok, kmikkiem karo rhek mruo ruk ngat ittiegom
mar te,

> "Endruk ngam mrua vokom mar mruo te, ngaro papat lvu laol, va
> E Nut nma pis pangnaom mar kam kser ngaro papat lvu laol ruk
> ngat re kam kauyang o mia orom mar."

20 Va ngat ittiegom E Nut karo rhek ruk yok mang a papat to endo tok kat
te,

> "Endruk ngam mrua vokom mar mruo te, ngaro papat lvu laol, va
> Ngoldaip ta mnor mang ngar te, ngam gi mur kaim mar mruo pum
> ngaro mur papat mruo ruk endruk."

21 He ekam tok, mguak or kam kta hover a mhel tang kir kim kaela e,
ekam ko mut gi vle o gi mo iser, orom o vrong nngiar tgus ruk E Nunu A
Totur ther enik ngang nguk he. 22 Ii, si e Pol, e Apolos, e Sipas to e Pita, a
mmie tgus, a venloot to tete, a venloot to ngnik ngnik, va si kam ktal ka
vle, i o kam yor, va mut gi vle o mo iser e, ekam ko E Nunu A Totur ther en
o vrong nngiar tgus ngang nguk he. 23 He muk kat, mut mi kut vle ngang
e Kristus, va e Kristus tmi kut vle ngang E Nut tok kat.

4

O Aposel Ngam Kaeha Ngang E Kristus

1 He ekam tok, o mia ngak vokong ngor ruk o aposel te, mor e Kristus
karo gi ngnes e, endruk E Nut tel o papat ruk tlo paam rela mang ngar
tennik kam ngae kais mang tete ko maktiegom mor, he nang mor kam
le kngae kaeha ngang En kam polgerik ngang o mia. 2 To mu vokom
na, o mia ruk ngarlenar nga re kmel a ngaeha tang ko maktiegom mar,
ngarlenar ngam kaikkiem ngarta keknen mruo to kam ktar ka nho kun
mnam o mia ruk endruk ngaro keknen na, mar khenam mar mruo ma
mmok nngia nngia. Yek, ngarlenar ngar kais kam mnor mang ngar te,
ngat mi kut kais mang kam kol a ngaeha to endo o nop. 3 Ngama nho
kun mnam o mia tok, vanangko dok, kom lo vua papat e te, muk, i o
endruk ngma momngan kar o mia kam nho kun mnam dok tok te, ko
kais, i o klo kais kam kol a ngaeha to E Nut tel maktiegom dok. Va lmien
mang dok kat te, dok mruo kom lo mrua nho kun mnam dok tok kat e.

4 Ii, ko kun mnam dok kua vrek tgia mrer e. Pu lmien te, kua vrek tgia
mrer kun mnam dok, vanangko gi tok tlua khenam dok ma mmok te,
kua vrek ta mmok e. Nove, ko gi E Nut tuk to nak kommen dok, kam
mon dok tok. 5 He ekam tok, mguak or kam tutut kam nho kun mnam
dok kam mon dok orom o kerkeknen, ktar mang a kolkha to E Nut tmur
el ngang Ngoldaip kam pis mnam. Mguak or tok, nang kle kpaneng a
kolkha to endo na. Ko mnam a kolkha to endo, her E Nut mruo arhe to
nera khenam o mia ngaro kerkeknen tgus ma mmok, endruk ngata tvok
ko ma slommok. Va o mia tgus ngaro papat ruk kun mnam mar, endruk
ngma ktong ngar, E Nut nera khenam mar ma mmok tok kat, endruk
ngta ya va endruk ngat kernonho kat. He mnam a kolkha to endo msim E
Nut ner kaen a mhel langto langto ka keik ngang kmikkiem kta ngorsang
mruo tok.

6 Kuaro rhek ruk ko gi gun ittiegom mar kun mnam kua hor ta, ko her
gun ittiegom mar mang dok kre Apolos kam keknen ngang nguk ormar,
he nang muk kam kol a re langto ka pun vgum muo, ko a re to endo ta
vle ti te, “Mguak or kam per orom muk mruo he khover muk mruo kir
kim E Nut karo rhek ruk ngat ittiegom mar.” Ii, kua keknen ngang nguk
orom a re to endo tok, he nang muk kam vokom a re to endo orom muo.
He enangthe mgua vokom a re to endo orom muo tok, va mguer lo kat
kais kam mrua mommen muk mruo kam vle o valngneik ngarlavurgem
gi enang ko muma per orom langto langto mnam mor ruk o aposel he
khover kir kim klenar akuruk, nang kle ktua grung orom akuruk. 7 Ii, ko
anito kun mnam muk teharom muk, he mut laut kir kim mulenar? Va
o ni nngiar ruk kat mut lo lol ko mkor E Nut? Va ekam ko mut her lol o
nngiar tgus ko mkor E Nut tok, va kman ko mum mrua hover muk mruo
pum mar, enangthe mut lol ekam mula serppak mruo, nang nong ekam
E Nut?

8 Muk mum mrua prom muk mruo he kpat mang nguk mruo te, mut
her ngae ho is hak he, orom E Nut karo nngiar ruk endruk tgus muta
svil mang ngar. Va muma pat mang nguk mruo kat te, mut ngae he ho
ngae gia vle kia vul orom o vrong papat tgus ruk lvu laol mang E Nut kat
ngola? Ii, va muma pat mang nguk mruo kat te, mut her ngae he her
lol o ngaekmol ruk mkor o taven kat he ngola? Ii, muma pat tok to kle
kpat kat te, her gi muk mruo tuk ruk mut her mur eharom muk tok, nang
nong mor ruk o aposel ruk ngot rere mnam muk orom o rhek ruk mang
e Yesus he kpavloum muk ormar kat e, ngola? Mum si pat tok, vanangko
mularo papat ngat lua mien e. Nove, vanangko kom kle va ho mi ktua
svil hak te, lmien mang nguk te, mut mia kol a ngaekam to mkor o taven
msim, he nang muk kmis yek kam kaum kar mor kam kaum ktuur mnam
a ngaekam to mkor o taven. 9 Ii, muma pat tok, ko kun mnam dok koma
pat te, muk muma vokom mor ruk o aposel te, E Nut ther mur el mor o
aposel knaek hak mang o mia tgus, enang o mia ruk ngat monik kim a
yor ngang ngar he, he ka ktong ngar kngorom mar ngok mnam a vle to
ngma khanier mnam, mar kam ngae kyor ko tok, ko pum o mia ngaro
kerok. Ii, ngom gia vle ma mmok ko pum o mia ngaro kerok va ko pum
o engyel ngaro kerok kat, mar tgus kam vokom mor tok. Si o tgoluk tgus
ruk E Nut tkueng ngar, va muma pat mang ngar te, ngota vle ma mmok
ko kim mar enang tok kat. 10 Ko muk muma kekhet mor kam re te, nong
o papat akor ko lvu laol kun mnam mor ko ngot havaeng nguk orom a re
to mang e Kristus ka yor. Vanang mum kle mrua per orom muk mruo kat

te, her muk ruk mut tettek arhe, orom mularo papat ruk mang e Kristus.
Ii, va muma kekhet mor he kre kat te, nop o serppak akor kun mnam
mor kat e, nang kle mrua per orom muk mruo te, her muk ruk mut vu
serppak arhe. Ii, va mum vua kekhet mor he kre kat te, o mia nga lua
nho orom mor, nang kle mrua per orom muk mruo te, her muk ruk arhe,
endruk o mia ngaka nho orom muk. 11 Ii, mum vua kekhet mor ruk o
aposel tok, ekam ko tennik kam ngae kais mang tete, ngoma vle enang
kelenar ruk o ol va o itok ngama tu kmor. Ii, va ngom lo kaegenkar o
it ruk lyar va ngoma kerkolkol vgum o ngannganes ruk laol hak kat,
endruk o mia ngma koskalil ormor ormar. Va nop o rektor ngang ngor
kmonit kun mnam mar kat e. 12 Ngoma prongyek ka psek kam mrua
khenam nguaro mur singni mruo orom nguaro reha. Va o mia ngama
re orom mor kam kering ngor, vanang mor ngom kle va koripang ngar
kam ngamyammok mang ngar. Va ngma kol a regesal mang ngor, nang
mor ngom kle va kmatnge vgum o vnek ruk ngat enik ngang ngor kat.
13 Ii, va o mia ngma kerrereng ngor kam kering nguaro mnok, nang mor
ngom kle gia vle kim mar orom a keknen to a sim re pum mar kmoripang
ngar tok. Ii, tiok mnam a kolkha to ngot gun kol ngua ngaeha to kam vle
te, o aposel, kam ngae kais mang tete, o mia ngma kpiem mor tok, ekam
ko ngma kekhet mor he kre te, mor ngoma vle te, a mmie to enda ngaro
ngmiruk ruk o mgur.

14 Klo kaittiegom kuaro rhek ri kam ngam a leep kuon mang nguk e.
Nove, ko kle kaittiegom mar kmengorang nguk orom mar ha, ko koma
vokom muk te, koles ruk kom kaelongtok mang nguk. 15 Ii, pu lmien
te, mularo mia ngarlavurgem ngarlavurgem, endruk ngama nho mang
nguk pum mularo papat ruk kmor mnam muk mang e Kristus, vanangko
tlua vle tok kat e, mang muortek. Nove, nong muortek ngarlavurgem tok
e, ko her gi dok atgiang tuk to mu teit to dok, ekam ko ko pakvom kam
patter muk mang a knovvur he, he mut kor mnam muk mang e Yesus he
kmokpom kar vgum kuaro rhek ruk endruk mang tok. 16 He ekam tok,
ko kaurur kim muk te, mguak kolkol ekam dok. 17 He her gi vgum a papat
to endo msim arhe, yek kua re kam meng e Timoti ngok kmuk. Kua kvam
e Timoti to kom kaelongtok mang te, ko hal msim he. Va en nam lo korim
Ngoldaip karo reha kat e. Kua re kam meng en ngok kmuk, en kmel pat
kim muk mang kuaro keknen ko dok koma kolkol ekam e Yesus To E Nut
Thim Orom Ka Msasaen, endo kom kor mnam dok mang he kmokpom
kar. Ii, kuaro keknen ruk endruk ngam kaikkiem kuaro rhek ruk koma
patter E Nut kakro ngaomevek tgus ormar kun mnam o mhetor tgus.

18 O mia akuruk mnam muk ngama per orom mar mruo he mrua
hover mar mruo ko ngma pat re te, ngor lo kta pis ngok kmuk e.
19 Vanangko enangthe Ngoldaip naka svil, va ngor kaol kpis ngok kmuk,
gi vur koknaik. Yek endo yek, ngor kais kam mnor mang o mia ruk
endruk ko ngam mrua per orom mar mruo nngia nngia orom ngaro ni
rhek ruk ngma hover mar mruo ormar. Vanangko klua svil kam gi mnor
mang ngaro gi rhek tuk e. Nove, kua svil kam mnor mang ngaro serppak
kat, 20 ekam ko endruk E Nut ka tavgo nama vle kuo mang ngar ngam
lua vle pum o gi rhek e. Nove, ngma vle pum E Nut ka serppak mruo.
21 Mu havaeng dok na! Muta svil dok kam pis ngok kmuk orom a khap, i o
muta svil dok kam pis ngok kmuk orom a keknen to a sim re, endo tottek
ekam E Nunu A Totur kam khenam ngang nguk te, kom kaelongtok mang

nguk?

5

E Yesus Ka Ngaomevek To Ko mKorin Ngak Likim Endruk Ngma Mo Vret Mar Petgim Mar

1 Kho mi kut senkrip hak ko a re langto ta plok ma mmok mang nguk te,
a kerkeknen to kam mo vret muk tpis kun pgegom muk he, ko a ngokol
langto tmur vaeng knan langto. Vanang a kerkeknen ka mten to endo,
si o vrong rhek va ngam lo kaeharom tok e. 2 He muk va, mute ksei
kam mrua hover muk mruo pum a kerkeknen to endo gi! Te mut lo
kais gi kam mrua mrung nguk pum a mhel to endo? Mup kle va mrua
koon pum muk mruo pum a kerkeknen to endo kun pgegom muk ruk e
Yesus ka ngaomevek to le klikim en petgim muk ha! 3 Ii, mup eharom
tok, ekam ko, dok kom lo si vle ko kmuk kam sir ko pum mularo kerok,
vanangko mut vokom kua serppak ge orom kua papat to nma kolkol
muk mekam mekam. He enang tok, ko her monik kim a kerkeknen to
endo ngang a mhel to teharom he, her gi enangthe kop mia sir ko tok
pum mularo kerok lsir. 4-5 He enang tok, mnam a kolkha to mguak kaum
kam totu pum Ngoldaip e Yesus, va mut vokom kua serppak orom kua
papat to nma kolkol muk mekam mekam va mguak likim a mhel to endo
orom Ngoldaip e Yesus ka serppak to nma vle kun mnam muk petgim
muk, kmel a mhel to endo ko maktiegom e Seten. Mguak kaeharom tok,
he nang e Seten kam rum kim ka vok kakro svil ruk ngam kaenen en
kmeharom o kerkeknen, nang E Nut kam le kvaeng ka nunu kam sulgim
mnam a kolkha to Ngoldaip na kat kaeknik kpis mnam.

6 Tho mi kut kernonho hak, muk kam mrua hover muk mruo pum a
kerkeknen to endo tok. Nok mut lua mnor gi mang ke ngaor to ke sie to
nma viging a bret ka mit tgus ko nma hibul he klaut vgum? 7 He ekam
tok, mguak pet ke ngaor ke sie to endo, endo orom a kerkeknen to endo,
he nang muk kam le kpis enang a bret to a gunngar, endo nop ke ngaor
ke sie to endo ta vle kun mnam. Ko E Nut nam her gia vokom muk gi
enang tok arhe. Ii, E Nut nma vokom muk tok vgum e Kristus, ko tpet
mularo kerkeknen kuon mang nguk orom ka vok mruo to ta vle enang a
sipsip to a sital, endo o Yuda ngam kaim kam mrua pet ngaro kerkeknen
kuon mang ngar mruo orom tok kat. Ii, o Yuda ngam kaeharom tok, ko
ngam kaem a pnes to ngma mon te, A Pnes To A Engyel Ngat Varpaam O
Yuda Ngaro Molpou. 8 He ekam tok, mguaka vle enangthe mum kaem a
pnes to endo mo kolkhek tgus orom a bret to nong ke ngaor kun mnam
hak, a bret to orom mularo keknen ruk o minar ko mguak or kam pe gi
kaeharom mar. Nang mguak or kmem a pnes to endo orom a bret to ke
ngaor to ke sie ta viging, endo orom mularo kerkeknen ruk ngat ho mi
kut kernonho hak, endruk kam kering o mia orom o resik. Ko a ngaor to
endo, ta vle mang mularo ngorsang ruk tesgun he.

9 Tesgun ko her ittiegom kua hor langto ngang nguk ruk mut kor mnam
muk mang e Yesus he kmokpom kar, mang o mia ruk kun mnam muk ko
ngma mo vret mar. Ko her havaeng nguk mang ngar te, mguak or kam
kambisam mar. 10 Vanangko kuaro rhek ruk te, mu or kam kambisam
mar, o rhek ri ngat lua vle mang o mia ruk ngat lo kor mnam mar mang
e Yesus he lua mokpom kar e. Ko matok, mguak le kparem a mmie to
enda ko tottep orom o mia ruk ngma mo vret mar. Va a mmie tottep

orom o mia ruk ngma knun mang o tgoluk, va endruk ngma mas orom o
mia kam mi kut kaurur ngaro tgoluk va endruk ngma totu pum o kool
enangthe mar ngaro Nut msim kat. 11 Nove, vanangko her tete ta, ko
kaittiek ngang nguk kmel muk ma hor mang kuaro rhek ruk endruk
tesgun te, mguak or kam kambisam endruk ngam mrua mon mar mruo
kuon mang ngaro gi pkor te, muornopeik ruk ngat kor mnam mar mang
e Yesus he kmokpom kar, nang kle kaeharom o kerkeknen gi, endruk
endri te, kam knun mang a kerkeknen to kam mo vret mar he ka tmar
ngaro sing ruk ngaro pkor ngam gi vrong kaenen mar kmeharom tok
kam totu pum o kool enangthe mar o kool ngaro Nut, va kam rere pum o
mia, kam ivie he kveve va kam mas orom o mia kam mi kut kaurur ngaro
tgoluk. Mare, o mia ngo mamten ruk tok, va si kmemik ko kim mar ko
ngam kaeharom tok ko mo ngorsang kat, va mguak or.
12-13 Mu vokom na, o mia ruk ngat lo kor mnam mar mang e Yesus he
lua vle kun mnam E Nut ka ngaomevek, mut ho lo is hak kam toop kim
E Nut orom ka ngaeha to kam nho mnam mar kam monik kim a kapnes
ngang ngar pum ngaro kerkeknen e. Nove. Ko her gi E Nut tuk to ka
ngaeha mruo to arhe. Vanang endruk ngat kor mnam mar mang e Yesus
he ka vle kun mnam E Nut ka ngaomevek msim, her mar ruk mgua smia
nho mnam mar kam monik kim mar orom ngaro kerkeknen arhe. He
ekam tok, mguak kaeharom muta ngaeha mruo to kam likim a mhel to
endo petgim muk hak ko nam kaeharom a kerkeknen to endo.

6

Endruk Ngat Kor Mnam Mar Mang E Yesus He Kmokpom Kar Ngak Or Kam Mo Kael Mar Mruo Ko Kim Endruk Ngama Momngan Kar O Mia

1 Va muk ruk mnam e Yesus ka ngaomevek, enang ko tang mnam
muk kaela ngang naka kser a vet kun pgegom en va kaela, va mum
lua leep gi, ko nam kael kaela to endo ko kim endruk ngam lua kor
mnam mar mang E Nut, mar kam momngan kar min, kam srim a vnek
to endo? Nang kman ko nam lo kael kaela ko kim E Nut karo mia mruo
ge? 2 Mut lua mnor gi te, koknaik her mor ruk E Nut karo mia mruo arhe
ngurera turang E Nut pum ka ngaeha to kam momngan kar o mia tgus
ruk mo mmie mang ngaro kerkeknen? To enang ko lmien te, mguera
turang E Nut pum ka ngaeha to tok koknaik, to nngia ko mut lo kais kam
momngan kar mularo mia mruo mang ngarkero gi vrong vnek ruk ngat
lo vua laut tete? 3 Va mut lua mnor kat gi te, her mor ri kat arhe ngurera
momngan kar o engyel kat? He enang tok, muta pat re te, mut lo kais
gi kam momngan kar o gi vrong mia mang ngarkero gi vrong vnek ruk
ngma pis kim mar mo mmie ge? 4 He ekam tok, mnam a kolkha to a
mhel to tkor mnam en mang e Yesus he kmokpom kar ta kser a vet kun
pgegom en va kaela, va mguak mur kael kaela tang ko kun mnam E Nut
ka ngaomevek mruo kam momngan kar min. Va si enangthe a mhel to
endo ka munik tlo vu si laut kun mnam muk ko mum lo sia nho orom
a mhel to endo vanie, vanangko mgua kle kut kael en gi kam momngan
kar min kam srim a vnek to kun pgegom min, nang or kam mo el muk
ko kim endruk ngat lo kor mnam mar mang e Yesus. 5 Pat he nok, nong
a ho mhel tang hak gi, orom karo papat ruk laol kun mnam muornopeik
mruo, en kam momngan kar muk ruk mut kor mnam muk mang e Yesus
gi? Kho mi kut kael kuaro rhek ruk endruk ngang nguk tok, kam ngam a

leep kuon mang nguk ormar ha. 6 Ko muk mut ho lua pat mang tang hak
kun pgegom muk kmel en kam srim mularo vnek vop. Vanangko a mhel
to tkor mnam en mang e Yesus he kmokpom kar nam kle va gi kolaspa
kmel kaela to tkor mnam en mang e Yesus he kmokpom kar kat ko kim
endruk ngma momngan kar o mia, he nang mar kmikkiem o pos kam
momngan kar min kam srim a vnek to kun pgegom min. Va si ngat lo
kor mnam mar mang e Yesus, vanangko mum kle mo kael muk ko kmar
ge.
7 Ii, he ekam ko mum mo kael muk ruk mut kor mnam mar mang e
Yesus ko kim endruk ngat lo kor mnam mar mang, mar kmikkiem o pos
kam momngan kar muk ormar, va ta khenam muk ma mmok tok te, o
kerkeknen ngat kir kim muk he, he vovoem muk tgus. Vanang her a
keknen langto yok arhe, ta ya kmeharom, endo kam her gi kaennegiang
ani vnek to hak he, ko a mhel na eharom a kerkeknen ngang nguk, i o ko
nak uruvik mkor muk kat. Vanang ta kle ho mi ktua kernonho hak muk
kmel muornopeik mruo ko kim o mia ruk ngat lo kor mnam mar mang
e Yesus. 8 Vanangko, muk mum lo gi kaennegiang o vnek ruk endruk e.
Nove, ko her muk mruo ruk mum kaeharom o kerkeknen ngang o mia
he kaurur ngaro tgoluk mkor mar tok arhe. Va o mia ruk endruk muma
kernonho ngang ngar tok, her mar muornopeik ruk kat arhe, endruk
ngat kor mnam mar mang e Yesus he kmokpom kar kat.
9 Nok mut lua mnor gi te, endruk ngam kaeharom o kerkeknen ruk
ngat lo vua sir ko pum E Nut kalo keik nga ho lo is hak kam kaum ka vle
kar endruk E Nut ka tavgo nma vle kuo mang ngar e. Ii, mguak or kam
mrua kauyang nguk mruo enang tok, ko endruk ngma mo vret mar kam
totu pum o kool enangthe mar o kool ngaro Nut msim, va endruk ngma
kpoot mang a lei, va lraip ruk ngama mo vret mar, va lurokol ruk ngama
mo vret mar, va lurokol ruk ngam mur kaenen ngakro pkor kat, 10 va o
ngauruvik, va endruk ngma knun mang o tgoluk, va endruk ngam kaivie
kveve, va endruk ngma rere pum o mia, va endruk ngma mas orom o
mia kmaurur ngaro tgoluk, mar tgus nga ho lo is hak kam kaum ka vle
kar E Nut ka valngan to ka tavgo nma vle kuo mang ngar e. 11 Tesgun
akuruk mnam muk mut hera vle orom o kerkeknen ruk endruk tok arhe.
Vanangko tete, mut lo kta vle enang tesgun kat e, ko E Nut ther momgol
muk he. Ii, tesgun muta vle tok arhe, vanangko tete, mute ktua vle yok ge,
ko E Nut thera kser o kerkeknen ruk endruk petgim muk hak, kmimim
kim o rhek mang nguk pum mularo kerkeknen ruk endruk. Ii, E Nut
teharom o reha ruk endruk ngang nguk tok, orom E Nunu A Totur, endo
tmeng ngang nguk ko mut kor mnam muk mang Ngoldaip e Yesus Kristus
ka munik he kmokpom kar.

Endruk Ngat Kor Mnam Mar Mang E Yesus He Kmokpom Kar Ngak Or Kam Mo Vret Mar

12 Muk ruk mum mrua per orom muk mruo kam re te, “Ngot kais
kmeharom o gi vrong keknen tgus,” kua havaeng nguk te, pu lmien tok,
vanangko o keknen akuruk ngat lo kais kmenserpagam muk kam vaik
kun mnam E Nut ka valngan to ka tavgo nma vle kuo mang ngar e. Ii,
lmien te, “Ngot kais kmeharom o gi vrong keknen tgus,” vanangko dok
mruo, ngor ho mi ktua sir lserppak kim o kerkeknen ruk ngam kaenen
dok kmeharom mar ko ngat kaegom kmel rengmat kun mnam dok he
ka kpom dok kserpagam dok. 13 Ii, va muk muma havae kat te, “A
ngaemik nma vle ngang a mhel kam kpom ka vrek, va a mhel ka vrek

nma vle ngang a ngaemik." Pu lmien tok, vanangko mu vokom na. E
Nut nera rum kim min tgus. He gi enang tok, mularo pkor ngam mi ktua
vle ngang Ngoldaip, va Ngoldaip nam mi ktua vle ngang mularo pkor.
Nang mularo pkor ngam lua vle ngang nguk kam mo vret muk mruo e.
14 Mu vokom na, E Nut thover Ngoldaip petgim ka nnak orom ka serppak
mruo. He ekam tok, ner le khover mularo pkor ruk endruk gi enang tok
kat. 15 Mut lua mnor gi te, mularo pkor mruo ngma vle enang te, mar o
mhetor akuruk kun mnam e Kristus ka vok ge? He ekam tok, mguak or
kam kta ngam muk mruo ekam lraip ruk ngam mur kaenen ngakro pkor
mruo kam kaum kar mar kam vret mar. 16 Nok mut lua mnor kat gi te,
endo ta mrua kser en mruo petgim e Kristus ka vok karo mhetor akuruk,
nang kle kaum kar a vlom to nam mur kaenen ka vok ngang lurokol kam
vret, tle kaum ka vle atgiang kar a vlom to endo orom ka vok. Ii, ta vle
tok, kmikkiem gi enang ko ngat ittiegom E Nut karo rhek te, "Min nginera
kaum ka vle orom a vok atgiang." 17 Vanangko endo na kle kmokpom kar
Ngoldaip, tmi kut kaum ka vle atgiang kar en tok kat arhe orom E Nunu
A Totur ko tel rengmat kun mnam.

18 He ekam tok, mguak ho mi kut tu hak kam kat kaeharom a kerkek-
nen to kam mo vret muk kun mnam E Nut ka rek to a totur enangthe
muta totu pum E Nut orom a kerkeknen to endo. Ko o vrong kerkeknen
akuruk mum kaeharom mar, ngta vle ku mnok petgim mularo pkor
mruo. Vanang, o kerkeknen ruk mum kaeharom mar ko muma mo vret
muk tok, mum kaeharom mar orom mularo pkor mruo. 19 Mut lua mnor
gi te, langto langto mnam muk, ka vok ta vle te, E Nut ka rek to a totur,
ko E Nut ten E Nunu A Totur ngang nguk kmel rengmat kun mnam muk?
He ekam tok, mularo pkor ngam lo kta vle ngang nguk mruo kat e. 20 Ko
E Nut tpet mularo kerkeknen kuon mang nguk he, orom e Yesus ka vok
mruo, kmel ekam muk orom tok. He ekam tok, langto langto mnam muk
na le ktotu pum E Nut orom ka vok mruo.

7

E Pol Ta Keknen Ngang lKorin Mang A Keknen To Mang O Leinger

1 Vanang, tete kua svil kmoripang nguk mang mularo mngan ruk mut
ittiegom mar kam mnganang dok mang ngar tesgun. Ko muk muta
mnganang dok mang o leinger. He tete kua svil kmoripang nguk te, ta
ya ngang a mhel en kam lo kaehang a vlom tang.* 2 Vanangko ekam
ko o vrong mia ngam ngae sei kmeharom a kerkeknen to kam mo vret
mar, va kua havaeng nguk te, a ngokol langto langto mnam muk nak
vaeng ktavlom ngang mruo kam vle ko kim. Va a vlom langto langto
mnam muk naka vle ko kim katngokol ngang mruo tok kat, he nang muk
kam lua sei orom a mo vret muk tok. 3 Ii, he langto langto mnam muk
lurokol, nak pat mang ktavlom he ktua rum ktavlom ka svil. Va a vlom
nak kaeharom ngang katngokol enang tok kat. 4 Ko a vlom ka vok nam
lua vle ngang en mruo e. Nove, ta kle va ka vle ngang katngokol ha. Va ta
vle gi enang tok kat mang a ngokol ka vok. Ko a ngokol ka vok nam lua
vle ngang en mruo kat e. Ta vle ngang ktavlom. 5 He ekam tok, langto
langto mnam muk lomevek, nak or kam hahak mang ka vok mruo. Gi
enangthe min tgus mnam lomevek nginaka ktar ka tting kmel ke venloot

* **7:1:** Tkais kam hortgem o rhek ri kam vle te, "Ta ya ngang a mhel en kam lua vaeng a vlom tang kam vle ko kim."

tang kam vle pum a keknen to kam ngarkie na. To ko pekam ko ngint
ngarkie knop, nginak kta kaum konit kat, matok e Seten nak kle kaegom
min, her vgum ko mut lo is kam mrua nho mang mularo pkor kam lua
ngam muk mruo ekam a kerkeknen to kam mo vret muk mruo tok. 6 Kua
havaeng nguk tok, ekam ko kua svil muk kar dok kam kaum ka slak orom
nguaro papat mruo kam mo kaum mang a papat atgiang to enda tok.
Nang klua havaeng nguk tok, kam sopong nguk kam lua lei enang tok
e. 7 Pu lmien te, kua svil lurokol tgus kam gia vle enang dok, vanangko E
Nut ther kut en a ngokol langto langto kta nngiar mruo ngang he. Ii, ko a
mhel langto tmi kut kol ktang mruo mkor E Nut, va langto yok tkut tkol
ktang mruo kat ge.
8 Vanang mang mula mngan to mang endruk ngat lo lei vop, va o tahek,
kua svil kmoripang nguk kat te: Ta ya ngang ngar kam gia vavle enang
dok he lua lei e. 9 Vanangko enangthe ngapa sing he lo kais kam mrua
toot mang ngaro pkor mruo kam lo kaeharom o kerkeknen, va mar he,
ngak lei. Ko ta ya ngang ngar kam lei, vanang tlo vu ya ngang ngar hak,
ngaro pkor kmenen mar kmeharom o kerkeknen ekam ko ngma sing
enang tok.
10 Va mang endruk ngat her lei, kua svil kmel a re to a serpgar ngang
nguk kmoripang mula mngan to mang ngar kat. Vanangko nong dok
msim to ngor kael a re to enda ngang nguk e. Nove, Ngoldaip mruo tmi re
vgum dok kmel ka re to a serpgar ngang nguk ko thavaeng nguk ti te: A
vlom nak or kam ngorpok parem katngokol e. 11 Vanangko enangthe na
parem, va nak or kam kta lei orom a ngokol tang ko yok kat e. Enangthe
na kta svil kam kta lei, va na kat kaeknik ngok kim katngokol mruo msim.
Va mang a ngokol, en nak or kam kser ka lei to orom ktavlom tok kat.

E Pol Ta Keknen Mang A Kerkeknen To Kam Kser A Lei

12 To mang mula mngan to mang kam kser a lei, dok a aposel langto
mruo kua rere kmoripang nguk orom kuaro papat mruo, nang klua rere
kmoripang nguk orom Ngoldaip karo rhek mruo e. Ko kua havaeng nguk
te: Enangthe a ngokol tang mnam muk ko tkor mnam en mang e Yesus na
her lei tesgun orom a vlom to tlo kor mnam en mang e Yesus, he ktavlom
to endo ta svil kam vle ko kim tete vop, va a ngokol to endo nak or kam
kser ka lei to orom ktavlom to endo e. 13 Va tok kat ngang a vlom to tkor
mnam en mang e Yesus, ko enangthe na her lei tesgun kat orom a ngokol
to tlo kor mnam en mang e Yesus, he katngokol to endo ta svil kam vle ko
kim tete vop, va en kat nak or kam kser ka lei to orom katngokol to endo
kat e. 14 Ii, mguak or kam kser a lei enang tok, ekam ko E Nut nma vokom
a ngokol to tlo kor mnam en mang e Yesus vop te, E Nut tmur el en kam
vle ngang En mruo, her gi vgum ktavlom karo papat ruk tkor mnam en
mang e Yesus ormar. Va tok kat ngang a vlom to tlo kor mnam en mang
e Yesus vop, va klei orom katngokol to tkor mnam en mang e Yesus ko E
Nut ther el a vlom to endo kam vle kat te, E Nut tmur el en kam vle ngang
En mruo, her gi vgum katngokol karo papat ruk tkor mnam en mang e
Yesus ormar tok kat. Enangthe nap lua mien tok, va si mu les kat, va E
Nut tlo is kam vokom mar la mmok ko pum kalo keik kat e. Vanangko
lmien te, E Nut ther mi kut el mules kam vle la mmok ngang En mruo tok
arhe.
15 Vanangko enangthe endo tlo kor mnam en mang e Yesus npa svil
kam ngorpok parem kaela kam kser ka lei, va kaela naka mnang en kam

ngae he. Ko endo tkor mnam en mang e Yesus, a ngokol, i o en a vlom,
E Nut karo pos ngat lo kpom mang tok e. Ii, naka mnang en kam ngae,
ekam ko E Nut tvaeng ngor kam gia vle orom a ngorsang longeik kun
pgegom o mia. 16 Mare, mguaka mnang ngar ngak ngae, ko muk lurokol
mut lua mnor te, mut kais kam rere mnam mulmialraip he ngar kle kor
mnam mar mang e Yesus vgum mularo rhek ruk ngang ngar i o nop. Va
muk lraip mut lua mnor kat te, mut kais kam rere mnam mulmialurokol
he ngar kle kor mnam mar mang e Yesus vgum mularo rhek ruk ngang
ngar tok kat e.

E Nut Tmi Kut El A Mhel Langto Langto Ka Ngorsang Kam Mi Ktua Vle Tok Arhe

17 A pos to enda kua re kmel ngang nguk, kom kael ngang E Nut
kakro ngaomevek tgus kam reng ngar te, langto langto mnam muk ko
ka ngorsang tsi vle nngia nngia tesgun ko E Nut tlo vaeng vop, na her gi
ktua vle orom ka ngorsang to endo gi, gi enang ko Ngoldaip tmi kut el en
kam vle orom. E Nut tsi vaeng en vanie, vanangko na sim ktua vle orom
ka ngorsang to endo gi ko E Nut tmi kut vaeng en orom tok ge. 18 Ii, mu
vokom na, enangthe E Nut tvaeng a mhel tang ko o mia ngata ktar paam
he, va a mhel to endo nak or kam vua papat te, en kam vle yok gi. Va
enangthe E Nut tvaeng a mhel to o mia ngat lo paam vop, va a mhel to
endo nak or kam vua papat te, o mia nga le kpaam en kat. 19 Ko mor ruk
ngot kor mnam mor mang e Yesus he kmokpom kar ngom lo kta serppak
mang a keknen to kam paam lurokol, i o endo kam lua paam mar kat.
Nove, ngom kle va kserppak mang a her gi keknen to kmikkiem E Nut
karo rhek tuk. 20 Ii, langto langto mnam muk ka ngorsang na her mi
ktua vle gi enang ko Ngoldaip tmi kut el en kam vle orom tok ko E Nut
tvaeng en orom tok arhe. 21 Enangthe a mhel tang ko nam kaeha ngang
ka taven ko nam kaenen kmeha lkapnes ngang tok ko E Nut tvaeng en
orom ka ngorsang to endo tok, va a mhel to endo nak or kam vua papat
kam le ka vle yok. Vanang enangthe na kais kam mrua hong en mruo
petgim ka taven ka serppak, va en he, na kaeharom tok. 22 Ii, na or kam
vua papat tok, ekam ko ka taven nam si kaenen en kmeha lkapnes ngang
ko tlo is kam mrua hong en pum ka taven ka serppak vanie, vanangko a
papat to a ngaenpaeir hak ta vle ti te, her Ngoldaip to tvaeng orom ka
ngorsang to endo tok, kam hong en pum karo kerkeknen petgim mar
ha, he nang en kam kle va ka vle ngang Ngoldaip mruo. Va ta vle tok
kat mang a mhel to nam lo kaeha lkapnes ngang a taven tang kat, ko
enangthe E Nut tvaeng en orom ka ngorsang to endo enang tok, va en
ta kle va ka vle kat te, e Kristus kalkayie to en kmeha ngang tok kat. 23 Ii,
her muk ruk arhe E Nut tel ekam muk orom e Yesus ka vok mruo ko tpet
mularo kerkeknen kuon mang nguk. He ekam tok, mguak or kam kta
kaennegiang o gi vrong mia kmenen muk kmikkiem ngakro pos mruo,
mar kam kappom muk kserpagam muk e. 24 Ii, langto langto mnam muk
na her gi ktua mokpom kar E Nut orom ka ni ngorsang to E Nut tmi kut
vaeng en orom tok, ekam ko her ka ngorsang mruo to endo arhe E Nut
nera momngan kar en mang.

25 Va mang mula mngan to mang lraivles ruk lurokol ngat lo ehang
ngar vop: Kua svil kmoripang nguk te, nop o rhek mkor dok e, ko ngat
ottek ko kim Ngoldaip, kam havaeng nguk ormar kat e. Vanangko dok a
aposel langto mruo, dok to Ngoldaip ta mrung dok he kvokom dok te, ko

mi kut kais kam kol a ngaeha ta, ko kais kam havaeng nguk orom kuaro
papat mruo. Kua havaeng nguk te, 26 ekam ko muma kerkolkol vgum
o vnek ruk ngat kirpagis kim muk, ko kais kam havaeng nguk ruk mut
lo lei vop te, ta ya ngang nguk kam gia vavle gi enang tok arhe. 27 Va
muk ruk lurokol, enangthe tang mnam muk nap lo lei vop, va nak or
kam ring a vlom tang kam lei orom. Vanang enangthe tang mnam muk
na her lei he, va nak or kam hortgem ka ngorsang he ka kser ka lei kat
e. 28 Vanangko nap si lei, va tlo kaeharom a kerkeknen e. Va a vlom
to a ngokol tang tlo ehang vop nap si lei kat, va en kat tlo kaeharom a
kerkeknen tang kat e. Vanangko ko gia havaeng nguk te, endruk tgus
nga lei, ngar mia kerkolkol vgum o vnek ngarlavurgem kun mnam ngaro
ngorsang ruk mo mmie. He tete kua havaeng nguk ti te, mguak or kam
lei tok, he nang muk kam vraik petgim o vnek ruk endruk.

29 Koornopeik, kua re tok ekam ko a venloot to E Nut tmi kut el ngang
ngor, ketasuo en kam nop he. He ekam tok, kmelha tete kam ngae kais
koknaik, si lurokol tgus ruk ngat her lei he, va ngak kael E Nut ktar ko
pum ngaro kerok, he gia vavle gi enangthe ngat lo lei vop. 30 Va tok kat
ngang endruk ngam mrua mrung ngar mruo pum o vrong tgoluk, ko
mar kat ngak kael E Nut ktar ko pum ngaro kerok, gi enangthe ngat lo
mrua mrung ngar mruo kat. Va endruk ngma sirei pum o vrong tgoluk,
mar kat ngak kael E Nut ktar ko pum ngaro kerok, gi enangthe ngat lua
sirei e. Va endruk ngam kaenenkim o vrong tgoluk ruk mo mmie, mar
kat ngak kael E Nut ktar ko pum ngaro kerok, gi enangthe o tgoluk ruk
ngam kaenenkim mar, nong ngang ngar kam kpom mar kmeha mang
ngar hak. 31 Va endruk ngam kaeha orom o vrong tgoluk ruk mo mmie,
mar kat ngak kael E Nut ktar ko pum ngaro kerok, her gi enangthe mar
ngam lo kael o tgoluk tgus ruk endruk ktar ko pum ngaro kerok. Ko a
mmie to enda E Nut tmi kut kueng kam vle ti tete, tkaelha kam loloong
kngae he.

32 Kua havaeng nguk tok, ekam ko kua svil muk kam lo vua papat mang
o vrong tgoluk e. Ko a ngokol to tlo lei vop, en nam lo vua papat mang o
vrong tgoluk e. Nove, nam kle gi kael Ngoldaip karo reha tuk ktar ko pum
kalo keik, he kpat nngia nngia, en kmensireim. 33 Vanang a ngokol to tlei
he, en nam kle vua papat mang o vrong tgoluk ruk ngat ottek mo mmie
te, en kam kle kaensireim ktavlom ormar nngia nngia. 34 He ekam tok, a
ngokol to tlei he, nma vle orom kalo papat alomin.

Vanang a vlom to nong katngokol ngang, i o a vlom to lurokol ngat lo
ehang vop, nam kael Ngoldaip karo reha ktar ko pum kalo keik tok kat he
ka treil ta vle te, kmel karo papat tgus va ka vok ngang Ngoldaip mekam
mekam. Vanang a vlom to tlei he, nam kle vua papat mang o vrong tgoluk
tgus ruk mo mmie kat te, en kmensireim katngokol nngia nngia orom
mar tok kat. 35 Kua havaeng nguk orom kuaro rhek ruk endri tok, kam
turang nguk ormar, he nang muk kam lua vle orom alo pat alomin. Ii,
kua svil kam havaeng nguk tok, he nang mularo papat kam vle mang
Ngoldaip tuk. Ko ta sir ko pum E Nut kalo keik muk kam vle tok. Nang
klua havaeng nguk tok kam hagam muk kam lua lei e. Nove!

36 Vanang a vlom ko tho enang laraip enangthe ngta rere orom a vlom
to endo ngang a ngokol langto en kam lei orom, he a ngokol nam mrua
pat kun mnam en mruo te, en tlo is kam vle malhagenmok mang a vlom
ko ka vok ta hop kmonit kar, to a ngokol na kaikkiem ka papat to kam

lei orom he kvaeng a vlom kam vle ko kim kam rum ka svil enang tok.
He mguak korim min, nginak lei, ko nong a kerkeknen to e. 37 Vanangko
a ngokol to nam smia toot mang ka vok, he ka vok karo svil ngam lua
matmat en mang a vlom to endo, nang ther el karo papat he te, en kam
lua lei orom a vlom to endo, va a ngokol to endo tkaeharom a keknen to ta
sir tok kat. 38 He ekam tok, ta nho te, endo na lei orom a vlom sie to endo
tkaeharom a keknen to ta sir. Va enangthe na lua lei orom a vlom sie to
endo kat, tkaeharom a keknen to tho mi kut ya hak kir kim a keknen to
kam lei orom.

Yi kais kam hortgem o rhek ri (36-38) kam vle ti kat.

[(36) Vanang enangthe a teit na mrua pat kun mnam en mruo
te, nam lua khenger ka kvek orom ka keknen ko nma hagam
ka kvek kam lei, va enangthe a vlom to endo tho enang
laraip he, va a teit na kaikkiem karo papat he kpalengem
ka kvek to endo kmel ngang a ngokol, ko nong a kerkeknen
to e. (37) Vanangko a teit to na her el karo papat he te, en kam
lua palengem ka kvek to a ngokol tlo ehang vop ko nam smia
toot mang karo papat, he sim kaelel momalpek kim mar te,
en kam lua palengem ka kvek to endo, va a mhel to endo
tkaeharom a keknen to ta sir tok kat. (38) He ekam tok, ta
nho te, endo na palengem ka kvek to a ngokol tlo ehang vop
tkaeharom a keknen to ta sir. Va endo na lua palengem ka
kvek to endo kat, tkaeharom a keknen to ta ya kat kir kim
endo kam palengem kat.]

39 Ii, va a vlom naka vle ko kim katngokol kam ngae kais ko katngokol
nak yor. He enangthe katngokol nak yor, va a vlom to endo tis kam kta
lei orom a ngokol tang yok. Vanangko a ngokol to endo nak kor mnam
en mang Ngoldaip he kmokpom kar. 40 Pu lmien te, en tkais kam kta lei
kat, vanangko kun mnam dok, kua pat te, ner ho mi ktua ya hak ngang
a vlom to endo enangthe nap gia vle te, a tahek he lo kta lei kat. Kuaro
papat ngta vle tok, he kua pat te, E Nut tmeng E Nunu A Totur ngang dok
kat kmen o rhek mnam dok.

8

E Yesus Karo Mia Nga Smia Pat Mang Endruk Ngaro Papat Ngat Lo Vua Serppak Mang En

1 Yu! Va kua le ka svil kmoripang mula mngan to mang a keknen to
kmem o vothol ruk o mia ngat elik te, o nngiar ruk ngang o vrong kool.
Kua svil kam rere mang a papat to endo ekam ko muk mum mrua prom
muk mruo kam havae kmuk te, ‘Mor tgus ngot is kmo papat tgus kmem
o vothol ruk arhe.’ Muk gi, muk gi. Pu lmien tok, vanangko dok, kua
havaeng nguk te, mum gia lol o papat kam kle mrua per orom muk mruo
orom mar tok, vanangko a gi keknen to kmelongtok mang o mia, her
a keknen to endo arhe tkais kmenserpagam muk. 2 A mhel to nam gia
kolaspa orom a keknen to kmem o vothol ko nam mrua prom en mruo ko
tpat mang en mruo te, karo vu papat, va a mhel to endo ta mrua khenam
en mruo ma mmok te, tlua mnor mang o papat ruk E Nut tmi ktua svil en
kam mnor mang ngar e. 3 Vanangko a mhel to nam kaelongtok mang E
Nut, her a mhel to endo arhe E Nut ta kambis kar.

4 He kmikkiem a papat to endo tok, kua svil kam havaeng nguk mang a
keknen to kmem o vothol ruk o mia ngata ktar nngiar ngang o vrong kool
ormar, ko kua svil kam havaeng nguk te: Mor ruk ngot kor mnam mor
mang e Yesus he kmokpom kar ngot smia mnor mang o vrong kool te,
mar nong ngaro serppak ngang ngar, mor kam ktal kim mar e. Va ngot lo
kais kam totu pum mar mo mmie kat e. Ko E gi Nut tuk Endo ngurak totu
pum En. 5 Ta mien te, o vrong kool ngarlavurgem ruk mo mmie va kuon
ma volkha kat, endruk o mia ngma totu pmar enangthe mar ngaro Nut,
ko ngama mon mar te, ngalmialaol ruk mar. Pu lmien tok, 6 vanangko
mor ruk ngot kor mnam mor mang e Yesus he kmokpom kar ngoma totu
pum gi Ngor Teit E Nut tuk to atgiang, Endo tkueng o vrong tgoluk tgus.
Va ngom sim kael nguaro ngorsang mo mmie, mar kam vle ngang En
mruo kat. Ii, va ngoma totu pum Ngoldaip e Yesus Kristus to en atgiang
kat, endo tkaum kar E Nut kam kueng o vrong tgoluk tgus. Her en tuk
arhe endo ngoma ktal kim En arhe.

7 Pu lmien tok, vanangko o mia akuruk ko ngat gun kor mnam mar
mang e Yesus he kmokpom kar ngat lua mnor mang o kool vop te, nong
ngaro serppak ngang ngar, mor kam ktal kim mar e. Nove, ko her o mia
ruk arhe tesgun ngam gia vle pum a keknen to kam totu pum o kool, he
ngaro papat ngat lo vua serppak mang E Nut tete vop. To enangthe o mia
ngapa klang ngar orom o vothol ruk o mia ngta ktar nngiar ngang o kool
orom mar he ngap kaemik to ngaro papat ngap kat kaeknik mang nga
keknen to tesgun va ngaro vurkul ngap ngae lo kta mrer ko pum E Nut
kalo keik vgum tok, ko kun mnam mar mruo ngap kle kpat mang ngar
te, enangthe ngap kaem o vothol ruk endruk va ngara ru pum o mgun
vgum o vothol ruk endruk tok. 8 Vanangko nove, ko a papat to a minar ta
vle ti te, o gi vrong ol ngat lo is hak kmeharom mor kam vle nngia nngia
ko pum E Nut kalo keik e. Ko E Nut nam lua vokom mor te, ngota mmok
ko pum kalo keik vgum o vothol ruk ngom kaemik e. Va nam lua vokom
mor kat te, ngota mmok ko pum kalo keik ko ngoma tivik kmemik kat e.

9 Pu lmien te, a papat to a minar ta vle tok, vanangko mgua mrua
ngangreal ngang nguk, matok, mguak ngae kolaspa orom mula keknen
to kmem o vothol ruk endruk he kering o mia akuruk yok ko ngaro papat
ngat lo vua serppak mang e Yesus vop, he ngaro papat ruk kmor mnam
mar mang e Yesus kam vuut ekam mula keknen to endo tok. 10 Ii, ko
enangthe a mhel tang ko karo papat ngat lo vua serppak na vokong nguk
orom mula papat to tok, ko mum kaem o vothol mnam o rektor ruk
kam totu pum o kool mnam mar, to karo papat ngar kle kserppak te,
en kam kolkol ekam muk tok kat he ner kle kaem o vothol ruk o mia
ngata nngiar ngang o kool ormar gi enang nguk tok kat. 11 He ekam
tok, a mhel to endo ko e Kristus tyor mang, he en tkor mnam en mang
orom karo papat ruk ngat lo vua serppak vop, mguer kering orom mula
papat to mut vua serppak mang kmem o vothol ruk ngata nngiar ngang
o kool ormar, ko en na mur kosnok mang ko na kaemik tok. 12 He ekam
ko mum kaeharom a kerkeknen to tok ngang munopia, kmeharom en
kam kosnok kun mnam en mruo vgum mula papat to mut vua serppak
mang to tok, va ta vle lsir te, mum mi kaeharom a kerkeknen ngang her
e Kristus msim tok kat arhe. 13 He ekam tok, a papat to koma kir mang te,
a papat to a ngaenpaeir hak ta vle ti te, enangthe dok kop kaem o vothol
he konopia langto ngang dok npa tarhigiang dok kmem o vothol tok kat,

nang koknaik kosnok kun mnam en mruo vgum tok, va dok ko kais kmel
kua papat te, ngor lo kat kaem o vothol kat e, he nang konopia kam lo kta
tarhigiang dok kmeharom a kerkeknen vgum tok kat.

9

E Pol Ta Keknen Ngang lKorin Te, En A Mi Aposel Langto

1 Mu vokom dok na, ko dok a mi aposel langto. Va dok to ko her
mi vokom Ngoldaip e Yesus lsir kat. Va nong a vrong mhel tang to
nama sopong dok kmikkiem karo rhek kat e. Va kuaro reha ruk ngang
Ngoldaip ngat her el mit tete orom muk ruk mut kor mnam muk mang
e Yesus he kmokpom kar kat arhe. 2 Pu lmien te, o mia akuruk ngma
klai mang dok te, nong a mi aposel msim to dok, vanangko muk ruk mut
kor mnam muk mang e Yesus mum kle va kvokom dok te, a mi aposel
msim to dok. Ii, muma vokom dok tok, ko her muk ruk arhe muta vle te,
a ngaelmir to ta khenam dok ma mmok te, Ngoldaip tmur el dok kam vle
te, a mi aposel msim ko mut kor mnam muk mang e Yesus he kmokpom
kar vgum kua ngaeha to endo kun mnam muk.

3 He ekam tok, kuaro rhek ri, dok mruo ko kaelik ngang nguk, kam
totok mang dok orom mar pum endruk ngama kekhet dok kam klai
mang dok te, nong a mi aposel msim to dok. 4-5 Ngola, klo kais gi kam
vle enang o aposel akuruk kar Ngoldaip kaornopeik va e Sipas to e Pita
kat, kam vaeng a vlom to tkor mnam en mang e Yesus kam vle mo kmok
kat, en kam vle te, kotavlom? Va klo kat kais gi kmemik va kaivie ekmuk?
6 I o gi dok va e Barnabas tuk ruk moaka prongyek ka psek kam kut kaeha
vgum muo mruo?

7 Tlo vua ya ko muta klai kmok mang o tgoluk e. Mu sim pat na. Ko
tlo kais gi te, a loot kteit kmel sarek mnam ka loot ngang o mia, nang lo
kaemik mnam? I o tlo kais kat gi te, a mhel kam nho mang o bulmakau,
nang lo kaivie mnam ngaro mem ngaro itok kat? I o, a mhel to nma kar
va tomten, ta sir gi te, en kmeha vgum en mruo? 8 Muta pat re te, ko gi
vrong rere tok, kmikkiem o gi vrong mia nga gi papat to tok. Nove, ko E
Nut karo pos ngam kaenserpagam a papat to endo gi enang tok kat. 9 Ko
ngat ittiegom E Nut karo rhek ruk E Moses thavae ormar te, “A bulmakau
to nam kaeha kngae kmeharom ila ngaeha mguak or kam vat ka gu, en
kam lo kaemik phevgom ko nam kaeha ngang yin e.” E Nut ta re tok, va
muta pat re te, karo rhek ruk endruk ngat gia vle mang o bulmakau tuk,
ko nam gia pat mang ngar, nang nong mang o mia? 10 Nove, ko lmien
te, E Nut karo rhek ngat mia vle mang ngor ruk o mia. Mare, ko ngat
ittiegom E Nut karo rhek ruk endruk kam keknen ngang ngor te, a mhel
nma ngamngam a ho ka khek kun mnam ka loot, ekam ko nma nho vgum
ka loot kam tettek, he nang en kmemik mnam. Va a mhel to nma tuur
mnam a loot, nma nho mkor a loot kteit kam reng ngar kam lluol mnam
kat. 11 He kmikkiem gi enang tok kat, ekam ko ko her ngamngam E Nut
karo rhek kun mnam muk orom E Nunu A Totur, va muta pat nngia?
Muta pat re te, kom vua grap mang nguk enangthe kopa mnganang nguk
kmoripang dok kmeha vgum dok kre Barnabas kam klang nguo mo o
ol tok kat ge? 12 Ii, mguak kaeha vgum dok, gi enang ko muma vokom
mulmialaol akuruk tok te, mguak kaeha vgum mar tok kat. Va enangthe
muma vokom mar tok, va mgua kle ho gia vokom dok tok kat kir kim
mar, kmeha vgum dok kat.

Pu lmien te, ta sir te, mguak kaeha vgum dok tok, vanangko, klua svil
hak kam sopong nguk hak kmeha vgum dok tok e. Parem ko, si o vrong
vnek ngma kirpagis kim dok tok, vanangko kom kle kaenenker kmeha
ge, matok nguak hover o rhek ruk mang kuaro vnek ruk enang tok, he
khos kim a knovvur ko nguak kering o rhek ruk endruk mang Endo E
Nut Thim Orom Ka Msasaen. 13 Mu si pat na. Mut lua mnor gi te, endruk
ngam kaeha kun mnam E Nut ka rek to a totur, ngam kaemik mnam o
ol ruk mkor a rek to endo kat? Va mut lua mnor kat gi te, endruk ngam
kaeha ko va psen to a totur, ngam kaem o vothol ruk o mia ngma nngiar
ngang E Nut ormar kuon mang tok kat ge? 14 He her gi enang tok kat, ko
Ngoldaip ta ktar el ka re te, endo nma lol o rhek ko vgum endruk ngma
havaeng ngar mang a knovvur, her endo arhe nak kaeha vgum endruk
arhe.
15 Pu lmien te, ta sir te, mguak kaeha vgum dok, vanangko ko ho lua svil
kam sopong nguk kam vle kar muo tok e. Va klo kaittiegom kua hor ta
kat te, kam nho orom muk kmelha pum a keknen to kmeha vgum muo
kat e. Nove, ko ta ya ngang dok kam yor, vanang tlo vua ya hak ngang
dok enangthe a knovvur na lo vua sap kun mnam muk, nang dok kam lo
kais kam karmail mang nguk vgum tok e. 16 Koma havaeng o mia mang
a knovvur, vanang kom ho lo is hak kam karmail mang dok mruo pum
kua ngaeha to endo tok e, ko her E Nut mruo arhe, Endo tmi kut el dok
kam havaeng o mia mang a knovvur to endo. Parem ko suvrum dok he,
enangthe kop lua havaeng o mia mang a knovvur ha. 17 Ii, enangthe dok
mruo to kop mur kael dok kam ngae khavaeng o mia mang a knovvur,
yek endo yek ko kais kam kol a keik to mang kua ngaeha to endo. Vanang,
ekam ko E Nut to ther el dok kmeharom tok, va klo kais hak kam kol a
keik tok e. Ekam ko kom gi vrong kaeharom o reha ruk E Nut mruo tmi
kut elik ko maktiegom dok, dok kam tarkanang ngar. 18 He ekam tok,
kua ni keik to he? Kua keik ta vle ti te, dok kam gia havaeng o mia mang
a knovvur, nang lua pat mang ngar kmenkim dok mang tok, he nang dok
kam lua sopong ngar hak kmeha vgum dok mang kuaro reha ruk endruk
ngang ngar.
19 Mu vokom na, kom lua vle ngang a mhel tang hak, va nong a mhel
tang kat to nama sopong dok kmikkiem karo papat kat e. Kom pua vle
tok, vanangko kom mrua krus orom dok mruo ge, kam mur kaen dok
mruo ngang o vrong mia ngo mamten tgus, dok kmeha ngang ngar, he
nang dok kam rere mnam akuruk mnam o mia ngo mamten tgus enang
tok. 20 Ii, lmien te, kom lo kta serppak mang o Yuda ngaro keknen kat e.
Vanangko mnam o kolkhek ruk koma rere kar o Yuda kom kle kaikkiem
mar ge, he nang dok kam rere mnam akuruk mnam mar vgum tok arhe.
Ii, va lmien kat te, o vrong pos ngam lo kat kaenen dok kmikkiem mar
kat, vanangko kom her kle ka krus orom dok mruo kam mur el dok ku
meorom ngaro serppak ge, kam vle enang o mia ruk ngam gia vle ku
meorom ngaro serppak kat. He enang tok, kom kais kam rere mnam
akuruk mnam mar vgum tok kat arhe. 21 Ii, va lmien kat te, E Nut karo
pos ngma kpom dok vop ko e Kristus karo pos ngam kaenkrovgem dok
kmikkiem mar. Vanangko kom her kle ka krus orom dok mruo kam mur
kael dok mruo kam vle gi enang endruk nop ngaro pos ngang ngar kat
ge, he nang dok kam rere mnam akuruk mnam mar tok kat. 22 Va ko
her mrua krus orom dok mruo he, kam mur kael dok kam vle enang
endruk ngaro papat ruk mang E Nut ngat lo vua serppak, he nang dok

kam rere mnam akuruk mnam mar tok kat. Mare, koma krus orom dok
mruo kam mur kael dok mruo ngang o mia tgus tok tete vop, dok kam vle
gi enang ngar tok arhe, he nang dok kam rere mnam akuruk mnam mar
he ksusulgim mar vgum ko koma vle orom o gi vrong papat ngo mamten
ruk endruk tok. 23 Ii, va kom kaeharom o reha tgus ruk endruk tok, he
nang a knovvur kam kle ksap kun mnam o mia kngae, he nang dok kam
kol kua keik vgum kuaro reha ruk mang a knovvur ta kat.
24 Nok mut lua mnor gi mang endruk tgus ngat kaum kam kir mo kmar
kam sap te, endo tkir kim klenar her endo atgiang tuk arhe na kol a keik?
He kmikkiem enang tok, mgua smia sap orom mularo papat ruk mang e
Yesus, gi enang endo tok kat kam lol mula keik tok kat. 25 Ii, o mia tgus
ruk ngat kaum kam kir mo kmar kam sap ngama ktar mur kaegegom
ngaro pkor kam smia toot mang ngar mruo na. Ngama ktar kaeharom
tok, he nang ngaro pkor kam serppak kam sap kir kim klenar, he nang
o mia kam him mar orom a msasaen to tgi kottek mo mmie, endo nam
lo hus kam loloong. Vanang mor ruk ngot kor mnam mor mang e Yesus
he kmokpom kar, ngoma sap orom nguaro papat ruk kmor mnam mor
mang e Yesus, he nang E Nut kam him mor orom a msasaen to nera plong
vle ngnik ngnik ge. 26 He ekam tok, dok kom lua sap orom kuaro papat
ruk mang e Yesus enang a mhel to nam gi vrong vavle ngpang en mruo
e, ko nong ka treil ngang e. Va kom lo kaus orom o papat ruk endruk kat
enang a mhel to nam gi vrong kngamngam kalo ktiek kia gan kmegom
kmus enang tok kat e. 27 Nove, kom ho mi ktua krus orom kua vok tgus
he kaegom kua serppak hak, dok kam ktar havaeng o mia mang e Yesus
na, yek E Nut kam lua klai kim dok mang kua keik to ngora kol koknaik.

10

E Pol Tkothoi Mang lIsrael Ngaro Pupnam Kmengorang lKorin

1 Ii, koornopeik koma sovet kmegom kua serppak kam havaeng nguk
mang e Yesus ekam ko kua svil muk kam mmok mang o papat ruk mang
nguaro pupnam, ko tennik mar tgus ngata kaum ka vle ku meorom a
varhek to E Nut tmi ktua ktong ngar orom ko ma kalputmok va mar tgus
ngat kaum kngae kam nvor kim a mou kat. 2 Ii, he enang tok, mar tgus
ngat kaum mrua krus orom mar mruo ko pum e Moses, he ka tting mang
en kam ktong ngar kmikkiem a varhek to endo, va ka ktong ngar kam
nvor kim a mou kat. 3 Ii, va mar tgus ngat kaum kaemik mnam o ol nga
mten to atgiang, endo tottek ekam E Nunu A Totur kat. 4 Va ngat kaum
kaivie mnam a ye ka mten to atgiang kat, endo tottek ekam E Nunu A
Totur tok kat. Ko mar ngat kaum kaivie ko va kre to tikkiem mar, endo
tottek ekam E Nunu A Totur. Kua tootkinre ngang nguk tok, mang a kre
to endo kam havaeng nguk mang Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen to
arhe. 5 Ngat si vle tok, vanangko E Nut tlo higiang kavurgem mnam mar
hak. He ekam tok, ther gi klai mang ngar, he kmamnang ngar kam gi
vrong yayor kngongae ko mo gi vrong mhetor kun ma kalputmok enang
tok he.
6 He E Nut teharom tok ngang nguaro pupnam ruk endruk, kam
keknen ngang ngor orom mar, he nang mor kam lo kael nguaro kerok
mang o kerkeknen enang ngar ko ngat eharom tok. 7 Ii, he ekam tok,
mguak tu kam kolkol ekam mar kam totu pum o gi vrong kool, enangthe
mar mularo Nut ruk mar. Ko akuruk mnam nguaro pupnam ngat

eharom gi enang tok arhe kmikkiem gi enang ko o mia ngat ittiegom E
Nut karo rhek mang ngar te, “O mia ngat kaum korsang, kaemik, kaivie
knop, to khop to kle ksovet kam mo vret mar mruo kam totu pum o gi
vrong kool ruk o tamatan ngma totu pmar enang tok.” 8 Mguak or kam
kolkol ekam mar kmeharom a kerkeknen to kam mo vret muk enang
ngar tok. Ko akuruk mnam mar ngat eharom tok, he o mia ruk ngat kais
te, 23,000 ngat yor kun mnam a kolkha to agitgiang. 9 Va mguak tu kam
kolkol ekam mar kat kam kendom ngang Ngoldaip enang ngar tok kat.
Ko akuruk mnam mar ngat kendom ngang tok kat, to o vimol ngat elat
mar kngam mar o yoror. 10 Va mguak tu kam kolkol ekam mar kam rere
porom muk enang ngar tok kat. Ko akuruk mnam mar ngat rere porom
mar tok to a engyel to nma kering o tgoluk tim mar kngam mar o yoror
kat.
11 Ii, E Nut teharom tok ngang nguaro pupnam, kam keknen ngang
ngor ruk tete orom mar, he nang E Nut kam mi kut elkim mor orom
mar. He o mia ngat ittiegom o rhek ruk mang ngar kat, kmengorang
ngor ruk kun mnam a venloot to enda tete. Ko her a venloot to enda arhe
E Nut ner mi kaottam karo papat tgus mnam, mar kam pis lmien. 12 He
ekam tok, enangthe tang mnam muk na mrua per orom en mruo kam pat
mang en mruo te, nma sir lserppak orom karo papat ruk lserpgue kim o
tgoluk ruk ngam kaegom ka serppak, va a mhel to endo, nak kle smia toot
mang en mruo ha, matok na kle ketoptop mang ngar he kvuut, to E Nut
naka klai mang he ka mnang en tok. 13 Lmien te, o tgoluk ngo mamten
tgus ruk ngam kaegom mularo serppak ko ngama kirpagis kim muk,
her o tgoluk ngo mamten ruk ngama kirpagis kim o mia tgus kmegom
ngaro serppak tok kat. Nang nong tang mnam mar, a gunngar e. Va
lmien kat te, E Nut nama pat mang ngor, nang lua kaennegiang o tgoluk
ruk ngo mamten ruk ngam kaegom nguaro serppak kam vanker mor
he kvuvuem mor e. Ko mnam a kolkha to o tgoluk ngo mamten ngam
kaegom mularo serppak, va E Nut ner kaeharom a ngaelaut tang ngang
nguk, muk kam mrua hong nguk pum o tgoluk ruk endruk, he nang muk
kam sir lserppak kim mar.

E Yesus Karo Mia Nga Lo Is Hak Kmempnes Kam Totu Pum O Vrong Kool To Le Kaemik Mnam A Ngaemik To Mkor E Yesus Kat

14 Pu lmien tok, vanangko, kolenar ruk kom kaelongtok mang nguk,
mguaka ksir pum a kerkeknen to kmempnes kam totu pum o vrong kool
he. 15 Kua rere kar muk ruk mularo papat ruk laol, he enang tok, muk
mruo mut kais kam smia pat ekam kuaro rhek kam nho mnam mar ka
mnor mang ngar te, mar o minar, i o nop. 16 Ko kuaro rhek ngta mien
te, ekam ko ngom kaempnes kam kanprim E Nut ko ngom kaivie mnam
a kolhi to atgiang va ta khenam kat te, ngot kaum kmokpom kar Endo E
Nut Thim Orom Ka Msasaen to ka gidiel to ta ksuk mang ngor ko tyor.
Ii, va ekam ko ngoma kaum he kommen a bret to atgiang mnam a pnes
to endo kat, va tmia khenam kat te, ngota mokpom kar Endo E Nut Thim
Orom Ka Msasaen ka vok to tkerkolkol vgum o nganngannes kuon mang
tok he kyor vgum mar. 17 He ekam ko a bret to endo ta vle te, a bret
to agitgiang tok, va si mor tgus, ko mor ngarlavurgem ngarlavurgem,
vanangko mor ngot kaum kmokpom kar e Yesus he ka vle enang te, mor,
ka vok to atgiang ruk mor tok kat, ekam ko ngom kaemik mnam a bret
to agitgiang tok.

18 Mu pat mang lIsrael ngaro keknen na. Ekam ko ngam kaemik mnam
o nngiar ruk ngata nngiar ngang E Nut ormar kuon mang a psen to a
totur, ta khenam te, o mia ruk endruk ngata mokpom kar E Nut vgum
tok kat ngola? 19 Vanangko klua rere mang o nngiar ruk o mia ngma ktar
nngiar ngang o vrong kool orom mar e. Ko o nngiar ruk endruk ngat ho lo
is hak kmeharom a mhel tang hak kam vle la mmok ko pum E Nut kalo
keik e. Va si o vrong kool kat va ngat lo is hak. 20 Nove, lIsrael ngama
nngiar ngang E Nut orom ngaro nngiar, vanangko o tamatan ngma
nngiar ngang her e Seten kalngunes msim ruk o kool arhe, nang nong
ngang E Nut msim to e. He ekam tok, dok klua svil muk kam mokpom kar
o kool enang tok e. 21 He ekam tok, mguak ksir pum a keknen to kam kta
kaum kaemik mnam alo ngaemik, langto ko ma psen to mkor Ngoldaip
kam mokpom kar En, va langto ko kim e Seten kalngunes ruk o kool kam
mokpom kar mar kat e. Va mguak tu kat kam kta kaum kaivie mnam
alo kolhi alomin mnam alo ngaemik ruk kat, langto mkor Ngoldaip va
langto mkor e Seten kalngunes ruk o kool kam kaum kmokpom kar min
tgus enang tok. 22 Nok mum gi kaegom kmemik mnam alo ngaemik ruk
enngindukk he kaoppom E Nut kam nho lkarhut ngang nguk vor? Muta
pat re te, mut kais kam sir lserppak kim E Nut?

O Mia Nga Mi Kut Kaeharom O Reha, He Nang O Mia Kam Mi Ktua Hover E Nut Vgum Mar.

23 Muk ruk mum mrua per orom muk mruo kam re te, “Ngot kais
kmeharom o gi vrong keknen tgus,” va kua havaeng nguk te, pu lmien
tok, vanangko o keknen akuruk ngat lo kais kmenserpagam mularo
papat ruk mang e Yesus e. 24 Ii, pu lmien tok, vanangko kua havaeng
nguk kat te, langto langto mnam muk tgus nak tu kam ring mnam en
mruo kam mrua ring ya ngang en mruo tuk. Nove, nak kle va kring ya
ngang klenar ngaro ngorsang ha.
25 He ekam tok, o vrong vothol ruk o mia ngat elik, o mia kmenkim
mar, mguak kaemik, nang mguak or kam mngan ekam mar te, o mia ngta
ktar nngiar ngang o vrong kool orom mar i o nop? Mguak or kam mngan
ekmar tok, matok mgua kaemik to mularo vurkul nga ngae lo kta mrer
ko pum E Nut kalo keik kat to mguer kle kosnok kun mnam muk pum
mar tok. 26 Mguak or kam gor kmemik tok, ekam ko ngat ittiegom E Nut
karo rhek te, “A mmie to enda va o vrong tgoluk tgus ruk ngma vle mo
mmie, Ngoldaip mruo tmur kueng ngar tgus.”
27 He ekam tok, enangthe a mhel tang ko tlo kor mnam en mang e
Yesus na vaeng tang mnam muk ruk mut kor mnam muk mang e Yesus
he kmokpom kar kam tuur mnam a ngaemik tang, va yin ya tting kam
ngae, to yin ngiak pis va ngiak kaem o vrong vothol tgus ruk ngat elik
ko kmin, nang ngiak or kam mngan ekam mar kat te, o mia ngta ktar
nngiar ngang o vrong kool orom mar, o nop. Ngiak or kam mngan ekmar
tok, matok ngiak kaemik to ila vrek na ngae lo kta mrer ko pum E Nut
kalo keik to ngir kle kosnok kun mnam yin mruo pum tok. 28 Vanangko
enangthe tang ko mnam a ngaemik to endo napa ktar mi ktua havaeng
yin lvongnek te, “O mia ngta ktar nngiar ngang o vrong kool orom o
vothol ri nanga he,” va yin he, ngiak or kmemik, he nang yin kam ya
ngang ila to endo ko thavaeng yin tok, matok ila to endo ka vrek na ngae
lo kta mrer ko pum E Nut kalo keik vgum yin ko ye her re kmemik tok.
To na kle kosnok kun mnam en pum ila keknen to. 29 Klua rere mang yin

e, yindo ye pis kmemik ko tok e. Nove, kua rere mang endo thavaeng yin
lvongnek, ko ka vrek na lua mrer ko pum E Nut kalo keik pum yin ko yi
kaemik mnam o vothol ruk endruk ko en ner le kosnok kun mnam en
pum ila keknen to tok.

Ii, ngiak or kam mngan ekam o vothol ruk endruk tok, ko tlo vua ya hak
o mia ruk endruk kam mon mor orom o kerkeknen vgum ko mar mruo
ngaro vurkul mruo nga lua mrer ko pum E Nut kalo keik pum a keknen
to a yar kmem o vothol ruk endruk e. 30 Ko tlo vua sir hak enangthe dok
kopa ktar kanprim E Nut mang o vothol ruk endruk to le ktuur mnam
a ngaemik orom kuaro papat ruk ngta serppak mang E Nut, nang o mia
ngam kle va kmon dok orom a kerkeknen tok!

31 He ekam tok, o ni vrong reha ruk mgua re kmeharom mar, va
si kmemik va kaivie kat, va mgua mi kut kaeharom mar, he nang o
mia kam mi ktua hover E Nut ka munik vgum mar. 32 Nang mguak
or kmeharom a mhel tang hak kam vuut orom karo papat vgum mula
keknen tang hak kat. Si o Yuda, i o o vrong rhek, i o E Nut ka ngaomevek
kat, va mguak or kmeharom a keknen tang hak kmeharom mar kam
vuut. 33 Ii, mguak kle va kaegom mularo serppak tgus kmensireim mar
orom mularo gi vrong reha tgus, gi enang ko dok koma vle tok kat. Ko dok
kom lua ring ya mang kua ngorsang mruo kam ya tuk e. Nove, kom kle
va kring ya mang o mia kavurgem ngaro ngorsang orom o vrong keknen
tgus ha, mar tgus kam ya, he nang E Nut kam kle ksusulgim mar.

11

1 He ekam tok, mguak kolkol ekam dok, kmikkiem gi enang ko dok
koma kolkol ekam e Kristus tok kat.

E Pol Ta Keknen Mang O Keknen Ruk Kam Smia Totu Pum E Nut Ormar

2 He tete, kua kanprim muk mang ko muma pat mang dok orom
mularo keknen ruk mut sim kut kaikkiem mar, gi enang ko mut her lol
mkor dok tiok he. Ii, ko oni vnek ruk ngam sia pis kim muk, vanangko
muma pat mang kuaro rhek ruk ko her patter muk ormar ge.

A Keknen To Kam Him A Msasaen

3 Vanangko kua svil muk kam smia mmok mang a papat to enda na,
endo ti te, a ngokol langto langto nma vle ku meorom Endo E Nut Thim
Orom Ka Msasaen ka tavgo. Va a vlom langto langto nam kle ktua vle ku
meorom katngokol ka tavgo tok kat, gi enang Endo E Nut Thim Orom Ka
Msasaen nma vle ku meorom E Nut ka tavgo. 4 He enang tok, ani ngokol
to tkor mnam en mang e Yesus he kmokpom kar, nang kle ka kpoot mang
lurokol ngarta keknen mruo ko ta him a msasaen kam komor ka lpek ko
naka ngarkie kar o mia, i o khavae orom E Nut karo rhek malpgem o
mia, va a mhel to endo thera kpiem Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen
orom ka keknen to endo ko a kerkeknen to lurokol kam him a msasaen ta
khenam te, ngat lua vle ku meorom Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen
ka tavgo e. 5 Va ani vlom to tkor mnam en mang e Yesus he kmokpom kar,
nang kle ka kpoot mang lraip ngarta keknen mruo ko tlua him a msasaen
ko naka kngarkie kar o mia, i o khavae orom E Nut karo rhek malpgem
o mia, va en kat thera kpiem katngokol to ka tavgo ta vle kuo mang en
her tok kat arhe. Ii, a vlom to endo nak him ka msasaen kam ngarkie tok
kam komor ka lpek, ekam ko ani vlom to na her pet ka msasaen, va en ta
vle orom a leep, gi enang a vlom to o mia ngat papulam kam ngam a leep

kuon mang tok kat. 6 Ii, ko enangthe a vlom na lo kaikkiem lraip ngarta
keknen to kam him ka msasaen tok, va o mia ngak papuntom en orom a
leep hak kam kle kho rum ka lpek kam papulam krum kim tgus hak. Va
enangthe a vlom to endo na lua svil kam kol a leep kuon mang en mruo
tok, ko ngak papulam ka lpek tok, va en he, nak le khim ka msasaen.

7 Ii, langto langto mnam lraip tgus nak kaikkiem ngarta keknen to
endo he khim a msasaen tok, kmikkiem gi enang ko langto langto
mnam lurokol nak kaikkiem ngarta keknen tok kat, endo kam lua him
a msasaen. Ngaka vle tok, ekam ko E Nut tkut kueng lurokol kam mi
ktua kolkol ekam En mruo arhe, he nang mar kam teiver En enang tok.
Vanang lraip, nga kle mi kut kaikkiem ngarta keknen to kam him o
msasaen, ekam ko lraip ngak teiver ngalmialurokol orom a her mi kut
keknen to endo tok kat arhe. 8 Ii, ko E Nut tlo kueng lurokol ko ngat lo
ottek ekam lraip e. Nove, lraip ruk arhe ngat ottek ekam lurokol ha. 9 Va
E Nut tlo kueng lurokol, mar kam mi ktua vle ngang lraip kat e. Nove, tle
kut kueng lraip kam mi ktua vle ngang lurokol ha. 10 He ekam a her mi
kut papat to endo msim arhe, yek lraip ngaka krus orom ngaro serppak
mruo he khim ngaro msasaen enang tok arhe. Ko a msasaen to endo
ta vle enang a ngaelmir ngang a vlom kam khenam en mruo ma mmok
te, a vlom to endo nam mrua krus orom en mruo kam vaik ku meorom
katngokol ka tavgo tok. Ii, si mang o engyel kat, va lraip ngak him ngaro
msasaen kam khenam kat te, ngam mrua krus orom mar mruo kam vaik
ku meorom nga tavgo tok kat.

11 Pu lmien te, lraip ngaro serppak ruk mnam mar, vanangko lraip
ruk ngat kor mnam mar mang Ngoldaip ngam lua vle mar tuk kmaur
orom ngaro serppak mruo tuk, nang lo kaum kaur orom lurokol ngaro
serppak kat e. Va lurokol ruk ngat kor mnam mar mang Ngoldaip, mar
kat ngam lua vle mar tuk kmaur orom ngaro serppak mruo tuk, nang
lo kaum kaur orom lraip ngaro serppak kat e. 12 Nove, lraip va lurokol
ngma kaum kaur orom ngaro serppak tgus, ekam ko a vlom to aktarang
E Nut tkueng, en tottek ekam a ngokol. To lurokol tgus ngam le kpis
ekam a vlom to endo tok kat. Pu enang tok, vanangko o mia tgus ngat
pis ekam E Nut ge. 13 He muk mruo he, mgua smia ngangam kim muk
he ka nho mnam a keknen to endo mkor lraip na kam mnor mang te: Ta
ya ngang ngar kam ngarkie ngang E Nut, nang lua him o msasaen, i o
nop gi? 14-15 Ko mut kais kam mnorvek ge te, mularo keknen mruo ngma
khenam ngang nguk te, enangthe a vlom npa komor ka lpek ko karo
ngiris ngta hok va o mia ngama kanprim en mang ngar tok. Ii, ko E Nut
tmi kut kueng lraip kam komor ngaro lpetuk orom ngaro ngiris ruk tok
arhe. Vanang enangthe a ngokol langto karo ngiris ngpa hok he komor
ka lpek, va nam mrua ngam a leep kuon mang en mruo tok arhe. 16 He
ekam tok, enangthe a mhel tang naka svil kam mokrur kar dok mang a
keknen to mang lraip tok, endo mang ngar kam him o msasaen ko ngak
ngarkie, va mor o aposel ngot kais kam gia re te, ngom lo kaenserpagam a
papat to kam kser a keknen to endo e, enang nguk ko muta kser tok. Va si
E Nut kakro ngaomevek akuruk kat, va mar tgus ngam lo kaenserpagam
a papat to kam kser a keknen to endo kat e.

A Ngaemik To Kam Mur Kael Pat Kim Mar Mruo Mang E Yesus Ka Yor
(Mt 26.26-29; Mk 14.22-25; Lk 22.14-20)

17 Ko kais kam kanprim muk ko muma pat mang dok kun mnam
mularo vnek tgus he kaikkiem o keknen ruk mut lol mkor dok tiok he.
Vanangko, klo is hak kam kanprim muk mang o keknen akor ko yok e.
Ekam ko mnam o kolkhek ruk muma kaum kam totu pum E Nut, mum
lo kaeharom o keknen ruk ngam kaenserpagam o mia e. Nove, mum kle
va kaeharom o kerkeknen ruk ngma kering ngar ha. 18 He tete, ngora
ktar ka psom muk mang a kerkeknen to ko her kol a re mang nguk mang
ko o mia ngta havae mang nguk te, mum mrua mommen muk mruo
mnam o kolkhek ruk muk ruk E Nut ka ngaomevek muma kaum ka
vle kam totu pum En. Va ko vur kor mnam dok mang a re to endo ge.
19 Ko lmien te, mum mrua mommen muk mruo tok, he ka khenam muk
mruo ma mmok ngang ngor te, endrim mnam muk ngta vle ngang E Nut
mruo, nang endrim mnam muk ngat lua vle ngang E Nut. 20 Ii, mum
mrua mommen muk mruo he kaum kaemik mnam a ngaemik to kam
mur kael pat kim muk mruo mang e Yesus ka yor. Pu lmien te, muma
kaum kaemik mnam Ngoldaip Ka Ngaemik to endo tok, vanangko mum
lo kaikkiem e Yesus karo keknen mruo orom mula keknen to kam mrua
mommen muk mruo tok e. 21 Ii, mum mrua mommen muk ko akuruk
mnam muk ngam gia pis karpaam a ngaemik to kam pat mang e Yesus
ka yor orom kam gia kolaspa mang ngarta ngaemik mruo he kvurogom o
tgoluk va kaivie kveve, nang akuruk mum gia mnang ngar, ngam gia vle
kvang. 22 Nok, nong karo rektor ngang nguk gi, kmemik kvi va kaivie kun
mnam mar na? I o nok muma svil kam kpiem E Nut ka ngaomevek kam
ngam a leep alautar kuon mang endruk o tgoluk ngma tu kmar orom
mula kerkeknen to endo tok? Nok nguak havaeng nngia mang nguk?
Muta svil dok kam kanprim muk mang a kerkeknen to endo tok? Ho mi
kut nop hak!

23 Ko ngae ho lo is hak kam kanprim muk tok hak, ekam ko, mum lo
kaikkiem o rhek ruk mut lol vgum dok, ko her o rhek ruk arhe ko ho
mi kut lol ko vgum Ngoldaip msim. Ii, ko mnam a segain to ngat hortgi
mang Ngoldaip e Yesus kmel ko maktiegom o mia, e Yesus ta pakvom
a ngaemik to endo. Ii, ta pakvom ko ta ktar kol a bret ka mhe langto,
24 to kopekam ko tkanprim E Nut mang, ta kle kommen va khavaeng
kalngunes ti te, “Kua vok ta arhe ko kaen mang nguk. Mgua kol a bret
ta he kaem mekam mekam kam pat mang dok orom.” 25 Ngat kaemik
knop, to e Yesus ta kta kol a kolhi to orom a ye to a vaen to ta kta kanprim
E Nut mang kat, to kreng ngar te, “Kua gidiel ta, E Nut ta sir kuo malpgem
kmelha pum ka mokpom to a gunngar kar muk orom. He mnam o ni
vrong kolkhek ruk mguak kaem a ngaemik to enda, mguak kaivie mnam
a kolhi to enda mekam mekam kam pat mang dok orom tok kat.” 26 Ii,
mguer kais kam pat mang Ngoldaip orom a bret va a ye enang tok, ekam
ko, mnam oni vrong kolkhek ruk mguak kaem a ngaemik to endo kmem
a bret va kaivie mnam a kolhi to endo, mum kta havae mang a yor to
Ngoldaip ther kol he. Ii, va nera vle tok arhe kam ngae kais mnam a
kolkha to na kat kaeknik mnam kat.

27-28 To kmikkiem enang ko ngrua mur kael pat kmor mruo mang e
Yesus ka yor orom a ngaemik to endo tok, va ani mhel to nak kaemik
mnam a ngaemik to endo naka ktar ka nho kun mnam en mruo na, kam
mrua mnor mang en mruo te, nma totu pum E Nut ka ngaomevek to ta
vle enang te, e Yesus ka vok, i o nop. Ko ani mhel to tkaem a bret va kaivie
mnam a kolhi to endo, nang kle mia kolaspa he lo vua lgem en mruo ko

nam lua totu pum e Yesus ka vok to orom E Nut ka ngaomevek enang tok,
va e Yesus ka gidiel ther mi ktua vle kuon mang a mhel to endo he. Ko a
mhel to endo ta vle enangthe ta kta krong e Yesus ko engnang a ho kat
kam kta ngam a yoror her vgum ka kerkeknen to endo tok arhe. 29 Ko
endo na kaemik mnam a ngaemik to endo ko tlua totu pum e Yesus ka
vok orom ka kerkeknen to, va ther mur kait E Nut mruo kam monik kim
a kapnes ngang en, her vgum ka kerkeknen to kat arhe. 30 He her gi vgum
a kerkeknen to endo arhe, yek o mia kavurgem mnam muk tete ngat lo
vua serppak he klol o yor. Va akuruk ngat her yor kat he. 31 Vanangko
enangthe mor tgus ngop mrua ktar he ka nho kun mnam mor kmegom
nguaro keknen mruo na, va E Nut na lo is kam monik kim a kapnes
ngang ngor enang tok e. 32 Vanangko E Nut naka ktar ka psom mor tete,
mor kmitgung nguaro kerkeknen, he nang En kam ho lua monik kim
a yor hak ngang ngor koknaik mnam a kolkha to nak monik kim a yor
ngang o mia tgus ruk mo mmie ko ngat lo kor mnam mar mang En he
lua mokpom kar.

33 He ekam tok, koornopeik, mguak kaum kaemik mnam a ngaemik
to kam mur kael pat kim muk mruo mang e Yesus ka yor, va mgua smia
mo paneng nguk mruo. 34 Va enangthe tang mnam muk nak vang, va
en naka ktar kaemik ko mrek na, yek le kpis kaum kar muk he kaemik
mnam a ngaemik to endo, he nang E Nut kam lua monik kim a kapnes
ngang en vgum ka kerkeknen to kam karpaam mnam a ngaemik tok.

He mnam a kolkha to nguak pis ngok kmuk, ngor kle yek khoger kuaro
papat kam keknen ngang nguk kngae orom o keknen akuruk mang a
ngaemik to enda.

12

O Nngiar Ruk Mkor E Nunu A Totur

1 He koornopeik, tete va kua svil kmoripang mula mngan to mang o
nngiar ruk E Nunu A Totur nam kaenik ngang o mia ruk ngat kor mnam
mar mang e Yesus he kmokpom kar, ko klo kta svil muk kam kerkol o
papat mang o nngiar ri nga ngaeha ka pun msim kat e. 2 Ko mut hera
mnor he te, tesgun ko mut lua mnor mang E Nut vop, o vrong serppak ruk
ngat lo is kam rere ngam kaegom o vrong papat ngo mamten kmit muk
ngok kmar kam vraik orom mularo papat va mum gi vrong ngam muk
mruo ekam mar kam totu pum mar. 3 He ekam tok, kua havaeng nguk
te, endruk mnam muk npa kerrereng e Yesus ka munik orom karo rhek
mut kais kam mnor mnor mang ngar te, E Nunu A Totur tlo kaenkrovgem
mar kam kerrereng tok e. Va endruk mnam muk ngam mrua havae
mang ngar mruo te, Ngaldaip to e Yesus, mut kais kam mnor mang ngar
kat te, mar ko mar mruo tuk, ngat ho lo is hak kam mrua havae mang
ngar mruo tok e. Her gi enangthe E Nunu A Totur naka ktar el rengmat
kun mnam mar, yek ngat kais kam mon e Yesus te, Ngaldaip to en tok.

4 E Nunu A Totur karo nngiar ngo mamten, vanangko her E Nunu A
Totur to atgiang arhe, en mruo tuk to nam kaenik ngang o mia. 5 Ii, va
o vrong reha ngo mamten kam turang o mia ormar kat, vanangko her
Ngoldaip to atgiang to kat arhe o mia ngam kaeharom mar ngang. 6 Va
o vrong reha lserpgue ngo mamten kat, vanangko her E Nut to atgiang
to kat arhe, Endo nam kaeharom mar tgus ko maktiegom o mia tgus ruk
ngam kaeharom mar.

7 Ii, ko E Nunu A Totur mruo nam mrua khenam karo nngiar ma mmok
ko maktiegom a mhel langto langto mnam endruk ngat kor mnam mar
mang e Yesus he kmokpom kar, he nang mar kam mo enserpgam mar
mruo ormar. 8 Ko her gi E Nunu A Totur atgiang tuk to nama nngiar
ngang akuruk mnam mar orom a nngiar to kam rere vgum En orom o
papat ruk lvu laol. Vanang ngang akuruk yok, her E Nunu A Totur to
atgiang to endo gi nam kle ka nngiar ngang ngar orom a nngiar to kam
rere vgum En orom o papat ruk kam polger E Nut karo papat ma mmok
kat. 9 Vanang kle ngang akuruk kat, her E Nunu A Totur atgiang to endo
kat arhe nama nngiar ngang ngar orom a nngiar to kam sim kor mnam
mar mang E Nut he kmokpom kar. Va her gi E Nunu A Totur atgiang to
endo kat nma nngiar ngang akuruk yok orom o nngiar ruk kmeharom
o mia ngaro yor, mar kam ya. 10 Va nama nngiar ngang akuruk orom
a nngiar to kmeharom o reha ruk lserpgue, va akuruk orom a nngiar
to kam kol E Nut ka gu he ka ktar kpolger karo papat. Va nama nngiar
ngang akuruk kat orom a nngiar to kam smia nho kun mnam o propet
ngaro rhek kam mnor mang ngar te, ngta mien, i o nop. Va nama nngiar
ngang akuruk orom a nngiar to kam rere orom a re langto yok. Va ngang
akuruk nama nngiar ngang ngar orom a nngiar to kam hortgem a re
langto yok to endo kat. 11 Ii, o nngiar tgus ruk endruk ngam kottek ekam
E Nunu A Totur to atgiang arhe. He nama nngiar ngang a mhel langto
langto mnam endruk ngat kor mnam mar mang e Yesus he kmokpom
kar kmikkiem gi enang ko en mruo tmi kut el karo papat kam ktua nngiar
ngang ngar tok.

E Nut Kakro Ngaomevek Ngata Vle Enang E Yesus Ka Vok To Orom Karo Mhetor Kavurgem

12 Ngora koka ngang nguk mang a mhel ka vok na, ko karo mhetor
kavurgem ruk ngate ktua vle ge, vanangko ka vok atgiang ko karo
mhetor ngat mo kappom mar. He gi enang tok kat, mor ruk ngot kor
mnam mor mang Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen he kmokpom kar,
mor kavurgem ruk ngote ktua vle tok kat ge, vanangko Endo E Nut Thim
Orom Ka Msasaen ka vok atgiang orom karo mhetor kavurgem ruk mor
ko ngot mo kappom mor tok kat. He enang tok, ngota vle te, Endo E Nut
Thim Orom Ka Msasaen ka vok to atgiang tok kat. 13 Ii, ngota vle tok,
ekam ko mor tgus ngot parrur orom E Nunu A Totur ka munik ko en
atgiang va ngota kaum ka vle kat te, e Yesus ka vok to atgiang tok arhe. Si
mor o Yuda, i o o vrong rhek, i o endruk ngam kaeha ngang ngalmialaol
ruk ngam kaenen mar, i o endruk nong ngalmialaol ruk ngam kaenen
mar kmeha ngang ngar, va E Nut ten E Nunu A Totur ngang ngor tgus,
en kmel rengmat kun mnam mor tgus he mor kam kaum ka ktal vgum
en. He enang tok, ngota vle enangthe mor tgus ngot kaum kaivie mnam
a kolhi atgiang to E Nunu A Totur tok.
14 Ii, ko a mhel ka vok tlo her gia vle te, en a her gi mhe atgiang e. Nove,
karo mhetor kavurgem ruk ngate ktua vle ge. 15 Mu vokom na, enangthe
a mhel ka nhar napa rere, va tlo is kam havae te, “Ekam ko nong dok a
mhel ka ktiek, va klo is kam vle te, a mhel to endo ka vok ka mhe langto
kat e.” Ii, ko a mhel ka nhar to endo tsia klai mang en mruo tok, vanangko
karo rhek ruk endruk tok ngat lo is kmeharom en kam vle yok e. 16 Va
enangthe a mhel ka ngaela napa rere tok kat kam havae te, “Ekam ko
nong dok a mhel to endo ka keik, va klo is kam vle te, a mhel to endo ka

vok ka mhe langto kat e," va en kat tsia klai mang en mruo tok, vanangko
karo rhek ruk endruk tok ngat lo is kmeharom en kam vle yok kat e. 17 Ii,
ko enangthe a mhel ka vok tgus nap her gia vle te, ka keik tgus tok, va a
mhel to endo tis kam ngan o rhek nngia? Va enangthe ka vok tgus nap
her gia vle te, ka ngaela tgus tok, va a mhel to endo tis kam grim o tgoluk
nngia? 18 A mhel ka vok tlua vle tok e, ko ta mien te, E Nut tmi kut kueng
a mhel ka vok kmikkiem gi enang ko En mruo tmi kut svil kam mi kut
kael karo mhetor tgus kam ktua vle tok ge. 19 He enangthe a mhel ka vok
karo mhetor ngap her gia vle te, a her gi mhe to atgiang, va ka vok tgus
naka vle nngia? 20 Vanangko, lmien te, E Nut tmi kut kueng a mhel ka
vok orom karo mhetor kavurgem ruk ngma mo kappom mar her gi kut
tok arhe.

21 Mu vokom na, enangthe a mhel ka keik npa rere va tlo is kam klai
kim a mhel ka ktiek te, "Klo kaur orom yin e." Va enangthe a mhel ka
lpek npa rere va tlo is kat kam klai kim a mhel to endo kalo nhar te, "Klo
kaur orom mae kat e." Nove. 22 Parem ko, a mhel ka vok karo mhetor
ruk o mia ngma vokom mar te, ngat lo vua serppak, ka vok karo mhetor
akuruk nga kle va kaum kaur orom mar kam mo kappom mar kam smia
vle ge. Enangthe nop, va nok a mhel ka vok nera yor vor! 23 Va a mhel ka
vok karo mhetor ruk o mia ngam lua hover mar kat, a mhel to endo nam
kle smia tar mar. Va karo mhetor ruk o mia ngama tuvgom mar, a mhel
to endo nam smia kas mang ngar. 24 Va karo mhetor ruk ngat kais kam
vle ma mmok, a mhel to endo nam lua pat kam kas mang ngar e.

He kmikkiem a koka to mang a mhel ka vok enang tok, E Nut tkaum
kakro ngaomevek tgus orom o mia ruk ngat kor mnam mar mang e Yesus
he kmokpom kar, mar kam mo kappom mar tgus kam kaum ka vle te, e
Yesus ka vok to atgiang tok kat. He enang tok, E Nut ta hover endruk o
mia ngam lua hover mar tok kat mar tgus kam vle te, o gi mo iser tgus
tok, 25 he nang mar kam lo mrua mommen mar mruo, vanang mar tgus
kam kle va smia pat mang ngar mruo kam sim ktua mo tar mar mruo
tok. 26 He kmikkiem enang tok, enangthe a mhel tang mnam muk na
kerkolkol vgum a vnek tang, va ta vle te, a vnek to endo ta kol muk tgus
tok kat. Va enangthe o mia ngpa teiver a mhel tang mnam muk, va ta vle
kat te, muk tgus muta sirei kar en tok kat.

27 He muk ruk e Kristus ka ngaomevek to ko mKorin mut kaum ka
vle te, e Kristus ka vok. He langto langto mnam muk ta vle kat te, a
mhe langto langto tok kat kun mnam ka vok atgiang to endo. 28 Ii, va
muk ruk kun mnam e Kristus kakro ngaomevek tgus, E Nut ta ktar mi
kut el ka papat mang E Nunu A Totur kam mi ktua nngiar ngang nguk
orom a ngaeha to a ngaenpaeir, endo kam vle te, o aposel. To kopekam
endo, tle kael ka papat mang E Nunu A Totur kam mi ktua nngiar ngang
akuruk yok mnam muk orom a ngaeha to alomin orom, endo kam vle
te, o propet. To kopekam tok kat, tle kael ka papat mang E Nunu A Totur
kam nngiar ngang akuruk orom a ngaeha to a korlotge orom, endo kam
vle te, o pattermia kat. Va kopekam o nngiar ruk endri korlotge tok, E
Nut ta kle kut kaen o reha akuruk yok kat ngang akuruk mnam muk.
Endruk endri te, a ngaeha to kmeharom o reha ruk lserpgue, o reha ruk
kmeharom o mia ngaro yor mar kam ya, a ngaeha to kam turang o mia,
o reha ruk kam smia toot mang o mia ngaro reha, va a ngaeha to kam
rere orom a re langto yok kat.

29 E Nunu A Totur tmi kut kaen o reha ruk endruk ngang nguk,
vanangko langto langto mnam muk tgus tlo kol a nngiar to kam vle te,
o aposel, ngola? Va langto langto mnam muk tlo kol a nngiar to kam
vle te, o propet kat ngola? Va o pattermia, va a ngaeha to kmeharom
o reha ruk lserpgue, 30 va endruk kmeharom o mia ngaro yor mar kam
ya, va endo kam turang o mia, va endo kam smia toot mang o mia ngaro
reha, va endo kam rere orom a re langto yok kat, i o kam hortgem a re
langto yok kat ngola? Ii, langto langto mnam muk tgus tlo lol o nngiar
ruk endri tgus e. 31 Pu lmien te, langto langto mnam muk tlo lol o nngiar
ruk endruk tgus, vanangko mguak kle va kngaungput mang o nngiar ruk
o ngaenpaeir.

A Keknen To Kmelongtok Mang O Mia

Yu! He tete ngora keknen ngang nguk mang a ngorsang to mguaka vle
orom a ngaungput mang o nngiar ruk endruk.

13

1 Ko enangthe kopa khenam ma mmok te, ko kol a nngiar to kam rere
orom a re langto yok, i o krere orom o engyel nga re kat, nang lua khenam
ma mmok te, kom kaelongtok mang o mia, va kom gia vle enang a nglung
to a mhel tgi vrong huhupum, i o, a kamop to a mhel tgi vrong kokrong
kat ko nop nginalo ngaeha ngang ngin tok e. 2 Va enangthe kopa khenam
ma mmok te, ko kol a nngiar to a propet, kam havaeng o mia orom a
nngiar to endo mang o papat ruk mang E Nut ko ngta tvok kim mar, i
o kol a nngiar to kam rere orom o papat lvu laol, i o kol a nngiar to kam
polger E Nut karo papat, i o kol a nngiar to kmor mnam dok mang e Yesus
lserppak, gi dok kmis kmursiem o vlik orom kuaro papat ruk endruk,
nang lua khenam ma mmok kat te, kom kaelongtok mang o mia, va dok
kho lo is hak mang a ngaeha tang. 3 Va enangthe kopa khenam ma mmok
te, koma nngiar ngang endruk o tgoluk ngma tu kmar orom kuaro tgoluk
tgus, va enangthe kop mur kaen dok mruo ngang o mia, mar kam rum
nga svil mang dok kam ngampaei pmok ko kom kor mnam dok mang e
Yesus he kmokpom kar, nang lua khenam ma mmok te, kom kaelongtok
mang o mia, va dok, kom gi mur kaim dok mruo vgum tok.

4 Vanangko a mhel to nam mi kaelongtok mang o mia, ner mrua
khenam en mruo ma mmok tok orom o keknen ruk kam lo kaeloong
mnam o tgoluk, va kam vle a sim re ngang o mia, va kam lua ngaungput
mang karo tgoluk, va kam lo mrua hover en mruo, va kam lo mrua het
en mruo kat. 5 Va ner mrua khenam en mruo ma mmok kat te, kam sim
kael o mia, kam lua ring o tgoluk mang en tuk, kam lua tutut kmesik,
va kam lo vua him a vet orom o mia ngaro kerkeknen ruk ngat eharom
mar ngang kat. 6 Va nam lua sirei mang o kerkeknen, vanang nam kle
ksirei mang o keknen ruk ngam kottek ekam E Nut karo rhek ruk o
minar. 7 Ii, va si o vrong tgoluk ruk ngma kirpagis kim, vanangko nam
kle kaenenker kmelongtok mang o mia ge, va nam mia kor mnam en
mang o mia kam sir pekam mar, va nama serppak mang o mia ngaro
rhek, va nama matnge vgum o vnek kmelongtok mang ngar kat ge.

8 Ii, a mhel to nam mrua khenam en mruo ma mmok tok nam lua tu
kmelongtok mang o mia orom o keknen ruk endruk tok e. Vanangko a gi
nngiar to kam vle te, a propet ko o mia ngma rere orom E Nut karo rhek,
a nngiar to endo ner mia nop hak. Va a nngiar to o mia kam rere orom

a re langto yok nera nop tok kat. Va a nngiar to o mia kam polger E Nut
karo papat ner mia nop tok kat. 9 Ii, ngara nop tok ekam ko, mor nguaro
papat ngat lo is mang ngar, va ngoma rere orom E Nut karo rhek orom
nguaro papat ruk ngat lo is enang tok kat. 10 Vanangko e Yesus to tho
mi kut kaenang E Nut orom ka keknen to kmelongtok mang o mia tgus,
en na kat kaeknik, he E Nut nak tarkanang o nngiar tgus orom en. Nak
kat kaeknik, to endo yek, o vrong nngiar ruk ngot lo is mang ngar, ngara
nop enang tok, ko endo tmi kut is na hera pis. 11 Ii, o nngiar tgus ngta vle
enang kuaro papat ruk tesgun ko dok a gi kalyie vop, ko koma rere enang
a gi kalyie va kpapat kmelel mo kim kuaro papat mo malpek enang a gi
kalyie tok kat. Enang tok, kuaro papat ngat lo is. Vanangko ekam ko kua
laut kngae he kuaro papat ngat is mnam dok, o keknen ruk endruk mkor
dok ko dok a gi kalyie tesgun, ngat her nop kun mnam dok tok kat he. He
enang tok, klo kta papat kmelel mo kim kuaro papat mo malpek kam
rere orom mar enang a gi kalyie tok kat e. 12 Ii, va tete mor tgus nguaro
papat ruk mang e Yesus ngat lo is tete kat. Va ngat gia vle enangthe, ngota
nho kun mnam a kleng to tlo vua mmok. Vanangko koknaik mnam a
kolkha to e Yesus na kat kaeknik kpis mnam ngruera vokom kalo keik
msim. Ii, tete klo is mang o papat ko koma tu kmo papat kun mnam dok.
Vanangko koknaik mnam a kolkha to endo gi kuaro papat ngar ho mi
kut kais mnam dok mang o vrong tgoluk tgus he ngara vle gi enang E
Nut karo papat ko ngat ho mi kut kais mnam En mang o gi vrong tgoluk
tgus mang dok tok kat.
13 To enang tok, o keknen ruk endri korlotge ngata vle vop: endo kmor
mnam mor mang e Yesus, endo kam nho mkor E Nut kam susulgim mor,
va endo kmelongtok mang o mia. Va a keknen to o keknen tgus ngma
ngarngar mang ta vle te, a keknen to kmelongtok mang o mia.

14

O Nngiar Ruk Laol Ko Mkor E Nunu A Totur

1 Mguak kael a keknen to kmelongtok mang o mia te, mula treil, nang
kle kriring E Nunu A Totur karo nngiar ruk nam kaenik ngang o mia.
Va her a nngiar to kam vle te, a propet, endo kam rere orom E Nut karo
rhek, va mgua mi ktua riring her sim kut a nngiar to endo arhe kam kol
ko mkor En. 2 Ko endo tkol a nngiar to kam rere orom a re langto yok
ko mkor E Nunu A Totur, nam lua rere ngang o mia mang E Nut orom
a nngiar to endo e. Nove, nam kle krere ngang E Nut tuk ha. He o mia
ngama ngan ka re to endo karo lolhok, vanang ngat lua mnor mang ka
re to e, ekam ko nma rere ngang E Nut orom E Nunu A Totur karo rhek
ruk ngta tvok kim o mia. 3 Vanangko o propet ruk ngma rere orom E Nut
karo rhek, ngma rere ngang o mia, he nang mar kmenserpagam mar, va
kmenkrovgem mar kam matnge vgum o vnek. 4 Ii, endo nma rere orom
a re langto yok, nam gi mur kaenserpagam en mruo tuk, vanang a propet
to nma rere orom E Nut karo rhek nam kle kaenserpagam E Nut kakro
ngaomevek tgus ormar tok. 5 He ekam tok, pu lmien te, kua svil muk tgus
kam kol a nngiar to kam rere orom a re langto yok, vanangko ko kle mi
ktua svil hak te, muk kam kle kol a nngiar to kam vle te, a propet, endo
kam rere orom E Nut karo rhek. Ko a propet to nma rere orom E Nut
karo rhek, ka ngaeha to tok, ta laut kir kim a ngaeha to mkor endo nma
rere orom a re langto yok. Vanangko gi enangthe a mhel napa rere orom

a re langto yok, to kle khortgem karo rhek, he E Nut kakro ngaomevek
kam kol a serppak vgum karo rhek ruk endruk tok, va a propet to endo
ka ngaeha tlo laut kir kim a mhel to endo ka ngaeha e. Ngint mo iser min.

6 To tete, koornopeik, enangthe kopa pis ngok kmuk he krere ngang
nguk orom a re langto yok, va muk mguer lo is kam kol a serppak vgum
kuaro rhek e. Gi enangthe kopa pis he kael muk ma hor mang E Nut,
i o kam klang nguk mo papat ruk mang E Nut, i o kam rere orom E
Nut karo rhek, i o kam patter muk mang E Nut, to endo yek, ko kais
kmenserpagam muk tok. 7 Ko a nngiar to kam rere orom a re langto
yok ta vle gi enang o gi vrong tgoluk ruk ngat gi vrong kaeti, enang a
ngaesong, i o a kamop. Ko enangthe a mhel npa tutumbrus kam pum a
kamop, i o tker hupum a ngaesong, va o mia ngara mmok mang a kni
nngia? 8 I o enangthe a mhel npa ker hupum a nglung, va endruk ngama
kar va tomten ngar kais kam mnor kam hop kmus nngia kat? 9 Va ta vle
ngang nguk her gi enang tok kat arhe. Ko enangthe mup lua rere orom o
rhek ruk o mia ngat kais kam ngannik, va o mia ngat lo is hak kam mnor
mang mularo rhek kat e. He ekam tok, mguer gi mur kaim muk mruo
pum mularo rhek ruk endruk tok.

10 Pu lmien te, o vrong rhek ngarlavurgem mo mmie, vanangko o mia
tgus ruk ngma rere orom ngarta re mruo ngma ngan nga re mruo. 11 He
ekam tok, enangthe dok kop lua ngan a re tang ko o mia ngma rere orom,
va ta khenam te, dok a takpun to a vrong rhek ngang endruk ngma rere
orom nga re mruo. Va endruk ngma rere orom nga re mruo ngta vle
ngang dok kat te, mar o takpun ruk o vrong rhek ngang dok kat. 12 Ii,
mgua her gia vle gi enang o tgoluk ruk endruk ngat sim kaeti, he nang
o mia kam mnor mang mularo rhek tok kat. He ekam ko muma sovet
kam lol o nngiar ko mkor E Nunu A Totur, va mguak kle ksovet kam vle
kia vul orom E Nunu A Totur karo nngiar ruk ngat kais kmenserpagam
E Nut kakro ngaomevek.

13 He her gi vgum a papat to te, o mia ngak ngan mularo rhek, kua
havaeng nguk te, endo tkol a nngiar to kam rere orom a re langto yok,
nak le kngarkie kat ngang E Nunu A Totur kmen a nngiar langto ngang
en kat, endo kam hortgem karo rhek ruk endruk, he nang o mia kam
ngannik. 14 Ii, ko enangthe ngopa ngarkie orom a re langto yok ko mkor E
Nunu A Totur, va ngot gia vle gi enangthe, E Nut tgi kaenkrovgem nguaro
vurkul tuk, nang nguaro papat ngam lua kol a serppak vgum tok e. 15 To
ngruak kan e? Ngruak ngarkie orom a re langto yok mnam a long langto
kmenserpagam nguaro vurkul mruo, va mnam a long langto yok ngruak
kle kngarkie orom ngua re mruo kat kmenserpagam nguaro papat tok
kat. Ii, va ngruaka kni kat orom a re langto yok mnam a long langto
kmenserpagam nguaro vurkul mruo, va mnam a long langto yok kat
ngruaka kni orom ngua re mruo kmenserpagam nguaro papat tok kat.
16 He enangthe mupa kaum he gia rere orom a re langto yok ko mkor E
Nunu A Totur kam kanprim E Nut orom tok, nang a mhel langto nap lua
mmok mang E Nunu A Totur karo nngiar, napa vle kun pgegom muk va
en tis nngia kmenserpagam mularo rhek ruk endruk kam re te, “Mar o
minar?” Ko enangthe muk mruo mut lo is kam ngan a re tang ko o mia
ngta kanprim E Nut orom, va en ner kais nngia kat? 17 Pu lmien te, mut
ho mi kut kanprim E Nut orom a re langto yok to endo tok, vanangko o
mia akuruk ngat lo is hak kam kol a serppak vgum a re to tok e.

A Nngiar To Kam Rere Orom A Re Langto Yok Ta Vle Te, A Ngaelmir To Kmel O Tamatan Nga Sripa Orom

18 Kua kanprim E Nut mang dok mruo ko koma ngarkie orom a re
langto yok kir kim muk tgus. 19 Vanangko mnam o kolkhek ruk E Nut
kakro ngaomevek ngama kaum kam totu pum En, ta ya dok kam vrua
rere nong ke laut orom o rhek ruk o mia ngat kais kam ngannik kam
smia keknen ngang ngar, nang tlo vu ya dok kam vua ngarkie orom a re
langto yok kam hoger tok e.
20 He ekam tok, koornopeik, mguak tu kam kat kael mo kim mularo
papat mo malpek mang E Nunu A Totur karo nngiar ri enangthe muk o gi
ngnes vop. Nang mguak kle va ka vle enang o mia ruk laol orom mularo
papat ruk kam sim kut kael mo kmar mo malpek mang karo nngiar ri.
Vanang ta mien te, mguaka vle enang o gunsvel orom mularo papat ruk
mang kmeharom o kerkeknen orom E Nunu A Totur karo nngiar ri. 21 Mu
vokom na, ngat ittiegom E Nut karo rhek mruo kun mnam E Nut ka meer
te,

"Ngor sia rere ngang kuaro mia mruo ri orom o tamatan ngartaro
rhek mruo, vanangko ngar lua svil kam ngan vgum dok ge."

Ii, Ngoldaip thavae tok.
22 He ekam tok, E Nut karo rhek ruk endruk ngta khenam ma mmok te,
muk ruk mut kor mnam muk mang E Yesus he kmokpom kar, a nngiar to
kam rere orom a re langto yok tlua vle te, en a ngaelmir to kam khenam
muk mruo ma mmok te, muk o serpgar enang ko muma pat mang nguk
tok e. Nove, ta kle va ka vle ti te, muk kmel o tamatan nga sripa orom tok
ha. Vanangko a nngiar to ta vle te, a propet, endo E Nunu A Totur nam
kaen ngang o mia kam rere orom E Nut karo rhek, her a nngiar to arhe
ta vle ngang endruk ngat kor mnam mar mang E Yesus he kmokpom kar
kmenserpagam mar orom. Nang tlua vle te, a ngaelmir to ngang nguk
kam mrua per orom muk mruo pum tok ko pum o tamatan ngaro kerok
e. 23 To enang tok, mnam o kolkhek ruk muk ruk E Nut ka ngaomevek
mguaka kaum kam totu pum E Nut, enangthe mupa rere orom re langto
yok kngae, nang o mia akuruk ngap lua mmok mang E Nunu A Totur
karo nngiar, i o o tamatan ngpa vle kun pgegom muk ko muta rere orom
a re langto yok tok, he ngat lua ngan mularo rhek ruk endruk, va nngia?
Nok ngar mia pat te, muk tgus muta veve he. 24-25 Vanang enangthe muk
tgus mupa kle va krere orom E Nut karo rhek kngae ko mut kaum kam
totu pum E Nut, nang o mia akuruk ngat lua mmok mang E Nunu A Totur
karo nngiar, i o o tamatan ngpa vle kun pgegom muk ko muta rere orom
E Nut karo rhek ruk endruk tok, va mularo rhek tgus ruk endruk ngar
kais kmommen o mia ruk endruk ngaro vurkul kmel ngaro kerkeknen
ruk ngma tuvgom mar ma mmok. He her vgum mularo rhek ruk endruk
tok, o mia ruk endruk ngar mrua hahanang ngar pum ngaro kerkeknen,
endruk o mia tgus ngara monik kim a kapnes ngang ngar pum mar. He
enang tok, o tamatan ngara tubulkek kam totu pum E Nut vgum tok kat
kam re te, "E Nut tmia vle mo pgegom muk."

O Mia Nga Sim Kut Kaelel Mo Kmar Mruo Kam Totu Pum E Nut
Nga Sim Kut Kaeha Orom A Nngiar To Kam Rere Orom A Re Langto Yok

26 To koornopeik, mguak kan e? Pu lmien te, mnam o kolkhek ruk
muma kaum kam totu pum E Nut, akuruk mnam muk ngma pis orom o
vrong nngiar ruk mkor E Nunu A Totur, endruk endri te, endo kam kni,

endo kam rere malpgem o mia kam patter mar, endo kam polger E Nut
karo papat, endo kam rere orom a re langto yok, va endo kam hortgem
a re to endo yok kat. Vanangko mguak kaeha orom mularo nngiar ruk
endruk, va mguak kaeharom mar kam mi kut kaenserpagam E Nut ka
ngaomevek ha. 27 Vanang mang a nngiar to kam rere orom a re langto
yok, mnam o kolkhe ruk muma kaum kam totu pum E Nut, enangthe a
mhel langto npa rere malpgem muk orom a re langto yok, va mguaka
tting mang alo gi mhel alomin, i o korlotge tuk kam rere, nang kam grap
mang korlotge mguak or kmennegiang mar kam rere tok e. Va langto
langto mnam mar nak rere mnam kta long mruo, nang lua motavret
orom o rhek e. Nak rere knop, to a mhel langto naka vle kun pgegom
mar tgus kam hortgem karo rhek ruk ta rere orom mar kun mnam langto
langto ngarta long tok kat. 28 Vanang enangthe nong a mhel tang ngang
nguk kam hortgem a mhel to endo karo rhek, va endo ta rere orom ka
re langto yok na vrua vle na he lo kta rere kun pgegom muk ko muma
kaum kam totu pum E Nut e. Na vrua vle ko tok he mrua rere kun mnam
en mruo ngang E Nut tuk kmenserpagam en mruo tok, vanang kam rere
kuo malpgem o mia nak or.

Nga Sim Kut Kaeha Orom A Nngiar To A Propet

29 Va mang a nngiar to ta vle te, a propet, mguak orim alo propet ruk
alomin, i o korlotge kam rere tok. Nang muk ruk muta ngan ngaro rhek,
mgua smia papat ekam ngaro rhek kam mnor mang ngar te, ngta mien o
nop. 30 Va enangthe E Nut npa klang a mhel mo rhek ko tgi korsang kun
pgegom o mia ko muta kaum kam totu pum E Nut he khop kam rere, va
endo nma ktong o mia kam rere kngae malpgem o mia, en nak korsang
he vrua vle na, he ka mnang kaela to endo ko thop ku, kam polger karo
rhek ma mmok. 31 Mgua koregot kim muk mruo tok, ko muk tgus mut
kais kam rere orom E Nut karo rhek mnam muta long mruo kam patter
o mia, he nang o mia tgus mnam muk kam lol o papat ruk endruk he kol
a serppak vgum mar. 32 Ii, mgua koregot kim muk mruo tok, ko a propet
langto langto tkais kam toot mang kta nngiar mruo to tkol ko mkor E
Nunu A Totur he mur koregot kim kaela enang tok. 33 Mgua sim kut
kaelel mo kmuk mruo he kolkol ekam E Nut mruo, muk kam koregot kim
muk mruo tok, nang lua motavret orom o rhek ekam ko E Nut karo papat
mruo ngam lua motavruru tok kat e. Nove, E Nut nam sim kut kaelel mo
kim karo papat ha.

Lraip Ruk lKorin Nga Sim Kut Kaikkiem Ngarta Keknen Mruo To Kam Lua Rere He Kmotavret Orom O Rhek

Va mang mula mngan to mang lraip, kua havaeng nguk te, E Nut kakro
ngaomevek tgus ruk orom karo mia mruo, endruk tmur el mar kam vle
ngang En mruo, mar ngam kaum kam totu pum E Nut mnam ngarta
rengmat mruo, nang lraip ngam lua rere he motavret orom o rhek e.
34 He gi enang tok kat, lraip ruk kun mnam E Nut karo ngaomevek ruk
ko mnam mularo maksien kat nga gia vrua vle he ho lo kta rere kam
motavret orom o rhek tok kat e. Ii, nga sim kut kaikkiem mularo pos
mruo ko ngata hagam mar kam rere, nang kle khavaeng ngar kam mrua
krus orom mar mruo kam vle ku meorom ngalmialurokol ngaro tavgo
enang tok. 35 Vanang mnam o kolkhek ruk mum kaum kam totu pum E
Nut enangthe lraip ngpa svil kam mnor mang a papat tang, va ngak or
na, kais ko nga kat kaeknik he smia pis ngok mrek na, to endo yek nga kle

ka mnganang ngalmialurokol mruo ko mrek. Nga kaeharom tok, matok
ngak ngam a leep kuon mang o mia ko ngapa rere kun pgegom muk he
motavret orom o rhek ko muta kaum kam totu pum E Nut.
36 He kmikkiem kuaro papat ruk kam totu pum Ngoldaip orom E Nunu
A Totur karo nngiar ri, kua svil kam mnganang nguk te, nngia ko mut vua
pat te, muk mruo tuk ruk mut ho mi kut kais orom E Nut karo papat? Nok
pathe E Nut karo rhek ngat ottek vgum muk vor? I o nok mut mur kaelel
muk te, muk tuk ruk mut lol E Nut karo rhek vor? 37 Hai-e, enangthe
tang mnam muk nap mrua kansgum en mruo kam mon en mruo te, en
a propet langto, i o nap mrua per orom en mruo kam havae te, E Nunu A
Totur tvu kaen o vrong nngiar ngarlavurgem ngang en, va en na smia pat
ekam kuaro rhek ruk ko kaittiegom mar ngang nguk tete na, he klol mar
te, mar Ngoldaip karo mur rhek mruo ruk En mruo tenik ngang ngor.
38 He enangthe a mhel to endo nap kaennegiang Ngoldaip karo rhek ruk
endruk ka mnang ngar, va E Nut ner le kaennegiang a mhel to endo ka
mnang en gi enang tok kat.
39 He ekam tok, koornopeik, enang ko ko her havaeng nguk, mguak le
mi ktua riring a nngiar to mkor E Nunu A Totur, endo kam rere orom E
Nut karo rhek. Si enang tok, vanang mguak or kam hagam o mia kmeha
orom nga nngiar to kam rere orom a re langto yok kat e. 40 Pu lmien
tok, vanangko mguak totu pum E Nut, va mguak totu pum orom mularo
papat ruk mum sim kut kaelel mo kmuk orom mar kam mi ktua totu pum
En ormar tok, nang lua motavret orom o rhek e.

15

E Pol Ta Keknen Mang En Mruo Te, En A Mi Aposel Msim To Nma Kaum Kar O Aposel Akuruk Kam Havaeng O Mia Mang A Knovvur

1-2 Va tete, koornopeik kua svil kmel pat kim muk mang a knovvur,
endo ko her havaeng nguk mang tesgun, he mut her kol vgum dok he
ka srim mularo ngorsang kuon malpgem kat. Ii, he E Nut ther susulgim
muk her vgum a knovvur to endo kat arhe. Va nera susulgim muk kngae
tok kat, enangthe mup smia kpom a knovvur to endo mekam mekam.
Ii, mgua smia kpom o rhek ruk mang a knovvur to endo mekam mekam
tok, matok mgua korim he mur kaim muk mruo pum mula papat to kam
ksir pum a keknen to kmor mnam muk mang e Yesus.
3 Ii, ko a knovvur to endo, karo sogi msim ko her lol vgum e Yesus mruo,
to le khavaeng nguk mang ngar tok kat. He her karo sogi ri arhe te: Endo
E Nut Thim Orom Ka Msasaen tyor mang nguaro kerkeknen kmaottam
E Nut karo rhek ruk ngat ittiegom mar, mar kam pis lmien orom en tok.
4 Va ngat el kun mnam ka nnak kat, to E Nut tle khover petgim ka nnak
ko mnam a kolkha to korlotge orom kopekam ko ngat el. Ngat eharom
ngang tok, he kaottam E Nut karo rhek ruk ngat ittiegom mar kat, mar
kam pis lmien orom en tok kat. 5 Va tmur khenam En ma mmok kat. Ii, a
knovvur karo sogi ri arhe.
Ii, e Yesus tmur khenam En ma mmok ngang e Sipas to e Pita ko pekam
ko thop petgim ka nnak, to ngang karo aposel ruk loktiek hori orom
alomin kat. 6 To kopekam tok, tmur khenam En ma mmok ngang o mia
akuruk ngat kais te, 500, endruk ngat kor mnam mar mang En he kaum
ka vle ko mnam a mhe to atgiang. Vanang o mia kavurgem mnam mar
ngta ktal ka vle tete vop. Gi akuruk mnam mar ngat her yor he. 7 To ko

pekam tok, tmur khenam En ma mmok ngang e Yems kat, to ngang karo
aposel akuruk kat. 8 To kopekam mar tgus ko ta ktar mur khenam En ma
mmok ngang ngar tok, va si dok to kua vle enang te, e inao ta kpoot mang
karo kenho kam kol dok, vanangko e Yesus tmur khenam En ma mmok
ngang dok kat.
9 Ii, kua vle enang te, e inao ta kpoot mang karo kenho kam kol dok
ekam ko kua vle te, a aposel to ta vle kong tu hak kopekam o aposel tgus.
Va dok ko ho lo vu eveep is hak, o mia kam gia mon dok te, dok a aposel,
ekam ko tesgun dok ko her kol a regesal mang E Nut kakro ngaomevek
he. 10 Ko si vle enang tok, vanangko E Nut ther ring ya mang dok ge, he
her mi kut el dok kam vle gi enang ko koma vle tete. He E Nut tlo mur
kaim En mruo pum ka ngaeha to kam ring ya mang dok kat e. Nove,
ko dok koma prongyek ka psek kmeha lserppak kir kim o aposel ngaro
reha tgus. (Vanangko nong kua serppak mruo to kom kaeha orom tok e.
Nove. E Nut mruo tring ya mang dok he kaen a serppak kun mnam dok
kmeha orom tok.) 11 Pu lmien tok, vanangko enangthe dok mruo to kop
havaeng nguk mang a knovvur, i o o aposel akuruk vanie, vanangko her
a knovvur karo sogi ri arhe mor tgus ngoma havaeng o mia tgus orom
mar. He her muk ruk mut her kor mnam muk mang ngar kat arhe.

E Pol Ta Keknen Mang O Mia Te, Ngara Hop Petgim Ngaro Nnak

12 He ekam ko ta mien te, ngot hera havaeng nguk mang Endo E Nut
Thim Orom Ka Msasaen te, ther mi hop petgim ka nnak, va nngia ko
akuruk mnam muk ngma kokheng dok kam havae te, nong a mhel tang
to tis hak kam hop petgim ka nnak? 13 Mu vokom na, ko enangthe mula
papat npa mien tok te, a mhel tlo is hak kam hop petgim ka nnak, va
nak mien mang Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen tok kat te, si en
kat, va en tlo hop petgim ka nnak kat ngola? 14 He enangthe lmien tok
kat te, Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen tlo hop petgim ka nnak, va
nak mien kat te, ngot mur kaim mor mruo pum nguaro rhek ruk kam
havaeng nguk mang en tok kat ngola? Ii, va nak mien mang muk kat
te, mut mur kaim muk mruo pum mularo papat ruk kmor mnam muk
mang e Yesus tok kat. 15 Va kam ngam kuon mang a papat to endo kat
ko enangthe npa mien tok te, e Kristus tlo hop petgim ka nnak, va nak
mien kat te, si nguaro rhek ruk mang E Nut kat, va mar nong o rhek ruk
o minar kat e. Ko ngoma havaeng nguk mekam mekam te, her E Nut
arhe, Endo thover Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen petgim ka nnak
he. Vanang enangthe mula papat npa mien tok te, nong a mhel tang to
tis hak kam hop petgim ka nnak va nak mien kat te, E Nut tlo hover e
Yesus petgim ka nnak kat e. 16 Ko enangthe lmien te, o yoror ngat lo is
hak kam hop petgim ngaro nnak, va nak mien tok kat te, si Endo E Nut
Thim Orom Ka Msasaen ko tyor, va en kat tlo hop petgim ka nnak tok
kat e. 17 He enangthe lmien te, Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen tlo
hop petgim ka nnak, va nak mien kat te, mut mur kaim muk mruo pum
mularo papat ruk kmor mnam muk mang En, he enang tok muta vle
orom mularo kerkeknen vop. 18 Va enangthe lmien te, Endo E Nut Thim
Orom Ka Msasaen tlo hop petgim ka nnak, va nak mien kat te, o yoror
ruk ngat kor mnam mar mang Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen he
kmokpom kar mnam o kolkhek ruk ngma ktal ka vle vop, va ngat her
mur im mar mruo pum ngaro papat ko ngat kor mnam mar mang En he
kmokpom kar tok kat. He enang tok, E Nut tlo kat kais kam susulgim mar

vgum o papat ruk endruk kat e. 19 Gi enang tok, ko enangthe ngopa nho
mkor Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen gi orom nguaro gi ngorsang
ruk mo mmie mnam a venloot to enda tuk, va suvrum mor he, ko o mia
ngat ho mi kut kais kam hallam mor hak. Va nong klenar ngang ngor
ko yok ruk o mia ngat lo kais kam hallam mar kir kim ko ngat kais kam
hallam mor tok e.
20 Parem ko, ta mien hak te, E Nut tmi hover Endo E Nut Thim Orom
Ka Msasaen petgim ka nnak he, he Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen
ta vle te, endo aktarang kun mnam o yoror kam hop petgim a nnak ko
tpakvom a ngaeha to kam hop petgim ka nnak he. He enang tok, ta vle
enangthe, E Nut ta hengrem ka loot to orom o yoror orom En ko thover
tok arhe. 21 Ii, ta vle enang tok, ekam ko her gi vgum a mhel atgiang to
e Adam ko teharom a kerkeknen, o mia tgus ngak yor. He her gi vgum a
mhel atgiang, Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen tok kat ko thop petgim
ka nnak, va endruk ngat yor ngara hop petgim ngaro nnak enang tok
kat. 22 Ii, ko endruk tgus ngat pal mnam e Adam, her mar ruk arhe ngak
yor. Va nera vle gi enang tok kat ngang endruk ngat pal mnam Endo
E Nut Thim Orom Ka Msasaen ko E Nut nera hover mar petgim ngaro
nnak gi enang ko ta ktar hover en petgim ka nnak tok kat, mar kam kol
a ktalhok to kam plong vle ko kim En ngnik ngnik. 23 Ii, nera hover mar
tok, vanangko langto langto nera hop kmikkiem kta long mruo. Endo
E Nut Thim Orom Ka Msasaen naka ktar hop he ka vle enang Endo E
Nut ta hengrem ka loot to o yoror orom, to mnam a kolkha to nak kat
kaeknik mnam, E Nut ner kle yek khover endruk ngta vle ngang En
mruo. 24 Na kat kaeknik kmeharom tok, yek endo yek, nera tarkanang o
venloot tgus, ko nak rum kim o vrong serppak, o vrong kool, va o vrong
kool ngalmialaol, to le kael karo mia mruo ruk E Nut ka tavgo nma vle
kuo mang ngar ko maktiegom Ngor Teit E Nut. 25 Ii, ner kaeharom tok, ko
ka tavgo naka vle kuo mang o mia kam ngae kais ko nak rum kim karo
imuo tgus he karkar mang ngar kam tarkanang ngar tgus. 26 Va Endo
E Nut Thim Orom Ka Msasaen ka imuo to ta vle pekam karo imuo tgus,
Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen naka tarkanang karo reha tgus kam
rum kim karo imuo tgus orom. Va ka imuo to endo, ta vle te, endo tkol
a serppak kmim o mia kngam mar o yoror. 27 Ii, Endo E Nut Thim Orom
Ka Msasaen nak rum kim endo tkol a serppak kmim o mia kngam mar
o yoror tok, kmikkiem enang ko ngat ittiegom E Nut karo rhek mang te,
“E Nut ta slak orom o vrong serppak tgus kmenik ngang en, he nang en
kam kir kim mar tgus he karkar mang ngar.” Mu vokom na, E Nut karo
rhek ruk endruk ngta mon a re te, “o vrong serppak tgus” ko E Nut ta
slak orom mar kmenik ngang, he en kam kir kim karo imuo tgus kam
karkar mang ngar. Vanang a re to te ‘o vrong serppak tgus,’ ngota mmok
mang te, tlua kol E Nut mruo kat e, Endo msim tmur slak orom o serppak
tgus ruk tok kmenik ngang. 28 Ko kopekam ko Endo E Nut Thim Orom
Ka Msasaen nak rum kim karo imuo tgus tok, to endo yek, E Nut Khal to
en, ner mrua slak orom En mruo kmel en mruo ku meorom E Nut to ten
o serppak ngang ka tavgo, he nang E Nut kam kir kim mar tgus tok? Te
tok, E Nut tuk to nera vle te, En A Ho Ngaurar Hak to ka tavgo ta vle kuo
mang o vrong tgoluk tgus!
29 Vanang enangthe npa mien te, nong a mhel tang hak to tis kam hop
petgim ka nnak, va kman ko o mia ngam mur kaen mar mruo ngang
ngarlenar kam parrum mar mang o yoror vop? Nok ngat mur kaim

mar mruo tok vor? Ko enangthe npa mien te, o yoror ngat lo is kam
hop petgim ngaro nnak, va nak mien kat te, o yoror ruk ngarlenar ngat
kol a parrur mang ngar, ngar lo kat kais hak kam hop petgim ngaro
nnak kat e. 30 Va si mor kat, enangthe npa mien te, a mhel tho lo is
hak kam hop petgim ka nnak, va kman ko kom mur kaen dok mruo ko
mo kernonhommok mekam mekam kam havaeng o mia te, ngat kais
kam hop petgim ngaro nnak? 31 Kua mien ngang nguk orom kuaro
rhek ruk endri te, kom mur kaen dok mruo mo kolkhek tgus ko mo
kernonhommok, dok kam yor. Kua mien tok, gi enang ko koma mien
kam karmail mang nguk ko mut kor mnam muk mang Ngoldaip e Yesus
te, her en arhe Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen he kmokpom kar.
32 Va enangthe npa mien te, a mhel tho lo is hak kam hop petgim ka nnak,
va nak mien kat te, nok ko her mur im dok mruo pum kua serppak to
kmus mnam a rengmat ta e Epeses kar o ngaemslang laol ruk ngta sop,
ko koma kaus mang o gi vrong papat ruk ngat ottek ekam o gi vrong mia
ruk mo mmie ko ngam lua nho mkor E Nut kam hover mar petgim ngaro
nnak. Ii, enangthe npa mien te, a mhel tho lo is hak kam hop petgim ka
nnak, va

"So mor he kam gia tagur pum a ngaemik va a ngaivie, ko ngrer gia
yor to nop."

33 Mguak or kam mnang o mia kam vraik orom mularo papat enang tok
e. Ko enangthe muma vle mekam mekam ko kim endruk ngaro keknen
ngat kernonho, va mguera tarhigiang ngar ormar kam kolkol ekam mar
tok kat." 34 Mgua kle va mur kael votgem muk mruo na, he sim ktua
papat ekam E Nut karo rhek ruk o minar. He enang tok, mgua mrua kser
muk pum a kerkeknen to kam klai mang a keknen to kam kta hop petgim
nguaro nnak, ko akuruk mnam muk ngma tu kmo papat ruk mang E Nut.
Kua havaeng nguk orom kuaro rhek ruk endruk tok, he nang dok kam
ngam a leep kuon mang nguk.

E Nut Nera Hover O Mia Orom Ngaro Pkor Ruk O Gunngae Petgim Ngaro Nnak

35 Vanangko enangthe a mhel tang na pe gia mnganang dok te, "En-
druk ngak hop, ngara hop nngia? Va ngaro pkor ngara kolkol ekam
erieto he ka nho nngia ko ngak kaeknik kpis?" 36 Na mnganang dok tok,
va dok ko kais kmoripang te, yin, ila lpek ta tok hak. Ko enangthe ke ho
to a vit ngaro khek ngap lua vui na, he ka rpuo ku mmie, va ke ho to a
vit ngaro khek ngap lo is hak kam pagis, he nang kakro miel kam tgep
e. 37 Va o mia ngam lua kavang a sigla, i o a tomhel langto ka ho ko tlaut
he. Nove, ngam kle va kavang ka khek ha. 38 Ii, ngma kavang o vrong hi
ngo mten ngaro khek tok, to E Nut nma klang ngar mo serppak kam laut
orom ngaro mi kut hi mruo kmikkiem gi enang ko tmur mi kut el a ho ka
mten langto langto kam nho tok ko nak pus mnam ka khek to endo. 39 Va
o vrong tgoluk ngaro pkor ngaro mten ngaro mten tok kat gi. Ko o mia
ngaro pkor ngam ktua vle gi, va o ngaemslang ngaro pkor ngam ktua vle
gi. O iningol ngaro pkor ngam ktua vle gi, va o singol ngaro pkor ngam
ktua vle kat gi. 40 Va lmien kat te, o tgoluk ruk kuon ma volkha gi, va o
tgoluk ruk mo mmie kat gi, vanangko ngam ktua vle gi orom ngaro kraen
gi. 41 Va ta vle tok kat ngang a kolkha, a kenho va o ketor, ko ngartaro mur
kraen kat gi. Va si a ketor langto langto, va nam ktua vle orom karo mur
kraen kat gi.

42 He nera vle gi enang tok kat ngang o yoror kun mnam a kolkha to
ngak hop petgim ngaro nnak kat. Ko endruk ngat yor, ngat yor orom
ngaro pkor ngaro mamten ruk ngata ngti he. Vanangko endruk E Nut
nera hover mar petgim ngaro nnak, nera hover mar orom ngaro pkor
ngaro mamten ruk ngar lo is hak kam kta ngti kat e. 43 Ko ngat yor orom
ngaro pkor ngaro mamten ruk o mia ngam lua nho orom mar ko ngat
kais kam ngti tok, nang E Nut ner kle khover mar orom ngaro pkor ngo
mamten ruk orom ngaro kraen. Ii, ngat yor orom ngaro pkor ngaro
mamten ruk ngat lo vua serppak, nang E Nut ner kle khover mar orom
ngaro pkor ngaro mamten ruk ngat vu serppak. 44 Ii, ngat yor orom
ngaro pkor ngaro mamten ruk mkor o mia mnam a mmie ta, nang E Nut
ner kle khover mar orom ngaro pkor ngaro mamten ruk mkor E Nunu A
Totur.

He kmikkiem enang tok, enangthe npa mien te, o mia ngaro pkor
ngaro mamten ruk mkor o mia mnam a mmie ta, va nak mien kat te, o
mia ngaro pkor ngo mamten ruk mkor E Nunu A Totur tok kat kuon ma
volkha tok kat. 45 Ta mien tok, kmikkiem gi enang ko ngat ittiegom E Nut
karo rhek te, “E Nut tkueng a mhel to e Adam he ta ktal ka vle he.” He
enang tok, E Nut tmeng e Adam langto gi, endo tpis knaek he nam kaen
a ktalhok to kam plong vle ko kim E Nut ngnik ngnik her vgum E Nunu A
Totur arhe. 46 Ii, endo tpis knaek he kaen a ktalhok to kam plong vle ko
kim E Nut ngnik ngnik vgum E Nunu A Totur, en tlo ktar kpis mo mmie
ktar mang e Adam to E Nut ta ktar kueng e. Nove, e Adam to E Nut ta ktar
kueng ta ktar kpis, yek endo yek, endo nam kaen a ktalhok to kam plong
vle ko kim E Nut ngnik ngnik vgum E Nunu A Totur ther kle kpis knaek.
47-48 A mhel to ta ktar kpis, en tottek ekam a mmie ta ko E Nut tmi kut
kueng orom, he endruk ngat pal mnam endo tottek ekam a mmie enang
tok, ngam gia kolkol ekam en tok kat. Vanang endo ta pis knaek mang,
en tottek kuon ma volkha, he endruk ngat pal mnam endo tottek kuon
ma volkha ngara kolkol ekam en tok kat arhe. 49 He gi enang ko E Nut
tvokom mor tete orom e Adam kalo keik, va E Nut ner kle kvokom mor
koknaik kat orom nguaro pkor ruk o gunngae gi enang ko nma vokom
endo tottek kun kuon ma volkha enang tok kat.

50 Vanang koornopeik, kua svil kam havaeng nguk orom kuaro rhek
ruk endri na te, o mia ngaro pkor orom ngaro gidiel ruk ngat kais kam
yor he ka ngti, nga ho lo is hak kam kaum ka vle kar endruk E Nut ka
tavgo ta vle kuo mang ngar ngnik ngnik e. Ko o mia ngaro pkor ngo
mamten ruk ngat kais kam yor he ka ngti, nga ho lo is hak kam kaum ka
vle kar endruk orom ngaro pkor ngo mamten ruk ngat lo kat kais kam
yor he kta ngti kat e. 51 Mu ngnek na. Ko kua svil kam polger o rhek
ruk tesgun ngta tvok kim o mia. Kua svil kam polgerik te: Mor o mia
ruk mo mmie, mor tgus ngruer lua yor vop, nang e Yesus na kat kaeknik.
To endo yek, mnam a kolkha to endo, E Nut nera hortgem nguaro pkor.
52 Ii, ko mnam a kolkha to endo, a nglung nak kaeti kmel ngaelmir mang a
kolkha to a kser kim. To o yoror ruk ngat kor mnam mar mang e Yesus he
kmokpom kar mnam o kolkhek ruk ngta ktal ka vle vop, E Nut nera hover
mar petgim ngaro nnak to nera kaum ka kser mor tgus pum nguaro pkor
ngo mamten ruk ngat kais kam yor he ka ngti ho mi kut mnam ke venloot
to endo gi, kam hortgem mor. Ii, ngrer lo kais kam vutko vop, va ner
hortgem mor orom nguaro pkor ruk o gunngae. 53 E Nut nera hortgem
mor tgus tok, ko o mia ngaro pkor ngo mamten ruk ngat kais kam yor

he ka ngti ngak hortgi enang tok kam pi orom ngaro pkor o gunngae ruk
ngat lo is kam yor he ka ngti kat e. 54 Ko mnam a venloot to nguaro pkor
ngo mamten ruk ngat kais kam yor he ka ngti ngak hortgi enang tok, he
ngot pi orom nguaro pkor ruk o gunngae ko ngat lo is kam yor he ka ngti,
E Nut nera kaottam karo rhek ruk ngat ittiegom mar, mar kam pis lmien
ko ngat ittiegom mar te,

"E Nut nera hover o yoror petgim ngaro nnak kir kim e Seten ka
serppak to nam kaim o mia kngam mar o yoror."

Va

55 "Yindo im kaim o mia kngam mar o yoror, ima vle enang a kidot
to nma kner o mia, vanang ye ho lo kat kais hak kam kta kir kim E
Nut ka serppak kat e!"

56 Ii, nma kner o mia kngam mar o yoror pum ngaro kerkeknen ruk ngam
kaeharom mar. Va E Nut karo pos ngam kael o mia ma hor mang ngaro
kerkeknen ruk endruk kam kner mar ormar tok kat. 57 Vanangko mor
tgus ngruak kanprim E Nut ko ther kir kim e Seten ka serppak to endo
he, her vgum Ngoldaip e Yesus Kristus arhe.

58 He ekam tok, koornopeik ruk koma sei kmelongtok mang nguk,
mguak sir lserppak orom mularo papat ruk mang E Nut te, ner mia hover
o mia petgim ngaro nnak. Va mguak or kam mnang o mia akuruk kam
vraik orom mularo papat ruk endruk enang tok kat e. Ii, mguaka vle tok,
he ka prongyek ka psek orom mularo reha ruk kam havaeng o mia mang
Ngoldaip, ekam ko muta mnor he te, E Nut ner lua mnang nguk, muk
kam mur kaim muk mruo pum mularo reha ruk mang Ngoldaip tok e.

16

E Pol Ta Keknen Mang A Nngiar To Ngang E Nut Karo Mia Ruk Ko mYerusalem

1 To tete kua svil kmoripang mula mngan to mang mula nngiar to
ngang E Nut karo mia mruo. Kua svil kam havaeng nguk te: Mguak
kaeharom a her gi ngaeha to ko her havaeng E Nut kakro ngaomevek
ruk ko mGalesia kmeharom tok kat. 2 Ii, ko a ngaeha to endo ta vle ti
te, mnam a kolkha to aktarang langto langto ko muma kaum kam totu
pum E Nut, langto langto mnam muk na mi kut kael o krek kam mi
ktua vle ngang E Nut karo mia mruo kmelpas orom mar kmikkiem kta
serppak mruo. He enang tok, mnam a kolkha to nguak pis ngok kmuk,
ngua lo kais kam kta kaum muk kam ngrang o krek mkor muk. 3 Mguak
kaeharom tok, to nguak pis ngok kmuk, to endo yek, ngor kaittiegom o
hor akuruk ngang lYerusalem, he nang o hor ruk endruk kam sir orom
mularo mia mruo kam rere orom mar mang ko muk mruo mguaka tting
mang ngar kam kol mula nngiar kam ngae kmen ngang lYerusalem. To
ngora meng o mia ruk endruk orom ngaro hor ruk endruk kmen mula
nngiar ngang ngar. 4 He enangthe dok mruo kop kais kmikkiem mar
kmenserpagam ngaro reha, va mor tgus ngurera kaum kngae.

E Pol Ta Mnganang lKorin Kam Ring A Ngaekam Ekam En

5 To kopekam ko nguak kaelha kaeha kngae ko mnam a mhe to e
Masadonia, ngora pis ngok kmuk kat. Vanangko ngora ktar kaelha kvaik
kottek mnam o rengmat ruk ko mMasadonia na. 6 Klua mnor, nguak pis
ngok kmuk va nok ngora vle lvur hok ko kmuk, i o kam vle ko kmuk
kais ko a venloot to a ven nak nop na, he nang muk kmel kualo nhar

ma mmie ko nguak punpa ko mnam o ni vrong rengmat kmeha kun
mnam mar vop. 7 Klua svil kmaol ngok kmuk he gi kaen kauyang nguk
ko nguak kaelha kaeha kngae ko mMasadonia e. Nove, kua nho mkor
Ngoldaip te, enangthe napa svil, va dok ngora vle lhok ko kmuk koknaik.
8 Vanangko tete, ngor gia vle mo mEpeses na, kam ngae kais ko o mia nga
kaem a pnes to e Pendekos 9 ko E Nut tkoregot kim dok kmeharom o reha
kavurgem ruk laol ngang o mia ruk moti. Va o mia kavurgem ngma sir
kim dok kmeharom mar.
10 He enangthe e Timoti naka ktar kpis ngok kmuk, va mgua smia tar,
he nang en kam lua gorang a tomhel tang hak ko nma vle ko kmuk.
Mguak kaeharom tok, ekam ko en ta liepak mang Ngoldaip ka ngaeha
to ngang nguk, endo ko ktar eharom ngang nguk. Ii, e Timoti nam kaeha
ngang Ngoldaip gi enang dok kat. 11 He ekam tok, muk tgus mguak or
kam kpiem en e. Mguak kle kunngir kim kam meng en orom a vrek
longeik kam kat kaeknik ngte kim dok, ko kua vle mo he kpaneng en kar
koornopeik akuruk.
12 To tete kua svil kmoripang mula mngan to mang ngornopia to e
Apolos. Kua svil kam havaeng nguk mang te, ko her urur kim lserppak
te, en kar koornopeik akuruk kam ngae ngok kmuk. Ko si kaurur kim en
tok, vanangko ta kees kam ngae mnam a longmok to endo tete, vanang
ner kle mia ngae ko a longmok langto naka vle ngang koknaik, en kam
ngae.

E Pol Tkaenkrovgem lKorin

13 To mgua smia toot mang nguk mruo he ksir kserppak orom mularo
papat ruk kmor mnam muk mang e Yesus. Mguak serppak he lua gor.
Ii, mguak rarppak kim o mia ruk ngat kaegom kam vraik orom muk,
14 nang kle kaeharom o keknen tgus ngang ngar ruk ngma khenam muk
ma mmok te, mum kaelongtok mang ngar.
15 Mut hera mnor he mang e Stepanas ka valngan te, her mar ruk arhe
a valngan to aktarang kun mnam o mia tgus ruk ko mnam a mhe to e
Akaia kam pakvom kmor mnam mar mang e Yesus. He ngama vle pum
a ngaeha to kmeha ngang o mia ruk E Nut tmur el mar kam vle ngang
En mruo. He ko kaurur kim muk ruk koornopeik te, 16 mgua mrua krus
orom muk mruo ngang o mia ruk enang endruk va ngang o mia tgus ruk
ngam kaum kaeha ngang o mia tgus ko ngma prongyek ka psek kmeha
ngang E Nut gi enang ngar tok kat. 17 Kua sirei ekam ko e Stepanas
kre Portunatus va e Akaikas ngat kaum kpis mo kim dok kam kol mula
ngaekam to kmensireim dok ko muta vle malhagenmok mang dok. 18 Ii,
ko sirei tok, ko mar ngat enserpagam dok va muk kat. He o mia ruk enang
ngar, mguak hover mar ko pum o mia ngaro kerok.

E Pol Tkaen Ka Mamrung Ngang lKorin Kam Rum Karo Rhek

19 Muk ruk mut kor mnam muk mang Ngoldaip he kmokpom kar, e
Akila va e Prisila, enngindukk nginm kaelongtok mang nguk ngint kaen
ngina mamrung ngang nguk. Va E Nut ka ngaomevek to nma kaum kun
mnam ngina rek ngat kaen nga mamrung ngang nguk kat. Va E Nut
kakro ngaomevek ruk ko mEsia ngat kaen nga mamrung ngang nguk
kat. 20 Koornopeik tgus ruk mo kmok ngat kaen nga mamrung ngang
nguk kat. Va muk tgus mguak kaen mularo mamrung mo nguk kam
khenam ma mmok te, muk tgus mut mur el muk mruo kam kaum ka
vle ngang E Nut mruo.

21 *Yu! Gi moti tuk, her gi dok e Pol mruo msim ko mur kaittiegom ko kero*
rhek ruk endri lgitige orom kua mur ktiek mruo kmen kua mamrung ngang
nguk kat moti mnam kua hor ke gi mhe ta.
22 Kua havaeng nguk te, enangthe a mhel nap lo kaelongtok mang
Ngoldaip, va E Nut nak re orom a mhel to endo en kam yor ekam tok.
He tete, koma ngarkie ngang yin Ngoldaip te, “O Ngoldaip ngiak marer
he kaeknik!”
23 Va koma ngarkie ngang Ngoldaip e Yesus kat te, en kam ring ya mang
nguk mekam mekam.
24 Va kua svil kam havaeng nguk te, kom kaelongtok mang nguk tgus
ruk mut kor mnam muk mang e Yesus te, her en arhe Endo E Nut Thim
Orom Ka Msasaen. Lmien!

E Pol Ka Hor To Alomin Orom To Tittiegom Ngang lKorin

O Rhek Ruk Kam Keknen Mang E Pol Ka Hor To Alomin Orom To Tittiegom Ngang lKorin

lKorin ngat kol e Pol ka hor to aktarang, to o mia kavurgem kun mnam e Yesus ka ngaomevek to endo ngat hera mnor he te, e Pol karo rhek ruk endruk ngta mien ko ta psom mar kam srim ngaro papat ormar. To ngat kaekon ngang e Pol orom ngarta hor kat kam havaeng te, ngat hortgem ngaro kerkeknen, nang kle kaikkiem E Nut karo keknen. Vanangko akuruk yok ngat kle kaesik ngang e Pol vop pum karo rhek ruk tegom kam srim mar ormar to ngat kaelha kam kerrereng.

Mnam e Pol ka hor ta ka mhe to aktarang orom, e Pol ta sirei mang lKorin ko ngat ngan vgum karo rhek ruk kun mnam ka hor to aktarang ngang ngar he khortgem ngaro kerkeknen, nang kle kaikkiem E Nut karo keknen. Ta sirei mang ngar tok to kle koripang endruk ngta mon la ppiagam ko ngat kaesik ngang vop, ko ngat kerkolkol vgum karo rhek ruk ta ktar ittiegom mar ngang ngar kam sisrim mar ormar.

Va mnam o kolkhek ruk endruk, E Nut karo mia tgus ruk kun mnam a mmie ka mhe to e Yudea, ngata kerkolkol mnam a vang kat, vanangko e Pol ta kle ka vle kam kaum o krek kam lol kngorom mar kmenik ngang ngar. He ekam tok, kun mnam ka hor ta ka mhe to 8 va 9, e Pol tkaelha orom o rhek akuruk kam hover lKorin ngaro vurkul kmen o krek mang a ngaeha to endo tok. E Pol ka hor ka mhe to kam nop orom ta havae mang o aposel ruk o ppiagar ko ngat ngae kpis ka vle ko mKorin he krere ka grung orom e Pol ka munik va ka kle krere kmon la ppiagam orom ka ngaeha to en a aposel nam kaeharom.

He enang tok, e Pol tkaelha kam totok mang en mruo orom karo rhek.

E Pol Tkaen Ka Mamrung Ngang lKorin

1 Vae, dok e Pol, a aposel to mkor e Yesus To E Nut Thim Orom Ka Msasaen, ko tmeng dok kam kol ka gu, kmikkiem gi enang ko E Nut mruo tmi kut svil mang dok kam kol ka gu tok. Va ngornopia to e Timoti, endo nam kaum kaeha kar dok ta vle mo kmok kat.

Ko kaittiegom kua hor ta ngang nguk ruk E Nut ka ngaomevek to ormuk ko tok mnam a rengmat ka pun to e Korin. Va ko kaittiek ngang E Nut karo mia mruo akuruk kat, endruk kun mnam o marhok tgus ruk mnam a mmie ka mhe to e Akaia kat.

2 Kua ngarkie ngang Ngor Teit to E Nut va Ngoldaip to e Yesus Kristus te, min kam ring ya mang nguk, va min kmeharom mularo vurkul kmongeik kat.

E Nut Nam Kaenkrovgem E Pol, He Nang En Kam Kle Kaenkrovgem O Mia Kat

3-4 E Nut, En Ngoldaip to e Yesus Kristus Kteit. En ta vle te, Ngor Teit to nama mrung dok ko nma turang dok mekam mekam kmenkrovgem dok. He ekam tok, koma hover En ekam ko nama turang dok pum kuaro vnek tgus ruk koma kerkolkol vgum mar. Nama turang dok he kaenkrovgem dok tok, he nang dok vat kam kle kturang kolenar he kaenkrovgem mar kat pum ngaro vnek ruk ngam kle ktua kerkolkol vgum mar kat. Va a

serppak to E Nut nam kaenkrovgem dok orom, her a serppak to arhe ko
kais kam kle kturang kolenar orom kmenkrovgem mar orom tok kat. 5 Ii,
Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen mruo te lo vur tu hak kam kerkolkol
vgum o vokngnes e. He ekam tok, dok kat kom lua tu kat kam kerkolkol
vgum o vokngnes mang en tok kat e. Va gi enang ko kom lua tu kam
kerkolkol vgum o vokngnes mang e Kristus tok, E Nut nam lua tu kam
turang dok kmenkrovgem dok her vgum E Kristus to kat arhe. 6 Ii, ko
koma kerkolkol vgum o vnek mang a knovvur her mi kut mang kam kle
kaenkrovgem muk ko E Nut nak susulgim muk vgum a knovvur to tok.
Ii, va E Nut nma kaenkrovgem dok orom a serppak, he nang dok kat kam
kle kaenkrovgem muk kat orom a serppak to koma ktar kol ekam E Nut
ko ko her kerkolkol vgum o vnek ruk tok. Ii, E Nut nma kaenkrovgem
muk vgum dok tok, he nang En kam kle kaeharom muk kam matnge
vgum o vnek ruk endruk mor tgus ngot kaum kerkolkol vgum mar, nang
muk kam lua kaeloong mnam mar, mar kam marer kam nop e. 7 To
enang tok, kom ngae sei kam nho mkor muk lserppak hak te, mguer mia
matnge vgum o vnek ruk endruk, ekam ko ko smia mnor hak te, ekam
ko muma kaum kerkolkol vgum o vokngnes lsir ruk dok mruo koma
kerkolkol vgum mar, va E Nut nera kaum kaenkrovgem muk, gi enang
ko nma kaenkrovgem dok tok kat.

8 Yu! Koornopeik, kua svil muk kam mmok mang o ngaelaut ngo
ngnorok ruk ko sei kam kerkolkol vgum mar kun mnam a mmie ka mhe
to e Esia. O vnek ruk ngat kol dok ko tok, ngate ho mi kut vovoem dok
hak. Va kua serppak tho lo is mang ngar hak kam matnge vgum mar.
He ekam tok, kuaro papat ngat ngae ho mi ktua tu hak kam pis mang
o nghek ko ko sia khanang dok he. Ko ko kle her gia pat re te, ngor ho
mi ktua ru ko he! 9 Kua mien te, kun mnam kuaro papat ko her pat re
te, E Nut ther mrua monik kim a yor ngang dok he. Vanangko ko her
kerkolkol vgum o vnek ruk endruk tok, he nang dok kam mia kol a pat ta
ti te, dok nguak or kam mrua kaur orom kuaro mur serppak mruo kam
mrua hong dok pum o vnek ruk endri, nang kle kaur orom her E Nut to
nera hover o yoror petgim ngaro nnak ka serppak mruo. 10 Ii, tesgun ko
her kerkolkol vgum o vokngnes ruk ngata kpom dok klik hak. Va ko re
kam ho mi ktua yor hak vgum mar, vanang her E Nut to arhe tsulgim
dok he khong dok pmar. He tete kua mnor kat te, mnam o kolkhek ruk
o vokngnes nga kta kirpagis kim dok koknaik va lmien te, E Nut ner kle
ktua sulgim dok, gi enang tok kat. He enang tok, ko her el kuaro papat
lserppak te, dok kam sei kam nho mkor E Nut te, En ner lua tu hak kam
sulgim dok mekam mekam koknaik kat e. 11 Kom sei kam nho mkor E
Nut tok, ekam ko muma mokpom kar dok orom mularo ngarkie kam
turang dok ormar. He vgum mularo ngarkie ngarlavurgem ruk endruk,
o mia ngara kanprim E Nut ge orom dok ko En nera ngan vgum muk
orom mularo ngarkie he kring ya mang dok to kle ka nngiar ngang dok
kam pet dok petgim o gi vrong vnek ruk ngma pis kim dok enang tok.

E Pol Ta Mrua Totok Mang En Mruo

12 Tete ta, kuaro papat ngata sei kam serppak kam havaeng nguk te,
mguak kommen dok he kvokom dok ko kua vrek tho mi kut mmok kngae
ka ngmeang tgus hak ko pum E Nut kalo keik. Ko koma vle kun pgegom
o gi vrong mia ruk mo mmie he kolkol ekam E Nut orom kuaro keknen
ruk ko her khenam mar ma mmok ngang ngar ko ngat her gia mmok

hak. Va kat kom ho lo gia kauyang ngar hak kmeha ngang ngar kat e. Va
her sim kut muk ruk kat arhe ko her vle kar muk enang tok kat tesgun
mnam o kolkhek ruk koma vle ko kmuk. Ii, tesgun ko her eha ngang nguk
mekam mekam enang tok, ekam ko tesgun kom lo lol o papat laol ruk
mkor o mia ruk ngam lo kor mnam mar mang E Nut he lua mokpom kar
kmeha kmikkiem mar ko koma patter muk ormar enang tok e. Nop hak.
Kom her kle kaeha ngang nguk kam ring ya mang nguk ha, kmikkiem
a papat to mang E Nut ko nma ring ya mang o mia enang tok. 13-14 Ii,
tesgun kom lo kaikkiem o papat ruk laol enang tok kam ring ya mang
nguk orom kuaro rhek ruk ko her ittiegom mar ngang nguk e. Nove, ko
kom lo ittiek ngang nguk orom o rhek ruk laol ko ngta tvok kim muk,
endruk mum lo kais kam him mar va lua mnor mang ngaro pneik e! Ho
mi kut nop hak! Mum gia pat mang dok tok tete ekam ko mut lo vua
mmok mang dok e. Vanangko ko ho mi ktua nho lserppak mkor muk te,
vur koknaik ko pekam ko nguak polger kuaro rhek ngang nguk, mguer
kle ho ka mmok mang dok hak, he nang muk kam kat kor mnam muk
mang dok to kle karmail mang dok, gi enang ko dok ngor ho mi ktua
karmail mang nguk tok kat mnam a kolkha to a kser kim ko Ngoldaip
to e Yesus na kat kaeknik mnam.
15-16 Va ekam ko ko ho mi ktua nho lserppak mkor muk enang tok, ko
her ktar el kua pat mo malpek te, dok kam ktar ka khap he ka ptang nguk
ko nguak ngae mMasadonia, he nang dok kam turang nguk. To nguak
kootpum dok mMasadonia, nguak kta khap ko kmuk ka ptang nguk kat
na, he nang dok kam kta turang nguk nglomin tok kat. Ii, nguak kat
kaeknik ngok kmuk tok, he nang muk kmel kualo nhar ma mmie mang
kua ngae to ngok mYudea. 17 Ii, ko her mi kut el kua papat to kam ptang
nguk mo malpek tok arhe, va nok pathe muta pat re te, ko her gi el kua
papat to endo gi kuo mang kua vok vor ngola? I, o nok pathe muta pat
re te, dok ko kaenang o mia ruk mo mmie ko ngam gi vrong kael ngaro
papat mo malpek orom ngaro naprai alomin kat vor ngola? Ii, ko mar
ngama re kvat a re to te, “Mare,” kuo mang ngaro pkor kmeharom a
papat tang, to kle khortgi kam re kvat a re to te, “Nove” kuo mang ngaro
pkor tok kat kam lo kat kaikkiem a papat to endo kmeharom kat ngola?
18-20 O-o, ho mi kut nop hak! Kom lua vle enang o mia ruk enang tok
e. Parem ko, kmikkiem lsir gi enang ko E Nut nam kaottam karo rhek
tgus ruk tel karo tnangal mang Endo Thim Orom Ka Msasaen ormar, mar
kam pis lmien, va dok kat, kuaro rhek ruk mang a knovvur, endo dok
kar e Silas va e Timoti ngot havaeng nguk mang te, he e Yesus Endo E
Nut Thim Orom Ka Msasaen, ngat her ngae sim ktua vle lmien gi enang
tok kat arhe ko ngat ngae ho lo vur vle te, “Mare” ngta mien, nang kle
ka vle kat te, “Nove” ngat lua mien kat e. Ho mi kut nop hak! Kua re
tok, ekam ko a re to mang E Nut Khal to e Yesus te, En her Endo E Nut
Thim Orom Ka Msasaen, tlua vle te, “Mare” ta mien, nang kle ka vle kat
te, “Nove” tlua mien kat e. Nove. Ko o rhek tgus ruk mang e Yesus To E
Nut Thim Orom Ka Msasaen ngat ho mi ktua mien hak, kais mang tiok
he, ko a mmie tlo pal vop. Ii, E Nut karo rhek tgus ruk tel karo tnangal
ormar mang Endo Thim Orom Ka Msasaen ngta mien tok ko E Nut tsi
sovet kmel karo tnangal ngarlavurgem mang en tok, va o tnangal ruk
endruk tgus ngat her mi pis lmien orom en arhe. He ekam tok, her vgum
E Nut karo tnangal ruk mang Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen arhe,
dok kar muk ngot kais kam kaum khover E Nut kam kaum kre te, “Ol

mis E Nut A Ho Minar Hak." 21-22 Ii, va Endo tmur eharom muk kam sir
lserppak kam sim kor mnam muk mang e Yesus te, en her Endo E Nut
Thim Orom Ka Msasaen, her E Nut to arhe, Endo tmur eharom mor tok
kat kam sir lserppak kam sim kor mnam mor mang en gi enang tok kat.
Ii, her E Nut to kat arhe Endo tmur el ka tnangal ngang ngor orom E Nunu
A Totur, en kmel rengmat kun mnam mor tgus kam vle te, ka ngaelmir ka
gi kaunun to kam khenam ma mmok te, tmur him mor orom a msasaen
to kmeha ngang En mruo. Ii, va E Nunu A Totur ta vle kat te, E Nut ka
ngaelmir ka gi kaunun to kam khenam ma mmok kat te, her mor ri kat
arhe, mor ruk E Nut tmur el mor kam vle ngang En mruo. Ii, va E Nunu
A Totur ta vle kat te, E Nut ka ngaelmir ka gi kaunun to kam khenam ma
mmok kat te, ner mi kaottam ka tnangal ekam mor koknaik ko ner kle
ho mia sulgim mor hak.

E Pol Ta Halger Karo Rhek Ruk Mang Ko Kman Ko Tlo Pis Kam Ptang lKorin

23 To enang tok, kua rere kvat E Nut mang dok kam tmor kim E Nut ko
En tmur mnor kat mang dok te, ko mi ktua mien hak te, ko hortgem kua
papathe lo kta ptang nguk ko mKorin ekam ko ko her mrung nguk he lua
svil kam pis kmen a kapnes to a serpgar ngang nguk. 24 Vanang klua vle
ngang nguk enangthe dok mula taven to koma sopong nguk kmikkiem
kuaro rhek enangthe ko kais kmen a kapnes ngang nguk ko mum lua
sir lserppak orom mularo papat ruk kmor mnam muk mang e Yesus he
mokpom kar e. Nove. Parem ko, kua kle va kaum kaeha kar muk ha,
kmenserpagam mularo papat ruk endruk, he nang muk kam sirei vgum
mar, ekam ko, her vgum mutaro papat mruo ruk kmor mnam muk mang
e Yesus he mokpom kar, mut kais kam ho gia sir lserppak.

2

1 He ekam tok, ko her gi kaenserpgam a papat to te, dok kam lo kta
ngae ngok muk kam ngam a kapnes to alomin orom kuo mang nguk,
enang endo tesgun ko ko eharom ngang nguk tok. Nove. 2 Ko enangthe
kopa kering nguk, muk kam mrua mrung nguk tok, to erieto ner kle kta
vle kmensireim dok? Her nop he, ko kop her kser a vet he, enangthe
kop kering nguk tok. 3 He ekam tok, mut her lo vokom kualo keik ko
tok mKorin her mang tok arhe. Vanang ko her kle gi ittiek lserppak kun
mnam kua hor langto tesgun, he nang muk kam ktar khim to le kaitgung
mularo kerkeknen ktar mang dok kam pis ka ptang nguk. To ngrua kle
kpis ngok kmuk va kua vrek ner lo kais kam kta kervavle pum muk tok.
Ko her muk ruk arhe mgua her le gi kaeharom kua vrek kam sirei. Ii,
tesgun ko ittiek ngang nguk enang tok, ekam ko kuaro papat ngat ho mi
ktua serppak mang nguk tgus te, mguera lol kuaro rhek ruk kun mnam
kua hor to endo he kael mularo kerok ekmar, he nang dok kar muk kam
kaum ksirei tgus. 4 Ii, ko her ittiek lserppak ngang nguk tok, ekam ko
kuaro papat ruk mang nguk ngat ho mi ktua kervavle hak. Ko ko si ittiek
lserppak tok, vanangko ko vu kaeteti mang nguk ge, ko kua ngaung ta
ksir mang nguk. Klo ittiegom a hor to endo kam kering nguk, he nang
muk kam kle mrua mrung nguk e. Nove. Ko kle kaittiegom a hor to endo
kam khenam ngang nguk te, kom mi kut kaelongtok mang nguk ha.

E Pol Tlol lKorin Nga Kerkeknen To Kam Lua Ngatkal Mang En Mruo Patgiang Ngaiting

5 Va mang a mhel to ta kering dok ko tkaenpgam akuruk mnam muk
kam mon ppiagam dok, ko ho mi ktua mrung dok mruo pum a mhel to
karo rhek. Vanangko a mhel to endo tlua kering dok tuk tok e. Nove,
ta kle va ho ksovet gi kam kering nguk tgus kat ge kmeharom muk
kam mrua mrung nguk mruo tok kat. Va ko rere lsir tok mang a mhel
to, vanangko klua svil kam hoger kuaro rhek mang kam vua vanker a
kapnes to mut her enpasiker orom he. 6 Ko a kapnes to kavurgem mnam
muk mut her enpasiker orom, ko mut likim en petgim muk, tvur is na,
ko ther vitik he, he itgung ka kerkeknen to. 7 To tete, mguak or kam kta
ho vua vanker a mhel to endo orom a kapnes to tok. Orim he, nang kle
va kol ka kerkeknen to endo patgiang ngaiting he kikiangae mang hak,
nang kle va kat kaenkrovgem kat. Mguak kle kat kaenkrovgem he kol
ka kerkeknen patgiang ngaiting, matok na ho vua mrung en mruo hak
to ka mamrung nak vovoem tgus, to en ner kle mrua ksir petgim e Yesus
hak vgum tok. 8 Yu! He ekam tok, ko kaurur kim muk kam kta vaeng
a mhel to endo ko kmuk he ho mi ktua khenam muk mruo ma mmok
ngang te, mum mi kaelongtok mang vop. 9 Ii, va a pat to tem dok tesgun
he ko ittiek ngang nguk ta vle ti te, kua svil kmegom muk he kvokong
nguk te, mguer mi kut kaikkiem kuaro rhek tgus kam mi kaenpasiker
a mhel to endo tok, i o nop. 10 To tete enangthe muk mupa kol a mhel
to endo ka kerkeknen to endo patgiang ngaiting, va dok kat kopa kaum
kar muk kat, kam kol a mhel to endo ka kerkeknen patgiang ngaiting he
kikiangae mang hak. Mare, ko dok kom lo vua hover a vnek to endo e.
Nove. Ko kle va her gi kol ka kerkeknen to endo patgiang ngaiting he, ko
pum e Kristus kalo keik, he nang muk tgus kam kta kaum ka vle lya mo
nguk kat. Ii, kua vle tok, ko ani vrong mhel to mut lol karo kerkeknen
patgiang ngaiting, va dok kat kom kais kam lol patgiang ngaiting tok kat.
11 He ekam tok, ngruak kaum kol a mhel to endo ka kerkeknen patgiang
ngaiting tok, matok e Seten na kle ka vret a mhel to endo ko maktiegom
mor orom karo papat ruk la ppiagar. Ii, kua havaeng nguk tok, ko ko sim
kut mnor mang e Seten orom karo vu papat ruk la ppiagar te, nam vua
kauyang ngor ormar nngia nngia kam kering ngor ormar.

E Pol Ka Vrek Ta Kael Ring E Taitus

12 Nang tie ko kua ngae mTroas kam havaeng o mia mang a knovvur to
orom e Seten ko Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen tkir kim, ko vokom
ko Ngoldaip tkoregot kim dok kmeharom ka ngaeha to endo ko tok. 13 Ii,
E Nut tsi koregot kim dok ko tok, vanangko klo pis mang ko nopia to e
Taitus ko tok kam kol a re tang ko vgum en mang nguk e. He ekam tok,
kuaro papat ngat ngae sei kam vle mang nguk va klo sim korsang ka vle
vop. He ekam tok, ko gi vur vle nong ke laut ko mTroas, to ko hera mrung
ngar to hera ngae mMasadonia kam ring e Taitus.

14 Ko ngae to hera puknim ko tok, kol a re to mang nguk vgum en, to
kle kanprim E Nut ko nama ktong ngor ruk kakro ngaomevek mruo kam
kni pum en orom a knovvur to orom e Seten ko Endo E Nut Thim Orom
Ka Msasaen tkir kim he. He tete si tamriem tamriem ko koma ngae kam
havaeng o mia mang a knovvur to endo tok he kseneker o rhek ri, va E
Nut nam kait o mia orom mar. Ko o rhek ri mang a knovvur to endo ta vle
enang a ho to ka gri tngae gia hut he. Va o rhek ri, o mia ngma ngannik
vgum dok va E Nut nam kait mar orom nga gri to tngae gia hut, he o mia
ngama lol o papat ruk kam mnor mang e Kristus vgum mar tok. 15 Ii, va E

Nut nma pat mang dok te, kom her gia vle enang a mhel to ta ngae orom a
tomhel to ka gri tngae gia hut ko ta pum kngae tok kat arhe ko koma ngae
orom o rhek ruk endruk mang e Kristus he kaelha khavae orom mar. Va
o rhek ruk endruk ngma vle enang a tomhel to ka gri ta pum kngae ngang
o mia ruk E Nut nma susulgim mar ko ngama lol. Vanang ngang endruk
ngata vle enang o yoror ko ngar mia yor, nang lua kol a ktalhok to kam
plong vle ko kim E Nut ngnik ngnik, o rhek ruk endruk ngama kees kam
lol. 16 Ii, ko o rhek ri kun pgegom endruk ngat kees kam lol, ngata vle
ngang ngar enang a yor to a voon to nma pis kim o mia ko ngma grim a
mhel ka mme, he kyor vgum ko her mar ruk arhe E Nut nera monik kim
a yor ngang ngar vgum mar. Vanang ngang endruk ngat lol, E Nut karo
rhek ngat kle ktua vle ngang ngar enang a gri to tgia hut ko o rhek ruk
endruk ngat kais kmen a ktalhok to kam plong vle ko kim E Nut ngnik
ngnik ngang ngar.

Vanang erieto mnam muk tkais, ko en tuk, kmeharom E Nut ka
ngaeha ta kam havaeng o mia orom karo papat mruo ruk o minar?
17 Vanangko her dok ta arhe kho mi kut is, ekam ko kom lo kaenang
endruk ngarlavurgem mnam muk ko ngma ker hortgem E Nut karo rhek
he kering ngar e. Ko mar ngam lua gorang E Nut, nang kle ker patter muk
kam kauyang nguk orom ngaro rhek ruk tok, he nang mar kmit o krek ko
mkor muk orom nga ngaeha to endo. Parem ko, kom lua vle enang ngar
tok hak, vanangko ngam kle kmon ppiagam dok tok ge. Ko her e Kristus
kalkayie msim ta dok arhe, he kom kle va smia patter muk ma mmok ko
pum E Nut kalo keik orom kuaro rhek ruk o minar hak ko koma totu pum
En he kgorang En. Ii, E Nut mruo tmur meng dok orom kuaro rhek ruk o
minar kam lua kauyang nguk, vanang mar nove.

3

E Nut Tovor Ngaur Mang E Pol Kam Tavger, En Kam Kol Ka Gu Kam Havae Mang Ka Mokpom To A Gunngar

1 Muta pat re te, ko gi kaittiek enang ti mnam kua hor ta ngang nguk
kam gi mrua sir orom dok mruo kam rere orom dok mruo mang kuaro
reha mruo he khover dok kam mur kaenserpagam dok mruo ko kim
muk? O-o, nove! Ko her muk ruk arhe mut smia ring ge te, o hirtek kam
sir orom ngaro mia mruo ko nglenar ngam kaittiegom o hor ngo mamten
ngang nguk kam rere orom ngaro mia mruo ruk endruk mang ngaro
reha kam havaeng nguk te, ngta tting orom ngarlenar ruk endruk ngaro
reha, he nang mar kam kle kngae ka vle ngok kmuk. Va her muk ruk kat
arhe mum kle ksir orom mularo mia mruo tok kat ko mum kaittiegom
o hor ngo mamten ngang o hirtek ko mo rengmat oguo ogut kam rere
orom mularo mia mruo mang ngaro reha tok kat kam kle khavaeng o
hirtek ruk endruk te, muta tting orom mulenar mruo ngaro reha tok kat,
he nang mar kam ngae ka vle ko kmar tok kat. Vanangko a hor ka mten
to endo enang tok, nop ka ngaeha ngang, ngang dok e. 2 Muk ruk kom
kaelongtok mang nguk, her muk mruo arhe muta vle ngang dok enang
kua hor to kam sir orom dok mang kuaro reha mruo. Ko o mia tgus ngat
kais kam vokom dok orom mularo keknen he ka mnor ge te, kuaro rhek
ruk koma patter muk ormar, mar o ho mi kut minar hak. 3 Ii, mularo
keknen ruk o mia ngma vokom mar ko mum kaeharom mar ma mmok,
ngta khenam ma mmok te, muta vle enang kua hor to kam sir orom dok

tok ko ngat kottek ekam her e Kristus mruo to arhe. Ii, ko E Nut to nam
kaen a ktalhok to kam plong vle ko kim En ngnik ngnik ngang o mia
tmeng E Nunu A Totur kmel rengmat kun mnam muk. He nam kaeha
kun mnam mularo vurkul her vgum kuaro mur reha ruk ngang nguk
arhe. He ekam tok, muk muta vle enang a hor ka mten to tok, nang mut
lua vle enang a mi hor to a mhel tittiegom orom a ye to kmittiek orom e.
Nove. Va mut lua vle kat enang alo pla ruk E Nut tittiegom karo pos kuo
mang ngin kat e. Parem ko, mut kle va ka vle enang a pla to orom mularo
vurkul ruk E Nunu A Totur nam kaeha kun mnam mar her vgum kua
ngaeha to kam turang nguk orom kuaro rhek ruk kom her patter muk
ormar mekam mekam tesgun he.

4 Klua kokkol hak kam rere ka tmor kim kua ngaeha lserppak hak
ekam ko kuaro papat ngat ho mi kut serppak hak te, her Endo E Nut
Thim Orom Ka Msasaen msim arhe, endo nam kaeha kun mnam muk
vgum dok ko kom kaeha ngang nguk ma mmok ko pum E Nut kalo keik.
5 Ii, klo sia kokkol kam rere tok, vanangko dok ko ho lo mi kut kais hak
kam vle enang akuruk mnam muk he mrua havae mang dok mruo te,
dok ko dok to atgiang tuk ko ho mi ktuis kmeharom E Nut karo reha ngo
mamten. Va dok kat ko ho lo mi ktuis kat kam mrua per orom dok mruo
kmikkiem mar kam re te, dok ko dok to atgiang tuk ko kaeha dok tuk, yek
a mhel karo keknen ngat hortgi, nove. Ko ho lo vu eveep kmis tok hak.
Vanang her gi E Nut tuk to arhe to nam kovor ngaur mang dok kmeha
vgum dok he kaeharom o reha ruk endruk tgus ngang o mia. 6 Mare,
her E Nut arhe endo tovor ngaur mang dok ko ta tavger dok kam kol ka
gu. He enang tok, ther mi kut eharom dok kam mi ktuis kam havaeng
o mia mang ka mokpom to a gunngar, nang nong mang ka mokpom to
tesgun e. Ko a mokpom to a gunngar to endo, E Nut ther el orom E Nunu
A Totur. Vanang endo tesgun, E Nut tel orom karo pos. Ii, endruk ngta
mokpom kar E Nut orom karo pos ruk tel ka mokpom to tesgun orom
mar, o pos ruk endruk ngma monik kim a yor ngang ngar he ngar lo kais
kam kol a ktalhok to kam plong vle ko kim En ngnik ngnik vgum mar tok
e. Vanang endruk ngat kle kmokpom kar E Nut orom ka mokpom to a
gunngar, endo E Nut tel orom E Nunu A Totur, her E Nunu A Totur to ner
kle va kaen a ktalhok to kam plong vle ko kim E Nut ngnik ngnik ngang
ngar arhe.

E Pol Ka Ngaeha Tkir Kim E Moses Ka Ngaeha

7 Ii, lmien, ko tennik e Moses nam kaeha ngang o mia orom E Nut karo
pos ruk tmur tarkieng ngar kuon mang alo pla. Va o pos ruk endruk ngat
monik kim a yor ngang o mia he ngam lua kol a ktalhok to kam plong vle
ko kim En ngnik ngnik vgum mar e. Va E Nut ta khenam ka serppak vgum
e Moses ko kalo keik ngint ngae gia mmok he, ko nam kaeha ngang o mia
orom o pos ruk endruk. He ekam tok, lIsrael ngat lo is kam nho rkieng e
Moses e. Pu lmien te, vur koknaik, a mmok to endo tmia loloong kngae
kam ngae ho mia nop, vanangko o mia ngat vokom E Nut ka serppak tok
ge. 8 E Moses ka ngaeha tpu vle tok orom ke serppak to tmia loloong tok,
vanangko muta pat nngia mang E Nut ka ngaeha to a gunngar orom E
Nunu A Totur? E Nut na lua khenam ka serppak vgum dok gi, kir kim
e Moses ko nguak kaeha ngang o mia orom E Nunu A Totur? 9 Mare, E
Nut nera khenam ka ngaeha to a gunngar to orom E Nunu A Totur ma
mmok orom a serppak langto yok. Ko enangthe lmien te, e Moses ther

eha tesgun orom o pos ruk endruk ko ngma monik kim a yor ngang o mia,
nang E Nut ther kle ka khenam ka serppak ma mmok ge vgum e Moses
orom a mmok to tok, va lmien kat te, E Nut ner kle ho mi ktua khenam
ka serppak alaut hak ge vgum kua ngaeha to a gunngar, endo orom E
Nunu A Totur kir kim ka serppak to ta khenam vgum e Moses ka ngaeha
to tesgun. 10 Ii, E Nut ner kle ka khenam ka serppak langto yok ma mmok
orom E Nunu A Totur vgum ka keknen to kmimim kim o rhek mang o mia
ngaro kerkeknen kmeharom o mia kam vle la mmok ko pum kalo keik.
He her gi enang tok, E Nut nera khenam ka serppak langto yok ma mmok
kir kim endo tesgun, ekam ko ka mokpom to tesgun ka serppak to orom a
mmok tmia loloong kngae kam ngae ho mia nop hak. Va tlo kta vle kat e.
Ko tete E Nut ka mokpom to a gunngar ta pis orom ka serppak to tmi kut
laut hak kir kim endo tesgun, ko nera plong vle ngnik ngnik. 11 Yu! He
enangthe a mokpom to tesgun, ther pis orom a serppak to orom a mmok
to endo, ko tmia loloong kngae kam ngae ho mia nop, va mu vokom na,
a mokpom to a gunngar, endo nera plong vle ngnik ngnik ta khenam ma
mmok te, tmi kut laut hak kir kim endo tesgun her gi ekam ko nma plong
vle ngnik ngnik he lua loloong kam nop hak tok arhe.

12 Mare, he ekam ko koma nho mkor E Nut kmimim kim o rhek mang
nguaro kerkeknen kmeharom mor kam vle la mmok ko pum kalo keik,
va kom lua kokkol hak kam rere lserppak ma mmok mang E Nut ka
mokpom to a gunngar to endo e. 13 Ii, ko dok klo kaenang e Moses
ko E Nut ka mmok te vrua loloong kngae kam ngae kre kam nop to
ta kle ka ppung mang kalo keik orom a yet, nang lIsrael kam lo kael
ngaro kerok mang hak. Nove, dok kom lo kaursie vgum o mia tok e.
14 Vanangko endruk ngma ngan E Nut karo pos vgum e Moses mnam a
venloot to endo, ngaro vurkul ngam lua khi vgum mar ko e Seten nma
ngam slommok kim mar. Kua mien, ko tennik kam ngae kais mang tete
vop, lIsrael ngam sia him e Moses karo pos ruk mang E Nut ka mokpom
to tesgun, vanangko ngma vle enangthe ngma ppung mang ngaro kerok
orom a yet to a slommok vop he lua vokom kam mnor mang Endo E Nut
Thim Orom Ka Msasaen. Ngma vle ma slommok enang tok vop, ko ngat
lo pet a yet to endo vop, ekam ko a gi mhel ko en atgiang tuk, tlo kais
kam pet a yet to e. Vanang enangthe ngap gi kor mnam mar mang Endo
E Nut Thim Orom Ka Msasaen he mokpom kar, to endo yek, E Nunu A
Totur na kais kam pepet o it petgim ngaro kerok. 15 He si tete vop ngma
him e Moses karo pos, vanang o Yuda kavurgem ngma vle enangthe ngta
ppung mang ngaro kerok orom a yet to a slommok ge, he lua vokom ka
mnor mang Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen. 16-17 Vanangko ngoma
mon E Nunu A Totur te, Ngoldaip to en kat. He nang si mriem mriem ko
E Nunu A Totur nma vle, va nam mrua pet a yet to a slommok mkor a
mhel petgim kalo keik. Ko enangthe o mia ngapa hortgem ngaro papat
kmeknik ngang Ngoldaip, va E Nunu A Totur nera hong ngar pum o pos
ngaro serppak ruk ngma monik kim a yor ngang ngar. 18 He mor tgus
ruk E Nunu A Totur tpepet o it ruk o slomkor petgim nguaro kerok ko
ngot kor mnam mor mang e Yesus he mokpom kar, her mor ri arhe ngota
vokom ka mnor mang e Yesus te, her en arhe Endo E Nut Thim Orom
Ka Msasaen. Va E Nut nam kaeha kun mnam mor mekam mekam kam
hortgem nguaro keknen mor kam kolkol ekam karo mur keknen mruo,
mor kmiser En tok. Va nam kaeha kun mnam mor he ka khenam ka mur
serppak mruo tok ma kolkha langto langto kngae ko nma hortgem mor

mekam mekam orom E Nunu A Totur, endo ngoma mon kat te, Ngoldaip to en.

4

E Nut Ten A Ngaeha To Kam Havaeng O Mia Mang Ka Mokpom To A Gunngar Ngang E Pol

1 He ekam ko E Nut ta mrung dok he ksulgim dok va kael a ngaeha to kam havaeng o mia mang ka mokpom to a gunngar ko maktiegom dok, va kom lua kokkol hak kam patter o mia lsir ma mmok mang e Yesus e. 2 Nove, ko ko her itgung kuaro kerkeknen ruk tesgun kom kaeharom mar ko koma tuvgong ngar kim o mia, endruk tesgun ko koma leep pum mar. Ii, ko her itgung ngar he lo kat kaeharom mar tete kat e. Va kom lua tuvgom kuaro papat kun mnam kua vrek enangthe mar la ppiagar ruk kam kauyang o mia orom ormar kat e. Va kom lua vrengem E Nut karo rhek kat e. Nove. Kom lua vle tok, kmikkiem enang ko akuruk mnam muk ngta mon ppiagam dok orom o kerkeknen ruk endruk e. Ho mi nop, ho mi nop hak. Kom kle mi ktua patter o mia mang E Nut karo rhek ruk o minar ma her gi mmok he ka mnang kua ngaeha to tok kam mur sir orom dok kam mur kaenserpagam dok, he nang o mia tgus ngaro vurkul kam mrer ko ngata mnor kun mnam mar mruo vgum tok te, kom kaeha ko pum E Nut kalo keik msim he lua mas orom o mia e. 3 Vanangko akuruk mnam muk ngat re he khavae kat te, koma havae mang a knovvur he kuaro rhek ngta tvok kim akuruk mnam muk lKorin. Yu, ngta mien tok, vanangko kuaro rhek ngat gia tvok kim gi endruk ngta tok pelam mar he ka vle enang o mia ruk ngata ppung mang ngaro kerok orom a yet to a slommok ko ngata kees kmor mnam mar mang e Yesus he mokpom kar, he lo is kam kol a ktalhok to kam plong vle ko kim E Nut ngnik ngnik. 4 Ii, ko a mmie to enda kteit to e Seten ther ngam slommok kim mar he, he nang mar kam lua vokom ka mnor mang a knovvur ka pun ko ta tvok kim mar ruk ngat kees kmor mnam mar mang E Yesus he mokpom kar enang tok. Ii, tngam slommok kim mar mang a knovvur, nang mar kam lua vokom kam mnor mang a knovvur ka mmok to endo te, e Yesus to tmi kut kolkol ekam E Nut, her endo E Nut teiver kam Him Orom Ka Msasaen arhe. 5 Ii, kom lua kokkol kam havae mang a knovvur kat ekam ko dok kom lo mrua havae mang dok mruo te, Muldaip to dok e. Nove, kom kle va kpatter muk te, her e Yesus Kristus arhe to Ngoldaip msim. Vanang dok kom gia havae te, mor ruk ngom kaeha ngang nguk kam havaeng nguk mang e Yesus ngom gia vle te, mor mulngunes ruk mor. 6 Ii, va kom lua kokkol kam havae mang a knovvur kat ekam ko E Nut to tmur en a re tennik te, “A mmok nak valler o mia ko mnam o mhetor ruk a slommok nma vle mnam mar,” her En to kat arhe Endo ta valler dok orom a knovvur ka mmok tok kat, dok kam mmok mang o papat ruk o minar mang E Nut vgum Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen ko tmur khenam En mruo orom ka mmok ma mmok ngang dok tok. Ii, teharom tok, he nang dok kam kle mi ktua havaeng nguk orom a knovvur tok arhe.

E Pol Ka Ngaeha Ka Serppak Tottek Ekam E Nut Msim

7 Ii, kom lua kokkol kam rere orom a knovvur to E Nut tel ko maktiegom dok ekam ko, a knovvur tkaenang a gol ka pun. Va kua vok to E Nut tkaelpas kun mnam orom a gol to endo tgi kaenang a yet to ngat komor a gol ka pun orom he eguyang, ko tlo hus kam mget kuon mang.

Ii, he kmikkiem enang tok, E Nut mruo tmur ktua svil kmelpas orom
ka gol ka pun to a knovvur kun mnam dok orom kua vok to tlo vua
serppak enang tok, ekam ko En tmi ktua svil kam khenam ngang o mia
te, a serppak to kom kaeha orom kam havae mang a knovvur to endo,
nam kottek ekam her En mruo msim arhe, nang nong ekam dok mruo e.
Ii, a serppak to endo tho mi kut laut kir kim o vrong serppak tgus. 8 Mu
vokom na, o vnek ngarlavurgem ngam sia vanker dok, vanangko e Yesus
nam lo korim o vnek ruk endruk kam vovoem dok he kngam dok e. Va
kom ngae sia rute krute vgum mar he sia ngangam kim dok vgum mar
kat, vanangko e Yesus nam lo korim mar kam rum kim dok kat e. Nove.
9 Va kuaro imuo ngam sia kol a regesal mang dok kat, vanangko e Yesus
nam lua ksir petgim dok kam lo kta turang dok kat e. Va ngam ngae si
im dok kvulhagam dok oguo mmie, vanangko e Yesus nam lo korim o
mia ruk endruk kam ho mi kering dok hak e. 10 Ii, he enang tok, a pat to
nma vle kun mnam dok mekam mekam ta vle ti te, o mia ngak kaim dok
he kngam dok a yoror vanie, he nang dok kmenang e Yesus ko ngat im
kngam a yoror tok kat. Ii, koma vle orom a papat to endo tok, he nang
e Yesus kam her mi ktua khenam ka serppak mruo ma mmok ngang o
mia vgum o vokngnes ruk ngma pis kim dok tok arhe. Ko en nma turang
dok orom ka serppak tok he ka khenam en mruo ma mmok te, en tmi
hop petgim ka nnak he ka ktal kat. 11 Ii, koma vle orom a pat to kmenang
E Yesus orom kua vok tok, ekam ko kom sia vavle mo mmie he kaeha
ngang nguk vgum e Yesus, vanang a yor tgia vat pekam dok. Ii, a yor tgia
vat pekam dok tok ekam ko E Nut tmi kut el kua ngorsang kam mi kut
vle tok arhe mekam mekam. Va tmi kut el kua ngorsang kam vle tok, he
nang o mia kam kle kvokom kua vok to tkais kam yor he ka ngti, he nang
E Nut kam khenam e Yesus ma mmok vgum dok tok kat te, her e Yesus
ka serppak arhe nma ngae kun mnam dok tok, he nang mar kam kle kor
mnam mar mang en he kmokpom kar vgum tok. He her gi vgum kua vok
to enang tok arhe, e Yesus nma khenam en mruo ma mmok te, en tmi hop
petgim ka nnak he ka ktal kat. 12 He ekam tok, her muk ruk arhe muta
kol a ktalhok to kam plong vle ko kim E Nut ngnik ngnik her vgum kuaro
nganngannes ruk koma kerkolkol vgum mar he kre kam yor vgum mar
ko kom kaeha kngae kam havaeng nguk mang e Yesus.

13 Ii, kua ngaeha ta vle gi enang ko ngat ittiegom E Nut karo rhek ruk
endri te, “Ko kor mnam dok mang in he kmokpom kar yin. He ekam
tok, kom kaeha kngae kam havaeng o mia mang in.” Ii, he kmikkiem
E Nut karo rhek ruk endruk tok, dok kat ko kor mnam dok mang E Nut
he mokpom kar gi enang tok kat. He ekam tok, kom gi kaeha kngae
kam havaeng nguk ruk lKorin mang En tok kat mekam mekam orom a
knovvur. 14 Ii, kom kaeha kngae orom o vnek kam havaeng nguk mang
a knovvur tok, ekam ko kua mnor te, E Nut to thover Ngoldaip e Yesus
petgim ka nnak en kam kta vle kat, En ner mia hover mor ruk ngot kor
mnam mor mang En kat petgim nguaro nnak. He enang tok, muk kar
dok ngruera kaum khop petgim ngruaro nnak kar e Yesus enang tok, he
nang E Nut kam kaum ka srim mor tgus ko pum kalo keik tok. 15 Mare, ko
o vnek ruk koma kerkolkol vgum mar, koma kerkolkol vgum mar mang
her muk ruk arhe, he nang a knovvur to koma havaeng nguk kavurgem
orom kam kle klol o mia kavurgem ruk yok kat. Nak lol mar tok, he nang
E Nut kam ring ya mang ngar vgum e Yesus, he nang mar kam kle ho

kanprim E Nut mang tok kat arhe.
16 Ii, kom gia lol o vnek kuo mang kua vok ta. Va kua vok to na gia yor
he ka ngti na sia loloong, vanangko E Nut nam kle khortgem kua vrek
mnam a kolkha langto langto kam pis a gunngar. He ekam tok, kom lua
kokkol hak kam havaeng o mia mang a knovvur e. 17 Nove, ko o vnek ruk
koma kerkolkol vgum mar tete, endri ngat gia volvol e, ko ngar lua vle ka
vle lhok e. Nove, vanangko ngar kle kael ngaro miel orom a ktalhok to
kam plong vle ko kim E Nut to orom ka mmok ngnik ngnik. Ko a ktalhok
to endo tho mi kut ya hak, ho mi kut kir kim o vnek ri koma kerkolkol
vgum mar gi tete ta. 18 He ekam tok, kom lo kat kael kualo keik mang o
vnek ruk ko kais kam vokom mar tete e. Nove, kom her kle va kael kualo
keik mang a ktalhok to E Nut ner kaen ngang dok kam plong vle ko kim
En ngnik ngnik, endo kom lua vokom vop. Ko o vnek ruk o mia ngama
vokong ngar va ngma kerkolkol vgum mar, ngam lua vle ka vle lhok e.
Vanangko a ktalhok to o mia ngam lua vokom vop, her endo nma plong
vle ngnik ngnik arhe.

5

E Pol Nam Kael Kalo Keik Mang E Nut Ka Tnangal To Kmen O Pkor Ruk O Gunngae Ngang O Mia

1 Ii, va kom lua kokkol kam havae mang e Yesus ekam ko kua mnor
kat te, kua vok ta koma tra mnam tete, tgia vle enang a rambel to kam
gia tra mnam mo mmie. He enang ko o mia ngak re lget a rambel ta ko
nga re im dok kngam dok a yoror, va kua mnor te, E Nut ner kle mi kaen
a rek langto yok orom kua vok to a gunngar ngang dok, endo ngora vle
mnam koknaik kuon ma volkha. Va kua vok to a gunngar to endo nera
plong vle ngnik ngnik ekam ko nong a gi vrong mhel tang to teharom e.
2 Vanangko nguaro pkor ruk o gunngae ngta vle kat enang o it ruk kam pi
orom mar kat. Va phevgom ko koma vle kpaneng e Yesus kmeknik kom
kael kua ktui he kaurur kim E Nut orom kua vok ta ko ko ho mi kut svil
hak te, en kmeknik he kaen kua vok to a gunngar ngang dok, he nang
dok kam pi orom kuon ma volkha tete. 3 Ii, ko ho mi ktua svil hak kam pi
orom kua vok to a gunngar tete, ekam ko mnam a kolkha to ngua re kpi
orom kua vok to a gunngar va E Nut nera vokom dok te, kua vle enang
a mhel to tkaegenkar ka yet, nang nong enang a mhel to tgia ngongae
la gimit e. Nove. 4 Ii, kmikkiem enang ko kua re, koma tra mnam kua
vok to ta vle enang a rambel he kpaneng e Yesus kmeknik va kom kael
kua ktui kmurur kim E Nut. Kom kaurur kim E Nut tok, vgum a vnek
to mang ko kom lua svil kam vle enang a mhel to la gimit ko pum E Nut
kalo keik e. Ii, kom ho lua svil hak kam yor he ka vle enang a yor to ngat
kuit pum he lo kaegenkar orom ka yet to a gunngar e. Nove. Parem ko,
koknaik ko nguak hop petgim kua nnak, ko kle ka svil kam hop petgim
kua mnes, to kle kpi orom kua vok to a gunngar, endo ngora kol a ktalhok
to kam plong vle ko kim E Nut ngnik ngnik kuon ma volkha orom. 5 Yu!
Va her E Nut mruo ta arhe tmi kut kueng ngor kam pi orom nguaro pkor
ruk o gunngae tok arhe. Va her En to kat arhe Endo tel ka tnangal ngang
ngor orom E Nunu A Totur kam vle kun mnam mor te, ka tnangal ka gi
kaunun kam khenam ngang ngor te, ner kaottam ka tnangal to kmen
nguaro pkor ruk o gunngae ngang ngor koknaik ko ngruak hop petgim
ngruaro mnes kam plong vle ko kim En ngnik ngnik.

6 Mare, ngom sia vle mo mrek ko mnam ngua rengmat mo mmie vop
orom nguaro pkor ruk enang o rambel he kvavle si malhagenmok mang
Ngoldaip to ngok mrek msim ko mnam ngua rengmat ka pun msim
tkuon ma volkha tok vop, vanangko kuaro papat ngma vle lserppak
mekam mekam mang En kmeharom mor tok ge. 7 Ii, ngrua ngorsang
to mo mmie nama vle kmikkiem enang ko ngruak serppak mang kmel
nguaro kerok mang Ngoldaip, he nang mor kmor mnam mor mang E Nut
ka tnangal to tok, endo o mia ngat lo kais kam vokom vop. Nang ngrua
ngorsang tlua vle kmikkiem enang ko ngoma serppak kmel nguaro
kerok mang nguaro pkor ruk o mia ngat kais kam vokom mar ko ngta
vle enang o rambel e. 8 To enang ko kua re, kuaro papat ngta vle lserppak
mang E Nut ka tnangal to kmen nguaro pkor ruk o gunngae ngang ngor.
He a papat to dok koma svil mang tete ta vle te, dok kam yor he kparem
kua rengmat mo mmie orom kua vok to koma tra mnam, nang kle kngae
ngok mrek msim ko mnam kua rengmat ka pun msim tkuon ma volkha
kam vle kar Ngoldaip. 9 Mare, he ekam ko kua svil kam vle kar Ngoldaip
tkuon ma volkha tok, va kom kael kualo keik mang a pat to atgiang mo
mmie, endo kam her gi ensireim En. Ii, ngua sia vle mo mmie orom kua
vok ka mten ta, i o ngua yor parem kua vok ta kam ngae kuon mnam
kua rengmat ka pun msim to kuon ma volkha kar e Yesus, vanangko kom
kael kualo keik mang a pat to atgiang tuk, endo kmensireim Ngoldaip ge.
10 Koma vle orom a pat to tok, ekam ko mor tgus ngruera sir ko pum Endo
E Nut Thim Orom Ka Msasaen kalo keik mnam a kolkha to nak korsang
kam mon mor orom nguaro kerkeknen. Ii, ngruera sir ko pum kalo keik,
he nang langto langto mnam mor tgus na le mi ktua kol kta keik mruo
to kmiser ka ngorsang to tkut kaikkiem tie ko tkaeharom o keknen ruk
ngat kernonho kar endruk ngata ya ko ta vle orom ka vok ka mten ta mo
mmie vop.

E Pol Tkol A Serppak Ko Mkor E Yesus Kmeha Ngang lKorin

11 He ekam ko koma rere ko pum E Nut kalo keik orom kuaro rhek
ruk o minar ko koma totu pum En he kgorang En, va kom kaegom kam
rere mnam muk, muk kam lol o papat ruk mang En. Ii, ko ko her mur
kommen dok mruo ko pum E Nut kalo keik he En ta mnor mang dok
te, kua vrek ta mrer ko pum kalo keik ko dok kom lua kauyang nguk
kmikkiem enang ko akuruk mnam muk ngma mon ppiagam dok orom
a kerkeknen to tok. Nove. Dok ko kle ho mi ktua nho mkor muk te, muk
kmommen dok tok kat, he nang muk kam mnor mang dok kat te, kua
vrek ta mrer ko kmuk gi enang tok kat. 12 Klo kaittiegom o rhek ri ngang
nguk enangthe kua svil kam mrua sir orom dok he krere orom dok mruo,
kmegom kam kta rere mnam muk mang dok e. Ho mi kut nop hak! Ko
kle mrua totok mang dok lsir ormar ha, muk kam kle kta higiang dok
he krere orom dok kat. Enang tok, mguer kais kam kta serppak mang
dok kam kta karmail mang dok kat, he nang muk kam hahaong o rhek
mang dok mkor endruk mnam muk ngam mrua hover mar orom ngaro
pkor mruo ruk o mia ngat kais kam vokong ngar, nang nong vgum o
keknen ruk ngam kottek kun mnam a mhel ka vrek, endruk o mia ngat
lo is kam vokong ngar e. 13 Yu, va enangthe ta mien mang dok te, kua
mrang, kmikkiem enang ko akuruk mnam muk ngma mon ppiagam dok
tok, va te, muk gi, kua mrang tmi kut vle ngang dok kam hover E Nut ka
munik orom tok arhe. Vanangko ta kle va kmien mang dok te, kuaro

papat ngma vle mnam dok. He ekam tok, ngma vle mnam dok tok, he
nang dok kam rere mnam muk mang E Nut tok. 14 Enangthe kua mrang
i o nop vanie, vanangko koma sovet kmegom kam rere mnam muk tok,
ekam ko Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen ka keknen to kmelongtok
mang dok nam kaenkrovgem dok kam rere mnam muk enang tok arhe.
Ko kuaro papat ngat ngae ho mi ktua serppak hak te, e Kristus ko en
atgiang tuk tyor mang o mia tgus. He ekam ko tyor tok, va ta vle tete te, o
mia tgus ruk ngat kor mnam mar mang en he mokpom kar, nga ngorsang
to tesgun ther mi yor orom en tok kat arhe. 15 Ii, e Kristus tyor mang
o mia tgus tok, nang mar kam kol a ktalhok to kam plong vle ko kim E
Nut ngnik ngnik. He endruk ngat kol a ktalhok to endo, ngak kle kaekon
ngang e Kristus orom ngaro ngorsang ruk mo mmie kmelik ngang en tok
kat, nang or kam kta vle mo mmie kam gi mrua hover mar mruo kat e.
Nove. Parem ko, nga kle gia vle mo mmie kam hover endo tyor mang
ngar, endo E Nut thover petgim ka nnak.

E Pol Nama Sir Orom E Nut Kmeha Ngang lKorin Kam Vaeng Ngar Kam Kta Monho Kar E Nut

16 Mare, he ekam tok, kom lo kta mon a mhel ko kom gia vokom kuo
mang ka gi vok orom ka ngorsang to tesgun e. Nove. Lmien te, tesgun
kom gia vokom e Yesus kuo mang ka gi vok tok kat he lua mnorvek pum
te, her en arhe Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen. Vanangko tete, klo
kta sir kuon mang a papat to kam gia vokom e Yesus kuo mang ka gi
vok kat e. Ko her orim a keknen to endo he. 17 He kmikkiem a papat
to enang tok, ani mhel to tkor mnam en mang Endo E Nut Thim Orom Ka
Msasaen he mokpom kar, ta vle te, E Nut ther eharom ka vrek a gunngar,
gi enangthe ta kta kueng ka nunu kun mnam en te, a ho gunngar hak, en
kam kle ho ka vle yok hak. Ii, ta vle te, E Nut ther mi pet ka ngorsang
to tesgun, nang kle ktua kueng endo a gunngar ngang kat. 18 Mare, a
ngaeha to kam kta kueng a mhel ka ngorsang tok, tottek gi ekam E Nut
tuk tok arhe, Endo tmur kat eharom mor kam kta monho kar En kam
kta mokpom kar En kat orom Endo Thim Orom Ka Msasaen. Ii, va her E
Nut msim to kat arhe, Endo tmur en ka ngaeha ngang ngor, endo kmen
ka re mruo ngang o mia, he nang mar kam kta monho kar En kam kta
mokpom kar En kat. 19 Va E Nut ka re mruo to endo ta vle te, E Nut nam
kaeha kngae kam vaeng o mia tgus ruk mo mmie kam kta monho kar
En orom Endo Thim Orom Ka Msasaen. Ii, E Nut nam kaeha tok, he
nma lol o mia ngaro kerkeknen patgiang ngaiting he lo kta kser a ken
mang ngar kat e. Va a ngaeha to kam seneker a re to endo mang E Nut
ko tvaeng o mia tgus kam kta monho kar En he kta mokpom kar En tok,
ther mur el ko maktiegom mor ruk o aposel. 20 He ekam tok, dok ta a
aposel langto koma sir orom Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen kmeha
ngang he kvaeng o mia kam kta monho kar E Nut kat he kmokpom kar
En, enangthe her E Nut mruo to tmur vaeng ngar ko vgum dok tok. He
ekam ko koma sir orom Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen tok, kua
kaurur kim muk tete te, mguak kta monho kar E Nut kam kta mokpom
kar En. 21 Ii, mgua kta monho kar E Nut kam kta mokpom kar En, ekam
ko si ho nop a kerkeknen tang hak ngang e Yesus, vanangko E Nut ta kle
kaesik orom en mang ngor kmel a kapnes to mang nguaro kerkeknen
ngaro tutu malpgem, he nang E Nut kam le kmon mor la mmok ko pum

kalo keik her vgum e Yesus ka ngaeha tok arhe, ko ngot kor mnam mor
mang en he mokpom kar.

6

1 Va tesgun mut her tting mang E Nut ko ther ring ya mang nguk orom
e Yesus he mut kor mnam muk mang en he kta monho kar E Nut kam kta
mokpom kar En kat orom e Yesus tok. He ekam ko koma kaum kaeha kar
o aposel akuruk kam kol E Nut ka gu kam sir orom kmeha ngang En, ko
kaurur kim muk kam lua ksir petgim E Nut kam koham E Nut ka ngaeha
to kam ring ya mang nguk orom e Yesus ka yor tok. 2 Ko ngat ittiegom E
Nut karo mur rhek mruo ri te,

> "Mnam a venloot to dok mruo ko mur kut el kua papat to kam
> khenam kua svil ma mmok, mut her kaurur kim dok va ko her
> ngan vgum muk he. Ii, mnam a venloot to endo ko her turang nguk
> he ksusulgim muk he."

He kua havaeng nguk tete te, her gi E Nut ka mur venloot mruo to enda
tete ta arhe, E Nut tmur el kam khenam ka svil to orom e Yesus ma mmok
ngang nguk he. Va her a venloot to kat arhe, En kam susulgim muk
mnam kat.

E Pol Ta Momon Karo Vnek Ruk Ngma Khenam En Mruo Ma Mmok Te,
Ka Ngaeha Tmi Ottek Ekam E Nut

3 Dok koma sovet kam mrua nho kun mnam dok, he nang dok kam
lo kaeharom a kerkeknen tang hak ngang a mhel tang he en kam vuut
vgum e. Koma vle tok, ekam ko kom lua svil o mia kam ngam o rhek
kuon malpgem kua ngaeha kam ker rere pum tok. 4 Vanangko kuaro
keknen tgus ngam kle va mrua sir orom dok kam khenam dok ma mmok
te, dok to E Nut kalkayie msim to kom kaeha ngang En, kua ngaeha tgus
tmia mmok hak ko pum E Nut kalo keik, ko koma matnge vgum o vnek.
Va si o gi vrong vnek tgus ruk ngma pis kim dok nngia nngia, vanangko
kuaro keknen ngam mia sir orom dok kam khenam dok ma mmok te,
kua ngaeha tmia mmok hak ko pum E Nut kalo keik tok.

Ii, kua rere mang kuaro keknen ruk koma vle orom mar vgum o
vokngnes, va endruk koma vle ormar vgum kuaro papat ko ngta ker-
vavle mang ngar, va endruk koma vle ormar vgum o vnek ruk kom ngae
sia rute krute vgum mar ko o mia ngma kol a regesal mang dok orom mar
kat. 5 Ii, va kuaro keknen ruk koma vle ormar vgum ko ngat kirmekon
a khap mnam dok, va endruk koma vle ormar vgum o vnek ruk ko ngat
kaenpasiker dok, va endruk vgum o vnek ruk ko ngat kaesik ngang dok
he kmur mang dok kmim dok kat, va endo kam rum kua serppak hak
kam havae mang e Yesus, va endo kam lo smia kol a ngonit va a ngaemik
vgum a ngaeha to tok kat. Ii, kuaro keknen ri tgus ngma sir orom dok
tok kat kam khenam dok ma mmok te, kua ngaeha tmia mmok ko pum
E Nut kalo keik. 6 Ii, mare, kuaro papat va kuaro keknen, ngama kaum
ksir orom dok kam khenam kua ngaeha ma mmok te, tgia mmok hak
ko pum E Nut kalo keik. Va kuaro papat ruk kam mnor mang E Nut
karo rhek, endruk kua ngorsang nma sir kuon malpgem mar, mar kat
ngama khenam kua ngaeha ma mmok tok kat. Va kua keknen to kam
matnge vgum o mia ngaro kerkeknen ruk ngam kaeharom mar ngang
dok, va kua keknen to kam lo tutut kmesik ngang ngar, va kua keknen
to kam ya mang o mia tgus ngma khenam dok ma mmok tok kat. Ii, va
kua keknen to kam tting mang E Nunu A Totur kmel rengmat kun mnam

dok, va kua keknen to kmelongtok mang o mia orom kuaro papat ruk
o minar nginma khenam dok ma mmok kat te, kua ngaeha tgia mmok
ko pum E Nut kalo keik tok kat. 7 Ii, va kua keknen to kam patter o mia
mekam mekam orom kuaro rhek ruk o minar, va kua keknen to kmorim
E Nut kmenkrovgem dok orom ka mur serppak mruo nginma khenam
kua ngaeha ma mmok tok kat.

Ii, va kom kaeha ngang nguk orom kuaro keknen ruk endruk tok,
enang a mhel to nma kar va tomten ko tkol ka mus ko mnam ka miktiek
va ka gulie ko mnam ka ksienga he kaus orom min. Ko kom kaeha he
kaus orom a knovvur to tkais kmeharom o mia, mar kam pis la mmok
ko pum E Nut kalo keik. 8 Ii, va enangthe o mia ngap sia kpiem dok, i o
ktotu pum dok, i o ngap sia kerrereng dok, i o kanprim dok, vanangko
kuaro keknen ngam mi kut khenam dok ma mmok tok ge. Lmien te, dok
a mi aposel langto, vanangko o mia akuruk ngam gia mon ppiagam dok
ge te, dok kom gia kol a ngaeha to endo kuo mang kua gi vok kam ppiak
orom. 9 Va akuruk ngam lo si kael ngaro kerok mang dok te, dok a mi
aposel langto, vanangko E Nut tel kalo keik mang dok te, dok a mi aposel
langto. He kom kaeha kngae va a yor tgi vat pekam dok, vanangko mu
vokom dok na, kua ktal ge. Va o vnek ruk o ho vankue ngat si vle kuon
mang dok, vanangko ngam lo kaim dok kngam dok e. 10 Ii, lmien te, a
mamrung alaut hak nam sia ngae kun mnam dok, vanangko kom ho mi
ktua sirei hak mekam mekam mang E Nut ge. Va lmien kat te, o tgoluk
ruk mo mmie ngam sia tu hak kim dok, vanangko ko kais kmen E Nut ka
gol ka pun to orom e Yesus ngang o mia kavurgem kat ge, mar kam kol
kat. Ii, va si nong o tgoluk ruk mo mmie ngang dok kat, vanangko ko her
mi kut is orom e Yesus he, gi enangthe en ta ktua vle enang o tgoluk tgus
ngang dok.

11 Yu! Muk lKorin, ko her havaeng nguk lmien ma mmok, va ko her
mur khenam dok ma mmok orom kua keknen to kam vu kaelongtok
mang nguk. 12 Lmien te, kuaro papat ngma kervavle vgum o vnek,
vanangko klo mrua hak kmok kim muk mang kua keknen to kmelongtok
mang nguk hak. Nove. Parem ko, her muk ruk arhe, muk ruk mut mur
hak kmuk kim dok mang mula keknen to kmelongtok mang dok ha. 13 Ii,
he ko kaittiegom o rhek ruk endri ngang nguk gi enangthe muma vle
te, koles orom muk va dok koma vle te, mu teit to dok. He ekam tok,
kua havaeng nguk tete te, mguak koripang dok he mrua khenam mula
keknen to kmelongtok mang dok he gia vle enang dok kam kta mokpom
kar dok, gi enang ko dok koma khenam kua keknen to kmelongtok mang
nguk ma mmok, he nang muk kar dok tgus, mor kmis enang tok.

E Yesus Karo Mia Ngak Or Kam Mokpom Kar Enduk Ngat Lo Kor Mnam Mar Mang E Yesus

14 Vanangko muk ruk mut kor mnam muk mang e Yesus he kmokpom
kar mguak or kam kta mokpom kar endruk ngat lo kor mnam mar
mang e Yesus kam lo kta klup engnang ngar kat e. Ekam ko o mia ruk
ngam kaeharom o keknen ruk ngta sir ko pum E Nut kalo keik ngat lua
maenang kar endruk ngam kaeharom o kerkeknen, he nang muk kam
mokpom kar mar e. Nop hak. Va endruk ngakro papat ngta mmok, mar
ngat lo is kam mokpom kar endruk ngakro papat ngta slok kat e. Nove.
15 Ii, ta vle gi enang Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen ko en kat tlo kais
kam kaum mang a pat atgiang kar e Bilail to e Seten kat e. Ho mi kut

nop hak. Va a mhel to tkor mnam en mang e Yesus te ho lo enang endo
tkael ka yaik ngang e Yesus, he nang en kam smia mokpom kar en kat e.
Nove. Ta kle ho ktua vle yok ge. 16 Ii, mguak or kam mokpom kar mar tok,
kmikkiem gi enang ko E Nut ka maksien kat nam lua vle mang o vrong
matpil kam vle kun mnam, he o mia kam kle ktotu pum mar e. Nove.
Ii, va mguak or kam mokpom kar endruk ngat lo kor mnam mar mang
e Yesus he lua mokpom kar, ekam ko mor tgus ruk ngot kor mnam mor
mang en he kmokpom kar, her mor ri arhe E Nut ka maksien to endo ge,
endo En tngam ormor, mor kam plong vle kar En ngnik ngnik. Ii, mguak
or kam mokpom kar mar kmikkiem E Nut ka tnangal to En mruo thavae
orom ko vgum o propet ko ngat ittiegom ka tnangal karo rhek ri te,

"Ngora plong vle ngnik ngnik kun pgegom mar va mar ngara totu
pum dok, ko mar ngara vle te, kuaro mia mruo."

Ngoldaip thavae tok.

17 "He ekam tok, mgua mrua kser muk petgim ngaro kerkeknen hak.
Mgua lo kat kais kam vle enang ngar kat e. Mularo keknen ngaka
vle ho yok ge, petgim ngartakor. Mguaka vle tok he lo kaehang
a tomhel tang to mkor mar ko tlua mmok ko pum kualo keik. To
endo yek, ngora tting mang nguk kam vle ko kim dok." 18 Mguak
kaeharom tok, he nang "dok kam vle ngang nguk enang Mu Teit to
kom mur kaelongtok mang koles ruk muk, va muk kam vle ngang
dok enangthe muk koles ruk lraip lurokol ormuk kat. Ii, Ngoldaip
to La Vu Ngaurar Hak thavae tok arhe."

7

1 To kolenar ruk kom vu kaelongtok mang nguk, ekam ko E Nut tel
ka tnangal to endo ngang ngor va ngrua mrua kser mor pum nguaro
kerkeknen petgim mar hak, ko her mar ruk arhe ngam kaeharom
nguaro pkor va nguaro vurkul kam vle lua mmok ko pum E Nut kalo keik.
Ii, ngrua mrua kser mor pum nguaro kerkeknen tok, nang kle kolkol
ekam E Nut karo keknen mruo, mor kam ho mi kut kaisis tgus kngae
ka ngmeang orom karo keknen ruk endruk tok. Ngruak kaeharom tok,
ekam ko ngoma totu pum E Nut, he nang mor kam kle ktua vle la mmok
hak ko kim kalo keik gi enangthe ngot her parrur orom ka munik he.

E Pol Ta Sirei Mang lKorin Ko Ngat Hortgi He Kta Svil Mang En

2 Mare, mguak kta khenam mula keknen to kmelongtok mang dok ma
mmok he lo kta keyang dok kat ekam ko klo kernonho ngang tang mnam
muk e. Va klo kering tang mnam muk karo keknen ruk lyar kat e. Va klo
vur krong tang mnam muk ka vorngap kam lol o tgol ekam kat e, enang
ko akuruk mnam muk ngma mon ppiagam dok tok. Nove. 3 Pu lmien
te, akuruk mnam muk ngat kle va ka krong dok orom o rhek ruk enang
tok, vanangko mguak or kam pat te, ko pe gi kaittiek ti kam mon muk
orom mularo kerkeknen tok e. Nove. Ko ko hera ktar khavaeng nguk
te, kom vu kaelongtok mang nguk ha. Si enangthe nguaka vle kar muk
kngae, i o nguak yor kar muk va dok nguak khenam kua keknen to kam
vu kaelongtok mang nguk ma mmok orom kua keknen to kam ho lo ksir
petgim muk hak. 4 He ekam tok, dok ko ho mi ktua serppak mang nguk
te, mguer kta mokpom kar dok ge, va kaelongtok mang dok kat. He koma
karmail mang nguk he kanprim muk ko kim o mia akuruk yok kat. He
ekam tok, o papat ruk mang nguk tok ngat ho mi kut kaenkrovgem dok

hak. Va si o vnek ngam sia pagis kim dok va kome ksei kam sirei mang
nguk hak ge, kir kim mar.

5 Ii, ko tetku mnam a kolkha to kua ngae kpis mMasadonia va kua
papat te sei kam vle mang nguk va klo korsang ka vle vop tie ko ko sia
ring e Taitus kam kol a re mang nguk, va kua vok tlo vu kongeik e. Ko si
mriem mriem ko koma ngae, va kua vok tlo vu kongeik vgum o vnek ruk
ngama kirpagis kim dok ko kuaro imuo ruk ngat lo kor mnam mar mang
e Yesus ngta vle urkleim dok orom o vnek he kvanker dok orom mar, va
vgum o vnek ruk ngma pis kim dok ko kuaro papat ngma kervavle mang
nguk ruk mut kor mnam muk mang e Yesus kat ge. 6 Vanangko E Nut
to nam kaenkrovgem o mia ruk o vnek ngam ngae vovoem mar, ther
enkrovgem dok orom e Taitus ka ngaeknik ko taol ngte kim dok orom a
re to a yar mang nguk. 7 Va E Nut tlo enkrovgem dok orom gi e Taitus ka
ngaeknik to ngok kmok tuk e. Nove, E Nut tenkrovgem dok orom muk
kat ko mut enkrovgem e Taitus tie ko ta vle ko kmuk kat. Ko ko kol a
re langto ko vgum en mang nguk ko thavaeng dok te, mularo pkor ngta
kta kael ring dok kam kta vokom dok kat. Va thavaeng dok kat mang
nguk ko a mamrung alaut mang dok nam ngae kun mnam muk kat. Va
thavaeng dok mang nguk ko mum kaeha lserppak kam tootkol mang dok
kim kuaro imuo ruk kun mnam muk kmimim kim o rhek mang dok, va
ko muta kta svil kam ngan vgum dok he kat kaeknik mang kuaro rhek
kmikkiem mar. To dok, ko kol e Taitus karo rhek ruk endruk mang nguk
tok va ko ngae sei kam sirei hak kir kim ko kua sirei mang e Taitus ko
teknik ngok kmok.

8-9 Vanangko ko ittiegom kua hor ngang nguk tesgun he kuaro rhek
ngat si vur kering nguk ko mut mrua mrung nguk vgum mar, vanangko
klo vu kosnok mang ko ko ittiek tiok tok e. Lmien te, ko vur kosnok nong
ke laut ekam ko ko kol a re mang nguk te, mut mrua koon pum muk vgum
kua hor to endo. Vanangko a leep to endo tlo vovoem muk e. Tgi vrua vle
nong ke laut ko mut lo hus kam mrua koon pum muk to le kaitgung mula
kerkeknen he kat kaeknik ngok kim dok he kta mokpom kre Yesus. He
ekam tok, tete kua sirei. Vanangko klua sirei ekam ko ko vur kering nguk
ko mut mrua mrung nguk mruo tok e. Nove, kua kle va ksirei ekam ko
mut mrua koon pum muk he kat hortgi kmeknik ngok kim dok he kta
mokpom kre Yesus. Ii, mut her mrua koon pum muk gi enang ko E Nut
mruo tmur kut svil mang nguk kam mrua koon pmuk tok arhe. He enang
tok, E Nut ner lo kais kam kering nguk koknaik ekam ko klo ennegiang
nguk, nang kle ittiegom kua hor to endo ngang nguk enang tok. 10 Ii, ko a
mamrung ka mten to endo vgum ko mut mrua koon pum muk ko pum E
Nut kalo keik tok nam kaeharom o mia kam kat kaeknik ngok kim E Nut,
kam kta mokpom kar En gi enang tok arhe, he E Nut kam susulgim mar
kmen a ktalhok to kam plong vle ko kim En ngnik ngnik ngang ngar. He
ekam tok, kom lo vu kosnok mang ko ko ittiegom kua hor to endo ngang
nguk gi enang tok. Vanangko o mia ruk ngam gi mrua koon pum mar ko
pum o mia ruk mo mmie ngaro kerok tuk, nang lo mrua koon pum mar
mruo ko pum E Nut kalo keik, mar ngara yor, nang kle lo kais hak kam
kol a ktalhok to kam plong vle ko kim En ngnik ngnik e. 11 Vanangko,
mu vokom muk mruo na. Ko muk mut mrua koon pum muk mruo ko
pum E Nut kalo keik he kat kaeknik ngok kim dok he kta mokpom kre
Yesus kat. Ii, mut hera kser kim mularo kerkeknen. Va mut ho mi ktua

serppak hak kam kta tting mang dok kam sir orom dok he kat kaikkiem
kuaro rhek kat. Va muk mruo mut sei kam svil hak kam sirsrim o rhek
ruk ko her mon muk ormar. Va mut sei kam kaerer mularo lpetuk hak
kim o kerkeknen kat. Va muta kta gor he ktotu pum dok kar E Nut tgus.
Va mut sei kmel riring dok kmaol ka ptang nguk. Va muta sei kam svil
kam kta mokpom kar dok kat he. Va muta sei kam her gia vle ka nho
mkor mulmialaol mruo he te, a mhel to teharom a kerkeknen to endo
ngang dok, en nak sisrim ka kerkeknen to teharom ngang dok to le mi
ktua kol ka kapnes kat.

Ii, o keknen ruk endri ko mut her eknik ngte kim dok orom mar, ngta
khenam muk ma mmok te, mut her mur sisrim muk vgum a vnek to
enda ormar he, he tete nong a tutu tang ta vle kun pgegom muk va dok
kat e. 12 He ekam tok, tetku ko ko her si ittiek ngang nguk lserppak
tok, vanangko ko ittiek va kua papat tlo vle mang a mhel to teharom
a kerkeknen to endo ngang dok e. Ii, va tlo vle mang dok kat ko ta
kernonho ngang dok kat e. Nove. Ko kle va ittiek ngang nguk, nang muk
kam kta hortgi kam kat kaeknik ngte kim dok kam kta mokpom kar dok.
He enang tok, mguer kais kam mur khenam muk mruo ma mmok ko
pum E Nut kalo keik te, mut mia svil kam kta vat mang dok, he nang
muk kam kta kaum kserppak mo nguk orom a papat to tok. 13 Yu, he
ekam ko mut mur khenam muk mruo ma mmok tok, va E Nut tho mi
ktua kaenkrovgem dok.

Va E Nut tsi ktua kaenkrovgem dok vgum muk tok, vanangko her sim
kut vgum e Taitus to kat arhe, va kua vrek ta kle mi ktua hop vgum en
kat, ko en te sei kam sirei hak vgum muk kat, ko mut her enkrovgem
orom mularo keknen kat. 14 Ii, kua vrek tmi ktua hop ekam ko ko her ktar
kanprim muk ngang e Taitus te, mguer mrua khenam muk mruo tok. He
ekam tok, kuaro rhek ruk kua kanprim muk orom mar ngang, ngat lo
kaeknik ngang dok kngam a leep kuon mang dok e. Vanang kmikkiem
enang ko kuaro rhek tgus ruk kom her plong khavaeng nguk orom mar
ngta mien, va kuaro rhek ruk ko her kanprim muk ngang e Taitus orom
mar, ngat aottam he kpis lmien ormuk tok arhe. 15 He tete, e Taitus ka
keknen to kmelongtok mang nguk tho laut kngae kun mnam en, ko nma
pat mang nguk ko mut her ngan vgum kuaro rhek ruk vgum en, endruk
tengorang nguk ormar kam her gia ngatkal ekam en va sim kael. 16 Yu,
ko ngae sei kam sirei hak ko ko ho mi kut serppak mang nguk te, mut mi
hortgi kmeknik ngok kim E Nut he kta mokpom kar dok kat.

8

E Pol Tkaurur Kim lKorin, Mar Kam Sovet Orom Nga Nngiar To Ngang lYudea

1 Yu, to tete, kua svil kam havaeng nguk vat mang E Nut ko ta ring ya
mang kakro ngaomevek ruk ko mMasadonia ko ta nngiar ngang ngar he
kaenkrovgem mar kam le ka nngiar ngang nglenar ruk o tgoluk ngma
tu kim mar. 2 Ko pu lmien te, lMasadonia mruo ngat ho mi kut kerkolkol
vgum o vnek laol hak ko ngat ho mi kut tu mang o tgoluk hak, vanangko
ngam le ho mi ktua sirei hak, he le kok ktua nngiar ngang ngarlenar ge, gi
enangthe ngaro tgoluk vang. 3 Ii, ko mi ktua havaeng nguk lmien mang
ngar ko dok mruo ko mur vokom mar ko ngata ngam o krek kaikkiem
ngaro mur serppak mruo. Va si mar ngar kero vur krek va ngom kle kre
te, ngar kok vrua nngiar kais tok. Vanangko nove, ngat her kle va ho

ktua nngiar ge. Ii, ngam kle va ho ka nngiar kle ha kuon ge kir kim ko
ngat kais tok. Vanang nong a mhel tang ta sopong ngar kam nngiar klik
tok e. Nove, mar mruo ngta vle kam nngiar kais tok. 4 Ii, ko mar mruo
ngat kle kaurur kim dok klik te, dok kam tting orom mar kat, he mar kam
tuur mnam E Nut ka ngaeha to kam nngiar kmen o krek ngang o mia ruk
ngata vle ngang E Nut mruo kam turang ngar tok. He enang tok, ngta
mrua pat mang ngar mruo te, ngta lgekol ekam ko ngat kais kam nngiar
ngang nglenar enang tok. 5 Va dok ko senkrip kim lMasadonia ko ko her
pat re te, mar ngar gi vrua nngiar ngang nglenar ruk endruk he vur kais
ko tok. Vanangko ktar mar kam nngiar ngang o mia, ngat her kle va ho
kut ktar ka nngiar ngang Ngoldaip orom mar mruo kam vat engnang En
gi enang ko E Nut ta svil mang tok. To kopekam ko ngata nngiar ngang
Ngoldaip tok, ngat her kle ka nngiar ngang dok vat orom mar mruo kam
kta vat engnang dok kat, kmikkiem enang ko E Nut ta svil mang tok kat.
6 Yu, he E Nut ka ngaeha to ten ngang nguk, endo kam nngiar ngang o
mia, e Taitus telha pum tiok he, kun pgegom muk. Va ko her kaurur
kim en tete kmenserpagam muk kam tarkanang E Nut ka ngaeha to endo
orom mula ngaeha to kam ktar kaum orom mutaro krek kun mnam muk
mruo na. Ii, muk lKorin mut her elha pum E Nut ka ngaeha to endo tiok
he, vanang tete mguak tarkanang he ka vle enang lMasadonia tok kat.
7 Klo kais kam klai mang nguk te, E Nut nam lua ring ya mang nguk he lo
vua nngiar ngang nguk e. Nove. Ko muta mien ko E Nut tvu nngiar ngang
nguk ho mi kut kir kim akuruk ko tesgun mum lo hus hak kam marer
kam tarkanang E Nut karo reha ruk nam kaenik ngang nguk kmeharom
mar. Enang a ngaeha to mang ko mut kor mnam muk mang e Yesus he
kmokpom kar. Va enang a ngaeha to ko muma havaeng o mia mang e
Yesus. Va enang a ngaeha to kam lol E Nut karo papat kat. Va enang a
ngaeha to kam sei kam svil hak kam turang o mia, va enang a ngaeha
to ngot hover kun mnam muk, endo kam vu kaelongtok mang dok kat.
Va si E Nut karo reha tgus va mut kir kim o mia kam tarkanang ngar
ka ngmeang hak. He kmikkiem gi enang tok, ko kaenserpgam muk te,
muk ge her tok arhe, mguak smia nngiar ge he le kotter lMasadonia kat
kam kir kim mar mang E Nut ka nngiar to orom ka ngaeha to kam nngiar
ngang o mia he ktarkanang endo tok kat.

8 Mguak or kam kol dok te, kua sopong nguk kam ngam o krek e. Nove.
Ko gia ngam a re tok ngang nguk kmegom muk te, muk kam khenam ma
mmok te, lmien te, mum mi kaelongtok mang o mia, i o nop. He ekam
tok, ko her el lMasadonia ko pum mularo kerok ko ngat sei kam svil hak
kam turang o mia, he nang muk kam smia kolkol ekmar gi enang tok
kat i o nop. 9 Ii, ko her el lMasadonia ko pum mularo kerok tok, ekam
ko mut mrua mnor he mang Ngoldaip e Yesus Kristus ko tring ya mang
ngor. Ko si en nma vle ko kim E Nut he ka vle enangthe, tmi ktuis mang o
tgoluk tgus hak, vanangko tmur orim o tgoluk ruk endruk he mur hortgi
el en a mi mhel he ka vle enang a mhel to nma tu kmo tgoluk mo mmie.
Teharom tok, her gi ekam ko nam kaelongtok mang ngor, he nang mor
kam le kor mnam mor mang en he kmokpom kar, to le ka vle enang o mia
ruk ngat mi ktuis mang o tgoluk orom nguaro papat ruk mang en vgum
en her tok arhe.

10 Yu, va kua re ta mang a nngiar to kam nngiar ngang endruk o tgoluk
ngma tu kim mar, ngor kaen ngang nguk te: Tiok mnam a pnes to ta
mtiet, her muk ruk arhe muta ktar kpakvom hak kam nngiar ngang

endruk o tgoluk ngma tu kim mar. Va si kam gia svil kam nngiar ngang
ngar, va muta ktar kpakvom hak kam khenam mula svil tok kat. 11 He
tete, a ngaeha to kam ktar kaum orom o krek kam nngiar ngang o mia
ormar, endo mut elha pum tiok, mguak rum mula mang svil tete kam
tarkanang a ngaeha to endo. Tlo vua ya enangthe mula svil nap gia vavle
e. Mula svil to kam nngiar ngang ngar na kael mit orom a mi ngaeha
to enang tok. Ko mute ksei kam svil hak kam nngiar ngang ngar tok.
Ii, mguak tarkanang kam ngam o krek kmikkiem mularo mur serppak
mruo. 12 Ko enangthe mupa sirei kam nngiar tok, va E Nut nera sirei
mang mula nngiar to tok kat he ka tting mang kmikkiem mularo serppak
mruo tok. Va E Nut tlo kais kmesik ngang nguk enangthe muta sirei kam
nngiar, vanang nong o tgoluk ngang nguk kam nngiar ormar e. Nove.
13 Klua re te, muk kam nngiar ngang o mia akuruk, mar kam vle lya,
vanang muk mruo kam kerkol vgum o vnek ko o tgoluk ngam kle ktu
kim muk e. Nove, klua re tok e. Parem ko, dok kua re ti te, o mia tgus
ruk o tgoluk ngma tu kim mar kar endruk ngaro tgoluk vang, mar tgus
ngak mo turang ngar kam kaum kol a tong to atgiang tgus, o mia tgus
kam gia vle o gi maenang tgus tok. 14 Ii, gi tete ta ekam ko muk mut mi
kais mang o tgoluk, mguaka nngiar ngang endruk o tgoluk ngma tu kim
mar. Va koknaik ko mar nga le mi kais mang o tgoluk, mar vat ngar le
kais kam kle koripang nguk kam nngiar ngang nguk orom o tgoluk ruk
ngak tu kim muk kat. To muk tgus mguer gia kol a tong to atgiang, kam
gia vle o gi maenang tgus gi enang tok arhe. 15 Mare, mguak kaeharom
tok, kmikkiem enang ko, E Nut tmur rere mang tok ge, ko o propet ngat
ittiek te,

> "O mia ngat si kaum o ol ngarlakhor, vanang ngat lua kpom kir kim
> a tong to tkut kaiser mar e. Nove, va endruk ngat si kakaum kok
> tok, vanangko ngat ho ngae lua tu hak kat e. Nove."

E Pol Tsim Ktua Ring Ya Hak Kmeha Lsir Ko Pum E Nut Kalo Keik Va Ko Pum O Mia Ngaro Kerok Kat.

16 A keknen to kam vu kaelongtok mang nguk E Nut tel kun mnam dok.
To tete, kua kanprim E Nut ko tmi el a keknen to endo gi kun mnam e
Taitus tok kat. 17 Ii, e Taitus tmur khenam ka keknen to endo ma mmok,
ko tho gi sirei kam tting kam ngae ka ptang nguk ekam ko ko her meng
he. Ko si en a re ngang en kam ngae, vanangko en mruo ta ktar mur
el ka papat mruo tok kat ge kam ngae ka ptang nguk he ka ngaung te sei
kam put kam ngae ngok kmuk. 18 Va ngora meng ngor nopia langto, endo
tkor mnam en mang e Yesus he kmokpom kar kat, endo e Yesus kakro
ngaomevek ruk kun mnam a mhe langto langto ngat vua kanprim ko en
nam vu kaeha kam havaeng o mia mang a knovvur. 19 Ii, va kam ngam
kuon mang a papat to endo kat, her ngornopia to arhe e Yesus kakro
ngaomevek kun mnam a mhe langto langto ngat mon en kmikkiem dok
kat kam ngae orom o krek ruk mguak kaum orom mar kam nngiar ngang
E Nut karo mia mruo ormar. Ii, ngruak sim ktua kaum kam ngae orom o
krek ruk endruk tok kam kaum kaeharom a ngaeha to endo, nang o mia
kam gu ya pum Ngoldaip mruo va kam khenam te, ngote sei kam svil
kam turang o mia akuruk yok. 20 Ii, ngot kaeha kmikkiem e Yesus kakro
ngaomevek nga papat to tok, ko ngot lua svil o mia kam kerpapat mang
ngor te, ngot kaeha orom o krek lvu laol ri nngia nngia he kmon mor te,
ngot em ka mhe tang. 21 Ii, he enang tok, mor tgus ngom sim ktua ring ya

hak kmeha lsir ormar tok mekam mekam ko pum Ngoldaip kalo keik va
ko pum o mia ngaro kerok kat.
22 Mare, va kmenserpagam a papat to endo kat, ngot her meng
ngornopia langto yok kat, kmikkiem enngindukngok kmuk. Ngorla to
endo, en nma plong khenam ka svil ma mmok kam vu kaeha ngang
Ngoldaip orom karo reha ngarlavurgem. He ekam tok, ngota mnor
mang te, tete tho mi ktua svil hak kam ngae ngok kmuk, ekam ko tvua
serppak mang nguk te, mguer mia tarkanang muta ngaeha to E Nut ten
ngang nguk, endo kam nngiar ngang o mia. 23 Vanang mang e Taitus, dok
mruo to ko mi kut re pum he kmeng ngok kmuk. Va en nama mokpom
kar dok he ktuom kalo ktiek kar dok kam kaum kturang nguk. Vanang
mang ngor lo nopia ruk enngindukhe Yesus kakro
ngaomevek mruo ngat mur el min kam kol nga gu he kmeng ngin ngok
kmuk. Va nginm kaeharom o keknen ruk o mia ngma gu ya pum e
Kristus mang ngar. 24 Ekam tok, mguak tarkanang E Nut ka ngaeha to
orom mula nngiar tok kam khenam ngang ngoornopeik ri ma mmok
te, mum mi kut kaelongtok mang E Nut karo mia mruo. Va mguaka
khenam mula keknen to endo ma mmok ngang ngar, he nang e Yesus
kakro ngaomevek ruk kun mnam a mhe langto langto kam mnor mang
a papat to koma karmail mang nguk mang tok arhe.

9

E Pol Tlua Svil Kam Ngam A Leep Mang lKorin

1 Ko si kaittiek ngang nguk mang E Nut ka ngaeha to kam nngiar,
vanangko kua vrek tlo vua matmat dok kmittiek ngang nguk tok kmaur
kim muk kam ngam o krek ngang E Nut karo mia ruk endruk e. 2 Ko
kua mnor te, muk mruo mute ksei kam svil hak kam turang o mia tok.
Ii, va koma plong kanprim muk ko kim lMasadonia mang a ngaeha ta
kat. Koma havaeng ngar te, kmelha tiok he, mnam a pnes to thera mtiet
he, muk ruk lKorin mnam a mhe to e Akaia mut her elha pum a ngaeha
to enda kam kaum orom o krek kam nngiar ngang o mia kam turang
ngar. Va lMasadonia ngata ngnek mang nguk ko mute ksei kam svil hak
kmeharom tok, to a re to endo mang nguk tok thover kavurgem mnam
mar ngaro vurkul kat kam sei kam svil kmeharom tok kat. 3 Ii, ko si mnor
mang nguk tok, vanangko ko kle kmeng ngoornopeik ri ngok kmuk ge,
mar kam turang nguk kam tarkanang a ngaeha to kam kaum orom o
krek, nang kuaro rhek ruk koma kanprim muk ngang lMasadonia ormar
nga mi kut kael mit he lo gia vavle e. Ii, va ko her meng ngar kat ko kua
svil te, muk kam tarkanang a ngaeha ta, he mula nngiar to orom mularo
krek ruk muta kaum orom mar, mar kam her gia vle kpaneng dok he, gi
enangko ko her mur re kam kanprim muk ko kim mar tok he. 4 Ii, kua svil
muk kam tarkanang a ngaeha to tok ktar mang dok kam pis, ko enangthe
nguak kaeknik ngok kmuk va lMasadonia akuruk ngar kaum kaol kar
dok he kvokom muk ko mut lo tarkanang a ngaeha to kam kaum orom
o krek he kpaneng dok vop, va nok ngor ngae sei kam leep hak vgum
muk vor. Ko tesgun kuaro papat ngta vle lserppak mang nguk te, mguer
mia tarkanang a ngaeha to endo, vanangko mu vokom na, tete mut lo
tarkanang vop. Va muk kat, nok mguera ngae sei kam leep kim mar tok
kat vor ngola? 5 He ekam tok, kua pat to mnam dok ta serppak te, nguak
kaurur kim ngoornopeik ruk endruk, mar kam ngae ktar mang dok he

kpis ngok kmuk kam turang nguk kam tarkanang a ngaeha to kam kaum
orom o krek ruk vu laol na, endo mut her elha pum tiok he. Ko muta ktar
el mula tnangal ngang dok mang kam nngiar ngang o mia tok. To enang
tok, mguera khenam ma mmok te, muk mruo mut mur ktua svil kam
nngiar orom a kre alaut to endo, nang nong te, orom a nngiar to ke sie,
gi enangthe muma knun mang o tgoluk he a mhel tang tgi sopong nguk
kam nngiar orom e.

E Pol Ta Keknen Mang A Keknen To Kam Nngiar Ngang O Mia

6 Yu, nang mang a keknen to kam nngiar, kua svil kmel pat kim muk
mang a papat to mang a mhel to ta kavang ka loot. Ko enangthe nap gia
kap o tgoluk lgititge kun mnam ka loot, va a mhel to endo, ner lo smia
lluol e. Vanang enangthe a mhel nap kaenpasiker o tgoluk kam kakap,
to endo yek ner sim ktua lluol. 7 He kmikkiem gi enang tok, langto langto
mnam muk na sim ktua pat mang o krek kmis mang te, aner en nak ngam
mar, he en na kok mia ngam o krek kmikkiem kta pat to endo ge. Ii, nak
ngam o krek kmikkiem ka svil kam ngam o krek enang tok, he nang em
kam sirei kam nngiar tok. Vanang na or kam lo smia pat mnam en mruo
na, nang kle gia ngam mar, to le kosnok koknaik. Va nak or kam knun
mang o tgoluk, nang kle gia ngam mar enangthe a mhel tang tgi sopong
en kam ngam mar kam nngiar orom kat. Ii, nak sirei kam nngiar, ekam
ko E Nut nma svil mang o mia kam sirei kam nngiar tok. 8 Ii, ko enangthe
mguak sirei kam nngiar enang tok, va E Nut tkais kam ring ya mang nguk
kam le ho ktua nngiar ngang nguk tok kat kam sovet kmenpasiker karo
nngiar kmenik ngang nguk tok kat, he nang muk kam ho mi kut kais
kmo tgoluk hak. Ii, ner kaeharom tok, he nang muk kam le kturang o
mia akuruk yok orom o gi vrong tgoluk ruk endruk mnam o gi vrong
kolkhek ruk ngta tu kmar. Ii, E Nut ner kaeharom ngang nguk tok, muk
kam ho mi ktua sovet kmeharom o reha lyar ruk kam nngiar ngang ngar
tok, 9 kmikkiem gi enang ko a propet tittiegom E Nut karo rhek ruk ge ko
tittiek te,

> "A mhel to nam vua nngiar ngang endruk o tgoluk ngma tu kmar, E
> Nut kar o mia tgus ngara vokom a mhel to endo mekam mekam
> orom karo nngiar ruk endruk ko nam kaeharom karo keknen ruk
> ngta sir ko pum E Nut kalo keik ngang o mia tok."

10 Ii, E Nut to nam kaen o tgoluk ngang a mhel kam kakap, va o bret
kmemik, her En mruo to kat arhe, ner kaen o tgoluk ruk muta tu kmar
ngang nguk tok kat. Va ner kaenpasiker mar kmenik ngang nguk, muk
kam vle kia vul orom mar kat, muk kmelpas ormar, he nang muk kam
kle ho mi kut kais, he kle ka nngiar ormar ngang endruk o tgoluk ngma
tu kmar tok kat. Ii, mguera vle enang tok, gi enang a mhel to nam
kaenpasiker o tgoluk kam kakap to le sim ktua lluol. Mguera vle enang
tok ekam ko mula ngaeha to kam nngiar ngang o mia, nera sir ko pum
E Nut kalo keik va nera ngae ngang ngar ngarlavurgem ngarlavurgem
hak kam turang ngar tok. 11 Mare, E Nut nera nngiar ngang nguk tok,
orom o vrong tgoluk tgus hak kmeharom muk kam vle kia vul ormar
tok, he nang muk kam kle mi ktua nngiar ngang o mia akuruk yok orom
o tgoluk ruk endruk mnam o gi vrong kolkhek tgus ruk o tgoluk ngma tu
kim mar. Ii, va mula nngiar to mguer kaen ekam mor ngang o mia, mula
nngiar to endo ko mguak kaenpasiker, nera hover o mia ngaro vurkul
kam kanprim E Nut tok kat.

12 Ii, enang ko kua re, mula ngaeha to endo ko mgua re kturang E Nut
karo mia mruo ruk o tgoluk ngma tu kmar orom, ner lo gia vle mang
kam turang ngar mo tgoluk ruk ngma tu kmar tuk e. Nove. Ner kle
ka vle kam turang ngar kat ko ner kaenpgam mar kam kanprim E Nut
vgum tok kat. 13 Ii, ko mula turang to endo orom a nngiar tok, ner mia
khenam mula keknen to kam mien ma mmok. Ko her vgum mula turang
to endo, o mia ngara hover E Nut ko mguera khenam ma mmok te, mut lo
gia re orom o ngnorok te, mut kor mnam muk mang a knovvur to orom
e Seten ko Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen tkir kim e. Nove, nera
khenam ma mmok te, mut kle va sim kut kaikkiem a re to endo lsir he
ka khenam mularo papat ma mmok orom mula nngiar to endo. Va o
mia ngara hover E Nut kat mang tok ko mgua re ho kaenpasiker mularo
nngiar ngang o mia ruk o tgoluk ngma tu kmar va ngang o mia tgus kat.
14 To endruk o tgoluk ngma tu kmar ngaro vurkul ngara put kmel riring
nguk hak ko ngara pat mang nguk ko ngara ngarkie mang nguk. Ii, ngar
kael riring nguk tok, ekam a ngaeha to E Nut tvu kaeha kun mnam muk
orom, endo kam ring ya mang nguk kmenkrovgem muk kam ho vua
nngiar ngang ngar tok. 15 He mor tgus ngruak kanprim E Nut kat mang
kta nngiar mruo ngang o mia tgus. Va ka nngiar to endo, a mhel tang te
ho lo is hak kam smia keknen mang hak, ko te ho kut vle yok hak, va kir
kim o gi vrong nngiar tgus hak.

10

E Pol Ta Mrua Totok Mang Karo Mur Reha Mruo

1 Vae, muk lKorin, tete akuruk mnam muk ngma kerrereng dok kam
havae te, “Mnam o kolkhek ruk koma vle ko kmuk koma koka lmomgol
he gia mamres kongeik ngang nguk, vanang mnam o kolkhek ruk kom
kle ka vle malhagenmok mang nguk va kom kle va kaittiegom kuaro
rhek ruk kam gervik kim muk hak.” Vanangko tete, dok e Pol mruo ta
he, ko gia vle ngang nguk enang a mhel to a sim re, he lua kikir kim
muk kmel a papat to kmoripang nguk. Ii, kua vle ngang nguk tok tete,
gi enang ko koma kolkol ekam Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen ko
en nam kok mi ktua vle ngang o mia enang tok kat. Kua vle tok he ho
mi ktua kaurur kim muk kam ngan vgum dok na. 2 Ii, kua kap kim muk
kam ksir petgim endruk ngma mon ppiagam dok he ka vraik orom muk
petgim dok, matok ngua re aol ngok kmuk va dok ngua le kaesik ngang
nguk he kgervik kim muk kmenpasiker muk. Ko ko her el kua papat te,
dok kmeharom gi enang tok arhe ngang endruk ngama kerrereng dok
te, “Koma kolkol ekam endruk ngaro papat ruk ngam kottek ekam o mia
ruk mo mmie.” 3 Lmien te, dok koma vle mo mmie, he kom si kaem
a yok kat ge, gi enang o mia tgus tok ko ngam kaem, vanangko kom lo
kaikkiem o nghek ruk mkor mar kmus kar mar kmikkiem ngaro papat
mruo tok e. 4 Nove, ko mor ruk ngot kor mnam mor mang e Yesus he
kmokpom kar nguaro tgoluk ruk kmus orom mar mang a knovvur ngam
lua vle enang a ngaomevek karo tgoluk ruk kmus kar karo imuo orom
mar ko ngat kottek mo mmie ko ngat lo vua serppak e. Parem ko, nguaro
tgoluk ruk kmus ormar kar endruk ngma rere kim a knovvur, ngaro vu
serppak hak, ekam ko mar ngam kle va kottek ko mkor E Nut mruo. Ii, o
mia ruk endruk ngam kaelel ngaro papat lserppak momalpek kam smia
sisrim mar kam rere kim a knovvur, gi enang a mhel to ta srim ka rek to

klalaut lserppak ko tvua serppak vgum karo ngtek ruk ngat gi serppak
he ngae gi ringring hak ku engnang a kre to kun mnam a mmie ko tsim
kut papuntom hak. O mia ngam si kaelel ngaro papat lserppak kam rere
kim a knovvur enang tok, vanangko kom kaeha kmus mang a knovvur
orom E Nut karo tgoluk ngaro serppak ruk ngat kottek ekam E Nut mruo,
yek kom ho karkar mang ngar kir kim ngaro serppak tgus hak ormar tok
arhe. 5 Ii, koma karkar mang ngar kir kim ngaro rhek va ngaro papat
tgus ruk la ppiagar, endruk o mia ngama hover mar kam tokim E Nut
karo papat ruk o minar kim o mia. Koma kir kim mar tok, to kle ka ktong
o mia ngaro papat tgus kmeknik ormar ngok kim Endo E Nut Thim Orom
Ka Msasaen, mar kam kat kael ngaro kerok mang en kat kam kta ngan
vgum. 6 Ii, ngora pis ngok kmuk he ka vle ngang nguk gi enang tok arhe,
ko her kopekam ko mgua mrua khenam muk mruo ma mmok te, mut
her itgung mula kerkeknen he kat kaeknik ngok kim e Yesus kam kta
ngan vgum en va kle kta tting kam vle ku meorom kua tavgo kat, va ngor
kle kaelel kuo mang dok kmenpasiker endruk tgus ngam kaeharom a
kerkeknen to kam kerngnek vgum e Yesus vop.

7 Muk he, mguak or kam gi kaungtu mang o mia kuo mang ngakro
gi pkor. Ko o mia akuruk kun mnam muk ngat gia re lserppak orom o
ngnorok te, mar e Kristus karo mia ruk orom mar, he enang tok ta tavger
mar kam kol ka gu, nang kle ka klai mang dok te, dok nove. Mgua sim
ktua nho kun mnam ngaro rhek na. Ko o mia ruk endruk ngaka mnor
mang dok te, dok e Kristus ka mhel to orom dok kat, he enang tok koma
mokpom kar en gi enang ko mar ngam mrua havae mang ngar mruo
tok kat. 8 He dok kat ko kais kam kolkol ekmar he krere nong ke laut
moti kam mrua hover dok kat mang ko Ngoldaip tel a serppak malpgem
dok kat kmenserpgam muk orom. He enangthe kop sia hover dok pum a
serppak to endo tok, va klo kais kam leep kam mruo hover dok mruo
pum kua serppak tok e. Vanang kua serppak to endo tlua vle ngang
nguk kam kering nguk e. 9 Vanangko klua svil kam vu kaittiek ngang
nguk he vua panaem muk orom kuaro rhek kmengorang nguk ormar
kat e. 10 Kua re tok, ko o mia akuruk mnam muk ngma rere pum dok
te, “E Pol nam smia padam karo rhek ruk kun mnam karo hor ruk nam
kaittiegom mar va karo rhek ruk endruk ngam ho mi ktua serppak hak
he ngma kerngorom o mia hak. Vanang nam kle re kpis mo kmor va
ngoma vokom ka vok te, tlo vua serppak e. Va nam gia ruokar kim o mia
he kokkol kam rere ngang ngar kat.” 11 O mia ngam si rere pum dok
tok, vanangko ngak kol a pat ti te, o rhek ruk ko koma vle malhagenmok
he kaittiegom mar ngang nguk kun mnam kuaro hor, nga serppak ner
mia pis ma mmok ko kmar orom kuaro keknen ruk kmenpasiker mar
ko ngua pis kvokom muk kat.

E Pol Nam Lua Rere Orom Karo Reha Mruo Kam Mrua Hover Ka Munik Ko Kim lKorin

12 Mu vokom na, o mia akuruk mnam muk ngam si mrua rere orom
mar mruo, vanangko dok klua svil hak kam nho mnam mar to kle mrua
nho kun mnam dok he kre te, dok ko iser mar e. Ii, ko ho lua svil hak
kmegom kua serppak kam mur el dok kar mar he kvat dok engnang
ngar tok e. Va klua svil kat kmegom kua serppak kam mrua mon dok te,
dok ko iser mar kat e. Klua svil tok, ekam ko endruk ngama nho mnam
o mia va mar mruo to kle kre te, ngat is mang nglenar tok, o mia ruk

endruk ngam mrua khenam mar mruo ma mmok te, ngaro papat ngata
tu hak. 13 Lmien te, ko kais kam mrua hover dok vgum o mia ruk kun
mnam o rengmat ruk E Nut tmi kut elik malpgem dok kmeha mnam
mar. Vanangko klo kais kam kpoot mang a rengmat tang ko E Nut tlo
el ngang dok he mrua hover dok vgum o mia ruk ko tok. Vanang muk, ko
kais kam kle krere orom dok mruo vgum muk, ekam ko mula rengmat
msim tmia vle lsir kun mnam kua mhe to E Nut tel ngang dok ge. Kom
kaikkiem a tong to E Nut mruo tmur el ngang dok, dok kmikkiem kmis
tok, he nang dok kmeha mnam, nang klua kpoot mang tang kat e. 14 Va ko
ho lo mrua hover dok mruo vgum o mia ruk ngma vle kun mo rengmat
ruk yok e, ko ngam lua vle kun mnam kua tong. Nove, ko dok ko sim kut
kaikkiem kua tong lsir, endo E Nut tmur kut el ngang dok kam ktar kpis
ko kmuk tiok he, ko mnam mula rengmat msim. Ko her dok ta arhe ko
pakvom kam havaeng nguk mang a knovvur. He enangthe E Nut nap lo
el mula rengmat ngang dok tiok, va kop lua pis ko kmuk e. Va tete kop
lo kais kat kam mrua hover dok vgum muk enang ti kat e. 15 Va kom lo
mrua hover dok mruo vgum o reha ruk o mia akuruk yok ngat eharom
mar kat e, enang ko akuruk mnam muk ngam mruo hover mar mruo
tok ngang nguk lKorin. Nove, ko tete koma nho mkor muk lserppak
kat te, a knovvur nak senkir kngae kam vaas kim o mia ruk kun mnam
o mhetor kavurgem mnam muk ruk lKorin ko o mia kavurgem mnam
muk vop ngak kle kor mnam mar mang e Yesus he kmokpom kar. He
ekam tok, ko kais kam tavger o reha akuruk yok kun pgegom muk kat,
he nang a tong to E Nut tkut el dok kmeha mnam kais ko tok kam ses he
klaut kngae kmikkiem gi enang tok kat. 16 Ii, kua svil kam tavger o reha
akuruk kun pgegom muk tok, he nang muk kmel kualo nhar ma mmie,
dok kam kle klapsam mula mhe to endo msim he kngae khavae orom
a knovvur en kam ses kngae ko mnam o mhetor akuruk ko yok vat. Ii,
kua svil kmeharom tok, ekam ko kom lua svil kam mrua hover dok mruo
vgum a mhel langto yok karo reha mruo ruk teharom mar ko nam kaeha
kun mnam a rengmat to E Nut tmur mon a mhel to endo mang, nang
nong dok e. 17 Parem ko, “Enangthe a mhel naka svil kam mrua hover en
mruo mang a ngaeha tang, va nak mrua hover en mruo mang a ngaeha
to Ngoldaip teharom vgum en tuk.” 18 Ii, na kaeharom tok, ekam ko a
pat to a ngaenpaeir hak ta vle ti te, E Nut nma tting mang a mhel to E Nut
mruo nma hover. Nang Ngoldaip nam lua tting mang endo nam mrua
hover en mruo e.

11

E Pol Ta Sir Malngaeng O Aposel Ruk La Ppiagar

1 Kua svil muk kam gia matnge vgum kuaro rhek na, ko pathe nok ngar
kaeti enangthe nong ka lpek ngaok vor, ko ngor vrua per orom dok mruo
ormar kngae na. Ii, dok ko her gi elha kam re tok vur ktar kun mnam
kua hor ta, nang muk mut her mur elha pum kam matnge vgum mar he.
2 Ii, ko kua re lkarhut ngang nguk, gi enang ko E Nut nma nho lkarhut
ngang nguk tok kat ko ko gia svil te, muk kam gia vle ngang Endo E Nut
Thim Orom Ka Msasaen tuk. Ii, mut gia vle ngang dok enang a vlom to
ngat her polger a re mang kam lei orom a ngokol to. He ngam smia nho
ekam a vlom, a ngokol tang kam lo kaehang kam ngae kais ko ngat mia
palengem kar katngokol. Ii, muta vle ngang dok enang tok, ko tie mnam

o kolkhek ruk mut gun kor mnam muk mang e Yesus he kmokpom kar
kam ngae kais tete, kom smia nho mang nguk, he nang mularo papat
ruk mang e Yesus kam her gia vle lya kais koknaik ko nguak kael muk
mruo ko kim, nang muk kam kol gi en tuk, en kam vle ngang nguk, nang
nong a serppak tang ko yok. 3 Vanangko kua gor mang nguk te, na kle
ka vle ngang nguk gi enang ko e Seten ta vrengem e Eva karo papat ko e
Seten tel en a vim he kmas orom e Eva orom karo vu papat ruk la ppiagar
he ka vraik orom e Eva karo papat he. He gi enang tok, kua gor te, o
mia ruk ngma rere pum dok nga kle ka vraik orom mularo papat ruk
o minar tok kat, endruk mum kaelik ngang Endo E Nut Thim Orom Ka
Msasaen tuk, to mguer kle lo kat kor mnam muk mang en kat he lo kta
mokpom kar kat e. 4 Kua gor tok, ekam ko o mia akuruk yok ngat her
pis ko kmuk he kerpatter muk mang e Yesus kam ktua pos kut kaolol ge.
Ngam lua pos mang e Yesus enang dok e. Va mar kat ngam kaur kim
akuruk mnam muk kam kpom a serppak ka mten langto yok ge mang E
Nunu A Totur to muta ktar kpom tie ko mut her kor mnam muk mang e
Kristus he kmokpom kar. Ii, va mar kat ngam mrua havae kmar mruo te,
her mar ruk arhe ngata ktar ormuk kam pakvom kam patter muk orom a
knovvur langto yok. Vanang a knovvur to endo, tho lua maenang hak kar
endo mang e Yesus to ko her patter muk mang e. Nove. Endo mkor mar
tkut kaolol ge. Ii, ngma vle kar muk tok, he koma gor ko muk, mum kle
gi kaennegiang ngar he kngatkal mang ngar hak. 5 Ii, o mia ruk endri ko
ngma vle kar muk tok, ngam mrua hover mar mruo kam mon “O Aposel
Ruk Lvu Laol Hak” ormar kat. Vanangko dok kua pat te, nong tang mnam
mar ta vle mnam a tootkol to en kam kir kim dok hak mang kua ngaeha
to e Kristus tel maktiegom dok e. Nop hak. 6 Pu lmien te, klo kol a pat to
kam smia padam o rhek kmis dok kam smia rere, vanang ko kais mang
E Nut karo papat ge. Va ko ngae lo vur tuvgom a papat tang hak kim muk
e. Ko ko her khenam E Nut karo papat tgus ma mmok hak orom kuaro
keknen, kuaro papat va kuaro rhek tgus hak he.

7 Ii, pathe nok o mia ruk ngma rere pum dok ngta re te, ko eharom a
kerkeknen ngang nguk ko kom mrua krus orom dok mruo he lua mon
a keik, nang muk kam sirim dok orom mang kua ngaeha to kam patter
muk mang a knovvur to E Nut tel maktiegom dok kam havae mang
ngola? Vanangko, kom mrua krus orom dok mruo tok, kam ho mi ktua
hover mularo papat ruk mang e Yesus, nang muk kmor mnam muk
mang en he kmokpom kar. 8 Enangthe lmien te, ko her mi eharom a
kerkeknen tang, va ngua her eharom ngang e Yesus kakro ngaomevek
akuruk arhe, ko her mar ruk arhe ko her tting mang ngar kmen ngaro
krek ngang dok kmel kualo nhar ma mmie kam turang dok, he nang dok
kam kle mrua krus orom dok mruo ngang nguk tok. Ii, ko her eharom
tok, dok kam le gia vle ko kmuk mekam mekam kam turang nguk. He
enang tok, kua kle va ka vle enangthe ko kaururik ko mkor mar enang
tok arhe, vanang muk, nove. 9 Va ko si vle ko kim muk he o tgoluk
ngam hera tu kim dok, vanangko kom lo kael reha kim tang mnam muk
kam ngam o krek ngang dok e. Ko koornopeik ruk ngat kor mnam mar
mang e Yesus he kmokpom kar, endruk nkong ngar mnam a mhe to
mMasadonia ngat aol orom o krek he ngat el kualo nhar ma mmie ormar
arhe. He ekam tok, klo el a vnek tang kuo mang nguk kmel reha kim
muk kam kongrang nguk mo krek kat e. Ii, he ngora vle ngang nguk gi

enang tok arhe mekam mekam, dok kam ho lo ngam a vnek tang hak kuo
mang nguk tok. 10 Mare, lmien te, a re to a minar mang e Kristus tmi el
rengmat kun mnam dok. Va ekam ko kua serppak mang a papat to tok va
kua serppak mang a papat langta kat te, nong tang mnam muk ruk ko tok
mnam a mhe to e Akaia ta ngae ho lo is hak kam hagam dok kam mrua
hover dok vgum kua keknen to kam hak kim o mia kmenkim dok mang
kua ngaeha to kam havaeng ngar mang a knovvur. Nop, nop hak! 11 Mu
vokom na, o pattermia la ppiagar kun mnam muk ngma mon ppiagam
dok te, “Koma vle orom kua keknen to endo, ekam ko kom lo kaelongtok
mang nguk.” Vanangko nove, kom lua tu kmeharom kua keknen to endo
ekam ko E Nut ta kle ka mnor te, lmien te, kom vu kaelongtok mang nguk
hak. 12 Ii, va ngor kle kaeharom a keknen to endo mekam mekam tok kat
ge, he muk kam lo kaenkim dok mang kua ngaeha gi enang tok arhe. Ii,
ngor kaeharom tok, he nang dok kam kser o mia ruk ngma rere pum dok
nga papat ka pun to ngma sir malpgem kam rere pum dok orom. Ko mar
ngam vu sim ktua ring o mia kmel a papat mang ngar te, “Ngat vu kais
mang dok va ngaro reha ruk kun pgegom muk ngat gi kaenang kuaro
reha tok kat.” Ii kua svil kam kser a papat to endo orom kua keknen
to tok, mar kam lo kat kais kam sir malpgem he mrua hover mar mruo
orom tok kat.
13 Ii, o pattermia la ppiagar ruk endruk, her mar ruk arhe ngma
kauyang o mia kam mur kaelel mar mruo te, mar o mi aposel ruk orom
ngaro reha ruk o minar kat. Ii, her mar ruk kat arhe endruk ngat her pis
ko kmuk he ktuvgom ngaro papat lsir kam kauyang nguk kam re te, e
Kristus tmi meng ngar enang o mi aposel akuruk. Vanangko ho mi nop
hak, ko mar o aposel ruk la ppiagar hak. 14 He enang tok, ngot lo is kam
mrua sor kim mar pum ko ngma tuvgom ngaro papat lsir tok, ko e Seten
mruo nma kauyang o mia tok kat ko nama tuvgom en mruo lsir tok kat
he mur kael en a mi engyel enang endruk E Nut nma meng ngar kam
ngam a mmok kun mnam o mia. 15 Va ekam ko e Seten nma vle tok, va
ngot lo is kam senkrip kim kalngunes ri ko ngma tuvgom ngaro papat
lsir tok kat, nang kle kaegom kmeha ngang nguk enangthe mar E Nut
kalngunes msim. Ko ngma mas orom muk te, ngaro papat ruk la ppiagar
ngat is kmel muk la mmok ko pum E Nut kalo keik. Vanangko a keik to
ngara kol koknaik ner ho mi kut kaiser nga kerkeknen to endo ge.

E Pol Ta Mrua Totok Mang En Mruo Te, A Mi Aposel Msim To En Ta Mrua Rere Orom Mang Karo Reha

16 Yu, enang ko kua re: Mu or kam pat te, nong ka lpek ngaok e.
Vanangko enangthe mgua le kpat mang dok tok, va mguaka tting mang
dok kam mrua havae mang dok mruo na, gi enang ko mut her tting mang
endruk la ppiagar ruk nop kero lpetuk ngang ngar tok kat. Mguaka
ngnek na, ko ngor mrua per orom dok mruo nong ke laut na he ka vle
enang a mhel to nong ka lpek ngang enang ngar tok kat. 17 Yu, ngor lua
kokkol kam rere lserppak ngang nguk kam vrua per orom dok mruo ko
kuaro rhek ngar kaeti enangthe dok kua rere enang a mhel to nong ka
lpek ngang, vanang nong enang e Yesus ko nam lua rere tok e. 18 Ii, he
ekam ko endruk kavurgem mnam muk ngam mrua per orom mar mruo
mang ngaro mur reha mruo kmikkiem ko mar ngma kolkol ekam o mia
ruk ngam lo kor mnam mar mang e Yesus he lua mokpom kar kmeharom
tok, va dok kat ko kais kam mrua per orom dok mruo mang kotaro reha

kat he ka vle enang a mhel to nong ka lpek ngang, ekam ko 19 her muk ruk
arhe mum her gia sirei kam tting mang endruk nong ngaro lpetuk ngang
ngar, ko mum kaennegiang ngar kam patter muk. Ii, mum kaennegiang
ngar tok, ekam ko mum mrua per orom muk mruo he kpat mang nguk
mruo te, mularo papat ruk laol. 20 Ii, lmien te, endri ngam sia ptir ngang
nguk kam krong mularo vorngap kmenpasiker muk va sia toot mularo
leineik kam lol o tgol ekmuk, vanangko mum her kle gia tting mang ngar
he ka mnang ngar kam vle ngang nguk tok ge. Va ngam si mrua kansgum
mar mruo kmel nga laut mang nguk, va ngam sia pokpelam muk kat,
vanangko si a gi vrong mhel tang mnam muk ko nam kaeharom tok
ngang nguk, va muma tting mang en he ka mnang en kam koskalil orom
muk tok kat ge. 21 He ekam tok, ngta mien mang dok te, kom lo kaur kam
vle ngang nguk tok e. Ii, va ngta mien kat te, ngua mrua leep pum dok
mruo enangthe kopa vle ngang nguk enang ngar tok kat.

Ta Mrua Rere Orom Mang Karo Mur Keknen Mruo

Ii, vanangko kuaro rhek ri kat ngar gia vle enang o aposel ruk la
ppiagar ngaro rhek ko ngam lo kokkol kam mrua per orom mar mruo.
Ko kuaro rhek ri ko re kmittiegom mar moti, ngar kaeti kat gi enang a
mhel to nong ka lpek ngang kat. He gi enang o aposel ruk la ppiagar
tok kat ngor lo ktua kokkol kam re kngae ge, kam mrua per orom dok
mruo te, dok ko iser mar he ngae ho kir kim mar hak. 22 Mu havaeng
dok na. O aposel la ppiagar ruk endruk, mar o Hibru? Vanang dok,
dok anie? Te dok a Hibru kat. Ii, mar o Israel, nang dok nop? Te dok a
Israel kat. Ii, nok ngat pal mnam e Ebrehem ka ngausie ka pun? Vanang
dok nop vor, ngola? Te dok nkong dok ko kat. 23 Yu, va mar o mia
ruk endruk ngam mrua per orom mar mruo he khavae te, ngam kaeha
ngang e Kristus. Ngora havaeng nguk tok kat te, dok kom ho mi ktua
papuntom kuaro reha kvulhagam mar hak, he kir kim mar. (Ai, mu
vokom dok na, kua rere enangthe kua mrang vor, ekam ko muk mruo
mut kaoppom dok, yek kua rere tok.) Ko koma hop kpis hop kpis ka
prongyek ka psek kmeha kir kim mar hak. Koma plong kru kun mnam
o hengor ko ngam kaenpasiker dok kun mnam mar vgum o reha ruk
mang e Kristus. Vanang mar nove. Va o mia ngama kirmekon a khap
mnam dok, ngae vurvrum dok ekam ko kom kaeha ngang e Kristus va
ko her gia gigrim a yor ge mo kolkhek kavurgem vgum tok kat. Vanang
mularo aposel la ppiagar ruk endruk, o mia ngam lo vrua kirmekon a
khap mnam mar hak enang ko ngam kaeharom ngang dok e. 24 Ii, ko o
Yuda ngalmialaol ngat en o kapnes ruk alo mhelom alomin kun mnam
o venloot ruk aktiek, he nang ngar kam kirmekon a ngausie mnam dok
kat ge. Vanangko kun mnam o venloot ruk endruk aktiek, ngma pet a
kapnes atgiang atgiang kun mnam mar tgus. 25 Va mnam o kolkhek ruk
korlotge, lRom ngalngunes kat ngat kirmekon a khap mnam dok. Va o
mia ngat murmur mang dok kam petpet o krek malpgem dok kam laem
dok kngam dok kat. Ii, va mnam o kolkhek ruk korlotge, a langail to
kua kar mnam te kokohet vgum a mou va a ngausgi va ma kolkha kar
a segain tgus kue gia kikie mang a langail ka mhe langto ko ma gi mlin.
26 Ii, mare, va ko her gia vle pum a ruongae he, kmeharom e Kristus karo
reha. Va a yor nam ngae re kam gia tmor dok ko kom kaol paat he ka
nvor kim o itok. Va o kolkhek akuruk o ngauruvik ngma sisir mang dok.
Va mo kolkhek akuruk kua ngausie ka pun mruo ruk o Yuda kar o vrong

rhek kat ngma svil kam tarkanang dok. Ii, kom sia ngae kun mnam o
rengmat ngo pneik, va ko po turvek, va oguon mou ko koma kar mnam
a langail, va a yor nam gi vat pekam dok kat ge. Va ko tok, ko kom sia
vle ko kim o mia ruk ngam pe gia vat mar he ka ppiak kam re te, mar
koornopeik ruk ngat kor mnam mar mang e Kristus he kmokpom kar
kat va a yor nam gi vat pekam dok orom mar kat ge. 27 Ii, koma prongyek
ka psek kam vatvat o it mang o rambel kam mur kaeha kmo krek ngang
dok mruo va o segain ngarlavurgem ngam ngae kol dok he kom lo smia
kol a ngonit e. Mo kolkhek akuruk koma vang ko kom lo kat kaemik,
va lo kaivie kat e, ko kom her gia vle pum a ngaeha to mkor e Kristus
he. Va mo kolkhek akuruk kom ngae ktu kmo it kmegen va ktu kmo it
kam kokomor dok mang a roro. 28 Ii, va kuon malpgem o vnek ruk ko
gi gnua momonik, kuaro papat ngma kervavle mo kolkhek tgus mang e
Yesus kakro ngaomevek ruk mnam o mhetor akuruk yok, va kuaro papat
ngma vanker dok. 29 Ko erieto kun mnam E Nut ka ngaomevek tang tlo
kaurur vgum a vnek to ta kerkolkol vgum he dok klo is kam kaum kaurur
vgum tok kat kvanker dok kat? Va erieto kat tvuut orom ka kerkeknen
petgim e Yesus he dok kom lua nho lkarhut ngang endo tkaeharom en
kam vuut tok?
30 Ii, he ekam tok, ta nho te, enangthe ngua re ka svil kam per orom dok
mruo, va ngua mrua per orom dok her gi mang kuaro keknen ruk ngam
mia khenam dok ma mmok te, koma kaum kar muk kam lua kaurur
vgum o vnek ruk muk mruo mut lo kaurur vgum mar ko muta kerkolkol
vgum mar tok kat. 31 Yu, kua rere he re kvat E Nut to Ngoldaip e Yesus
Kteit, Endo ngruak kanprim ngnik ngnik, ko En ta mnor te, ko ho mia
mien hak kam per orom dok orom o vnek ruk endri. 32 Va si kun mnam a
rengmat ka pun to e Damaskas va a taven to e Aretas kalkayie to nma nho
mang a rengmat to endo, ten a re ngang o mia ruk ngma kar va tomten
kam toot he kairkleim a hennek laut to taolkleim a rengmat to endo, mar
kam toot ngang dok ko ngua kle ottek kngae, nang mar kam kappom dok.
33 Ngat eharom tok, vanangko kolenar ngat kle va ktuvgom dok kmel dok
kun mnam a psang langto, to her gi konget a ngausie orom dok ko mnam
a hennek ka pammok langto ngogu mmie ku mnok, dok kam ngorpok
petgim e Aretas enang tok arhe.

12

Ta Mrua Rere Orom Mang Ko E Nut Tengogo Ngang Orom O Ngaelmir

1 Muk mruo mut kaoppom dok, yek ko mrua per orom dok mruo orom
kuaro rhek ri. He ngor le khoger kuaro rhek ruk kam per orom dok mang
o ngaelmir ruk Ngoldaip e Yesus tengogo ngang dok orom mar kam
khenam mar ma mmok ngang dok. Kom sia rere orom dok mruo enang
ti, vanangko kua mnor te, dok mruo klo kais kam mia kaenserpagam dok
mruo tok e. 2 Yu, kua mnor mang a mhel langto tkor mnam en mang e
Kristus he kmokpom kar. Ta vle te, tiok ko o pnes ruk loktiek hori orom
korlolo ngta mtiet he, a mhel to enda e Kristus ther gi kol kngorom, nok
pathe orom ka vok, i o ka gi nunu klua mnor, E gi Nut tuk to ta mnor.
Ther gi kol a mhel to endo ka grap orom ngoguon ma volkha ka taban to
korlotge orom ko mnam a mhe to ma kuon ko E Nut nma vle. 3 Ii, enang
ko kua re, kue lo sim ktua mnor te, E Nut tkol orom ka vok, i o orom ka gi
nunu tuk, klua mnor, E gi Nut tuk to ta mnor, 4 vanangko kua mnor mang

a mhel to enda, ko E Nut tvaeng he kngorom ngok mnam E Nut Ka Loot
To La Vu Yar Hak ngoguon ma volkha. To a mhel to enda tngan o rhek
akuruk E Nut tel a totu mang ngar. Va o rhek ruk endri E Nut tlo tting
mang en kam polgerik e. Nove. 5 Ii, her gi a mhel ka mten to enda tuk ko
kais kam per orom. Vanang klo kais kam mrua per orom dok mruo mang
o tgoluk ruk mkor dok mruo e. Gi o vnek ruk kom lo kaurur vgum mar, va
ko kais kam per orom dok mruo orom mar. 6 Vanangko enangthe kop si
per orom dok mruo te, E Nut tmia kaengogo ngang dok orom o ngaelmir
ruk endri kam khenam mar ma mmok ngang dok tok, va kuaro rhek nga
lo is kam khenam dok ma mmok te, nong ka lpek ngaok e. Nove. Ko o
rhek ruk endri, mar o ho mi kut minar hak. Vanangko ngor lua per orom
dok mang o ngaelmir ruk endruk e. Nove. Matok a mhel tang mnam
muk na kle kngae vu sim ktua nho orom dok her gi vgum o ngaelmir
ruk E Nut tengogo ngang dok ormar, nang nong vgum kuaro keknen ruk
ngma vokong ngar va kuaro rhek ruk ngma ngannik ko vgum dok e.
7 He ekam ko E Nut tengogo ngang dok orom o ngaelmir ri ho laol hak
tok, ther le kngatkal orom e Seten, he a vokngnes alaut kam kol dok, dok
kam vle enang a mhel to tel torok mnam ka vok he koma kerkolkol vgum
mar. Ii, kua vokngnes to endo tngae vle enangthe, e Seten ten kalkayie
langto kmel torok mnam dok mekam mekam kmel vokngnes mnam kua
vok tok. Ii, E Nut ta ngatkal orom e Seten enang tok, he nang a vokngnes
kam hagam dok kam mrua kansgum dok mruo he vua per orom dok
mruo mang ko tengogo ngang dok orom o ngaelmir ruk endruk kam
khenam mar ma mmok ngang dok tok. 8 Ii, va ko si kaurur kim Ngoldaip
mnam o kolkhek ruk korlotge te, en kam pet a vokngnes to endo petgim
dok, 9 va en ta kle oripang dok te, “O-o, nove. Ngor lua kser a vokngnes
to endo kam nop kuon mang in e. Ko kua keknen to kam ring ya mang
in, her gi kua keknen to endo tis miik he, tis kam turang in. Ko mnam o
kolkhek ruk im ngae ho lo kaurur vgum o vnek arhe, yek endo yek koma
khenam kua serppak ma mmok ko maktiegom in ko koma turang in.”
He ekam tok, kom ho ksirei ge kam mrua per orom dok mruo mang o
vnek ruk ngma khenam dok ma mmok te, kom lo kaurur vgum mar, ko
Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen ka serppak tmi ktua vle kun mnam
dok her gi enang tok arhe. 10 Yu, va koma sirei mang o vnek ruk ngma
khenam dok ma mmok te, kom lo kaurur vgum mar tok ekam ko ko kais
kam khenam Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen ka serppak to ta vle
kun mnam dok ma mmok her vgum o vnek ruk endruk enang tok arhe.
Ii, ko o mia ngama kekner dok, va koma viging o vnek, va ko o mia ngma
kol a regesal mang dok, va o reha ngma koppet ngang dok kat. Ii, mo
kolkhek ruk o gi vrong vnek ri ngta kol dok he ka khenam dok ma mmok
te, dok kom lo kaurur vgum mar, yek endo yek ko ho mi ktua serppak
hak her gi vgum e Kristus ka serppak enang tok arhe.

E Pol Karo Papat Ngat Kervavle Mang lKorin

11 Yu! Ko her rere lveve orom dok mang kuaro rhek ruk endruk tok
arhe, ko kuaro rhek ngat kaeti enangthe nong ka lpek ngaok. Vanangko
kua rere lveve tok, ekam ko muk mruo ge, mut her kaoppom dok ko mum
lua svil kam sir orom dok kam rere orom dok, yek ko her rere orom dok
mruo tok. Ko endruk ngma rere orom mar mruo, endruk muma mon
“O Aposel Ruk Lvu Laol Hak” ormar, mar ngam sia rere lmien pum dok
te, dok a mhel to kom lo vu kaurur kim muk, vanangko nong tang hak

mnam mar, tgi vur kir kim dok mang a papat tang hak. Pu lmien tok,
vanang mum ngae lua svil kam rere orom dok kam tting mang dok ge! To
ta vle te, her dok ta arhe endo mupa rere orom dok he ka tting mang dok.
12 Ko muk mut her mur vokom E Nut karo reha vu laol kar karo ngaelmir
va karo reha ruk o mia ngma sor kmar ko maktiegom dok. Va her o reha
ruk msim E Nut nma khenam karo mi aposel msim ma mmok ormar tok
arhe. Mut mur vokom dok tok, ko E Nut nam kaeharom mar kun pgegom
muk ko maktiegom dok tok kat arhe, ko kom ktua hop kpis kam matnge
vgum o mia kmeharom mar. 13 Ii, mare, va endruk la ppiagar ngama
ppiak ngang nguk te, mut lo iser e Yesus kakro ngaomevek akuruk ekam
ko klua tting kam lol o krek ko mkor muk. Nove, mut ho iser mar hak. Gi
kut mang a papat to dok kam lua lol o krek ko mkor muk, mut lo iser mar.
Vanang nok pathe mguak kol kua kerkeknen to endo patgiang ngaiting
he kikiangae mang hak vor!

14 Yu, he tete ko gia toot he, kam ngae kta ptang nguk mnam kua pis
to a korlotge orom kat. He ngor kut kaeharom tok kat ge kam lua lol o
krek ko mkor muk kat e. Ngora vle kar muk tok, ekam ko mut gia vle
ngang dok enang a teit kar a nan nginles ko nginles ngam lo kaeha vgum
min he kaelpas orom o krek va o tgol ngang ngin e. Nove. Parem ko, a
teit kar a nan ruk nginm kaeha vgum nginles kmelpas orom o krek va
o tgol ngang ngar ha. Va dok kat ngora vle kar muk gi enang tok kat
arhe, dok kam lua vanker muk orom a ngaeha to endo. Ko dok klua
svil kam lol mularo krek e. Nove. Ko kle ktua svil kam lol her muk
ruk arhe petgim endruk ngta vraik orom mularo papat petgim e Yesus.
15 He ekam tok, dok ta arhe ngora sirei hak kam mrua slak orom kuaro
tgoluk tgus ngang nguk kam rum kim mar tgus, he nang dok kam kta
lol muk petgim mar. Va dok kam si kael kua vok mruo ngang o mia
mang nguk, mar kmim dok he krum kim dok kat, va ngora slak orom tok
kat. Vanangko klua mnor, naka vle nngia ngang dok enangthe kopa pis
ngok kmuk he ka vle kar muk tok kam khenam te, kome sei kmelongtok
mang nguk, vanang muk mum kle va ho lua svil hak kmelongtok mang
dok tok kat? 16 Muk kam kle va ho lua svil hak kmelongtok mang dok
vanie, vanangko kom lo kael a vnek tang kuo mang nguk kmit o krek ko
mkor muk e. Mum ngan o rhek ruk mkor endruk ngma rere pum dok
ko ngama havae te, “E Pol tlo pu eharom a keknen to kmel reha kim muk
kam lol o krek ko mkor muk mang ka ngaeha, ekam ko en nma mas orom
muk he kaenpasiker muk hak ko nma krong mularo vorngap ge, kam lol
mularo krek la tvok.” Ii, ngam sia rere pum dok tok arhe, vanangko ko ho
lo el a vnek tang hak kuo mang nguk kmit o krek ko mkor muk tok kat ge.
17 Mu havaeng dok na, nok pathe tang mnam endruk ko meng ngar ngok
kmuk tmas ormuk kam krong mularo vorngap he klol o krek mo kmuk
kmenik la tvok ngang dok vor, ngola? 18 Tiok kua kaurur kim e Taitus,
yek en ta ngae ka ptang nguk, va ko meng ngor nopia langto, endo muta
mnor mang kat, endo tkor mnam en mang e Kristus he kmokpom kar en
kmikkiem e Taitus. Ii, va nok pathe her e Taitus to vor, endo tmas ormuk
kam krong mularo vorngap he klol o krek mo kmuk kmenik ngang dok la
tvok ngola? Nop hak, ko e Taitus tsim kut kolkol ekam dok, ko muo tgus
mot gi mo enang tgus ekam ko muo tgus mot kaum mang a pat to atgiang,
endo kam turang nguk. He mom kaeharom o keknen tgus kmikkiem a
pat to tok!

19 Mut kaeha kngae kam him kua hor ta he mut her kol ani pat to
mang dok? Nok pathe mut kol a pat ta te, kua sir orom dok kam rere
orom dok mruo kam totok mang dok mruo ko pum mularo kerok vor
ngola? O-o, nove. Parem ko, dok kom kle krere kngae ko pum E Nut
kalo keik ha, gi enang a mhel to ta smia mokpom kar e Kristus ko nak
rere tok. Ii, kolenar ruk kom vu kaelongtok mang nguk mguak vokom
kuaro rhek ri kun mnam kua hor ta te, o reha tgus ruk kom kaeharom
mar, kom kaeharom mar her ngang nguk ruk arhe, kmenserpgam muk
kmor mnam muk mang e Kristus he smia mokpom kar. 20 Ii, kua svil
kmenserpagam muk tok, ekam ko kua gor te, pathe nok ngor kaol he ka
ptang nguk he kvokong nguk ko nok mularo keknen ngara vle enang ko
klua svil mar kam vle tok vor. Va kua gor kat te, pathe nok mguer lua svil
mang kua keknen to kmenpasiker muk kat, ko nera vle enang ko mut
lua svil dok kam vle kar muk tok kat. Ii, ko kua gor te, mularo keknen
ngara khenam muk ma mmok ko muma mus mo nguk he kmo maen o
rhek mo nguk, va kerpapat mo nguk, va kam lo hus kam vrek kiin, va
kmo likim muk, va kmo kekner muk, va kmo rere pmuk, va kerngnek
kam mrua hover muk mruo, va gi vrong kut kaolol kmikkiem mularo
mur svil mruo kat kam motavruru orom mar. 21 Ii, kua gor te, nguak
kaol kpis ngok kmuk, va E Nut nera ngam a leep kuo mang dok, dok
kam leep nglomin ko pum mularo kerok pum mularo kerkeknen mruo.
To ngor ngae ksei kam mrung endruk ngat kaelha tesgun kmeharom o
kerkeknen he kngorom kngorom vop, ko ngat lo itgung ngar. Ii, ko ngam
ngorom a kerkeknen to kam mo vret mar, a kerkeknen to mang lraip ruk
ngam kaenen mar mruo ngang lurokol, va o gi vrong kerkeknen akuruk
ko ngam mrua ngam mar mruo ekam ngaro pkor ngaro svil ruk ngat
kernonho kat.

13

E Pol Tkaenserpagam Karo Rhek

1 Enang ko kua havae, nguak pis ngok muk va kua pis to endo nera vle
te, kua pis to a korlotge orom ko nguak pis ngok kmuk ka ptang nguk
orom. He kmikkiem enang tok, E Nut karo rhek ruk ngat ittiegom mar
ngat havae te, “Kam srim a vnek tang, o mia ruk ngak kais te, alomin
i o korlotge ngak sir pekam ngaela kmenserpagam karo rhek.” 2 He
kmikkiem o rhek ruk tok, tesgun ko ko pis nglomin kam ptang nguk ko
her engorang nguk ko pum mularo kerok he, mang mularo kerkeknen.
He tete ko dok ta malhagenmok mang nguk vop, ko kta kaengorang nguk
tok kat kam kta votam kuaro rhek ri te: Koknaik ko ngua kta kaeknik ka
ptang nguk ngkorlotge, va ngor ho lua mnang tang mnam endruk ngat
kaelha tesgun kmeharom o kerkeknen ruk endri he kngorom kngorom
mar vop, ko ngat lo itgung ngar vop. Va ngor lua mnang tang mnam o gi
vrong mia akuruk kat e. Ngor mia kaenpasiker mar tgus hak. 3 Ii, ngor
kaenpasiker mar tok, ekam ko her muk mruo ruk arhe mut ho mi ktua
kendom ngang dok kam mrua khenam kua serppak ma mmok te, Endo
E Nut Thim Orom Ka Msasaen tmi rere ko vgum dok, i o nop. Ii, mare,
ngor lua klel orom o kapnes ruk ngor kaenik ngang nguk, gi enang ko
e Yesus nam lua totonnoul ko nam kaeha ngang nguk ko vgum dok tok
kat e. Nove. Parem ko, nam kle vua serppak hak. 4 Pu lmien, ko e Yesus
tkaenang te, ka vok te lo kaurur hak tie ko ngat krong orom o ot he kvat

engnang a ho, vanangko lmien hak kat te, tete ta ktal ka vle kat ekam E
Nut ka serppak ko thover petgim ka nnak orom. He her gi enang e Yesus
ka vok tok kat, dok to ko kor mnam dok mang e Yesus he kmokpom kar,
va kua vok tsi lo kaurur tok kat, vanangko E Nut ka serppak ner kaeha
kun mnam dok, he nang dok kam kle her gia vle kar muk tok kmeha
ngang nguk kam turang nguk.
5 He ekam tok, mgua smia nho kun mnam muk mruo na kam vokom
ka mnor te, mut mi kor mnam muk mang e Yesus mnam mularo vurkul
he kmokpom kar, i o gi kor mnam muk mang en kuo mang mularo gi
pkor tuk. Va mgua sim kut kaegom muk kat kam mrua nho mnam muk
te, mularo keknen ngma khenam te, mut sim kut kaikkiem kuaro rhek
ruk mang e Yesus, i o nop. Anito, mut lua mmok gi te, mut sim kor
mnam muk mang e Yesus Kristus he kmokpom kar, he en tel rengmat
kun mnam muk he? Vanangko enangthe mguak mrua nho kun mnam
muk he vokom muk te, mularo keknen ngat lo sim kut kaikkiem kuaro
rhek ruk endruk, va ta khenam te, mut lo mi mokpom kar e. 6 He dok,
kuaro papat ruk kun mnam dok ngat ho mi kut serppak te, enangthe
mupa nho kun mnam dok va mut kais kam vokom dok te, lmien hak
te, dok a mi aposel ko kuaro reha ngang nguk nga her mi kut kael mit
orom muk ko mgua her kat kaeknik ko kim e Kristus kat. 7 He ekam
tok, koma ngarkie ngang E Nut mekam mekam mang nguk te, muk kam
lo kaeharom a kerkeknen tang hak. Vanang kom lua ngarkie ngang E
Nut enangthe o mia kam mon dok te, a mi aposel to dok, vgum muk ko
kuaro reha nga re mi kut kael mit orom muk ko mum lo kat kaeharom
a kerkeknen tang hak enang tok e. Nove. Parem ko, koma ngarkie tok,
he nang muk kam kle kat kaeknik ko kim e Kristus. Va si enangthe o
mia ngapa vokom dok te, kom lo kaurur kim muk ko nong a longmok
ngang dok kam mur khenam kua serppak ma mmok kmenpasiker muk
ko mut hortgi tok vanie, vanangko kom kle kngarkie mang nguk tok ge.
8 Pu lmien te, ngara vokom dok tok vanie, vanangko dok klo kais hak kam
mrua kser dok pum a keknen to kam gia turang o mia kmikkiem E Nut
karo rhek ruk o minar tok arhe. 9 Si enangthe o mia ruk ngma rere pum
dok ngaka vokom dok te, dok klo kaurur ko ngua lo kais kmenpasiker
muk tok, vanang ngora sirei ge. Ko dok kam lo kaurur tok ta khenam
te, muta kta serppak mang e Kristus kam kta kor mnam muk mang he
kmokpom kar kat va kam kta kpom karo rhek kat. Ii, he enang tok, kom
kle her gia ngarkie kat te, E Nut kam turang nguk kam kta kaum mang
a pat atgiang to mang e Kristus, muk kam smia mokpom kar en tok, he
nang muk kam sim kut kolkol ekam. 10 Ii, va her a papat msim to arhe
tvu kaem dok he ko kaittiek ngang nguk tete orom kua hor ta ko ko gia
vle malhagenmok vop. Ko klua svil kmaol kpis ngok kmuk he vua kol a
hagie mang nguk kmenpasiker muk kmikkiem enang ko Ngoldaip mruo
tel ka tavgo kuo mang dok kmeharom tok. Mare, ko ka tavgo to endo, E
Nut tel kuo mang dok kmenserpgam muk kam smia mokpom kar e Yesus
kat, vanang nong kam kser muk petgim he kering nguk tok e.

E Pol Tkaen Ka Mamrung Ngang lKorin Kam Rum Karo Rhek

11 Yu! To kam rum kua hor ta, kua svil kmen kua mamrung ngang nguk
ruk koornopeik ruk mut kor mnam muk mang e Yesus he kmokpom kar
kam havaeng nguk te, mgua kael mula treil te, muk kam kaum ka vle
orom a pat atgiang to mang e Kristus, kam smia mokpom kar en tok

kam sim kut kolkol ekam. Va mgua sim kut kaikkiem kuaro rhek ri ko
her kaurur kim muk orom mar. Va mguak kaum mang a pat atgiang
mang kam totu pum E Nut kat. Va mgua sim ktua nho mang nguk mruo
kmeharom mularo vurkul kmongeik mo nguk. He enangthe mguak
kaeharom tok, va E Nut to nam kaelongtok mang o mia va kael a vrek
longeik ngang ngar, En ner mrua khenam En mruo tok kat arhe ngang
nguk mekam mekam.
12 Ii, va muk tgus mguak mo kaen mularo mamrung mo nguk mruo
kam khenam ma mmok te, muk tgus mut mur el muk mruo kam kaum
ka vle ngang E Nut. 13 Va E Nut karo mia mruo ruk ngma vle moti, ngat
kaen nga mamrung ngang nguk ruk ko tok mKorin.
14 Yu! Kua ngarkie ngang Ngoldaip e Yesus Kristus, en kam ring ya
mang nguk. Va kua ngarkie ngang E Nut, En kam khenam ma mmok
ngang nguk te, nam vu kaelongtok mang nguk. Va kua ngarkie ngang E
Nunu A Totur kat, en kmel rengmat kun mnam muk kam mokpom kar
muk tgus kat.

E Pol Ka Hor To Tittiegom Ngang lGalesia

O Rhek Ruk Ktar Kam Keknen Mang E Pol Ka Hor To Tittiegom Ngang lGalesia

E Pol tittiegom ka hor ta ngang e Yesus kakro ngaomevek ruk ko mnam a mhe to e Galesia. O Galesia, nong mar o Yuda e. Mar o vrong rhek. Va her e Pol to arhe ta pakvom kam havaeng ngar mang a knovvur. O vrong rhek ri ngat kaelha kmor mnam mar mang e Yesus he kmokpom kar tok, to o Yuda ngat kol a re mang ngar tok, to le kaelha kam hover o papat kam vanker mar orom o vnek akuruk kam re lserppak ngang ngar te, mar o vrong rhek ngak kor mnam mar mang e Yesus he kmokpom kar, nang kle sim kut kaikkiem o Yuda ngaro keknen kat ge, he nang E Nut kam lol ngaro kerkeknen patgiang ngaiting mar kam vle la mmok ko pum E Nut kalo keik vgum tok. Ko o Yuda ri ngma kerpatter o Galesia te, nga sim kut kaikkiem ngarta keknen to kam paam lurokol, va kam paal mang o ol ngo mamten akuruk, va kam hover o kolkhek akuruk kat.

E Pol tittiegom ka hor ta kam sim keknen ngang e Yesus kakro ngaomevek ruk ko mGalesia te, o mia nga ho lo is hak kam mur kaeharom mar mruo kam vle la mmok ko pum E Nut kalo keik vgum ngaro reha ruk kam sim kut kaikkiem e Moses karo pos tok e. Ii, tpatter mar te, gi e Yesus ka yor tuk to tis kmeharom mor o mia kam vle la mmok ko pum E Nut kalo keik enangthe ngopa kor mnam mor mang en he kmokpom kar. Va e Pol ta patter mar kat mang a keknen to kmikkiem e Yesus ka pos to a ngaenpaeir, endo kmelongtok mang o mia, nang nong kmikkiem e Moses karo pos kat, he nang E Nut kam higiang ngor.

E Pol Ta Mrung lGalesia

1 Vae, dok e Pol, a aposel to mkor e Yesus Kristus ko en mruo tmur mon
dok kam vle te, ka aposel mruo. Nang nong a gi vrong mhel tang to ta
mon dok kam kol a ngaeha ta e. Va nong a gi vrong mhel tang to ta meng
dok kmeha kat e. Nove, her e Yesus Kristus mruo arhe to tmur meng dok
kam vle te, ka aposel. Ii, va teharom tok, her vgum Kteit E Nut to thover
petgim ka nnak kat arhe. 2 Ii, va koornopeik tgus ruk ngam kaum kaeha
kar dok ngta vle mo kmok kat.

Ko kaittiegom kua hor ta ngang nguk ruk e Yesus kakro ngaomevek
ruk ko mnam a mhe to e Galesia.

3 Kua ngarkie ngang Ngor Teit E Nut kar Ngoldaip e Yesus Kristus mang
nguk, min kam ring ya mang nguk, va min kmeharom mularo vurkul
kmongeik kat. 4 Her e Yesus to tmur en En mruo kam yor mang ngor
vgum nguaro kerkeknen arhe, he nang E Nut kam susulgim mor petgim
o kerkeknen tgus ruk ngat ottek ekam o kerpapat ruk mo mmie tete. Ii, e
Yesus tmur en En mruo tok, kmikkiem Ngor Teit E Nut ka mur svil mruo.
5 He ekam tok, her E Nut to arhe o mia ngak hover ka munik kngorom
kngorom. Lmien hak.

lGalesia Ngat Liepum E Nut Karo Rhek Orom O Rhek Akuruk Yok

6 Kho mi kut senkrip kim muk hak, ekam ko tlo vu hok mang tiok e, ko
E Nut tring ya mang nguk orom e Kristus ka yor he kvaeng nguk vgum
En, he nang muk kmor mnam muk mang. Vanangko tete, mut her kaelha
he kam mrua ksir petgim e Yesus ko mut kaelha kam lol o gi vrong mia

ngaro rhek akuruk yok, endruk la ppiagar mang a knovvur to yok mang
e Yesus he le kaelha kmikkiem mar vat. 7 Si o mia ruk endruk ngaro
rhek akuruk yok, nangko o rhek ruk endruk nong E Nut karo rhek ruk
lsir mang a mi knovvur to e. Nove. Ta nho te, endri ngat pis ko kmuk
he kael moruo mnam muk kam kering mularo papat ruk mang Endo
E Nut Thim Orom Ka Msasaen. Ii, ko ngam mi ktua soloum ngartakro
mur rhek mruo mang E Nut karo rhek ruk mang Endo E Nut Thim Orom
Ka Msasaen, he nang mar kam kle ho mi kut hos pum E Nut karo rhek
ruk o minar orom ngartakor. 8-9 Ko her havaeng nguk tiok he, orom E
Nut karo rhek ruk mang a knovvur ngola? Ii, va ko her havaeng nguk
kat te, enangthe si mor ruk e Yesus tmur mon mor kmel mor kam vle
te, karo mi aposel mruo, ngruak pis ngok kmuk he ksolom ngortakro
mur rhek ruk yok mang E Nut karo rhek ruk mang a knovvur to endo,
va mguak kael mor ko maktiegom E Nut, En kam re orom mor, mor kam
kervavle kngorom kngorom. Ii, i o enangthe a engyel tang kat nak pis
ngok kmuk he ksolom ktakro mur rhek ruk yok mang E Nut karo rhek
ruk mang a knovvur to endo, va mguak kael en kat ko maktiegom E Nut,
En kam re orom en tok kam kervavle kngorom kngorom tok kat. Kua
mien! He ekam tok, ngor kta votam kuaro rhek ruk endruk ngang nguk
tete kat te, o mia ruk kun pgegom muk tete, endruk ngama hos pum E
Nut karo rhek ruk mut her lol tiok, va mguak kael o mia ruk endruk ko
maktiegom E Nut kat, he nang En kam re orom mar kam kervavle tok
kngorom kngorom tok kat.

E Pol Ta Totok Mang En Mruo Te, E Yesus Ka Mi Aposel Msim To En

10 Mut him kuaro rhek ri he muta pat nngia mang ngar? Mu havaeng
dok na! Nok muta pat re te, kua svil kmensireim o mia orom kuaro rhek
ri? I o nok muta pat re te, koma vle pum a papat to kam svil mang o mia
kam ngatkal mang dok kat? Ai, enangthe nguaka vle orom kua keknen
to tesgun, endo kam vle pum a papat to kmensireim o mia vop, he nang
ngar kam ngatkal mang dok, va ngua mur khenam dok mruo ma mmok
tok te, dok nong e Kristus kalkayie msim tok e. Vanangko mgua sim pat
na. I o muta pat re te, kua svil kmensireim E Nut orom kuaro rhek, ko
koma vle pum a papat to E Nut kam ngatkal mang dok? Mare, koma vle
pum her a papat to E Nut kam ngatkal mang dok he ksirei mang kuaro
rhek ri arhe.

E Yesus Mruo To Tenrhek Mnam E Pol

11 Koornopeik, kua svil muk kam mnor mang E Nut karo rhek ruk
mang a knovvur, endruk ko her havaeng nguk ormar ko o rhek ruk
endruk ngat lo ottek ekam a gi vrong mhel tang e. 12 Kua mien, ko klo lol
o rhek ruk endruk vgum a mhel tang ko tlo en o rhek mnam dok ormar
e. Va klo lol ko a mhel tang tlo patter dok orom mar kat e. Nove, ko lol
o rhek ruk endruk her vgum e Yesus Kristus msim arhe ko her en mruo
tmur engogong dok ormar kmelik mnam dok enang tok.

13 Kua mien mang dok tok, ko mut her kol a re to mang dok orom kuaro
keknen ruk tesgun ktar mang dok kam lol o rhek ri mang e Yesus, ko
koma tagur pum mor o Yuda nguaro keknen. Ii, ko tesgun kom ho mi
ktua sovet kam kol a regesal mang E Nut kakro ngaomevek, he kaegom
kam rum kim mar ka ngmeang hak. 14 Va muta mnor mang dok kat te,
tesgun kom ho mi ktua sovet hak mang ngor ruk o Yuda nguaro pupnam
ngaro keknen ruk ngam kaelkim mor orom mar. Va kom her lol mar

kngae kir kim kolenar tgus ruk ngot kaum laut kngae mo kmor. 15 Ii,
tesgun kom pua vle tok, vanangko tennik ktar mang ko ko nan tlo kol
dok vop, E Nut tmur mon dok kam vle ngang En mruo, to her kle kring
ya mang dok kam vaeng dok kmor mnam dok mang En. To kua laut to
E Nut ta sirei 16 kmengogong dok kmen o rhek mnam dok orom karo
rhek mruo ruk mang Khal, En kam polgerik ma mmok ngang dok tok.
Tpolgerik ngang dok tok, he nang dok kam kle kngae ko kim o vrong
rhek kam havae kngae mang Khal ngang ngar ormar kat. Ii, E Nut tmur
kut khenam Khal ma mmok ngang dok tok. He ekam tok, klo vu marer
klapsa kngae klol o mia ngaro papat akuruk yok mang Khal nngia nngia
e. Nop hak! 17 Va klo grap kat ngok mYerusalem kam vokom o aposel
ruk ngata ktar klol ngaro reha ko maktiegom e Yesus ktar mang dok kat
e. Nove, ko her kle klapsa ka grung ngok mArabia ha! To koknaik, yek
ko kat kaeknik ngok mDamaskas kat.

18 Vanang gi ko pekam o pnes ruk korlotge ko ngat nop, to endo yek,
ko hera grap ngok mYerusalem kam pakvom ka ptang e Pita, dok kam
mnor mang. Vanangko ko gi vrua vle ko kim e Pita kais mo gi kolkhek ruk
loktiek hori orom aktiek e. 19 Ko pu vokom e Pita, vanangko klo vokom
o aposel akuruk kat e. Ko gi vokom e Yems tuk, endo Ngoldaip knopia
msim.

20 Vanang mu vokom na, kuaro rhek ri ko kaittiegom mar ngang
nguk, ko kaittiegom mar ko pum E Nut kalo keik kmenserpagam mar
te, klua ppiak ormar e. 21 To ko pekam ko ko ptang e Pita ko tok, ko
hera grap kaelha kngae ngok mnam alo mhe ruk e Siria va e Silisia.
22 Vanangko kun mnam o kolkhek ruk endruk E Nut kakro ngaomevek
ruk ko mYudea, endruk ngat kor mang mar mang Endo E Nut Thim Orom
Ka Msasaen ngat lo vokom dok ka mnor mang dok vop. Nove, 23 ngat
gi lol o rhek mekam mekam mang dok te, “A mhel to tesgun nma kol a
regesal mang ngor he kaegom kam kering E Nut karo rhek ruk kmor
mnam mor mang e Yesus ormar, her a mhel to tete kat arhe, nam kle
kaelha kngae khavaeng o mia kngae, mar kmor mnam mar mang E Nut
karo rhek ruk endruk.” 24 Ii, ngat kol a re to mang dok tok, to ngat kle
khover E Nut ka munik mekam mekam ekam dok tok arhe.

2

O Aposel Ngat Sir Pekam E Pol Kmenserpagam Karo Rhek Ruk Ngang O Vrong Rhek

1 To ko pekam o pnes ruk loktiek hori orom korlolo, ko kat kaeknik
ka grap ngok mYerusalem kar e Barnabas. Va ko her vaeng e Taitus
kmikkiem muo kat. 2 Vanangko ngot lo grap kmikkiem a gi vrong mhel
ka mur svil ko ta vaeng dok e. Nove, ko grap ngok mYerusalem kmikkiem
enang ko E Nut mruo tmur en o rhek mnam dok ko tengogong dok kam
havaeng dok kam grap tok. Ii, ko grap ngoguon mYerusalem he smia
keknen ngang endruk laol mang kuaro reha ruk kom kaeharom mar
nngia nngia ngang o vrong rhek, ko koma havaeng o vrong rhek mang
e Yesus ko tpis orom E Nut ka tavgo. Ii, ko her kaum kar mar ruk muma
hover mar ko mYerusalem, ko gi mar va dok tuk, kam smia halger kuaro
rhek mang kuaro reha ngang ngar. Gi mar va dok tuk tok ko kua gor te,
kop mrua ngampaei pum kuaro mur reha mruo, endruk ko her eharom
mar ngang o vrong rhek tesgun va endruk kua re kmeharom mar ngang

ngar kat. Ko kua gor te, endruk laol nga lua tting mang kuaro rhek ruk
endruk ngang o vrong rhek, he khos kim mar enang tok. 3-4 Vanang o mia
ruk yok, endruk ngama vle pum a keknen to kam paam lurokol ruk ngat
gun kor mnam mar mang e Yesus he kmokpom kar ngat sei kmenenker
mnam mor kam soloum ngarta keknen to endo mang e Taitus to tikkiem
dok, he nang mor kam paam en kat ko en a vrong rhek to a Grik. E
Taitus tsi vle te, en a Grik, vanangko endruk laol ngat lo ikkiem o mia ruk
endruk nga papat to endo, ko endruk laol ngat lua tting mang o mia kam
paam e Taitus e. Ii, o mia ruk endruk ko ngma vle pum a keknen to kam
paam lurokol tok, ngat sei kmenenker mnam mor kam paam e Taitus
tok, gi ekam ko mar mruo ngma ppiak kmor mnam mar mang e Yesus
he kvaik kun ma mmek mnam mor, kmel onit ngang ngor kam smia
keketar mor kam mnor mang nguaro keknen ko ngom lo kta vle pum
o Yuda ngartaro keknen e. Ii, ngat eharom tok, ekam ko mor ruk ngot
kor mnam mor mang e Yesus he kmokpom kar, o Yuda ngaro keknen
ngam lo kta kpom mor, mor kmikkiem mar kat e. Nove, o Yuda ngaro
keknen ruk endruk ngat lo kais kam kta kpom mor ekam ko ngot her le
kor mnam mor mang e Yesus Kristus he kmokpom kar he. Ii, ngat vaik
kun ma mmek mnam mor kam smia keketar mor tok, mar kmegom kam
kle kta kvanker mor orom o Yuda ngaro keknen kat ge, he nang ngaro
keknen ruk endruk kam kta kpom mor kat. 5 Ii, ngat enenker mnam mor
tok, vanangko ngot lo vur ruokar kim mar he kpat kam ngan vgum mar
kam paam e Taitus hak. Nove, ngot lo vur pat kam ngan vgum mar tok,
he nang E Nut karo rhek ruk o minar mang e Yesus kam ho mi ktua vle
lsir hak ngang nguk tok ge.

6 Ii, endruk laol, endruk muma hover mar ko ngat lol o ngaekmol ruk
laol, ngat pua vle te, mar ruk laol tok, vanangko ko her lua ruokar kim
mar ekam ko koma serppak mang E Nut ka papat mruo ti te, E Nut nam
lua nho mnam o mia kmikkiem o mia ngaro mnok laol e. Nove. Si mar
endruk laol arhe, vanangko ngat lo vur kaenenker mnam dok, dok kam
gi vrua soloum kuaro rhek ruk koma havaeng o vrong rhek ormar orom
ngartaro keknen mruo e. 7 Nove, parem ko, ngat kle va kol a pat vgum
dok kam mnorvek pum dok yek te, E Nut ther mi el a ngaeha to kam
havaeng o vrong rhek mang a knovvur ko maktiegom dok. Mare, dok
kua vle gi enang e Pita ko E Nut ther mi el a ngaeha to kam havaeng o
Yuda mang e Yesus ko maktiegom e Pita tok kat. 8 Ii, ngat kol a pat mang
dok te, E Nut to nam kaeharom karo reha ruk laol ko maktiegom e Pita
ngang o Yuda ko tmur mon e Pita kam vle te, ka aposel to tmi kut meng
ngang ngar, her mi En to kat arhe nam mur kaeharom karo reha ruk laol
ko maktiegom dok tok kat ngang o vrong rhek ko ther mon dok kam vle
kat te, ka aposel to tmi kut meng dok ngang ngar tok kat. 9 Ii, endri e Yems
kre Pita va e Yoanes, her mar e Yesus kakro ngaomevek ruk ko Yerusalem
ngalmialaol arhe, endruk lYerusalem ngma pat mang ngar te, mar enang
a ho to a hokidek to nma kpom a rek, he nang a rek kam serppak kim
tgus tok. Her mar ruk arhe ngat ngan kuaro rhek ruk endruk tok. Ngat
ngannik, to endo yek, ngat kol a pat mang dok kam hera mnorvek pum
dok yek te, E Nut tmi ring ya mang dok he mi kaen a ngaeha to kam
havaeng o vrong rhek kngae mang e Yesus ko maktiegom dok tok. Ii,
ngata mnorvek pum dok tok, to her kle ka tting mang dok kre Barnabas
muaro reha kat. To ngat kle kunngir kim muo kam khenam ngaro papat

ruk mang nguo ma mmok ngang o mia te, ngata mokpom kar muo, he
nang muo kam kta ngae ngok kim o vrong rhek kmeha ngang ngar kat,
nang mar kam kle ktua ngae ge, ngok kim o Yuda, mar kmeha ngang
ngar tok kat. 10 Ngat havaeng nguo tok, he lo kaenenker ngang nguo kam
soloum moaro rhek orom ke gi keknen tang hak kat e. Nove, ngat kle gi
kaenenker ngang nguo kam pat mang endruk ko mYerusalem ko ngma
tu kmo tgoluk, he nang ngor kam turang ngar. Va a her gi ngaeha to arhe
moma sirei kmeharom kat.

E Pol Ta Sirim E Pita Ko Pum O Mia Ngaro Kerok

11 Vanang tiok mnam a kolkha to e Pita taol kpis ko mAntiok, her dok
ta kat arhe ko psom ko pum kalo keik mruo ekam ko tmur kael en mruo
ma mmok orom ka keknen to tlo vua sir e. 12 Ko tesgun, e Pita tsi tting
mang o vrong rhek ruk ko tok he ka plong kaemik ko kmar, vanangko
ta kle kta kpiem mar kat orom ka kerkeknen to kam tatar mang ngar,
to le korim mar hak he lo kat kaemik ko kmar kat e. Teharom tok
ekam ko e Yems tmeng klenar akuruk ko mYerusalem ngok mAntiok,
he e Pita tle kruokar kim mar he kgorang ngar te, nga her kaeknik ngok
mYerusalem he khavaeng o Yuda ruk ngma sovet kmikkiem nga keknen
to kam paam lurokol he kmon en orom a kerkeknen to kam vle ko kim o
vrong rhek.* 13 Va o Yuda akuruk, endruk ngat kor mnam mar mang
e Yesus he kmokpom kar, e Pita ta vraik orom ngaro papat orom ka
kerkeknen to endo tok kat ko ta vle orom kalo naprai alomin. Ko e Pita tsi
mnor te, tlo kais kam tatar mar kmorim mar, vanangko tkorim mar ge.
Va e Barnabas, si en kat, tikkiem e Pita kar mar ko ngta vle orom ngaro
naprai alomin tok he ngta vraik orom e Barnabas karo papat tok kat.
14 Ii, ngma vle orom ngaro naprai alomin tok arhe, vanangko ko vokom
mar te, ngam lo sim kaikkiem a papat to ta mien e, endo mang te, E Nut
kmel mar kam vle la mmok ko pum kalo keik gi vgum ko ngat kor mnam
mar mang e Yesus tuk he kmokpom kar. Ko vokom mar tok, to kngae
ka psom e Pita ko pum o mia tgus ngaro kerok kam mnganang te, “Yin
a Yuda msim va tesgun yi her mrua ksir petgim o Yuda ngaro pos to
kle kaikkiem o vrong rhek ngaro keknen, nang lo kat kaikkiem o Yuda
ngartakor kat ngola? Vanang nngia ko im le kaenenker mnam o vrong
rhek tete kmikkiem o Yuda ngaro keknen?”

E Nut Nam Kael O Yuda Va O Vrong Rhek Tgus Kam Vle La Mmok Ko Pum Kalo Keik

15 “Lmien te, mor o Yuda tgus ngota pal mnam o usiel ruk mkor mor o
Yuda mruo, nang ngot lo pal mnam o vrong usiel tgus ruk mkor o vrong
rhek ruk ngat lo lol E Nut karo pos e. Va her mor ri arhe 16 ngota mnor
mang E Nut te, ngot lo is hak kam vle la mmok ko pum kalo keik vgum
ko ngot kaeha kmikkiem mor o Yuda nguaro pos kat e. Nove. Ngot kle va
ka mnor tete te, E Nut nam lo kael a mhel tang hak kam vle la mmok ko
pum kalo keik vgum ka ngaeha to tok. Gi enangthe a mhel to endo naka
ktar kor mnam en mang e Yesus Kristus he kmokpom kar na, to endo yek
E Nut ner kael a mhel kam vle la mmok ko pum kalo keik. He kmikkiem
enang tok, mor o Yuda ngot her kle mi kut kor mnam mor mang e Yesus
he kmokpom kar he, he nang E Nut kmel mor kam vle la mmok ko pum
kalo keik vgum tok. Ii, ngom lo kat kaeha kmikkiem o Yuda nguaro pos

* **2:12:** O Yuda ngma pat te, tkernonho hak kam vle ko kim o vrong rhek, ekam ko o vrong rhek ngam lua paam lurokol e.

kat e, he nang E Nut kmel mor kam vle la mmok ko pum kalo keik vgum
mar tok. Ngom lo kat kaeha tok, ekam ko ngota mnor mang E Nut he te,
En nam lo kael a mhel tang hak kam vle la mmok ko pum kalo keik vgum
ko a mhel nam kaeha kmikkiem mor o Yuda nguaro pos e.
17 Vanang, ekam ko ngom kael riring a keknen to kam mrua kser mor
pum o Yuda nguaro pos, nang gi kael kerok ekam e Kristus, mor kmor
mnam mor mang, ko ngot kael riring E Nut kmel mor kam vle la mmok
ko pum kalo keik vgum tok, va ta vle ngang ngor tete te, o Yuda ngaro
pos ngat kais kam mon mor orom o kerkeknen ko ngoma kpoot mang
ngar ko ngom lo kat kaikkiem mar kat e. He ekam tok, o mia ngam kle
kmon la ppiagam e Yesus te, En nam kaenenker mnam o mia kmeharom
a kerkeknen to kmor mnam mar mang En tok arhe. Vanangko a papat
to endo tlua mien hak! 18 Nove, mu ngnek na, ko enangthe nguaka
ktar mrua kser dok mruo pum o Yuda ngaro pos, nang kle kael kerok
ekam e Yesus to koknaik kle kosnok pum o pos ruk endruk he kle kat
kaeknik mang ngar kam kat kael kerok ekmar, va her dok ta arhe ko
mrua khenam dok mruo ma mmok te, ko hera kpoot mang E Nut kakro
pos tok arhe, ko ko ktar mrua kser dok mruo pum ngaro serppak, to kle
kat kaeknik mang ngar. 19 Ii, ko o pos ruk endruk ngama monik kim a
yor ngang dok pum kuaro kerkeknen. He ekam tok, ko her mrua kser
dok petgim mar vgum tok, he nang ngaro serppak kam yor kun mnam
dok, he nang dok kam kol a ngorsang to kam kle mi ktua vle ngang E
Nut mruo orom. 20 He ekam tok, ko mur kael kuaro keknen ruk tesgun
ngang e Kristus. He ngat her kaum kyor kun mnam dok, gi enang ko
en tyor kat. Ii, enang tok kom lo kat kaikkiem kuaro keknen mruo kat e.
Vanangko her e Kristus to arhe tel rengmat kun mnam dok he ka khenam
karo keknen mruo vgum dok tok. Ii, ko kua ngorsang to kom kaikkiem
tete mo mmie, kom kaikkiem gi enang ko kom kor mnam dok mang E Nut
Khal to nam kaelongtok mang dok he mur el En mruo kam yor mang dok.
21 He ekam ko kom kor mnam dok mang E Nut Khal he kmokpom kar, he
nang E Nut kmel dok kam vle la mmok ko pum kalo keik gi vgum tok, va
klo gia ngampaei pum E Nut ka ngaeha to kam ring ya mang dok tok e.
Vanangko enangthe lmien te, ko kais kmikkiem o Yuda ngaro pos kam
mur kael dok kam vle la mmok ko pum E Nut kalo keik vgum kuaro reha
ruk vgum o pos tok, va lmien kat te, e Kristus tmur ngampaei orom en
mruo kam yor tok kat, vanangko nove."

3

E Nut Nam Kael O Mia Kam Vle La Mmok Ko Pum Kalo Keik Ekam Ko Ngat Kor Mnam Mar Mang En He Kmokpom Kar

1 Muk o Galesia, mularo papat ngta tu hak! Muta vle enangthe a mhel
them a kerker ormuk he mut mrua ksir petgim e Yesus vgum tok. Ko
ko her sim havaeng her muk ruk arhe ma mmok ko kim mularo kerok
mang e Yesus Kristus te, ngat krong orom o ot kvat engnang a ho. 2 He
ekam tok, mu havaeng dok mang ke gi papat ta na. Mut kol E Nunu A
Totur vgum ko mut sim kut kaikkiem o Yuda ngaro pos, i o vgum ko mut
ngan o rhek ruk mang e Yesus to le kor mnam muk mang? Mu havaeng
dok na! 3 Mularo papat ngat ho mi ktua tu hak! Ko tesgun muta ktar
kor mnam muk mang e Yesus he kmokpom kar he kol E Nunu A Totur
vgum tok. Vanang tete, mut kle kat kaegom kam sim kut kaikkiem o Yuda

ngaro pos kat orom mularo serppak mruo kmegom kam mur kael muk
mruo kam vle la mmok ko pum E Nut kalo keik vgum mar tok? 4 Nok
mut her kle ka kpiem E Nunu A Totur enang tok vor. Vanangko, ko ho lo
mi kut kais hak kam pat mang nguk lmien tok e. 5 Mu havaeng dok na, E
Nut nam kaenkrovgem muk orom E Nunu A Totur va kle kaeharom karo
reha vang ruk laol kun pgegom muk, vgum ko mum sim kut kaikkiem o
Yuda ngaro pos, i o vgum ko mut her lol o rhek ruk mang e Yesus he kor
mnam muk mang En he kmokpom kar?
6 Muk, mgua pat mang e Ebrehem he kolkol ekam en na, ko E Nut karo
rhek ngat havae mang en orom o rhek ri te, "Nam kor mnam en mang
E Nut he kmokpom kar, to endo yek E Nut tel en kam vle la mmok ko
pum kalo keik gi vgum tok." 7 E Nut thavae tok, he ekam tok, mguak kol
a papat vgum E Nut karo rhek ruk endruk te, endruk ngam kor mnam
mar mang E Nut he kmokpom kar enang e Ebrehem tok, her endruk
e Ebrehem kaores ruk o Yuda msim arhe. 8 Ii, ko tennik E Nut ta ktar
mnor he te, ner kael o vrong rhek kam vle la mmok ko pum kalo keik
vgum ko ngat kor mnam mar mang En he kmokpom kar. Ta mnor tok,
to kle ka ktar kpavap mang a knovvur orom karo rhek ruk endri ko
a mhel tittiegom mar tennik ko E Nut thavaeng e Ebrehem ormar te,
"Ngora ngamyammok mang o vrong rhek tgus her vgum yin arhe." 9 He
kmikkiem enang tok, ekam ko E Nut tngamyammok mang e Ebrehem
vgum ko tkor mnam en mang En he kmokpom kar, va o mia tgus ruk ngat
kaenang e Ebrehem he kor mnam mar mang E Nut he kmokpom kar tok
kat, E Nut ner le kngamyammok mang ngar, gi enang ko tngamyammok
mang e Ebrehem ko tkor mnam en mang E Nut he kmokpom kar tok kat.
10 Vanangko o mia tgus ruk ngma vle pum o Yuda ngaro pos he kaegom
kam sim kut kaikkiem mar kmel riring E Nut kmel mar kam vle la mmok
ko pum kalo keik vgum tok, endri E Nut nma re orom mar, kmikkiem
karo mur rhek mruo ko ngat ittiegom mar te,

> "Endruk tgus ngma vle pum E Nut karo rhek ruk ngat ittiegom mar kun mnam E Nut Ka Meer To Orom Karo Pos he kaegom kam sim kut kaikkiem mar kmel riring E Nut kmel mar kam vle la mmok ko pum kalo keik vgum mar tok, nang lo sim kut kaikkiem mar tgus hak kam lua sarim mar tgus, her o mia ri arhe E Nut nma re orom mar."

11 Ii, E Nut nama re orom mar tok, ekam ko ngota mmok mang a papat
ta te, nong a mhel tang hak to tkais kam mur kael en mruo kam vle la
mmok ko pum E Nut kalo keik gi vgum ko nam sim kut kaikkiem o Yuda
ngaro pos e. Ko E Nut karo mur rhek mruo ngat havae ma mmok tok te,

> "Endo E Nut nma mon la mmok ko pum kalo keik, her en arhe E Nut ner kaen a ktalhok to kam plong vle ko kim En ngnik ngnik ngang her gi vgum ko tkor mnam en mang E Nut he kmokpom kar."

12 Vanang a keknen to a mhel kmegom kam sim kut kaikkiem o Yuda
ngaro pos tgus, kam mur kael en mruo kam vle la mmok ko pum E Nut
kalo keik vgum tok, en kam kol a ktalhok ko mkor E Nut, a keknen to endo
tlo kaenang a keknen to kam gi kor mnam en mang E Nut, kmel riring E
Nut kam mur kael a mhel to endo kam vle la mmok ko pum kalo keik he
kaen a ktalhok ngang vgum a keknen to tok e. Nove, alo keknen ri ngint
lo maenang e, ko E Nut kakro pos ngat kle va khavae te,

> "Endruk ngam gia vle pum o pos kmegom kam mur kael mar mruo kam vle la mmok ko pum E Nut kalo keik vgum mar tok he kol a

ktalhok, ngak ngae ka prongyek ka psek kam sim kut kaikkiem
mar tgus kam sarim mar tgus hak. To endo yek ngtis kam kol a
ktalhok to endo."
13 Vanang her e Kristus arhe, endo ta pet kuon mang ngor orom ka vok
kam pet mor petgim a kapnes to E Nut na kaen ngang endruk ngma
vle pum o Yuda ngaro pos ruk endruk, nang lo sim kut kaikkiem mar
tgus enang tok. Ii, e Yesus tpet kuon mang ngor orom ka vok ko tmur
en En mruo kam yor mang ngor he ka vle enangthe tmur re orom en
mruo kam yor tok, he nang en kam kol ngua kapnes to endo kuon mang
En mruo tok. Ii, tmur re orom En mruo tok, he kol ngua kapnes tok,
kmikkiem gi enang ko E Nut karo rhek mruo ngat havae mang En tok
kat te, "A gi vrong mhel tang ko ngat krong orom o ot kvat engnang a ho,
her endo E Nut ta re orom arhe." 14 Ii, e Yesus Kristus tyor enang tok, yek
E Nut tkaeharom a ngaelaut to kam ngamyammok mang o vrong rhek
her vgum ko ngat kor mnam mar mang en he kmokpom kar, gi enang
ko tngamyammok mang e Ebrehem ko ta ktar kor mnam en mang E Nut
he kmokpom kar tok kat. Ii, E Nut na ngamyammok mang ngar tok, he
nang mor tgus kam kaum kol E Nunu A Totur to E Nut ta ktar el ka tnangal
mang tesgun kmen ngang endruk ngat kor mnam mar mang e Yesus he
kmokpom kar tok.

E Nut Ka Tnangal To Ngang E Ebrehem Ta Laut Kir Kim O Yuda Ngaro Pos

15 Koornopeik, ngora rere kmikkiem o gi vrong mia ngaro papat na. Ko
enangthe a mhel npa ktar kael ka tnangal ngang a mhel langto mang a
papat tang kam lgem o rhek kam smia mokpom kar orom ka tnangal to
endo, va nong a mhel tang hak to tkais kam kser a mokpom to endo, i o
kam soloum a papat tang kat mang a mokpom to endo kat e. Ii, va E Nut
ka mokpom to kar mor tgia maenang tok kat. 16 Ko E Nut thera ktar el ka
tnangal ngang e Ebrehem kar kaes, En kam mokpom kar mor orom he.
Ii, mu ngnek na, E Nut karo rhek ruk thera lgem o rhek kam mokpom
kar mor orom mar ngat lua mon, "E Ebrehem kaores kavurgem" e, he
nang En kmel ka tnangal ngang ngar. Nove, E Nut ta kle va khavae te,
"Ngor kael kua tnangal to enda 'ngang inges'." Mut kol a papat to? He
ekam tok, e Ebrehem kaes to endo, en agitgiang e. He en, her Endo E
Nut Thim Orom Ka Msasaen arhe. 17 Kua re ti te: E Nut thera ktar el ka
tnangal ngang e Ebrehem kam mokpom kar orom tok. To ko pekam o
pnes ruk ngat kais te, 430 ko ngat nop, E Nut tle kaen kakro pos ngang
o Yuda kat. To kmikkiem tok, o pos ruk endruk ko ngat pis knaek, ngat
lo is hak kam kser kim E Nut ka tnangal he khos kim ka mokpom to ta
ktar el kar e Ebrehem e. Nove! 18 Ko enangthe ta mien te, E Nut nap
kael e Ebrehem, en kam vle la mmok ko pum kalo keik, kmen a ktalhok
ngang ekam ko nap sim kut kaikkiem o pos, va nak mien kat te, E Nut tgi
mrua koham ka serppak kmel ka tnangal to ta ktar el kam mokpom kar
he. Vanang nove, ko E Nut ther kle va kring ya mang e Ebrehem he kael
en kam vle la mmok kmen a ktalhok ngang he, ko tennik ta ktar el ka
tnangal ngang kam mi kut kaeharom ngang her gi enang tok arhe. He
ekam tok ta khenam ma mmok te, E Nut nam lo kael o mia kam vle la
mmok ko pum kalo keik kmen a ktalhok ngang ngar vgum ko ngam sim
kut kaikkiem o Yuda ngaro pos e.

19 Nove! Vanang ekam ko E Nut nam lo kael o mia kam vle la mmok ko
pum kalo keik vgum ko ngam sim kut kaikkiem kakro pos, to nngia ko E

Nut ten kakro pos ruk endruk ngang o Yuda? Ther gia vle ti te, E Nut ten
kakro pos ruk endruk ngang o mia kam khenam ngaro kerkeknen ma
mmok ngang ngar mruo te, ngam lo sim kut kaikkiem E Nut karo keknen.
Ii, E Nut tenik ngang ngar, mar kam mnor mang ngaro kerkeknen ruk
endruk tok, kam ngae kais ko e Ebrehem kaes nak pis, endo tennik E Nut
ta ktar el ka tnangal mang ngang he.
Ii, o engyel ngat kol E Nut ka gu he kaen o pos ruk endruk ngang o
Yuda ko maktiegom endo tkol o mia ngaro ngnorok. 20 He enang tok, mu
vokom na, kmikkiem E Nut ka ngaeha to kmen o pos ruk endruk tok, E
Nut ka engyel tkol E Nut ka gu va a mhel langto tkol o mia ngaro ngnorok
kat he enang tok alo mhel alomin ri ngint kol nginlo lua nginalo gu enang
tok kmen o pos ruk endruk. Vanangko kmikkiem E Nut ka ngaeha to
kmen ka tnangal, En mruo ther el ko En atgiang to teharom.

E Nut Kakro Pos Nga Ngaeha Ka Pun

21 He kmikkiem a papat to tok, muta pat nngia? Muta pat re te, E Nut
kakro pos nga ngaeha ka pun ta sir kim E Nut ka tnangal? Ho mi kut nop
hak! Ko enangthe E Nut nap her en o pos ruk endruk enangthe ngap kais
kmel o mia kam kol a ktalhok to kam plong vle ko kim En ngnik ngnik, va
o mia ngap her le kais kam vle la mmok ko pum E Nut kalo keik her vgum
ko ngam sim kut kaikkiem o pos ruk endruk tok arhe. 22 Vanangko nove!
Ko o pos nga ngaeha ka pun nam lua vle tok e. Ko E Nut kakro rhek ruk
ngat ittiegom mar ngat havae ma mmok te, o mia ngaro kerkeknen ngma
hagam mar kam vle la mmok ko pum E Nut kalo keik. Ii, ngat havaeng
o mia tok, he nang mar kam kle kor mnam mar mang e Yesus Kristus he
kmokpom kar, he nang E Nut kmaottam ka tnangal to endo en kam kpis
lmien ormar enang tok, endo kmel mar kam kam vle la mmok ko pum
kalo keik kmen a ktalhok to kam plong vle ko kim En ngnik ngnik ngang
ngar her vgum ko ngat kor mnam mar mang e Yesus he kmokpom kar
tok.
23 Ii, tiok ktar mang a kolkha to e Yesus tmur el en a mi mhel he mor
kmor mnam mor mang en, E Nut kakro pos ngma hagam mor kam vle
la mmok ko pum kalo keik. Ii, ngma hagam mor kam vle la mmok tok,
he koka tok kmor kngae kais mang a kolkha to endo gi, ko tmur khenam
en ma mmok, mor kmor mnam mor mang en. 24 He ekam tok, ngot kol
a pat mang E Nut kakro pos te, E Nut tenik ngang ngor, mar kam ho mi
ktua nho mang ngor kngae kais mang a kolkha to e Kristus tpis, he nang
mar kam ktong ngor ko kim En, mor kmor mnam mor mang En, he nang
E Nut kmel mor kam vle la mmok ko pum kalo keik vgum tok. 25 He tete
ngota vle te, ekam ko e Yesus ther pis mo mmie he ngot her kor mnam
mor mang he kmokpom kar, va o pos ruk endruk ngaro serppak ngam lo
kta vle kuon mang ngor kam kta nho va ktoot mang ngor kam kta hagam
mor kat e.

Endruk Ngat Kor Mnam Mar Mang e Yesus He Kmokpom Kar, Her Mar Ruk E Nut Kles Msim Arhe

26 He enang tok, tete muk tgus ruk mut kor mnam muk mang e Yesus
Kristus he kmokpom kar mut kaum ka vle te, E Nut kles ruk muk. 27 Ii, ko
muk tgus ruk mut parrur orom E Nut ka munik ko mut kor mnam muk
mang e Kristus he kmokpom kar, mut her kaegenkar e Yesus ka yet to ka
sgan tok kat. 28 Ii, he kmikkiem enang ko E Nut teharom muk kam vle tok
tete, va nam lo sim kta ring te, o mia, mar o Yuda, i o mar o Grik kat e. Va

nam lo smia ring kat te, endruk a mhel nma sir pekam mar kmenen mar
kmeha ngang ngar i o, endruk a mhel nam lua sir pekam mar kmenen
mar kmeha ngang ngar kat e. Va nam lo smia ring kat te, mar la vlom i o
la ngokol kat. Ii, E Nut nam lua vle tok, ekam ko o mia tgus ruk ngat kor
mnam mar mang e Yesus Kristus he kmokpom kar, E Nut nam gia ring te,
mar tgus ngat gia mo is enang a mhel agitgiang. 29 He enang tok, ekam
ko mut pal mnam e Ebrehem kaes to e Kristus, va muta vle te, e Ebrehem
kaores akuruk kat. He ekam tok, tete, mut kat kais kam vle mnam E Nut
ka tnangal to ta ktar el ngang e Ebrehem tennik he, endo mang En kmel
o mia kam vle la mmok ko pum kalo keik.

4

E Nut Nma Meng E Nunu A Totur Ngang Kles

1 A papat to kua rere mang, ngora keknen kngae ngang nguk mang na,
kmikkiem mor o Yuda nguaro keknen. Enangthe a teit nama toot he ka
nho mang khal to a gi kalyie vop ko nak kol ka ngaekam koknaik kam
lol karo tgoluk tgus, va khal to endo nam gia vle vop enang a taven ka
gi kalyie to nam kaeha ngang ka laip to nama sir pekam kam gi vrong
kaenen mang karo reha. Ii, khal to endo ner sia kol kteit ka ngaekam
kam lol karo tgoluk tgus koknaik, vanangko ekam ko en a gi kalyie vop,
mor o Yuda ngom kaikkiem ngua keknen to 2 kmel a kalyie to endo ko
maktiegom kalmialaol va ko maktiegom endruk ngma toot he ka nho
mang na, he nang mar kam sir pekam kam gi vrong kaenen mang o reha
kam pavloum tok. Ngak kaeharom tok kngae kais ko na her ngae klaut
na. To a kolkha lsir to kteit mruo tmur el ngang khal na hera pis ko tlaut
he, yek, khal na her is kam kol kteit ka ngaekam he klol karo tgoluk tgus.
3 Ii, ther gia vle lsir ngang ngor enang tok kat. Ko tesgun ko mor tgus
ngot gia vle orom nguaro papat ruk enang o gi ngnes vop, ko E Nut tlo
meng e Yesus vop, va o vrong serppak ruk mo mmie ngaro serppak ngta
kpom mor he ksir pekam mor kam gi vrong kaenen mor mang ngaro
reha gi enang a kalyie to endo tok kat. 4 Vanangko, mnam a kolkha lsir
to E Nut mruo tmur el ngang Khal, en kam kol ka ngaekam mo mmie,
E Nut tmur meng Khal mruo kam pis he. Tmur meng ko knan tkol he o
Yuda ngakro pos ngaro serppak ngta kpom en kat. 5 Ii, E Nut tmeng tok,
he nang Khal kam mur kaen ka vok mruo kam yor mang ngor kam pet
kuon mang ngor ruk o pos ngama kpom mor he ksir pekam mor kam gi
vrong kaenen mor mang ngaro reha vop. Tpet kuon mang ngor tok, kam
hong ngor pum o pos ruk endruk ngakro serppak, he nang mor kam kol
a serppak langto yok, endo kam vle te, E Nut kles msim. 6 He ekam ko
E Nut ther lol muk tete te, kles msim, va ther kle kmeng E Nunu A Totur
kat, endo Khal mruo ther ktar el ka tnangal mang kam meng kmen ngang
nguk, he nang en kmel rengmat kun mnam muk va mor tgus. He her E
Nunu A Totur arhe, endo nam kaenserpagam muk kam kvam E Nut kat
te, “O-Titou, Papa-o.” 7 Ii, he ekam ko E Nunu A Totur tel rengmat kun
mnam muk, ta khenam muk ma mmok tete te, mum lo kta vle enang o
ngnes ruk E Nut kakro pos ngaro serppak ngta kpom muk he ksir pekam
muk kam gi vrong kaenen muk mang ngaro reha kat e. Nove, ta kle va
ka khenam muk ma mmok tete te, muma vle te, muk E Nut kles msim
he. He kmikkiem enang ko muk E Nut kles msim tok tete, va mut kat kais

kam tuur mnam E Nut ka tnangal to ta ktar el ngang e Ebrehem tennik he, endo mang En kmel o mia kam vle la mmok ko pum kalo keik.

E Pol Nam Vua Svil Kam Ya Mang lGalesia

8 Tesgun ko mut lua mnor mang E Nut vop, muma vle pum o gi vrong serppak, mar kam komor kim muk orom ngaro ngaur he gi kaenen muk kam sim kut kaikkiem mar mruo. Vanang o serppak ruk endruk, ngam lo kaenang E Nut msim hak. 9 Vanang tete, ko muta mnor mang E Nut, i o kam havae lsir te, ekam ko E Nut ta mnor mang nguk, to nngia ko muta kta hortgi he kaeknik mang o vrong serppak ngaro ngaur, he nang muk kmel riring E Nut kmel muk kam vle la mmok ko pum kalo keik vgum o Yuda ngaro pos tok? Ii, mut her kat kaeknik mang o serppak ruk ngat ottek mo mmie he kael mar ktar ko pum mularo kerok ka mnang ngaro serppak kam kta komor kim muk. Ko o serppak ruk endruk ngam lo eveep hak kmeharom o mia kam vle la mmok ko pum E Nut kalo keik e. To nngia ko muta kta svil ngaro serppak kam kta komor muk orom ngaro ngaur, muk kmikkiem mar kat? 10 Ko o pos ruk endruk, ngam gi vrong kaenen muk mang kam tagur pum o gi vrong keknen kmel a totu mang o kolkhek akuruk, a kenho ko ta mulie he ka mmok, o venloot akuruk va o pnes akuruk, muk kam paal mnam mar kam sim kut kaikkiem o keknen ruk endruk. 11 He ekam ko mum kael riring E Nut kmel muk kam vle la mmok ko pum kalo keik vgum mar tok, kua gor te, nok ko her koham kua serppak he vgum kuaro reha ruk kue vu sovet kmeharom mar ngang nguk vor.

12 Koornopeik, ko ho mi kut kaurur kim muk te, mguak kta hortgem mularo keknen kat he kaegenkar kua yet to ka sgan, gi enang ko tesgun ko her ktar hortgem kuaro keknen he kaegenkar mula yet to ka sgan tok kat. Ii, kua rere mang nguk kam hortgem mularo keknen kam vle enang dok ko tete E Nut nam lo kta vokom dok orom o Yuda ngaro pos kat e, he nang En kmel dok kam vle la mmok ko pum kalo keik vgum mar tok kat e. Parem ko, nma vokom dok orom e Yesus he kael dok kam vle la mmok ko pum kalo keik her gi vgum e Yesus tuk tok arhe.

Ii, tesgun kua vle tok kar muk he mum lo kaesik ngang dok he lua rere kim dok e. 13 Ii, mut kais kam pat mang dok ko tiok mnam a kolkha to ko pakvom kam pis ko kmuk, ko pis ko kmuk ekam ko ko kol a yor langto he ngua her gia vle ko kmuk. To enang tok, ko her pakvom kam havaeng nguk mang e Yesus kat. 14 Ii, mut si vokom dok orom kua yor to endo ko her el reha ngang nguk orom, vanangko mut lo itgung dok he klikim dok petgim muk kat e. Nove, mut kle va ksirei kam vaeng dok ge, gi enangthe dok E Nut ka engyel langto, i o enangthe e Yesus Kristus msim to dok kat. 15 Ko kua mnor mang nguk he te, tiok ko mut vokom dok orom kua yor to, si mularo kerok va enangthe mup kais va mup gia sirei hak kam kalagam mar he kaenik ngang dok kam turang dok ormar. Vanangko tete, nngia ko mularo papat ngat kle kta hortgi, nang mut lo kta sirei mang dok tok kat? 16 Nok pathe tete ko her el imuo kun pgegom dok va muk kam havaeng nguk mang e Yesus karo rhek ruk o minar vor?

17 Ii, o mia ruk kun pgegom muk ngam pe gia sovet kmelongtok mang nguk, vanangko kun mnam mar mruo ngam lua svil kam ya mang nguk e. Nove, ngam kle va ka svil mang nguk kam likim dok, nang kle kait muk kam sovet kmelongtok mang ngar ge. 18 Vanang ta ya ngang nguk enangthe o mia ngpa plong kaelongtok mang nguk mo kolkhek tgus.

Vanangko ngaka mien orom nga keknen to endo kam ya mang nguk.
Dok, kom lo sia vle ko kmuk, vanangko koma mien orom kua keknen
to kam plong kaelongtok mang nguk kam ya mang nguk gi. Vanang mar,
nove. 19 Ii, muk o Galesia, muta vle ngang dok enang koles msim ko kom
kaelongtok mang nguk. Ii, va dok koma vle enang a vlom to tre kam kol
kalyie ko tkaimim, en kam kol. Ko ko kta kolkol a nganngannes mang
nguk vgum o mia ruk ngam pe gia kaelongtok mang nguk. Ii, va ngua
kol a nganngannes to endo tok, kngae kais ko mguak laut orom o papat
ruk mang e Kristus karo keknen mruo ko nga kael rengmat kun mnam
muk. 20 Koma kolkol a nganngannes kun mnam dok, ko kuaro papat ruk
mang nguk ngma kervavle hak, va kua vok nam vu kael ring nguk, dok
kam vle ko kmuk tete. Ko enangthe kopa vle ko kmuk va ngua lo kat kais
kmittiegom kuaro rhek ri lesik ngang nguk enang ti kat e.

A Ngothoi To Mang E Hangar Va E Sara

21 Vae, muk ruk muma tagur pum a papat to te, E Nut kam vokom muk
orom o Yuda ngaro pos ko muta svil ngaro serppak kam komor kim muk
vop, mu havaeng dok na. Mum smia mmok mang o pos ruk endruk gi?
22 Ko ngat ittiegom E Nut kakro pos ruk mang e Ebrehem te, e Ebrehem ta
teit mang klo hal alomin. Ii, e Ebrehem ktavlom msim to e Sara. Vanang a
mhel nam lua sir pekam e Sara kam lo kaenen kmeha ngang. En tkol khal
mang e Ebrehem. Va a vlom sie to e Hangar, en e Ebrehem ktavlom to e
Sara nama sir pekam en kmenen kmeha ngang. Va e Hangar tkol kat khal
kat mang e Ebrehem kat. 23 Endo e Ebrehem ktavlom to e Sara nama sir
pekam en kmenen kmeha ngang, en tel ka vrek mang e Ebrehem orom
e Ebrehem kta serppak mruo. Vanang ktavlom msim to e Sara, endo a
mhel nam lua sir pekam kmenen kmeha ngang, en tle el ka vrek mang e
Ebrehem kmikkiem E Nut ka tnangal to ta ktar el ngang e Ebrehem mang
khal to e Sara nera kol he.

24 To mu vokom na, kua koka ngang nguk mang alo vlom ri ko nginta
vle enang E Nut kalo mokpom alomin ruk tel min kar karo mia. Ii, a vlom
langto ta vle enang E Nut ka mokpom to tel kar karo mia kuon kia Vul To
E Sainai, ko E Nut kakro pos ngma sir pekam kles ruk nam kaenen mar
kam sim kut kaikkiem mar, he nang E Nut kmel mar kam vle la mmok
ko pum kalo keik vgum mar tok. Ii, a vlom to ta vle enang a mokpom to
endo her e Hangar to arhe. 25 Ii, a ngaelmir to orom e Hangar ta vle gi
enang a mokpom to E Nut ta ktar el tennik kar karo mia mruo kuon kia
Vul to e Sainai ko mArabia.

Va a rengmat to e Yerusalem mo mmie tete ta vle enang e Hangar kat,
ekam ko E Nut kakro pos ngaro serppak ngma komor kim o Yerusalem
tgus he ksir pekam mar kmenen mar kam sim kut kaikkiem kakro pos
tgus hak, he nang E Nut kmel mar kam vle la mmok ko pum kalo keik
vgum mar tok.

26 Vanang a rengmat to e Yerusalem langto yok ta vle kat, endo kuon
ma volkha. He her mor ruk lYerusalem, mor ruk ngoma kor mnam mor
mang e Yesus he kmokpom kar, o pos ruk endruk ngam lo kta sir pekam
mor kam lo kaenen mor kam sim kut kaikkiem mar kat e. Ngot gia vle
enang e Ebrehem ktavlom msim to e Sara, endo o pos ngam lua sir pekam
kam lo kaenen kam sim kut kaikkiem mar kat. Ii, e Sara ta vle enang a
rengmat to endo, he ngot pal mnam a vlom to endo ka ngausie msim he

kmon ngor nan orom. 27 Ii, lmien tok, ko ngat koka kmittiegom E Nut
karo rhek ruk mang a rengmat to endo te,
"Yindo a vlom to tgi mait he lo kol kalyie ngang in vop, ngiak sirei.
Yindo kalyie ngang in tlo kaimim yin kam kol vop, ngiak hop he ka
prik ka prik kam vui klik kam kni. Ko ye sia vle enang a rengmat
to a gi lolmiammok ko nong kles ngang in tete, vanangko koknaik
yindo yi gi mait iles mruo ngar ngae ksei kam khor hak kir kim
kaorpeik ruk mkor endo ta ktar llues mang itngokol."
28 Yu! Va koornopeik ruk muk, mut gi kaenang e Ebrehem khal to e
Isak kat, ko mut pis te, E Nut kles msim her vgum E Nut ka tnangal gi
enang e Isak tok kat. 29 Ii, mut gi kaenang e Isak kat ko tennik e Ebrehem
khal to tpis ekam e Ebrehem ka serppak mruo tkol a regesal mang e
Ebrehem khal e Isak ko tpis kmikkiem E Nut ka tnangal orom E Nunu
A Totur ka serppak. Va o mia ngma kol a regesal mang nguk gi enang tok
tete kat arhe. 30 He ekam tok, mguak kan e ngang endruk nga sia kol a
regesal mang nguk tok? E Nut kakro rhek ngat havae nngia? Ngat havae
ti orom e Sara karo rhek mruo ruk ngang katngokol te,
"A vlom sie to koma sir pekam kmenen kmeha ngang dok, ngiak likim
en kar khal petgim muo, ekam ko khal to endo tlo is hak kam tuur mnam
o tgoluk ruk mkor ko hal mruo, ko nak kol kteit to yin ila ngaekam. Ko
her dok ta arhe, dok to nong a mhel tang to nama sir pekam dok, kmenen
dok kmeha ngang."
31 Koornopeik, kmikkiem kuaro rhek ruk endruk kua havaeng nguk ti te,
ngot her lua pal mnam a vlom to a mhel nma sir pekam kmenen kmeha
ngang e. Nove, ngot her kle kpal mnam a vlom to nong a mhel tang to
nama sir pekam dok, kmenen dok kmeha ngang.

5

E Yesus Thong O Mia Pum E Nut Kakro Pos Kam Susulgim Mar Orom Ka Yor

1 Ii, e Yesus tpet E Nut kakro pos ngaro serppak kuon mang ngor, mor
kam lo kta tagur pum mar, he nang mor kmel riring E Nut kmel mor kam
vle la mmok ko pum kalo keik vgum mar tok kat. He ekam tok, mguak
sir lserppak kim o mia, nang lo kat kael muk ngang ngar kam kta vanker
muk orom o pos ruk endruk, he nang muk kam lo kta tagur pum mar,
mar kam lo kaenen muk kam sim kut kaikkiem mar tok ko ngat lo kta
kapom muk kserpagam muk kat e.
2 Mgua gia nho ekam kuaro rhek ruk endri na! Dok e Pol, kua havaeng
nguk te, enangthe mupa ngatkal mang a gi pos to atgiang, enang endo o
mia kam paam muk, he nang muk kmel riring E Nut kmel muk kam vle
la mmok ko pum kalo keik vgum tok, va e Kristus ka yor tlo kat kais hak
kam turang nguk kam vle la mmok kat e. 3 Ii, va ngor kta votam kuaro
rhek ri ngang nguk kam havaeng nguk kat te, ani mhel to npa ngatkal
mang a gi pos to atgiang, enang endo o mia kam paam en, he nang en
kmel riring E Nut kmel en kam vle la mmok ko pum E Nut kalo keik vgum
tok, va a mhel to endo na ngae ho mi ktua rum o pos tgus hak kam sim kut
kaikkiem mar kam sarim mar tgus kat na, to endo yek, na kais kam mur
kael en mruo kam vle la mmok ko pum E Nut kalo keik vgum ka ngaeha
mruo tok. 4 Ii, muk ruk mut kaegom kam mur kael muk mruo kam vle
la mmok ko pum E Nut kalo keik vgum mularo reha mruo ruk ko mum

sim kut kaikkiem E Nut kakro pos, va her muk ruk mut mur khenam
muk mruo ma mmok te, mut her kser muk mruo petgim e Kristus ka yor
arhe, nang her kle mur el muk mruo malhagenmok hak mang E Nut to
nam vua ring ya mang nguk orom. 5 Ii, muk mut her mur el muk mruo
malhagenmok mang E Nut tok, vanangko mor ngot kor mnam mor mang
e Kristus he kmokpom kar, va ka nho mkor E Nunu A Totur, En kam
mi kut kael mor kam vle la mmok ko pum E Nut kalo keik vgum tok.
He E Nunu A Totur nam kaenkrovgem nguaro ngaongtok kam putput
mang en kmel mor kam vle gi enang tok arhe ko ngoma vle kpaneng
en kmeharom tok. Nang ngom lua nho mkor E Nut kakro pos kam her
mi kut kael mor kam vle la mmok ko pum kalo keik vgum ko ngot sim
kut kaikkiem mar e. Nove. 6 Ko mor ruk ngoma kor mnam mor mang
e Yesus Kristus he kmokpom kar ngom lo kta serppak mang a keknen
to kam paam lurokol, i o endo kam lua paam mar kat e, ekam ko nong
a serppak tang mkor o gi vrong keknen tgus to tis kmel mor kam vle la
mmok ko pum E Nut kalo keik e. Nove, a her gi keknen to kmor mnam
mor mang e Yesus tuk to tis, endo ngrua mrua khenam ngang o mia orom
ngua keknen to kmelongtok mang ngar.

7 Tiok mute sim kaikkiem a keknen to kmor mnam muk mang e Kristus
he, vanangko erieto taol eltoot orom ktakor he ka vraik orom mularo
papat kmelha ka kser mar, he khagam muk kam lo kat kaikkiem o papat
ruk o minar? 8 Endo trere mnam muk orom o papat akuruk yok, en tho
lo ottek ekam E Nut to ta ktar vaeng nguk kmor mnam muk mang En e.
Nop hak! 9 Mu vokom na, “Ke ngaor to ngma mon te, ke yis to ke sie hak
tkais kam movavaik kar a bret ka mit to tgus a katlar he kle ho khimhim
kam laut to kle ho gia hibul hak vgum.” 10 Vanangko dok, koma kor
mnam dok mang Ngoldaip he kmokpom kar va kuaro papat ruk mang
ngat ho mi ktua serppak hak te, mguer lua pat kmikkiem o papat akuruk
yok endruk enang a yis to e. Ko ani vrong mhel to tkaegom kmel moruo
mnam muk orom ke papat to ke sie kam kering mularo papat ruk mang
e Yesus orom, va klua mnor mang en, vanangko E Nut ner ho mi ktua
vanker a kapnes kuon mang hak.

11 O Yuda ngam kaoppom o rhek mang dok kam ppiak mang dok te,
koma plong havaeng o mia vop kam ngatkal mang a keknen to kam paam
lurokol, he nang mar kmel riring E Nut kmel mor kam vle la mmok ko
pum kalo keik vgum a keknen to tok. Vanangko mu vokom na! Enangthe
o Yuda ngpa mien mang dok tok, va nngia ko ngma kol a regesal mang
dok vop? Ii, enangthe lmien mang dok te, koma plong havaeng o mia
kam paam lurokol kmel riring E Nut kmel mar kam vle la mmok ko pum
kalo keik vgum a keknen to endo tok vop, va kuaro rhek ruk mang a
serppak to mkor e Yesus ka yor to engnang a ho, endruk koma hahavae
orom mar, ngam ho lo kat kais kmel resik mnam o Yuda ruk endruk kat
e. Vanangko, nove. Kuaro rhek ruk endruk ngam ho mi kut kael resik
mnam mar vop. 12 Yu! Va te mar gi, mar gi, endruk ngam kaegom kam
kser mularo papat orom nga keknen to kam paam lurokol tok, o mia nga
lo kais kam gia paam mar to korim mar e. Nga ho mi ktua ngamtang kim
mar mruo hak kam mrua ngnit mar ha.

13 Ii, koornopeik, muta vle enang ko ko havae, ko E Nut tvaeng nguk
kmor mnam muk mang e Yesus. Ko ta kser E Nut kakro pos ngaro
serppak petgim muk. Teharom tok, he nang muk kam kle va korim ngaro

serppak hak he lo kta tagur pum mar ko ngam kaenen muk kam sim kut kaikkiem mar. Pu lmien tok, vanangko mgua lo kais kam pat re te, e Yesus ta kser o pos ngaro serppak ruk endruk petgim muk hak, he tete mut her kais kam her gi vrong ngam muk mruo ekam mularo pkor ngaro svil ruk ngam kaenen muk kam tmar kim mar e. Nove. Mguak kle va kmo khenam mo kmuk te, mum kaelongtok mo kmuk he kaeha mo kmuk kat. 14 Ii, mguak kaeharom tok, ekam ko E Nut kakro pos tgus ngma sir kuon malpgem a pos to enda te, "Ngiak kaelongtok mang o mia, gi enang ko im kaelongtok mang in mruo." 15 Vanangko, tete muma vle enang o pendol ruk ngma plong mo elat mar va mo im mar mruo. Vanang mguak ngangreal ngang nguk, matok mguer mrua rum kim mula mokpom to endo mo nguk mruo tok.

E Nunu A Totur Karo Keknen Ruk Lyar Kun Mnam O Mia Ngaro Vurkul

16 Ekam tok, kua havaeng nguk te, mguak kaikkiem a serppak to mkor E Nunu A Totur, he nang mguer ho lo is hak kam mrua ngam muk mruo ekam mularo pkor ngaro svil kam tmar kim mar. 17 Mguak kaeharom tok, ekam ko mularo pkor ngaro svil va E Nunu A Totur karo svil ngma mo kokheng ngar kmo im mar. Ii ngma mo im mar tok kam hagam muk kmikkiem ani ngaeha to mut re kmeharom. 18 Vanang enangthe mupa tting mang E Nunu A Totur tuk, En kam ktong nguk kmeharom karo svil mruo kun mnam muk, va E Nut kakro pos ngaro serppak ngat lo kat kais kam kta kpom muk he nang muk kmel riring E Nut kmel muk kam vle la mmok ko pum kalo keik vgum mar tok kat e.

19 Vanang o mia ngaro pkor ngaro svil ngma khenam ngaro reha ma mmok orom o kerkeknen ruk endri te: kam mo vret mar, kam ru pum o sle, kam mrua ngam mar mruo ma mmok mang lraip va lurokol, 20 kam totu pum o vrong matpil ngaro serppak, kam kemmeng o vrong tarmki ngaro serppak, kmelat o mia, kam seneker o mia, kmesik kim o mia pum ngaro tgoluk, kmesik kuon mail, o mia kam gi kaelongtok mang ngar mruo kam hover ngaro mnok tuk, o papat ruk kam kser o valngneik, kam vraik orom o mia ngaro papat, 21 kam kerpapat mang o mia orom ngaro tgoluk, kam vu kaivie he kveve he nang ker sirei mang lraip va lurokol. Ii, o mia ngaro pkor ngaro svil ngma khenam ngaro reha ma mmok orom o kerkeknen ruk endri va orom o keknen akuruk ngma vle enang endri tok kat. He ekam tok, ngor kta votam kuaro rhek ngang nguk tete kam kat kaengorang nguk ormar, enang tesgun ko ko ktar engorang nguk ormar tok kat kam havaeng nguk te, o mia ruk ngam kaeharom o kerkeknen ruk enang endri, ngar lo is hak kam kol a ktalhok ko mkor E Nut he ka tavgo kam vle kuo mang ngar e.

22 Ii, o mia ngaro pkor ngaro keknen ngma vle tok arhe, vanangko E Nunu A Totur karo keknen ngam kle ktua vle ge ko En nam kle ktua khenam karo keknen ma mmok orom karo keknen ruk endri te: kmelongtok mang o mia, kam sirei, kam vle orom a vrek longeik, kam lo marer kmesik, kam vle lya ko kim o mia, kam ya mang o mia, kam vle ko kim o mia orom o keknen ruk o minar, 23 kam ho mi ktua vle ngang o mia te, a sim re, va o mia kam sim ktua nho ekam ngaro pkor ngaro svil kat. Ii, her E Nunu A Totur karo keknen ruk arhe. He E Nut kakro pos ngam lua sir kim o keknen ruk endri kam hagam mor kmeharom mar e. 24 Va endruk ngat kor mnam mar mang e Yesus te, en her Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen he kmokpom kar, her mar ruk arhe ngat

her mur el ngaro pkor ngaro svil ruk endruk kmikkiem e Yesus ko en
kat tmur el ka vok ngang o mia, mar kam krong orom o ot kvat engnang
a ho kngam a yoror. He ekam tok, o kerkeknen ruk ngam kaenen muk
kam ngam muk mruo ekam mularo pkor ngaro svil kam tmar kim mar,
her o kerkeknen ruk endruk ngat her yor kun mnam muk. 25 He enang
tok, ekam ko E Nunu A Totur ther en a ktalhok to kam plong vle ko kim E
Nut ngnik ngnik ngang ngor, va ngruak kle smia karkar ekam E Nunu A
Totur karo laek kmeharom karo svil ruk endruk mekam mekam tok kat.
26 Ii, ngruak kolkol ekam E Nunu A Totur tuk tok, nang ngruak or kam
mur kta hover mor mruo ko pum o mia ngaro kerok kat kam lo mur kael
resik kun mnam mor tok. Ko a keknen to kam mrua hover mor tok, nam
gi kaeharom mor kmeharom a kerkeknen to kam nho lkarhut mo ngor.

6

Endruk Ngat Kor Mnam Mar Mang E Yesus He Kmokpom Kar Ngak Mo Turang Ngar Pum Ngaro Vnek

1-2 He ekam tok koornopeik, kua svil kam havaeng nguk ruk mum
smia kolkol ekam E Nunu A Totur te, enangthe tang mnam e Yesus ka
ngaomevek na kaeharom a kerkeknen tang he kvuut, va muk ruk mum
smia kolkol ekam E Nunu A Totur mguak kok mia rere kar a mhel to endo
kam turang kam kta srim kat. Ii, mguak srim va mguaka vle kar a mhel
to endo enang a sim re. Mguak mo turang muornopeik tok kam lol ngaro
vnek. He ekam tok, mguer kais kmaottam e Yesus ka pos to a ngaenpaeir
kam pis lmien ma mmok orom mula keknen to tok. Vanangko mgua
sim ktua ngangreal ngang nguk kat, matok a kerkeknen to endo na kle
gi mur kteknik ngang nguk mruo kmegom muk tok kat. 3 Mgua sim
ktua ngangreal ngang nguk ko enangthe a mhel tang nap mrua hover
en mruo kam mrua pat mang en mruo te, nam smia kolkol ekam E Nunu
A Totur kir kim klenar, nangko lmien mang te, en nove, va a mhel to endo
nam mrua kauyang en mruo tok. 4 Parem ko, langto langto mnam muk
na kle ka ktar ka nho kun mnam en mruo na, kam mnor te, nam mia
kolkol ekam E Nunu A Totur i o nop. Enangthe lmien tok, to endo yek,
en tkais kam mrua hover en mruo ekam tok kam turang klenar. Nang
en nak kor kam nho kun mnam o mia akuruk yok he lua kokheng ngar
pum ngaro keknen to kle mrua hover en mruo pum ktakor tok. 5 Ii, naka
ktar nho kun mnam en pum ktaro keknen mruo tok, ekam ko a mhel
langto langto kta ngaeha mruo ta vle te, en naka ktar mrua nho mang
karo vnek mruo na.

6 Va mang endruk ngma patter muk, mguak kaeha vgum mar kam
klang ngar mo tgoluk tgus ruk lyar.

7 Muak or kam mrua krong mularo vorngap mruo. Ko mut lo kais kam
ngam slommok kim E Nut kalo keik e. Ko “Anito anito a mhel nam mrua
ngam en mruo mang kam kavang kun mnam ka loot tete, va koknaik
her a tomhel to arhe ner kle kta kol kat.” 8 Ii, kmikkiem a papat to tok,
enangthe a mhel nam mrua ngam en mruo ekam ka vok karo svil mruo
tete, kam tmar kim mar, va koknaik nera kol a yor he ka vok ner ngae ka
ngti hak her vgum ka vok karo svil ruk endruk. Vanang a mhel to nam kle
ktua ngam en mruo ekam E Nunu A Totur karo svil tete, va koknaik ner
kle mi ktua kol a ktalhok to kam plong vle ko kim E Nut ngnik ngnik her
vgum E Nunu A Totur tok kat arhe. 9 He ekam tok, mu or kam kapngan
kmeharom o reha ruk lyar ngang o mia tete, ekam ko koknaik mnam a

kolkha to E Nut tmur el ngang ngor, ngruera kol a ktalhok to endo gi. Ii,
mguak gi kaenang a mhel to nam lua kapngan kmeharom karo reha ruk
mnam ka loot ko ta paneng kam ttek, en kam lluol mnam. 10 He ekam tok,
mguak vokom a mhel to mut kais kam turang orom a ngaeha to a yar, va
muk gi, mguak kaeharom a ngaeha to endo ngang. Ii, vanang her sim kut
endruk ngat kor mnam mar mang e Yesus he kmokpom kar arhe mguaka
ktar orom mar kam turang ngar na, to endo yek, mguak kle kaeharom
tok ngang o mia akuruk kat.

E Pol Tkaengorang lGalesia

11 Mguak vokom kuaro rittiek mruo ruk endri gi moti tuk ko mar lvu
laol va her gi dok e Pol mruo msim ko mur kaittiegom ko kero rhek ruk
endri lgitige orom kua mur ktiek mruo kmen kua mamrung ngang nguk
moti mnam kua hor ke gi mhe ta.
12 O Yuda ruk ngma svil kam mrua hover mar mruo, her mar ruk arhe
ngam kaenen mkor muk he o mia kam paam muk, muk kmel riring E
Nut, En kmel muk kam vle la mmok ko pum E Nut kalo keik vgum a
keknen to tok. Ii, vanangko ngam kaenen mkor muk tok, ekam ko ngam
lua svil mang ngarlenar ruk o Yuda kam kol a regesal mang ngar vgum
a her gi papat ta tuk te, a keknen to o mia kam gi kor mnam mar mang
e Yesus tuk he kmokpom kar ko tyor engnang a ho, tis kmel o mia kam
vle la mmok ko pum E Nut kalo keik. 13 Ii, si o mia ruk ngam kaikkiem a
keknen to kam paam lurokol, mar ngat si kaikkiem a pos to endo, vanang
o pos akuruk ngam kle lo sim kaikkiem mar kat e. To nngia ko ngam
kaenen mkor muk kam sim kut kaikkiem a pos to kam paam lurokol?
Ngam mi kut kaenen mkor muk tok, he nang mar kam mrua hover mar
mruo te, ngat paam muk he, he kael muk kam ngamkhor kar o Yuda
akuruk kat.
14 Dok ko ho lo kat kais hak kam kta hover dok mruo pum o vrong
keknen ruk mo mmie e. Nove! Ngua mrua hover dok mruo, gi pum
Ngoldaip to e Yesus Kristus ekam ko tyor mang ngor engnang a ho. Ii,
va ekam ko tyor tok, va o keknen ruk mnam a mmie ta, ngaro serppak
ngat kle kyor kun mnam kuaro papat kat he. He ekam tok, kua serppak
to mang ngar tyor kun mnam dok tok kat. 15 Ko alo keknen ri, endo kam
paam lurokol va endo kam lua paam mar, nong ka serppak ngang ngin
hak to tis kmel mor kam vle la mmok ko pum E Nut kalo keik e. Nove.
Nangko a her gi papat atgiang ko ka serppak tis kmel mor kam vle la
mmok ko pum E Nut kalo keik her a papat ta te, Ngoldaip mruo kam
mur kaeharom mor, mor kam pis o gunngae. 16 He endruk ngaka kpom a
papat to enda he kaikkiem mekam mekam, kua re orom mar te, E Nut na
kaeharom ngaro vurkul kmongeik va na kael ka mamrung ngang ngar
ko her mar ruk arhe E Nut karo mia ruk ta kilegem mar te, lIsrael. Yu!
17 To kam rum kuaro rhek ri, kua svil kam havaeng nguk te, klua svil
mang a mhel tang kam kat kaen o vnek akor ngang dok kat e, ko kua vok
ther el vellik he vgum endruk ngat kol a regesal mang dok ekam ko ko
kor mnam dok mang e Yesus he kmokpom kar.
18 Yu! Koornopeik, kua ngarkie ngang Ngoldaip to e Yesus Kristus
en kam ring ya mang nguk he kaeharom karo reha kun mnam mularo
vurkul he. Lmien.

E Pol Ka Hor To Tittiegom Ngang lEpeses

O Rhek Ruk Ktar Kam Keknen Mang E Pol Ka Hor To Tittiegom Ngang lEpeses

A hor ta E Pol tittiegom ngang endruk ngat kor mnam mar mang e Yesus he kmokpom kar ko mnam a rengmat to ngma mon te, e Epeses. E Pol tittiegom ka hor ta ko mnam a hengor ko ngat kaenpasiker en ko mRom mang ko nama havaeng o mia mang a knovvur.

Kun mnam e Pol ka hor ta, tittiek mang a valngan langto e Pol ta mon te, "e Yesus ka ngaomevek." E Pol ta rere mang o mia ruk ngat kor mnam mar mang e Yesus he mokpom kar va kpupam mar tgus kam mon mar te, "e Yesus ka ngaomevek" tok. Ii, va o mia ruk ngat kor mnam mar mang e Yesus he kmokpom kar he kaum kun mnam a rengmat langto langto, va e Pol ta mon a valngan langto langto to tok te, "e Yesus ka ngaomevek" kat. To enang tok, e Yesus karo ngaomevek kavurgem ngma vle mnam o mhetor kavurgem kun mnam a mmie tgus. E Pol tittiek tok kam keknen ngang E Nut karo mia ruk endruk te, mar tgus ngta pal mnam E Nut ka ngausie to atgiang he ka vle kun mnam E Nut ka valngan to atgiang tok kat ekam ko ngat kor mnam mar mang e Yesus he kmokpom kar. He ekam ko ngta vle tok, e Pol tkaenkrovgem mar kmelongtok mo ngar he kaeharom o keknen ruk lyar mo ngar kat kam mrua khenam mar mruo ma mmok te, ngat mia vle te, E Nut ka mi valngan msim to.

E Pol Tkaen Ka Mamrung Ngang lEpeses

1 Dok e Pol, a aposel to mkor e Yesus To E Nut Thim Orom Ka Msasaen,
ko tmeng dok kam kol ka gu, kmikkiem gi enang ko E Nut mruo tmur kut
svil mang dok kam kol ka gu tok.

Ko kaittiegom kua hor ta ngang nguk ruk ko mEpeses, muk ruk mut
kor mnam muk mang e Yesus te, her en msim arhe, Endo E Nut Thim
Orom Ka Msasaen he kmokpom kar va mut gia plong vle pum en orom
mula papat to endo tok. Ii, her muk ruk arhe, E Nut tmur el muk kam vle
ngang En mruo te, karo mia mruo.

2 Koma ngarkie ngang Ngor Teit to E Nut kar Ngoldaip to e Yesus Kristus
mang nguk te, min kam ring ya mang nguk, va min kmeharom mularo
vurkul kmongeik kat.

E Nut Tngamyammok Mang Endruk Ngat Kor Mnam Mar Mang E Yesus

3 Ngruak kanprim E Nut, Endo Ngoldaip to e Yesus Kristus Kteit, ekam
ko her E Nut to arhe, ndo tngamyammok mang ngor kmel mor kia vul
orom karo nngiar tgus ruk kuon ma volkha, gi vgum ko ngot kor mnam
mor mang e Kristus he kmokpom kar. 4 Ii, ko En mruo ther ktar mur el
mor tennik he, mor kmor mnam mor mang En mruo he kmokpom kar,
he nang mor kam mi ktua vle ngang En mruo. Ii, tmi kut ngamyammok
mang ngor tok ktar mang ko tlo elha pum kmeharom a mmie ta ka pun
vop, mor kam mi ktua vle la mmok ko pum kalo keik, he nang o mia
kam lo kais kam mon mor orom a kerkeknen tang hak. Ii, tennik E Nut
tngamyammok mang ngor tok, orom ka keknen to kmelongtok mang
ngor 5 ko ta ktar mur el karo papat mang ngor te, En kam pavloum
mor kat, mor kam vle ngang En te, kles msim ruk mor her gi vgum ko

ngot kor mnam mor mang e Yesus Kristus he kmokpom kar. Ii, E Nut
tngamyammok mang ngor kam mur kael karo papat mang ngor enang
tok, kmikkiem enang ko En tmur kaensireim En mruo kmeharom ka svil
to kam ngamyammok mang ngor enang tok arhe. 6 Va teharom tok, he
nang En kmenpgam o mia kam le kanprim En pum ka keknen to tho
mi kut ya hak, endo kam ring ya mang ngor orom ka nngiar to e Yesus,
endo En mruo tkaelongtok mang. Nang E Nut tlo nho kuon mang ka
nngiar kam ring ya mang ngor orom e. 7 Ii, va her gi vgum e Yesus to kat
arhe ko tyor he ka gidiel ta ksuk mang ngor, E Nut tel ekam mor orom
e Yesus ka gidiel enang tok ko tlol nguaro kerkeknen patgiang ngaiting
he kikiangae mang ngar hak orom. Ii, E Nut ta nngiar ngang ngor kmel
ekam mor orom e Yesus ka gidiel tok, kmikkiem enang ko En nma vle kia
vul orom karo vu nngiar ruk nma ring ya mang ngor ormar. 8 Ii, E Nut
tsovet kmenpasiker ka nngiar to kam ring ya mang ngor tok, kmikkiem
karo vu papat ruk laol, ko ther el mor ma hor mang ka svil mruo. 9-10 Ko
tennik E Nut ta ktar mi kut tuvgom ka svil kim o mia, endo te, En kam
kaum o tgoluk tgus ruk kuon ma volkha va mo mmie kmel mar tgus kam
vle ku meorom Endo Thim Orom Ka Msasaen ka tavgo. Vanangko tete, E
Nut ta ya mang ngor he ksirei kam paam nguaro rela kam mrua polger
ka svil to endo ngang ngor. E Nut ka svil to endo, tennik En mruo tmur
ktar mur el ka papat mang te, En kam mi kut kaelha kmeharom karo
reha kam khenam mar ma mmok orom Endo Thim Orom Ka Msasaen
arhe her mi kut mnam a venloot to En mruo tmur kut el kam khenam
mar ma mmok tok, ko pekam ko o venloot tgus ruk tmur mi kut elik tok
nga her nop na.

E Nut Ta Re Pum O Vrong Rhek

11-12 Mare, va her mor o Yuda ruk ngota ktar kam nho mkor Endo E Nut
Thim Orom Ka Msasaen te, en kam susulgim mor, E Nut ta ktar mur re
pum mor kam vle ngang En mruo her gi vgum e Kristus to kat arhe. Ii, her
mor o Yuda ri arhe ngota ktar kor mnam mor mang e Yesus he kmokpom
kar ktar mang o mia tgus. He E Nut ta ktar mur el mor tok, he nang En
kam kle kaenpgam o vrong mia ekam mor, mar kam le kanprim En pum
ka keknen to tho mi kut ya hak, endo kam ring ya mang ngor. Ii, E Nut
nam kaeharom o tgoluk tgus, mar kmaottam kpis lmien kmikkiem karo
mur papat mruo kmikkiem ka svil mruo, ko ta svil mar kam pis gi enang
tok arhe. Mare, va tennik E Nut ta ktar el karo papat mang ngor kam
ngamyammok mang ngor kmikkiem karo mur papat mruo ruk tok kat
arhe. 13 Va muk ruk lEpeses tesgun muta vle te, muk o takpun, E Nut tre
pmuk tete he, kam kaum muk kam vle kar mor ruk En mruo tre pum mor
tennik tok kat he. Ko tesgun ko mnam a kolkha to mut ngan E Nut karo
rhek ruk o minar mang a knovvur he kor mnam muk mang e Kristus he
kmokpom kar vgum mar, E Nut ther susulgim muk kat. He ekam tok,
E Nut tngamyammok mang nguk tok kat kmel ka ngaelmir kun mnam
muk orom E Nunu A Totur, kam khenam muk ma mmok te, muta vle
ngang E Nut mruo. Ii, her E Nunu A Totur arhe, E Nut ta ktar el ka tnangal
orom kmen ngang ngor. 14 Ii, E Nunu A Totur ta vle te, E Nut ka tnangal
ka gi kaunun to tkael rengmat kun mnam mor kmenserpagam nguaro
papat te, E Nut ner mi kaen o ngamyammok akuruk koknaik ngang ngor.
Va E Nut ten E Nunu A Totur kun mnam mor kam vle te, ka tnangal ka gi
kaunun tok, kam ngae kais ko E Nut ner mia kaottam ka tnangal to endo

he ktarkanang ka ngaeha to kmel ekam o mia ruk En mruo tmur re pum
mar kam vle ngang En mruo, he nang En kmenpgam o mia ekam mor
kat, mar kam le kanprim En pum ka keknen to tho mi kut ya hak, endo
kam ring ya mang ngor.

E Pol Nma Ngarkie Ngang E Nut Mang lEpeses

15-16 Koma pat mang nguk kam ngarkie mang nguk va kom lua tu hak
kam kanprim E Nut mang nguk ekam ko E Nut ther paam mularo rela
kam mrua polger ka svil to endo ngang nguk tok kat. Ii, tiok, ko ko gnua
ngnek mang nguk ko mut kor mnam muk mang Ngoldaip e Yesus he
kmokpom kar va kaelongtok mang endruk E Nut tmur el mar kam vle
ngang En mruo, kom lua tu kam kanprim E Nut mang nguk. 17 Ii, koma
ngarkie ngang Ngor Teit E Nut to tho mi kut mmok hak, Endo ta ktar mur
el ka svil to orom Ngoldaip e Yesus Kristus. Ii, koma mnganang mekam
mekam te, E Nunu A Totur kam klang nguk mo papat ruk laol mang E Nut
kmeharom muk kam smia ngangam kim muk mang ngar, he nang en
kmel muk ma hor mang ngar. Ii, koma ngarkie ngang E Nut tok, he nang
muk kam kle klol o papat kngae mekam mekam mang En mo kolkhek
tgus. 18 Va koma mnganang En kat te, En kam ngam a mmok kun mnam
muk, muk kam mmok mang a ngorsang to mor ruk ngot kor mnam mor
mang e Yesus he kmokpom kar ngoma nho mkor En mang kmen ngang
ngor koknaik, endo E Nut tmur vaeng ngor kam kol. Ii, va kua mnganang
E Nut kat kam ngam a mmok kun mnam muk tok, he nang muk kam
mmok kat mang a papat ta te, mor kam lol o ngamyammok ruk ngat
ho mi kut ya hak ko mkor Ngor Teit kat. O ngamyammok ruk endruk
ngta vle ngang ngor ruk E Nut karo mia mruo te, nguaro gol ngo pneik
msim. 19 Ii, va koma mnganang E Nut kam ngam a mmok kun mnam
muk kat, he nang muk kam mmok mang ka ho serppak to a ho ngaurar
hak, endo nam kaeha kun mnam mor ruk ngot kor mnam mor mang En
he kmokpom kar orom. Ka ho serppak to a ho ngaurar hak to endo, ta
vle gi enang ka ho serppak to a ho ngaurar hak to E Nut nam kaeha orom
mekam mekam. Va nong a serppak langto yok to ta maenang e. 20 Ii, va
a her gi ho serppak to a ho ngaurar hak to kat arhe, E Nut ta khenam ma
mmok ko thover Endo Thim Orom Ka Msasaen petgim ka nnak orom, he
ktu pum kuon ma volkha ko vanam ka miktiek. 21 He ko tok nma vle a ho
vu serpgar hak, he ho mi kut laut kir kim o kool ngalmialaol, o vrong
serppak ngalmialaol, o vrong kool ngakro serppak va o vrong engyel
ngaro serppak kat. Ii, si o gi vrong munik tgus ruk o mia ngma mon o
tgoluk ormar, va e Yesus ta laut kir kim mar tgus kat, he ka vle a ho vu
serpgar hak mnam a venloot to enda tete. Va ner gia vle a ho serpgar hak
tok mnam a venloot to nera pis koknaik tok kat. 22 Va her e Yesus to kat
arhe, endo E Nut ther el o tgoluk tgus ku meorom ka tavgo, en kam laut
mang ngar tgus. Va E Nut tmur kut el en kat kam ktong ka ngaomevek
mang o vrong papat tgus kat. Ii, e Yesus ta vle tok enang a mhel karo
papat ruk ngma ktong ka vok. 23 Va e Yesus ka ngaomevek ta vle tok kat
enang ka vok mruo kat, ko ka ngaomevek na kaeha orom e Yesus karo
papat tgus kam tarkanang ngar, mar kam pis lmien kmikkiem gi enang
ko en nma ktong o tgoluk tgus kmikkiem karo vu papat, mar kam pis
lmien tok kat.

2

E Nut Ta Susulgim O Mia Ekam Ko En Nma Ring Ya Mang Ngor

1-2 E Yesus ta vle tok, vanangko muk ruk lEpeses, tesgun o kerkeknen
ngat el rengmat kun mnam muk, he muma kerngnek vgum E Nut he ka
kpoot mang karo pos. Ii, ko tesgun mum kaikkiem o keknen ruk mkor o
takpun ruk mnam a mmie ta. Ko o kool ngaldaip to e Seten, endo tottek
kuon ma volkha nam gi kaeha kun mnam endruk ngma kerngnek vgum
E Nut tete. Ii, nam kaeha kun mnam mar, he nang ka tavgo kam sap kun
mnam mar. Va tesgun mum kaikkiem en tok kat he ka vle gi enang o
takpun akuruk kat. He ekam ko mum hera vle tok tesgun, mum hera
vle ko pum E Nut kalo keik enang o yoror ruk orom mularo kerkeknen
ruk endruk. 3 Ii, va mor ruk o Yuda tgus kat, tesgun ngot hera vle kun
pgegom o takpun ruk endruk he kaenang ngar tok kat ko tesgun ngom
mrua ngam mor mruo ekam nguaro pkor ngaro svil ruk ngat kernonho
ko ngam kaenen mor kam tmar kmar. Ii, tesgun ngom kaikkiem nguaro
svil ruk tok ko nguaro papat va nguaro svil ngam kaenen mor kam mrua
ngam mor mruo ekmar tok arhe. Ii, he ekam tok, tesgun mor ruk o
Yuda ngot gi kaenang o takpun ruk endruk tok arhe, ko E Nut ta ktar mi
kut el ka papat kam khenam ka ho ngaesik hak ngang ngor o Yuda ruk
ngom kaeharom nguaro kerkeknen ruk endruk gi enang o takpun tok
kat. 4-5 Tesgun mor ruk o Yuda ngot si vle enang o yoror vgum nguaro
kerkeknen ruk ngota kpoot mang E Nut karo pos ormar tok, vanangko
tete, E Nut to ta vle kia vul orom ka keknen to kam mrung o mia, nam vu
kaelongtok mang ngor ge, to her kle mi kut kaeharom mor o gunngae, he
nang mor kam kol a ktalhok to kam plong vle ko kim Endo E Nut Thim
Orom Ka Msasaen ngnik ngnik. Ii, E Nut tsusulgim mor tok, her gi vgum
ko En mruo tmur kut ring ya mang ngor tok. 6 Ii, va mor ruk ngot kor
mnam mor mang e Yesus he kmokpom kar, E Nut ther kle kaum khover
mor kar e Yesus he ktu pum mor ko kim en kuon ma volkha kat ekam
ko ngot kor mnam mor mang e Yesus te, her en arhe Endo E Nut Thim
Orom Ka Msasaen he kmokpom kar. 7 E Nut thover mor tok, he nang En
kam kle mi ktua khenam ka keknen to kam ring ya mang o mia orom
mor mnam o venloot tgus ruk ngara pis koknaik. Ko E Nut ther khenam
ka keknen to endo orom e Yesus To E Nut Thim Orom Ka Msasaen ko ta
ya mang ngor orom e Yesus tok arhe. Va E Nut ka keknen to kam ring
ya mang o mia, ta vle enang a gol ka pun to E Nut tho mi kut vle kia vul
orom he. Va nong a mhel ka keknen tang to ta maenang e. 8 Ii, her gi
vgum ko E Nut mruo tring ya mang ngor, E Nut ta susulgim mor ko ngot
kor mnam mor mang e Yesus he kmokpom kar he. Vanang a ngaeha to
kam susulgim muk tlo ottek ekam muk mruo e. Nove, ko her E Nut mruo
to ta kle gi nngiar ngang nguk orom a nngiar to e Yesus kam susulgim
muk orom en tok. 9 Nang mut lo eharom a ngaeha tang hak kam mrua
susulgim muk tok kat e. He ekam tok, nong a mhel tang hak to tkais kam
mrua hover en mruo vgum tok. 10 Nove, ko her gi E Nut mruo tuk, to ta
khenam kalo ktiek orom mor, ko her gi En mruo tuk to ta kta kaeharom
mor kam pis lgunngae ko ngot kor mnam mor mang e Yesus te, her en
arhe Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen he kmokpom kar. Va teharom
mor lgunngae tok, he nang mor kam kle mi kut kaeharom o keknen ruk
lyar, endruk En mruo ta ktar mi kut elik ngang ngor kmeharom mar.

E Nut Tit O Vrong Rhek Kmaol Ko Rkieng En Mruo

11-12 Ekam tok, muk ruk mut pal mnam o vrong rhek, mgua smia pat
na mang a papat ta te, her o Yuda ruk arhe endruk ngam mrua mon
mar mruo te, mar endruk "O Paamvrongtok." Va ngam kle kmon muk
kat te, "O Lua Paamvrongtok." (Kua rere lsir mang a mi keknen to kam
paam lurokol.) Ii, mguak pat mang tok, ko tesgun mnam a venloot to
muk o vrong rhek mut lo kor mnam muk mang e Yesus he lua mokpom
kar vop, mut her gia vle malhagenmok mang e Kristus. Va tesgun muta
vle kat te, muk o takpun ruk nong nkong nguk ko mIsrael msim kat e.
Ko tesgun muk o vrong hirtek. Va tesgun kat mut lo tuur mnam E Nut
karo mokpom ruk telik orom karo tnangal kat e. Va mum lua nho mkor
E Nut kat kam susulgim muk kat e. Va mum lua mokpom kar E Nut orom
mularo ngorsang mnam a mmie ta kat e. 13 Ii, muk o vrong rhek, tesgun
mum hera vle malhagenmok mang E Nut tok, vanangko tete, ekam ko
mut kor mnam muk mang e Yesus te, en her Endo E Nut Thim Orom Ka
Msasaen he kmokpom kar, va E Nut ther it muk kmaol kpis ko rkieng En
mruo her vgum Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen ka gidiel ko ta ksuk
mang nguk arhe.

E Yesus Ta Sir Ktok Orom Ka Vok Mruo, He Nang O Mia Tgus Kam Kaum Kmaol Rkieng E Nut

14-15 Ii, tete muk o vrong rhek muta vle ko rkieng E Nut her vgum e
Yesus ka vok mruo arhe, ko tkaum eharom muk o vrong rhek kar mor
o Yuda nguaro vurkul tgus kmongeik mo kmor orom ka vok to atgiang,
he nang muk kar mor kam vle atgiang. Ii, e Yesus tkaum eharom nguaro
vurkul kmongeik mo kmor ko ta mget a hennek to tesgun nma sir kun
pgegom muk va mor he kmommen mor orom nguaro resik mo kmor. Ii,
ko a hennek to endo, her E Nut karo pos ruk ngam kael resik kun pgegom
muk kar mor arhe, he e Yesus ta mgetik, nang le ksir ktok orom ka vok
mruo. Mare, e Yesus tkaum eharom nguaro vurkul kmongeik mo kmor
her vgum ko tmur el ka vok mruo kam yor he ka kser E Nut karo pos
kar o Yuda ngarketro rhek tgus ruk ngat mrua soloum mar mang E Nut
karo pos ruk endruk kat. Tyor he ka kser o resik mang ngar tok, kam
sir ktok orom ka vok mruo, he nang en mruo kmeharom mor ruk alo
valngan alomin kam vle te, a valngan to atgiang a gunngar her vgum
ka vok mruo atgiang ko ta sir ktok orom tok. He gi enang tok, tkaum
eharom muk o vrong rhek kar mor o Yuda nguaro vurkul kmongeik mo
kmor tok arhe. 16 Ii, e Yesus tkaum eharom mor tgus tok ekam ko ta svil
kam kat kael mor ruk alo valngan alomin ko kim E Nut kam kta mo nho
kar E Nut, her vgum ka vok to atgiang ko tyor ko engnang a ho. Ii, ko her
vgum ka yor to engnang a ho to endo, ther mget a hennek to orom E Nut
karo pos ruk ngam kael resik kun pgegom muk kar mor. 17 Mare, tesgun
e Yesus tkaol kpis mo mmie kam ptang nguk o vrong rhek ruk ngta vle
malhagenmok mang E Nut va mor o Yuda ruk ngota vle kan mmok mang
kat he kaum khavaeng ngor tgus te, ner kaum kaeharom nguaro vurkul
tgus kmongeik mo kmor vgum ka yor. 18 Ii, he ekam ko E Nut ther it muk
o vrong rhek kmaol kpis ko kim En, va tete mor tgus ngot kais kam kaum
kmaol kpis ko rkieng Ngor Teit her vgum E Nunu A Totur to atgiang tok
kat.

O Vrong Rhek Ngat Kaum Kar O Yuda Kam Vle Kun Mnam E Nut Ka Valngan Mruo

19 Ko her gi ekam ko E Nut ther it muk o vrong rhek kmaol kpis ko
rkieng En mruo kat, va mut lo kta vle enang te, muk o takpun i o o
hirtek kat e. Nove, mut kle va her mi kut kaum kar mor ruk ngot ottek
kun mnam E Nut karo mia mruo va ka vle kun mnam E Nut ka valngan
mruo kat. 20 Ii, E Nut ka valngan to endo ta vle enang ka rek to ta srim
kuon malpgem o ngtek ruk orom o aposel kar o propet ngaro rhek ko
tenserpagam ka rek to endo orom a hokidek to orom a papat ta te, e
Yesus her en arhe, Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen. 21 He her vgum
e Yesus to a hokidek arhe E Nut nam kaeharom ka rek tgus orom karo
mia mruo ruk ngat kor mnam mar mang Ngoldaip he kmokpom kar kam
smia vatvat mar mo kim a hokidek to endo kam serppak vgum, he nang
en kam ngam ka rek tgus to orom karo mia mruo, nang mar kam laut
kngae kam vle te, E Nut Ka Rek To A Totur enang tok. 22 He ekam ko muk
ruk lEpeses mut kor mnam muk mang e Yesus he kmokpom kar en to a
hokidek to endo, gi enang mor ruk o Yuda ko ngot kor mnam mor mang
he kmokpom kar en tok kat, va E Nut nam kaum kaeha kun mnam muk
kat ge, gi enang ko nam kaeha kun mnam mor tok kat. Ii, nam kaeha
kun mnam muk kmeharom muk tgus kam laut kngae, he nang muk kam
kaum ka vle kar mor ruk o Yuda te, E Nut ka rek to En mruo nma vle
mnam orom E Nunu A Totur to tel rengmat kun mnam muk kat.

3

E Pol Ta Keknen Ngang lEpeses Mang Karo Reha Ruk Ngang O Vrong Rhek

1 Va her gi ekam ko muk o vrong rhek muta vle kun mnam E Nut ka
valngan tete kat, her dok e Pol to ngat enpasiker dok, kom her havaeng
nguk ruk o vrong rhek mang e Yesus te, her en arhe, Endo E Nut Thim
Orom Ka Msasaen.
2 Pu tok, vanangko lmien kat te, mut her kol a re mang dok he te, E Nut
ten ka svil ko maktiegom dok, dok kam mi kut kaelha kmeha orom, he
nang En kam ring ya mang nguk kam khenam ka svil to endo ma mmok.
3 Ii, E Nut ka svil to kua rere mang, her E Nut ka svil to ta tuvgom kim o
mia tennik. To tete ther paam kualo ngaela mang tete he, ko ta kle mur
khenam ma mmok kam polger karo rhek ruk mang ngang dok. Va ko her
vur ittiek ngang nguk mang E Nut ka svil to endo vur ktar kun mnam kua
hor ta, tok kat arhe. 4 He ekam tok, mgua sim ktua him kua hor ta na, yek
mguera kol a pat mang dok te, kom vua mmok mang E Nut ka svil to mang
Endo Thim Orom Ka Msasaen, ko tennik ta tuvgom ka svil to endo mang
en ko kim o mia, vanang tete ther kle kpaam kualo ngaela mang he. 5 Ii,
tennik kam ngae kais mang tete, E Nut ka svil to mang Endo Thim Orom
Ka Msasaen, E Nut tlo polger karo rhek ma mmok kam smia paam o mia
ngaro rela mang, enang ko E Nunu A Totur tsim polger o rhek ngang ngor
ruk E Nut karo aposel kar karo propet ruk o totur kam smia paam nguaro
rela mang tete e. 6 Ii, va E Nut ka svil to ta tuvgom kim o mia tennik, nang
kle kpolger o rhek mang tete ta vle ti te, tete o vrong rhek ngat kais kam
kaum ka vle kar mor ruk lIsrael kam kol o ngamyammok ko mkor Ngor
Teit to E Nut. Va her mar kat arhe ngat kais kam kaum kar mor lIsrael
kam vle te, a valngan to atgiang, enang a mhel to orom ka vok to atgiang
tok kat. Va her mar ruk kat arhe ngat kais kam kaum ka vle kar mor
lIsrael kat kam kol E Nut ka tnangal to kam kol a ktalhok to kam plong
vle ko kim En ngnik ngnik kat. Ii, o vrong rhek ngat kais kam kaum kar

mor o Israel tete tok, her gi vgum ko ngat kor mnam mar mang e Yesus
kat te, her en arhe, Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen he kmokpom kar
kat.
7 Ii, her E Nut arhe tmur el dok kam kol a ngaeha to kam havaeng o mia
mang a knovvur to kat arhe her gi vgum ko E Nut mruo ta nngiar ngang
dok orom ka keknen to kam ring ya mang dok, to le mur kaenserpagam
dok kmeha orom tok. 8 Dok to kom pua vle te, ko ho lo eveep is hak
kam vle ko ngtu hak pekam E Nut karo mia tgus, vanangko E Nut ta kle
kring ya mang dok ge, kmen a ngaeha to endo ngang dok, he nang dok
kam havaeng o vrong rhek mang o papat ruk mang Endo E Nut Thim
Orom Ka Msasaen. O papat ruk endruk ngta vle enang a gol ka pun. Va
mor gi ko mor tuk ngot lo is hak kam non ekmar kam smia mnor mang
ngar kat e. 9 Ii, va E Nut to tkueng o vrong tgoluk tgus tel a ngaeha to
endo maktiegom dok, dok kam le kael o mia tgus ma hor mang ka svil
to endo mang Endo Thim Orom Ka Msasaen te, E Nut tmi kut kaelha
kmeharom karo reha kam khenam mar ma mmok orom Endo Thim
Orom Ka Msasaen arhe her mi kut mnam a venloot to En mruo tmur
kut el kam khenam ma mmok tok, ko pekam ko o venloot tgus ruk tmur
mi kut elik tok nga her nop na. Ko tennik kam ngae kais mang tete, E
Nut ta tuvgom ka svil to endo mang en kim o mia, vanang tete ta kle ka
khenam ma mmok orom e Yesus he. 10 Ii, va a papat to E Nut ta srim
ka svil to endo kuon malpgem ta vle ti te, kakro ngaomevek mruo kam
khenam karo vu papat ruk laol ngo mamten mang ka svil to endo orom
Endo Thim Orom Ka Msasaen ma mmok ngang o kool ngalmialaol kar
o engyel ruk kuon ma volkha, mar tgus kam mmok mang ngar vgum
kakro ngaomevek ruk endruk tok. 11 Ii, E Nut tkut svil kakro ngaomevek
mruo kam khenam karo vu papat ruk laol mang ka svil to endo mang
Endo Thim Orom Ka Msasaen ma mmok tok, kmikkiem ka papat to ta
ktar el tennik kmeharom tok he. Ko ta ktar el a papat to endo va nma
plong vle ngnik ngnik kat. Va E Nut karo vu papat ruk laol mang ka svil
to mang Endo Thim Orom Ka Msasaen arhe ngat her mi pis lmien tete
orom Ngoldaip e Yesus. 12 Ko her vgum e Yesus arhe ko ngot kor mnam
mor mang he kmokpom kar ngot kais kmaol rkieng E Nut he lua ruokar
kim va lua gorang kat e. 13 He ekam tok, kua mnganang nguk kam lo
mrua kser muk petgim e Yesus vgum ko ngat kaenpasiker dok pum kua
ngaeha to kam havaeng nguk mang e Yesus. Ii, ko kua ngaenpasiker moti
tete ta vle her mi kut mang nguk kmel muk ma hor mang e Yesus, muk
kam mmok mang tok arhe.

E Pol Nma Ngarkie Mang lEpeses

14 He her gi vgum a papat to E Yesus kakro ngaomevek kam khenam
E Nut ka svil to mang Endo Thim Orom Ka Msasaen ma mmok ngang o
mia, va koma tubulkek ku penharom Ngor Teit he kngarkie mang nguk.
15 Ii, her E Nut arhe to ta teit mang ka valngan tgus ruk kuo ma volkha
va ku mmie he ka sgum mar orom nga munik. 16 Va ekam ko E Nut nma
vle kia vul orom karo keknen ruk ngat ho mi kut ya hak, koma ngarkie
mang nguk te, E Nut kam meng E Nunu A Totur kmel rengmat kun mnam
muk, he nang en kmenserpagam muk orom ka serppak mruo, muk kam
vle lserppak. 17 Koma ngarkie mang nguk tok, he nang Endo E Nut
Thim Orom Ka Msasaen kmel rengmat kun mnam mularo vurkul tok
kat vgum ko mut kor mnam muk mang he kmokpom kar. Ii, va koma

ngarkie ngang E Nut mang nguk kat te, En kmeharom muk, he a keknen
to kmelongtok mang o mia kmel rengmat kun mnam muk kat, he nang
muk kam vle lserppak orom a keknen to endo kat. 18 Ii, koma ngarkie tok,
he nang mularo papat kam mi kut kais kun mnam muk kam kaum kar
E Nut karo mia tgus kam sim ktua mnor mang Endo E Nut Thim Orom
Ka Msasaen ka keknen to kmelongtok mang nguk te, tho mi kut laut hak
kun mnam en is nngia. 19 Koma ngarkie tok kat, he nang mularo papat
kam sim kut kais kat kam kol ka keknen to kmelongtok mang o mia tok,
endo ngot lo kais hak kam mnor mang orom nguaro gi papat ko ngta tu
mang ka keknen to endo. Ii, koma ngarkie mang nguk tok, En kam mi
kut kaeharom muk, he nang muk kam sim ktua kolkol ekam ka keknen
to kmelongtok mang o mia tok, kmikkiem gi enang ko E Nut nam ho mi
ktua papuntom a keknen to endo kmelongtok mang o mia tok kat.
20-21 He tete, mor ruk ngoma vle kun mnam E Nut ka ngaomevek ko
ngot kor mnam mor mang e Yesus te, her en arhe Endo E Nut Thim Orom
Ka Msasaen he kmokpom kar, her mor ri arhe ngruak kanprim E Nut he
ka nho orom En mnam a main to tete, va koknaik mnam o mia ngaro
maineik tok kat kam ngorom kngorom. Ko her E Nut arhe Endo tho mi
kut kais kmeharom o gi vrong papat tgus ruk ngota mnganang En mang
ngar, va kle ho mi kut kael o papat akuruk yok kuon malpgem gi endruk
ngota ktar ka mnganang En mang ngar. Va si o gi vrong papat tgus ruk
ngot gia pat mang ngar kat, va En tkais kmeharom mar, va kle kho mi
kut kael o papat akuruk yok kuon malpgem mar kat. Ii, E Nut nam kaeha
ngang ngor enang tok, orom ka serppak to nam kaeha kun mnam mor
orom. Lmien!

4

E Nut Ka Ngaomevek Ngak Kolkol Ekam En

1 Her dok to ngat kaenpasiker dok mo ma hengor ta arhe ekam ko
koma patter o mia mang Ngoldaip. Va kua havaeng nguk te, ekam kuaro
papat ruk ko gun ittiegom mar ngang nguk, ko kaurur kim muk tete
kam kolkol ekam E Nut kmeharom o keknen ruk lyar, endruk kmiser
a ngorsang to E Nut tmur vaeng nguk tesgun kam kol, endo mut her kol
he. 2 Ii, mgua ho mi ktua krus orom muk mruo hak he kngae gi mrua
vle ngang o mia te, o sim re. Va mu or kam tutut kmesik kat, nang kle va
kaelongtok mang o mia he kturang ngar pum ngaro vnek. 3 Ii, E Nunu A
Totur ther eharom muk ruk o vrong rhek va muk ruk o Yuda kam kaum
ka vle te, a valngan to atgiang. Va mguak kaegom mularo serppak tgus te,
muk kam kaum ka vle te, a valngan to atgiang mekam mekam tok, vgum
mula keknen to kam vle orom a vrek longeik mo nguk. 4 Ii, mguaka vle
enang a valngan to atgiang vgum E Nunu A Totur tok kmikkiem enang
ko, e Yesus ka ngaomevek ta vle enang a mhel ka vok tgus to atgiang, va
E Nunu A Totur en atgiang tok kat. Ii, va mguaka vle atgiang tok, ekam
ko mnam a kolkha to E Nut tvaeng nguk, ther mi kut vaeng nguk kam
nho mkor En atgiang tuk kmen a ktalhok to kam plong vle ko kim En
ngnik ngnik ngang nguk gi enang tok kat arhe. 5 Va mguaka vle enang
a valngan to atgiang vgum E Nunu A Totur tok kat kmikkiem enang ko
Ngoldaip ta vle te, En atgiang tok kat. Va her gi a papat atgiang tuk kat,
endo kmor mnam mor mang e Yesus he kmokpom kar. Va her a parrur
atgiang tok kat. 6 Ii, va mguaka vle enang a valngan to atgiang vgum E

Nunu A Totur tok kmikkiem enang ko E Nut atgiang tuk tok kat, Endo
mor o mia tgus Ngor Teit. Va her En kat arhe ta laut kir kim o vrong mia
tgus. He nam kaeha ko maktiegom o vrong mia tgus, he nang En kmel
rengmat kun mnam o vrong mia tgus tok kat.
7 Ii, mgua si vle atgiang tok, vanangko Endo E Nut Thim Orom Ka
Msasaen ther kle kring ya mang langto langto mnam mor ge, kam mi kut
kaen a nngiar ngang langto langto gi, mnam mor kam mi kut kaikkiem a
tong to en mruo tmur kut el kmisis kim langto langto mnam mor enang
tok. 8 Ii, ta nngiar ngang ngor tok, kmikkiem E Nut karo rhek ruk endri
te,
"Ta grap ngoguon mail hak he ka ktong a vaak orom karo imuo ruk
ta kakapom mar. To tle kaen o nngiar ngang karo mia."
9 (Vanang a re ka vgon to te "ta grap" ta khenam ma mmok te, thera ktar
ka grung ngpirik ngte mmie na. 10 Ii, va endo ta ktar ka grung ngpirik
ngte mmie, her endo thera grap ngoguon ma volkha he kpa mnam o
varhek tgus, en kam vle ko tok, he nang en kam kaum o vrong tgoluk tgus
ruk E Nut tkueng ngar, mar kam vle ku meorom ka tavgo.) 11-12 Ii, endo
ta grung ngte mmie, her en arhe to ten o nngiar ngang ka ngaomevek,
kmelel kim mar ruk E Nut karo mia mruo kmeha ngang o mia ormar.
Ii, ko Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen tmi kut en a nngiar langto
ngang o mia akuruk, mar kam ngae kam kol a ngaeha to kam hover ka
ngaomevek, mar kam vle te, o aposel. Va ngang akuruk ten a nngiar
langto vat kam vle te, o propet. Va ngang akuruk tmi kut en a nngiar
langto kat, endo kam havae mang En mruo. Va ngang akuruk tmi kut en
a nngiar to kam nho mang kakro ngaomevek kam patter mar. Ii, ther
mi kut en o nngiar ngang ka ngaomevek tok, he nang ka ngaomevek
to ta vle enang Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen ka vok mruo tgus
kmeha orom o nngiar ruk endri, he nang o mia ngaro papat ruk kmor
mnam mar mang he kmokpom kar kam laut kngae vgum ngaro reha ruk
endruk enang tok. 13 Ii, E Nut ner kaelel kim ka ngaomevek to ormor tok
kam ngae kais ko mor tgus ngruaka vle enang a valngan to atgiang orom
nguaro papat ruk kmor mnam mor mang E Nut Khal he kmokpom kar.
Ii, va ner kaelel kim mor tok kat, kam ngae kais ko nguaro papat ruk
mang ngak laut kngae kam ttek va ngot kolkol ekam Endo E Nut Thim
Orom Ka Msasaen karo keknen tgus ruk ngat ho mi kut ya hak, endruk
Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen mruo tho mi kut kaisis kun mnam
en ormar. He enang tok, ngruer kais kam ho mi kut kaiser en ko ngrera
ttek orom mar tok kat arhe.
14 E Nut na kaelel kim mor tok, nguaro papat kam laut kam ttek na,
yek ngrer lo kat kais kam kta vle enang o ngnes ruk ngam mrua ngam
mar mruo ekam o gi vrong papat kat e. Ii, ko o mia ngam mi ktua ppiak
he kmas orom ngaro rhek kam patter mor orom ngaro papat ruk nong
ngaro kleim ngang ngar mang E Nut, mar kam vraik orom nguaro papat
kngam mar ngogut ngoguon. Ii, ngam sia ngangam kim mar kam mi
kut kael ngaro papat momalpek kam kauyang ngor ormar kam ngam
nguaro papat ngogut ngoguon enang tok. Nguaro papat ngak laut kam
ttek na, yek ngruer lo kat kais kam vle enang a langail to o vlung ngma
ngam ngogut ngoguon va ko a ngausgi nma spom he kngam ngogut
ngoguon tok kat e. 15 Nove, parem ko, ngruak kle va kaelongtok mang
o mia kam rere kar mar orom o rhek ruk o minar. He enang tok, Endo E
Nut Thim Orom Ka Msasaen mruo nera pavloum mor orom karo keknen

va karo papat tgus, he nang mar kam laut kngae kun mnam mor, mor
kam ttek ormar kmiser ktakor mruo. Ii, ko en ta vle enang a mhel ka
lpek ko nma ktong ka vok to orom mor ruk ngot kor mnam mor mang
he kmokpom kar. 16 En ta vle enang a mhel ka lpek ko en nma ktong
ka ngaomevek tgus to orom mor. Va her vgum en arhe mor ngoma laut
kngae, gi enang a mhel ka vok ko nma laut kngae orom o spang ruk
ngma mo kappom kar karo sogi va karo vothol en kam serppak enang
tok. Ii, va enang tok kat, ka ngaomevek to orom mor ngoma mokpom kar
mor kmenserpagam mor mruo orom a keknen to kmelongtok mo ngor,
kmikkiem enang ko langto langto mnam ka ngaomevek to endo tsim kut
mokpom kar mar mruo kam serppak vgum ktaro reha mruo ruk langto
langto nam kaeharom mar mo ngar.

E Nut Ten A Ngorsang To A Gunngar Ngang Karo Mia Mruo

17 He ekam ko muk ruk e Yesus ka ngaomevek mut kor mnam muk
mang Ngoldaip he kmokpom kar kam laut kngae tok, va ko kaurur
kim muk te, muk kam tu kam kta kolkol ekam o vrong rhek ruk ngam
kaikkiem ngaro papat ruk ngam mrua koham ngaro serppak mruo pum
mar ko nong ngaro kleim ngang ngar ko pum E Nut kalo keik. 18 Ii, ko
ngaro papat ngta slok hak, va ngma vle malhagenmok mang E Nut to
nam kaen a ktalhok to kam plong vle ko kim En ngnik ngnik ngang o mia.
Ii, ngma vle malhagenmok mang E Nut tok, her vgum ngaro lpetuk ruk
ko o papat ngat ho mi ktua tu hak kim mar vgum ko ngam mi kut kael rela
petgim E Nut he. 19 Ii, va ngam lo vua leep hak ko pum E Nut kalo keik,
nang kle ho mrua ngam mar mruo ekam lraip va lurokol kmegom kam
tmar kim ngaro sing kmeharom o gi vrong kerkeknen ruk ngaro pkor
ngam gi vrong kaenen mar kmeharom mar. Ngam sia vle tok, vanang
ngam ngae ho lo mi kut rum ngaro svil hak kam tmar kim ngaro sing
mang o kerkeknen ruk kam mo gorgor pmar mekam mekam tok e.
20 Mar ngma vle tok, vanangko muk, mut lo lol o rhek ruk mang Endo
E Nut Thim Orom Ka Msasaen kam vle enang ngar tok e. 21 Ii, lmien te,
mut her kol a re to mang Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen vgum o
mia ko ngat patter muk orom o papat ruk o minar, endruk ngoma sir
malpgem mar kmor mnam mor mang e Yesus he kmokpom kar. 22 Mare,
ko ngat patter muk te, kmel mularo yaik ngang mula ngorsang to tesgun
he ksir petgim mularo pkor ngaro svil ruk ngam kaenen muk kmeharom
o kerkeknen. Ko tesgun mum kaeharom mar ktar mang ko mut lo kor
mnam muk mang e Yesus he kmokpom kar vop. Ii, ngruaro pkor ngaro
svil ngma kauyang ngor he kle kering ngor orom nguaro sing ruk tok.
23 Ii, ngata patter muk kat te, kmel mularo yaik ngang mularo ngorsang
ruk tesgun tok, nang kle ka tting mang E Nut kam hortgem mularo
papat ruk ngma ktong nguk, mar kam pis o gunngae. 24 Ii, ngat patter
muk kat te, kam kle kol mula ngorsang to a gunngar, endo E Nut mruo
tmur eharom ngang nguk orom o keknen ruk ngat vua sir hak ko mar
o totur, he nang muk kam mi ktua pi orom mar kam sim ktua kolkol
ekam En mruo kam vle ngang En mruo orom mar. Ii, E Nut tmur kaeha
ngang nguk orom karo keknen ruk ngat vua sir hak ko mar o totur tok
kmikkiem enang ko mar o keknen ruk o minar.

Ngruak Kaeharom O Keknen Ruk O Gunngae Kmikkiem Ngua Ngorsang To A Gunngar

25 He ekam ko E Nut ten a ngorsang to a gunngar ngang nguk tok, va
langto langto mnam muk naka ksir petgim a kerkeknen to kam ppiak
ngang o mia, nang kle krere orom o rhek ruk o minar, ko mor tgus ngota
vle te, E Nut ka ngaomevek atgiang to ta vle enang e Yesus ka vok to
atgiang kat. 26 Ii, va mguak kaesik ngang o mia, va mguak or kmeharom a
kerkeknen ngang ngar kat. Va mguak or kam hoger o resik kat e. Mguak
kle va krum o gi vrong resik mnam a kolkha to endo ge, ktar mang a
kolkha kam vaik kim muk. 27 Ii, mguak or kam koregot kim e Seten enang
tok. 28 Vanang muk ruk o ngauruvik, mguak tu kmurur o tgoluk, nang kle
va kaelha kam khenam mularo singni kam lol mutaro reha mruo kam
turang o mia orom mar. Ii, mguak lol o reha ruk tok, he nang endruk
nong o tgoluk ngang ngar kam tuur mnam mularo serppak enang tok.
29 Va mguak or kam kta rere ngang o mia orom o rhek ruk ngat
kernonho kat. Mguak kle va krere ngang ngar orom o rhek ruk ngat kais
kmenserpagam mar kmikkiem ngaro vnek ha, he nang mularo rhek ruk
ngat lol ko vgum muk kmenkrovgem mar he kturang ngar enang tok.
30 Va mguak or kam kta kaeharom a kerkeknen tang ko mum kaoppom
E Nunu A Totur kam mrua mrung en mruo vgum mar tok. Ko E Nunu A
Totur to E Nut tel ka tnangal kun mnam muk orom ta vle ti te, ka tnangal
to endo ka gi kaunun. Ii, va E Nunu A Totur nera vle te, E Nut ka tnangal
ka gi kaunun kam khenam ka tnangal ma mmok kam ngae kais mang
a kolkha to E Nut ner mia kaottam ka tnangal to endo kmel ekam mor.
31 He ekam tok, mguak kle va ka ksir petgim o kerkeknen tgus ruk endri
te, kmelat o mia, kmesik kuon mail, kam hoger a vrek kiin, kam gervik
kim o mia, va kam rere pum o mia kam kering ngaro mnok. Va o gi
vrong kerkeknen ngo mamten ruk kam kering o mia ormar, va mguaka
ksir petgim mar tok kat. 32 Ii, mguaka ksir petgim mar tok, to kle va
kmo ya mo kmuk mruo va kmo mrung nguk kat her vgum ko mguak
mo lol mularo kerkeknen mruo patgiang ngaiting he kikiangae mang
ngar hak, gi enang ko E Nut ther lol mularo kerkeknen patgiang ngaiting
he kikiangae mang ngar tok kat, ekam ko mut kor mnam muk mang e
Kristus he kmokpom kar.

5

Ngruak Karkar Ekam E Nut Karo Leik

1 He ekam ko E Nut ther lol mularo kerkeknen patgiang ngaiting he
kikiangae mang ngar, va muk E Nut kles ruk E Nut nam vu kaelongtok
mang nguk, mguak karkar ekam E Nut karo leik 2 kmelongtok mang o
mia kmikkiem gi enang Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen ther khenam
ka keknen to kmelongtok mang ngor tok kat, ko tmur en en mruo kam
yor mang ngor. Ii, tmur en en mruo ngang E Nut tok enang a nngiar to
kam ngam menglol mnam E Nut ka vrek. Tmur en en mruo kam yor tok,
he ka vle enang a nngiar to orom ka gri to tgi ya, endo a pris nam kaen
ngang E Nut.
3 Ii, mguak karkar ekam E Nut karo leik, nang ho lo mi kut kaeharom
ke vur kerkeknen tang, kam lo kael ke vur ngaekam tang ko ke mi laut
hak ngang o mia mar kam lua mon muk orom a kerkeknen to kam mur
ngam muk mruo ekam mularo sing ruk mang lraip va lurokol kam tmar
kmar tok. Va mar kam lo kais kam mon muk orom o gi vrong kerkeknen
akuruk kat, endruk ko muma ru pum o sle vgum mar, va si a kerkeknen

to kam mo gorgor pmuk tok kat. Ii, mguak or kmel a ngaekam ngang
ngar kam lo kat kais kam mon muk orom ke vur kerkeknen tang tok,
ekam ko o kerkeknen ruk endri, mar nong E Nut karo mia mruo ngaro
keknen lyar ruk E Nut ta svil mar kmeharom mar e. Nove, ko E Nut tmur
kut el karo mia mruo kam mi kut vle ngang En mruo orom ngaro keknen
ruk o totur. 4 Va mu or kmeharom o kerkeknen ruk o mia ngma leep pum
mar kat. Va mu or kmeharom a kerkeknen to kam gi vrong gu piris, va
kam gia klel orom o mia kam ker mus orom mar kat. Ii, o kerkeknen
ruk endruk nong E Nut karo mia mruo ngaro keknen ruk e. Vanangko
mguak kle va kanprim E Nut mang o gi vrong tgoluk tgus. 5 Mguak or
kam vle orom o kerkeknen ruk endruk tok, ekam ko ani mhel to nma
gorgor pum lraip va lurokol kam mrua ngam en mruo ekam ngaro sing
ruk mang ngar kam tmar kmar he kru pum o sle vgum tok, va a mhel to
endo tlo is hak kam kol a ngamyammok tang hak ko mkor Ngor Teit to
E Nut kar Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen kun mnam a venloot to
ngina tavgo nera vle kuo mang o mia tgus. Nove, ko a mhel to endo ta vle
te, en nam gia totu pum karo vu kerkeknen mruo ruk endruk kmeharom
mar, nang E Nut nove. Ii, kuaro rhek ruk mang o mia ri ngruaka kpom
mar te, mar o rhek ruk o minar. 6 He ekam tok, mu or kam mnang o mia
ri kam krong mularo vorngap orom ngaro rhek ruk nong ngaro kleim
ngang ngar. Ko her vgum o kerkeknen ruk endruk arhe, E Nut nam kael
karo resik kuon mang endruk ngma kerngnek vgum En kmeharom mar.
7 He ekam tok, mu or kam mokpom kar mar kat e.

Ngruak Kaikkiem O Keknen Ruk Lyar

8 Ii, mu or kam mokpom kar mar tete, ekam ko tesgun mut her kaum ka
vle kun ma slommok kar mar, vanangko tete Ngoldaip ther valler muk
he, ekam ko mut kor mnam muk mang e Yesus he kmokpom kar. He
ekam tok, mguak kaikkiem o keknen ruk ngta mmok tok kat, gi enang
ko muta vle te, muk E Nut to tvua mmok kles ruk muk ko ta valler muk.
9 (Ii, mguaka vle ma mmok tok, ekam ko E Nut to tvua mmok nam kael
karo miel kun mnam muk orom o keknen ruk ngat vua ya hak, endruk
ngat vua sir, va o papat ruk o minar.) 10 Ii, mguak kaikkiem o keknen ruk
ngta mmok enang tok, he nang muk kam lol o papat ruk ngat kais kmel
muk ma hor mang o keknen ruk ngam kaensireim Ngoldaip. 11 Mguak
kaensireim Ngoldaip ormar tok, nang lo kta kaum kar o mia akuruk kam
tuur mnam ngaro kerkeknen ruk ngam kaeharom mar ma slommok. Ko
ngaro kerkeknen ruk endruk ngam lo kael ngaro miel orom o keknen
ruk ngta mmok kun mnam muk e. Vanangko mguak kle va ka vle kar
mar orom mularo keknen ruk ngta mmok kam valler mar ormar kmel
ngaro kerkeknen ko ma mmok tok ha. 12 Mguak or kam kta kaum
ktuur mnam ngaro kerkeknen ruk tok, ekam ko o kerkeknen ruk ngma
kerngnek vgum E Nut ormar kmeharom mar la tvok, ngma ngam a leep
kuon mang o mia. O mia ngat si kais kam gia mon ngaro kerkeknen ruk
endruk, vanang ngma leep hak kam gia monik tok. 13 Ngaro kerkeknen
ngam sia vle tok, vanangko a papat to enda ta mien te, o vrong tgoluk
tgus ruk a mmok tvaller mar, ngat gia vle ma mmok, o mia kam vokom
mar ge. 14 Ko her vgum a mmok to ta valler o tgoluk tgus, o tgoluk tgus
ngat gia vle ma mmok, o mia kam vokom mar tok arhe. Ii, he her gi ekam
a papat to endo msim, ngata kni orom a kni ta te,

"Ai, muk o ngonnit mail, muk ruk mut kaenang o yoror ruk ngam lua kakhi mang E Nut, mu hop he, he Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen nera valler muk."

15 He ekam ko E Nut ther valler muk, va mgua smia ngangreal ngang nguk mruo mang mularo ngorsang, muk kam smia ngangam kim muk kmeharom o keknen ruk lyar, nang or kmonit orom mularo papat ruk lyar kmeharom o kerkeknen. 16 Ii, mgua sim ktua ngangam kim muk, nang or kat kam kokoham mularo serppak mnam ke gi mhe tang hak kun mnam a venloot ta, ekam ko o kolkhek ruk tete, ngat ho mi ktua kernonho hak. 17 He ekam tok, mguak or kmorim a keknen to kam lo smia pat mang Ngoldaip. Vanangko mguak kle va smia ngangam kim muk kam mnor mang ka svil. 18 Va mu or kam kta kaiviem a ye to a serpgar he a ye ka serppak kam viging nguk kmenvevem muk. Ko ka serppak nera ktong nguk kam mrua ngam muk mruo ekam o gi vrong kerkeknen ruk ngara kering nguk hak. Vanangko mguak kle va mur kaen muk mruo ngang E Nunu A Totur mekam mekam, he nang en kam kle kviging nguk orom kta serppak mruo. 19 Ii, mguaka vle tok, va mguaka kni pum E Nut mo nguk orom o knituk ruk ngo mamten, orom o tningel kam kanprim E Nut ormar, va orom o knituk ruk E Nunu A Totur tkaen rhek mnam muk orom mar, va orom o knituk ruk muma lap mang o tgoluk mang ngar kat. Ii, mguaka kni pum E Nut kun pgegom muk ko muma kaum kam totu pum, nang mguak or hak kam kni kuo mang mularo gi pkor e. 20 Mguak kaeharom tok, he kanprim Ngor Teit to E Nut mang o vrong tgoluk tgus mekam mekam her vgum ko mut kor mnam muk mang Ngoldaip to e Yesus Kristus ka munik he kmokpom kar.

Mor Tgus Ngrua Mrua Slak Orom Mor Mruo Mo Ngor

21 Muk tgus mgua mrua slak orom muk mruo mo nguk kat, kam khenam ma mmok te, muma totu pum e Kristus.

Lmialraip Va Lmialurokol

22 Muk lraip, mgua mrua slak orom muk mruo kam ngan vgum mulmialurokol, gi enang ko muma totu pum Ngoldaip he mrua slak orom muk ngang En tok kat. 23 Mguak kaeharom tok, ekam ko kun mnam alomevek a ngokol nma ktong ktavlom he ka vle enang Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen ko en nma ktong ka ngaomevek tok kat. Ii, e Yesus ka ngaomevek ta vle enang ka mur vok mruo he en nma vle enang te, ka lpek to nma ktong ka vok. Ii, her e Yesus arhe, endo ta susulgim ka ngaomevek orom ka mur vok mruo. 24 He kmikkiem enang ko Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen ka ngaomevek nam mrua slak orom en mruo ngang Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen tok, va muk lraip, mgua mrua slak orom muk mruo ngang mulmialurokol gi enang tok kat mang o gi vrong papat tgus.

25 Va muk lurokol tok kat, mguak kaelongtok mang mulmialraip gi enang ko Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen tkaelongtok mang ka ngaomevek he mur en ka mur vok mruo ngang, en kam yor mang tok kat. 26 Ii, e Yesus tmur en ka mur vok mruo kam yor tok, he nang ka ngaomevek kam vle ngang en mruo orom o keknen ruk o totur, ko ta parrum mar orom ka munik mruo he kmon mar la mmok hak ko pum kalo keik her gi vgum ko ngat kor mnam mar mang E Nut karo rhek ruk ngoma patter o mia ormar. 27 Mare, e Yesus tmur mon ka ngaomevek la mmok hak tok to le kaum ka ngaomevek kam vle ngang en enang a mhel

ktavlom to tre kam lei orom, ko ktavlom to endo karo keknen ngat vua
mmok hak ko tmur nho ekam kam ngae kais mnam a kolkha to ta lei, he
nong a kerkeknen tang hak ta vle kun mnam. He o mia ngat lo vrua ngan
o rhek akor mang ko tlo eharom ke vur kerkeknen tang e. Ii, e Yesus ka
ngaomevek to orom mor ta vle enang ktavlom to tre kam mur kael ko
kim en mruo ko tparrum mor he eharom mor kam vle la totur ngang
en mruo, he o mia ngat lo is hak kam mon mor orom a kerkeknen tang
hak. 28 He gi enang tok, muk lurokol mgua sim ktua kolkol ekam e Yesus
tok kmelongtok mang mulmialraip tok kat, gi enang ko mum kaelongtok
mang mularo pkor mruo.

Mare, ko endo nam kaelongtok mang ktavlom ta mrua khenam en
mruo ma mmok te, tkaelongtok mang en mruo tok kat. 29 Ko nong a mhel
tang hak to nama kpiem ka vok mruo e. Nove, nam kle va ka klang mo
ol he smia nho mang, gi enang Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen nam
smia nho mang ka ngaomevek tok kat. 30 Ii, lurokol mguak kaelongtok
mang mulmialraip tok kat ko mor tgus ngot kaum ka vle te, e Yesus ka
ngaomevek ko langto langto mnam mor ta vle te, e Yesus ka vok mruo
ka mhe langto langto tok kat. Ii, a mhel na sim ktua kolkol ekam e Yesus
kam smia nho mang ktavlom kmikkiem E Nut karo rhek ruk endri te,
31 "He ekam ko E Nut tkueng o mia he kmommen mar kam vle te, lraip va
lurokol, va a ngokol nak parem kteit va knan he kaikkiem ktavlom, min
kam kaum ka vle atgiang." 32 O rhek ruk endruk nga pun msim ta laut
hak, he E Nut tlo paam rela mang tennik kmis mang tete e. Vanangko her
tete ta, her dok ta arhe kua polger o rhek mang te, o rhek ri nga pun ta vle
mang e Kristus kar ka ngaomevek to orom mor ko ngota vle atgiang kar
e Yesus gi enang tok kat. 33 O rhek ruk endruk nga pun msim ngat pua
vle mang e Kristus kar ka ngaomevek to orom mor tok, vanangko langto
langto mnam muk lurokol nak kle mi kaelongtok mang ktavlom tok kat
ge, kmikkiem gi enang ko nam kaelongtok mang ka mur vok mruo. Va
ktavlom na kle mi ktua nho orom katngokol tok kat.

O Ngnes Kar Ngaornek Va Ngaortek

6

1 Va muk o ngnes ruk mut kor mnam muk mang Ngoldaip he kmokpom
kar, mguak mrua slak orom muk mruo kat kam ngan vgum muornek va
muortek kat ko a keknen to endo ta sir ko pum E Nut kalo keik, ko E Nut
ka pos thavae te, 2-3 "Ngiaka nho orom inan va iteit he ngira vle lhok mo
mmie orom a ngorsang to a yar." A pos to endo, her endo mnam mar tgus
E Nut ta sgun kmel he kvat ka tnangal mnam arhe.

4 Va muk o teit, mguak or kmel resik mnam mules. Parem ko, mguak
kle va kpavloum mar he kaelel kim mar ko mguak patter mar orom
Ngoldaip karo papat, mar kam laut kngae ormar tok.

Endruk Ngalmialaol Ngam Kaenen Mar Kmeha Ngang Ngar

5 Muk ruk mulmialaol ngam kaenen muk kmeha ngang ngar mo
mmie, mgua mrua slak orom muk mruo kat kam mia totu pum mulmi-
alaol ruk endruk he le mia ngan vgum mar. Va mguak or kam pe gia
totu pum mar orom mularo gi pkor, gi kun mnam kero gi venloot ngaro
mhetor ko ngama keketar muk mnam mar kat e. Mguak kle va mia nho
orom mar he kgorang ngar gi enang ko mum mia nho orom Endo E Nut
Thim Orom Ka Msasaen he kngan vgum en kat. 6 Ii, mgua mia ngan

vgum mar he kaeha ngang ngar kmikkiem gi enang ko muma vle enang
e Kristus kalngunes ruk mum kaeha ngang en he ksirei kmeharom E
Nut karo reha ruk En mruo nma svil mang ngar. Nang mguak or kam
pe gia nho orom mar, gi kun mnam kero gi venloot ngaro mhetor ruk
ngaro kerok ngat gia kolkol muk, he nang ngar kam sirei mang nguk
tok. 7 Ii, mgua ho mi ktua sirei hak kmeha ngang mulmialaol kmeharom
o gi vrong reha ngang ngar kam turang ngar ormar, gi enangthe mut
mi kaeha ngang Ngoldaip enang tok kat, nang nong ngang o mi mia e.
8 Mare, ko muta mnor mang Ngoldaip he te, ner mi kaen a keik ngang o
mia, kmikkiem ngaro gi vrong reha ngo mamten ruk lyar. Si enangthe
a taip tang na kaenen muk kmeha ngang, i o enangthe mum gi kaeha
mang a keik, vanangko E Nut ner le mi kaen a keik ngang nguk kmikkiem
mularo gi vrong reha ruk lyar mum kaeharom mar ge.

O Taip Ruk Ngam Kaenen Ngalngunes Kmeha Ngang Ngar

9 Va muk o taip ruk mum kaenen mulngunes kmeha ngang nguk, va
muk kat mguaka vle enang tok kat he ktotu pum endruk ngam kaeha
ngang nguk. Vanang mguak or kam kta rere kmengorang ngar kat e,
ekam ko mut hera mnor mang E Nut to kuon ma volkha te, her En arhe
tkaum vle te, muk kar mulngunes Muldaip to En. Va En nam lo gia
khen a mhel tang kam smia tar, nang ka mnang langto e. Nove, ner mia
momngan kar o mia tgus.

Ngruak Sir Lserppak Malngaeng E Seten

10 To kam rum kuaro rhek ri, kua svil kam havaeng nguk te, mguak sir
lserppak orom mularo papat ruk kmor mnam muk mang Ngoldaip he
kmokpom kar her vgum ka ho serppak mruo to a ho ngaurar hak. 11 Ii,
mguaka vle enang a mhel to nma kar va tomten ko nma vaik pum karo
tgoluk ruk lserpgar kmus ormar. Ko muk kat mguak lol E Nut karo tgoluk
tgus ruk lserpgar kmus orom mar tok kat, he nang muk kam sir lserppak
malngaeng e Seten karo vu papat ruk nam kaelik momalpek kam kering
nguk ormar. 12 Mare, mguaka sir lserppak malngaeng e Seten tok, ekam
ko ngom lo kaus kar o mi mia ruk ngot kais kam vokom ngaro pkor kar
ngaro gidiel e. Nove, ngom kle va kaus kar o kool, va o vrong serppak
ngalmialaol va o vrong kool ngalmialaol ruk ngaro serppak ngta kpom
a mmie ta ko nma vle ma slommok kat. Va ngoma kaus kar o vrong
serppak ruk kuon kia gan kat, endruk ngam kaenen o mia kmeharom o
kerkeknen ruk ngat ho mi kut kernonho hak. 13 He ekam ko her mar ruk
ngom kaus kar mar, va mguak kle kvaik pum E Nut karo tgoluk tgus ruk
lserpgar kmus ormar, he nang muk kam sir lserppak malngaeng ngar
mnam a kolkha to e Seten na re kaegom muk orom karo vu papat ruk
ngat ho mi kut kernonho hak. He enangthe mguak kaus ormar tok, yek
mguer kais kam kir kim he le ksir lserppak tok ge. 14 He ekam tok, mguak
sir lserppak malngaeng e Seten he kaus kar en orom o papat ruk o minar,
ko ngta vle enang a pus to mguak kleng ko mnam mularo vgondik. Va
mguak kaus kar en orom o keknen ruk ngta sir ko pum E Nut kalo keik
kat, ko o keknen ruk tok ngta vle enang a gulie ka mten to kam vaik
pum kam toot mang mularo rengtek orom. 15 Va mguak sir lserppak kat
he kaus kar en orom mularo papat ko mguaka ktar kaelel mar he ktoot
orom mar kam paneng a kolkha to kam ngongae paat kam havaeng o
mia mang a knovvur to tkais kmel a vrek longeik kun pgegom mar kar E

Nut. Ko o papat ruk endruk ngta vle enang mularo nharok ngaro vanvan
ruk mguak kaelik kmenserpagam mularo nharok ormar, he nang nguk
kam ngongae paat orom mar tok. 16 Ii, mguaka ktar vaik pum E Nut karo
tgoluk ruk lserpgar ri na kam sir lserppak malngaeng e Seten ormar tok
arhe. To mguak kle kvaik pum akuruk kat kuon malpgem endruk ko
her monik he. Endruk endri te, o papat ruk kmor mnam muk mang e
Yesus he kmokpom kar, ko o papat ruk endruk ngta vle enang mularo
gulie ruk mguaka kpom mar kam toot mang nguk kim e Seten karo vu
papat ruk nam kaegom kam kering nguk ormar. Ii, ko e Seten tho mi
kut kernonho hak, va karo papat ruk endruk ngma vle enang karo mus
ruk ngma sngam a paei pum ngaro kerok he kngam mar ngang nguk. Va
muk, mguak toot mang nguk kim en orom o papat ruk kmor mnam muk
mang e Yesus he kmokpom kar tok kat, he nang muk kam tver karo mus
ruk orom karo vu papat ruk endruk ormar. 17 Va mguak sir lserppak
malngaeng e Seten he kaus kar en kat orom o papat ruk mang E Nut
ka ngaeha to ther susulgim muk orom kat, ko ka ngaeha to endo ta vle
enang a msasaen to tvua serppak kam tokim mularo lpetuk. Va mguak
sir lserppak malngaeng en orom E Nut karo rhek ko E Nut karo rhek
ngta vle enang a kom to mguak kaus kar e Seten orom vgum E Nunu A
Totur ka serppak. 18 Ii, va mguak kle kael mularo ngarkie ngo mamten ko
kim E Nut mekam mekam kat, he ka mnganang mang o gi vrong tgoluk
va kaurur kim En mang ngar kmikkiem enang ko E Nunu A Totur nam
kaenkrovgem muk kam ngarkie tok kat. Mare, mguak smia pat mang E
Nut karo tgoluk ruk lserpgar ri kmus orom mar to le smia toot. Va mguak
or kam tu kam ngarkie ngang E Nut mekam mekam kat mang o mia ruk
E Nut tmur el mar kam vle ngang En mruo.

19 Mare, va mguak ngarkie mang dok kat te, mnam a kolkha to nguak
sir ko kim endo nma ngan o rhek, E Nut na kaen o rhek mnam dok, he
dok kam lua kokkol kam rere lserppak kam polger o rhek ruk mang ka
svil to orom a knovvur, endo tesgun E Nut tlo paam rela mang. 20 Ii, ko
her vgum ko ko kol E Nut ka gu kam havae mang ka svil to endo, ngat
kaenpasiker dok mo ma hengor ta. Ii, mguak ngarkie mang dok kat te,
dok kam lua kokkol kam rere lserppak kam polger o rhek mang tok arhe,
kmikkiem enang ko E Nut tmeng dok ngang o mia kmeharom tok.

E Pol Ta Rum Ka Hor Orom Karo Rhek Ruk Endri

21-22 Mare, muk ruk lEpeses, kua re kam meng ngornopia e Tekekus
ngok kmuk. En nam kor mnam en mang Ngoldaip he kmokpom kar va
sim kaeha ngang. Va ngom kaelongtok mang kat. Kua re kam meng ngok
kmuk mang a her gi papat ta arhe te, muk kam kol a re mang dok kar
endruk mo kmok kat te, ngota vle nngia. Ko en ner smia havaeng nguk
mang o tgoluk tgus ruk mang ngor. Ii, kua re kam meng en ngok kmuk,
he nang en kmenkrovgem muk kat.

23 To koornopeik ruk mut kor mnam muk mang E Nut, kua ngarkie
ngang E Nut to Ngor Teit kar Ngoldaip e Yesus Kristus mang nguk te, min
kmeharom mularo vurkul kmongeik va muk kam sim kor mnam muk
mang ngin he kmokpom kar min, va muk kmelongtok mang o mia kat.
24 Va kua ngarkie mang muk tgus ruk mum kaelongtok mang Ngoldaip
e Yesus Kristus orom mularo papat ruk ngat lo is kam nop kun mnam
muk. Ii, va kua ngarkie mang nguk te, en kam ring ya mang nguk kat.

E Pol Ka Hor To Tittiegom Ngang lPilipai

O Rhek Ruk Ktar Kam Keknen Mang E Pol Ka Hor To Tittiegom Ngang lPilipai

E Pol tittiegom ka hor ta ngang lPilipai tie ko ta vle kun ma hengor vop ko mRom. Tittiegom ka hor ta ekam ko lPilipai ngta ktar kmeng nga mhel mruo to ka munik te, e Epaprodaitus ngang e Pol ko tok kun mnam a hengor kmen nga nngiar ngang. Tie ko e Epaprodaitus ta vle ko mRom, en tkol a yor langto. lPilipai ngat kol a re mang te, ka yor ta serppak mang to ngaro papat ngat kaelha kam hortgi he kervavle mang. To e Pol tittiegom ka hor ta ngang ngar kam smia keknen ngang ngar te, e Epaprodaitus tgia ya va kam kanprim mar mang nga nngiar to ngat en ngang ekam e Epaprodaitus. E Pol tsi vle kun mnam a hengor, vanangko tittiek orom ka sirei to alaut hak kam kanprim lPilipai mang nga keknen to kmelongtok mang ko ngat mokpom kar en orom karo reha ko ngat turang orom nga nngiar to endo ekam e Epaprodaitus.

E Pol Tkaen Ka Mamrung Ngang lPilipai

1 Vae, dok e Pol kre Timoti mota kaum ka vle moti. Muo e Yesus To E
Nut Thim Orom Ka Msasaen klo kaloyie ruk mom kaeha ngang.

Muk ruk E Nut karo mia mruo ko mPilipai, muk ruk mut kor mnam
muk mang e Yesus te, en her Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen he
kmokpom kar, ko kaittiegom kua hor ta ngang nguk kar mulmialaol ruk
ngama nho mang nguk va endruk ngma turang ngar orom ngaro reha
ngang nguk kat. 2 Ii, kua ngarkie ngang Ngor Teit E Nut va Ngoldaip e
Yesus Kristus, min kam ring ya mang nguk va min kmeharom mularo
vurkul kmongeik kat.

E Pol Ta Kanprim E Nut Mang lPilipai

3 Mo kolkhek tgus ruk koma pat mang nguk, koma kanprim E Nut
mang mularo nngiar ruk mut her enik ngang dok tesgun kam turang dok
orom mar. 4 Va mo kolkhek ruk koma ngarkie ngang E Nut mang nguk,
koma ngarkie orom kua sirei mang nguk kat. 5 Ko tiok mnam a kolkha
to mut gi gun kor mnam muk mang e Yesus he kmokpom kar, mut elha
pum a ngaeha to kam mokpom kar dok orom mularo nngiar pum kua
ngaeha to kam havaeng o mia mang a knovvur he. Va mum kaeharom a
ngaeha to kam mokpom kar dok tok kam ngae kais mang tete vop. 6 He
kmikkiem enang tok, koma ngarkie ngang E Nut orom kuaro papat ruk
ngata serppak mang En te, E Nut ka ngaeha a yar to endo ko telha pum
kun mnam muk tiok tok, ner kle kaeha kun mnam muk orom tok kam
ngae kais ko nak tarkanang ka ngaeha to endo mnam a kolkha to e Yesus
To E Nut Thim Orom Ka Msasaen nera kser kim.

7 Kom vua vokong nguk orom mularo nngiar ri, va tgia sir dok kam
sirei mang nguk tok, ekam ko kom kaelongtok mang nguk. Ii, pu lmien
te, enangthe kopa vle mo ma hengor ta ko ngat kaenpasiker dok mo, i
o enangthe kopa sir ko pum o momngan ngaro kerok kat va mum kle
kmokpom kar dok kat ge. Ii, ko ngma vaeng dok kam sir ko pum ngaro
kerok vanie, vanang koma totok mang a knovvur, he ksirsrim kuaro rhek
kam kenang ngar te, a knovvur to endo ta mien va her muk ruk arhe
muma mokpom kar dok ge, ko E Nut tkaum ring ya mang ngor tgus. 8 Ii! E

Nut tkais kmommen dok ko kim mularo kerok kam khenam kuaro papat
ma mmok te, kua vok nam vu kael ring nguk kmikkiem gi enang ko e
Yesus To E Nut Thim Orom Ka Msasaen ka vok nam vu kael ring nguk
tok kat.
9 He ekam tok, koma ngarkie mang nguk ti te, E Nut kmel muk ma hor
mang karo papat lvu laol mruo, he nang muk kam vle kia vul orom a
keknen to kmelongtok mang o mia orom karo papat lvu laol ruk endruk
tok. 10-11 Ii, koma ngarkie tok, muk kam sim ktua nantom o papat tgus
kam smia mnor mang oni keknen ruk lyar va endruk nong lyar. Koma
ngarkie tok, he nang mula keknen to kmelongtok mang o mia kmel mit
orom mularo keknen tgus ruk ngat sim kut kolkol ekam E Nut karo
keknen ruk ngta sir, endruk e Yesus nam kaenkrovgem muk kmeharom
mar ngang o mia. Mguak kaeharom tok, va mguera vle la momgor, he
o mia ngar lo kais kam mon muk orom a kerkeknen tang hak e. Va
mguak kaeharom tok, kngae kais ma kolkha to e Kristus nera kser kim.
He enang tok, o mia ngara vokom mularo keknen ruk endruk va ngara
kanprim E Nut he ka nho orom ka munik tok.

E Pol Nma Svil Kmeharom E Yesus Karo Reha

12 Koornopeik ruk mut kor mnam muk mang e Yesus he kmokpom kar,
kua svil muk kam smia mmok mang kua ngaenpasiker moti. Ko nok
pathe muta pat re te, ngat kaenpasiker dok kun mnam lRom Ngalaip
ka ngoulu to alautar ta, kam tokim a knovvur kam lua senkir kngae he,
he nang a knovvur to enda kam lua vaas kim o mia kngae gi ngola? O-
o, ho mi kut nop hak! Ko kua ngaenpasiker moti ta kle ho kpopgom a
knovvur kam ho kngae kun mnam o mia kavurgem. 13 Ko o toot kmo
mia ruk ngata nho mang lRom Ngalaip ka ngoulu to klalaut ta, va si o
mia tgus ruk kun ma ngoulu to klalaut ta, va ngat kol a papat mang dok te,
ngat kaenpasiker dok moti ekam ko koma havaeng o mia mang e Kristus.
14 Va kmel a papat kuon mang kat, a ngaenpasiker to tkol dok moti tle
kaenkrovgem koornopeik akuruk mnam endruk ngat kor mnam mar
mang e Yesus he kmokpom kar kat, he ngat kle ho lo kta gorang o mia
kat e, ko ngat kaelha kam havaeng o mia mang E Nut karo rhek kat. Ii,
kavurgem ngat lo kta kokkol kam havae mang e Yesus tete e. Gi lgititge
mnam mar ngta gor vop.
15 Vanangko lmien te, akuruk mnam mar ngat kaelha kam havaeng
o mia mang a re to mang Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen, ekam
ko ngam kaesik kim dok he ka svil kam sir malngaeng dok orom ngaro
papat ruk kam kering dok. Vanang akuruk yok kun mnam mar ngat
kaelha kam havaeng o mia orom ngaro papat ruk kam ya mang dok.
16 Ii, endruk orom ngaro papat ruk kam ya mang dok, ngama havaeng
o mia mang a knovvur to endo orom ngaro papat ruk kmelongtok
mang dok ekam ko ngata mnor mang dok te, E Nut tmi kut el dok kun
mnam a hengor ta, he kut el a ngaeha to kam totok mang a knovvur to
endo maktiegom dok, he nang dok kam kle kenang endruk moti te, a
knovvur to endo ta mien. 17 Vanangko, endruk ngam kaesik kim dok,
mar ngam kle khavaeng o mia mang a knovvur to endo mang Endo E
Nut Thim Orom Ka Msasaen ekam ko ngata svil kam krus orom kua
munik, nang kle mrua hover mar mruo. Ngam kaelnam mar tok, he
pe gia havaeng o mia mang a knovvur to endo ekam ko ngama pat te,
ngat kais kmenpgam lRom ngalmialaol kam kta vanker dok orom o vnek

akuruk yok kmelik malpgem endo ko ngat kaenpasiker dok mo mnam a
hengor ta. 18 Enangthe o mia akuruk ngapa ppiak orom ngaro papat ruk
ngat lo vua sir he sia havae mang a knovvur ormar, i o enangthe akuruk
yok, ngpa havae mang a knovvur orom ngaro papat ruk ngta sir vanie.
Vanang a papat to a ngaenpaeir ta vle ti te, a re to mang e Kristus nak
vaas kim o mia kngae ge. Va ekam ko a re to enda mang e Kristus nak
vaas kim o mia kngae, va dok ngora sirei mang tok ge.

Mare! Si moti mnam a hengor ta kat, va ngor ktua sei kam sirei ge,
19 ekam ko dok ko smia mnor te, ekam ko muma ngarkie ngang E Nut
mang dok, E Nunu A Totur to e Yesus Kristus tmeng ngte kmor, nera
turang dok pum kua ngaenpasiker ta he ksulgim dok moti ge, he nang
dok kam smia rere mang a re to mang e Yesus ko kim o momngan ngaro
kerok kun mnam a kolkha to ngak vaeng dok ngok kmar. 20 Ii! Kua papat
to koma nho mkor E Nut kmeharom ko koma tutut mnam kam pis lmien,
her enda arhe te, dok kam ho lo vrua leep mang a tomhel tang hak ko kim
o momngan ngaro kerok, nang kle va ho mi kut kais kam lua kokkol kam
rere lserppak kim mar. Ii! Kua svil kam lua kokkol kam rere lserppak
kim mar tok tete, va ka vle tok kngorom kngorom ge. Ko enangthe kop
lua kokkol kam rere lserppak ko kmar tok, va ngor kais kam hover e
Kristus ka munik ko kim mar tok. Ko si enangthe ngpa lgem o rhek kam
hong dok petgim a hengor ta, dok kam ngae ka vle vop, va kop kais kam
hover e Kristus ka munik orom kuaro rhek tok arhe. Vanang enangthe
ngap kle va ka lgem o rhek te, kmim dok kngam dok a yoror va ko kais
kat ge kam hover e Kristus ka munik ormar tok kat. 21 Mu ngnek na! Kua
re tok ekam ko kun mnam dok, koma pat ti te, te vrua ya ngang dok, mar
kam hong dok petgim a hengor ta, dok kam vle moti vop, ko ngor kais
kmeharom e Yesus karo reha ge. Vanang, tho mi kut ya hak ngang dok,
mar kmim dok kngam dok a yoror kat, ko ngor kle kais kam ngae ka vle
ko kim e Yesus kat ge. 22 Ii, ko enangthe kopa ktal ka vle vop, va kop kais
kmeharom Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen karo reha ge, he nang
mar kmel mit mnam muk. He ekam tok, ko sia khanang dok kam mnor
mang edim mnam min dok kam kol. 23 Kua namlolo pmin ekam ko ko mi
ktua svil hak kam parem muk he kngae kam vle ko kim e Kristus ko tho
mi kut ya hak kam vle ko kim En. 24 Vanangko a papat to tvu kaem dok
he nguak kaeharom ta vle ti te, nguaka vle mo kmuk mo mmie vop kam
smia turang nguk orom o papat ruk ngta tu kmuk vop.

25 He ekam ko kua papat to endo tvu kaem dok tok, va kuaro papat
ngta serppak te, ngora vle mo mmie he ka vle ko kmuk tgus kam turang
mularo papat kmenserpagam mar kngae, he nang muk kam sirei mang
mularo papat ruk kmor mnam muk mang e Yesus. 26 Ii, he ekam tok,
koknaik yek ko nguak kta ptang nguk va mguer kle ho mi ktua sirei hak
mang e Yesus To E Nut Thim Orom Ka Msasaen, her vgum kuaro reha
ruk nguak kaeharom mar ngang nguk yek ko tok.

Mgua Lua Kokkol Kam Rere Lserppak Kam Sir Malngaeng Endruk Ngma Kapter E Nut

27 Vanangko tete, mgua lua kokkol kam rere lserppak kam sir mal-
ngaeng endruk ngma kapter E Nut. Ii, mgua prongyek ka psek kam
vle enang a ngaomevek to agitgiang kmus kar mar mang a knovvur.
Mguaka sir lserppak malngaeng ngar enang tok, he anito nak pis kim
muk, a papat to a ngaenpaeir ta vle ti te, muk kam smia vle ngang ngar

orom mularo keknen ruk ngat kaenang endruk mkor E Nut karo mia
mruo ruk tmur kut el mar kam havae mang Endo E Nut Thim Orom Ka
Msasaen kam polger a knovvur to endo. He enangthe mupa vle tok, va
kop sia vle mo ma hengor ta, he gia kol a re to mang nguk, i o enangthe
kop mia pis kam ptang nguk he kvokom muk lsir, va ngor kais kam mnor
mang nguk ge te, muma vle lserppak enang a ngaomevek to agitgiang
tok. 28 Ii, mguaka sir lserppak malngaeng endruk ngma kapter muk
enang tok, va mguak or kam gorang oni vrong keknen ruk mkor mar
kat. Ii, ko ngara vokom mula serppak ko mum lua gorang ngar tok, va
ngara kol a pat te, mut her kael nga sripa enang tok arhe te, her mar
ruk ngara kol a kapnes vgum E Nut ekam tok, vanang muk E Nut ner
kle ksusulgim muk. 29 Mare, ngar mia vanker muk kat, ko E Nut ther mi
kut el alo ngaeha alomin ko maktiegom muk, he nang muk kam kol min
tgus kam hover Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen ka munik ormin. Ko
langto ta vle te, kmor mnam muk mang e Yesus, va langto ta vle te, kam
lol o vnek mang kat. 30 Va o vnek ruk muta lol mang en tete, mut her
vokong ngar tiok he, ko ngat her pis kim dok kat. Va her mi kut o vnek ri
kat arhe mut kol a re mang dok mang ngar kat te, koma lol tete vop.

2

E Yesus Ka Keknen To Kam Mrua Krus Orom En Mruo

1 Mu ngnek na! Mum kor mnam muk mang e Yesus lmien te, En nam
kaenkrovgem muk kam mokpom kar En ngola? Va nam kaelongtok
mang nguk he kael vrek longeik ngang nguk kat ngola? Va lmien kat te,
muma mokpom kar E Nunu A Totur kat he ka vok nam vu kael ring nguk
va nam vua mrung nguk kat ngola? 2 Yu! He ekam ko muta mnor te,
o papat ruk endri ngata mien, va muk ge, muk tgus mguaka vle orom
a pat atgiang kam smia mokpom kar muk orom a keknen to kam sim
kut kaelongtok mo nguk. Mguaka vle tok he mguer kaeharom kua sirei
kun mnam dok kam laut kngae gi, ko mut smia mokpom kar muk kam
ktua vle orom a pat atgiang mang mula ngorsang atgiang kam vle enang
tok. 3 Nang mu or kam gi mrua pat mang mula ngausie mruo tuk kam
mrua kansgum muk kmeharom o reha ruk kam mrua hover muk mruo
tuk ormar. Vanangko mguak kle va ka krus ormuk mruo ha, he kle kael
o mia akuruk yok ktar ko pum mularo kerok kam hover mar, ekam ko
mguaka pat mang ngar te, mar o mia ruk ngta ya kir kim muk. 4 Ii, langto
langto mnam muk nak or kam sovet kam gi mrua pat mang en mruo tuk
kmeharom karo gi reha mruo tuk. Na kle va kpat mang o mia akuruk he
kturang ngar orom ngaro reha kat.

5 Ii, mgua sim kael mularo papat kun mnam muk kmikkiem e Yesus
kta papat mruo, ko En tsia vle te, Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen,
vanangko te mrua krus orom En mruo kmikkiem enang ko o mia ngma
kni orom te:

6 Tsi ktar vle her gi maenang kar E Nut ko tho mi kut iser E Nut, he
ka vle te, en E Mi Nut Msim, vanangko tlo mur kansgum en mruo
kam mur el en mruo te, tho mi kut iser E Nut tok kam vua ngarngar
mang ka serppak to endo kam plong vle orom e. Nove! 7 Ta kle va
mrua kpiem en mruo, kam mur ellik mang en mruo he kpis mo
mmie kmenang a mhel kalkayie to nam kaeha ngang. 8 Ii, ngot
vokom ko tmur krus orom en mruo tok, kam mur ellik mang en

mruo enang a mi mhel. Va tlol o rhek vgum kteit kam yor. Va si ko
ngaka krong orom o ot kvat engnang a ho va ther ngan vgum kteit
ka svil to mang en kam yor tok kat ge. 9 He ekam tok, E Nut thover
en kam kol a ngaekam to tho mi laut hak kir kim o ngaekmol tgus.
Va E Nut ta kilegem orom ka munik to a ho lautar hak kat kam
mon o mia tgus Ngaldaip to en. 10 E Nut ta mon e Yesus tok, he
nang endruk tgus mo mmie, va endruk kuon ma volkha va endruk
ngat yor he ngat eguyang ngar ku ma mmie, mar tgus kam kaum
ktubulkek ku penharom ko ngak ngan E Nut ko nak mon en te,
Ngaldaip to en tok. 11 Ii, E Nut ta mon e Yesus tok, he nang mar
tgus kam mrua havae orom ngaro papat mruo te, "E Yesus Kristus
to arhe Ngoldaip to En." He enang tok, ngar kais kam hover E Nut
to Ngor Teit ka munik tok arhe.

E Nut Mruo Nam Kaeha Kun Mnam O Mia

12 He ekam tok, kolenar ruk kom kaelongtok mang nguk, tesgun ko
koma vle ko kmuk mo kolkhek tgus, muma ngan vgum dok kam mrua
krus orom muk mruo gi enang e Yesus he kolkol ekam E Nut karo keknen
tgus. Vanang tete ekam ko koma vle mo pa hengor ta, he lo kat kais
kam vle ko kmuk, va mguak kle ho mi ktua ngarngar mang a keknen
to kam ngan vgum dok ge, he ho mi ktua kolkol ekam E Nut tok kat he
kgorang En kam totu pum En mekam mekam. Ii, mguak kaeharom tok,
ko her E Nut arhe, Endo ther susulgim muk he. 13 Ii, mguak kolkol ekam
E Nut tok, ekam ko her E Nut to kat arhe, endo nam kaeha kun mnam
muk kmenkrovgem muk kam svil mang karo keknen tgus va kam kolkol
ekam mar kat. Va E Nut nam kaenkrovgem muk tok kmikkiem karo mur
papat lyar ruk ta ktar elik, muk kmikkiem mar tok.

14 He ekam tok, mguak kaeharom o vrong reha tgus va mguak or kam
rere porom muk he kmo maen o rhek mo nguk mang ngar. 15 Ii, mguaka
vle tok, he nang muk kam vle te, E Nut kles ruk muk orom mularo keknen
ruk o momgor kun pgegom o mia ruk orom ngaro kerkeknen va ngaro
papat ruk ngta slok. Ii, mguaka vle tok, he o mia nga ho lo kat kais hak
kam kta mon muk orom o kerkeknen kat, ko nop o kerkeknen kun mnam
muk e. He enang tok, mguera vle enang o ketor ruk kuo kia gan ko ngama
mmok kun pgegom a slommok tok kat. 16 Mguaka vle kun pgegom o mia
la mmok enang tok, he khavaeng ngar mang E Nut karo rhek ruk ngat
kais kmen a ktalhok to kam plong vle ko kim En ngnik ngnik ngang ngar.
Ii, mguaka vle tok, he nang dok kam sirei mang nguk mnam a kolkha to
e Kristus nak kaeknik mnam, ko mularo keknen ruk endruk tok ngara
khenam ngang dok te, klo vu koham kuaro serppak vgum kuaro reha
ruk ko eharom mar ngang nguk e.

17 Mu ngnek na! Pu lmien te, o mia moti ngat si re kmim dok kngam
dok a yoror he kua gidiel kam lul, vanangko ngora kaum ksirei kar muk
ge, ko tete muk kar dok ngot kaum ktotu pum E Nut ge. Ii, ko dok koma
totu pum E Nut orom kua gidiel ko ngak kaim dok kngam dok a yoror
he kua gidiel nak lul gi enang ko o Yuda ngma glot a ye to a serpgar kuo
mang a nngiar ko ngma nngiar ngang E Nut orom he nma lul tok kat.
Nang muk mum kle ktotu pum E Nut orom mula mokpom kar dok ko
mularo papat ruk kmor mnam muk mang e Yesus ngam kaenpgam muk
kam smia mokpom kar dok tok. He enang tok, ngota kaum ktotu pum

E Nut orom mor mruo tok arhe. 18 He ekam tok, muk kat mguak kaum
ksirei kar dok kat.

E Timoti Kre Epaprodaitus Nginakro Reha

19 Va dok koma nho mkor Ngoldaip to e Yesus, en kam tting ormok te,
nong ke laut dok kam meng e Timoti ngok kmuk, he nang en kam lol o
rhek ko vgum muk to le kaeknik ngte kmok, he nang dok kam sirei mang
nguk kat. 20 Her gi e Timoti tuk to nma mien orom karo papat ruk mang
nguk kam smia tar muk. Nang nong a mhel tang kat mo kmok ko nma
pat mang nguk tok e. 21 Ko o mia tgus ngam her smia tar ngartaro gi
reha mruo tuk, nang kle ho kikiangae hak mang o reha ruk mkor e Yesus
Kristus. 22 Vanangko muk, muta mnor mang e Timoti, ko en te mrua
khenam karo keknen ma mmok, ko en nma turang dok orom a ngaeha
to kam havaeng o mia mang a knovvur. He enang tok, muo moma vle
enang lo motter. 23 He ekam tok, ko her gia nho mkor Ngoldaip, en kam
tting ormok te, nong ke laut dok kam meng e Timoti ngok kmuk. Vanang
ngua re gia ngnek te, o rhek ruk ngaka lgem mar mang dok ngaka vle
nngia, dok kam yor, i o dok kam vle vop! 24 Vanang kuaro papat ngta
serppak mang Ngoldaip te, En tmi svil hak dok kam vle ka ktal vop, dok
kam kta pis ko kmuk va ka ptang nguk vur koknaik yek.

25 Vanang gi tete ta, a papat to tvu kaem dok he nguaka ktar kaikkiem,
her endo kam meng e Epaprodaitus kam ktar kaeknik ngok kmuk arhe,
en kam turang nguk. Ko mut mur ktar meng en ngte kim dok orom mula
nngiar to mute smia tatar dok orom ko o tgoluk ngta tu kim dok. He mota
vle enang lo monopia he, ko en kar dok mom kor mnam muo mang e
Yesus he kmokpom kar. Va en nma sir vanam dok kmeha kam havaeng
o mia mang a knovvur, gi enang a mhel to nma kar va tomten ko nma
sir vanam kaela tok kat. 26 Ngora ktar kmeng e Epaprodaitus kmeknik
ngok kmuk na, ekam ko ka vok nam vu kael ring nguk, he karo papat
ngma kervavle mang nguk, ko tkol a re to mang nguk te, muta ktar kol a
re to mang ka yor to tkol tesgun he mularo papat ngat kervavle mang en
tok kat. 27 Ii, lmien te, ka yor to tesgun ta serppak mang, he tre kam yor
orom. Vanangko E Nut ta mrung. Vanang tlo gia mrung e Epaprodaitus
tuk e. Nove! Ta mrung dok kat he kaekon e Epaprodaitus ngogu va vnga
he, matok nguak kol a vnek langto ko na kle kyor kuon malpgem a vnek
to tkol dok tete mo ma hengor ta. Ii, E Nut tpet kua vnek tok petgim dok
hak. 28 He ekam tok tete, ekam ko e Epaprodaitus ther ya he, ko ho mi
ktua sirei hak kam meng en, en kmeknik ngok kmuk, he nang muk kam
kta vokom he ksirei mang kat. He ekam ko mguera sirei mang tok, va dok
kat ngor kais kam lo vu kta papat mang nguk kat e, nang kua vrek ner
kais kam kta kaisis vgum muk tok. 29-30 He ekam tok, mnam a kolkha to
na kaeknik he kpis ngok kmuk, mguak kunngir kim kam khenam mula
sirei to alaut ngang, ko e Yesus kalkayie to en. Mu ngnek na, ekam ko
muk tgus mut lo is kam kaum he mur kaol ngte kim dok kam mrua tatar
dok moti, mut her el e Epaprodaitus kam kol mula ngaekam to mut her
meng en ngte kim dok ngola? Yu! He enang tok, mguaka nho orom o mia
ruk enang en, ekam ko en tmur slak orom en mruo kmeharom e Yesus
karo reha tok. Ii, ko tsi kol a yor to tkais kam ngam a yoror, vanangko
tkut kaeha kngae ge, kam kol mula ngaekam tok.

3

E Nut Nama Mon O Mia La Mmok Ko Pum Kalo Keik Vgum Ko Ngat Kor Mnam Mar Mang E Yesus He Kmokpom Kar

1 Koornopeik ruk mut kor mnam muk mang Ngoldaip he kmokpom
kar, ktar mang dok kam rum kuaro rhek ri, kua svil kam havaeng nguk
te, mguak sirei kngae mang Ngoldaip ge. Tesgun, ko ittiegom o rhek ruk
endri ngang nguk. Va tete kat, tlo vua koppet ngang dok kam kta votam
mar kat e, ko o rhek ri ngaka vle enangthe mula gulie to muk kam toot
mang nguk mruo ormar.
2 Ii, mgua sim ktua toot mang nguk mruo he ksir malngaeng o Yuda
ruk ngma vle enang o pendol orom ngaro kerkeknen ruk ngama sovet
kmeharom mar. Ko mar ngam gi kirkaser lurokol ngaro pkor kmikkiem
o Yuda nga keknen to kam paam lurokol, he nang mar kmel nga ngaelmir
kuo mang o mia ngaro pkor enangthe kmel E Nut kta ngaelmir mruo
kuon mang ngaro pkor orom nga kerkeknen to tok. 3 Mguak ngangreal
ngang nguk mruo mang ngar tok, ko her mor ruk ngot kor mnam mor
mang e Yesus he kmokpom kar arhe, mor ruk E Nut mruo tmur kut el kta
ngaelmir mruo kun mnam nguaro ngaongtok orom E Nunu A Totur, he
nang mor kam totu pum E Nut vgum E Nunu A Totur tok. Ii, ko her mor ri
kat arhe ngom lo kta serppak mang a keknen to kam paam lurokol kat e,
kam sir malpgem kmel riring E Nut kam mon mor la mmok ko pum kalo
keik vgum a keknen to endo tok. Nop hak! Ko her mor ri kat arhe ngom
kle va kor mnam mor mang e Yesus To E Nut Thim Orom Ka msasaen
he khover ka munik. Nang ngom lo kta serppak mang nguaro gi vrong
keknen ruk ngat ottek mo mmie kat e.
4 Pu lmien tok, vanangko dok, kuaro keknen mruo ngat ho mi ktuis
hak dok kam serppak mang ngar kam sir malpgem mar, kmel riring E
Nut kmimim kim o rhek mang dok vgum mar ge, kmikkiem gi enang
ko o Yuda ruk endruk ngam kaeharom tok kat. Ii, ko enangthe a mhel
tang na kle kserppak mang kakro keknen mruo kam sir malpgem mar
kmel riring E Nut kam mon en la mmok ko pum kalo keik vgum mar,
va dok kat, ko ho mi ktuis hak kam ho gia kikir kim a mhel to endo
orom kuakro mur keknen mruo. 5 Ii, mu ngnek he ngora momonik na:
Ko kmikkiem mor o Yuda ngua keknen lsir, ko nan tkol dok va ko pal
mnam o Israel msim. Va dok nkong mnam a ngausie ka pun to mkor e
Bensamen lsir. Va e Titou kre inao va korores tgus kat, mar o Yuda nga
gidiel msim kat. Va kmikkiem mor o Yuda ngua keknen lsir, ko pekam
o kolkhek ruk aktiek hori orom alomin ko ko nan tkol dok, to hop enang
ngmo va ngat hera paam dok kat he. Va kmikkiem mor o Yuda nguakro
pos, kom sim kut kaikkiem mar tgus ko dok a gi kalyie vop kam ngae kais
ko dok ko kaiser a tong kam vaik mnam a valngan to mkor o Parisiau
kat. 6 Ii, va tesgun, ekam ko kom vua sovet kam toot mang ngor o Yuda
nguakro pos, koma sovet kam krus ekam endruk ngat kor mnam mar
mang e Yesus he kmokpom kar kam koskalil orom mar. Va kmikkiem
mor o Yuda nguakro keknen lsir, kuaro keknen ngat ho mi kut sir hak ko
pum o Yuda tgus ngaro kerok. Va nong a mhel tang hak tkais kam mon
dok orom a kerkeknen tang hak, ko klo vur kpoot mang ke gi keknen ke
mhe tang hak! Nop hak!
7 Tesgun koma pat re te, E Nut nak mon dok la mmok ko pum kalo keik
pum kotaro keknen ruk endruk koma vle ormar. Vanangko, tete kuaro

papat ngat hortgi he, he kom lo kta kaur pum kotaro keknen mruo ruk
endruk tok kat e. Nop hak! Ko tete koma serppak mang a papat to enda
te, kuaro keknen ruk endri ngat ho lo vu eveep hak, he E Nut kam mon
dok la mmok ko pum kalo keik vgum mar e. Ii, kuaro papat ngat hortgi
tok tete, ekam ko kom her kle ka svil kmor mnam dok mang Endo E Nut
Thim Orom Ka Msasaen he kmokpom kar. 8 Ii, va kom lo gia pat mang
kotaro keknen ri te, mar tuk ngat lo vu eveep e. Nove. Si o gi vrong
keknen tgus ruk mo mmie va koma pat mang ngar kat te, ngat ho lo vu
eveep hak, dok kam sir malpgem mar, he E Nut kam mon dok la mmok
vgum mar kat. He ekam tok, ko hera kpiem mar tgus he, he kle gi tatar
mang ngar ko ngat ottek ekam mor o Yuda nguakro pos. Mare! Ko her
orim mar hak he, he nang dok kam kle klol o papat mang e Yesus arhe
kam liepum mar orom a her gi papat to kmor mnam dok mang. Ii, tete ko
her orim mar tok, nang dok kam kle kmokpom kar Ngoldaip e Yesus To E
Nut Thim Orom Ka Msasaen, ekam ko a keknen to kmor mnam dok mang
e Yesus, kmel riring E Nut kam mon dok la mmok, her gi a keknen to endo
tuk, tho mi laut hak kir kim o gi vrong keknen tgus hak. Ii, he ekam tok,
klo kta svil hak kam kat kael o gi vrong keknen oguo ktar pum kualo keik
kmel riring E Nut kam mon dok la mmok vgum mar enangthe kom sim
kut kaikkiem mar kat e. Nove! 9 Ko tesgun kuaro keknen ngma vle la
mmok kmikkiem mor o Yuda nguaro pos, vanangko tete, koma kpiem
kotaro keknen mruo ruk endruk, he nang dok kam kle kol e Kristus, kmel
riring E Nut mruo kam kle kvokom dok te, kua vle la mmok ko pum kalo
keik her vgum ko ko kor mnam dok mang e Kristus he kmokpom kar
tok. Nang kom lo kta pat mang kotaro keknen mruo ruk mang tesgun te,
mar ngat is kmel dok kam vle la mmok ko pum E Nut kalo keik kat e, he
nang En kam mrua mon dok la mmok her vgum mar tok. 10 Ii, ko dok
ko gia svil kam lol o papat ruk mang e Yesus, nang E Nut ka serppak to
thover e Yesus petgim ka nnak orom kam kle ka kpom dok tok kat kam
hover a ngorsang to a gunngar kun mnam dok. Ko, ko gia svil kam kolkol
ekam e Yesus kam lol o vnek gi enang en mruo, he nang kuaro keknen
ruk mang tesgun kam yor kun mnam dok. He enang tok, ngor kaenang
En ko en tyor tok kat. 11 He enangko nak hover a ngorsang to a gunngar
kun mnam dok tok, va ko her mi ktua mnor kat te, E Nut ka serppak ner
kle khover dok koknaik tok kat petgim kua nnak.

O Mia Ngak Matnge Vgum O Vnek He Kserppak Mang A Keknen To Kmor Mnam Mar Mang E Yesus

12 Va nok pathe muta pat re te, ko her kol a ngorsang to a gunngar to
endo he, enangthe ko her hop petgim kua nnak vor, va enangthe E Nut
ther tarkanang ka ngaeha to kun mnam dok kam hortgem kuaro keknen,
he enangthe ngat iser En ktakor tete, ngola? O-o! Nove! Klua vle tok
e. Nop vop! Kom kle kmatnge vgum o gi vrong vnek, nang kle kaegom
kuaro serppak tgus ge kam kpom o keknen ruk mkor e Yesus To E Nut
Thim Orom Ka Msasaen, ko her en mruo arhe to tmur kpom dok tesgun,
her mi kut mang dok kam kle ka kpom en tok, he nang dok kam smia
mnor mang en tok arhe. 13 Koornopeik, mu sim ngnek na. Ko kom lua
pat re te, ko her kpom a ngorsang to a gunngar tete e. Nove! Vanang a
her gi pat to agitgiang ta arhe nam kaem dok, enda ti te: Ko her kikiangae
mang kotaro keknen mruo ruk tesgun kom her kaikkiem mar, nang kle
ksovet kam prongyek ka psek 14 kmegom kuaro serppak tgus kam kolkol

ekam E Nut kakro keknen, he nang dok kam kle kol a keik to a ktalhok to
kam plong vle ko kim En ngnik ngnik. Ko E Nut ther vaeng dok kam kol
a ktalhok to kam plong vle ko kim En kuon ma volkha ngnik ngnik ekam
ko ko kor mnam dok mang e Yesus To E Nut Thim Orom Ka Msasaen he
kmokpom kar arhe.
15 He enang tok, mor ruk nguaro papat ruk o tger mang e Yesus, ngruak
smia kolkol ekam a papat to E Nut kam mon mor la mmok ko pum kalo
keik, endo ko gnua rere orom. Vanangko enangthe akuruk mnam muk
nga si kut korsang orom ngarta papat tang ko yok ko kemilaut mang a
papat to endo, va E Nut ner kle kael muk ma hor mang kat ge. 16 Si ngarta
papat to ko yok vanie, vanang mula papat to mut kol tesgun mang kmor
mnam muk mang e Yesus, he E Nut kam mon muk la mmok ko pum kalo
keik vgum tok, her a mi papat to endo msim arhe mgua kle sim kael
mularo nharok ma mmie he kvenu kam sim kaikkiem tete.
17 Mare, koornopeik, mguaka nho orom o mia ruk ngma khenam
kuaro rhek orom ngakro keknen tok, ko her mar ruk arhe ngama kolkol
ekam dok. He enang tok, mguak kaum kolkol ekam kuaro keknen kar
mar he kmer ekam mar mekam mekam tok kat arhe. 18 Ii, mguaka
vle tok, ekam ko o mia kavurgem ngam kael imuo ngang ngor pum
nguaro rhek ruk mang Endo E Nut Thim Orom E Nut Ka Msasaen te, tyor
engnang a ho. Koma plong havaeng nguk tiok he mang ngar ko ngama
kpiem e Yesus orom ngaro kerkeknen, va tete kat ko kaittiegom kua hor
ta kam kta havaeng nguk mang ngar va ko kaeti kngae mang ngar ge.
19 Kua rere mang ngar ekam ko her mar ruk arhe ngma sovet kmikkiem
ngar kero pos mruo kam paal kmo ol va kmikkiem ngarta keknen to kam
paam lurokol. O-suvrum mar he, ko E Nut ner ho mi ktua rum kim mar
ka ngmeang hak. Ko ngma sovet kmikkiem ngar kero keknen ruk tok
ko ngam kael o papat ruk ngat ottek mnam nga rengmat ka pun msim
mo mmie ktar pum ngaro kerok enang tok arhe. 20 Vanang mor ruk
ngot kor mnam mor mang e Yesus he kmokpom kar, ngua rengmat ka
pun msim ta vle kuon ma volkha. Va ngom gia vle mo mmie he ktutut
mnam a kolkha to E Nut kam meng Ngoldaip to e Yesus Kristus, Endo
Kam Susulgim mor kmeknik, ko ngot paneng en kmottek kun kuon. 21 Ii,
ner kottek kun kuon ma volkha orom ka serppak, to kle mi ktua hortgem
nguakro pkor ruk ngat gia mgulglang kam yor, he kael mar o ngaurar
hak kam vle gi enang ka vok mruo, orom kla serppak hak. Ii, ta vle te, ka
serppak to ta khenam pum o tgoluk tgus ko ngma vle ku meorom, her ka
serppak to arhe e Yesus tkais kam mi ktua hortgem mor orom kat.

4

1 Kolenar ruk kom kaelongtok mang nguk, kua vok nam vu kael
ring nguk. Her muk ruk arhe mum kaensireim dok. Ii, va, her muk
koornopeik ruk E Nut ner kaen kua keik ngang dok vgum muk kat arhe.
Kua svil kam havaeng nguk te, ekam ko kua havaeng nguk orom o papat
ruk endruk, va mguak sir lserppak orom mar tok arhe kmenserpagam
mularo papat ruk kmor mnam muk mang Ngoldaip ormar.

E Pol Tkaenkrovgem lPilipai Kmel A Guya Pum Mar Mruo

2 Vae, Yodia kre Sintike mae ruk mema mo esik mo ngae, kua svil
kmenkrovgem mae tgus kam havaeng ngae te, me or kam kta mo maen o
rhek mo kmae kat e. Vanang ko kaurur kim mae tgus te, meak kle va kael

a guya pmae mruo ekam ko mae tgus met kor mnam mae mang Ngoldaip
he kmokpom kar.
3 Nang yindo e Susulgim, yindo ima kaum kaeha kar dok kam susulgim
o mia, kua svil kam havaeng in te, tiok, alo vlom ri kre Klemen va o mia
akuruk yok ngam her mokpom kar dok pum kua ngaeha to kam totok
mang a knovvur kam havaeng o mia mang. Va E Nut tkol min kar mar
ngakro mnok he kser a ken mang ngar kmittiegom mar kun mnam ka
meer to tittiegom o mnok ruk mkor o mia ruk ngara kol a ktalhok to kam
plong vle ko kim En ngnik ngnik. He ekam tok, kua svil kam mnganang
yin e Susulgim te, yin kam sulgim alo vlom ri kam kta kael a guya pmin,
min kam kta mokpom kat.

O Mia Ngak Sirei Mang E Yesus

4 Nang o mia tgus, kua svil kam havaeng nguk te: Mguak sirei mekam
mekam ekam ko mut kor mnam muk mang Ngoldaip he kmokpom kar.
Mare, ngora votam kuaro rhek ri kam havaeng nguk kat te: Mguak sirei.
5 Va mguak khenam mula keknen to kam smia re po mia ma mmok, o mia
tgus kam vokom, ekam ko Ngoldaip nong ke laut en kmeknik he. 6 Va
mguak or kam vua papat mang a tomhel tang hak. Vanang mguak kle
va kael mularo papat tgus ko maktiegom E Nut orom mularo ngarkie va
mularo mngan, kmaurur kim mang o vrong tgoluk tgus, to le kanprim
En mang ngar ko mguak ngam mar ngang. 7 Mguak kaeharom tok, va
En ner le kaen a vrek longeik ngang nguk. Va a vrek longeik to endo
ner kle he ktoot mang mularo ngaongtok mar kam lua kervavle va ktoot
mang mularo papat kat, mar kam lo vua horotgi mang a tomhel tang
kat e. Ii, E Nut ner kaen a vrek longeik ngang nguk tok, ko mut kor
mnam muk mang e Yesus To E Nut Thim Orom Ka Msasaen he kmokpom
kar. Vanangko mor, ngom sia ngangam kim mor kngongae pum a vrek
longeik to endo kat te, nma pis kim mor nngia.

O Mia Ngak Kael O Keknen Ruk Lvu Yar Hak Oguo Ktar Pum Ngaro Kerok

8 Yu, koornopeik, kua svil kam havaeng nguk orom kuaro rhek ri na,
ktar mang dok kam rum kua hor ta te: Mgua kael oni ruk oni ruk lvu
ya hak, endruk o mia ngma kanprim mar oguo ktar pum mularo kerok
kam smia ngangam kim muk mang ngar. Ii, endruk endri arhe ngora
momonik te: oni ruk o minar, oni ruk E Nut ka serppak kun mnam mar,
oni ruk o sirsir ko pum E Nut kalo keik va o mia ngaro kerok, oni ruk
o gi momgor, oni ruk o mia ngma higiang ngar, va oni ruk o mia ngma
guya pmar. Ii, her o keknen ri arhe mguak kaelik oguo ktar pum mularo
kerok. 9 Mu sim pat mang dok na. Ko ko her patter muk tiok he, mang
o papat va o keknen ruk mkor E Nut. He mut her nganik vgum dok he
klol ekam ko mut vokong dok ko kom kaeharom mar ngang nguk kat.
He ekam tok, mguak kolkol ekam dok he sim kut kaikkiem o keknen ruk
endruk kmeharom mar tok kat. Ii, mgua kaikkiem mar tok, va E Nut to
nam kaen a vrek longeik ngang o mia, nera vle kar muk.

E Pol Tkol A Pat To Kam Gia Mrer Ka Vle Lya Ge Pum Oni Ruk Oni Ruk Ngak Pis Kim

10 Dok ko kor mnam dok mang e Yesus he kmokpom kar he kom sei
kam kta sirei ksirei ge. Ko tete, o kolkhek kavurgem ngat nop, he mute
kta khenam mularo papat ruk mang dok kam kta mokpom kar dok kat

orom mula nngiar toko kol ekam e Epaprodaitus. Lmien te, tiok kngae
kais mang tete, muma pat mang dok kam nngiar ngang dok, vanangko,
nong a ngaelaut tang ngang nguk kam khenam mularo papat ruk tok ma
mmok orom o nngiar akuruk e. 11 Klua re te, kua sirei mang mula nngiar
to endo ko kuaro tgoluk ngta tu kim dok e. Nop hak! Ko ko her kol a
keknen ko mkor E Nut te, oni ruk oni ruk nga sia pis kim dok, vanangko
kua vrek nam kut kaisis vgum E Nut ge. 12 Ko mo kolkhek akuruk, ko
kuaro tgoluk ngam sia tu kim dok he koma vang, vanangko kua vrek nam
kut kaisis vgum E Nut ge. Va mo kolkhek akuruk yok ko kom si kais kmo
tgoluk he kom kaemik kvi, vanangko kua vrek nam kut kaisis vgum E Nut
tok kat ge. He her vgum tok, ko her kol a pat ko mkor E Nut te, enangthe
o tgoluk ngap sia tu kim dok he kop sia vang, i o enangthe o tgoluk vang
he kop sia vi, vanang kua vrek nam kaisis kun mnam dok vgum E Nut ge.
13 He ekam tok, oni ruk oni ruk nga sia pis kim dok va dok ko kais kam
matnge vgum mar ko Ngoldaip nam kaenserpgam dok.

E Pol Tkanprim lPilipai Mang Nga Nngiar To Ngat En Ngang

14 Lmien te, Ngoldaip nam si kaenserpgam dok tok, vanangko tgia ya
ko muta kta mokpom kar dok orom mula nngiar, kmel psing dok he
kvaik kar dok mnam kuaro vnek tok. 15 Ii, va kam ngam a papat kuon
mang mula keknen to endo kat, muk lPilipai, muk mruo mut smia mnor
mang a papat to te, tiok mnam o kolkhek ruk mut gnua lol o papat ruk
mang a knovvur, ko dok ko re kmottek mnam a mhe to e Masadonia,
va nop e Yesus ka ngaomevek tang kat to ta mokpom kar dok kam mo
maen o tgoluk kar dok va dok kar mar kat e. Nop hak! Her gi muk tuk.
16 Ii, ko sia vle ogu mTesalonika ko klo parem a mhe to e Masadonia
vop, va muma vle kmel psing dok mekam mekam ge, orom mularo
tgoluk ko kuaro tgoluk ngma tu kim dok ko tok. 17 Mu smia ngnek na!
Klua hover muk tok, enangthe kom gia svil muk kam kta kael psing
dok orom mularo nngiar akuruk kat e. Nop hak! Kom kle va khover
muk, he nang muk kam pat mang mula keik to E Nut na kaelpas orom
kmoripang ngang nguk orom, pum mularo reha ruk kmel psing dok
orom mularo nngiar ruk endruk ha. 18 Ko ko her lol o tgoluk ruk mut
meng e Epaprodaitus ngte ormar kmel psing dok ormar he. He mula
nngiar to endo tis he kngae ho mi kut kapoot hak. Ii, va ta vle enang o
vursien ruk ngta mrot he kaussie kam nngiar ngang E Nut ormar ko En
ta sirei kam grim ngaro gri he ka tting kam lol kat. Enang tok mula nngiar
tho mi kut ya hak. 19 Ii, he gi enang tok, enangthe mutaro tgoluk mruo
ngapa tu kim muk enang tok kat, va E Nut to koma totu pum ner kle kael
psing nguk orom karo ni tgoluk tgus ruk ngta tu kim muk vat. Ii, nera
nngiar ngang nguk orom karo nngiar ruk En mruo nma vle kia vul orom
mar, endruk ngta vle enang karo vu gol ruk ngat vua mmok hak ko En
nera nngiar ngang nguk ormar tok, ekam ko mut kor mnam muk mang
e Yesus To E Nut Thim Orom Ka Msasaen he kmokpom kar.

20 He ekam tok, mor o mia tgus ngruak kanprim Ngor Teit E Nut
kngorom kngorom ge. Lmien.

E Pol Tkaen Ka Mamrung Ngang lPilipai Kmongor Ka Hor

21 Dok kar koornopeik ri mo kmok, endruk ngat kor mnam mar mang
e Yesus To E Nut Thim Orom Ka Msasaen he kmokpom kar, ngota svil
muk kmen ngua mamrung ngang endruk tgus mnam muk ruk ngat kor

mnam mar mang e Yesus he ka vle te, E Nut karo mia mruo tok. 22 Va
endruk tgus ngat kor mnam mar mang e Yesus he ka vle te, E Nut karo
mia mruo mo mRom, va her sim kut lRom ngalaip to e Sisa kalngunes
kat, endruk ngam kaeha ngang ko mnam ka ngoulu to klalaut ta, mar
kat ngat kaen nga mamrung ngang nguk kat.
23 Yu! Kua ngarkie ngang Ngoldaip to e Yesus Kristus, en kam ring ya
mang nguk he ka vle ko kim muk mekam mekam. Lmien!

E Pol Ka Hor To Tittiegom Ngang lKolosi

O Rhek Ruk Ktar Kam Keknen Mang E Pol Ka Hor To Tittiegom Ngang lKolosi

E Pol ka hor ta, ta vle te ka hor to korlotge orom to tittiegom ko mnam a hengor to ngat enpasiker en mnam ko mRom. A mhel langto ka munik te, e Epapras tootpum ko ma rengmat to e Kolosi he kngae ka ptang e Pol ko mRom kam havaeng mang o pattermia ruk la ppiagar ko ngma kerpatter o mia ko mKolosi.

O pattermia ruk la ppiagar ri ngma kerpatter lKolosi ko ngat havae te, o papat ruk kmor mnam mar mang e Yesus he kmokpom kar nong ngaro kleim ngang ngar, he nang E Nut tlo kais kam lol ngaro kerkeknen patgiang he kikiangae mang ngar vgum mar hak.

He ekam tok, e Pol tittiegom ka hor ta kam sir malngaeng o pattermia la ppiagar ruk endruk kam kser ngaro rhek ruk endruk. Ii, e Pol tkael pat kim lKolosi orom ka hor ta mang e Yesus te, her e Yesus arhe, endo tho vu laut hak mang o vrong tgoluk tgus. Va tkael pat kim mar kat te, her e Yesus ka yor tuk to tis, he nang E Nut kam lol ngaro kerkeknen patgiang ngaiting he kikiangae mang ngar hak vgum, nang nong o vrong keknen akuruk yok e.

E Pol Tkaen Ka Mamrung Ngang lKolosi

1 Vae, dok e Pol, a aposel to mkor e Yesus, to E Nut Thim Orom Ka Msasaen, ko tmeng dok kam kol ka gu, kmikkiem gi enang ko E Nut mruo tmur kut svil mang dok kam kol ka gu tok. Va ngornopia to e Timoti to nam kaum kaeha kar dok ta vle mo kmok kat.

2 Ko kaittiegom kua hor ta ngang nguk ruk koornopeik ko mKolosi, muk ruk mut kor mnam muk mang e Kristus he kmokpom kar. Ii, her muk ruk arhe E Nut tmur el muk kam mi ktua vle ngang En mruo orom o keknen ruk o totur.

Koma ngarkie ngang Ngor Teit to E Nut mang nguk te, En kam ring ya mang nguk, va En kmeharom mularo vurkul kmongeik kat.

E Pol Ta Kanprim E Nut Mang lKolosi

3 Mnam o kolkhek tgus ruk mota ngarkie ngang E Nut, Endo Ngoldaip e Yesus Kristus Kteit, moma ngarkie mang nguk va moma kanprim En mang nguk, 4 ekam ko mot kol a re mang nguk he te, mut kor mnam muk mang e Yesus te, her en arhe Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen he kmokpom kar, va mum kaelongtok mang endruk tgus E Nut tmur el mar ngang En mruo kat. 5-7 Ii, mularo papat ruk endruk kmor mnam muk mang e Yesus he kmokpom kar va kmelongtok mang o mia tok, ngat hop kun mnam muk ekam a ktalhok to kam plong vle ko kim E Nut ngnik ngnik, endo muma nho mkor E Nut kmen ngang nguk. Ii, va a ktalhok to endo, E Nut tmi kut elpas orom kuon ma volkha kpaneng nguk kam kol koknaik. Va her a ktalhok to kat arhe mut her lol o rhek mang he ko vgum e Epapras. Ko tiok e Epapras tpis ko kmuk orom a knovvur to endo he khavaeng nguk mang orom E Nut karo rhek ruk o minar te, E Nut nma ring ya mang o mia orom e Yesus arhe. Ther havaeng nguk he sim keknen ngang nguk mang e Yesus tok, to karo rhek ruk endruk ngat el mit kun mnam muk ko mut hera mmok mang ngar, to kle kor mnam

muk mang e Yesus he kmokpom kar. Mare, he tete E Nut karo rhek ruk
endruk mang e Yesus tok, ngat vaas kim o mia ruk mnam o mhetor tgus
mo mmie he kael mit kun mnam mar, gi enang ko ngam kael mit kngae
kun mnam muk tok kat. Ii, ngat kaelha kmel mit kun mnam muk tennik
ko mut pakvom kam nganik kam ngae kais mang tete. Ii, her e Epapras
to thavaeng nguk lmien mang E Nut ka keknen to kam ring ya mang o
mia, ko en a mhel to nma kol kua ngaekam he kaeha ngang Endo E Nut
Thim Orom Ka Msasaen. Va nam lua tu kmeharom karo reha ruk ngang
nguk ko e. Nove, en nma turang dok kre Timoti kmeha ngang E Nut vgum
karo reha ruk ngang nguk. Va en mom kaelongtok mang kat. 8 Ii, her
e Epapras to arhe, endo ten a re ngang dok mang nguk ko tok te, mum
kaelongtok mang o mia vgum ko E Nunu A Totur nam kaenkrovgem muk
kmelongtok mang ngar tok.

E Pol Ta Ngarkie Ngang E Nut Mang lKolosi

9 He her gi vgum ko mot kol a re to mang nguk tok, kmelha tiok mnam
a kolkha msim to mot gnua kol a re to endo kam ngae kais mang tete
mom lua tu kam ngarkie ngang E Nut mang nguk e. Ii, moma mnganang
E Nut te, En kmen o papat ruk laol vgum E Nunu A Totur kun mnam muk
kmeharom mularo papat kam mmok, he nang E Nut kam klang nguk mo
papat ruk mang ka svil mruo tok arhe. 10 Ii, moma ngarkie tok, he nang
mularo ngorsang tgus kmenang endo mkor Ngoldaip, he en kam higiang
mularo ngorsang tgus tok. Ii, E Nut tkais kam higiang mularo ngorsang
tok, ekam ko mularo reha tgus ngak kael mit, va ekam ko mularo papat
ngak laut kngae orom o papat ruk mang En mruo. 11 Ii, va E Nut tkais
kam higiang mularo ngorsang kat ekam ko nam kaenserpagam muk
kam vle lserppak orom ka ho serppak tgus hak kmikkiem gi enang ko
nma khenam ka ho serppak to a vu ngaurar hak ngang o mia tok. Ii, va
E Nut nam kaenserpagam muk orom kla serppak tok, he nang muk kam
mi kut kais kam matnge vgum o vnek he lo kaeloong mnam mar kam
marer kam nop. Ii, va E Nut tkais kam higiang nguk kat ekam ko muma
sirei 12 kam kanprim Ngor Teit to En kat.

Ii, her gi E Nut tuk arhe Endo tkaum kovor ngaur mang ngor he, kam
mi kut kais kam tuur mnam a ktalhok to kam plong vle ko kim En ngnik
ngnik, endo E Nut tmi kut en ngang karo mia mruo ko ngat vaik ku
meorom ka tavgo orom karo keknen ruk ngat vua mmok. 13 Ii, E Nut
tmur kovor ngaur mang ngor tok, her gi vgum ko ther susulgim mor he,
kam hong ngor petgim a slommok to orom o gi vrong serppak ruk ngma
komor mor. Ii, thong ngor tok, nang kle kael mor kam vle ku meorom
Khal ka tavgo to endo, mor kam vle ngang E Nut mruo, he nang Khal
mruo to nam kaelongtok mang en, ka tavgo to endo kam vle kuo mang
ngor vat. 14 Va her vgum Khal to endo arhe, E Nut tel ekam mor orom
ka gidiel. He her vgum tok, E Nut ther lol nguaro kerkeknen patgiang
ngaiting he kikiangae mang ngar hak.

E Yesus Ka Munik Ta Laut Kir Kim O Vrong Tgoluk Tgus

15 Ii, va E Nut to o mia ngam lua vokom, her e Yesus kat arhe o mia
ngma vokom En orom. Va her e Yesus to arhe ta ktar vle he ktar mang o
vrong tgoluk tgus ruk E Nut tkueng ngar va tlaut he ka nho mang ngar
tgus kat. 16 E Yesus ta laut mang ngar tok, ekam ko her vgum e Yesus
arhe E Nut tkueng o vrong tgoluk tgus kuon ma volkha va mo mmie.

Ii, o vrong tgoluk tgus ruk o mia ngat kais kam vokom mar, va o vrong
tgoluk tgus ruk o mia ngat lo kais kam vokom mar, va o vrong serppak
tgus, va o vrong engyel tgus, va o vrong serppak ngalmialaol tgus, va
o engyel ngalmialaol tgus kat va E Nut tkueng ngar tgus vgum e Yesus,
mar kam mi ktua vle ngang e Yesus mruo kat. 17 Ii, E Yesus ta ktar vle
ktar mang ko E Nut tlo kueng o vrong tgoluk tgus vop, va her e Yesus
ka serppak to kat arhe ta kpom o vrong tgoluk tgus ruk endruk kat, he
mar ngma serppak kim en enang tok. 18 Va e Yesus nma nho mang kakro
ngaomevek ruk ngta vle enang ka mur vok mruo. Ko her en kat arhe,
endo kakro ngaomevek tgus ngat pal mnam orom ngaro ngorsang ruk
o gunngae kat. Va her en kat arhe, endo ta laut he ka nho mang endruk
tgus ruk ngak hop petgim ngakro nnak kam vle orom a ktalhok to kam
plong vle ko kim E Nut ngnik ngnik kat. He enang tok, en ta laut mang
o vrong tgoluk tgus kir kim mar hak. 19 Va E Nut ta sirei kam mur ellik
orom En mruo mnam Khal to endo, he nang Khal kam ho mi ktua kolkol
ekam En ka ngmeang hak tok, en kam vle te, en E Mi Nut Msim gi enang
tok kat. 20 Ii, va her vgum e Yesus to kat arhe, E Nut ta sirei kam mrua
tver kim ka ngaesik to ngang o mia tgus, he nang En kam kat kael a mo
nho kun pgegom En va mar kat. Ii, e Yesus ta tver kim E Nut ka ngaesik
vgum ko tyor engnang a ho ko ka gidiel ta ksuk kmel a vrek longeik kun
pgegom E Nut va o mia. Si o vrong tgoluk tgus mo mmie va e Yesus tel a
mo nho kun pgegom E Nut va mar tgus kat. Va o tgoluk tgus ruk kuon ma
volkha kat, va e Yesus tel a mo nho kun pgegom E Nut va mar kat.
21 Pu lmien te, tesgun mut si vle malhagenmok mang E Nut he kael
imuo ngang orom mularo papat ruk kmeharom o kerkeknen ormar,
22 vanangko tete, e Yesus ther tver kim E Nut ka ngaesik ngang nguk
he, orom ka vok mruo ko tyor. Ii, teharom tok, he nang E Nut kam kle
kael a mo nho kun pgegom En va muk, he nang En kam vokom muk te,
muta vle ngang En mruo orom mularo keknen ruk ngta mmok ko pum
kalo keik, ko nong ke kerkeknen tang hak En kam kta mon muk orom
kun mnam muk kat e. 23 Mare, he mguer mia vle la mmok kngae ge,
enangthe mupa serppak kmor mnam muk mang e Yesus he kmokpom
kar kngae orom mularo papat ruk ngta serppak mang ko mut lo mrua
ksir petgim. Ii, va mguer mia vle tok, enangthe mup lua lopumtang mang
a ktalhok to muma nho mkor E Nut kmen ngang nguk kat. A ktalhok to
endo, her endo E Nut tre kmen ngang o mia ruk ngak kor mnam mar
mang a knovvur. Ii, va her a knovvur to arhe mut her kol a re mang ko
vgum dok, va her endo gi, ko her havaeng o mia tgus mo mmie mang kat.
Va a her gi knovvur to kat gi E Nut ther mi kut el dok to e Pol kam vle te,
kalkayie, dok kmeha ngang e Yesus kam havae mang tok kat arhe.

E Nut Ta Polger Karo Rhek Ruk Tesgun Nma Tuvgom Mar Kim O Mia

24 Kuaro vokngnes ruk koma lol mang nguk ruk muta vle enang e Yesus
ka vok mruo ngat lo iser e Kristus ktakor ruk tkut lol e. He tete, a sirei
nma ngae kun mnam dok mang o vokngnes ruk koma lol mang nguk
ekam ko o vrong vokngnes nga mi ktua pis kim dok ha, he kle ka pgal
kim endruk ko her lol he, kam ngae kais ko ngak kaiser endruk e Yesus
tkut lol tok kat. Ii, koma lol o vokngnes ruk endruk her mang nguk ruk e
Yesus kakro ngaomevek ruk arhe, muk ruk muta vle enang ka vok mruo.
25 Ii, her e Yesus ka ngaomevek to orom muk arhe, E Nut ther mi kut el
kalkayie to dok kam mi kut kaeha ngang nguk he kaikkiem ka mur svil

mruo to ta ktar el ngang dok kmelha kam polger tete. E Nut tmi kut el
a serppak kuon malpgem dok kmeha ngang nguk tok, he nang dok kam
polger o rhek mang ka svil to endo kmongor kim karo rhek mruo mang
tgus. 26 Ko o mia ngaro maineik ruk mnam o venloot ngarlavurgem ruk
tennik kam ngae kais mang tete, E Nut nam lo vrua paam rela mang ka
svil to endo e. Vanangko tete, ther polger ka svil to endo ma mmok ngang
E Nut karo mia mruo. 27 Ii, ko E Nut ka svil to endo ko tesgun ta tuvgom
kim o mia, E Nut mruo tmur kut re pum karo mia mruo kun pgegom
o vrong rhek ruk muk arhe, mar kam polger ngang nguk. Va E Nut ka
svil to endo ta vle ti te, e Yesus kmel rengmat kun mnam muk, he nang
muk kam nho mkor En kmen a ktalhok to kam plong vle ko kim En ngnik
ngnik ngang nguk. Ii, va E Nut ka svil to endo ta vle te, E Nut ka gol ka
pun to En nma vle kia vul orom va her ka svil to endo kat arhe, E Nut ta
svil kam polger ngang o vrong rhek.
28 He ekam tok, koma vaik kottek kun mnam o rengmat he khavaeng
o mia mang e Yesus kngae, va koma psom o vrong mia tgus mang ngaro
kerkeknen he kpatter o mia tgus orom o papat tgus ruk laol mang E Nut.
Ii, kom kaeha tok kngae kais ko ko kais kmel o mia tgus ko pum E Nut
kalo keik ko e Kristus na her tarkanang ka ngaeha to kun mnam mar
he khortgem ngaro keknen tgus, mar kmiser ktakor mruo ko ngat kor
mnam mar mang he kmokpom kar. 29 He her a papat to arhe nam kaem
dok he koma prongyek ka psek kmeha tok orom kta serppak mruo to
a ngaurar, ko En nam kaeha vgum dok orom ka serppak to endo kun
mnam dok.

2

1 Ii, he kua svil muk kam mnor mang dok te, ko ho mi kut prongyek
ka psek kmeha ngang nguk tok arhe va ngang E Nut karo mia akuruk
ko mLaodesia va ngang karo mia tgus ruk ngat lo vokom kualo keik vop
he lo smia mnor mang dok vop. 2 Ii, koma prongyek ka psek kmeha
ngang nguk ruk E Nut karo mia tgus tok, ekam ko kua treil ta vle te,
kmenkrovgem mularo vurkul, kam serppak mang e Yesus va muk kam
kaum ka vle atgiang orom mula keknen to kmelongtok mo nguk mruo.
Ii, kom kaeha ngang nguk tok, muk kam ho gia vle kia vul orom o papat
tgus ruk mang E Nut, he nang E Nut kmel muk ma hor mang ka svil to
mang e Yesus, endo tesgun E Nut nma tuvgom kim o mia. Ii, va E Nut
ka svil to endo mang e Yesus to mgua smia mmok mang ta vle ti te, her
en arhe Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen. He enang tok, mguera vle
orom mularo gol ngo pneik ruk orom o papat ruk endruk mang E Nut
tok. 3 Ii, va her e Kristus to E Nut tuvgom o papat ruk laol, va o gi vrong
papat tgus kun mnam En arhe. Ii, va o papat ruk endruk tgus kat ngata
vle enang a gol ka pun.
4 Kua havaeng nguk mang e Kristus tok, kam hagam o pattermia ruk la
ppiagar kam lua krong mularo vorngap kam vraik orom mularo papat
petgim e Yesus ko ngma heter mularo vurkul orom ngaro rhek ruk ngam
smia mnor kmim mar. 5 Ii, kua havaeng nguk tok, ko kom lo sia vle
ko kmuk, vanangko koma pat mang nguk mekam mekam he ho mi
ktua sirei mang nguk hak ko kua mnor mang nguk te, muk tgus mularo
keknen ngat sim ktua vle lya hak va mularo papat ruk kmor mnam muk
mang Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen he kmokpom kar ngat ho mi
ktua serppak kat.

E Yesus Nama Hong O Mia Pum Ngaro Kerkeknen Ruk Ngma Kpom Mar Kserpagam Mar

6 Muk, mut her kol a re to mang e Yesus te, her en arhe Endo E Nut Thim
Orom Ka Msasaen ko e Epapras tpolger o rhek ngang nguk mang tok. He
enang tok, mut her mon nn te, Muldaip to en kat. He ekam tok, mularo
keknen ngak ngae sim ktua kolkol e Yesus ktakor kat, 7 kmikkiem enang
ko mularo papat ruk kmor mnam muk mang e Yesus he kmokpom kar
ngma serppak ko muma ngarngar mang o papat ruk mang en, kserppak
orom mar kam laut kngae. Ii, mguak ngarngar mang o papat ruk mang e
Yesus tok, kmikkiem mar, gi enang ko e Epapras ta ktar patter muk ormar
tesgun. Mare, mguaka vle tok, he ho mi ktua sovet kam kanprim E Nut
mang o vrong tgoluk tgus kat.

8 Ii, mguak ngarngar mang o papat ruk mang e Yesus tok, nang kle
kngangreal ngang nguk mang o pattermia ruk la ppiagar kat, matok nga
kle kaol he koom mularo papat kam krong mularo vorngap orom ngaro
rhek ruk laol ko mar la ppiagar, endruk nong ngaro kleim ngang ngar.
Ko ngaro rhek ruk endruk ngat ottek ekam o mia ngalmialaol ngaro gi
vrong keknen va ekam ngaro gi vrong papat mruo ruk mo mmie, nang
ngat lo ottek ekam e Kristus e.

9 Ii, mguak ngarngar mang o papat ruk mang e Yesus, tok ekam ko o
keknen tgus ruk E Nut tngae isis tgus orom mar, E Nut tmur ellik orom
En mruo kun mnam e Kristus ormar tgus ka ngmeang hak ko e Kristus
tmur el en a mi mhel tok ormar he ka vle te, en E Mi Nut Msim ormar tok.
10 He ekam ko mut her kor mnam muk mang e Kristus he kmokpom kar,
E Nut tkovor ngaur mang nguk kam ngae kaisis orom E Nut gi enang tok
kat vgum e Kristus to ta laut mang o vrong serppak va o vrong serppak
ngalmialaol kir kim mar hak.

11 Va ekam ko mut kor mnam muk mang e Yesus kat he kmokpom kar, E
Nut thera kser mularo pkor ngaro svil ngaro serppak ruk tesgun, endruk
ngam kaenen muk kmeharom o kerkeknen petgim muk. Ii, enang tok,
muta vle enangthe E Nut tpaam muk he. Vanangko E Nut tlo mi paam
muk enang ko mum mia paam lurokol tok e. Nove, thera kser mularo
pkor ngaro svil ngaro serppak ruk tesgun petgim muk vgum Endo E Nut
Thim Orom Ka Msasaen to arhe. 12 Mare, E Nut tpaam muk tok, ekam ko
mut her parrur orom ka munik mruo he ka vle enangthe, mularo pkor
ngaro svil ngaro serppak ruk mang tesgun ngat yor kun mnam muk he,
he mut eguyang ngar kun mnam a ye to. Va mut hop mnam a ye to orom
a ngorsang to a gunngar he kolkol ekam e Yesus ko E Nut thover petgim
ka nnak tok kat. Ii, E Nut thover muk o gunngae tok, ko mut kor mnam
muk mang En kam kle khover muk orom ka serppak, gi enang ko thover
e Yesus petgim ka nnak orom ka serppak tok kat.

13 Ii, ko tesgun E Nut nma vokom muk te, muk o yoror vgum mularo
kerkeknen he mguer lo kais kam kol a ktalhok to kam plong vle ko kim
En ngnik ngnik ekam ko E Nut tlo kser mularo pkor ngaro svil ngaro
serppak ruk mang tesgun vop. Lmien te, mut pua vle tok, vanang E
Nut tle kaeharom muk o gunngae, muk kam kolkol ekam e Kristus kam
kaum kar en kam kol a ktalhok to kam plong vle ko kim En ngnik ngnik.
E Nut teharom mor tgus tok, her vgum ko tlol nguaro kerkeknen tgus
patgiang ngaiting he kikiangae mang ngar hak. 14 Mare, E Nut tlol
nguaro kerkeknen tgus patgiang ngaiting he kikiangae mang ngar tok,

vgum ko ther hos kim kakro pos ruk ngat ittiegom mar tennik, endruk
orom ngar kero pos ngo vgondik ngo mamten. Ko o pos ruk endruk,
ko ngma hagam mor, ngma sir kim mor kam mon mor orom nguaro
kerkeknen kam klai kmor kam kol a ktalhok to kam plong vle ko kim
E Nut ngnik ngnik. Ii, thos kim mar orom e Yesus ka vok mruo ko ngat
krong orom o ot kvat engnang a ho. 15 Ii, e Yesus tyor engnang a ho tok,
he khos kim o vrong serppak kar ngalmialaol tgus ngaro serppak tgus ka
khenam ma mmok te, ther ho kikir kim mar tgus he krum ngaro serppak
tgus ka ngmeang hak. Ii, ta kle kngam a leep kim mar ma mmok ko pum
o mia ngaro kerok vgum ka yor to engnang a ho tok kat.

Mguak Or Kmikkiem O Vrong Mia Ngaro Pos

16 He ekam tok, mguak or kam serppak mang o pattermia ruk la
ppiagar ngaro rhek ko ngak monik kim muk orom o kerkeknen te, muta
kpoot mang ngaro mur pos, ko mum vrong kaiviem o itok ngo mamten,
va mum vrong kaemem o ol ngo mamten, va mum lua kunngir kim o
kolkhek ruk o Yuda ngma kunngir kim mar mo pnes tgus, va mo kenho
tgus, va mo Sabat tgus kat. 17 Ko o pos ngaro keknen ruk endruk ngata vle
te, o tgoluk ruk ngar kle yek kpis koknaik ngakro gi kaunun ruk tok arhe.
Vanangko o pos ruk endruk ngaro miel msim, o mia ngat kais kam vokom
mar orom Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen arhe. 18 Va o pattermia
la ppiagar ruk endruk ngama karmail kam pe gia ppiak kam mrua krus
orom mar mruo, va ktotu pum o engyel, mguak or kam kta serppak mang
ngaro rhek kat ko ngat gi kaegom kam klai kmuk mang mula keik to kam
kol a ktalhok to kam plong vle ko kim E Nut ngnik ngnik enangthe mum
lo kaikkiem ngaro papat ruk endruk tok kat. Ko o mia ngo matneik ruk
enang ngar tok, ngam mrua hover mar mruo pum ngaro tmik ruk ngaro
pkor mruo ngam kaenkrovgem mar kam pat mang ngar tok. Ii, o mia ri
ngma serppak mang ngaro tmik ruk tok, vanang ngaro tmik ruk endruk
nong ngaro kleim ngang ngar ko ngam lo kottek ekam E Nunu A Totur
e. 19 O mia ruk endruk tok ngat her mrua ksir petgim e Yesus he, endo
nma nho mang kakro ngaomevek. Ii, e Yesus ta vle enang a mhel ka
lpek to ka vok karo mhetor tgus ngma ktal kim kam laut kngae ko karo
mhetor tgus ngaro spang va ngaro usiel ngma ngam mar mo kmar kam
mo kapom mar kserppak kmar tok. Va E Nut kakro ngaomevek ngta vle
gi enang a mhel ka vok tgus tok kat ko ngma ktal kim e Yesus he klaut
kngae kmikkiem gi enang ko E Nut nma kaenserpagam mar kam laut
kngae enang tok.

20 Va muk, mut her mur en muk mruo ngang e Kristus, he en ta kser
muk pum o mia ngalmialaol ngaro gi vrong keknen va pum ngaro gi
vrong papat mruo ruk ngat kottek mo mmie, he ngat yor kun mnam muk
he. Ii, mut kaenang e Yesus tok arhe, ko en kat tmur en en mruo ngang
E Nut, he nang o mia kmim kngam a yoror tok kat. He ekam tok, nngia
ko muma vle tete orom mularo papat ruk ngat kottek ekam a mmie ta
vop, he mrua slak orom muk mruo ngang o pattermia ruk la ppiagar
kam ngan vgum ngaro pos ruk endruk, he nang ngaro serppak kam kta
kpom muk kat ge? Nok pathe muta vle pum mar vor vop? 21 Ko o pos
ruk ngat kottek ekam o pattermia ruk la ppiagar mo mmie ngma havae
te, “Mguak or kam kpom, mguak or kmemik, va mguak or kmehang.”
22 Vanang, mu vokom na, o tgoluk ruk endruk ngat kael a totu mang
ngar orom ngaro pos ruk enang tok, mar tgus ngar mi ktua loloong ko

o mia ngak kaemik va kaiviem mar krum mar. Va o pos ruk endruk kat
ngara loloong tok kat ko ngam gia sir kuon malpgem o mia ngaro papat
ruk ngam kael ngartaro pos mruo ormar kam patter o mia ormar. 23 O
mia ngma vokom o pattermia ruk la ppiagar ngaro pos mruo ruk endruk
ko ngat mur kael o pos ruk endruk kam hagam o mia kmikkiem ngaro
mur papat mruo. Va o mia ngma vokom mar kat ko ngat mur kael o pos
ruk endruk kat, he nang mar kam sopong o mia kam totu pum o engyel
ormar kat. Va ngma vokom ngaro pos ruk kam pe gia ppiak kam mrua
krus orom mar mruo kat, va kam mur kaim ngaro pkor mruo ko ngma
paal mang o vrong tgoluk tok kat. Pu lmien te, o mia ngma totu pum o
pattermia ruk la ppiagar ngaro pos tok, vanangko o pos ruk endruk ho
nong ngaro serppak ngang ngar hak kam kser o mia ngaro kerkeknen
kam hagam mar kam lua tmar kim a sing to nam kaenen mar kam ngam
mar ekam lraip va lurokol e.

3

O Keknen Ruk E Nut Karo Mia Mruo Ngak Kaikkiem Mar

1 He ekam ko E Nut thover muk kam kaum ka vle kuon ma volkha kar
Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen, va mguak kle gi kael E Nut ka svil
to nma vle orom kuon ma volkha kat te, mula treil arhe muk kmeharom
mekam mekam. Ko Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen nam korsang
her ko tok arhe ko vanam E Nut ka miktiek. 2 Ii, mguak kael mularo papat
mang E Nut ka svil kuon ma volkha tok, nang mguak or kmelik mang
o vrong tgoluk ruk mo mmie e. 3 Mguak kaeharom tok, ekam ko E Nut
thera kser mularo ngorsang ruk tesgun he ngat yor kun mnam muk he.
He enang tok, E Nut ther elpas kun mnam En mruo orom mularo ktalhok
ruk kam kaum ka plong vle ko kim En kar Endo E Nut Thim Orom Ka
Msasaen ngnik ngnik, vanang mut lo vokom vop. 4 Va koknaik, mnam a
kolkha to Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen na kat kaeknik kpis mnam,
nera sillom kun mnam E Nut ka ngaelpas kmisis kim muk orom mularo
ktalhok ruk endruk. To endo yek, mguera vle enang En kat orom mularo
pkor ruk o gunngae, o mia kam vokom muk ormar tok.
5 He ekam tok, mguaka ksir pum mularo gi vrong kerkeknen ruk ngat
kottek ekam mularo pkor ngaro svil ko ngam kaenen muk kmeharom
mar ko ngam kottek mnam mularo pkor ruk ngat kottek ma mmie ta
kat. Ii, kua rere mang o kerkeknen ruk endri te: kam mrua ngam muk
mruo ekam mularo pkor ngaro sing ruk mang a ngokol va a vlom kam
tmar kmar, va kmeharom o keknen ruk muma ru pum o sle vgum mar,
va kam mo gorgor pmuk, va mularo pkor ngaro gi vrong svil ruk ngam
kaenen muk kmeharom o kerkeknen, va kam vle orom mularo vurkul
ruk ngam ho mi ktua hahas hak kam mo vret muk kat. Ko o kerkeknen
ruk endruk ko mularo vurkul ngam ho mi ktua hahas mang ngar ngma
vle enang a tomhel to muma totu pum, vanang mum lua totu pum E Nut
ormar e. 6 Ii, va ekam o kerkeknen ruk arhe, E Nut ka ngaesik nera vle
kuon mang o mia [ruk ngma kerngnek vgum En.] 7 Va muk kat, tiok mum
kaeharom o kerkeknen ruk endruk tok kat ko mum kaikkiem mularo
ngorsang ruk tesgun. 8 Vanangko tete, mguaka ksir pum o kerkeknen
tgus petgim mar ruk endri te: kmesik mail, kam hoger a vrek kiin, kam
kering o mia, kam rere pum o mia kam kering ngaro mnok, va kam ker
mus kat. 9-10 Mguak kaeharom tok kmikkiem gi enang ko mut hera ktar
ksir pum o kerkeknen ruk mkor mularo ngorsang ruk tesgun he, orom

ngaro kerkeknen, nang kle kolkol ekam endruk o gunngae orom mularo
keknen ruk E Nut nam kaeharom mar o gunngae mekam mekam tok kat.
Ii, mut her gia pet mularo kerkeknen ruk mang tesgun nang her kle kpi
orom mularo keknen ruk o gunngae ruk endruk ko ngata vle enang o it
ruk muma pi ormar tok kat ko mum kaegenkarik. Ii, E Nut ther eharom
mularo keknen o gunngae mekam mekam tok, he nang muk kam kle ho
mi ktua kolkol ekam endo o mia ngma vokom E Nut orom, ko her E Nut
to arhe tho mi kut kueng nguk. He ekam tok, mguak or kam mo pippiak
ngang nguk mruo. 11 He kmikkiem enang ko E Nut teharom muk kam vle
te, o mia ruk o gunngae enang tok, va tete E Nut nam lo sim kta ring te, o
mia, mar o vrong rhek, mar o vrong mia ruk ngat lo paam mar, i o o Yuda
ruk o mia ngat paam mar. Va nam lo smia ring te, o mia, mar o kaktei, i o
akuruk o takpun kat e. Va nam lo smia ring te, o mia, mar endruk ngam
kaeha ngang ngalmialaol ruk ngam kaenen mar kmeha ngang ngar, i o
mar endruk o mia ngam lua kaenen mar kmeha ngang ngar kat. Nove,
nam lo smia ring tok kat e. E Nut nam her gi vokom e Kristus tuk orom o
mia tgus ruk e Kristus tkael rengmat kun mnam mar.
12 Muk muta vle te, E Nut karo mia mruo ruk En te mrua ktar mrua re
pum muk he mur kael muk kam vle ngang En mruo orom mularo keknen
ruk o totur. Va En nam vu kaelongtok mang nguk kat. He ekam ko E
Nut teharom muk ruk muma vle tok kam vle te, o mia ruk o gunngae, va
mguak pi orom o keknen ruk kam mrung o mia, va kam smia rere kar
o mia, va kam mrua krus orom muk mruo, va kam ho mi ktua vle te, a
sim re po mia, va kam lua kaeloong mang o vrong tgoluk mar kam marer
kam pis. Ii, mgua gia pi orom o keknen ruk endruk gi enang ko mum gia
pi orom mularo it ruk ko vanam muk tok kat. 13 Mguaka vle vgum o vnek
ruk mulenar ngam kaelik kuon mang nguk va mulenar orom mutakor
tok kat. Va mguak lol oni vrong kerkeknen tgus ruk mulenar ngam
kaeharom mar ngang nguk patgiang ngaiting he kikiangae mang ngar
hak, va mulenar orom mutakor tok kat. Ii, mguak lol ngaro kerkeknen
patgiang ngaiting he kikiangae mang ngar tok, gi enang ko Ngoldaip tlol
mularo kerkeknen patgiang ngaiting he kikiangae mang ngar tok kat.
14 Va gi enang ko muma kleng o pus kam spuk mnam mularo it, va mguak
pi orom a keknen to kmelongtok mang o mia, he nang a keknen to endo
kam spuk mnam o keknen lyar ruk endruk tgus, mar kam serppak kim
endo tok kat, he mar tgus kam kaum sim ktua vle te, mar ho atgiang hak
vgum a gi keknen to endo.
15 Va mularo vurkul ngak kaisis mo kmuk vgum Endo E Nut Thim
Orom Ka Msasaen, ko her e Kristus arhe nam kaen a vrek longeik ngang o
mia. Mguaka vle tok, ekam ko E Nut tvaeng nguk kam kaum ka vle orom
a vrek atgiang gi enang tok arhe ekam ko langto langto mnam muk ta vle
te, e Yesus ka ngaomevek to atgiang ket mhe langto langto orom muk. Ii,
va mguaka vle tok he kanprim E Nut mang o vrong tgoluk tgus kat. 16 Va
o rhek ruk mang Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen ngaka vle kia vul
kun mnam muk kat. Ii, ngak kael rengmat kun mnam muk, he nang muk
kam kle kmo patter muk mruo ormar he kmo psom muk orom o papat
ruk laol. Va ngak kael rengmat kun mnam muk tok, he mguaka kni pum
E Nut orom o vrong knituk ngo mamten, orom o tningel kam kanprim
E Nut ormar, orom o knituk ruk E Nunu A Totur tkaen rhek mnam muk
orom mar, va orom o knituk muma lap mang o tgoluk mang ngar. Ii,
mguaka kni tok kam kanprim E Nut mang karo reha ruk ngang ngor.

17 To o ni vrong reha ruk mum re kmeharom mar, ko muma rere kar o
mia, i o ko mum kaeha ngang ngar, va mguak kaeharom mar ngang ngar,
gi enangthe kam hover Ngoldaip e Yesus ka munik mruo msim ormar. Ii,
mguak kaeharom mar tok, he kanprim E Nut to Ngor Teit her gi vgum e
Yesus kat.

O Keknen Ruk A Valngan Langto Langto Nak Kaikkiem Mar

18 Muk lraip, mgua mrua slak orom muk mruo he kngan vgum mulmi-
alurokol kmikkiem enang ko Ngoldaip tmi ktua svil mang endruk ngat
kor mnam mar mang En he kmokpom kar kmeharom tok.
19 Muk lurokol, mguak kaelongtok mang mulmialraip, nang mguak or
kam vua sosovet mang ngar kat.
20 Muk o ngnes, mguak ngan vgum muortek va muornek mang o vrong
papat tgus, ekam ko a keknen to endo nam kaensireim E Nut.
21 Muk o teit, mguak or kam gi vrong ka psom mules he kael resik kun
mnam mar, matok ngar ngae ho kapngan kim o vrong tgoluk tgus hak.

O Keknen Ruk O Mia Kar Ngalngunes Ngak Kaikkiem Mar

22 Muk ruk mum kaeha ngang mulmialaol ruk mo mmie, mgua kok
mia ngan vgum mar mang o vrong tgoluk tgus kat. Vanang mu or kam
pe gia ngan vgum mar orom mularo gi pkor e. Mguak kle kmien kam
mia nho orom mar gi enang ko mum mia nho orom Ngoldaip ko muma
gorang en tok kat. Nang mguak or kam pe gi kaensireim mar kam
nho orom mar gi ko ngaro kerok ngat gia kolkol muk. 23 Ii, va mguak
kaeharom oni vrong reha va mguak prongyek ka psek kmeharom mar
gi enangthe mut kaeha ngang Ngoldaip mruo msim orom mar. Nang
mguak or kam pat re te, mum kaeha ngang o gi mia e. 24 Mare, ko muta
mnor mang Ngoldaip te, ngruer mia kol a keik to a ktalhok ko mkor
Ngoldaip ko nera koripang ngang ngor orom. Ko her Ngoldaip to E Nut
Thim Orom Ka Msasaen arhe, endo mum mi kaeha ngang. 25 Mguak
kaeharom tok, ko oni mia ruk ngam kaeharom o kerkeknen, E Nut nera
koripang ngang ngar orom a kapnes. E Nut nam lua khen o mia akuruk
kam smia tar mar, nang kle ka mnang akuruk e. Nove.

4

1 Va muk ilmialaol ruk mulngunes ngam kaeha ngang nguk, mut hera
mnor mang E Nut to kuon ma volkha te, her En arhe, Endo ta vle te,
muk kar mulngunes Muldaip to En atgiang. He ekam tok, mguak sim
ktua tar mulngunes orom oni tgoluk ruk ngama tu kmar, he nang muk
kmeharom a keknen to endo ko ta sir ko pum E Nut kalo keik tok.

E Pol Thavae Mang Kam Ngarkie Ngang E Nut Mekam Mekam

2 Va mguaka vle pum a keknen to kam ngarkie ngang E Nut mekam
mekam he ktoot mang nguk mruo. Va mguak kanprim E Nut mekam
mekam kat. 3 Ii, mguak ngarkie, va mguak ngarkie mang dok kat ko
ngat kaenpasiker dok kun ma hengor ta ekam ko koma polger o rhek
ruk mang Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen ngang o mia. Ii, mguak
ngarkie mang dok, nang E Nut kam koregot kim dok, dok kam kta polger
o rhek ruk mang endo tesgun E Nut nma tuvgom ka svil mang kim o mia.
4 Mare, mguak ngarkie mang dok te, dok kam sim ktua nantom o rhek,
kmel o mia ma hor mang ngar, kmikkiem enang ko E Nut tel a ngaeha to
endo ko maktiegom dok tok.

E Yesus Karo Mia Ngaka Vle Te, O Sim Re Pum O Mia Tgus

5 Mgua smia ngangam kim muk ekam mularo keknen ruk mum
kaeharom mar ngang o mia ruk ngam lo kor mnam mar mang E Yesus
he lua mokpom kar. Ii, va mguak or kam koham ke venloot tang hak to
E Nut na kael ekam muk kam polger karo rhek ngang ngar. 6 Va mguak
ring ya mang o mia mekam mekam orom mularo rhek tgus. Mgua smia
ngangam kim muk ekam mularo rhek ruk endruk ko ngak ngae ksei kam
karvuk ngang o mia enang a hormnek. Ii, mguaka vle tok, he nang muk
kam ho mi kut kais kam sim ktua mnor mang o rhek ruk lsir kam smia
re pum mar ormar ko mguak koripang ngang langto langto mnam mar
nngia nngia.

E Pol Tkongor Karo Rhek Kmen Ka Mamrung Ngang lKolosi

7 Ngornopia to e Tekekus, endo ngom vu kaelongtok mang, en tkor
mnam en mang e Yesus he kmokpom kar va ka kpom o reha ruk mkor
E Nut. Va nam lua tu kmeharom mar e, ko nam kaeha kar dok ngang
Ngoldaip kam turang o mia orom mar. En ner kais kam havaeng nguk
mang o tgoluk tgus ruk ngat pis kim dok. 8 Ko ko re kam meng en ngok
kmuk her mi kut mang a papat ta ti te, kam havaeng nguk mang dok ko
ngat kaenpasiker dok moti, he nang en kmenserpagam muk orom karo
rhek ruk mang dok tok. 9 Ii, va ngornopia to e Amisermon, endo nkong
ko tok kmuk mruo, en tkor mnam en mang e Yesus kat he kmokpom
kar, va ngom kaelongtok mang en kat. En kre Tekekus ko her meng
ngin kmeknik he nginera kaum kpis ngok kmuk. He min tgus nginera
havaeng nguk mang o tgoluk tgus ruk ngta kolkol dok moti.

10 Va e Aristakas ngat kaenpasiker en moti kim dok, he en tkaen ka
mamrung ngang nguk. Va e Mak kat, endo e Barnabas kros tkaen ka
mamrung ngang nguk. (Mut her lol o rhek mang e Mak he, he enangthe
na pis ko kmuk, va mguak kaikkiem o rhek ruk endruk he kvaeng ngok
kmuk he smia tar.) 11 Va e Yesus to ngma mon kat te, e Yastus en kat tkaen
ka mamrung ngang nguk kat. He her mar ruk korlotge, o gi Yuda tuk ri
arhe, ngam kaum kaeha kar dok va o vrong rhek kam seneker o rhek
ruk mang E Nut ka tavgo. Endri gi Yuda korlotge tuk ri arhe ngam kaum
kaeha kar dok he kua vrek nam kongeik vgum mar tok.

12 Va e Epapras kat, endo nkong ko kmuk mruo kat, en e Yesus To E Nut
Thim Orom Ka Msasaen kalkayie langto kat. Va en tkaen ka mamrung
ngang nguk kat. En nma prongyek ka psek kam ngarkie mekam mekam
mang nguk. Ii, nma ngarkie te, muk kam sir lserppak orom E Nut karo
papat tgus ruk ta svil muk kmikkiem mar, he nang muk kam ho mi ktua
kolkol e Yesus kmegenkar ka yet to ka sgan, nang lua lopumtang pum hak
mang E Nut ka svil to mang Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen. 13 Ii, kua
sir pekam e Epapras kam rere orom kam havaeng nguk te, nam ngae sei
kam prongyek ka psek kmeha mang nguk va mang endruk ko mLaodesia
va ko mHirapolis kat. 14 Va ngorla to e Lukas, endo ngom kaelongtok
mang, endo nam kaeharom o mia pum ngakro yor, en kre Demas ngint
kaen ngina mamrung ngang nguk kat.

15 Yu! Va mguak kaen kua mamrung kat ngang ngoornopeik ruk ngat
kor mnam mar mang e Yesus he kmokpom kar ko tok mLaodesia va
ngang ngoretem to e Nimpa va e Yesus ka ngaomevek to nma kaum kun
mnam ka rek.

16 Va kua svil kam sim kut kael a ngaeha langto ko maktiegom muk ti te,
mguaka ktar kael a mhel langto kam him a hor to enda ngang nguk na he
krum, to mgua kle sim kaen ngang e Yesus ka ngaomevek ko mLaodesia,
mar kam him tok kat, nang kle kol endo ko kmar ngok kmuk vat, muk
kam le khim endo vat.
17 Va mguak havaeng e Akipas te, “Ngoldaip karo reha ruk ngat elik
ko maktiegom en, en nak ngae ho mi kut kaeharom mar kam tarkanang
ngar ka ngmeangorik hak.”
18 *Yu! Gi moti tuk, her gi dok e Pol mruo msim ko mur kaittiegom ko kero*
rhek ruk endri lgitge orom kua mur ktiek mruo msim kmen kua mamrung
ngang nguk moti mnam kua hor ke gi mhe to enda. Mguak mur kael pat
kim muk mang dok mekam mekam ekam ko ngat kleng kualo ktiek orom
o sen kmenpasiker dok. Yu! Koma ngarkie ngang E Nut te, En nak ring ya
mang nguk.

E Pol Ka Hor To Aktarang To Tittiegom Ngang lTesalonika

O Rhek Ruk Ktar Kam Keknen Mang E Pol Ka Hor To Aktarang To Tittiegom Ngang lTesalonika

A rengmat ka pun to e Tesalonika tho mi kut laut hak kun mnam a mmie ka mhe to e Masadonia. Mnam a venloot to e Pol tkorim e Pilipai, he kle kngae mTesalonika, en tpis he khover e Yesus ka ngaomevek kun mnam a rengmat ka pun to arhe. Mnam o kolkhek ruk endruk, o Yuda ngta vle kvokom o mia kavurgem ko ngata ngan e Pol karo rhek he kaikkiem mar. To o Yuda ngata sei kam vrek kinkiin hak ngang e Pol. He ekam mar tok, e Pol ta parem e Tesalonika to kle kngae kaelpun kvaik kottek mnam o rengmat akuruk to le kngae ka vle mnam a rengmat ka pun to e Korin.

To e Timoti ta knaek mang he kpis ko mKorin kat khavaeng e Pol mang o tgoluk tgus ruk ngat pis kim endruk ngat kor mnam mar mang e Yesus he kmokpom kar ko mTesalonika. Vgum o papat tgus ruk e Timoti ta havaeng e Pol mang ngar, e Pol ta kle kaittiegom ka hor ta ngang endruk ngat kor mnam mar mang e Yesus he kmokpom kar ko mTesalonika kmenserpgam mar.

E Pol Ta Ngarkie Mang lTesalonika

1 Dok e Pol, va e Silas kre Timoti, ennginduk nginma kaum kaeha kar
dok nginta vle mo kmok kat. Ko kaittiegom kua hor ta ngang nguk ruk
e Yesus ka ngaomevek to ko mTesalonika, muk ruk mut kor mnam muk
mang Ngor Teit E Nut va Ngoldaip e Yesus Kristus he kmokpom kar.

Ngoma ngarkie ngang ngin, min kam ring ya mang nguk, va min
kmeharom mularo vurkul kmongeik kat.

E Pol Ta Kanprim E Nut Mang lTesalonika

2 Ngoma ngarkie ngang E Nut he kmon muk ngang En, kam kanprim
En mang nguk tgus mekam mekam. 3 Ii, ngoma kanprim E Nut mang
nguk ekam ko ngoma pat mang mularo reha ruk mularo papat ruk
kmor mnam muk mang E Nut ngam kaoppom muk kmeharom mar. Va
ngoma kanprim E Nut mang nguk kat ekam ko ngoma pat mang mula
keknen to kam sovet kam prongyek ka psek kmeha ngang o mia, endo
ko mula keknen to kmelongtok mang ngar nam kaoppom muk kmeha
ngang ngar enang tok. Va ngoma kanprim E Nut mang nguk kat ekam
ko ngoma pat mang mula keknen to kam matnge vgum o vnek kat, endo
ko mula keknen to kam nho mkor Ngoldaip to e Yesus Kristus kmen a
ktalhok ngang nguk nam kaoppom muk kam matnge vgum mar tok kat.
Ii, ngoma pat mang nguk tok, he kle kanprim E Nut mang nguk tok arhe.
4 Ii, koornopeik ruk E Nut tkaelongtok mang nguk, ngoma kanprim E
Nut mang nguk tok, ekam ko kua mnor mang nguk te, E Nut ther mi re
pum muk kam vle ngang En mruo. 5 Va kua mnor tok, ekam ko mnam
a venloot to ngota pis ngok kmuk orom a knovvur, a knovvur to endo
tlo pis ko kmuk orom kuaro gi rhek tuk e. Nove, tpis ko kmuk orom E
Nunu A Totur ka serppak kat. Ko mut vokom E Nunu A Totur ka serppak
orom nguaro keknen ruk muk mruo mut vokom mor ormar kat, ko ngot

her pis ngok kmuk, dok kam havaeng nguk mang a knovvur tok. He
mut her ngae sim kut kor mnam muk mang kuaro rhek ruk endruk her
vgum tok arhe. 6 Ii, mut vokong ngor orom nguaro keknen ruk tok, to le
kolkol ekam mor kar Ngoldaip kat. Ii, o mia ngat ngae ho si kol a regesal
mang nguk hak, vanangko mut her mi sirei ge kam ktua lol kuaro rhek
ruk E Nunu A Totur thavaeng nguk ormar vgum dok. 7 Ii, he ekam tok,
endruk tgus ruk ngat kor mnam mar mang e Yesus he kmokpom kar
ko tok mMasadonia va endruk ko mAkaia kat ngam kael muk ktar ko
pum ngaro kerok he kolkol ekmuk tok arhe. 8 Ii, ko o mia akuruk ko
tok mnam a mmie kalo mhe ruk e Masadonia va e Akaia, ngat her ngan
a re to mang Ngoldaip vgum muk, gi enangthe ngata ngan a nglung ka
muktim ko tkaeti klik ngang ngar. Vanangko nong a mmie kalo gi mhe
ruk enngindukk tuk ngint kol a re mang nguk e. Nove. A re to mang
nguk tvaas kim a mmie karo mhetor kavurgem te, mut si lol o vnek tok,
vanangko mut kle klol kuaro rhek ruk kmor mnam muk mang E Nut ge.
He ekam tok, klo is hak kam havaeng o mia mang nguk kat e, ko ngat her
mnor mang nguk tok arhe. 9 Ko her o mia ruk endruk arhe, ngat havaeng
ngarlenar mang nguk te, muta sirei hak kam lol kuaro rhek ruk endruk
mang e Yesus tok, ko ngot pis ko kmuk, dok kam havaeng nguk ormar. Ii,
va ngat havaeng ngarlenar mang nguk kat te, mut her orim mula keknen
to kam totu pum o gi vrong kool ruk la ppiagar enangthe mar mularo
Nut msim, nang kle khortgem mularo papat kam kle kaeha ngang E Nut
to a minar, Endo nma plong vle ngnik ngnik. 10 Mare, va ngat havaeng
ngarlenar mang nguk kat te, tete muta vle gia nho mkor E Nut Khal to e
Yesus, endo E Nut tmur hover petgim ka nnak, en kam kat kaeknik kun
kuon ma volkha. Ii, her e Yesus arhe endo tmur hong ngor kun mnam E
Nut ka ngaesik to na re kmel ngang ngor.

2

E Pol Karo Keknen Ruk lTesalonika Ngat Vokom En Orom Mar

1 Koornopeik ruk mut kor mnam muk mang e Yesus he kmokpom kar,
mut mrua mnor mang dok te, klo gi mur kaim dok mruo pum kuaro
reha ruk kam havaeng nguk mang e Yesus ko ngot pis ko kmuk e. 2 Ii, ko
muta mnor mang dok te, tesgun ko ngot lo pis ko kmuk vop, o mia ruk ko
mPilipai ngat kerrereng dok kre Silas he kol a regesal mang nguo. Lmien
te, ngata sir kim dok lserppak tesgun tok, vanangko tete E Nut ther kle
kturang nguo he kaenkrovgem dok, he nang dok kam kta kaegom kuaro
serppak kat kam lo kat kaursie vgum mar kam kle kngae ngok kmuk kam
havaeng nguk mang a knovvur kat ge. 3 Ii, klo vur kaursie vgum mar tok,
ekam ko kuaro rhek ruk ko kaurur kim muk orom mar kam rere mnam
muk mang e Yesus, mar nong o ppiagar mang Ngoldaip e. Va klo pe gia
havaeng nguk mang Ngoldaip tok, kam kauyang nguk kmit o krek ko
mkor muk kat e. Va klo pe gia havaeng nguk mang e Yesus kat kam mas
orom muk kat e. 4 Parem ko, kom kle va khavaeng nguk mang Ngoldaip,
enang ko E Nut tmur vokom dok te, ko ho mi kut is hak, En kam mi kut
kael a ngaeha to kam havaeng o mia mang a knovvur ko maktiegom
dok. Ii, klo kaegom hak kmensireim o gi vrong mia orom kuaro rhek
ruk mang a knovvur kat e. Nove, kom kle va kaegom kmensireim E Nut
ha, ko her En arhe, Endo nam kaegom kuaro keknen ruk kun mnam kua
vrek he kvokom mar te, ngat ho mi kut is, dok kmeha tok, i o nop. 5 Ii,

va muk kat, mut mrua mnor mang kuaro keknen kat te, kom lo pe gia
rere he khover muk kmit o tgoluk ko mkor muk kat e. Va kom lua ppiak
kam pe gia vle lya ko kmuk kam tuvgom a papat to kam kaumluo mang
mularo vrong tgoluk kat e. Nove, E Nut mruo tmur vokom dok tok kat
arhe te, kom lua vle tok e. 6 Ii, kom lua vle tok, ekam ko kom lua ring te,
muk kam hover dok, i o o vrong mia kat kam hover dok kat e. Nop hak!

Vanang ekam ko dok kua vle te, a mi aposel msim, va kop kais kam
sopong nguk kmikkiem kuaro rhek. Tsi tok, 7 vanangko kua svil kam kle
mi ktua vle a sim re pum muk, gi enang a vlom ko nam mi ktua vle a sim
re pum kles ko nma nho mang ngar tok kat. 8 Ii, tesgun ko sei kmelongtok
mang nguk he ksirei mang kua ngaeha to kam havaeng nguk mang a
knovvur, endo E Nut tel ko maktiegom dok kam hahavae mang. Vanang
nong a gi ngaeha to endo tuk kua sirei kmeharom ngang nguk e. Nove,
ko her gia sirei kam mur kaen dok mruo kar kuaro tgoluk tgus ngang
nguk kat, ekam ko kom vu kaelongtok mang nguk. 9 Koornopeik ruk
mut kor mnam muk mang e Yesus he kmokpom kar, lmien mang nguk
te, mum mrua pat mang dok tie ko kua vle ko kmuk te, kom ngae ksei
kam prongyek ka psek kam mur kaeha vgum dok mruo. Ko kom ngae
ksei kam khanang dok kmeha vgum dok marot kngae kais masegain mo
kolkhek tgus. Ii, ko eha enang tok, he nang dok kam lo vur kael a vnek
tang hak kuon mang tang mnam muk kmel reha ngang nguk kmeha
vgum dok, nang dok kam havaeng nguk mang a knovvur to endo ko E
Nut tel ko maktiegom dok kam havaeng nguk mang.

10 Ii, va muk ruk mut kor mnam muk mang e Yesus he kmokpom kar,
muk mruo kar E Nut muta mnor mang dok he te, kuaro keknen ruk ko
eharom mar ngang nguk kun mnam a venloot to kua vle ko kmuk, mar o
mi totur hak, va ngat vua sir hak ko pum E Nut kalo keik, he nong a mhel
tang hak to tis kam mon dok orom a kerkeknen tang hak. 11 Ii, ko muta
mnor mang dok kat te, ko mi ktua vle ngang langto langto mnam muk te,
a sim re pum muk, gi enang a teit ko nam smia vle ngang kles mruo tok
kat. 12 Ii, kua vle ngang nguk enang a teit ko kua vle a sim re pum muk
kmenkrovgem muk, va kmenserpagam muk, va kmaurur kim muk kam
kolkol ekam E Nut to tvaeng nguk kam vaik ku meorom ka tavgo. Va her
E Nut to tvaeng nguk kam tuur mnam kla saen tok kat.

13 Ii, va ngota kanprim E Nut mekam mekam mang nguk kat mang ko
tie ko mut lol E Nut karo rhek ko vgum dok, mut lo lol enangthe, mar
o rhek ruk ngat ottek ko vgum o gi vrong mia mo mmie e. Nove, mut
lol enangthe, mar E Nut karo mi rhek mruo msim, endruk ngam kaeha
kun mnam muk ruk mut kor mnam muk mang e Yesus he kmokpom
kar. Ko lmien te, E Nut karo rhek, mar o minar gi enang ko mut lol mar
enang tok arhe. 14 Ii, koornopeik ruk mut kor mnam muk mang e Yesus
he kmokpom kar, mut mrua khenam muk mruo ma mmok te: Mut her
lol E Nut karo rhek tok, ekam ko mut mi kut kolkol ekam E Nut kakro
ngaomevek ruk ko mYudea, endruk ngat kor mnam mar mang e Yesus
kat te, her en arhe Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen he kmokpom kar.
Ii, mut kolkol ekmar, ko mularo mia mruo ngat kol a regesal mang nguk
kam vanker muk orom o vnek msim ruk o Yuda ngat vanker e Yesus
kakro ngaomevek ruk ko mYudea ormar tok kat. 15 Ii, o Yuda ngaro mia
mruo ruk arhe ngat im Ngoldaip e Yesus va ngaro propet kat kngam mar
o yoror. Va her mar ruk kat arhe endruk ngat kerer dok klikim dok tok

kat. Ii, va ngam lo kaensireim E Nut kat e, ekam ko ngam sia khanang
ngar kam hagam dok kam havaeng nguk ruk o vrong rhek mang e Yesus
kat, ko ngata gor te, E Nut nak susulgim muk kat. He ekam tok, ngam
mrua khenam mar mruo ma mmok te, ngam kaelat o vrong rhek tgus
16 vgum nga ngaeha to tok. He enang tok, ngam ngae nget a vul orom
ngaro kerkeknen, he ngar kle ho kol nga vnek iser E Nut ka ho ngaesik, ko
ketasuo, En kam rum kim mar orom ka ngaesik to endo kam tarkanang
ka ngaeha orom mar ka ngmeang hak.

E Pol Ka Vok Nam Kael Ring lTesalonika

17 Vanang koornopeik, tiok ko ngat likim dok petgim muk kam vrua
vle malhagenmok mang nguk vur nong ke laut, ko her ngae petgim muk
orom kua ngaung he. Vanangko klo kikiangae mang nguk e. Nove, ko
kle va ka khanang dok kam ring a ngaelaut tang kam kta ptang nguk
he kvokong nguk kat ko kua vok nma sovet kmel ring nguk hak. 18 Ii,
ko tesgun koma svil kam kta pis ngok kmuk. Kua mien te, dok e Pol ko
plong egom kam kta kaeknik kpis ko kmuk, vanangko e Seten nma plong
hagam mor tgus. 19 Kua mien tok, ko her muk ruk arhe koma nho mkor
E Nut mang nguk, muk kam vle lserppak orom mularo papat ruk kmor
mnam muk mang e Yesus kam ngae kais ma kolkha to na kat kaeknik
kpis mo mmie. Va her muk ruk kat arhe, muk ruk ngora sirei mang nguk
ko pum Ngoldaip e Yesus kalo keik mnam a kolkha to endo. Ii, va her
vgum kua ngaeha to ngang nguk kat arhe, E Nut ner kaen kua saen ngang
dok, endo kam him dok orom a msasaen mnam a kolkha to endo kat gi.
He ngora vle orom kua saen to ngora kol vgum muk enang tok. 20 Kua
mien te, muta vle gi enang tok arhe ko her muk ruk arhe koma sirei mang
nguk tete ko E Nut ner kaen kua saen ngang dok her vgum muk ruk ko
mTesalonika.

3

1 Ii, ko her matnge vgum a vnek to kua vok kmel ring nguk kam ngae
kais ko a vnek to endo tngae ho vanker dok he ko ho lo kat kais kam
matnge vgum. To endo yek ko her el kua papat he kam gia vle dok tuk ko
mAten, 2 nang kle kmeng e Timoti ngok kmuk kam kol a re mang nguk.
En ngor nopia to tkor mnam en mang e Yesus he kmokpom kar kat. Va
nam kaum kaeha kar muo ngang E Nut kam seneker a knovvur to mang
Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen ko tkir kim e Seten. Ii, ko meng e
Timoti ngok kmuk kmenserpagam muk va kmenkrovgem mularo papat
ruk kmor mnam muk mang e Yesus, 3 he nang muk kam lua vraik petgim
e Yesus vgum o vnek ruk endruk o mia ngma kol a regesal mang nguk he
kvanker muk orom mar. Ko muk, mut mia mnor mang ngor ruk ngot
kor mnam mor mang e Yesus te, E Nut thera ktar mi kut el o mia ruk ngat
kor mnam mar mang e Yesus he kmokpom kar kam lol o vnek ruk enang
tok. 4 Kua mien ngang nguk tete, gi enang tiok ko ngot sia vle ko kmuk
vop, he kvotam kuaro rhek ngang nguk kam havaeng nguk he te, o mia
ngaka kol a regesal mang ngor ruk ngot kor mnam mor mang e Yesus
he kmokpom kar ge. Va kuaro rhek ruk endruk ngat her el mit orom o
vnek ruk ngat her pagis kim muk gi enang ko mut mia mnor tok. 5 He
her gi vgum ko ngat kol a regesal mang nguk he kvanker muk orom o
vnek ruk endruk arhe, kuaro papat ngat kervavle mang nguk tete. To
ko her matnge vgum a vnek to kua vok kmel ring nguk kam ngae kais

ko a vnek to endo tngae ho vanker dok he ko ho lo kat kais kam matnge
vgum. To ko her meng e Timoti ngok kmuk he ko kua svil kam mnor
mang mularo papat ruk kmor mnam muk mang e Yesus. Ko kua gor te,
nok e Seten to nam kaegegom o mia na her egom muk orom o gi vrong
vnek ngo mamten he mgua kle kvuvuut vgum mar tok, he nok ko gi mur
koham nguaro reha ruk pum muk vgum o vnek ruk endruk tok kat.

E Pol Tkol A Re Ko Vgum E Timoti Mang lTesalonika

6 Vanang e Timoti ther gi gun kaeknik kpis ko tottek ko kmuk orom a
re to a yar mang mularo papat ruk kmor mnam muk mang e Yesus va
mang ko mum kaelongtok mang o mia kngae ge. Ii, va ther havaeng dok
mang nguk kat he te, muma sirei ko mum mrua kael pat kim muk mruo
mang dok mekam mekam. Va thavaeng dok kat te, mularo pkor ngam
kael ring dok kat, gi enang ko kua vok nam kael ring nguk tok kat. 7 He
ekam tok, koornopeik, mnam o kolkhek ri ko si lol o vnek vgum o mia ko
ngta kol a regesal mang dok, va kuaro papat ngat si kervavle mang nguk
kat ge, vanangko a re to endo mang nguk tok tete te, mularo papat ruk
kmor mnam muk mang e Yesus ngta serppak, tho mi kut kaenserpagam
dok ge. 8 He her gi tete ta kuaro sogi ruk her muk ruk arhe orom mularo
papat ruk kmor mnam muk mang Ngoldaip ko muta sir lserppak kngae
mang. 9 He ekam tok, tete, klo is hak kam kanprim E Nut kmis mang a
sirei to koma kol ko kim E Nut vgum muk tok e. 10 Ii, koma kol a sirei
to endo ko kim E Nut ko koma sovet hak kam ngarkie mo segain va mo
ruteik tgus ngang En mang te, dok kam kta ptang nguk kam vokom muk
he kturang nguk orom o papat akuruk kmenserpagam mularo papat ruk
kmor mnam muk mang e Yesus, endruk ngta tu kim muk.

11 Ii, va koma ngarkie ngang Ngor Teit to E Nut mruo va Ngoldaip
e Yesus kat te, min kmeharom a ngaelaut ngang dok, he nang dok
kam pis ngok kmuk. 12 Va koma ngarkie ngang Ngoldaip kat te, en
kmenserpagam mula keknen to kam mo kaelongtok mo nguk mruo va o
mia tgus, he nang a keknen to endo kam ho ksovet kam laut kun mnam
muk, kam ngae kael rengmat kun mnam muk ka ngmeang hak. Ii, koma
ngarkie mang nguk tok, he nang mula keknen to kmelongtok mo nguk
mruo va o mia tgus kam sovet tok, gi enang ko kua keknen to kmelongtok
mang nguk ta sovet gi enang tok kat. 13 Va koma ngarkie ngang Ngoldaip
kat te, En kmenserpagam muk kam vle mekam mekam orom mularo
vurkul ruk ngta mrer ko pum Ngor Teit to E Nut kalo keik. Ii, En na
kaeharom tok, he nang En kam lua mon muk orom a kerkeknen tang
hak, nang kle kael muk kam vle ngang En mruo orom mularo keknen
ruk o totur mnam a kolkha to Ngoldaip e Yesus na kat kaeknik kpis mnam
orom karo mia mruo ruk tmur el mar kam vle ngang en mruo.

4

O Mia Ngak Kaensireim E Nut Orom Ngaro Keknen

1 To tete, koornopeik kua svil kam havaeng nguk mang o papat akuruk
na. Lmien mang nguk te, muma plong kaensireim E Nut orom mularo
keknen ruk o mia ngma vokong nguk orom mar, gi enang ko ngot her
patter muk kmensireim E Nut ormar enang tok tiok he. Vanangko tete,
ko kta mnganang nguk kat ge he kaurur kim muk kam lua tu kmeharom
o keknen ruk endruk, nang kle ho vua sovet kngae kmeharom akuruk
kuon malpgem endruk mum kaeharom mar tete. Ii, ngot kaurur kim

muk tok, ekam ko mut her kor mnam muk mang Ngoldaip e Yesus he
kmokpom kar he. 2 Ii, ngot kaurur kim muk tete tok kat, ekam ko mut
her mnor he mang o papat ruk ko her patter muk ormar tiok, endruk
Ngoldaip e Yesus telik ko maktiegom dok orom ka tavgo kam patter muk
ormar.
3 Ii, ko E Nut ta svil muk kam mrua kser mularo kerkeknen tgus petgim
muk, he nang muk kam kle va ka vle pum o keknen ruk mkor En mruo.
Ii, va ta svil muk kat kam kser a kerkeknen to kam mo vret muk, 4 nang
kle va kol a serppak to kam mrua nho mang mularo pkor mruo, he nang
o mia kam hover muk ko muta kser a kerkeknen to endo petgim muk,
to kle kta vle la totur ngang E Nut mruo tok. 5 Nang mguak or kam mo
gorgor pum muk mruo kat enang o tamatan ruk ngat lua mnor mang E
Nut. 6 Ii, langto langto mnam muk tgus na mrua nho mang ka vok mruo
tok, nang lua kaol mang a vlom i o a ngokol tang kam koskalil orom he
kering o mia enang tok e, matok Ngoldaip na le mi kaen a kapnes ngang
pum ka kerkeknen to endo, ekam ko her Ngoldaip to nam mi kaen a
kapnes ngang endruk tgus ngam kaeharom o kerkeknen ruk endruk tok
arhe. Ii, nma vle tok kmikkiem gi enang ko ko her havaeng nguk tiok
he, kmengorang nguk gi enang tok kat arhe. 7 Ii, mgua mrua nho mang
mularo pkor mruo tok, ekam ko mor ruk ngot kor mnam mor mang e
Yesus he kmokpom kar, E Nut tlo vaeng ngor ngok kim En, he nang mor
kam vle orom o mgun kuo mang ngor e. Nove, ta kle va kvaeng ngor
kam kser nguaro kerkeknen petgim mor, he nang mor kam vle ngang
En mruo orom nguaro ngorsang ruk o totur. 8 He ekam tok, ani mhel to
mnam muk tkael ka yaik ngang kua re to enda tete, va ta khenam te, en
tlo gi kael ka yaik ngang a gi vrong mhel to dok tuk e. Nove, ta kle va ka
khenam ma mmok te, ther mi kael ka yaik ngang E Nut msim, Endo En
mruo ther mi kut el E Nunu A Totur kmen ngang nguk.
9 Vanang mang a papat to kmelongtok mang o mia ruk ngat kor mnam
mar mang e Yesus he kmokpom kar, klo is kmittiegom o rhek akuruk
ngang nguk kam kta keknen ngang nguk ormar e. Nove, ekam ko
her muk ruk arhe, muk ruk E Nut mruo tmur kenang nguk kam mo
kaelongtok mo nguk mruo enang tok. 10 Va lmien mang nguk kat te,
mum si kaelongtok mang muornopeik tgus ruk ngat kor mnam mar
mang e Yesus he kmokpom kar ko mnam o mhetor tgus mnam a mhe
to e Masadonia, vanangko koornopeik ko gi kaurur kim muk ge, kam le
kngae ksovet kmelongtok mang ngar tok kngae ge.
11 Va a keknen to a sim re pum o mia, mguak kael te, her mula treil
to kat arhe. Va mguak or kam toop kim o mia ngaro reha kat e. Nove,
mgua kle va mrua tuom mularo singni mruo kmikkiem gi enang ko ngot
her patter muk tiok he, kmeharom tok arhe. 12 Ii, mguak kaeharom tok,
he nang o mia ruk ngat lo kor mnam mar mang e Yesus he lua mokpom
kar kam vokom mula ngorsang to endo tok mo kolkhek tgus, to kle ktotu
pum muk vgum tok. Ii, va mguak kaeharom tok kat, he nang muk kam
lo kta serppak vgum o mia akuruk yok mar kmeha vgum muk kat e.

E Yesus Ner Kat Kaeknik He Khover O Yoror

13 Koornopeik, klua svil mularo papat ruk mang endruk ngat her yor
kam tu kim muk, he nang muk kam gia vle pum a keknen to kam ho
vua sovet kam mrua mrung nguk mruo mang ngar, enang endruk ngat
lua nho mkor E Nut kmen a ktalhok to kam plong vle ko kim En ngnik

ngnik ngang ngar kat e. 14 Ii, ko ekam ko nguaro papat ngta serppak te,
ngot kor mnam mor mang e Yesus te, ther yor he, he kat hop petgim ka
nnak, va kuaro papat ngat kle kserppak mang E Nut kat te, ner kle kta
hover endruk ngat yor, he e Yesus ner kat kaeknik orom mar ko ngat kor
mnam mar mang en he kmokpom kar. 15 Kua havaeng nguk tete orom
Ngoldaip karo rhek ruk msim te, mor ruk ngot kor mnam mor mang en
he lo yor vop, mnam a kolkha to na kat kaeknik mnam kpis mo mmie,
ngot ho lo is hak kam ktar kngae ngoguon ma volkha ktar mang endruk
ngat yor e. 16 Ii, ko mnam a kolkha to Ngoldaip mruo naka grung ngkun
kuon ma volkha kmeknik kpis mo mmie, E Nut nera ktar kaen a re en
kmeknik tok, vgum karo engyel Ngaldaip langto orom ka ktui to alautar,
endo ta vle enang a nglung ka muktim ko nak kaeti klik. Ii, Ngoldaip ner
kat kaeknik na, to endruk ngat kor mnam mar mang Endo E Nut Thim
Orom Ka Msasaen he yor he, ngar mia ktar khop na petgim ngaro nnak.
17 Ngara ktar khop na, yek mor ruk ngot lo yor he gia nho kvavle vop mo
mmie, E Nut nera kaum mor kar mar he klol mor tgus kam grap orom
mor tgus tok ngoguon kam pis mang Ngoldaip kun mo varhek ruk kuo
kia gan. He enang tok, ngrera plong vle ko kim Ngoldaip ngnik ngnik tok.
18 He ekam ko ngruera vle enang tok, va mguak mo kaenkrovgem muk
mruo orom o rhek ruk endri.

5

E Yesus Na Kat Kaeknik Kpis Pangnaom O Mia

1 Koornopeik, tete klo kat kais kmittiek ngang nguk mang a venloot,
i o a kolkha msim to e Yesus na kat kaeknik mnam e, 2 ekam ko mut
her smia mnor hak mang Ngoldaip te, na kat kaeknik kpis mo mmie
va ner gia pis pangnaom o mia gi enang a ngauruvik ko tgi kaol ma
segain ka ho ngaenvurgem hak kpis pangnaom a rek kteit tok kat. 3 Ii, ko
mnam a kolkha to endo, o mia ngara hivuo kam senker a re te, “Mnam
a venloot to tete, mor kar nguaro imuo ngot sim ktua nho mo ngor he
gi korsang longeik ka vle.” Ii, ngar sia senker a re to tok, vanangko
a ho kernonhommok hak nera pis pangnaom mar kam rum kim mar
hak. Ii, nera pis pangnaom mar, gi enang a kolkha tgi pis pangnaom a
vlom to orom ka vrek ko kalyie tkaimim, en kam kol he. Ii, o mia ruk
endruk ngara vle tok, he ngar ho lo kais hak kam mrua hong ngar pum
a kernonhommok to endo.

4 Vanangko koornopeik, muk mum lua vle kun mnam a slommok e.
He ekam tok, a kolkha to Ngoldaip nak pis mnam tlo is hak kmel votgem
muk enang a ngauruvik ko nama pis pangnaom a rek kteit kmel votgem
tok e. 5 Nove, ko muk tgus muma vle te, E Nut to a mmok kles msim
ruk muk ko mu Teit ther ngam a mmok kun mnam muk he, he muta vle
enangthe a kolkha to En nma nan klik mang nguk kam valler muk. Nang
mor ruk ngot kor mnam mor mang e Yesus he kmokpom kar ngot lua vle
enangthe a kolkha ta slok kim mor ma segain e. 6 He ekam tok, ngruak
or kam vle enang endruk ngma vle ko ma slommok he konit orom E Nut
to a mmok karo keknen. Vanang ngruak kle va mur kael votgem mor
mruo tete, he mrua ngangreal ngang ngor mruo kam toot mang nguaro
pkor mruo. 7 Ko mu vokom na, endruk ngam konit orom E Nut karo
keknen ruk o momgor, ngama vle enangthe ngam konit ma slommok
ko a kolkha ta slok kim mar ma segain. Ko ngam kaivie kveve he ka vle
mnam a slommok enangthe a kolkha ta slok kim mar ma segain tok kat.

8 Vanangko mor E Nut to a mmok kles ruk mor. He ekam tok, ngruak
toot mang nguaro pkor mruo orom o papat ruk kmor mnam mor mang
e Yesus va endruk kmelongtok mang o mia. Ko alo papat ruk enngindu k
ngint kais kam toot mang ngor enang a gulie ko a mhel nma toot mang
ka ngaengtek orom tok kat. Ii, ngruak toot mang nguaro pkor mruo kat
orom a papat to kam nho mkor E Nut kam susulgim mor, ko a papat
to endo ta vle enang a msasaen to tvua serppak kam tokim a mhel ka
lpek tok kat. 9 Ii, ngruak toot mang nguaro pkor mruo enang tok, ekam
ko E Nut ta ktar mi kut el mor, he nang E Nut kam susulgim mor vgum
Ngoldaip e Yesus To E Nut Thim Orom Ka Msasaen. Nang tlo mi kut el
mor kam ker kolkol vgum ka ngaesik hak e. 10 Nove, ko e Yesus tyor
mang ngor tgus, mor ruk ngot lo yor vop kar endruk ngat yor he, he nang
mor tgus kam kaum khop kam kol a ktalhok to kam plong vle ko kim E
Nut ngnik ngnik. 11 He ekam tok, mguak mo kaenkrovgem muk mruo
he kmo kaenserpagam muk mruo kngae gi, he nang mularo papat ruk
kmor mnam muk mang e Yesus kam laut kngae. Mguak kaeharom tok
kngae, gi enang ko ta mien te, muma plong kaeharom tok arhe tete.

E Pol Karo Rhek Ruk Mang Endruk Ngma Nho Mang E Yesus Ka Ngaomevek To Ko mTesalonika

12 To tete, koornopeik, kua mnganang nguk kat kam totu pum endruk
ngma nho mang nguk, endruk ngma turang nguk kam sim kor mnam
muk mang Ngoldaip he kmokpom kar. Ko her endruk arhe ngama
prongyek ka psek kmeha ngang nguk he kaengorang nguk kat. 13 Ii,
mguak kaelongtok mang ngar he ho mi ktua nho orom mar pum ngaro
reha ruk endruk ngang nguk. Va mularo ngorsang ngaka vle longeik mo
nguk mruo tok kat. 14 Vanang koornopeik, mu vokom endruk mnam
mar ko ngat gia vle te, mar o lo ehaneng. Ko ko kaurur kim muk te,
muk kat mguak kle kaekon ngang ngar kmengorang ngar tok kat. Va
mguak kaenserpagam endruk ngam vua leep kim o mia. Va mguak smia
klup engnang endruk ngat lo vua serppak. Va mguak or kam gia kolaspa
kmeloong kmesik ngang ngar kat. 15 Va mgua vokom te, langto langto
mnam muk nak or kmoripang kaela ekam ko kaela to endo na eharom
a kerkeknen ngang. Vanang mguak kle va kaegom mularo serppak kam
mo ya mo nguk mruo va mang o vrong mia tgus kat.
16 Mguak sirei mekam mekam va 17 kngarkie mekam mekam, 18 va
kanprim E Nut mekam mekam mang o vrong tgoluk ruk ngma kirpagis
kim muk. Ii, mguaka vle orom o keknen ri, ekam ko E Nut nma svil muk
kam vle orom mar tok, her vgum ko mut kor mnam muk mang e Yesus
te, her en arhe Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen he kmokpom kar.
19-20 Va o propet ruk ngma ktar kpavap mang E Nut karo papat, va
mguak or kam tutut kam kpiem ngaro rhek he ka tver kim E Nunu A
Totur ka serppak tok. 21 Parem ko, mguak kle va ka ktar kaegom o rhek
tgus na, kam mnor mang ngar te, ngata ya, i o ngata kernonho. Ii, mguak
kaegom mar tok na, yek kle ka kpom o keknen ruk ngata ya, 22 nang kle
korim o keknen ngo mamten tgus ruk ngat kernonho.
23 Yu! E Nut tkais kmeharom o mia tgus ngaro vurkul kmongeik. He
tete, ngota ngarkie ngang En mruo te, En kmenserpagam muk kam mrua
kser o kerkeknen tgus petgim muk ka ngmeang hak, he nang mularo
papat, mularo vurkul va mularo pkor tgus kam vle ngang En mruo la
mmok hak vgum tok, he E Nut kam toot mang nguk ko muta vle tok kam

ngae kais mnam a kolkha to Ngoldaip e Yesus Kristus na kat kaeknik kpis
mnam. He enang tok, E Nut ner lo kais hak kam mon a kerkeknen tang
hak orom muk. 24 Ii, va E Nut to tvaeng nguk kam vle tok, tmi kut kais
hak kmeharom muk kam vle gi enang tok arhe, ko En nam lo gi vrong
vaeng nguk e.
25 Koornopeik, ko kaurur kim muk te, mguak ngarkie mang ngor.
26 Va mguak kael mularo mamrung ngang muornopeik tgus ruk ngat kor
mnam mar mang e Yesus he kmokpom kar kam mrua khenam muk ma
mmok te, muk tgus mut mur el muk mruo kam kaum ka vle ngang E Nut.
27 Va kua re lserppak ngang nguk ko pum Ngoldaip kalo keik te, mguak
him kua hor ta ngang muornopeik tgus ruk ko kmuk, endruk ngat kor
mnam mar mang e Yesus he kmokpom kar.
28 Yu! He kua ngarkie ngang Ngoldaip e Yesus Kristus kam plong ring
ya mang nguk mekam mekam.

E Pol Ka Hor To Alomin Orom To Tittiegom Ngang lTesalonika

O Rhek Ruk Ktar Kam Keknen Mang E Pol Ka Hor To Alomin Orom To Tittiegom Ngang lTesalonika

lTesalonika akuruk ngat ker kol e Pol karo rhek ruk ta ktar ittiegom mar ngang ngar he kmoruo pum mar, to kle khavae te, vur nong ke laut he Ngoldaip ner mi kaeknik he. Ngma havae tok, to le korim ngaro reha ruk mo mmie he gia vavle kpaneng en kmeknik. Va lTesalonika akuruk yok ngata pat re te, e Yesus ther mi pis he. He ekam tok, e Pol ta kle kaittiegom ka hor ta alomin orom ngang lTesalonika kam kle smia sisrim ngaro papat mang tok kam kta votam karo rhek akuruk ta ktar ittiegom mar ngang ngar, endruk mang e Yesus ka ngaeknik ngte mmie ko nera vle nngia, he nang mor kam mnorvek pum en tok.

Ekam tok, e Pol tkaenserpgam mar kam vle lserppak orom ngaro papat ruk kmor mnam mar mang e Yesus he klol o vnek tgus ruk ngak pis kim mar. Ta sei kam svil mang ngar kam vrua toot kmar mruo enang en mruo va klenar akuruk ko ngam kaeharom tok kat. Ta re lserppak ngang ngar kam lua kapngan kmeha orom o reha va kle lua kapngan kam turang nglenar akuruk kat he ka vle tok kpaneng e Yesus kmeknik.

E Pol Ta Ngarkie Mang lTesalonika

1 Dok e Pol, va e Silas kre Timoti, enngindukk nginma kaum kaeha kar dok, nginta vle mo kmok kat.

Ko kaittiegom kua hor ta ngang nguk ruk e Yesus ka ngaomevek to ko mTesalonika, muk ruk mut kor mnam muk mang Ngor Teit E Nut va Ngoldaip e Yesus Kristus he kmokpom kar.

2 He ngota ngarkie ngang Ngor Teit E Nut va Ngoldaip e Yesus Kristus te, min kam ring ya mang nguk, va min kmeharom mularo vurkul kmongeik kat.

E Pol Ta Kanprim E Nut Mang lTesalonika

3 Koornopeik, ngruaka kanprim E Nut mang nguk mekam mekam ge. Ko ta sir ngang ngor kam kanprim E Nut mang nguk tok, ekam ko mularo papat ruk kmor mnam muk mang e Yesus ngta laut kngae vop kam ngae kngae. Va muk tgus mula keknen to kam mo kaelongtok mo nguk mruo tsei kam laut kngae kun mnam muk tok kat. 4 He ekam tok, ngoma hover muk ko pum E Nut kakro ngaomevek ngaro kerok ko o mia ngam si kol a regesal mang nguk kmegom muk orom o vnek, vanangko mum kle kmatnge vgum mar ge, kam kle kut kor mnam muk mang e Yesus he kmokpom kar orom mularo keknen ruk endruk ge.

5 Ii, he ekam ko muma vle orom mularo keknen ruk endruk, va ngta khenam ma mmok te, E Nut karo papat ngat ho mi kut sir hak. He ekam tok, E Nut ner mia vokom muk te, mut her mi kut is hak, he muk kam kaum kar endruk tgus ka tavgo ta vle kuo mang ngar. Ii, ko her gi vgum ko mut her kaum kar endruk he kvaik ku meorom E Nut ka tavgo arhe, yek o mia ngma kol a regesal mang nguk he mum kerkolkol vgum o vnek ruk endruk ngat kirpagis kim muk ekam tok. 6 Ii, he ekam ko E Nut karo papat ngat ho mi kut sir hak enang tok, va En mruo ner sim kut koripang

o mia lsir orom o vnek ruk ngat ho mi kut iser endruk ngam kaelik ngang
nguk tok kat. 7 Ii, ner kaeharom ngang ngar tok, nang o vnek ruk o mia
ngam kaelik ngang nguk, E Nut ner kle mi kut petik petgim muk, he nang
muk kam smia vle. Va nera pet ngortakor tok kat. Ii, E Nut ner kaeharom
tok, mnam a kolkha to E Nut nera khenam e Yesus ma mmok ko na kat
kaeknik kun kuon ma volkha kar karo engyel ruk ngat vua serppak hak.
Ii, E Nut nera khenam e Yesus ma mmok kar karo engyel ruk endruk ko
ngar kaum kpis orom a paei to tho mi ktua vurvur klik hak. 8 Ii, e Yesus na
kat kaeknik tok, to ner le kael a kapnes ngang endruk ngat her el ngaro
yaik ngang E Nut he lo krus orom mar mruo kam ngan vgum a knovvur.
9 Ii, E Nut ner kaenpasiker mar kmen a ho kapnes a ho lautar hak ngang
ngar kam kering ngaro pkor kam ngae kngorom kngorom he. Ii, ko ner
ho mia likim mar tgus hak petgim Ngoldaip mruo, mar kam lua vle ko
kim En ngnik ngnik hak, he ho lo kta vokom ka serppak to a vu ngaurar
hak kat e. 10 Ii, ner kaeharom tok ngang ngar, mnam a kolkha to Ngoldaip
na kat kaeknik mnam. Ko mnam a kolkha to endo karo mia mruo tgus,
endruk En mruo tmur el mar kam vle la totur ngang En, ngara vokom kla
saen he kanprim En mang. Ko o mia tgus ruk ngat kor mnam mar mang
En he kmokpom kar ngar ngae gia sor kim En vgum tok kat. Ii, va her
muk ruk kat arhe muta vle mnam karo mia mruo ruk endruk tok, ekam
ko mut kor mnam muk mang kuaro rhek ruk ko her havaeng nguk lmien
mang ormar he.

11 Ii, va ekam ko kua her treil to arhe ta vle te, muk kam vle tok, va
ngoma ngarkie mang nguk mekam mekam ngang E Nut to ngoma totu
pum En. Ngoma ngarkie te, En kam vokom muk mnam a kolkha to
Ngoldaip na kat kaeknik mnam te, mut sim kut kolkol ekam e Yesus he
mi kut iser en ko tvaeng nguk kam kol a ktalhok to kam plong vle ko kim
E Nut ngnik ngnik. Ii, va ngoma ngarkie mang mularo papat tgus ruk o
yar, endruk muk mruo mut mur elik kun mnam muk kmeharom mar, va
mularo reha tgus ruk mularo papat ruk kmor mnam muk mang e Yesus
ngam kaenpgam muk kmeharom mar, En kmeharom mar tgus kam pis
lmien vgum ka serppak mruo. 12 Mare, ngoma ngarkie ngang E Nut
mang nguk tok, he nang muk ruk mut kor mnam muk mang Ngoldaip e
Yesus he kmokpom kar, kam hover ka munik orom mularo keknen ruk
endruk, va En kat kam kle ktua hover muk tok kat orom karo keknen
ruk kun mnam muk tok kat. Ii, ngota ngarkie tok, kmikkiem gi enang ko
E Nut kar Ngoldaip e Yesus Kristus nginma ring ya mang nguk tok.

2

A Mhel To Nam Ho Mi Ktua Kpoot Mang E Nut Karo Pos

1 Koornopeik, tete, kua svil kam rere mang a kolkha to Ngoldaip e Yesus
Kristus na kat kaeknik mnam, va mang a papat to mang E Nut ko nera
kaum mor tgus he klol mor ka grap orom mor ngoguon ma volkha, mor
kam kaum ka vle kar En. Ngot kaurur kim muk te, 2 mguak or kam tutut
kam senkrip kim a re, i o a hor to mkor o mia akuruk yok ko ngama ppiak
mang ngor kam havae te, ngot her havae mang a kolkha to Ngoldaip
kmeknik mnam te, ther mi pis he. Va si enangthe a propet langto napa
havae tok kat, va mguak or kam vua papat mang karo rhek ruk endruk
kat e. 3 Ii, mguak or kmorim o mia kam krong mularo vorngap orom
ngaro gi vrong rhek enang tok, i o orom oni vrong keknen kat. Ko kua

havaeng nguk te, a kolkha to Ngoldaip kmeknik mnam nera pis her gi
kopekam a venloot to o mia ngara kaum kaen ekam E Nut ko a venloot
to endo naka ktar na kpis ktarang mang a kolkha to endo. Ko mnam a
venloot to endo a mhel to nam ho mi ktua kpoot mang E Nut karo pos
naka ktar kpis he mrua khenam en mruo ma mmok na. Her a mhel to
arhe E Nut ta ktar her mi kut el a kapnes to a ho lautar hak kam ktua vle
ngang en, kam kering ka vok kam ngae kngorom kngorom. 4 Ii, ko mnam
a venloot to endo, a mhel to endo ner mrua kansgum en mruo kam mrua
hover en mruo kir kim o vrong tgoluk tgus kam kol E Nut ka ngaekam
kun mnam E Nut ka maksien. Va ner kaeharom tok, he ksir kim o mia va
o gi vrong tgoluk tgus ruk mkor E Nut ko o mia ngma totu pum mar. Va
ner mrua havae mang en mruo kat te, her en E Nut msim tok kat arhe.

5 Mut lo kais gi kam pat mang kuaro rhek ruk ko havaeng nguk ormar
tie ko kua vle ko kmuk tiok, ko ko ktar khavaeng nguk mang her o tgoluk
ri ormar arhe? 6 He tete, muta mnor mang Endo ta kpom endo nam ho
mi ktua kpoot mang E Nut karo pos kam hagam en kam lua sosovet orom
karo reha tete. Ii, Endo ta kpom endo nam ho mi ktua kpoot mang E
Nut karo pos, na hagam tok kngae kais koknaik ko endo nam ho mi ktua
kpoot mang E Nut karo pos na mrua khenam en mruo ma mmok mnam
a venloot msim to E Nut tmi kut el ngang, en kam mi ktua pis mnam. 7 Ii,
lmien te, endo nam ho mi ktua kpoot mang E Nut karo pos tsi vur elha he
kmaol ma mmek orom ka serppak, vanangko Endo thagam tete, ner ktua
hagam tok kngae vop, kngae kais ko E Nut nak ngae ho mi kut pet Endo
ta hahagam petgim. 8 E Nut na aol pet Endo ta hagam na, to endo yek,
endo nam ho mi ktua kpoot mang E Nut karo pos, ner mrua khenam en
mruo ma mmok. Kam ngae, to Ngoldaip e Yesus arhe nera kir kim orom
karo gi mur rhek mruo tuk. Va nera rum kim kat orom kla saen mnam a
kolkha to na kat kaeknik kpis mnam mo mmie. 9 Ii, va endo nam ho mi
ktua kpoot mang E Nut karo pos nera pis ma mmok kmikkiem e Seten
mruo karo reha mruo kat, ko e Seten ner kaeharom o vrong reha ruk
lserpgue ngo mamten ngo mamten ko maktiegom, endruk la ppiagar va
o ngaelmir ruk ngara reim sor mnam o mia kat. 10 Va ner kaeharom o gi
vrong kerkeknen ngo mamten kat ko maktiegom, he nang en kam vraik
orom o mia ruk ngara yor, nang lua kol a ktalhok to kam plong vle ko
kim E Nut ngnik ngnik ko nera krong ngaro vorngap ormar. Ii, ngara
yor nang lua kol a ktalhok to endo tok, ekam ko her mar ruk arhe ngma
kees kmor mnam mar mang E Nut karo rhek ruk o minar mang e Yesus
va kees kmelongtok mang kat. Vanangko enangthe ngpa svil mang en,
va E Nut ner kais kam susulgim mar. 11 He her gi vgum a papat to ngata
keyang E Nut karo rhek ruk o minar tok, E Nut ner kaeharom ka serppak
kam ho mi kut kael moruo mnam mar kngae ka ngmeang hak, he nang
mar kam le gi vrong kor mnam mar mang o papat ruk la ppiagar ruk
endruk. 12 Ii, E Nut ner ho mi kut kael moruo mnam mar tok, he nang
En kam monik kim a yor ngang ngar tgus ko ngat lua svil kmor mnam
mar mang o rhek ruk o minar mang e Yesus, nang kle ksirei kmeharom
o kerkeknen.

O Mia Ngak Sir Lserppak Kim Endruk Ngat Kaegom Kam Vraik Orom Ngaro Papat Petgim E Yesus

13 Vanangko koornopeik, ngruaka plong kanprim E Nut mekam
mekam mang nguk ruk Ngoldaip tkaelongtok mang nguk. Ko tennik

ktar mang ko E Nut tlo kueng a mmie vop, E Nut tmur re pum muk kam
susulgim muk her vgum E Nunu A Totur ka ngaeha to kam kser mularo
kerkeknen petgim muk kmel muk kam vle ngang E Nut mruo, va her
vgum ko mut kor mnam muk mang E Nut karo rhek ruk o minar mang e
Yesus. 14 Ii, E Nut tmur vaeng nguk kam vle tok, her gi orom a knovvur to
ko her havaeng nguk orom, he nang muk kam le ktuur mnam a ktalhok
to kam plong vle ko kim E Nut ngnik ngnik ekam ko mut kor mnam
muk mang Ngoldaip e Yesus Kristus he kmokpom kar. 15 He ekam tok,
koornopeik, mguak sir lserppak kim endruk ngama khanang ngar kam
vraik orom mularo papat petgim e Yesus. Va mguak kle va kngarngar
mang kuaro rhek ruk mang en tok, endruk ko her patter muk ormar he.
Va si nguaro rhek ruk ngot ittiegom mar kun mnam a hor, i o endruk
mut nganik ko vgum mor, endruk ko her patter muk ormar, va mguak
ngarngar mang ngar kat.
16-17 Ngoma ngarkie ngang Ngor Teit E Nut to tkaelongtok mang ngor
he kring ya mang ngor orom a ktalhok to kam plong vle ko kim En
ngnik ngnik he. Ii, a ktalhok to endo, ta vle enang a nngiar a yar to E
Nut tenkrovgem mor orom ko ngoma nho mkor En kam mi kaen ngang
ngor koknaik kat. Ii, ngoma ngarkie ngang E Nut to ta vle enang tok, va
Ngoldaip e Yesus Kristus mruo kat, min kmenkrovgem mularo vurkul
he kaenserpagam muk kngae tok, muk kam kle kaeharom o vrong reha
tgus ruk lyar orom mularo singni va orom mularo rhek kat.

3

E Pol Ta Mnganang lTesalonika Kam Ngarkie Mang

1 Yu! Koornopeik kua svil kmongor kuaro rhek kam havaeng nguk
te, mguak ngarkie mang ngor ti te, a re to mang Ngoldaip ko ngruak
seneker, nak mamarer kam lol o mia tgus, va o mia kam totu pum a re
to endo, to kle kor mnam mar mang, her gi enang nguk ko mut her totu
pum enang tok kat. 2 Va mguak ngarkie mang ngor ngang E Nut kat te, En
kam hong ngor petgim o mia ruk o kernonhor, endruk ngam kaeharom
o kerkeknen ngang dok. Ko nong o mia tgus ngam kor mnam mar mang
e Yesus he kmokpom kar e. 3 Vanangko her Ngoldaip arhe, endo nam kle
smia mokpom kar o mia, he En tis kmenserpagam muk he ktoot mang
nguk kam hong nguk petgim e Seten to a ho kernonhor hak ka serppak.
4 Ii, va mor ruk ngot kor mnam mor mang Ngoldaip he kmokpom kar,
nguaro papat ngta serppak te, tete mum sim kut kaikkiem o rhek ruk
ko her enik ngang nguk tiok he, va mguer mi kut kaikkiem mar tok
kngae kngae ge. 5 Ii, he ekam tok, ngoma ngarkie ngang Ngoldaip mang
nguk tok kat te, En kam ktong nguk kmelpat kim muk mang E Nut to
tkaelongtok mang nguk va mang Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen
ko nma matnge vgum o vnek kat.

E Pol Tkaengorang O Mia Ruk O Lo Ehaneng

6 Koornopeik, mor tgus ngot her kaum kor mnam mor mang Ngoldaip
to e Yesus Kristus he kmokpom kar. He ekam tok, kua re lserppak ngang
nguk orom ka munik te, mguak or kam kambis kar muornopeik tgus ruk
o lo ehaneng, endruk ngaro ngorsang ngam lo kaikkiem kuaro rhek ruk
mut her lol ko vgum dok e. 7 Ko muk mruo mut hera mnor te, mguaka
kolkol ekam kua ngorsang. Ko tie ko kua vle ko kmuk, klo gia vle enang
o mia ruk o lo ehaneng e. 8 Ii, va klo gia lol mularo ol he kaemik ekam

muk e. Nove, parem ko, kom kle va kaeha mo segain va mo kolkhek tgus
ka prongyek ka psek kmeha vgum dok mruo, he nang dok kam lo kael
a vnek ngang tang mnam muk. 9 Pu lmien te, mguak kaeha vgum mor
ruk o aposel, vanangko ko mi ktua svil muk kam lo kaeharom ngang dok
tok e. Nove, ko dok kom mi ktua svil kam mur kaeha vgum dok mruo,
he nang muk kam vokom dok, to le kolkol ekam dok to le kaeharom tok
ngang o mia akuruk her tok arhe. 10 Ii, ko dok ko her gia vle kar muk
enang tok arhe, gi enang tiok mnam a venloot to kua vle ko kmuk vop,
ko dok ko her en a pos ta ngang nguk te, "A lo ehaneng to nam lo vu kaeha
ngot lo is kmitittgi orom kam klang mo ol e."
11 To tete, ngot her kol a re mang nguk te, akuruk mnam muk, mar o
lo ehaneng he, ko ngam lo vrua hivuo kmeharom ngaro reha e. Nove,
ngam gia vavle he kaelha he khivuo kmeharom nga ngaeha to kam toop
kim nglenar ngaro ngorsang kngongae. 12 Dok to ko kor mnam dok
mang Ngoldaip e Yesus Kristus he kmokpom kar kat kua re lserppak
ngang ngar ruk o lo ehaneng ruk tok he kaurur kim mar te, ngak korim
a kerkeknen to endo he mur kaeha mang ngaro ol mruo mar kmemik.
13 Vanang muk ruk koornopeik, mguak or hak kam kapngan kim a
ngaeha to kmeharom o keknen ruk ngta sir ko pum E Nut kalo keik.
14 Va enangthe a mhel lang na lo kaikkiem nguaro rhek ruk ko
kaittiegom mar kun mnam kua hor ta, va mgua smia vokom a mhel to
endo orom ka keknen to endo tok arhe he kor kam kambis kar, he nang
en kam leep he kvitik. 15 Vanang mguak or kam vokom en te, mula imuo
to en e. Nove, mguak kle va kaengorang, ko en munopia to en kat.

E Pol Ta Ngarkie Mang lTesalonika Kam Rum Ka Hor

16 Yu! Va tete kua ngarkie ngang Ngoldaip to nam kaeharom o mia
ngaro vurkul kmongeik mang nguk te, En mruo kmeharom mularo
vurkul kmongeik mekam mekam kun pgegom o vrong tgoluk tgus ruk
ngama kirpagis kim muk. Va koma ngarkie ngang En kat te, En kam vle
ko kim muk mekam mekam kat.
17 *Gi moti tuk, her gi dok e Pol mruo msim ko mur kaittiegom ko kero*
rhek ruk endri lgitige orom kua mur ktiek mruo kmen kua mamrung ngang
nguk moti mnam kua hor ke gi mhe ta. Ko kom mi kut kael kua ngaelmir
tok arhe ormar kun mnam kuaro hor tgus, kam mi ktua khenam dok mruo
te, her mi dok e Pol msim ta arhe. Kom her mi kut kaittiek gi enang ti arhe.
18 *Va koma ngarkie ngang Ngoldaip e Yesus Kristus te, En kam ring ya*
mang nguk tgus.

E Pol Ka Hor To Aktarang To Tittiegom Ngang E Timoti

O Rhek Ruk Ktar Kam Keknen Mang E Pol Ka Hor To Aktarang To Tittiegom Ngang E Timoti

E Timoti ko en a gi kalyie vop ta vle te, en e Pol kaela langto. E Timoti tlol o papat ruk mang e Yesus ko vgum e Pol tie ko e Pol ta pakvom kam punpa kam vaik kottek kun mnam o mhetor kam havaeng o mia mang e Yesus. Ii, tkor mnam en mang e Yesus he kmokpom kar to le kaikkiem e Pol ko mnam a venloot to e Pol ta kta ngae nglomin kam havaeng o mia mang e Yesus ko mnam o mhetor akuruk yok.

Tie ko e Pol tittiegom ka hor ta ngang e Timoti, e Timoti ta vle ko mEpeses he kaeha kam patter o mia kun mnam e Yesus ka ngaomevek to nma nho mang ko tok. E Timoti, si en a gi kalyie vop, vanangko ta kpom a ngaeha to kam nho mang e Yesus ka ngaomevek to ko mEpeses. Vanang e Timoti en nam kaursie vgum o mia ko ngma klel orom ko en a gi kalyie he kol a ngaeha to alaut. To e Pol tittiegom ka hor ta ngang e Timoti kmenserpagam en kmennegiang o mia pum ngaro rhek ruk endruk, nang kle sim kaeharom E Nut karo reha gi. Ii, e Pol tittiegom ka hor ta ngang e Timoti kat kam havaeng te, en kam sim kaeha orom ka ngaeha nngia nngia.

E Pol Tkaen Ka Mamrung Ngang E Timoti

1-2 Vae Timoti, Dok e Pol, a aposel to mkor e Yesus To E Nut Thim Orom Ka Msasaen, ko tmeng dok kam kol ka gu, kmikkiem gi enang ko e Yesus To E Nut Thim Orom Ka Msasaen kar E Nut to tsusulgim mor, ngint mur kaum kam mi ktua re lserppak ngang dok kam kol ka gu tok.

Ko kaittiegom kua hor ta ngang in Timoti, yindo kua kvam in te, ko hal msim, ekam ko ko her pavloum yin orom o papat ruk kmor mnam yin mang e Yesus he kmokpom kar.

O Timoti, koma ngarkie mang in ngang Ngor Teit E Nut kar Ngoldaip e Yesus To E Nut Thim Orom Ka Msasaen te, min kam ring ya mang yin va min kmel ngina mamrung ngang in, va min kmeharom ila vrek kmongeik kat.

E Timoti Nak Kser O Pattermia Ruk La Ppiagar, Mar Kam Lo Kta Patter O Mia

3 Tesgun ko ko ngae ngok mMasadonia ko her ktar kaurur kmin kam vle ko tok mEpeses, he nang yin kmen a re lserppak ngang o mia akuruk ngma ker patter o mia orom ngaro papat ruk la ppiagar, yin kam kser mar, he nang mar kam lo kta patter o mia kat hak. He kmikkiem kuaro rhek ruk tesgun tok, ko kat kaurur kim in tete kat te, ngiaka vle ko tok he ka kser mar tok ge. 4 Va ngiak kaen a re lserppak ngang ngar, mar kam lo kta vle pum o mohoi va o ngothoi ruk mang ngaro pupnam ruk tennik tennik hak, ko o ngothoi ruk endruk nong ngaro kleim ngang ngar e. Ko ngam lo kaenpgam o mia kmeharom E Nut ka ngaeha to kmor mnam mar mang e Yesus he kmokpom kar e. Nove, o keknen ri ngam kle gi kaispgam o mokrur ha! 5 Va a re to ko kaurur kmin mang tete, yin kmikkiem, ka treil msim ta vle te, yin kam kla orom a keknen to

kmelongtok mang o mia orom a keknen to mularo vurkul kam mrer ko
pum E Nut kalo keik, va orom a keknen to mularo papat kam mmok, ko
nong a kerkeknen tang mnam muk hak he muk kam mrua koon pum
muk mang, va orom a keknen to muk kam smia mien kmor mnam muk
mang e Yesus kat. 6 Vanang o ker pattermia ri ngat kle va ka vraik petgim
o keknen ri nga ton msim, nang kle vrong kaolol orom o papat ruk yok
nong ngaro kleim ngang ngar kam rere ormar. 7 Ii, ngata vraik petgim o
papat ri nga ton msim tok, ekam ko ngat gi kael mnam mar kam vle te,
mar o pattermia ruk mang E Moses karo pos kam lua kokkol kam rere
kmenserpgam mar ngang o mia. Vanang mar mruo ngat gia papagru ko
ngat lo vua mmok mang o pos ruk endruk ngaro pneik lsir e.

8 Mor ruk ngot kor mnam mor mang e Yesus he kmokpom kar ngota
mnor te, e Moses karo pos ngama ya ngang ngor, enangthe a mhel nap
sim kaeha kmikkiem o pos ri ngaro pneik msim. 9 Ii, ngota mnor mang
ngar te, ngat lua vle ngang a mhel to ta vle la mmok ko pum E Nut kalo
keik e. Nove, ngat kle va ka vle ngang endruk ngma kpoot mang E Nut
karo pos, kar endruk ngma kerngnek. Va ngma vle kat ngang endruk
ngam lua totu pum E Nut kar endruk ngam kaeharom o kerkeknen
mekam mekam. Va ngama vle kat ngang endruk ngam lua totu pum
E Nut karo pos, kar endruk ngma kpiem o papat ruk mang E Nut kat.
Va ngta vle kat ngang o ngairivik kar endruk ngma por ngaortek va
ngaornek kat. 10 Ii, va ngta vle kat ngang endruk ngma vret ngarlenar,
va ngang lurokol ruk ngma mo aol mang lurokol mruo. Va e Moses
karo pos ngta vle kat ngang endruk ngma kpom ngalngunes to kael mar,
o mia akuruk yok kmenkim mar kmenen mar kmeha ngang ngar, va
ngang endruk ngam gi vrong ppiak kar endruk ngma ppiak kam re kvat
o tgoluk kmel o tnangal, va ngang o mia ruk orom o vrong kerkeknen
kat endruk ngat lo sim kut kaikkiem a re to a minar to koma patter o mia
orom, 11 va lo kolkol ekam e Yesus karo keknen ruk mut ngannik vgum
ko E Nut tel a knovvur maktiegom dok kmeha orom kam havaeng o mia
mang. Va her E Nut to A Ho Lgekol Hak, Endo nam kaeharom o mia kam
lgekol kat arhe.

E Pol Ta Kanprim E Nut Ko E Nut Tring Ya Mang

12 Ii, Ngoldaip E Yesus To E Nut Thim Orom Ka Msasaen, en nam
kaenserpagam dok kmeha ngang tok. Va koma kanprim en ko ta khenam
ka papat ma mmok te, ka vrek tisis kun mnam en mruo mang dok te,
ko mi kut kais hak kmeha ngang en tok. Ii, ta khenam ka papat to endo
ma mmok, ekam ko tmur re pum dok kam kol ka ngaeha to endo kam
havaeng o mia mang a knovvur to endo tok. 13 Si tesgun, ktar mang ko E
Nut tlo re pum dok kam kol a ngaeha to endo vop, kom sei kam kerrereng
En mruo va kol a regesal mang karo mia kat, ko tesgun koma sovet kam
koskalil orom mar, vanangko E Nut ta le ktua mrung dok ge. Ii, ko her
kamliker ti, ekam ko klo kor mnam dok mang e Yesus he lua mokpom
kar vop, he ngae lo mrua paptang dok mruo pum en hak. 14 Mare, tesgun
ko ngae ka vle tok arhe, vanangko Ngoldaip tho ksovet hak ge, kam ring
ya mang dok. He ekam ko tring ya mang dok enang tok tete, dok vat ko
kle kor mnam dok mang e Yesus te, en her Endo E Nut Thim Orom Ka
Msasaen he kmokpom kar kat, to kle kaelongtok mang endruk ngat kor
mnam mar mang he kmokpom kar en tok kat.

15 O rhek ri o minar ngaro kleim, mor kam ngarngar mang ngar
lserppak va ngruaka kpom mar, ko ngta vle ti te: E Yesus To E Nut Thim
Orom Ka Msasaen tpis enang a mi mhel mo pgegom o mia kam sulgim
mar pum ngaro kerkeknen kam lol patgiang ngaiting he kikiangae mang
ngar hak. He a mhel to tesgun o kerkeknen ngat ho mi kut el rengmat
kun mnam, kir kim o mia tgus, her dok ta arhe. 16 Ii, ko si vle enang tok
tesgun, vanangko E Nut ther mi ktua vle pum a her gi papat to arhe, he ka
mrung dok ge, he nang e Yesus To E Nut Thim Orom Ka Msasaen kam mi
kut khenam ka keknen ma mmok ormok, endo kam ho lo gia prik mang
a ngael resik kim mor. Ii, ta vle pum a papat to endo kam mrua khenam
ka keknen to endo ma mmok ko ka keknen to endo nong ka tu ngang
hak. Teharom tok, he nang o mia kam mi ktua vokom ka keknen to tok
he kam mmok mang, ko na kle kaeharom ka keknen to endo ngang ngar
tok kat, he nang mar kam kle kor mnam mar mang En he kmokpom kar.
He enang tok, E Nut na kaen a ktalhok to kam plong vle ko kim En ngnik
ngnik ngang ngar. 17 Ii, he ekam tok, ngot kais kam kni pum E Nut te,

> "Ngua Taven E Nut to nma plong vle mo maineik tgus he lua yor hak,
> her gi En tuk to ngoma totu pum. En ngom lo sia vokom ka vok,
> vanangko her Endo arhe ngruaka nho orom mekam mekam va
> kmon En orom kla saen kat. Lmien."

18 Timoti, kua kvam in te, ko hal he. Ii, va a ngaeha to kua keknen ngang
in mnam kua hor ta, endo ko re kmel maktiegom in, tkut kaikkiem o rhek
ruk o propet ngata ktar kpavap mang in ormar tesgun tok ge. Ii, ko her o
rhek ruk arhe ngia sim kut kaikkiem mar kam kol a serppak vgum mar
kam sir kserppak kim nguaro imuo, yin kam kser mar kam lo kta ker
patter o mia orom ngaro rhek ruk la ppiagar kat. To endo yek, ngir kais
kam sir kserppak malngaeng ngar 19 ko ima ngarngar mang alo keknen
ruk enngindi te, endo kmor mnam yin mang e Yesus he kmokpom kar va
endo kam vle orom ila vrek to nma mrer ko pum E Nut kalo keik. Mare,
vanang o mia akuruk ngat el ngaro yaik ngang alo keknen ruk enngindi
he enang tok, ngat ngae ho mi ktua kering ngaro papat ruk kmor mnam
mar mang e Yesus hak. 20 Ii, va alo mhel aloruk kun mnam o mia ruk
endruk tok, e Haiminias kar e Aleksanda, alo mhel ri ko her ootgan pmin
kun mnam e Yesus ka ngaomevek, to kle kael min ko maktiegom e Seten.
Kua vle kar min tok, nang min kam kol a kapnes he kvitik kam lo kta
kerrereng E Nut kat.

2

E Pol Ta Patter O Mia Mang O Papat Ruk Mang Kam Totu Pum E Nut

1 He ekam ko ngiak sir kserppak malngaeng o ker pattermia, va a
ngaeha to ko ktar kaurur kim yin kam patter o mia orom, mar kme-
harom ta vle ti te, kam ngarkie ngang E Nut mang o mia tgus, he kael
o mngan ngang mang ngar va kngarkie mang ngar to le kanprim E Nut
mang ngar kat. 2 Ii, va kam ngarkie mang o taven kar ngalngunes tgus
ruk ngma nho mang ngor, he nang nguaro ngorsang kam mi kut kaisis
mekam mekam va nguaro vurkul kam lua putput mang o vrong tgoluk
tgus. Ii, ngruaka vle tok, orom nguaro keknen ruk ngoma totu pum E Nut
ormar, endruk ngta mmok ko pum kalo keik. 3 Yu, her a keknen to endo
kam ngarkie tok tmi kut ya hak he kaensireim E Nut, Endo Tsusulgim
Mor tgus. 4 Ii, her E Nut to kat arhe, Endo nama svil mang o mia tgus

hak kam mmok mang a re to a minar mang e Yesus, nang En kam sulgim
mar vgum tok. 5 En tkais kam sulgim mar tok, vgum a her gi mhel to e
Yesus To Thim Orom Ka Msasaen arhe. Ko e Yesus to, en a mhel to a sim
kut tgiang he ksir orom o mia kun pgegom mar kar E Nut to a sim kut
tgiang, en tmur el en a mi mhel 6 he mrua slak orom ka vok mruo kmel
ekam mor orom kam kta lol mor kam vle ngang E Nut. He enang tok,
E Nut tenserpgam a re to a minar to endo mang e Yesus kam khenam e
Yesus mruo ma mmok mnam a venloot to tmur kut el ngang ge. 7 He her
mang a ngaeha to kam havaeng o mia mang e Yesus enang tok arhe, E
Nut tmur kut mon dok kam sir orom En kam vle te, ka aposel to dok, dok
kam polger o rhek ruk mang en ngang o mia. Ii, va tmur kut mon dok kat
kam patter mar ruk o vrong rhek orom o papat ruk o minar kat, endruk
mang kmor mnam mar mang e Yesus he kmokpom kar. Klua re la ppiak
e. Nop hak! A re a minar.

8 Vanangko mnam oni mhetor tgus ruk muma kaum kam ngarkie
mnam mar, kua svil yin e Timoti kmen a re lserppak ngang lurokol
ruk ngma hover ngaro singni kam ngarkie kam havaeng ngar te, ngak
ngarkie orom ngaro vurkul ruk ngata mmok, nang nong orom alo
kerkeknen ruk a mokrur va a ngaesik e.

9-10 Va ngiak kaen a re lserppak ngang lraip kat, ko kua svil mar
ruk ngam mrua havae kmar mruo te, ngma totu pum E Nut, mar kam
khenam o keknen lyar ruk kam mrua khenam mar mruo ma mmok te,
lmien te, mar a pun to tok. Ii, mar nga sim kut koror mnam mar mang
a ngaegenkar o it ngo mamten, he nang korim a papat to kam hover o
papat ruk nong lyar kun mnam lurokol. Ii, nga mi kut kaegen lsir kam
toot mang ngaro pkor he, he nang lurokol kam mia re kre mang ngar
tok, nang orim o sreng ngo mamten ruk enang endruk orom ngaro vu
kraen. Va ngak orim kam kirmaskor orom ngaro lpetuk ngo ngairis, i o
kam tolpum o tgoluk ruk o mia ngam vua nho kuon mang ngar, enang o
ngoven ruk ngam kaeharom mar orom alo kre ruk o pel va o gol kat. Ii,
lraip ngak kaegenkar E Nut ka yet to ka sgan ha, he ktotu pum E Nut tok
arhe ko ta sir mar kam vle tok.

11-12 Ii, va lraip nga smia vle khemenik ko tok he gia toot kam gia ngan
o rhek he klol. Mare, a vatimmok na gia vle kmar. Ko klua ngatkal
ngang tang mnam lraip kam patter lurokol, i o ka grap mang lurokol he
le klaut mang ngar kam nho mang ngar e, nove. 13-14 Kua re tok, ekam
ko ktar hak, E Nut ta ktar kueng e Adam. He e Adam, en nong endo e
Seten ta ktar mas orom kmeharom a kerkeknen e, nove. Parem ko, e
Eva to a vlom arhe, endo E Nut tkueng knaek, endo e Seten ta ktar mas
orom kmeharom a kerkeknen. Her a vlom to arhe ta ktar ka vle te, en
tlua mmok ko pum E Nut kalo keik. 15 A vlom to endo tsi pu vle tok, he
kngamror mang lraip tgus, vanangko her gi vgum ko ngma llues, E Nut
nera susulgim mar. Ii, enangthe ngpa kor mnam mar mang e Yesus he
kmokpom kar va kaelongtok mang o mia, va smia vle la mmok ko pum
E Nut kalo keik, va kam smia toot mang ngaro pkor kat, va E Nut ner kle
ksusulgim mar tok.

3

A Mhel Ka Mten To Karo Keknen Ngat Kais Mang En Kam Kol A Ngaeha To Kam Nho Mang E Yesus Ka Ngaomevek Langto

1 O rhek ri o minar ngaro kleim, mor kam ngarngar mang ngar
lserppak, ko ngta vle ti te: Ani mhel to tvu kaelel mnam en kam kpom a
ngaeha to kam nho mang e Yesus ka ngaomevek langto, tmi kut re pum
a ngaeha a yar to ngma nho orom. 2-3 Ii, va enangthe a mhel langto na
re kol a ngaeha to kam nho mang e Yesus ka ngaomevek langto, va karo
keknen ngaka ktar ka vle ti te: O vrong mia nga lo kais hak kam mon
en orom a kerkeknen tang hak, va naka svil kam lei, va nak lei orom kta
vlom ngang ko atgiang tuk, va na lo mrua ngam en mruo ekam o vrong
kerkeknen, va na kais kam mrua toot mang ka vok mruo, va na her gia
vle a sim re ko kim o mia. Va o mia nga totu pum en, va na smia tar o
mia, va na kais kam smia patter o mia, va na lua sovet kmivie he kveve,
va na lua koskalil orom o mia, va na lua mokrur kar o mia, va na lua vle
pum a ngaeha to kmit o krek kat. 4 Va a mhel to endo naka ktar kais kam
smia nho mang ka valngan mruo he ka ktong kles mruo, he nang mar
kam totu pum en he smia ngan vgum kat. 5 (Ii, naka ktar smia nho mang
ka valngan tok na, ko enangthe a mhel na lo kais kam smia nho mang ka
valngan mruo, va ta khenam te, tlo is hak en kam smia nho mang E Nut
ka ngaomevek tok kat e.) 6 Va ngiak or kmel a mhel to ta vle te, a mhel
to tgi gun kor mnam en mang e Yesus he kmokpom kar kat e, matok en
na kle mrua per orom en mruo, he E Nut ner le kmon a kapnes ngang, gi
enang e Seten ko E Nut tmon a kapnes ngang en tok kat. 7 Ii, va a mhel
to endo, o mia ruk ngam lo kor mnam mar mang e Yesus he lua mokpom
kar vop ngak vokom en orom ka munik to a yar, he nang en kam lua ru
pum e Seten ka keik he kharpeet orom o kerkeknen.

A Mhel Ka Mten To Karo Keknen Ngat Kais Mang En Kam Kol A Ngaeha To A Diken Kam Turang Endo Nma Nho Mang Ngar

8 Ii, va gi enang tok kat mang o diken, ko enangthe o mia ngapa svil
kam kol a ngaeha to a diken kmeha ngang e Yesus ka ngaomevek langto
kam turang, va ngaro keknen ngaka ktar ka vle enang ti kat te: O mia
ngak totu pum mar, va nga lua rere orom alo naprai alomin, va nga lua
vle pum a keknen to ngaro pkor kam vua ring a ye to a serpgar kam sovet
kmiviem, va nga lua riring ani vrong ngaeha to kam pe gia toot kio mia
kmit a kre alaut mkor mar kat e. 9 Va ngak ngarngar mang E Nut ka papat
to a minar, endo tesgun ta tvok kim o mia, vanang tete ngot kor mnam
mor mang orom nguaro vurkul ruk ngta mrer ko pum E Nut kalo keik.
10 Vanang ktar mang a mhel kam kol a ngaeha to a diken va ngiaka ktar
kael o reha akuruk yok ko maktiegom na, en kam ktar kaegom mar na,
nang muk kam nho mnam kam mnor mang te, tsim kaeharom mar o
nop. To enangthe nop o rhek akor mang ko tsim kaeha, to endo yek,
mut kais kmen a ngaeha to a diken ngang, en kmeha ngang e Yesus ka
ngaomevek kam turang tok.

11 Ii, va kmikkiem gi enang ko o diken ri ngaro keknen ngaka vle tok, va
o diken ngalmialraip ngaro keknen ngaka vle gi enang ngalmialurokol
ruk endruk ngaro keknen tok kat. Ko ngarlenar ngak totu pum mar
vgum mar tok kat. Va nga lua rere pum o mia akuruk yok kam ppiak
mang ngar. Va nga lo mrua ngam mar mruo ekam o vrong kerkeknen.
Nang o mia ngak kais kmel ngaro papat kuon mang ngar mang o vrong
reha tgus he kngarngar mang ngar te, ngar kaeharom mar lsir.

12 Ii, va a diken na gia lei orom kta vlom ngang ko atgiang tuk. Va
na kais kam smia nho mang kles va si ka valngan tgus kat. 13 O diken

ngaka vle tok arhe, ekam ko, endruk ngam sim kaeha ngang e Yesus ka
ngaomevek langto orom ngaro keknen ruk tok, her mar ruk arhe o mia
ngat kais kam nho orom mar, va her endruk kat arhe ngam lua kokkol
kam rere mang ngaro papat te, ngat kor mnam mar mang e Yesus te, en
her Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen kat arhe.
14 To tete, ko mrua nho mkor E Nut te, ngora pis ngok kmin kam ptang
in. Ko sia pat tok, vanangko ko kaittiegom kua hor ta tete he ktar kaen
ngang in ge, 15 ekam ko enangthe a tomhel lang napa hagam dok, va ngir
le kais kam mnor ge te, E Nut ka valngan ngaro keknen ngaka vle nngia
nngia. Ii, va ka valngan to endo ta vle te, E Nut to nma vle ngnik ngnik
ka ngaomevek msim. Ko her E Nut ka ngaomevek to kat arhe ngta vle
enang a rek ka pun to E Nut ta ktar sim kut el ka papat to a minar kuon
malpgem. Va ngta vle kat enang o ngtek ruk a papat to a minar to tesgun
ta tvok kim o mia ta sir kuon malpgem mar kat. 16 Ii, va E Nut ka papat
to a minar to tesgun ta tvok kim o mia, ngot mur havae mang ngor mruo
mang te, tho mi kut laut hak. Va a papat to endo, ngoma kni pum E Nut
kam totu pum en orom ta vle ti te:

> En tmur khenam en mruo orom a mhel ka vok, va E Nunu A Totur
> ta kle ka khenam en ma mmok kat te, en E Nut Khal lsir kat, ko
> thover en petgim ka nnak va o engyel ngat mi vokom, va o mia
> ngat havae mang ngang o vrong rhek tgus ruk kun mnam a mmie
> karo mhetor tgus, va ngat kor mnam mar mang va E Nut tkol ka
> grap orom ngoguon mnam ka yammok kat.

4

E Pol Tkaen Karo Rhek Ngang E Timoti, En Kmeha Nngia Nngia

1 Vanangko E Nunu A Totur ta ktar mi kut pavap ge te, mnam o kolkhek
ruk ngak konner a kolkha to a kser kim, o mia akuruk ngara sovet kmelel
ngakro yaik ngang o papat ruk kmor mnam mar mang e Yesus he ka ksir
petgim en hak, nang kle kaikkiem o papat ruk mkor o vrong serppak ruk
o kool ko o kool ngar kael re ko vgum o mia kam kerpatter mar ormar
kam mas ormar orom ngaro papat ruk endruk. 2 Vanang o papat ngo
mamten ruk endruk ngam kottek ekam o patter mia ruk endruk ko ngam
pe gia khenam kuon mang ngaro pkor te, ngaro papat ruk endruk ngma
mien, vanangko ngma kerruru. Ii, ko mar ngam lo kat kais kam mrua
koon pum mar pum ngaro kerkeknen ekam ko ngaro papat ngam lo kat
kais kmeknik kun mnam mar hak ko ngaro vurkul ngat vua tok hak. 3 Va
o mia ruk ngata mnor mang E Nut karo rhek ruk o minar mang e Yesus
he le kor mnam mar mang he kmokpom kar, her mar ruk arhe ngak
kanprim E Nut mang o ol ruk ngma lol maktiegom En kmemik. Vanang
o ker pattermia ngam kle va ksopong ngar kam tivik kmem o ol ngo
mamten akuruk, endruk E Nut tkueng ngar ngang o mia tgus kmemik.
Va ngma hagam o mia kam lua lei kat. 4 Ii, mu vokom na, kua re tok,
ekam ko o tgoluk tgus ruk E Nut tkueng ngar ngta mmok tgus ngmeang
ngang o mia mar kmemik. He o mia nga lo kat kais kam mon lkernonho
orom a tomhel tang hak he lua ngam, enangthe a mhel to endo napa
ktar kngarkie mang kam kanprim E Nut ka munik mang. 5 Ii, nga lo kais
kam mon lkernonho orom o tgoluk tok, ekam ko a mhel naka ktar mon E
Nut ka munik mang ko nak ngarkie kam kanprim E Nut mang kmikkiem
karo rhek.

E Pol Ta Keknen Ngang E Timoti, En Kam Sim Kaeharom E Nut Karo Reha

6 Timoti, her yin arhe, yindo ngat pavloum yin orom o papat ruk o
minar, ko ngma patter yin orom o papat ruk endruk ko mar o papat ruk
o yar, yin kmor mnam yin mang e Yesus he kmokpom kar. Ko im her
sim ktua non ekam o papat ruk o minar tiok kngae kais mang tete, he
knantom mar kmelel mar momalpek kmikkiem mar. Va ngiak keknen
ngang endruk ngat kor mnam mar mang e Yesus he kmokpom kar mang
o pattermia la ppiagar ruk endri orom ngaro papat ruk la ppiagar, he
nang yin kam vle te, e Yesus To E Nut Thim Orom Ka Msasaen kalkayie
to a yar ko im sim kut kaeharom karo reha enang tok. 7 Ii, ngia sim kut
kaelel kmin mang E Nut karo keknen mruo kmikkiem mar kngae enang
tok ge, nang ngae lo kat kael ila gu kun mnam o mohoi ruk nong ngaro
kleim ngang ngar hak ko pum E Nut kalo keik. O rhek ruk endruk ngrua
lo kais hak kam kpom mar te, mar o rhek ruk o minar kat e. 8 Ko pu lmien
te, a keknen to a mhel nam kaeharom kam khikher ka vok, he ka gidiel
kam smia sap ta vrua ya, ko a mhel to endo tgi kaenserpgam ka vok gi mo
mmie tete orom. Vanangko a keknen to kmelel kim en mruo kam sim kut
kaikkiem E Nut karo keknen, tho mi kut ya hak ko a mhel to endo nam
kaenserpgam ka ngorsang tgus tete mo mmie va koknaik kat orom, ko
koknaik E Nut ner mia kaottam ka tnangal kmen a ktalhok to kam plong
vle ko kim En ngnik ngnik ngang.

9 Vanang o rhek ri o minar ngaro kleim, mor kam ngarngar mang ngar
lserppak he ka kpom mar, ngta vle ti te: 10 Mor ruk o aposel, ngom her
gia nho mkor E Nut to nma plong vle ngnik ngnik, En kam susulgim mor,
ko her Endo nma svil kam susulgim o mia tgus arhe. Ii, va her sim kut
endruk ngat kor mnam mar mang e Yesus he kmokpom kar, E Nut nera
susulgim mar. Mare, va her mang a papat to E Nut kam susulgim o mia
tgus, ngoma sovet kam prongyek ka psek kam havaeng o mia mang.

11 Mare, o rhek ruk ngiak re lserppak ngang o mia ormar va kpatter
mar mang ngar, her endruk arhe.

12 Va kua havaeng yin e Timoti te, ngior kam pat mang o mia ruk ngta
kekhet yin kam re te, ye lo laut is vop mang a ngaeha ta. Vanang ngiak kle
va kokheng ngar kam khenam in mruo ma mmok ngang o mia ruk ngat
kor mnam mar mang e Yesus he kmokpom kar, mar kam kolkol ekam
in he klol o papat vgum ilaro rhek tgus, vgum ila ngorsang tgus, vgum
ila keknen to kmelongtok mang o mia, vgum ila keknen to kmor mnam
yin mang e Yesus he kmokpom kar, va vgum ilaro keknen tgus ruk ngta
mmok ko pum E Nut kalo keik kat. 13 Yu! He ekam tok, Timoti, ngia hop
kpis kim a ngaeha to kam him E Nut karo rhek ruk ngat ittiegom mar kun
mnam ka meer ma mmok ngang o mia, va khalger mar kuo malpgem
mar va kpatter o mia mekam mekam kngae kais ko dok mruo ngua pis
ngok kmin. 14 Tiok mnam a kolkha to a valngan to orom ilmialaol ruk
ngma nho mang e Yesus ka ngaomevek langto ngat el ngaro singni kuon
malpgem in, ngata ktar kpavap orom a re langto mang E Nut ka nngiar to
ten ngang yin. He ekam tok, Timoti ngiak or kam kat konit orom a nngiar
to endo.

15 Ngiaka vle pum o reha ri mekam mekam, he kaen yin mruo tgus
hak kam vle pum mar, he nang o mia tgus kam vokong ila ngorsang tgus
ko na kaispak kngae ge. 16 Va ngia smia ngangreal mang ilaro keknen
mruo mekam mekam va mang ilaro rhek ruk ima patter o mia orom mar

mekam mekam kat. Ko enangthe ip smia vle pum mar tok, va E Nut nera
sulgim yin kar endruk ngma ngan ilaro rhek kat.

5

E Pol Tkaen Karo Rhek Ngang E Timoti, En Kmeha Nngia Nngia Ngang O Hipun Va O Tahek

1 Va mang kmeha ngang o vrong mia, kua havaeng yin te, ngiaka
psom o hipun, va ngior kam gervik kim mar e. Vanang ngiak kle va
kaenkrovgem mar, gi enang a mhel to a sim re, enangthe mar ngta vle
te, ingores msim. Va endruk o gi ngnes, ngiaka psom mar tok kat, gi
enangthe mar ingornopeik msim kat. 2 Va ngiak kaeha gi enang tok kat
ngang o ngoumie, gi enangthe mar ingornek msim tok kat. Va ngia sim
kaeha ngang o lraivles tok kat orom ilaro papat ruk ngat ho mi kut mmok
hak.
3 Va mang kam smia tar o tahek, ngiak kaen a re lserppak ngang o
mia kam smia tar endruk o mi tahek msim he, ko nop a mhel tang kam
tar mar. 4 Vanang endruk o tahek ngles ngang ngar, i o ngaorpeik, va
her ngles kar ngaorpeik ruk endruk arhe ngaka ktar kol a papat ti te,
her mar ruk arhe ngak kaen ngaro singni kam khenam ngaro papat ruk
kmor mnam mar mang e Yesus he kmokpom kar ma mmok kam smia tar
ngaro valngneik mruo tok. He enang tok, ngar kaekon ngang ngaornek
mruo va ngaortek mruo kar ngaorpeik mruo tok kat. Ngak kaeharom
tok, ekam ko E Nut nma higiang o mia ruk ngam kaeharom tok. 5 O mi
tahek msim ruk kua rere mang ngar tok, ko nop a mhel tang hak kam
smia tar mar orom o tgoluk, mar ngam ho mi ktua nho mkor E Nut kam
turang ngar. He ekam tok, ngama plong ngarkie ngang E Nut mo kolkhek
va mo segain tgus, En kam turang ngar. 6 Vanang o tahek akuruk, endruk
ngma vle pum a sirei kim lurokol, mar ngam sia vle pum a sirei kuo mang
ngar, he her gia vle enang o yoror enang tok. 7 Ii, va ngiak kaen a re
lserppak ngang o mia kam sim kaikkiem kuaro rhek ri, he nang o vrong
mia kam lo kais hak kam mon tang mnam muk orom a kerkeknen tang
hak. 8 Ko enangthe tang mnam mor ruk ngom kor mnam mor mang e
Yesus he kmokpom kar na lo smia tar ka ngausie mruo, va si her mi kut
ka valngan mruo ko tlo smia tar mar, va en nma vle enangthe, tmi kael
ka yaik ngang e Yesus mruo kam lo kat kor mnam en mang, he kle mi
ktua vle a kernonhor hak, kir kim endo tlo kor mnam en mang e Yesus.
9 Ii, vanang ngior kam tutut kmel o gi vrong tahek ngaro mnok kun
mnam ila hor, he nang muk kam smia tar mar. Gi endruk o ho ngoumie
lsir hak he, endruk tesgun ngate smia vle ko kim ngalmialurokol tuk, her
endruk arhe yi kais kmel ngaro mnok, he nang muk kam smia tar mar.
10 Ii, kua re mang o tahek ruk o mia ngma hover ngaro mnok pum ngaro
reha ko ngta ya, endruk enang ko ngam smia pavloum o ngnes, va kam
smia tar o mia ko mrek, kam mrua slak orom mar mruo kmeha ngang
endruk ngat kor mnam mar mang e Yesus he kmokpom kar kmelel ngaro
nharok, va kam turang endruk ngat lol o vnek, va kam hop kpis kim o gi
vrong reha akuruk lyar kmeharom mar kat.
11 Vanang o tahek ruk nop mar o ngoumie vop, va ngior kmel ngaro
mnok kun mnam ila hor to endo hak. Ko her mar ruk arhe ngara gorgor
pum lurokol he lo kta svil kam kta ngarngar mang ngaro tnangal ruk
kam mi kut kael mar kmeha ngang Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen.

To ngar kle va ka svil kam kta lei kat. 12 He ekam tok, ngam mur kaop
kmar mruo, E Nut kam monik kim a kapnes ngang ngar, ekam ko mar
mruo ngat lo kaikkiem ngaro mur tnangal mruo, endruk ngta ktar elik
ngang E Nut mang kam mi kut kael mar kmeha ngang ka ngaomevek.
13 Va kam kta ngam kuo mang a papat to endo kam vanker vop, her o
tahek ngo mamten ruk kat arhe ngam gi kael riring ngar pum a keknen
to kam gia vle o lo ehaneng, he kpupunpa kvaik kottek mnam o rektor
kam toop kim o mia akuruk ngaro rhek ruk mar mruo ngat mur kael a
totummok mo kmar mang ngar. To o tahek ri ngam kle kta vaik kottek
kun mnam o rektor akuruk yok kam kle kpolger o mia ruk endruk ngaro
rhek ruk ngat toop kim mar kam rere pum o mia enang tok. 14 He ekam
tok, kua kaen a re lserppak ngang o tahek ruk mar nop o ngoumie vop
te, nga kta lei he ka llues to sim kta pavloum ngles kat, nang lo kael a
ngaekam ekam nga imuo kam mon mar orom a kerkeknen tang hak
kam kerrereng ngar ekam tok. 15 Kua re lserppak tok, ekam ko akuruk
mnam mar ngat hortgi he el ngaro yaik ngang Endo E Nut Thim Orom
Ka Msasaen petgim, to le kaeha ngang ngua imuo to e Seten orom ngaro
kerkeknen ruk endruk enang tok arhe.

16 He ekam tok, lraip ruk ngat kor mnam mar mang e Yesus he
kmokpom kar, her mar ruk arhe nga smia tar o tahek ruk kun mnam
ngartaro mur valngan mruo, nang lo kael a vnek to endo kuon mang E
Nut ka ngaomevek. He enang tok, E Nut ka ngaomevek ner kais kam kle
smia tar endruk o mi tahek msim, ko nop a mhel tang hak kam smia tar
mar.

E Pol Ta Keknen Ngang E Timoti Mang Endruk Ngma Ktong E Nut Kakro Ngaomevek

17 Va mang mulmialaol ruk ngam sim kaeha kam ktong nguk ruk E
Nut ka ngaomevek ko tok, mgua sim ktua tar mar kat kir kim o vrong
mia ruk ngam lo sim kaeha tok. Va her sim kut endruk mnam mar ko
ngma prongyek ka psek orom a ngaeha to kam havaeng o mia mang E
Nut karo rhek va kam patter o mia ormar, her mar ruk arhe muk ruk
E Nut ka ngaomevek mguaka ktar orom mar kam sim ktua tar mar, kir
kim ngarlenar akuruk. 18 Ii, mgua sim ktua tar mar tok, kmikkiem gi
enang ko ngat ittiek kun mnam E Nut ka meer te, “A bulmakau to nam
kaeha kngae kmeharom ila ngaeha, mguak or kam vat ka gu en kam lo
kaemik phevgom ko nam kaeha ngang yin.” Va ta mien kat te, “Endo
nam kaeha ngang endruk ngat ngamhu ngang, en nam kaeha ngang
ngar, mar kmenkim mang ka ngaeha to endo.”

19 Va enangthe a mhel ko en atgiang tuk, npa sir kim tang mnam
mulmialaol ruk ngma ktong nguk, he kmon en orom a kerkeknen tang,
va ngior kam tutut kam serppak mang karo rhek ruk e. Vanang enangthe
o mia ruk ngtis te, mar alomin, i o korlotge ngapa mon tang mnam
mulmialaol ruk endruk orom a kerkeknen to tok, to endo yek, ye kais
kam ngan o rhek ruk endruk vgum mar. 20 He endruk ngma plong
kaeharom o kerkeknen, va mguaka srim mar ma mmok ko pum o mia
ngaro kerok he ka psom mar, he nang kmengorang o mia tgus kam lua
kolkol ekam mar.

21 Ii, tete kua re lserppak kam re kvat E Nut kre Yesus To E Nut Thim
Orom Ka Msasaen va karo engyel ruk E Nut tre pum mar kam havaeng
yin lsir ko pum ngaro kerok te, ngiak sim kaikkiem kuaro rhek ri, nang

or kam gia khen a mhel langto kam psom tok, vanang ka mnang langto
ko en kaela to yin. Ngiaka psom o mia tgus enang tok arhe.
22 Va ngiak or kam tutut kmel o singni kuon malpgem a mhel langto,
matok yin mruo ngira vor po idiel orom karo kerkeknen mruo ruk tok.
He ekam tok, ngiaka vle la mmok ko pum E Nut kalo keik.
23-25 Ii, ngiak or kam tutut kmel o singni kuon malpgem a mhel tang
ekam ko o mia akuruk ngaro kerkeknen ngama vle ma mmok ko pum
ngarlenar ngaro kerok. Va ngaro kerkeknen ngama ktar kpis ko pum E
Nut kalo keik, he nma monik kim a yor ngang ngar pum mar tok, ktar
mang o mia ruk endruk kam sir ko kim kalo keik. Vanang o mia akuruk
yok, ngaro kerkeknen ngam sia tvok kim o mia, vanang E Nut ner kle
kpolger ngaro kerkeknen ruk endruk ma mmok koknaik tok kat ge. Va
ta vle gi enang tok kat mang o keknen ruk lyar, ko akuruk ngma vle ma
mmok, nang akuruk ngat lua vle ma mmok vop. Vanang endruk ngat lua
vle ma mmok vop, ngat ngae ho lo is hak kam tvok pum E Nut kalo keik
e.
Vanang mang a papat to mang yin kam mrua lgem in mruo pum ilaro
yor ngo mamten, ngiak or kam tagur pum a gi ye e. Ngiak kle va kok vur
kaiviem a ye to a vaen kat kam momgol ila vrek orom.

6

E Pol Ta Keknen Mang Endruk Ngalmialaol Ngam Kaenen Mar Kmeha Ngang Ngar

1 Va mang nguk tgus ruk mut kor mnam muk mang e Yesus he
kmokpom kar, ko o mia ngma sir pekmuk kmenen muk kmeha ngang
ngar, kua svil kmen kuaro rhek ri ngang nguk te, mgua smia nho orom
o mia ruk endruk, he nang o mia ruk ku mnok kam lua kerrereng E Nut
ka munik, i o kerrereng kuaro rhek ruk koma patter o mia ormar vgum
muk tok. 2 Va muk ruk mulmialaol ngat kor mnam mar mang e Yesus he
kmokpom kar, gi enang muk mruo ko mut kor mnam muk mang e Yesus
he kmokpom kar tok kat, mguak or kam pat re te, mut kais kam grung
orom mulmialaol, he lo vua nho orom mar, gi ekam ko mar ngta vle te,
muornopeik ruk ngat kor mnam mar mang e Yesus he kmokpom kar
enang nguk tok kat. Nove, mgua kle va ho sim kut kaeha vat ngang ngar
ge, kir kim mularo reha ruk mum kaeharom mar ngang endruk ngat lo
kor mnam mar mang e Yesus he lua mokpom kar. Ekam ko mulmialaol
ruk muma turang ngar orom mularo reha ruk tok, her mar muornopeik
ruk ngat kor mnam mar mang e Yesus he kmokpom kar tok kat arhe. Ko
E Nut tkaelongtok mang ngar kat.
Timoti, her o papat ruk arhe ngiak patter endruk tgus ngma kpom o
reha ngang ngalmialaol ormar he kaurur kim mar kmeharom mar.

E Pol Ta Keknen Mang O Pattermia Ruk La Ppiagar Ko Ngam Pe Gia Patter O Mia Kmit O Krek Mkor Mar

3 O pattermia ruk la ppiagar ngta vle mnam muk he ngam lua svil kam
ngatkal kam kpom a re to a minar va o papat akuruk yok mang E Nut,
endruk koma patter o mia mang ngar orom o papat ruk mang Ngoldaip e
Yesus Kristus. 4-5 He enang tok, ngam mrua khenam mar mruo ma mmok
tok te, ngam mrua per orom mar mruo he ho lua kol a mmok mang ke
papat tang mang E Nut hak! Ii, va o mia ruk enang ngar ko ngma vle
tok, ngam gia tagur pum a kerkeknen to kam her gia pangargrang a vle

pum o gi vrong rhek ruk o mia ngma hoverik. Va ngma tagur pum o gi
vrong rhek ngaro vgondik kat, ko ngma svil kam mo maen o rhek mang
ngar kar nglenar kat. He enang tok, ngaro kerkeknen ruk endruk ngam
kaenpgam o kerkeknen akuruk yok vat kun mnam mar. Endruk endri
te: kam vrek kinkiin ngang o mia, kam krong o mia ngaro vurkul orom o
rhek, va a mhel kam rere orom o rhek kam khenam ma mmok te, tkaelat
kaela, va kam gi vrong spom turvek mang o mia ngaro kerkeknen, va
kam gia rere kam sir kim o mia mekam mekam kat. O mia ruk enang
endri ngma vle kar o mia orom ngaro papat ruk ngat kernonho hak ko
ngata vle enangthe e Seten tpis kaorom E Nut karo rhek ruk o minar kun
mnam mar. Ii, va ngama pat kat te, ngat kais kam patter o mia mang E
Nut he ngat kais kmit a kre alaut ko mkor mar, he nang mar kam kol a
munik alaut.
6 Vanang enangthe a mhel na kle sim kut kaikkiem E Nut karo rhek,
he ka vrek ta kle sim kut kaisis kun mnam vgum tok, va a mhel to endo
tkais kam kol a munik alaut tok. 7-8 Ii, ko a mhel ka vrek tgi kais kam
sim kut kaisis her gi vgum ko tkais mang o ol va o it. He tok, ngot lo is
hak kam ring mnam mor mang o vrong tgoluk kat e. Ko a mhel knan tlo
kol orom o tgoluk akor e, va nak yor kat va tlo is kam lol o tgoluk akor
kngormar kat e. 9 Vanangko endruk ngma tagur pum a papat to kmit a
kre alaut, ngma ru pum e Seten karo keik pum o vrong kerkeknen ko
ngam kaegom mar orom a papat to endo. Ii, ko ngaro pkor ngaro svil
ruk ngam lo kaikkiem E Nut karo papat ruk o minar ngma kering ngaro
papat ruk kmor mnam mar mang e Yesus he kmokpom kar, he enang
tok ngam kle krum kim mar hak. He enang tok, mar mruo ngam mrua
kaop kim E Nut kam monik kim a yor ngang ngar krum kim mar vgum
tok. 10 Ii, ko a keknen to kam vua ring mnam kmit a kre alaut arhe ta vle
te, o vrong kerkeknen ngo mamten tgus nga pun msim. He enang tok, o
pattermia ruk la ppiagar ngat her vraik orom ngaro papat mruo petgim
e Yesus, he ngat lo kat kor mnam mar mang e Yesus kat e. He enang tok,
mar mruo ngat mrua ngam o vnek kavurgem kuon malpgem mar mruo
tok.

E Pol Ta Re Lserppak Ngang E Timoti Mang Kam Tagur Pum O Keknen Ruk Ngta Sir Ko Pum E Nut Kalo Keik

11 Vanangko, Timoti, yin E Nut kalkayie to yin, va ngiak ngae ho lo kat
kael ila gu kun mnam o kerkeknen ruk endruk e. Ngiak kle va ktagur
pum o keknen ruk ngata sir ko pum E Nut kalo keik ha, va kam kolkol
ekam E Nut, va kmor mnam yin mang e Yesus he kmokpom kar, va
kmelongtok mang o mia, va kmatnge vgum o vnek, va kam vle a sim re
ko kim o mia kat. 12 Ii, tiok ko yi her mur havae mang in mruo ma mmok
ko pum o mia kavurgem ngaro kerok, ye mrua havae mang ila papat to
mang e Yesus. He enang tok, E Nut tvaeng yin kam kol a ktalhok to kam
plong vle ko kim En ngnik ngnik koknaik tok kat. To tete kua re lserppak
ngang in te, ngia sim kut kpom a ktalhok to endo tete he kaus mang, kam
sim kut kor mnam yin mang e Yesus he kmokpom kar, gi enang a mhel to
nama kar va tomten ko en nam sim kut kaus tok kat. 13 Ii, e Yesus To E Nut
Thim Orom Ka Msasaen, en tmur havae mang en mruo mnam a kolkha
to ta sir ko pum e Pontus Pailet kalo keik kmimim kim o rhek mang kat.
Va E Nut to tkueng o vrong tgoluk tgus kam ktal kim En mruo, va kua
rere he kvat nginalo munik kam re lserppak ngang in ko kim nginalo

keik kat te, 14 ngia sim kut kaikkiem kuaro rhek ruk kam ho lo kat kael
ila gu kun mnam o kerkeknen ruk endruk, he nang o mia kam lo kais
kam mon yin orom a kerkeknen tang, ekam ko ngira vle la mmok hak
ko ngia sim kut kaikkiem mar tok. Ii, ngiak kaikkiem kuaro rhek ruk tok
mekam mekam, kam ngae kais ko Ngoldaip to e Yesus Kristus na mrua
pis mnam a kolkha 15 to E Nut tkut el ngang en kam pis mnam tok. Her
E Nut arhe, a her gi kut serpgar tuk hak, Endo ta vle te, o taven tgus nga
Taven, va ngolmialaol tgus Ngalaip kat. Va her gi En tuk kat A Ho Lgekol
Hak, Endo nam kaeharom o mia kam lgekol tok kat arhe. 16 Ii, va her gi
En tuk kat arhe nma plong vle ngnik ngnik orom ka ho mmok to ta sei
kam mmok hak, Endo nong a mhel tang tis kam konner hak. Ii, va nong
a mhel tang tvokom vop ko o mia ngat ho lo is kam nho rkieng hak. Ii,
her En kat arhe ngruaka nho orom pum ka serppak kngorom ngorom
gi. Lmien.

E Pol Ta Keknen Mang Endruk Ngaro Vu Tgoluk

17 Va mang endruk ngaro vu tgoluk mo mmie tete, Timoti, ngiak re
lserppak ngang ngar kat te, ngak or kam mrua hover mar mruo pum
ngaro vu tgoluk. Va ngak or kam nho mkor ngaro gol ngo pneik ruk nga
ho lo is hak kam plong vle ngnik ngnik kam turang ngar e. Ngak kle va ka
nho mkor E Nut kam turang ngar ha, ko her En arhe tkueng o tgoluk tgus
kmenik ngang ngor kmensireim mor orom mar, ko En nama vle kia vul
orom mar. 18 Ii, va ngiak re lserppak ngang ngar kat te, mar kam kle va
khover o mia akuruk yok orom ngaro gol ngo pneik ruk ngaro reha ruk
lyar ngang ngar ko ngak turang o mia orom mar kmeha orom mar ngang
ngar tok. Va ngiak re lserppak ngang ngar kat te, mar kam sim ktua tar
o mia he kturang ngar orom ngaro vu gol ruk endruk kat. 19 He enang
tok, endruk ngaro vu tgoluk ngar kle kais kmelpas orom ngaro gol ngo
pneik ruk orom ngaro reha lyar ruk endruk tok, he nang mar kmis kam
sir lserppak kuon malpgem mar kun mnam a venloot to e Yesus nera pis
mnam, he nang mar kam mia kpom a ktalhok to kam plong vle ko kim E
Nut ngnik ngnik. Ii, he enang tok, ngar kaenang a rek ko nma sir lserppak
kuon malpgem ka pun tok kat.

20 O Timoti, tesgun E Nut tel karo rhek ruk o minar mang e Yesus ko
maktiegom yin, he kua havaeng in tete te, ngia smia toot mang ngar
mekam mekam. Va ngiak kael ila yaik ngang o rhek ruk nong ngaro
kleim ngang ngar ko pum E Nut kalo keik, va ngang endruk o mia ngma
rere ormar kam sir malngaeng a re to a minar ormar. Ko o papat ruk la
ppiagar ruk endruk, o mia ngma rere orom mar, ko ngma pat re te, ngta
mnor mang E Nut pum mar. 21 Ii, o mia akuruk ngata lol o papat ruk la
ppiagar ruk endruk, he enang tok, ngata vraik orom ngaro papat mruo
petgim e Yesus he lo kat kor mnam mar mang he lo kta mokpom kar tete
kat e.

Yu! Koma ngarkie ngang E Nut, En kam ring ya mang nguk tgus ko tok
mekam mekam!

E Pol Ka Hor To Alomin Orom To Tittiegom Ngang E Timoti

O Rhek Ruk Ktar Kam Keknen Mang E Pol Ka Hor To Alomin Orom To Tittiegom Ngang E Timoti

Tie ko e Pol tittiegom ka hor ta ngang e Timoti, e Timoti ta vle ko mEpeses he kaeha kam patter o mia kun mnam e Yesus ka ngaomevek to nma nho mang ko tok. E Timoti, si en a gi kalyie vop, vanangko ta kpom a ngaeha to kam nho mang e Yesus ka ngaomevek langto ko mEpeses. Vanang e Timoti en nam kaursie vgum o mia ko ngma klel orom ko en a gi kalyie he kol a ngaeha to alaut. To e Pol tittiegom ka hor ta ngang e Timoti kmenserpagam en kmennegiang o mia pum ngaro rhek ruk endruk, nang kle sim kaeharom E Nut karo reha gi. E Pol tittiegom ka hor ta ngang e Timoti kat kam havaeng te, en kam sim kaeha orom ka ngaeha nngia nngia.

Tie ko e Pol tittiegom ka hor to alomin orom ta ngang e Timoti, ngat kat kaenpasiker e Pol kun mnam a hengor to ko mRom. E Pol ta smia mnor mang en mruo te, en tlo is hak kmottek ko nong ke laut mar kmim kngam a yoror. He ekam tok, e Pol tittiegom ka hor ta ngang e Timoti kmenserpagam en kam sim ktua kpom karo reha he ksap orom mar ge ko pekam ko nak yor. Va e Pol tkat kaen o rhek mnam e Timoti kam smia keknen ngang mang kam sim kaeha ngang e Yesus ka ngaomevek nngia nngia. Va e Pol thavaeng e Timoti kam sir malngaeng o pattermia ruk la ppiagar, nang kle kngarngar mang a re to a minar mang e Yesus mekam mekam.

E Pol Tkaen Ka Mamrung Ngang E Timoti

1-2 Vae Timoti, Dok e Pol, e Yesus To E Nut Thim Orom Ka Msasaen ka aposel to dok, ko tmeng dok kam havae mang en kmikkiem gi enang ko E Nut mruo tmur svil mang dok kam havae mang en tok. Ii, E Nut ta svil dok kam havae mang e Yesus tok, kmikkiem enang ko tennik E Nut tel ka tnangal ngang o mia, mar kam kol a ktalhok to kam plong vle ko kim En ngnik ngnik her vgum e Yesus To E Nut Thim Orom Ka Msasaen arhe.

Kua vle tok, he kaittiegom kua hor ta ngang yin Timoti, yindo kom kaelongtok mang yin he ka kvam in te, ko hal msim, ekam ko dok ko pavloum yin orom o papat ruk kmor mnam yin mang e Yesus he kmokpom kar.

O Timoti, koma ngarkie mang in ngang Ngor Teit E Nut kar Ngoldaip e Yesus To E Nut Thim Orom Ka Msasaen te, min kam ring ya mang in, va min kam mrung in, va min kmeharom ila vrek kmongeik kat.

E Pol Ta Kanprim E Nut Mang E Timoti

3 Ii, koma ngarkie ngang E Nut mo kolkhek va mo segain tgus va koma pat mang in mekam mekam he kngarkie mang in kam kanprim E Nut mang in. Her E Nut arhe, Endo kom kaeha ngang orom kua vrek to nma mrer ko pum kalo keik, gi enang koores ruk tennik ko ngam kaeha ngang E Nut tok kat. 4 Koma pat mang in, tie ko yi kaeti mang dok, he kua vok tsei kmel ring in kam kta vokom yin, he nang dok kam ngae ho mi ktua sirei hak. 5 Ii, va o mia ngat el pat kim dok mang ilaro papat ruk o minar

ko ye mi kut kor mnam yin mang e Yesus he kmokpom kar ormar. O
papat ruk endruk, ipoei to e Lois kar inan to e Yunis nginta ktar kor
mnam min mang e Yesus he kmokpom kar orom mar tok kat. He tete
kua serppak mang in kat te, im sim kut kor mnam yin mang e Yesus he
kmokpom kar orom o papat ruk o minar ruk endruk tok kat.

E Pol Tkaenkrovgem E Timoti Kam Lo Kat Konit Orom E Nut Ka Nngiar

6 He ekam ko im kor mnam yin mang e Yesus he kmokpom kar tok, kua
svil kmel pat kim yin kat te, tie ko dok kar mulmialaol ngot el nguaro
singni kuon malpgem yin, E Nut tmi kut nngiar ngang in orom a nngiar
langto. He ekam tok, ngiak or kam kta konit orom kat e. 7 Ko mor ruk
ngot kor mnam mor mang e Yesus he kmokpom kar, E Nut ther lua nngiar
ngang ngor orom E Nunu A Totur enangthe en nong a serpgar, he nang
mor kam ruokar kim o mia e. Nove, thera nngiar ngang ngor orom E
Nunu A Totur ko en a ho vu serpgar hah, he nang mor kam kle va ka vle
lserppak vgum en, va mor kmelongtok mang o mia vgum en, va mor kam
serppak kam mrua nho mang nguaro pkor vgum en kat.
8 He ekam tok, ngiak or kam kta leep kim o mia kam havaeng ngar
lmien mang Ngoldaip kat e. Va ngior kam kta leep pum dok kat, ko ngat
kol a regesal mang dok kmenpasiker dok mo mnam a hengor ta vgum ko
koma havaeng o mia mang. Vanangko ngiak kle va mur ngam yin mruo
ekam a ngaeha to kam vle enang dok, he nang o mia kam kol a regesal
mang yin tok kat, ko ima havae mang a knovvur enang dok tok kat. Ii,
ngia mrua ngam yin mruo ekam a ngaeha ta, orom a serppak to mkor E
Nut mruo. 9 Her E Nut arhe, Endo tsusulgim mor he kvaeng ngor kam
mur kaen mor ngang En mruo orom nguaro keknen ruk o totur. Ii, E
Nut tsusulgim mor tok, ekam ko tikkiem ka mur papat mruo, endo kam
ring ya mang ngor, nang nong ko ngot eharom nguaro mur keknen mruo,
he tsusulgim mor vgum mar e. Nove, tsusulgim mor kmikkiem ka mur
papat mruo tok, ekam ko tennik ktar mang ko E Nut tlo kueng a mmie
vop, ta ktar el ka papat to endo kam ring ya mang ngor orom e Yesus To
Thim Orom Ka Msasaen, yek koknaik kam mi kut kaen ngang ngor kam
susulgim mor orom en tok. 10 Ii, tennik E Nut ta ktar el ka papat to kam
ring ya mang ngor orom Endo Thim Orom Ka Msasaen, vanangko her
tete arhe ta kle mia khenam ka papat to endo ma mmok her orom e Yesus
To Thim Orom Ka Msasaen arhe ko E Nut ta khenam e Yesus ma mmok
ngang ngor vgum ko e Yesus thop petgim ka nnak he. He ekam tok, ngota
mmok mang E Nut te, ner kaeharom mor kam hop petgim nguaro nnak
tok kat kam kol a ktalhok to kam plong vle ko kim En ngnik ngnik, her
gi vgum ko ngot kor mnam mor mang a knovvur. 11 He her gi mang a
knovvur to arhe E Nut tmur kut mon dok kam sir orom En kam vle te,
ka aposel to dok, dok kam polger o rhek ruk mang ngang o mia. Ii, va
tmur kut mon dok kat kam patter o mia mang kat. 12 He her vgum ko
koma patter o mia tok, ngat kol a regesal mang dok kmenpasiker dok
tete. Vanangko, kom lua leep pum a vnek ta e, ekam ko ko smia mnor
hak mang e Yesus, endo ko her kor mnam dok mang he kmokpom kar.
Va kuaro papat ngat ho mi kut serppak mang kat te, endo dok ko mur el
dok ko maktiegom, her en kat arhe tkais kam smia nho mang dok kam
ngae kais mnam a kolkha to a kser kim.
13 He ekam tok, Timoti, a re to a minar to koma patter o mia orom, va ye
her kol vgum dok, ngiak kael a re to endo ktar ko pum ilalo keik kam sim

kael, nang yin kam smia mnor kam smia patter o mia nngia nngia mang
nguaro papat ruk mang e Yesus tok. Va ngiak kor mnam yin mang e Yesus
To E Nut Thim Orom Ka Msasaen he kmokpom kar, va kaelongtok mang o
mia kat. 14 O Timoti, tesgun E Nut tel karo rhek ruk o minar mang e Yesus
ko maktiegom yin, he kua havaeng in tete te, ngia smia toot mang o rhek
ruk lyar ruk endruk mekam mekam orom E Nunu A Totur ka serppak
to tel rengmat kun mnam mor ruk ngot kor mnam mor mang e Yesus he
kmokpom kar.

E Pol Ta Ngarkie Mang E Oneseporas

15 O Timoti, yi her kol a re he mang endruk tgus ko mnam a mmie ka
mhe to e Esia, ko mar tgus ngata ksir petgim dok he. Va si e Pigelas kre
Hermosenis va min kat nginta ksir petgim dok kat.
16-18 Vanangko e Oneseporas, yi sim mnor mang en kat, ko en nam kle
ksei kam turang dok orom o vrong reha kavurgem ko tok mEpeses. Va tie
ko ta vle mo mRom kat, va nma plong kaenserpgam dok he lua leep kim
o mia pum dok ko ngat kleng kualo ktiek va kualo nhar he kaenpasiker
dok mo ma hengor ta. Ii, nam lua leep pum dok tok e. Nove. Ko tesgun
ko tgi gnua pis mo mRom, te ktua riring dok kriring dok kngae kais ko
ta pis mang dok. He ekam ko nma vle kar dok tok, kua ngarkie ngang
Ngoldaip tete, En kam khenam ka mamrung ngang e Oneseporas kar ka
valngan tgus mo kolkhek ruk endri tete. Va kua ngarkie ngang Ngoldaip
mang ngar tok kat, En kam tting mang kua papat to En kam mrung ngar
koknaik kat mnam a kolkha to ngak sir ko pum E Nut kalo keik kat.

2

E Pol Tkaenserpgam E Timoti Kmel Kalo Keik Ekam E Nut

1 Yu! Timoti, yindo kua kvam in te, ko hal msim, ekam ko o papat
ruk endruk ngta mien tok, va kua havaeng yin te, ngiak sir lserppak hak
mang a papat to kam havae mang E Nut ko ther ring ya mang o mia orom
e Yesus To E Nut Thim Orom Ka Msasaen. 2 Va kuaro rhek tgus ruk ye her
nganik vgum dok ko pum o mia kavurgem ngaro kerok, ngiak maenik
kmelik ko maktiegom o mia akuruk vat, endruk ngar smia ngarngar
mang ngar kat, he nang mar kam mi kut is tgus kngae ka ngmeang hak
kam le kmaenik kmelik ko maktiegom o mia akuruk vat ko ngak patter
o mia ormar tok kat. 3 Mor ruk ngoma patter o mia orom E Nut karo
rhek ruk enang tok, ngoma vle enang endruk ngam smia kar va tomten
ngang e Yesus To E Nut Thim Orom Ka Msasaen, ko ngoma matnge vgum
o vokngnes he kaeha ngang ge. Va yin kat, ngiak kaum ka vle enang ngor
he kmatnge vgum o vokngnes kmeha ngang en tok kat ge. 4 Ii, ngiaka vle
enang endruk ngam smia kar va tomten gi enang ko nong tang mnam
mar nam kael kalo keik ekam o tgoluk ruk mkor o vrong mia ku mnok
e. Nove. Nam lo kaeharom tok, ekam ko nma svil kmensireim kalaip.
5 He gi enang tok kat, ngiak kaeha ngang e Yesus he ka vle kat enang a
mhel to nma khanier, ko nam lo kais kam kir kim klenar he kol a keik to
a msasaen kais ko enangthe na smia nho mang en mruo he ka khanier
kmikkiem a khanier to endo karo pos. 6 Va gi tok kat, ngiak kaeha ngang
e Yesus he ka vle enang a loot kteit, ko ta prongyek ka psek kmeha kun
mnam ka loot, ko koknaik her en arhe o mia ngara ktar kaeha mnam
ka loot kam kambung orom. 7 Ii, Timoti ngia smia ngangam kmin mang
kuaro rhek ruk endri na, he Ngoldaip ner kael yin ma hor mang ngar.

8 Timoti, ngia pat mang e Yesus Kristus mekam mekam te, her en e
Devit kaes to thop petgim ka nnak arhe. Va her gi a knovvur to endo ka
sai to koma havaeng o mia orom tok arhe. 9 Ii, va her vgum a knovvur to
endo, o mia ngat kol a regesal mang dok. Va ngat si kleng kualo ktiek va
kualo nhar kmenpasiker dok mo ma hengor ta, enangthe dok a ker mhel
to ther kpoot mang o pos. Ngat eharom ngang dok tok, kam kser dok kam
lo kta havaeng o mia mang a knovvur to endo. Vanangko E Nut karo rhek
ruk endruk, o mia ngat lo is hak kam kserik, mar kam lua senkir kngae
e. 10 He ekam tok, koma matnge vgum o vnek tgus hak, her mi kut mang
o vrong mia ruk E Nut tmur el mar kam vle ngang En mruo, mar kam kle
klol karo rhek ruk endruk he kor mnam mar mang e Yesus To E Nut Thim
Orom Ka Msasaen he kmokpom kar, nang E Nut kam kle ksusulgim mar
kmen a ktalhok to kam plong vle ko kim En ngnik ngnik ngang ngar ko
mnam ka yammok.

11-13 O rhek ri o minar mang e Yesus, mar ngaro kleim, mor kam
ngarngar mang ngar lserppak, ko ngta vle ti te:

> Ekam ko ngot her mur kaen mor mruo ngang e Yesus, he en thera
> kser nguaro pkor ngaro svil ngaro serppak ruk tesgun ngma
> kapom mor, mar kam yor kun mnam mor gi enang ko en tyor tok
> kat, va ngota serppak mang a papat to kat te, ngrer mia hop petgim
> nguaro nnak kam kol a ktalhok to kam plong vle ko kim en ngnik
> ngnik tok kat. Va enangthe ngopa matnge vgum o vnek ruk en
> mruo tlol, va nguaro tavgo ngara komor o mia gi enang ko ka tavgo
> nma komor o mia, tgus tok kat. Va enangthe ngopa klai mang, va
> en ner mia klai mang ngor gi enang tok kat. Va enangthe ngop
> si mrua kser nguaro papat ruk kmor mnam mor mang kam lo kta
> mokpom kar, vanangko en ner lua kser karo papat ruk mang ngor
> e, vanang ner kle mia serppak kam mokpom kar mor ge. Ko en tlo
> is hak kam hortgi kam klai mang karo keknen mruo e.

E Nut Kalkayie To En Nma Sirei Mang

14 Timoti, ngiak or kam tu kmel pat kim o mia mekam mekam mang
o papat ruk endruk. Va ngiak kle kaengorang ngar ko pum E Nut kalo
keik mang o keknen ri kat te, ngak or kam mo maen o rhek mang o gi
vrong rhek ngo vgondik, ko a keknen to endo, nong ka kleim ngang hak
ko pum E Nut kalo keik e. Nove, a keknen to endo nam kle va gia kering
o mia ruk ngam kael ngaro rela kam nganik. 15 Va ngiak kaegom ilaro
serppak hak kmel yin mruo ngang E Nut, yin kam sim kaeha ngang En he
ka vle te, kalkayie to En nma sirei mang. He ipa vle tok, va o mia ngar lo
kais hak kam ngam a leep kuon mang yin, ko im sim kut kaikkiem E Nut
karo rhek ruk o minar kam keknen ngang ngar kam sisrim mar ormar
tok. 16 Ii, va yin mruo kat, ngiak or kmel ila gu kun mnam a keknen to
kam gi vrong rere orom o papat ruk nong ngaro kleim ngang ngar ko
pum E Nut kalo keik kat e. Ii, ngiak or tok, ekam ko o mia ruk ngam
mrua ngam mar mruo ekam a keknen to endo, a keknen to endo nam
gia kaenpgam mar mekam mekam kngae ge kam lua kolkol ekam E Nut
e. 17 Ii, ko ngaro rhek ruk la ppiagar ruk endruk ko ngma patter o mia
ormar, ngara ses kngae ko kim o mia, gi enang a yor to kuo mang a mhel
ka vok nma ses kngae tok kat. He alo mhel aloruk kun mnam mar ruk
ngam gi vrong rere kam patter o mia orom o papat ruk nong ngaro kleim
ngang ngar ko pum E Nut kalo keik, her e Haiminias kre Piletus arhe.

18 Enngnduk ngint her vraik petgim o papat ruk o minar, endruk kmor
mnam min mang e Yesus he kmokpom kar, he vrong kaolol orom o papat
akuruk yok, ko nginma rere ormar. Ii, ko nginma havae te, E Nut ther
hover o yoror tgus he. Nginma havae tok, he kering o mia akuruk ngaro
papat hak ruk kmor mnam mar mang e Yesus he kmokpom kar tok arhe.
19 Nginm pua kaolol orom o papat akuruk yok enang tok, vanangko E
Nut tsim sirim ka ngaomevek mruo ge kuon malpgem ka pun to orom
karo rhek ruk o minar. Ko tho sim kut papuntom mar hak, he nang ka
ngaomevek kam sir kserppak hak kuon malpgem mar kam ngarngar
mang ngar. Ko E Nut tittiegom karo rhek ri ko pum ka ngaomevek ka
pun kam mon mar ngang En mruo te, "E Nut mruo ta mnor mang karo
mia mruo," va "Endruk tgus ngat mrua havae kmar mruo te, Ngaldaip
to En, ngak kaitgung ngaro kerkeknen."

20 Ii, ngiak kaen yin mruo la mmok ngang E Nut kmeha ngang,
kmikkiem gi enang ko a rek kteit nam kael karo kolhi ruk tvua ring
ya mang ngar kun mnam ka rek ko ngat vua mmok petgim endruk tlo
vua ring ya mang ngar ko tok kat. Ii, va endruk tvua ring mang ngar
ko ngat vua mmok, a rek kteit nam kaelik mang o reha ruk laol, nang
korim endruk tlo vua ring ya mang ngar ko ngat lua mmok, he nang mar
kam gia vavle mang o gi vrong reha yok. 21 He kmikkiem gi enang tok,
enangthe a mhel napa vle la mmok ko nap korim o kerkeknen ruk ngat
lua mmok petgim, va Ngoldaip ner vua ring ya mang kat, gi enang ko a
rek kteit tring ya mang karo kolhi ko ngata mmok tok kat. He enang tok,
a mhel to endo ner mi kut kais hak, he Ngoldaip kmel karo gi vrong reha
ruk laol ko maktiegom, en kmeharom mar ko mar lgi yar. Ii, ner kais
kmeharom E Nut karo reha ruk laol tok, ekam ko tsim kut kaen en mruo
la mmok ngang E Nut orom karo keknen ruk ngat vua mmok tok.

22 He ekam tok, Timoti ngia mrua ksir pum o gi vrong kerkeknen ruk
ngam kaenen o ngnes kmeharom mar. Ii, ngia mrua ksir pum mar tok,
nang kle va gi kael ilalo keik mang o keknen ruk ngta sir ko pum E Nut
kalo keik, va a keknen to kmor mnam yin mang e Yesus he kmokpom kar,
va a keknen to kmelongtok mang o mia, va a keknen to ila vrek kmongeik
kat. Ii, ngiak kaum kar o mia tgus ruk ngama vle pum a keknen to kam
kap kim E Nut mekam mekam orom ngaro vurkul ruk ngta mmok kam
susulgim mar. 23 Ii, ngiaka vle tok, he kngae lo kat kael ila gu kun mnam
o rhek ruk nong ngaro kleim ngang ngar ko pum E Nut kalo keik, endruk
ngam kottek ko mkor o mia ruk nong ngaro lpetuk ngang ngar ko ngam
gi vrong khohoverik. Ngior kmel ila gu kun mnam o rhek ruk tok, ekam
ko yin mruo ye her mnor mang ngar te, ngam gia hover a mokrur kun
pgegom o mia. 24 He ekam ko E Nut kalkayie to yin, va ngiak or hak kam
vle orom a mokrur e. Ko E Nut kalkayie nak kle va ka vle te, a sim re ko
kim o mia, va na sim kut kais orom o papat kam patter o mia, va na gia
vle vgum oni kerkeknen ruk o mia ngam kaeharom mar ngang, nang lo
kaesik ngang ngar pum mar. 25-26 Ii, va endruk ngma sir kim, en nak kok
mia kekenang ngar kam sisrim mar. Nak kekenang ngar tok, he ka nho
mkor E Nut mruo kam krong ngaro vurkul, he nang ngaro papat kam kle
kat kaeknik kun mnam mar, mar kam hortgi petgim ngaro kerkeknen.
He enang tok, E Nut tkais kam ktong ngar kam mnor mang karo papat
mruo ruk o minar. To endo yek, E Nut na her kais kam hong ngar pum e
Seten ka keik to ngat ru pum ko ta kpom mar kserpagam mar, mar kam

mi kut kaeharom ktaro reha ruk ta svil mar kmeharom mar ngang.

3

Koknaik O Mia Ngar Mia Vle Kun Mnam A Kernonhommok

1 Vanangko Timoti, ngia smia mmok mang a papat ta na te: Mnam
o kolkhek ruk ngak konner mang a kolkha to a kser kim, o mia ngara
vle kun mnam a ho mi kut kernonhommok hak. 2 Ko o mia ngar gi
kaelongtok mang ngar mruo tuk, he vua ring mnam mar mruo mang
a kre alaut, va ngar gia re kre mang ngar mruo kam gi mrua hover
mar mruo, vanang kle krere ka kpiem o mia akuruk yok. Va ngar gia
kerngnek vgum ngaortek kar ngaornek, va ngar gi kael ngaro yaik ngang
endruk ngma turang ngar, va ka vle orom o kerkeknen ruk ngam lua totu
pum E Nut ormar kat. 3 Ii, va ngar lo kat kaelongtok mang o mia, he lua lol
o mia ngaro kerkeknen patgiang ngaiting he lua kikiangae mang ngar,
nang kle krere pum o mia akuruk kam kering ngaro mnok. Va ngar lo
smia toot mang ngaro pkor, va ngar gia sovet hak kam kol a regesal mang
o mia, va ngar lo kat kael riring o tgoluk ruk lyar kat e. 4 Ii, va ngara hortgi
mang nglenar mruo, va ngara kolaspa kmeharom o kerkeknen, va ngar
mrua per orom mar mruo. Ii, enang tok, ngar gia svil hak kmeharom o
keknen ruk kam gi mrua kaensireim mar mruo ormar, vanang kle korim
o keknen ruk kmensireim E Nut ormar. 5 Va ngar gia rere orom ngaro
gi ngnorok kat te, ngat kor mnam mar mang E Nut he kmokpom kar,
vanang ngaro keknen ngar kle mi ktua kaolol yok ge. Ko ngaro keknen
ngar gia khenam mar ma mmok te, E Nut ka serppak tlo hortgem mar e.
He ekam tok, o mia ruk endri ngiak or kmel ila gu kun mnam mar hak.
6-7 Ko her o mia nga pun to arhe akuruk mnam mar ngat elha tete kam
mas orom ikelkhengol ruk ngam lo hus kmongeik vgum o kerkeknen. Ko
ikelkhengol ri ngam gi vrong ngam mar mruo ekam o vrong kerkeknen
ko ngam vua ring mnam mar mruo mang ngar ko ngam kaenen mar
kmeharom mar. To ngam her gia vle orom a leep a ho laut hak pum
ngaro kerkeknen kavurgem ruk endruk. Ii, ikelkhengol ri ngam pua
sovet kmelongtok mang kam vongnek kim o vrong papat ngo mamten
ngo mamten he klol ko mkor o gi vrong mia ruk enang endruk, vanangko
ngaro papat ngam ngae ho lo kais hak, mar kam kol E Nut ka papat to a
minar hak. Ii, o mia ruk endruk ngma mas orom ikelkhengol ruk endri
ko ngma vle tok, he ngma vaik kottek ma mmek mnam ngaro rektor he
kaim mar orom ngaro rhek ruk la ppiagar. 8 Mare, o mia ruk endri, ngat
kaenang alo mhel ruk e Yannes kre Yambres ko tennik nginta sir kim e
Moses. Ko endri tete ngaro papat ngta tu tok kat va endri ngta sir kim a
re to a minar mang e Yesus orom ngaro papat ruk ngta tu tok. He ekam
tok, mar o mia ruk tok, ngaro papat ruk kmor mnam mar mang e Yesus
he kmokpom kar, ngat ngae ho nong kero kleim ngang ngar ko pum E
Nut kalo keik hak tok kat arhe. 9 Vanangko tevanie kmanker o mia ruk
endri, ngara ngae khogen orom ngaro kerkeknen ruk tok? Ho mi kut
nop hak. Ko ngar gi kaenang alo mhel ruk e Yannes kre Yambres tok kat,
ko nginaro kerkeknen ngat el min ma mmok te, min nginalo lpek nginta
tok. He enang tok, o mia ruk endri ngar kaenang ngin tok kat arhe, ko
ngaro kerkeknen ruk endruk ngar kael mar ma mmok tok kat te, ngaro
lpetuk ngta tok gi enang ennginduk tok kat arhe.

E Pol Tkongor O Rhek Kmenserpgam E Timoti

10 Vanangko yin Timoti ye her mi kut vle yok gi, ko yin ima kolkol ekam
dok, ko yi her ngan vgum dok he sim kut kaikkiem kuaro rhek ruk koma
patter o mia orom mar. Va ima vokom kua ngorsang to tkut kaikkiem
o rhek ruk endruk, va ima mnor mang kuaro reha nga pun msim. Ii,
va im mrua vokom dok orom kua keknen to kmor mnam dok mang e
Yesus he kmokpom kar kat, va kua keknen to kmor kam tutut kmesik
ngang o mia, va kua keknen to kmelongtok mang o mia, va kua keknen
to ko koma matnge vgum oni vnek ruk ngma kirpagis kim dok kat, nang
kle kaeharom E Nut karo reha ge. 11 Mare, va im mur vokom o mia
orom dok ko ngma kol a regesal mang dok ko mAntiok, ko mAikoniam va
ko mListra, va ko koma kerkolkol vgum mar ko ngat el o vokngnes ngo
mamten ngang dok. Ii, si o vrong vokngnes ruk endruk ko ngat kirpagis
kim dok, vanangko koma matnge vgum mar kmeharom E Nut karo reha
ge, he enang tok Ngoldaip tsulgim dok khong dok pum mar tgus. 12 Kua
mien ha, ko endruk tgus ngat kor mnam mar mang e Yesus te, her en arhe
Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen he kmokpom kar va ka svil kam sim
kut kaelel kmar mruo mang E Nut karo rhek ruk o minar kmikkiem mar,
va o mia ngar mia kol a regesal mang ngar tok arhe. 13 Ii, muk mguera
vle tok, vanangko o pattermia ruk la ppiagar kar ngarlenar ruk orom
ngaro kerkeknen ruk ngtel rengmat kun mnam mar ngar kle kngae ho
mi ktua kernonho hak kir kim ngaro kerkeknen ruk ngam kaeharom
mar tesgun, ko ngam kok mia mas orom o mia kam vraik orom mar tok.
Va o mia akuruk yok ngar mrua kauyang ngar tok kat. 14 Si enangthe
ngak ngae ka vle enang tok, vanangko yin e Timoti ngia kle va sim ktua
ngarngar mang o papat ruk ye her kut lol ko mkor itaro mia mruo ko ye
smia mnor mang ngaro keknen ruk lyar, endruk ngat pavloum yin orom
mar, va im vua serppak mang ngar kmikkiem mar mekam mekam. 15 Ii,
ngiak ngarngar mang o papat ruk endruk tok, ekam ko kmelha tiok, ko
yin a gi kalyie vop, kngae kais mang tete, ye ngae sim kut lol o papat ruk
endruk mang o rhek ruk ngat ittiegom mar kun mnam E Nut Ka Meer To
A Totur. Ii, her E Nut karo rhek ruk endri arhe ngat kais kmen o papat
ruk laol ngang in, endruk mang E Nut kam sulgim yin vgum mar ko ye
kor mnam yin mang e Yesus te, her en arhe Endo E Nut Thim Orom Ka
Msasaen he kmokpom kar. 16 Mare, ko E Nut karo rhek tgus ruk ngat
ittiegom mar kun mnam Ka Meer, mar tgus ngat pis ekam En, gi enangko
En mruo tmur rere orom mar vgum o mia. He ekam tok, karo rhek ruk
endruk tgus, a mhel tkais kam patter o mia ormar, va kam psom o mia
ormar, va kam sisrim o mia pum ngaro kerkeknen ormar, va kmelkim o
mia ormar mang o keknen ruk ngta vle lsir ko pum E Nut kalo keik. 17 E
Nut karo rhek ngat kais kmeharom kalngunes kam vle tok, he nang mar
kam ho mi kut kais tgus ka ngmeang hak vgum karo rhek ruk endruk,
he nang mar kam gia toot ka vle kmeharom oni reha ruk lyar E Nut na
kaelik ko maktiegom mar.

4

1 He Timoti, e Yesus To E Nut Thim Orom Ka Msasaen na kat kaeknik
kpis kat he o yoror va endruk ngta vle vop ngak sir ko pum kalo keik,
en kam momngan kar mar. To endo yek, ka tavgo nera vle kuo mang o
mia tgus. Va her en kar E Nut arhe kua vle ko pum nginalo keik tete he
kre lserppak ngang in ti te: 2 Ngia sim kut kaelel kuon mang in mekam
mekam kam sim kut kaeha kam halger E Nut karo rhek ngang o mia.

Va ngiak sisrim o mia pum ngaro papat ruk la ppiagar, va ngiaka psom
mar, va ngiak kaenkrovgem mar kat. Ii, ngiak kaeharom tok, va ngiak
or kam tutut kmesik orom o mia, vanang kle va kok smia patter mar.
3 Mare, ngia sim kut kaeha tok, ko o kolkhek akuruk ngara pis koknaik,
yek o mia ngara kapngan he lo kta svil kam vongnek kim a re to a minar
to koma patter o mia orom. Ko ngar kle va kngam mo kim o vrong
pattermia kavurgem, he o pattermia ruk endruk ngar ktua patter mar
orom o vrong papat ruk o mia mruo ngar vu kaelongtok mang ngar, ko
ngaro rela ngara hahas kam vongnek kim o vrong rhek akuruk yok ge.
4 Ii, ngara vle tok, he kut kaelel rela petgim E Nut karo rhek ruk o minar,
nang kle va ka vraik kam sim kut kael ngaro rela mang o papat ruk mang
o gi vrong mohoi ruk nong ngaro kleim ngang ngar hak he le kor mnam
mar mang ngar. 5 Vanang yin, Timoti, oni vrong papat tgus ruk ngak pis
kmin, ngiak or kam gi mrua ngam in mruo ekam o papat ruk endruk.
Ngiak kle va sim ktua ngangam kim yin mang ngar na. Va ngiak matnge
vgum o vnek. Va ngiak kaeharom a ngaeha to kam havaeng o mia mang
a knovvur. Va ngiak tarkanang o reha tgus ruk E Nut telik ko maktiegom
yin kam turang o mia ormar kat.

6 Ii, kua re lserppak ngang yin tete enang tok, ekam ko o mia ngat re
kmim dok kngam dok a yoror va ko re kam parem yin he. He ekam tok,
kua vle enang a nngiar to orom kua gidiel ko kua re kmen ngang E Nut.
Ko kua gidiel nak lul enang a ye to a serpgar ko o Yuda ngma glot kuon
mang a nngiar to ngma nngiar ngang E Nut orom he nma lul enang tok
kat. 7 Nga si kaim dok kngam dok tok, vanangko kua mnor te, kua papat
to tesgun, endo kmor mnam dok mang e Yesus he kmokpom kar tvua
serppak kun mnam dok ge, he ka vle gi enang a mhel to nma serppak
kmus kam kikir kim klenar, he nang en kam kol ka keik to ka msasaen.
He dok kat kua vle tete enangthe ko her tarkanang a khanier to kam sap
kat ko dok ko serppak tok he khanier kir kim kolenar kam tarkanang
a khanier to endo enang tok kat. Ii, ko ho mi kut kor mnam dok mang
e Yesus he kmokpom kar tok kmis mang tete. 8 He ekam tok, Ngoldaip
ther elpas orom kua keik to orom kua msasaen kat, enang endruk nam
kaelpas orom mar, kmenik ngang endruk En mruo ta sisrim mar kam
vle la mmok ko pum kalo keik. He ner mi kaen ko tang kat ngang dok
kun mnam a kolkha to a kser kim. Vanang ner lo gi kaen ko tang ngang
dok tuk e. Nove, ner mi kaisis kim o mia tgus ruk ngaro pkor ngam kael
ring e Yesus kmeknik kat orom ngartakor. Ii, ner mi kut kaisis kim mor
tgus ko pekam ko naka ktar momngan kar mor na, pum ngaro keknen
kmikkiem karo mur papat ruk ngat ho mi kut sir hak ko pum E Nut kalo
keik.

E Pol Ta Havaeng E Timoti Orom Karo Mur Papat Mruo

9 Yu! Va mang yin Timoti, ngia kaegom ilaro serppak tgus hak, yin
kam marer kmaol ngte kim dok, 10 ko e Demas tkaelongtok mang o
kerkeknen ruk mo mmie he ksir petgim dok he, nang kle kngorpok kngae
mTesalonika. Va e Kresenes, en te ktua ngae ngok mnam a mhe to e
Galesia. Vanang e Taitus tkut ngae mDalmesia kat. 11 Ii, va her e gi Luk
tuk, endo enda ta vle moti kmok. He ngia kaol ngte va ngiak vaeng e Mak
kat he na kaum kaol kar yin, ekam ko en nam sei kam serppak vanam
dok kam kpom kuaro reha ruk E Nut telik maktiegom dok kam turang o
mia ormar. 12 Vanang e Tekekus ko her meng ngok kmin ko mEpeses he.

13 Va mang kua yet to ko aol parem ko kim e Karpus ko mTroas, ngiak kol
kat ko ngiak kaol ngte. Va mang kuaro meer ruk ngma llum mar ngiak lol
kat. Va her sim kut kuaro meer ruk ngat eharom mar orom o ngaemslang
ngaro pkor va ngiak lol kat.
14 Vanang mang a mhel to e Aleksanda, endo nam kaeharom o tgoluk
orom a kre to a haian, tho mi kut kering dok hak ko tho mi kut rere
lserppak kim kuaro rhek ruk mang e Yesus. Nangko Ngoldaip ner
kaekon ngang ge, mang ka kerkeknen to endo teharom ngang dok tok.
15 Dok, kom mrua ngangreal ngang dok mruo mang endo e Aleksanda.
He yin kat, ngia smia ngangreal ngang yin mang en tok kat.
16 Ii, tie ma kolkha to aktarang ko kua ktar ksir ko kim o momngan
ngaro kerok, nong a mhel tang mo kmok hak to ta sir ko vanam dok kam
turang dok kmimim kim o rhek mang dok e. Nove, mar tgus ngat kle
va ho gia ngorpok petgim dok hak. Vanangko tevanie, ko ko gia ngarkie
ngang E Nut te, En kam gia kol nga kerkeknen to endo patgiang ngaiting
he kikiangae mang hak. 17 Mare, o mia ngat si ngorpok petgim dok tok,
vanangko Ngoldaip mruo tsir ko vanam dok he kaenserpagam dok. He
ekam tok, ko her sir ko kim mar, va ko her rum kuaro rhek tgus kam
halger a papat to a minar mang e Yesus, he nang o vrong rhek ruk endruk
tgus kam nganik ko vgum dok tok. Ii, Ngoldaip ta sir ko vanam dok tok,
he ho mi kut hong dok pum kua kernonhommok to endo ko ngat re kam
monik kim a yor ngang dok kngam dok. Ii, nok pathe kua vle enangthe
ngat re kam ngam dok ko vgum a ngaemslang to ngma mon te, a laion
vor, he nang en kmelat dok kngam dok a yoror, vanangko E Nut thong
dok pum a kernonhommok to endo. 18 He enang tok, si o vnek tgus ruk
ngak kirpagis kim dok ko e Seten na kaegom kam kering dok nngia nngia
ormar, va kua mnor te, Ngoldaip ner mi ktua hong dok pum mar petgim
mar ge, he mur kael dok ko kim En mruo kuon ma volkha, he nang ka
tavgo kam vle kuo mang dok ko tok. Ii, he ekam tok, ngora kanprim E
Nut mekam mekam mang ka serppak tok. Lmien.

E Pol Tkaen Ka Mamrung Ngang O Mia Ruk Ko mEpeses

19 Ngiak kaen kua mamrung ngang e Prisila kre Akila, va ngang a
valngan to mkor e Oneseporas kat.
20 Vanang mang e Erastus, kua svil kam havaeng yin mang te, en te
ktua vle ngoguo mKorin ge. Va e Tropemus ta yayor ko mMiletus to ko
korim he kngae parem en ko tok.
21 Vanang yin mruo, ngiak kaegom ilaro serppak hak kmaol kpis moti
kim dok ktar mang ko a venloot to o ven kam vuut.
Yu! E Yubulas kre Puden va e Linus, kre Klaudia va ngoornopeik tgus
ruk ngat kor mnam mar mang e Yesus he kmokpom kar, endruk ngta vle
mo kmok, mar tgus ngat kaen nga mamrung ngang in kat.
22 Timoti, kua ngarkie ngang Ngoldaip mang in te, En kam vle kar yin
mekam mekam. Va kua ngarkie mang yin kar ilenar tgus kat te, En kam
ring ya mang nguk tgus ko tok mekam mekam kat.

E Pol Ka Hor To Tittiegom Ngang E Taitus

O Rhek Ruk Ktar Kam Keknen Mang E Pol Ka Hor To Tittiegom Ngang E Taitus

E Taitus, en e Pol kaela langto nama sir ko vanam kam turang orom karo reha. Nam kaum kpunpa kar e Pol ko e Pol nma vaik kottek mnam o rengmat kam havaeng o mia mang e Yesus. He mnam a kolkha to e Pol tittiegom ka hor ta ngang e Taitus, e Taitus nma vle ko ma nut langto ngma mon te, e Krit he kaeha kam nho mang e Yesus ka ngaomevek langto ko tok. E Pol ka hor to enda tkaenang kalo hor tgus ruk tittiegom min ngang e Timoti ko e Pol tittiek ngang e Taitus kam keknen ngang te, en kam sim kaeha nngia nngia ngang e Yesus ka ngaomevek. Va ta keknen ngang e Taitus kat mang kam smia patter e Yesus ka ngaomevek to ko tok mKrit mang oni vrong keknen ruk lyar ngak kaeharom mar, va mang karo reha mruo ruk nak kaeharom mar ngang ngar kat.

E Pol Tkaen Ka Mamrung Ngang E Taitus

1-4 Vae Taitus, Dok e Pol. Kua kvam in te, ko hal msim ekam ko ko pavloum yin kmor mnam yin mang e Yesus he kmokpom kar ko ye kaum kar mor tgus ruk ngot kor mnam mor mang e Yesus he kmokpom kar tok kat.

Koma ngarkie ngang Ngor Teit E Nut va e Yesus To E Nut Thim Orom Ka Msasaen, endo ta sulgim mor te, min kam ring ya mang in va min kmeharom ila vrek kmongeik kat.

Tennik ktar mang ko E Nut tlo kueng a mmie vop, ther el ka tnangal to kmen a ktalhok to kam plong vle ko kim En ngnik ngnik ngang o mia. Ii, ther el ka tnangal tok, he nam lua re ka ppiak e. Kam ngae, to mnam a venloot to en mruo tmi kut el kmaottam ka tnangal to endo kam pis lmien mnam, tmur el a ngaeha to kam havae mang ka tnangal to endo ko maktiegom dok, En kam polger karo rhek ruk mang ka tnangal to tok ma mmok, vgum kuaro rhek ruk endruk. Ii, E Nut to nma susulgim mor, ten a re to a serpgar ngang dok kam meng dok ngang o mia tgus ruk tmur re pmar kmen a ktalhok to endo ngang ngar, he nang dok kam vle te, e Yesus Kristus ka aposel ko kim mar tok. He enang tok, koma vle te, E Nut kalkayie langto kom kaeha ngang ko tmeng dok kat ngang o mia tok, he nang dok kmel mar ma hor mang karo rhek ruk o minar ruk endruk, nang o rhek ruk endruk kam ktong ngaro papat ngok kim E Nut, mar kam mnor mang, to kle kor mnam mar mang he kmokpom kar. He enang tok, kua ngaeha to endo tok nma vle kuon malpgem a papat to mar kam kol a ktalhok to kam plong vle ko kim E Nut ngnik ngnik, endo mor tgus ngma nho mkor E Nut kmen ngang ngor.

E Pol Ten O Rhek Ngang E Taitus

5 Taitus, a papat to tkaem dok he ko orim yin ko tok mKrit ta vle ti te, yin kam sisrim o reha ruk klo rum mar ko tok kam tarkanang ngar. Ko ngiaka nho kun mnam o mia ruk kun mnam o rengmat tgus ruk E Nut karo ngaomevek ngta vle kun mnam mar, yin kmel singni kuon malpgem mar, he nang mar kam smia nho mang E Nut karo ngaomevek ruk tok. Ngiak kaeharom tok, kmikkiem gi enang ko ko her sim havaeng yin tesgun kmeharom tok ktar mang ko dok klo parem yin ko vop. 6 Ii,

ngiak kael singni kuon malpgem ani mhel to kam kol a ngaeha to enda,
va karo keknen ngaka vle ti te: O mia nga lo kais hak kam mon orom
a kerkeknen tang hak, va na gia lei orom kta vlom ngang ko agitgiang,
va kles ngak kor mnam mar mang e Yesus he kmokpom kar, nang lo
kael a ngaekam ekam o mia kam mon mar orom alo kerkeknen ruk kam
kerngnek vgum kteit to, va endo kmeharom o kersirei kat.
7 Ii, he ekam ko E Nut nam mi kut kael ka ngaeha mruo ko maktiegom
a mhel to tok, en kam kol E Nut ka ngaeha to kam smia nho mang e Yesus
karo ngaomevek mruo, va a mhel to endo karo keknen nga ho mi ktua
vle yok kat ge. Ko ngaka vle kat te: O mia nga lua mon orom a kerkeknen
tang hak, va na sim kael o mia, va na lua vrek kinkiin mail ngang o mia,
va na lua vle pum a ngaivie kam ngae kveve, va na lua koskalil orom o
mia, va na lua vle pum a keknen to kam pe gia toot kio mia he gia kol a
ngaeha to enda kmit a kre alaut ngang en mruo kat e. 8 Nove, ngiak kael
singni kuon malpgem a mhel tang kmel a ngaeha to enda ko maktiegom,
va na lo kais kam vle orom o kerkeknen ruk endruk e. Nove, na kle va ka
vle orom o keknen ruk yok kat ge, endruk endri kat te: Kam smia tar o
mia, kam vua svil kmeharom o keknen ruk lyar, kam smia toot mang
ka vok mruo, va kam vle orom karo keknen tgus ruk ngta sir hak ko
pum E Nut kalo keik. Ii, va na ho kaen en mruo ngang E Nut orom karo
keknen ruk o totur hak, va mur kaelel kim en mruo kam sir lserppak kim
o vrong tgoluk tgus ruk ngam re kam vraik orom karo papat kat. 9 Va
a re to a minar mang e Yesus, endo ngot her kol vgum endruk ngoma
patter mar orom tiok, mor tgus ngruaka ngarngar mang ko ka kleim
ngang. He ekam tok, a mhel to tre kam kol a ngaeha to kam nho mang E
Nut ka ngomevek na sim ktua ngarngar mang a re to endo kam sim kut
kaikkiem gi enang ko ngat patter en orom tok kat, he nang en kam le mi
kut kais kam kle kpatter o mia orom a re to endo tok kat ge. Ii, na sim kut
kaikkiem a re to a minar to endo, en kam mi kut kais kat kam le ka kser
o rhek ruk mkor o mia akuruk yok orom a re to endo, ko ngta sir kim he
kmo krur kar en mang kat.

O Mia Akuruk Ngara Sir Malngaeng A Re To A Minar Kmekon O Rhek Vgum E Nut Karo Rhek

10 Ii, kua re mang endruk ngara sir malngaeng a re to a minar tok,
ekam ko, tete o pattermia ruk la ppiagar kavurgem, ngam kaekon o rhek
vgum E Nut karo rhek ruk o minar, he kle gia gu piris kam vrong kaolol
orom o papat akuruk yok. Ii, ngma rere ka ppiak kam mas orom o mia
orom ngaro papat mruo, ko nong ngaro kleim ngang ngar hak. Va her
sim kut kavurgem mnam a valngan to nma sir kuon malpgem a keknen
to kam paam lurokol, he nang mar kam vle la mmok ko kim E Nut kalo
keik vgum a keknen to tok, ngma vle pum o kerkeknen ruk endruk tok.
11 Ii, ngat kol a ngaeha to kam patter o mia orom ngaro papat ruk la
ppiagar he ngat pe gia toot kio mia tok kam gi kait a kre alaut ngang
ngar mruo. Vanangko nga ho lo kais hak kam patter o mia orom ngaro
papat ruk la ppiagar ruk endruk. Ko ngma ker patter o mia akuruk ngaro
valngneik tgus tok, he kering ngaro papat tgus ruk kmor mnam mar
mang e Yesus. He enang tok, Taitus, ngiaka kser kim ngaro rhek ruk la
ppiagar ruk endruk ka ngmeangorik hak. 12 Ii, ngma kernonho ngang
o mia tok, gi enang ko tennik langto mnam lKrit ngaro propet mruo, ta
mrua havae mang ngar mruo he te,

"Mor ruk lKrit ngom vua ppiak, va ngoma koskalil orom o mia kmeharom o kerkeknen ngang ngar, va ngom vua vle pum a ngaemik ko mor o lo ehaneng hak ruk mor."

13 Ii, va lKrit nga propet mruo ka re to endo ta mien hak mang lKrit enang tok! He ekam tok, ngiak kaesik ngang ngar hak kam smia psom o pattermia ruk la ppiagar ruk endruk, he nang ngar kam kle kta ngarngar mang a re to a minar kam kta sir malpgem kam kta kor mnam mar mang e Yesus he kmokpom kar. 14 Ii, ngia smia psom mar tok, he nang mar kam lo kat kael ngaro ngnorok kat kun mnam o Yuda ngaro gi mohoi kat e, va mar kam lo kat kael rela ngang o mia ruk ngma sopong ngar kmikkiem o Yuda ngaro vrong pos kat, ko o mia ruk ngma sopong ngar tok, her mar ruk ngama keyang E Nut karo rhek ruk o minar arhe. 15 Mu vokom na, muk ruk muta vle la mmok ko pum E Nut kalo keik, nop a pos tang hak kun mnam o ker pattermia ruk endruk ngaro pos to tis kam kering nguk, he kta kaeharom muk kam lo kta vle la mmok ko pum E Nut kalo keik kat e. Vanangko endruk e Yesus tlo momgol mar vop, ko ngat lo kor mnam mar mang he lua mokpom kar vop, he ka vle nong la mmok ko pum E Nut kalo keik vop, her endruk arhe o vrong tgoluk tgus ngma vle ngang ngar te, ngat lua mmok. Ii, lmien mang ngar tok, ko ngaro papat ngat ho mi kut kernonho hak tok kat he ka vle nong la mmok ko pum E Nut kalo keik orom ngaro vurkul ruk ngam lua mrer e. 16 O mia ruk endruk ngam mrua havae kmar mruo ma mmok te, ngam kor mnam mar mang E Nut he kmokpom kar, vanangko ngaro kerkeknen ruk ngam kaeharom mar, ngam kle ktua khenam mar yok ge te, ngat mia klai hak mang E Nut. Ko ngma kerngnek vgum kmeharom o kerkeknen ruk E Nut nama pet ka gu kmar. He enang tok, ngat ho lo eveep hak, mar kmis mang a gi vrong ngaeha tang hak ko a yar, mar kmeharom e.

2

E Pol Tkaen O Rhek Ngang E Taitus, En Kam Smia Patter O Mia Orom E Nut Karo Rhek Ruk O Minar

E Taitus Na Smia Patter O Hemlaut

1 Vanang yin Taitus, ngiak kle sim kut kaikkiem a re to a minar, endo koma patter o mia orom, he nang yin kam kle sim ktua patter ilaro mia orom tok kat. 2 Ii, ngiak patter o hemlaut ti te: Mar kam lo mrua ngam mar mruo ekam o vrong tgoluk, va mar kam smia nho mang ngaro pkor mruo, va mar kam gia vle lya ko kim o mia, he nang o mia kam totu pum mar enang tok. Va nga sim ktua ngarngar mang a re to a minar tok kat kam sir malpgem kmor mnam mar mang e Yesus he kmokpom kar. Va nga kaelongtok mang o mia va nga matnge vgum o vnek kat.

E Taitus Na Smia Patter Ilkhengol

3 Va gi tok kat mang ilkhengol, ko ngiak patter mar kam smia totu pum E Nut orom ngaro keknen. Va ngiak patter mar kat te, nga lua rere pum o mia akuruk yok kam kering ngaro mnok, va nga lua vle pum a keknen to kam sovet kmiviem a ye to a serpgar he nang ngaro pkor kam lo vua ring a ye to. Vanang ngak kle va kpatter o mia orom o papat ruk mang o keknen ruk lyar. 4 He ekam tok, ngar kais kam sim kaelel kim o lraivles orom ngaro keknen ruk tok, he nang o lraivles kam gia vle pum a keknen to kmelongtok mang ngalmialurokol va ngles tgus. 5 Va ngar kais kat kam sim kaelel kim o lraivles ruk endruk kat kam smia nho mang ngaro

pkor mruo, he lo kaol mang lurokol akuruk kat, nang kle va khivuo pum
a ngaeha to kam sim ktua tar ngles ko mrek, va ka vle lya ko kim o mia, va
mrua krus orom mar mruo he kngan vgum ngalmialurokol kat. Ngaka
vle orom ngaro keknen ruk lyar tok, he nang nong a mhel tang hak tkais
kam rere pum E Nut karo rhek vgum mar.

E Taitus Na Smia Patter O Ngnes

6 Va ngiak patter o ngnes ruk lurokol gi enang tok kat kmenkrovgem
mar kam smia nho mang ngaro pkor mruo kat. 7 Va ngia khenam ilaro
keknen tgus ruk lyar ma mmok ngang o mia, he nang mar kmel yin ktar
ko pum ngaro kerok kam lol o papat vgum in he kolkol ekam yin tok. Ii,
ngiak patter o mia he ka khenam ngang ngar orom ila keknen to kam
smia mien hak mang o tgoluk tgus. Va ngiaka khenam ngang ngar orom
ila keknen to kam vle lserppak mang ila ngaeha to endo, nang lua klel
orom kat e. 8 Va ilaro rhek nga sim kut kaikkiem a re to a minar to endo
kat. He enang tok, o mia ngar ho lo is hak kam kpiem yin pum mar hak.
Ngiak rere ngang o mia tok, he nang endruk ngma sir kim muk kam leep
kim muk ko nong o rhek ngang ngar kam mon mor ruk ngot kor mnam
mor mang e Yesus orom a kerkeknen tang hak.

E Taitus Na Smia Patter Endruk Ngam Kaeha Ngang Ngalmialaol Ruk Ngam Kaenen Mar Kmeha Ngang Ngar

9 Va mang endruk ngam kor mnam mar mang e Yesus he kmokpom
kar, nang ngalmialaol ngma sir pekmar kmenen mar kmeha ngang ngar,
ngiak patter mar kam krus orom mar he kngan vgum ngalmialaol ruk
endruk kmikkiem ngaro svil ruk mang o gi vrong tgoluk tgus. Va ngiak
patter mar kat kam gia vle pum a keknen to kmensireim ngalmialaol
ruk endruk orom ngaro reha ruk ngang ngar kat. Va ngia patter mar
kam lo kaekon o rhek ngang ngar kat e. 10 Va ngia patter mar kat kam lo
kauruvik mkor mar, vanang kle gia khenam mar mruo ma mmok orom
ngaro keknen ruk ngma khenam mar te, ngalmialaol ruk endruk ngat
ho mi kut kais hak kmel ngaro papat lserppak mang ngar mang ngaro
tgoluk. Ii, ngiak patter mar kam vle kar ngalmialaol ruk endruk tok.
Ngalngunes ri ngaka vle tok, he nang ngaro keknen ruk lyar tgus ruk
tok kmit o mia kam svil mang o rhek ruk mkor E Nut to ta sulgim mor,
endruk ima patter o mia ormar.

11 Ii, ngaka vle orom o keknen ruk endruk tok ko E Nut to ta sulgim
mor ther khenam ka papat ma mmok ti te, nma ring ya mang o mia tgus.
He nma sulgim o mia her vgum ka papat to arhe. 12 Ii, va ekam ko E
Nut tring ya mang ngor tok, nam kaelkim mor ruk ngom kor mnam mor
mang e Yesus he kmokpom kar, kmitgung nguaro kerkeknen ruk ngam
lua khenam en mruo ormar. Va nam kaelkim mor kmitgung nguaro mur
svil mruo ruk mang o kerkeknen ruk mo mmie kat. Va nam kaelkim mor
kmitgung nguaro kerkeknen ruk endruk, nang kle va smia nho mang
nguaro pkor mruo, va kam vle orom nguaro keknen ruk ngta sir hak ko
pum E Nut kalo keik, endruk ngat kaikkiem karo mur keknen mruo ruk
ngruak kaeharom mar mnam a venloot to enda tete. 13 Ii, ngruaka vle
tok, phevgom e Yesus Kristus to tsulgim mor, ko ngoma paneng en kam
kat kaeknik orom ka ho serppak. Ii, ngota lgekol ko ngoma nho orom
En kmeknik tok, ko her e Yesus to arhe ngoma vokom E Nut to a ho laut
hak orom En. 14 Ko nguaro tutu ruk ngot elik ngang E Nut vgum nguaro

kerkeknen, her e Yesus to tmur slak orom en mruo kam yor mang ngor
arhe, kmel a ngaekam ekam mor orom ka vok mruo. Ii, tyor mang ngor
tok, he kmomgol mor pum nguaro kerkeknen kmel mor kam mi ktua vle
te, karo mia mruo ruk ngota vle ngang en mruo, he nang mor kam sovet
kam svil kmeharom o keknen ruk lyar.
15 Yu! Her o papat ruk arhe, endruk ngia patter o mia ormar. Va ngiak
kaenkrovgem o mia ormar va kle ka psom akuruk ormar tok kat. Ii,
ngiak kaeha ngang ngar tok orom a serppak to yi her kol ko mkor E Nut
he. He ngiak or kmorim o mia kam kpiem yin kat.

3

E Pol Tkaen O Rhek Ngang E Taitus, En Kmel Pat Kim O Mia Kmeharom O Keknen Ruk Lyar

1 Va ngia sim kat kael pat kim o mia ge te, mar nga mrua krus orom
mar mruo he kngan vgum endruk laol mkor a gavman kar kalngunes
ruk ngma nho mang nguk. Va ngiak kael pat kim mar kat kam toot
kmeharom o gi vrong keknen ruk lyar, 2 va kam lua rere pum a mhel tang
mnam mar kam kering ka munik, nang kle va smia vle orom a ngorsang
longeik kun pgegom o mia tgus, va kam smia pat mang o mia akuruk kat.
Va ngia sim kat kael pat kmar kat te, mar kam mrua khenam mar orom
ngaro keknen ruk kam mrua slak orom mar mruo ko kim o mia tgus.
3 Ngia sim kael pat kim mar kam vle kar o mia tok her gi ko tesgun
mor kat, ngom her gia vle enang o mia ruk endruk, ko nop o papat
ngang ngor mang E Nut kat e. Ko ngom hera kerngnek vgum En he mrua
ngam mor mruo ekam nguaro gi pkor ngaro gi vrong ker svil ruk ngat
rergep kun mnam mor ko ngom hera svil kam tmar kim mar mekam
mekam. Ii, va tesgun ngom her gia vle enangthe e Seten ta krong nguaro
vrongtok ormar enang tok. Va tesgun nguaro ngorsang ngma vle mekam
mekam pum o kerkeknen akuruk kat, endruk kmesik kam kering o mia,
va kam nho lkarhut ngang o mia orom a vrek kinkiin, va kam mo elat
mor kat. 4 Ii, ngom pua vle enang tok tesgun, vanangko tesgun mnam a
kolkha langto, E Nut to ta susulgim mor ta khenam ngang ngor te, nam
kaelongtok mang ngor he ka svil kam smia vle lya ko kim mor kat. Ii,
ta khenam ngang ngor tok orom her e Yesus Kristus arhe, ko En tmur
khenam en ma mmok ngang ngor. 5-6 Ii, tie ko tmur khenam e Yesus
ma mmok tok, ther susulgim mor orom. Vanang tlo susulgim mor ekam
nguaro keknen ruk ngta sir ko pum E Nut kalo keik e, endruk ngom
kaeharom mar. Nop hak! Ther sulgim mor kmikkiem gi enang ko En
ta mrung ngor ha! Ii, E Nut tsulgim mor orom E Nunu A Totur ko tsovet
kmen ngkun mnam mor, he En kam momgol mor kmeharom mor kam
hortgem nguaro vurkul, he nguaro vurkul kam vle, mar o gunngae. E
Nut tsusulgim mor tok, orom E Nunu A Totur ka ngaeha to endo her
vgum e Yesus Kristus kat arhe. He enang tok, ta vle te, her e Yesus msim
to kat arhe tmi susulgim mor tok. 7 Ii, E Nut tring ya mang ngor orom
en tok, he kaimim kim o rhek mang ngor, he nang mor kam vle te, kles
msim ruk mor, nang mor kam nho mkor ngor Teit to En, kmen a ktalhok
to kam plong vle ko kim En ngnik ngnik ngang ngor.
8 O rhek ruk ko gnua rere orom mar ngruaka kpom mar te, o rhek ruk
o minar ngaro kleim, he nang mor kam ngarngar mang ngar. Ii, va kua
svil yin Taitus kmenserpagam o rhek ruk endri ngang o mia ruk ngat kor

mnam mar mang E Nut he kmokpom kar kat, he nang mar kam sim kut
kael ngaro kerok ekam o keknen ruk lyar kmeharom mar. Ko o keknen
ruk endruk, ngat ho mi kut ya hak, va nga serppak kmenserpagam o mia
tgus orom.
9 Vanangko ngiak or kmel ila gu mnam o vrong rhek ruk nong ngaro
kleim ngang ngar ko o mia ngma mo krur orom mar. Va ngiak or
kmel ila gu mnam o mohoi ruk mang o mia ngaro pupnam, va ngiak or
kam mo maen o rhek he kmokrur mang e Moses karo pos kat. Ngiak
or kmeharom tok, ekam ko o keknen ruk endruk nong ngaro kleim
ngang ngar he ngat ho lo is hak kmenserpagam o mia e. 10 He ekam
tok, enangthe a mhel tang naka vle tok, he re kmommen o mia vgum
karo kerkeknen ruk enang tok, va ngiak kaengorang a mhel to endo
ngaltgiang kam kser. Va enangthe na lua ngan vgum in va ngia kta
kaengorang nglomin. Va enangthe na lo kta ngan vgum in hak to ngia
hera tu ko he. To mguaka ksir petgim en he kaennegiang, en kam ngae
ko en atgiang tuk. 11 Ko kua havaeng yin lmien te, yi kais kam mnor mang
a mhel ka mten to endo te, karo papat ngat her vraik he petgim e Yesus,
he tgia vle orom karo kerkeknen he. He ekam tok, a mhel to endo, tmur
el en mruo ko ma kernonhommok he, he nang E Nut kam monik kim a
yor ngang, pum karo kerkeknen ruk arhe.

E Pol Tkaen A Re Ngang E Taitus Te, Endruk Ngat Kor Mnam Mar Mang E Yesus He Kmokpom Kar Nga Smia Mo Tar Mar

12 Yu! Vanang nguaka ktar meng e Atimas i o e Tekekus ngok kmin na
kam kol ila ngaekam, nang yin kmegom ilaro serppak tgus kam puknim
dok ko mNikopolis, ko dok ko her el kua papat te, kam tra mnam a rek
langto ko tok ngatku mnam a venloot to a ven ko nak pis. 13 Vanangko
mang e Sinas, endo te smia mnor hak kmikkiem o pos kmimim kim
o rhek ko kim endruk ngma vongnek kim o rhek, va e Apolos, ngiak
kaenserpgam o mia kam smia turang ngin, he nang min kam lua tu kmo
tgoluk ekam a ngaelaut ekam ko nginak kaeknik ngte kim dok. 14 Ii,
mguak kaenserpagam o mia tgus enang tok, ekam ko mor ruk ngot kor
mnam mor mang e Yesus he kmokpom kar, ngruak kol a papat to mang
her a ngaeha a yar to endo arhe kam turang ngar enang tok. He enang
tok, ngrer kais kam turang o mia orom o tgoluk ruk ngta tu kmar mo
kolkhek tgus. He enangthe ngop kaeharom tok, va nguaro papat ruk
kmor mnam mor mang e Yesus ngar kael mit orom o reha ruk endruk
enang tok arhe.
15 Yu! Kuaro rhek ruk arhe! O mia tgus ruk ngta vle mo kmok ngat
kaen nga mamrung ngang yin e Taitus. Va yin vat, ngiak kaen kua
mamrung ngang endruk ngat kor mnam mar mang e Yesus he kmokpom
kar he ka vle ko kmin kat, endruk ngam kaelongtok mang dok kar
kolenar.
Yu! Kua ngarkie ngang E Nut te, En kam ring ya mang nguk tgus ruk
ko tok mekam mekam.

E Pol Ka Hor To Tittiegom Ngang E Pilimon

O Rhek Ruk Ktar Kam Keknen Mang E Pol Ka Hor To Tittiegom Ngang E Pilimon

E Pilimon en e Pol kaela langto nma nho mang e Yesus ka ngaomevek to ko mKolosi. En a mhel to karo vu gol, va tkor mnam en mang e Yesus he kmokpom kar kat. Ko mnam a rengmat laut to e Kolosi, e Pilimon kalkayie langto nma sir pekam kmenen en kmeha ngang, ka munik te, e Amisermon. En turur o krek ko mkor ka laip to e Pilimon to nma nho mang he kngorpok kngae ngok mnam a rengmat laut to e Rom.

To ko mRom, e Amisermon ta ting kim e Pol to klol o rhek mang e Yesus to her kaelha kmor mnam en mang he kmokpom kar he.

E Pol tittiegom ka hor ta ngang e Pilimon, he kaen ngang e Amisermon, en kmeknik orom ngok kim ka laip to e Pilimon ko tesgun nma nho mang kmen ngang.

Ko mnam ka hor ta, e Pol tkaurur kim e Pilimon te, en kam lo kael resik ngang kalkayie to nam kaeha ngang, nang kle kol ka kerkeknen patgiang ngaiting he kikiangae mang hak. Tkaurur kim e Pilimon tok ekam ko tete kalkayie to e Amisermon tkor mnam en mang e Yesus he kmokpom kar he, he ka vle te, knopia langto. Enang tok, e Pol tkaurur kim e Pilimon kam kta vaeng e Amisermon ngok kim he kol en kat kam vle te, knopia msim hak.

E Pol Tkaen Ka Mamrung Ngang E Pilimon

1 Vae Pilimon,

Dok e Pol, endo ngat el dok mo ma hengor ko koma havae mang e Yesus ngang o mia te, her Endo Arhe E Nut Thim Orom Ka Msasaen.

O Pilimon, dok kre Timoti, endo ngor nopia langto, muo tgus mom kaelongtok mang yindo mola msim, va moma kaum kaeharom e Yesus karo reha kar yin.

Ko kaittiegom kua hor ta ngang in 2 kre Apia kat, endo mongetem ko tkor mnam en mang e Yesus he kmokpom kar kat. Va ko kaittiek kat ngang e Akipas, endo nam kaeha ngang e Yesus enang a mhel to nma kar va tomten, ko nma kaum kar muo kam sir krere malngaeng o mia kam havae mang e Yesus. Va ko kaittiek kat ngang e Yesus ka ngaomevek to nma kaum ko mnam ila rek, Pilimon, kam totu pum E Nut ko tok.

3 Koma ngarkie ngang Ngor Teit E Nut kar Ngoldaip e Yesus Kristus mang nguk tgus te, min kam ring ya mang nguk, va min kmeharom mularo vurkul kmongeik kat.

E Pol Ta Kanprim E Nut Mang E Pilimon Va Kngarkie Mang

4 Dok, koma totu pum E Nut he koma kanprim En mekam mekam mang in Pilimon mnam o kolkhek ruk koma pat mang in kam ngarkie ngang mang in. 5 Koma kanprim E Nut mang in tok, ekam ko ko her kol a re mang in te, im vu kor mnam in mang Ngoldaip e Yesus he kmokpom kar, va te, im kaelongtok mang E Nut karo mia mruo tgus kat. 6 Ii, va koma ngarkie ngang E Nut mang ila ngorsang ka mten to ko im smia mokpom kar ingornopeik ruk ngat kor mnam mar mang e Yesus he kmokpom kar. Ii, kua ngarkie mang ila ngorsang te, E Nut na le kaeharom yin tgus hak kmel yin ma hor mang o vrong tgoluk tgus ruk

lyar E Nut tenik ngang ngor ruk ngot kor mnam mor mang e Yesus he
kmokpom kar. 7 Nopia, ila keknen to kmelongtok mang E Nut karo mia
mruo enang tok, nam kael keik ktal ngang ngar. Va ila keknen to endo
nam ho mi kut kaensireim dok hak va kaenkrovgem dok kat.

E Pol Tkaurur Kim E Pilimon Kam Kta Vaeng E Amisermon Kam Kta Vle Ko Kim He Smia Tar

8-9 Pilimon, muo mom kaelongtok mo kmuo, va mang E Nut karo mia
kat. He ekam tok, ko gia ngam a re ngang in kmurur kmin, yin kam
kol a ngaeha to ngia mi kut kaeharom he. Pu lmien te, ko mi kut kais
kam sopong in orom a serppak to e Kristus tel maktiegom dok, he nang
yin kmeharom a ngaeha to enda, vanangko kua kees kam sopong in
tok. Ngor kle va gia ngam a re ngang in kam kok mi kut kaurur kmin
kmeharom ekam ko kua svil kam khenam ma mmok ngang in te, kom
kaelongtok mang in.

Ii, Pilimon, dok mruo lsir he, dok e Pol, ko ngae he kngae ho ka vle
mrek. Va ngat el dok kat kun ma hengor ta ekam ko kom hera havae
mang e Yesus ngang o mia te, her en arhe Endo E Nut Thim Orom Ka
Msasaen. 10 He dok ta arhe, ko gia re kmurur kmin mang kua mhel to
e Amisermon te, ngiak kael dok mang a mhel to endo. Ko en tete koma
kvam en te, ko hal msim hak to en. Ekam ko mnam o kolkhek ri kua
vle kun mo pa hengor ta, ko her pavloum en orom o papat ruk kmor
mnam en mang e Yesus he kmokpom kar. 11 Pu lmien te, tesgun ima mon
e Amisermon te, en nong a miser, en kam lo kat kaeharom ilaro reha
kat ko tngorpgom in, vanangko tete ngiak kle smia mon a miser orom e
Amisermon, en kmeharom mar. Va dok kat tete koma mon a miser to
orom e Amisermon tok kat, en kmiser o reha kmeharom mar ngang dok
kat.

12 O Pilimon, ko ngae sei kmelongtok mang e Amisermon alaut hak,
vanangko sumger en he, ko ko re kam meng en kmeknik ngok kmin kat
he. He tho gia kvet kua ngaung kngorom he. 13 Klua svil en kam parem
dok e, ko kua svil en kam vle mo kmok he kol ila ngaekam kam turang
dok mang kua ngorsang to mo ma hengor ko ngat enpasiker dok pum
kua ngaeha to kam havaeng o mia mang a knovvur. 14 Yu, va kua re te,
kopa hagam he, vanangko ngor lua kolaspa kam gia hagam na e, kais ko
ngua smia kol a re tang ko vgum yin mruo to kalaip to yin msim na. Klua
svil kam hagam tok, nang yin mruo kam mrua ngatkal orom en kam vle
mo kmok kmikkiem ila mur svil mruo, nang nong te, dok ko kua sopong
yin e. Nove. 15 Ii, he pusner, ko e Amisermon ka ngorpok to endo kam
ngae he vrua vle nong ke laut petgim in na, tmi kut kaikkiem E Nut ka
svil mruo vor, he nang en kam re kat kaeknik ngok kmin enang inopia, he
en kam le ho ka vle ka vle hak ko kmin enang tok. 16 Ii, na kaeknik ngok
kmin enang tok, vanang ngiak or kam gia vokom en te, ilkayie to kmenen
kmeha tuk ngang in. Nove. Ngiak kle kvokom en kat te, ngornopia langto
kat, endo ngom vu kaelongtok mang. He enang tok, na kat kaeknik ngok
kmin, va si yin va ngia kais kam vokom en kat te, en a mhel to tho mi kut
ya hak kam mokpom kar en tete, ko en na kaeknik ngok kmin he ye kais
kam kle kvokom en kat te, tkaum ka vle te, en ilkayie va inopia kat. Ii,
va dok kat ko vokom en te, en a mhel a yar kam mokpom kar en enang
tok kat. Vanangko tesgun im lua vokom te, en a mhel to tlo vua ya kam

mokpom kar en ko tesgun tgia vle te, ilkayie to kmenen kmeha tuk ngang in.
17 Ii, mare. He enangthe ngiak vokom dok he sim kael dok mang te,
yin kar dok mota kaum kmokpom kmeha ngang e Yesus, va mate yin he,
ngiak ngatkal mang e Amisermon kmeknik ngok kmin vanie, en kam vle
ko kmin he yin kam smia tar en, gi enangko im smia tar dok tok kat. 18 Yu,
he enangthe e Amisermon karo tnok ngang ko ngata vle kun pgegom en
kar yin, i o karo tol ngang ko kmin, va kua svil yin kmelik malpgem dok,
he dok mruo ngora srim o tnok ruk endruk va koripang o tol kat, endruk
mkor.
19 *Ii, Pilimon, her dok e Pol mruo msim ko mur kaittiegom ko kero rhek*
ruk endri lgititge orom kua mur ktiek mruo kun mnam kua hor to enda ke
gi mhe ta kmenserpagam kuaro rhek lsir te, kua havaeng yin te, o keknen
akor ko nong lyar ko e Amisermon ther eharom mar he kser a vet kun
pgegom yin kar en, va dok mruo ngora srim mar kat.
Vanangko kuaro rhek ko kmin tete te, ngior kam kikiangae mang ila tol
to tesgun mo kmok, endo yin kmor mnam yin mang e Yesus he mokpom
kar, ko her dok ta arhe ko eharom a ngaelaut ekam in, yek yi lol o papat he
ka mnor mang to le mokpom kar. 20 He dok vat, ko kle ka nho mkor in vat
te, yin kam lol kuaro rhek ruk mang e Amisermon he kturang dok mang
tok. Ngiak khenam ngang dok te, muo lo monopia ruk mom kor mnam
muo mang e Kristus he mokpom kar, he ngia ho mi kut kaenkrovgem
dok kam ngatkal mang e Amisermon kmeknik ngok kmin he ngia smia
tar vanie. 21 O Pilimon, ekam ko ko ngae sei kam serppak mang yin te,
ngira lol kuaro rhek, ko kaittiek ngang in ko kua mnor te, ngir kael dok
mang kuaro rhek he kngatkal mang Amisermon to kle ho kir kim kuaro
rhek ruk endri kam smia tar kat.
22 Yu, vanang a re langto kat ta vle vop, endo kua re kmen ngang in. Ta
vle te, kua svil yin kam ring a ngaekam tang ko mnam ila rek ngang dok,
dok kmaol he ka vle mnam. Ko kua nho mkor E Nut te, nera ngan vgum
mularo ngarkie he kaen a pat ngang endruk ngtel dok kun ma hengor,
mar kam hong dok, nang dok kam ngae he ka ptang nguk kat. Mare.
23 Yu! Va e Epapras, en tkaen ka mamrung ngang in, ko en kat ta vle
mo ma hengor mo kmok kat mang a ngaeha to mot kaum kmeharom,
endo kam havae mang e Yesus ngang o mia te, her en arhe Endo E Nut
Thim Orom Ka Msasaen. 24 Vanang endruk endri e Mak kre Aristakas,
va e Demas kre Lukas, mar ri kat ngata vle tete mo kmok he kaum kaeha
kar dok kat, mar kat ngat kaen nga mamrung ngang in.
25 Yu! Pilimon, her gi tok he. Ngoldaip e Yesus Kristus na ring ya mang
yin kar ilenar tgus.

A Hor To Ngang lHibru

O Rhek Ruk Ktar Kam Keknen Mang A Hor To Ngang lHibru

A hor ta, a mhel langto tittiegom ngang o Yuda ruk ngma mon mar kat te, o Hibru. Kun mnam a venloot to a mhel tittiegom a hor, o mia ngma sovet kam kol a regesal mang o Yuda akuruk ko ngat kor mnam mar mang e Yesus he kmokpom kar. Ngam kaim akuruk kngam mar o yoror, nang akuruk ngam kaim mar he kering ngar. He ekam o vnek ruk endruk ngat re kmorim o papat ruk mang e Yesus hak he mrua ksir petgim, nang kle kat kaeknik mang o papat ruk mkor mar ruk o Yuda mruo kam kta sir malpgem mar, enangthe kam nho mkor E Nut kam vokom mar la mmok ko pum kalo keik vgum ngaro mur papat mruo ruk endruk.

He ekam tok a mhel to tittiegom a hor ta, tittiegom ngang ngar kmenserpagam ngaro papat ruk kmor mnam mar mang e Yesus he kmokpom kar, nang mar kam lo mrua ksir petgim en, he lo kat kaeknik mang ngartakor pos mruo. Ta keknen ngang ngar orom o papat ruk mang e Yesus, mar o papat ruk o ngaenpaeir, endruk ngat laut kir kim o vrong papat tgus ruk mkor o Yuda.

O Mia Ngak Or Kam Mrua Ksir Petgim E Yesus Kam Lo Kat Kaeknik Mang O Yuda Ngaro Pos

Ko E Yesus Ta Momgol O Mia Orom Ka Mur Gidiel Mruo

1 Tennik, mnam o venloot kavurgem E Nut nam gi vrong kaikkiem
o nghek ngo mamten kam pis ko kim o mia ngaro maineik ruk tennik
kmen o rhek mnam mar vgum karo propet. 2 Vanang mnam o mia nga
main to tete, endruk ko rkieng a kolkha to a kser kim, E Nut ther en o
rhek mnam mor vgum Khal mruo he, endo E Nut mruo tmur mi kut el
en kam lol o tgoluk tgus ko mkor Kteit. Mare, E Nut ther kueng a mmie,
a kolkha, a kenho, o ketor va o vrong tgoluk tgus hak her vgum Khal to
kat arhe. 3 Va E Nut Khal to endo nma khenam E Nut kla saen ma mmok
orom en mruo. Va en kat nam ho mi ktua kolkol ekam Kteit hak ko tho
mi kut kaenang Kteit. Va o vrong tgoluk tgus ruk E Nut Khal tkueng ngar,
ngma serppak kim en, vgum karo rhek ruk ngata serppak hak. Ii, va ko
pekam ko teharom a ngaelaut ngang o mia, he nang E Nut kam momgol
mar orom Khal to en ka gidiel, Khal to en ther kle ka grap ngoguon ma
volkha he korsang ko vanam E Nut To La Vu Ngaurar Hak ka miktiek.
4 He ekam tok, tete, e Yesus ka serppak ta laut he ho mi kut kir kim o
engyel hak enang tok arhe, kmikkiem gi enang ko ka munik to tkol ko
mkor Kteit ta laut he ho mi kut kir kim o engyel ngaro mnok tok kat.

Ko E Yesus Ka Munik Tho Mi Kut Laut Kir Kim O Engyel Tgus Ngaro Mnok

5 Ii, e Yesus ta laut kir kim o engyel tgus ko, E Nut tlo kvam a engyel
tang hak kam havaeng ngar orom karo rhek ruk endri te,

"Iteit to dok, he tete, kua kvam in te, ko hal to yin."

Va E Nut tlo kvam a engyel tang kat ko tlo havaeng tang mnam mar te,

"Her dok ta arhe, ngora vle te, Kteit to dok va en nera vle te, Ko Hal to en."

6 Ii, va E Nut ta khenam Khal ma mmok te, ta laut kir kim o engyel tgus
orom karo rhek ruk tenik ngang o engyel tiok he, mnam a venloot to E
Nut tmeng Khal to a molpou kam pis mo mmie. Ko thavaeng ngar te,
"Muk o engyel tgus ruk dok E Nut ko kueng nguk, her en arhe mguak
tubulkek ku penharom he ktotu pum."
7 Ii, e Yesus ka munik tho mi kut laut kir kim o engyel tgus kmikkiem
enang ko E Nut tgi havae mang o engyel kat te,
"E Nut tkueng nguk ruk karo engyel, muk kam vle te, kalngunes ruk
mum kaeha ngang E Nut orom a ngausgi, va orom a koot ko ta
gurmik."
8 Ii, E Nut tgi havae tok mang karo engyel, vanangko ta kle kut havae yok
gi mang Khal ko thavaeng en te,
"O yindo ye ho mi kut kaenang dok to E Nut, ila tavgo to nera vle kuo
mang o mia tgus nera vle ngnik ngnik va ner ho lo is hak kam nop
e. Va ila serppak to kam nho mang o mia nera sir kuon malpgem
ilaro keknen ruk ngat vua sir hak. 9 Ii, ngira vle tok, ekam ko
tennik kam ngae kais mang tete, im her gia svil mang o keknen
ruk ngat vua sir hak enang tok, nang im lua svil hak mang endruk
ngat kernonho hak. He ekam tok, dok to E Nut, Dok to ima totu
pum dok, kua sirei kam hover yin kir kim ilenar tgus vgum ko ko
her him yin orom kua msasaen."
10 Ii, va E Nut ta kta havaeng Khal kat te,
"Ngoldaip, tennik her yin arhe yindo yelel mo kim ilaro papat kam
kueng a mmie. Va o tgoluk ruk kuon ma volkha ngta khenam ilalo
ktiek kat. 11-12 Mare, her yin arhe ye eharom a mmie va o tgoluk
tgus ruk kuon ma volkha. Va koknaik ngara loloong ko mar tgus
ngat kaenang o it ruk ngma memget he o mia ngma ngam mar. Ii,
ngta vle tok, ko her yin arhe ngira vlengam o tgoluk ruk ye kueng
ngar ko ngara nop kat, gi enang ko o mia ngma vlengam ngaro it
ruk ngat memget tok kat. Ii, o tgoluk tgus ruk ye kueng ngar, ngar
sia lulpus tok, vanangko yin im her ktua vle lhok kam ktua plong
vle ngnik ngnik tok arhe ko ila serppak tlo is kam nop hak."
13 Ii, va E Nut tlo reng a engyel tang hak orom karo rhek ruk endri kat te,
"Ngiak korsang ka vle ko vanam kua miktiek kam ngae kais ko
nguak kir kim ilaro imuo, yin kam karkar mang ngar hak."
14 Ii, e Yesus ka munik ta laut orom ka ngaekam tok, vanangko o gi engyel,
E Nut te ktua vokom mar te, kam gia meng ngar kam gia vle te, mar
kmeha ngang En mang o mia ruk E Nut nera susulgim mar, mar kam
kol a ktalhok to kam plong vle ko kim Ngar Teit ngnik ngnik ko mkor En
mruo.

2

Ko E Yesus Karo Rhek Ngat Laut Kir Kim O Engyel Ngaro Rhek

1-4 Tennik E Nut ten karo pos ngang o Yuda ko vgum o engyel ruk
ngat kol ka gu kam rere orom mar tok. Va o Yuda tgus ngta lol he, he
karo pos ngaro serppak ngta kpom mar tgus. Te tok, o Yuda tgus ngam
kaennegiang E Nut karo pos ruk endruk he kerngnek vgum En kam
kpoot mang ngar. He ekam tok, E Nut nam her mi kut kael a kapnes
ngang ngar, kam sim kut kais kmikkiem lsir enang ko ngam kaennegiang
karo pos enang tok kam kerngnek vgum En tok. Vanangko mor ri tete,
ngot kle klol o rhek akuruk yok vat ko vgum o mia ruk ngat mi ngannik ko

vgum Ngoldaip e Yesus mruo ko her en arhe ta ktar kpakvom kam paam ngaro rela mang ngar. Va o rhek ruk endruk ngta vle mang E Nut kam susulgim mor nngia nngia. Va ngat kaenserpagam o rhek ruk endruk kam kta havaeng ngor orom mar kat.

Mare, E Nut mruo tmur kaenserpagam karo rhek ruk endruk kat orom o ngaelmir ruk lserpgue va orom o ngaelmir ruk ngta reimsor mnam o mia va orom o reha ruk lserpgue ngo mamten va orom o nngiar ruk mkor E Nunu A Totur ko En tkaisis kim o mia ormar kmikkiem ka mur kut svil mruo. He enang tok, e Yesus karo rhek ruk endruk ngat ho mi kut laut hak he kir kim E Nut karo pos ruk endruk o mia ngat lol ko vgum o engyel tennik. He ekam tok, enangthe ngop kaennegiang e Yesus karo rhek ruk endruk mang E Nut ko tsusulgim mor tok, va ngot ho lo is hak kam mrua hong ngor mnam a kapnes to E Nut ner kael malpgem mor ekam tok. He ekam ko e Yesus karo rhek ruk mang kam susulgim mor ngat laut he kir kim o engyel ngaro rhek ruk mang o pos tok, va ngruak ho sim ktua ngangreal ngang ngor hak mang e Yesus karo rhek ruk endruk ngot ngannik ko vgum endruk ngat mi ngannik ko vgum e Yesus mruo, he nang mor kam lua vraik petgim e Yesus. Ii, mguak smia ngangreal ngang nguk mang e Yesus karo rhek ruk endruk kir kim o Yuda ko ngat lo smia ngangreal ngang ngar mang E Nut karo pos e.

Ko E Yesus Tlol O Mia Tgus Ngaro Ngaekmol Kam Yor

5 Ii, va a ngorsang to koknaik, endo kua rere mang tete, E Nut tlo en
a ngorsang to endo ngang o engyel, mar kam nho mang kat e. 6 Nove,
vanangko a mhel langto tittiegom E Nut karo rhek ko mnam E Nut ka
meer mnam a mhe langto kmenserpagam a her papat to endo arhe ko
thavae te,

> "Nut, o mia, mar o gi vrong mia e, he nngia, ko im vu kael ila papat
> mang ngar he ka nho mang ngar. Ii, va A Mhel To Nkong Man Ma
> Volkha ta vle nngia, he im vu kaelongtok mang kat? 7 Ko ye her si
> ellik mang kmel en mi mhel kam vrua konner o engyel en kam vle
> tok vur nong ke laut na, vanang ye kle her ktua hover kam teiver
> kat kam him orom ila msasaen kam khenam ila mmok orom en.
> 8 Ye her teiver en tok, to le kael o vrong tgoluk tgus ko maktiegom
> en kam nho mang ngar."

Ii, E Nut tel o tgoluk tgus ko maktiegom en he ho lo orim a tomhel tang hak kam lua vle ku meorom ka tavgo e. Pu tok, vanangko tete, ngot lo mi vokom o tgoluk tgus ko maktiegom en vop. 9 Vanangko e Yesus to tmur krus orom en mruo kam mur kaellik orom en a mi mhel kam vrua konner o engyel, en ngot kle mi kut vokom en tete te, E Nut teiver en kam him orom ka msasaen kam khenam ka mmok orom en tok. Ii, ngoma vokom e Yesus enang tok, ekam ko tkol o nganngannes he kyor mang o mia, he nang E Nut kam ring ya mang o mia tgus orom ka yor to endo ko tlol o mia tgus ngaro ngaekmol kam yor tok.

Ko E Yesus Ta Plam A Valngan To A Totur Orom Mar

10 Ii, her e Yesus to ta plam a valngan to E Nut nera susulgim mar arhe
ko tlol o nganngannes kam yor kam susulgim mar enang tok arhe. He
E Nut to tkueng o vrong tgoluk tgus, mar kam vle ngang en mruo, ther
le ktarkanang ka ngaeha tgus hak orom Khal vgum o nganngannes ruk
endruk, en kam ngae her mi kut lol nguaro ngaekmol kam yor tok kat
arhe. He kmikkiem enang tok, E Nut ther mi kut el ka papat to kam

tarkanang ka ngaeha orom e Yesus mo mmie tok, nang e Yesus kam kle
kaeharom o mia kam vle te, mar E Nut kles msim her vgum ka yor tok,
mar kam le kol a ktalhok to kam plong vle ko kim E Nut ngnik ngnik. 11 Ii,
e Yesus teharom o mia, mar kam vle te, E Nut kles ruk ngma vle ngang
En mruo msim orom ngaro keknen ruk o totur. Va o mia ruk endruk e
Yesus teharom mar kam vle la totur tok, mar ngat kaum kottek mnam a
valngan to atgiang msim. He ekam tok, e Yesus nam lua leep kam mon o
mia ruk endruk te, kaornopeik e. 12 Ko en thavaeng E Nut te,

"Ngora kni pum yin kam kanprim yin kam mon ila munik ko kim koornopeik ngaro kerok mnam o kolkhek ruk ngoma kaum kam totu pum in."

13 Va ta kta havaeng E Nut kat te,

"Dok vat, ngora kaur orom E Nut kam serppak orom En kat."

Va tok kat te,

"Dok ta he, dok kar E Nut kles akuruk tel mar maktiegom dok."

Ko E Yesus Tmur Ellik Mang Kmel En A Mi Mhel He Kpis Mo Mmie Kam Yor Mang O Mia

14 To kmikkiem enang ko o mia ruk endruk ngma vle orom ngaro pkor
va ngaro gidiel, va e Yesus kat tpis mo mmie enang a mi mhel tok kat,
orom ka mi vok va ka mi gidiel kat, en kam mi ktua kol a vle to mkor o
mia ruk mo mmie. E Yesus ta vle tok, he nang en kam mi ktua yor mang
o mia. He her vgum ka yor to endo, tho mi kut kir kim e Seten to o yoror
ngar teit ka serppak 15 he kaimim kim o mia ngaro vurkul kam lo kta gor
kam yor kat. Ii, ko ther hong ngar ko maktiegom e Seten ka serppak to
tkaur mnam mar ka kpom mar kmenen mar mekam mekam kam gor
kam yor tok. 16 Ii, e Yesus nam her gi ktua vle ngang o mia enang tok
arhe, nang nam lua vle ngang o engyel kam turang ngar tok e. Parem ko,
ta vle ngang o mia ruk ngta vle enang te, e Ebrehem kaores arhe. 17 He
her sim kut mang ko o mia ngama vle orom ngaro pkor va ngaro gidiel
tok, yek e Yesus ther mia pis tesgun mo mmie kam her sim ktua vle gi
enang kaornopeik ruk endruk kmikkiem ngaro ngorsang lsir tgus tok. Ii,
tesgun ther mia pis enang o mia tok, kam lol o vrong vnek tgus ruk o mia
ngma lol kat. Yek, tle kut kais kam vle te, ngaro pris ruk laol ngaldaip
to en, en kam sim kut kaeha mekam mekam mang ngar ngang E Nut.
Ii, tpis kam vle te, ngaro pris ruk laol ngaldaip to en tok, en kam mrung
ngar he mur kaen ka vok mruo kam nngiar ngang E Nut orom kam ngam
menglol mnam E Nut ka vrek kam pet E Nut ka ngaesik ngang ngar pum
ngaro kerkeknen. 18 Ii, he ekam ko e Yesus ta ktar kngae kun mnam o
vrong vnek ngo mamten ruk o mia ngma ngae mnam mar, ko e Seten
ther egom en orom mar, va en ther mi kut kais tete kam mrung o mia
ruk ngma ngae kun mnam o vrong vnek ngo mamten ruk e Seten nam
kaegom mar ormar tok kat kam turang ngar pum mar.

3

Ko E Yesus Ka Munik Tho Mi Kut Laut Kir Kim E Moses Ka Munik

1 Koornopeik ruk mut kor mnam muk mang e Yesus he kmokpom kar,
E Nut tmur kut el muk kam vle ngang En mruo orom o keknen ruk o
totur, va kvaeng nguk kam kol a ktalhok to kam plong vle ko kim En mruo
kuon ma volkha ngnik ngnik, muk kam kaum kar endruk tgus tvaeng
ngar kam kol tok. Ii, he ekam ko e Yesus ka munik tho mi kut laut, va

mguak sim kut kael e Yesus oguo ktar kun mnam mularo papat mekam
mekam, endo mor ngom mrua havae mang en te, her en arhe, Endo E
Nut tmeng ngte mmie kam vle te, A Aposel va O Pris Ruk Laol Ngaldaip.
2 Ii, ko e Yesus nam sim kut kaeha mekam mekam ngang E Nut to tmur
kut el en he kmeng en ngte kmeha ngang ka valngan mruo. He enang tok,
e Yesus ta vle gi enang e Moses tok kat ko tennik e Moses kat nam sim kut
kaeharom E Nut karo reha tgus mekam mekam ko E Nut tmur kut el en
kat he kmeng en ngang ka valngan mruo kmeha ngang ngar kun mnam
E Nut ka rek tok kat. 3 Ii, mguak sim kut kael e Yesus oguo ktar mnam
mularo papat tok, ekam ko E Nut tle vokom e Yesus te, ka munik tho mi
kut laut kir kim e Moses ka munik tok arhe, he khover ka munik kir kim
e Moses, gi enang ko o mia ngma vokom endo tngam a rek te, en tho mi
kut laut, nang lua kanprim a rek to teharom e. 4 Ko pu lmien te, a rek
langto langto a mhel langto na kaeharom, vanangko her E Nut to ther
kueng o vrong tgoluk tgus ruk arhe. 5 Ii, e Yesus ka munik ta laut kir kim
e Moses, ekam ko e Moses tgia vle te, E Nut ka gi kalyie to nam sim kut
kaeharom E Nut karo reha tgus mekam mekam kun mnam E Nut ka rek.
Va nam kaeha tok, kmel kela kim o tgoluk ruk o propet ngar kle yek mia
pavap mang ngar koknaik. 6 Ii, e Moses tgia vle te, en E Nut ka gi kalyie,
vanangko e Kristus ta kle ho mi ktua vle te, E Nut Khal msim. Va nam kle
ho sim kut kaeharom E Nut ka ngaeha to kam nho mang E Nut ka rek to
endo tgus mekam mekam gi enang tok. Va her mor ri arhe E Nut ka rek
to orom mor. Va ngrer mi kais kam vle E Nut ka rek to endo tok kngae
kngae, enangthe ngopa ngarngar mang a papat to ngoma nho mkor E
Nut mang, endo E Nut kmen a ktalhok ngang ngor. Va ngrer kais kam
vle E Nut ka rek to orom mor tok kat enangthe ngopa ngarngar mang a
papat to ngom hera kar mang kat arhe, endo kam lua gorang o mia kam
havaeng ngar mang e Yesus. Ii, ko her alo papat ruk arhe ngom mruo per
orom E Nut mruo mang ngin kim mar.

Ko Ngara Kolkol Ekam Ngaores Kam Kol A Kapnes To A Ho Vanker Hak

7 He ekam ko e Yesus ka munik ta ho laut hak, va mguak kaikkiem E
Nunu A Totur karo rhek mruo ruk ngat ittiegom mar te,

"Tete, ekam ko mut her ngan dok to E Nut kuaro rhek, 8 va mu or kam
gi vrong kaelel rela petgim mar. Ii, mguak or kam kolkol ekam
muores tok, ko tennik mar ngat gi vrong kaelel rela petgim kuaro
rhek ruk tok kat, ko ngat kaum kaen ekam dok ko ma kalputmok
kun mnam a venloot to ngat kaegom dok kmel resik kun mnam
dok. 9 Ii, ko tennik, ko tok ma kalputmok ko sia khenam kualo
ktiek ma mmok ngang muores kam ngae kais mnam o pnes ruk
alo mhelom alomin, vanangko ngat kle kaegom dok va kendom
ngang dok ge. 10 He her vgum ko ngma kendom ngang dok tok
arhe, yek ko vu el a ngaesik alaut hak ngang o mia nga main to
endo he khavae mang ngar te, her mar nga main to endo ngam
gi vrong vraik orom ngaro papat petgim dok mekam mekam he
lua momnor mang kuaro keknen kat arhe. 11 He ekam tok, kun
mnam kua ngaesik to endo ngang ngar ko her el kua tnangal he,
ko ko re kvat mar nga main to endo te, ngak ngae ho lo kais hak
kam kol a ngaekam to kam kar mnam ngarta mhe to dok mruo
ko her el kua tnangal ngang ngar mang tesgun kam kol, he nang
ngaro pkor kmongeik ko tok mnam."

12 To koornopeik, kmikkiem o rhek ruk gi enang tok, langto langto
mnam muk na sim ktua ngangam kim en, kam lo kaenang muores he lua
vraik orom mularo papat ruk kmor mnam muk mang E Nut to nma plong
vle ngnik ngnik petgim, nang kle kaeharom o kerkeknen. 13 Vanangko,
a kolkha to ngang nguk kam mo kaenkrovgem muk mruo her enda tete
arhe. Ii, va mgua mo kaenkrovgem muk mruo mo kolkhek tgus tok, he
nang tang mnam muk kam lo kaen ekam E Nut vgum karo kerkeknen
ko karo kerkeknen ngaro serppak ngama mas orom en kmenen en kam
ngam en mruo ekmar he kaen ekam E Nut tok. 14 Ii, mor ngot her
kaum mang a papat to kmor mnam mor mang Endo E Nut Thim Orom
Ka Msasaen he, he kmokpom kar. Va ngot kais kam vle tok kngae, gi
enangthe ngopa ngarngar mang e Yesus tok kam ngae kais ko a kolkha to
a kser kim nak pis. Ngruaka vle lserppak orom a papat to endo mang en
tok, gi enang ko ngota vle lserppak orom a papat to endo tesgun mnam
a kolkha to ngot gun kor mnam mor mang en he kmokpom kar tok kat.
15 Mare, ekam ko e Yesus ka munik ta ho laut hak, va mgua her gia vle
kmikkiem kuaro rhek ruk ko gi gun kaittiek kun mnam kua hor ta te,

> "Tete, ekam ko mut her ngan dok to E Nut kuaro rhek, va mu or kam
> gi vrong kaelel rela petgim mar. Ii, mguak or kam kolkol ekam
> muores tok, ko tennik mar ngat gi vrong kaelel rela petgim kuaro
> rhek tok kat, kun mnam a venloot to ngat kaum kaen ekam dok."

16 Mu havaeng dok na! Mar oni mia ruk tennik ngat ngan E Nut karo
rhek, nang kle kaum kaen ekam En? Nok pathe mar muores tgus ruk
e Moses ta ktong ngar kmottek mnam e Isip vor ngola? 17 Va E Nut
ka ngaesik ta vle ngang oni mia ruk mnam o pnes alo mhelom alomin
kat? Nok pathe mar muores ruk tok kat arhe, endruk ngam kaeharom
o kerkeknen he gi mrua yayor ngpang ngar ko ma gi kalputmok kat ge
ngola? 18 Ii, va E Nut tel ka tnangal lserppak ngang oni mia ruk he kre
kvat mar nga main kat te, mar nga main to endo ngar ho lo kais hak kam
kol a ngaekam to kam kar mnam ngarta mhe to tel ka tnangal ngang ngar
mang kam kol, he nang ngaro pkor kmongeik ko tok mnam? Nok pathe
mar kat muores ruk ngat kerngnek vgum E Nut kat ge ngola? Mare. 19 He
ekam tok, ta khenam ma mmok ngang ngor te, muores nga main to endo
ngat lo kais hak kam kol a ngaekam to kam kar mnam ngarta mhe to
endo, her gi vgum nga kerkeknen to kam lo kor mnam mar mang E Nut
he lua mokpom kar arhe.

4

Ko Ngar Lua Kol A Ngaekam To Kam Kar Mnam Ngarta Mhe To E Nut Tmi Kut El Ngang Endruk Ngat Kor Mnam Mar Mang E Yesus

1 Te tok, E Nut ka tnangal to tel ngang ngorores ruk tennik, endo kmel
a ngaekam ekam mar kam kar mnam ngarta mhe langto he ngaro pkor
kmongeik ko tok mnam, te ktua vle ge ngang ngor ruk tete vop, he nang
mor kam kle kol a ngaekam to yok, endo mang nguaro pkor kam kle
kongeik mnam E Nut kta mhe to yok. He ekam ko a ngaekam to endo
ta vle ngang ngor enang tok, va mguak ngangreal ngang nguk mruo,
matok E Nut na le kvokom mor te, mor kat ngot kle gi tu ko po ha, he
lo kais hak kam kol a ngaekam to endo he lua kar mnam ka mhe to yok
kat. 2-3 Ii, mguak ngangreal ngang nguk mruo ko E Nut ther en a knovvur
ngang ngor ko vgum o mia mang kam kar mnam E Nut kta mhe to yok to

endo, gi enang endruk tennik ko E Nut ther en a re to endo ngang ngar tok kat. Mor, ngot kor mnam mor mang a knovvur, he enang tok her mor ri arhe ngot kais kam kol a ngaekam to endo kam kar mnam E Nut kta mhe to endo. Vanang muores, ngat kol a re to mang kam kar mnam ngarta mhe tok kat, vanang mar, ngat kle gi vrong kael rela petgim, nang lo kor mnam mar mang E Nut he lua mokpom kar e. He ekam tok, ngat gi vrong koham a ngaekam to endo E Nut ten ka re lserppak mang, endo kmeharom mar kam kar mnam ngarta mhe to endo. Ii, ngta vle tok, kmikkiem gi enang ko E Nut ta ktar khavae mang ngar tok tennik te,

> "He ekam tok, kun mnam kua ngaesik to ngang ngar ko her el kua tnangal he kre kvat mar te, mar nga main to endo nga ngae ho lo kais hak kam kol a ngaekam to kam kar mnam ngarta mhe to ko el kua tnangal ngang ngar mang kam kol, he nang ngaro pkor kmongeik ko tok mnam."

Tennik, ktar mang ko E Nut tlo kueng a mmie vop, E Nut ta ktar el karo papat mo malpek mang karo reha tgus te, ngak pagis koknaik nngia nngia. Tsi el karo papat tok, vanangko mar ruk tennik ngat lo kol a ngaekam to endo kam kar mnam ngarta mhe to endo ge. 4-6 Ii, he enang tok, a ngaekam to endo tgia vle vop ngang ngor kmikkiem enang ko E Nut tel a ngaekam langto yok tennik kmikkiem enang ko tel karo papat mo malpek mang karo reha tgus, ko tennik ngat ittiegom E Nut karo rhek ruk mang a kolkha to aktiek hori orom alomin orom kun mnam ka meer ka mhe langto te,

> "Va mnam a kolkha to aktiek hori orom alomin orom, E Nut tmur el a ngaekam ekam En mruo kam paal kmeha mnam enangthe ka vok kmongeik."

Ii, va kun mnam kuaro rhek ruk ko ktar elik mang kat, E Nut thavae mang a ngaekam to endo te,

> "Mar nga main to endo nga ngae ho lo kais hak kam kol a ngaekam to kam kar mnam ngarta mhe to dok mruo ko el kua tnangal ngang ngar mang kam kol, he nang ngaro pkor kmongeik ko tok mnam."

Ii, tennik muores ngata ktar kol a re to mang E Nut ka tnangal to endo, nang ngat lo kor mnam mar mang E Nut he ho lo kol a ngaekam to endo kam kar mnam ngarta mhe to endo vgum nga kerkeknen to kam lua ngan vgum E Nut tok arhe. He ekam tok, tete ta vle te, E Nut ka ngaekam to ta ktar el tennik tgia vle vop ngang o mia akuruk yok kam kle kol he kar mnam E Nut kta mhe to endo yok, he nang ngaro pkor kmongeik mnam tok arhe. 7 He ekam tok, mnam a kolkha langto ko ho knaek vat mang endo tennik ko E Nut thagam muores kam lua kol a ngaekam to endo kam kar mnam ngarta mhe to endo tok, E Nut ta kle kat kaen ka rere vgum e Devit kam mi kut kat kael a kolkha langto yok vat gi ngang o mia akuruk yok, ko En mruo ta mrua mon a kolkha to endo te, "Tete" arhe. Ii, E Nut tmon a kolkha to endo ngang o mia akuruk yok tok, orom e Devit karo rhek ruk endri te,

> "Tete, ekam ko mut her ngan E Nut karo rhek, va mu or kam gi vrong kaelel rela petgim mar e."

8 Mu sim pat mang e Yosua na, ko enangthe e Yosua npa ktong muores kam kol a ngaekam to kam kar mnam ngarta mhe to ngaro pkor kmongeik mnam, va E Nut nap lo kat kais kam mi kut kael a kolkha langto yok vat ngang o mia akuruk yok ho knaek vat he kmon te, "Tete", tok e. 9 He ekam ko ngat lo kol a ngaekam to endo kam kar mnam

ngarta mhe to endo, va E Nut tel a ngaekam langto yok, endo nguaro
pkor kmongeik mnam, endo ta tootkinre mang orom a re ka vgon te,
“A Sabat”, endo ta vle ngang E Nut karo mia mruo kam kol koknaik yek
kuon ma volkha. 10 Ko ani vrong mhel to ta kol a ngaekam to endo he kar
mnam E Nut kta mhe to endo yok, he nang ka vok kmongeik enang tok,
ta vle te, en a mhel to torim karo reha ruk nam kaegom kam mur el en
mruo kam vle la mmok ko pum E Nut kalo keik vgum mar, gi enang ko E
Nut kat torim karo reha tgus, kam mur el a ngaekam ekam En mruo kam
paal kmeha mnam, enangthe ka vok kmongeik tok kat. 11 He ekam tok,
mor gi! Ngruak kaegom nguaro serppak tgus hak kam ngarngar mang e
Yesus kam kol a ngaekam to kam kar mnam E Nut kta mhe to endo yok,
matok akuruk mnam mor ngruak kolkol ekam ngorores nga kerkeknen
to kam lua ngan vgum E Nut to kle gi tu ko po ha, he lua kol a ngaekam
to endo he lua kar mnam kta mhe to endo yok kat.
12 Ii, ngruak or kmel rela petgim E Nut karo rhek ekam ko E Nut ka gu
tvua kha he karo rhek ruk ngma plong vle ngnik ngnik ngaro serppak
ngma kpom o mia. Ii, E Nut ka gu tsei kam kha hak kir kim a kom kalo
ngaiting tgus nginalo kha. Ko E Nut nma krong o mia ngaro vurkul kun
mnam mar hak orom karo rhek ruk endruk kam tgem mar kngorom mar
kmommen mar pum ngaro gi vrong papat va ngaro gi vrong keknen. Ii,
E Nut ka gu ta kha enang tok, gi enang a kom ko nma krong a mhel karo
sogi he kol ka ngir. Ii, ngta vle tok, ekam ko ngma mon o mia orom ngaro
kerpapat va ngaro kerkeknen ruk kun mnam mar hak. 13 Ii, va nop ke
vur tomhel tang hak, ko E Nut tkueng tis kam tvok ko pum kalo keik kat
e. Ii, o mia tgus ngara sir ko pum E Nut kalo keik kam mrua havae mang
ngar mruo. Va tete kat o vrong keknen tgus ngom kaeharom mar, ngma
vle ma mmok ko pum E Nut kalo keik tok kat. Ii, nong a tomhel tang hak
to tkais kam tvok ko pum kalo keik e.

Ko E Yesus Ka Munik Tho Mi Kut Laut Kir Kim O Pris Ruk Laol Ngaldaip Ka Munik

14 E Yesus ta vle enangthe, en nguaro pris ruk laol ngaldaip to oguon
ma volkha. Va ka munik tho mi kut laut kir kim o pris ruk laol ngaldaip
to mo mmie ka munik kat va ngom mrua havae mang en te, en E Nut
Khal. He ekam ko e Yesus ta grap oguon ma volkha he kaeha ngang
ngor enang nguaro pris ruk laol ngaldaip tok, va ngruak sovet kam
ngarngar mang a papat to endo ko ngom mrua havae mang en orom tok.
15 Ngruak ngarngar mang a papat to endo tok, ekam ko nguaro pris ruk
laol ngaldaip to oguon ma volkha tmi kut kais kam vokom mor orom
nguaro vnek ekam ko her en arhe, e Seten tsi kaegegom en kat orom o
vrong kerkeknen tgus hak, he en tsi lol o vnek vgum mar tok, gi enang
ngor tok kat, vanangko en tngae lo vur eharom a kerkeknen tang hak. Ii,
he enang tok, en tkais kam mrung ngor pum nguaro vnek vgum tok arhe.
16 He ekam ko e Yesus nma mrung ngor tok, va ngruak or kam ruokar
kim E Nut kam pis ko kim ko nam korsang ko mnam ka ngorsang to kam
nho mang o mia kam ring ya mang ngar. Ii, ngruak or kam ruokar kim
En tok, he nang En kam kle ka mrung ngor he kring ya mang ngor kun
mnam o venloot ruk ngota lol o vnek.

5

1 Ii, o Yuda ngaro pris ruk laol ngaldaip langto langto, E Nut mruo nma

re pum mnam o mia, kam tavger kam kol a ngaeha to endo, kmikkiem gi
enang ko a mhel to endo tmi kut pal mnam a ngausie langto lsir mnam
mor o Yuda. Ii, nma tavger tok, en kam vle kun pgegom o mia va E Nut,
en kmeha ngang ngar kmen ngaro nngiar ngang E Nut. Ii, o pris ruk laol
ngaldaip to mo mmie nak lol mularo nngiar ngang nguk, endruk orom
o ol va endruk orom o ngaemslang, to le kaeha orom mar ko pum E Nut
kalo keik mang mularo kerkeknen. 2 Mare, o pris ruk laol ngaldaip to
mo mmie tkais kam smia rere kar o mia ruk orom ngaro kerkeknen ruk
ngam lua paptang ngar, endruk ngat re kam vraik orom mar petgim E
Nut. Ii, tkais tok, ekam ko en kat, en a mi mhel to karo kerkeknen ngma
vanker en tok kat. 3 Ii, va her gi vgum ko karo kerkeknen ngma vanker en
tok kat, va en naka ktar kmen kta nngiar mruo ngang E Nut mang karo
mur kerkeknen mruo na, en kam ktar ka vle la mmok ko pum E Nut kalo
keik, yek endo yek tkais kam le kaen o mia ngaro nngiar ngang E Nut
mang ngartakor tok kat.

4 Ii, endo tkol o pris ruk laol ngaldaip ka ngaekam to mo mmie tlo
kais hak kam mrua kansgum en mruo he khover en mruo kam gi vrong
tavger en mruo kam kol e. Nove, E Nut mruo na mi ktua vaeng a mhel to
endo, gi enang ko E Nut mruo tmi kut vaeng e Eron kam pakvom orom
a ngaeha to endo kat. 5 Va Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen ta vle gi
enang tok kat, ko en tlo mur kansgum en mruo he khover en mruo kam
mrua tavger en mruo kam kol a ngaekam to mkor o pris ruk laol ngaldaip
kat e. Nove, ko her E Nut arhe, endo ta kle va mi ktua tavger en kam kol a
ngaekam to endo, ko ka munik tho mi kut laut hak, ko E Nut mruo tmur
vaeng orom karo rhek ri te,

"Iteit to dok, he tete, kua kvam yin te, ko hal to yin."

6 Va E Nut tkael a re langto kat ngang ko mnam ka meer ka mhe langto
yok kam tavger en orom tok kat ko thavaeng te,

"Her yin arhe, yindo o pris ruk laol ngaldaip to ima plong vle ngnik
ngnik kmikkiem enang e Melkisedek ko en ta ktar kael kaunun
mang yin orom en mruo tok arhe."

7-8 Ii, va mnam o kolkhek ruk e Yesus nma vle mo mmie, nma plong
kaeti klik he kalo keik nginaro vrek ngma lul ko nama ngarkie va kaurur
kim E Nut to tkais kam sulgim en he khong en pum karo vokngnes va ka
yor. Pu lmien te, e Yesus, E Nut Khal to en, vanangko ta kle klol o papat
mang kam ngan vgum E Nut ge, her vgum karo vokngnes ruk tlol arhe.
Va E Nut nma lol e Yesus karo rhek ruk nam kaurur kim ormar tok, ekam
ko e Yesus nam mrua slak orom en mruo kam totu pum E Nut he kngan
vgum En tok. 9 Ii, E Nut ther gi kut tarkanang ka ngaeha orom e Yesus mo
mmie vgum o vokngnes ruk endruk, to endo yek, en ta vle ngang ngor
ruk ngot kor mnam mor mang en te, en endo mor kam kol a ktalhok to
kam plong vle ko kim E Nut ngnik ngnik mkor, ko her en arhe to nak
susulgim mor ekam ko ngota ngan vgum en he kmokpom kar. 10 Mare,
he ekam ko E Nut ta tarkanang ka ngaeha orom e Yesus tok, E Nut ta le
kmon en kat te, o pris ruk laol ngaldaip to en, kmikkiem enang a pris to e
Melkisedek ko e Melkisedek ta ktar kael kaunun mang e Yesus orom en
mruo tok.

Ko Ngarlenar Ngat Ngae Ho Lo Kat Kais Kam Kta Kait Mar Kam Kat Kaeknik Ngok Kim E Nut

11 Va mang a papat to mang e Yesus tok, kuaro rhek ngarlavurgem
vop kua svil kam havaeng nguk orom mar, vanangko ta koppet ngang
dok kam keknen ngang nguk orom mar ekam ko mularo lpetuk ngat tok
hak. 12 Ko lmien mang nguk te, mut her elha kmor mnam muk mang e
Yesus he kmokpom kar tennik he, he mularo papat ruk mang E Nut karo
rhek ngap her laut he ttek tete he. Va tete mup her le ka vle kat te, mup
kais kam patter o mia akuruk mang ngar vat, vanangko, nove. Ko o mia
akuruk nga kle va kta patter muk he kaeknik kaeknik kat gi kam votam
o papat ruk kero mi laol hak mang E Nut karo rhek ruk endruk o minar.
Ii, muma vle orom mularo papat ruk kero mi laol hak mang e Yesus vop
he ka vle gi enang o gi gunsvel ruk ngam gia mem vop, nang mum lua vle
enang o mia ruk laol ko ngam kaem o ol ruk lserpgue e. 13 Ii, va oni mia
ruk kun mnam muk ngma vle vop orom ngaro papat ruk mang E Nut ko
mar kero mi laol, ko ngma vle enang o gunsvel ko ngam gia mem vop,
her o mia ruk endruk arhe ngaro pkor ngat lua mrer vop mang o papat
ruk ngata patter muk ormar he, endruk mang E Nut kam mon muk la
mmok ko pum kalo keik. 14 Vanangko o papat ruk laol, endruk mang E
Nut kam mon muk la mmok ko pum kalo keik, mar ngta vle enang o ol
ruk lserpgue. Va o papat ruk endruk ngta vle ngang endruk o tger, ko
her o mia ruk o tger arhe ngam mrua ngangam kim mar mruo mekam
mekam mang E Nut karo rhek ruk laol he mur kaelelkim mar mruo tok,
kam mnorvek pum o keknen ruk lyar va endruk ngat kernonho.

6

1-2 He ekam tok, ngruak or kam gia vle pum o papat ruk kero mi laol
vop mang Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen. Ii, o papat ruk kua rere
mang ngar her endri arhe te, kmitgung o kerkeknen ruk ngma ktong o
mia he E Nut kam monik kim a yor ngang ngar, va endruk kmor mnam
mor mang E Nut, va endruk kam patter muk mang kam smia parrur, va
endruk kmel o mia ngaro singni kuon malpgem o mia, va endruk mang o
mia kam kta hop petgim ngaro nnak, va endruk mang E Nut kam monik
kim a yor ngang endruk ngat lo kor mnam mar mang En he lua mokpom
kar, he mar kam vle tok ngnik ngnik. Ii, gi endruk ngat gi gnua kor
mnam mar mang e Yesus he kmokpom kar, ngma vle ngang o papat ruk
endruk, mar kam sir kuon malpgem mar. Mare, mguak or kam ngae gia
vle ko matgiang pum o papat ruk kero mi laol ruk endruk tok. Vanangko
mguak kle va kngam mularo nharok ngoguon ngoguon gi, kam vle pum
o papat ruk laol he klol, he nang muk kam ttek vgum mar. 3 Mguak ttek
vgum o papat ruk laol mang e Yesus tok arhe, ko E Nut nak ngatkal ormuk
kmeharom gi enang tok arhe.
4-6 Mguak ngam mularo nharok ngoguon ngoguon tok, ekam ko E Nut
ther valler muk he, va ekam ko mut her ngan mgaem E Nut ka nngiar to
tottek kuon ma volkha, va ekam ko mut her ngan mgaem E Nut karo rhek
va E Nut karo serppak ruk ngar kle yek kpis ma mmok mnam a venloot
to koknaik yek. Va ekam ko mut her tuur mnam E Nunu A Totur kat. Ii,
mut si ngan mgaem mar tok, vanangko enangthe mup kle kaol he ksir
petgim e Yesus, va tngae ho lo is hak kam kta kait mularo papat kam kat
kaitgung mula kerkeknen to endo kat e. Ngop ho lo kat kais kmit muk
tok, ekam ko mguera vle enangthe muk mruo mguer kta kael E Nut Khal
to endo ma mmok ko pum o mia ngaro kerok kam kta krong orom o ot
he kta vat engnang a ho orom mula keknen to kam kser muk petgim tok.

He enang tok, mguer kta ngam a leep kuon mang ko pum ngaro kerok
tok kat. Ii, he enang tok, o mia ruk ngap kaeharom a kerkeknen to endo
ngar ho mi ktua huo mang ngaro singni hak koknaik.
7 Ii, o mia ngara vle enang tok, gi enang ko mor ruk o mia tete ngota vle
enang alo mmie kalo mten alomin ko a kus nam kaerik mnam min tgus.
Ii, a mmie ka mten langto a kus nma viging, he o tgoluk ruk o mia ngma
kap mnam, ngam kael mit ngang ngar kmemik. A mmie to enang tok,
E Nut nma ngamyammok mang. 8 Vanang a mmie ka mten langto yok,
endo o gigi va o kosmur ngam kle kpagis kun mnam ko tlo vu ya, ketasuo
E Nut kam re orom, he a mmie kam lo kta serppak kat hak. He enang tok,
E Nut nera tarkanang karo reha tgus orom kam ngampaei pum he a paei
nera rum kim hak.
9 Kolenar ruk kom kaelongtok mang nguk, ko sia rere lserppak ngang
nguk enang tok, vanangko kuaro papat ngta serppak mang nguk ge te,
mularo ngorsang ngar lua vle enang endruk ngata ksir petgim E Nut e.
Ko kuaro papat ngta serppak mang nguk te, mularo ngorsang ngara ya
kir kim mar vgum mularo keknen ruk ngak kael mit kun mnam muk
ekam ko E Nut tmi susulgim muk, he nang muk kmel mit ormar tok
arhe. 10 Ii, kuaro papat ngta serppak mang nguk tok, ekam ko E Nut
nam kaeharom o keknen ruk ngta sir ngang o mia tgus va tlo kais kam
kikiangae mang mularo keknen ruk kmelongtok mang En, endruk mut
her khenam mar ma mmok orom mularo reha ruk mum eharom mar
ngang karo mia mruo tennik, va endruk mum kaeharom mar kngae
tete kam turang ngar ormar. 11 Ii, he kun mnam dok ko ho mi ktua svil
hak te, langto langto mnam muk nak tagur pum o reha ruk endruk lsir
kmeharom mar kngae ge, kais mnam a kolkha to a kser kim lsir. Kua
svil muk kmeharom tok, he nang muk kam vle lserppak orom a papat ti
te, mguer mia kol a ktalhok to kam plong vle ko kim E Nut ngnik ngnik,
endo muma nho mkor E Nut mang, En kmen ngang nguk enang tok arhe.
12 Vanang klua svil mularo pkor kam nho lvuvui he kapngan kim o reha
ruk endruk kat e. Parem ko, mguak kle va kolkol ekam endruk ngam lua
tutut mnam o vrong vnek, mar kam marer kam nop, nang kle kor mnam
mar mang e Yesus he kmokpom kar ge, kmeharom o reha ruk enang tok.
Ko her o mia ruk endruk arhe ngar mia kol a ktalhok to kam plong vle ko
kim E Nut ngnik ngnik ko mkor Ngar Teit to En, gi enang ko E Nut tel ka
tnangal ngang ngar tok.

Ko E Nut Ner Mia Mitom Ka Tnangal To Kam Ngamyammok Ngang O Mia Koknaik Yek Her Gi Vgum E Yesus Arhe

13 Va mnam a kolkha to E Nut ta pakvom kmel ka tnangal ngang e
Ebrehem, te mrua re kvat En mruo kmenserpagam ka tnangal to endo,
ekam ko nop a tomhel lang kat, ko ta laut kir kim En, En kam re kvat
kmenserpagam ka tnangal orom e. 14 Ko E Nut tel ka tnangal ngang e
Ebrehem orom karo rhek ri te, “Ngor mia ngamyammok mang in he
kaeharom ingores, mar kam sei kam khor gi.” 15 E Ebrehem tkol E Nut ka
tnangal to endo tok, to le gia vle he lua tutut mnam o kolkhek kam marer
kam nop ko nam gia vle kpaneng E Nut kngae kais ko E Nut tmi mitom
ka tnangal to endo ko tmur el ngang en tok.
16 Mu vokom na, o mia ngma re he kvat a tomhel langto ka munik ko
ta laut kir kim ngaro serppak mruo kmenserpagam ngaro tnangal orom.
He ekam tok, o mia ngat lo kat kais kam maen o rhek mang ngaro tnangal

ruk endruk e. 17 Ii, E Nut teharom gi enang tok kat arhe, ekam ko mnam a
kolkha to E Nut ta svil kmenserpagam ka tnangal to tel ngang e Ebrehem,
En tre he kvat En mruo kmenserpagam ka tnangal to endo tok. Ta svil
kmenserpagam tok, ekam ko ta svil o mia ruk ngara kol ka tnangal to
endo karo miel kam vua mmok hak mang En te, En nam kael ka papat
mang ka tnangal to endo ka pun msim, va nam lua hortgi e. 18 Ii, E Nut tlo
is kam re ka ppiak e. Parem ko, tle ho gi kaenserpagam ka papat to mang
ka tnangal to endo ma mmok hak gi, orom alo keknen alomin ri, langto
ko tgi vur el ka tnangal to endo kmikkiem ka keknen to mang ko En tlo
is kam re ka ppiak tok, va langto ko tre kvat En mruo mang ka tnangal
to endo kat. Ko alo keknen ruk enngindi ngint lo is kam hortgi kat e. Ii,
E Nut tenserpagam ka tnangal to enang tok, he nang kaenkrovgem mor
vgum tok kat. He her mor ri arhe ngota ksir petgim o kerkeknen, nang
kle kael nguaro kerok mang a papat to kam kol a ktalhok to kam plong
vle ko kim E Nut ngnik ngnik, endo mor ngom gia nho mkor En mang
te, ngrer mia kpom. 19-20 Ii, a papat to endo ko ngot gia nho mkor E Nut
mang, ta vle ngang ngor enang a klungre to nma vaik mnam a mou he
khori pum a kamngol kam kpom a langail kserpagam, he nang a langail
kam lo gi vrong kaolol. Ii, a papat to endo ta vle ngang ngor tok, ekam ko
nam kaenserpagam nguaro papat ruk mang kmor mnam mor mang e
Yesus he kmokpom kar kam lo gi vrong kaolol tok kat. Ii, a klungre nma
vaik mnam a mou tok, gi enang ko e Yesus ta ktar kvaik kun mnam E Nut
ka maksien Ka Rek Ke Taban To A Ho Totur Hak kun kun pekam a yet to
tkaeltoot mang ket rek to endo kalo taban alomin, he en kmeharom ka
ngaeha mang ngor ko tok. Ii, va her ko tok arhe ngua papat to kam kol
a ktalhok nma hori pum e Yesus ka ngaeha to ther eharom mang ngor
ko tok arhe. Ko E Nut ther el e Yesus kam vle te, nguaro pris ruk laol
ngaldaip to en oguon ma volkha, kmikkiem o pris ruk laol ngaldaip to
e Melkisedek to mo mmie ko ta ktar kael kaunun mang e Yesus orom en
mruo tok arhe. He e Yesus nera vle ngang ngor tok ngnik ngnik. He ekam
tok, ngua papat to endo tvua serppak hak mang e Yesus ka ngaeha to
endo mang ngor tok.

7

Ko E Yesus Ta Laut Kir Kim E Melkisedek To Tkael Kaunun Mang E Yesus Orom En Mruo

1 E Melkisedek to kua rere mang, en lSalem nga taven, va en a pris to
nam kaeha mang ngar ngang E Nut To A Ho Vu Laut Hak. Ii, va her endo
ta puknim e Ebrehem ko va ngaelaut arhe ko e Ebrehem teknik mnam
a ngaus ko tkir kim o taven akuruk he e Melkisedek ta ngamyammok
mang. 2 Ii, e Melkisedek to endo, her endo kat arhe, endo e Ebrehem
ta ktar ka nngiar ngang orom ket mhe mnam karo tgoluk tgus ruk
tommenik te, loktiek.

Va a papat to kua svil kam ktar orom mang kam keknen mang e
Melkisedek ta vle ti te, ka munik to ngat kilegem orom, ka pun ta vle
te, “A Taven To Karo Keknen Ngat Vua Sir Hak.” Va ka munik langto te,
lSalem nga taven, ka pun ta vle te, “A Taven To Nam Kaeharom O Mia
Ngaro Vurkul Kmongeik.” 3 Va a mhel ta e Melkisedek, nong o ngothoi
akor kun mnam E Nut karo rhek mang kteit ngang, i o knan ngang va ka
ngausie ka pun kat e. He ekam tok, en ta vle te, nong ka pun ngang hak,
va nong ka ngmeang ngang kat e. He ekam tok, e Melkisedek ta vle tok

kmel kaunun mang E Nut Khal orom en mruo kam vle te, a pris ka mten
to nma vle ngnik ngnik gi enang tok arhe.
4-6 Yu! Va E Nut karo pos ruk mang o pris ngat havae te, o Yuda ngak
tavger o mia ruk ngat pal mnam nga ngausie to mkor o Livai tuk, mar
kam kol a ngaekam to mkor o pris. He gi mar o Livai tuk, endruk ngak
kol a ngaekam to mkor o pris, nga gia lol o Yuda ngaro tgoluk ket mhe
to agitgiang mnam endruk loktiek ko ngat kommenik tok, to le kaen ka
nngiar ngang E Nut orom ket mhe to agitgiang to endo. Ii, o mia ngam si
vle te, ngat pal mnam e Ebrehem gi enang o Livai tok, he ka vle te, mar
moornopeik msim, vanangko o pos ngat gia havae te, o Livai tuk nga gia
lol ngarketro nngiar gi. Ii, o pos ngat si havae tok, vanang a mhel to enda,
e Melkisedek, nong o ngothoi akor mang en te, tpal mnam a ngausie to
mkor o Livai hak, vanangko en te ktua kol e Ebrehem ka nngiar to ngang
ge. Ii, e Ebrehem en a mhel to tsi plam o Yuda tgus, vanangko o tgoluk
ruk e Ebrehem tkaum mar ko mkor o taven akuruk yok ko tus kar mar,
kikir kim mar ther le ka nngiar ngang e Melkisedek orom ket mhe mnam
karo tgoluk tgus ruk endruk ko tommenik te, loktiek.
Va kam ngam a papat langto kuon mang kat te, e Ebrehem, en a mhel
to E Nut tsi el karo tnangal ngang, vanangko her e Melkisedek to arhe ta
kle va kngamyammok mang en. To mu sim pat na, enang tok, ta khenam
te, e Melkisedek ta laut hak kir kim e Ebrehem ekam tok arhe. 7 He
ekam tok, mut lo kais hak kam kta lopumtang pum min kat e, ko endo
ta ngamyammok mang kaela, her endo ta laut kir kim kaela to ta kol
a ngamyammok ko mkor tok arhe. 8 Ii, he mnam a ngaiting langto, o
Yuda ngam kaen ngarketro nngiar ngang o pris ruk ngam kle mia yor
ge. Vanang mnam a ngaiting langto e Ebrehem tle kut kaen ket nngiar
ngang e Melkisedek to o mia ngma havae mang te, nma plong vle ngnik
ngnik. 9-10 Ii, va kam ngam a papat langto kuon mang kat te, e Melkisedek
ta laut kir kim e Ebrehem, va nok pathe o mia ngat kais kam havae kat te,
ekam ko e Ebrehem ta nngiar ngang e Melkisedek tok, va o Livai ngat her
kle kaen o Yuda ngarketro nngiar ngang e Melkisedek her vgum ngalaip
to e Ebrehem ko ta nngiar ngang e Melkisedek tok ktar mang ko e Livai
tlo plam ka ngausie vop. Ii, ngat kais kam havae tok, ko tennik ko e
Melkisedek ta puknim e Livai kaes to e Ebrehem ko va ngaelaut, e Livai
tlo plam ka ngausie vop ko knan tlo kol vop. Ii, o Livai tuk ruk ngat si
kais kam kpom o Yuda ngarketro nngiar ko mkor o Yuda, vanangko her o
Livai ruk arhe ngata nngiar ngang e Melkisedek ekam kaes to e Ebrehem
tok.

Ko E Nut Ka Mokpom To A Gunngar Orom E Yesus Tho Mi Kut Ya Hak Mang Ka Mokpom To Tennik Orom Karo Pos

11 Mgua smia pat na! E Nut karo pos va o reha ruk mkor o pris ruk kun
mnam e Livai ka ngausie ngam kaeharom mar ngang E Nut mang o mia
ngama mo turang ngar ngola? He enangthe o pris ruk laol ngaldaip karo
reha ruk endruk ngap her is kmel o mia ruk endruk, he E Nut kam mon
mar la mmok ko pum kalo keik vgum ngaro reha tok, va kman ko E Nut
ta kle kta tavger o pris ruk laol ngaldaip langto ko yok vat kmaol ngte,
endo E Nut tel kaunun mang orom e Melkisedek, nang nong tang mnam
o Livai nga pupnam to mkor e Eron lsir?
12 Mu vokom na, ekam ko a mhel langto yok ko mnam a ngausie langto
yok ta kpom a ngaekam to mkor o pris ruk laol ngaldaip, va o mia

ngak liepum o pos ko o pos ruk endruk nga kle khortgi kam vle yok kat
kmikkiem o pris ruk laol ngaldaip ka mten to yok enang tok kat. 13 Ii,
ko endo o rere ngta kolkol en mang a ngaekam to endo, en nkong mnam
a ngausie ka pun langto yok gi. Ko nong tang mnam ka ngausie ka pun
to endo tok tvur kol a ngaeha tang kmeha orom ko ma psen to a totur
kam nngiar ngang E Nut e. 14 Ii, ko ngota mmok mang Ngoldaip te, en
nkong mnam a ngausie ka pun to yok mkor e Yuda, he e Moses tngae lo
vur el a rere tang hak mang a ngausie ka pun to endo te, mar kam kpom
a ngaekam to mkor o pris e. 15 Mare, endo E Nut tel kaunun mang orom
e Melkisedek ther mi pis tesgun he, he ther kol a ngaekam to mkor o pris
ruk laol ngaldaip. He ekam tok, a mhel to endo tel mor ma hor hak mang
a papat to te, en ta laut kir kim o Yuda ngaro pris ruk laol ngaldaip ko en
ther mi pis he. 16 Ko e Yesus, ko en a pris to yok vat enang e Melkisedek
ther mi pis he kol a ngaekam to endo, vanang tlo pis kmikkiem o pos ruk
ngat keknen mang o pris te, ngak pal mnam a ngausie to mkor o Livai
tuk e. Nove, ther mi pis he kol a ngaekam to endo her gi vgum ka serppak
mruo to nma ktal kim ko nong a tomhel lang tkais kam rum kim hak. 17 Ii,
ther mi pis enang e Melkisedek tok, kmikkiem enang ko ngat ittiegom E
Nut karo rhek mang te,

"Her yin arhe, yindo o pris ruk laol ngaldaip to ima plong vle ngnik
ngnik kmikkiem enang e Melkisedek ko en ta ktar el kaunun mang
yin orom en mruo tok arhe."

18 He ekam tok, E Nut karo pos ruk tennik, endruk o pris ruk laol
ngaldaip nam kaeha kaikkiem mar, kmel o mia he E Nut kam mon mar
la mmok ko pum kalo keik, E Nut ta liepum mar ekam ko ngat lo vu eveep
hak ko ngat lo vua serppak 19 kmeharom o mia, he E Nut kam mon mar
la mmok ko pum kalo keik e. Ii, E Nut ta liepum karo pos to le kta kaen o
pris ruk laol ngaldaip langto ko yok, endo tmi kut ya hak mang endruk
tesgun, he her en arhe ngoma nho mkor en kmeharom mor kam vle la
mmok ko pum E Nut kalo keik tok arhe. He enang tok, ngot kais kmaol
rkieng E Nut vgum en tok arhe. Ii, va E Nut teharom tok her mi kut vgum
ko karo pos ruk endruk ngat ho lo is hak kmeharom a mhel tang hak, he
E Nut kam mon la mmok ko pum kalo keik.

20 O Yuda ngma tavger o pris ruk laol ngaldaip kam kpom a ngaeha,
vanang ngam lo kaenserpagam ngaro rhek kam re kvat a tomhel tang
kmenserpagam mar, he nang a mhel to endo kam kol a ngaeha tok e.
21 Nove, vanang E Nut ta kle va ktavger endo yok mang a ngaeha to endo
ko tre kvat En mruo kmenserpagam karo rhek ko thavaeng te,

"O mia Ngaldaip to dok, ko her re kvat dok mruo kam tavger yin, he
klo is hak kam hortgem kuaro papat e. Ii, ko kua havaeng yin te,
her yin arhe, yindo o pris ruk laol ngaldaip to nma plong vle ngnik
ngnik."

22 He her gi vgum ko E Nut tre kvat En mruo kmenserpagam ka tnangal
to endo, E Nut ther le el ka tnangal lserppak mang kam mokpom kar
mor tete orom e Yesus tok arhe. He ka mokpom to endo ko ta sir kuon
malpgem e Yesus tete, tmi kut ya hak mang a mokpom to tennik.

Ko E Yesus Tlo Kaenang O Pris Ruk Laol Ngalmialaol Orom Ngaro Kerkeknen

23 Va o mia ruk ngma tavger o pris ruk laol ngaldaip ngma mopatap
orom mar mnam o maineik tgus ekam ko langto langto mnam o pris

ruk laol ngalmialaol nma yor he lo kat kais kmeha kngae kngae e.
24 Vanangko e Yesus nma plong vle ngnik ngnik. He ekam tok, en tkais
kmeharom karo reha ngang E Nut mang ngor mekam mekam he lo kat
kais kam tu kmeharom a ngaeha to endo kam ngae kngae ge ko en ner
lo kais kam kta yor kat. 25 He ekam tok, e Yesus tkais kam ho mi ktua
susulgim o mia tgus hak ruk ngam kaol rkieng E Nut vgum en mruo,
he nang E Nut kam lol ngaro kerkeknen patgiang ngaiting he kikiangae
mang ngar ka ngmeang hak. Tkais kmeharom tok, ekam ko en nma
plong vle ngnik ngnik kam rere orom mar ngang E Nut mang tok.
26 Ii, E Yesus en o pris ruk laol ngaldaip ka mten to a ho totur hak, va
o mia ngat lo kais hak kam vrua mon en orom a kerkeknen tang hak.
Va tsei kam mmok hak kat, va E Nut tmur kut el en kam ktua vle ngang
En mruo gi, nang lua vle enang o mia ruk ngam kaeharom o kerkeknen.
Va E Nut thover kam teiver en kuon ma volkha kat. He ekam ko ta vle
tok, en tkais kam ho mi ktua susulgim mor tok ka ngmeang hak. 27 Ii,
he ekam ko e Yesus tlo kaenang o pris ruk laol ngalmialaol akuruk orom
ngaro kerkeknen ruk enang tok, va en tlo kat kais kam ktar na, sim kta
ring te, kmen o nngiar ngang E Nut mekam mekam mang karo mur
kerkeknen mruo na, yek kle kaen o nngiar ngang E Nut mang o mia
ngartakor e. Nove, ther mur en ka vok mruo ngaltgiang ngatngae he,
he her ngatngae kim o mia ngaro kerkeknen kam petik orom ka gidiel
mruo to tmur en ngang E Nut ngaltgiang ngatngae kam nngiar ngang
orom tok to her nop he. 28 Ii, mu vokom kat na, o mia tgus ngam si
kaeharom o kerkeknen, vanangko o Yuda ngak kaikkiem E Nut karo pos
he ktavger akuruk mnam mar gi kam kol a ngaekam to mkor o pris ruk
laol ngaldaip. He ekam tok, o pris ruk laol ngaldaip naka ktar mrua
nngiar ngang E Nut mang karo kerkeknen mruo. Vanang ko knaek mang
a venloot to E Nut ten karo pos ruk endruk ngang o mia, ta kle mi kut
tavger Khal to nong a mhel tang to tkais kam mon en orom a kerkeknen
tang hak. Ii, ta tavger Khal tok orom karo rhek ruk ta re he kvat En mruo
kam srim en tok ormar tok.

8

Ko E Yesus Nam Kaeha Kun Mnam E Nut Ka Maksien Ke Rek Ka Taban To A Ho Totur Hak Kuon Ma Volkha

1 Ii, a papat msim to kua havaeng nguk mang tete ta vle ti te: Her
nguaro pris ruk laol ngaldaip ka mten yok ge, nam kaeha ngang E Nut
mang ngor. Ii, ko her en o pris ruk laol ngaldaip ka mten to ta grap kuon
ma volkha he korsang ko vanam E Nut To A Ho Ngaurar Hak ka miktiek
kam kol a ngaekam to kam nho mang o mia. 2 Ta grap ko tok, kuon ma
volkha to ta vle te, E Nut ka maksien Ke Rek Ka Taban To A Ho Totur Hak,
endo Ngoldaip mruo tmur el, nang nong o gi mia ruk ngat el e. He nam
kaeha kun mnam E Nut ka maksien Ke Rek Ka Taban To A Ho Totur Hak,
endo a minar kuon ma volkha. Va nam kaeha ko tok ngang E Nut mang
ngor kat. Nang nam lo kaeha mo mmie kun mnam E Nut ka maksien Ke
Rek Ka Taban To A Totur, endo E Nut tgi kael kaunun mang endo a minar
orom e.
3 O mia ngma srim langto langto mnam o pris ruk laol ngalmialaol
kam mi ktua nngiar ngang E Nut orom o mia ngaro nngiar ruk orom o ol
va endruk orom o ngaemslang, kmeharom mar ko pum E Nut kalo keik
mang o mia ngaro kerkeknen. He kmikkiem gi enang ngar tok, e Yesus

kat na her ikkiem enang tok kat kam kol ka nngiar to kmen ngang E Nut
mang o mia tok kat. 4 Ii, e Yesus en nkong mnam a ngausie ka pun to yok
mkor e Yuda. He ekam tok, ta nho te, enangthe e Yesus npa vle mo mmie
vop, va en nap lo is hak kam vle te, a pris langto e, ekam ko o pris ruk o
Livai ngap hera vle he, he ngama nngiar ngang E Nut mang o mia ngaro
kerkeknen kmeha kmikkiem o Yuda ngaro pos tok. 5 Ii, vanangko ngam
gi kaeha kun mnam E Nut ka maksien to mo mmie, endo E Nut tgi kael
kaunun mang ka maksien to a minar, endo kuon ma volkha orom. Ii, E
Nut ka maksien to mo mmie, en tgia vle te, ka mi maksien msim to kuon
ma volkha ka gi kaunun to e. Va her gi vgum a papat to arhe, yek mnam
a kolkha to e Moses tre kam ngam E Nut ka maksien to mo mmie orom ke
rambel ka taban to a totur, kmelel mang endo a minar kuon ma volkha,
E Nut tel ngangreal ngang e Moses kam havaeng te,

> "Ngia sim ktua ngangam kim yin kam sim kaeha kmikkiem kuaro
> rhek ruk ko her sim kut havaeng yin kuo kia vul orom mar mang
> kam ngam kua maksien to orom ke rambel ka taban to a totur
> nngia nngia."

Ko E Yesus Ka Ngaeha Ta Laut Kir Kim O Pris Ruk Laol Ngaldaip Ka Ngaeha

6 Ii, o pris ruk laol ngalmialaol nga ngeha nam her gia vle kmel kaunun
mang e Yesus ka ngaeha kat. Vanang e Yesus ka ngaeha to nam kaeharom
mar mang ngor, ta laut mang o pris ruk laol ngalmialaol ngaro reha kir
kim mar tok. Ii, e Yesus ta laut mang ngar tok, kmikkiem gi enang ko
E Nut ka mokpom to a gunngar kar mar orom e Yesus ta laut kir kim E
Nut ka mokpom to tennik kar mor, endo tgi kael kaunun mang endo a
gunngar orom gi enang tok kat. Ii, va E Nut ka mokpom to a gunngar
to endo tete, nma sir malpgem o tnangal ruk ngat laut kir kim endruk
tennik tok kat. Va her e Yesus to arhe endo tkol E Nut ka gu kmel ka
mokpom to a gunngar to endo kun pgegom E Nut kar o mia.

Ko A Mokpom To Tennik Tlo Is Kmeharom O Mia Kam Vle La Mmok Ko Pum E Nut Kalo Keik

7 Ii, ta nho tok, ekam ko E Nut ther en o pris ruk laol ngaldaip ka
ngaekam to a gunngar ngang langto yok he. He mu vokom na, enangthe
E Nut ka mokpom to tennik ka serppak nap her is kmeharom o mia kam
vle la mmok ko pum E Nut kalo keik, va E Nut nap lo is hak kam kta kpou
mang tang ko a gunngar kam ring a ngaekam ekam e. 8 Vanangko tennik
E Nut ta mnor he te, ka mokpom to tennik tlo is tok to tle khavaeng o mia
ruk tennik kat te,

> "Dok to muma mon Muldaip orom dok, kua havaeng nguk te,
> koknaik a kolkha langto nera pis ko ngor kael kua mokpom to
> a gunngar kun pgegom dok va muk ruk o Yuda mulalo valngan
> aloruk, langto ko mIsrael va langto ko mYuda. 9 Ii, vanang kua
> mokpom to a gunngar to endo ner lua vle enang kua mokpom to ko
> el tennik kun pgegom dok va muores e, endo ko el kar muores ko
> pekam ko ko kpom ngaro singni kam ktong ngar kmottek mnam
> a mhe to e Isip. Ii, ko si mrua ktong muores tennik, vanang ngat
> lo smia mokpom kar dok kam sim kor mnam mar mang dok ge.
> He ekam tok, ko her ennegiang ngar he. Ii, Muldaip to dok kua
> havae tok arhe te, kua mokpom to a gunngar ner lua vle enang kua
> mokpom to ko el tennik kun pgegom dok va muores enang tok e.

10 Ii, ko dok to muma mon Muldaip orom dok, kua havaeng nguk
kat te, mnam a kolkha to ngor kael kua mokpom to a gunngar kun
pgegom dok va muk o Israel, ngor kle kael kuon malpgem kuaro
pos ruk yok vat, endruk dok mruo ngor mur kaenrhek mnam muk
orom mar, mar kmel rengmat kun mnam mularo vurkul, he muk
kam vle te, kuaro mia mruo ruk muk, he nang muk kam totu pum
dok to E Nut. 11 He ekam tok, a mhel ner lo kat kais kam kta patter
klenar, i o kaornopeik orom kuaro rhek ruk endruk kam havaeng
ngar te, 'Mguak lol o papat ruk mang E Nut.' Ner lo kat kais tok,
ekam ko o mia tgus ngar mia mnor mang dok, endruk nong ngaro
mnok ngang ngar va endruk ngaro mnok ruk laol kat. 12 Ii, kua
mokpom to a gunngar ner lua vle enang kua mokpom to tennik
e, ekam ko dok to E Nut ngora mrung ngar ruk ngma kpoot mang
kuaro rhek va ngora lol ngaro kerkeknen patgiang ngaiting he ho
kikiangae mang ngar hak."

13 Mare, he ekam ko E Nut tmon ka mokpom to endo te, "a gunngar,"
ta khenam ka mokpom to E Nut ta ktar el tennik ma mmok te, nong ka
serppak ngang kat e. He ekam tok, ka mokpom to tennik nong karo kleim
ngang kat tete, he tre kam loloong ko nong ka serppak ngang kat.

9

Ko E Nut Ka Maksien Ka Rek To A Totur Oguon Ma Volkha Ka Ngaeha Ta Laut Kir Kim Ka Maksien Ka Rek To A Totur To Mo Mmie Ka Ngaeha

1 To tete ngora rere mang E Nut ka mokpom to ta ktar el kun pgegom
En kar o mia tennik, ko tel kuon malpgem karo pos ruk o mia nga sim
kut kaikkiem mar kam totu pum en ormar va kuon malpgem o reha ruk
o pris ngam kaeharom mar kun mnam E Nut ka maksien to o mia ngat
ngam mo mmie. 2 Ko kun mnam ka maksien to endo, tennik o mia ngat
ngam E Nut ka rambel ngang kat. Va kun mnam E Nut ka rambel ka taban
to ku mnok, o mia ngat el a psen to orom o ol ruk o totur, va a krie to orom
o mmok ruk aktiek hori orom alomin kat. Ka rambel ka taban to endo
ngma mon te, A Taban To A Totur. 3 Vanang a yet langto tkaeltoot mang
a taban to alomin orom ha kun kun kat. Ngma mon a taban to enda te, A
Taban To A Ho Totur Hak. 4 Kun mnam a taban to endo ngat el a psen to a
totur, endo ngat komor orom a kre to a gol, endo o pris ruk laol ngaldaip
nma raom a ho ka ngaor kuon mang. Va kun mnam a taban to endo kat a
ngaelpas to ngta klang mo tgoluk ruk E Nut ta mokpom kar o mia ormar
ta vle kat. Ii, ngta klang a ngaelpas to endo orom a kolhi to o bret ruk o
mana. Va a kolhi to endo ngat komor orom a kre to a gol kat. Va e Eron ka
kop to tesgun nma ngongae orom, endo ta kta ktal kpapar kat, ngat el kun
kat. Va alo pla ruk orom E Nut karo pos, endruk E Nut tenik ngang o mia,
mar kam smia mokpom kar En ormar ngat el min kun kat. Va o Yuda
ngma mon a ngaelpas to endo te, A Ngaelpas To Kam Pat Mang E Nut
Ka Mokpom Kar Mar. 5 Va kuon mang a ngaelpas to endo alo matpil ruk
ngma mon min te, alo serubim nginma vle ko tok orom nginalo ngaeho
ruk ngata vher min, min kmel a ngoumi kuon malpgem a ngaelpas to
endo ka mhe to ngma mon te, A Mhe To E Nut Kam Mrung O Mia Mnam.
Ii, alo matpil nginma vle ko tok, he nang E Nut kam pis kun pgegom min
kam khenam kla saen ma mmok. Ii, alo taban nginta vle enang tok arhe,

vanangko tete ke venloot ngang dok tlo vur hok ngang dok, he dok kam
smia keknen ngang nguk mang ngin kngae e.
6 Ii, ngat el o tgoluk ruk endruk kun mnam E Nut ka maksien ka
rambel kalo taban enang tok knop, to o pris ngam kaelha kam vaik kottek
mekam mekam kun mnam a taban to ku mnok kmeharom ngaro reha
ngang E Nut mang o mia. 7 Vanangko her gi o pris ruk laol ngaldaip tuk
to nma vaik kun mnam a taban to ha kun kun, va gi ngaltgiang tuk kun
mnam a pnes atgiang atgiang kat kmeharom karo reha mruo ngang E
Nut mang o mia kat. Ii, nak vaik va na ho lo is hak kam gi vrong vaik
kat e. Nove, nak vaik, va nak kol o got va o bulmakau ngaro gidiel kam
ktar kaeha orom ngang E Nut mang karo mur kerkeknen mruo na, yek
kle kaeha orom kat mang o mia ngartaro gi vrong kerkeknen ruk ngam
kaeharom mar, nang ngat lua paptang ngar tok. 8 He ekam ko E Nut
ka maksien to mo mmie ther gia sir mo mmie vop kun mnam a venloot
to endo, va ekam ko o pris ruk laol ngaldaip nam kaeharom ka ngaeha
mekam mekam enang tok kat, va E Nunu A Totur ta khenam a papat
langto ma mmok kun mnam ke venloot to endo gi te, E Nut tlo kaeharom
a ngaelaut langto ngang ngor vop, he nang mor tgus kam vaik kun mnam
E Nut ka maksien to a minar Ke Rek Ka Taban To A Ho Totur Hak kuon ma
volkha e. 9 Ii, tennik E Nut tkael kaunun mang a ngaelaut langto yok kam
ktong o mia kam pis mnam Ke Taban To A Ho Totur Hak msim kuon ma
volkha orom o pris ruk laol ngaldaip to mo mmie karo nngiar ruk orom
o ol va o ngaemslang ngaro gidiel, endruk nam kaeha ormar ngang E
Nut. Ko o pris ruk ngaldaip karo reha ruk endruk ngma khenam ngang
ngor ruk tete te, karo nngiar ruk endruk ngat lo is hak kmeharom o mia
ruk ngma totu pum E Nut ngaro vurkul kam mrer ko pum kalo keik e.
10 Nove, ko o nngiar ruk o pris ruk laol ngaldaip nam kaeharom mar
ngang E Nut ngat gia vle mang o mia ngaro pos ruk mang kam kser mar
kmem o ol va kam lo kaiviem o itok, va mang kam parrur mang o vrong
tgol ngo mamten. Ii, o nngiar ruk endruk ngat lo is hak kmeharom o
mia ngaro vurkul kam mrer ko pum E Nut kalo keik gi ekam ko o nngiar
ngaro serppak ruk endruk ngta kpom o mia kuon mang ngaro gi pkor
tuk. Ii, va ngam gia vle ngang o mia enang tok, kam ngae kais ko E Nut
nak kael ka mokpom to a gunngar kun pgegom En kar o mia.

Ko E Nut Ka Maksien Ka Rek To A Totur Oguon Ma Volkha Ka Ngaeha Ta Laut Kir Kim Ka Maksien Ka Rek To A Totur To Mo Mmie Ka Ngaeha

11 Vanang mnam a kolkha to e Kristus tpis kam kol a ngaekam to mkor
o pris ruk laol ngaldaip kmel E Nut ka mokpom to a gunngar, endo ther
el orom o tgoluk ruk o yar, ta ktar kvaik kun mnam E Nut ka maksien ka
rek msim, endo kuon ma volkha. Ii, va E Nut ka maksien ka rek msim to
endo kuon ma volkha, ka ngaeha ta laut kir kim ka maksien ka rek to mo
mmie karo reha hak. Va ka rek to kuon ma volkha, o mia ngat lo ngam e,
ko E Nut mruo tlo kueng ka rek to endo kam lua vle mo mmie e. Nove, E
Nut te ktua kueng ge kuon ma volkha he ho mi kut panaem hak.

Ko E Yesus Ka Nngiar To Orom Ka Mur Gidiel Mruo Tkais Kmeharom O Mia Ngaro Vurkul Kam Mrer Ko Pum E Nut Kalo Keik

12 Va e Yesus tlo vaik mnam E Nut ka maksien ka rek Ka Taban To A
Ho Totur Hak to mo mmie orom o ngaemslang ruk o got va o bulmakau
ruk o sital ngaro gidiel kmeha orom mar ngang E Nut mang o mia kat
e. Nove, ther kle kut vaik kun mnam A Taban To A Ho Totur Hak msim,

endo kuon ma volkha gi ngaltgiang orom ka mur gidiel mruo kam nngiar
ngatngae ngang E Nut mang o mia orom, to her nop he. He ekam tok, ther
ngatngae kim o mia ngaro kerkeknen kam petik he, orom ka mur gidiel
mruo to endo. He ekam tok, ther kael ekam o mia orom ka gidiel mruo
tok arhe, o mia kam vle la mmok pum E Nut kalo keik ngnik ngnik. 13 O
pris ngam gia tger o gidiel ruk mkor o got va o bulmakau kuo mang o
mia ngaro gi pkor. Va ngma mamat a bulmakau to a sital karo vothol he
kol ka ngaor to le khem mang o mia ngaro gi pkor kat, ekam ko o mia
ruk endruk ngat ru pum o tgol. Ii, ngama momgol mar ormar tok, he
nang ngaro gi pkor tuk kam kta mmok kat. Vanang ngam gi kaeharom
tok kuon mang ngaro gi pkor e. 14 Vanang Endo E Nut Thim Orom Ka
Msasaen tlo eharom a kerkeknen tang hak he ka gidiel tho mi kut laut
hak kir kim o gidiel ruk mkor o got va o bulmakau. He ekam tok, ka
gidiel ta kle kut kais hak kam momgol mor kmeharom nguaro vurkul
kun mnam mor kam mrer pum nguaro kerkeknen ko pum E Nut kalo
keik. Ii, e Yesus to ta vle enang a sipsip to a sital tmur en ka vok mruo
ngang E Nut enang a nngiar vgum a serppak to mkor E Nunu A Totur
to nma vle ngnik ngnik. Ii, teharom nguaro vurkul kam mrer tok, pum
nguaro kerkeknen ruk ngma ktong ngor, he nang E Nut kam monik kim
a yor ngang ngor vgum mar tok. Teharom mor tok, mor kam kle kaeha
ngang E Nut to nma plong vle ngnik ngnik.

Ko Her E Yesus Arhe Endo Tuk Kam Rere Orom Mor Ko Kim E Nut

15 He her gi ekam ko e Yesus ka gidiel tkais kam momgol mor enang tok,
en tle kat kais kam rere orom o mia ko kim E Nut kat, kmel ka mokpom to
a gunngar kun pgegom mor va E Nut. Ii, va nma rere orom o mia tok, he
nang o mia tgus ruk Ngar Teit to E Nut ta ktar vaeng ngar kam mokpom
kar En, kam kol a ktalhok to kam plong vle ko kim En ngnik ngnik, endo
En mruo ta ktar el karo tnangal ngang o mia kam kol ko mkor En. Ii, e
Yesus tkais kam rere orom o mia tok, her gi vgum ko tmur slak orom ka
vok mruo kam yor kmel ekmar orom en mruo kam kta lol mar kmeknik
orom mar, mar kam vle ngang E Nut, he khong ngar pum ngaro kapnes
ruk ngak lol ekam ngaro kerkeknen ruk ngat eharom mar tie ko ngta vle
ku meorom E Nut ka mokpom to tennik.

Ko E Yesus Ka Nngiar Tho Mi Kut Ya Hak Kir Kim Endruk Mkor O Pris Ruk Laol Ngaldaip

16 Yu! Va mang o Yuda nga keknen langto ko ngma re kam yor, va ngam
kaittiegom a hor langto kam mon ngles mang ngaro tgoluk ngola? Va
enangthe tang mnam mar na yor, va kles nga lo kais kam lol karo tgoluk
vop ngola? Nove, ko ngar teit to tittiegom a hor to endo, kles ngaka ktar
ka khenam ngar teit to endo ma mmok te, tmi yor he, to endo yek ngat
kais kam lol karo tgoluk ruk tmonik ngang ngar kun mnam ka hor to
endo. 17 Ii, kles ngaka ktar ka khenam ngar teit ma mmok te, tmi yor
kmensepagam a papat to tok, yek a hor to endo ka serppak ngang, ekam
ko a hor to endo ka serppak tgia vle ekam ko endo tittiegom na her mi
yor he. Nang nong ka serppak ngang, ko endo tittiegom tgia ktal he ka vle
vop. 18 He her gi vgum a papat to endo msim arhe, E Nut ka mokpom to ta
ktar el kun pgegom En kar o mia, tel he enserpagam orom a ngaemslang
langto karo gidiel ko o mia ngtim kngam a yoror tok kat. 19 Ii, E Nut
tenserpagam a mokpom to endo orom a gidiel tok mnam a kolkha to e
Moses ta lamher E Nut ka meer to le khim o pos tgus hak ruk kun mnam

E Nut karo pos tgus ngang o mia. Thim mar knop, to le kvasgem a sipsip
karo ir kun mnam a gidiel to mkor o bulmakau ruk o sital ko ta movavaik
kar a ye to ta kleng ngar ko vgum a kerker to orom a ho to a hisap ka kha.
Teharom tok, to le ka tger a gidiel to endo mang E Nut ka meer to ngma
llum, va o mia tgus kat. Teharom tok, to le 20 khavaeng o mia te, “A gidiel
ta, E Nut tkael ka mokpom kun pgegom En kar muk kuon malpgem. He
her a mokpom to E Nut ta re lserppak ngang nguk kam smia mokpom
kar En orom arhe.” 21 E Moses ta ktar ka tger a gidiel mang a meer va
o mia tok, to le kngae ka tger a gidiel mang E Nut ka maksien ka rambel
va mang o tgoluk tgus ruk o pris ngam kaeha orom mar kun mnam ka
rambel to endo kat. 22 Ii, va lmien hak te, E Nut karo pos ngat havae te, o
gi vrong tgoluk kavurgem, o pris ngaka tger a gidiel mang ngar, mar kam
vle la mmok. He ekam tok, enangthe a ngaemslang na lua ktar kyor he
ka gidiel kam lul na, nang a pris kam ktar kaeha orom a ngaemslang to
endo ka gidiel, va E Nut na ho lo kais hak kam lol o mia ngaro kerkeknen
patgiang ngaiting he kikiangae mang ngar, he nang o mia kam vle la
mmok ko pum E Nut kalo keik vgum tok e.

23 Lmien te, E Nut tel kaunun mang o mia ruk ngat kor mnam mar
mang e Yesus he kmokpom kar, orom o tgoluk ruk mkor E Nut ka
maksien ka rambel, endo mo mmie he. Ko o pris ruk laol ngaldaip na
mi kut kaeharom karo reha kmen karo nngiar ruk orom a ngaemslang
ka gidiel ngang E Nut kam tger a gidiel mang ka rek karo tgoluk orom
mar, he nang mar kam mmok her vgum ka ngaeha tok arhe. Vanangko
a nngiar to e Yesus tmur en ngang E Nut, endo orom ka vok mruo ko
ka gidiel ta ksuk kam momgol o mia orom, tho mi kut ya hak kir kim
endruk mkor o pris ruk laol ngaldaip. 24 Ii, e Yesus ka nngiar ta laut kir
kim o pris ruk laol ngaldaip ktakor, ko e Kristus tlo vaik kun mnam E
Nut ka maksien ka rek to o mia ngat ngam mo mmie e. Ko ka rek to
mo mmie to endo, E Nut tgi kael kaunun mang endo a minar kuon ma
volkha orom. Ii, e Yesus ther mi vaik kun mnam E Nut ka maksien ka
rek Ka Taban To A Ho Totur Hak to kuon ma volkha. He ta vle ko tok
tete, kam kol a ngaekam to kam rere orom mor ko kim E Nut. 25 Ii, va
ngota mnor te, e Yesus ka nngiar tho mi kut ya kir kim o pris ruk laol
ngaldaip ktakor kat ekam ko nam lua kirmekeknik kam vaik kottek kuon
ma volkha kat, kam mur kaen ka vok va ka gidiel mruo mekam mekam
ngang E Nut mang o mia kat e. Ii, nam lua vle enang o pris ruk laol
ngaldaip ko nma kirmekeknik kam vaik kottek kun mnam A Taban To A
Ho Totur Hak mnam a pnes langto langto kmen a ngaemslang ka gidiel,
nang nong kmen ka gidiel mruo e. 26 Nove, nam lua vle enang o pris ruk
mo mmie e. Ko enangthe e Kristus npa vle enang ngar kam kirmekeknik
kam vaik kottek enang ngar tok, va naka plong kyor he ka gidiel naka
plong ksuk, he naka kirmekeknik kam vaik kottek orom en mruo kmelha
tennik ko E Nut tkueng a mmie kam ngae kais mang tete. Vanangko tete,
mnam o kolkhek ruk ngata konner a kolkha to a kser kim, e Yesus ther
pis ngaltgiang ngatngae he, he her ngatngae kim o mia ngaro kerkeknen
kam petik kat he, orom ka vok mruo to tmur en ngang E Nut ngaltgiang
kam nngiar ngang En orom tok, to her nop he. 27-28 E Nut tmi kut el o mia
kam yor ngaltgiang tuk, yek mar kam kle ksir ko pum kalo keik he nang
En kam momngan kar mar. Va gi enang tok kat E Nut tmi kut el Endo
Thim Orom Ka Msasaen kam gia yor ngaltgiang tuk tok kat kam mur el ka
nngiar gi ngaltgiang ngatngae kam hera ngatngae kim o mia kavurgem

ngaro kerkeknen kam petik, orom ka gidiel mruo to her nop he. He ekam
tok, ka pis nera ngam nglomin orom, ko ner kat kaeknik kam susulgim
o mia pum a momngan to endo kmen a ktalhok to kam plong vle ko kim
E Nut ngnik ngnik ngang endruk ngata vle kpaneng en kmeknik. Nang
ner lua kaeknik kam kta yor mang o mia ngaro kerkeknen kat e.

10

Ko E Yesus Tyor Ngaltgiang Kam Ngatngae Kim O Mia Ngaro Kerkeknen To Her Nop He

1 O nngiar ruk o pris ruk laol ngaldaip nam sim kut kaikkiem E Nut
karo pos kam venu pum mar kmeharom mar mo pnes tgus, E Nut tgi kael
kaunun mang e Yesus ka nngiar to a yar, endo orom en mruo ormar. Ii,
o nngiar ruk endruk, mar nong o mi nngiar ruk msim e. Ii, he ekam tok,
ngat lo kais hak kmeharom endruk ngam kaol rkieng E Nut he ktotu pum
En, mar kam vle la mmok ko pum kalo keik e. 2 Ii, ko enangthe o nngiar
ruk endruk ngap her is kmeharom o mia kam vle la mmok ko pum E
Nut kalo keik tok, va ngap her ngatngae kim o mia ngaro kerkeknen kam
petik he, to her nop he. He enang tok, o pris ruk laol ngaldaip nap her
is kam tu kmen o nngiar ngang E Nut kat he, ko o mia ngap kais kam
vle la mmok ngatngae ko pum E Nut kalo keik her gi vgum a nngiar to
atgiang tuk to endo kat he. He enang tok, o mia ngaro vurkul ngap her
is kat kam mrer vgum ngaro kerkeknen ruk endruk tok. 3-4 Vanangko o
nngiar ruk endruk ngat lo kais hak kmeharom o mia kam vle la mmok
ko kim E Nut kalo keik, ekam ko o got va o bulmakau ngaro gidiel ngat ho
lo kais hak kam ngatngae kim o mia ngaro kerkeknen kam petik e. Nove,
o nngiar ruk o pris ruk laol ngaldaip nam kaeha orom mar mnam a pnes
langto langto ngat kle va gia vle kam gi kael pat kim o mia mnam a pnes
langto langto mang ngaro kerkeknen ruk ngma vle ormar vop, ko o pris
ruk laol ngaldaip nam kaen karo nngiar ruk endruk ngaltgiang mnam a
pnes langto langto kmeharom mar mang o mia enang tok. 5-6 He ekam
tok, mnam a venloot to e Yesus tpis mo mmie, thavaeng Kteit te

> "Im lo kat kaisis kun mnam in mang o nngiar ruk orom o ol va o
> ngaemslang e. Ii, va im lo kat kaisis kun mnam in mang o nngiar
> ruk orom o ngaemslang, endruk o pris ruk laol ngaldaip nma mrot
> va endruk nam kaeharom mar mang o mia ngaro kerkeknen kat e.
> Ii, im lo kta higiang ngar, he ekam tok, ye her kle mi kut el dok mo
> mmie orom kua vok ta arhe. 7 Ye her mi kut el dok mo mmie orom
> kua vok, to endo yek, kua havaeng in te, dok ta he, dok to ngat
> ittiegom o rhek akuruk mang dok kun mnam ila meer to ngma
> lamher kam him ko ngat havae mang dok te, 'O, E Nut ko her pis
> kmeharom ila svil.' "

8-9 To mu vokom na, E Nut karo pos ngat si keknen ngang o mia te, o mia
ngak kaen o nngiar ruk orom o ol va o ngaemslang ngang o pris ruk laol
ngaldaip, he nang en kmeharom mar mang ngaro kerkeknen, vanangko
e Yesus mruo ta kle va khavae mang E Nut ka svil yok ge orom karo mur
rhek mruo ruk endruk te,

> "Im lo kat kaisis kun mnam in mang o nngiar ruk orom o ol va
> o ngaemslang kat e. Va im lo kat kaisis kun mnam in mang o
> nngiar ruk o ngaemslang ruk o pris ruk laol ngaldaip nma mrot
> va endruk nam kaeharom mar mang o mia ngaro kerkeknen kat
> e. Ii, im lo kta higiang ngar."

E Yesus ta ktar khavaeng E Nut tok, to ko pekam tok, ta kle khavaeng kat te,
"Dok ta he, ko her pis kmeharom ila svil."
He ekam ko e Yesus ta rere tok, va e Yesus karo rhek ruk endruk ngta khenam te, E Nut ka mokpom to ta ktar el kun pgegom En mruo va o mia, e Yesus thera kser he, kam kle kael endo a gunngar. 10 He her gi vgum ko e Yesus Kristus teharom E Nut ka svil to endo kam ngatngae kim kam nngiar ngaltgiang ngatngae orom ka vok mruo ngang E Nut, he nang E Nut kmel a mokpom to a gunngar to endo, E Nut ther el mor kam vle ngang En mruo her gi vgum e Yesus ka nngiar to orom ka vok mruo tok.
11 Mo kolkhek tgus, langto langto mnam o pris nma sir ko kim E Nut kmeharom E Nut karo reha mang o mia. Ii, nma venu pum o nngiar ruk ngang E Nut mekam mekam orom o nngiar ngo mamten ruk endruk gi, ko ngat lo is hak kam ngatngae kim o mia ngaro kerkeknen kam petik, enangthe o mia ngat kais kam vle la mmok ko pum E Nut kalo keik vgum mar tok. Vanangko o mia ngat ho lo kais hak kam vle la mmok ko pum E Nut kalo keik vgum mar e. 12 Ii, o nngiar ngo mamten ruk endruk ngma vle tok, vanang a pris to enda e Yesus, en tmur en ka vok va ka gidiel mruo ngang E Nut gi ngaltgiang kam nngiar ngang En orom min, kam ngatngae kim o mia ngaro kerkeknen kam petik he, to her nop he. Tmur en ka vok va ka gidiel ngaltgiang ngatngae tok, to le ka grap korsang ko vanam E Nut ka miktiek. 13 Kmelha tennik ko ta grap, kam ngae kais mang tete, e Yesus ta vle ko tok kpaneng karo imuo he E Nut kam kir kim mar, he nang en kam le karkar mang ngar. 14 Ii, e Yesus tgia vle kpaneng E Nut kam kir kim karo imuo tok, ekam ko tmomgol o mia vgum ka vok mruo to tmur en ngang E Nut mang ngar gi ngaltgiang enang ka nngiar. He ekam tok, o mia ngara plong vle la mmok ko pum E Nut kalo keik ngnik ngnik vgum tok. Ii, e Yesus ther ngatngae kim ka ngaeha to kam momgol o mia, nang kle kpaneng E Nut kam tarkanang ka ngaeha to kun mnam mar, kmeharom mar kam vle ngang En mruo orom ngaro keknen ruk o totur.
15 Va E Nunu A Totur tkaenserpagam kuaro rhek ruk mang tok kat, ko ta ktar khavaeng ngor te,
16 "Dok to muma mon Muldaip orom dok, kua havaeng nguk te, mnam a kolkha to ngor kael kua mokpom to a gunngar kun pgegom dok va mar, ngor kael kuon malpgem kuaro pos ruk yok vat, endruk dok mruo ngor mur kaenrhek mnam mar orom mar, mar kmel rengmat kun mnam ngaro vurkul, he mar kam vle te, kuaro mia mruo ruk mar."
17 E Nunu A Totur thavae tok, to kle kta re kat te,
"Ngaro kerkeknen ruk ngat eharom mar ko ngata kpoot mang dok to E Nut kuaro pos ngora lol patgiang ngaiting he ho kikiangae mang ngar hak."
18 He ekam tok, ekam ko E Nut tngatngae kim o kerkeknen kam lol mar patgiang ngaiting tok, va o mia ngat ho lo kat kais hak kam kat kaen a nngiar tang kat ngang E Nut mang ngar kat e.

E Yesus Tkoregot Kim Mor Kmaol Rkieng E Nut

19-22 He tete, koornopeik ngot kais kam serppak mang e Yesus ka gidiel he kvaik kun mnam E Nut ka maksien to kuon ma volkha ka rek Ka Taban To A Ho Totur Hak kam pis ko kim. Ii, ngot kais kam serppak tok, ekam ko E Nut tverang a ngaelaut to a gunngar ngang ngor her orom e

Yesus ka gidiel to endo arhe. Ko e Yesus tkoregot kim mor kam vaik tok
orom ka vok mruo to ta vle enang a yet to tkaeltoot mang E Nut Ka Rek
Ka Taban To A Totur va Ka Taban To A Totur Hak to endo. Ii, e Yesus
tyor he khop petgim ka nnak kam vle te, nguaro pris ruk laol ngaldaip
to en, endo ta laut mang o pris ruk laol ngalmialaol tgus, en kmeharom
karo reha ruk endruk mang ngor ruk E Nut ka valngan mruo tok. He
ekam ko ngota serppak mang e Yesus to ta vle ngang ngor tok, va mguak
or kam ruokar kim E Nut kam pis ko kim En orom mularo papat ruk o
minar. Ii, mguak or kam ruokar kim En tok, ekam ko mut her sim kut kor
mnam muk mang e Yesus lserppak he kmokpom kar he. Ko e Yesus ther
momgol mularo vurkul orom ka gidiel kmeharom mularo vurkul kam
mrer pum mularo kerkeknen kat, va ko mut her parrur kat orom E Nut
ka munik enangthe mut parrur orom a ye to tgia mmok. 23 Ii, va ekam ko
e Yesus ta vle ngang ngor tok, va ngruak ho mi ktua ngarngar hak mang
a papat to ngom her gia nho mkor E Nut mang he khavaeng o mia mang,
endo kmen a ktalhok to kam plong vle ko kim En ngnik ngnik ngang
ngor. Nang mguak or kam lopumtang mang a ktalhok to endo ngoma
nho mkor E Nut kmen ngang ngor. Ii, ngruak ngarngar mang a papat
to endo ekam ko E Nut to tel ka tnangal ngang ngor tok, nam lo gi vrong
kaelel karo tnangal e. Nove, ner mia mitom mar koknaik yek. 24 Va ngrua
sim ktua papat mang o keknen ruk ngot kais kam mo kaeharom mar mo
ngor mruo, mor kam mo kaenserpagam mor mruo kmelongtok mang o
mia va mor kmeharom o reha ruk lyar ngang ngar kat. 25 O mia akuruk
mnam muk ngma kapngan kam kaum ktotu pum E Nut. Vanangko muk,
mu or kam vle enang ngar. Mguak kle va kmo kaenkrovgem muk mruo
kam kanko kaum mekam mekam kam totu pum E Nut. Ii, a kolkha to E
Nut kam momngan kar mor ketasuo en kam pis, he ekam tok, ngruak sei
kam sovet kam mo kaenkrovgem mor mruo kam kaum tok gi.

Ko O Mia Ngam Mur Kael Mar Ma Kernonhomok Ko Nga Mrua Ksir Petgim E Yesus

26 Ii, ngruak papat mang a kolkha to endo he mo kaenkrovgem mor
mruo tok, ekam ko enangthe ngop her lol o papat ruk o minar mang
e Yesus, nang kle kael nguaro papat kam mia ngam mor mruo ekam o
kerkeknen kmeharom mar mekam mekam, va nong a nngiar tang kat
e, ta vle ngang ngor kam ngatngae kim nguaro kerkeknen ruk endruk
e. 27 Nove, gi a kolkha to kam sir ko kim E Nut, En kam momngan kar
mor to ta vle ngang ngor. He kopekam a kolkha to endo kat, gi a paei
to tsei kam sovet, endo nera rum kim E Nut karo imuo ngatngae to tgia
vle ngang ngor kat. He ekam tok, mguer ho mi ktua gor pum a kolkha
to endo. 28 Mu vokom na, tennik ani vrong mhel to tkeyang E Nut karo
pos ruk e Moses tittiegom mar he gi kaennegiang ngar kmeharom a
kerkeknen tang, o mia ngama monik kim a yor ngang a mhel to endo,
kmikkiem enang ko alo gi mhel alo ko alomin, i o korlotge ngapa ktar
kaum kmon a mhel to endo orom ka kerkeknen to teharom. Ii, ngat
lo is kam mrung e. 29 He kmikkiem gi enang tok, a mhel to tmur el en
mruo ko ma kernonhommok pum karo kerkeknen mruo ruk nam mi
kut kaeharom mar ko pekam ko tlol o papat mang e Yesus tok, E Nut
nera sei kmenpasiker a kapnes ngang a mhel to endo kir kim a mhel to
tkenker E Nut karo pos ruk tennik. Ii, E Nut nak sei kam sovet mang en
tok, ekam ko a mhel to endo ta vle enangthe, ta kta karkar mang E Nut

Khal ko ma mmok ko tkaennegiang tok he, he ka kpiem e Yesus ka yor
to orom ka gidiel kat, endo E Nut ta ktar srim ka mokpom kar en kuon
malpgem. Ko her e Yesus ka gidiel arhe tmomgol a mhel to endo pum
karo kerkeknen. Ii, va ta vle kat enangthe, tngam a leep kuon mang E
Nunu A Totur tok kat, endo E Nut nma ring ya mang en orom. 30 Ii, E Nut
nera sovet kmenpasiker a mhel to tok, ekam ko ngota mnor mang E Nut
ko thavae te, "A ngaeha to kmoripang o mia kmekon ngang ngar, her kua
ngaeha to arhe." Va thavae kat te, "Muldaip to dok, ngora momngan kar
kuaro mia mruo pum ngaro kerkeknen." 31 He ekam tok, tete ta nho te,
tho mi kut kernonho hak mor kam vuut kam he mur el mor mruo ko ma
kernonhommok tok ko maktiegom E Nut to nma plong vle ngnik ngnik.

Ko O Mia Ngak Matnge Vgum O Vnek Na, To Endo Yek, Ngar Kais Kam Kol Nga Keik To A Ktalhok

32 Vae, mgua mur kael pat kim muk mruo na mang a venloot to tennik
ko o mia ngat kael a mmok kun mnam muk ko mut her gnua lol o papat
ruk mang e Yesus. Ko tennik mnam o kolkhek ruk endruk muta sir
lserppak malngaeng E Nut karo imuo he kmatnge vgum o vnek ruk ngma
kol a regesal mang nguk ormar. 33 Ii, ko mnam o kolkhek akuruk kun
mnam a venloot to endo tennik, o mia ngma kpiem muk ma mmok ko
pum o mia ngaro kerok he koskalil ormuk ma mmok tok kat. Va mnam
o kolkhek akuruk vat, mum kle ksir vanam mulenar ruk o mia ngma kol
a regesal mang ngar tok kat. 34 Tiok muma mrung mulenar pum ngaro
vnek ko ngat enpasiker mar kun ma hengor. Va o mia ngat si kolaspa
kam gi vrong klolol mularo tgoluk kat, vanang mum kle ksirei gi. Ii, muta
sirei tok, ekam ko muk mruo mut her mnor mang E Nut te, koknaik ner
mi kat kaen a keik to a yar hak ngang nguk kuon ma volkha, endo ta ya
kir kim o tgoluk ruk ngat ururik mo kmuk mo mmie, ko ko tok mula keik
to endo ner gia vle ngnik ngnik he lua loloong e.

35 He ekam ko mula keik to endo tgia vle kpaneng nguk vop, va mu or
kam mrua ksir petgim o papat ruk kmor mnam muk mang e Yesus he
kmokpom kar tete, endruk tiok muta serppak mang ngar. Ekam ko her o
papat ruk endruk arhe ngat kais kmel muk kam kol mula keik alautar to
endo ko mkor E Nut. 36 Ii, mgua gia matnge vgum o vnek ha, kmikkiem
E Nut ka svil tok. Mguak kaeharom E Nut ka svil tok na, to endo yek,
mguer kais kam mia vokom mula keik to E Nut tel ka tnangal ngang nguk
mang. 37 Ii, ketasuo muk kam mia vokom mula keik tok kmikkiem enang
ko ngat ittiek te,

> "Endo ketasuo kam pis, ner lua hus kam pis e. Ner mia pis. 38 Va
> endo kua mon la mmok ko kim kualo keik, her en arhe ngor kaen
> a ktalhok to kam plong vle ko kim dok ngnik ngnik ngang, her
> gi vgum ko tkor mnam en mang dok he kmokpom kar dok tok.
> Vanang a mhel to na kaursie vgum o mia he lo kat kor mnam en
> mang dok he lua mokpom kar dok va ngor lua higiang a mhel to
> endo e."

39 E Nut thavae tok, vanangko muk, muk nong endruk mum kaursie
vgum o mia he mur kael muk mruo ko ma kernonhommok ko mak-
tiegom E Nut, he nang E Nut kam monik kim a yor ngang nguk e.
Nove, her muk ruk arhe muk ruk mut kor mnam muk mang e Yesus he
kmokpom kar, he nang E Nut kam susulgim muk vgum tok.

11

Ko Ngar Mia Vokom E Nut Ka Tnangal Ka Mit Koknaik Yek

1 To a re to te, “kmor mnam mor mang E Nut,” ka pun ta vle ti te,
kam ho mi ktua serppak hak mang E Nut te, En ner ho mi ktua mitom
karo tnangal ruk ngota nho mkor En mang ngar. Ii, ka pun ta vle kat
te, o tnangal ruk endruk ngot lo si vokom mar vop orom nguaro kerok,
vanangko ngom kael mar oguo ktar ko pum nguaro kerok enangthe ngot
her mi vokom mar lsir he. 2 Va her vgum a papat to arhe ngolmialaol ruk
tennik ngam her matnge vgum o vnek kam sim kut kor mnam mar mang
E Nut he kmokpom kar ge, he E Nut nma hover ngaro munik vgum tok
arhe.
3 Ii, ko ngot kor mnam mor mang E Nut he kmokpom kar he ka mnor
mang te, o tgoluk tgus kuon ma volkha, endruk ngot kais kam vokom
mar orom nguaro kerok, E Nut ther el ka re he kueng ngar he, orom o
tgoluk ruk ngot lo kais kam vokom mar.
4 Va tennik e Abel ta nngiar ngang E Nut orom ka nngiar, he ka nngiar
to endo ta ya kir kim knopia to e Kaen ka nngiar her vgum ko e Abel tkor
mnam en mang E Nut he kmokpom kar to le ka nngiar ngang orom tok.
He enang tok, E Nut tle khover e Abel ka munik kam mon en la mmok
ko pum kalo keik mnam a kolkha to E Nut ta ngatkal mang e Abel ko ta
nngiar ngang en tok. He tete e Abel tsi yor, vanangko karo papat ruk
kmor mnam en mang E Nut ngma keknen ngang ngor ge.
5 Va her vgum ko e Inok tkor mnam en mang E Nut he kmokpom kar tok
kat, E Nut thigiang he kol ka grap orom ngoguon ma volkha, vanangko
tlo yor mo mmie vop. Ii, va o mia ngat sia riring mo mmie ko E Nut tpet
petgim mar. Vanangko ktar mang ko E Nut tlo pet petgim mar vop, E Nut
thover ka munik kat, her gi vgum ko thigiang E Nut orom karo papat ruk
kmor mnam en mang En he kmokpom kar tok. 6 Ko E Nut tlo kais hak
kam higiang a mhel to tlo kor mnam en mang En he lua mokpom kar e,
ekam ko endo tre kmaol rkieng E Nut, naka ktar kor mnam en mang En
te, tmia vle, yek E Nut nam mrua khenam En mruo ngang a mhel to endo
ko nak sovet kmel riring En kam mnor mang.
7 Va e Noa kat, en tkor mnam en mang E Nut he kmokpom kar tok kat ko
tlo si vokom a kus to E Nut tengorang en mang, vanangko e Noa tgorang
E Nut he kngan vgum to le kaeharom a langail to klalaut kam sulgim ka
valngan orom ge. Ii, e Noa tkor mnam en mang E Nut tok, he E Nut tmon
en la mmok ko pum kalo keik. He enang tok, e Noa ta kol E Nut ka tnangal
ko mkor E Nut her gi vgum ko tkor mnam en mang En he kmokpom kar
tok. Vanangko o mia ruk ngta vle kia kus, E Nut tmonik kim a yor ngang
ngar, her gi vgum a kus to endo gi E Noa tkor mnam en mang E Nut mang.
8 Va e Ebrehem kat, en tkor mnam en mang E Nut he kmokpom kar
tok kat. Ko tlo si mnor mang a ni mhe to msim to E Nut tvaeng en kam
ngae kun mnam, he nang en kam kol koknaik ko mkor E Nut, vanangko
tgia ngan vgum E Nut tok kat he ka mlom orom karo tgoluk he kngae ge.
9 Ii, tgi kor mnam en mang E Nut he kngam rengmat ko mnam a mhe to
E Nut tel ka tnangal ngang mang he. He ko tok, nma vle enang a hirtek
kun mnam a mhe to ko yok. Ii, ko nma ngam o rambel ruk orom o it ngo
kaenatok, gi enang khal to e Isak va kaes to e Yakop ko nginma ngam
mar kmonit kun mnam mar tok kat. Ko enngindukngint her kol E Nut
ka tnangal to endo ko mkor E Nut gi enang e Ebrehem tok kat. 10 Ii, e

Ebrehem tkor mnam en mang E Nut mang ka tnangal to endo he kngae
tok, ekam ko ta nho mkor E Nut kmel en kun mnam E Nut ka rengmat
msim, endo E Nut mruo tnonho ekam he kngam kuon ma volkha kam
vle ngnik ngnik.

11 Ii, va e Ebrehem si en a ho hipun hak, va ktavlom tgia mait kat,
vanangko E Nut tgi kaenserpagam en, he nang ktavlom kmel ka vrek
mang en her gi vgum ko e Ebrehem tkor mnam en mang E Nut ka tnangal
to tel ngang te, E Nut ka serppak tmi kut kais kam mitom ka tnangal to
endo kmeharom gi enang ko thavae. 12 He ekam tok, e Ebrehem en tsi re
kam yor, va si en a mhel to atgiang, vanangko her en arhe endo ta plam a
valngan to orom o mia ngarlakhor ruk ngat kais mang o ketor ruk kuon
ma volkha. Ii, karo mia ngarlakhor ngat kais kat mang a vui ko va mou,
ko o mia ngat lo kais hak kam him mar kam mnor mang ngar te, mar
aner.

13 O mia ruk endri ko her monik mo, mar tgus ngat kor mnam mar
mang E Nut he kmokpom kar kam ngae kais ko ngat her yor he. Ii,
ngat yor, nang lo vokom o tgoluk ruk E Nut tel karo tnangal ngang ngar
ormar e. Nove, mar mruo ngat mrua havae mang ngar mruo te, mar
o gi vrong hirtek va o takpun ruk mo mmie. He ekam tok, ngat gi kael
o tnangal ruk endruk oguo ktar ko pum ngaro kerok kmor mnam mar
mang E Nut mang ngar he ksirei mang E Nut te, ner mi kaikkiem karo
rhek ruk tel karo tnangal ngang ngar ormar, kmitom mar, mar kam pis
lmien koknaik yek, vanangko ngta vle malhagenmok mang ngar vop.
14 Ii, o mia ruk ngam mrua havae mang ngar tok, ngma khenam mar
mruo ma mmok te, ngama nho mkor E Nut kmel mar kun mnam ngarta
rengmat langto ko yok kuon ma volkha kam kol ngang ngar mruo. 15 Ii,
kua mien te, ngam mrua khenam mar mruo tok, ko enangthe ngpa pat
mang o rengmat ruk ngat ottek mnam mar mo mmie enangthe ngta vle
ngang ngar mruo te, ngaro mhetor mruo msim, va ngap kais kam riring a
ngaelaut tang mar kam kat kaeknik mnam mar kat gi. 16 Vanangko ngate
lua pat tok e. Nove, ngam kle va kael ngaro papat mang a rengmat to
kuon ma volkha ha, endo ta ya kir kim o gi vrong rengmat ruk mo mmie.
He ekam tok, E Nut nam lua leep pum mar, mar kam mon Endo ngma
totu pum orom En. Ii, ngot kais kam mnor te, nam lua leep pum mar tok,
ekam ko ther ngam a rengmat langto ngang ngar kuon ma volkha he.

17-18 Va mnam a kolkha to E Nut tkaegom e Ebrehem, e Ebrehem tsi re
kmim khal to ke tro mruo to e Isak, he ka gidiel kam lul, kmen a nngiar
to orom khal to endo ngang E Nut, vanangko tle kor mnam en mang E
Nut ge. Ii, e Isak, en e Ebrehem khal to ke tro to endo E Nut tel ka tnangal
ngang e Ebrehem mang kam havaeng te, “Her vgum e Isak ka ngausie
arhe, ngora mon ingores la mmok ko pum kualo keik.” E Nut tsi el ka
tnangal ngang e Ebrehem mang khal tok, vanangko e Ebrehem tre kmim
khal to endo he ka gidiel kam lul ekam ko tkor mnam en mang E Nut
mang ka tnangal ge. 19 Ii, e Ebrehem teharom tok, ekam ko karo papat
ngta serppak te, E Nut tkais kam hover e Isak petgim ka nnak ge. He
kmikkiem a ngothoi to tok, e Isak ther mia vle enangthe, E Nut thover
petgim ka nnak he, ko tre kam gia yor ko tok he.

20 Mare, va e Isak tkor mnam en mang E Nut he kmokpom kar kat he
le kngamyammok mang klo hal ruk e Yakop va e Iso, he nang min kam
vokom E Nut ka tnangal koknaik kat.

21 Va e Yakop kat tkor mnam en mang E Nut he kmokpom kar tok kat,
ko tie ko ta re kam yor, ta por kim ka kop he kngamyammok mang khal
to e Yosep klo hal ruk alomin tgus kat. Ii, tngamyammok mang ngin kam
totu pum E Nut enang tok.
22 Va e Yosep kat tkor mnam en mang E Nut he kmokpom kar. Ko
tie ko ta re kam yor kat, ta rere ngang kaornopeik kam ktar kpavap
mang o Yuda ko ngara veet kmottek mnam a mhe to e Isip. Va ta smia
keknen ngang ngar mang karo sogi kat ko pekam ko nak yor, mar kam
lol kmottek ormar kat.
23 Va e Moses kteit va knan ngint kor mnam min mang E Nut he
kmokpom kar kat, ko knan tkol va ngint lo gorang a pos to mkor o Isip
nga taven, endo kmim o gunsvel tgus e. Ngint her kle gia tuvgom e Moses
kam ngae kais mo kenho ruk korlotge. Ngint tuvgom tok, ekam ko ngat
vokom e Moses te, en tlo vle enang o vrong gunsvel akuruk e. Tho mi kut
vle yok gi.
24 Va e Moses ta laut to kor mnam en mang E Nut he kmokpom kar
kat ko tlua svil o mia kam mon en te, o Isip nga taven ka kvek khal e.
25 Nove, ta kle va mur el en mruo ma kernonhommok kam kaum kar E
Nut karo mia mruo, he nang o Isip kam kol a regesal mang en, enang
ngar tok kat. Ii, tmur el en mruo ma kernonhommok kar mar tok, nang
lua svil kam kaum kar o Isip nga taven mar, en kam lua sirei kam rum
karo svil mang o kerkeknen ruk ngam lua vle lhok e. 26 Ii, e Moses tmur
pat kun mnam en mruo te, tho mi kut ya hak kam kaum kar a valngan
to Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen nak pal mnam, he nang o mia
kam ngam a leep kuon mang en tok, nang tlo vua ya en kam kaum kar
o Isip he ktuur mnam o Isip ngaro gol, nang kle khuo mang karo singni
koknaik. Ii, tmur pat kun mnam en mruo tok, ekam ko ther el ka keik
to nera kol koknaik yek oguo ktar ko pum kalo keik. 27 Ii, tkor mnam en
mang E Nut ka tnangal he lua gorang o Isip nga taven karo resik ngang
ko tngae ottek mnam a mhe to e Isip. Tottek he kmatnge vgum o vnek
ruk ko ma kalputmok ekam ko tkael o tnangal ruk mkor E Nut to o mia
ngat lo is kam vokom oguo ktar ko pum kalo keik he kvokom mar te, ngta
vle malhagenmok mang ngar vop. 28 Va e Moses tkor mnam en mang E
Nut he kmokpom kar kat ko thera pakvom kmem a pnes to o Yuda ngma
mon te, A Engyel Tvarpaam O Yuda Ngaro Molpou. Ii, tkor mnam en
mang E Nut tok, he kvorang a sipsip karo gidiel kuo mang o ngtek ruk ko
vo gudor ruk mkor o Yuda ngaro rektor kmikkiem E Nut karo rhek ruk
endruk kam tokim a koot to nam kaim o mia kngam mar o yoror, kam lo
kaim o Yuda ngaro molpou.
29 Va o Yuda ngat kor mnam mar mang E Nut he kmokpom kar tok kat
ko ngta nvar a tonglou to ngma mon te, A Tonglou To A Svel gi enangthe
ngat kenker a ngaelaut. Vanangko o Isip ngat re kam nvar enang tok kat,
va a mou tvuvvuom mar ngatngae.
30 Va e Yosua mar ngat kor mnam mar mang E Nut he kmokpom kar
kat ko ngat kairkakleim a rengmat to e Yeriko mo kolkhek ruk aktiek hori
orom alomin he a rengmat to endo ka hennek tgi mrua rpuo.
31 Va a vlom to e Rehap, endo nam mur kaenen ka vok ngang lurokol ta
ngatkal mang alo Yuda ruk ngint vaik kun ma mmek mnam lYeriko, min
kam smia keketar mar. He ekam tok, tlo yor kar endruk ngata kerngnek
vgum E Nut her vgum ko tkor mnam en mang E Nut he kmokpom kar tok
kat arhe.

32 Va o mia ngarlavurgem vop ko kais kam rere mang ngar ko ngat
kor mnam mar mang E Nut he kmokpom kar tok kat, vanangko nong
a ngaekam ngang dok kam keknen ngang nguk mang ngar ruk e Gidion,
e Barak, e Samson, e Yepta, e Devit, e Samuel va o propet kat e. 33 Ko
endri kar nglenar akuruk kat ngat kor mar mnam mar mang E Nut he
kmokpom kar. Ko akuruk ngat kaus kar o vrong rhek kir kim ngaro
serppak. Ii, akuruk ngat kir kim mar to le kya mang ngar kam smia
nho mang ngar. Ii, her endruk ngat mi kol a mmie ka mhe to E Nut tel
karo tnangal ngang ngarores mang arhe. Va akuruk ngat kaus kar o
ngaemslang ruk ngat vua serppak kat, endruk ngma monrik te, o laion
he kir kim mar kat. 34 Va akuruk, o mia ngat ngam mar kuo kia paei
he a paei tvurvur klik, vanangko tlo em mar. Va akuruk, o mia ngat re
kam krong ngar orom o mus, vanangko E Nut tmur hong ngar pum a
kernonhommok to endo. Akuruk E Nut thortgem mar, ko tesgun ngam lo
vua serppak, vanang koknaik E Nut tenserpagam mar kam vle lserppak
kam kle kngae kaus lserppak hak kar ngaro imuo ruk o vrong rhek he
kir kim mar kam pet mar petgim a mhe to ngat kaus mang. 35 Va lraip
ruk ngles ngat yor, ngata kta lol mar ko mkor o propet, he o propet ngat
hover ngles petgim ngaro nnak kam kat kaekon mar ngang ngaortek.

Vanang akuruk ngma matnge vgum endruk ngat koskalil orom mar
kmen a ho nganngannes hak ngang ngar kais ko ngat kaim mar kngam
mar o yoror. Ngma matnge vgum o vnek ruk tok, ekam ko mar ngat kor
mnam mar mang E Nut kam kta hover mar petgim ngaro nnak koknaik,
yek kmen a ktalhok to kam plong vle ko kim En ngnik ngnik ngang ngar.
Nang ngat lua svil ngaro imuo kam hong ngar, ngar kam ngae, ekam
ko ngata mnor te, kam kta hop petgim ngaro nnak kam kol a ktalhok to
endo tho mi kut ya hak, vanangko ngaro imuo kam hong ngar petgim a
kernonhommok to endo, tlo vua ya e. 36 Ii, va o mia akuruk ko ngat kor
mnam mar mang E Nut he kmokpom kar, nglenar ngma kaerer ngaro
lpetuk ngang ngar kam kenhor mang ngar va kirmekon a khap mnam
mar. Vanang akuruk ko ngat kor mnam mar mang E Nut he kmokpom
kar, o mia ngta kleng ngaro singni orom o sen he kaenpasiker mar kun
mnam a hengor kam vle ko tok kngae kngae kat. 37 Va akuruk ko ngat
kor mnam mar mang E Nut he kmokpom kar, o mia ngat lalaem akuruk
orom o krek kngam mar o yoror. Va ngata pokim akuruk ngaro pkor
kngam mar nglomin va ngta krong akuruk orom o mus kngam mar
o yoror kat. Va akuruk ngma tu kim o tgoluk tgus mo mmie mekam
mekam. Va o mia ngama koskalil orom akuruk kam kol a regesal mang
ngar kat. Ii, her endri arhe akuruk ngam kaegenkar o sipsip va o got
ngaro ir he kngongae orom mar, 38 ko ngam gi vrong punpa ngpang ngar
ko ma gi kalputmok, va ko kio vlik, va ko mnam o nhotor va ko mnam
o krek ngaro ngnorok kat. Ii, o mia ruk mo mmie, endruk ngat lo kor
mnam mar mang E Nut he lua mokpom kar ngam si vle kar E Nut karo
mia ri enang tok, vanangko o mia ruk mo mmie ngat lo eveep iser E Nut
karo mia mruo hak.

39 Ii, E Nut karo mia ruk endruk tgus ngat kor mnam mar mang E Nut
va E Nut tsi hover ngaro mnok ekam tok, vanangko nong tang mnam mar
hak tmi vokom o tnangal ruk E Nut telik ngang ngar ge. 40 Nove, ko E Nut
ta ktar her el ka papat to kam mi kut el ka mokpom to a gunngar kun
pgegom En kar mor ri tete, endo ta ya kir kim ka mokpom to tel tennik.

Ko tmi kut el ka papat tok, kam tarkanang ka ngaeha to orom mar ruk
tennik orom mor ruk tete, he nang mor tgus kam kaum ka vle la mmok
ko pum kalo keik her vgum a mokpom to E Nut tmi kut el kun pgegom
En kar mor tete.

12

Ko E Nut Nma Knen Mang Kles Mruo Ruk E Yesus Ta Plam A Ngausie To A Gunngar Ormar Kam Smia Kenang Ngar Tok

1 He ekam ko a murgun to orom o mia ngarlavurgem ruk endruk ko
her monik moti ngta kaum ka vle kuon ma volkha kmarim mor ruk
ngot kor mnam mor mang e Yesus he kmokpom kar tete, va ngruaka vle
enang a mhel to nma sap ekam a ngaelaut to o mia ngat mi kut el ngang
kam mopet kar klenar kam mo kir kmar. Ii, ngruaka vle enang a mhel
enang tok, ekam ko en naka hong karo it ruk ngma kurogos mang he
nam lo smia sasap vgum mar tok. Ii, ngruaka vle tok mekam mekam, he
khong nguaro vrong kerkeknen tgus ruk ngma kurogos mang ngor kam
hagam mor kmor mnam mor mang E Nut he smia mokpom kar tok kat.
Va ngruak kle va kmatnge vgum o vnek he kor mnam mor mang E Nut he
kmokpom kar ge, gi enang ngar tok kat ko E Nut ta ktar mi kut el mor, he
mor kmor mnam mor mang En he kmokpom kar tok kat kngae kngae gi.
2 Mor ge, mor ge! Ngruak kael e Yesus ktar ko pum nguaro kerok mekam
mekam ko her en arhe, endo ta plam a valngan to orom mor ruk ngot
kor mnam mor mang en he kmokpom kar ko ta tarkanang ka ngaeha
to kam yor, he nang mor kmor mnam mor mang en tok arhe. Ii, va her
en kat arhe endo tmatnge vgum o nganngannes ruk mkor endruk ngat
krong orom o ot kvat engnang a ho he kaennegiang ngar. Tennegiang
ngar tok, gi ekam ko tel a sirei to nera kol koknaik oguo ktar ko pum kalo
keik. Mare, tel a sirei ktar ko pum kalo keik tok, nang kle gia vle orom
a leep to o mia ngat ngam kuon mang vanie, to le kyor engnang a ho.
Tyor to her le ka grap ngoguon ma volkha kmorsang ko vanam E Nut ka
miktiek ko mnam E Nut ka ngorsang. 3 Ii, her e Yesus arhe endo tmatnge
vgum o nganngannes ruk endruk ko vgum o mia ruk ngam eharom o
kerkeknen ngang ko ngat sir malngaeng tok. He ekam tok, mgua smia
ngangam kim muk mang en tok, he nang muk kam lua kapngan kmor
mnam muk mang E Nut, nang lo mrua ksir petgim.

4 Vanang muk, mum sia matnge vgum o mia ruk ngam kaeharom o
kerkeknen ngang nguk, vanangko mut lo matnge vgum mar kmis mang
o mia kmel gidiel mnam muk kngam muk o yoror vop. 5 Ngat lo si el gidiel
mnam muk kngam muk o yoror vop, vanangko mut her kikiangae mang
E Nut karo rhek ruk tkaenserpgam muk orom mar ko ta kvam muk te,
kles ruk muk, ko thavae mang langto langto mnam mor te,

> “Ko hal to yin, ngior kam kenhor mang Ngoldaip ko nama knen
> mang in kam smia kenang in. Va ngiak or kam kapngan kim En
> kat ko nma psom in kat e. 6 Ko endruk Ngoldaip nam kaelongtok
> mang ngar he ka kvam mar te, kles ruk mar her mar ruk arhe nma
> knen mang ngar kmel a kapnes ngang ngar kam smia kenang ngar
> tok.”

7 He ekam tok, mguak matnge vgum o vnek ruk E Nut nama knen mang
nguk ormar, ko tmon muk te, kles ruk muk. Ii, ko nok pathe nong a teit
tang to nam lo kaennegiang khal he lua knen mang vor, ngola? 8 Mare,
o mia tgus ngama knen mang ngles msim mang ngaro kerkeknen. He

enangthe E Nut nap lua knen mang nguk tok kat, va ta khenam te, muk
nong E Nut kles msim orom muk e. Nove, ta kle va ka khenam te, muta
vle enang o ngnes ruk ngaornek ngat lol mar kilturvek. 9 Va kam ngam
a papat kuon mang kat te, mor tgus ngota mnor mang ngoortek ruk
mo mmie ko mar tgus ngma knen mang ngor, he mor ngoma totu pum
mar vgum nga ngaeha to tok. He kmikkiem gi enang tok, ngruak ho
mrua krus orom mor mruo hak kir kim ko ngom kaeharom tok ngang
ngoortek, kam mur kael mor mruo ngang Ngor Teit to E Nut, Endo tkueng
ngor orom nguaro nunu, En kam knen mang ngor kngae, he nang En
kam kle kaen a ktalhok to kam plong vle ko kim En ngnik ngnik ngang
ngor. 10 Ii, ngoortek ruk mo mmie ngama knen mang ngor gi nong ke
laut e, kmikkiem ngartaro svil mruo ko ngata pat mnam mar mruo te,
ta ya mang ngar mruo kmeharom tok. Vanangko E Nut nam kle ktua
knen mang ngor ko ta ya mang ngor, mor kam kolkol ekam En orom
karo keknen ruk o totur mruo. 11 Lmien te, a mhel to E Nut ta knen
mang, en nam lua sirei kun mnam a kolkha to endo gi ko E Nut ta knen
mang. Nove, ko o vnek ruk endruk ngma vanker en. Vanangko koknaik
ko pekam ko a mhel to endo ther matnge vgum o vnek ruk endruk he
klol o papat vgum mar ko ta vitik, yek ner kais kam sirei ko o vnek ruk
endruk ngat her en a mmok mang, to ner le kut kaeharom o keknen ruk
ngata sir ko pum E Nut kalo keik va ka vle orom a vrek longeik, gi ekam
ko ther matnge vgum o vnek ruk endruk he klol o papat vgum mar ko ta
vitik.
12-13 Akuruk mnam muk ngaro papat ruk kmor mnam mar mang E Nut
he kmokpom kar ngat lo vua serppak e. He ngat gia vle enang a mhel to
kalo nhar va kalo ktiek ngat gia momgol. He ekam ko E Nut nma knen
mang nguk pum mularo kerkeknen tok va mguak mo kaenserpagam
muk kam matnge vgum mar na, kam kta hover mularo papat ruk kam
sim kor mnam muk mang E Nut he kmokpom kar. Ii, mguaka vle enang
o mia ruk ngat sisrim a ngaelaut kam hopeng o kleimkor. Ko muk mguak
sisrim mularo ngorsang tok kat arhe, he nang endruk mnam muk ngaro
papat ruk kmor mnam mar mang E Nut he kmokpom kar ngata momgol,
mar kam ho lua vuvuut vgum mularo kerkeknen, nang mar kam kle va
kta vle lserppak kat.

Ko Ngat Lo Kat Kais Kam Kta Kol A Ngaekam To Kam Kol A Ktalhok

14 Mguak kaegom mularo serppak tgus hak kam vle kar o mia tgus
orom a vrek longeik. Va mguak kaegom mularo serppak tgus kat kam vle
orom o keknen ruk o totur, ekam ko enangthe a mhel nap lua vle orom
o keknen ruk o totur va en na ho lo is hak kam vokom Ngoldaip koknaik
e. 15 Va langto langto mnam muk na sim ktua ngangam kim en kam kle
lo gia tu ko po ha, nang lo kol a ktalhok to kam plong vle ko kim E Nut
ngnik ngnik ko E Nut nma ring ya mang ngor kmen a ktalhok to endo
ngang ngor tok. Ii, langto langto mnam muk na sim ktua ngangam kim
en kat kam lua vle orom a ngaesik tang kat. Ko a ngaesik nma vle enang a
ho ka kmen to nma laut he ka krur orom o vnek ngang o mia he kaoppom
mar kam mrua ksir petgim E Nut hak. 16 Va langto langto mnam muk na
sim ktua ngangam kim en kat, he nang a kerkeknen to kam vret klenar
kam lo kael rengmat kun mnam ka vrek. Ii, na sim ktua ngangam kim
en kat, he nang en kam lua vle enang e Iso to nam mia kpoot mang E
Nut karo pos. Ko e Iso tsi vle te, en a molpou to nak lol kteit karo tgoluk

ko mkor kteit koknaik, vanangko ther le kaeharom a kerkeknen to kam
kpiem ka ngaekam to a molpou to endo ko tgi enkim a ngaemik langto
ko mkor knopia to ta knaek mang orom ka ngaekam to a molpou to endo
kmen ko maktiegom knopia to ta knaek mang enang tok. 17 Ii, va muta
mnor mang e Iso kat ko koknaik ko tkaiso kim kteit he kaurur kim kam
ngamyammok mang en, en kam kta kol a serppak to mkor ka ngaekam
to a molpou kat, vanangko kteit tserppak kim. Va tsi kaeti mnam kteit
kam ngamyammok mang kam kta kol kat, vanangko kteit tlo hortgem
karo papat e.

Ko Ngar Lo Kat Kais Kam Kol A Ngaekam To Kam Vaik Kun Mnam A Rengmat To E Yerusalem Kuon Ma Volkha

18 Ii, mut her mokpom kar E Nut he, vanang mut lua mokpom kar En
enang mulmialaol ruk tennik ko ngat mokpom kar ko pum a vul to e
Sainai e. Ko a vul to endo ngat lo kais hak kmehang va ngat kais kam
vokom ko a paei tvurvur. Va a paei ka ngaus to tvua ppat ta pum ka
grap ngpalmai kngam a ho slommok hak kuon ma volkha kat. Ii, mut lua
mokpom kar E Nut tete enang ngar tennik ko pum a vul to endo, ko ko
tok a ngausgi to alautar tpis kat va a koot tgurmik, 19 va a nglung tkaeti
klik. Nove, va mut lua mokpom kar E Nut enang endruk tennik kat ko
tennik E Nut ta rere he o mia ngata gorang ka ktui to orom karo rhek he
kaurur kim en kam lo kta rere kat e. 20 Ii, o mia ruk tennik ngat lua svil
E Nut kam kta rere kat ekam ko ngta gorang karo rhek ruk endruk te,
“Si enangthe a gi vrong ngaemslang tang nap kaehang a vul ta, va o mia
ngak lalaem orom o krek kngam a yoror.” 21 Ii, mulmialaol ngat vokom
a vul ko ta vle tok, to le ho mi ktua gor hak. Va si e Moses kat, va ta gor he
khavae te, “Kua vok ta khi ko ko ho mi ktua gor hak.”

22 Mar, ngta mokpom kar E Nut he kgor enang tok, vanangko muk,
muta mokpom kar E Nut he ho mi ktua vle yok gi ko muta vle enangthe
mut her aol ngte kim A Vul To E Saion langto yok, endo kuon ma
volkha. Ngma mon a vul langto yok to endo kat te, A Rengmat To E
Yerusalem Kuon Ma Volkha. Ii, va a rengmat to endo ngma mon kat
te, a rengmat to E Nut to nma plong vle ngnik ngnik nma vle mnam. Ii,
muta mokpom kar E Nut he ka vle tete enangthe, mut her aol ngte kim
o engyel ngarlavurgem ngarlavurgem ngarlavurgem hak, endruk ngat
kaum kael a ngaen kam kni pum orom a sirei alautar.

Ko E Nut Thera Kser A Ken Mang O Mia Ngaro Mnok Kmittiegom Ngaro Mnok Kun Mnam Ka Meer To Kuon Ma Volkha

23 Ii, muta mokpom kar E Nut he muta vle kat enangthe, mut her aol
ngte kim E Nut ka ngaomevek to ta vle enang a mhel kalyie to a molpou
ko E Nut ta kser a ken mang langto langto mnam mar kun mnam E Nut
ka ngaomevek to endo he kaittiegom ka munik kun mnam ka meer to
kuon ma volkha. Ii, muta vle enangthe mut her aol ngte kim E Nut arhe,
Endo nera momngan kar o mia tgus mang ngaro kerkeknen. Mare, va
muta mokpom kar E Nut he muta vle kat enangthe mut her aol ngte kim
o nunu ruk mkor endruk E Nut ther tarkanang ka ngaeha orom mar ko
ther mon mar la mmok ko pum kalo keik kat he. 24 Va mut her gia vle kat
enangthe, mut her aol ngte kim her e Yesus kat arhe, endo ta rere orom
mor kmel a mokpom to a gunngar kun pgegom E Nut kar mor orom ka
gidiel mruo arhe. Ko thera tger a gidiel mang ngor. Ii, mu vokom na,
e Abel ka gidiel ka serppak tgia vle mang kam gi kaekon ngang knopia

orom a kapnes, vanang e Yesus ka gidiel ka serppak ta kle va ka vle mang
kmeharom mor kam vle la mmok ko pum E Nut kalo keik. He ekam tok,
e Yesus ka gidiel ka serppak ta laut kir kim e Abel ka gidiel tok arhe.

Ko E Nut Ka Tavgo Nera Komor Mar

25 He ekam ko mut her mokpom kar E Nut to ta vle tok tete, va mgua
smia ngangam kim muk kam lua keyang E Nut karo rhek ruk thavaeng
nguk ormar. Ko enang ko E Nut tlo ennegiang mulmialaol ruk tennik ko
ngat keyang karo rhek ruk tengorang ngar ormar mo mmie, va muta pat
nngia, E Nut ner lo vur kaenpasiker a kapnes ngang nguk ruk mut re
kmel mularo yaik ngang En ko nam kaengorang nguk orom karo rhek
ruk ngat ottek kun kuon ma volkha gi? 26 Ii, ko tennik E Nut tpakvom
kmen karo pos ngang o Yuda he a mmie ta khi vgum ka ktui. Vanangko
tete, ther el ka tnangal ngang ngor orom karo rhek ruk endri te, “Ngor
kta khikher a mmie kat na, va o tgoluk ruk kuon ma volkha kat, va ngara
rpuo he knop.” 27 Mu vokom na, E Nut ka re ka vgon to te, “kat na”, ta
khenam ma mmok te, E Nut nera rpem o vrong tgoluk ruk tkueng ngar,
he nang E Nut ka tavgo to tlo is hak kam nop kam komor o mia he ka vle
ngnik ngnik kuo mang ngar.
28 Ii, E Nut ka tavgo to ner kle yek komor mor, tlo is hak kam nop e. He
ekam tok, ngruak kanprim E Nut mang ka tavgo to endo to le ktotu pum
En ko ngoma nho orom En orom he kteiver En. 29 Ngruak kanprim tok,
ekam ko E Nut karo rhek ruk ngat ittiegom mar ngat havae mang te, “E
Nut to ngoma totu pum, ta vle enang a paei to nam kaem o tgoluk tgus
krum kim mar hak.”

13

Ko E Nut Tho Lo Is Hak Kam Ksir Petgim Mar

1 Mguak mo kaelongtok mo nguk mruo enang ko muk o moornopeik.
2 Va mguak or kam kikiangae kam ring ngaekmol ekam o hirtek. Ko
mnam o kolkhek akuruk muma ring ngaekmol ekam mar, mum her mi
ring ngaekmol ekam o engyel akuruk tok kat, nang lua paptang ngar te,
mar o engyel ruk kat e. 3 Va mgua mur kael pat kim muk mruo mekam
mekam mang endruk o mia ngat enpasiker mar kun mo hengor kam
mrung ngar, gi enangthe muk mruo kat muta vle kun mnam a hengor
ko kim mar tok kat. Va mgua kael pat kim muk mruo kat mekam mekam
mang endruk o mia ngat kol a regesal mang ngar kat, muk kam mrung
ngar kat, gi enangthe o mia ngat kol a regesal mang nguk tok kat.
4 O mia tgus nga smia totu pum a keknen to mang a lei, he lo kta
vret ngarlenar akuruk ko yok, ko E Nut nera momngan kar endruk a
kerkeknen to kam vret nglenar tkael rengmat kun mnam ngaro vurkul
kar endruk ngma kpoot mang a lei. 5 Va mguak or kam vua ring mnam
muk mang a kre, he nang o papat ruk kam vle pum a kre kam kpom muk.
Nang mularo vurkul ngak kaisis kun mnam muk te, o tgoluk ruk muta
kpom mar, ngat her is mang nguk he. Mguaka vle tok, ekam ko E Nut
mruo thavae te,

> “Ngor ho lo is hak kam ksir petgim yin, va ngor ho lo is hak kam
parem yin kat e.”

6 He ekam tok, ngot kais kam rere lserppak te,

> “Her Ngoldaip to arhe, endo kam susulgim dok. He ekam tok, ko ho
lo is hak kam gorang o mia ko ngat lo is hak kam kering dok e.”

Ko A Psen To A Totur Yok Gi Ka Ngaeha Ta Laut Mang Endo Mo Mmie Ka Ngaeha

7 Va mgua kael pat kim muk mruo mekam mekam kat mang mulmi-
alaol ruk ngat havaeng nguk mang e Yesus orom E Nut karo rhek. Mgua
smia ngangam kim muk mang ngaro ngorsang to le kolkol ekam mar
orom ngaro papat ruk kmor mnam mar mang e Yesus he kmokpom kar.
8 Ko e Yesus Kristus nam lua horotgi e. Tennik kmis mang tete nam lua
horotgi. Va si ngnik ngnik kat, va en tlo is hak kam horotgi kat e.

9 Va mu or kam ngan vgum endruk ngam kaegom kam vraik orom muk
ko ngam mi ktua patter muk orom ngaro vrong papat mruo ruk ho yok
gi, endruk mang o ol ruk kam nngiar ormar, enangthe E Nut kam mon
muk la mmok ko pum kalo keik vgum mar tok. Ko o nngiar ruk orom ol
ruk endruk ko o pris ngama ktar ka mrot kuo ma psen to a totur mang
nguk to le kaem mar, ngat lo is hak kmenserpagam a papat tang mnam
mularo vurkul te, E Nut kam mon muk la mmok ko pum kalo keik vgum
mar e. Nove, ko E Nut nam kle va kaenserpagam mularo papat ruk kun
mnam muk kmikkiem ka keknen to ko nak kle ktua ring ya mang nguk
ha. 10 Ii, ko mor ruk ngot kor mnam mor mang e Yesus he kmokpom kar,
mor ngrua psen to a totur, ka mten tkut vle yok gi, endo orom a ho to
ngat krong e Yesus ka vok orom o ot kvat ko engnang. Va o pris ruk laol
ngaldaip to nam kaeha mang o mia kun mnam E Nut ka maksien ka rek
Ka Taban To A Ho Totur Hak, nong a ngaekam tang hak ngang en kam
tuur mnam a nngiar to endo ko ngat krong orom o ot kvat engnang ngrua
psen to a totur to endo e.

11 Ii, o pris ruk laol ngaldaip nma kol a ngaemslang langto ka gidiel he
kvaik orom kun mnam E Nut ka maksien ka rek Ka Taban To A Ho Totur
Hak kam nngiar ngang E Nut orom a gidiel to endo mang o mia ngaro
kerkeknen. Vanangko nama ktar kaim a ngaemslang to endo he ka mrot
karo vothol ku mnok mnam a rengmat to endo. 12 He kmikkiem gi enang
tok kat, e Yesus ther lol o nganngannes ku mnok ko va rengmat ka gu, he
o mia ngtim kngam a yoror ko tok kat, kmeharom o mia kam vle la mmok
ko pum E Nut kalo keik her vgum ka gidiel mruo tok kat arhe. 13 He ekam
tok, ngruak korim o pris ruk laol ngaldaip karo reha ruk nam kaeharom
mar kun mnam E Nut ka maksien ka rek mo mmie tete, nang kle kngae
ngok mnok petgim a rengmat to endo ngok kim e Yesus, ko mnam a mhe
to ngat ngam a leep kuon mang, mor kam kle kaum ka vle kar en kam kol
a leep kuon mang ngor tok kat. 14 Ngruak kaeharom tok, ekam ko moti
mo mmie, nop a rengmat tang ngang ngor ko nera plong vle ngnik ngnik
e. Vanangko ngoma nho mkor E Nut, En kmen a rengmat langto ko yok
ngang ngor koknaik.

Ngruaka Nngiar Ngang E Nut Her Gi Vgum E Yesus

15 He ekam tok, ngrua le kaen o nngiar ngang E Nut mekam mekam gi,
endruk orom nguaro rhek ruk kam kanprim En ormar her vgum e Yesus
ko ngoma mon ka munik ko ngot kor mnam mor mang en he kmokpom
kar. Ko orom nguaro rhek ruk endruk ngoma khenam nguaro papat ruk
kmor mnam mor mang e Yesus he kmokpom kar ma mmok, gi enang
a ho ko nma khenam karo miel ma mmok tok kat. 16 Va mu or kam
kikiangae hak mang kam nngiar ngang E Nut orom mularo nngiar ruk
kam ya mang o mia kam turang ngar orom mularo tgoluk kat, ko E Nut
nma sirei mang o nngiar ngo mamten ruk endruk tok.

O Mia Ngaka Nho Orom Ngalmialaol

17 Va mguaka krus orom muk mruo kam vle ku meorom mulmialaol
ngaro serppak. Va mguak ngan vgum mar kat ko ngma nho mang nguk.
Ko her mar ruk arhe endruk koknaik E Nut nera momngan kar mar
mang ngaro reha ruk kam nho mang nguk tok. Ii, mguak ngan vgum
mar, he nang mar kam kol a sirei vgum nga ngaeha to kam nho mang
nguk tok. Vanang enangthe mgua lua ngan vgum mar, va mguer kle kael
o vnek kuo mang ngar vgum tok. Va enangthe ngap lol o vnek vgum muk
kat va ngat lo is kam sim kaeha kam smia nho mang nguk tok e.

Kam Ngarkie

18 Va mguak ngarkie mang ngor ruk moti kat ko dok kar endruk mo
kmok, ngota mnor hak te, nguaro vurkul ngta mrer ko pum E Nut kalo
keik kat, he ngota svil nguaro ngorsang tgus kam mmok tgus hak, he
nang o mia tgus kam nho orom mor ekam mar. 19 Ii, va her sim kut
dok ta arhe ko kaurur kim muk kam mi ktua ngarkie ngang E Nut te, En
ketasuo kmeharom a ngaelaut ngang dok kam kat kaeknik ngok kmuk.
20-21 E Nut to nam kaen a vrek longeik ngang o mia, ther hover Ngoldaip
e Yesus petgim ka nnak he, kmikkiem karo papat ruk mang ka mokpom
to a gunngar, endo tel orom e Yesus ka gidiel kam plong vle ngnik ngnik.
Ii, va her E Nut to arhe kua ngarkie ngang mang nguk te, en kmeharom
mularo keknen tgus kam ya, mar kmis mang o vrong reha ruk En mruo
ta svil muk kmeharom mar. Va kua ngarkie ngang En kat mang ngor
tgus kat te, En kmeha kun mnam mor tgus kmikkiem ka svil mruo, he
nang En kam higiang karo reha ruk endruk kun mnam mor tok. Ii, kua
ngarkie ngang En tok vgum e Yesus Kristus, endo nma vle enang A Toot
Kmo Sipsip to nam smia mnor kam nho mang karo sipsip. Ii, her e Yesus
ka munik arhe ta laut kir kim o mia tgus. He ekam tok, ngruak hover ka
munik kngorom kngorom gi. Lmien.

O Rhek Kam Nop Ormar

22 Koornopeik, ko kaurur kim muk kam matnge vgum kuaro rhek ruk
endri ko kaenkrovgem muk ormar, ko kua hor ta ko kaittiegom ngang
nguk tete, tlo vu hok e.
23 Kua svil muk kam mnor kat mang ngornopia to e Timoti te, o mia
ngat her hong kun ma hengor, en kam ngae he. He enangthe ketasuo en
kmaol kpis moti kim dok, va muo tgus mora kaum kngae ngok kim muk
kam ptang nguk kat.
24 Mguak kaen kua mamrung ngang mulmialaol tgus kar E Nut karo
mia tgus kat. Va endruk nkong ngar ko mItali ngat kaen nga mamrung
ngang nguk tok kat.
25 Yu! Kua ngarkie ngang E Nut mang nguk tgus kat te, En kam ring ya
mang nguk tgus.

E Yems Ka Hor To Tittiegom

O Rhek Ruk Ktar Kam Keknen Mang E Yems Ka Hor To Tittiegom

E Yems, en e Yesus knopia langto. En a mhel to atgiang mnam endruk ngta nho mang E Nut ka ngaomevek to ko mYerusalem.

E Yems tittiegom ka hor ta kam smia patter E Nut karo mia orom karo papat, mar kam sim kut kaikkiem e Yesus karo keknen orom mar. Thavae lserppak te, enangthe a mhel na kor mnam en mang e Yesus he kmokpom kar, va en na kle ka khenam karo papat ruk endruk ma mmok orom karo keknen ruk nak kaeharom mar ngang o mia. Ta smia keknen mang o keknen ruk endri te: Kmor kmesik, kmor kam mo krur, kmor kam khen o mia akuruk kam smia tar, mar nang kle ka mnang akuruk, kam smia nho ekam mularo rhek mruo, va kam lo mrua hover muk mruo, va kam ngarkie.

E Yems Ta Mrung O Mia

1 Vae, dok e Yems, dok to kom kaeha ngang E Nut va Ngoldaip e Yesus Kristus. Ko kaittiegom kua hor ta ngang nguk ruk o Yuda mularo usiel ruk loktiek hori orom alomin, muk ruk mut her senkir he kmovavaik mnam o vrong rhek he ka vle ko kmar.

Ko kaen kua mamrung ngang nguk tete.

O Mia Ngak Sirei Mang O Vnek Ngo Mamten Ruk Ngak Kirpagis Kim Mar

2 Koornopeik ruk mut kor mnam muk mang e Yesus he kmokpom kar, kua svil kam havaeng nguk te, o vnek ngo matneik ruk ngak kirpagis kim muk, mgua ho mi ktua sirei mang ngar hak 3 ekam ko mut hera mnor mang E Nut he te, nam kaegom mularo papat ruk kmor mnam muk mang En ormar, he nang muk kam kle kserppak kam matnge vgum mar. 4 Va mgua matnge vgum mar tok, he nang E Nut kam tarkanang ka ngaeha to kun mnam muk orom o vnek ruk endruk, muk kam kolkol ekam E Nut karo keknen tgus hak he ka vle te, mut her mi kut is kmegenkar ka yet to ka sgan. He enang tok, mguera vle te, mut lua tu hak mang a keknen tang ko mkor E Nut kat e. 5 Vanangko enangthe tang mnam muk npa tu mang E Nut karo papat ruk laol, va naka mnganang E Nut to nama vle kia vul orom ka keknen to kam nngiar ngang o mia tgus, he E Nut ner mi kaenik ngang, ekam ko E Nut nam lua knun orom karo nngiar kam lo kaenik ngang o mia e. Va nam lo vu kaesik ngang o mia ko ngam vua hop kpis ko kim orom o vu mngan ruk mang o tgoluk kat e. 6 Ii, naka mnganang E Nut mang ngar tok, va na sim kut kor mnam en mang E Nut te, En ner mi kaenik ngang. Nang nak or kam namlolo pum E Nut te, En ner mi kaenik o nop. Ii, ko endo nma namlolo pum E Nut tok, nma vle enang a mou to nam kaen o vlung vgum a ngausgi he ngma himhim ngogut ngoguo ngogut ngoguo. 7 A mhel ka mten to tok, nam mur kaim en mruo pum karo papat ruk kam nho mkor E Nut te, En ner kaen a tomhel tang ngang. 8 Ko en, a mhel ka mten to tok, nama vle orom kalo papat alomin, va en nma namlolo pum karo reha tgus hak.

E Yems Karo Rhek Ruk Ngang Endruk Ngat Vu Kais Kmo Tgoluk Va Ngang Endruk Ngma Tu Kmo Tgoluk

9 Enangthe knopia ngang ngor ko o mia ruk mo mmie ngama vokom te,
nma tu kmo tgoluk, en nak sirei ge, ekam ko E Nut tvokom te, En thover
ko tkor mnam en mang e Yesus he kmokpom kar. 10 Va knopia langto
ngang ngor kat ko o mia ruk mo mmie ngma vokom te, tvu kais kmo
tgoluk, va en kat nak ktua sirei kat ge, ko E Nut tvokom te, En ta kle mi
kut kael a mhel to endo kam mrua grung orom en mruo orom karo vu
tgoluk. Ii, nak sirei tok, ko mu vokom na, a mhel tlo is hak kam serppak
mang karo vu tgoluk, ekam ko en nera yor kparem karo vu tgoluk ruk
endruk he ka vle gi enang a ho to karo rehi ngat vuvui he karo kraen
ngat nop. 11 Ii, ko a kolkha nma hur he ka grap orom kla manakain he
kael a ho karo rehi ruk endruk. To ngma vui kharpeet kpis ka mget to
karo kraen ngta nop hak. He a mhel to tvu kais kmo tgoluk ner sim ktua
vle her gi enang tok kat arhe, ko ner gi mur kaim en mruo pum karo reha
ruk nam kaeharom mar kmit o krek ko na kle kyor kparem mar tok kat.

12 He ekam tok, ani mhel to nma matnge vgum oni vnek ruk ngma
kirpagis kim, her a mhel to ta lgekol arhe, ekam ko koknaik ko na her
matnge vgum o vnek knop, yek a mhel to endo nera kol a ktalhok to kam
plong vle ko kim E Nut ngnik ngnik. Ii, a ktalhok to endo, E Nut ta ktar el
ka tnangal mang kmen ngang o mia ruk ngam kaelongtok mang En. Va
a ktalhok to endo ta vle kat te, o mia nga keik to kat arhe, ko ta vle enang
a msasaen to E Nut nera him mar orom.

13 Va enangthe a mhel ka vok karo svil nak kaegom en kmeharom o
kerkeknen, va nak or kam re te, “O, E Nut to tkaegom dok kmeharom
mar.” Ii, nak or kam re tok, ekam nong a tomhel tang hak to tkais
kmegom E Nut kmeharom o kerkeknen e. Va nong En ka keknen to
kmegom o mia kmeharom o kerkeknen kat e. 14 Nove, parem ko, a mhel
langto langto mruo karo mur svil ruk ngat kernonho ngam kaur kun
mnam en mruo, yek karo svil ruk endruk ngam kaegom en kmeharom
o kerkeknen. Enang tok, a mhel karo mur svil mruo ruk ngat kernonho
ngma vraik orom en, kait en kmeharom o kerkeknen ruk endruk. 15 To
ko pekam ko a mhel karo mur svil ruk ngat kernonho ngam kait en
kmeharom o kerkeknen, yek ka papat to kmeharom mar ta hop kun
mnam he. Kam ngae, to a mhel to endo nam mrua khenam ka papat to
endo ma mmok orom karo kerkeknen. To kopekam tok, a mhel to endo
tkael kalo keik ekam o kerkeknen ruk endruk, to ngam kael rengmat kun
mnam ka vrek kat he. He enang tok, a mhel to endo nma vle ormar he
ngat kle kael en, he nang E Nut kam monik kim a yor ngang koknaik
vgum mar tok.

16 To koornopeik ruk mut kor mnam muk mang e Yesus he kmokpom
kar, kom vu kaelongtok mang nguk. Va kua havaeng nguk te, mu or
kmorim o mia kam krong mularo vrongtok. 17 Ko o nngiar ruk lyar tgus,
her endruk tuk arhe ngam gi kottek kun kuon mail ko mkor Ngor Teit to
tkueng a kolkha va a kenho kuon ma volkha. En nam lua hortgi enang
o tgoluk ngakro ngoumi ko alo mmok ruk enngindukk nginm kael mar.
18 Ii, he her E Nut to ta ktar mur el ka papat mang ngor arhe, En kam ktar
orom mor kam plam a ngausie to a gunngar orom mor vgum karo rhek
ruk o minar, he nang mor kam vle la totur ngang En mruo, gi enangthe
ta hengrem ka loot to orom mor tok kat.

O Mia Ruk Ngma Ngan E Nut Karo Rhek Nga Sim Kut Kaikkiem Mar

19 Koornopeik ruk mut kor mnam muk mang e Yesus he kmokpom
kar, kom vu kaelongtok mang nguk. Va kua havaeng nguk te, mgua gia
nho ekam kuaro rhek ruk endri na. Muk tgus mgua ngae ho sim ktua
vongnek kim o mia. Va mguak or kam tutut mnam ke longmok ngang
nguk kam marer krere. Va mguak or kam gia hop orom a ngaesik kat
20 ko a mhel ka ngaesik nam lua kla orom a ngorsang ka mten to E Nut
nma svil mang e, endo ta sir ko kim kalo keik. 21 Nove. Ekam tok, mguak
orim mula kerkeknen to kam gia kapter o mia, endo tkaispak kun mnam
muk tgus, nang kle ho mi ktua krus orom muk mruo kam lol E Nut kakro
rhek kun mnam muk, endruk o mia ngta ktar elik kun mnam muk he. Ii,
mguak lol o rhek ruk endruk ko ngat kais kam ho mia susulgim muk.
22 Ii, mguak or kam mrua kauyang nguk mruo kam gia ngangan E
Nut karo rhek kuo mang mularo pkor. Vanangko mgua kle va sim kut
kaikkiem mar ha. 23 Ko ani mhel to nam gia vongnek kim E Nut karo
rhek, nang lo kaikkiem mar, en tsim kut kaenang a mhel to nam mrua
vokom ka nunu mruo kun mnam a kleng knop, 24 to kle kngae va her lo gi
hus kam kikiangae mang ka nunu mruo. 25 Vanang E Nut nma vokom e
Yesus orom karo pos ruk yok ge, endruk ngat ho mi kut kais hak kam kser
o kerkeknen ngaro serppak ruk ngam kaenen o mia kmeharom mar. Va
a mhel to nam sim kut non ekam mar kam smia mnor mang ngar, va her
a mhel to ta lgekol arhe ko en nera sirei ekam ka ngaeha to endo. Ii, ta
lgekol ekam ko en nam sim ktua nho ekam e Yesus karo pos ruk endruk
mekam mekam kam smia mnor mang ngar, nang lua kikiangae mang
ngar ko tnganik. Nove, nam kle va sim kut kaikkiem mar ha.
26 Va ani mhel to nam mrua hover en mruo kam pat mang en mruo
te, tsim kut kaikkiem E Nut karo pos, vanang kle gi vrong kaelha krere
kngongae, va a mhel to endo tgi mrua kauyang en mruo tok, he tgi mur
kaim en mruo pum ka ngaeha to kmegom kam sim kut kaikkiem o pos
ruk endruk tok. 27 Vanang o reha ruk kam sim kut kaikkiem Ngor Teit E
Nut karo pos ormar, he nang E Nut kam higiang ngar, ko ngat gia mmok,
ta vle te, kam smia tar o tumrek va o tahek ruk o vnek ngat lol mar, va
kam sim ktua nho ekam muk mruo, muk kam lua ru pum o kerkeknen
ruk ngat ottek mo mmie. Ii, o reha ruk endruk, E Nut tlo kais hak kam
mon muk orom a kerkeknen tang hak ormar e.

2

Mguak Or Kam Khen O Mia Akuruk Nang Kle Ka Mnang Akuruk

1 Koornopeik ruk mut kor mnam muk mang e Yesus he kmokpom kar,
kua havaeng nguk te, ekam ko mut kor mnam muk mang Ngoldaip e
Yesus Kristus, Endo orom kla mmok he kmokpom kar, va mguak or kam
khen o mia akuruk kam smia tar mar nang kle ka mnang akuruk e. 2 Ii,
mu vokom na, enangthe alo mhel alomin nginpa vle. Langto karo vu
krek ko tegen karo it ruk orom ngaro vu kraen va karo paktiek ruk ngat
eharom mar orom a kre to a gol, ko ngaro kerok ngta grap. Va a mhel
langto, en nong o vur krek ngang ko tegen karo it ruk ngo sangneik ko
ngat re kam memget. Va enangthe nginpa kaum kvaik kmorsang mnam
mula kaum to kam totu pum E Nut, 3 he enangthe mupa khen endo karo
vu krek ko tegen karo it ruk orom karo vu kraen kam reng te, “Orsang mo
mnam a ngorsang to enda a yar,” vanang kle kekhet a mhel to nong o vur
krek ngang kam reng te, “Yin, gi sir ko gut ho,” i o “Orsang ku mmie ogut

kniting ku penharom o mia ngaro nharok," 4 va mut mur khenam mula
kerkeknen ma mmok te, mut her mo kekhet muk mruo orom mularo
papat ruk ngat kernonho, endruk kam nho orom akuruk mnam muk,
nang ka grung orom akuruk, kmikkiem mula kerkeknen to kmeloong
orom a keknen to kam nho mnam o mia tok.
5 Koornopeik ruk mut kor mnam muk mang e Yesus he kmokpom kar,
kom vu kaelongtok mang nguk. Mu ngnek na! O mia ruk ngaro papat
ngat kottek ko mkor endruk mo mmie ngam si kekhet kelenar ruk nop
o vur krek ngang ngar, vanangko her kelenar ruk arhe E Nut mruo ther
mur re pum mar he, mar kmor mnam mar mang e Yesus, he nang mar
kmenang endruk orom ngaro vu krek ko E Nut nma vokom ngaro papat
ruk kmor mnam mar mang e Yesus tok te, ngaro gol ngo pneik. Ii, E Nut
tre pum mar tok, he nang ka tavgo kam vle kuo mang ngar, to koknaik
mar kam kle kol a ktalhok to kam plong vle ko kim En ngnik ngnik. Ii,
E Nut mruo thera ktar mur el ka tnangal ngang ngar kmen a ktalhok to
endo ngang endruk ngam kaelongtok mang En. 6 E Nut tsi eharom tok
ngang endruk nong o vur krek ngang ngar, vanang muk, mum her gi kle
va ka kpiem mar ge, nang kle khover endruk ngaro vu krek. Vanang her
endruk ngaro vu krek arhe ngam ngae mnam muk mang o tomanngaem
va mum ngae ktua hover mar ge, nang kle ka grung orom o mia ruk nop
o vur krek ngang ngar, endruk E Nut tre pmar. Ii, va her endruk ngaro
vu krek kat arhe ngam kael muk ma rere, 7 va kerrereng ngua Taven
to e Yesus ka munik. Va her Endo mum si mon Muldaip orom kat arhe,
vanang mum kle ktua hover o mia ruk endruk kat ge.
8-9 Hai-e, mut lo is kmikkiem E Nut kakro pos orom a keknen to kam
khen akuruk kam smia tar mar, nang kle kekhet o mia akuruk ka mnang
ngar tok e. Ko enangthe mupa kekhet o mia akuruk enang tok, mut her
kpoot mang E Nut kakro pos he. He o pos ruk endruk ngat her monik
kim muk orom a kerkeknen to endo he. Vanang mguaka svil kam sim
kut kaikkiem E Nut ka pos to aktarang a ngaenpaeir, va mguak kaikkiem
ko ngat ittiegom kun mnam E Nut ka meer te "Mguak kaelongtok mang
o mia, gi enang ko mum mur kaelongtok mang nguk mruo enang tok
kat." Mguaka vle tok, va mguer sim kut kaikkiem ka ton msim. 10 Ii, E
Nut kakro pos ngat kais kam monik kim muk orom a kerkeknen to endo
ekam ko enangthe a mhel tang nap sim kut kaikkiem E Nut kakro pos
tgus, vanang aol gi vur harpeet kmeharom a keknen tang ko agitgiang
tuk ko tkernonho, va tmia vle te, ther mi kpoot mang E Nut kakro pos tgus
he a vnek ta vle kuon mang enang tok. 11 Ii, ko E Nut to thavae te, "Ngiak
or kam kpoot mang a lei" her En to kat arhe, Endo thavae kat te, "Ngiak
or kam por o mia." He ekam tok, si enangthe ye lo gi vur aol kpoot mang
a lei, vanang kle kpor a mhel, va ta khenam te, ye her mi kpoot mang E
Nut kakro pos tgus orom ka kerkeknen to endo ko en agitgiang tuk tok
arhe.
12 E Nut ten karo pos ruk yok ge ngang ngor, va karo pos ruk endruk
ngat ho mi kut kais hak kam kser o kerkeknen ngaro serppak ruk ngam
kaenen o mia kmeharom mar. He ekam tok mgua pat mang ngar tok, va
mguak rere kaeha kngongae kmikkiem karo pos ruk yok ge ko koknaik
E Nut nera monik kim a kapnes ngang o mia tgus kmikkiem her karo pos
ruk endruk arhe. 13 Mguak kle kpat mang ngar tok, ko E Nut ka papat to
kam mrung o mia, ta laut kir kim ka papat to kam monik kim a kapnes
ngang ngar. Vanang ani mhel to nam lua mrung o mia, E Nut ner lo kat

kais kam kta mrung a mhel to endo tok kat e. Nove, ner kle va kmonik kim a kapnes ngang.

A Mhel Karo Papat Ruk Kmor Mnam En Mang E Nut Ngak Kael Mit Orom Karo Reha

14 To koornopeik ruk mut kor mnam muk mang e Yesus he kmokpom kar, kua havaeng nguk te, a mhel to tgi mrua havae mang en mruo te, tkor mnam en mang e Yesus he kmokpom kar, vanang lua khenam en mruo ma mmok tok orom karo reha, tgi mur kaim en mruo kmor mnam en mang e Yesus tok. Ko karo gi papat tuk ko tgi kor mnam en mang e Yesus ormar, nang lua khenam mar ma mmok orom karo reha, E Nut tlo kais hak kam sulgim en vgum mar enang tok e. 15 Ko enangthe a ngokol, i o a vlom tang ko min tgus ngint kor mnam min mang e Yesus he kmokpom kar, min nop o it va o ol kmemik nginpa vle. 16 To tang mnam muk npa reng ngin te, "Meak ngae he ka vle lya, he sim kaemik va kaegen," vanang lo mi kaen ka ktiek kmeharom a ngaeha tang kam klang ngin mo tgoluk ruk endruk ko min nginta tu mang ngar, va a mhel to endo tgi mur kaim en mruo kam gia kor mnam en mang e Yesus tok. 17 Kmikkiem gi enang tok kat arhe, ko a mhel to nap gi kor mnam en mang E Nut orom karo papat tuk, vanang lo kaeharom o reha akor kam khenam karo papat ruk endruk ma mmok tok, va en nam mur kaim en mruo orom karo papat ruk endruk kmor mnam en mang E Nut tok ormar, ko karo papat ruk endruk ngat gia vle enangthe ngat her gi yor kun mnam en enang tok. 18 Ta vle tok arhe, vanang o mia akuruk ngara kokheng ngarlenar kam re te, "Mor ngoma serppak te, nguaro gi papat ruk kmor mnam mor mang e Yesus, mar tuk ngat her kok mi kais he, he nang E Nut kmen a ktalhok ngang ngor. Vanang akuruk ngam kle ktua serppak kat ge te, nove, ngaro gi reha tuk ngat her kok mi kais."

Vanang dok, ngor kle mia havaeng nguk lsir te, mut lo kais hak kam khenam ngang dok te, mularo gi papat ruk kmor mnam muk mang E Nut ormar ngate ktua vle gi va mularo reha ngate ktua vle yok gi. Parem ko, ngor mia havaeng nguk lsir ma mmok te, koma khenam kuaro papat ruk kmor mnam dok mang E Nut her vgum kuaro reha ruk endruk arhe, endruk kuaro papat ngam kael mit orom mar. 19 Ii, va muk ruk muma serppak te, mularo gi papat ruk kmor mnam muk mang E Nut ngat her kok mi kais tuk, he nang E Nut kam susulgim muk vgum mar, va muk ge. Mut her gia kor mnam muk mang E Nut orom mularo papat tuk, vanangko kua havaeng nguk te, si o kool va ngat kor mnam mar mang E Nut orom ngaro gi papat tuk enang tok kat, vanangko mar ngma khi kim E Nut mang a kapnes to ner kaen ngang ngar ge.

20 Muk o mia ruk mularo lpetuk ngat ho mi ktua tok hak ko mum smia ring te, o mia kam smia khenam ngang nguk ma mmok kmenserpagam a papat ti te, a mhel to nam gi kor mnam en mang E Nut orom karo gi papat tuk, nang lo kaen ka ktiek kmeharom karo reha, a mhel to endo karo papat nong ngaro vu kleim ngang ngar hak. 21 Yu! Va kua havaeng nguk te, mu sim pat mang ngores e Ebrehem na, ko en ta khenam karo papat ruk kmor mnam en mang E Nut ma mmok, to endo yek E Nut tmon en te, ta mmok ko kim kalo keik vgum ka ngaeha to endo kam nngiar ngang En orom khal to e Isak kuon mang a psen to a totur tok. 22 Mut her mur vokom he te, e Ebrehem ka papat to kmor mnam en mang E Nut va ka ngaeha to kam nngiar orom khal to e Isak, min tgus ngint kaum kaeha

kngae tgus. He ekam tok, e Ebrehem ta pgal pum ka papat to kmor mnam
en mang E Nut orom ka ngaeha to endo he kaottam ka papat to endo,
kam pis lmien orom ka ngaeha to tok. 23 He ekam tok, E Nut karo rhek
ruk ngat ittiegom mar ngat pis lmien te, "E Ebrehem tkor mnam en mang
E Nut he kmokpom kar, to endo yek, E Nut ta mon en te, ta mmok ko kim
kalo keik." Va E Nut ta mon en kat te, kaela to en. 24 To enang tok, mut
kais kam kol a pat ti te, E Nut nam kaimim kim o rhek mang a mhel kam
mon en la mmok ko kim kalo keik her vgum ko ta pgal pum ka ngaeha
orom karo papat kam khenam mar ma mmok tok. Nang E Nut nam lo
kaimim kim o rhek mang a mhel kam mon en la mmok ko kim kalo keik
vgum karo gi papat tuk e, endruk kmor mnam en mang Yesus.

25 Va ko kais kam havae mang a vlom to e Rehap kat kam kta kaenser-
pagam a papat to endo gi enang tok kat. Ko e Rehap, si en a vlom to nam
mur kaen en mruo ngang lurokol, vanangko E Nut ta kle kmon en kat te,
ta mmok ko kim kalo keik vgum ka ngaeha to kam ring ngaekam ekam
alo mhel ruk ngint pis ma mmek kam keketar lYeriko to her le kmeng
ngin kam le kat kaeknik kaikkiem a ngaelaut langto yok. 26 Va tok kat,
mu vokom na, o mia ngama yor ekam ko ngaro nunu ngma parem mar.
Va a mhel to nam gi kor mnam en mang e Yesus orom karo gi papat tuk,
vanang lo kaen ka ktiek kmeharom karo reha kam khenam karo papat
ruk endruk ma mmok, en nam gia vle gi enang a yoror tok kat arhe. Ko
karo papat ruk endruk ngat her gia vle enang a mhel ka gi mnes to nong
ka nunu kun mnam kat e.

3

O Mia Nga Smia Nho Ekam Ngaro Rhek

1 Koornopeik ruk mut kor mnam muk mang e Yesus he kmokpom kar,
kua havaeng nguk te, o mia ruk lgititge mnam muk nga mur el mar mruo
kam kol a ngaeha to kam patter o mia, nang nong kavurgem mnam muk
e. Ekam ko mor ruk ngoma patter o mia, muta mnor mang ngor he te, E
Nut nera sovet hak kam momngan kar mor, vanang ner lo vua sovet kam
momngan kar o vrong mia akuruk enang tok e.

2 Ii, ko mor tgus ngom kaeharom o kerkeknen ngo matneik ruk ngoma
vuut vgum mar. Vanangko enangthe a mhel tang nap smia nho mang ka
gu kam ngam o rhek he lo gi vrong rere kmeharom a kerkeknen orom
karo rhek, va ta khenam te, a mhel to endo karo keknen tgus ngat ngae
rkieng E Nut ktakor ko en te smia mnor kam nho mang ka vok tgus tok
kat. Vanangko erieto mnam muk ta vle tok?

3 Ko kais kam keknen ngang nguk mang o bulmakau ko si mar a
ngaemslang ka mten to ka vok kla laut, vanangko o mia ngma paam
ngaro vorngap he ka kleng ke vu to ke sie pum kmit mar kam nho mang
ngar tok, he nang o bulmakau kmikkiem a mhel ka svil enang tok. 4 Va
ko kais kam keknen ngang nguk mang a langail to alautar tok kat, ko si
alautar, he a ngausgi to a serpgar nma kol kam ngae, vanangko o mia
ngama plangail mnam orom a parai to ke sie hak kam ngae mnam ani
mhe to endo ta plangail orom ta svil kam ngae ko tok. 5 Va a mhel ka
naprai tgia vle her gi enang tok kat arhe, ko en ke gi sie e, vanangko a
mhel nam lo smia nho ekam, nang kaeharom o kerkeknen ruk kam ho
mrua hover en mruo tgus orom.

Ii, va mut kais kam pat mang mularo luteik kat ko muma ngampaei
pmar, ko si a paei ke vallang ke sie tok kat, vanangko tkais ge kam vurvur
mnam a loot to endo kmem tgus hak. 6 Va a mhel ka naprai tgia vle her
gi enang a paei ke vallang tok kat arhe, ekam ko a mhel nam lo smia nho
ekam karo rhek, nang kle kaeharom o kerkeknen ngarlavurgem ngang
klenar oromar. Ii, a mhel ka naprai ta vle te, ka vok ka mhe to ke vu sie
mnam ka vok karo mhetor tgus, vanangko karo rhek ngat kais kmem
o mia tgus ruk mo mmie. Va a mhel ka naprai ta vle kat enang a paei
to nma vurvur mnam o hi he kaem mar tgus, ko tkais kam kering a mhel
tgus enang tok. Mare, a mhel to nma vle tok, e Seten to nma vle ko mnam
a mhe to orom a paei to a vleir, nma giem a paei mnam a mhel to endo,
he nang en kam lo smia nho ekam karo rhek, nang kle kering en mruo
tok kat.
7 Tennik kam ngae kais mang tete o mia ngam kaeharom o gi vrong
kangsop, o iningol, o vrong ngaemslang ruk ngma ngongae ku mmie, va
o singol ruk ku mou kat, mar kam meik, he nang o mia kam smia nho
mang ngar he ka ktong ngar kmikkiem o mia ngaro svil mruo. 8 Pu tok,
vanangko nong a mhel tang hak to tkais kam smia nho ekam karo rhek
mruo he nang ka naprai kmikkiem ka mur svil mruo e. Nove, ko a mhel
ka naprai ta vle enang a vim to nma vittie vgum a mhel he kre kmelat
kam klang orom ka ye to a serpgar ko a mhel tkaegom kam kpom. Ii, a
mhel ka naprai ta vle tok, ekam ko a mhel nam kmeharom o kerkeknen
kmelat o mia orom karo rhek gi enang tok kat.
9 Mu vokom na, o mia akuruk ngam mrua khenam mar mruo ma
mmok te, ngaro naprai alomin. Ko langto langto mnam mar nma
kanprim Ngoldaip to Ngor Teit orom ka naprai, nang kle ka kpiem E
Nut kat orom ka naprai to kat ge ko ngma re orom her o mia ruk ngoma
vokom mar orom E Nut kalo keik kat arhe. 10 Ii, o rhek ruk kam kanprim
E Nut va o rhek ruk kam re orom o mia ngam kaum kottek mnam a mhel
ka gu to atgiang. Va koornopeik ruk mut kor mnam muk mang e Yesus
he kmokpom kar, kua havaeng nguk te, mut lo kais kam vle tok e. 11 Mu
havaeng dok na te, a mou kar a ye ngint kais kam kaum kottek mnam
a vugye to atgiang? 12 Va koornopeik ruk mut kor mnam muk mang e
Yesus he kmokpom kar, muta pat nngia? A ho to a pik tkut kais kmehi
orom karo miel ruk o olip? I, o a ngausie to a grep tkut kais kmehi orom
karo miel ruk o pik kat? Nove, va a mhel tlo is kminiram a ye oguon mou
kat e.

O Papat Ruk Laol Kalo Mten Alomin

13 Muk ruk mum gi mrua havae mang nguk mruo te, mularo papat
laol ko mum smia ngangam kim muk mang o tgoluk, kua svil kam
havarng nguk te, mguak kle ka khenam mularo papat ruk endruk ma
mmok orom mularo ngorsang ruk lyar. Ii, mgua mrua krus orom muk
mruo, kmikkiem mularo papat ruk laol tok, he kaeharom o keknen ruk
lyar ngang o mia. 14 Ii, mum gi mrua havae mang nguk tok, vanangko
enangthe a keknen to kam vu kaesik pum mulenar ngaro reha va endo
kam ring mnam muk mruo mang mularo munik kam laut nginp kael
rengmat kun mnam muk, va mguak or kam kanprim muk mruo pum
alo kerkeknen ruk enngindukk tok e. Va mguak or kam ppiak kat kam klai
mang alo kerkeknen ruk enngindukk kat te, nginm lo mia vle kun mnam
muk tok e. 15 Alo kerkeknen ruk enngindukk muk mruo mum mrua havae

mang ngin te, min alo keknen ruk ngint ottek ekam mularo papat ruk
laol. Vanang nove, ko alo kerkeknen ruk ennginduk nginm lo ottek ekam
E Nut kuon ma volkha e. Parem ko, alo kerkeknen ruk ennginduk nginm
kottek ekam o mia ruk mo mmie, nang nong ekam E Nunu A Totur e.
Nove, ngam kle mia kottek ekam her e Seten arhe. 16 Ko, ani mhel to
nma vle orom ka kerkeknen to kam vu kaesik pum klenar ngaro reha va
endo kam ring mnam en mang ka munik kam laut tok, va mguera vokom
o kerkeknen ngo matneik tgus kun mnam tok kat, ko a mhel to endo karo
papat ngat gia motavruru.
17 Ii, o papat ngo matneik ruk endruk ngam kottek ekam o mia ruk mo
mmie, vanang o papat akuruk yok, endruk ngat kottek ekam E Nut kuon
ma volkha ngama kaoppom o mia kmeharom o keknen ruk ngata mmok.
Va ngma kaoppom o mia kam svil kmen a vrek longeik ngang o mia kat.
Va ngma kaoppom o mia kam smia papat mang o mia, va kam krus orom
mar mruo, va kam ho vua mrung o mia hak, va kmorim a kerkeknen to
kam khen o mia akuruk kam smia tar mar, nang kle ka mnang akuruk,
va kam mien kat. Ii, o papat ruk endruk ngam kael ngaro miel ruk lyar
tok arhe. 18 He enang tok, endruk ngma vle orom a ngorsang to kmisis
he kaoppom o mia kam vle tok kat, her mar ruk arhe ngata vle enang o
mia ruk ngma kap o ol kun mnam E Nut ka loot to orom o mia, to le ka
lluol mnam orom o mia ruk E Nut ta mon mar la mmok ko kim kalo keik.

4

O Mia Ngak Mrua Krus Orom Mar Mruo He Mur Kaen Mar Mruo Ngang E Nut

1 Ii, endruk ngma vle orom a ngorsang to kmisis ngma vle tok,
vanangko o ngaus va o mokrur ruk ngma pis kun pgegom muk ngam
hera pis ekam mularo pkor ngaro svil ruk ngam kaenen muk kmeharom
o kerkeknen. Ko mularo papat ruk lyar va endruk nong lyar ngma mo im
mar he kaenen muk kmeharom mar. 2 Ii, ko muma svil mang a tomhelo
ko mum gia ring mnam muk mang, nang lua kol. He ekam tok, mum
kaus he kmokrur mang to le kpor o mia kam kol, vanang mut lo is kam
kol ge, ekam ko mum lua hop pis kam mnganang E Nut mang mekam
mekam e. 3 Va kun mnam ke longmok to mut sia mnganang E Nut mang,
vanan mum lua kol kat e, ekam ko mum gia mnganang mang kam gi
mrua khenam muk mruo orom a tomhel to endo kam rum mularo svil
mruo orom.
4 Muk muta vle enang a mhel to ta kpoot mang ka lei he kol a vlom
langto yok, ekam ko mut hera ksir petgim E Nut he, he le klol o papat
akuruk yok, endruk ngat ottek ekam endruk mo mmie. Mut lua mnor gi
te, endruk ngata ksir petgim E Nut to le mrua vavat mar mruo mang o
papat ruk ngat ottek ekam endruk mo mmie, ngat her mia khenam mar
mruo ma mmok te, ngat kaelat E Nut tok arhe? Ko ani mhel to en mruo
tre pum o papat ruk ngat ottek ekam endruk mo mmie kam vle pmar,
ther mi el imuo ngang E Nut orom o papat ruk endruk tok arhe. 5 I o
nok muta pat re te, E Nut kakro rhek ruk ngat ittiegom mar kun mnam
ka meer ngat gi vrong gia vavle gi ko ngat re te, ‘O mia ruk E Nut tmur
kueng ngar orom ngaro nunu kun mnam mar ngam vua ring mnam mar
mang o vrong tgoluk tgus?’ 6 O mia ngam si vua ring mnam mar mang
o vrong tgoluk tgus enang tok, vanangko, E Nut nma sovet hak kam ring
ya mang ngar ge. Va her a papat to enda msim arhe, E Nut karo rhek

ruk ngat ittiegom mar kun mnam ka meer ngat kaenserpagam. Ko ngat
havae te,
"E Nut nma sir kim endruk ngam mrua hover mar mruo, vanang kle
kring ya mang endruk ngam mrua krus orom mar mruo."
7 He ekam tok, mgua mrua krus orom muk mruo tok, he mur kaen muk
mruo ngang E Nut. Nang mguak sir kim e Seten he en nera ngorpok
petgim muk. 8-9 Ii, muk ruk orom mularo papat alomin, mgua mrua
mrung nguk mruo pum mularo kerkeknen va mur kaee mang nguk
mruo mang ngar. Mguak kaeti tok, to le kaitgung ngar he lo kta sirei
pum mar va lua karmail mang ngar kat e, nang kle va mrua koon pmuk.
Ii, mgua mrua lgem muk pum mularo kerkeknen ruk mum kaeharom
mar, he nang mularo vurkul kam kta mmok kat. Mguak kaeharom tok
kam konner E Nut tok, yek En nera konner muk tok kat. 10 Ii, mgua mrua
krus orom muk mruo ko kim Ngoldaip tok, he En ner kle khover muk.

O Mia Ngak Or Kam Mo Kerrereng Ngar Mruo

11 Koornopeik ruk mut kor mnam muk mang e Yesus he kmokpom
kar, kua havaeng nguk te, mguak or kam kta kpiem muk mruo kam mo
kerrereng nguk mruo he kering mularo mnok mo kmuk. Ko ani mhel to
nak kerrereng knopia, i o kmon en orom a kerkeknen tang, va ther mia
kerrereng E Nut karo pos kam kpiem mar orom ka kerkeknen to endo
tok. Ko a gi hi to ima kpiem E Nut karo pos tok, im mrua khenam yin
mruo ma mmok te, im lo kat kaikkiem mar kat e. Ta vle te, yi le kol E
Nut ka ngaekam to kam mon o mia orom ngaro kerkeknen he le kekhet
karo pos ruk endruk tok. 12 Ko E Nut karo pos ngat gi ottek ekam E gi Nut
tuk. Va E gi Nut tuk kat to tkais kam mon o mia orom ngaro kerkeknen
ormar. He her En kat arhe to tkais kam susulgim o mia, i o kam rum kim
mar tgus kat. Vanang muk, muk oni mia ruk tok, he muma mon mulenar
orom ngaro kerkeknen?

O Mia Ngak Or Kam Mrua Hover Mar Mruo

13 Mu ngnek na, akuruk mnam muk mum mrua havae te, "Tete, i o
ngmo ngruera ngae ngok mnam a rengmat to ho, i o endo tko gut, he ka
vle kais ma pnes to a gutnar tgus kmeharom nguaro reha kam lol o krek
na." 14 Kman ko muma havae tok? Ko muk mruo mut lua mnor mang
anito anito nera pis kim muk gi ngmo e. Mu pat mang mularo ngorsang
na. Ko mularo ngorsang ngam gia pis, gi vrua vle nong ke laut to her gi
kat loloong kat, gi enang a kopaei ko nama pis gi vrua vle nong ke laut
to her gi kta loloong kat. 15 Parem ko, mguak kle va kre te, "Enangthe
Ngoldaip napa svil mor kam vle kmeharom a ngaeha ta, i o tang ko yok,
va ngruera vle kmeharom tok." 16 Vanang muk, mum lo kaeharom tok e,
mum her kle va gia sovet kam mrua hover muk mruo va kam mrua het
muk mruo kat. Vanang o keknen tgus ruk tok, ngat ho mi ktua kernonho
hak. 17 He ekam tok, ani mhel to ta mnor mang o keknen o yar ruk na
kaeharom mar, nang gia kapngan he lo kaeharom mar, a mhel to endo
ther eharom a kerkeknen gi enang tok arhe.

5

E Yems Ta Rere Mang O Mia Ruk Ngam Kaelpas Orom O Tomanngaem

1-3 Muk ruk mularo tgoluk vang, he ksovet kmelpas orom o toman-
ngaem gi mnam a venloot to tkonner a kolkha to a kser kim, muk ge.

Mgua smia ngnek na, ko si mularo tgoluk vang, vanangko ngat re kam
lulpus, va mularo it, va o soma ngma kaserik, va mularo gol va mularo
silva ngam mrua pippie mang ngar ge kam mrua kering ngar mruo.
Mute kpanaem tok arhe! He ekam tok, mguak kaeti klik he kaee mang
nguk mruo ko mularo tgoluk ruk mut kaelpas ormar tok he gia pangeik
kmar, her o tgoluk ruk ngam mrua pippie mang ngar arhe E Nut ner
kaelmir ormar mang nguk, ko ngara khenam muk ma mmok te, a paei
ner kaem mularo pkor tgus kam kering nguk tok kat. Ii, mguak kaeti
mang a kapnes to endo ko ngnok he kam pis kim muk ko E Nut nera
monik kim muk orom a kerkeknen to endo tok. 4 Mu sim pat mang
mulngunes ruk mut lo enkim mar na, ko mut ngamhu ngang ngar kam
lluol mnam mularo luteik ko ngta krim muk va ka krim muk vop vanang
Ngoldaip To La Vu Ngaurar nma ngan ngaro ngaeti he. 5-6 Ii, mut ngae gia
vle orom a sirei orom o tgoluk vang kam gi mrua kekhenam muk mruo
ormar mo mnam a mmie. Va muma monik kim a yor ngang kelenar ruk
ngam gi vrong ktua vavle ngpang ngar he lua sir kim muk e. Va mut her
kle en a volou mang ngar kat. He ekam tok, mut her mur khenam muk
mruo ma mmok orom mularo kerkeknen ruk endruk tok, gi enang ko a
morek to ngat mon mang a pnes tmur khenam orom ka laut tok kat mar
kmim he kaem.

Endruk Ngat Kor Mnam Mar Mang E Yesus He Kmokpom Kar Ngak Matnge Vgum O Vnek

7 Ii, mar ruk ngaro tgoluk vang ngma vle tok arhe, vanangko
koornopeik ruk mut kor mnam muk mang e Yesus, kua havaeng nguk te,
mguak or kmeloong mnam o vnek ruk endruk ngam kaelik kuon mang
nguk, mar kam marer kam nop. Mguak or kmeloong mnam mar tok,
kam ngae kais ko Ngoldaip na kat kaeknik kpis mo mmie kat. Mu sim
pat na mang a mhel to nam kakavang ka loot na, ko en nam lo kaeloong
mnam ka loot kam marer tettek e, he en kam lluol mnam. Nove, nam
ngae gi vrua matnge ka vle he kpaneng a guip va a horkas ngin kam pis.
8 He ekam tok, muk kat, mguak or kmeloong mnam o vnek ri ngam kaelik
kuon mang nguk, mar kam marer kam nop, gi enang tok kat arhe. Mgua
gia matnge vgum mar he ka vle tok, ekam ko ketasuo mang Ngoldaip
kam kat kaeknik kpis he. 9 Va koornopeik ruk mut kor mnam muk mang
e Yesus, kua havaeng nguk kat te, mguak or kam kta mo rere porom muk
mruo kat, matok Endo o mia ngara sir ko kim kalo keik kam momngan
kar mar na mon muk orom a kerkeknen to endo tok. Ko En ngnok va
ngaelaut ka gu he.

10 Koornopeik ruk mut kor mnam muk mang e Yesus, kam keknen
mang a papat to kam lo kaeloong mnam o vnek, mar kam marer kam
nop, ko kais kam rere mang o propet, he nang muk kam kolkol ekmar.
Ko mar ngma lol o vnek vgum ko ngama rere orom Ngoldaip ka munik,
he kmatnge vgum o vnek, nang lo kaeloong mnam mar, mar kam marer
kam nop e. 11 Ko endruk ngma matnge vgum o vnek, mut mur mnor
mang ngar te, ngoma vokom mar te, her mar ruk arhe ngata lgekol, ekam
ko Ngoldaip nma mrung ngar vgum tok, ko ka ngaung nma put mang
ngar. Ii, va mut mur ngnek mang a mhel to ka munik e Yop kat, ko en
ther matnge vgum o vnek ruk ngat kirpagis kim, kam ngae mi kut kais
ko Ngoldaip mruo ta mrung ko ka ngaung ta put mang he E Nut teharom
o vrong tgoluk tgus ko ngma vle nngia nngia ngang kam pis lya. Ii, ko

Ngoldaip nma mrung o mia tok, ekam ko en nma vle kia vul orom ka
keknen to kam mrung o mia ko ka ngaung nma put mang ngar.
12 Koornopeik ruk mut kor mnam muk mang e Yesus, kua havaeng
nguk kat te, a papat to ta laut kir kim o papat tgus ta vle ti te, kelo re
ngin kelo gi vgon ruk te, “Mare” i o “Nove” nginak gi kut kael mit lsir
ko mgua rere orom gi min tuk, matok E Nut na monik kim muk orom a
kerkeknen. He ekam tok, mguak or kam kta kael a tnangal, he kre kvat
E Nut ka munik mang, i o a volkha va a mmie, i o o gi vrong tgoluk tgus
kat. Mguak kael a tnangal, va mgua kle gia re lsir te, mare, i o nove.

Endruk Ngma Ngarkie Ngang E Nut Ngak Kor Mnam Mar Mang En Te, Ner Mia Ngan Vgum Mar

13 Muk ruk muta ker kolkol vgum o vnek, mguak ngarkie ngang E
Nut. Vanang muk ruk mut gia sirei ka vle, mguaka kni pum E Nut kam
kanprim. 14 Va muk ruk muta ker kolkol vgum o yor, mguak kaen a re
ngang endruk ngma nho mang nguk ruk e Yesus ka ngaomevek, mar
kam pis ko kmuk kam vorang nguk orom a ku he kngarkie malpgem
muk orom Ngoldaip ka munik. 15 Va endruk ngma ngarkie tok, ko ngat
kor mnam mar mang E Nut he kmokpom kar, E Nut ner mia ngan vgum
mar, he ner mia kaeharom o yor, mar kam kta ya kat to le khover mar.
Va enangthe tang mnam o mia ruk endruk nap kaeharom a kerkeknen
tang he a yor tkol vgum tok, va Ngoldaip nera lgem a mhel to endo he kol
ka kerkeknen to endo patgiang ngaiting he kikiangae mang hak. 16 He
ekam tok, mgua mrua havae mo kmuk mruo orom mularo kerkeknen ko
kim mulenar ngaro kerok va mguak mo ngarkie mang nguk mruo kat, he
nang E Nut kam lgem muk tok, kmeharom muk kam kta ya kat. Ii, mguak
ngarkie enang tok, ekam ko a mhel to E Nut tvokom te, ta mmok ko kim
kalo keik, nma ngarkie va karo ngarkie ngat vua serppak he ngam kael
mit.
17 Mu pat mang e Elaisia na, ko en a gi vrong mhel enang ngor tok
kat. Ko en tsovet kam ngarkie ngang E Nut te, a kus kam lo kaerik, va
E Nut tngan vgum he khagam a kus kam lo kaerik mang o luteik kam vle
kais mo pnes korlotge va ka mhe. 18 To ther kta ngarkie kat mang a kus
kmerik, va E Nut tngan vgum kat he kmeng a kus kmerik mang o luteik,
he o tgoluk ruk kun mo luteik ngta krur.
19 Koornopeik ruk mut kor mnam muk mang e Yesus, kua havaeng
nguk te, enangthe tang mnam muk napa vraik petgim E Nut karo rhek
ruk o minar, he kaela ngang nap kat kaekon en kam kat kaeknik mang
ngar kat, va 20 mguak pat mang o rhek ruk endri te: Ani mhel to na kat
kaekon kaela, en kam kat kaeknik ngang E Nut ko ta vraik petgim E Nut
karo rhek ruk o minar kmeharom o kerkeknen tok, va a mhel to endo
ther mi hos kim kaela karo kerkeknen kavurgem he ksulgim en pum a
yor to E Nut tre kam monik kim en mang pum mar.

E Pita Ka Hor To Aktarang To Tittiegom

O Rhek Ruk Ktar Kam Keknen Mang E Pita Ka Hor To Aktarang To Tittiegom

A hor ta, e Pita tittiegom. E Pita en e Yesus ka aposel langto mnam endruk loktiek hori orom alomin. Tittiegom ka hor ta ngang o mia ruk ngat kor mnam mar mang e Yesus he kmokpom kar, endruk ngta vle ko mnam o rengmat ruk ngoguon kun mnam a mmie ka mhe to ngma mon te, e Esia To Kesie. O mia ri e Pita tkaittiek ngang ngar, o mia ngta koskalil ormar kmel o vokngnes ngang ngar ekam ko ngat kor mnam mar mang e Yesus he kmokpom kar.

He ekam tok, e Pita tittiegom ka hor ta ngang ngar kmenkrovgem mar orom karo rhek kam havaeng ngar kam mur kael pat kim mar mang e Yesus ko en kat ta kerkolkol vgum o vokngnes mang ngar tok kat.

E Pita Ta Ngarkie Mang O Mia

1 Dok e Pita, a aposel to mkor e Yesus To E Nut Thim Orom Ka Msasaen,
ko tmeng dok kam kol ka gu kam havaeng o mia mang en.

Ko kaittiegom kua hor ta ngang nguk ruk E Nut tmi kut re pmuk kmor
mnam muk mang e Yesus he kmokpom kar. Her muk ruk arhe, muta
vle enang o hirtek kun mnam a mmie karo mhetor ruk muta senkir
kmovavaik mnam o vrong rhek mnam mar, endruk ko mPontus, ko
mGalesia, ko mKapadosia, ko mEsia va ko mBitinia he ka vle ko kmar.
2 Ii, Ngor Teit E Nut ta ktar mi kut el karo papat mang nguk kam mi ktua
re pmuk kmikkiem enang ko ta ktar ka mnor mang nguk tennik he te,
mguer kor mnam muk mang e Yesus he kmokpom kar. Ta ktar mi kut re
pmuk tok, vgum E Nunu A Totur ka ngaeha to mang muk, endo kam kser
mularo kerkeknen tgus petgim muk, nang kle kael muk kam vle ngang E
Nut mruo. Ii, E Nut tre pmuk, he nang muk kam kle mi ktua ngan vgum
e Yesus Kristus he kor mnam muk mang en he kmokpom kar, yek E Nut
kam kle kmomgol muk vgum e Yesus ka gidiel to ta ksuk mang o mia.

Her muk ruk kat arhe kua ngarkie ngang E Nut mang nguk te, En kam
ho ksovet hak kam ring ya mang nguk va kmeharom mularo vurkul
kmongeik kat.

Ngruak Kanprim E Nut Mang A Ktalhok To Ngoma Nho Mkor En Kmen Ngang Ngor

3 Mor ruk ngot kor mnam mor mang e Yesus he kmokpom kar ngruak
kanprim E Nut to Ngoldaip e Yesus Kristus Kteit, Endo e Yesus nma
totu pum. Ngruak kanprim En mang ko tho mi kut mrung ngor hak he
kaeharom nguaro vurkul kam vle te, mar o gunngae, he nang mor kam
kol a ktalhok to kam plong vle ko kim En ngnik ngnik. Ko her a ktalhok to
endo arhe ngoma nho mkor En mang kam mi kaen ngang ngor koknaik.
Ii, teharom tok ngang ngor her vgum ko e Yesus Kristus tkat hop petgim
ka nnak. 4 Ii, Ngorteit E Nut teharom mor kam pis lgunngae tok kat, he
nang mor kam kol a ktalhok to endo ko mkor En. Vanang a ktalhok to
endo, tlua vle enang o mi tgoluk ruk a mhel nma lol ko mkor kteit mo
mmie e. Ko tlo is hak kam lpus, kam ngti, i o kam loloong kat e. Nove, E
Nut ther el a ktalhok to endo ka mi mit msim kuon ma volkha kam vle
ko tok he kpaneng ngor kam kol koknaik. 5 Va muk ruk mguera kol a

ktalhok to endo, her muk ruk arhe E Nut nma toot mang nguk orom ka serppak mruo ekam ko mut kor mnam muk mang e Yesus he kmokpom kar. Va nera toot mang nguk tok, kam ngae kais mang a kolkha to nera khenam e Yesus ma mmok orom ka ngaeha to kam susulgim muk. Ko E Nut thera ktar mi kut el ka ngaeha to endo kam mi ktua vle kpaneng a venloot to orom a kolkha to a kser kim, he nang En kam mrua khenam ma mmok mnam a kolkha to endo gi. 6 Va tete, nok pathe mgua sia ker kolkol vgum o vnek ngo mamten gi vur nong ke laut na, he mrua mrung nguk vgum mar, vanangko muma sirei mang E Nut ge, ekam ko ner kle mia susulgim muk koknaik. 7 Vanang o vnek ruk endruk nga mia pis kim muk gi enang tok, kam khikher mularo gi vrong papat tgus, he nang kam yor a gi papat tang tuk, endo kmor mnam muk mang e Yesus kun mnam muk. Ii, he ekam tok, E Nut ner kais kam kanprim muk va kteiver muk kmen ka yammok ngang nguk mnam a kolkha to na mrua khenam e Yesus Kristus ma mmok tok. Ii, E Nut nma khikher mularo gi vrong papat tgus tok, gi enang ko o mia ngma mat a kre to ta movavaik kar a gol, he kyor o mi gol tuk tok kat. Ii, ko a gol to endo nam si loloong vgum a paei kla manakain ko o mia ngma mamat tok, vanangko o mia ngam kle ktua vokom te, ka keik tvua grap ge. Vanang E Nut ta kle kvokom mularo papat ruk kmor mnam muk mang e Yesus te, mar ngat laut ho mi kut kir kim a gol to endo ka keik ko mar ngat lo is kam loloong hak.

8 Muk mut lo si vokom e Yesus vop, vanangko mum her kaelongtok mang ge. Va mum lo sia vokom tete kat gi, vanangko mum mi kut kor mnam muk mang en he kmokpom kar kat ge, he ksirei orom a sirei to a ho lautar hak ko mula sirei tho mi ktua kerngorom muk hak he kaenpgam muk kam hover E Nut ka munik. 9 Ii, muma sirei alaut tok tete, ekam ko mut her kor mnam muk mang e Yesus he kmokpom kar he, he kngae rkieng mularo papat ruk endruk nga treil to te, E Nut kam susulgim muk he.

10-11 Va mang kam keknen mang ko E Nut nera susulgim muk tok, kua svil kam havaeng nguk te, mnam a venloot to E Nunu A Totur tviging o propet he kpavap vgum mar, ta ktar kpavap vgum mar mang E Nut te, E Nut nak ring ya mang nguk he ksusulgim muk koknaik mang a venloot to ngta ktar kpavap mnam tok. Ii, ko ta ktar kpavap vgum mar mang o vnek ruk Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen nak lol, he nang E Nut kam ring ya mang o mia koknaik mang tok orom karo keknen ruk ngta mmok. Ii, he her gi vgum ko o propet ngata ktar kpavap mang E Nut te, nak susulgim o mia orom en tok, o propet ruk endruk ngat her sim kut khanang ngar kam sim kut non ekam E Nunu A Totur karo rhek ruk ta ktar kpavap mang Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen vgum mar ormar. He ngat sim kut nantom mar kam sim ktua lol o papat ruk mang en, kam mnor mang en te, E Nunu A Totur ta kier mang en te, nak pis mnam ani venloot to msim va oni tgoluk ruk msim ngaka ktar kpis ktar mang en kam pis kat. 12 Ii, ngat sia khanang ngar tok, to E Nut ta khenam ngang ngar te, ngma ktar kpavap mang o tgoluk ruk endruk, va ngam lua ktar kpavap mang ngar ngang ngar mruo, he nang mar mruo tuk kam lol o papat mang en kun mnam a gi venloot to mar mruo ngma vle mnam tuk e. Parem ko, E Nut ta kle ka khenam ngang o propet te, ngta ktar kpavap mang o tgoluk ruk endruk, yek o tgoluk ruk endruk kam kle kpis koknaik her ngang nguk ruk arhe vgum o mia ruk tete ngaro papat ko ngat her

havaeng nguk orom mar he, ko ngat her havaeng nguk orom a re to mang
e Yesus he. Ii, ngat havaeng nguk mang a knovvur tok vgum E Nunu A
Totur to E Nut tmeng ngang nguk ko tottek kun kuon ma volkha. Ii, va o
rhek ruk o propet ngta ktar kpavap ormar mang Endo E Nut Thim Orom
Ka Msasaen, va si o engyel kat, va ngat ho mi ktua svil hak kam her sim
ktua non ekam mar he sim kut nantom mar kam sim ktua lol o papat ruk
mang en kam mnor mang en tok kat.

O Mia Ngaka Ksir Pum Ngaro Kerkeknen Tgus

13 He ekam ko E Nut nera susulgim muk tok, va mguak mrua toot mang
mularo pkor mruo he sim kaelel mo kim mularo papat kam toot, kmus
kar mularo pkor ngaro svil ruk ngat kernonho. Va mgua ho mi ktua nho
mkor E Nut lserppak kat, En kam ring ya mang nguk mnam a kolkha to
ner mrua khenam e Yesus Kristus ma mmok kmen a ktalhok ngang nguk.
14 Ii, mguaka vle enang E Nut kles ruk ngam smia ngan vgum, nang lo kat
kael ekam mularo pkor ngaro svil ruk ngat kernonho, endruk ko tesgun
mum mrua ngam muk mruo ekmar ko mut lua mnor mang E Nut vop,
he nang mar kam lo kta kaenpgam muk kmeharom mar kat e. 15 Nove,
mguak kle va ka ksir pum mularo kerkeknen ruk endruk, he nang muk
kam kle ka vle ngang E Nut mruo orom mularo keknen tgus ruk o totur,
endruk mguak kaeharom mar. Ii, mguaka vle tok, ekam ko E Nut to
tvaeng nguk kmor mnam muk mang En he kmokpom kar, En nma vle
orom o keknen ruk o totur hak tok kat. 16 Ii, mguaka vle tok, kmikkiem E
Nut karo rhek ruk ngat ittiegom mar te, “Mguaka ksir pum o kerkeknen
tgus, he ka vle ngang dok mruo orom o keknen ruk o totur, gi enang ko
dok koma vle orom o keknen ruk o totur tok kat.”
17 He ekam ko muma kap kim Ngor Teit to nera kaum o mia tgus
kmomngan kar mar pum ngaro reha he lua khen o mia akuruk kmen
a momgu ngang ngar, nang ka mnang akuruk, va mguak gorang E Nut
kam totu pum he kaeharom mularo keknen ruk lyar ngang o vrong rhek
ruk muma vle kun pgegom mar enangthe, muk o hirtek ruk mo mmie.
18-19 Mguaka vle tok, ekam ko mut hera mnor mang E Nut he te, ther en
Endo Thim Orom Ka Msasaen ngang nguk, he nang ka gidiel kam ksuk
mang nguk kmel ekam muk orom ka gidiel to endo arhe. Ii, E Nut ther
en endo ngang nguk tok, ko ta vle enang a sipsip to a sital, endo la gi
ngaenser ko nong karo vellik va karo turok ngang. Va ther el ekam muk
orom ka gidiel to ta vle ngang ngor enangthe ngua gol ka pun to arhe,
nang tlo el ekam mor orom o vrong tgoluk ruk ngat kais kam loloong,
enang alo kre ruk a gol i o, a silva e. Parem ko, tel ekam muk orom ka
gidiel to nma plong vle ngnik ngnik kam hong nguk kun mnam mula
ngorsang to tesgun to tho lo eveep hak kam susulgim muk, endo mut kol
ko mkor mulmialaol ruk tennik ko ngata maen ngang nguk orom ngaro
keknen. 20 Ii, va Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen, E Nut ta ktar mur
re pum ktar mang ko tlo kueng a mmie vop en kam her mi kut kael ekam
muk orom ka gidiel tok arhe. Ii, tmur mi kut el tennik tok, nang kle ka
khenam en ma mmok kun mnam o kolkhek ruk endri tete ko rkieng a
kolkha to a kser kim, her mi kut mang kam susulgim muk ruk arhe orom
ka gidiel to endo. 21 Ii, va her vgum en kat mut kor mnam muk mang E
Nut to thover en petgim ka nnak he kteiver en ko thover en ngoguon ma
volkha. He ekam tok, muma nho mkor E Nut mang en kam susulgim muk

ekam ko mut kor mnam muk mang E Nut he kmokpom kar vgum en tok kat.
22 He tete, ekam ko mut her momgol muk mruo ko mut her ngan vgum E Nut karo rhek ruk o minar, kam mien orom mularo keknen ruk kmelongtok mang muornopeik ruk ngat kor mnam mar mang e Yesus he kmokpom kar, va muk ge, mgua ho mi ktua papuntom lmien hak kmelongtok mang ngar kngae gi. 23 Ii, mguaka vle tok, ekam ko E Nut teharom mularo vurkul kam vle te, mar o gunngae. Ii, E Nut teharom muk o gunngae tok, ko tel karo rhek mruo ruk ngat lo is hak kam loloong kun mnam muk, nang lo kael a tomhel to tis kam loloong kun mnam muk e. Ko E Nut karo rhek ruk kun mnam muk, o mia ngma ktal kim mar va ngam lo kais kam loloong e. Nove, ngma plong vle ngnik ngnik. 24 Ii, E Nut karo rhek ngama plong vle ngnik ngnik tok kmikkiem enang ko ngat ittiek mang ngar te,

> "O mia tgus ruk orom nglaro vu kraen ngat gi kaenang a guip ko ma lootpgeik orom karo vu rehi ruk nglaro vu kraen ko a guip karo kenkiip ngma vui va karo vu kraen ngma rpuo. 25 O mia tgus ngma vle tok, vanangko Ngoldaip karo rhek, ngara sir lserppak ngnik ngnik."

Ii, va her E Nut karo rhek ruk endri o mia ngat her havaeng nguk ormar arhe.

2

1 He ekam ko E Nut teharom mularo vurkul kam vle te, mar o gunngae enang tok, va mguak ksir pum o kerkeknen tgus ruk endri te, kam kering o mia orom mularo rhek, kam mas orom o mia orom o vrong keknen tgus ruk kam kauyang ngar ormar, kam kerruru, kmesik pum o mia ngaro tgoluk va kam rere pum o mia kam kering ngaro mnok. 2-3 Ii, tete, ekam ko mut ngan mgaem Ngoldaip karo rhek ruk endruk, va mguak kle kaenang o gunsvel ruk ngam kael riring mnam mar mang a mem. Ii, mguak sovet kmel riring mnam muk mang Ngoldaip karo rhek ruk endruk o minar, endruk ngata vle ngang nguk ruk mut kor mnam muk mang Ngoldaip he kmokpom kar enangthe mar mularo ol tok. Ii, mguak vang mang ngar tok, he nang mularo papat ruk mang Ngoldaip kam laut kngae ormar ko her karo rhek ruk endruk Ngoldaip ther susulgim muk ormar arhe.

E Nut Nam Mur Kaeharom Karo Mia Mruo, Mar Kam Vle Enangthe, Mar Ka Rek To A Totur

4 Ii, E Nut tmur re pum e Yesus Kristus kam teiver en, ko ta vle enang a ho to a hokidek to a rek tgus nma serppak kim. Va en nama plong vle ngnik ngnik kat. Ii, va a hokidek to endo ta vle te, o mia ngat si kais kam ktal kim en kat, vanangko ngat kle va keyang he kngam. Vanangko muk, her vgum ko mum kaol rkieng en tok 5 muma ktal kim endo a hokidek tok kat, he ka vle enang o hi ruk E Nunu A Totur nam kaeha orom mar kam ngam ka rek to orom muk, he nang muk kam serppak kim a hokidek to endo. Ii, E Nunu A Totur nam kaeha orom muk kngae tok tete, he nang muk kam ktua vle te, E Nut kta valngan mruo ruk karo pris ruk muk, muk kam mi ktua vle ngang En mruo orom o keknen ruk o totur. Ii, nam kaeha orom muk tok, he nang muk kmeha ngang En kam nngiar ngang En orom muk mruo, ko E Nunu A Totur nam kaenpgam muk kam mur kaen muk mruo ngang enang tok. Ii, mularo nngiar ruk endruk

orom muk mruo E Nut nma sirei kam lol ko mkor muk, her vgum ko mut
kor mnam muk mang e Yesus Kristus te, tmi hop petgim ka nnak he le
kmokpom kar. 6 E Yesus ta vle enang a hokidek tok, kmikkiem gi enang
ko ngat ittiegom E Nut karo rhek ruk kun mnam ka meer ko ngat havae
mang te,

"Mu vokom na, her dok to arhe ko her el a ho to a hokidek ko mSaion
to e Yerusalem, endo ko her mur re pum kam teiver he. Va ani
mhel to tkor mnam en mang a hokidek to endo he kmokpom kar,
E Nut ner lua ngam a leep kuon mang hak."

7 Ii, he muk ruk mut kor mnam muk mang a ho to a hokidek to endo he
kmokpom kar, mut her teiver en tok kat arhe. Vanangko endruk ngat
lo kor mnam mar mang a hokidek to endo he lua mokpom kar ngat kle
va ka vle enang endruk E Nut karo rhek ngat havae mang ngar ko ngat
ittiegom mar kat te,

"Endruk ngma ngamrektor, mar ngata keyang a ho langto he kngam.
Vanangko a ho to endo tmia vle te, a ho to mang a hokidek to arhe
kam sir orom a rek."

8 Ii, va ngat ittiek mang ngar kat te,

"Ke ho to endo o mia ngat lua vokom kam mnor mang tkaeharom
mar kam tunvie pum he kvuut."

Ii, o mia ngma tunvie pum a hokidek to endo, her vgum ko ngma
kerngnek vgum E Nut ko ngat lo kaikkiem karo rhek ruk o mia ngat her
havaeng nguk ormar he. Mare, vanangko E Nut ther ktar mi kut el karo
papat mang ngar tok arhe te, mar kam kle mi ktua tunvie pum a hokidek
to endo gi enang tok.

9 Mar ngam ktua vle tok, vanangko muk, E Nut ther kle mi kut re pum
muk he, kam ktua hover a ngausie ka pun langto orom muk, muk kam
ktua vle te, kta valngan mruo orom karo pris ruk muk, he nang muk
kmeha ngang mula Taven to En. Ii, tmur re pmuk kam ktua hover a
ngausie ka pun to orom muk ruk karo mia mruo, muk kam mi ktua vle
ngang En mruo orom o keknen ruk o totur kat. Teharom tok, he nang
muk kam havaeng o mia mang karo reha ruk ngak kanprim En mang
ngar ko teharom mar ngang nguk kam vaeng nguk kmottek ko mnam a
slommok, nang kle kael muk kam vle ngang En mruo orom ka mmok,
endo nma reimsor mnam o mia. 10 Ii, ko tesgun mut lo kol E Nut ka
mamrung vop kam vle te, karo mia mruo. Vanangko tete, mut her kol
E Nut ka mamrung he, he mia vle te, E Nut karo mia mruo orom muk he.

11 Kolenar ruk kom vu kaelongtok mang nguk, mut gia vle enang o
hirtek va o vrong rhek kun pgegom o mia ruk mo mmie. He ekam tok,
ko kaurur kim muk te, mgua mrua kser muk pum mularo pkor ngaro
svil ruk ngam kaenen muk kmeharom o kerkeknen ko ngam kaus kar
o keknen ruk lyar kun mnam mularo vurkul. 12 Va o tamatan ngam sia
mon muk orom o kerkeknen, vanangko mguak kle va sim kut kaeharom
o keknen ruk lyar mekam mekam ge, muk kam ho mi kut kais orom mar,
he nang o tamatan ruk endruk kam vokom mar to kle kanprim E Nut
mang ngar koknaik kun mnam a kolkha to E Nut nak pis ka ptang ngor.

O Mia Ngaka Krus Orom Mar Mruo Kmeha Ngang O Mia
Ngang Ngalmialaol Ruk Mkor A Gavaman

13 Mguak mrua krus orom muk mruo he kngan vgum o mia tgus ruk
ngat kol a serppak ko mkor a gavman kam nho mang nguk. Ii, mguak

kaeharom tok, gi enang Ngoldaip ko tesgun en nam mrua krus orom
en mruo he kngan vgum mar tok kat. Ii, va si mula taven to a gavman
kalaip, endo ta ktar va tomten kam nho mang nguk, 14 i o kalngunes ruk
ku meorom en kat, va mguak ngan vgum ngaro pos tgus ge. Ko a taven
to endo nma meng kalngunes kmenpasiker endruk ngam kaeharom o
kerkeknen va kam kle kanprim endruk ngam kaeharom o keknen ruk
lyar kat. 15 Ii, mguak ngan vgum mar tok, ekam ko E Nut nama svil
muk kmeharom o keknen ruk lyar tok he ka kser kim o rhek ruk mkor o
mia ruk ngat lo kor mnam mar mang En he lua mokpom kar. Ko ngaro
rhek ruk endruk ngat kottek ko vgum ngaro papat ruk ngta tu kim mar.
16 Lmien te, mgua smia vle gi enang ko nong a pos tang ka serppak hak
ta kpom muk. Vanangko mguak or kam pe gia vle tok, enangthe muk
kmel ekam muk kam mi kut kaeharom o kerkeknen vgum tok. Parem
ko, mguak kle va ka vle orom mularo keknen ruk ngata khenam muk ma
mmok te, muk E Nut kalngunes ruk mum kaeha ngang. 17 Ii, mguaka vle
tok, va mgua smia totu pum o mia tgus va kaelongtok mang muornopeik
tgus ruk kun mnam E Nut ka valngan, endruk ngat kor mnam mar mang
e Yesus he kmokpom kar. Va mguak gorang E Nut kat. Va mguak teiver
a gavman kalaip to ta ktar oguo va tomten kam nho mang nguk.

Ngang Ngalmialaol Ruk Ngam Kaenen Mar Kmeha Ngang Ngar

18 Va muk ruk mut kaeha ngang mulmialaol ko ngam kaenen muk
kmeha ngang ngar, muk kat mguak totu pum mulmialaol ruk endruk
he ka krus orom muk mruo kmeha ngang ngar kat. Ii, va mguak or kam
gi mrua krus orom muk mruo ngang gi endruk ngama ya pum muk ko
ngam smia pat mang nguk e. Nove, si endruk ngam lua non mang nguk
kam kol a regesal mang nguk kat, va mgua mrua krus orom muk mruo
he ktotu pum mar tok kat. 19 Ko E Nut nma kanprim a mhel to ka papat
nma vle mang En he kmatnge vgum o vokngnes ruk o mia ngam lua
non kam kol a regesal mang en ormar, nang en tlo eharom a kerkeknen
tang hak. 20 Vanangko E Nut tlo is hak kam kanprim muk enangthe
mupa matnge vgum o vokngnes ko o mia ngap kirmekon a khap mnam
muk pum mularo kerkeknen msim e. Vanangko enangthe mup kle va
kmatnge vgum o vnek ruk vgum mularo keknen ruk lyar, va E Nut ner
mia kanprim muk ekam tok arhe. 21 Ii, ko her gi mang a papat to muk
kam lol o vnek msim arhe E Nut tvaeng nguk kmor mnam muk mang e
Kristus he kmokpom kar, ekam ko e Kristus kat, va en tmatnge vgum o
vnek ruk tlol mang nguk tok kat. Ii, tmatnge vgum mar tok, he nang muk
kam kolkol ekam en kam kar ekam karo leik tok kat. Ii, ko en

22 "Tngae ho lo mi kut eharom a kerkeknen tang hak, va o mia ngat
lo kais hak kam mon a re tang hak kat ko ta rere ka ppiak orom kat
e."

23 Mare, ko tie ko o mia ngat si petpet o rhek ngang kam kerrereng,
vanangko en tlo kerrereng ngar kmoripang ngar kat e. Va tie ko tsi lol
o vnek vgum mar, vanangko tlua kaengorang ngar orom karo rhek kat
e. Parem ko, ta kle va mur kaen en mruo ko maktiegom E Nut to nera
kaum o mia tgus kam momngan kar mar orom karo papat ruk ngta
sir hak. Ko En nam lua khen akuruk, nang ka mnang akuruk e. 24 Ii,
her e Yesus mruo to tmatnge vgum o vnek ruk tok, kam her mi ktua
lol nguaro kerkeknen kuon mang ka vok mruo ko ngata krong orom
o ot kvat engnang a ho. Tyor tok, he nang mor kam ksir pum nguaro

kerkeknen ruk ngam kaenen mor kam mrua ngam mor mruo ekmar,
mar kam yor kun mnam mor tok kat, nang mor kam kle kaeharom o
keknen ruk ngta sir hak ko pum E Nut kalo keik. Ii, her e Yesus arhe endo
ta momgol mor her vgum karo turok ruk tlol mang ngor vgum ko tyor
mang ngor tok arhe. 25 Ii, ther momgol mor ko tesgun ngoma vle enang
o sipsip ruk ngma sop ko ngta vraik petgim endo nma toot mang ngar he
ka nho mang ngar. Vanangko tete, ngot her kaeknik he, ngok kim endo
ngma mon te, A Toot Kmo Sipsip va Endo Nma Nho Mang Nguaro Nunu.

3

Ngang Mulmialurokol

1 Muk lraip, mgua mrua krus orom muk mruo tok kat he kngan vgum
mulmialurokol, he nang endruk mnam mar ngat lo kor mnam mar mang
E Nut karo rhek he lua mokpom kar vop, mar kam kle kvokom mularo
keknen ruk lyar he mularo keknen ruk endruk kam ngae kun mnam
akuruk mnam mar, kmeharom mar kmeknik ngok kim E Nut ekam tok
kat. Nang mut lo gi kais kmit mar ngok kim E Nut orom mularo gi rhek
tuk e. Nove. Mularo keknen ruk tok ngar her gi kais tok. 2 Ii, ko nga
vokom mularo keknen ruk ngat vua mmok va nga le vokom muk ko
muma gorang E Nut, to endo yek, ngar kais kmeknik ngok kim E Nut
ekam tok arhe. 3 Ii, mguak or kam mrua pat kmuk mruo te, mute ksei
kam kheng vgum mularo pkor ruk o gi ngaenser ko mum kaegenkar o it
ruk ngaro vu kraen, va ka sreng orom o prongran ruk ngat eharom mar
orom a kre to a gol, va ko muma kirmaskor orom mulakro ngairis kam
vuum mar kat. 4 Parem ko, mguak kle mrua pat kmuk mruo te, mute sei
kam kheng vgum mularo keknen ruk ngam kottek kun mnam mularo
vurkul ruk o mia ngam lua vokom mar e. Ko a keknen to a sim re pum
o mia, nang lo mrua hover muk mruo ta vle te, a keknen to E Nut nma
vokom te, en enang a kre to ka keik tvua grap, ko E Nut nma vokom a
keknen to endo te, tlo is kam loloong hak. 5 Mguaka vle tok, ko a her
keknen to tok arhe lraip ruk tennik, endruk ngta vle ngang E Nut mruo
he gia nho mkor En kam susulgim mar, ngata mrua pat kmar mruo tok
te, ngate ksei kam kheng vgum tok kat. Ko mar ngam mrua krus orom
mar mruo he kngan vgum ngalmialurokol. 6 Ii, her enang a vlom to e
Sara arhe ko en te mrua krus orom en mruo he kngan vgum katngokol
to e Ebrehem kam mon en te, kalaip to en. Va her muk ruk kat arhe, e
Sara kaorpeik ruk lraip orom muk enangthe mup kaikkiem a keknen to
endo ko ta sir ko pum E Nut kalo keik, nang lo vur kaursie vgum o mia
ko muta gorang ngar.

Ngang Mulmialraip

7 Yu! Vanang muk ruk lurokol, mgua smia pat mang mulmialraip tok
kat, ko muma vle ko kmar. Va mguak totu pum mar ko her mar ruk arhe
endruk ngat lo vua serppak kun mnam o mevek tgus. Ii, mguak totu
pum mar tok, her ekam ko muk kar mar, muk tgus mut kaum ka vle te,
endruk ngar mia tuur mnam a ktalhok to kam plong vle ko kim Ngor Teit
ngnik ngnik ko tring ya mang nguk kam nngiar ngang nguk tgus orom. Ii,
mguak totu pum mar tok, he nang muk ruk o mevek kam lo mrua tokim
muk mruo pum mularo ngarkie.

E Nut Ta Ngamyammok Mang Endruk Ngam Lo Si Kaeharom O Kerkeknen Vanang O Mia Ngma Kol A Regesal Mang Ngar Ge

8 He tete ktar mang dok kam rum kua hor ta, kua svil kam havaeng
nguk mang o papat akuruk na, endruk endri te, muk tgus mguaka vle
orom a vrek longeik mo nguk tgus. Va mguak mo vokom muk orom o
vnek. Mguak kaelongtok mo nguk enangthe muk o moornopeik msim
ruk muk. Va mgua mrua mrung nguk mruo kat. Va mgua mrua krus
orom muk mruo, 9 va mguak or kmekon ngang a mhel enangthe nap
kaeharom a kerkeknen ngang nguk kam kat kaeharom a kerkeknen
ngang. Va mguak or kmekon ngang a mhel kat enangthe napa kerrereng
nguk kam kta kerrereng en kat. Nove, mguak kle va kaekon ngang en
kam ngamyammok mang en ha, ekam ko her gi mang a keknen to kam
ngamyammok mang o mia arhe, yek E Nut tvaeng nguk kam vle orom,
he nang muk kam kaum kol a ktalhok to kam plong vle ko kim Ngor Teit
ngnik ngnik ko mkor En ko nak ngamyammok mang nguk orom. 10 Ii,
mguaka vle tok, kmikkiem enang ko ngat ittiegom E Nut karo rhek ruk
endri te,

"Endo nak kael a ktalhok to kam plong vle ko kim E Nut ngnik ngnik
te, ka treil va kle ka svil kat te, en kam smia vle lya ngnik ngnik,
va nak kle khagam ka gu kam lua kerrere orom o rhek ruk nong
lyar he lua mas orom o mia e. 11 Va a mhel to endo nak kaitgung
karo kerkeknen, nang kle va kaeharom o keknen ruk lyar. Ii, va a
mhel to endo na kael a keknen to kam vle orom a vrek longeik kun
pgegom o mia ngoguo ktar ko pum kalo keik mekam mekam kat
enangthe a keknen to endo ta vle te, ka treil kat. 12 Ii, mguaka vle
tok, ekam ko Ngoldaip kalo keik nginm gia vle kuon mang endruk
ngam kaeharom o keknen ruk En mruo nma vokom mar te, ngta
sir ko pum kalo keik. Va kalo ngaela nginm gia prik gi kam ngan o
mia ruk endruk tuk ngaro ngarkie. Vanang nam kle va kpet kalo
keik petgim endruk ngam kaeharom o kerkeknen."

13 He ekam tok, enangthe mup kael riring o keknen ruk lyar kme-
harom mar tok, to erieto he, tis kam kering nguk? 14 Vanangko si
enangthe mupa kerkolkol vgum o vnek ruk o mia ngap kol a regesal
mang nguk ormar ekam ko mum kaeharom o keknen ruk endruk ko
ngta sir tok tevanie, ko E Nut tvokom muk te, muta lgekol ekam tok
ge. He ekam tok, mguak or kam gorang ngaro rhek, i o kam rute
krute orom muk mruo kim mar kat e. 15 Vanangko muk, kun mnam
mularo vurkul mguak pet o vrong tgoluk tgus petgim muk, nang kle
kaendavloum e Kristus kun mnam muk, he nang en kam vle ko tok en
tuk ko mut kael a totu mang En kam vle te, Muldaip to En. Va mguak
kaelel kuon mang nguk mekam mekam kam sim koripang o mia tgus
ruk ngma mamnganang nguk mang te, kman ko muma nho mkor E
Nut kmen a ktalhok to endo ngang nguk. Ii, mguak koripang ngar, va
mguak koripang ngar orom a keknen to a sim re pum mar ko mguak
totu pum mar tok kat. 16 Va mum si kaeharom mularo keknen ruk lyar,
endruk mum kaeharom mar ko mut kor mnam muk mang e Kristus he
kmokpom kar, vanangko o mia ngam kle kerrereng nguk ge. Vanang
mguak totu pum mar kmoripang ngar orom mularo vurkul ruk ngat gia
mrer mekam mekam ko pum E Nut kalo keik, he nang mar kam mrua
leep pum ngaro rhek mruo ruk ngma rere pum muk ormar kmegom

kam kering mularo mnok ormar tok. 17 Mguak kaeha ngang o mia tok,
ekam ko enangthe E Nut npa svil muk kam kerkolkol vgum o vnek mkor
o mia, va tgia ya kam kerkolkol vgum mar ko mum kaeharom o keknen
ruk lyar. Vanang tlo vua ya hak muk kam kerkolkol vgum o vnek mkor o
mia ko mum kaeharom o kerkeknen msim e. 18 Ii, mguak matnge vgum
o vnek ruk muma kerkolkol vgum mar ko mum kaeharom o keknen
ruk lyar ekam ko her e Kristus arhe, endo karo keknen ngat ho mi kut
sir hak ko pum E Nut kalo keik, va En tkerkolkol vgum o vnek ko tyor
ngaltgiang ngatngae he, mang ngor ruk nguaro kerkeknen ngat lo vua
sir hak ko pum E Nut kalo keik, he nang E Nut kam lol patgiang ngaiting
he kikiangae mang ngar hak. Tyor tok, kmit muk ngok kim E Nut tok
arhe, ko o mia ngat si im kuon mang ka vok kngam a yoror, vanangko E
Nunu A Totur ta kle va kta hover petgim ka nnak he. 19 He her gi vgum
E Nunu A Totur to kat arhe, yek e Yesus ta grung ngogu mLol ngok kim
o yoror ngaro nunu ruk E Nut tel mar kun ma hengor ko tok, en kam
havaeng ngar mang E Nut. 20 Endruk ku mLol, her endruk arhe ngat
kerngnek vgum E Nut tennik kun mnam o kolkhek ruk e Noa ta hivuo
kmeharom ka langail, tie ko E Nut tlo kaeloong kam marer kam vvuom
a mmie orom a kus vop, ko E Nut tgia vle kpaneng e Noa kam rum ka
langail na. Ii, he kun mnam a langail to endo E Nut tsulgim o mia ruk
lgititge kun mnam a ye, gi endruk aktiek hori orom korlotge. 21 Va her
a ye to endo kat arhe ta kaelmir mang a parrur to E Nut nama susulgim
muk orom tete arhe. Ii, E Nut nam lua susulgim mor tete orom a parrur
to endo ko ngom gia momgol nguaro gi pkor kuon mail orom e. Nove,
nma susulgim mor ekam ko ngom kael a tnangal ngang E Nut orom te,
nguaro vurkul ngat gia mrer ko pum kalo keik. Te tok, a parrur to endo,
tkais kam susulgim muk vgum ko e Yesus Kristus arhe thop petgim ka
nnak he, 22 he ka grap ngoguon ma volkha kmorsang ko vanam E Nut ka
miktiek. He ekam tok, o engyel, o vrong serppak, va o kool, ngam mrua
krus orom mar mruo ku penharom en kam vle ku meorom ka tavgo ko
tok.

4

O Mia Nga Kael E Gi Nut Tuk Ktar Ko Pum Ngaro Kerok

1 He ekam ko e Yesus ta laut enang tok, va mgua mi kut kael mularo
papat mang kam kerkolkol vgum o vnek kam vle tok, gi enang ko e
Kristus mruo tkerkolkol vgum o vnek ruk endruk kuon mang ka vok
tok kat. Va muk kat mguak sir kserppak orom a papat to endo tok kat
kam toot. Ko ani mhel to nma kerkolkol vgum o vnek kuon mang ka vok
tok, ta khenam te, ther mi kut ksir pum karo kerkeknen tgus, nang kle
ka vle ngang E Nut he. 2 He ekam ko a mhel ther mi kut ksir pum karo
kerkeknen ruk tok, va a mhel to endo nam lo kta ngam en mruo ekam
ka vok karo svil kat e, endruk ngam kaenen en kam tmar kim mar ko
nma vle mo mmie vop. Nove, ta kle ka khenam te, nam kle va kngam en
mruo ekam E Nut kmeharom E Nut ka svil ha. 3 Mgua mi ktua khenam
ma mmok te, muta ksir pum mularo kerkeknen tok, ekam ko tesgun, ko
mut lo kor mnam muk mang E Nut he lua mokpom kar vop, mut her
tagur pum a ngaeha to kam rum mularo svil ruk mang o kerkeknen ruk o
tamatan ngam mi kut kael ngaro papat mang ngar kam mi kut kaeharom
mar. Ii, ko o tamatan ngam ngae ho mi ktua sovet hak kam mrua ngam

mar mruo ekam a kerkeknen to kmem pnes he kaivie kveve va enangthe
kam totu pum E Nut tok. Ko ngam kaeharom tok, kam ho ksovet hak
kam mo gorgor pum lraip lurokol he mrua ngam mar mruo ma mmok
mang ngar ko pa pnes. Ii, ngma mo kaum tok kmivie he kveve kam ho
ksovet kam mur kaen mar mruo ngang o mia kam gi vrong mo vret mar
ko ngam kaeharom tok kam totu pum ngartaro tarmki enangthe mar E
Nut msim. Ii, a keknen to endo tho mi kut kernonho hak ko pum E Nut
kalo keik. 4 Ii, o tamatan ruk endri ngam kaeharom o kerkeknen ruk
endruk, nang kle ksenkrip kim muk ekam ko mum lua gun ngok kmar
kam klang nguk mruo kun mnam mar orom ngaro kerkeknen ruk ngat
ho mi kut kernonho hak gi, ko mar ngam ngae sei kam mrua ngam mar
mruo ekmar. Ii, ngma senkrip kim muk tok, he kpetpet o rhek ngang
nguk kam kerrereng nguk vgum tok. 5 Ngam si petpet o rhek ngang nguk
tete, vanangko koknaik her mar ruk arhe ngar kle mia sir ko pum E Nut
kalo keik, yek kam mrua havae mang ngar mruo. Ii, ko E Nut tkaelel
mang En mruo he re kam momngan kar o mia tgus, endruk ngat yor va
endruk ngat lo yor vop. 6 He her gi mang a papat to ketasuo E Nut kam
momngan kar o mia tgus arhe, yek e Kristus ther grung ngok mLol si
ko kim endruk ngat her yor he, kam mi ktua havaeng ngar kat mang a
knovvur. Ii, thavaeng ngar tok, he nang E Nut kam momngan kar mar
kmikkiem ngaro keknen ruk ngaro pkor ngam kaenen mar kmeharom
mar ko ngat lo yor vop, nang kmel a ngaekam ekam mar, he nang nok
mar kam kle mi kut kais kam kol a ktalhok to kam plong vle ko kim En
ngnik ngnik kat her vgum E Nunu A Totur. Ii, ngar kais kam kol a ktalhok
to endo tok, kmikkiem gi enang ko E Nut nama vle ngnik ngnik tok kat.

7 Vanangko ketasuo o vrong tgoluk tgus kam loloong he. He ekam tok,
mgua smia papat he mrua toot mang mularo pkor, he nang muk kam mi
kut kais kam smia ngarkie. 8 Va a keknen to a ngaenpaeir ta vle ti te, muk
kam sovet kmelongtok mo nguk mruo hak, ko a keknen to kmelongtok
mang o mia tok, tkais kam kir mang o kerkeknen tgus ruk o mia ngam
kaeharom mar ngang nguk. 9 Va mguak mo vaeng nguk mruo ngok
mnam mularo rektor, nang mguak or kam rere porom muk mo kmuk
ko mguak kaeharom tok e. 10 Va langto langto mnam muk, nak kaeha
orom kta nngiar mruo to tmi ktua kol vgum E Nunu A Totur kam sim kut
kaeha ngang o mia kam turang ngar orom. He enangthe langto langto
mnam muk na kaeha orom kta nngiar mruo to endo mekam mekam
ngang o mia, gi enang ko E Nut ta svil muk kmeharom tok, yek muk tgus
mguer mi ktua khenam E Nut ka keknen to kam ring ya mang o mia orom
mularo vrong nngiar ngo mamten tgus ruk tok. 11 Ii, ko enangthe tang
mnam muk na kol a nngiar to kam rere malpgem o mia, va o mia ngak
vokom a mhel to endo te, en nma rere orom E Nut karo rhek msim. Va
enangthe langto mnam muk na kol a nngiar to kmeha ngang o mia kam
turang ngar, va a mhel to endo na kaeha orom ka nngiar to endo ngang
ngar orom E Nut ka serppak to E Nut nam kaenserpgam en orom. Va
enangthe akuruk ngap kaeha orom o nngiar ruk endruk tgus enang tok,
to endo yek, o mia ngar kais kam kanprim E Nut mang ngar her gi vgum
ko ngata ktar kor mnam mar mang e Yesus Kristus he kmokpom kar. Ko
her En arhe o mia tgus ngak teiver En orom kla serppak hak kngorom
kngorom. Lmien hak.

Endruk Ngat Kor Mnam Mar Mang E Yesus He Kmokpom Kar Ngar Mia

Kerkolkol Vgum O Vnek

12 Kolenar ruk kom kaelongtok mang nguk, tete mut her vaik kun
mnam o vnek ruk o koppeter he. Ii, mum sia kerkolkol vgum mar tok,
vanangko mguak or kam senkrip kim mar enangthe, mar o vnek ruk o
gunngae he ngat gnua pagis kim muk. 13 Parem ko, mguak kle va ksirei
tete mang ngar, ko muma tuur mnam o vnek ruk e Kristus tkerkolkol
vgum mar her tok kat arhe. Ii, mguak sirei tete tok, he nang koknaik
a sirei to endo kam pis alaut he kerngorom muk koknaik kat ko E Nut
nak khenam e Kristus kla mmok ma mmok mnam a kolkha to nak kta
pis mnam. 14 Ii, va enangko muma lol o vnek vgum o mia ko ngma
kerrereng nguk mang ko mum kor mnam muk mang e Kristus ka munik
he kmokpom kar, va muta lgekol he, ekam ko E Nunu A Totur ther viging
nguk he, he nam kaenkrovgem muk. Va her E Nunu A Totur to kat
arhe endo E Nut tmeng ngang nguk orom kla mmok. 15 Enangthe mupa
kerkolkol vgum o vnek tok, mguak or kam kerkolkol vgum o vnek ekam
ko muk o ngairivik msim, va o ngauruvik, i o ekam o gi vrong kerkeknen
akuruk kat. Va a keknen to kam toop kim o mia ngartaro tgoluk kat, va
mguak or kam kerkolkol vgum o vnek ekam a kerkeknen to endo tok kat.
16 Vanang, ani mhel to na kerkolkol vgum o vnek ekam ko tkor mnam en
mang Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen he kmokpom kar, va en nak
or kam leep. Parem ko, en nak kle kanprim E Nut ha, ko a mhel to endo
ta sir orom Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen ka munik tok arhe. 17 Ii,
mguak kanprim E Nut enang tok, ekam ko a her venloot ta tete arhe to
E Nut kmelha kam momngan kar o mia, va ner kaelha orom ka valngan
mruo na. Va enangthe E Nut ner lua mnang ngor ruk ngot mi kut kor
mnam mor mang a knovvur kam mon a kapnes ngang ngor pum nguaro
kerkeknen, to ner le ho mi ktua kernonho hak ngang o mia ruk ngat si kol
a re to mang e Yesus, nang kle kael ngaro yaik ngang he lo kor mnam mar
mang. 18 Va

> "Enangthe ta koppet ngang endruk E Nut tmur mon mar la mmok ko
> pum kalo keik, he E Nut kam susulgim mar, va ner kle ho mi ktua
> kernonho hak ngang endruk ngat lo kor mnam mar mang E Nut,
> nang kle gia plong kaeharom o kerkeknen."

19 He ekam tok, endruk E Nut tmi kut svil mar kam kerkolkol vgum o
vnek ekam o mia, mar ngak kael mar mruo ko maktiegom Endo tkueng
ngar, Endo nam lo vur korim mar hak. Ii, ngak kael mar ko maktiegom
En to le kaeharom o keknen ruk lyar mekam mekam.

5

E Pita Tkaenkrovgem O Hipun Ruk Ngma Toot Mang E Nut Ka Ngaomevek

1 Dok a mhel to ko her mi vokom e Kristus orom kualo keik mruo ko
tkerkolkol vgum o vnek ruk tok. Ii, va ngora tuur mnam e Kristus kla
mmok kat kun mnam a kolkha to E Nut na khenam en ma mmok mnam.
Va dok a hipun to koma kaum kar mularo hipun akuruk mnam a ngaeha
to kam toot mang E Nut ka ngaomevek langto, he ko kaurur kim mularo
hipun ruk ngma toot mang E Nut ka ngaomevek to orom muk ruk ko tok
te: 2 Mgua smia toot mang E Nut karo mia ruk ngta vle enang o sipsip,
gi enang a toot kmo sipsip, ko E Nut tel o mia ruk endruk ko maktiegom
muk, muk kam sim kaeha ngang ngar kam smia nho mang ngar kam
turang ngar tok. Ii, va mguak or kam gi kaeha tok, enangthe E Nut ta

sopong nguk kmeha tok, ko tel a ngaeha to endo ko maktiegom muk.
Parem ko, mguak kle va kaeha ngang ngar orom mularo svil mruo ha,
gi enang ko E Nut ta svil muk kam svil kmeha ngang ngar enang tok.
Ii, mguak kaeha ngang ngar tok, nang or kam kaumluo mang o krek.
Vanangko mguak kle va kael riring mula ngaeha to kam turang ngar
kam ho mi ktua svil hak kmeharom mar. 3 Va mguak or kam sopong E
Nut karo mia ruk karo sipsip, endruk E Nut tel mar ko maktiegom muk.
Vanang mguak kle va ka krus orom muk mruo kam khenam muk ma
mmok ngang ngar kam ktar mang o keknen ruk lyar ngang ngar, he nang
mar kam vokom mar tok, to le kolkol ekmuk ormar. 4 He enangthe mupa
vle tok, va koknaik mnam a venloot to E Nut na khenam Ngua Taven to
ta vle te, A Toot Kmo Sipsip, yek mguera kol a keik to a ktalhok, endo ta
vle enang a msasaen to orom kla mmok, ko E Nut nera him muk orom.
Va a ktalhok to endo tho lo is hak kam loloong kam nop.

5 Vanang muk lurokol ruk lgi serpgue, mgua mrua krus orom muk
mruo kam ngan vgum o hipun ruk endruk tok kat. Ii, si muk o mia tgus
va mgua gia pi orom a keknen to kam mrua krus orom muk mruo mo
nguk tok, ko E Nut karo rhek ngat havae te,

"E Nut nma sir kim endruk ngam mrua hover mar mruo, vanang
nam kle kring ya mang endruk ngam mrua krus orom mar mruo."

6-7 He ekam ko o rhek ruk endruk ngat havae tok, va mgua mrua krus
orom muk mruo ku meorom E Nut ka tavgo to a serpgar, he kaen mularo
papat ruk ngma kerngorom muk ngang En. To endo yek, E Nut ner le
khover muk koknaik mnam a venloot to En mruo tmur kut el ngang nguk
kam hover muk tok. Mguak kaen mularo papat ruk ngma kerngorom
muk ngang E Nut enang tok, ko En nam kaelongtok mang nguk.

8 Mguak toot mang mularo pkor mruo he gia nho ktoot ko mula imuo
to e Seten nma turpetik he kpunpa kaolol enang a ngaemslang to a laion
to nam kaeti klik orom ka kram he kriring a mhel kam gia memget hak.
9 Ii, nam si riring a mhel kam memget, vanangko mguak sir malngaeng
kam sir kim orom mularo papat ruk kmor mnam muk mang e Yesus he
kmokpom kar, ekam ko muta mnor mang muornopeik akuruk kat te,
mar ruk mnam a mmie karo mhetor akuruk malhagenmok tok kat, va
ngama kerkolkol vgum o vnek ngo mten ruk endruk gi, muma kerkolkol
vgum mar tete tok kat.

10 Mguak matnge vgum o vnek kam kerkolkol vgum mar tok, gi vur
nong ke laut mo mmie na, yek E Nut to nma vle kia vul orom ka keknen
to kam ring ya mang o mia, ner kle sim ktua kaeharom muk, muk kam
vle te, muk o gunngae. Ii, ner kaeharom muk o gunngae tok, muk kam
vle lserppak hak orom mularo papat ruk kmor mnam muk mang En
he kmokpom kar ko ngat ngae gi ringring hak kun mnam muk. Ii, ner
kaeharom tok, ko her En arhe, Endo tvaeng nguk kam kol a ktalhok to
kam plong vle ko kim En ngnik ngnik kam tuur mnam kla mmok tok. Ner
kaeharom muk tok kat, her gi ko mut kor mnam muk mang e Kristus he
kmokpom kar he. 11 Her E Nut arhe, Endo o mia ngak kanprim En pum
kla serppak kngae kngae gi. Lmien.

E Pita Tkaen Ka Mamrung Ngang O Mia Kam Rum Karo Rhek

12 E Silas to koma vokom te, konopia ko tkor mnam en mang e Yesus
he kmokpom kar, en nam lo korim karo reha ruk ngang E Nut. Va en
kat, ta turang dok orom ko ket hor ta. Ko dok ko gi vur ittiek ngang nguk

tete orom he. Va kun mnam ko ke hor to enda ko her kaenkrovgem muk
kam havaeng nguk lmien te, her a ktalhok to a mi minar to arhe, endo
E Nut nma ring ya mang o mia orom. He mguaka kpom mekam mekam
kserpgam.
13 Va e Yesus ka ngaomevek to ko mBabilon, endo tkaum ka vle kar
muk ko E Nut tmi kut re pum muk tgus, o mia tgus kun mnam ka
ngaomevek to endo ngat kaen nga mamrung ngang nguk. Va e Mak to ko
pavloum orom o papat ruk kmor mnam en mang e Yesus he kmokpom
kar, endo ta vle enangthe ko hal msim, en kat tkaen ka mamrung ngang
nguk kat. 14 Va mguak mo kaen mularo mamrung mo nguk kam khenam
ma mmok te, muk tgus mum mo kaelongtok mo nguk mruo.
Yu! Va kua ngarkie ngang E Nut, en kmen a vrek longeik ngang nguk
tgus ruk mut kor mnam muk mang e Kristus he kmokpom kar.

E Pita Ka Hor To Alomin Orom To Tittiegom

O Rhek Ruk Ktar Kam Keknen Mang E Pita Ka Hor To Alomin Orom To Tittiegom

E Pita tittiegom ka hor to alomin orom ta ngang e Yesus ka ngaomevek lsir to ta ktar ittiegom ka hor to aktarang ngang ngar. Vanangko mnam a venloot to e Pita tittiegom ka hor to alomin orom to enda, e Yesus ka ngaomevek ta re kam mrua ksir petgim e Yesus hak, ko o pattermia ruk la ppiagar ngat kerpatter mar kmegom kam vraik orom ngaro papat ruk kmor mnam mar mang e Yesus he kmokpom kar petgim mar.

E Pita ta mnor tok, to le kaittiegom ka hor to alomin orom ta ngang ngar kmel pat kim mar mang a papat to kam sir lserppak malngaeng o pattermia ruk la ppiagar. E Pita tkaenkrovgem mar kam lol o papat mang E Yesus he klaut kngae orom mar ko ngak kaeharom mar ngang o mia mekam mekam. Ii, tkaenkrovgem mar kam vle ngang E Nut orom ngaro keknen ruk o totur, endruk ngam kolkol ekam E Nut ktakor. Tkaenkrovgem mar tok, ekam ko thavaeng ngar te, ketasuo he e Yesus kam mi kaottam ka tnangal to kam kat kaeknik ngte mmie.

Va e Pita tkaengorang o pattermia ruk la ppiagar kat te, E Nut ner mia rum kim mar hak ko ngam kaegom kam kering karo mia mruo.

E Pita Tkaen Ka Mamrung Ngang O Mia

1 Dok e Saimon Pita, a aposel to mkor e Yesus Kristus, ekam ko tmeng dok kam kol ka gu kam havae mang en. Ii, dok kalkayie to kom kaeha ngang en tok.

Ko kaittiegom kua hor ta ngang nguk ruk mut kor mnam muk mang e Yesus Kristus he kmokpom kar, endo tsusulgim mor he kmon mor la mmok ko pum E Nut kalo keik. Muk mut her lol o papat ruk kmor mnam muk mang e Yesus he kmokpom kar kmenang ngor kat ko mor ngot kor mnam mor mang en he kmokpom kar gi enang tok kat. Va nguaro papat ruk kmor mnam mor mang e Yesus he kmokpom kar, ngta vle ngang ngor te, ngua gol ka pun. Va her e Yesus kat arhe ta vle kat te, en E mi Nut msim hak.

2 Ii, he ekam ko muta mnor mang E Nut to Ngoldaip e Yesus, va kua ngarkie ngang en mang nguk te, En kam ho ksovet hak kam ring ya mang nguk kmeharom mularo vurkul kmongeik kat.

E Nut Ten Karo Tnangal Ngang Karo Mia Mruo, Mar Kam Kolkol Ekam En Vgum Mar

3 Mare, e Yesus ka serppak tho mi kut kaenang E Nut ka serppak msim hak. Va ten ka serppak ngang ngor ruk ngot kor mnam mor mang en he kmokpom kar. Va ka serppak to endo ther enserpagam mor kmeharom nguaro ngorsang tgus orom o keknen ruk ngat ottek ekam E Nut mruo vgum ko ngota mnor mang en. Va her e Yesus to ther mi kut vaeng ngor kmikkiem ka keknen to kam ya mang o mia, ko karo keknen tgus ngat vua mmok hak. 4 Ii, va her ekam ko E Yesus nma vle ngang ngor orom karo keknen ruk endruk, ther le mur el karo tnangal ngang ngor. Va karo tnangal ruk endruk ngat ho mi kut laut hak, va ngaro serppak ngat kais kam hortgem mor kam pis enang en mruo, kmikkiem gi enang ko en tho mi kut vle te, en E mi Nut msim. Ii, ngot kais kam kolkol ekam

en mruo tok, ko karo tnangal ngat kais kam kser o kerkeknen ruk ngma
kering ngor mo mmie ko nguaro pkor ngaro svil ruk ngat kernonho
ngam kaenen mor kmeharom mar tok. He ekam tok, E Nut karo tnangal
ruk endruk, ngta vle ngang ngor kat te, ngua gol ka pun kat.
5 Ii, mut kor mnam muk mang e Yesus he kmokpom kar, he en ten
ka serppak ngang nguk kam hortgem muk kam vle enang en mruo tok
arhe. He her gi ekam tok, mguak kle klol o keknen akuruk he kaelik
kuon malpgem endo kmor mnam muk mang e Yesus he kmokpom kar
kngae kngae tok. Ii, mguak kael a keknen to kam ya ngang o mia kuon
malpgem endo kmor mnam muk mang e Yesus. Va mguak kael a keknen
to kam smia mnor mang o ni keknen ruk lyar va endruk nong lyar kuon
malpgem endo kam ya ngang o mia. 6 Va mguak le kngae kael a keknen
to kam mrua nho mang mularo pkor kuon malpgem endo kam mnor
mang o keknen ruk lyar va o keknen ruk nong lyar. Va a keknen to kam
matnge vgum o vnek, mguak kael kuon malpgem endo kam mrua nho
mang mularo pkor kat. Va a keknen to kam totu pum E Nut, mguak kael
kuon malpgem endo kam matnge vgum o vnek. 7 Va mguak le kael a
keknen to kam vle te, a sim re pum muornopeik kuon malpgem endo
kam totu pum E Nut kat. Va a keknen to kmelongtok mang o mia, mguak
kle kael kuon malpgem endo kam vle te, a sim re pum muornopeik tok
kat. 8 Ii! Mguak kael o keknen ruk endri mo malpek kun mnam muk
kngae kngae tok. He enangthe mup kaeharom tok, va mularo papat ruk
endri mut lol mang Ngoldaip to e Yesus Kristus, ngar le mi kael mit orom
mularo keknen ruk mguak kaeharom mar kmikkiem o keknen ruk endri
tok arhe. 9 Vanangko ani mhel to tlol o papat ruk mang e Yesus, nang lua
khenam o keknen ruk endri orom karo keknen mruo ma mmok tok, va
a mhel to endo ta kle ktua vle enang a mhel to kalo keik ngint ho mi kut
srongrong hak he kle ka vle te, en a vivisker. Ko en nam lo kta pat mang
Ngoldaip kat e, nang kle kikiangae mang tgus te, tesgun her Ngoldaip
arhe endo ther parrum kakro kerkeknen ruk nam eharom mar tesgun
he.
10 To koornopeik, ekam ko o papat ruk endri ngata mien, va mguak
kle ka svil hak kmegom mularo serppak tgus kam khenam o keknen ruk
endri lyar orom muk mruo, he nang kmenserpagam E Nut ka ngaeha
to kam vaeng nguk kam vle enang En mruo va endo ko ta ktar re pum
muk tennik kam vle ngang En mruo tok. Ii, he enangthe mupa khenam
o keknen ri orom muk enang tok, va mularo papat ruk kmor mnam
muk mang e Yesus he kmokpom kar nga ho lo is kam ksir hak. 11 Mare,
va enangthe mupa khenam o keknen ruk endri orom muk tok kat, va
Ngoldaip to e Yesus Kristus, endo tsusulgim mor, ner kle ho mi ktua sovet
hak kam kunngir kim muk ge, mnam a kolkha to o mia tgus ngak vaik ku
meorom ka tavgo to nera vle kuo mang o mia tgus ngnik ngnik.

E Pita Tkael Pat Kim O Mia Mang O Papat Ruk O Minar Mang E Yesus

12 He ekam tok, mut si lol o rhek ruk endri o minar mang e Yesus
tesgun, he mularo papat ruk mang ngar ngat sir lvu serppak hak,
vanangko ko kle kta svil kam kta kael pat kmuk ormar kngae kngae ge.
13-14 Ii! Va ta sir ngang dok kmel pat kmuk tok he kta hover mularo papat
mang ngar. Ko kua mnor te, kua vok tgia vle enang a rambel e, he ketasuo
dok kam yor he. Vanangko, ekam ko kua ktal he ka vle vop, va kua svil
kmel pat kmuk ormar, kais ko kua serppak nak ngae knop. Kua mien

te, ketasuo dok kam yor kmikkiem enang ko Ngoldaip e Yesus Kristus tel
dok ma hor mang tok orom karo rhek mruo. 15 He ekam tok, tete, ktar
mang dok kam yor, kua svil kmegom kua serppak tgus hak kmeharom a
ngaelaut tang kam turang nguk kam pat mang o papat ri mekam mekam
kopekam ko nguak yor he.

E Yesus Ner Kat Kaeknik Orom Ka Serppak

16-18 Tesgun ngot havaeng nguk orom nguaro rhek te, Ngoldaip to e
Yesus Kristus tpis mo mmie orom kla serppak, he ner kat kaeknik ngte
mmie orom kla serppak to endo gi. Ngot havaeng nguk tok, vanangko
nguaro rhek ngam lo kaikkiem o gi vrong mohoi e, enang ko o mia
akuruk ngma havae orom ngaro rhek kmikkiem o mohoi ormar. Nop,
nop hak! Vanangko ngot kle va horo mi vokong e Yesus kla serppak to
tmi kut laut hak orom nguaro kerok mruo. Ko ngot vokom en te, en a ho
vu ngaurar hak tok arhe. Ii! Ko her mor mruo ri arhe ngot horo mi vle
ko kim e Yesus kuo kia vul to a totur mnam a kolkha to msim Ngorteit
to E Nut tmur khenam e Yesus kla serppak to tmi kut laut hak ma mmok
ngang ngor. Ii, ngota vle ko kim ko E Nut ta rere he kteiver en va khover
e Yesus ka munik. Va her mor mruo ri kat arhe ngot horo mi mur kut
ngan E Nut karo rhek ko ngat ottek kuon ma volkha ekam En mruo to La
Vu Ngaurar Hak, Endo A Ho Momgor Hak ko thavae te, “Ko hal ta arhe,
kom vu kaelongtok mang va ko sei kam higiang.”

19 Va kam ngam a papat langto kuon malpgem kat, E Nut Khal to endo
tenserpagam o rhek ruk o propet ngata ktar kpavap ormar tennik mang
Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen, ko ngat her mi el mit tete he orom
en mruo tok arhe. He enang tok, mor ruk ngot kor mnam mor mang e
Yesus he kmokpom kar, nguaro papat ruk mang o propet ngaro rhek ruk
endruk ngat kle ho mi kut serppak hak te, ngat pis lmien orom en tok
arhe. Ii, he ekam tok, mguak ngarngar mang o propet ngaro rhek ruk
endri kam toot mang a kolkha to e Yesus na kat kaeknik mnam ormar,
gi enang a mhel to ta sngam a ngnung ka pun he ktoot orom kun ma
slommok kam paneng kam mamarar tok kat. Ii, mguak toot mang nguk
mruo orom o rhek ruk endruk mang en kam ngae kais mang a kolkha
to endo, ko en nera vle enang a kolkha, ko nera valler muk he kho kpet
a slommok kun mnam muk. Ii, va e Yesus ta vle enang a ketor to a lesa
kat ko ner kaen a mmok ngang o mia mang E Nut kat mnam a kolkha
to endo gi. 20 Ii, va kam ngam kuon mang a papat to endo kat te, ngot
lo kaikkiem o vrong mohoi kam havaeng nguk mang e Yesus, ko a papat
to a ngaenpaeir ta vle ti te, enangthe a propet naka ktar kpavap orom E
Nut karo rhek va nop ke mhe tang hak kun mnam karo rhek tgus ngat pis
kmikkiem a propet karo mur papat mruo e. Nop hak! 21 Ko E Nut karo
rhek ngat lo ottek ekam a mhel tang ka svil mruo e. Nop hak! Vanangko
o propet ngaro rhek ngat kle ottek ekam E Nunu A Totur ko ten o rhek
mnam mar, mar kam ktar kpavap ormar enang tok.

2

E Pita Ta Keknen Mang O Ker Pattermia Ngaro Kerkeknen

1 Ii, pu lmien te, o Israel ngaro propet ruk tennik ngaro rhek ngat si
ottek ekam E Nunu A Totur tok, vanangko lmien kat te, o propet ruk la
ppiagar akuruk ngat pis kun pgegom lIsrael kat ge, he ka ppiak kam ktar
kpavap orom ngaro rhek mruo ngang ngar kat. Va tok kat, o pattermia

ruk la ppiagar akuruk ngata pis tete kun pgegom muk kat, gi enang ngar
tok kat. Endri ngat her aol ma mmek mnam muk orom ngartaro papat
ruk la ppiagar. He ngara hos kim o mia akuruk ngaro papat ruk kmor
mnam mar mang e Yesus ormar kat. Ii, si a papat to mang Ngoldaip to La
Vu Ngaurar hak ka yor to tel a ngaekam ekmar orom, va ngam kle ho mia
klai mang endo kat. He ekam ko ngma vle tok, ngar mur kait a kapnes
kuon mang ngar mruo, he E Nut ner lua hus hak kmen nga kapnes to
endo ngang ngar kat e. 2 Ii, ngara vle tok, he le kait o mia kavurgem kat
kmikkiem ngaro kerkeknen ruk ngma ngam o leep kuon mang ngaro
pkor ormar. He ekam tok, o mia ruk endruk ngara kolkol ekam mar
tok, he kaenpgam o mia akuruk kam kerrereng a re to a minar mang
e Yesus. 3 Va ekam ko o ker pattermia ri ngam vua gorgor pum lraip va
lurokol kam mrua ngam mar mruo ekam ngaro pkor ngaro sing mang
ngar kam tmar kmar, va ngar mia mas orom muk he ker patter muk
orom ngaro mohoi ruk mar mruo ngat elelik mo malpek, he nang muk
kam kle kaikkiem mar pum mar tok. Ngam sia vle tok, vanangko E Nut
thera ktar el nga kapnes ngang ngar tennik he, he nga kapnes to endo ta
vle kuo mang ngar vop kam paneng ngar tete ge, ko E Nut ner ho lo konit
orom nga kapnes to endo hak.

4 Ii, E Nut ner lo konit orom nga kapnes hak, ko mu vokom na, o
ker engyel ruk ngat eharom o kerkeknen tennik, E Nut tlo mnang tang
mnam mar hak kam lo kaen a kapnes ngang kat e. Nove! Ther kle va
kaenpasiker mar tgus ko mnam a hengor to ogu mLol ku kia paei to a
vleir. A mhe to endo, a mhe to a slommok alautar nma vle mnam, he
ngar le ka vle ko tok kais mnam a kolkha to E Nut nera momngan kar
mar kmen nga kapnes ngang ngar. 5 Ii, va E Nut tlo konit orom a kapnes
to ngang endruk tennik mnam a venloot to e Noa nma vle kat e. Ko E
Nut tlo mnang o mia ruk ko mnam a venloot to endo kat kam lo kaen a
kapnes ngang ngar kat e. Nove! Ko E Nut tmeng a kus ngang ngar ruk
ngam lua totu pum En orom ngaro keknen. Va a kus alautar ta pis, va
a ye tsovet kmottek he kaem a mmie tgus ka vvuom o mia tgus kngam
mar o yoror. Vanang ta nho mang e Noa kar endruk aktiek hori orom
alomin kam pet mar petgim a ye. Ko e Noa en a mhel to nma havaeng o
mia kmeharom E Nut karo keknen ruk ngta sir ko pum E Nut kalo keik.
6 Va o kernonhor ruk yok tennik, endruk kun mnam alo rengmat ruk e
Sodom va e Gomora kat, va E Nut tlo mnang ngar kam lo kaen a kapnes
ngang ngar kat e. Nove! Tmi kut ngampaei pum endruk tgus ngam lua
totu pum En orom ngaro keknen kam mi kut khenam ngang ngor ruk
tete te, En ner mi kaen a kapnes ngang endruk tgus ngam lua totu pum
En orom ngaro keknen enang tok. 7-8 Vanang e Lot, en tuk en a mhel to
nma vle mekam mekam orom karo keknen ruk ngat vua sir ko pum E
Nut kalo keik kun pgegom endruk ngama kpoot mang E Nut karo pos
orom ngaro kerkeknen. E Lot nma vokom mar orom ngaro kerkeknen
he ka ngnek mang ngaro kerkeknen ruk kat, he ngaro kerkeknen ruk
endruk ngam ho mi ktua vanker ka vrek mnam o kolkhek tgus. Mare, ko
ka ngaung nam ho lo kaisis hak ekam o mia ngaro kerkeknen ruk endruk
ko en a mhel to karo keknen ngam vua sir hak ko pum E Nut kalo keik.
He enang tok, E Nut ta nho mang e Lot kat he kturang kam pet petgim
a paei to E Nut tngampaei pmar orom. 9 Mu vokom na, ekam ko o rhek
ri mang o mia ruk endruk ngta mien tok, va ta khenam ngang ngor te,

Ngoldaip nam smia mnor kam turang o mia ruk ngam sim kut kaikkiem
karo keknen kam pet mar petgim ngaro vnek. Va ta khenam kat te, E
Nut nam smia mnor kat kam lua tutut mang a kolkha to kam momngan
kar endruk ngam lo kaeharom o keknen ruk ngta sir ko pum kalo keik
ko tpaneng a kolkha to endo kam pis. Vanang ta kle lo korim mar lhok
kam lua marer kmen ngaro kapnes ngang ngar enang tok kat ge. 10 Ii,
va o ker pattermia ruk mnam muk, E Nut nera rum nga kapnes ngang
ngar ko ngam mrua ngam mar mruo ekam ngaro pkor ngaro svil ruk
ngat kernonho hak ko ngam kaenen mar kmeharom o kerkeknen.

Ii, ko ngam vua kpiem o vrong serppak to kle khover mar mruo kam
khenam ngartaro serppak mruo. Va si o kool ruk kuo kia gan kat va
o mia ruk endruk ngam lua gor hak kam rere pum mar kam kering
ngaro mnok kat e. 11 Ii, ngam sia vle tok, vanangko si o engyel ruk ngaro
serppak ngat ho mi kut laut hak mang o ker pattermia ruk endruk, va
mar ngam lo ktua rere pum o kool ruk o serpgar ruk endruk ko kim E
Nut kalo keik kam kering ngaro mnok enang ngar tok e. 12 Lmien te,
o engyel ngam lua rere pum o kool tok, vanangko o ker pattermia ruk
endruk, ngam her gia kolaspa kam rere pum o vrong serppak ruk ngat
lua mmok mang ngar. Ii, he enang tok, ngama vle enang o kangsop ruk
nong ngaro papat ngang ngar. Ko ngam gi vrong ngam mar mruo ekam
ngaro pkor ngaro vrong svil ruk ngat kernonho. Mare, o kangsop ruk
ngam lua non, mar ngat mi ktua vle ngang o mia te, o mia kam gia krus
ekmar gi krong ngar kngam mar o yoror. Va o ker pattermia ri kat, ngat
gia vle ngang E Nut gi enang o kangsop ruk tok kat, he nang En kam ngam
mar o yoror enang tok kat ekam ko ngma rere pum o vrong serppak ruk
ngat lua mmok mang ngar.

13 Enang tok, o ker pattermia ri E Nut nera kering ngar kmikkiem
enang ko ngata ktar kering o mia ruk tesgun. Ko mar ngam kael ngaro
papat te, kam ker sirei orom ngaro kerkeknen ko ma mmok. Ii, mnam
o kolkhek ruk muk ruk mut kor mnam muk mang e Yesus he kmokpom
kar mum kael mularo ngorsang kmemik mo kmuk kam khenam te, mum
kaelongtok mo nguk, va endri ngam kaum kaemik ko kmuk he ker sirei
kmeharom o kerkeknen orom ngaro pkor ko ma mmok ko kim muk tok.
He enang tok, ngma ngam a leep alautar kuon mang nguk orom ngaro
kerkeknen ruk endruk tok. 14 Ii, ko ngam lua tu kmeharom a kerkeknen
to kam vua nonhong lraip lurokol kam vret mar. Ko ngam kaeharom tok
ngang endruk ngaro papat ngam lo vua serppak mang kmor mnam mar
mang e Yesus he kmokpom kar kmit mar kam vret mar. Ko a keknen
to a mhel kam gorgor pum lraip va lurokol kam mrua ngam en mruo
ekam ngaro pkor ngaro sing mang ngar kam tmar kim mar tok tottep
kun mnam ngaro vurkul hak. Enang tok, ngma vle enang a murgun to
orom o vimol ruk E Nut ner ho mi ktua rum kim mar hak. Ii, E Nut nera
rum kim mar hak ko 15 ngat her parem karo rhek ruk ngata sir he ka
vle enang a mhel to tparem a ngaelaut he kle kaol ksosop he. Ii, ngma
sosop to kle kaeharom o kerkeknen, kam sim kut kolkol ekam e Balam
to e Baor khal, ko tennik e Balam nma svil mang o mia kmenkim mang ka
kerkeknen to na re kaeharom ngang lIsrael. 16 Tpua vle tok, vanangko, e
Balam ka dongki mruo, endo a gi ngaemslang to tlo kais kam rere, ther
mi ktua rere orom a mi mhel ka ktui he ka psom mang ka kerkeknen to
endo. Enang tok, a her gi dongki to endo arhe thera tokim a propet to

endo, en kam lo kta kaeha kmikkiem ka mrang to endo kat e.
17-18 Va o ker pattermia ruk endri kat ngata vle enang a ye ka ton ko a
ye ta kauyang ngor ko tlo kta sap ekam e. Va ngta vle enang o varhek ruk
ngma kauyang ngor tok kat ko a ngausgi tkovvorik, nang a kus tlo kaerik
e. Ii! O ker pattermia ruk endruk ngama vle enang tok, ekam ko ngam
vua gu piris kam mrua hover mar mruo orom o tnangal ruk nong ngaro
kleim ngang ngar. Enang tok, her mar ruk arhe, E Nut thera ktar kael
nga ngaekam to kun mnam a hengor to tho mi kut slok hak ngang ngar,
mar kam vle mnam ngnik ngnik. Ii, ngam kaeharom tok kmit o mia ruk
ngat re gun kael ngaro yaik ngang o mia ruk ngam kaikkiem o keknen
ruk la ppiagar petgim mar, nang lo vua serppak mang e Yesus vop. Ii,
ko ngam kait mar orom a kerkeknen to kam gorgor pum lraip lurokol,
mar kmikkiem ngaro pkor ngaro svil ruk ngam kaenen mar kmeharom
o kerkeknen. 19 Enang tok, o pattermia ruk la ppiagar ruk endruk ngam
papanglou kam re kmel a tnangal ngang ngar ruk ngat lo vua serppak
vop kam havaeng ngar te, ngat kais kam mrua kser mar pum o pos
ruk ngma kurogos mang ngar he ktokim mar kam tmar kim ngaro pkor
ngaro svil mruo. O ker pattermia ruk endri ngam si papanglou kam re
tok, vanangko her ngaro kerkeknen mruo ruk arhe ngam kle ho mi ktua
kurogos mang ngar kserpagam mar ge. He enang tok, ngama tokim mar
mruo kam lo kaeharom a keknen tang ko a vu yar tok. Ngma vle tok,
ko a ni vrong keknen to napa ngae mi kut sovet kun mnam a mhel tang,
va a mhel to enda ta vle ku meorom a keknen to enda ka serppak, ko ta
kurogos mang kserpagam.
20-21 Tesgun o ker pattermia ruk endri ngat hera lol o papat mang
Ngoldaip to e Yesus Kristus he, endo tsusulgim mor. He ekam tok, ngaro
kerkeknen ruk tesgun ngma kering ngar mo mmie ko ngaro pkor ngaro
svil ruk ngat kernonho ngam kaenen mar kmeharom mar tok, o ker
pattermia ri ngat her kle ksir pum ngaro kerkeknen ruk endruk he,
her vgum ko ngat kor mnam mar mang Ngoldaip to arhe he kmokpom
kar. Vanangko tete, ngat her kle kat kaeknik mang o kerkeknen ruk
endruk he kta kpom mar kat kam vle ku meorom ngaro serppak ko
ngaro kerkeknen ngata kta kurogos mang ngar kir kim mar kat he. He
ekam tok, enangthe ngap lo ktar lol o papat ruk mang e Yesus, va E Nut
ner lua vanker a kapnes ngang ngar. Vanangko ekam ko ngat her lol o
papat ruk o totur mang e Yesus, ko o mia ngat smia papsim mar ormar
tesgun, nang koknaik kle kat kael ngaro yaik ngang ngar kam kta vraik
petgim E Nut karo rhek ruk ngta sir, va E Nut ner ho mi ktua vanker a
kapnes ngang ngar hak. He ekam tok, te vrua ya ngang ngar enangthe
nga lua ktar klol o papat ruk mang e Yesus hak. Vanang ther mi kut
kernonho hak ngang ngar tete ko ngat lol to kle kael ngaro yaik ngang
ngar. 22 Enang tok, alo koka ri ngint pis lmien orom o ker pattermia ri te,

"A vela nam kat kaeknik kmem karo rengtek mruo"

va

"A morek to nam korop ko mye, nam kat kaeknik kam kta muom kat."

3

Ketasuo E Yesus Kmeknik Mo Mmie

1 Kolenar ruk kom kaelongtok mang nguk, kua hor to enda ta vle te,
kua hor to alomin orom ko kaittiegom ngang nguk. Va orom kuaro rhek

ruk kun mnam kualo hor ri tgus, ko kael pat kmuk ormar mang E Nut
karo papat, he nang dok kmegom kam hover o papat ruk lvu yar hak
kun mnam muk ormar. 2 Ko kua svil muk kam pat mang E Nut karo rhek
ruk o propet ruk o totur ngata ktar kpavap ormar tennik, endruk mang
a kolkha to a kser kim. Kua svil muk kam pat mang a pos to Ngoldaip
To Tsusulgim mor, ten ngang ngor kat ko vgum o aposel ruk muma ngan
vgum mar.
3 Ko a papat to tvua laut, endo mang a kolkha to a kser kim, ko mgua
smia mmok mang ta vle ti te, kun mnam a venloot to nak konner a kolkha
to a kser kim, o kermia akuruk ngara ktar kpagis he kerrereng o mia kam
hallam mar he kaikkiem ngaro pkor ngaro svil mruo ruk ngat kernonho
hak. 4 Ii, ngara pagis he ka klel orom muk ruk mut kor mnam muk mang
e Yesus he kmokpom kar kam mngan pum muk te, “Endo muma paneng
kpaneng ngnam e? Nok ka tnangal to tel mang en mruo te, en kmeknik
tgi ppiak orom vor e! Ii, ngorores ngat yor he, he o tgoluk ngat gia vle
enang tennik ko E Nut tkueng o tgoluk kat e, ko a volkha kar a mmie ngint
pal kmis mang tete gi, nang en ngnam e?” 5 Ii, o kermia ngara mngan
pum muk tok, ko ngar ho mi kut kaennegiang E Nut ka ngaeha to kam
kueng a volkha kar a mmie. Mare! Ko E Nut tgia re, he gia kueng a mmie
kar a volkha. Tkueng a mmie he thurpis mnam o itok ko E Nut tkueng a
mmie orom mar tok. 6 Kam ngae, to E Nut ta kle gi kta re kat, he kvuvuem
a mmie kam kering tgus hak orom o itok ruk endruk gi. 7 Ii! Va her gi
vgum E Nut karo rhek nga serppak to endo kat gi, E Nut ther el a mmie to
tete va a volkha to tete ngina kolkha langto kam vle koknaik, he nang En
kam toot mang kam ngae kais ko En kam knim a paei to alautar mnam he
kngampaei pmin tgus, yek En nak momngan kar o mia ruk ngam lua totu
pum En orom ngaro keknen kun mnam a kolkha to endo gi. Ko mnam a
kolkha to endo, o mia ngara lol ngaro mumgu he kyor kat ko E Nut tmi
kut el a mmie va a volkha to tete min kam vle kpaneng a kolkha to endo
enang tok.
8-9 Ii, a kolkha to endo na sia pis koknaik yek, vanangko kolenar
ruk kom kaelongtok mang nguk, tete mu or kam mi kaennegiang a
papat ti te: E Nut ner lua hus hak kmaottam ka tnangal e, ko o pnes
ngarlavurgem ngarlavurgem ngat gia vle ngang E Nut enangthe, mar
a kolkha agitgiang e. Va a kolkha to agitgiang tgia vle ngang En kat
enangthe, o pnes ngarlavurgem ngarlavurgem. Ko nam lo vua tutut
mang a kolkha to endo kam pis e. Nove, nma paneng o mia tete kmitgung
ngaro kerkeknen, ko her muk ruk arhe En nam lua svil muk kam yor he
kpolok petgim En mruo hak. Vanangko o mia akuruk ngma pat te, E Nut
nma hus kmeknik.
10 Pu lmien tok, vanangko a kolkha to a kser kim ko Ngoldaip nera pis
mnam, ner gia pis pangnaom o mia he kaelsenkrip ngang ngar, gi enang
a ngauruvik ko nma pis pangnaom a rek kteit he kaelsenkrip ngang en
tok kat. Ko mnam a kolkha to endo, a volkha nera khir he kbor klik kam
loloong ka ngmeang hak va a paei ner kaem o vrong tgoluk tgus kuo ma
volkha he krum mar tgus kat. Va o tgoluk tgus mo mmie kat a paei ner
kaemik he ngara loloong tgus kat.
11 Mare! He ekam ko o tgoluk tgus ngara loloong enang tok, va muta
pat nngia, mularo keknen ngaka vle nngia tete? Ekam tok, mguak
kaegom mularo serppak tgus hak kam mur kaen muk mruo ngang E Nut,
kam vle ngang En mruo orom mularo keknen ruk o totur he sim ktua

kolkol ekam En mruo. 12 Ii, mguak kaeharom tok tete he ka vle tok kngae
kngae kat, kam tutut mnam a kolkha to E Nut nera momngan kar o mia
tgus. Ii, mularo keknen ngaka vle tok, kam marer pum a kolkha to endo
kam pis. Mare, a kolkha to endo, E Nut nera ngampaei pum a volkha tgus
va a paei ka mman ner kael o tgoluk tgus kuo ma volkha kat he ngara
guggus to le kloloong hak. 13 Ii, o tgoluk tgus ngar sia loloong enang tok
mnam a kolkha to endo, vanangko mor ruk ngot kor mnam mor mang e
Yesus he kmokpom kar ngom kle va kserppak ge mang E Nut ka tnangal
to tel ngang o mia, endo E Nut kam kta kueng a mmie to a gunngar kar
a volkha to a gunngar. Ii, he her ka tnangal to ngota nho mkor E Nut
kmaottam arhe. Ko ko tok mnam a mmie to a gunngar tok, o mia ngar
kaeharom o keknen ruk ngta sir ko pum E Nut kalo keik ko a mmie to a
gunngar to endo o mia ruk endruk ngara kol te, nga rengmat ka pun to a
gunngar msim.
14 Kolenar ruk kom kaelongtok mang nguk, gi ekam ko muta nho mkor
E Nut kam kta kueng a mmie to a gunngar va a volkha to a gunngar
kun mnam a kolkha to endo tok, va mguak kaegom mularo serppak tgus
hak kam vle orom mularo keknen ruk ngat vua mmok hak ko pum E
Nut kalo keik, he nang E Nut kam lo kais hak kam mon muk orom a
kerkeknen tang hak mnam a kolkha to endo gi. He enang tok, mguer
kais kam vle orom a vrek longeik ko kim E Nut kun mnam a kolkha to
endo. 15 He ekam tok, mgua smia papat kmikkiem a papat ti te, Ngoldaip
nam gia huhus kmeknik her gi ekam ko nam gia paneng nguk kmitgung
mularo kerkeknen, he nang E Nut kam susulgim muk kam hong nguk
pum mar. Ii, mguak smia papat tok kmikkiem ngornopia to e Pol, endo
ngom kaelongtok mang, ko en kat tittiek ngang o mia orom karo papat
ruk lvu laol, endruk E Nut tennik ngang. 16 Ko e Pol nam kaittiek kun
mnam karo hor tgus kam rere gi enang ti arhe mang o papat ruk endri
kat, vanang karo papat akuruk kun mnam karo hor ngat vua kellet kam
lol ngaro pneik. He enang tok, o mia ruk ngam lua svil kam ngae ka pngat
mang karo rhek ngaro pneik, endruk ko ngaro papat ngat lo vua serppak
mang E Nut, mar ngma ker hortgem mar, gi enang ko ngma ker hortgem
E Nut karo rhek akuruk yok kat ruk kun mnam ka meer. He ekam ko
ngma ker hortgem E Nut karo rhek tok, ngam mur kaen a ho kapnes a
ho laut hak ngang ngar mruo, he nang E Nut kam rum kim mar vgum
tok.
17 Vanangko kolenar ruk kom kaelongtok mang nguk, ekam ko mut
hera mnor mang o mia ruk enang tok, va mgua smia toot mang nguk
mruo kim o ker pattermia ruk ngama kpoot mang E Nut karo pos, matok
ngar mia pagis orom ngaro papat ruk ngat ho lo vua sir hak kmegom
kam krong mularo vorngap he kait muk orom ngaro kerkeknen. He
enang tok, mguer lo kat kais kam sir lserppak orom o papat ruk kmor
mnam muk mang e Yesus he kmokpom kar. He enang tok, mguer kle
kvuut orom o kerkeknen ruk endruk tok. 18 Ii, mguak or kmorim mar
kam krong mularo vorngap, nang mguak kle sim kut kael mularo papat
ruk mang Ngoldaip ka keknen to kam ring ya mang nguk kar mularo
papat ruk kmor mnam muk mang en he kmokpom kar, mar kam kaum
klaut kngae kun mnam muk. Ko her Ngoldaip to e Yesus Kristus, endo
tsusulgim mor arhe, ngruak hover en tete kngae ngnik ngnik ge. Lmien.

E Yoanes Ka Hor To Aktarang To Tittiegom

O Rhek Ruk Ktar Kam Keknen Mang E Yoanes Ka Hor To Aktarang To Tittiegom

E Yoanes to tittiegom a knovvur to a korlolo orom, her endo kat arhe tittiegom ka hor to enda kat. Tittiegom ka hor ta kmengorang endruk ngat kor mnam mar mang e Yesus he kmokpom kar mang o pattermia ruk la ppiagar ko ngam kaegom kam vraik orom o mia ngaro papat petgim e Yesus he. Ii, o pattermia la ppiagar ruk endri ngma kerpatter o mia te, e Yesus, en nong Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen e, va en nong E Nut Khal msim kat e. Va ngta klai mang e Yesus kat te, en tlo mi pis mo mmie enang a mi mhel msim kat e.

To e Yoanes tittiek ngang o mia ruk ngat kor mnam mar mang e Yesus he kmokpom kar kmenserpagam ngaro papat ruk mang e Yesus te, en her Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen, va ani mhel to ta kle ka klai mang te, en nop, va her a mhel to arhe o mia ngat kais kam mnor mang te, ta sir kim e Yesus tok arhe. E Yoanes tittiek kam khenam a keknen to kmelongtok mang o mia ma mmok, he nang o mia kam mnor mang E Nutkalngunes msim vgum nga keknen to kmelongtok mang o mia va kam mnor kat mang endruk ngta sir kim E Nut orom ngaro kerkeknen.

Endo Ngat Kilegem Te, E Nut Ka Re, Her Endo Arhe Nam Kaen A Ktalhok To Kam Plong Vle Ko Kim E Nut Ngnik Ngnik Ngang O Mia

1-2 Vae, ko kaittiegom kua hor ta ngang nguk mang Endo ngat kilegem te, E Nut Ka Re. Kua svil kam havaeng nguk mang te, her endo nam kaen a ktalhok to kam plong vle ko kim E Nut ngnik ngnik ngang o mia arhe. Va her endo ta ktar vle tennik he ko kim E Nut kat, gi ktar mang ko tlo mur ellik orom enang a mi mhel ko pum nguaro kerok vop. Ii, ta ktar vle tennik, to le mur ellik orom enang a mi mhel kam mrua khenam en mruo ma mmok enang tok. Va her mor ri arhe ruk ngot mi vokom ka mit enang tok orom nguaro kerok mruo va mur ehang orom nguaro mur singni ri kat. Ii, va ngom her plong vle ko kim he keketar karo reha, va ka plong ngan karo rhek kat. He ekam tok, ngot le kaen o rhek ri ngang nguk ma mmok tete mang en, ko nma vle ko kmor enang tok. Ii ngot hahavae mang o rhek ruk endri te, tennik ta vle ko kim Kteit mekam mekam tok, to le mur ellik orom enang a mi mhel, kam mrua khenam en mruo ma mmok, he nang mor kam mi vokom enang tok. 3 He ekam tok, kuaro rhek ruk endri ngta vle mang endo nam kaen a ktalhok to kam plong vle ko kim E Nut ngnik ngnik ngang o mia to arhe. Va tete, ngot le kaenik ngang nguk kat kam havaeng nguk kat mang en kmikkiem her sim kut enang ko ngot mur vokom ka mit ko tmur ellik orom enang a mi mhel. Va ngot kaenik ngang nguk kam havaeng nguk mang kat her sim kut enang ko ngot ngan karo rhek kat. Ii, ngot kaenik ngang nguk ma mmok kam hahavae mang en tok, he nang muk kam kaum kar mor kmokpom kar Ngor Teit vgum endo Khal e Yesus Kristus mekam mekam, gi enang ko mor ngoma kaum kar muk kmokpom kar Ngor Teit vgum Khal to endo tok kat. He enang tok, mor tgus ngot kais kam kaum ka vle atgiang he kaum kmokpom kar E Nut her gi vgum Khal e Yesus Kristus tok arhe. 4 Ii, a papat to tkaem mor he mor kmittiegom o rhek ruk endri ngang nguk, ta

vle ti te, muk kar mor nguakro vurkul kam ngae sirei he ho mi kut kaisis
kun mnam mor tgus mekam mekam hak, vgum ko mguaka kpom kuaro
rhek ri.

E Nut En A Ho Momgor Hak

5 Ii, va a re to ngot mi kol ko vgum e Yesus ta vle te, her a re to msim ngot
kle kaen ngang nguk tete kat arhe, ko ta vle ti te: E Nut, En A Ho Momgor
Hak. He ho nong ke vur slommok tang mnam hak. Nove! 6 Vanang
akuruk mnam muk ngma re te, “Lmien ngom mia mokpom kar E Nut,”
vanang ngat kle kaol va kael ngaro kerok mekam mekam mang o keknen
ruk ngat lua mmok ko pum E Nut kalo keik, he o kerkeknen ruk endruk
ngat kle kael rengmat kun mnam mar kngae ka ngmeang tgus. He enang
tok, ngam mrua khenam mar mruo ma mmok te, ngam her gia ppiak
orom ngaro gi ngnorok he lo mi kaeharom E Nut karo rhek ruk o minar
orom ngaro keknen kat e. Nove, ngam kle mrua khenam mar mruo ma
mmok te, ngma vle ma slommok vop. 7 Vanangko enangthe mor tgus
ngrua kle kaenang E Nut mruo kam her gi kael nguaro kerok mekam
mekam mang o keknen ruk ngta mmok ko pum E Nut kalo keik ko En
mruo ta mmok ormar tok, va ngruer kais kam kaum kmokpom mo kmor
mekam mekam orom nguaro keknen ruk endruk tok kat. He enang tok,
E Nut na her le kais kam momgol mor ko pum kalo keik pum nguaro gi
vrong kerkeknen tgus mekam mekam vgum Khal e Yesus ka yor ko ka
gidiel ta ksuk mang o mia tgus.

8 Vanangko enangthe ngop kle ka klai mang ngor mruo te, “Mor o mia
ruk nop o kerkeknen ngat el rengmat kun mnam mor” va ngom mia
kauyang ngor mruo he mrua vraik orom mor mruo petgim E Nut karo
rhek ruk o minar. Ii, enang tok, ngom her gia vle orom ngua mur gi ppiak
he, he kle mrua khenam mor mruo ma mmok te, E Nut karo rhek ruk o
minar ngat lo el rengmat kun mnam mor e. 9-10 Va tok kat, ko enangthe
ngopa klai mang ngor mruo te, “Tennik kam ngae kais mang tete, ngot
lo eharom a kerkeknen tang hak” va ngom kle mia mon ppiagam E
Nut tok kat arhe, va mrua khenam mor mruo ma mmok kat te, E Nut
karo rhek ngat lo el rengmat kun mnam mor tok kat. Vanang enangthe
ngop kle mrua havae mang ngor mruo orom nguaro kerkeknen ko pum
E Nut kalo keik, va En ner mi kaeharom a keknen to tho mi kut sir
hak kun mnam En mruo, endo kmikkiem ka tnangal to tel te, En kam
lol nguaro kerkeknen patgiang ngaiting he kikiangae mang ngar hak
mekam mekam. He enang tok, ner kle kmomgol mor ko pum kalo keik
pum o gi vrong kerkeknen ngo mamten ruk ngat lo vua sir kun mnam
mor.

2

E Yesus Nma Sir Orom Mor Ko Pum E Nut Kalo Keik

1 Kolenar ruk kom kaelongtok mang nguk va ko kvam muk te, ko les,
ko kaittiegom kua hor ta ngang nguk tete kmen o rhek ruk endri ngang
nguk, he nang kmenserpgam muk kmel mularo yaik ngang o kerkeknen
tgus hak. Vanang a papat to tkaem dok he ko kaittiegom kua hor ta ngang
nguk ta vle ti te, muk kam kser mularo kerkeknen. Si tok, vanangko kua
svil muk kam mnor ge mang ngora mhel to e Yesus Kristus, Endo Orom
Karo Keknen Ruk Ngat Ho Mi Kut Sir Hak ko pum E Nut kalo keik. Kua
svil muk kam mnor mang en tok, ko enangthe tang mnam mor na re vuut
kmeharom a kerkeknen tang, va her e Yesus ta arhe orom karo keknen

ruk tok nma sir orom mor ko kim Ngor Teit to E Nut kmimim kim o rhek
mang ngor. 2 Ii, ko her e Yesus arhe, endo tpet nguaro kerkeknen kuon
mang ngor kam mur en ka vok mruo ngang E Nut kam yor mang ngor,
yek tngam menglol mnam E Nut ka vrek, he nang E Nut kam lol nguaro
kerkeknen ruk ngom kaeharom mar patgiang ngaiting he kikiangae
mang ngar hak. Va e Kristus tlo gi mur en ka vok mruo mang ngor tuk,
he nang E Nut kam lol mor tuk nguaro kerkeknen patgiang ngaiting he
kikiangae mang ngar e. Nove, ta vle tok ngang ngor va o mia tgus ruk mo
mmie kat.

Endruk Ngta Mokpom Kar E Yesus

3 To oni ruk ngta khenam mor ma mmok te, ngota mokpom kar e
Yesus he? Ngruak mrua nho kun mnam mor mruo he kvokom te, ngot
kaikkiem karo rhek, to te tok, ngop kais kam re te, nop he, ngota mokpom
kar en. 4 A mhel to nam mrua havae mang en mruo te, ta mokpom kar en,
vanang kle lo kaikkiem karo rhek, a mhel to endo ta mrua mon ppiagam
en mruo. He enang tok, nam mrua khenam en mruo ma mmok tok kat
te, e Yesus karo rhek ruk o minar ngat lo el rengmat kun mnam en kat
e. Nove. 5 Vanang a mhel to nam kaikkiem e Yesus karo rhek, a mhel to
endo nam kle mrua khenam en mruo ma mmok te, a mhel to endo nam
kaelongtok mang E Nut, va ka keknen to kmelongtok mang E Nut va o
mia, ner ho klaut kngae kngae ge, kun mnam en kat. He enang tok, ngot
kais kam mrua mnor mang ngor mruo tok te, ngota par mnam e Yesus to
tkaenang ke ho ka pun her gi vgum ko ngom kaikkiem karo rhek enang
tok arhe. 6 He ekam tok, ani mhel to na mrua havae mang en mruo te, en
nma par mnam e Yesus to tkaenang ke ho ka pun, va a mhel to endo nak
karkar ekam e Yesus karo laek.

A Pos To A Gunngar

7 Vae, kolenar ruk kom kaelongtok mang nguk, klo kaittiegom a pos
tang ko a gunngar he kaen ngang nguk e. Nove. Her gi endo mut her kol
tiok he, ko mut gnua lol o rhek ruk mang e Yesus he ka plong knganik
kam ngae kais mang tete. A pos to tesgun ta, her a pos to mut her kol tiok
arhe. 8 A pos to enda tsi pu vle te, endo tesgun, vanangko ko kovor ngaur
mang he khover ge kam vle te, a gi gunngar mekam mekam, he nang a
pos to enda kmel mit kun mnam muk gi sim kut kaenang e Yesus ko a pos
to enda tel mit kun mnam en tok kat. Ii, a pos to endo tkais kmel mit kun
mnam muk ekam ko o kerkeknen ruk ngta vle kun mnam a slommok
ngat kaelha kloloong kngae he, petgim mor. Vanang o keknen ruk lyar
ruk ngta vle kun mnam a mmok to me Yesus, ngat her pis he, he klie kun
mnam mor kmel mor ma mmok kngae orom o keknen ruk ngta mmok.

9 Ii, he ekam tok, ani mhel to na mrua havae mang en mruo te, nma
vle kun mnam a mmok to endo, vanang kle va gia vrek kinkiin he gi
kaelat o mia vop, va a mhel ta, nam mrua khenam en mruo ma mmok
te, nam kle mia vle kun mnam a slommok orom ka kerkeknen to endo
vop. 10 Vanang ani mhel to nam kle kaelongtok mang o mia, a mhel to
endo nam kle va mrua khenam en mruo ma mmok te, ta vle kun mnam
a mmok. Nang nong ke vur kvak tang kun mnam e, en kmit kaela kam
vuut kmeharom o kerkeknen. Nove. 11 Vanang a mhel to nma vrek kiin
he gi kaelat kaela vop, a mhel to endo nam mrua khenam en ma mmok
te, a slommok ta kpom vop. Ii, tgia ngongae kun ma slommok va tlo mrua

paptang en mruo te, ta ngongae tam kat e, ko a slommok ta vovoem tgus he.
12 Vae, muk ruk ko kvam muk te, koles ruk kom vu kaelongtok mang nguk, ko kaittiegom o rhek ruk endri ngang nguk ko E Nut tlol mularo kerkeknen patgiang ngaiting he kikiangae mang ngar hak, her gi vgum ngora mhel to e Yesus ka munik arhe.
13 Kolmialaol, ko kaittiegom o rhek ruk endri ngang nguk kat ko mut mur mnor he mang endo ta ktar vle tennik ktar mang ko E Nut tlo kueng o tgoluk vop.
Vanang muk lurokol, muk ruk mut lo lei vop, ko kaittiegom o rhek ruk endri ngang nguk kat ko mut her kikir kim e Seten to nam kaenen muk kmeharom o kerkeknen he.
Yu, ngor kta re kat ti te:
Muk ruk ko kvam muk te, ko les ruk kom kaelongtok mang nguk, ko her ittiegom o rhek ri ngang nguk ko mut her mnor he mang Mu Teit to E Nut he.
14 Ii, va ko her ittiek ngang nguk kolmialaol ko mut her mnor mang endo ta ktar vle tennik ktar mang ko E Nut tlo kueng o tgoluk vop.
Va muk ruk lurokol, muk ruk mut lo lei vop, ko her ittiek ngang nguk ko mut serppak he, va E Nut karo rhek ngat el rengmat kun mnam muk, va mut her kikir kim e Seten to nam kaenen muk kmeharom o kerkeknen he.

O Mia Ngak Kael E Nut Ktar Ko Pum Ngaro Kerok

15 He ekam tok, mguak or kmelongtok mang o kerkeknen ruk o mia ruk mo mmie ngam kaikkiem mar. Va mguak or kmelongtok mang a mmie to enda ktakro kraen kat. Ko enangthe a mhel tang nak kaelongtok mang o kerkeknen ruk mo mmie enang tok, va en ta mrua khenam en mruo ma mmok te, nam lo kaelongtok mang Ngor Teit e. Nove. 16 Ekam ko o kerkeknen tgus, nong tang mnam mar hak tottek ko maktiegom Ngor Teit e. Nop hak! Ngat her gi kut ottek ekam o mia ruk mo mmie ge. Ii, o kerkeknen ruk ko a mhel karo svil ruk ngat kernonho ngam vua matmat en kmeharom mar, va endruk ko a mhel nama vokom o tgoluk he gorgor pum mar, va endruk ko a mhel nam vua per orom en mruo mang karo tgoluk va karo reha, o kerkeknen ri ngat ottek ekam o mia ruk mo mmie. 17 Ii, mguak or kmelongtok mang o kerkeknen ruk ngat ottek mo mmie ekam ko a mmie, kar o mia tgus ruk ngam vua gorgor pum o kerkeknen he kngam mar mruo ekam mar, ngar ngae gia loloong ge. Vanang a mhel to ta kpom E Nut ka svil he kaikkiem, her a mhel to arhe ta vle orom a ktalhok to kam plong vle ko kim E Nut ngnik ngnik.

Endo Nma Ppiak Orom En Mruo Kam Mrua Mon En Mruo Te, En Her Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen

18 Muk ruk ko kvam muk te, ko les ruk kom kaelongtok mang nguk, kua havaeng nguk te, a venloot to enda ngota vle mnam tete, ta re kam mtiet he. Va muk mruo mut her kol a re te, a mhel langto la ppiagar nak pis mnam a venloot to kam mtiet orom mar tgus he mur kael en mruo te, en her Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen kam sir malngaeng endo a minar enang tok. He si tete va o mia kavurgem ngat her mi pagis enang tok arhe. He ekam tok, o mia ruk endri, ngat kaenserpgam a papat to mang a venloot to tete te, nop, lmien he, a venloot to kam ngae ka mtiet orom mar tgus her enda tete arhe. Va ngot kais kam mnor mang a papat to tok vgum mar tok kat arhe. 19 Ii, o mia ruk ngat gi mur kaelel mar

mruo tok, mar o mia nga pun to gi mor ruk ngot kor mnam mor mang e
Yesus he kmokpom kar. Vanangko ngat her mur pet mar petgim mor, he
ngat mrua khenam mar mruo ma mmok tok te, nong mar ruk mor lsir e,
nove. Ko enangthe mar ngapa ktar kaum kar mor ruk ngom kor mnam
mar mang e Yesus he kmokpom kar, va mar he ngpa vle ka vle kar mor
ge. Vanangko ngat her mur pet mar mruo petgim mor enang tok, he ka
khenam mar mruo ma mmok tok te, nong mar o mia nga pun to gi mor
ruk ngot kor mnam mor mang e Yesus he kmokpom kar tok lsir e. Nop
hak.
20 Vanangko muk mut lo kol nga keknen to e. Nove, ko e Yesus To A
Totur ta spom muk orom E Nunu A Totur, he muta vle te, her muk ruk
muta mmok mang E Nut karo rhek ruk o minar arhe, nang mar nove.
21 Ii, mguak or kam re te, ko kaittiek ngang nguk ko muta vutko he lua
mmok mang E Nut karo rhek ruk o minar e. Nove. Parem ko, ko kaittiek
ngang nguk her mi kut mang ko mut smia mnor mang E Nut karo rhek
te, ngta mien. Va ko kaittiek ngang nguk kat ekam ko E Nut karo rhek ruk
o minar, ho nop o ppiak hak ngam kottek kun mnam mar kat e. 22 Yu, to
a mhel to nama ppiak, en erie he? En her a mhel to nma klai he kre te, e
Yesus nong Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen to e. A mhel to nma klai
mang e Yesus enang tok, thera vle te, en her endo nama sir malngaeng
endo lsir E Nut Thim Orom Ka Msasaen arhe. Ii, va ekam ko ta klai mang
Khal tok va ta khenam te, ther mi klai mang E Nut tok kat arhe. 23 Ii, he
ekam tok, ani mhel to nma klai mang E Nut Khal enang tok, ther mrua
khenam en mruo tok kat te, tlo kor mnam en mang E Nut kat e. Vanang a
mhel to ta mrua havae ma mmok orom en mruo te, tkor mnam en mang
e Yesus te, o-nop, her E Nut Khal lsir arhe Endo E Nut Thim Orom Ka
Msasaen, a mhel to endo ta mrua khenam en mruo ma mmok kat te, tkor
mnam en mang E Nut tok kat.
24 He ekam tok, mgua ngae ho lo korim E Nut karo rhek ruk mang e
Yesus, endruk mut hera ktar nganik tesgun, ko mut gun kor mnam muk
mang karo rhek ruk ta ktar el ka tnangal ormar. Ii, mguak ngarngar
mang ngar hak. Ko enangthe mguak ngarngar mang ngar tok, va mguer
ngarngar mang Ngor Teit va Khal kam vle ko kmin ngnik ngnik gi enang
tok kat arhe, 25 kmikkiem enang ko E Nut tmur el ka tnangal orom mar te,
ner kaen a ktalhok to kam plong vle ko kim En ngnik ngnik ngang ngor.
26 O rhek ruk endri mut him mar tete, ko kaittiegom mar ngang nguk
mang o mia ruk ngat si mrua khanang ngar kam mas orom muk he ka
vraik orom mularo papat petgim E Nut, 27 vanangko muk, e Yesus ther
spom muk orom E Nunu a Totur he, he ka mman nma vle kun mnam muk
mekam mekam. He mut lo kais kam sim kta ring te, tang kam kta pis he
kenang nguk kat e, nove. Ko e Yesus tmia spom muk tok orom E Nunu A
Totur to a minar he muma mnor mang o papat kavurgem vgum, ngola?
Ii, he tlo ppiak kam spom muk orom kat e, ngola? Ii, he ekam ko E Nunu
A Totur ta kenang nguk mang o papat ruk tok, va mguak le kngarngar
mang o papat ruk endruk he kaikkiem mar gi enang ko ta kenang nguk
mang ngar tok.

E Nut Kles Ri Mor

28 Muk ruk kua kvam muk te, koles ruk kom kaelongtok mang nguk,
muk ge, muk ge! Mguak ngarngar mang o papat ruk kmor mnam muk
mang e Yesus kngae ge, he nang muk kar mor tgus kam kaum kam vle

lserppak mnam a kolkha to en nak pis ma mmok mnam, nang lua ruokar
kim va lua leleep kim kat e.
29 Mut her ngae ho mi kut isis kun mnam muk he mang e Yesus te, karo
keknen ngat ho mi kut sir hak ko pum E Nut kalo keik. He kmikkiem
enang tok, ani mhel to nma ngarngar mang karo keknen ruk endruk, va
mut kais kam ho mi kut kaisis kun mnam muk tok kat te, a mhel to endo
tpal mnam E Nut ka ngausie ka pun.

3

1 He mu nho margem Ngor Teit na, ko En ther khenam he te, tngae vu
kaelongtok mang ngor. Ekam tok En nma kvam mor te, kles ruk mor.
Va nop, lmien te, kles ruk mor ha. Vanangko o mia ruk mo mmie, ngata
vutko he lua vokom ka mnor mor te, kles ruk mor e. Nove, ekam ko mar
mruo ngat lua mnor mang E Nut. Nove! 2 He kolenar ruk kom kaelongtok
mang nguk, ngot her pu vle te, E Nut kles ruk mor tete, vanang mang a
mngan to te, ngor kam kle ka vle nngia koknaik, ngot lua mnor mang, ko
E Nut tlo polger a papat to endo vop. Vanang ke gi papat to ngot mi mnor
mang tete, ta vle ti te, mnam a kolkha to lsir ko E Nut naka khenam e
Yesus ma mmok ko na kaeknik kpis mnam,* E Nut ner mia hortgem mor
he mor ngrer mi ktua vle gi enang En. Mare, ko ngrer mi vokom ka mi
mit ka mnor mang tok arhe. 3 He kmikkiem a papat to endo, o mia tgus
ruk ngama nho mkor E Nut kam hortgem mar tok, mar o mia ruk endruk,
ngam mia vle la mmok gi enang ko En mruo nam mia vle la mmok tok
kat.

E Yesus Tpis Mo Mmie, He Nang E Nut Kam Mi Ktua Lol Nguaro Kerkeknen Patgiang Ngaiting He Kikiangae Mang Ngar Hak

4 Vanang o mia ruk ngam kaeharom o kerkeknen, ngam mia kpoot
mang E Nut karo pos orom mar tok arhe. Ko lmien te, o kerkeknen tgus,
ngat her mi kut vle te, ngam kottek mnam endruk ngam kael ngakro
yaik ngang E Nut karo pos. 5 Vanang muk muta mnor he te, Endo E Nut
Thim Orom Ka Msasaen tmur ellik orom enang a mi mhel, he kar mo
mmie, he nang en kam tver kim nguaro kerkeknen he. Va kun mnam
ka vrek, tngae ho gi kut mmok hak, ko nong ke vur kerkeknen tang hak
kun mnam. 6 Ii, he ani mhel to tpal mnam E Nut ka ngausie ka pun, her a
mhel to nma par mnam e Yesus to tkaenang ke ho ka pun arhe. He ekam
tok, a mhel to endo nam mrua khenam en mruo ma mmok tok te, en nam
lo kta venu kmeharom a kerkeknen tang kat e. A gi mhel to tlo vokom e
Yesus orom karo keknen vop ko tlua mnor mang, her gi en to arhe, endo
ner gi ktua venu kmeharom o kerkeknen kngorom kngorom ge.
7-8 O-yo, ko les ruk kom kaelongtok mang nguk, mguak or kmen-
negiang a mhel tang, en kam pis kmas orom muk he ka vraik orom
mularo papat petgim E Nut. Mu vokom na, ani mhel to tgia venu
kmeharom a kerkeknen, a mhel to endo tpis ekam a ngausie ka pun to
me Seten. Ko e Seten tkut kaelha tennik he, ko E Nut tlo kueng o tgoluk
vop, he ktua vle pum kakro kerkeknen kmeharom mar kngae ge. Ii, e
Seten tpu kaelha tennik kmeharom karo kerkeknen ruk tok, vanang E
Nut Khal tmur ellik orom enang a mi mhel he kar mo mmie kam her mi
ktua tver kim e Seten kakro reha ruk endruk arhe. Ii, vanang ani mhel
to ta kol E Nut karo keknen ruk ngta sir he kaikkiem mar, nam mrua

* **3:2:** Tkais kam hortgem o rhek ri kam vle te, “Mnam a kolkha to E Nut tpolger a papat to endo.”

khenam en mruo ma mmok te, karo keknen ruk tok ngta sir, her gi enang
E Nut kakro keknen ruk ngta sir tok kat. 9 Ii, he a mhel to tpal mnam E Nut
ka ngausie ka pun, en tlo kat kais hak kmeharom o kerkeknen mekam
mekam e, nove. Ekam ko en tho mi kut pal mnam E Nut ka gidiel orom
karo keknen tgus ko ngtel rengmat kun mnam he. Ii, tho lo kat kais kam
kta venu kmeharom o kerkeknen ekam ko tpal mnam E Nut ka ngausie
ka pun msim orom E Nut ka gidiel tok. 10 Mare, he ngom ktua vokom a
mhel to endo karo keknen ko tpal mnam E Nut ka ngausie ka pun he ktua
mnor mang tok ge. Va tok kat mang a mhel to tkut pal mnam e Seten ka
ngausie ka pun ko ngom ktua vokom karo keknen tok kat he ktua mnor
mang tok kat ge. Ii, va ani mhel to nam kaeharom o keknen ruk ngat lo
vua sir ko pum E Nut kalo keik, va lo kaelongtok mang kaornopeik, ngot
kais kam vokom karo kerkeknen ruk tok kam mnor mang tok kat te, en
nong E Nut kalkayie to en kat e.

Ngrua Mur Kaelongtok Mo Ngor

11 Yu, a re to enda kua re kam havaeng nguk mang, her gi endo mut
elha tiok he ko mut gnua lol o rhek ruk mang e Yesus he ka plong knganik
kam ngae kais mang tete. Ko a re to enda ta vle ti te: Ngrua mur
kaelongtok mo kmor mruo. 12 Nang mguak or kam kolkol ekam e Kaen e,
ko en tpal mnam e Seten to nam kaenen o mia kmeharom o kerkeknen
ka ngausie ka pun. Ko e Kaen tpor knopia e Abel. To mu havaeng dok
na, e Kaen tpor knopia pum anito? He ther gi kut por knopia ko ta tar ko
knopia karo keknen ruk nam kaeharom mar ngta sir ko pum E Nut kalo
keik, vanang en ktakor ngat kernonho. 13 O-o koornopeik ruk mut kor
mnam muk mang e Yesus he kmokpom kar, mguak vokom ko o mia ruk
mo mmie ngaka vrek kinkiin he kaelat muk tok kat, vanang mguak or
kam senkrip e. 14 Ko her mor ri arhe ngota vle enangthe ngot lo kta kolkol
ekam endruk ngta vle kun mnam a tootkol to kam yor, nang her tmanda
ngok mnam a tootkol to kam kol a ktalhok to kam plong vle ko kim E Nut
ngnik ngnik, ekam ko mor ngom kaelongtok mang ngoornopeik. Vanang
a mhel to nam lo kaeharom a keknen to kmelongtok mang kaornopeik,
va a mhel to endo ta kolkol ekam endruk ngta vle kun mnam a tootkol to
kam yor vop. 15 Ii, he ani mhel to nam kaelat knopia, en a mhel to nama
vle gi enang a mhel to nma pormia. He muta mnorvek pum a mhel to
nma pormia te, tlo kol a ktalhok to kam plong vle ko kim E Nut ngnik
ngnik vop.

16 To ngot kais kam mnorvek pum a keknen to kmelongtok mang o mia
ko nma vle nngia he? Ngota mnor ko e Yesus tel mor ma hor te, en nam
kaelongtok mang ngor orom ka keknen to kam mur kaen en mruo kam
yor. Va mor he, ngruak kol ka keknen tok kat kam mur kaen mor mruo
he klol o vnek mang ngoornopeik tok kat, si kais ko ngruak kol a yor
mang ngar. 17 Va muta pat nngia, E Nut ka keknen to kmelongtok mang
o mia tel rengmat kun mnam a mhel to tvua rareim la tomhel vang to
mo mmie ngang en mruo, nang her ngae to lo vur vokom ikela to nong
kero vur tgoluk ngang hak? 18 O-o, koles ruk kom kaelongtok mang nguk,
ngruak orim a keknen ka mten to kam gia rere orom nguaro gi ngnorok
kam re te, ngom kaelongtok mang ngorlenar. Parem ko, ngruak kle va ka
khenam ma mmok ngang ngar te, nguaro rhek ngta mien vgum nguaro
reha ruk ngang ngar.

E Nut Tkais Kmeharom Nguaro Vurkul Kam Kat Kaisis

19-20 Ii, ngruak kaeharom nguaro reha ruk ngma khenam mor ma
mmok te, ngoma mien orom nguaro rhek ruk kmelongtok mang
ngoornopeik, matok ngua mrua koon pum mor mruo pum a kerkeknen
to kam gia rere orom nguaro gi ngnorok ngang ngar. Ii, ngom si
mrua koon pum mor pum a kerkeknen to kam gia rere orom nguaro gi
ngnorok ngang ngoornopeik tok, vanang E Nut, En a vu ngaurar, he En
tkais kam kir kim nguaro vurkul kais kmimim kim o rhek mang ngor tok
kat ge. Ko E Nut tgia mnor mang nguaro keknen ge, gi enang ko ta mnor
mang o vrong tgoluk tgus hak. He ekam tok, ngota mnor kat ge te, nguaro
vurkul ngat kais kam mi kut kaisis kun mnam mor hak ko pum E Nut kalo
keik vgum nguaro reha ruk endruk enangthe nguak mi kaeharom mar
lsir ngang ngoornopeik ruk endruk enang tok kat.

21 To kolenar ruk kom kaelongtok mang nguk, enangthe ngua lo mrua
koon pum mor tok, va ngot lo kat kais kat kam ruokar kim E Nut hak.
22 He enang tok, ngot kais kam kol anito anito ko maktiegom En, ko
enangthe ngopa mnganang mang, ekam ko ngot kaikkiem karo rhek
he kaensireim En orom nguaro reha ruk En mruo ta svil mang ngar ko
ngom kaeharom mar ngang. 23 Yu, E Nut ka pos to ten ngang ngor ta vle
te: Ngruak kor mnam mor mang Khal e Yesus te, en her Endo E Nut Thim
Orom Ka Msasaen arhe he kmokpom kar. Va ngrua mo kaelongtok mo
ngor kat, gi enang ko tmur en a re ngang ngor tok he. 24 He endruk ngaka
kpom E Nut karo rhek ruk endri he kaikkiem mar, her o mia ruk endruk
ngta par mnam E Nut to tkaenang ke ho ka pun va E Nut ta kha orom mar
tok kat ko na her el rengmat kun mnam mar. He ngot mur mnor te, E Nut
ta kha orom mor tok he el rengmat kun mnam mor, ko ngoma vokom En
orom E Nunu A Totur to ther en ngang ngor.

4

O Papat Ruk O Mia Ngat Kais Kmikkiem Mar Kam Mnorvek Pum Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen

1 Kolenar ruk kom vu kaelongtok mang nguk, mguak or kam gi vrong
kolaspa kam gi vrong kor mnam muk mang o gi vrong serppak ruk mkor
o vrong mia va o vrong tgoluk e. Mguak or tok! Vanang mgua kle va
sim ktua nho kun mnam mar na, kmegom mar kam mnor mang oni
vrong serppak te, ngat ottek kuon kim E Nut, i o nop. Kua re tok, ko
o propet kavurgem ruk la ppiagar ngat her ngae he ngrok tete he. Va
ngta khanang ngar kam vraik orom mularo papat petgim E Nut kat. 2 To
mut kais kam mnorvek pum endruk ngat pal mnam E Nut ka ngausie ka
pun vgum E Nunu A Totur nngia? Mguer ktua mnorvek pum mar ko ani
serppak to a mhel tkaeha kngae orom, va a mhel to endo na mrua havae
ma mmok mang en mruo orom te, tkor mnam en mang e Yesus te, en
her Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen he tmur ellik orom enang a mi
mhel msim. He ani mhel to ta ngarngar mang e Yesus orom ka serppak
to tok, mguer kais kam ktua mnorvek pum kat te, a serppak to a mhel
to endo tkaeha kngae orom enang tok tkottek ekam E Nut. 3 Vanang ani
serppak to a mhel tkaeha kngae orom kam klai mang e Yesus ko thavae
te, en nong Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen, va mut kais kam kle
ktua mnorvek pum a serppak to endo kat ge te, en tlo ottek ekam E Nut
e. A serppak to ta kpom a mhel to endo tok, ta kle mrua ppiak kmelel

en mruo vat te, en Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen. He enang tok,
a mhel to endo nma sir malngaeng Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen
lsir. Mare, o mia ruk endri nong te, muta ngnek mang ngar her gi tete yek
e, te ngara pagis. Nove. Muta ngnek mang ngar vur ktar he. To tete muta
vokom anito he? He her o mia ruk endruk ngta vle kngae kun pgegom o
mia tete he.
4 Vanang muk ruk koma kvam muk te, koles ruk kom kaelongtok mang
nguk, mut her pal mnam E Nut ka ngausie ka pun he. He ekam tok, mut
her kok kikir kim akro propet la ppiagar ruk endruk ekam ko E Nut to ta
kha orom muk ko tel rengmat kun mnam muk, En a ho mi kut serppak
to a ngaurar hak, he her Endo arhe tkir kim e Seten to nam kaenen o
mia ruk mo mmie kmeharom o kerkeknen. 5 Yu, va akro propet ruk la
ppiagar ruk endruk, ngat pal ekam a serppak to mkor e Seten to nam
kaenen o mia kmeharom o kerkeknen ruk endruk mo mmie tok kat arhe.
Mare, he ngartaro rhek ngat ottek mnam o papat ruk nkong ngar mo
mnam a mmie to enda kat gi. He ekam tok, akro propet ruk la ppiagar
ruk endruk ngama rere mang anito anito, va ngartaro mia mruo, endruk
nga pun to mar, ngam ktua ngan vgum mar ge. 6 Vanang mor, mor ngot
kle kut pal mnam E Nut ka ngausie ka pun he. He ani mhel to nama ngan
vgum mor, a mhel to endo nam mrua khenam en mruo ma mmok tok
te, a mhel to endo ta mokpom kar E Nut. Vanang ani mhel to nam lua
ngan vgum mor, va en ta kle va mrua khenam en mruo ma mmok tok
kat ge te, tlo pal mnam E Nut ka ngausie ka pun. Ii, he ekam tok, o mia
mruo ngam mrua khenam mar mruo ma mmok tok he ngot kais kam
ktua vokom mar ka mnor mang ngar ge te, endrim mnam mar ngat pal
mnam a serppak to a minar to mkor E Nunu A Totur, va endrim mnam
mar ngat pal mnam a serppak to la ppiagar to mkor e Seten.

A Keknen To Kmelongtok Mang O Mia Tottek Ekam E Nut

7 Kolenar ruk kom kaelongtok mang nguk, ekam ko a keknen to
kmelongtok mang o mia ka pun ko mkor E Nut, mor he, ngruak mo
kaelongtok mo kmor. Ko o mia ruk ngam kaelongtok mang o mia ngam
mrua khenam mar ma mmok te, ngat pal mnam E Nut ka ngausie ka
pun he kmokpom kar En. 8 Vanang a mhel to tlua kpom a keknen to
kmelongtok mang o mia, a mhel to endo ta kle mrua khenam en mruo ma
mmok kat te, en tlo pal mnam E Nut ka ngausie ka pun he lua mokpom
kar En e. Ii, va ngot kais kam mnorvek pum a mhel enang tok, ekam ko E
Nut ka keknen to kmelongtok mang o mia, tmur kut vle orom En mruo.
9-10 To E Nut mruo tmur khenam ka keknen to kmelongtok mang o mia
ma mmok he tel mit kun pgegom o mia nngia he? E Nut ta khenam te,
nam kaelongtok mang o mia ko tmeng Khal msim to ke tro kam pis kar
mo mmie he kliepum mor kam yor, he nang mor kam kle kol a ktalhok
to kam plong vle ko kim En ngnik ngnik vgum en tok. Ii, to E Nut ka
keknen to kmelongtok mang o mia ka her mimit to arhe E Nut mruo ta
khenam ngang ngor orom Khal msim. Vanang nong mor ruk ngota ktar
elongtok mang En e, nove. Parem ko, her E Nut to arhe ta ktar pakvom
kmelongtok mang ngor ko tpet la vnek kuon mang ngor kam mur en Khal
mruo kam yor mang ngor, yek Khal kam ngam menglol mnam E Nut ka
vrek, he nang E Nut kam lol nguaro kerkeknen ruk ngom kaeharom mar
patgiang ngaiting he kikiangae mang ngar hak. 11 Yu, he kolenar ruk
kom kaelongtok mang nguk, ekam ko E Nut tngae sei kmelongtok mang

ngor kmeharom enang tok, va mor he, ngruak kolkol ekam En he mo
kaelongtok mo ngor tok kat. 12 Pu lmien te, a mhel tang tlo mi vokom
E Nut kalo keik vop, vanangko enangthe ngop mo kaelongtok mo ngor,
va ngop kais kam mrua vokom a keknen to endo orom En ko na kael
rengmat kun mnam mor. Va enangthe ngop mo kaelongtok mo ngor, va
ngot mrua khenam mor mrua ma mmok te, E Nut tmi kael rengmat kun
mnam mor ko ta kha orom mor, va E Nut ka keknen to endo ner ho kle
klaut kngae ka ngmeang ge kun mnam mor kat.

13 Mare, mor ruk ngot kor mnam mor mang e Yesus he kmokpom kar
ngot her mnor he te, E Nut ten E Nunu A Totur ngkun mnam nguaro
vurkul kam khenam ngang ngor te, En tmi el rengmat kun mnam mor ko
ta kha orom mor va mor kat ngot par mnam En kat. 14 Vanang mor ruk o
aposel, tesgun mor mruo ngota vle ko kim e Yesus he mur keketar karo
keknen orom nguaro mur kerok mruo. He tete, ngot le khavaeng o mia
tgus lmien mang Ngor Teit E Nut te, tmeng Khal msim to endo ngte mmie
kam pis kam mi ktua susulgim o mia tgus mo mmie. 15 He ani mhel to ta
mrua havae ma mmok mang en mruo te, tkor mang en mang e Yesus te,
en E Nut Khal msim he kmokpom kar, va a mhel to endo ta mrua khenam
en mruo ma mmok tok te, E Nut tel rengmat kun mnam en ko ta kha orom
a mhel to endo va a mhel to endo kat tpar mnam E Nut. 16 He ekam tok,
ngot her mnor he te, E Nut ta khenam ngang ngor te, nam kaelongtok
mang ngor enang tok, he ngota serppak orom En, En kam kle kaelongtok
mang ngor kngorom kngorom ge.

Ii, he E Nut ka keknen to kmelongtok mang o mia tmur kut vle orom En
mruo. He ani mhel to tgia vle orom E Nut ka keknen to kmelongtok mang
o mia va tmur khenam en mruo ma mmok te, E Nut tel rengmat kun
mnam en ko ta kha orom a mhel to endo, va a mhel to endo tpar mnam E
Nut kat. 17 To enangthe ngop mo kaelongtok mo ngor, va E Nut ka keknen
to enda ner ho kael rengmat kun mnam mor he klaut kngae ka ngmeang
ge kun mnam mor kat. Mare, to mnam a kolkha to a kser kim ko ngruak
sir ko pum E Nut kalo keik, va ngrer lo kais hak kam ruokar kim E Nut
e, ekam ko mnam o kolkhek ruk ngota vle mo mmie vop, ngoma kolkol
ekam En kmelongtok mo ngor. 18 He ekam tok, a mhel to nam kaelongtok
mang o mia, nam lua kaum ka vle orom a pagor ka mten to nam kaenen
ka vrek kam kervavle pum a kapnes to nera kol ko mkor E Nut e. Ko a
keknen to kmelongtok mang o mia nam kle va ka tver kim a pagor to
mang a kapnes to endo hak. Vanang a mhel to nma kaum ka vle orom
a pagor ka mten to endo, a mhel to endo ta mrua khenam en mruo ma
mmok tok kat te, en nam lo kaelongtok mang o mia e.

19 He enang tok, ngom gi kael kerok mang kam gi kaelongtok mang
o mia ekam ko her E Nut mruo arhe ta ktar elha pum mor kmelongtok
mang ngor. 20 Vanang enangthe a mhel tang na havae mang en mruo te,
en nam kaelongtok mang E Nut, vanang kle gia vle orom a vrek kiin he gi
kaelat knopia langto, o-o a mhel to endo ta mrua mon ppiagam en mruo
hak. Ko ta vle te, enangthe na lo kaelongtok mang knopia to tkais kam
vokom, to tis nngia kam le kaelongtok mang E Nut to nam lo kais kam
vokom? 21 Ii, ta vle tok, ko E Nut mruo tmur en a pos to enda ngang ngor
te: Ani mhel to na kaelongtok mang E Nut, na mrua khenam en mruo ma
mmok tok kam kle kaelongtok mang o mia tok kat.

5

Ngruak Kor Mnam Mor Mang E Yesus He Kmokpom Kar Kam Kir Kim O Papat Ruk Ngma Vanker Mor

1 He o mia tgus ruk ngat kor mnam mar mang e Yesus te, en Endo E
Nut Thim Orom Ka Msasaen he kmokpom kar, o mia ruk endruk ngat
mrua khenam mar mruo ma mmok te, ngat pal mnam E Nut ka ngausie
ka pun. Ii, va ani mhel to nam kaelongtok mang Ngor Teit, a mhel to
endo te mrua khenam en mruo ma mmok kat te, nam kaelongtok mang
Khal enang tok kat. 2 Yu, to ngruak kais kam mnor mang ngor te, ngom
kaelongtok mang E Nut kles nngia? Ngruera mnor her gi vgum ngua
keknen to kmelongtok mang E Nut, he mrua khenam mor ma mmok tok
orom ngua keknen to kam sim kut kaikkiem karo pos. 3 Ii, ngot mrua
khenam mor ma mmok te, ngom kaelongtok mang E Nut her gi vgum
ngua keknen to kam sim kut kaikkiem karo pos tok arhe. Va a ngaeha to
kam gi kael kerok mang kmikkiem E Nut karo pos tngae lo kta kellet hak.
4 Ii, ko o mia tgus ruk ngat pal mnam E Nut ka ngausie ka pun, ngma sir
malngaeng o kerkeknen ruk ngat ottek mo mnam a mmie ta kam kikir
kim mar. Ii, ngat kais kam kikir kim mar gi orom ngaro papat ruk kmor
mnam mar mang e Yesus he kmokpom kar. 5 Ii, ko nong a mhel tang
hak to tis kam sir malngaeng o kerkeknen he kikir kmar e. Gi endo tkor
mnam en mang e Yesus te, En E Nut Khal msim he kmokpom kar, her en
tuk to tis!

O Ngaelmir Ruk Ngma Rere Orom E Nut Khal

6 Va erieto E Nut Khal msim? Ngota mnor mang en her vgum alo
ngaelmir alomin, endo ko ta parrur mnam a ye va endo ko tyor he ka
gidiel ta ksuk arhe. Ii, ngota mnor te, her en e Yesus To E Nut Thim Orom
Ka Msasaen arhe. Vanang ngot lua mnor mang en gi vgum ko tgi parrur
e. Nove. Ngota mnor mang vgum alo ngaelmir tgus, endo ko tyor he ka
gidiel ta ksuk kar endo ko ta parrur kat. Ii, va E Nunu A Totur mruo kat
tkaum kar alo ngaelmir ri kam mur rere lmien orom e Yesus kat kam
ngam ngkorlotge orom, he ngota mnor mang en vgum E Nunu A Totur
tok, ko E Nunu A Totur, en a ho minar hak. 7 Ii, ngota mnor mang en, ko o
ngaelmir ruk endri korlotge ngat kaum ka vle atgiang kam rere orom e
Yesus tok: 8 endo E Nunu A Totur, endo ka parrur kun ma ye va endo ka
yor he ka gidiel ta ksuk kat. Va mar tgus ngat kaum mang atgiang kam
rere orom tok. 9 Pu lmien te, ngot kais kam kol o mia nga re to mang e
Yesus ko ngma rere orom, vanang ngom kle va kvanker E Nut mruo ka
re, ekam ko ka re to endo mang Khal mruo tottek ekam E Nut mruo. 10 Ii,
he oni mia ruk ngat kor mnam mar mang E Nut ka re to mang Khal te, her
Endo Msim E Nut Thim Orom Ka Msasaen ngat mrua khenam mar mruo
te, a re to endo ther el rengmat kun mnam ngaro vurkul he. Vanang ani
mhel to tlo kor mnam en mang E Nut ka re to mang Khal tok, en a mhel
to ta mon ppiagam E Nut, ekam ko tlo kor mnam en mang a re to E Nut
mruo ten mang Khal. 11 Ii, ko E Nut ka re to ten mang Khal ta vle ti te: "E
Nut mruo ten a ktalhok to kam plong vle ko kim En ngnik ngnik ngang
ngor. He a ktalhok to endo ngot kais kam kol ko mkor E Nut her vgum
Khal to endo arhe." 12 To ther gia vle tok kat te, ani mhel to tkor mnam
en mang E Nut Khal to tok he kmokpom kar, a mhel to endo ther mia kol
a ktalhok to endo vgum en he. Vanang ani mhel to tlo kor mnam en mang

Khal, a mhel to endo tlo is hak kam kol a ktalhok to kam plong vle ko kim
E Nut ngnik ngnik vgum en e.

O Papat Ruk E Yoanes Kam Rum Ka Hor Orom Mar

13 Yu, ko her gi kaittiek ngang nguk ruk mum kor mnam muk mang e
Yesus te, E Nut Khal msim to en he kmokpom kar. Ii, ko kaittiek ngang
nguk, he nang muk kam mrua mnor mang nguk mruo te, muk mut hera
kpom a ktalhok to kam plong vle ko kim E Nut ngnik ngnik he. 14 Ii, a
her sim kut pat to enda arhe nam kaenkrovek mnam mor ko ngrua re
kmurur kim E Nut te: Ngruaka mnganang mang anito anito ko ngota
svil mang, va En nera ngnek vgum mor he kaen ngang ngor enangthe
ngua mngan nak ngae rkieng o keknen ruk En nma svil mang ngar. 15 He
enangthe ngota mnor mang E Nut te, ta ngnek vgum mor mang anito
anito ngota kaurur kim En mang, va ngota mnor kat te, a tomhel to ngot
kaurur kim En mang, ta vle ngang ngor gi enangthe ngot her kol a tomhel
to he.
16-17 Pu lmien te, o kerkeknen tgus ngat lua sir ko pum E Nut kalo keik,
vanangko o kerkeknen akuruk ngta vle he ngat kaeharom endruk ngat
kor mnam mar mang e Yesus he kmokpom kar kam kolkol ekam endruk
ngta vle mnam a tootkol to kam yor vop. He enangthe mgua re vokom
tang mnam muornopeik mruo, ko na kaeharom a kerkeknen to teharom
en kam kolkol ekam endruk ngta vle mnam a tootkol to kam yor vop, va
mguak kaurur kim E Nut mang mu nopia to endo, nang E Nut kam kol
ka kerkeknen to endo patgiang ngaiting he kikiangae mang hak, nang
kle kaen a ktalhok to kam plong vle ko kim En ngnik ngnik ngang. Pu
lmien te, a kerkeknen ka mten langto tkais kmeharom a mhel kam kolkol
ekam endruk ngta vle mnam a tootkol to kam yor vop, vanangko klua
rere mang a kerkeknen ka mten to endo e. Va klua rere mang te, muk
kmaurur kim E Nut mang a kerkeknen ka mten to endo kat e. Nove. Ko
gia re mang a kerkeknen ka mten to tlo eharom a mhel kam lua kolkol
ekam endruk ngta vle mnam a tootkol to kam yor.
18 Ii, va ngota mnor kat te, oni mia ruk ngat pal mnam E Nut ka ngausie
ka pun ngam lo kat kael kerok mang o kerkeknen kam venu kmeharom
mar kat e, nove. Ko endo ta ktar pakvom kam pal mnam E Nut ka ngausie
ka pun, ta kpom mar ko maktiegom, he e Seten to nam kaenen o mia
kmeharom o kerkeknen tlo kat kais kam kta pis ktuom kalo ktiek mang
kat e. 19 Ii, ngot mrua mnor mang ngor mruo he te, ngot her pal mnam
E Nut ka ngausie ka pun. Vanang o mia tgus ruk mo mmie ko ngat lo kor
mnam mar mang e Yesus he lua mokpom kar, ngot kais kam mnor mang
ngar kat te, mar ngata vle ku meorom e Seten ka serppak to nam kaenen
mar kmeharom o kerkeknen vop. 20 Va ngota mnor kat te, E Nut Khal e
Yesus Kristus ta grung ngte mmie he her el mor ma hor mang E mi Nut
mruo msim. Ekam tok, tete ngota par mnam E Nut to a minar her vgum
Khal mruo to e Yesus Kristus arhe. Mare, ko her e Yesus Kristus arhe to
ten a ktalhok to kam plong vle ko kim E Nut ngnik ngnik ngang ngor ko
en her E mi kut Nut msim to kat arhe.
21 Koles ruk kom kaelongtok mang nguk, mguak or kam liepum E Nut
orom o vrong tgoluk he ktotu pum mar e.

E Yoanes Ka Hor To Alomin Orom To Tittiegom

O Rhek Ruk Ktar Kam Keknen Mang E Yoanes Ka Hor To Alomin Orom To Tittiegom

E Yoanes to tittiegom a knovvur to a korlolo orom, her endo kat arhe tittiegom ka hor to enda kat. Tittiegom ngang endo ta mon te, "A vlom to a kheng to E Nut tmur re pum en kar kles kam vle ngang En mruo." O mia akuruk ngta pat te, E Yoanes ta mon a vlom to endo kam koka mang e Yesus ka ngaomevek langto orom o mia ruk ngat kor mnam mar mang e Yesus he kmokpom kar. Vanang akuruk ngat kle kpat te, e Yoanes tittiek ngang a mi vlom msim kar kles.

Kun mnam ka hor ta, E Yoanes tittiek mang a papat to alaut, endo kmelongtok mang o mia. Thavae te, endo nam kaelongtok mang E Nut na mrua khenam en mruo ma mmok tok orom ka keknen to kmikkiem E Nut karo rhek ruk ngat havaeng o mia kmelongtok mang o mia tok kat.

E Yoanes tittiek kat mang a papat to kam ngangreal ngang nguk mang o pattermia ruk la ppiagar ko ngam kaegom kam kerpatter o mia orom ngaro papat ruk la ppiagar kmegom kam vraik orom o mia ngaro papat petgim e Yesus.

E Yoanes Tkaen Ka Mamrung Ngang O Mia

1 Vae, a hor ta tottek ekam dok to a hipun to koma nho mang E Nut kakro ngaomevek.

Ko kaittiek ngang nguk E Nut ka ngaomevek ruk muta vle enang a vlom to a kheng kar kles ruk E Nut tmur re pum kar kles kam vle ngang En mruo. Dok mruo va endruk tgus ruk ngat kor mnam mar mang E Nut karo rhek ruk o minar mang e Yesus, ngot ngae vu kaelongtok mang nguk ruk mut kor mnam muk mang E Nut karo rhek ruk o minar ruk endruk tok kat. 2 Ii, ngot vu kaelongtok mang nguk ekam ko a re to a minar mang e Yesus, tho mi kut el rengmat kun mnam mor ruk ngot kor mnam mor mang e Yesus he kmokpom kar he nera vle kun mnam mor kngorom kngorom gi.

3 Ii, he koma ngarkie mang ngor ngang Ngor Teit to E Nut kar Khal e Yesus To E Nut Thim Orom Ka Msasaen te, min kam ring ya mang ngor, va min kam mrung ngor, va min kmeharom nguaro vurkul kmongeik kat. Ii, koma ngarkie ngang ngin te, min kmeharom tok, gi enang ko ngom kaikkiem E Nut karo rhek ruk o minar kmelongtok mang o mia.

O Mia Ngak Kaikkiem E Nut Karo Rhek Ruk O Minar He Kaelongtok Mang O Mia

4-5 Ii, muk ruk E Nut ka ngaomevek ko tok, muta vle enang a kheng kar kles ruk muk. Kom kaelongtok mang nguk va a sirei alaut ta hover dok ekam ko ko kol a re mang akuruk mnam muk ruk ko tok te, mut mi kut kaeha he sim kut kaikkiem E Nut karo rhek ruk o minar mang e Yesus, gi enang ko Ngor Teit to E Nut thavaeng ngor kmikkiem mar enang tok. He tete, klo kat kaittiegom a pos tang ko a gunngar he kaen ngang nguk e. Nove. Her gi endo mut kol tiok he, tie ko mut gnua lol o rhek ruk mang e Yesus he ka plong knganik kam ngae kais tete. Endo ko kaurur kim muk

te, mguak kaelongtok mo nguk. 6 Ii, va E Nut ka keknen to kmelongtok
mang o mia ka mi mit msim to E Nut mruo ta svil mor kam khenam ma
mmok ta vle te: Kam sim kut kaikkiem karo pos kmelongtok mang o mia.
He ka pos to mut kol tiok ko mut gnua lol o rhek ruk mang e Yesus he
ka plong knganik kam ngae kais mang tete, her enda ti arhe te, mguak
kaelongtok mo nguk mekam mekam arhe.

O Mia Ngak Ngangreal Ngang Ngar Mang Endruk Ngma Kauyang Ngar

7 Ii, kua havaeng nguk tok, ekam o mia kavurgem ruk ngama kauyang
o mia ngta vle kngae kun pgegom o mia ruk mo mmie tete he. He ngma
klai mang e Yesus kam havae te, en nong Endo E Nut Thim Orom Ka
Msasaen he en tlo mur el en a mi mhel kam pis mo mmie kat e. Nove!
Ani mhel to ta klai mang e Yesus tok, her endo nama sir malngaeng
Endo Msim E Nut Thim Orom Ka Msasaen to arhe ko nam kaegom kam
kauyang o mia kam vraik orom ngaro papat petgim. 8 He ekam tok, kua
havaeng nguk te, mgua ngangreal ngang nguk ko enangthe mgua lua
toot mang nguk mruo enang tok tete, va mguera huo mang mularo singni
koknaik. Vanang enangthe mgua sim ktua toot mang nguk mruo tete, va
mguer ktua kol a ktalhok to muk mruo mut ktua prongyek ka psek kam
ngarngar mang he kol ko mkor Ngoldaip. 9 Nang a mhel to ta vle te, ther
gia kolaspa kam her gi vrong kngae ngkogu ngkoguon orom karo papat
mruo, nang ka ksir petgim o rhek ruk o mia ngat patter ormar mang
Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen, a mhel to endo ta mrua khenam
en mruo ma mmok te, tlua par mnam E Nut to tkaenang ke ho ka pun
e. Vanang a mhel to nam kaolol kngongae va kut kaelel kuon mang en
orom o rhek ruk o mia ngat patter muk ormar mang Endo E Nut Thim
Orom Ka Msasaen, va a mhel to endo ta kle mrua khenam en mruo ma
mmok kat te, tmi par mnam E Nut kar Khal to minta kaenang ke ho ka
pun. 10 Yu! To ani mhel to nak kaol kpis kim muk he kpatter muk he kut
kaol yok ge mang o rhek, endruk te, e Yesus en Endo E Nut Thim Orom Ka
Msasaen, va mguak or kam ngatkal ngang kam vaik ko tok mnam mularo
rektor e. Va mguak or kam kta ring ya ekam ko tok kim muk kat e. 11 Ii, he
enangthe mguak kerngnek vgum dok, nang kle kring ya ekam ani mhel
to tpis enang tok, kam tuturang, va muta vle te, mut her mia vat kar a
mhel to endo kmeharom ka ngaeha orom karo kerkeknen ruk endruk
tok kat.

12 Ii, kua svil kam hoger kuaro rhek kngae kngae mang o papat
kavurgem vop, vanangko klua svil kmittiegom mar mo mnam kua hor
to enda orom a ye to kmittiek orom e. Ko ko gia nho mkor E Nut te, ngor
kle va mur kaol kam ptang nguk he mia vokom muk kam mia rere kar
muk mang o papat ruk endri, nang dok kar muk nguaro vurkul kam sirei
va ksirei gi, kngae ho mi kut kaisis ka ngmeang mnam mor tgus hak.

13 Yu, her gi tok he. Muk ruk E Nut ka ngaomevek, muta vle enang a
vlom to a kheng kar kles va E Nut ka ngaomevek langto yok ta vle enang
a vlom to iyel kar kles ruk E Nut tmur re pum mar kam vle ngang En
mruo tok kat. Va iyel to endo kles ngat kaen nga mamrung ngang nguk.

E Yoanes Ka Hor To A Korlotge Orom To Tittiegom

O Rhek Ruk Ktar Kam Keknen Mang E Yoanes Ka Hor To A Korlotge Orom To Tittiegom

E Yoanes to tittiegom a knovvur to korlolo orom, her endo kat arhe tittiegom ka hor to enda kat. Tittiegom ngang e Yoanes kaela to ka munik te, e Gaius. E Gaius nma nho mang e Yesus ka ngaomevek langto.

Va a mhel langto ta vle kun mnam e Yesus ka ngaomevek to endo, ka munik e Diotrepes. En nma grung orom e Yoanes ka munik, nang kle mrua hover en mruo. Va nma hagam o mia kmel ngaekmol ekam e Yoanes klenar ruk nma meng ngar ngok mar kam kol ka gu.

E Yoanes tittiek ngang e Gaius kam kanprim en mang ka ngaeha ko nam smia nho mang e Yesus ka ngaomevek. Nang ta kle kaittiek kat kam psom e Diotrepes mang ka kerkeknen to kam hak kim o mia enang tok.

E Yoanes thavaeng e Gaius te, en ner mia pis kam ptang endruk ngat kor mnam mar mang e Yesus he kmokpom kar kmenserpagam mar va kam mrua palsie kim e Diotrepes ko kim kalo keik mruo.

E Yoanes Tkaen Ka Mamrung Ngang E Gaius

1 Vae, a hor ta tottek ekam dok to a hipun to koma nho mang E Nut kakro ngaomevek.

Gaius, yindo im kor mnam in mang o rhek ruk o minar mang e Yesus, kua kambis to yin, kom kaelongtok mang in.

2 Kua kambis to yin, yindo kom kaelongtok mang in, kom kaurur kim E Nut mang in te, en kmeharom yin he ila ngorsang kam gia vle lya, nop o vrong yayor kam pis kim in, kmikkiem gi enang ko kua mnor mang in tete te, ila vrek tkaisis kngae ka ngmeang hak. 3 Ii, ko her kol a re mang in, ko vgum ngoornopeik akuruk ko ngat pis mo kmok he khavaeng dok te, im her sim kut ikkiem o rhek ruk o minar mang e Yesus he kle kaikkiem mar tete vop. Ko her kol a re to endo mang in tok, va ko ngae sei kam sirei hak. 4 Ii, a sirei to mang yindo koma kvam yin te, kolyie, te sei kam hover dok hak, ko ko her kol a re mang yin enang tok. Nang nong a papat tang hak to tis kam hover a sirei kun mnam dok enang endo koma kol mkor endruk koma kvam mar te, koles e.

5 Kua kambis to yin, yindo kom kaelongtok mang in, yin a mhel to ima venu kam sim ktua ring ya mang ngoornopeik akuruk ngam kaol kpis ko tok kmeha orom E Nut karo reha. Ii, si mar ngma vle ngang in te, mar o gunmia, vanangko ima vle sim ktua ring ya mang ngar ge. 6 He E Nut ka ngaomevek to moti, ngot her kol a re to mang ila keknen to kmelongtok mang ngar enang tok. Ii, tmi kut ya hak yin kmel ngaro nharok ma mmie ko ngam re kar ko va ngaelaut ka gu kam ngae. Ii, ngiak kaeharom tok ngang ngar kngae ge, gi enangthe mup kaeharom ngang E Nut msim tok kat. 7 Ii, ko o mia ruk endruk tok, ngta kpom E Nut karo reha kmelha kpolger o rhek ruk mang e Yesus kun pgegom o tamatan. Nang ngat lua tting mang o tamatan ruk endruk kam tar mar orom o tgoluk akor e. Nop hak. 8 He ekam tok, her mor mruo ruk ngot kor mnam mor mang e Yesus he kmokpom kar, ngruak kol a ngaeha to endo kuon mang ngor kam kle

smia tar ngoornopeik ruk enang ngar arhe, he nang mor kam kaum kar
mar he kturang ngar enang tok pum a ngaeha to kam polger o rhek ruk
o minar mang e Yesus.

O Rhek Ruk Mang E Diotrepes

9 Mare. Ko her ittiegom kuaro rhek akuruk kun mnam kua hor langto
yok ngang nguk ruk E Nut ka ngaomevek to ko tok. Vanangko la mur
hover to e Diotrepes, endo nama sovet kam kansgum en mruo kam mur
kaelel en mruo kam ktong E Nut kles ruk muk ko tok, ta kle va lo kael
dok mang kuaro rhek ruk endruk e. Nove. Ta kle va krere kim mar ha.
10 He ekam tok, Gaius, mnam a kolkha to ngua pis ko kmin ko tok, va
ngor kle kpalsie kim e Diotrepes kmel en ma mmok ko pum o mia ngaro
kerok kam mon karo kerkeknen ruk nam kaeharom mar. Endruk ko
nam kaelha krere kim dok kmegom kam kering dok hak, va endo kam
havae ko kim o mia kngae mang dok kat. Ii, nam kaeharom tok, nang
lo kais kam rum ka svil ko e. Nove! Nam kle va klikim ngoornopeik
ruk o gunmia kat, endruk ngma pis orom E Nut karo reha ko tok kat.
Va nama hagam akuruk mnam muk ngta svil kmel ngaekmol ekam mar
ko ngak pis ko kmar kat. He endruk ngama kokheng e Diotrepes he lua
ngan vgum, nang kle kael ngaekmol ekam ngoornopeik ruk endruk, e
Diotrepes mruo nama pepet mar kun mnam e Yesus ka ngaomevek to ko
tok, mar kam lo kta kaum ktotu pum E Nut kar mar kat e.
11 Kua kambis to yin, yindo kom kaelongtok mang in, ngiak or kam
kolkol ekam o kerkeknen ruk endri e. Ngia kle gi kael ilalo keik mang
o keknen ruk lyar. Ii, ani mhel to tgi kael kalo keik mang o keknen ruk
lyar, her endo ta mrua khenam en mruo ma mmok te, tpal mnam E Nut
ka ngausie ka pun. Vanang ani mhel to nam kaeharom o kerkeknen, a
mhel to endo ta kle mrua khenam en mruo ma mmok kat te, en nam lua
vokom E Nut orom karo keknen e. Nove. 12 Vanangko ngua mhel langto
yok e Dimitrias, o mia tgus ngma gu ya pum en orom ngaro rhek ruk o
minar. Va dok mruo kat, koma gu ya pum tok kat. Va muta mnor mang
kuaro rhek kat te, mar o minar kat.
13 Ii, kua svil kam hoger o rhek kngae kngae mang o papat kavurgem
vop, vanangko klua svil kmittiek mo mnam kua hor to enda orom a ye
to kmittiek orom e. 14 Ko ko gia nho mkor E Nut te, ngor kle va mur kaol
kam ptang nguk, yek kam mi vokom muk kam mia rere kar muk mang
o papat ruk endri.

Yu! Koma ngarkie mang in ngang E Nut, he nang En kmeharom ila
vrek kmongeik. Va ilenar ruk moti ngat kaen ngaro mamrung ngang in.
Va ngiak mon kola langto langto ka munik kmen ko tang ngang langto
langto ko tok kat.

E Yut Ka Hor To Tittiegom

O Rhek Ruk Ktar Kam Keknen Mang E Yut Ka Hor To Tittiegom

E Yut en e Yesus knopia langto. En tittiegom ka hor ta kam havaeng o mia mang o pattermia ruk la ppiagar, endruk e Pita ta ktar ittiek ngang ngar kat kun mnam ka hor to alomin orom. O pattermia la ppiagar ruk endri ngama ker patter o mia mang e Yesus te, en nong E Nut Khal msim e. Va ngam kaenkrovgem o mia kmeharom o kerkeknen kat. He ekam tok, e Yut tittiegom ka hor ta kmengorang ngar te, E Nut ner lo korim mar, vanang ner kle mi kaen a kapnes a ho vanker hak ngang ngar kam rum kim mar hak, gi enang ko tlo orim o mia akuruk tennik, nang kle krum kim mar tok kat.

E Yut Ta Ngarkie Mang Klenar

1 Vae, dok e Yut to e Yems knopia, e Yesus Kristus kalkayie to kom kaeha ngang.

Ko kaittiegom kua hor ta ngang nguk ruk Ngor Teit E Nut nam kaelongtok mang nguk he kvaeng nguk tesgun kam kol a ktalhok to kam plong vle ko kim En ngnik ngnik. Ii, her muk ruk E Nut nma toot mang nguk arhe kam ngae kais ko e Yesus Kristus na kat kaeknik kam mi kut kaen a ktalhok to endo ngang nguk.

2 Kua ngarkie ngang E Nut, En kam ho ksovet ka khenam ka keknen to kmelongtok mang nguk ma mmok, va En kam mrung nguk va En kmeharom mularo vurkul kmongeik.

E Nut Ta Ktar Mi Kut El Karo Papat Mang O Mia Ruk Ngat Kernonho Te, Ner Mia Rum Kim Mar Hak

3 Kolenar ruk kom kaelongtok mang nguk, E Nut ther kaum ksusulgim muk kar mor tgus. He dok, ko ktar ho mi ktua svil hak kmittiegom kua hor ta ngang nguk kam havaeng nguk mang o papat ruk mang E Nut ko tsusulgim mor tok nngia nngia. Pu tok, vanangko a papat langto yok tle kol dok he kerngorom dok, he enang tok, ko kle kaittiek ngang nguk mang a papat langto yok ge, endo te, mguak kaur kim muk kam sir lserppak kim o mia la ppiagar ruk ngam kaegom kam kering o papat ruk mang kmor mnam muk mang e Yesus. Ko E Nut ther ngatngae kim a ngaeha to kmen o papat ruk endruk ngang ngor he, ko ten o papat ruk endruk ko maktiegom karo mia mruo ruk tmur el mar tiok he te, mar kam vle ngang En mruo. 4 Ii, mguak sir lserppak tok, ekam ko o mia akuruk ngma ppiak kmor mnam mar mang e Yesus, ngat her vaik kun ma mmek mnam muk he. Va her o mia ruk endruk arhe, o propet ngta ktar kpavap mang ngar tennik he, ko ngat ittiegom E Nut karo rhek mang ngar te, E Nut nera monik kim a yor ngang ngar. Ii, o mia ruk endruk ngam lua totu pum E Nut e. Nove, ngam kle gia klel orom E Nut ka keknen to kam ring ya mang o mia ko ngma pat re te, ngat kais kam sovet kam ngam mar mruo ekam ngaro pkor ngaro svil kam mo vret mar mruo he ka tmar kim ngaro pkor ngaro sing enang tok, he nang E Nut na her sim kut kael a tok kim ngaro kerkeknen ruk endruk orom ka keknen to kam ring ya mang ngar tok ge. Mare, va Ngoldaip e Yesus, ko en tuk A Ho Vu Ngaurar Hak, va o mia ruk endruk ngma klai mang En kat te, En nong Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen e.

5 Mut si mnor mang o papat ruk kua svil kmel mar ngang nguk tete,
vanangko ngor kat kaittiegom mar ngang nguk ge, kam gi kat kael pat
kim muk mang ngar na. Ko her o papat ruk endri arhe te, pu lmien te,
tennik Ngoldaip ta ktong karo mia mruo he ksusulgim mar kmottek kun
mnam a mhe to e Isip, vanang koknaik ther kle kaim endruk ngat lo kor
mnam mar mang karo tnangal krum kim mar hak. 6 Va si o engyel kat, va
tennik ngat mur kansgum mar mruo to kle mur hong ngar mruo petgim
ngaro serppak ruk E Nut tmi kut enik ngang ngar. To ngat kle kngorpok
petgim ngaro mhetor ruk ngma nho mang ngar orom ngaro serppak ruk
endruk. He ekam tok, Ngoldaip ta kleng ngaro singni va ngaro nharok
orom o sen to le kngam mar kun ma hengor to ta slok, mar kam vle ko
tok ngnik ngnik. Ii, ta mnang ngar kam vle enang tok kam ngae kais ma
kolkha to alautar, endo E Nut kam monik kim a kapnes ngang ngar kam
vle tok ngnik ngnik kat. 7 Ii, o engyel ri ngat vu kaenang lSodom, lGomora
va o rengmat ruk kanmok mang ngar ko ngat mrua ngam mar mruo
ekam ngaro pkor ngaro svil ruk kam mo vret mar mruo, va kmeharom o
vrong kerkeknen akuruk ngat kernonho hak. He ekam tok, her endruk
kam ker kol vgum a kapnes to kam vle kun mnam a paei to a vleir arhe,
he nang mar kam keknen ngang ngor ruk tete kam lua kolkol ekmar.

8 He gi enang ngar lsir enang tok, o mia ruk endruk ngma veve pum
ngaro tmik ruk ngama kansgum mar mruo orom mar. Va ngma kering
ngaro pkor orom o vrong kerkeknen ruk endruk tok kat. Va ngma kpiem
ngalmialaol he kerrereng o engyel kuo kia gan kat. 9 Ii, mar ngma
kerrereng ngar tok, vanang si o engyel nga taven to e Mikael, va tie ko
en tkaus kar e Seten mang kam kol e Moses ka mnes, va en tsi vle te,
en o engyel nga taven, vanangko tlo gi vrong pat kmegom ka serppak
mruo kam kerrereng e Seten orom ke re tang hak. Nove, ta kle va kreng
te, “Ngoldaip ner kaekon ngang in.” 10 E Mikael tsi vle ngang e Seten
tok, vanang o patter ruk la ppiagar ruk endruk ngat vaik ma mmek kun
mnam muk, mar ngam kle gi vrong kolaspa kam kerrereng o engyel ko
ngat lua mmok mang ngar. Vanang oni kerkeknen ruk ngat kle sim ktua
mmok mang ngar vgum o kerkeknen ruk endruk, ngam kaenen mar
kam tmar kim ngaro pkor ngaro sing mang ngar. Vanang her mi kut o
kerkeknen ruk endruk lsir arhe E Nut nera monik kim a kapnes ngang
ngar pum mar arhe, kam ho mi ktua rum kim mar ekmar tok. Ko o mia
ruk endruk ngam gia vle enang o kangsop ruk ngma sovet kam gi vrong
mo vret mar tok, ko nop ngaro papat ngang ngar.

11 Sumger mar tok he! Ko mar ngat kolkol ekam a ker mhel to e Kaen.
Sumger mar tok kat he, ko ngat kolkol ekam e Balam ka kerkeknen kat
kam gi kael a kre oguo ktar ko pum ngaro kerok he ksovet kam kol a
kre alautar ko mkor muk. Va sumger mar gi tok kat ge! Ko ngat mur
it nga kapnes kuon mang ngar, gi enang e Kora ko teharom tok kat ko
tkaenpgam o mia kam kaum he kaen ekam e Moses.

12 Ii, o mia ruk endruk ngam kaemik ko kmuk ko mum kael o ngorsang
kam khenam muk ma mmok te, mum kaelongtok mo nguk mruo. He
enang tok, o patter mia la ppiagar ri ngma vle enang o vellik kuon mang
a mhel ka vok ko ngam kaemik ko kmuk tok, va ngam lua gorang o
mia va lua leep pum ngaro kerkeknen ruk kam mo vret mar ko mnam
o ngorsang ruk endruk. Ii, ngma vle enang a toot kmo sipsip to nam
gia kolaspa kam gi mrua klang en tuk, nang lua pat mang karo sipsip

hak. Va ngma vle enang o varhek ruk ngma kauyang o mia ko a ngausgi
tkovvorik, nang a kus tlo kaerik mnam mar e. Ii, o mia ruk endruk ngma
vle kat enang o hi ruk ngma kauyang o mia kat ko ngam kaehi ko mnam a
venloot to a guip va a horkas nginma pis, vanang nong ngaro miel ngang
ngar ko ngata vle enang o yoror. Va ngma vle enang o hi ruk E Nut tgi
heter mar kngam mar, mar kam vui, ko E Nut nera monik kim a yor
ngang ngar kmikkiem gi enang ko ngta ktar vle enang o yoror tok. He
enang tok ngara vle orom alo yor alomin tok arhe. 13 Va ngam gi vrong
ngongae ngogut ngoguo ko kim o mia akuruk kam sovet kam ngam leep
mang ngar orom ngaro kerkeknen he gia vle gi enang o vlung kat ko
ngma ngae ngogut ngoguo he karir kael o gusgus. Va ngma vle enang
o ketor ruk ngam gi vrong vuut kun kuo kia gan ngpang ngar kat. Ko her
mar ruk arhe, E Nut thera ktar el nga ngaekam to kun mnam a hengor to
tho mi kut slok hak ngang ngar, mar kam plong vle mnam ngnik ngnik.

14 To kmelha orom a venloot to orom e Adam ka grung kmis orom o
venloot ruk aktiek hori orom alomin, ko a mhel to e Inok ta vle, en ta
ktar kpavap mang o mia ruk endruk kat te,

> "Mu vokom Ngoldaip na. Ngoldaip ner kat kaeknik ngte kar karo
> engyel ngarlavurgem ngarlavurgem hak, endruk en mruo tmur
> el mar kam vle ngang en mruo orom ngaro keknen ruk o totur.
> 15 Ner kat kaeknik kar mar kam momngan kar o mia tgus, he o mia
> tgus ruk ngat lo kor mnam mar mang E Nut he lua mokpom kar E
> Nur nera monik kim a kapnes ngang ngar pum ngaro kerkeknen
> tgus ruk ngat lo ottek ekam E Nut kat. Ko mar ngat eharom ngaro
> kerkeknen ruk endruk he mur khenam mar mruo ma mmok te,
> ngat lo kor mnam mar mang E Nut he lua mokpom kar tok. Ii, va
> nera monik kim a kapnes ngang endruk ngat lo kor mnam mar
> mang E Nut kat pum ngaro rhek ruk ngat kernonho, endruk ngat
> vua sovet kam rere kim En orom mar kat."

16 Ii, ko o mia ruk endruk ko ngat vaik kun ma mmek mnam muk ngma
rere porom mar mang E Nut karo pos va ngma sovet kam riring mularo
kerkeknen kam mon muk orom mar kat. Va ngam sim ktua tmar kim
ngaro pkor ngaro sing ruk kam mo vret mar kat. Ii, ngam mrua hover
mar mruo he krere la ptir ngang nguk kmit muk kam tmar kim ngaro
kerkeknen ruk endruk tok kat.

Endruk Ngat Kor Mnam Mar Mang E Yesus He Kmokpom Kar Ngak Matnge Vgum O Vnek

17 Lmien te, o mia ruk endruk ngat vaik kun ma mmek mnam muk
orom ngaro kerkeknen ruk tok, vanangko kolenar ruk kom kaelongtok
mang nguk, kua svil kmel pat kim muk mang o rhek ruk mkor Ngoldaip
to e Yesus Kristus karo aposel, ko ngata ktar kpavap mang o mia ruk
endruk ormar. 18 Ko ngta ktar khavaeng nguk mang o pattermia la
ppiagar ruk endri te, "Mnam a venloot to ta konner tang mang a kolkha
to a kser kim, o mia akuruk ngat lo kor mnam mar mang e Yesus ngara
hop he kngam mar mruo kam tmar kim ngaro pkor ngaro sing ruk ngat
lua khenam E Nut karo keknen, nang kle kerrereng o mia ruk ngama
kor mnam mar mang e Yesus kam hallam mar." 19 Va her o mia ruk
endruk ngama kommen muk tete arhe ko ngam mrua ngam mar mruo
ekam ngaro pkor ngaro sing ko E Nunu A Totur nam lo kael rengmat kun
mnam mar e.

20 Kolenar, o mia ruk endruk ngam sia vle tok, vanangko muk ruk kom
kaelongtok mang nguk, mguak kle va mo kaenserpagam muk mruo kam
sir lserppak orom o papat ruk mkor E Nut mruo, endruk kmor mnam
muk mang E Nut ormar. Ko o papat ruk endruk mar o totur hak. Va
mguak ngarkie kmikkiem enang ko E Nunu A Totur nam kaenkrovgem
muk kam ngarkie tok kat. 21 Mguak vu kaelongtok mang E Nut mekam
mekam kat ko muta paneng Ngoldaip to e Yesus Kristus kam kat kaeknik
ngte mmie, he nang En kam khenam ka mamrung ngang nguk ma mmok
kmen a ktalhok to kam plong vle ko kim E Nut ngnik ngnik ngang nguk.
22 Vanang o mia ruk ngama lopumtang pum E Nut kakro rhek va
o rhek ruk mkor endruk ngat vaik kun ma mmek mnam muk, her o
mia ruk arhe mguak kaegom kam rere mnam mar orom E Nut kakro
rhek. 23 Nang endruk yok ngat re kam mrua ksir petgim E Nut he mur
kael mar mruo ko ma kernonhommok he E Nut kam ngam mar kuo
kia paei to a vleir tok, va mguak le smia patter mar orom E Nut kakro
rhek kat, he nang o rhek ruk endruk kam kpom mar kmit mar petgim
a paei to a vleir to endo, he nang muk kam susulgim mar tok. Va o mia
akuruk yok, endruk ngma pi orom ngaro kerkeknen ruk ngam kottek
kun mnam ngaro pkor ngaro sing ruk ngat ho mi kut kernonho hak, va
mguak kle ka mrung ngar kat. Vanang ngaro kerkeknen ruk endruk,
mguak kle kgorang ngar hak. Ko ngaro kerkeknen ruk endruk ngam
sia vle enangthe ngaro gidiel ko ngta ksuk kuon mang ngaro it ruk kuo
mang ngaro pkor he ngta hum, vanang o mia ruk endruk lsir mguak
kle ka mrung ngar ge. Mguaka mrung ngar tok, vanang mguak gor kat,
matok ngak kle kait muk he ka vraik orom muk kat, muk kmeharom o
kerkeknen ruk endruk tok kat.

E Yut Ta Kanprim E Nut

24 Her E Nut to tuk, Endo tkais kam toot mang nguk he kaenserpagam
muk, he nang muk kam lua vuut vgum o kerkeknen to le mrua ksir
petgim En. Va En kat, Endo orom kla mmok. Va her En kat arhe, Endo
tkais kam mur kael muk kam vle la mmok ko pum kalo keik. Ko nong
a mhel tang hak to tkais hak kam mon muk orom a kerkeknen tang e.
Ii, Endo tho vua mmok hak En ner mur kael muk ko kim En mruo kam
vle la mmok tok, he mguera sirei hak ekam tok. 25 Va her E Nut to Endo
tuk kat arhe, Endo ngruak hover ka munik ko her E Nut mruo tuk to
tsusulgim mor. Ii, he ekam tok, o mia tgus ngak kanprim E Nut kam
hover ka munik te, her E Nut to arhe Endo orom kla mmok, Endo La Vu
Ngaurar Hak, Endo La Vu Serpgar, va Endo ka tavgo nma vle kuo mang
o mia. Ii, ngruak kanprim E Nut tok, her vgum ka ngaeha to teharom
ngang ngor orom Ngoldaip to e Yesus Kristus. Ngruak kanprim tok, ko E
Nut nam hera vle tok tennik ktar mang ko tlo kueng a mmie vop, va tete,
va nera vle tok ngnik ngnik kat. Lmien.

E Yesus Ta Polger O Ngaelmir Ngang E Yoanes

O Rhek Ruk Ktar Kam Keknen Mang E Yoanes Ka Hor To Tittiegom Ko E Yesus Ta Polger O Ngaelmir Ngang

E Yoanes to tittiegom a knovvur to korlolo orom, her endo kat arhe tittiegom ka hor to enda kat. O mia ngat likim e Yoanes ngok ma nut langto ngma mon te, e Patmos he ta vle ko tok he ittiegom ka hor ta. A hor ka mten ta, nong a hor tang kat kun mnam E Nut ka meer tgus to ta vle enang ka mten ta e. Ko a hor ta, ta rere mang a venloot to enda tete ko ta re kam nop va mang a venloot to koknaik ko nera vle orom a volkha kar a mmie to a gunngar. Vanangko gi alo hor ruk mkor e Daniel va e Isikiel ngint vrua maenang enda.

E Yoanes ta vle ko tok ma Patmos he e Yesus ta khenam o ngaelmir ngang ko tengogo ormar. O ngaelmir ri ngta vle mang o tgoluk ngara pis koknaik. E Yoanes tittiegom karo rhek mang o ngaelmir ri kmenserpagam o mia ruk ngat kor mnam mar mang e Yesus he kmokpom kar. Ta svil kmenserpagam mar ekam ko ngma vle kun pgegom o mia ruk ngama kol a regesal mang ngar, he nang mar kam kol a pat te, her E Nut to arhe nma nho mang ngaro ngorsang mo mmie, va mang o vrong tgoluk tgus ruk ngara pis koknaik tok. Ko o ngaelmir ruk e Yoanes tengogo ormar ngat khenam ma mmok te, e Yesus ka munik ta laut kir kim o vrong serppak tgus mo mmie he en nma toot he ka nho mang ngar.

O Ngaelmir Ruk Ketasuo Mar Kam Pis E Yesus Ta Ktar Kpolgerik Ngang E Yoanes

1 O rhek ruk mang o ngaelmir ruk ketasuo mar kam pis ma mmok tete,
E Nut ther elik ko maktiegom e Yesus tennik he, Endo E Nut Thim Orom
Ka Msasaen. Ii, telik ko maktiegom e Yesus tok, to kle kael a ngaeha
langto ko maktiegom e Yesus kat, endo kam kle kpolger o ngaelmir ruk
endruk ma mmok ngang kalngunes ruk ngam kaeha ngang.

Ekam tok, mnam a kolkha langto, e Yesus tmeng ka engyel langto
ngang kalkayie to e Yoanes kam polger o ngaelmir ruk endruk ngang ko
e Yoanes tengogo ormar. Ii, a engyel tpolgerik ngang e Yoanes tok kam
khenam mar ma mmok. 2 E Yoanes tengogo orom mar knop, to kle sim
kut kaelha kam rere lmien mang o ngaelmir ruk endruk tgus, gi enang
ko tvokong ngar tok. Va o ngaelmir ruk Yoanes tengogo ormar, her o
ngaelmir ruk E Nut ta ktar rere mang ngar ko ta ktar el karo rhek mang
ngar ko maktiegom e Yesus To E Nut Thim Orom Ka Msasaen arhe. Ko E
Nut ta ktar elik ko maktiegom en tok, to e Yesus ta kle krere lmien ormar
kam polgerik ngang e Yoanes vgum a engyel to endo enang tok. 3 He
ekam tok, ani mhel to nak him E Nut karo rhek ri ko ktar kpavap orom
mar mo ko ko katittiegom mar kun mnam kua hor ta, va her a mhel to ta
lgekol arhe. Va ani mhel to E Nut karo rhek ruk endri ngak kael rengmat
kun mnam ka vrek ko tnganik, va her a mhel to kat arhe ta lgekol kat ge,
ko ketasuo o ngaelmir ruk endri kam pagis ma mmok he.

E Yoanes Ta Ngarkie Mang E Yesus Kakro Ngaomevek Ruk Aktiek Hori Orom Alomin

4-6 Dok e Yoanes.

Ko kaittiegom kua hor ta ngang nguk tgus ruk e Yesus kakro ngaomevek ruk aktiek hori orom alomin ko mnam a mhe to e Esia. Ko kaittiek ngang nguk te:

E Nut, En a plong vleir tennik, tete va ngnik gi enang tok ge. Va E Nunu A Totur* to nam kaeha ko kim E Nut to kuon mang ka ngorsang, en ka tavgo nma vle kuo mang e Yesus kakro ngaomevek ruk endruk ko mar aktiek hori orom alomin. Va e Yesus, en her Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen arhe. Va en aktarang kam hop petgim ka nnak mnam endruk tgus ruk ngara hop petgim ngaro nnak kat. Va karo rhek ri ta rere lmien ormar ko tpolgerik ngang dok tok, ngaro kleim kat, mor kam kpom mar te, nop, mar o mi rhek ruk o minar kat. Ii, va e Yesus, en a taven to ka tavgo ta vle kuo mang o taven tgus ruk ngma vle mo mmie. He ekam tok, kua ngarkie ngang ngar ruk korlotge tgus, mar kam ring ya mang nguk va mar kmeharom mularo vurkul kmongeik kat.

Mor ruk o mia ngruak kanprim yindo e Yesus mang ila mmok va ila serppak mekam mekam. Ko her yindo arhe im kaelongtok mang ngor he khong ngor pum nguaro kerkeknen pet mar petgim mor orom ila gidiel ko ta ksuk mang ngor. Ii, ye eharom mor tok, he enang tok, E Nut tlo kat kais kam kta mon mor ormar kat e. Ii, va ye her eharom mor kam vle te, ilaro ngaomevek mruo ruk ngota vle ku meorom E Nut ka tavgo. Va yeharom mor tgus kat kam vle kat te, E Nut karo pris ruk mor, he nang mor kam totu pum E Nut to yin mruo ima totu pum En kat. lmien!

E Yoanes Ta Kni Pum E Yesus

7 Mu vokom na! Ner kat kaeknik orom o varhek he o mia tgus ngara vokom. Va si endruk ngat krong orom o ot, va mar kat ngara vokom kat. O mia tgus ruk mo mmie ngara vokom to ngar le kosnok to kvor pa ngaor he ktolpum o ngoven he kaee kvulhi ku mmie mang ngar mruo vgum En. Ii, ngara vle tok arhe. Mi lmien!

8 Ngoldaip to E Nut ther havae mang En mruo te, “La Ho Mi Kut Ngaurar Hak to dok, dok to ngma mon dok te, E Alpa va E Omega, dok to Ko Ktar Vle va dok to Ngora Vle Knaek Hak. Ko dok A Plong Vleir tennik, tete va ngnik ngnik kat ge.”

A Mhel To Ta Vle Enang A Mhel To Nkong Man Ma Volkha

9 Dok mu nopia to e Yoanes. Kom mi ktua vle gi enang nguk, kam kaum kmatnge vgum o vnek, nang lua kaeloong mnam o vnek ruk endruk mor tgus ngoma lol, mar kam marer kam nop kat. Va koma vle ku meorom E Nut ka tavgo gi enang nguk tok kat. Ii, ngota kaum ka vle tok, ekam ko ngot kor mnam mor mang e Yesus he mokpom kar. Ii, her mu nopia to dok ta arhe, dok to o mia ngat likim dok kmenpasiker dok kun ma hengor mo mnam a nut to ngma mon te, e Patmos ekam ko koma hahavae lmien orom E Nut karo rhek ruk mang e Yesus. 10 Ii, ngat likim dok mo mPatmos, to mnam a kolkha langto ko ngma totu pum Ngoldaip mnam, kua vle va E Nunu A Totur ta khenam o ngaelmir ngang dok ko ko kaengogo orom mar. Ii, o rhek ngat kaur kun mnam dok ko ko ngan a mhel ka ktui ko ta rere klik ko pekam dok. A mhel to endo ka ktui tkaeti klik enang a nglung ko tkaeti. 11 Thavae te, “Ngiak kaittiegom a hor langto kam keknen mang o tgoluk tgus ruk ya re kvokong ngar. To

* **1:4-6:** O rhek ruk lsir ngata vle te, “O nunu ruk aktiek hori orom alomin.” Va endruk ngaro papat akuruk laol ngama pat te, o rhek ri nga pun ngta rere mang E Nunu A Totur.

ngiak meng a hor to endo ngang langto langto mnam kuakro ngaomevek
ruk aktiek hori orom alomin, endruk endri te: endo ko mEpeses, endo
ko mSmerna, endo ko mPegamam, endo ko mTaitaira, endo ko mSardis,
endo ko mPiladelpia, va endo ko mLaodesia."
12 Kua ngan a mhel to endo ka ktui ko ta rere pekam dok tok, to ko re
khortgi knaek kvokom va ko vokom o krie ruk aktiek hori orom alomin,
endruk orom o mmok ruk aktiek hori orom alomin. O krie ruk endruk
o mia ngat eharom mar orom a kre to a gol. 13 Ii, va ko vokom kat ko a
mhel to ta nho enang A Mhel To Nkong Man Ma Volkha ta ngongae kun
pgegom o krie ruk endruk. A mhel to endo ta sring va karo sreng ngata
hok kngae krarip is ku mang karo smigi ku mang kalo nhar. Va ta kleng
ka vgon orom a yet ka kae ko vgum ka ngaengtek. Va a yet ka kae to
endo, ngat eharom orom a kre to a gol kat. 14 Karo ssil kuon malpgem
ngat ngae gia kas hak enang a sipsip karo ir, i o enang o varhek ruk ngat
vua kas hak. Va kalo keik msim nginta nho enang a paei to ta vurvur klik
mnam min. 15 Kalo nhar nginta nho enang a kre to ngma mon te, a bras,
ko ngint kael enang a kre to a bras ko ngat kael kun mnam a paei kam
mamat. Va karo rhek nga muktim tkaeti enang a ye ka maen ko tsovet
kmottek. 16 Ii, va a mhel to endo ta kpom o ketor ruk aktiek hori orom
alomin kun mnam ka miktiek. Va a kom ka raen ta vle kun mnam ka gu,
nang ka pun to orom kalo ngaiting ruk nginta kha tkottek ogu mnok. Va
ka lo keik nginta nho enang a kolkha to ta nan klik he kvaller o tgoluk
tgus.
17 Ii, ko re khortgi kvokom a mhel to endo tok, to ko her gi harpeet kbut
ku mmie ka vham orom kua vrek ku mmie, ku penharom. Kua vle gi
enang a mhel to tyor he kharpeet kbut ku mmie tok. Kua vle ko tok, to a
mhel to endo ta taat kngam ka miktiek kuon mang dok to hera re ngang
dok te, "Ngior kam gor. Ko her dok to Ko Ktar Vle va dok to Ngora Vle
Knaek hak. 18 Ko dok, A Plong Vleir. Tennik ko her yor he. Vanang, vokom
dok tete na, ko tete koma vle he, he ngora vle ngnik ngnik kat ge. Va her
dok ta kat arhe, koma kpom a ngaegot to mkor a mhe to ogu mLol he
kaikkiem kua svil mruo kmoregot kim o mia ruk ngat yor.
19 Ekam tok, ngiak kaittiegom o rhek ruk mang o ngaelmir ruk ye her
vokom mar tesgun he, va o tgoluk ruk ngta pis tete, va o tgoluk ruk ngara
pis koknaik kat. 20 Mare, ko tete, ye her vokom o tgoluk akuruk ngta tvok
kim in tesgun ngola? Ii, ko ye her vokom dok ko ko kpom o ketor ruk
aktiek hori orom alomin va o krie ruk aktiek hori orom alomin, endruk
orom o mmok ruk aktiek hori orom alomin kat. Yu! Va tete ngora polger
o ketor va o krie ngaro pneik ngang in ti te: O ketor ruk endruk, mar o
engyel ruk ngat kol langto langto mnam kuaro ngaomevek ruk aktiek
hori orom alomin ka gu. Va o krie ruk aktiek hori orom alomin, endruk
orom o mmok ruk aktiek hori orom alomin, mar kuakro ngaomevek ruk
aktiek hori orom alomin kat arhe."

2

A Hor To Ngang E Yesus Ka Ngaomevek To Ko mEpeses

1 "Ngiak kaittiek ngang a engyel to tkol kua ngaomevek to ko mEpeses
ka gu kam havaeng ngar tgus te:

Dok to kua kpom o ketor ruk aktiek hori orom alomin kun
mnam kua miktiek he kngongae kun pgegom o krie ruk aktiek
hori orom alomin, endruk orom o mmok ruk aktiek hori

orom alomin, kua havaeng nguk orom kuaro rhek ri te, 2 Kua
kanprim muk mang mularo reha ko muma prongyek ka psek
kmeha kmegegom o mia ruk ngam mrua kansgum mar mruo
he kmon mar mruo te, mar o mi aposel. Ii, kua mnor mang
mularo reha kat te, muma matnge vgum a ngaeha to tok
kmegegom mar kmommen mar ma mmok kmel o mia ma hor
mang ngar te, nong mar o aposel ruk o minar e. Va mum
lo kaennegiang ngar kam vle kun pgegom muk orom ngaro
kerkeknen kat e. 3 Ii, mum lo korim a ngaeha to kmegom
mar e. Nove, mum kle va her gia matnge vgum o vnek ruk
ngma pagis kim muk ekam dok, he lua kapngan kmeharom a
ngaeha to endo.
4 Mum pua vle tok, vanangko mut kle her en a vnek langto ngang
dok ge te, mut her orim dok to muta ktar elongtok mang dok.
Ii, va mum lo kat kaelongtok mang o mia kat e. 5 Mut lua
pat gi, te, tesgun muma sovet hak kmelongtok mang dok va
o mia kat? Vanangko tete, mut her orim dok kar mar hak.
He ekam tok, kua havaeng nguk te, mguak kaitgung a keknen
to endo, to kle kaeharom o keknen ruk mum kaeharom mar
ngang ngor tesgun. Va enangthe mup lo kaitgung a keknen to
endo, va ngora pis ko kmuk he kol a krie to orom o mmok ruk
aktiek hori orom alomin, he kpet kun pgegom muk petgim
muk. 6 Vanangko ta mien te, kua sirei mang nguk ko mum
lua svil hak mang e Nikolas karo mia ngaro kerkeknen. O
kerkeknen ruk endruk kom lua svil hak mang ngar kat e.
7 Ii, he muk ruk mut her lol E Nunu A Totur karo rhek ri ta
rere ngang E Nut kakro ngaomevek ormar, mgua sim kael
rela ekam karo rhek ri kam sim kut kaikkiem mar. He o mia
ruk ngat matnge vgum o vnek kir kim mar he kor mnam mar
mang E Nut kam kmokpom kar ge, her o mia ruk arhe ngora
tting orom mar, mar kmemik mnam a ho to tkais kmen a
ktalhok to kam plong vle ko kim E Nut ngnik ngnik, ko a ho
to endo nma vle kun mnam E Nut Ka Loot To La Vu Yar Hak
kuon ma volkha."

A Hor To Ngang E Yesus Ka Ngaomevek To Ko mSmerna

8 "Va ngiak kaittiek ngang a engyel to tkol kua ngaomevek to ko
mSmerna ka gu kam havaeng ngar tgus kat te:
Va her dok to Ko Ktar Vle va dok to Ngora Vle Knaek hak. Va
her dok ta kat arhe, tennik ko her yor to le khop kam kta vle
kat. Kua havaeng nguk orom kuaro rhek ri te, 9 Kua mnor
mang mularo vnek ruk muma lol vgum o Yuda ruk ngma
koskalil ormuk. Va kua mnor mang nguk ko muma tu kmo
tgoluk tgus kat. Mum sia tu kmo tgoluk tgus, vanangko E Nut
thera klang nguk orom a gol ka pun he, endo a ktalhok to
kam plong vle ko kim En ngnik ngnik. Ii, kua mnor mang o
Yuda ruk endruk, ko ngma kerrereng nguk kat. O Yuda ruk
endruk ngam lo kaikkiem nguaro keknen e. Nove ngam kle
va gi kor mnam mar mang nguaro keknen kuon mang ngaro
gi pkor. Her o mia ruk ngta vle te, mar e Seten ka ngaomevek
langto msim arhe. 10 He ekam tok, mu or kam gorang o vnek
ruk mut re kam ker kolkol vgum mar ko ngat re kmelik kuon

mang nguk. Ko kua havaeng nguk te, e Seten ner kaeha ko
maktiegom mar he ngat re kmelel akuruk mnam muk kun
mo hengor kmegom muk. Va mularo pkor ngar ho mi kut ker
kolkol vgum o nganngannes hak ko tok kam ngae kais mang o
kolkhek ruk loktiek ko o mia ruk endruk ngara koskalil orom
muk kun mnam mar. Mgua matnge vgum mar he kor mnam
muk mang E Nut kam kmokpom kar ge, kam ngae kais ko
o mia nga si kaim muk kngam muk o yoror. He enangthe
mup kaeharom tok, va dok ngora him muk orom a msasaen
to orom a ktalhok to endo.
11 He muk ruk mut her lol E Nunu A Totur karo rhek ri ta rere
ngang E Nut kakro ngaomevek ormar mgua sim kael rela
ekam karo rhek ri kam sim kut kaikkiem mar. He o mia ruk
ngat matnge vgum o vnek ruk endruk kir kim mar he kor
mnam mar mang E Nut kam mokpom kar ge, her o mia ruk
arhe ngar lua yor hak mnam a kolkha to ngua monik kim a
yor ngang o mia kun mnam a kolkha to ngak kol a ngannes to
ko kim a paei, endo ta vle te, a yor to alomin orom."

A Hor To Ngang E Yesus Ka Ngaomevek To Ko mPegamam

12 "Va ngiak kaittiek ngang a engyel to tkol kua ngaomevek to ko
mPegamam ka gu kam havaeng ngar tgus te:
Dok to ko kpom a kom to kalo ngaiting tgus nginta kha kua
havaeng nguk orom kuaro rhek ri te: 13 Kua mnor mang mula
rengmat ko ta vle enang e Seten ka rengmat ka pun, ko ka
tavgo ta vle kuo mang o mia kavurgem ko tok, ko ngma sovet
kam totu pum o taven ruk ngam korsang kuon mang ngaro
ngorsang, enangthe o taven ruk endruk ngta vle te, E Nut
msim. Ii, mum sia vle kun pgegom o mia kavurgem ruk enang
tok, vanangko muk, mum kle kor mnam muk mang dok ge. Ii,
va a mhel to e Antipas, karo rhek ruk mang e Yesus ko ta rere
lmien ormar, ngaro kleim kat, mor kam kpom mar te, nop,
mar o mi rhek ruk o minar kat. En nam sia rere lmien orom
karo rhek ruk tok, vanangko o mia ngat im kngam en a yoror
ko tok mnam mula rengmat to orom o mia kavurgem ruk ngat
mokpom kre Seten. Si kun mnam o kolkhek ruk ko ngat im e
Antipas tok, vanangko muk, mut lo ksir petgim dok e.
14 Pu lmien te, mut lo ksir petgim dok, vanangko mut her en o
vnek akuruk ngang dok ge. Ko o mia akuruk kun mnam muk
ngam kaikkiem o keknen ruk mkor e Balam vop. E Balam en
a mhel to tesgun ta keknen ngang e Balak kmit o Israel, mar
kmeharom a kerkeknen to kmem o vothol ruk o mia ngta ktar
elik te, o nngiar ngang o kool. Va e Balak tit lIsrael kat, mar
kmeharom a kerkeknen to kam mo vret mar kat. 15 Ii, va gi
enang endruk ngam kaikkiem e Balam karo keknen, o mia
akuruk yok kun mnam muk ngam kaikkiem e Nikolas karo
mia ngaro kerkeknen kat ge. 16 He ekam tok, mguak kaitgung
mula kerkeknen to kmennegiang ngar kam vle kun pgegom
muk, matok ngora pis ko kmuk he kaus kar mar orom kuaro
rhek ruk ngma vle enang a kom to kalo ngaiting nginta kha
tgus.

17 Muk ruk mut her lol E Nunu A Totur karo rhek ri ta rere ngang
E Nut kakro ngaomevek ormar, mgua sim kael rela ekam karo
rhek ri kam sim kut kaikkiem mar. He o mia ruk ngat matnge
vgum o vnek kir kim mar he kor mnam mar mang E Nut kam
kmokpom kar ge, her o mia ruk arhe ngor mur kaen dok mruo
to a bret to a mana, endo koma tuvgom kim o mia ngaro kerok,
ngang langto langto mnam mar. Va ngor mur kaen a kre to
ta kas ngang langto langto mnam mar kat. Va kuon mang a
kre langto langto ngora kaittiegom langto langto ka munik to
a gunngar, endo langto langto nak kol. Vanang gi endo tuk
to tkol ka kre to endo, en tuk nera mnor mang ka munik to a
gunngar to endo."

A Hor To Ngang E Yesus Ka Ngaomevek To Ko mTaitaira

18 "Va ngiak kaittiek ngang a engyel to tkol kua ngaomevek to ko
mTaitaira ka gu kam havaeng ngar tgus te:
E Nut Khal to dok orom kualo keik ruk nginta vle enang a paei
to ta vurvur klik mnam min va kualo nhar ruk nginta nho
enang a kre to ngma mon te, a bras, ko ngint kael enang a kre
to a bras ko ngat kael kun mnam a paei kam mamat. 19 Kua
mnor mang mula ngaeha to kmelongtok mang o mia, va endo
kmeha ngang ngar, va endo kam matnge vgum o vnek, va
endo kmor mnam muk mang E Nut kat he kmokpom kar. Ii,
va kua mnor mang nguk kat te, muma sovet kmeharom o reha
ruk endruk tete, kir kim tesgun ko muta ktar elha pmar.
20 Ii, mum sia vle enang tok tete, vanangko mut her en a vnek
langto ngang dok ge. Ko mum kaennegiang a vlom to e
Yesebel, endo nam mrua kansgum en mruo kam mrua mon
en mruo te, en a propet langto kam vle kun pgegom muk.
Ii, mum kaennegiang e Yesebel kam vle kun pgegom muk
tok, he ka mnang en kam gi vrong keknen ngang kuaro mia
mruo ruk muk orom karo vrong kerpapat he ka vraik orom
mularo papat, kmit mar kmeharom alo kerkeknen ruk kam
mo vret mar va kmem o vothol ruk o mia ngta ktar elik
te, o nngiar ngang o kool. 21 Vanangko dok, ko her el a
venloot langto ngang a vlom to endo he, en kmitgung karo
kerkeknen ruk kam vret klenar, vanangko ta kees. 22 He
enang tok, mu vokom na, ekam ko e Yesebel ta kees kmitgung
karo kerkeknen ruk kmonit kar o mia kam mo vret mar, va
ngora monik kim a kapnes to kmonit kun mnam a vokngnes
ngang en tok kat, vgum karo kerkeknen ruk endruk. Va
endruk ngam kaikkiem ngalkheng to endo kngam mar mruo
ekam karo kerkeknen ruk endruk, kua havaeng ngar te, ngak
kaitgung ngaro kerkeknen ruk endruk, matok ngora monik
kim a kapnes to kmonit kun mnam a vokngnes to klalaut hak
ngang ngar. 23 Ii, ngora monik kim a yor ngang e Yesebel
kalngunes ruk endruk kam rum kim mar hak. He vgum
a kapnes to endo tok, kuakro ngaomevek tgus ngara mnor
mang dok te, her dok ta arhe, dok to kom kommen o mia
tgus kam mnor mang ngaro vurkul va ngaro papat. Ii, va

ngor koripang ngang langto langto mnam muk kmikkiem ka
ngaeha langto langto gi enang tok arhe.
24 Vanangko kua ngaomevek ruk muk, muk o mia akuruk ko
mTaitaira, muk ruk mut lo kaikkiem e Yesebel karo papat vop,
he lo lol o papat mang o kerkeknen ruk o mia ngma mon mar
te, mar e Seten karo keknen ruk lvankue, endruk e Seten nma
tuvgom mar kim o mia ngaro kerok, kua havaeng nguk te, klo
is kam kta vanker muk orom a pos tang kat e. 25 Gi a pos to
enda tuk ngor kael kuon mang nguk te, o rhek ruk muta ktar
lol mang dok, mguaka kpom mar klik he smia tar mar kam
ngae kais ko nguak kat kaeknik.
26 Va endruk ngta matnge vgum o vnek kir kim mar he kor
mnam mar mang E Nut kam kmokpom kar ge, ko ngam
kaeharom kuaro reha kam ngae kais ko nguak kat kaeknik,
her mar ruk arhe ngor mur kaen a serppak ngang ngar, he
nang nga tavgo kam vle kuo mang o vrong rhek tgus mo
mmie. Ii, nera vle ngang ngar gi enang ko nera vle ngang Endo
E Nut Thim Orom Ka Msasaen tok kat kmikkiem E Nut karo
rhek ko ngat havae mang te,
27 'Nera kir kim mar he ktoot mang ngar orom ka kop to tvua
serppak, endo kam khenam en ma mmok te, ka tavgo ta vle
kuo mang o mia tgus lserppak hak. Ii, nera karkar mang ngar
krum kim mar kam vle enang a mhel to nam kaeharom o kolhi
ko nma karkar mang ngar kam kokoherik gi enang tok kat.'
Ii, ngor kaen a serppak ngang ngar enang tok, gi enang ko e
Titou ta ktar en a serppak ngang dok gi enang tok kat. 28 Ii,
va ngor mur kaen dok mruo to kua vle enang a ketor to a lesa
ngang ngar kat. 29 He muk ruk mut her lol E Nunu A Totur
karo rhek ri ta rere ngang E Nut kakro ngaomevek ormar,
mgua sim kael rela ekam karo rhek ri kam sim kut kaikkiem
mar."

3

A Hor To Ngang E Yesus Ka Ngaomevek To Ko mSardis

1 "Va ngiak kaittiek ngang a engyel to tkol kua ngaomevek to ko
mSardis ka gu kam havaeng ngar tgus te:
Dok, koma kpom E Nunu A Totur* to ka tavgo ta vle kuo mang E
Nut kakro ngaomevek ruk aktiek hori orom alomin va koma
kpom o ketor ruk aktiek hori orom alomin kun mnam kua
miktiek. Ii, va kua havaeng nguk orom kuaro rhek ri te, Kua
mnor mang mularo reha. Va a re to mang nguk ta ngae kun
mnam o rengmat kavurgem te, mut kor mnam muk mang E
Nut he kmokpom kar va E Nut ner kaen a ktalhok ngang nguk.
Vanangko nove, ko mum kle va ka vle enang o yoror ruk ngar
lua kol a ktalhok e. 2 Mgua mur kael votgem muk he khop, he
lo kat konit orom mularo papat ruk kmor mnam muk mang E
Nut he kmokpom kar. Ko tete, mularo papat ruk kmor mnam
muk mang E Nut he kmokpom kar ngat re kam nop kun mnam
muk hak. Mgua kat kaenserpagam mularo papat ruk endruk

* **3:1:** O rhek ruk lsir ngata vle te, "O nunu ruk aktiek hori orom alomin."

ko mar ngat re kam nop kun mnam muk. Ii, muma vle enang
o yoror ruk ngar lua kol a ktalhok, ekam ko ko vokom mula
ngaeha to kmor mnam muk mang E Nut he kmokpom kar
te, tlo vur is hak ko pum E Nut to koma totu pum ka lo keik.
3 He ekam tok, mgua kta pat mang E Nut karo rhek ruk mut
nganik tesgun ko mut lol he. Ii, mguak ngan vgum E Nut he
kaitgung mularo kerkeknen. Vanangko enangthe mgua lua
svil kmitgung ngar, va ngora pis pangnaom muk gi enang a
ngauruvik nma pis pangnaom o mia kmaurur ngaro tgoluk.
Ii, ngora pis pangnaom muk tok mnam a kolkha to mut lua
mnor mang.
4 Pu lmien te, kavurgem kun pgegom muk ruk ko mSardis ngta
vle enang o yoror ruk ngat lo kais kam kol a ktalhok, vanangko
o mia lgititge ge ngata mmok. Her endruk endri ngam lua vle
enang o mia ruk ngam kaegen kar o it ruk ngta muk e. Nove,
her endruk arhe koknaik ngar kaegenkar o it ruk ngata kas he
kngongae kar dok ngok Im E Nut kam kol a ktalhok ko mkor.
Ngara vle tok ekam ko, E Nut nma vokom mar te, ngat mi kut
is tok kam kol a ktalhok to endo ko ngta mmok orom ngaro it
ruk ngta mmok tok. 5 Va o mia ruk ngat matnge vgum o vnek
kir kim mar he kor mnam mar mang E Nut kam kmokpom kar
ge, her endruk arhe ngara vle enang endruk ngat kaegenkar o
it ruk ngta kas kat. Ko dok klo is hak kam horang ngaro mnok
ruk E Nut ta kser a ken mang ngar he ittiegom mar kun mnam
ka meer to nam kaittiegom o mnok ruk mkor o mia ruk ngara
kol a ktalhok. Nove, ngor kle va kaenserpagam ngaro mnok
kam monik ko kim E Titou kar karo engyel. 6 Muk ruk mut
her lol E Nunu A Totur karo rhek ri ta rere ngang E Nut kakro
ngaomevek ormar, mgua sim kael rela ekam karo rhek ri kam
sim kut kaikkiem mar."

A Hor To Ngang E Yesus Ka Ngaomevek To Ko mPiladelpia

7 "Va ngiak kaittiek ngang a engyel to tkol kua ngaomevek to ko
mPiladelpia ka gu kam havaeng ngar tgus te:

Dok to arhe dok to kuaro rhek ngta mien. Va dok to ko her pal
mnam e Devit ka ngausie kat, E Nut tmur el dok petgim o
vrong mia tgus he kaen a serppak langto ngang dok. He dok
koma koregot kim o mia tgus ruk E Nut ka tavgo ta vle kuo
mang ngar orom a serppak to endo. Va endruk kua koregot
kim mar, nong a mhel tang kat to tis kam kat kaelegot kim mar
kat e. Va endruk ko kaelegot kim mar, nong a mhel tang kat to
tis kam kta koregot kim mar kat e.
8 Muk ruk o Piladelpia, kua mnor mang mularo reha he. Mu
vokom na. Ko her el muk ko va ngaegot va ko her koregot kim
muk he, he nong a mhel tang to tis kam kta kaelegot kim muk
kat e. Ii, va kua mnor mang nguk te, si mut lo vua serppak,
vanangko mum kaikkiem kuaro rhek ge, va mum lua klai
mang dok kat te, mut lua mnor mang dok e. 9 Ekam tok, o Yuda
ruk ngam gi kor mnam mar mang nguaro keknen kuon mang
ngaro gi pkor he ka vle te, mar e Seten ka ngaomevek langto
msim tok, ngor kaeharom mar kam tubulkek ku penharom

muk kam mrua havae mang ngaro papat te, ta mien te, E Nut
nam kaelongtok mang nguk. Ii, ngor kaeharom tok ngang
ngar, ekam ko her mar ruk arhe ngma ppiak kam mrua hover
mar mruo kam mon mar te, mar o Yuda msim, nang kle lo
kaikkiem nguaro pos e. 10 He ekam ko muk mut her matnge
vgum o vnek he lo kaeloong mnam o vnek ruk endruk, mar
kam marer kam nop, nang kle sim ktua toot mang kuaro rhek
he kaikkiem mar ge, va dok kat ngor smia toot mang nguk kat
mang o vnek ruk endruk ko ngara pis kim o mia tgus ruk mo
mmie kmegom mar.
11 Ketasuo dok kmeknik. He ekam tok, mularo papat ruk kmor
mnam muk mang dok kam kmokpom kar dok, endruk ngat
her el rengmat kun mnam muk, mgua smia toot mang ngar
hak he ka kpom mar klik kam tokim o mia kam lua vret
mularo msasaen mkor muk petgim muk. 12 Va o mia ruk
ngat matnge vgum o vnek kir kim mar he kor mnam mar
mang E Nut to koma totu pum kam kmokpom kar ge, her
endruk arhe ngora srim mar kam vle enangthe, mar o ngtek
ruk E Nut ka rek Ka Taban To A Totur nma sir malpgem mar.
He o ngtek ruk endruk nga ho lo is hak kam kta lpus kat e.
Va ngor kaittiegom E Nut to koma totu pum ka munik kuon
mang langto langto mnam o ngtek ruk endruk. Ii, va ngor
kaittiegom E Nut to koma totu pum ka rengmat ka munik
kuon mang langto langto mnam o ngtek ruk tok kat. Va a
rengmat to endo ko ngora srim mar ko tok, ka munik ta vle
te, E Yerusalem To A Gunngar, ko E Nut nera meng a rengmat
to endo kmottek kun kuon ma volkha kam grung ngte mmie.
Ii, va kuon mang langto langto mnam o ngtek ruk endruk kat,
ngor kaittiegom kua munik to a gunngar kat. 13 Muk ruk mut
her lol E Nunu A Totur karo rhek ri ta rere ngang E Nut kakro
ngaomevek ormar, mgua sim kael rela ekam karo rhek ri kam
sim kut kaikkiem mar."

A Hor To Ngang E Yesus Ka Ngaomevek To Ko mLaodesia

14 "Va ngiak kaittiek ngang a engyel to tkol kua ngaomevek to ko
mLaodesia ka gu kam havaeng ngar tgus te:
La Minar to dok, va kuaro rhek ri kua rere orom mar ngaro
kleim kat, o mia kam kpom mar te, nop, mar o mi rhek ruk o
minar kat. Kua tavgo ta vle kuo mang o tgoluk tgus ruk E Nut
tkueng ngar. 15 Kua mnor mang mularo reha ko muma vle
enang a ye to ta mgua. Ko mularo papat ruk mang dok, ngam
lua koppet va mut lua menglol kat e. Kun mnam dok koma
svil mularo papat ruk mang dok kam vle te, ngma koppet, i o
muk ka vle te, muma menglol. 16 Vanangko, ekam ko mularo
papat ruk mang dok ngma vle enang a ye to ta mgua, ko re
kam guspa orom muk. 17 Ii, ko langto langto mnam muk mum
mrua kansgum muk mruo kam re te, "Ko is mang o tgoluk
tgus vgum kuaro vu krek va kuaro tgoluk vang." Muk tgus
mum sia pat mang nguk tok, vanangko mum lua mmok mang
nguk mruo te, mum mia kernonho hak. Mum mia vle enang o
mia ruk o gi mit ko mum lo kaegenkar E Nut ka yet to ka sgan

kat e. He enang tok, muma vle enang o vivisker ko mum lua
svil kam vokom E Nut kat orom mularo keknen. Va mum mia
vle enang endruk ngma tu kmo tgoluk ko mum lua vle orom
E Nut karo papat tok kat e. O kelenar ruk muk, 18 ekam ko
muma vle tok, kua havaeng nguk kam lol o papat ruk mang
E Nut ko mkor dok, he nang muk kmis kam vle kia vul orom
o papat ruk laol, gi enangthe mum kaenkim a kre to a gol ka
mten to ngta mat a kre to ta movavaik kar a gol, he kyor o mi
gol tuk. Kua havaeng nguk tok, he nang muk kam mmok, he
nang muk kam vle kia vul orom o papat ruk laol tok kat. Va
kua havaeng nguk kam lol o keknen ruk ngta mmok ko mkor
dok kat, gi enangthe mum kaenkim o it ruk ngta kas. He enang
tok, mguer kais kmegenkar kua yet to ka sgan kat, he nang
muk kam lo kta leep kat pum mularo pkor ruk ngat gi mit. Va
kua havaeng nguk kam sirsrim mularo kerok kam vokom E
Nut, gi enangthe mum kaenkim a ku to kam vorang mularo
kerok orom kam sirsrim mar tok kat.
19 Endruk kom kaelongtok mang ngar, her endruk koma palsie
kim mar he ka psom mar enang ti arhe. He ekam tok, mguak
kaegom mularo serppak tgus kmitgung mularo kerkeknen
kmeknik ngte kim dok kam kta mokpom kar dok. 20 Mu
vokom dok na. Kua sir ko va ngaegot he kvae ngang nguk kam
kta mokpom kar dok. He endo nak ngan kua ktui he koregot
kim dok, va ngora vaik kun mnam ka rek he en kar dok mora
kaum kaemik.
21 Va o mia ruk ngta matnge vgum o vnek kir kim mar he kor
mnam mar mang E Nut he kmokpom kar ge, her endruk arhe
ngor kaenserpagam mar kmorsang ko kim dok kuon mang
kua ngorsang to kom korsang kuon mang ko kua tavgo ta vle
kuo mang o mia. Ii, ngar korsang ko kim dok tok, gi enang
dok ko ko kir kim o vnek gi enang tok kat he korsang ko kim
E Titou kuon mang ka ngorsang tok kat. 22 Muk ruk mut her
lol E Nunu A Totur karo rhek ri ta rere ngang E Nut kakro
ngaomevek ormar, mgua sim kael rela ekam karo rhek ri kam
sim kut kaikkiem mar.”

4

E Yoanes Tkaengogo Orom E Nut Ka Ngorsang Kuon Ma Volkha

1 Kopekam ko ko kaengogo orom o tgoluk tgus ruk endruk knop, kua
nho klangtar vop, va ko kaengogo orom a ngaegot to kuon ma volkha ko
E Nut tkoregot kim dok. To a mhel to ko ngan nanga ko ta rere klik ko
pekam dok, endo ka ktui tkaeti klik enang a nglung ko tkaeti, a mhel to
endo ta kta rere ngang dok kam havaeng dok kat te,

“Aol na he grap ngte, he ngora polger o rhek ruk mang o ngaelmir
akuruk yok ngak pagis ma mmok ko pekam o ngaelmir ruk ye her
engogo orom mar ko ngaka ktar pagis.” 2 A gi hi to ther gia re tok, to
endo, E Nunu A Totur ther gia khenam a ngaelmir langto ngang dok ko
ko kaengogo orom ngatngae ko ko vokom a ngorsang langto kuon ma
volkha va a mhel langto tkorsang kuon mang. 3 Va Endo tkorsang kuon
mang a ngorsang to endo ka vok ta nan orom a kre to a yaspa va a kre
to a karnilian nginalo mmok. Va a krei to ta nan orom a kre to a emeral

ka mmok tkairkleim malpgem a ngorsang to endo ma kuon kat. 4 Va o
ngorsang ruk a mhelom hori orom korlolo ngat kairkleim a ngorsang
to endo ko pgeik ko ngta vle vur hagenmok mang. Va a hipun atgiang
tkorsang kuon mang langto langto mnam mar. Va a hipun langto langto
tkaegenkar a yet to ta kas va langto langto mnam mar tgus ta him kta
msasaen to ngat eharom orom a kre to a gol. 5 Ii, va a koot tgurmik ko
tkottek kun mnam a ngorsang to endo ko pgeik. Va a mmie ta khi va o
muktim ruk ngat kaeti enang o varhek ko ngta kullung ngat ottek ekam
a ngorsang to endo kat. Va o mmok ruk aktiek hori orom alomin ngta
vurvur ko kim a ngorsang to endo. O mmok ruk endruk, mar ngat kaum
ka vle atgiang te, mar E Nunu A Totur to ka tavgo ta vle kuo mang e
Yesus kakro ngaomevek ruk aktiek hori orom alomin enang tok.* 6 Va
a ngorsang to endo ta vle kuon kia ngaenker ka las. Va a ngaenker to
endo ta nho enang a kleng to tgi mmok hak gi enang a kre to a tleko.

Kun pgegom o ngorsang ruk a mhelom hori orom korlolo lsir ko ngat
kairkleim a ngorsang to endo, o tgoluk ruk korlolo E Nut tkueng ngar
he ngta ktal ngta vle he kairkleim E Nut ka ngorsang to endo. Ii, va ngta
nho te, ngaro kerok kavurgem ko ktar va koknaik kuon mang ngaro pkor
tgus. 7 Atgiang mnam mar ta nho enang ngaemslang to a laion. Langto
ta nho enang a bulmakau. Langto ta nho enang a mi mhel. Va langto ta
nho enang a ngaining laut ko ta vo kngae. 8 Langto langto mnam mar
ngaro ngaeho ruk aktiek hori orom agitgiang. Ii, mar tgus ngaro kerok
kuon mang ngaro pkor. Si ku meorom ngaro reho, ngaro kerok ngata vle
ko tok kat. Va mo kolkhek va mo rsegain tgus ngam lua tu kam kanprim
E Nut ko ngma kni pum te,

> "E Nut To La Ho Vu Ngaurar Hak, En a plong vleir tennik, tete va
> ngnik ngnik. En a Totur. En a Totur. En a Totur."

9 Ii, endruk korlolo E Nut tkueng ngar he ngta ktal, ngma hover E Nut
ka munik kam kanprim tok ko En nma vle ngnik ngnik he korsang kuon
mang ka ngorsang. Ngam kaeharom tok, va 10 o hipun ruk a mhelom
hori orom korlolo, ngma knaek mang ngar kam tubulkek ku penharom
ko tok ko kim ka ngorsang he ktotu pum En, ko her En A Plong Vleir to
nma vle ngnik ngnik arhe. Ii, ngam sim kut kael ngaro msasaen kuon kia
ngaenker ka las ko kim ka ngorsang he ka kni pum kat te,

> 11 "Nut her yindo arhe Ngoldaip to yin. Yin tuk, ye her mi kut is, o
> mia kam hover ila munik kam kanprim yin mang ila serppak, ko
> her yin arhe ye her kueng o vrong tgoluk tgus. Ii, ye her ikkiem ila
> svil mruo he kueng ngar. He tete ngma vle tok kmikkiem ila svil
> tok kat."

5

E Yoanes Tkaengogo Orom A Sipsip To A Sital Ko Ta Kpom E Nut Ka Meer Ko Maktiegom

1 Kopekam ko ko kaengogo orom o tgoluk tgus ruk endruk knop, kua
langtar ma kuon vop, va ko le kaengogo orom Endo tkorsang kuon mang
a ngorsang to endo ko ta kpom a meer kun mnam ka miktiek. Va ngat
her ittiek kuon mang a meer to endo kalo ngaiting tgus to kvat orom o
vnangal ruk a ktiek hori orom alomin. 2 Va ko kaengogo orom a engyel
to tvua serppak ko ta rere klik te, "Erieto tmi kut is kam pet o vnangal ruk

* **4:5:** O rhek ruk lsir ngata vle te, "O nunu ruk aktiek hori orom alomin."

endruk he klamher a meer to endo?” 3 Ko vokom va nong a mhel tang
mo mmie va kuon ma volkha, i o kun ku meorom a mmie ka ngaesik hak
ta vle ko tmi kut is kam petik he klamher a meer to endo e. Va kam gi
vur nho kun mnam, va nong a mhel tang hak to tmi kut is kmeharom tok
kat e. 4 Ko vokom tok, to ko elha kmeti. Ko eti eti eti ekam ko a engyel to
endo tlo pis mang a mhel tang to tmi kut is kam pet o vnangal, i o kam gi
vrong nho kun mnam kat e. 5 Ko eti tok kngae, to a hipun langto mnam
endruk a mhelom hori orom korlolo thavaeng dok te, “Or kmeti, ekam
ko, e Devit kaes, endo ta vle enang a ho ka sipngan ko ta par mnam a
ngausie ka pun to mkor e Devit, ka serppak ta vle enang a ngaemslang to
a laion, her Endo arhe tmi kut is kam pet o vnangal ruk aktiek hori orom
alomin kam lamher a meer to endo ekam ko en ther mi kut kir kim ka
imuo he.”

6 To kopekam tok, ko kaengogo orom Endo ta vle enang A Sipsip To
A Sital ko ta nho enang te, o mia ngat im kngam a yoror. Ta sir kun
pgegom endruk korlolo E Nut tkueng ngar he ngta ktal ko ngat kairkleim
a ngorsang to endo, va o ngorsang ruk a mhelom hori orom korlolo ngat
kairkleim endruk korlolo tok kat. A Sipsip To A Sital to endo karo mus
ruk aktiek hori orom alomin kuon mang ka lpek. Va karo kerok ruk
aktiek hori orom alomin tok kat. Karo kerok ruk endruk, mar ngat kaum
ka vle atgiang te, mar E Nunu A Totur, to ka tavgo ta vle kuo mang e Yesus
kakro ngaomevek ruk endruk aktiek hori orom alomin.* Ii, her E Nunu
A Totur arhe to E Nut tmeng, En kam ngae kun mnam o mhetor tgus mo
mmie. 7 A Sipsip To A Sital to endo ta ngae kpis ko kim Endo tkorsang
kuon mang a ngorsang he kol a meer ko mkor En kun mnam ka miktiek.
8 Tkol he, to endruk korlolo E Nut tkueng ngar he ngta ktal kar o hipun
ruk a mhelom hori orom korlolo ngat kaum ktubulkek ku penharom A
Sipsip To A Sital to endo. Ii, langto langto mnam mar tgus ta kpom a ho
ka grie he kpum. Ii, va langto langto mnam mar ta kpom a kolhi to ngat
eharom mar orom a kre to a gol kat. Va kun mnam o kolhi ruk endruk a
paei ka ngaus to ngma mon te, a ensen nma pum ka grap ngpalmai. Va
a ensen to endo ta vle te, o ngarkie ruk mkor E Nut karo mia mruo. 9 To
mar tgus ngata kni pum A Sipsip To A Sital orom a kni to a gunngar kam
kni te,

> “Ye ho mi kut is kam kol a meer he kpet karo vnangal kam lamher,
> her vgum ko o mia ngat im yin kngam yin a yoror. Ii, ye her el
> ekam o mia ngang E Nut orom ila gidiel mruo tok. O mia ruk ngat
> pal mnam o vrong valngan, o vrong usiel, o vrong rhek va endruk
> nkong ngar ko mnam o vrong marhok tgus va ye her el ekam mar
> he orom ila gidiel mruo to endo. 10 Ii, ye her mi kut eharom o mia
> ruk endruk kam mi kut vle te, ilaro pris ruk ila tavgo ta vle kuo
> mang ngar, he nang mar kmeha ngang E Nut to ngoma totu pum.
> Ii, va her mar ruk nga tavgo nera vle kuo mang a mmie ta tgus kat
> arhe.”

11 To ko kaengogo orom o tgoluk akuruk yok va ko ngan o engyel ngarla
vurgem ngarla vurgem ngaro ktui. Ko o engyel vang o engyel vang hak
ngat kairkleim endruk tgus ngat kairkleim a ngorsang to endo, endruk
korlolo E Nut tkueng ngar he ngta ktal va o hipun ruk a mhelom hori
orom korlolo ruk ngat kairkleim mar kat. 12 Mar tgus ngat kaum ka kni

* **5:6:** O rhek ruk lsir ngata vle te, “O nunu ruk aktiek hori orom alomin.”

klik pum A Sipsip To A Sital te,

"A Sipsip To A Sital, her en tmi kut is arhe kam lol o mia ngaro rhek ruk ngta kanprim he ktotu pum en ormar. Ii, tmi kut is kam lol ngaro rhek ruk ngta kanprim en ormar mang ka serppak, karo vu tgoluk, karo vu papat, ka tavgo va ka mmok kat. He en her Endo ngat im kngam a yoror kat arhe."

13 Ngta kni tok, to ko kle kngan o tgoluk tgus ruk E Nut tkueng ngar ko ngta kni pum kat. Ii, endruk ku mmie, kuon ma volkha, kun ma a mmie ka ngaesik hak, va kun mnam a mou kat. Ngta kni pum E Nut kar A Sipsip To A Sital te,

"O mia tgus ngak khover A Sipsip To A Sital kar Endo nma korsang kuon mang ka ngorsang nginalo munik he kanprim min mang mela mmok kam ngae ngnik ngnik."

14 Ngta kni pum min tok, to endruk korlolo E Nut tkueng ngar he ngta ktal, ngta koripang ngar te, "Mi lmien." To o hipun ruk a mhelom hori orom korlolo ngta tubulkek ku penharom min he ktotu pmin kat.

6

E Yoanes Tkaengogo Orom A Sipsip To A Sital Ko Ta Pet O Vnangal Kam Lamher A Meer

1 Kua ketar A Sipsip To A Sital to endo va ko vokom ko tpet a meer to endo ka vnangal to atgiang orom, nang korim endruk aktiek hori orom atgiang. Tpet to kua ngan a muktim enang a koot ko ta kullung ko tang mnam endruk korlolo E Nut tkueng ngar he ngta ktal ta rere. Tre te, "Aol!" 2 Tre tok, va vgum a ngaemslang to a hos orom ka vok to ta kas ko ko vokom ko tgi pis gi sir ko tok ko kim kualo keik. Va endo tkorsang kuon mang a hos ka sai, en ta kpom a tambres kun mnam ka ktiek va tkol a msasaen ko mkor endo thim orom. Va ta sap orom ka hos to endo kam ngae kmus kar o mia kam kir kim mar tgus.

3 To A Sipsip To A Sital tpet a vnangal to alomin orom to kua ngan endo alomin orom mnam endruk korlolo E Nut tkueng ngar he ngta ktal ko ta rere kat kam re te, "Aol!" 4 Tre tok, to ko vokom a hos langto yok orom ka vok to ta svel enang a paei karo ngaerevek ko tottek. Va endo tkorsang kuon mang a hos to endo ka sai, en ta kpom a serppak to kam kser a mokaum kun pgegom o mia, kmommen mar kmel mar te, la imuo mo kmar, mar kam mo puputum mar mruo ko tkol a kom to klalaut ko mkor endo ten ngang.

5 To A Sipsip To A Sital tpet a vnangal to a korlotge orom. Tpet he, to kua ngan endo a korlotge orom mnam endruk korlolo E Nut tkueng ngar he ngta ktal ko ta rere kat kam re te, "Aol!" Tre tok, va vgum a hos langto orom ka vok to la katvur ko ko vokom ko tgi pis gi sir ko tok ko kim kualo keik kat. Va endo tkorsang kuon mang endo la katvur ka sai, en ta kpom a ngaeha to kmel o tgoluk ngaro kerok, he nang o mia kmenkim mar kmikkiem ngaro kerok kais tok. 6 To kua ngan a muktim langto kat ko tkaeti enang a mi mhel ka ktui, ko langto kun mnam endruk korlolo E Nut tkueng ngar he ngta ktal ta keknen ngang endo la katvur te, "Kun mnam a venloot to yindo la katvur ya vle, o mia ngar sia khanang ngar kmenkim ke ho to a vit ngo khek kmikkiem ke kolhi to na gi vur kais mang ke lita to ke tgiang, i o ke ho to a bali ngo khek kmikkiem ke kolhi to na gi vur kais mang kero lita ruk korlotge orom a dinaris to ngat sovet

kam prongyek ka psek kmeha mnam a kolkha to a gutnar tgus kmit.
Vanang ngiak or kam kering o luteik ruk orom o hi ruk olip va o usiel
ruk o grep e."
7 To A Sipsip To A Sital tpet a vnangal to a korlolo orom, to kua ngan
endo a korlolo orom mnam endruk korlolo E Nut tkueng ngar he ngta
ktal ko ta rere kat kam re te, "Aol!" 8 Tre tok, va vgum a hos langto ko
ko vokom ko tgi pis gi sir ko tok ko kim kualo keik. Ka vok ta les. Va
a mhel to tkorsang kuon mang a hos to endo ka sai, en ka munik te, E
Yoror. Va a mhe to e Mlol nama vle ko rkieng he ka knaek ekam kat. He
min tgus ngint kol a serppak to kmommen o mia tgus kun mnam a mmie,
mar kam vle mnam o murgun ruk korlolo, to kmim o mia tgus ruk kun
mnam a murgun to atgiang kun mnam mar ruk korlolo kngam mar tgus
kun mnam a murgun to endo o yoror. Ii, ngint kol a serppak to kmim
mar kngam mar o yoror orom a kom, orom a vang, orom o vrong yor
ngo mamten va orom o ngaemslang ruk ngma sosop po turvek mnam a
mmie ta.
9 To A Sipsip To A Sital ta pet a vnangal to aktiek orom, he ko vokom o
mia akuruk ngaro nunu ko o mia ngat her im mar tesgun kngam mar o
yoror ekam ko ngma hahavae lmien orom E Nut karo rhek. Ii, ko vokom
mar ko ngta vle ku meorom a psen to a totur, endo kmel E Nut karo nngiar
kuon mang. 10 Ii, ngma vle ko tok he kvui klik ngang Ngoldaip kam re te,
"Ngoldaip, yindo La Ho Vu Ngaurar Hak, yin A Ho Totur Hak va La Minar
to yin, ngruak paneng o kolkhek aner vop, he nang yin kmekon ngang o
mia ruk ngma vle mo mmie kmel a kapnes ngang ngar kam srim a vnek
to mang nguaro gidiel?" 11 Ngat havae tok, to Ngoldaip tkaen o it ruk ngta
kas ngang langto langto mnam mar to khavaeng ngar te, "Mgua gi vrua
vle nong ke laut na, kam ngae kais mang ko o mia ngak kaim muornopeik
akuruk ngat kor mnam mar mang E Nut he kaeha ngang kat. Ko o mia
ngak kaim mar kngam mar o yoror kmikkiem gi enang ko E Nut ta ktar
mur him mar te, mar aner ngak yor kais enang tok, to endo yek, ngor le
ka srim mularo gidiel. Ko o mia ngak kaim mar kngam mar o yoror na,
kmikkiem enang ko ngata ktar kaim muk kngam muk o yoror tok kat."
12 To ko vokom Endo enang A Sipsip To A Sital ko ko ta le kpet a meer ka
vnangal to aktiek hori orom atgiang orom kat. Tpet he, to a mmie tkaelha
kam khi klik va a kolkha thortgi ka nho lkatvur hak enang a porgagat
karo kmeneng. Va a kenho tgus thortgi kat ka nho la svel enang a mhel
ka gidiel kat. 13 Va o ketor ruk kuon ma volkha, ngata rpuo ngku mmie gi
enang a ho to a pik karo miel ruk ngta vol ngma rpuo ngku mmie vgum a
ngausgi alautar ko tpis tkaererik. 14 Va ko vokom a volkha kat ko ta nho
enangthe E Nut tmur llum he kaursie ngoguo, gi enang a mhel to ta llum
a meer. Va a mmie ta khi, va o vlik va o nut tgus ngat kaurursie kparem
ngaro ngaekmol petgim mar.
15 Ko vokom o tgoluk tok, to o mia tgus ruk mo mmie ngata ngoropok
ngoguo mo vlik kam tvok kun mnam o nhotor va o krek ngaro ngnorok.
Ii, a mmie karo mhetor tgus ngaro taven va ngalmialaol va ngaro
ngaomevek ngalmialaol kar endruk ngaro vu krek, va endruk ngaro vu
serppak, va o mia tgus ruk ngalmialaol ngam kaenen mar kmeha ngang
ngar kar endruk nong ngalmialaol ngang ngar, mar tgus ngat ngoropok
kam tvok tok. 16 Ii, ngta vle tok va kukueng o vlik, te, "Mguak kuviet kuon
mang ngor he, he ktuvgom mor kim Endo kuon mang ka ngorsang va

kim Endo ta vle enang A Sipsip To A Sital ko ner ho mi kut kaesik ngang
ngor. 17 Ii, o mia ruk endruk ngar mi ktua vle enang tok, ekam ko a kolkha
to E Nut kar A Sipsip To A Sital nginak khenam nginalo ngaesik ma mmok
ngang ngar, ner mi kut pis lmien ngang ngar gi enang tok hak. He nong
a mhel tang hak to ner kais kam sir ko pum nginalo keik tok e. Ii, ko a
kolkha to endo tho mi kut laut arhe."

7

E Nut Nera Lol O Israel Ruk Ngat Kais Te, 144,000 Kam Toot Mang Ngar

1 To ko pekam ko ko vokom o tgoluk ruk endruk, ko vokom o engyel ruk
korlolo ko langto langto mnam mar ta sir ko va mmie ka ngaiting langto
langto. Va langto langto ta tokim a ngausgi kam hagam kmovvor a mmie,
va a mou, va mang o gi vrong hi tgus. 2 Ii, ngta tokim a ngausgi tok, ekam
ko E Nut ten a serppak langto ngang ngar kam kering a mmie, a mou va
o hi tok. Ngta vle tok, va ko vokom a engyel langto yok ko tottek oguo ma
mhe to a kolkha nma plek mnam. Va E Nut To A Plong Vleir ka ngaelmir
ta vle kuon mang a engyel to endo. Ko vokom tok, to ta vui klik ngang o
engyel ruk korlolo kam havaeng ngar te, 3 "Mu or na. Ko mor o engyel
ruk ngom kaeha ngang E Nut ngruaka ktar kael E Nut ka ngaelmir kuon
mang E Nut karo mia ruk ngam kaeha ngang En ngaro leineik, yek mut
kais kam kering a mmie, a mou va o hi." 4 Thavaeng ngar tok, to a engyel
to endo thavaeng dok mang E Nut karo mia ruk o engyel nga kael E Nut
ka ngaelmir kuon mang ngar te, mar aner. Va kam pupam o mia tgus ruk
mkor o Israel ngaro usiel tgus a murgun to endo, nok mar tgus ngat kais
mang te, 144,000.

5 Ii, ngat el E Nut ka ngaelmir kuon mang akuruk mkor a ngausie to e
Yuda he ngat kais te, 12,000
va akuruk mkor a ngausie to e Ruben ngat kais te, 12,000
va akuruk mkor a ngausie to e Gat ngat kais te, 12,000
6 va akuruk mkor a ngausie to e Aser ngat kais te, 12,000
va akuruk mkor a ngausie to e Naptali ngat kais te, 12,000
va akuruk mkor a ngausie to e Mnasa ngat kais te, 12,000
7 Va akuruk mkor a ngausie to e Simion ngat kais te, 12,000
va akuruk mkor a ngausie to e Livai ngat kais te, 12,000
va akuruk mkor a ngausie to e Isakar ngat kais te, 12,000
8 va akuruk mkor a ngausie to e Sebulun ngat kais te, 12,000
va akuruk mkor a ngausie to e Yosep ngat kais te, 12,000
va akuruk mkor a ngausie to e Bensamen ngat kais te, 12,000.

A Murgun To Orom O Vrong Mia Ruk Ngat Kaegenkar Ngaro It Ruk Ngta Kas

9 To ko pekam ko ko vokom o tgoluk ruk endruk tok, kua vle vop va
vgum a murgun to orom o mia vang hak. A murgun to endo nong a mhel
tang hak to tkais kam him mar kam mnor mang ngar te, mar aner e. Ko
mar, mkor o mia tgus ruk mnam a mmie karo mhetor tgus, endruk mkor
o vrong rhek tgus ruk mo mmie ngaro usiel tgus. Mar tgus ngta sisir ko
kim E Nut ka ngorsang va ko kim Endo ta vle enang A Sipsip To A Sital.
Ngat kaegenkar o it ruk ngta kas va ka kpom o kningol kun mnam ngaro
singni. 10 Ii, ngta vle tok he kvui klik kam hover E Nut ka munik kam
kanprim te,

"E Nut to nam korsang kuon mang ka ngorsang, her gi En tuk to tis kam susulgim o mia vgum Endo ta le nang A Sipsip To A Sital."
11 Ii, va ko tok o engyel tgus ngta sisir kairkleim endruk E Nut tkueng ngar he ngta ktal va endruk o hipun ruk a mhelom hori orom korlolo kat. Ngta ngan a murgun ko ngta kanprim E Nut tok, to ngata kaum ktubulkek ku penharom E Nut ko kim ka ngorsang to ka kru ka vham orom ngaro vurkul kam totu pum tok. 12 To ngata re te,

"Ta mien hak te, o mia tgus ngak totu pum E Nut he khover ka munik kam kanprim En kngorom kngorom mang ka serppak, karo vu papat, ka tavgo va ka mmok. Lmien"

13 Ngata re tok, to a hipun langto mnam mar ta mnganang dok te, "Endri ngat kaegenkar ngaro it ruk ngta kas, erie mar ruk va ngat ottek tam?"
14 Va ko koripang endo te, "Kakai. Ngolaip, her indo arhe ya mnor!"

Va thavaeng dok te, "Endri, her endruk ngnik arhe ko nga her matnge vgum o vnek ruk ngara pagis kim mar kmegom mar kun mnam a venloot to tho mi kut kernonho hak ko ngak kir kim mar. Ii, ngara kir kim o vnek ruk endruk orom nga papat to mang A Sipsip To A Sital ko ngat kor mnam mar mang te, ka yor ko ka gidiel ta ksuk tis kam momgol mar. He enang tok, ngta vle enangthe ngat her plum ngaro it orom nga papat to endo he kpis la mmok vgum tok. 15 He ekam ko A Sipsip To A Sital ther momgol mar enang tok,

Ngma vle ko kim E Nut to nam korsang kuon mang ka ngorsang kmeha ngang mo kolkhek va mo rsegain tgus kuon ma volkha ko tok kun mnam ka maksien Ka Taban To A Totur. Ii, va E Nut to nam korsang ko tok kuon mang ka ngorsang, ka tavgo nera vle kuo mang ngar he nera vle ko kim mar kngorom kngorom he ktoot mang ngar. 16 Ii, va ngar lo kat kais kam kta vang, va lo kat kais kam kta katngaivie kat e. Va a kolkha tlo kat kais kam kta laem mar. Va a gi vrong manakain kat ko tvua koppet va tlo kat kais kam kta laem mar kat e. 17 Ii, ko Endo ta vle enang A Sipsip To A Sital, Endo nma vle ko tok kun pgegom endruk tgus ko kim E Nut ka ngorsang, En nera toot mang ngar, enang a mhel to nma toot mang karo sipsip. Ko nera ktong ngar kam kol a ktalhok to ta vle enang o itok ruk ngam gia gos ka vle. Va E Nut nera momgol ngaro kerok ngaro itok kam petik, ko ko tok o mia ngar lo kat kais kmeti kat."

8

A Sipsip To A Sital Tpet A Meer Ka Vnangal To Aktiek Hori Orom Alomin Orom

1 To ko vokom ko A Sipsip To A Sital tpet a meer ka vnangal to aktiek hori orom alomin orom. Tpet he, to a volkha tngae gia vle te, a gi vatimmok kam ngae gia vle vur nong ke laut tok.
2 A vatimmok ta vle, to ko vokom o engyel ruk aktiek hori orom alomin ko ngta sisir ko kim E Nut he E Nut ten a nglung ngang langto langto mnam mar.
3 To ko vokom a engyel langto yok ko ta kpom a kolhi to ngat eharom orom a kre to a gol. Va a paei ka ngaus to ngma mon te, a ensen to nma pum ka grap ngpalmai ta vle kun mnam a kolhi to endo. A engyel ta kpom a kolhi to endo va ksir ko rkieng a psen to a totur, endo ngat

eharom orom a kre to a gol, kmel E Nut karo nngiar kuon mang, to klenar
ngat vu klang ka kolhi orom o ensen akuruk. To a kolhi orom a ensen to
a paei ka ngaus ta pum ka grap ngpalmai. He a paei ka ngaus to endo
ta movavaik kar a tomhel langto yok, endo ta vle te, E Nut karo mia
mruo ngaro ngarkie ruk kun mnam ka kolkha to endo kat. Klenar ngata
klang ka kolhi ma paei ka ngaus tok, he nang a engyel to endo kam le
kngae ko kim E Nut ka ngorsang, va a paei ka ngaus kam pum ka grap
ngpalmai kuon mang a psen to a totur kam nngiar ngang E Nut ormar
tok. 4 A engyel to endo ta nngiar ngang E Nut, to a ensen ta pum ka grap
ko maktiegom a engyel to endo ka ktiek kam ngae ko kim E Nut orom E
Nut karo mia mruo ngaro ngarkie enang tok. 5 Teharom tok, to kle kngae
ko va psen, kta lol o ensen akuruk mnam a psen to a totur to endo, kam
kta klang ka kolhi orom mar, to kle kngam mar klik hak ngogu mmie.
Tre kaeharom tok, to a koot tgurmik he kullung klik, va a mmie ta khi he
kael ka muktim to klalaut hak.

O Engyel Ngat Hupum O Ngalngeik

6 To o engyel ruk aktiek hori orom alomin, endruk ngata kpom o
ngalngeik ruk aktiek hori orom alomin ngat hoverik he gia sir orom mar
kam hupum mar.

7 To langto mnam mar ta ktar khupum ka nglung he, he ka nglung
tkaeti. Tkaeti va ko vokom a kus to orom a ye to tvua serppak ko tvua
menglol hak, va a paei ko ta movavaik kar a gidiel he kvuvuut ku mmie
enang a kus ko tkaerik. Ii, tkaerik tok ko E Nut tkol a kus to va a paei
ko ngat movavaik kar a gidiel he kngam mar ngogu mmie. Tngam mar
ngogu mmie, to a paei tem a mmie ka mhe to enangthe ipa kommen a
mmie kam vle te, o mhetor ruk korlotge, va a paei tem ka mhe to atgiang
mnam mar. Va ipa kommen he kaum o hi tgus ruk mo mmie kam vle
mnam o valngneik ruk korlotge, va a paei tem o hi tgus mnam a valngan
to atgiang mnam mar tok kat. Va a paei tem o ngaergot tgus mo mmie
kat.

8 Va endo a engyel to alomin orom ko vokom en kat ko thupum ka
nglung he tkaeti kat. Tkaeti va ko vokom a tomhel to ta nho enang a vul
alautar hak ko a paei tkaem tgus he kvurvur mnam vop, ko E Nut tpet he
kngam ngogu mnam a mou. Tngam ngogu mnam a mou, to ipa kommen
a mou kam vle te, karo mhetor ruk korlotge va a mou ka mhe to atgiang
mnam mar thortgi ka nho enang a mhel ka gidiel. 9 Va ipa kommen he
kaum o singol tgus ruk kun mnam a mou kam vle kun mnam o murgun
ruk korlotge va o singol tgus kun mnam a murgun atgiang kun mnam
mar ngat yor. Ii, va ipa kommen he kaum o laktok ruk ngma sap kia mou
kam vle kun mnam o murgun ruk korlotge va a vul tkering o laktok tgus
mnam a murgun to atgiang mnam mar kat.

10-11 To a engyel to a korlotge orom thupum ka nglung he tkaeti. Tkaeti
va ko vokom a ketor alautar to ta mmok klik enang a kneng to ta vurvur
klik ko ko vokom ko tvuut kun kuon ma volkha. A ketor to endo ka
munik ta vle te, E Lkiet he ipa kommen he kaum o itok va o vugye ruk
ma mmie kam vle kun mnam o murgun ruk korlotge va a ketor to E Lkiet
tvuut kaim o itok va o vugye tgus mnam a murgun atgiang mnam mar
he khortgem mar kam has. He o mia kavurgem ngat yor ko ngat iviem
mnam o itok va o vugye ruk endruk ko ngta has tok.

12 To a engyel to a korlolo orom thupum ka nglung he tkaeti. Tkaeti va
ko vokom ko E Nut tkaim o mmok ruk kuon ma volkha. Va ip kommen
a kolkha kam vle te, karo mhetor ruk korlotge va a kolkha ka mhe to
atgiang mnam mar tngae gi slok. Va ip kommen a kenho kam vle te, karo
mhetor ruk korlotge va ka mhe to atgiang mnam mar tngae gi slok kat. Va
ip kommen he kaum o ketor kam vle kun mnam o murgun ruk korlotge
va o ketor tgus mnam a murgun to atgiang mnam mar ngat ngae gi slok
tok kat. He ekam tok, o kolkhek va o rsegain ruk karo mhetor atgiang
ruk kun mnam endruk korlotge ngat ngae gi slok vgum tok kat.
13 Kua vle keketar o tgoluk ruk endruk tgus, va ko ngan a ngaining laut
ko ta vo kngae kuo kia gan he kaeti klik kam re te, “Suvrum muk ruk o
mia ruk mo mmie. Suvrum muk mang o tgoluk ruk ngara pis koknaik
ko o engyel ruk korlotge, endruk ngat lo hupum ngaro nglung vop, ngak
hupum mar na, yek o tgoluk ruk endruk ngara pis. Suvrum muk!”

9

A Engyel To Aktiek Orom Thupum Ka Nglung
A Tomhel To Atgiang Orom Kam Suvrum O Mia Vgum

1 To a engyel to aktiek orom thera hupum ka nglung he tkaeti. Tkaeti va
ko vokom a ketor langto yok kuon ma volkha kat ko ther vuut ku mmie.
Tvuut ku mmie to E Nut ten a serppak langto ngang a ketor to endo,
he nang a ketor kmoregot va kmelegot kim endruk ngama vaik kottek
kun mnam a mmie ka ho ngaesik hak. 2 To tpet a mmie ka ho ngaesik
hak ka ngaegot, to a paei ka ngaus to tvua ppat tkottek he kpum ka grap
ngpalmai. A paei ka ngaus to endo ta vle enang a paei ka ngaus to mkor a
paei to klalaut hak ko ta pum ka grap ngpalmai he ktotokim a kolkha. Va
a volkha tngae gi slok hak orom a mmie ka ho ngaesik ka paei ka ngaus to
endo tok. 3 To ko vokom o horop akuruk ko ngat kottek kun mnam a paei
ka ngaus to endo he ngta grung ngogu mmie. E Nut ther klang ngar ma
serppak to mkor o kidot ruk mo mmie kat. 4 E Nut thavaeng ngar kam lua
kering o ngaergot, o hi, va o vrong turvek kat, nang kle kngae gi kering
o mia ruk E Nut tlo el ka ngaelmir kuon mang ngaro leineik. 5 Vanang E
Nut tlo en a serppak ngang ngar kmim mar kngam mar o yoror e. Nove,
tgi kaen a serppak ngang ngar kam gia kol a regesal mang ngar kmen a
vokngnes he kering ngar tok, kam ngae kais ma venloot to orom o kenho
ruk aktiek. Ii, o horop ngat kol a regesal mang o mia tok, va o mia ngma
nganngannes orom a ngannes to ta vle enang endo a mhel nma kol ko
mkor o kidot ko naka kner. 6 Ii, va kun mnam a venloot to endo, o mia
ngar sia riring a ngaelaut tang kam mur kaim mar mruo, vanang ngar lo
kais kam pis mang tang e. Ii, ngara svil kam yor, vanangko ngar lo kais
e.
7 O horop ruk endruk ngta nho enang o hos ruk lserpgar, endruk ngat
re kmus. Va ngat him o tgoluk ruk ngta nho enang o msasaen ruk ngat
eharom mar orom a kre to a gol. Va ngaro kerok ngta nho enang o mia
ngaro kerok kat. 8 O horop ngaro ir ngta nho enang a hos ka pen ko ngla
hok he gi vrong valval. Va ngaro ngnorok ngta nho enang a ngaemslang
to a laion karo ngnorok. 9 Ngata totok mang ngaro rengtek orom o gulie
ruk ngta nho enang te, ngat eharom mar orom a haian. Va ngma vo
orom ngaro reho, va nga muktim tkaeti enang a muktim to mkor o hos
ngarlavurgem ko ngalmialaol ngat kaum mar kam sap klik orom ngaro
laktok ruk o hos ngam kaitrik pekmar, nang mar kam ngae kmus he o hos

ngaro nharok ngam kael muktim klik kim a mmie. 10 Va o horop ngaro
pen ngta vle enang o kidot ngaro pen kat. Ii, ngaro serppak ngta vle kun
mnam ngaro pen ruk tok, he nang mar kmen a ngannes ngang o mia tok
kam ngae kais mang o kenho ruk aktiek. 11 Ii, va ngar taven to ka tavgo
ta vle kuo mang ngar, her a engyel to ka tavgo ta vle kuo mang a mmie
ka ho ngaesik hak. A engyel to endo ka munik ta vle kun mnam a re to e
Hibru te, E Abadon. Va mnam a re to e Grik ta vle te, Apolion.*
12 He ekam tok, o horop ruk endruk arhe ngta vle te, a tomhel to
atgiang orom kam suvrum o mia vgum. Va ther nop he. Vanangko alo
tomhel ruk alomin vop kam suvrum o mia vgum min, enngindukngnok
vop.

A Engyel To Aktiek Hori Orom Atgiang Orom Thupum Ka Nglung
A Tomhel To Alomin Orom Kam Suvrum O Mia Vgum

13 To ko vokom a engyel to aktiek hori orom agitgiang orom ko thupum
ka nglung he tkaeti kat. Ka nglung tkaeti va ko ngan a mhel ka ktui
ko tottek ko va psen to a totur ko kim E Nut, endo ngat eharom orom
a kre to a gol. Ka ktui tottek lsir ko tok mnam a psen karo muyol ruk
ngta sisir ngpalmai. 14 Thavaeng a engyel to aktiek hori orom atgiang
orom, endo ta kpom ka nglung vop te, “Ngiak halger o engyel ruk korlolo,
endruk E Nut nma totokim mar ogu va ye to klalaut to e Yupretis.” 15 O
engyel korlolo ruk endruk, E Nut ther mi kut totokim mar kam mi ktua
vle kpaneng a her gi venloot to enda msim kun mnam a kolkha to enda
msim kun mnam a kenho to enda msim kun mnam a pnes to enda msim.
Ii, ther mi kut totokim mar tok, he nang en kam kle khalger mar kun
mnam a kolkha to enda msim, mar kam kle ksap kuon mang ngaro hos
kngae kaim o mia ruk enang te, ip kommen ha kaum o mia tgus ruk mo
mmie kam vle kun mnam o valngneik ruk korlotge va ngak ngae kaim o
mia tgus mnam a valngan to atgiang mnam mar. 16 Ii, va ko kol a re to
mang o mia ruk ngak sap kuon mang o hos kmim o mia ko mar aner va
mar ngat kais te, o milion ruk 200.
17 Ii, o hos va endruk ngat korsang kuon mang ngar, endruk ko
kaengogo orom mar ngta nho ti te: Ngaro gulie ruk ngma totok mang
ngaro rengtek orom mar, ngaro mhetor ruk korlotge. Langto ta svel
enang a paei, langto ta kait hak va langto tgi yong enang a vul to nma
vurvur ka mmie to ngma mon te, a sulpa. O hos ngaro lpetuk ngta nho
enang o ngaemslang ruk o laion ngaro lpetuk kat. Va a sulpa ta vurvur
klik va karo ngaerevek kar a paei ka ngaus ngat kottek kun mnam o
hos ruk endruk ngaro ngnorok. 18 Va ip kommen he kaum o mia tgus
ruk mo mmie kam vle kun mnam o valngneik ruk korlotge va o paeyol
kar a paei ka ngaus va a sulpa, endruk ngat ottek kun mnam o hos ruk
endruk ngaro ngnorok ngat im o mia tgus mnam a valngan to atgiang
mnam mar. Ii, o paeyol kar a paei ka ngaus va a vul to nma vurvur ka
mmie to a sulpa, mar ruk korlotge ngata vle te, o yor ruk laol hak kun
mnam a venloot to endo. 19 Ii, o hos ngaro serppak ngma vle kun mnam
ngaro ngnorok tok arhe va ku mnam ngaro pen kat ko ngaro pen ngta
vle enang o vimol ruk orom ngaro lpetuk ruk ngama kering o mia kmen
o nganngannes ngang ngar orom mar kat.

---

* **9:11:** Kam hortgem a engyel ka munik orom alo re ruk e Hibru va e Grik, ka pun ta vle msim te, “Endo Nma Kering O Tgoluk Hak.”

20 Va o mia akuruk, o yor ruk endruk ngat lo si lol mar he ngat lo si
yor vgum mar, vanangko ngat lo kaitgung ngaro kerkeknen ruk ngam
kaeharom mar ge. Nove, ko ngam lua tu kam totu pum e Seten kalngunes
ruk o kool, va ngam lua tu kam totu pum o vrong matpil ruk o mia ngam
kaeharom mar orom a kre to a gol, a silva, a bras, va o gi vrong krek va
o hi kat. Vanang o matpil ruk endruk ngat lo kais kam nho va kngan o
rhek va kngongae kat e. 21 Ii, va o mia ngat lo kaitgung ngaro kerkeknen
akuruk kat, endruk kam por o mia, kam paeim o mia, kam mo vret mar
va kmurur o tgoluk kat e.

10

1 To ko vokom a engyel langto vat. En tvua serppak he ka grung kun
kuon ma volkha. Karo it ruk o varhek va a krei ta vle kuon malpgem ka
lpek. Kalo keik nginta nan enang a kolkha va kalo nhar nginta vurvur
enang alo ngtek ruk a paei ta vurvur mnam min. 2 Va ta kpom a meer
to ke sie ko ta vle la vha kun mnam ka ktiek. Ko vokom a engyel to endo
ko ta nho tok, to ta kle kael ka nhar to a miktiek kuon mang a mou kam
kar mang tok, to kle kael ka nhar to a ksienga kuon mang a mmie kam
kar mang tok kat. 3 Ii, a engyel to endo, ta kar mang a mmie va a mou
tok, to kle kael ka ngaeti klik enang a ngaemslang to a laion. Tkaeti klik
to ko ngan a ktui langto kat ko tkaeti enang o kool ruk aktiek hori orom
alomin ko ngata kaum kullung kat. 4 Ko ngan a ktui to endo karo rhek he
re kmittiegom mar kuon mang a hor, vanangko a ktui langto yok kuon
ma volkha thagam dok te, “Ngior kmittiegom o rhek ruk endruk kam
polgerik e. Ngia tuvgom mar na.”
5 To a engyel to ko vokom ko ta kar mang a mmie va a mou, thover ka
miktiek ngpalmai ko kim E Nut to kuon ma volkha 6 to re kvat E Nut to A
Plong Vleir ko nma plong vle ko kim ngnik ngnik, Endo tkueng a volkha
kar mmie, a mou va ngaro vrong tgoluk tgus ruk ngma vle kun mnam
mar. A engyel ta re kvat E Nut tok kmel ka tnangal orom E Nut ka munik.
Ii, tel ka tnangal ngang o mia kam havaeng ngar te, “E Nut ner lo kta
hus kat e. 7 Nove, vanang kun mnam a venloot to a engyel to aktiek hori
orom alomin orom na re kam hupum ka nglung, E Nut ner kle va kpolger
a papat to tesgun nma tuvgom, kmitom ka tnangal to endo, en kpis ma
mmok, kmikkiem gi enang ko ther havaeng karo propet ruk ngam kaeha
ngang.”
8 To E Nut to kuon ma volkha ta kta rere ngang dok kat te, “Ngae kol a
meer to tgi vha ko mkor a engyel to ta kar kuon mang a mmie va a mou
ko tgia vha kun mnam ka ktiek ko tok.”
9 Thavaeng dok tok, to ko hera ngae ngok kim a engyel to endo he ka
mnganang mang a meer ke sie to endo, en kmen ngang dok. Va thavaeng
dok te, “Ngiak kol he kaem va ner ho mi ktua mgae enang a llup kun
mnam ila gu, vanang ngia her engnam va na her ngae ho mi ktua has
hak kun mnam ila vrek.” 10 To ko hera kol a meer ke sie to endo ko mkor
a engyel to endo ka ktiek he kaem. Ko kaem va tho mi ktua mgae hak
enang a llup kun mnam kua gu, vanang ko engnam va tngae ho mi ktua
has hak kun mnam kua vrek. 11 To E Nut ta reng dok kat te, “Ngia kta ktar
kpavap orom E Nut karo rhek ri ye her lol he, ngang o mia, ko o rhek ri
ngta vle mang o mia kavurgem ruk ngat pal mnam o vrong valngan, o
vrong rhek, o vrong marhok tgus. Si o taven kat va E Nut karo rhek ruk
endri ngta vle mang ngar kat.”

11

1 To ko pekam tok, E Nut ten ke ho to enang a kop ngang dok kam kol
a tong mang o tgoluk orom. Va ta havaeng dok te, “Ngiak ngae he kol a
tong mang E Nut ka maksien va mang a psen to a totur kat. Va ngiak him o
mia ruk ngma totu pum E Nut kam mnor mang ngar te, mar aner. 2 Ngiak
kaeharom tok, vanangko ngior kam kol a tong mang E Nut ka maksien ka
mhe to ko ma gi vle ku mnok mang Ka Taban To A Totur. Orim a mhe to
endo, ekam ko E Nut ther en a mhe to endo ngang o vrong rhek. He her
endruk arhe ngara pis kmus kar a rengmat to a totur he karkar mang
kngongae kam ngae kais mo kenho ruk alo mhelom alomin hori orom
alomin he kmemget krum kim hak. 3 Ii, va kun mnam a venloot to endo,
ngor kaen a serppak ngang kualo mhel ruk nginak hahavae orom kuaro
rhek, va nginera vor pa ngaor kam mrung o mia to kle khahavae orom
kuaro rhek kngae kais ko ngak rum a venloot to endo tgus.” 4 Alo mhel
ri, enngindukk alo ho ruk ngma mon min te, alo Olip, enngindukk a propet
ta tootkinre mang ngin tennik. Va min alo krie alomin kat, enngindukk
orom o mmok ruk aktiek hori orom alomin ko nginma sir ko kim E Nut
to ka tavgo ta vle kuo mang a mmie tgus. 5 Ii, he enangthe a mhel tang na
kaegom kam kering tang mnam min, va nginera rum kim ngina imuo to
endo orom a paei ko ner kottek kun mnam nginalo gu he kaem krum tgus
hak. Ii, ani vrong mhel to tre kam kering ngin tok, E Nut tmur el a paei
to endo kam mi kut paneng en kam rum kim ekam tok kngam a yoror.
6 Va alo mhel ri ngina serppak, min kam vat o varhek orom, he nang a
kus kam lo kat kaerik kat kun mnam a venloot to nginak hahavae mang
E Nut karo rhek. Va ngina serppak kat, min kam hortgem o itok kam nho
enang a mhel ka gidiel kat. Va ngint kais kmim a mmie orom o vrong yor
ruk laol hak kun mnam o gi vrong kolkha kmikkiem nginalo gi svil kat.

7 Nginak hahavae lmien orom E Nut karo rhek knop, yek a ngaenkuo
to naka grap kottek kun mnam a mmie ka ho ngaesik hak, na kaus kar
min, kir kim min he kngam min alo yoror. 8 Va nginalo mnes nginer gia
konit ku mmie kun mnam a rengmat to endo orom ka munik to alaut
ko tok ko ngat im Nginlaip kat ko ngat krong orom o ot kvat engnang
a ho kngam en a yoror tok kat. Ii, he ekam tok, ngma tootkinre orom
a rengmat to endo kam mon orom a rengmat to e Sodom ka munik va
a mmie ka mhe to e Isip ka munik kat. 9 Nginer gia vle lonit ku mmie
kam ngae kais mo kolkhek ruk korlotge va ka mhe ko o mia ruk ngat pal
mnam o vrong valngan, o vrong usiel, o vrong rhek ko mnam o vrong
marhok tgus ngara kees kmeguyang nginalo mnes, nang kle gia vle keter
min ko tok. 10 Ii, o mia tgus ruk mo mmie ngara kpiem min ko tok he
ksirei to kle knovvur orom min. Ii, ngara sirei he kmo nngiar mo ngar
ekam ko alo propet ri nginma mon o mia orom ngaro kerkeknen he kael
mar tgus ma kernonhommok orom ngaro kerkeknen ruk nginma mon
mar orom mar tok.

11 Vanangko ko pekam o kolkhek ruk korlotge va ka mhe ko nginaka
vle lonit ku mmie tok, ko vokom ko E Nut ta kta klang ngin ma ngausgi
kat he min tgus nginta kta hop ksir. Va a ho pagor hak tkomor endruk
tgus ruk ngat vokom min. 12 Ngint hop to ngint kol a re langto ko vgum E
Nut ko ta rere klik kuon ma volkha ko thavaeng ngin te, “Me aol ka grap
mo kim dok.” To nginta grap kuon ma volkha kun mnam o varhek. Va
nginaro imuo ngat vokom min ko nginta grap tok.

13 To ko vokom kat ko mnam a venloot to endo gi, a mmie ta khi klik
hak va enangthe ipa kommen o rektor tgus ruk kun mnam a rengmat to
endo kmel mar o murgun ruk loktiek va o rektor tgus mnam a murgun to
atgiang mnam mar ngat vuvuut ku mmie. Va o mia kavurgem kavurgem
ruk ngat kais mang te, 7,000 ngat yor vgum a mmie ko ta khi klik tok.
Nang endruk ngat lo yor, ngat mia gor hak to kle khover E Nut to kuon
ma volkha ka munik.
14 To a tomhel to alomin orom kam suvrum o mia vgum, ther nop kat
he. Vanangko endo a korlotge orom ngnok vop, he ketasuo en kam pis.

A Engyel To Aktiek Hori Orom Alomin Orom Thupum Ka Nglung
A Tomhel To A Korlotge Orom Kam Suvrum O Mia Vgum

15 To ko pekam o tgoluk ruk endruk ko vokom a engyel to aktiek hori
orom alomin orom ko thupum ka nglung kat. Thupum to o engyel ruk
kuon ma volkha ngat kaelha kam kni klik te,

"Ngoldaip to E Nut kar Endo Thim Orom Ka Msasaen ngint kir kim o
vrong serppak tgus ruk mo mmie. He tete, nginalo serppak mruo
tkomor mar tete kngorom kngorom."

16 Va o hipun ruk a mhelom hori orom korlolo, endruk ngat korsang kuon
mang ngaro ngorsang ko kim E Nut, ngat ngan ko o engyel ruk endruk
ngta kni tok, to ngat mur kru ka vham ku mmie kam totu pum E Nut
17 kam kni pum te,

"Her Ngoldaip E Nut To La Ho Vu Ngaurar Hak to yin arhe. Ngota
kanprim yindo a plong vleir tennik, va tete tok kat ge. Ngota
kanprim yin ekam ko ye her elha orom ila tavgo kam vle kuo mang
o tgoluk tgus. 18 O vrong rhek ruk ngam lua totu pmin, ngat pu
esik ngang in, vanangko ila ngaesik mruo ther mi pis ma mmok ge.
Ko a venloot to kam momngan kar o yoror va kmen a keik ngang
ilengunes ruk o propet ther pis he. Va endruk ye mur el mar kam
vle ngang in mruo va endruk ngma totu pmin, endruk orom ngaro
munik ruk laol va endruk nong ngaro munik ngang ngar kat, va a
venloot to kmen o momgu ngang ngar tpis kat. Ii, va si o taven ruk
ngat kering o mia ruk mo mmie, va a venloot to kam kering ngar
ther pis tok kat he."

19 To pekam ko o hipun ngat kanprim E Nut tok, ko vokom E Nut ka
maksien Ka Taban To A Ho Totur Hak, endo kuon ma volkha ko E Nut ta
pet a yet to nam kaeltom kalo taban ruk alo totur, he ko vokom a ngaelpas
to ngat klang orom o tgoluk ruk E Nut ta mokpom kar o mia ormar, endo
o Yuda ngma mon te, A Ngaelpas To Kam Pat Mang E Nut Ka Mokpom Kar
Mar. E Nut tpet a yet knop, to a koot tkaelha kam gurmik klik kngae, he
kullung klik kngae, va a mmie ta kakhi klik he kael ka muktim to klalaut
hak kngae, va a kus tkaerik orom a ye to tvua serppak ko tvua menglol
hak.

12

A Ngaelmir To Orom A Vlom Va A Vulkok To Klalaut Klalaut Hak

1 To ko vokom va ko ho mi kut sor kim a ngaelmir to a serpgar ko tpis
kim dok kuon ma volkha ko ko kaengogo orom a vlom langto orom ka
yet to a kolkha ko tkaegenkar. Va a kenho ta vle ku meorom kalo nhar va
thim ka msasaen to orom o ketor ruk loktiek hori orom alomin. 2 Va ko

vokom a vlom to endo ko ka vrek va ta vui klik vgum a nganngannes ko
kalyie tkaimim ko tre kam kol.
3 To a ngaelmir langto yok vat oguon ma volkha tpis kim dok, ko ko
kaengogo orom a vulkok to klalaut klalaut hak orom ka vok to ta svel.
A vulkok to enda karo lpetuk ruk aktiek hori orom alomin orom karo
msasaen ruk aktiek hori orom alomin kat. Karo muyol ruk loktiek kuon
palpgem karo lpetuk kat. 4 Tngam ka pen kuon ma volkha he kaim o
ketor ruk ip kommen mar he kaum mar kam vle kun mnam o murgun
ruk korlotge va ka pen thos kim o ketor tgus mnam a murgun to atgiang
mnam mar kngam mar ngogu mmie. To a vulkok to enda ta sir ko kim
a vlom to tre kam kol kalyie, kam paneng a vlom kam kol, he nang en
kam kle kaem a kalyie to endo krum hak her gi kun mnam ke venloot to
endo gi ko a vlom nak kol. 5 To endo a vlom ther kol kalyie to a ngokol.
A ngokol to, her Endo nera kir kim ka imuo arhe, he ktoot mang o mia
orom ka kop to tvua serppak, endo nma kpom kam khenam ma mmok
te, ka tavgo naka vle kuo mang o mia tgus lserppak hak.
Ii, a vlom tkol he, vanang E Nut ther gi pis vret a kalyie to endo petgim a
vulkok to kle ka grap orom ngoguon ma volkha kam vle ko kim ko vanam
ka ngorsang. 6 To a vlom tngorpok ngoguon ma kalputmok ko tok mnam
a mhe to E Nut ta ktar mi kut el ngang, he nang E Nut kam toot mang
en ko tok, kam ngae kais mo kenho ruk alo mhelom alomin hori orom
alomin.

O Engyel Ngat Kaus Kar A Vulkok

7 To ko kaengogo orom o ngaelmir vop, va vgum a ngaus ko tpis kuon
ma volkha. Ko o engyel ngalaip to e Mikael kar kalngunes ngat kaus kar
a vulkok to endo kar kalngunes he kaim mar. Va a vulkok kar kalngunes
ngat kaus kar mar kmoripang ngar kat. 8 Ngat koripang ngar, vanang
ngat lo is e. E Mikael mar ngat kir kim mar klikim mar, mar kam ngae lo
kta vle ko tok kuon ma volkha kat e. 9 Ko a vulkok to klalaut, endo tennik
tmur el en a mi vim, E Mikael mar ngat kir kim he kngam ngogu mmie.
Va ngma mon a vulkok to endo kat te, A Ngaenkuo To Nma Mon O Mia
Orom Ngaro Kerkeknen, va ngma mon kat te, e Seten.* Her endo nma
ppiak ngang o mia tgus kam mas orom mar kam vraik orom ngaro papat
petgim E Nut arhe. Ii, ko kaengogo orom e Mikael mar ko ngat ngam en
kar kalngunes ngogu mmie tok.
10 Ko kaengogo orom e Mikael tok, to kua le kngan a ktui langto yok vat
ko ta kni klik kuon ma volkha te,

> "Tete, E Nut ka tavgo ther mi pis he, he ka vle kuo mang o mia orom
> ka ngaeha to kam susulgim mar orom ka serppak. Ii, ther mi pis
> orom Endo E Nut Thim Orom Ka Msasaen ko E Nut ther mi kut el
> ka laut kuo malpgem. Ko e Seten to nma mon ngoornopeik orom
> ngaro kerkeknen ko kim E Nut kalo keik mo kolkhek tgus va mo
> rsegain tgus, e Mikael mar ngat her ngam ngogu mmie he. 11 Ii,
> ngat kir kim orom endo ta vle enang A Sipsip To A Sital ka gidiel
> ko ta ksuk va orom a keknen to kam hahavae lmien orom E Nut
> karo rhek. Ii, mar, nong endruk ngma svil mang ngaro ngorsang
> ruk mo mmie he kruokar kim o mia ruk ngat re kam monik kim a
> yor ngang ngar e. Nove. 12 He ekam tok, muk ruk muma vle kuon

* **12:9:** Orom a re to lGrik va lHibru alo munik ngina pun nginta vle te, "Endo nma kerrereng o mia," va "Endo nma mon o mia orom ngaro kerkeknen."

ma volkha mguak sirei. Vanang suvrum muk ruk muma vle ku
mmie va endruk ku ma mou ko her ko tok arhe e Seten ther pis
kim muk he. Va tho mi kut kaesik hak ekam ko en mruo ta mnor
te, ka venloot to kam vle ko tok tlo vu hok, yek E Nut ner kael ka
kapnes ngang."

13 To a vulkok tre vokom ko e Mikael tngam ku mmie to tkaelha kam
krus ekam a vlom to tkol kalyie to a ngokol. 14 Vanang E Nut ta klang a
vlom to endo orom a ngaining laut to a ho alautar kalo ngaeho, he nang a
vlom kam vo kpetgim a vulkok to endo to le kpis mnam a mhe to En mruo
tmur el ngang ko tok ma kalputmok, he nang E Nut kam nho mang kam
ngae kais mo kenho ruk alo mhelom alomin hori orom alomin nginak
nop. He a vulkok tlo kais kam kpom a vlom to endo ko tok e. 15 A vulkok
to endo tvokom a vlom ko tpis ko tok, to ta kle kaengtek orom a ye he a ye
tottek klik ko mnam ka gu ka slul orom kam ngae kol a vlom to endo he
kngorom. 16 Vanangko a mmie ta turang a vlom to endo ko tkommenik
kmel a nho enang ka gu kmiviem a ye to endo. 17 A vulkok tvokom tok
kat, to kngae ho mi kut kaesik hak ngang a vlom to endo to kle kngae
kmus kar kles tgus, endruk ngam sim kut kaikkiem E Nut karo pos va
kor mnam mar mang o rhek ruk e Yesus ta rere lmien ormar.

13

1 Ii, ko vokom a vulkok enang tok, ko ta kta sir ko va mou tok kat ge.

A Ngaenkuo To Tottek Kun Mnam A Mou

To ko kaengogo orom a ngaenkuo langto ko ko vokom ko tottek kun
mnam a mou. Karo lpetuk aktiek hori orom alomin. Va ngat ittiegom ka
munik langto langto kuon mang ka lpek langto langto. Ii, ngat ittiegom
ka munik langto langto orom o rhek ruk kam kerrereng E Nut orom
mar. Va karo muyol ruk loktiek kat. Va thim a mus langto langto orom a
msasaen langto langto tok kat. 2 Va a ngaenkuo to ko kaengogo orom ta
nho enang a ngaemslang to ngma mon te, a lepet, vanang karo nharok
ngta nho enang a ngaemslang to a bea ngaro nharok va ka gu ta nho
enang a ngaemslang to a laion ka gu. Va a vulkok to klalaut ten ka
serppak ngang a ngaenkuo to enda. Va ten ka ngorsang va ka tavgo to
kam vle kuo mang o mia tgus ngang kat. 3 A ngaenkuo to endo ka lpek
langto ta nho enang te, o mia ngat krong kam ngam a yoror, vanangko
tlo yor e. Ngat gi kael vellik mnam. Ii, tlo yor va o mia tgus ruk mo mmie
ngat sor kim vgum tok to kle kaikkiem. 4 Ii, va o mia ngma totu pum a
vulkok to klalaut ko her endo arhe ten ka tavgo to kam vle kuo mang o
mia ngang a ngaenkuo to tottek kun mnam a mou. To o mia ngat kaelha
kam totu pum a ngaenkuo to endo orom ngaro rhek ko ngma mamngan
te, "Erieto tis mang a ngaenkuo to enda? Va erieto tis kmus kren?"

5 To ko kaengogo orom E Nut ko ten a serppak langto ngang a ngaenkuo
to endo kat, en kam rere orom ka gu, he nang en kam mrua hover en
mruo kam kerrereng E Nut orom karo rhek. Ii, vanang E Nut tgi korim
en, en kam vle tok, he nang a ngaenkuo to enda kam mi kut kael ka
tavgo kam vle kuo mang o mia kam ngae kais mo kenho ruk alo mhelom
alomin hori orom alomin. 6 To tkaelha kam kerrereng E Nut orom karo
rhek he krere pum ka munik, va ka rengmat ka maksien ka rek Ka Taban
To A Ho Totur Hak, endo E Nut mruo nma vle mnam va karo engyel ruk
kuon ma volkha kat. 7 Va E Nut ten a serppak to kmus kar E Nut karo mia

mruo ngang kam kir kim mar kat. Ii, E Nut ten a serppak langto ngang
kat, endo kmel ka tavgo kam vle kuo mang o mia ruk ngat pal mnam
o vrong valngan, o vrong usiel, o vrong rhek ko mnam o vrong marhok
tgus mo mmie kat, he nang ka tavgo kam vle kuo mang ngar tgus. 8 O mia
tgus mo mmie, endruk E Nut tlo lol ngaro mnok ko tlo kser a ken mang
ngar he lo ittiegom mar kun mnam ka meer to nam ittiegom o mnok ruk
mkor o mia ruk ngara kol a ktalhok to kam plong vle ko kim En ngnik
ngnik, mar tgus ngara totu pum a ngaenkuo to endo. Ii, E Nut ta ktar
mur kut el ka papat mang kmittiegom o mia ngaro mnok ruk endruk
ktar mang ko tlo kueng a mmie va a volkha vop. Ii, ta ktar el ka papat
tok, ekam ko mar ngta vle te, kalngunes ruk mkor endo ta vle enang A
Sipsip To A Sital, Endo karo imuo ngat im kngam a yoror.
9 Muk ruk mut her lol kuaro rhek ri, mguak sim kut kaikkiem mar.
10 Ko o mia ruk E Nut ta ktar mur el mar ko maktiegom ngaro imuo,
he nang ngaro imuo kam kleng singni mnam mar, va ngaro imuo
ngar mia kleng singni mnam mar, gi enang tok arhe, kaurur mar
kngorom mar ngok kmar, mar kam vle ngang ngar. Va endruk
E Nut ta ktar mur el mar ko maktiegom ngaro imuo kmit mar, he
nang ngaro imuo kam krong ngar orom a mus kngam mar o yoror,
va ngaro imuo ngar mia krong ngar orom a mus kngam mar o
yoror gi enang tok kat arhe.
He ekam tok, muk E Nut karo mia mruo ruk muk, mguak or kam lua
kaeloong mnam o vnek ruk endruk, mar kam marer kam nop e. Mguak
kle va kmatnge vgum mar ha, he ka plong kor mnam muk mang e Yesus
he kmokpom kar ge.

A Ngaenkuo Langto Yok Vat To Tottek Ko Mnam A Mmie

11 To ko vokom a ngaenkuo langto yok vat ko tottek ko mnam a mmie.
Kalo mus ruk enang a sipsip to a sital kalo mus, vanang nma rere enang
endo a vulkok kat. 12 Va a ngaenkuo to ta ktar ottek kun mnam a mou
tkaen ka serppak tgus ngang a ngaenkuo to tottek ko mnam a mmie he
nang en kmel ka tavgo kam vle kuo mang o mia kat. Ii, va a ngaenkuo
to tottek ko mnam a mmie nam kaeha ngang kalaip to a ngaenkuo to ta
ktar kottek kun mnam a mou. Nam kaeha ngang kalaip, en kam sopong o
mia tgus ruk mo mmie kam totu pum kalaip to a ngaenkuo to tottek kun
mnam a mou, endo o mia ngat kaegom kmim kngam a yoror, vanang
ngat gi kael vellik mnam. 13 Va a ngaenkuo to tottek ko mnam a mmie
nam kaeharom o ngaelmir ruk laol, endruk lserpgue. Si a paei kmottek
oguon ma volkha ko kim o mia tgus ngaro kerok va tkat kaeharom a
ngaelmir to endo kat ge. 14 Ii, a ngaenkuo to endo tmi kut kauyang o
mia kavurgem ko mmie vgum a serppak to endo ko kaldaip ta ktar mur
en ngang, en kmeharom o ngaelmir ruk endri ngang. He ekam tok,
a ngaenkuo to tottek ko mnam a mmie ta sopong o mia lserppak kam
tarkiem a matpil to orom a ngaenkuo to tottek kun mnam a mou ka nunu.
Ta sopong ngar tok, mar kam nho orom a ngaenkuo to tottek kun mnam
a mou, endo o mia ngat kaegom kam krong kngam a yoror, vanang ngat
gi kael vellik mnam. Vanangko, tlo yor e. Ta vle vop. 15 To ko kaengogo
orom E Nut ko tkaen a serppak langto ngang a ngaenkuo to tottek ko
mnam a mmie kmovvor a ngausgi kun mnam a matpil to endo, he nang a
matpil kam rere he kmon a yor ngang ani vrong mhel to ta kees kam totu
pum en mruo. 16 Va ko vokom a ngaenkuo to tottek ko mnam a mmie kat

ko tsopong o mia tgus, kam kol a ngaelmir kuon mang ngaro miktiek, i o
kuon mang ngaro leineik. Ii, endruk ngaro mnok ngat laut, endruk nong
ngaro mnok ngang ngar, endruk ngtis kmo tgoluk, endruk o tgoluk ngma
tu kmar, endruk ngalmialaol ngam kaenen mar kmeha ngang ngar, va
endruk nong ngalmialaol ruk ngam kaenen mar kmeha ngang ngar, mar
tgus ngat kol a ngaelmir to endo. 17 He ekam tok, gi endruk ngat kol a
ngaelmir to endo, mar tuk ngat kais kmenkim o vrong tgoluk, va kmel
ngaro tgoluk, o mia kmenkim mar mkor mar kat. Vanang o mia akuruk
nop. Va a ngaelmir to endo ta vle te, a ngaenkuo to tottek kun mnam a
mou ka munik, i o ka munik ka keik.
18 Mgua smia papat orom o papat ruk laol na, ko enangthe a mhel karo
vu papat ngang kam mnor mang a ngaenkuo to endo ka munik tok, va
nak him ka munik ko ta vle enang a mhel langto ka munik ka keik tok
kat. Ii, ko ka keik tkais te, 666.

14

Endruk E Nut Na Kaittiegom Ka Munik Kar Endo Ta Vle Enang A Sipsip To A Sital Ka Munik Kuon Mang Ngaro Leineik

1 To ko kta kaengogo orom o ngaelmir akuruk kat, va vgum Endo ta vle
enang A Sipsip To A Sital ko ta vle mo kim dok ko ta sir kuon kia vul to e
Saion. Ta sir ko tok kar o mia kavurgem ruk ngat kais te, 144,000. Va E
Nut to Endo ta vle enang A Sipsip To A Sital Kteit tittiegom En kar Khal
nginalo munik kuon mang ngaro leineik tgus. 2 To kua ngan o rhek ruk
ngat ottek kuon ma volkha ko endo ta rere ka ktui tkaeti enang a ye to
klalaut ka muktim ko tsovet kmottek he ksap klik. Va tkaeti kat enang a
koot ko ta kullung klik kngae. Va tkaeti kat enang o mia ruk ngat kaum
kpum o hi ngaro grie. 3 Va ngata kni pum E Nut orom a kni to a gunngar
ko kim E Nut ko tok kuon mang ka ngorsang va ko kim endruk korlolo E
Nut tkueng ngar he ngta ktal va ko kim o hipun ruk ko tok kat. Va nong a
mhel tang hak to tis kam kol a kni to endo kam mnor mang e. Gi endruk
ngat kais te, 144,000, endruk A Sipsip To A Sital tel ekam mar kun mnam
o mia tgus ruk mo mmie kam hong ngar pum ngaro kerkeknen, mar tuk
ngat kais kam kol a kni to endo kam mnor mang. 4 Endruk endri her
mar ruk ngat lo mur kering ngar mruo orom a yor to a sle arhe, ko mar
ngma paal mang a keknen to endo, mar kam mmok kngae. Ko her mar
ruk ngam kaikkiem Endo ta vle enang A Sipsip To A Sital kat arhe ko tel
ekam mar kun mnam o mia tgus kam hong ngar pum ngaro kerkeknen
tok, he nang mar kam kle va ka vle la totur ngang E Nut kar En mruo
gi enangthe A Sipsip To A Sital ta hengrem ka loot to orom o mia tgus
ormar. 5 Ii, ngam lua ppiak he o mia ngat lo is hak kam mon mar orom a
kerkeknen tang hak.

O Engyel Ruk Korlotge Ngat Kael A Re Ngang O Mia Kmengorang Ngar A Engyel To Thavae Mang A Re To Mang E Yesus

6 To ko vokom a engyel langto vat ko ta vo kngae kuo kia gan. Va ka
ngaeha ta vle te, kam rere ngang o mia tgus ruk ngma vle ogu mmie,
endruk ngat pal mnam o vrong valngan, o vrong usiel, o vrong rhek
ko mnam o vrong marhok tgus mo mmie kam havaeng ngar mang a
knovvur to mang e Yesus. Ko a knovvur to endo mang e Yesus na gia
plong vle lmien ngnik ngnik. 7 Ta rere klik kam havaeng ngar te, “Mguak
gorang E Nut he kanprim En mang kla mmok, ekam ko her ka venloot to

kam momngan kar o mia arhe ther mi pis he. Ii, mguak totu pum E Nut
to ther kueng a volkha, a mmie, a mou va o itok ruk ngma sap kat.”

A Engyel To Ta Re Orom A Rengmat To A Laut To E Babilon

8 Ko kaengogo tok, to ko le kvokom a engyel to alomin orom kat ko ta
pis pekam endo aktarang. Tpis he kre te, “A rengmat laut to e Babilon,
tkait o vrong rhek kmikkiem karo kerkeknen ruk kam kpoot mang a lei.
He enang tok, a rengmat to endo ta vle gi enang a ye to a serpgar ko nam
kait o mia kmiviem kveve to le kmo vret mar, kam kpoot mang a lei enang
tok kat. He ekam tok, a rengmat to endo na gia vle te, a gi ngnap ko ngat
memget he.”

A Engyel To Ta Re Orom O Mia Ruk Ngat Totu Pum A Ngaenkuo To Tottek Kun Mnam A Mou

9 To ko pekam tok, ko kaengogo orom a engyel to a korlotge orom ko ta
pis pekam enngindukk nginta ktar kpis. Tpis he kre klik te, “Oni mia ruk
ngak pat mang a ngaenkuo to tottek kun mnam a mou kam totu pum
orom ka matpil va kol ka ngaelmir kuon mang ngaro leineik, i o kuon
mang ngaro miktiek, 10 va E Nut ka ngaesik nera vle kuon mang ngar
kam kering ngar vgum tok. Ko E Nut ka ngaesik ta vle gi enang a ye to a
serpgar hak ko a mhel nam kaiviem he kveve va a ye to endo nam ngae
kering ngar vgum tok. Ii, ko E Nut ka ngaesik, en a serpgar tok kat va ta
vle kun mnam a kolhi kpaneng o mia ruk endruk kmivie mnam, he nang
E Nut kam kering ngar tok kat. Ii, E Nut nera kering ngar orom a sulpa
to nma vurvur klik ko ner kaem o mia ruk endruk kmen a nganngannes
kuon mang ngaro pkor. Nak kaem mar ko kim E Nut karo engyel mruo
ruk ngta vle ngang En mruo va ko kim Endo ta vle enang A Sipsip To A
Sital kat. 11 Ii, a paei to endo ner kaem ngaro pkor kmen a nganngannes
ngang ngar tok, va a paei ka ngaus nera pum ka grap ngpalmai orom
ngaro gri kngorom kngorom. Va nong a kolkha va a segain tang kat
ngang endruk ngma totu pum a ngaenkuo to endo orom ka matpil, a paei
kmorim mar e. Si endruk nga kol a ngaenkuo to endo ka ngaelmir kat,
va nong a kolkha va a segain tang, a paei kmorim mar kat e. Nove, ngara
plong nganngannes kngorom kngorom vgum a paei to tok.”

O Rhek Ruk Kmenserpagam E Nut Karo Mia Mruo

12 He ekam tok, muk ruk E Nut karo mia mruo ruk mum kaikkiem E
Nut karo pos, mguak or kmeloong mnam o vnek ruk endruk, mar kam
marer kam nop e. Mguak kle va kmatnge vgum mar, he ka plong kor
mnam muk mang e Yesus kam mokpom kar ge.
13 Ko kaengogo orom o tgoluk ruk endruk to kua vle he kngan a ktui
langto ko tottek kuon ma volkha ko thavaeng dok te, “Ngiak kaittiegom
o rhek ri na te: Kmelha orom o mia ruk tete kam ngae, endruk ngat kor
mnam mar mang Ngoldaip he ngaro imuo nga kaim mar kngam mar o
yoror, her mar ruk arhe ngta lgekol.”
Va E Nunu A Totur tenserpagam a papat to endo kam re kat te, “Mare,
ngata lgekol ekam ko ngara yor he kpaal mang ngaro reha, nang E Nut
ner kle va kvokom mar orom ngaro reha ngaro miel koknaik yek.”

E Nut Ta Lluol Mnam Ka Loot To Orom O Mia Tgus

14 To ko pekam tok, ko kaengogo orom o ngaelmir akuruk kat, va
vgum o varhek ruk ngta kas ko ngat gia pis gia vle ko kim dok. Va a
mhel to ta nho enang A Mhel To Nkong Man Ma Volkha tkorsang kuon

mang o varhek ruk endruk ko thim ka msasaen to ngat eharom orom a
kre to a gol va ta kpom ka kom to tvua kha kun mnam ka ktiek. 15 Ko
kaengogo orom en tok, to a engyel langto yok vat tottek kun mnam E
Nut ka maksien, endo kuon ma volkha he kvui klik ngang Endo tkorsang
kuon mang o varhek ruk endruk kam reng te, “Ngiaka kpom ila kom he
ka lluol mnam a loot to orom o mia ruk ku mmie. Ko a venloot to kam
lluol mnam a loot tpis he, ko a loot to orom o mia ruk ku mmie ta ttek
he.” 16 Endo tkorsang kuon mang o varhek tkol a re to tok, to hera ngam
ka kom mnam a mmie, he ka lluol mnam a loot to orom o mia ruk ko tok.
17 To ko kaengogo orom a engyel langto vat ko tottek kun mnam E Nut
ka maksien, endo kuon ma volkha, va ko vokom ko en kat ta kpom ka
kom to tvua kha kun mnam ka ktiek kat. 18 Va a engyel langto yok vat,
endo nma nho mang a paei, tottek ko kim a psen to a totur to kvui klik
ngang kaela to ta kpom a kom to tvua kha kam reng te, “Ngiak kol ila kom
to tvua kha he putum o usiel ruk o grep ngaro kaineik ruk orom o mia ko
mkor endruk ngma vle ku mmie, ekam ko ngat ttek he.” 19 A engyel to
endo tkol a re to endo to kle kngam ka kom mnam a mmie he kputum o
grep ngaro kaineik ruk orom o mia to kle kngam mar kun mnam a plo,
he nang E Nut kam melesem mar orom ka ho ngaesik hak. 20 Tngam mar
kun to E Nut tle karkar mang ngar kam melesem mar tok ku mnok mang
a rengmat to endo. Tmelesem mar knop, va o mia ngaro gidiel ngat lul
kottek mnam a plo to endo he kses kngae kais mang o kilomita ruk te,
300. Ii, va ngaro gidiel nga vvuo ta grap ngpalmai iser a hos kalo plangail
ruk ko vgum ka gu kat.

15

O Engyel Ruk Aktiek Hori Orom Alomin Ngat Tarkanang E Nut Karo Reha Ruk Orom O Kernonhommok Ruk Laol Ko Mar Aktiek Hori Orom Alomin

1 To ko kaengogo orom o ngaelmir ruk kuon ma volkha vop, va ko
ho mi kut sor kim a ngaelmir to a serpgar langto ko ko vokom o engyel
akuruk aktiek hori orom alomin. Va langto langto tkais kio yor ruk laol
ngo mamten. O yor laol ruk endri ngata pis pekam o kernonhommok
tgus ekam ko ngat kaottam E Nut ka ho ngaesik hak kam tarkanang.
2 Va ko kaengogo orom a tomhel to ta nho enang a mou to te vrua vle ko
a paei ta movavaik kar he nma vurvur mnam. Va ko vokom endruk ngat
kir kim a ngaenkuo to tottek kun mnam a mou ko ngam lo totu pum ka
matpil he lo kol ka ngaelmir to orom ka munik ka keik kat. Ii, ko vokom
mar ko ngta sir ko vanam a mou to endo he ka kpom o hi ngaro grie ruk
ngat lol ko mkor E Nut. 3 Ngta sir ko tok, he ka kni orom a kni to e Moses
kar Endo ta vle enang A Sipsip To A Sital nginta kni orom ko nginta kni
pum E Nut te,

“Ngoldaip, yindo La Ho Mi Kut Ngaurar Hak, ilaro reha ngat ho mi
kut laut hak he o mia ngma sor kmar. Yindo a Taven to ima plong
vle ngnik ngnik, va ilaro keknen ngta sir hak ko ngat ho mi kut
vle gi enang ko yin mruo ye her mi kut el mar kam vle tok. 4 O
Ngoldaip, erieto tlo is kam gorang in he ktotu pmin kam hover ila
munik mang ila mmok? Ko her yin tuk arhe, ye her mi kut vle te,
a ho totur hak to yin tuk orom ilaro keknen ruk ngat ho mi kut
mmok hak. O vrong rhek tgus ngara kaol kpis ku penharom yin

he ktotu pmin ekam ko ilaro reha ruk ngat ho mi kut sir hak ngat
pis ma mmok ko pum o mia ngaro kerok.”

O Engyel Ruk Aktiek Hori Orom Alomin Ngata Lol O Kolhi Ruk Aktiek Hori Orom Alomin Ruk Ngat Kottep Orom A Kernonhommok Langto

5 To ko pekam tok, kua nho kuon ma volkha vop, va ko kaengogo
orom E Nut ka maksien Ka Taban To A Ho Totur Hak ko tok ko E Nut ta
mommen ka yet to tkaeltom kalo taban ruk alo totur he. Va ngma mon a
taban to endo kat te, A Taban To E Nut Kalo Pla Nginma Vle Kun Mnam.
6 Tmommen a yet, to o engyel ruk aktiek hori orom alomin ngat kottek
kun mnam A Taban To A Ho Totur Hak to endo ko ngat kais kio yor ruk
laol ko mar aktiek hori orom alomin kat. Va ngat kaegenkar o it ruk ngta
mmok, he ngta pilpil. Va langto langto mnam mar ta kleng ka vgon orom
a yet ka kae ko vgum ka ngaengtek. 7 Ngat kottek tok, to langto mnam
endruk korlolo E Nut tkueng ngar he ngta ktal ten a kolhi to ngat eharom
orom a kre to a gol ngang langto langto mnam o engyel ruk endruk. Va E
Nut to nma vle kngorom kngorom ka ho ngaesik hak tottep kun mnam o
kolhi ruk endruk. 8 Ko vokom tok, to a paei ka ngaus ta pum klik kngae
kun mnam E Nut ka maksien tgus he tngae ho ottep orom a paei ka ngaus
to tkaelmir orom E Nut kla saen va ka serppak kat. Va a paei ka ngaus
thagam o mia tgus kam vaik kun mnam ka maksien to endo kam ngae
kais ko o engyel ruk aktiek hori orom alomin nga kaottam o yor ruk laol,
endruk aktiek hori orom alomin kam tarkanang ngaro reha ruk orom
mar na.

16

O Engyel Ngta Glot O Kolhi Ruk Ngat Ottep Orom E Nut Ka Ho Ngaesik

1 To ko ngan a ktui langto kun mnam E Nut ka maksien ko ta rere
klik ngang o engyel ruk aktiek hori orom alomin kam havaeng ngar te,
“Mguak kol o kolhi ruk aktiek hori orom alomin ruk ngat ottep orom E
Nut ka ho ngaesik hak he kngae kam golotik kuon mang a mmie.”

A Kolhi To Agitgiang Orom Tkaeharom O Mia Kam Kol A Yor To A Kva

2 Ngat kol a re to endo, to langto mnam mar tngae he ka glot ka kolhi
kuon mang a mmie. Ta glot knop to o mia ruk ngat kol a ngaelmir to
mkor a ngaenkuo to tottek kun mnam a mou va ktotu pum ka matpil,
ngaro pkor ngat kael o kva ruk ngat vua nganngannes va ka ngti.

A Kolhi To Alomin Orom Thortgem A Mou Kam Vle Enang A Mhel Ka Mnes Ka Gidiel

3 To ko kaengogo orom a engyel to alomin orom ko ta glot ka kolhi kuon
mang a mou, he a mou thortgi he ka nho enang a gidiel to ta vle kun
mnam a mhel ka mnes. Va o tgoluk tgus ruk ngma vle kun mnam a mou
ngata yoyor vgum he.

A Kolhi To A Korlotge Orom Thortgem O Itok Ruk Mo Mmie Mar Kam Lul Kngae Orom A Mhel Ka Gidiel

4 To ko kaengogo orom a engyel to a korlotge orom ko ta glot ka kolhi
kuon mang o itok ruk ngma sap va o vugye. Va mar kat ngat hortgi ka nho
enang a mhel ka gidiel tok kat. 5 Ko vokom tok, to ko le kngan a engyel to
nma nho mang o itok ko thavae te,

“Nut, Yindo a plong vleir tennik, va tete tok kat ge, va Yindo A Ho
Totur Hak, ilaro papat ruk kam monik kim o vnek ruk endri ngang

o mia tok ngta sir hak ekam ko her yindo yel ilaro papat ruk tok
arhe. 6 Ii, ko ekam ko o mia ruk endruk ngtim ilaro mia mruo
kar ilaro propet he ngaro gidiel ngta ksuk, ye her el nga mgu
orom ngaro mur gidiel mruo kam ksuk tok kat, he nang mar kam
vuvvuo kun mnam."
7 Ngat re tok, to ko ngan endruk ku meorom E Nut ka psen to a totur ko
ngat kaenserpagam a re to endo kam havae kat te,
"Mi lmien, Ngoldaip To La Ho Vu Ngaurar Hak, Yindo ngoma totu
pmin, ilaro papat ruk kam monik kim o vnek ruk endri ngang o
mia tok ngta sir hak."

A Kolhi To A Korlolo Orom Tkaeharom A Kolkha Ka Manakain Kmim O Mia

8 To ko kaengogo orom a engyel to a korlolo orom ko ta glot ka kolhi
kuon mang a kolkha. Ta glot to E Nut tho mi kut kaenserpagam a kolkha
hak kam koppet he kaim o mia orom kla manakain to tkais mang a paei
to ta vurvur klik hak. 9 Ii, ko vokom a kolkha ko tkaim mar orom ka paei
ngaro ngaerevek ruk ngat ngae ho mi kut koppet hak. He o mia ngata
kerrereng E Nut ka munik pum tok, ko her En arhe to tmonik kim o vnek
ruk endruk ngang ngar. Ii, E Nut tsi monik kim o vnek ruk endruk ngang
ngar tok, vanangko ngat lo kaitgung ngaro kerkeknen he kanprim mang
ka serppak ge.

A Kolhi To Aktiek Orom Tkaeharom A Slommok Kam Pis Mo Mmie

10 To ko vokom a engyel to aktiek orom ko ta glot ka kolhi kuon mang
a ngorsang to mkor a ngaenkuo to tottek kun mnam a mou. Ta glot to
o vrong tgoluk tgus ruk ka tavgo ta komor mar, E Nut tngam slommok
kim mar tgus. To o mia ngat kaelha kam elelat ngaro naprai vgum o
nganngannes ruk ngat lol vgum o vnek ruk endruk ngat pagis kim mar
tok. 11 Va ngata kta kerrereng E Nut to kuon ma volkha vgum ngaro
nganngannes ruk endruk va vgum ngaro yor ruk o kva kat. Ii, ko vokom
mar ko ngat si vle tok, vanangko ngat lo kaitgung ngaro kerkeknen ge.

A Kolhi To Aktiek Hori Orom Atgiang Orom Tkaeharom A Ye To E Yupretis Kam Yaneng

12 To ko vokom a engyel to aktiek hori orom atgiang orom ko ta glot ka
kolhi kuon mang a ye to klalaut to e Yupretis. Ta glot to ko vokom a ye to
endo ko thera yaneng kngae to her gi nop tgus hak kmeharom a ngaelaut
ngang o taven ruk ngat re kmottek kun mnam a mhe to a kolkha nma
plek mnam mar kam pis. 13 To ko vokom o nunu ruk korlotge, endruk
nong lyar hak. Ko vokom mar ko ngta nho enang o piau ko atgiang tottek
kun mnam a vulkok to klalaut ka gu, va a piau langto tottek kun mnam
a ngaenkuo to tottek kun mnam a mou ka gu, va a piau langto tottek kun
mnam a propet to la ppiagar ka gu kat. 14 O nunu ruk endruk, mar o kool
ruk o nunu ko ngam kaeharom o ngaelmir ruk lserpgue. Va ko vokom
mar ko ngma ngae ko kim o taven tgus ruk mo mmie kmit mar kam kaum
kngae kaus mnam a kolkha to alaut, endo mkor E Nut To La Vu Ngaurar.
15 "Mu vokom dok na, ko ngora pis pangnaom muk gi enang a ngau-
ruvik ko nma pis pangnaom o mia kmurur ngaro tgoluk. Ii, vanangko
endo nam kaennei he kael kakro it ko rkieng, her endo ta lgekol arhe,
ekam ko en tlo is kam leep ko nera hop orom kakro it ko vanam he ner
lua sap kngae en a gi mit kam ngae kaus e."

16 To ko vokom o nunu ruk korlotge ruk endruk ko ngat kaum o taven
ko mnam a mhe to ngma mon lHibru te, e Amagedon.

A Kolhi To Aktiek Hori Orom Alomin Orom Tkaeharom A Mmie Kam Khi Klik Hak

17 To ko vokom a engyel to aktiek hori orom alomin orom ko ta glot ka
kolhi kuo kia gan. Ta glot to ko ngan E Nut ka ktui ko tottek kun mnam ka
maksien ko kim ka ngorsang. Ko ta rere klik te, "Ko her tarkanang kuaro
reha he!" 18 Ta re tok, to a koot tgi vrong gurmik kngae he kullung klik
kngae, va a mmie ta khi klik kngae kat he kael ka muktim to klalaut hak.
Ii, tennik ko E Nut tkueng o mia kam vle mo mmie kam ngae kais mang
tete, a mmie tlo vur khi klik hak enang tok ko ko vokom ko ta khi klik
tok e. 19 Va a rengmat laut to e Babilon tkommenik vgum a mmie ko ta
khi kmel karo mhetor ruk korlotge. Va a mmie ta look orom o rengmat
tgus ruk mo mmie kat. Ii, E Nut tlo kikiangae mang a rengmat laut to e
Babilon karo kerkeknen ko tkaekon ngang ngar pum mar, gi enang a ye
to a serpgar ko nma kaekon ngang a mhel to nam kaiviem. Ii, ko E Nut
ka ngaesik, en a serpgar tok kat va tottep kun mnam ka kolhi to En tmur
el kam paneng ngar kmiviem mnam. 20 Ii, va o nut ngat vuvuut ogu ma
mou vgum a mmie ko ta khi tok, va o vlik tgus ngta kuviet he o mia ngat lo
kta vokom mar kat e. 21 To ko vokom a kus to orom a ye to tvua serppak ko
tvua menglol ko a kus tkaerik ormar. A kus to endo, langto langto mnam
mar ka vnek tkais te, nok pat he o kilo ruk alo mhelom alomin hori orom
loktiek vor. Va mar ngat kaum kvuvuut ku mmie kuon mang o mia he
o mia ngat kerrereng E Nut vgum a kernonhommok to tel ngang ngar
orom a kus to endo orom a ye to tvua serppak ko tvua menglol tok. Ngat
kerrereng E Nut ko a kernonhommok to endo tngae ho mi kut kernonho
hak ngang ngar.

17

A Vlom To Nam Mur Kaen En Mruo Ngang Lurokol Kar A Vulkok

1 To ko kaengogo orom a engyel langto kun mnam endruk aktiek hori
orom alomin, endruk ngta kpom o kolhi ruk aktiek hori orom alomin
ko tkaol ngte kim dok he kreng dok te, "Aol ikkiem dok na, he ngora
khenam a nganngannes to E Nut ner kaen ngang a rengmat laut to ngat
el ko rkieng o itok kavurgem. Ngora khenam a nganngannes ngang ngar
ekam ko a rengmat to endo ta vle enang a vlom to nam vu kaeharom a
kerkeknen to kam mur kaen en mruo ngang lurokol. 2 Ii, ko o taven ruk
ku mmie ngat eharom a kerkeknen to kam kpoot mang a lei kar endruk
kun ma rengmat to endo ko ta vle enang a vlom to endo. Va nam kait o
vrong mia ruk ku mmie tgus kat kmeharom a kerkeknen to endo kar en
tok kat. He ekam tok, a vlom to a rengmat to endo ta vle kat enang a ye
to a serpgar ko nam kait o mia kmiviem kmenvevem mar tok kat."

3 Thavaeng dok tok, to kle kol kua nunu he kngorom kam ngae kpis ko
ma kalputmok. Ko tok ko vokom a vlom langto nam mur kaen en mruo
ngang lurokol ko ta sir mang a rengmat to endo. Ko vokom ko tkorsang
kuon mang a ngaenkuo to tottek kun mnam a mou, endo ka vok to ta svel
va karo lpetuk ruk aktiek hori orom alomin va karo mus ruk loktiek kat.
Va ngat ittiegom karo mnok kavurgem orom o rhek ruk kam kerrereng E
Nut orom mar kuon mang ka vok tgus. 4 Va a vlom to endo tkaegenkar ka
yet to ta svel, enang endo o taven ngma kaegenkar. Va ta srengem ka yet

orom o krek ngo mamten ruk nga keik tvua grap, kar a gol va o pel kuon
mang he ngta pilpil. Va ta kpom a kolhi to ngat eharom orom a kre to a
gol kat. Va a kolhi to endo tottep orom karo kerkeknen ruk ngat ho mi kut
kernonho hak kar o sle ruk o mia ngama rum pmar vgum ka kerkeknen
to kam kpoot mang a lei to endo nam vu kaeharom. 5 Va karo mnok ruk
korlotge, endruk tesgun ngta tvok kim o mia he tete ko re kam polgerik
ngat ittiegom mar kuon mang ka lein. Atgiang ta vle te,

“E Babilon To Orom Ka Munik To Alaut”

langto kat te,

“Endruk Ngam Kaen Mar Mruo Ngang Lurokol Ngar Nan”

va langto te,

“Endruk Ngam Kaeharom O Kerkeknen Ruk Ngat Ho Mi Kut Kernonho Hak Ngar Nan.”

6 Ko vokom en, va vgum a vlom to endo ko tho mi kut sirei mang o gidiel
ruk mkor E Nut karo mia mruo tok, endruk ngaro gidiel ngta ksuk vgum
o mia ko ngtim mar kngam mar o yoror ekam ko ngam mrua khenam
mar mruo ma mmok te, ngat kor mnam mar mang o rhek ruk e Yesus ta
rere lmien ormar. Ii, ta sirei mang ngar tok, gi enang a mhel to nma sirei
ko tivie he kveve tok kat.

Ii, ko ho mi kut senkrip kim hak. 7 To a engyel to endo ta mnganang dok
te, “Ya senkrip kman? Ngor le kpolger a papat to tesgun nma tvok kim o
mia, endo mang a vlom to endo va mang a ngaenkuo to a vlom to endo
ta sap kuon mang, endo orom karo lpetuk ruk aktiek hori orom alomin
va karo mus ruk loktiek. 8 Ko a ngaenkuo to ye her vokom ko ta vle tok,
tennik ta vle, vanang tete ther yor he, he lo kta vle kat e. Va koknaik, ner
kta hop kun mnam a mmie ka ho ngaesik hak. Nera hop, to endo yek e
Yesus nera rum kim ka ngmeang hak. Va o mia ruk ngma vle ku mmie
ngara vokom a ngaenkuo to endo ko ner kta hop to ngar le ksor kim ko
ngara vokom te, tennik ta vle, vanangko tyor he lo kta vle kat e, vanang
ta kta hop kat. O mia ruk ngara sor kim tok, her endruk E Nut tlo ittiegom
ngaro mnok kun mnam ka meer arhe ktar mang ko tlo kueng a mmie va
a volkha vop. Ko a hor to endo E Nut nam kaittiegom o mnok ruk mkor
o mia ruk ngara kol a ktalhok to kam plong vle ko kim En ngnik ngnik
mnam.

9 O papat ri kua rere orom mar ngat vua koppet kam mnor mang ngaro
pneik. O mia nga smia pat mang o papat ri na, ko a ngaenkuo to endo
karo lpetuk ruk aktiek hori orom alomin ngta vle ti te, mar o vlik ruk
aktiek hori orom alomin ruk a rengmat to a vlom to endo tkorsang kuon
mang ngar. 10 Va ngta vle kat te, o taven ruk aktiek hori orom alomin kat
ko aktiek kun mnam mar ngat yor he. Langto mnam mar ta vle vop, va
langto ngnok vop, tlo pis vop. Vanangko na her pis va ka tavgo to naka
vle kuo mang o mia na vrua vle lvur hok vur nong ke laut na, to nak nop.
11 Vanang endo a ngaenkuo to ta vle tennik, endo tyor he lo kta vle kat
tete, en ta vle te, a taven to aktiek hori orom korlotge orom ko tkol o taven
ruk aktiek hori orom alomin nga ngaekam. Va ner mia kerkolkol vgum
o nganngannes ruk laol hak he ner mia nop ka ngmeang hak.

12 Va karo mus ruk loktiek, endruk ye her vokom mar kat, mar o taven
ruk loktiek, endruk ngrok vop ko ngat lo kol a serppak vop, he ngaro
tavgo ngat lo komor kim o mia vop. Vanang endri E Nut ner kaen ke

venloot to tvur hok ngang ngar kam kol a serppak mnam, he ngaro tavgo
kam komor o mia, he nang mar kar a ngaenkuo to endo ngaro tavgo kam
kaum komor o mia tgus tok. 13 Ii, ngara kaum mang a papat atgiang, he
gi enang tok, ngar le kael ngaro serppak va ngaro tavgo ko maktiegom
a ngaenkuo to endo, he nang nga tavgo kam le kaum komor kim o mia
tgus tok. 14 He a ngaenkuo to endo kar mar ngar kaus kar Endo ta vle
enang A Sipsip To A Sital. Ii, ngar kaus kar, vanang endo ta vle enang A
Sipsip To A Sital nera kir kim mar ko her en o mia ngalmialaol Ngaldaip, o
taven Nga Taven to arhe. Va endruk ngara vle ko kim, her endruk ngam
kaikkiem ko her mar ruk en mruo tmur vaeng ngar, endruk en mruo
tmur el mar kam vle ngang en mruo, he lua tu kmor mnam mar mang
en he kmokpom kar."

15 A engyel to endo thavaeng dok tok, to kle khavaeng dok orom karo
rhek akuruk kat te, "O itok kavurgem ruk ye her vokom mar ko tok
ko mnam a mhe to a rengmat to e Babilon tkorsang mnam, o itok ruk
endruk, mar ngat kaenang o mia vang, endruk ngat pal mnam o vrong
valngan, o vrong rhek va endruk nkong ngar ko mnam o vrong marhok
tgus. Va a rengmat to endo tkaenang a vlom to nam mur kaen en mruo
ngang lurokol. 16 Kam ngae, to a ngaenkuo to endo kar o taven ruk ngta
vle te, o mus ruk loktiek ngar kle kaelha kmelat a rengmat to endo ko ta
vle enang a vlom to nam mur kaen en mruo ngang lurokol. He ekam tok,
ngar kaelha kam kering hak, gi enang ko o mia ngma kering a vlom to
enang tok kat. Ko ngma kering to le korim en la gi mit he nang o pendol
kam pis kmemem karo vok tgus to koknaik kngam ka mnes oguo kia
paei. Ii, ngara kering a rengmat to endo kam ngampaei pum kam rum
kim tgus tok kat. 17 Ii, ngara kering a rengmat tok, ekam ko E Nut mruo
ta ktar her mi kut el ka papat to endo gi kun mnam mar, he nang mar
kam mi kut kaikkiem ka papat to endo, kmeharom ka svil tok kam pis
lmien. Ii, he ekam tok, o taven loktiek ruk endruk ngat kaum kael ngaro
serppak kuon malpgem a ngaenkuo to endo, he nang ka tavgo kam vle
kuo mang o mia tgus. Ii, E Nut ta tting mang a ngaenkuo kam vle orom a
serppak tok kam ngae kais ko na kaottam karo rhek, mar kam pis lmien
ormar ko ngak kering a rengmat to endo enang tok. 18 Ii, a vlom to endo
ye vokom, her en a rengmat laut to e Babilon arhe, endo ka tavgo nma
komor o taven tgus ruk mo mmie."

18

Ngara Ngampaei Pum A Rengmat To E Babilon Kam Rum Kim Ka Ngmeang Hak

1 To ko pekam tok, ko kaengogo orom a engyel langto yok vat ko ta
grung kun kuon ma volkha orom kla serppak. Ta grung kun kuon va
kla mmok ta valler a mmie tgus. 2 Va ta vui klik kam kni te,

"A rengmat laut to e Babilon ta vle enang a vlom to nam mur kaen
en mruo ngang lurokol, he ekam tok, ngat her memget he, he ho
rum kim ka ngmeang hak. Va tete a rengmat to endo tgia vle
te, a kootnou to arhe. Ii, va ta vle kat te, o vrong iningol ruk
ngat kernonho nga rengmat to kat. 3 Ta vle tok tete, ekam ko a
rengmat laut to e Babilon, tkait o vrong rhek tgus kmikkiem karo
kerkeknen ruk kam kpoot mang a lei. Ii, tkait o vrong rhek tgus
kmeharom o kerkeknen he ka vle gi enang a ye to a serpgar ko

nam kait o mia kmiviem he kveve kat. Ii, ta vle tok, ko o taven
ruk mo mmie ngat eharom a kerkeknen to kam kpoot mang a lei
kar endruk kun mnam a rengmat to endo. Va o mia ruk ngam
kael ngaro tgoluk, o mia kmenkim mar ko mkor mar, ngata kol a
keik alaut vgum a rengmat to endo karo vu svil ruk mang o vrong
tgoluk tgus."

4 To ko ngan a ktui langto ko ta rere kuon ma volkha ko thavae te,

"Muk ruk kuaro mia mruo, mguak kottek kun mnam a rengmat to
endo. Mguak or kam tuur mnam karo kerkeknen ruk endruk,
he nang o kernonhommok ruk ngua re kmelik ngang a rengmat
to endo kam lua lol muk kat. 5 Ngor kaelik ngang tok, ekam ko
karo kerkeknen ngarlatgep ngarlatgep ngta kaum kais enangthe
ngata grap ngpalmai kuon ma volkha ko kim dok he dok klo is kam
kikiangae mang ngar enang tok e."

6 To ko ngan a ktui langto kat ko thavaeng endruk ngara rum kim a
rengmat to e Babilon kam reng ngar te,

"Muk gi, mguak kaekon ngang a rengmat to endo kam kering hak
kmikkiem gi enang ko a rengmat to endo ta kering o mia akuruk
tok kat. Va mgua ho mi ktua vanker a kapnes ngang ngar hak
kir kim a kapnes to ngat en ngang o vrong rhek kmoripang ngar
mang ngaro kerkeknen ruk endruk. He ekam tok, mgua ho mi
ktua rum E Nut ka ho ngaesik ngang a rengmat to e Babilon to
endo kam vanker a kapnes kmel kuon mang ngar he ho mi ktua
rum kim mar ka ngmeang hak, kmikkiem gi enang ko tkering o
vrong rhek tok kat. 7 Ii, mguak sovet kam vanker a kapnes ngang
ngar kmekon ngang ngar orom o nganngannes va o yoror ruk mar
kam mrua mrung ngar mruo vgum mar. Mguak vanker a kapnes
ngang ngar tok, kmikkiem gi enang ko ngat sovet kam mrua
kansgum mar mruo kmel nga munik laut ngang ngar mruo he ho
mi kut rum ngaro sing mang o kerkeknen ruk ngam kaeharom
mar tok kat. Ko kun mnam ngaro papat mruo, ngam mrua hover
mar mruo kam mrua havaeng ngar te, 'Mor ruk mnam a rengmat
ta, mor tgus ngota vle o taven. Ngot lua vle enang te, mor o tahegi
e, ko mor ngot lo is kam kta mrung nguaro yoror kat e.' 8 He vgum
ngaro rhek ruk endruk, a kolkha langto nera pis kim mar, va kun
mnam a kolkha to endo gi, o yor laol ngara lol mar kngam mar o
yoror kun mnam a kolkha to endo. Ii, o mia ngara vang, ngara yor
he nglenar ngara vor pa ngaor va ktolpum o ungni he kaee mang
ngar. Ko o mia ngara ngampaei pum a rengmat to endo he krum
kim tgus ka ngmeang ekam ko Ngolaip to E Nut to ta ktar mi kut el
ka pat to kmen a kapnes to endo ngang ngar, En tho mi kut serppak
hak."

9 Ii, to mnam a kolkha to o taven ruk mo mmie, endruk ngat tuur
mnam a rengmat to endo ka kerkeknen to kam kpoot mang a lei kar
mar va krum ngaro sing mang a kerkeknen to endo, mar ngara vokom
a rengmat to endo ko o mia ngak rum kim. Va ngara vokom a paei ka
ngaus to nak pum ka grap ngpalmai, to endo yek, ngara vor pa ngaor va
ktolpum o ungni he kaee mang ngar tok. 10 Ii, ngara vokom tok to kle
kgor hak he ksir malhagenmok mang he kaeti mang kam re te,

'Suvrum yindo a rengmat laut! O Babilon, yindo orom ila serppak,
suvrum muk ge! Ko kun mnam ke venloot to tvur hok, E Nut tpis

kim muk orom ka papat to kam rum kim muk he.’

11 Ii, va endruk ngam kael ngaro tgoluk, o mia kmenkim mar ko mkor
mar, ngara vor pa ngaor va ktolpum o ungni he kaee mang ngar kat,
ekam ko nong o mia akuruk ngang ngar kam kat kaenkim ngaro tgoluk
ko mkor mar kat e. 12 Ii ngaro tgoluk ruk ngam kaeharom mar orom a
kre to a gol, a kre to a silva, o krek akuruk ngaro kerok ngat vua grap, o
pel, o it ruk orom ngaro vu kraen, o lot ruk ngta svel, va endruk enang
o taven ngam kaegenkarik, o hi ruk o sitron ngo mamten tgus, va ngaro
vrong tgoluk tgus ruk ngam kaeharom mar orom a elepan kalo mus, va
orom o hi ngo mamten ruk ngaro keik ngat vua grap, va orom a kre to a
bras, va orom a haian, va orom a kre to ngma mon te, a mabel. 13 Ii, va
ngaro tgoluk ruk o sinamon, o ku ruk ngma mon mar te, o miir, o paeyol
ruk ngaro ngaus la grir to ngma mon mar te, o ensen, o vursien ruk ngma
mon te, o prekensen, a ye to a serpgar to a vaen, a ho to a olip karo itok,
o sigla ngo ngaor, ke ho to a vit ka ngaor, o bulmakau, o sipsip, o hos kar
ngaro laktok ruk ngam kaititik. Va si o mi mia kat, va ngam kael mar,
o mia kmenkim mar mo kmar, he nang o mia ruk endruk kmeha ngang
ngar.

14 Ii, endruk ngam kael ngaro tgoluk, o Babilon kmenkim mar mo
kmar ngar kaeti mang a rengmat to e Babilon he kreng te,

‘O vrong tgoluk tgus ruk o yar ko muma svil mang ngar ngat lo kais
kam kta vle ngang nguk kat e. Ko mularo vu sreng va mularo
tgoluk lyar ruk ngma pilpil ngat her loloong he, he mut lo kat kais
kam kta lol kat e.’

15 Ii, endruk ngam kael ngaro tgoluk, o Babilon kmenkim mar ko mkor
mar, he nang mar kam kol a keik alaut, mar ngara sir malhagenmok
mang a rengmat to endo he kgor hak pum o nganngannes ruk ngara pis
kim. Ii, ngara vor pa ngar va ktolpum o ungni he kaee mang 16 kam vui
klik te,

‘Suvrum yindo a rengmat laut! O Babilon yindo orom ila serppak,
suvrum muk ge! Muk ruk muma pasrengem muk orom o it
ruk ngaro vu kraen ruk ngta svel va orom endruk o taven ngma
kaegenkarik kat. Ii, muk muma pasrengem muk orom o tgoluk
ruk ngta pilpil, endruk a kre to a gol, o krek ruk ngaro kerok ngta
grap va o pel kat. 17 Vanang kun mnam ke venloot to tvur hok, E
Nut tpis kim muk orom ka papat to kam rum kim muk he kering
mularo vu tgoluk tgus hak.’

Ii, va endruk tgus ngma plangail mo laktok ruk kuon ma mou kar
endruk tgus ruk ngma sap kun mnam o laktok, va endruk ngam kaeha
mnam mar va endruk ngam kol a kre oguo mou, mar tgus ngara sir
malhagenmok mang a rengmat to e Babilon. 18 Ko ngara vokom a
rengmat to endo ko o mia ngara rum kim va ngara vokom a paei ka
ngaus ko nak pum ka grap ngpalmai. Ngara vokom tok, to ngara havae
te, ‘Tennik kam ngae kais mang tete, nong a rengmat tang ko ka munik
ta laut enang enda e.’ 19 Va ngara vor pa ngaor va ktolpum o ungni he
kaee mang a rengmat to endo to kvui kam re te,

‘Suvrum yindo a rengmat laut! O Babilon yindo orom ila serppak,
suvrum muk he! Ko tesgun o mia ngama pis kmuk orom ngaro
laktok kmel ngaro tgoluk ngang nguk, muk kmenkim mar ko
mkor mar, he nang mar kam kol a keik alaut ko mkor muk ruk
orom mularo vu krek ruk tok. Vanang kun mnam ke venloot to

tvur hok, E Nut tpis kim muk orom ka papat to kam rum kim muk
he kering mularo vu tgoluk tgus hak. 20 Muk o engyel ruk muma
vle kuon ma volkha, mguak sirei. Va, muk E Nut karo mia mruo
va muk o aposel va o propet mguak sirei kat, ekam ko E Nut tel
ka papat to kam rum kim a rengmat to endo kmekon ngang ngar
mang o kerkeknen ruk ngat eharom mar ngang nguk he.' "

21 To ko vokom a engyel langto tvua serppak ko thover a kre to klalaut
hak he kngam ngogu mou. To ta re te,

"Mu vokom a mou na, ko ta kervavle vgum a kre to ko gnua ngam
kun mnam, ko a rengmat laut to e Babilon ner mia kervavle gi
enang tok kat vgum ko nguak rum kim tgus. To a mhel tang ner lo
kat kais kam kta vokom kat e. 22 Va muk o Babilon mula rengmat
ner kaenanglaol he a vatimmok nera vle kim kat. Ko endruk
ngama hupum o ngaesong va o nglung, va endruk ngma pum o
kamop va a ho ka grie, ngar lo kat kaeharom mar kat kun mnam
mula rengmat to endo kat e. Va endruk ngam kaeharom ngaro vu
reha ko mnam mula rengmat va ngar lo kat kaeha kun mnam kat
e. Va mguer lo kat kais kam ngan a mhel ko ta pum o sigla orom
a kre to klalaut kam melesem orom ko tok kat e. 23 Va a mmok
tang ner lo kta valler mula rengmat to endo kat e. Va mguer lo kat
kais kam kol a re to mang alomevek ko ngat srim min mo kmin
kam lei ko tok kat e. Ii, mula rengmat ner mia vle tok, ekam ko
endruk ngam kael ngaro tgoluk ngang nguk, muk kmenkim mar
mo kmar, si mar o vrong rhek ruk ngaro munik ruk laol mo mmie,
vanangko mut her hem a kerker orom mar kam vraik orom ngaro
papat petgim E Nut. 24 Ii, mguera vle tok, ekam ko mum kaim o
propet kar E Nut karo mia mruo akuruk kngam mar o yoror he
ngaro gidiel kam ksuk. Si o vrong mia tgus ruk ngat yor ku mmie,
va ngaro gidiel ngta vle kuon mang nguk kat."

19

O Engyel Ruk Kuon Ma Volkha Ngat Kaelha Kam Hover E Nut Ka Munik

1 To ko pekam tok, ko ngan a muktim to klalaut hak enang a mumu ko
ngata vuvui klik kam kni pum E Nut te,

"Aleluya, ngruak hover E Nut ka munik. Ngoma totu pum her Endo
tkais kam susulgim o mia arhe. Va her En ta vle orom kla saen
to kat arhe. Va her En tvua serppak kat. 2 Ii, ngruak kanprim En
ekam ko karo papat ruk nam kaelik kuon mang o mia, ngat ho mi
kut sir va ho mi kut mien kat. Ii, ther monik kim a yor ngang a
rengmat laut to ta vle enang a vlom to nam mur kaen en mruo
ngang lurokol. Ko ta kering a mmie tgus orom ka kerkeknen to
kam kpoot mang a lei kar o mia tgus. Ii, va E Nut ta srim a vnek to
a rengmat to endo tel kuon mang ngar mruo ko ngat im kalngunes
ruk ngam kaeha ngang kngam mar o yoror he ngaro gidiel ngta
ksuk."

3 Ngta vui tok, to kle kta vui kat kam kni pum E Nut kat te,

"Aleluya, ngruak hover E Nut ka munik ko a paei ka ngaus to ta pum
ka grap ngpalmai kun mnam a rengmat to endo nera pum ka grap
ngpalmai ko tok kngorom kngorom ge."

4 Ngat re tok, to endruk o hipun ruk a mhelom hori orom korlolo kar
endruk korlolo E Nut tkueng ngar he ngta ktal, ngat mrua ngam mar ku

mmie he ktotu pum E Nut ko tok ko tkorsang kuon mang ka ngorsang.
Va ngta vui ngang kat kam kni pum te,
"Aleluya, Lmien te, ngruak hover E Nut ka munik!"
5 Ngat vui tok, to ko ngan a ktui langto ko tkottek kuon ma volkha ko ta
re te,
"Muk ruk mum kaeha ngang E Nut he kgorang, muk ruk orom
mularo mnok ruk laol va muk ruk mularo mnok ruk nong laol,
muk tgus mguak kaum kanprim E Nut."
6 Thavae tok, to ko ngan a muktim langto ko tkaeti enang a mumu to
klalaut ko ngta rere. Ii, karo rhek nga muktim ngat kaeti enang a ye to
klalaut ka muktim ko tkottek he ksap klik. Va karo rhek ngat kaeti kat
enang a koot ko ta kullung klik kngae ko a mumu to endo ngat vuvui klik
kam kni pum E Nut te,
"Aleluya, ngruak hover Ngoldaip E Nut To La Ho Vu Ngaurar Hak
ka munik ekam ko her Endo ka tavgo na re kam vle kuo mang
o mia tgus kam vle ngnik ngnik arhe. 7-8 He ekam tok, ngruak
sirei kam sirei hak he kanprim E Nut mang ka serppak, ko endo
ta vle enang A Sipsip To A Sital kar kakro ngaomevek ngata vle
enang alomevek ruk ngint re kam lei, ko ngat hera srim min mo
kmin he kmen ol. Va a vlom to orom e Yesus kakro ngaomevek
tsim pasrengem en mruo kam paneng katngokol ko a vlom tmur
pasrengem en mruo orom o it ruk lyar hak, endruk ngat vua
mmok orom nglaro saen. Ii, a vlom to orom e Yesus kakro
ngaomevek tsim pasrengem en mruo orom o it ruk E Nut mruo
tmur enik ngang, he nang en kam ktar pasrengem mar mruo
ormar tok."
(A vlom karo it ruk ngat vua mmok orom nglaro saen ruk endruk,
tkaelmir orom mar mang E Nut karo mia mruo ngaro keknen ruk ngat
vua sir hak.)
9 Ko vokom tok, to a engyel ta kta havaeng dok kat te, "Ngiak kaittiegom
kuaro rhek ri na te, 'Endruk E Nut tme mang ngar kam tuur mnam ka
pnes to mang endo ta vle enang A Sipsip To A Sital ko tre kam lei, her
mar ruk ngat lgekol arhe.' " Tre tok, to kle krum karo rhek kam havaeng
dok te, "O rhek ruk endri, mar E Nut karo rhek ruk o minar."
10 Ko ngan o rhek ruk endruk ko mkor a engyel to endo to kle ktubulkek
ku penharom kam totu pum. Vanang thavaeng dok te, "Or kam totu pum
dok tok! Ko dok E Nut ka gi kalyie to kom kaeha ngang enang yin kar
ingornopeik ruk ngat kor mnam mar mang o rhek ruk e Yesus ta rere
lmien ormar kat. Ngiak kle va ktubulkek ko kim E gi Nut tuk kam totu
pum En tuk ha! Ii, ko o rhek ruk mang e Yesus her o rhek ruk msim E
Nunu A Totur tenrhek mnam o propet ormar arhe, mar kam ktar kpavap
ormar."

E Yesus Ta Sap Orom A Hos To Ta Kas

11 To ko kaengogo orom a volkha ko tkommenik he kael kalo kae
alomin, va vgum a hos to ka vok ta kas ko tpis kim dok. Va endo tkorsang
kuon mang ka sai, kalo munik alomin te, La Minar va Endo Nam Sim
Ktua Rere Lmien Orom Karo Mur Rhek Mruo. Nma momngan kar o mia
va kaus kar o mia orom karo papat ruk ngta sir hak. 12 Kalo keik nginta
nho enang alo paei ruk nginta vurvur klik hak mnam min. Va thim karo
msasaen kavurgem kuon palpgem ka lpek. Va E Nut tittiegom ka munik
langto kuon mang ka vok. Vanang nong a mhel tang to ta mnor mang ka

munik to endo e. Gi en tuk to ta mnor mang. 13 Va tkaegenkar ka yet to
thum va gidiel. Va ka munik langto kat ngata mon orom te, “E Nut Ka Re.”
14 Ta sap orom a hos to endo, va o ngaomevek ruk kuon ma volkha ngta
sap pekam orom o hos ruk ngta kas tok kat. Va ngat sim pasrengem mar
mruo orom o it ruk lyar hak, endruk ngat vua mmok orom ngla mmok.
15 En kar mar ngat kaum ksap kngae va a kom to tvua kha tkottek kun
mnam ka gu, he nang en kmim o vrong rhek orom, kmikkiem gi enang
ko E Nut karo rhek ngat havae te, “He her Endo nera kir kim o mia tgus
he ktoot mang ngar orom ka kop to tvua serppak, endo nma kpom kam
khenam ma mmok te, ka tavgo na komor kim o mia tgus lserppak hak.”
Ko her endo arhe nma melesem o grep ngaro praen ruk o mia orom E Nut
To La Vu Ngaurar ka ho ngaesik hak. 16 Va E Nut tittiegom kalo munik ruk
yok ko mang ka knau va kuon mang ka yet te:

O TAVEN NGA TAVEN va NGALMIALAOL NGALDAIP.

17 To ko vokom a engyel langto kat ko ta sir kuon mang a kolkha he
kvui klik ngang o iningol ruk ngma vo kuo kia gan kam me mang ngar
ko thavaeng ngar te, “Mu aol na. Mguak kaum kpis kam tuur mnam a
ngaemik laut to mkor E Nut, 18 he nang muk kmem o taven ngaro vothol,
o ngaomevek ngalmialaol ngaro vothol, o mia ruk lserpgar ngaro vothol,
o hos ngaro vothol, o hos ngalmialaol ngaro vothol, va o vothol ruk mkor
o mia ngo mamten tgus. Ii, va endruk tgus ngalmialaol ngam kaenen
mar kmeha lkapnes ngang ngar, endruk nong ngalmialaol ngang ngar
kmenen mar kmeha ngang ngar, va endruk orom ngaro mnok ruk laol
va endruk ngaro mnok nong laol kat va mguer kaem ngaro vothol kat.”
19 To ko kaengogo orom a ngaenkuo to tottek kun mnam a mou va
o taven ruk mkor a mmie kar ngaro ngaomevek ko ngata kaum kngae
kaus kar Endo ta sap orom a hos to ta kas kar kakro ngaomevek. 20 Ngat
kaus, vanang Endo ta sap orom a hos to ta kas kar kakro ngaomevek ngat
kapom a ngaenkuo to endo kar a propet to la ppiagar, endo a ngaenkuo
to endo tenserpagam kmeharom o ngaelmir ruk lserpgue ngang. Ii, a
propet to la ppiagar to endo, her endo ther vraik orom o mia ngaro papat
orom o ngaelmir ruk lserpgue petgim E Nut, he ka ktong ngar kam totu
pum a ngaenkuo to endo ka matpil arhe. Ii, o mia ruk endruk, her endruk
ngat kol a ngaelmir to mkor a ngaenkuo to endo kuon mang ngaro pkor
kat arhe. Ii, ekam tok, a ngaenkuo kar a propet to la ppiagar to endo, E
Nut tngam min tgus alo katlar oguo ma ngaenker to orom a sulpa, endo
a paei nma vurvur klik hak mnam. 21 To Endo ta sap orom a hos to ta kas
tim enngindi nginalo ngaomevek tgus orom ka kom to tottek kun mnam
ka gu kngam mar tgus o yoror. To o iningol tgus ngat pis kaem ngaro
vothol kngae ho mi kut vi kmar hak.

20

E Nut Nera Tokim E Seten Kun Mnam A Hengor Kam Ngae Kais Mnam O Pnes Ruk Ngat Kais Te, 1,000

1 To ko vokom a engyel langto kat ko ta grung kun kuon ma volkha
va ta kpom a ngaegot ka ki, kar a sen to klalaut kun mnam ka ktiek, alo
serppak ruk kmoregot va kmelegot kim endruk ngama vaik kottek kun
mnam a mmie ka ho ngaesik hak. 2-3 Ii, ko vokom a engyel to endo ko
ta kleng singni mnam a vulkok to klalaut he kapom kserpagam, endo

tennik thortgi mur el en a mi vim, endo ngma mon kat te, a koot, va e
Seten. Ta kapom kserpagam to kaussiem to kle kngam ngogu mnam a
mmie ka ho ngaesik hak he sim vat a mmie ka ho ngaesik ka ngaegot kim.
To ta kleng o vnangal ko va ngaegot kat, en kam vle ko tok kam ngae kais
mo pnes ruk 1,000, he nang en kam lo kta kauyang o vrong rhek kat. Ii,
naka vle ko tok kam ngae kais mo pnes ruk 1,000 ko ngak nop na, yek E
Nut ner kle khong, en kam ngae vrua vle na.
4 Va ko vokom o taven ruk ngat korsang kuon mang ngaro ngorsang
kat, ko E Nut ten a serppak ngang ngar kam momngan kar o mia. O
taven ri ko vokom mar, her endruk o mia ngta ptum ngaro ngoro hak
ekam ko ngma hahavae lmien mang e Yesus va kor mnam mar mang
E Nut karo rhek kat. Ii, endruk endri ngat lo totu pum a ngaenkuo to
tottek kun mnam a mou, i o ka nunu to orom ka matpil kat e. Va ngat lo
kol a ngaenkuo to endo ka ngaelmir kuon mang ngaro leineik, i o ngaro
singni kat e. Ko vokom mar ko ngat hop petgim ngaro nnak he korsang
kuon mang ngaro ngorsang, he nang mar kam kaum kar e Kristus kmel
ngaro tavgo kam komor kim o mia he kmomngan kar mar kam ngae kais
mnam o pnes ruk 1,000. 5 (O yoror akuruk ngat lo hop petgim ngaro
nnak vop. Gi ko pekam ko o pnes ruk ngat kais te, 1,000 ngat nop, yek
ko vokom mar ko ngat kle khop.) He ekam tok, ngma mon a venloot to
endo te, a venloot to aktarang ko o mia ngta ktar khop petgim ngaro nnak
kun mnam. 6 Endruk ngara ktar khop petgim ngaro nnak kun mnam a
venloot to aktarang to endo, her endruk ngat lgekol arhe. Her endruk E
Nut mruo ta ktar mur el mar kam vle ngang En mruo te, karo mia mruo.
He mar kam kta yor kat kngam nglomin va ngat lo is kam kta yor kat e.
Vanang ngar kle va ka vle mekam mekam ngang E Nut kar Endo E Nut
Thim Orom Ka Msasaen te, mar nginaro pris. He ngara kaum kar min
kmel ngaro tavgo kam kaum ka vle kuo mang o mia he kaum kmomngan
kar mar kam ngae kais mnam o pnes ruk 1,000.

E Nut Nera Rum Kim E Seten

7 To o pnes ruk 1,000 nga nop na, yek E Nut nera hong e Seten kun
mnam ka hengor, en kam ngae. 8 To e Seten nera kottek kam ngae kam
kat kaelha kauyang o vrong rhek tgus kun mnam a mmie tgus, kam
kaum mar tgus kmus. Endruk nera kaum mar, ngara mon mar tgus te,
e Gok to ko mMagok. Mar ngarlavurgem ngarlavurgem enang o vui ku
va mou. 9 Va ko vokom mar ko ngata ngongae paat kam ngae korreik
ekam a mmie ka vgon kam ngae to kpis mang E Nut karo mia mruo he
kairkleim nga rengmat to E Nut nam kaelongtok mang. Ngat kairkleim,
vanang E Nut tngam a paei kun kuon ma volkha va a paei tkaem mar
krum kim mar tgus ka ngmeang. 10 Ii, va E Nut tngam a ngaenkuo to
tkauyang o vrong rhek oguo ma ngaenker to orom a sulpa, endo a paei
nma vurvur klik hak mnam. Ii, tngam e Seten ko tok, ngok mnam a mhe
to ta ktar ngam a ngaenkuo to tottek kun mnam a muo kar a propet to
la ppiagar kat. Va ko tok ngara kol a nganngannes to klalaut mo kolkhek
va mo rsegain tgus kngorom kngorom.

E Nut Nera Ktar Orom Endruk Ngat Lo Kor Mnam Mar Mang En Kam Momngan Kar Mar

11 To ko kaengogo orom E Nut ko tkorsang kuon mang ka ngorsang to
klalaut ko ta kas. Ko vokom tok, va ko kle kvokom a mmie va a volkha
kat ko ngint her gia loloong he o mia ngat lo kta vokom min kat e. 12 To ko

vokom o yoror ruk ngat hop petgim ngaro nnak ko ngta sir ko kim E Nut
ka ngorsang. Endruk endri ngaro mnok ruk laol va akuruk ngaro mnok
ruk nong laol. Ngta sir ko tok, va ko vokom E Nut ko ta pepet o meer
ngaro hor, endruk E Nut tittiegom o mia ngaro reha kun mnam mar. Va
tpepet a meer langto kat, endo orom o mnok ruk mkor o mia ruk ngara
kol a ktalhok. Vanang E Nut tkaelha orom o yoror kam ktar kmomngan
kar mar kmikkiem ngaro reha ruk E Nut tittiegom mar kun mnam karo
meer ruk endruk. 13 To endruk ngat yoyor kun mnam a mou, ngata
ktar khohop petgim a mou, va o yoror ruk ogu mLol ngata ktar khohop
petgim a mhe to endo kat. O yoror tgus ruk tok ko ngata ktar khohop E
Nut ta momngan kar langto langto mnam mar kmikkiem ngartaro reha
mruo. 14 To o yoror ruk ngat ottek kun mnam a mhe to ogu mLol kar a
mhe to endo, e Lol msim kat, E Nut tkaum o mia ruk endruk kar a mhe
to endo he kaum kngam mar kun ma ngaenker to orom a sulpa, endo a
paei nma vurvur klik hak mnam. Vanang a ngaenker to orom a sulpa,
endo a paei nma vurvur mnam he kaim o mia kngam mar o yoror, ngma
mon te, a yor to alomin orom. 15 Ii, ko vokom E Nut kat ko a mhel ka
munik to E Nut tlo pis mang kun mnam ka hor to orom o mnok ruk mkor
endruk ngara kol a ktalhok to kam plong vle ko kim En ngnik ngnik, va E
Nut tngam a mhel to endo kun ma ngaenker to orom a sulpa, endo a paei
nma vurvur klik hak mnam.

21

E Nut Ner Kaeharom A Rengmat To E Yerusalem To A Gunngar

1 To ko vokom vop, va ko vokom a volkha to a gunngar va a mmie to a
gunngar kat, ko a mmie va a volkha ruk E Nut ta ktar kueng ngin ngint
loloong. Va a mou ther loloong kat. 2 Va ko vokom A Rengmat To A Totur,
endo a rengmat to a gunngar to e Yerusalem ko tottek ko mkor E Nut he
ka grung kun kuon ma volkha. Ii, va E Nut tsim pasrengem he ka vle
enang a vlom to tsim pasrengem en mruo kam paneng katngokol to tre
kam lei orom. 3 To ko ngan a ktui langto vat ko tottek ko vanam E Nut ka
ngorsang ko ta rere klik te, “Mu vokom na, E Nut tel rengmat kun pgegom
o mia ruk ko mmie he En mruo nera vle ko kmar. Va mar, ngara vle ngang
En te, karo mia mruo, he nang mar kam totu pum En. 4 Va E Nut nera
mgol ngaro kerok ngaro itok kam petik ko o mia ngar lo kat kais kam kta
kaeti kat e. Va ko tok o mia ngar lo kat kais kam kta yor kat e. He o mia
ngar lo kat kais kam kta vor pa ngaor he ktolpum o ungni kmaee kat e. Va
ngaro pkor ngar lo kat kais kam kol a nganngannes ko tok kat. Ko vokom
mar ko ngara vle tok, ekam ko o tgoluk ruk o sangneik nga her loloong
he.”

5 To E Nut to tkorsang kuon mang ka ngorsang thavae te, “Ko her eha
he, he kaeharom o tgoluk tgus o gunngae.” Thavae tok, to kle kreng dok
te, “Ngiak kaittiegom kuaro rhek ri na ko mar o rhek ruk o minar he o
mia ngat kais kmor mnam mar mang ngar.”

6 To thavaeng dok orom karo rhek te, “Yu! Her dok to Aktarang va Dok
to A Knaegiang kat, Endo ngma mon dok kat te, e Alpa va e Omega. Endo
na katngaivie, ngora klang ma ye to nma gos ko pa vugye to a ktalhok,
he nang en kmivie mnam. He en tlois kmenkim ko mkor dok kat e, ko ko
gi nngiar ngang orom. 7 Ii, endruk ngak kir kim a ngaenkuo, her endruk
ngar mia kol a ktalhok to endo arhe kam plong vle ko kim E Nut ngnik
ngnik, ekam ko ngara vle ngang dok te, koles msim, va dok ngora vle

ngang ngar kat te, Endo ngara totu pum dok. 8 Vanang o mia ruk ngat
kernonho, endruk ngma ruokar kim a ngaenkuo to endo he lo kor mnam
mar mang dok, nang kle kaeharom o kerkeknen ruk kam por mia, kam
mo vret mar, kam totu pum o matpil, kam paeim o tgoluk, E Nut ner kael
mar kam yor kun mnam a ngaenker to orom a sulpa, endo a paei nma
vurvur klik hak mnam. Ko a ngaenker to endo nera vle te, nga rengmat
ka pun msim. Ii, E Nut ner kaeharom tok ngang ngar kar endruk tgus
ngma ppiak. Vanang a yor to endo tok, o mia ngma mon te, a yor to
alomin orom."

A Rengmat To E Yerusalem To A Gunngar Karo Vu Kraen

9 To ko vokom a engyel langto kun mnam endruk aktiek hori orom
alomin, endruk ngta kpom o kolhi ruk aktiek hori orom alomin. Va E
Nut ka ho ngaesik hak to ta vle enang a yor to klalaut tottep kun mnam o
kolhi ruk endruk. Vanang o yor ruk endruk, her endruk E Nut ner kaenik
ngang a mmie koknaik pekam o yor tgus arhe. Ko vokom a engyel tok,
ko tpis kim dok he kreng dok te, "Aol ikkiem dok he ngora khenam akro
ngaomevek to mkor Endo ta vle enang A Sipsip To A Sital ngang in, ko
kakro ngaomevek ngta vle enang a vlom to En tre kam lei orom." 10 To a
engyel ta vaeng E Nunu A Totur kam kol kua nunu he kngorom kam ngae
ka grap kuon kim la vul to klalaut va tvua grap. Tel dok ko tok kuon kim
ka keik kuo plut hak he ka khenam A Rengmat To A Totur to e Yerusalem
ngang dok. Ta khenam a rengmat to endo ko tottek kun kuon ma volkha
kim E Nut he ka grung. 11 Tmi ktua mmok hak orom E Nut kla saen, gi
enang a kre to ka keik tvua grap ko tnan orom ka mmok tok kat. Enang a
kre to ngma mon te, a yaspa ko tngae gi pilpil enang a tleko. 12-13 Va E Nut
totokim a rengmat to endo he urkleim orom ka hengor kat to tmi ktua
grap va klalaut. Karo ngaegot ngat is mang loktiek hori orom alomin
ko a korlotge ngta vle ko mnam ka hengor ka ngaiting langto langto. O
ngaegot ruk korlotge ngata vle ngkunku mou, va ngogun pgeik a korlotge
kat, va kunku pgeik a korlotge kat, va kunkuon pgeik a korlotge kat. Va
a engyel langto ta sir ko engnang a ngaegot langto langto kat. Va E Nut
tittiegom o Israel ngaro usiel ruk loktiek hori orom alomin ngaro mnok
ko engnang o gudor ruk loktiek hori orom alomin tok kat. A ngausie ka
munik langto langto ko engnang a gudor langto langto tok. 14 Va E Nut
teharom a rengmat ta ka hengor kuon mang o ngtek ruk loktiek hori
orom alomin kat. Va o aposel ruk mkor Endo ta vle enang A Sipsip To
A Sital E Nut tittiegom ngaro mnok kuon mang ngar. A aposel ka munik
langto langto kuon mang a ngtek langto langto tok kat.

15 A engyel to ta rere kar dok ko tok, ta kpom a kop to kam kol a tong
mang a rengmat to endo orom. Ngat eharom a kop to endo orom a kre to
a gol. Va tre kam kol a tong mang a rengmat to endo tgus va karo ngaegot,
va ka hengor kat. 16 E Nut tel ka rengmat karo ngaitngol ruk korlolo tgus
kam vle te, ngat gi mo enang ngar. Va ka vha va ka hok ngat mo is kat.
A engyel to endo tkol a tong mang a rengmat karo ngaitngol tgus va tpis
mang ka hok ko tkais mang o kilomita ruk te, 2,200. Va ka vha ta vle tok
kat, va ka grap tok kat. 17 To tkol a rengmat ka hennek ka tong kat he kpis
mang ka ppat ko tkais mang te, o mita ruk te, 60. Ii, a engyel tikkiem o
mia ngaro tong kam kol o tong ruk endruk kat. 18 A hengor to endo E Nut
teharom orom a kre to a yaspa. Va teharom a rengmat tgus orom a kre
to a gol to tgi mmok hak ko nong a tomhel tang kat tmovavaik kar. Ko a

kre to endo, o mia ngat gia nho kpa mnam. 19 Va tpasrengem a hengor
karo ngtek orom o krek ngo mamten ruk ngaro kerok ngat vua grap kat.
Ii, ko a ngtek to ngata ktar ngam ku mmie ngat eharom orom a kre to
a yaspa, va endo alomin orom ngat eharom orom a kre to a sapaia, va
endo a korlotge orom, orom a kalsidoni, va endo a korlolo orom, orom
a emeral, 20 va endo aktiek orom, orom a sardonis, va endo aktiek hori
orom atgiang orom, orom a karnilian, va endo aktiek hori orom alomin
orom, orom a krisolait, va endo aktiek hori orom korlotge orom, orom
a berel, va endo aktiek hori orom korlolo orom, orom a topas, va endo
loktiek orom, orom a krisopes, va endo loktiek hori orom atgiang orom,
orom a yasin, va endo loktiek hori orom alomin orom, orom a ametis.
21 Ii, va a rengmat to endo karo ngaegot ruk loktiek hori orom alomin,
mar o kirpik ruk o pel loktiek hori orom alomin ko E Nut teharom langto
langto mnam mar orom a pel langto langto kat. Va E Nut teharom a
rengmat ka ngaelaut orom a kre to a gol to tgi mmok hak ko nong a
tomhel tang kat tmovavaik kar, he o mia ngat gia nho kpa mnam.
22 Klo vokom E Nut ka maksien kun mnam a rengmat ta e, ekam ko E
Nut ka maksien tmur vle te, En mruo to Ngoldaip E Nut To A Vu Ngaurar
va Endo ta vle enang A Sipsip To A Sital he. Ii, min tgus nginta vle te, E
Nut ka maksien ko tok. 23 Va a rengmat tlo kta mtom a kolkha he a kenho
kam mmok mang kat e, ekam ko a rengmat ka mmok tmur vle te, Endo
ta vle enang A Sipsip To A Sital va nma valler a rengmat to endo orom
E Nut kla mmok. 24 He enang tok, o vrong rhek, ngara ngongae ekam a
rengmat to endo ka mmok. Si ngaro taven ruk mo mmie ngar kaol orom
ngaro gol tgus he kaenik ngogun mnam a rengmat to endo kat. 25 Va E
Nut ner lua vat a rengmat karo ngaegot kun mnam a kolkha tang hak,
ekam ko nong a segain kam kta pis ko tok kam ngam a slommok kim kat
e. 26 He enang tok, o gi vrong mia ngar kaol orom ngaro gol tgus he kaenik
ngogun mnam kat. 27 Vanang nong a tomhel tang hak ko tkernonho ner
kais hak kam vaik kun mnam e. Va endruk ngam kaeharom o kerkeknen
ruk kam leep pum mar kar endruk ngama kauyang o mia, va mar kat,
ngar ho lo kais hak kam vaik kun mnam kat e. Gi endruk E Nut ther
ittiegom ngaro mnok kun mnam Endo ta vle enang A Sipsip To A Sital
ka meer to orom o mnok ruk mkor endruk ngara kol a ktalhok to kam
plong vle ko kim E Nut ngnik ngnik, mar tuk, ngar kais kam vaik kun
mnam.

22

A Ye To Kam Kol A Ktalhok To Kam Plong Vle Ko Kim E Nut Ngnik Ngnik Vgum

1 To a engyel ta khenam a ye to kam kol a ktalhok to kam plong vle ko
kim E Nut ngnik ngnik vgum ngang dok. Ko vokom ko ta nho te, tmi ktua
mmok gi enang a kre to a tleko. Va ko vokom ko ta sap klik ko tkottek
ekam a ngorsang to mkor E Nut kar Endo ta vle enang A Sipsip To A Sital.
2 Ii, ta lul he ksap mi kut kun pgegom a ngaelaut msim to ta vle mi kut kun
pgegom a rengmat laut to endo. Va o hi ruk kam kol a ktalhok to kam
plong vle kim E Nut ngnik ngnik vgum mar ngta vle ko tok ko mnam a
ye kalo ngaiting tgus. O hi ruk endruk ngam kaehi orom ngaro miel kun
mnam o kenho tgus mnam a pnes to atgiang. Va ngaro im ngma vle mang
o vrong rhek te, mar kam kta ya vgum mar. 3 Va mnam a rengmat to endo
nong a tomhel tang to E Nut ta re orom en kam yor, tkais kam vle ko tok.

Gi a ngorsang to mkor E Nut kar Endo ta vle enang A Sipsip To A Sital
nera vle ko tok kun mnam a rengmat to endo. Va E Nut karo mia mruo
ngara vle ko kim kmeha ngang kat. 4 Mar tgus ngara vokom kalo keik va
ka munik nera vle kuon mang ngaro leineik kat. 5 Ko tok nong a segain
kam kta pis kam ngam a slommok kim mar kat e. Ii, ner lo kta mtom a
kolkha va a kriar kam mmok mang ngar kat e, ekam ko a rengmat ka
mmok tmur vle te, Ngoldaip to E Nut mruo, ko nera valler mar. He her o
mia ruk ko tok arhe ngaro tavgo ngara komor kim o tgoluk tgus ruk kun
mnam a mmie tgus kngorom kngorom.
6 To a engyel thavaeng dok te, "O rhek ruk endri, mar o minar he o
mia ngat kais kmor mnam mar mang ngar. Ko Ngoldaip to ten o rhek
mnam o propet, her Endo tmeng ka engyel langto ngok kim kalngunes
kam khenam o tgoluk ri, ketasuo mar kam pagis ma mmok ngang ngar
kat arhe."

E Yesus Thavae Te, Ketasuo En Kmeknik Ngte Mmie

7 "Mu vokom na, nong ke laut dok kmeknik! He enang tok, oni mia ruk
ngam kaikkiem o rhek tgus ruk ngta vle kun mnam a meer ta, her o mia
ruk ngata lgekol arhe."

E Yoanes To Tittiegom Ka Hor Ta

8 Dok ta e Yoanes, dok to ko ittiegom o rhek ri. Va her dok msim to
arhe ko her engogo orom o ngaelmir ruk endruk he kngan o rhek ruk
endruk ko vgum a engyel lsir. Ii, ko engogo orom mar va kngan o rhek to
re ktubulkek ku penharom a engyel to endo kam totu pum ko ta khenam
o tgoluk ruk endruk ngang dok. 9 Ko re ktubulkek ku penharom kam totu
pum, vanang ta hagam dok te, "Or kam totu pum dok tok! Ko dok E Nut ka
gi kalyie to kom kaeha ngang, gi enang yin kar ingornopeik ruk o propet
ruk ngat kor mnam mar mang E Nut he kmokpom kar va enang endruk
tgus ngam kaikkiem o rhek tgus ruk ngta vle kun mnam kua meer ta.
Ngiak kle va ktubulkek ku penharom E Nut kam totu pun En ha!"
10 To tle khavaeng dok kat te, "Ngior kam vat a hor ta kam tuvgom o
rhek ruk endruk yittiegom mar kam ktar kpavap ormar. Ngior tok, ekam
ko a venloot to o tgoluk ruk endruk kam pis lmien, ketasuo en kam pis
he. 11 He ekam tok, muk ruk mum kaeharom o kerkeknen, va muk ruk
o kerkeknen ngtel rengmat kun mnam muk, va muk ge, mgua ktua vle
enang tok ge. Va muk ruk mum kaeharom o keknen ruk ngta sir, va muk
ruk mut mur en muk mruo ngang E Nut va muk kat ge, muk ge, mgua
ktua vle enang tok kat ge."

E Yesus Ta Kta Havae Te, Ketasuo En Kmeknik

12-13 "Dok to ngma mon dok te, e Alpa va e Omega va dok to Ko Ktar Vle
va dok to Ngora Vle Knaek Hak, va Dok to Aktarang va Dok to Knaegiang
kat, kua havaeng nguk te, mu vokom na, ketasuo dok kmeknik! Va kua
kpom a mhel langto langto ka keik he nguak kaeknik va ngua kaenik
ngang o mia tgus kmikkiem ngaro reha ruk ngat eharom mar.
14 Oni mia ruk ngata plum ngaro it ruk orom ngaro kerkeknen, her
endruk ngata lgekol arhe, ekam ko her mar ruk kam kol a serppak to
kam vaik ko vgum a ngaegot to kam vaik kun mnam a rengmat to endo
he kaemik mnam a ho to kam kol a ktalhok to kam plong vle ko kim E
Nut ngnik ngnik vgum. 15 Vanang laro pendol ruk ngma paeim o tgoluk,
va endruk ngma mo vret mar, va endruk o pormia, va endruk ngma totu

pum o matpil, kar endruk tgus ruk ngma svil mang o kerkeknen ruk kam
kauyang o mia kam mas ormar, mar ngar gia vle ku mnok.
16 Dok to e Yesus, ko her meng kua engyel langto ngang in kar
ingornopeik ruk o propet akuruk kat, he nang en kmengogong yin orom
o ngaelmir ruk endri tgus. Ii, tkaen o rhek ruk endri ngang in, he nang in
kam hahavae lmien ormar ngang kuakro ngaomevek. Her e Devit Kaes
to dok, dok to ngma mon dok kat te, Endo ta vle enang A Ho Ka Sipngan
ko ta par mnam E Devit ka ngausie ka pun va A Ketor To E Lesa to nma
nan klik."

E Yesus Kakro Ngaomevek Ngta Mnganang En Kam Kat Kaeknik

17 E Nunu A Totur kar e Yesus kakro ngaomevek ruk ngta vle enang a
vlom to tre kam lei orom En, ngta reng e Yesus te, "Aol ngte!" Va ani mhel
to tlol o rhek ruk endri va en kat na kta reng te, "Aol ngte" kat. He ani
mhel to nak katngaivie, nak kaol kmivie mnam a ye to kam kol a ktalhok
ko mkor. Tlo is kmenkim a ye to e, ko En ner gi nngiar ngang orom.

E Yoanes Tkaengorang Endruk Ngat Ngan Karo Rhek Ruk Kun Mnam Ka Hor Ta

18 Ko kaengorang o mia tgus ruk ngat ngan kuaro rhek ruk kun mnam
kua hor ta, endruk ko ktar kpavap ormar. Enangthe a mhel tang nak
soloum kta papat mruo mang o rhek ruk endri, va E Nut ner ho ksovet
kam soloum kta papat mruo tok kat mang a papat to kam monik kim
o yor ruk laol ngang. O yor ruk endruk ko her keknen mang ngar kun
mnam kua hor ta. 19 Va enangthe a mhel tang na pet o rhek akuruk kun
mnam kua hor ta, endruk ko hera ktar kpavap orom mar, va E Nut nera
pet en petgim En mruo tok kat, he nang a mhel to endo kam lo kat kais
kmemik mnam a ho to kam kol a ktalhok vgum. Va ner pet ka ngaekam
to kun mnam A Rengmat To A Totur kat, en kam lo kat kol kat e. Ii, a ho
to endo va a rengmat to endo, ko hera keknen mang ngin kun mnam kua
meer ta kat he.
20 Ii, Endo ten o rhek ruk endri ngang dok thavae te, "Mare, ketasuo
dok kmeknik!"
Lmien, Ngoldaip e Yesus, ngiak aol ngte!
21 Yu! Ngoldaip e Yesus nak ring ya mang E Nut karo mia tgus! Lmien!